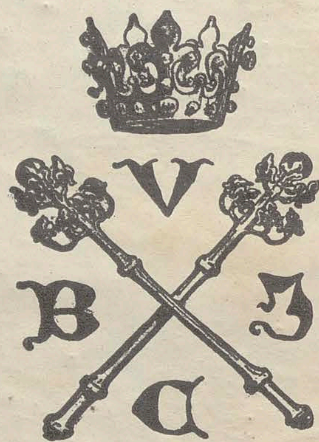

)(†)(†)(

PARS SECUNDA VITÆ CHRISTI, DOMINI NOSTRI

De CONFESSIONE *VERÆ FIDEI quam Petrus fecit pro omnibus.*

CAPUT I.

Rima Pars libri hujus, quæ præcedit, nullam de passione mentionem expressè facit. Secunda verò pars, quæ hìc sequitur, frequenter de passione facit mentionem: & totam continet passionem, & eorum quæ ultra sunt seriem. Post præmissa ergo, *venit JESUS*, tanquam Salvator: ubique lumen doctrinæ spargens, ubiq; perditos quærens, ubiq, pænitentes salvans: *in partes*, & fines Civitatis, quæ *Cæsaria Philippi* vocabatur: sed nunc Paneas dicitur. Philippus Tetrarha frater Herodis Civitatem illam renovavit & ampliavit: & ex tunc eam Cæsaream Philippi, in memoriam sui nominis, & in honorem Tyberii Cæsaris, qui ei quartam partem Regni dederat appellavit. Et est sita in pede montis Libáni, ubi hincinde in declivi latere montis oriuntur duo fontes Jor & Dan dicti: qui post modicum ad radicem, & pedem Libani confluentes, efficiunt Jordanem, qui post longos circuitus ingreditur mare Galılææ, propè Corozaim Civitatem. Dicitur etiam Cæsaria Philippi, ad differentiam Cæsareæ Palestinæ, ubi Centurio Cornelius dicitur habitasse. Est & alia Cæsarea Metropolis Cappadociæ quæ est in regione Turciæ. In ista autem Civitate, scilicet Cæsarea Philippi, & in confinibus ejus, habitabat Gentium populus: & ideo ex hoc quod Christus mysterium suæ incarnationis hìc revelare voluit: ostenditur quod fundamentum Ecclesiæ in fide Gentium sit. Hæc enim Civitas est Phænicis Regionis Gentium, & terminus Judææ, ad Septemtrionem, ad quam tributum census capitis deferebatur: pro quo sub Cæsare Augusto universus orbis descriptus dicitur. Congruum autem fuit, ut in loco in quo orbis tributum solvit: Rex Regum, & Dominus orbis tributum fidei exigeret, quod solvitur de capite animæ, id est de mente. Et cùm esset solus orans, in via: *interrogavit discipulos suos*, non quia dubitaret, vel ignoraret, & ut ali quid disceret, sed ut eos veritatem instrueret & doceret, & errorem hominum per responsionem discipulorum eliminaret. Item, ut eis occasionem merendi daret: & nos fideli eorum confessione, in fide solidaret. Item, ut fidem illorum persequentem approbationem & & promissionem in ipsis fortiùs confirmaret, ac differentiam Apostolorum

Math. 16. & Mar. 8.

Cæsaria Philippi.

Jordanis ortus.

Interrogandi vario in Christo.

lorum & populorum confirmando ostenderet. Exploraturus autem fidem discipulorum, priùs vulgi sententiam inquirit: quia confirmaturus eos in fide, priùs opiniones & errores, aliorum à mentibus eorum removere voluit, ut de veritate eos meliùs informaret. Si Doctor Evangelicus debet errores destruere: ut meliùs possit veritatem astruere. Volens ergo Dominus errores exponi, ut eis expulsis discipuli veritatem proferant, non vulgi opinione, sed ex Domini revelatione, *Interrogavit eos dicens:: Quem dicunt homines*, & turbæ vulgares, *esse filium hominis?* id est virginis. Hoc soli Christo convenit.

Filius hominis. Adam enim fuit filius terræ: alii filii hominum, quia ex utroque gignuntur parente: sed solus Christus fuit filius unius hominis, quia non nisi unum parentem habuit in terra, sic unum in Cælo. Vocat se etiam non solùm filium DEI, sed hominis, ratione humilitatis: quod est cōtra illos, qui semper volunt se à digniori nominare, & majores suæ parentelæ, tacitis cæteris, allegare, secundùm Hieronimū, non dicit, quem me dicunt esse homines? licet de se intelligeret ne jactanter de se quærere videretur, sed dicit: secundùm Chrisost: filium hominis: quia dispensationem incarnationis credi vult, & in confessionem devenire.

Hierony. in c. 16. Math. Chrysostom. hom. 55. in Math. fama nostra nobis curanda.

Similiter Prælati ac Doctores, magni homines, deberēt inquirere de fama sua à collateralibus suis: quia bona fama Doctoris & Præsidentis, multum facit ad doctrinæ & ædificationis fructum mala ad detrimentum. Unde Origenes: interrogavit Christus discipulos, ut nos semper scrutemur, qualis opinio sit apud homines de nobis: ut si quid malè dicitur de nobis occasiones illius præcedamus: siquid autem boni, ejus occasiones augeamus. Sed & discipuli Episcoporum, Apostolorum instruuntur exemplô, ut qualescunque opiniones audierint foris de Episcopis suis referant eis. In hoc autem quod Dominus ab Apostolis quæsivit de fide turbarum: dedit intelligere quod Prælati reddituri sunt rationem de fide subditorum.

Origenes tract. 1. in Math.

Opiniones omnes de Christo. Luc. 1. è Luc. 9. a.

Et quia de Christo erant variæ opinionis in populo, ideo discipuli responderunt dicendo, quod alii dicerent Eum esse Joannem baptistam, qui in utero Matris positus sentiebat, Domini præsentiam, & propter Baptismum & vitæ eminentiam cujus opinionis fuit Hærodes, & sui sequaces. Unde Theophilus: multi namq; putabant quod Joannes à mortuis surrexisset, sicut & Hœrodes credebat, & post resurrectionem suam miracula perpetrasset. Alii verò dicerent Eum esse Heliam, propter zelum veritatis quē habuit, & propter potentiæ evidentiam quia ignem de Cœlo posuit: & quia ad Cœlum raptus, creditur inde esse venturus. Alii Hieremyam pro Sanctitate: qui sanctificatus fuit in utero matris, & propter patientiam in adversis, & propter beneficium misericordiæ, quia populi peccata planxit, & lamentatus fuit. Alii autē unum de Prophetis, scilicet Heliseum, propter excellentiam sapientiæ; habuit, nempe duplicē spiritum Heliæ, vel quia surrexit unus alius de antiquis Prophetis prioribus. Et sic patet divisio erroris habiti, de JESU, à diversis. Sic adhuc hodie variantur homines inquirendo salutem, sive beatitudinem. Unusquisq; enim ponit beatitudinem in eo quod diligit: & hoc pro DEO colit: quia secundùm August: hoc ab homine colitur, quod præ cæteris diligit. Deinde exigit, à discipulis propriam de se confessionem, dicens: *Vos autem*, ab aliis discreti, qui

4. Reg. 1. b. c. 4. Reg. 2 Hiero. 1. b. in Threnorum libro.

Augu. 1. de doctrina Christiana.

qui non estis de turba, sed mei discipuli: quibus datum est nosse Mysterium Regni DEI, qui estis lux mundi: quibus omnia quæcunq; audivi à Patre meo nota feci, *quem me esse dicitis*, q.d. Si alii errant opinione falsa de me: vos tamen non debetis errare, qui tamdiu mecum fuistis: & meam doctrinam audistis, & miracula tanta vidistis. *Matth. 13. b* *Ibidem 5. b* *Io. 15. b.*

Et respondit Petrus: pro omnibus scilicet pro se, & pro aliis: quia omnes unum sciebant, & idem sentiebant: licet alii Apostoli etiam scirent: iste tamen tanquam senior, ac Princeps & caput aliorum, fit os totius collegii: ac præ omnibus & pro omnibus respondit, qui omnibus præesse & prodesse debuit. Ex quo patet quod præcipuè ad Petri successorem pertinet certificatio dubitationum de fide, & pertinentibus ad eandem. Petrus igitur non à parentibus, sed à Patre Cœlesti edoctus: DEI filium & hominem videns, utrumq; complexus est: ac veritatem Divinæ & humanæ naturæ, id est verum DEUM & Hominem, in eodem supposito confitetur, dicens: *Tu es Christus Filius DEI vivi:* quasi dicat, *tu es Christus*, id est Homo secundùm quod unctus es oleô gratiæ præ participibus tuis, & sic confitetur ejus humanitatem, in qua unctus est oleô gratiæ præ aliis: & es Filius DEI, naturalis scilicet, & non adoptivus sicut alii, & perconsequens ejusdem naturæ cum DEO Patre: & sic confitetur ejus divinitatem: & addit *vivi.* id est incommutabilis, & æterni, quia Hebræi consveverunt vocare DEUM vivum, ad differentiam & distinctionem falsorum Deorum, qui non vivunt: quos scilicet gentes, vel de mortuis hominibus, vel de insensibili materia & substantia sibi instituerunt. *Petri responsio.* *Papæ est decidere de dubiis fidei.* *Psal. 44. b.* *Deus vivus.*

Respondens autem Jesus, Petro & in Petro omnibus, mercedem veræ confessionis, *Dixit ei. Beatus es Simon Bariona*, id est filius Joanna: Bar enim idem est quod filius: Jona autem ponitur per diminutionem, pro Joanna, subtractâ mediâ syllabâ. Unde Bariona hìc accipitur ac si filius Joannis diceretur: & propter hoc etiam Petrus, quandoq; Simon Joannis dicitur, secundùm Chrysostomum, hoc dicit, ut ostendat quoniam ita naturaliter est Christus Filius DEI, sicut Petrus filius Joannæ, ejusdem substantiæ cum eo qui genuit. Beatus inquam es, propter confessionem veræ fidei, quæ ducit ad beatitudinem, *quia caro & sangvis non revelavit tibi:* id est non Parentes tui, vel homo mortalis, aut humana doctrina istam veritatem, & tantum arcanum fidei te docuerunt, *sed Pater meus qui est in Cælis:* & per consequens tota Trinitas, quia indivisa sunt opera Trinitatis. Ubi Chrisostomus: Sermo iste convenit & ad omnes, ut singulis quibusq; dicatur. Beatus es quoniam caro, & sangvis non revelavit tibi: sed Pater meus qui est in Cælis. Tu dicis, & verum dicis, quia ego sum Christus Filius DEI vivi, *Et ego*, qui sum veritas immobilis, *dico tibi*, pro te, & pro sociis tuis, cujus dicere, est facere: *quia tu es Petrus*, à me Petra dictus, id est confessor veræ Petræ, qui est Christus, ac fide fortis & doctrinâ stabilis. Meritò propter fidei fortitudinem & fidelem, Christi confessionem hoc nomen Petrus accepit, qui in Petram Christum credidit. Simon quippe antea vocabatur: sed hoc Nomen Petrus à Domino ei impositum est, ut Ecclesiam significaret. Quia enim Petra Christus, Petrus est populus Christianus. *Et super hanc Petram*, quam modò confessus es, & quam tu modò in fidei fundamento posuisti, id est super Chri- *Bariona.* *Chrisostom. hom. 55. ad Matth.* *Chrisostom. Ibidem.* *Petri nominatio.*

1.Cor. 10. ſtum, *ædificabo Eccleſiam meam*: Petra enim erat Chriſtus, ſuper quod fundamentum etiam ipſe ædificatus eſt. Huic ſententiæ A- 2.Cor.3. poſtolus concordans ait: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter idquod poſitum eſt Chriſtus Jeſus.* Ac ſi dicat, non eſt aliud fundamentum, niſi illa Petra, quam Petrus poſuit fundamentum, cùm diceret: *Tu es Chriſtus Filius DEI vivi.* Super hanc enim petram ædificatur tota DEI Eccleſia. Item *ſuper hanc Petram*, id eſt ſuper hanc fidem & confeſſionem, ſeu hujus fidei & veritatis firmitatem, tanquam ſupra fundamentum firmum, *ædificabo Eccleſiam meam. Et portæ inferi*, quæ ſunt ſuggeſtiones dæmonum, delectationes vitiorum, doctrinæ hæreticorum, tormenta ac blandimenta perſecutorum, ac prava malorum opera, colloquia, & exempla, quæ iter perditionis oſtendunt, & ad tartara ducunt: *non prævalebunt adverſus eam*, ſcilicet Eccleſiam ſic firmatam, quia à fide & charitate Chriſti non ſeparabunt eam. Ex quo patet quòd Eccleſia conſiſtit in illis Perſonis in quibus eſt notitia & vera confeſſio fidei & veritatis.

Clavium promiſſio. Deinde claves Regni Cœlorũ ſe Petro daturũ Dominus promiſit, ſed tunc non dedit, quia ſi ſtatim dediſſet, nunquã in Petro pravitas confeſſionis, de qua ſtatim ſubditur, vel error negationis, de quo in paſſione dicitur, locũ inveniſſet. Sicut autem pro omnibus Apoſtolis Petrus reſpondit, ita in eo omnibus claves Regni Dominus promiſit, dicens. *Et tibi*, qui præcæteris confeſſus es, *dabo claves*, id eſt judicii poteſtatẽ. *Regni Cælorum*, id eſt Eccleſiæ præſentis, quæ dicitur Regnũm Cælorũ, quia ad uſũ poteſtatis Ejus dignè, miniſtratũ ſequitur aditus vel clau- *Beda in c.8. Marci.* ſio Regni Cœlorũ. Unde Beda: Claves autem Ei non modo dantur, ſed promittuntur: nec dum enim fabricatæ ſunt ſuper incudem Crucis, nec in eo ſangvine temperatæ. Ego quoq; earum miniſterio cum in actu perfectionis fuerint, adhuc in ardentis paſſionis fornace, primò latroni & homicidæ aperiam ianuam paradiſi, ut & tu in eo exemplo publicanos & meretrices intrare permittas. Tu enim ſuper eos judicium exercebis, qui confitebuntur culpam, & expectabunt pœnam. Et ideo habebis ordinariam juriſdictionem, & judiciariam poteſtatem, ad quod duo requirũtur, authoritas cognoſcendi vel arbitrandi de culpa, & poteſtas abſolvendi vel etiam judicandi: quæ duo ſub nomine clavium tibi dabo. Hæc Beda. Claves ergo Regni Cælorum ipſam diſcretionem, quâ dignos vel indignos diſcernat, potentiam qualiter vel ſolvat. Clavis quippe eſt poteſtas quædam ſpiritualis ſupernaturaliter à DEO data & infuſa, non innata & acquiſita. Et dicit hìc Gloſa quod duæ ſunt claves, ſcilicet ſcientia diſcernendi, ac poteſtas ligandi & ſolvendi. Unde ſciendum quod ſicut in ſole potentia liquefaciendi & indurandi una eſt in radice, ſed duæ in effectibus: ſic tantùm una eſt clavis in radice ſed *Clavium poteſtas duplex* duæ in effectibus. Clavis enim dicitur poteſtas judicandi in foro animarum, non corporum: poteſtas autem judicandi ex duobus integratur: ex poteſtate diſcernendi in cauſæ examinatione, & poteſtate diffiniendi in cauſæ determinatione per ſententiam condemnatoriam vel abſolutoriam. Prima poteſtas dicitur hìc ſcientia, non ut eſt habitus cognitionis: ſed authoritas & poteſtas diſcernendi & judicandi per ſcientiam præhabitam. Alia dicitur potentia admittendi ad Regnum, vel excludendi, ſecundùm verum judicium præha-

bitum

bitum, quia debent indigni excludi, & digni recipi. Unde Bern. Petrus claves accepit in scientia & potestate sibi data desuper: & hæ claves sunt potestas aperiendi & claudendi, atq; inter admittendos & excludendos discretio. Deinde subjungit. *Et quodcunque ligaveris super terram*, id est ipso super terram vivente, *erit ligatum & in Cælis*, id est Cœlestis curia approbabit & confirmabit. Et similiter, *quodcunque solveris super terram, erit solutum & in Cælis*. Hoc est secundum glosam, quemcunque indignum remissione judicaveris dum vivit, indignus apud DEUM judicabitur: & quemcunq; solvendum judicaveris dum vivit, remissionem à DEO consequetur. Hæc autem solvendi atq; ligandi potestas, non soli Petro sed & cæteris Apostolis data est à Domino: & non tantùm Apostolis, verùm etiam in Episcopis & Presbyteris omni Ecclesiæ. Ita tamen quod potestas authoritatis est in solo DEO, qui aperit per gratiæ infusionem: potestas Excellentiæ in Christo, quia aperit per passionis meritum, potestas ministerii in prælatis Ecclesiæ, qui aperiunt per Sacramentorum ministerium. Sed ideo Petrus specialiter claves Regni Cœlorum, & principatum judiciariæ potestatis accepit, ut omnes per orbem credentes intelligant, quia quicunque ab unitate fidei vel societate illius quòlibet modò semetipsos segregant, tales nec vinculis peccatorum absolvi, nec januam Regni Cælestis ingredi possunt. Et secundùm glosam specialiter eam potestatem Dominus Petro concessit, ut ad unitatem nos invitaret. Ideo n. eum Principem Apostolorum constituit: ut Ecclesia unum principaliter Christi haberet vicarium, ad quem diversa membra Ecclesiæ recurrerent, si fortè inter se dissentirent. Quòd si diversa capita essent in Ecclesia, unitatis Vinculum rumperetur. Hic ergo Petrus eligitur Ecclesiæ Prælatus, sed post cum aliis Apostolis hanc promissam potestatem accepit. Ubi Apostoli Episcopi sunt ordinati, quando post Resurrectionem Dominus insufflans in eos dixit: Accipite Spiritū sanctum &c. Sed Pastorem omnium fidelium & Apostolorum Principem, ac suum Vicarium in tota Ecclesia præfecit cum ei dixit. *Pasce oves meas.* Hæc prædicta Episcopi & Prælati audiant, de munere gaudeant, de potestate non superbiant. Si enim sic ligaverint ut Petrus, si ita solverint ut Petrus: quidquid ligaverint ligatum erit, & quidquid solverint solutum erit. Imitentur ergo illum in discretione & justitia, quem imitari volunt in ligandi ac solvendi potestate. Ideo enim hæc soli Petro dicta sunt, ut omnes alii se in illo quasi speculo videant, sic vivendo, sic ligando, sic solvendo, & à pace & concordia non recedendo. Non præsumant quidquam contra justitiam & veritatem, attendentes verbum Apostoli dicentes: Non enim possumus aliquid contra veritatem, sed pro veritate. Et secundum Origenem: Sic irreprehensibilis qui alterum ligat vel solvit, ut inveniatur dignus ligare vel solvere in Cœlo. Quodcunque ergo ligaverint vel solverint in terra justè & discretè, ac utraq; clave cooperante & non errante, ligatum & solutum erit & in Cœlo: Si tamen injustè agit Prælatus, sententia etsi ligat quò ad Ecclesiam militantem: nō tamē quò ad triumphantem. Sed sive justè sive injustè proferatur, semper sententia Pastoris timenda est, ne forte culpa quæ non sit ex opere, fiat ex elatione. Unde Greg. sub magno moderamine Pastores

Bern. sermo. 69. in cantica.

Potestas hæc quibus data.

Unus Christi Vicarius.

Joann. 20.

Joan. ulti.

Petrus imitandus, & intuendus.

Origenes tractat. 1. in Matt.

Greg. lib. 16 in Evangel.

ſtores Eccleſiæ, vel ſolvere ſtudeant, vel ligare. Sed utrum juſtè vel injuſtè obliget Paſtor, Paſtoris tamen ſententia gregi timenda eſt. Ne is qui ſubeſt; & cùm injuſtè forſitan ligatur, ipſam obligationis ſuæ ſententiam ex alia culpa mereatur. Paſtor ergo vel abſolvere indiſcretè timeat, vel ligare. Is autem qui ſub manu Paſtoris eſt, ligari timeat juſtè, vel injuſtè. Nec Paſtoris judicium temere reprehendat, ne & ſi injuſtè ligatus eſt, ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa quæ non erat fiat. Hæc Greg. Tunc poſt confeſſionem diſcipulorum de Filio DEI, factam in Petro dicente, tu es Chriſtus, Filius DEI vivi. *Præcepit Jeſus Diſcipulis ſuis*, ut nemini dicerent, & *Vetatione cui diceret* revelarent, *quòd ipſe eſſet Jeſus Chriſtus*: ut ſecundum quòd ipſi de Chriſto intellexerant, aliis non prædicarent. Hoc præcepit Chriſtus causâ humilitatis, quia de ſe non magna, ſed humilia prædicari voluit: & cauſâ non impediendæ ſuæ paſſionis, quia ſi prædicaretur, & crederetur Chriſtus, nō crucifigeretur: & cauſa nō ſcandalizandæ ſuæ congregationis: quia ſi primò immortalitas, & magna de Eo prædicata fuiſſent: & poſtea puſilli, & adhuc infirmi in fide Eum flagellari, crucifigi, & poſt multa ignominioſa morte mori vidiſſent, ſcandalizati de eorum prædicatione fuiſſent. Unde iſta prohibitio fuit ad tempus, ſcilicet uſque poſt reſurrectionem: ne ſi ante paſſionem prædicaretur, irritaretur fides in cordibus credentium, propter futurum ſcandalum paſſionis: ſicut patet factum in ipſis Apoſtolis. Inſtabat enim tempus paſſionis, tempus ignominiæ & oſtendendæ infirmitatis, ſed poſt reſurrectionem habita perfecta victoria mortis, erat tempus prædicandi gloriam ſuæ Majeſtatis. Quando enim ceſſavit cauſa, *Chryſoſt. homo. 55. in Matth.* ſcilicet ſcandalum paſſionis, ceſſavit & effectus. Unde Chryſoſtomus. Quia ſi maniſeſtè eſſet agnitus Filius DEI: nemo auſus fuiſſet manus in Eum injicere, & neque crucifixus fuiſſet: neque reſurrexiſſet à mortuis, propterea adhuc infernorum regnum eſſet in terra, & dominatio diaboli, totum mundum teneret. Unde & Ambro- *Ambroſ. in cap. 9. Luc.* ſius: Multis ex cauſis jubet tacere diſcipulos: ut fallat principem, ut declinet jactantiam, doceat humilitatem, ſimul ne rudes & imperfecti adhuc diſcipuli majoris prœdicationis molibus opprimantur. Prohibentur ergo diſcipuli eum Evangelizare DEI Filium, ut Evangelizent poſtea Crucifixum. Hœc eſt fidei gloria, ſi verè intelligas *Crucis Chriſti utilitas.* Crucem Chriſti. Aliœ Cruces nihil mihi proſunt: ſola Crux Chriſti mihi utilis eſt. Et verè utilis, per quam mihi mundus Crucifixus eſt, & ego mundo. Si mihi cruxifixus eſt mundus, ſcio quia mortuus eſt, & non diligo eum: ſcio quia præterit, & non concupiſco eum: ſcio quia corruptela conſumit hunc mundum, & quaſi fœtidum vito: quaſi levem caveo, quaſi nociturum relinquo. Hœc Ambroſius: Modum autem alloquendi, & ad Eccleſiam ad fidem vocandi, ſive Gentiles, ſive Judœos deſcribit hoc loco idem Ambroſius dicens: Cùm aliqui ex gentibus vocantur ad Eccleſiam ita præceptorum ſe- *Actor. 17.* riem formare debemus: ut primò unum DEUM Authorem mundi omniumque eſſe doceamus, in quo vivimus & ſumus, & movemur: cujus & genus ſumus, ut non ſolùm propter munera lucis & vitæ, verùm etiam propter cognitionem quandam generis diligendus à nobis ſit. Dedinde opinionem illam quæ eſt de idolis deſtruamus, eo quòd non poſſit auri, argentique vel ligni materia, vim

vim in se habere Divinam. Cùm unum DEUM esse persvaseris, tunc judicio ejus astrues per Christum nobis salutem datam; incipiens ab illis quæ gessit in corpore, etiam Divina describens: ut plusquam homo videatur victam hujus virtute mortem: mortuumque ab inferis resuscitatum. Paulatim enim fides crescit, ut cùm supra homines fuisse videatur, DEUS esse credatur. Nam nisi probaveris quòd facere illa sine Divina virtute non potuit: quemadmodum potes probare in eo vim fuisse Divinam? Talî Athenienses informavit præceptô Apostolus: talis nobis apud gentiles Ordo servandus est. At verò cùm Judæos alloquerentur Apostoli, ipsum Christum *Vocandorum Judæorum modus.* esse dicebant, qui Propheticîs nobis esset promissus oraculîs: quem non priùs cum authoritate sua DEI Filium nominabant: sed virum justum, virum à mortuis suscitatum. Illum virum de quo dictum est in Prophetis, *Filius meus es tu, Ego hodie genui te.* Ita ergo, & tu *Psalmo 2.* ad ea quæ difficilè creduntur authoritate Divini sermonis addisce: & promissum ejus adventum Prophetarum voce designa, resurrectionem quoq; multò antè compertam scripturarum testimoniîs edoceto, non usitatam cum cœteris, ut in ipsa suscitati Corporis assertione æternæ testimonium Divinitatis acquiras. Cùm enim cæterorum corpora corruptionem probaveris subiisse post mortem hunc utique de quo dicitur: *Non dabis Sanctū tuū videre corruptionem*, cùm probas *Psalmo 15.* humanæ fragilitatis expertam: probas humanæ conditionis merita supergressum DEO magis, quàm hominibus conferendum. Quia *Cathecum. informandi modus.* si ad Sacramenta fidelium tendens cathecumenus imbuendus sit: dicendum, quia unus DEUS ex quo omnia, & unus JESUS per quem omnia, non duos Dominos esse dicendos. Perfectum quidem Patrem, perfectum esse Filium, sed unius Patrem & Filium esse substantiæ Verbum œterni DEI, non quod profertur, sed quod operatur: ex Patre genitum non voce editum. Hæc Ambrosius: Ut autem Apostoli meliùs tenerent præceptum Domini, ne ante resurrectionem evangelizarent: simulque ne horrerent mortiś periculum, si Regni gloriam diligerent, prædixit eis tunc passionem suam, ostendens, *quia oporteret*, idest conveniens esset, secundùm ordinationem Divinam, *Filium hominis*, scilicet, *Eum ire Jerosolimam*, ad operandum salutem in medio terræ: quia præordinatum erat à DEO Patre, quòd ibi compleretur Mysterium redemptionis nostræ. Unde istud oportet opem portat, opes apportat. Oportet inquam non propter sua, *Oportet.* sed propter nostra peccata. Et ideo Psalm: dicitur: *Quæ non rapui,* *Psalm. 68.* *tunc exsolvebam.* Et est notabile quòd ipse loquens de sua passione nominat se Filium hominis, non Filium DEI: quasi vellet dicere quod passurus erat, non secundùm naturam Divinam, sed humanam. Modus autem nostræ redemptionis subjungitur cum dicitur, *& multa pati*, factus enim fasciculus myrrhæ, id est cumulus amaritudinis, quia *Fasciculus myrrhæ.* ex multis passionum generibus compositus est myrrhæ fasciculus. Multa inquam pati: quia comprehendi, colaphizari, conspui, accu- *Cantic. 1.* sari, denudari, flagellari, & reprobari: *à senioribus*, qui debebant habere præeminentiam vitæ: *& scribis*, qui videbantur habere prærogativam scientiæ, *& principibus Sacerdotum*, qui habebant excellentiam authoritatis & potentiæ, quia ab istis judicatus est ad mortem, & præsidi traditus: & occidi in Cruce à gentibus, quæ eum Crucifi-

xerunt propriis manibus: & tertia die resurgere, tanquam virtute propria: non suscitari potestate aliena: quod dixit ne nimis de ejus morte tristarentur, & sic spe resurrectionis confortarentur. Ad hoc ignominiam suæ passionis, & suæ resurrectionis gloriam prædixit, ut suô exemplô timorem passionis tolleret: & eos ad considerandum suæ resurrectionis gloriam elevaret. Ubi Hieronym. Est autem sensus: tunc me prædicate, cùm ista passus fuero. Quia non prodest Christum publicè prœdicare, & ejus vulgare in populis Majestatem, quem post paululum flagellatum visuri sunt & Crucifixum. *Et assumens eum Petrus*, seorsum, & ducens separatim, ne coram aliis videretur arguere Magistrum: *increpavit Eum*, amantis affectu dicens: *Absit à Te Domine* sic pati, *non erit tibi hoc*, scilicet quòd intereat Filius DEI vivi: quasi diceret: Indecens est quòd tu Dominus Majestatis, tam ignominiosè patiaris. Increpavit Petrus Dominum potius quā cœteri, quia non vult Confessionem suam destrui nec putat Filium DEI posse occidi vel mori: vel potiùs propter fervoris amorem hoc fecit quô prœ cœteris ardebat. Et bene assumpsit Eum Petrus secretò, relinquens nobis exemplum similiter arguendi Majorem; quia inferior non debet in publico arguere Superiorem. *Dominus autem conversus*, id est facie versa ad Petrum, quem prœcedebat, ut sic conversus Eum aspiceret & efficaciùs argueret: *dixit ei*, arguendo ipsum: *vade post me*, conformitate voluntatis: & retro non contra me, *Satana*, id est adversariè & cōtrariè: quia meœ volūtati & viœ salutis cōmunis adversaris, & contraria loqueris: Satanas enim interpretatur adversarius, sive contrarius: quasi diceret, non adverseris mihi: sed applica voluntatem tuam meæ voluntati: & noli impedire passionem meam: sed magis sequere, & post me eundo vestigia mea imitare. Ubi Origenes: Beatus autem ad quem convertitur Christus: etiamsi corripiendi causâ convertitur & subjungit Dominus: *Scandalum est mihi*: id est, das mihi occasionem offensionis, & me offendis, quia in isto facto, *non sapis ea quæ DEI sunt*, dispositionem DEI de mea passione considerando, *sed ea quæ hominum*, qui prœsentia appetunt humanè pro me zelando, & me affectu humano diligendo. Ergo sapere debemus non humana, sed Divina: non carnalia, sed Spiritualia: non terrena, sed Cœlestia. Ut dicit Origenes: Omnem discipulum peccantem, scandalum sibi appellat. Petrum autem quem Dominus antè ita magnificaverat, Satanam vocavit, eo quòd propter amorem carnalem quem ad Dominum habebat, dissvasit Ei de sua passione, ut non fieret. Maximi namq; ardoris & amoris legimus fuisse Petrum in Dominum Salvatorem nostrum. Ut enim legitur in itinerario Clemētis: Petrus adeo afficiebatur ad Christi Corporalem præsentiam, quàm ferventissimè dilexerat quòd post Christi Ascensionem quotiescunq; dulcissimœ prœsentiœ ac societatis & allocutionis Christi, & Sanctissimæ conversationis memor erat: totus in lachrymas resolvebatur, ita ut genœ ejus adustœ lachrymarum fluxu viderentur. Ex zelo igitur Christi volebat impedire ejus passionem: & quia iste zelus erat indiscretus: nam Christi passio erat à DEO prœordinata ad humani generis salutem: ideo duram meruit reprœhensionem. Quia ergo affectum non regulavit; ut vellet quod Christus volebat: & voluntatem suam non conformavit voluntati Divinæ cui adversari videba-

Passionis prædicandæ causa.

Hieronym. in c. 16. Matth.

Arguendi majoris forma.

Satanas.

Origenes Tractat. 1. in Matth. Scādalū esse.

Origenes ibidem Petrus Satanas dictus.

Clementis itinerariū.

debatur, meritò reprehenditur & satanas, id est adversarius appellatur. Hoc ergo exemplo Domini habeas & tu omnes pro adversariis, qui pro corporali alleviatione & consolatione à bono & exercitio spirituali te vellent retrahere. Sicut autem Petrum quem ante probavit hìc increpat: sic nemo ob bona priùs facta immunis sit à correptione, propter mala quœ facit. Non est ergo in Cruce Domini verecundandum, sed potius gloriandum, quia est nostræ salutis signum, & bonorum nostrorum principium. Unde Chrysostomus. Ut Coronam ita circumferamus Crucem Christi. Etenim omnia quœ secundùm nos sunt, per ipsam perficiuntur: & si regenerari oporteat Crux accedit: & si pasci mystycô illô Cibô, & si consecrari, & quodcunq; aliud facere, ubiq; symbolum, id est signum victoriœ nobis assistit. Propter hoc & in domo, & in muris, & in januis, & in fronte, & in mente cùm multo inscribimus id studio: salutis enim quœ pro nobis est, hoc est nostrum signum. Quando igitur signaris, excogita omnem conditionem Crucis, vel causam: non enim simpliciter digitô insigniri eam oportet, sed cùm multa fide: & nullus prope te stare poterit immundorum dœmonum videns ensem & gladium in quo plagam & pestiferum vulnus accepit: & arma per quœ omnem virtutem Ejus Christus solvit.

Gloriandum in Cruce Domini Chrysostom hō. 55. in Matth.

De EXHORTATIONE Ad SEQUENDUM *Christum, & suæ passionis exemplum.* CAP. II.

POstquam Dominus discipulis mysterium suæ passionis secretò prædixit, convocat turbam cum Eis: & tam ipsos discipulos quàm omnes, ad sui imitationem, & passionis tolerantiam invitat, quasi diceret: Nolite prohibere passiones, quia oportet sustinere eas omnes salvari volentes: & ideo hìc ad omnes generaliter loquitur & omnes hortatur, quia imitatio passionis ad omnes pertinet, vel per martyrium, vel per pœnitentiam. Unde ait: *Si quis*, quod notat varietatem, *vult post me venire*, per affectum interiorem, per imitationem exteriorem, ad Patrem Superiorem: & bene dicit vult: quia neminem cogit sed consulit, & unumquemq; suo arbitrio relinquit, ut servitium sit gratius Domino, & præmium sit gratius servo. Unde Chrysostomus. Cùm autem Salvator sit pius & benignus: nullum invitum aut coactum habere vult famulum, sed spontaneos & gratias agentes Ei pro famulatu. Et ideo neminem cogendo, aut necessitatem imponendo, sed persvadendo & benefaciendo universos volentes adtrahit. Et iterum: Si quis aurum daret, aut thesaurum exponeret, omnes currerēt: multò magis ad ea quæ sunt in Cœlis. Hæc Chrysostomus Et subdit Dominus: *Abneget semetipsum*, per propriæ voluntatis renuntiationem, non tantùm sua vel suos: sed suum intellectum, suum affectum, suum sensum, *& tollat Crucem suam*, per mortificationem corporis sui, per compassionem proximi: & si necesse fuerit, per sustinentiam martyrii, *& sequatur me*, scilicet me habens lucem in intentione contra favorem humanum: me sequens Ducem in operatione, contra errorem diabolicum, Me expectans mercedem in remuneratione, contra temporale commodum. Rectus ordo, ut qui vult sequi Dominum primò abneget semetipsum, & sic tollat Cru-

Matth. 16. Marci 8. & Lucæ 9.

Chrysostom. hom. 56. in Matth.

Invitum nō vult Dominus

cem, ut primò voluntas ejus sit prompta ad omnem miseriam sustinendam. Et notandum quòd primus homo tria perdidit per peccatum, scilicet libertatem, felicitatem & dignitatem, quæ tria docet hìc Dominus per tria recuperare. Libertatem, cùm dicit, abneget semetipsum, felicitatem, cùm subdit, & tollat Crucem suam, dignitatem, cùm addit, & sequatur me. Vel abneget se in prosperitate, & malum declinando tollat Crucem suam in adversitate, & bonum operando, & sequatur me vitæ conformitate, & in DEUM omnia ordinando. In verbis autem Domini prædictis excluduntur sex genera pœnitentiæ inutilis: & est prima violēta, contra quod dicit si quis vult: secunda diminuta, quando scilicet homo dat sua DEO, & se mundo: contra quod dicit, abneget semetipsum: tertia delicata, quia sic volunt aliqui facere pœnitentiam, ut nullam sentiant afflictionem: contra quod dicit, tollat Crucem: quarta mutuata, quando aliqui gloriantur de passionibus Patrum, vel Fratrum suorum; ipsi verò nihil talium faciunt: contra quod dicit, suam, non alienam. Quinta momentanea, quando aliqui una die abstinent: & aliis diebus deliciis vacant, contra quod dicit, quotidie. Sexta simulata, quæ est hypocritarum, contra quod dicit, & sequatur me: non favorem mundi.

Hominis primi, seu Adæ jactura, & amissio triplex.

Si quis etiam vult post me venire, hoc est, si quis vult attingere perfectionem vitæ Christianæ, faciat ea quæ sequuntur, scilicet, *abneget seipsum & tollat Crucem suam, & sequatur me.* Ubi tria exprimuntur, in quibus perfectio vitæ Christianæ consistit. Primum est, sui abnegatio, secundum est, Crucis portatio, tertium, vitæ Christi imitatio. Quantum ad primum sciendum quòd ad sequendum Christum oportet hominum tria abnegare, scilicet, sua: secundùm illud: *Qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Et suos, secundùm illud: *si quis venit ad me, & non odit Patrem*, &c. *non potest meus esse discipulus.* Et semetipsum secundùm quod hìc dicitur, *abneget semetipsum*, scilicet vetustatem & peccata abiiciendo, & ad meliora mutando, ut desinat esse quod erat, & incipiat esse quod non erat: & alter ex altero efficiatur, ad voluntatem propriam abnegando: quod plus est, quàm abnegare res ipsas, & abiicere. Unde Prosper: Quid eis prodest quod facultates suas abiiciunt, qui voluntates proprias non relinqvunt? cùm sit longè præstantius voluntatibus propriis renuntiare, quàm rebus hujusmodi ergo abnegatio debet fieri omnibus desideriis carnis, & mundi concupiscentiis perfectè reluctando: & in bonis actibus nullam complacentiam propriam vel humanam captando, sed solum Divinum honorem in omnibus quæ agimus intendendo, ut sic veraciter possimus dicere cum Christo: *Non veni facere meam voluntatem, sed ejus qui misit me.* Quantum ad secundum sciendum quod Crucem tollere tripliciter potest intelligi: scilicet per carnis mortificationem, per proximi compassionem, per Martyrii sustinentiam. Unde Hil. Sequendus est Dominus Cruce assumpta etiam passionis, & si non sorte, tamen voluntate comitandus est. Secundum maximum Episcopum duo abstinentiæ & Crucis sunt genera, unum corporale, scilicet à delectationibus, & ab aliis quæ decipiunt sensus viriliter revocare, ac violenter abstrahere & coercere. Aliud Spirituale, quod est speciosum & sublimius, scilicet motus animi regere, & perturbationes illius placare. Impetus vitiorum refrenare, & contra ea quotidie litigare, ac rixam quodammodo, cum interiori homine conserere. Hæc Maximus. Hoc etiam de Cruce tollenda potest & aliter exponi dupliciter. Unô modô de

Perfectio vitæ Christianæ in tribus.

Lucæ 14. g.

Lucæ 14.

Voluntatis renuntiatio.

Ioann. 6. d.

Crucē tollere.

Hil. Canone 16. in Matt.

Abstinentiæ & Crucis genera.

de Cruce corporali: & sic convenit Martyribus, & per hanc Crucē intelligitur omne genus Martyrii, scilicet mortis, & cujuslibet alterius pœnæ vel periculi pro Christo sustinendi animi tentatio & præparatio. Tunc enim, secundū August: Crucē nostram tollimus quādo pœnalitates quaslibet pro Christo voluntariè assumimus. Aliô modô exponitur de Martyrio Spirituali, quod convenit Religiosis, & perfectis: de quo Martyrio dicit Apostolus: *Mihi mundus Crucifixus est, & ego mundo:* id est, secundum glo. Mundi concupiscentiæ non habent in me dominium, nec mundus iam mihi se ingerit, & ego contra eum sum fortis. Et quod non sine causa nota utrūq; dixit scilicet sibi mundum Crucifixum, & se mundo. Plerumq: enim contingit ut homo mundum non teneat, sed tamen mundus eum in suis occupationibus astringit: & mortuus est homo mundo: & mundus eum quasi vivus concupiscit, dum in alio intentum in suis actibus rapere contendit. Sed secundùm Grego. nec Paulus à mundo gloriam quærebat, nec ipse à mundi gloria quærebatur: ideo & se mundo & sibi mundū esse Crucifixum gloriabatur. Sunt autem tria in mundo, quæ nobis debent esse crucifixa, & nos eis: Quia ut dicit Joannes: *Omne quod est in mundo: aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ.* Hórum trium Crucifixio fit per tria vota Religiosorum, qui verè martyres sunt Spirituales. Primum ergo Martyrium consistit in temporalium voluntaria relictione. Secundum concupiscentiæ carnis reluctatione: & quantò fortior fit ista pugna, tantò gloriosior victoria Martyrii. Tertium in propriæ voluntatis abdicatione, quia secundum Gregor. per obedientiam mactatur voluntas propria, & per victimam caro aliena: & ideo obedientia dicitur melior quàm victima. Quantum ad tertium de vitæ Christi imitatione: sciendum quòd Christum sequi nihil aliud est quàm ejus vestigia imitari, & ejus vitæ conformari. Ipsum autem imitari debemus triplici viâ, qua nos præcessit: videlicet paupertatis, humilitatis, & asperitatis. Christus enim in suo ingressu nobis reliquit exemplum sincerissimæ paupertatis, in progressu exemplum profundissimæ humilitatis, sed ingressu exemplum acerbissimæ pœnalitatis: & quia in his tribus debemus Christi vestigia sequi, ideo ad jugem eorum memoriam nos invitat, dicens: Recordare paupertatis meæ. Quantum ad primum: & transgressionis, meæ, id est profundissimæ humilitatis, quantum ad secundum & absenthii & fellis, id est amarissimæ passionis, quantum an tertium. Et nota quòd omnia in quibus devoti sectatores perfectionis Evangelicæ Christum debent imitari, & ejus similitudini conformari, possunt & hôc modô ad tria reduci, scilicet secundum tria bona quæ à DEO recepimus: ut sunt res exteriores, corpus proprium, & ipsa anima: quæ omnia oportet relinqui propter DEUM. Si volumus ipsius Christi esse perfecti imitatores. Perfectus enim Christi imitator, primò debet relinquere mundum, & omnes res temporales: & etiam cum hoc omnium terrenorum occupationem & sollicitudinem penitus debet postponere. Hoc autem fit per voluntariam paupertatē, quam Christus altissimè servavit: quia in tota vita sua pauperrimus fuit. Secundò debet relinquere corpus, quod quidem relinquitur tribûs modis: Primò, per carnis macerationem: per quam corpus vigiliis, jejuniis, & orationibûs atteritur, ne caro lasciviat, & contra spiritum se erigere pertinaciter præsumat. Secundò, per temporalis commodi

ad Gala: 6.

Crucifigi mundo &c.

Gregor. l. 5. moral. c. 2.

Crucifigenda in mundo tria sunt. 1. Joan. 2.

Gregor. in c. 15. 1. Reg.

Imitatio Christi in triplici via.

Thren. 3.

Tria in quibus imitemur Christum

Triplicia bona.

modi abjectionem: quia qui nimis delicatè nutrit servum, scilicet corpus suum, postea invenit eum contumacem: & ideo debet semper in rigore teneri, ut magis subiiciatur spiritui. Tertiò, per pœnalitatum voluntariam perpessionem, sicut Apostoli & Martyres, qui pro Christo voluntariè sunt passi. Et omnia ista Christus fecit: & seipsum in exemplum dedit. Quartò, debet relinquere animam suam, per propriæ voluntatis abdicationem: ut voluntatem suam Divinæ voluntati conformet: quòd nihil aliud velit, nisi solum illud quod Divinæ voluntati beneplacitum fuerit: hoc enim fecit ipse Christus, qui dixit: *Non veni facere voluntatem meam: sed voluntatem ejus qui misit me.* Unde ad voluntatē Divinā ita habeas regulā & mensurā omniū actionū tuarū, sic quod in omnibus actionibus & desideriis tuis, nihil cōcupiscas, nisi quòd honor Dei in te āplietur, & in omnibus aliis creaturis. Sed est sciēdū, quòd nullus potest vivere vitâ Christi, nisi etiā moriatur morte Christi: ideo sicut Xtus per hoc quod ex nimia charitate se assumptioni nostræ carnis inclinavit, seipsum exinanivit & perconsequens claritati Divinæ quâ Patri consubstantialis existit, quodammodo mori voluit: ita quilibet ad istam perfectionem tendens debet per veram humilitatem & plenarium contemptum sui mori sibi ipsi, seipsum usq; ad nihil deiiciendo, & seipsum nihil reputando, ut vivere possit soli DEO. Homo enim ad perfectionem tendens debet seipsum, hoc est quod videtur habere à seipso, nihil reputare: quod autem habet à DEO, puta dona DEI, quibus conformatur vitæ Christi, debet summè reputare: & cum summa diligentia custodire, ut verè possit dicere cum Apostolo: *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.* Unde de talibus mentibus perfectis sic mortuis sibi ipsis, dicit Apostolus: *Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in DEO.* Signanter autem dicit, & vita vestra abscondita est cum Christo in DEO: quia vita illa quâ mens per amorem continuum & beatificum perfectè unitur DEO in Patria, illa est in præsenti abscondita: quia propter necessitatem mortalis vitæ talis amor continuus, & non interruptus in præsenti vita haberi non potest. Sed hoc evidenter apparebit in vita beata, ubi objectô beatificô continuè fruemur: & in solo DEO iugiter delectabimur, propter quòd bene subditur: Cùm autem Christus apparuerit Vita vestra: tunc & vos cum ipso apparebitis in gloria. Est autem sciendum quòd mors ista spiritualis, quâ homo per contemptum sui moritur sibiquibusdā gradibus perficitur. Primus est quod homo per humilitatē reputet se omnibûs viliorē. 2dus est, quòd hoc verbîs propriîs fateatur. 3tius est, quòd etiā ab aliis dici æquanimiter patiatur. 4tus, est quod homo æquanimiter ferat cū ab aliis cōtēptibiliter tractatur. 5tus est, quòd homo nō solū non doleat: sed etiā diligat, quod ab aliis contemnatur. Et omnes isti gradus propriæ despectionis perfectè relucebant in Christo. Sequamur ergo & imitemur non diabolū ut ambitiosi & superbi: non mundum, ut cupidi & avari: non carnalem appetitum, ut voluptuosi & lubrici: sed Dominum JESUM Christū. Qui enim DEUM non sequitur: ei quidem neque se abnegare, neq; Crucem tollere prodest. Vis sequi Christum? sis DEO obediens, & proximum diligens: ac propter DEUM omnia sustineas & facias: & malum declinando circa virtutes insistas: hâc enim viâ Christus incedit: per hanc ergo viam ambula si vis Eum sequi in vita præsenti, & cum Eo gaudere in patria. Sed heu pauci hodie Dominum sequi

Joan. 5. c.

Vivere vita Christi. Mori pro Christo.

Coloss. 3.

Mors spiritualis perficitur gradibus.

sequi volunt: & tamen multi ad Eum pervenire cupiunt. Unde Bernard: O quàm pauci post te volunt ire Domine: cùm tamen pervenire ad te nemo est qui nolit: conregnare cupiunt, sed non compati: non curant quærere, quem tamen desiderant invenire: cupiunt te consequi, sed nolunt sequi: optant extrema justorum, non curantes principia eorum. Et quia Dominus monuit ad sustinendum, pro confessione fidei Martyrium: consequenter tollit hujus confessionis triplex impedimentum. Et primò primum, quod est nimius amor sui ipsius, dicens: *Qui enim voluerit animam*, id est animalitatem, *suam*, scilicet vitam præsentem alimoniis indigentem, *salvam facere*, id est in præsenti custodire: Martyriũ declinando, vel corpus in pœnitentia non macerando: hoc est potiùs salvare tempore persecutionis quàm me cõfiteri, scilicet eligens potius DEUM offendere, quàm pro eo mori: vel tempore pacis delicatè servare potius quàm per pœnitentiã affligere: *perdet eam*, in futuro, scilicet vitã vel animam: & pro vita momentanea incurret mortẽ æternam. Unde fugiendo mortem, incurret mortem: & servando vitam, amittit vitam. *Qui autem perdit animam suam*, id est animalem & præsentem vitam perditioni & morti, si necesse est, exponendo: eligens potius pro Deo mori, quã Eum offendere, vel per pœnitentiam se affligendo, eligens potius sic DEUM placare, quàm se delicatè fovendo ipsum magis irritare: & hoc non propter mundi vanitatem, vel erroris defensionem, aut desperationem: sed propter me, id est antequam contra mea faciat mandata, *inveniet eam*, in futura gloria, & pro vita mortali inveniet æternam. Istud dictum Domini de anima & vita salvanda, & perdenda simile est secundùm Gregorium ac si diceretur agricolæ: frumentum si servas, perdis: si seminas, renovas. Igitur ut dicit Cas. Væ carni, quæ hìc superata non fuerit: nam quæ in hac conversatione vincitur, illic sine dubio coronatur. Unde Bernard. Qui voluerit animam suam salvam facere perdet eam. Et quidem prudentiùs eam perdis ut custodias, quàm custodis ut perdas: quid hìc vos dicitis observatores ciborum, morum neglectores? Hippocrates & sequaces ejus docent animas salvas facere in hoc mundo: Christus & Ejus discipuli perdere. Quem nam vos ex duobus sequi, Magistrum aut servum eligitis? Epicurus atq; Hippocrates, corporis alter voluptatem, alter bonam habitudinem præfert: meus magister utriusq; rei contemptũ prædicat. Quid enim tibi aliud sonuit cùm clamatum est: qui amat animam suam, perdet eam? Perdet autẽ dixit: sive pendendo ut Martyr, sive affligendo, ut pœnitens. Quãquã Martyrii genus sit, spiritu facta carnis mortificare, illô nimirũ quô membra cœdũtur ferrô: horrere quidẽ mitiùs, sed diuturnitate molestiùs. Hæc Bernard. Deinde tollit secũdũ impedimẽtũ quod est nimia cupiditas lucri & desiderii terreni, dicẽs: *Quid enim prodest homini, si universũ mũdũ lucretur:* de quo nihil secum moriens portare poterit nisi peccatum: imò quantò plus acquisivit de mundo, tãto plus acquisivit de inferno. Unde in Apocalypsi dicitur: quantum glorificavit se, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum: *animæ verò suæ detrimentum patiatur:* scilicet amittendo gloriam, incurrendo pœnam æternam, & perdendo humanam substantiam: quasi diceret, nihil proficit, imò per talia multum perdit: scilicet id quod est immortale & Divinum in eo: & ideo anima cum sit immortalis, præponenda est omnibus corruptibilibus & transitoriis: nam anima rationalis ima-

Bernardus ferm. 21. in cantica. Sequentium Christum paucitas.

Anima perdenda.

Gregorius. hom. 32. in Evang.

Bernardus serm. 30. in cantica.

Lucri terreni detestatio

Apocal. 18.

gine Trinitatis insignita: pretiosior est cunctis terrenis, & ideo stultus est qui plus pecuniam quàm seipsum diligit: quod facit qui propter illam tormentis æternis se exponit. Unde nimis stultus est avarus, imò pejor quàm diabolus: quia avarus plus diligit nummum, quàm animam suam vel aliorum: sed diabolus plus diligit unam animam, quàm totum mundum. Quapropter dixit Christo præsumens decipere Eum, si cadens adoraveris me, dabo tibi mundum istum. Et ideo ut dicit Origenes, duobus propositis, magis est eligendum ut mundum perdamus, & lucremur animas nostras. Unde & Ambrosius: Valde timendum est ne propter avaritiam pecuniæ, vel propter amorem carnalis vitæ salutem animarum quærere negligamus: quia nihil prodest lucrificare temporalia, si perdantur æterna. Et dat Chrysostom: exemplum: Si egens in ultimis malis positus videres servos in lascivia agere, quod lucrum æstimares te eorum Dominum esse? sic quid lucratur anima tua miserâ carne lasciviente, si futuram damnationem expectat? Sed magna heu hodie cæcitas & amentia in hominibus reperitur. Quia secundum August: Si quis argentum auro præponit, dementissimus judicatur: si verò aurum DEO præponit à nullo reprehenditur. Exponit etiam prædictum Domini verbum de illis qui animas aliorum lucrari volunt, & suas negligunt. Unde Chrysostom: Si alterius sollicitus contemnens te, similis es eis qui metalla fodiunt & necantur. Et quia posset aliquis dicere: & si animam perdam, tamen ex multis quæ lucrabor eam redimam: quod falsum est. Unde dicit: *Aut quam commutationem*, id est redemptionē, *dabit homo pro anima sua*, scilicet damnata: quasi diceret: si pro ea totus mundus daretur, non per hoc liberaretur. Et ideo non potest comparari lucrum mundi ad detrimentum animæ, per quod homo perdit eam & vitam æternam. Nam perditis divitiis, possunt per alias divitias compensari: & si mors infligitur, potest compensari per vitam immortalem, quæ in resurrectione expectatur: sed si anima per culpam perdatur, non expectas in alia anima recompensari: quia non poteris aliam animam, sed neq; aliquid aliud, quasi commutationem pro ea dare, ut liberes eam de æterna morte. DEUS autem pro animabus hominum dedit commutationem, sangvinem Filii sui pretiosum. Perdenda est igitur anima & vita præsens in hoc sæculo propter Dominum, non salvanda propter lucrum & desiderium terrenum. Quapropter ut ait Augus. Voluntarie nunc pro Christo postponamus quandoq; dimittenda, ne (quod absit) pro transitoriis amittamus æterna. Si enim tibi diceretur: sis tôto hôc mense dives & potens, & fac quidquid velis: utere carnis voluptatibus sicut placet: eâ tamen conditione, ut oculi tui postea eruantur, omne solatium tollatur: toto tempore vitæ tuæ in fame & siti, in omni cruciatu & omni miseria vivas: nunquid illud tale bonum hôc tenore susciperes? Et quidem tota hæc vita nec mensis est, nec unius diei vel horæ spatium, ad illius æternæ infelicitatis comparationem, cujus miseriæ neq; finis est, neq; pœna similis invenitur. Unde Isidorus. Si haberes sapientiam Salomonis, si pulchritudinem Absolonis, si fortitudinem Samsonis, si longitudinem Enoh, si divitias Cræsi, si potestatem Thebomam: quid prodesset tibi, si tandem caro daretur vermibus, anima dæmonibus, cum divite crucianda sine fine? quasi diceret, nihil. Duo quippe sunt tempora Ecclesiæ: unum persecutionis, & tunc antequam DEUM negemus ponenda est anima, & præsens

Avarꝰ pejor est diabolô Matth. 4.

Origenes. Tractat. 2. in Matth.

Chrysostom. hom. 56. in Matth.

Chrisostom. Ibidem.

Animæ perditio irrecuperabilis.

Pœnæ aeternæ Animæ perditio maxima.

Tempora duo sunt Ecclesiæ.

ſens vita. Aliud pacis, & tunc frangenda ſunt deſideria terrena & lucra contemnenda. Nulla ergò mundi adverſitas animam tuam frangat, nulla proſperitas alliciat, nulla fallacia ſeducat à præceptis & mandatis DEI, & à charitate quæ eſt in Chriſto Domino noſtro. Omnibus modis & in omnibus debemus ſemper beneplacitum DEI facere, & ab offenſa ejus abſtinere. Deinde tollit tertium impedimentum ad confitendum fidem Chriſti, quod eſt pudor ſæculi. Nam ſecundum Gregorium. Sæpe ex humana verecundia præpedimur ut rectitudinem quàm ſervamus in mente, nondum exprimere valeamus in voce: & tantò DEI faciem ad juſtitiæ defenſionem negligimus, quantò humanas facies contra juſtitiam veremur. Et ſecundùm eundem ſunt qui dicunt: Nos erubeſcimus DEUM confiteri, ſed ad profeſſionē fidei non ſufficit vox profeſſionis Chriſtiani: dum verentur à proximis deſpici, dū dedignantur injurias tolerare, dum erubeſcunt ſi jurgium contigerit, priores ſatisfacere. Hoc ergo impedimentū tertium tollit. Primò, ex fructu. Secundò ex pœna: quia Chriſtus confitentes confitebitur & recognoſcet: & erubeſcentes erubeſcet: id eſt, non cognoſcet eos de ſuis in ſecundò ſuo adventu & judicio cum venerit in Majeſtate ſua ſcilicet humana: id eſt, in forma humana glorificata: & Patris, id eſt MajeſtateDivina, quæ ſibi & Patri eſt communis, quam tamen habet à Patre ſuo: & Sanctorum Angelorū, qui apparebūt cum Eo: Tunc enim erubeſcent infideles, ignorabit fatuas virgines, objurgabit miſericordes. Unde patet quod non ſolùm judicabit Filius in forma Deitatis: ſed & Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, quorum eſt una Majeſtas: in forma tamen viſibili ſolus Filius apparebit, ut ex hoc ſolus Filius hominis judicare dicatur. Indiviſè itaq; judicant Pater, & Filius: nec non & Spiritus Sanctus. Verum quia Potentia Sapientiæ cedit in diſcretione judicii, ubi æquitas magis eſt examinanda: & conſiderandum quid cuiq; debeatur pro meritis: quamvis & potentia ſit exercenda, nec bonitas ſubtrahenda: ideo ſpecialiter diſcrimen judicii attribuitur ſapientiæ, quia judicium eſt per ſapientiam Divinam: ſapientia autē tota communicatur Filio, & ideo etiam ſolus Filius dicitur judicare. Tempore ergo perſecutionis non erubeſcat Chriſtianus fidelis pro Chriſto affligi: & ſi opus fuerit morte affici, ac ſubſtantiîs nudari, & honoribûs deiici. Tempore verò pacis cum vitia maximè ſubrepunt, carnem refrenet ne laſciviat, & pro Chriſto non vereatur à proximis deſpici, injurias verborum pati, prior proximo ſatisfacere ut veraciter probetur ſequi humilitatem Capitis ſui, & Ipſum confitens mereatur ab Eo recognoſci. Et ne abnegandum ſe, & tollendum Crucem auditores terreantur, ideo triſtibus læta ſubjungit dicens: *Filius enim hominis*, id eſt Virginis, qui ita ſe vocat propter ſui humilitatem, propter carnis veritatem, propter Matris puritatem, ſive integritatem, *venturus eſt*, ad judicandum orbem, *in gloria Patris ſui cum Angelis ſuis*, in forma glorioſa judicabit. Qui prius venit humilis: venturus eſt per manifeſtationem gloriæ & virtutis. *Et tunc reddet*, ſine temporis dilatione: *unicuique*, ſine perſonarum acceptione: ubi non perſonæ, ſed opera conſiderantur. Unde ſequitur, *ſecundum opera ſua*: ſine diminutione: juſtis quidem præmium, ſcilicet gloriam animæ & corporis: aliis autem ſupplicium, ſcilicet pœnam utriuſque Hic eſt locus merendi & liberandi animam: ibi mittendi & recipiendi, ſecundum merita. Ambula hic dum lucem habes, ne ibi tenebræ

Pudor ſæculi amovendus.

Gregorius in hom. 32. in Evangelia

Confitendus Chriſtus ſine erubeſcētia.

Iudicabit Pater, & Spiritus S. ut Filius.

bræ te comprehendant. Suscipe hìc mortem, ut ibi suscipias vitam immortalem. Noli timere, quia tristibus læta succedunt. Times mortem, audi gloriam Triumphantis, vereris Crucem, ausculta Angelorum ministeria. Attende & hìc verba Bernardi, qui dicit: vis scire quæ debeas JESU Christo? Debes Ei vitam tuam, quia Ipse vitam suam posuit pro tua. Et quia rudes erant Apostoli, ne Eum sic venturum dubitarent, & fatigati expectatione deficerent: promittitur in præsenti consolatio, ut citius credant de futuro. Unde bonus Magister ne discipuli desperatione frangantur, aut tædio, subjungit eos consolando. *Amen dico vobis*, ut securi de hòc sitis: *Sunt quidam de hic stantibus*, discipulis, *qui non gustabunt mortem*, temporalem, quæ est quidam gustus respectu mortis æternæ, vel gustus dicitur, quantum ad bonos, qui non permanent in morte: *donec videant*, oculis corporalibûs, *filium hominis venientem in Regno suo*, id est in ea claritate Regni, quam habebit cum ad judicandum veniet, ut qualis est venturus postea, præsenti quoq; tempore demonstretur & appareat: hoc est donec videant similitudinem gloriæ quam corpora Electorum, qui Eum nunc confitentur habebunt in Ecclesia triumphante, ut per hoc speretur æterna futura in re. Unde secundum Glossam, in corpore mortali ostendit eis non immortalitatem, sed claritatem futuræ immortalitati similem, & ita sensus est, donec videât Regnum DEI: id est, imaginationem gloriæ Regni DEI. Cum Christo hìc stantes sunt in statu gratiæ: qui pro ipso patienter passiones sustinent, & isti mortem culpæ vel gehennæ non gustant, sed cum ipso ad gloriam æternam transeunt. Hanc piam promissionem eis fecit, ut per visam gloriam futuræ resurrectionis, & contemplationem gaudii manentis, ad adversa transeuntis sæculi fortiùs ferenda animaret. Visionem autem promissam distulit, ut eam vehementiùs desiderarent, & desideratam magis acceptarent, & gratam haberent.

Bernard. ser mon. de quadruplici debito:

Gustatio mortis.

Stantes cum Christo.

DE TRANSFIGURATIONE DOMINI
CAPUT. III.

DEinde quod jã supra promisit soluit cũm dicitur: *Et post dies sex*, secũdũ Matheum, nõ numerãdo extremos, vel *die octava* secũdũ Lucã, numerãdo diem primum quo promisit, & ultimum quô solvit: *Assumpsit Jesus secum Petrum, & Jacobum, & Joannem, & duxit illos seorsum in montem valde excelsum*, scilicet Thabor: quartô milliariô à Nazareth contra Origentem, ut ibidem oraret. Mattheus & Marcus ponunt tantùm dies medios, sed Lucas & extremos. Illi sex, quia post sextam mundi ætatem animæ Sanctorum in beata expectatione requiescent. Lucas octo, quia in octava resurrectionis corpora Sanctorum in gloriam immortalitatis resurgent. Hìc ergo post sex ætates quiescendum esse ab omni labore: & ibi octavo tempore resurgendum designat Unde secundùm Hieron: & Glossam, hoc bene Mysterio convenit nam sicut Christus post sextam Sabbati, quâ Crucem ascendit, & post septimam Sabbati, quâ in sepulchro quievit, octava die resurrexit, sic & nos post sex mundi ætates, quibûs pro Domino patimur & laboramus, & post septimam quietis animarum, quæ interim in alia vita geritur, octava ætate resurgemus.

Matth. 17. Lucæ 9. & Marc. 9.

Hieronym. in c. 17. Matth.

Trãsfigurationis Dominicæ tẽpus.

Transfiguratio ergo fuit in octava die, quia facta est ad ostendendum discipulis suis gloriam resurrectionis futuræ, quæ erit in octava mundi ætate & propter hoc figurata est hic per octavam diẽ.

Asũptionis trium causæ.

Assumpsit autem secum tres tantùm, ut in ore trium staret testimonium. Item in signum quod qui nunc finem Trinitatis firmiter servabunt: tunc in æterna visione gaudebunt. Istos autem tres, scilicet Petrum, Jacobum, & Joannem, specialiter assumpsit, quia istos familiariter diligebat. Hoc autem fecit ad designandum quod quicunq; vult gloriam DEI videre, oportet quod fidem agnoscat, sicut Petrus: quod vitia supplantet, sicut Jacobus: quod ad bene operandum gratiam habeat, sicut Joannes, quia omne meritum consistit in credendo verum, in declinando malum, in faciendo bonum. Item ad commendationem omnium statuum Ecclesiæ: nam per Petrum significantur conjugati, vel etiam Prælati: per Jacobum, pænitentes vel activi: per Joannem, Virgines vel theorici.

Cur seorsum duxerit discipulos.

Et pulchrè ostensurus resurrectionis gloriam, seorsim eos duxit, ut intelligamus quia si ejusdem resurrectionis participes esse cupimus, á turbis malignorum hominum, & tumultibus sæculi divisi esse debemus.

Cur in montem duxerit discipulos.

Pulchrè etiam eos in montem excelsum duxit, & nõ in vallẽ, ut discamus gloriam non in profundo hujus sæculi, sed in Regno supernæ beatitudinis esse quærendam, & quod ad illam gloriam futuræ resurrectionis pervenire, & in decore suo Christũ videre merebitur, si ima & terrena deserentes, ac sublimia & Cœlestia desiderantes, mente in Cœlestibus habitemus. Necesse enim est omnibus qui DEUM contemplari desiderant, ut non in infimis voluptatibus jaceant, sed semper ad Cælestia se erigant. Ascendit autem in montem, ut oraret: innuens oraturos in montem virtutum ascendere, & sursum non in imis corda habere, ac continuis precibus insistere.

Tabor.

Et bene mons iste dictus est Tabor, quod accessio lucis interpretatur, quia omne quod manifestatur, in lumine manifestatur. Effectus autem orationis ostendit, propter quid oravit, scilicet propter gloriam futuræ resurrectionis manifestandã Apostolis. Dum enim oraret Transfiguratus est coram eis. Non dicit transfiguravit se, ut notetur actio fieri ex potentia Trinitatis, sed in natura humanitatis. *Et bene dum oraret facta est altera species vultûs ejus*, fervor nẽpe & devotio orationis, dispositio est ad transfigurationem, & extasim mentis. Unde Petrus dum oraret factus est in extasi mentis. Conspice bene ista, & te præsentẽ exhibe, quia magnificata sunt valde.

Actor. 10.

Candor vestium.

Resplenduit enim facies Ejus sicut sol, imò plusquam sol, sed nihil habet clarius cui compareretur, *Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix:* & sic perfusa lumine, ut alba extra apparerent, secundùm Augustinum.

Aug. lib. 10 de mirabilibus sacræ scripturæ. c. 3.

Candor vestium procedebat à faciei splendore, & ista fuit vera mutatio in facie, sed non in veste. Non substantiam veræ carnis amisit, nec corporis veritatem subtraxit: sed splendorem addidit. Unde Lucas dicit, quod *facta est species vultûs ejus altera*, non alia. In carne mortali immortalitatis & resurrectionis suæ vel nostræ gloriam, non in se, sed in sæculi claritate sicut voluit ostendit, ut illius gloriæ quam prædicabat certiores nos redderet.

Transfiguratio Domini spem auget nostram.

Ecce quantum pignus beatitudinis nostræ habemus, non enim erat aliud transfiguratio, nisi secundi adventûs prænuntiatio: in quo & ipse Christus & Sancti Ejus lucebunt sole clariùs: unde non assumpsit claritatis dotem, sed dotis similitudinem.

Leo Papa sermo de transfiguratione Domini.

Nã ut Leo Papa ait: Illã ipsius Deitatis ineffabilẽ & inaccessibilẽ visionẽ, quæ in æternã vitã mũdis corde servatur

Splendor faciei Christi. vatur, nullô modô adhuc mortali carne circumdati intueri poterat & videre. Splendor autem faciei significat claritatem Divinitatis: fulgor verò vestium, claritatem humanitatis Ejus. Item claritas faciei repræsentat futuram claritatem Capitis Christi: fulgor autem vestium, designat futuram claritatem membrorum Ejus, scilicet Sanctorum qui superabuntur à claritate Christi, sicut candor nivis superatur à fulgore solis. Candor ergo significat gloriam futuræ resurrectionis, propter quod Angelus Dominicæ resurrectionis nuntius,

Beda in c.9. Luc. in veste candida apparuit. Et secundùm Bedam: Vestitus Domini Sanctorum Illius chorus accipitur, qui in terris despectus videbatur. *Moraliter.* Moraliter circa transfigurationem dominus tria fecit, quia discipulos assumpsit, montem ascendit, orationem præmisit, ad significandum quòd ad gloriam non pervenitur, nisi per virtutis societatem, per vitæ altitudinem, per orationis Devotionem. Felix ergo

Petrus. Cognitio triplex. qui talem comitatum assumpsit. Petrum scilicet qui interpretatur agnoscens, ut sit in eo cognitio: quæ debet esse triplex, scilicet DEI, sui, & proximi. Cognitio DEI, generat dilectionem, & cavet desperationem, cognitio sui generat humilitatem, & cavet præsumptionem: cognitio proximi, generat compassionem & cavet crudelitatem. Et sicut suam fragilitatem, sic & mundi vanitatem agnoscat.

Jacobus. Supplantatio triplex. & contemnat. Jacobum qui interpretatur luctator, vel supplantator: ut sit in eo lucta & supplantatio, quæ etiam debet esse triplex: scilicet carnis, mundi, & diaboli: ut contra concupiscentias carnis & mundi, ac instigationes diaboli fortiter luctetur, & eas devictas sub planta prosternat: non enim coronabitur, nisi qui legitimè centaverit. In signum hujus Jacob post luctam accepit benedictionem.

Joannes. Gratia triplex. 1.Cor. 15. Joannem qui interpretatur gratia, ut in eo sit gratia, quæ similiter debet esse triplex, incipiens, proficiens, &perveniens. Unde Apostolus: *Gratiâ DEI sum id quod sum*, quantum ad primam: & gratia Ejus in me vacua non fuit, quantum ad secundam: sed illis omnibûs abundantiùs laboravi: non autem ego solus, sed gratia DEI mecum: quantum ad tertiam. Joannes etiam privilegio singularis amoris DEI dotatus fuit: sic bonum Divinum super omnia diligat, & in omnibûs transitoriis nihil nisi amorem Divinum concupiscat.

Petrus. Joannes. Jacobus. Item Petrus alio nomine dictus Simon, qui interpretatur obediens, significat obedientiam: Joannes in quo gratia, significat munditiam. Jacobus qui luctator, vel supplantans, significat paupertatem voluntariam: & ista tria faciunt videre claritatem Divinam, sicut isti viderunt transfigurationem.

Montis Ascensio. Felix qui talem montem, id est eminentiam vitæ ascendit: in quo sunt tres gradus, scilicet abjectio sui mortificatio carnis, contemptus mundanæ prosperitatis: de quibus suprà

Joann. 16. proximô capitulô: *si quis vult post me venire abneget semetipsum, & tollat Crucem suam, & sequatur me.* Felix qui sic orationi insistit piè, fideliter, & perseveranter: donec appareat gloria in facie Clerici, qui transfigurantur in solem dum lucent, per scientiam: ardent per haritatem: illuminant, per exemplum & doctrinam: investimentis laici: quibus sufficit albedo nivis per mundiciam mentis, carnis, & operis.

Apparitio Moysi & Heliæ, & ejus causæ. *Et apparuerunt illis Moyses*, jam mortuus, secundùm animam in corpore assumpto, vel sibi adaptato, sicut quando apparent Angeli in corporibus assumptis: *& Helias*, adhuc vivus in anima & corpore proprio, allatus de paradisio. Apparuerunt cum Christo isti duo potiùs quam alii: alter mortuus, alter adhuc vivus: in signum quod viventium

tium & mortuorum, seu vitæ & mortis sit Dominus. Et quod justi tam mortui, qui per Moysen: quàm vivi, qui per Heliam: qui tempore judicii vel vivi in carne reperiendi, vel à morte resuscitandi sunt, regnaturi sunt in gloria cum illo. Item ut ostendant ipsum esse, quem legis & Prophetarum scripta prædixerunt & promiserunt: & ut hinc appareat quod lex & Prophetæ à doctrina Christi non discordant: & quòd finis legis & Prophetarum in suo sermone, Christus erat & Ejus gloria, propter quam venerant, & ut ipse ostenderet se esse supra legem, quàm Moyses legislator dedit, & supra Prophetas, inter quos Helias prædicator præcipuus fuit. Per Moysen quidem significatur lex; per Heliam Prophetæ: & per Dominum Evangelium. Apparuit ergo Dominus medius inter Moysen & Heliam, tanquam Ipse & Evangelium haberent à lege & Prophetis testimonium. Item unus mortuus, & alter vivus apparuit: ut significent Christum moriturum, & iterum, victurum, vel ut nos mortui simus mundo, vivi autem DEO. Item ut ex omni parte Christus testimonium haberet, de Cœlo Patrem in voce, de Æthere nubes, de Paradiso Heliam, de Terra Apostolos, de Inferno Moysen, *Et loquentes cum Eo*, dicebant excessum Ejus, quem completurus erat in Jerusalem, id est Passionem, in qua fuit excessus amoris, doloris & humilitatis. Amor fuit supra mensuram, secundùm illud Joannis, *Majorem hâc dilectionem*, & cætera. Dolor supra consvetudinem: secundum illud Threnorum: *Ovos omnes qui transitis*, & cœtera. Humilitas, supra virtutem: secundùm illud Threno. *Recordare paupertatis*, & cætera. Loqui autem ipsorum est talem gratiam redemptionis futuram per Christum testimoniis legis & Prophetarum prœfiguratã esse ostendere. Et notandum quòd non loquebantur de tali materia, tanquam judicantes Christo quæ nesciret: sed Eum adorabant de adventu Ejus in carne: & quia mysterium passionis, quòd Ipsi prædixerant, viderunt in Christo complendum: & læti fortasse, quia videbant redemptionis suæ, totiusq; humani generis diem appropinquare. Compatiebantur nihilominus Christo: quia tam gloriosa facies debebat sic conspui: & sic invidiosè tradi, & judicari, & crucifigi. Notandum etiam quod gaudium magnum factum est Apostolis & Prophetis, non solum de Transfiguratione Christi, sed etiam (ut dicit Effrem) de mutua visione, quia utriusq; testamenti Principes congregati sunt, cum DEO Abraham. Videbat enim Moyses Dux Judæorum, Principem Christianorum Petrum: considerabat Helias castus, Virginem Joannem: & uterq; in Jacobo laudabat Martyrii privilegium. *Petrus verò & qui cum illo erant, gravati erant somnò*, oppressi à gloria: quia splendore incomprehensibilis Deitatis premuntur sensus humani corporis. *Et evigilantes viderunt Majestatem Ejus, & duos viros*, scilicet Moysen & Heliam, quos cognoverunt prædictæ charitatis illustratione. Unde quærit Ambros. Quomodo Apostoli cognoverũt? Moysẽ, & Heliã quos nũquã viderũt, & respondet, quòd per Majestatem super eos venientẽ, in quo innuitur quòd in futura gloria alter alterũ, quẽ nũquã vidit, cognoscet secũdũ Gloss: Hic Helias dicitur eximius Prophetarũ: sed contra de David hoc dicitur in Prologo super Psalterium, & de Moyse in Glossa super Exodum. Et solvitur, quia Moyses fuit eximius: Domini familiaritate, signorum ostensione, legis promulgatione Helias eximius; vitæ austeritate; arguendi authoritate, vitæ diuturnitate. David eximius: Prophetiæ subli

Joann. 15.

Thren. 1.

Thren. 3.

Locutio cũ Christo.

Gaudium ex Transfiguratione.

Moysi & Heliæ ab Apostolis cognitio.

Ambros. in c. 9. Lucæ.

Helias.

David.

sublimitate, Regia dignitate, & speciali ei facta promisione. *Tunc Petrus*, tanquam ferventior *dixit ad Jesum: Domine bonum est nos hic esse*, scilicet in monte, & in contemplationis dulcedine. Cœlesti enim dulcedine gustatâ, vilescût infima. Unde Rabanus: Quò ampliùs quis degustat dulcedinem vitæ Cœlestis, eò ampliùs omnia alia fastidit in infimis. *Si vis faciamus hic tria tabernacula*, ad manendum scilicet hìc continuè: *tibi unum, Moysi unum, & Heliæ unum.* Non loquebatur de tabernaculo pro se & sociis suis faciendo: quasi supponens se & socios suos, tanquam discipulos, cum Magistro mansuros in suo tabernaculo. Petrus optando commendat Christum, & se in monte manere ex modico gustu participationis futuræ gloriæ, quam in Christo viderat: ut per hoc discamus quod nihil sit difficile pro Christo pati, nec tormentá nec Crux, nec mors ut ad montem Cœlestis gloriæ perveniamus. Si n. sensibilis visa Christi gloria, sic Petrum in monte impressionibus, & intemperiebus subjecto illexit, ut diceret bonū ibi manere: quid æstimādū est de illa ineffabili & intelligibili gloria æterna in Cœlo, ubi nulla intēperies: nulla peregrinæ impressionis molestia: ubi nullum malum, sed omne bonum obtinebitur. Unde Beda: O quanta felicitas, visioni Deitatis inter Angelos adesse perpetuò, si tantùm transformata Christi humanitas, duorumq; Sanctorum societas ad punctum visa, delectat ut eis ne discedant Petrus præstare velit obsequium. Unde & Remigius: Visâ Domini Majestate, & duorum servorum, Petrus adeo delectatus est, ut cuncta temporalia oblivioni traderet, & ibi in perpetuum vellet manere. Si autem Petrus sic accensus est: quanta erit svavitas & dulcedo videre Regem in decore suo, & interesse choris Sanctorum omnium, & Angelorum? Hæc Remigius. Sed erravit Petrus, *& nesciebat quid diceret*, hoc petendo: tum quia in via Patriam requirebat, & umbram futuræ gloriæ quam viderat, verè æstimabat gloriam, oblitus Regnum DEI non esse Sanctis promissum in terra, sed in Cœlo: tum quia in gloria tabernacula manu facta necessaria credebat, ignorans domum, manu factam non esse necessariam in illo sæculo futuro: tum quia se & Coapostolos adhuc carne mortali circūdatos esse nō advertebat, & absque gustu mortis immortalis vitæ statum subire volebat: tum etiam quia suam & proximorum salutem non attendebat. Unde Aug. Quid dicis Sancte Petre? mundus perit, & tu secretum quæris. Vides tot gentes in unum convenire, & tu quietem diligis. Vides tenebras mundi, & tu lucem abscondis. Nemo quippe accendit lucernam, & ponit eam sub modio: & cætera. Unde & Damascen. Non est tibi inquit, Petre bonum quòd Christus ibi moretur: quoniam si ibi mansisset, nequaquam tibi facta promissio consequeretur effectum. Neq; enim claves obtinuisses Regni, nec mortis tyrannis abolita esset. Et ut dicit Chrysostom. quia audivit quod oportet Eum Hierosolymam ire & multa pati, adhuc timet pro Christo, sed post increpationem non audet apertè dicere rursus, propitius esto tibi, sed idem occultè per alia signa insinuat. Quia n. videbat multam quietem & solitudinem, cogitavit convenientem ibi esse stationem ex loci dispositione: quod significat dicens: *Bonum est nos hic esse*: Vult etiam semper hìc esse: ideo tabernaculorum meminit dicens: *Si vis faciamus hic tria tabernacula.* Cogitavit enim quod si hoc fieret, non ascenderet Hierosolymam, & si non ascenderet Christus, non moreretur: ibi enim sciebat scribas insidiari Ei. Hæc Chrysost: Et licet Petrus,

ut

Rabanus. in c. 17. Matth.

Fruitio Divinitatis in Petro.

Beda in c. 9 Marci.

Remigius in Matth.

Petri error in optando.

Matth. 5.

Chrysostom. hom. 57. in Matth.

ut homo: stupefactus nesciret quid diceret in hoc tamen suam devotionē ostendit, & in siti sibi ardoris monstrat indicium. Unde inebriatus Petrus erat qui de una gutta vini Cælestis quā biberat, quasi tres tabernas facere volebat: sicut enim ex passionis magnitudine ut timoris vel mæroris † aliquis prorumpit in aliqua verba sine præmeditatione: ita similiter ex magnitudine devotionis & delectationis expertæ dixit Petrus illa verba, quæ tamē nō erant rationabilia, quia in solo aspectu humanitatis Christi non consistit essentia beatitudinis, & ideo illud non debebat sufficere pro finali beatitudine. In monte Thabor est grande Monasterium grandi sylva circumdatum, tres habens Ecclesias, juxta quod Petrus ait: faciamus hic tria tabernacula. Tria tabernacula contemplativus moraliter facit: quando legem, & Prophetis, & Evangelium practicè legendo disponit, scilicet corde credendo, ore confitendo, & opere adimplendo. Sciendum autem quod ista transfiguratio significans gloriam Sanctorum, primò describitur à Majestate DEI, quia tota Trinitas ibi apparuit, Pater in voce, Filius in humana carne, Spiritus Sanctus in nube: per quod datur intelligi quod gloria Sanctorum consistit in fruitione beatæ Trinitatis. Sicut enim Petrus ebrius ex dulcedine illius claritatis voluit facere tria tabernacula: ita habet homo tria tabernacula in anima sua, quæ nec Moyses, nec Helias, sed sola beata Trinitas delectabiliter inhabitat secundùm illud Joannis; *Ad Eum veniemus, & mansionem apud Eum faciemus.* Hæc autem sunt: memoria, intelligentia, & voluntas. Nam Filius habitat in tabernaculo intelligentiæ: implendo ipsā Dei plenissima & lucidissima cognitione: Spiritus Sanctus in tabernaculo voluntatis, implendo ipsam sapidissima & svavissima dilectione: Pater in tabernaculo memoriæ, implendo ipsam cogniti & dilecti perpetua refectione, & securissima intentione, quibus actibus anima in DEUM quasi totaliter transformatur, & quodammodo deiformis efficitur. Tunc verificatur, secundùm quandam prægustationem illud quod dicitur alibi: intra in gaudium Domini tui. Secundò describitur ista Transfiguratio, à societate consortii, quia ibi fuerunt Moyses, & Helias Jacobus, Petrus & Joannes. In Cœlesti igitur gloria habemus socios, omnes veteris & novi testamenti Sanctos. Beati veteris testamenti distingvuntur in duos ordines: scilicet Patriarchas, qui intelliguntur per Moysen: & Prophetas, qui per Heliam. Sancti autem novi testamenti distingvuntur in tres: scilicet in Martyres, qui per Jacobum: in confessores, qui pleni sapientia DEI intelliguntur: per Petrum, qui interpretatur agnoscens: in Virgines, qui per Joannem. Vel potest dici, quod Christus voluit habere testimonium sui adventus ab illis qui sunt in Cœlo; scilicet, à Patre, & ab illis qui sunt in mundo, scilicet à Petro, Jacobo, & Joanne, & ab illis qui sunt in terrestri Paradiso, scilicet ab Helia, & ab illis, qui sunt in inferno, scilicet à Moyse. Vel per sex personas significantur sex bona quæ DEUS confert contemplātibus, quia in contemplatione primò mens illuminatur: quod signatur in Petro, qui interpretatur agnoscens. Secundò, caro supplantatur: quod signatur in Jacobo, quod interpretatur supplantator. Tertiò, gratia augetur & augmentatur: quod significatur in Joanne, qui interpretatur in quo est gratiā. Quarto, mundus contemnitur: quod significatur in Moyse, qui interpretatur assumptus ex aquis. Quintò, cor amore inflammatur: quod significatur in Helia, qui raptus fuit in curru igneo. Sextò, dulcedo Cœlestis præ-

Petri inebriatio.

† *alias amoris.*

Thabor monasteria.

Transfigurationis describenda forma

Tabernacula animæ.

Joann. 14.

Matth. 25.

Transfigurationis socii.

Cælicolarum ordines.

Contemplationis sex bona.

Gloorificatio Christi.

prægustatur: quod significatur in JESU. Unde Petrus qui Unam guttam prægustaverat dixit, *Domine, bonum est nos hîc esse:* nesciens quid diceret. Tertiò, describitur ista Transfiguratio à glorificatione subjecti cum dicitur: *Resplenduit facies Ejus sicut sol, vestimenta autem Ejus facta sunt alba sicut nix,* per quæ signatur beatitudo & gloria, quibûs Sanctorum corpora induentur. Dominus igitur Petro non respondit: nam licet ex fervore devotionis loqueretur, tamen quia imprudenter interrogavit, ideo responsionem Domini non meruit: nondum enim ut in hac gloria cosisteret tempus erat: Qui autem vult Domino facere tabernaculum, præparet penetralia cordis sui, & inveniet locum Domino, tabernaculum DEO Jacob: quia verò malè materiale tabernaculum ex frontibus & tentoriis quæsivit, æstimans in æterna illa gloria temporalia tabernacula necessaria, ubi nulla adversitatis aura est timenda, ubi DEUS Omnipotens Templum est, & Domus Ecclesiæ, ideo nubis lucidæ accipit obumbraculum. Unde sequitur: *adhuc eo loquente,* & de tabernaculorū visibilium constructione cogitante, *ecce nubes lucida obumbravit eos*, quia majori luce & vera cognitione suffudit, ut intelligerent Electis in æterna tabernacula receptis non esse necessaria corporalia tabernacula, & non esse protegēdos tegmine domorū, ubi nubis & Spiritûs Sancti gloriâ protegētur, & in abscondito faciei Domini abscondentur; Et intelligas quòd cùm Petrus loqueretur interim antequam verba compleret, discesserunt Moyses & Helias, & mox nubes subsecuta est, quasi interrumpuntur verba Ejus obumbrationem nubis. Quærebat Petrus terrenum tabernaculum, & affuit Cœleste obumbraculum, & ista nubes non fuit: causata ex istis caliginosis vaporibus, sed ex vehementia lucis processit: quia sicut fumus est ab igne, ita ista nubes fuit à luce. Ad instruendas autem mentes Apostolorum, de cognitione Divinitatis Unigeniti Filii DEI: post Moysis & Heliæ testimonium, *vox,* Patris *de nube*, modò tonitrus testimonium perhibuit, *dicens*: *Hìc est Filius meus*, non adoptivè sed per naturam: *dilectus*, Filius meus, scilicet naturalis & proprius, non aliunde creatus, vel adoptivus: hoc est, secundùm Ambrosium, non Helias Filius, non Moyses Filius, sed hìc est Filius quē solū videtis. Recesserūt enim illi ubi ceperat Dominus designari, ut ille solus demōstraretur, ne errarēt Apostoli. *In quo mihi bene complacui:* id est, in quo meum beneplacitum de redemptione mundi complere constitui, vel secundùm Chrisostom: in quo delector, in quo requiesco, quem accepto: quia omnia quæ sunt Patris cum diligentia, exequitur, & est una eademq; voluntas Ipsius & Patris: quare & si crucifigi vult ne contradicas. *Ipsum audite*, magis, quàm Moysen, vel Heliam, quia Christus finis est legis & Prophetarum, *Ipsum audite*, ut supremum & singularem Magistrum, qui docebit vos omnia necessaria ad salutem. *Ipsum audite:* quia veritas est, Ipsum quærite, quia Vita est, Ipsum sequimini quia Via est. Ac si, ut ait Remigius, aliîs verbîs diceret, recedant umbræ legales, & typi Prophetarum, & solum coruscum, Lumen Evangelii sequimini. Felices ergo Apostoli, qui non solùm Domini charitatem videre meruerunt, sed etiam vocem Patris intonantem audierunt. Nec ab hac felicitate nos ex toto alieni erimus, si quem illi crediderunt & nos credimus, & quomodo illi vixerunt, amando vivimus, & quem dilexerunt, totîs visceribûs amamus. Sed quia humana fragilitas in præsentia Majestatis opprimitur, quia pondus Divinitatis & conspectum

Nubes quod apparuit.

Filius Dei Christus.

Ambr. in c. 9. Luc.

Chrysostom. hom. 57. in Matth.

ctum Majestatis gloriæ ferre non valet: ideo dum audirent vocem terribilem de nube, *ciciderunt in facies suas*, non sicut mali retrorsum. Unde Remigius: In Eo verò quod Sancti Discipuli in faciem cecide- runt, sanctitatis fuit indicium: impii enim retrorsum cadunt: utHeli. Hæc Remigius. Cadunt ergo justi in faciem, modò propter timorē, ut hic, modò propter humiliationem, ut Magi procidentes adora- verunt Eum, modò propter gratiarum actionem, ut Seniores ceciderunt in conspectu throni in facies suas. *Et timuerunt valde*, quia se errasse cognoverunt, quia nubes lucida apparuit, quia vocem quasi tonitrualem, scilicet Patris, cujus Majestati timor debetur, audierūt. Ad hanc vocem, ut dicit Effrem, fugerunt Prophetæ, ceciderunt Apostoli & timuerunt. Tonitruum quidem terribile fuit: unde de ipsa voce terra sub ipso contremuit. Sed quos humana fragilitas gravabat benignè pius Magister verbo pariter & actu consolatur & erigit. Nam clementer, *accessit Jesus*, quia per se surgere non poterant, *& tetigit eos*, familiariter & dulciter, ut tactu debilitata membra solidaret. *dixitq; eis*, ut metum & timorem fugaret. *Surgite*, contra casum: *& nolite timere*, contra metum. Beati illi quos tangit JESUS, beati illi quos tangit salus & vita. Illi enim surgunt, illi sine timore & securi fiunt. Rogemus ergo Eum ut & nos tangat, & à somno stuporis & insipientiæ excitet: atq; ad se videndum nobis oculos aperiat. Dulcis amicus est: quia piè consolatur, & potenter adjuvat. Ad tantum ergo & consolationem JESU Miseratoris, qui prostratis dexteram ad beneficium auxilii porrigit, & jacentes erigit: discipuli surgentes nec Moysen, nec Heliam viderunt, sed solum JESUM in figura consveta, qua conversari solebat inter eos: secundùm Glossam: Si Moyses & Helias perseverassent, vox Patris videretur incerta, cui potiùs testimonium dedisset: & ideo recesserunt illi, ne ad eos vox Patris fieri putaretur: sed ut ad solum JESUM pertinere intelligeretur. Allegoricè ablata nube viderunt Moysen & Heliam evanuisse, ac solum JESUM remansisse, quia postquam legis & Prophetarum umbra discessit, quæ quasi nube Apostolos texerat, viderunt Eum, & scriptura illis revelata fuit, & Evangelium, inquo utrumq; reperitur, solum remansit. Notandum autem, secundùm Glossam, quòd bene convenit mysterium secundæ regenerationis, quæ scilicet erit in resurrectione, ubi caro resuscitabitur: cum mysterio primæ quæ est in baptismate, ubi anima resuscitatur. In baptismate enim Christi operatio Trinitatis ostensa est: fuit enim ibi Filius incarnatus, apparuit in specie columbæ Spiritus Sanctus, & Pater fuit ibi in voce declaratus. Et similiter in Transfiguratione, quæ est Sacramentum secundæ regenerationis, tota Trinitas apparuit, Pater in voce, Filius in homine, Spiritus Sanctus in nube: Nam gloriam illius, quam modò in baptismate credentes confitemur, in resurrectione videntes collaudabimus. Nec frustra Spiritus Sanctus hic in lucida nube, illic in columba apparuit: dona enim sua per species declarare solet. Innocētiā autē in baptismate donat, quæ per avim simplicitatis designatur: daturus est autem claritatem & refrigerium in resurrectione, & ideo in nube refrigeriū: & in fulgore nubis claritas resurgētiū corporū figuratur. Qui enim nunc simplici corde fidēquam percipit servat, tunc luce apertæ visionis quod crediderat cōtemplabitur ipsaq; quā lucrabitur in perpetuum gratia protegetur. *Et descendens Jesus cum discipulis de monte præcepit eis*, præceptô instructionis: ut nemini dice-

Remigig in Matth. Cadere in facies & retrorsū.

1. Reg. 4.

Matth. 2.

Apocalip. 4.

Vocis Dominicæ virtus.

Tactus Christi.

Allegoricè.

Regeneratio num congruentia.

dicerent visionem de gloria Transfigurationis, ante suam resurrectionem à mortuis. Primò secundùm Hieronymum, ne dictum esse incredibile, propter rei magnitudinem, videretur. Secundò, secundum Thomam, ne homines audientes tam gloriosa de eo dici scandalizarentur postea videntes Eum crucifigi. Tertiò secundum Remigium, ne prædicatio gloriæ Passionis fructum impediret, quia si Majestas illius fuisset divulgata in populo, plurimi resistendo principibus Sacerdotum passionem Ejus impedivissent: & sic redemptio humani generis retardata fuisset. Quartò secundum Hilarium, quia tunc debebāt esse testes Divinitatis Christi, cùm essent Spiritu Sancto repleti: & ad tantæ visionis testimonium perhibendum confortati. Quintò, secundum Damascenum, quia alii discipuli adhuc imperfecti fuissent tristati, quòd hanc visionem non vidissent: & Judas magis incitatus ad proditionem Salvatoris fuisset. Sextò, quia resurrectio Christi multum fuit dubitabilis: ideo reservata fuit ista visio, illo divulgando tempore quando maximè oportebat Ipsi resurrectioni testimonium perhibere, cui præstabat argumentum non modicum ipsa gloria Transfigurationis, ipsa quoq; visio magis credibilis videbatur, quando etiam visibiliter per resurrectionem factam monstrabatur. Septimò, ut daretur nobis exemplum ea quæ ad laudem & gloriam nostram spectant esse occultanda, quamdiu sumus in hac mortali vita, & ad faciendum hoc quod in Ecclesiastico dicitur: *Ne laudes hominem in vita sua:* & in eodem, *Ante mortem ne laudes quemquam.* Per hoc etiam ostendit quòd secreta & mysteria Divina non sunt semper, sed loco & tempore debitis publicanda: & dedit exemplum viris Sanctis, non facile publicandi revelationes sibi factas. Sicut Paulus annis quatuordecim tacuit raptum suum. Fuit autem Transfiguratio Domini facta circa veris principium. Unde Evangelium de Transfiguratione legitur in Ecclesia Sabbatho quatuor temporum post primam in Quadragesima Dominicam. Festum verò Transfigurationis Domini celebratur sexto Calendas Augusti: quia tunc ab Apostolis fuit Transfiguratio prædicata & publicata, quam tacuerant usque ad diem illam, propter prohibitionem à Domino eis factam. In descensu montis Tabor contra occidentem; ubi est una capella ubi Dominus dixit Apostolis, *nemini dixeritis visionem &c.*

Hieronym. in cap. 17. Matth. — *Vetandi cui dicerent causæ.* — *Thomas. 3. par. q. 45. artic. 3.* — *Remigius. in Matth.* — *Hil. canone 17. in Matth.* — *Ecclef. 11.* — *2. Cor. 12.* — *Trā figurationis tēpus*

DE SANATIONE LUNATICI.
CAPUT. IV.

Matth. 17. Marci 9. & Lucæ 9. & 17.

SEquenti autem die JESUS rediens de monte ubi transfiguratus fuerat, venit ad discipulos quos inferius dimiserat, & occurrit Ei turba quæ circa ipsos erat. Similiter si prælati vellent ad subditos descendere per humilitatem, compassionem, & affabilitatem: multa turba occurreret eis per pœnitentiam. Sed quia semper stant in alto per elationem, seu ambitionem, vel curiositatem: ideo pauci ei occurrunt, id est, pauci ad eos accedunt, & pauciores ab eis sanantur: nullum enim legitur Dominus, in monte sanasse. *Et accessit ad eum quidam de turba*, petens misereri unico Filio lunatico, secundum lunæ innovationem magis patienti: & Spiritum immundum habenti, quem eiicere non potuerunt Ejus discipuli. Qui Eum apprehendens ad terram allidebat, & volutando per diversa membra vexans dissipabat: sicq; ad ostendendum vehementiam passionis spumabat,

Christus nullum sanavit in monte. — *Lunaticus.*

mabat, ac dentibûs stridebat, & langvens arescebat, & vix descendebat dilanians eum, Qui etiam sæpe eum vexando clamare faciebat, & nunc in ignem, nunc in aquam mittebat: ita ut dudum periisset, nisi providentia Eum conservasset. Et cùm jubente Domino adductus esset: statim Spiritus conturbavit eum: videns enim se citò eiciendum, faciebat pejus quod poterat in eum. Deinde increpante eum Domino, & præcipiente ut exiret ab eo, & ne amplius in eum introiret: quem etiam ab effectu malitiæ, sive surdum sive mutum vocabat: quia surdum & mutum eum fecerat: statim discerpens eum exiit ab illo. Et factus est sicut mortuus, sed JESUS tenens manum ejus elevavit illum, & surrexit sanus, & reddidit illum Patri ejus. Moraliter iste lunaticus significat peccatorem, quem diabolus primò apprehendit per peccati delectationem. Secūdò, clamare facit, per peccati ardēs desideriū. 3tiò, mutū facit, ad peccati & Divinæ laudis cōfessionē. 4tò, surdū, per obdurationē, ad verbi monitionem. 5tò, lunaticū, per mentis instabilitatē & cōtinuā in malū variationē. Sextò, elidit & volutat, per ejus in diversa peccata præcipitationem. Septimò, dissipat, per diversarùm cogitationum varietatem. Octavò, stridere facit dentibûs, per iram & indignationem: ac spumare, per gastrimargiam & libidinem. Nonò, in ignē luxuriæ mittit vel etiā elationis: quia ignis sursum tendit & alta petit, nec non in aquam voluptatum & cupiditatum submergit. Decimò, aridum reddit, per otium seu ignaviam, & indevotionem. Undecimò, vix discedit per peccati consvetudinem. Duodecimò, dilaniat & dilacerat, per naturalium vulnerationem. Dum autem puer ad DEUM accedit conturbatur: quia sæpe post peccata ad DEUM conversi magis à dæmonio impugnantur, ut vel per tædium virtutum & labores pænitentiæ excutiat: & ad vitia reducat; vel de sua expulsione se vindicet. Sic in primitiva Ecclesia multa gravia certamina illis apposuit, quos suo Regno subtrahere voluit. Non autem puer vim patiens: sed diabolus vim inferens, increpatur: quia qui peccātē vult sanare, vitiū odiendo debet arguere & repellere, sed hominē amando refovere & cōfortare. Exiens verò dæmon ab homine nunquam revertitur, si homo cor suum clave humilitatis & charitatis serraverit. Exiturus autem discerpsit eum: quia dum de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat. Et liberatus à dæmone velut mortuus videtur: qui enim terrena desideria subegit, vitam in se carnalis conversationis extingvit: & mundo mortuus apparet. Quem autem hostis mortuo similem reddidit, hunc Salvator piæ dexteræ tactu levavit: in quo ostenditur DEI auxilium, & surrexit: in quo monstratur hominis studium, primò enim DEUS nos juvat: deinde à nobis requiritur ut bonum operemur. *Et cùm in domum introisset discipuli secreto interrogabant Jesum, quare ipsi non potuerunt eiicere illum, & dixit propter incredulitatem eorum.* Non dicuntur discipuli increduli propter defectum fidei, sicut Judæi, sed propter remissionem fervoris: nam fidem remissam habebant, non sicut granum sinapis: quia non cum debito fervore credebant, ut præcipuè ipsi facere debebant. Nihil enim impossibile erit habenti ferventem fidem, & per dilectionem operantem, cui nunquam sufficit quod bene gessit. Granum quippe sinapis est modicum fervidum, amarū, & veneni expulsivum. In hoc ergo quòd hic comparat fidem grano sinapis, innuit, quòd debent habere fidem modicam, per humilitatem: fervidam, per devotionem amaram, per tribu-

Moraliter: peccator lunatico similis.

Gastrimargia, id est, gulositas.

Incredulitas Discipulorū.

Granum sinapis.

tribulationum perpessionem: veneni erroris expulsivam, per sinceritatem, Secundùm Ambrosium. Granum sinapis res est simplex, & si teritur vim suam fundit: sic fides simplex videtur. & si atteratur adversis, gratiam suæ virtutis effundit. Deinde reducit eos ad humilitatem, monendo ne quis de operibus glorietur; sed humiliet se DEO, cui jure obsequium debetur dicens: *Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite*, non tantùm ore, sed & corde: ne sit tantùm vocalis humilitas, sed & realis: *Servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus*: nec vos jactetis, quia bene servistis: nihil enim fecistis quod non debuistis: quasi diceret, *Dicite*, gratiam non meruimus: sed debitum servitium solvendo pœnas vitavimus. Sed econtra superbi cùm nequaquam omnia, sed modicum quid eorum quæ præcepta sunt faciunt, non solùm mox de sua justitia præsumunt: sed & infirmos quosq; despiciunt: non enim sumus nostri, sed servi: quia pretiô magnô empti, ergo Christo cujus pretio empti sumus, servire, tenemur, & nihil omittere quod debemus: nec aliquid facere quod non debemus. Unde Seneca. Sapiens nihil facit quod non debet, nihil prætermittit quod debet. Non dicuntur inutiles servi facientes jure debiti mandata DEI quin fructum recipiant vitæ beatæ sed dicuntur inutiles, quia Dominus bonorum nostrorum non indiget: vel quia *non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*: vel quia quisq; magis debet se æstimare imperfectum, quàm quòd statum attigerit perfectionis. Unde Beda: Hæc est igitur in hominibus sola fidei perfectio, si omnibus quæ præcepta sunt impletis imperfectos se esse noverint: & quamdiu peregrinantur à Domino, semper sibi in esse mala quæ defleant, semper meminerint de esse bona ad quæ gratia Ejus juvante proficiant. Et iterum: quia sine me nihil potestis facere, non temporum longitudine laborum merita pensare debetis: sed amore & famulatu spontaneo novis semper studiis augere priora. Hæc Beda, & bene dicit, *quod debuimus facere, fecimus* Unde Beda: Re vera debuimus, quia qui non venit ministrari, sed ministrare: debitores sibi nos fecit, ne nostris videlicet operibus confidentes, sed de ejus semper examine paventes cum Propheta dicamus: Quid retribuemus Domino, pro omnibus quæ retribuit nobis? Hæc Beda. Attende hìc bene quòd servus inutilis reputatur, qui hoc solū facit quod facere tenetur. Quantamcunq; etiā perfectionem attingas, semper sentias & dicas? Domine DEUS meus JESU Christe nihil valeo, & malè Tibi servio. Debemus ergo nunquam à bono opere cessare, & tamen totum meritum nostrum insufficiens respectu mercedis æternæ reputare. Unde Psalmista: *Qui coronat te in misericordia & miserationibus*. Non ait, in meritis & in operibus tuis: quia cujus misericordiâ prævenimur, ut humiliter DEO serviamus: ejus munere coronamur, ut sublimiter cum Illo regnemus. Et ideo cùm omnia fecerimus, reputemus nos parum aut nihil fecisse Domino, respectu mercedis quam expectamus ab eo. Unde dicebat beatus Franciscus, etiam post multos & magnos labores, fratres incipiamus servire Domino: quia usq; nunc parum proficimus. Et si præceptis impletis nos humiliare debemus, quantò magis cùm de illis multa omiserimus. Si enim inutilis est qui omnia perfecit, quid de illo dicendum qui ea facere despexit? Unde Ambrosius. Non te jactes si bene servisti: quia facere debuisti. Obsequitur sol, obtemperat luna, serviunt Angeli. Vas gentium electus á Domino: non sum, inquit, dignus vocari Apostolus quia perfecu-

Ambrosius. serm. 1. & 2. — *Servi inutiles.* — *Rom. 8.* — *Beda in cap. 17. Lucæ.* — *Ioann. 1.* — *Beda ibid.* — *Psal. 115.* — *Servus inutilis.* — *Psalm. 102.* — *Ambr. li. 8. in Luc. c. de virtute fidei.*

secutus sum Ecclesiam D E I. Deinde alibi nullius se ostendens conscium culpæ subj ecti, sed non in hoc justificatus sum. Et nos ergo non à nobis laudes exigamus, ne præripiamus judicium DEI, & præveniamus sententiam Judicis: sed suo tempore suo judicio reservemus. Hæc Ambrosius. Bonum est itaq; semper in timore stare, & nihil de se præsumere: quia quantumcunq; bene quis servierit, nescit tamen si odio, vel amore dignus sit. Unde Bernardus. In veritate dici nihil æquè efficax esse ad gratiam promerendam, retinendam recuperandam quàm si omni tempore coram DEO inveniaris non altum sapere, sed timere. *Beatus homo, qui semper est pavidus.* Si adest gratia, time ne non dignè opereris ex ea. Si subtracta gratia, time quia reliquit te virtus tua & custodia. Si reversa est gratia, time ne fortè contingat recidivum pati. & contingant tibi deteriora. Hæc Bernardus. Unde & Apostolus hortatur nos, ne in vacuum gratiam DEI recipiamus. Ille enim gratiã DEI in vacuum recipit qui se in bonis operibus non exercet. Unde si volumus quod gratia DEI in nobis non remaneat vacua, necesse est ut eam bonis operibûs & virtuosis exercitiis nutriamus: & nos à vitiis custodiamus. Debemus etiam in præceptis DEI, & in omnibus operibus nostris attendere, non solùm ut faciamus, sed etiam ut ea secundùm voluntatem DEI dirigamus. Unde Basilius ponit exemplum de fabro faciente securim, vel quiddam aliud: qui semper meminit ejus qui injunxit opus, & retinet in corde suo cujus magnitudinis, vel qualitatis, vel formæ ille injunxit fieri securim: & in illud semper intendens quod sibi meminit à Domino operis injunctum: ad hoc dirigit manum ministerium, ut forma operis cum ejus qui injunxit animo & voluntate conveniat. Sic & nos omnem conatum & omne studium, in actibus nostris habere debemus, ut secundùm voluntatem DEI Qui opus injunxit, nostrum dirigamus opus: & tunc poterimus implere illud Apostoli: *sive manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia ad gloriam DEI facite.* Et subdit Dominus, ostendens quomodo proteruitas diaboli superetur & dicit: *Hoc genus dæmoniorum*, in spiritu & carne simul secũdùm causam radicatam, quale supradictum est, *in nullo*, potestatis remedio, id est; in nulla potestate, scilicet ministrorum *potest exire*: ita quòd non habeat potestatem in homine *nisi in oratione*, quæ curat pestes spiritus, *& jejunio*, quod curat pestes corporis, quæ scilicet oratio & jejunium sunt effectus fidei ferventis, ac per charitatem formatœ & operantis. Unde videtur quòd ex crapula & ebrietate morbum illum incurrisset. Hæc etiam poterat esse alia causa, propter quam discipuli non potuerunt Eum eiicere. Dæmones enim non sunt æquales in virtute naturali: & ideo unus alio difficilius potest expelli. Ad expulsionem autem istius requirebatur in expellente subjectio carnis ad spiritum, quæ fit per jejunium: & elevatio spiritus in Deum, quæ fit per orationem talia autem non erant adhuc in Apostolis, quia pro tempore, illo non competebat eis jejunare propter præsentiam Sponsi: nec erant adhuc in DEUM perfectè elavati: quia fuerunt rudes & imperfecti usq; quo post passionem receperunt pleniorem gratiam Spiritus Sancti. Vel *non eiicitur*, ministrorum potestate, *nisi in oratione*, injuncta. *& jejunio*, injuncto: & hoc omiserunt Apostoli, & sic fuit error clavis adhibendæ ad dæmonem excludendum: sicut adhuc multi erant, eo quòd clavibus secundùm debitum ordinem potestatis non utuntur: quòd enim minister usurpet sibi potestatem Divi-

1. Cor. 15. *1. Cor. 4.* *Eccles. 9.* *Bernardus. serm. 54. in cantica.* *Prover. 28.* *2. Cor. 6.* *Gratia recipere in vacuum.* *Basilius. de institutione Monachorum c. 3.* *1. Cor. 10.* *Dæmoniorũ potestates diversæ.*

Hieronymus in cap. 16. Matth. nam & absolutam, hoc dicit esse Hieronymus de supercilio Pharisæorum, & de superbia luciferi, qui sine merito suam sedem voluit collocari in summo: secundùm Chrysostomum dicit, genus hoc, non tantùm lunaticorum, sed universaliter omnium dæmoniorum, non eiicitur, nisi per orationem & jejunium: quia semper diabolus peccatorem inhabitat, nisi per pænitentiam ad Dominum convertatur: & quantò magis differtur, tantò difficiliùs expellitur. Ubi Hieronym: Dum autem docet Apostolos quomodo nequissimus dæmon possit expelli, omnes instruit ad vitam: ut scilicet noverimus graviora quæquè, vel incūmodorum spirituū, vel hominum tentamenta jejuniis & orationibûs esse superanda, iramq; Domini cùm in ultionem nostrorum scelerum fuerit accensa, hoc remedio singulari posse placari. Hæc Hieronymus. Per jejunium enim, ut dictum est, curantur pestes corporis: & per orationem, pestes mentis: & sic quælibet tentatio superatur cum eis. Vel per jejunium, intelligitur declinatio malorum, & per orationem, operatio bonorum. Et sic accipitur jejunium hìc generale pro abstinentia, non solùm ab escis, sed ab omnibus temporalibus delectationibus & vitiis. Unde dicit Augustinus, quod perfectum & magnum jejunium est non solùm à cibo: sed ab omnibus iniquitatibus & illicitis voluptatibus sæculi abstinere. Unde Bernardus: Si sola gula peccavit, sola jejunet, & sufficit. Si verò peccaverunt cætera membra, cur non jejunent & ipsa? Jejunet ergo oculus à curiosis aspectibus & omnia petulantia, ut bene humiliatus coerceatur in pœnitentia, qui malè liber vagabatur in culpa. Jejunet auris nequiter pruriens à fabulis & rumoribus: quæcunq; otiosa sunt, & ad salutem minimè pertinentia. Jejunet lingva à detractione & murmuratione, ab inutilibus, variis, & scurrilibus verbis. Interdum quoq; ob gravitatem silentii ab ipsis, quæ videri poterant necessaria. Jejunet manus ab otiosis signis, & operibus omnibus quæcunq; non sunt imperata. Sed multomagis anima ipsa jejunet à vitiis, & propria voluntate sua. Etenim sine jejunio hoc cætera à Domino reprobantur, sicut scriptum est: Quia in diebus jejunii vestri invenitur voluntas vestra. Non solùm autem ab illicitis: sed ab ipsis quoq; licitis oportet nos jejunare, si ea nobis quæ priùs commisimus illicita, volumus condonari. Hæc Bernardus. Et secundùm Bedam, sicut jejunium generale est non solùm ab escis, sed à cunctis illecebris abstinere carnalibûs, imò ab omnibus vitiorum passionibus: sic & oratio generalis non solùm in verbis est, quibûs Divinam Clementiam invocamus, verùm etiam in omnibus quæ in obsequium nostri Conditoris fidei devotione gerimus, teste Apostolo qui ait: *Sine intermissione orate.* Hæc Beda, Tunc quippe sine intermissione oramus, cùm ea solùm opera gerimus quæ nos pietati commendent Authoris. Semper enim orat, qui semper bene facit, & in bono perseverat.

Chrysostom. hom. 59. in Matth. — *Hieronym. in cap. 17. Matth.* — *Jejunium perfectum.* — *Augustinus tractat. 17. in Joann.* — *Bern. serm. 3. in Quadragesima.* — *Esai. 58. a.* — *Beda in c. 9 Marci.* — *Oratio generalis.* — *1. Thess. 5.*

DE TRIBUTO PRO DOMINO Et PETRO

Soluto, & de quæstione discipulorum super majoritate eorum.

CAPUT. V.

Luca 9. Matth. 7. & 18. & Marci 9. Augustinus tractat. 25. in Joann.

ET quia ex his quæ Dominus egerat & dixerat in Hierusalē, Judæi quærebāt Eū occidere, ideo ante pascha nolebat in Judæā ambulare: quia nondum hora ejus venerat, ut ostenderet quod aliquando persecutionem fugere licitum fidelibus suis esset, Unde Augustinus: Non perdiderat potestatem, sed nostram consolabatur fragilitatem.

Futu-

Futurum enim erat ut aliquis fidelis se absconderet, & ideo præcessit in capite, ne membro postea objiceretur pro crimine. In Galilæa igitur, in terra ubi erat conceptus & nutritus, conversabatur cum discipulis suis. Et Secundùm Chrysost:, ne discipuli dicerent qua de causa continuè hic conversamur: rursus de passione ejus loquitur, ut qua si assvet: circa negotium mortis Christi, minùs cùm venerit scandalizarentur. Et cum morte sua etiam prædixit suam resurrectionem, ne in passione Ejus incurrerent desperationem. Unde dixit ad eos: *Ponite in cordibus vestris sermones istos*, scilicet qui sequuntur de mea passione & resurrectione: quia eorum recordatio & memoria utilis est valde. Filius enim hominis tradendus est, scilicet à Patre per charitatem nimiam: à seipso, per obedientiam voluntariam: à diabolo, per suggestionem iniquam: à Juda per cupiditatem maximam: à Judæis, per invidiam dolosam: à Pilato, per pusillanimitatem indebitam: *in manus hominum*, id est; diversarum nationum quasi humanitus sentientium: scilicet Judæorum & gentium, & diversorum statuum: quia militum, Regum, Principum, Sacerdotum, religiosorum, & populorũ, *& occident Eum*. Magna iniquitas quòd homines occidant hominum Salvatorem: & ne his auditis tristitiâ absorbeantur, subjungit: *& tertia die resurget*: ut tristibus læta succedant. *Et contristati sunt vehementer*: quia Ejus societas ita erat eis dulcis & grata, ut non sit mirum si contristati sunt passione ejus audita. Ut n. ait Hieronymus: Pro dilectione Magistri nihil de eo sinistrum & humile patiuntur audire, Contristati sunt, non attendentes ad id quod dixerat, & tertia die resurget: & neq; vox Patris audita, neq; resurrectio pronuntiata potuit eos cohibere à tristitia. Unde Hieronymus: Semper prosperis admiscet tristia, ut cùm repetè venerint, non terreant Apostolos: sed à præmeditatis ferantur animis. Si enim contristat quòd occidendus est, debet lætificare quòd die tertia dicitur resurrecturus: Si tristia semper acciderent, quis sustineret? si prospera quis contemneret? Hæc Hieronymus. At illi ignorabant verbum istud, scilicet de ejus passione: & erat velatum ante eos, ut non sentirent illud apertè quòd secundùm Bedam, non tam ingenii tarditate, quàm de pio Salvatoris amore contingebat: quia carnales adhuc & rudes ac mysterii Crucis ignari spiritualia non capientes, quem verum DEUM cognoscebant moriturum credere nequibant: nec intelligebant quomodo in una persona mori, & non mori, poterat. Galilæa interpretatur volubilis, & ideo per hoc quod Dominus ibi prædixit passionem suam discipulis, significavit quod memores esse debemus mortis Christi, ac etiam nostræ quamdiu sumus in volubilitate præsentis vitæ: *Et cùm venissent Capharnaum accesserunt, qui didragma accipiebant*, exactores scilicet tributi ex parte Cæsaris Augusti, *ad Petrum*, quia secundùm Hieronymum, præ signorum magnitudine non audebant aggredi Dominum, *& dixerunt Ei: Magister vester non solvit didragma:* quasi diceret, dic ei, ut solvat: non faciebant mentionem de Apostolis, quia non accipiebant nisi à capitaneis. Capharnaum erat Civitas principalis in Galilæa, & ideo ibi manebant qui tributũ colligebant ex parte Romanorum: quibus Judæa erat subjecta: & quilibet Capitaneus domùs solvebat didragma: id est; duplex dragma: & in solvendo dicebat. Ego profiteor me esse sub Romano Imperatore. Et quia Dominus nutritus erat in Nazareth, quod est oppidum Galilææ, subjacens Urbi Capharnaum: ideo ibi ab Eo exigitur tributũ.

Chrys. h. 59. in Matth.

Traditio Christi diversa.

Hieronym. in cap. 17. Matth.

Prosperis tristia admiscet Dominus.

Beda in c. 9. Marci.

Tributi à Christo exactio.

Capharnaum quod villa consolationis, vel ager pingvedinis interpretatur, & ubi tributum à Christo petitur. significat illum qui dat se delectationibus & solatiis hujus mundi, à quo diabolus petit tributũ sibi dari, & vix evadet quin solvat aliquod tributum peccati. Et notandum, quòd dragma dragmæ fæminini generis, est moneta habens imaginem Regis, & valebat decem nummos usuales, de qua in Luca dicitur, quæ mulier habens dragmas decem, &c. Item est genus ponderis, & sic accipitur in medicina. Sed drama dramatis neutrius generis, est genus carminis, ubi alii incipiunt & alii respondent, & sic dicitur dulcia cantica dramatis. Item est quarta pars stateris. Stater verò est idem, quòd siclus qui habet viginti obolos, didragma media pars: & dragma quarta pars est, & ideo unus stater sufficiebat ad solutionem pro duobus: quia taxatio census erat didragma, id est; denarius qui pro capite solvebatur. Unde ut sequitur: stater de ore piscis afferri jubetur. Obulus, ut dicitur, valebat tantum quantum unus parvus Turonensis, quorum duodecim valent unum Turonensem grossum, sic quilibet Capitaneus solvebat annuatim quasi decẽ turonẽses parvos. Dominus autem hoc quod de petitione tributi Petro dictum erat intelligens, misit eum ad mare, ut hamum mitteret, & *piscem qui primus ascenderet*, id est; quem caperet, illum tolleret & staterem valentem duo didragma, *quæ dimidiam unciam faciunt*, de ore ejus sumens pro Domino & pro se solveret. Ex quo Divinitas ejus patuit, cùm futura contingentia certitudinaliter prædixit. Unde Hieronymus: Quid primùm mirer hìc nescio, an præsentiam stateris in ore piscis, an magnitudinem virtutis: si ad verbum ejus mox stater in ore piscis creatus est. Spiritualiter piscis est Christus, mare mundus: hamus mors, stater inventus in ore piscis, pretium redemptionis nostræ prænuntiatæ Christi ore, & sic solutum est tributum, & nos liberati sumus. Moraliter pœnitenti dicitur: *vade ad mare*, id est; amaritudines peccati consideratione, *& mitte hamum*, in contritionis compunctione, & aperto ore in confessione inventum staterem da in satisfactione, & sic liberatur peccator à tributo diaboli exactoris. Solvit autem Dominus tributum non ex debito, quia secundùm utramq; naturam erat Filius Regis, & perconsequens liber à tributo, quia Regum Filii in omni Regno sunt liberi, sed ex humanitate tantùm hoc fecit subdendo se minori, & solvendo quod non debebat: & ne quæstores census scandalizaret, docens per hoc nos esse humiles, & vitare ne scandala per nos fiant. Voluit etiam pro Petro dare tributum, in signum quòd Petrus fuit Caput aliorum: quia census dabatur pro capite seu Capitaneo tantùm. Didragma, ut dictum est, continet duplex dragma, & per unum potest intelligi pœnalitas corporis, scilicet fames, sitis, & hujusmodi: per aliud pœnalitas mentis, scilicet timor, tristitia, & hujusmodi. Hoc autem duplex dragma debet reddere quilibet Imperatori omnium pro peccato primorum parentum, quod facit patienter tolerando pœnalitates prædictas: licèt autem Christus non haberet peccatum, tamen reddere voluit pro salute omnium. Et quia carnem assumpsit similem peccatrici, sed non peccatum: ipse quidem Redemptor corpus & animam in pretio posuit, & sic bina dragmata solvit: eodemq; pretio Ecclesia libera facta fuit, & per Petrum Ecclesiæ præfecit: ideo etiam pro eo censum solvit. Ubi Hieronymus: Et pulchrè idipsum datur pretium, sed quia divisum est pro Petro, quasi pro peccatore pretium reddebatur, Dominus autem noster peccatum

Dragma quid. *Lucæ 15.* *Stater quid.* *Obolus.* *Hieronym. in cap. 17. Matth.* *Spiritualiter.* *Moraliter.* *Tributi à Christo solutio.* *Hieronym. in cap. 17. Matth.*

catum non fecit. Oſtenditur autem ſimilitudo carnis, dum eôdem & Dominus & ſervus pretiô liberantur. Dominus ergo tributa non debebat, ſed qui carnis humilitatem aſſumpſerat, omnem juſtitiam implere volebat. Ille propter eximiam charitatem pro nobis Crucem ſuſtinuit, & tributa reddidit: nos autem infelices pro illius honore tributa non reddimus, & quaſi Filii Regis à vectigalibus immunes ſumus. Hæc Hieronymus. Et nota quòd Dominus ſupra non vitavit ſcandalũ phariſæorum, quando de eſcis diſputabat. Hìc autem vitat ſcandalum eorum qui tributum colligebant: quia illi ſapientes, iſti ſimplices erant: illi ex certa malitia, iſti ex ignorantia offendebant. Scandalum ergo quod oritur ex malitia, eſt contemnendum: ſed quod oritur ex ignorantia eſt vitandum, ſalva tamen triplici veritate: ſcilicet juſtitiæ vitæ, doctrinæ: & tale erat ſcandalum iſtud quòd hìc vitavit: quia illi qui hìc colligebant tributum, erant gentiles legem & Prophetas ignorantes, & propter hoc ignorabãt quòd Chriſtus eſſet immunis à tributo, tum quia Filius DEI ſecundùm naturam Divinam: tum quia Filius David ſecundùm humanam: & talia ſcire illi non tenebãtur. Dare autem tributum non fuit contra veritatem juſtitiæ, vitæ, vel doctrinæ: ideo propter ſcandalum vitandũ voluit Chriſtus hoc dare. Scandalum quippe eſt dictum vel factum minus rectum, præbens occaſionẽ ruinæ: ſcandalum enim Græcè obicem ſonat, latinè. Unde ſicut obex in via de ſe habet dare ambulanti occaſionem ruinæ corporalis: ſic dictum vel factum minus rectum habet dare occaſionem ruinæ Spiritualis. Si ergo obiicitur de Phariſeis, quòd ſcandalizati ſunt ex verbo Domini, ut ſuprà eſt dictum, & tamen illud verbum non erat minus rectum: dicendũ quòd obex dupliciter accipitur, aut ex natura rei quæ obiicitur: ut ſi quis lapidem magnum vel lignum proiiciat in via: aut ex vitio ambulantis in ea: ut ſi quis modicum lapillum aut florem proiiciat in ipſa via: primô modô dicitur ſcandalum activum, hoc eſt mortale peccatum: ſecundô modô paſſivum, & poteſt eſſe veniale peccatum, vel etiam opus meritorium. Unde bonum opus de ſe non præſtat occaſionem ruinæ, ſed ex vitio accipientis illud non rectè. Igitur, ut ait Gregorius, conſiderandum eſt: quia inquantum ſine peccato poſſumus vitare proximorum ſcandalum, debemus. Si autem de veritate ſcandalum ſumitur: utilius naſci ſcandalum permittitur, quàm veritas relinquatur. Conſiderandum hìc, quia Dominus cujus ſunt omnia tantæ paupertatis fuerit, ut unde tributum ſolveret non haberet. Licèt enim loculum haberet, & Judas pecuniam eò portaret: ea tamen quæ ſibi ad uſus pauperum data erant, in uſus ſuos ſeu alios convertere nefas reputavit, nobiſq; exemplum utile in hoc tribuit & reliquit. Ergo ſi vivens de Patrimonio Chriſti inutiliter expendit res pauperum, tenetur ad reſtitutionem & ſatisfaciendum. Sed quomodo ea reſtituet, cùm non habeat alia niſi de patrimonio Chriſti? Non apparet niſi propriis manibûs hoc elaboret: vel neceſſitatem ſuam reſtringat & coarctet, ut de reſiduo pauperibus reſtituat quæ dilapidata, vel ſaltem devotorum ſubſidium ad hoc faciendum imploret. Quia verò in redditione tributi & æqualitate pretii Petrus fuerat Domino comparatus: æſtimantes diſcipuli Petrum eis præferri, & omnibus eſſe Prælatum, quia à Capitaneis colligebatur tributum, cogitabant quis eorum eſſet major. Apoſtoli ex multis præſumebant Petrum à Chriſto præferri: ut quando ei claves Regni

Scandali vitatio à Chriſto.

Scandalum quid.

Gregorius hom. 7. in Ezechielem.

Paupertas Domini.

Petri prælatio.

Cœlorum daturum, & Ecclesiam supra Petram fidei, (à qua ipse nomen acceperat,) ædificaturum se promisit: & quando ipsum cum Jacobo & Joanne assumpsit, ubi Transfiguratus fuit: & propter tributum quod pro se & pro ipso solvit & eum ipsi quasi parificavit: & ex his major omnibus videbatur,& ideo ad quærendum movebantur. Ista autem quæstio multoties fuit inter discipulos Christi ventilata. Primò enim de ea cogitaverunt, ut dicit hìc Lucas. Secundò, de cogitata disputaverunt in via dum irent Capharnaum, incipientes conqueri inter se quis eorum major esset: ut dicit Marcus. Tertiò, disputatam Magistro determinandam proposuerunt, ut dicit Matthæus: & nihilominus de ipsa contenderunt, ut infrà in cæna Domini dicit Lucas. Cùm enim venissent Capharnaum, & Dominus pro se & Petro æquale tributum solveret: cæteri Apostoli priorem cogitationem augebant, & ex præteritis & ex isto, *intravit cogitatio in eos*, ut Lucas dicit, *quis eorum esset major.* Dominus autem videns in mente discipulorum super hoc cogitationem exortam, priusquam augmentum susciperet radicitus eam evellere volens quæsivit de conquisitione quam, ut Marcus refert, habuerunt in via. Et tunc, *in illa hora*, videntes se deprehensos ab ipso de contentione majoritatis *accesserunt ad Eum.* Ut Matthæus dicit, respondentes & *dicentes: Quis putas major est in Regno Cælorum?* id est; in collegio justorum: vel meritò in Ecclesia militante, vel præmio in Ecclesia triumphante. Et volens Dominus desiderium gloriæ humilitate sanare, ait illis: *Si quis vult primus esse*, meritò vel præmio, *erit*, & sit, *omnium novissimus, & omnium Minister*, humilitate & obsequio: ut novissimus sit corde, & Minister actione. Unde Ambrosius: Quicunq; vult fratrem prævenire regnando, priùs eum præveniat obsequendo: vincat eum obsequiis ut possit vincere sanctitate. Si enim te non læsit frater, obsequium meretur ut diligas. Quod si forsitan læsit, magis obsequium meretur ut vincas. Hæc enim nostræ Christianitatis summa est: ut amantibus vicissitudinem, lædentibus patientiam rependamus. Qui ergo fuerit patientior ad injuriam, potentior constituetur in Regno. Hæc Ambrosius. Secundùm Glossam. Contentio ista potuit esse ex humilitate, volebat enim unus alium prævenire in honore. Unde Glossa. Causa Cōtētionis nobis incognita est: sed nō est credibile, quin se invicē honore prævenire certarent. Non asserit glosa quòd ita fuerit: sed quòd ita esse potuerit. Secundùm verò Chrysost: Contentio ista fuit elationis. Unde dicit quòd passi sunt aliquid humanum discipuli de principatu contendentes. Et licèt fuerit ista contentio de principatu, non tamē ibi fuit peccatum secundū ipsū: quia nō de Principatibus terrenis cōtendebant, sed de spiritualibus in Cœlo. Unde Matth: *Quis putas major est in Regno Cœlorum?* Hoc infimitatis erat: ut dicit Chrysost. Nos autē ad infirmitatē eorū nondū pervenimus, non n. quærimus, *quis major est in Regno Cælorum*, sed quis major, quis copiosior, quis potentior in Regno terræ. Et quia in moralibus magis movent facta quàm verba: volens Dominus superbiam eorum retundere, & eos de humilitate docere, proposuit eis humilitatis exemplum sensibile, *& advocans parvulum*, ætate & malitiâ, quem tradunt quidam fuisse Martialem, qui postea à Beato Petro missus in Galliam prædicavit Lemovicensibus fidē Catholicam, quorum primus Episcopus & Apostolus fuit: qui in vertice humilitatis & puritate simplicitatis præ omnibus excellere vi-

Majoritas inter discipulos.

Ambrosius. serm. 10.

Lex Christianorum.

Contentio qualis fuit.

Chrysostom. hom. 59. in Matth.

Chrisostom. ibidem.

Facta in moralibus, plus quam verba movent.

Martialis Christi discipulus.

deba-

debatur, *statuit eum*, pro exemplo, *in medio eorum*, ut ab omnibus videretur & attentè consideraretur: cui quilibet se commensuraret, & imitando conformaret. Et meritò parvulum advocat ut qui Majores videri, volunt ejus exemplô instruantur, & Eum in humilitate & innocentia imitentur. Et amplexans eum, quod signat solos humiles dignos esse suo amplexu & dilectione, qui verè possunt gloriari & dicere: leva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Ut magis discipulos à superbia ad humilitatem revocet, sub assertione contestatur eis pænam, nisi ab elatione & inordinato appetitu honoris retrocedant. *Amen, inquit, dico vobis: nisi conversi fueritis*, à vestra elatione & majoritatis ambitione, *& efficiamini*, gratiâ & per virtutem, *sicut parvuli*, sunt naturâ & per ætatem, scilicet mites & innocentes, simplices & humiles, ac parvi vestra reputatione non solùm majores, *in Regno Cœlorum*, non eritis: verum etiam illud *non intrabitis*, quia nec in Ecclesiam per meritum, nec in gloriam per præmium: utrobiq; enim Christus est ostium: & quia ostium humile & mansvetum est, oportet introtem humilem & mansvetum esse. O quàm terribile est verbum istud. Et quis est hodie sicut parvulus? Certè rara avis est in terris. Rari sunt illi hodie, & ideo multum possumus formidare. Si n. diabolus propter superbiam de Cœlo ejectus est, multò magis superbus illuc non intrabit: quia turpius ejicitur, quàm non admittitur hospes. Et quia dæmones inde ejecti sunt per superbiam, ideo oportet homines illuc venire per aliam viam contrariam: scilicet per humilitatem. Per parvulum ergo vult intelligi humilem, eô modô loquendi quô dicitur Saulo cùm esses parvulus in oculis tuis. Unde dicens sicut parvuli, non vult quàm efficiamur parvuli sensibûs, sed malitiâ: non ætate, sed conditione: ut videlicet, formam virtutis quam natura duce puer observat, nos pro nomine Christi juvante rationis industriâ sequamur: quia, ut ait Ambrosius, non virtus est, non posse peccare: sed nolle. Unde Hieronymus: Nō præcipitur Apostolis ut ætatem habeant parvulorum, sed innocentiam: & quòd illi per annos possident, hi possideant per industriam, ut malitiâ non sapientiâ parvuli sint. Ac si dicat, sicut iste parvulus cujus vobis exemplum tribuo, non perseverat in iracundia, non læsus meminit, non videns pulchram mulierem delectatur: non aliud cogitat aliud loquitur, sic & vos nisi talē habueritis Innocentiā, & animi puritatem, Regnum Cœlorum non poteritis intrare. Unde & Leo Papa: amat Christus infantiam humilitatis Magistrum Innocentiæ regulam. Non ad lubrica infantiæ, & ad imperfecta nobis primordia revertendum est, sed aliud quod etiam graves annos deceat: inde sumendus est velox commotionum transitus, citus ad pacem recursus. Nulla memoria offensionis, nulla cupiditas dignitatis. Amor sociæ dilectionis, æqualitas naturalis. Unde etiā Hilarius: parvuli Patrem seqvuntur, Matrem amant, proximo mala velle nesciunt, curam opum negligunt, non insolescunt, non oderūt, non mentiuntur: dictisq; credunt, & quod audiunt verum habent. Et hæc omnium affectionū assumpta nobis, & consvetudo & voluntas Cœlorum iter præmium præstat. Revertendum igitur est ad simplicitatem infantium: quia in ea collocati speciem Dominicam circumferent. Hæc Hilarius. Et notandum quod pueritia usq; ad quartumdecimum annum durat, per quod intelliguntur quatuordecim proprietates, quæ debent esse in homine, qui statuendus est juxta Christum. Prima est quod

Amplexvtio Christi. Cantic. 2.

Parvulum esse oportet.

Superbia è cœlo dejecta in ipso non recipitur.

1. Reg. 15.

Ambrosyus in cap. 18. Lucæ.

Nolle peccare.

Hieronymus in cap. 18. Matth.

Parvuli conditiones.

Leo Papa serm. 7. Epiphaniæ.

Hilarius. cano. 15. in Matth.

Pueritiæ duratio.

Pueritiæ cōditiones quatuordecim.

quòd puer paucis est contentus: & in hoc est sobrietas. Secunda est, quòd puer sedet in pulvere: & hæc est humilitas. Tertia est, quòd non sentit motus carnis: & in hoc est castitas. Quarta est, quòd libenter dat de pane suo: & in hoc est liberalitas. Quinta est, quòd Parentibus statim obedit: & hæc est vera obedientia. Sexta est, quòd pueri mutuò se diligunt: & in hoc est mutua charitas. Septima est, quòd non confidit in se: sed in Parentibus, ad quos omnes clamores reportat: & in hoc est confidentia in DEO & constantia: Octava est, quòd non est sollicitus de aliquo: & in hoc est vera spes in DEO. Nona est, quòd verax est: & in hoc veritas quæ omnem falsitatem & mendacium excludit. Decima est, quòd citò placatur & pro minimo: & in hoc est benignitas. Undecima est, quòd personatos homines expavescit: & in hoc est verecundia & reverentia. Duodecima est, quòd non pudet puerum etiam mendicare panem: & in hoc est recognitio propriæ paupertatis & fragilitatis. Tertiadecima est, quòd simplex est: & in hoc simplicitas & innocentia. Quartadecima est, quòd hilaris est: & in hoc est hilaritatis gratia. Isti sunt anni & proprietates pueri spiritualis, quos qui haberet, Christus eum apprehenderet, & juxta se statueret. Deinde Dominus postquam exclusit, quòd non superbi & bonorum appetitores: sed parvi & humiles intrabunt in Regnum Cœlorum, concludit responsionem ad præmissã Apostolorũ quæstionem dicens: *Quicunq; ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic major est*, id est; erit, *in Regno Cœlorum.* Ac si dicat vis esse major in Regno Cœlorum, sis hîs minimus per humilitatem: quia quantò hîc humiliaberis & minor fueris, tanto ibi exaltaberis & major eris. Arguamus ergo sic, si simpliciter ad simpliciter, & magis ad magis: si ergo parvus per humilitatem est magnus in Regno Cœlorum, & parvulus erit major: igitur si hîc minor es aliîs in humilitate, eris in Regno Cœlorum major in dignitate illîs quos excedis in humilitate. Qui enim hîc fuerit humilior, erit major per gratiam: quia humilitas est recta dispositio ad gratiam suscipiendam: DEUS enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: & talis erit major in Cœlo per gloriam. Moraliter parvulus in medio statuitur, cùm verè humilis in statu dignitatis ponitur: quia tunc sic lucerna sicut candelabrum ponitur, aliis in exemplum, & parvulus honoratus plus reputat se indignum. Et nisi alii à superbia conversi fuerint, & efficiātur sicut parvuli imitantes Ejus humilitatem, & non aspirantes ad dignitatem, non intrabunt in Regnum Cœlorum. Nam angusta est porta, & ideo invidi & grossi per superbiã transire nõ possunt per ipsam: sed tantùm humiles & graciles, spiritũ inflatũ non habentes. Et ad refrenationẽ zeli & superbiæ in Apostolis, qui honorari cupiebant, inducit eos non ad quærendũ honorem, sed ad exhibendum: non quibuscunq; sed parvulis & humilibus & abjectis eos honorando, & obsequia charitatis eis exhibendo dicendo: *Et qui susceperit unum parvulum talem*, humilem s. & fidelem meæ innocentiæ imitatorem, *in Nomine meo*, id est; propter amorem meum & nomen quia Christianus est, & meo nomine insignitus: vel ad mei nominis invocationem ipsum ad hospitium recipiendo, & necessaria ministrando: & per hoc intelliguntur omnia alia beneficia quæ propter DEUM impenduntur proximo, *me suscipit*, inhabitante in illo, & illum qui me misit: scilicet Patrem meũ, quia ego in Patre & Pater in me est. Nam DEUS ab eo verò suscipitur, qui ei confor-

Humilitas. *Jacobi 4.* *Moraliter.* *Suscipitur à quo Deus.*

formatur. Unde Ambrosius: Qui enim imitatorem Christi recipit, Christum recipit: & qui Imaginem DEI recipit, DEUM recipit. Hæc Ambros. Qui inquam talem suscipit affectu ad compatiendum, affatu ad consolandum, effectu ad serviendum, patientiâ ad sufferendum, me suscipit. Magno ergo honore suscipiendi sunt pauperes & humiles, siquidem in ipsis DEUS suscipitur. Unde Theophilus: Vide quantùm valet humilitas: Patris, namq; & Filii inhabitationem meretur, & etiam Spiritus Sancti. Quasi dicat Dominus, secundùm Chrysosto: Non solùm si tales efficiamini, mercedem magnam accipietis, sed & si alios tales propter me honoraveritis, ista mihi humilitas & simplicitas valde est honorabilis. Vel secundùm Hieronyme cùm delatum fuerit Apostolis se putent honoratos: adjecit non illos sui meritô, sed magistri honore suscipiendos, quia principaliùs illi fit, cujus gratiâ & honore fit. Et quia dixerat Dominus: *Qui susceperit unum parvum talem in nomine meo, me suscipit:* significans quòd humiles suscipiendi essent, intellexit Joannes quòd eos non in nomine ejus recipiant, qui non sincerè ambulant, unde dixit ei: *Magister vidimus quendam in nomine Tuo*, id est, invocatione nominis tui. *eiicientem dæmonia*, & prohibuimus eum, ne scilicet hæc in nomine Tuo ageret, quia te non sequitur nobiscum, id est; sicut nos, scilicet mente & corpore, & non obsequitur in vita, nec relinquit omnia, quasi diceret: Hic in nomine tuo recipi non debet. *Jesus autem respondit. Nolite prohibere illum*, quasi diceret: Non debetis bona, vel signa, facientem prohibere, quia mecum est, *nemo* enim *faciens virtutem in nomine meo, citò*, & de facili, *loquitur mala de me:* existens ingratus mihi de tantis beneficiis, *qui enim non est adversum nos*, prorsus & manifestè *pro nobis est*, quodammodo ex parte, scilicet inquantum adversùs nos non est, & contraria doctrinæ nostræ non docet, quamvis tamen ex nobis non sit. Nam licet signa facientes quandoq; despiciantur. DEUS tamen, cujus invocatio hæc facit, honoratur secundùm Theophilum, Discipuli prohibuerunt eum, non quidem invidentes, sed operationem miraculorum dijudicantes non enim cum eis miraculorum potestatem acceperat, neq; enim Dominus eum miserat sicut illos, neq; JESUM in omnibus sequebatur. Sed ut dicit Cyrillus, oportebat magis pensare, non hunc ipsum esse miraculorum Authorem, sed gratiam quæ est in eo, qui in virtute Christi miracula perficit. Multæ sunt differentiæ donorum Christi, sed quia tradiderat Salvator potestatem Apostolis, ut Spiritus immundos eiicerēt, putaverunt nulli aliorum, sed sibi solis, licere concessam gerere dignitatem, & ideo accedunt sciscitantes, si liceat & aliis hoc agere. Hæc Cyrillus. Sed voluit Dominus illum qui se non sequebatur ab operatione miraculorum non prohiberi, ut discipulos servaret in humilitate ne gloriarentur, ne superbiendo gauderent in miraculorū operatione, nec suæ virtuti adscriberent, sed Christi, dū viderent Eum qui Christū, nō sequebatur eiicere dæmonia, ut quos humilitate conatus est exemplô pueri, eos etiam humiliet exemplô illius qui Christū non sequebatur. Et quàmvis non esset tantæ perfectionis, ut in omnibus Christū sequeretur ut Apostoli: sicut nec modo omnes fideles sequūtur Christū per Religionis ingressū tamen in Christū credebat, & ideo dicitur esse cum eis, & non cōtra, quia Nomen Christi non blasphemabat, ut Judæi, quos dixit contra se esse, Secundùm Ambrosiū. Non reprehenditur Joannes, quia ex amore faciebat: nam præcipua

Ambrosius in cap. 9. Lucæ.

Hieronymus in cap. 18. Matth.

Miraculorum Author.

Ambrosius in cap. 9. Lucæ.

devotione diligens DEUM, & à DEO dilectus, putavit eum excludendum esse à beneficio ejectionis dæmonum & hujusmodi, qui non utebatur officiô discipulatûs, & obsequiô sequendi Christum, sed docetur infirmorũ esse, firmorumq; distantiam, quia Dominus etsi remuneret fortiores, non tamen excludit infirmos, & neminem à bono, quod ex parte habet, esse arcendum, sed ad hoc potiùs quod nondum habet, esse provocandum & invitandum. Hæc Ambrosius. Tales etiam ob salutem admittendi censentur aliorum, & non tam propter illos, quàm propter aliorum utilitatem est gaudendum: quia licèt sibi quandoq; noceant, multis tamen in Ecclesia prosunt. Unde Beda: Hâc doctus sententiâ dicit Apostolus; Sed sive occasione sive veritate Christus annuntietur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo. Itaq, in hæreticis & in malis Catholicis non Sacramenta cõmunia (inquibus nobiscum sunt, & adversùm nos non sunt, & Dominum non sequuntur nobiscum) detestari & prohibere debemus. Hæc Beda. Et nòn solùm talis ejectio dæmonum facit ad declarationem virtutis Christi, sed etiam quia beneficia Divina non solùm dantur per majores, sed etiam aliquando per minores & imperfectos ut in hoc etiam declaretur virtus nominis Christi, quæ per magnos & parvos indifferenter potest operari. Unde Theophilus: Mirare autem Christi virtutem: qualiter per indignos, & non discipulos ejus gratia operatur. Sic & per Sacerdotes sanctificantur homines, quamvis Sacerdotes Sancti non fuerint. Hæc Theophilus. Si ergo à malis fiat opus bonum, de genere non prohibendi sunt hoc facere: licèt enim opus tale non sit meritorium sine charitate: tamen est dispositivum ad emendationem vitæ. Per istum qui non erat de societate Apostolorum, signatur laicus bonus, qui non habet prædicandi officium, tamen bonîs verbîs & exemplis agit ad expulsionem dæmonis de cordibus proximorum, quamvis non sequatur Christum per statum religionis & clericatum. Ecce quanta invitatio ad humilitatem, ad quàm invitat tanquam ad virtutẽ Christianissimã, sed tamen ad eam venire differimus, usq; ad horam supremam, superbientes quamdiu valemus, licèt per superbiam dæmones efficiamur.

Beda in cap. 9. Lucæ. *Philippi 1.* *Beneficia Dei per quos dentur.*

DE PUSILLIS ET PARVULIS

Non scandalizandis exteriùs, & non contemnendis interiùs.

CAPUT. VI.

POstquam ergo Dominus revocavit Apostolos ab elatione & altercatione ex susceptione honoris, quẽ humiliantes seipsos recipiũt, & consequẽter revocat eos ex pæna, quam quicunq; ex zelo contẽderint, aut minoribus scandalum posuerint: incurrunt, Nam, secundùm Chrysost: sicut qui hos honorant, propter DEUM mercedem habebunt: ita utiq; qui dehonorant, id est; scandalizant, ultimam vindictam sustinebunt: scandalizat autem, qui suô dictô vel factô, minùs rectô occasionem cuiquam dat ruinæ in peccatum: ac verbo vel exemplo propellit ad malum. Et primò monet vitare scandalum activum, sive alienum: & postea passivum, sive proprium. Est ergo sensus: Vos Apostoli nolite altercari de primatu honoris, quia ex hoc pusillos & parvulos non ætate, sed fide, ac nuper conversos & in Christo natos scandalizabitis & perdetis: unde dicuntur

Matth. 18. Marc. 9. *Chrysostom. hom. 59. in Matth.*

pusilli, qui à superba altitudine se humiliantes, patientiâ, & humilitate sponte sua pusilli fiunt & parvuli: qui adhuc sunt in fide infirmi, & de levi ad illicita per mala exempla possunt provocari. Tales autem scandalizandi non sunt: minores enim citò scandalizantur: majores verò non faciliter scandala: id est; offendicula recipiunt. Rectè ergo qui scandalizari potest, pusillus dicitur, & parvulus est, quia nullus scandalizatur, aut ex dicto vel facto alterius in peccatum ruit, nisi inquantum pusillus & parvæ virtutis fuerit. Nam magnus & perfectæ virtutis, id est; robustus in fide & charitate: quidquid viderit, vel audierit, aut passus fuerit, non declinat de facili à fide & veritate: nec ex dicto vel facto malo alterius in peccatum ruit: quia ut in Proverbiis dicitur, *Non contristabit justum quidquid ei acciderit.* Dicit ergo: *Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt: expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus: & demergatur in profundum maris.* Mola asinaria dicitur, quã trahunt & volvunt asini vel equi cum rota in molendinis: & per hanc intelligitur quicunq; gravis & ponderosus lapis, quasi diceret: Multò utilius & est melius innoxium, & pænitẽtem etiam noxium, gravissima pæna vitam finire temporalem, quàm scandalizando & perdendo fratrẽ mortem mereri æternam. Et eligibilius est temporaliter affligi, quàm æternaliter cruciari. Ubi Hieronymus: Secundùm ritum provinciæ loquitur, quò majorum criminum ista apud veteres Judæos pæna fuit, ut in profundo ligato saxo demergerentur: expedit autem ei, quia multò meliùs est pro culpa brevem recipere pænam, quàm æternis servari cruciatibus: non enim judicat DEUS bis idipsum. Hæc Hieronymus. Hoc etiam de onere peccati potest accipi: quia, *expedit ei*, scilicet peccatori, *ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Mola asinaria, est onus pænitentiæ: mare, est amaritudo contritionis. Peccatori ergo magis expedit cum mola asinaria: id est; gravi pænitentia demergi in profundum maris, id est; amaræ & cordialis compunctionis, quam reservari æternæ damnationi. Hoc quicunq; diligenter voluerit advertere, non videbitur ei onus pænitentiæ grave, sed valde leve. Et subjungit: *Væ mundo*, id est; mũdanis hominibus, *à scandalis*: id est; propter scandala quæ faciunt aliis. Quia si tam grave est scandalizare pusillos, quòd ei qui scandalizat unum pusillum, magis expedit mola asinaria in profundum maris demergi, quod non est parvum væ, longè majus væ scilicet æternum imminet ipsi mundo, id est; mundi amatoribus & peccatoribus, *à scandalis*; id est; pro scandalis quæ non cavent, nec proximos scandalizare timent, ac tanta & tam magna inferunt scandala, nedum parvis, sed & magnis. Prælatorum autem & Religiosorum scandalum periculosius est & gravius: quia eorum factum magis trahitur in exemplum. Sed quia possit ab eo quæri, si ita malum est alios scandalizare: quare permittis scandala evenire? Respondit, *Necesse est enim*, id est; expediens & utile ad aliorum probationem, *ut veniant scandala*, id est, bonæ & DEO placentis conversationis impedimenta. Et ideo dicit Apostolus: *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt manifesti fiant in vobis.* Unde Hieronymus: Sicut necesse est ignem calere, nivem verò frigere: ita etiam necesse est, ut iniquitas mundi erroribûs pleni scandala pariat, perfectorum verò charitas pietatis operibûs luceat. Hæc Hieronymus. Non est necessitas absoluta: sed tantum ex suppositione, scilicet supposita tantâ ut appareat mundi

Prover. 12.

Mola asinaria.

Hieronym. in cap. 18. Matth.

Expedit malos temporaliter puniri.

1 Cor. 11.

Hieronym. in cap. 18. Matth.

mundi iniquitate. Nulla enim necessitas cogit humana corda esse iniqua, quæ tamen quia iniqua sunt, necessariò movẽt scandala. Unde secundùm Chrysost: Non destruit libertatem arbitrii, neq; necessitati aliquarum rerum supponit: sed quod omnino futurum est, prædicit: neq; enim quia prædixit, propter hoc fit: sed quia omnino futurum erat, propter hoc prædixit. Scandala quidem sunt prohibitiones rectæ vitæ: & *necesse est ut veniant*: id est: omnino venient. Sed quia iterum posset argui, si necesse est ut veniant scandala: ergo qui faciũt scãdala nõ sũt puniẽdi: Respõdet quòd imò: dicens *Verumtamen væ*, scilicet æternæ damnationis, *homini illi per quem*, causaliter & cujus vitiô: *scandalum venit*: si tamen sine peccato evitare potest, qui quod necesse est, ut in mundo fiat: vitiô suô facit ut per se fiat. Si enim ut Chrysost: necessitas esset, non dixisset væ homini: unde eos miseros dicit, qui ex electione perniciosi sunt. Unde Theophilus: Quærunt aliqui si necesse est ut veniant scandala, cur Dominus arguit scandalorum Authores? Quidquid enim parit necessitas, veniale est. Sed attende, quòd necessitas ista ex libero arbitrio sortitur originem: videns enim Dominus qualiter homines innituntur malo, nec proponunt aliquid boni, dixit quod quantum est ex consequentia eorum quæ videntur, necesse est contingere scandala. Sicut si medicus videns quẽquã malè dietã utentem, dicat, necesse est hunc ægrotare. Et ideo inducenti scandala væ dicit, & pœnam ei comminatur. Ubi & Hierony. Cùm necesse sit in isto mũdo fieri scandala, unusquisq; suo vitio scãdalis patet. Simulq; per generalẽ sententiã percutitur Judas, qui proditioni animum præparaverat. Hæc Hierony. Et si aliquando utiliter scandalum quis faciat, non tamen judicabitur à Deo secũdùm utilitatẽ, quæ inde provenit, sed secundùm exitũ quẽ scandalizans intẽdit. Bona fuit Crucifixio Christi, non tamen benefecerunt qui eum crucifixerunt. Semper judicat DEUS opus ex nequitia peccantium, non ex eventu commodorum inde provenientium, quæ ipse solus facit & utiliter disponit: ut autem dicit Chrysostomus: Per scandalizantis pœnam, bravium salvantis addisce. Nisi enim unius animæ salus sibi nimium curæ esset, non comminaretur scandalizantibus tantam pœnam. Et meritò *væ illi per quem scandalum venit*, quia vitã ad væ aliis præstruit. Sicut enim qui intoxicaret fontem, causa esset mortis omnium potantium & morientium de eo: sic est de scandalo. De hujusmodi sic dicit Gregorius: Quantumcunq; exemplum malæ conversationis (etiam si illi non sequantur) quis præbuerit, se pro tantis rationem noverit redditurum. Unde & Chrysost. Si vir aut mulier se ornaverit, & vultus spectantium ad se provocaverit: etsi nullum inde proveniat damnum, judicium tamen patietur in æternum, quia venenum obtulit, etsi non fuit qui biberet: pulchritudo enim venenum animabus infundit. Magnum ergo peccatum est scandalum, & ideo summopere est cavendum. Unde Augustinus: Magis peccant qui animas ad peccandum inflammant, & DEO subtrahunt, quàm qui carnem Christi crucifixerunt. Unde & Isidorus: Deteriores sunt qui sive doctrinis, sive exemplis, vitam moresquè bonorum corrumpunt, his qui substantias aliorum prædiaq; diripiunt. Deinde quia egit de scandalo activo quod facimus, prohibens ne scandalizemus credentes: nunc agit de scandalo passivo quod patimur, movens ut caveamus scandalizantes: quia sæpe nihil vel parum distat in vitio scandalizare & fallere, vel scandali-

[Marginal notes:] *Chrysostom. hom. 60. in Matth.* — *Chrisostom. ibidem.* — *Hieronym. in cap. 19. Matth.* — *Judicat intentionem Deus non eventum.* — *Chrys. h. 60. in Matth.* — *Salvantis aliquem præmium.* — *Gregorius. 22. moral.* — *Chrysostom. hom. 8. in 1. Timot.* — *Scandalum passivum vitandum.*

zari

zari & falli. Cavendum est, igitur, ne quis scandalizetur ab alio vel à seipso. Alius autem potest præbere materiam scandali tripliciter: aut per adjutorium, quod signatur per manum: aut per servitium, quod per pedem: aut per consilium, quod per oculum. Secundùm verò quòd aliquis præbet sibi materiam scandali, potest esse vel per actionem propriam, quæ per manum: vel per effectum, qui per pedem: vel per cognitionem, quæ per oculum designatur. Ad fugiendum ergo peccatum scandali, inducit metaphoram membrorum, & arguit: Intantum grave est peccatum scandalizantium, quod si nobis sint conjuncti, ut præoptata & charissima membra corpori: sicq; sint nobis necessarii, ut manus & pes, vel ut oculus, quòd ipsi qui sic scandalizant & offendiculum vitæ ponunt, omnino nobis relinquendi & fugiendi sunt. Dicit ergo: *Si autem manus tua*, id est; adjutor tuus quantumcunq; tibi utilis, qui tibi operosè ut manus ministrat: ac pro te operatur & adjutorium impendit, & qui te sicut dextera tua defendit, *vel pes tuus*, id est discursor tuus, qui in usus tuos discurrit, & te in labore vel sollicitudine supportat: & ut pes infirma tua portat, *scandalizat te*, id est, lædit te in causa animæ: *abscinde eum*, quò ad effectũ, scilicet affectũ ipsum rumpẽdo, *& proiice abs te*, quò ad effectum, scilicet societatem ejus devitando: & intelligitur, si castigare non potes. Et subdit rationem dicens: *Bonum*, id est, melius *est tibi ad vitam ingredi debilem:* id est; sine perniciosò adjutore vel socio: *vel claudum*, id est; sine pernitioso sustentatore vel amico, & adjutorio, ac supportatione istorum privatorum; *quam duas manus & duos pedes habẽtem*, id est; duo adjutoria vel duas supportationes, scilicet tui ipsius, & amici scandalizantis, *mitti in ignẽ æternũ. Et si oculus tuus*, id est; Cõsultor vel Provisor & Gubernator ad perspiciendũ acutus, qui te ut oculus ducit, vel dilectus sicut oculus, *scandalizat te*, id est; in errorem vult ducere, *erue eum*, separando à voluntate, *& proiice abs te*, separãdo à societate. *Bonum*, id est; utile *est tibi cum uno oculo:* scilicet simplici veritate, ut non nisi tuam ipsius providentiã, ac consilium & gubernationem habeas *ad vitam intrare, quàm duos oculos habentem*, id est; duplicem provisionem, vel duplex consilium: scilicet tui ipsius & mali amici, *mitti in gehennam ignis*, secundùm Augustinum, per oculum intelligimus dilectum amicum consiliarium: quia oculus iter demonstrat, quòd verò dexter est, intelligitur consiliarius in rebus Divinis, sinister autem oculus est consiliarius in terrenis, ut sit iste sensus: Quidquid illud est? quod ita diligis ut pro dextero oculo habeas, si scandalizat te: id est; impedimento est tibi ad veram beatitudinem, eiice etiam & proiice abs te: quia occasiones peccandi sunt fugiendæ. De sinistro autem scandalzante superfluum erit dicere: quandoquidem nec dextero parcendum est. Dextera autem manus accipitur dilectus adjutor in Divinis operibus, quæ huic vitæ & corpori sunt necessaria. Similiter suò modò est de pede. Et subdit Dominus de ipso igne prædicto. *Ubi vermis*, id est remorsus & cauterium conscientiæ: *eorum non moritur*, nec quiescit mærore rodens, & mordens animam quòd non sit operata bonum: unusquisq; enim sui ipsius accusator fiet, rememorans quæ in vita gessit. Ubi Ambrosius: Quæ pæna gravior, quàm interius vulnus cõsciẽtiæ? Nonne hoc magis fugiẽdũ quàm mors est, quàm dispẽdiũ, quàm exilium: & ignis gehennæ exterius corpus urens non extingvitur, nec deficit: est enim ignis afflictivus, non consumptivus: &

Tripliciter alius nos scandalizat.

Bonum pro melius.

August. l. 1. de serm. Dñi in mõte c. 24.

Oculus amicus dilectus.

Ambros. l. 1. officiorũ, c. 4.

ideo materia ejus semper durabit, nec habet contrarium à quo corrumpi possit. Unde Beda. Sicut autem vermis est dolor interius accusans, sic ignis pæna extrinsecus sæviens. Et est sensus præmissorum in summa: Societas amicorum, vel necessariorum, quantumcunq; videatur utilis esse, tamen præscindenda est, & removenda si sit occasio ruinæ animæ tuæ. Meliùs est enim sine hujusmodi amicis vel necessariis esse in paradiso, quàm habere tales & postmodum esse in inferno. Nihil enim est, quod contra salutem animæ debeamus diligere. Unde Cassiodorus: Justitia non Patrem, non Matrem novit, personam non accipit, solùm DEUM considerat, & attendit. Rumpe ergo omnem affectum carnalem, & separa eum à te, si major & potentior es: si minor, separare ab eo, & inquantum potes devita societatem ejus quem castigare nequis: nihil enim tam nocivum ut perniciosa societas. Et ideo, inemendabiles quantumlibet amici nobis vitandi sunt: ne si cum perditis in hac vita partem habere volumus, simul in futura cum illis pereamus. Unde Hieronymus: Meliùs est ut propinquitate & emolumentis carnalibus careas, quàm dum vis tuos lucrifacere cognatos & necessarios, causas habeas ruinarum. Itaq; non frater, non uxor, non filii, non amici, non omnis affectus qui nos excludere potest à Regno Cælorum, amori Domini præponatur. Novit unusquisq; credentium quid sibi noceat, vel in quo sollicitetur animus ac sæpe tentetur: meliùs est vitam solitariam ducere, quam ob vitæ præsentis necessaria æternã vitam perdere: melius est solum salvum fieri, quàm perire cum pluribus. Hæc Hieronymus. Et nota secundùm Augustinum, quòd etiam hoc ipso separantur à quibus separantur, quod eis malasvadentibus, hoc est scandalizātibus, non consentitur. Sed quæritur, quid dimittendum est pro scandalo? & dicendum, quod illud de quo quæritur, aut est malum in se, sive mortale, sive veniale: & de tali non est dubium quin dimitti debet: aut est indifferens, & hoc similiter debet dimitti: aut est bonum: & tunc aut est bonum præcepti, & hoc homo non debet dimittere: quia pro vitando peccato alterius, nullus debet peccare aut bonum super erogationis: & hoc quamvis posset dimittere pro scandalo alterius, non tamen totalitar, sed aliquando ad tempus intermittere: quia est de vitæ perfectione & veritate, etsi non necessitate: unde veritas vitæ, justitiæ, & doctrinæ. non simpliciter est propter scandala dimittenda. Unde est versus,

Justitiæ, vitæ, doctrinæ scandala cedunt.

De hoc vide plura in capitulo præcedenti. Et notandum quòd multas humilitatis excellentias legimus in hoc loco, habet enim humilitas excellentiam. Primò, in Sanctorum Collegio: quia est exēplar populi sancti. Unde *Advocans parvulum, statuit in medio eorum.* Secundò, in officio: quia ostiaria Paradisi. Unde *nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in Regnum Cælorum,* Tertiò, in præmio, quia est de majoribus Regni. Unde *quicunq; humiliaverit se sicut parvulus iste, hic major est in Regno Cælorum.* Quartò, in primatu seu fastigio, quia est vicaria Christi. Unde *qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit,* Quintò, in judicio: quia est præcipua ultrix opprobrii. Unde *qui scandalizaverit unum de pusillis istis, expedit ei, &c.* Sextò, in hoc exilio, quia ejus ministri Comites & Adjutores sunt Angeli beati. Unde sequitur: *Videte ne contemnatis unum ex his pusillis, quia Angeli eorum, &c.* Postquam ergo docuit

Beda in c. 9. Marci.

Salus summe diligenda.

Cōsangvinei & amici saluti post habendi.

Hieronym. in cap. 18. Matth.

Dimittenda pro scandalo.

Humilitatis excellentia.

Contemptus vitandus.

cuit vitare ſcandalum: conſequenter docet vitare contemptum, qui eſt quaſi radix ipſius ſcandali: quamvis enim pro vitando ſcandalo Dominus omnes carnales affectus præceperit reſpuere. non tamen usq;quaq; ut deſpiciamus illos de quorum ſalute poſſumus ſpem habere, de qua ſolliciti debemus eſſe: unde dat ſpecialem cauſam non contemnendi puſillos & parvulos, ſed honorandi, & ſalutem eorum quærendi, quia ipſi ſunt DEO multùm chari, quod oſtendit ex duobus: dicit ergo *videte ne contemnatis unum ex his puſillis*, ac ſi dicat, ſecundùm Hieronym: Quantum in vobis eſt, nolite contemnere, ſed poſt veſtram ſalutem etiam illorum quærite ſanitatem. Si autem perſeverantes in peccatis videritis, meliùs eſt vos ſalvos fieri, quàm perire cum multis: & primo oſtendit hoc ex honorabili Angelorum cuſtodia dicẽs: *Dico enim vobis quia Angeli eorum*, id eſt; eis aſſignati in Cœlis, *ſemper vident faciem Patris mei qui in Cœlis eſt:* id eſt; viſione manifeſtationis DEI perfruuntur. Facies enim DEI, Secundùm Auguſtin: Manifeſtatio ejus intelligenda eſt, & ideo poſsũt renũtiare injurias illatas eis quos cuſtodiũt. Et eſt ratio à majori; quia parvuli nõ contemnuntur à majoribus, ſcilicet DEO Patre Cœleſti & Angelis Beatis: ergo nec à minoribus, ſcilicet hominibus miſeris, debẽt contemni: ac ſi dicat: vos illos non debetis contemnere, ſed honorare, quos DEUS Pater Cœleſtis ſic honorat & ſignificat, quòd ad ipſorũ myſterium & Cuſtodiam Angelos Beatos deputat, non eſt enim ſpernendum ab homine quod apud DEUM tantæ eſt curæ: ſi ergo contemnitis, Angeli nunciabunt & Pater meus ulciſcetur de vobis. Unde Hieronym: Magna dignitas animarum, ut unaquæq; habeat ab ortu nativitatis in cuſtodiam ſui Angelum delegatum, ſic itaq; Angeli exiſtentes circa miniſterium noſtrum, quia ibi ſunt ubi operantur vident DEUM in Cœlo facie ad faciem: quamvis enim mittantur, tamen vident Patrem, quia ſemper DEO inhærent per apertam viſionem, & quia ubiq; DEUS præſens eſt, & ideo in terra Eum cernunt. Miſſi ergo ante Dominum ſunt, quia quocunq; veniunt, intra ipſum qui ubiq; eſt currunt, & cùm ad nos veniunt, ſic exteriùs implent miniſterium, ut tamen nunquam interiùs deſint per contemplationem, licèt enim mittantur in miniſterium pro ſalute hominum, tamen non recedunt à contemplatione Divina, ſed aſtant DEO per contemplationem jugem & continuam. Et bene dixit *qui eſt in Cœlis*, quia licèt DEUS ſit ubiq; per eſſentiam, præſentiam, & potentiam: tamen ſpecialiter dicitur eſſe in Cœlis, ubi adeſt beatis per apertam viſionem, nõ ergo debent contemni, ſed honorari quos DEUS ſic honorat, quia contemptus ipſorum aſcendit ad contemptum DEI, cujus imaginem habent. In eis quoq; contemptis, contemnuntur Angeli eorum miniſtri & cuſtodes. Deinde ſubjungitur alia ratio, ſumpta ex redemptione Chriſti. Unde Chryſoſt: Ne dicas ille faber eſt, ille ſartor, ille agricola, ab Angelis qui eis miſſi ſunt venerabiles ſunt, ſed quòd majus eſt ratione redemptionis Dominicæ. Secundò ergo, puſilli non ſunt contemnendi, ſed honorandi, quos ſic DEUS dilexit, quòd pro eis (qui in Adam omnes peccaverant & perierant) ſalvandis miſit Filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati: Unde ait: *Venit enim* & de Cœlo deſcendit *Filius hominis*, Salvator hominum *ſalvare quod perierat*, ſcilicet genus humanum, non tantum magnos. ſed etiam puſillos. ac ſi dicat: Vos non debetis contemnere & perturbando perdere quos ego veni ſalvare, quia ego pro homi-

Hieronymus in cap. 18. Matth.

Auguſtinus lib. 22. de Civitate. cap. ultim.

Facies Patris cæleſtis

Hieronymus in cap. 18. Matth.

Angeli cuſtodes hominũ.

Chryſoſtom. hom 60. in Matth.

Rom. 14. nibus, homo fieri dignatus sum. Unde & Apostolus: *Noli contristare & perdere fratrem tuum, pro quo Christus mortuus est.* Non sunt ergo contemnendi pusilli, qui tanti sunt apud Filium DEI qui pro eis venit mori: nec debet servus contemnere, quos Dominus tantùm dilexit, sed exemplo ejus omnem curam ut salvemur adhibere, pro quibus salvandis Dominus venit. Et hæc ratio, seu cogitatio, secundùm Chrysost: Major est priore grave est contemnere, quem DEUS honorat Angelo Custode, sed gravius, propter cujus salutem DEI Filius voluit in mundum venire. De prædicto Angelorum ministerio sic dicit Bernardus; Fidelis paranymphus, qui mutui amoris conscius, sed non invidus, non suam quærit, sed Domini gloriã. Discurrit medius inter dilectum & dilectam vota offerens, referens dona: excitat istam, placat illum. Interdum quoq; licèt rarò, repræsentat eos pariter sibi, sive hanc rapiens, sive illum adducens. Siquidem domesticus est & notus in palatio, nec veretur repulsam, & quotidie videt faciem Patris. Unde Anselmus: Millia millium ad complenda Patris ministeria alacri discursu jugiter meant inter Cœlum & terram, quasi apes negotiosæ inter alvearia & flores, svaviter disponentes omnia populus accinctus, nesciens labem, vel inobedientiæ moram. Hæc Anselmus. Vides quàm fideliter Angeli nostri nobis serviunt, & quàm solliciti circa nos sunt: unde magnam eis reverentiam debemus, & quotidie eos laudare, ac eis gratiarum actiones referre: nihilq; illicitum vel turpe in eorum præsentia, qui nobiscum sunt cogitare, vel loqui aut operari. Ad hæc nos monet Bernardus dicens: *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Quantam tibi debet hoc verbum reverentiam inferre, afferre devotionem, conferre fiduciam, reverentiam pro præsentia, devotionem, pro benevolentia, fiduciam, pro custodia. Cautè ambula, tibi adsunt Angeli, sicut eis mandatum est, in omnibus viis tuis. In quovis diversorio & in quovis angulo Angelo tuo reverentiam habeto, ne audeas illo præsente quòd vidente me non auderes. Quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? siquidem Ei Soli honor & gloria. Quare Ei soli? quia ipse mandavit, & omne datum optimum non nisi ab Illo est· verumtamen & si Ille mandavit, ipsis quoq; qui ei ex tanta charitate obediunt, & nobis subveniunt in tanta necessitate ingratos esse non licèt. Simus ergo devoti, simus gratitantis Custodibus: reclamemus eos quantum possumus, quantum debemus. Hæc Bernardus. Et ideo cum omni attentione & devotione distinctè, & alacriter officium Divinum exolvas: & in omnibus scilicet cogitando & verba proferendo videndo & audiendo, stando, & sedendo, supplicando, & veniam sumendo: nec non in aliis singulis ad interiorem & exteriorem hominem in hoc officio spectantibus, sic reverenter & humiliter te habeas quasi DEUM, ac Beatam Virginem & omnes Angelos & Sanctos corporalibus oculis coram te videas, recogitans quòd sine dubio præsentes sunt Angeli Sancti, in quorum conspectu, psallis DEO ibi & ubiq; præsenti. Unde qualiter homo in oratione possit intentionem suam recolligere, docet Basilius dicens: Quomodo non obtinebit quis ut in oratione sensus ejus non vagetur, si certus sit assistere ante oculos Domini. Recogitet ergo homo se stare, seu pronum jacere ante conspectum DEI: & secum loqui, & juvabitur à vagatione mentis. Unde Geremias. *Recordare quòd steterim in inconspectu tuo, ut loquerer, pro eis bonum.* imò recor-

Margin notes: Rom. 14. — Chrys. ibidē. — Angelorum ministeriū. Bernardus. sermo 31. in cantica. — Anselm. in Epistol. ad Hebr. — Bern. ser. 12. in Psal. Qui habitat. Psalm. 90. — Angelorum præsentia. — Jacob. 1. e. — Sensū in orādo collectio Basilius in regulis brevioribus. — Gerem. 18.

recordari timet stare ante conspectum DEI. Hæc Basilius. Et quia homines beatis spiritibus sociandi sunt, idcirco hìc nota quòd quicunq; in Ecclesia est (& maximè in religione) fideliter, humiliter & devotè ministret: & qui propter DEUM infirmis & peregrinis seu pauperibus & sibi invicem charitate fraterna subveniunt: in primo gradu consistunt Angelicis spiritibus coæquati. Qui verò oratione & devotione familiariùs DEO intendunt: & proximis suam doctrinam, consilium auxiliumq; impẽdunt, in secundo gradu, Archangelicis spiritibus inseruntur. Et qui se exercent in patientia, obedientia, & voluntaria paupertate, & humilitate, omnesq; virtutes fortiter peragunt, tertiùm gradum cùm virtutibus conscendunt. Qui autem vitiis & concupiscentiis reluctante, diabolum cum cunctis suggestionibus contemnũt, in quarto gradu cùm Potestatibus triumphũ gloriæ obtinebunt. Qui verò in Ecclesia animarum curas & prælaturas sibi commissas bene regunt & ministrant, animarum lucris die noctuq: inuigilantes, & talenta sibi credita summo conamine duplicantes, hi cum Principatibus in quinto gradu gloriam Regni pro labore suo possidebunt. Qui autem Divinæ Majestati reverenter cum omni humili subjectione se inclinant, & pro ejus gloria omnem hominem reverenter & diligunt: & siquidem seipsos. quia ad Imaginem DEI facti sunt: DEO etiam quantum possunt se conformant, carnem suã spiritui subiicientes, & incentivum mortificantes, animo suo dominates, & ad Cœlestia transferentes: hi cum dominationibus in sexto gradu exultabunt. Qui verò sedulæ meditationi & contemplationi inserviunt, ac cordis munditiam, & mentis tranquillitatem amplectendo quietissimum in se DEO exhibent habitaculum, hi meritò Paradisus DEI appellari dicuntur: juxta illud: *Deliciæ meæ sunt esse cum Filiis hominum:* De quibus etiam dicit: *Ambulabo in eis, & habitabo cũ eis,* in septimo gradu thronis sociantur. Qui autẽ scientiã & cognitione cæteris eminent, qui singulari beatitudine DEUM facie ad faciem mente illustrata conspiciunt: & ea quæ ex ipso Fonte omnis sapientiæ hauriunt, per doctrinam & illuminationem aliorum in ipsũ refundunt. In octavo ascensionis gradu, cum Cherubicis spiritibus locabuntur. Et qui DEUM toto corde & mente diligunt, & igni æterno qui DEUS est se totos immergunt: Eiq; simillimi facti jam non sui, sed Divino amore sicut dilecti ab ipso sunt, diligunt omnia in Deo, & tã inimicos quàm amicos diligunt propter DEUM: quos quidem ab amore nihil potest disjungere, seu impedire: quia quò magis inimici in eos insurgunt, eò validiùs in amore unitivo convalescunt, nihil etiam consolationis & commodi temporalis requirunt: nisi quod ad laudem & gloriam DEI spectat, amore etiam tam ferventi accensi & inebriati, ad DEUM per mille mortes transire exemplo Apostolorum & Sanctorum non formidant. Omnibûs enim pœnîs & tribulationibûs spretîs, & propter fervorem dilectionis in carne mortali, & vita præsenti omnem tolerant gaudenter molestiam. Feliciter quidem in semetipsis ardentes & alios accendentes, ita ut si possent omnes homines in Deifico amore inflammarent, & perfectos facerent ut cum ipsis arderent: hi etiam aliorum vitia & peccata tanquam propria lugent nec quæ sua sunt quærunt, sed solius DEI Patris faciem desiderabilem hianti semper animo super omnia diligunt & exquirũt: isti meritò in nono gradu cum Seraphim cõputabuntur. Inter quos & DEUM nulli intersunt Spiritus, qui ipsum vicinius contemplentur, & ipsi immediatius appropinquare videãtur.

Prover. 8.
Levi. 26.

DE TRIBUS PARABOLIS SCILICET OVIS, *Dragmæ*, *&* *Filii prodigi.*

CAPUT. VII.

Lucæ 15. DEinde ne quis scandalizet & contemnat pusillos, & ad ostendendum quanti sint pusilli apud Patrem, subdit tres parabolas per ordinem: sed secundùm Lucam duplex fuit occasio, sive causa harum trium parabolarum, s. appropinquatio publicanorum & peccatorum, ac murmuratio scribarum & Pharisæorum. *Erant enim appropinquantes*, ad Iesum Salvatorem, *publicani & peccatores*, qui salute indigebant, *ut audirent Illum:* qui rationabiliter peccata reprehendebat: quia non cum austeritate, sed benignè eos admonebat, & spem veniæ promittebat. Libenter debent omnes ad Christum accedere & appropinquare: quia omnia remedia in Eo poterunt invenire. De quibus sic dicit Ambrosius. *Ambrosius lib. 3. de virginibus.* Omnis anima accedat ad Christum quia omnia Christus est nobis. Si vulnera curare desideras, Medicus est. Si febribus æstuas, Fons est, si gravaris iniquitate, Justitia est. Si auxilio indiges, Virtus est, si mortem times, Vita est, si Cælum desideras, Via est, si tenebras fugis, Lux est, si cibum quæris Alimentum est. *Et murmurabant Pharisæi*, simulata sanctitate ab aliis divisi, & scribæ, legis notitia doctores populi: *dicentes: quia Hic peccatores recipit, & manducat cum illis:* quasi dicant hic creditur bonus & Sanctus, & tamen ad suam conversationem & gratiam recipit peccatores, & quod amplius est, manducat cum illis tanquam amicus. Si cognovissent, Scribæ & Pharisæi, quòd venit in hunc mundum peccatores salvos facere, nequaquam murmurassent: nam eos recipiebat, ut conversando cum eis à peccatis converteret, & illuminaret, ac salvaret. Christus ergo peccatores pœnitentes recipiendos esse ostendit, & super hoc tres parabolas adducit. *Miseratione inducetia* Tria n. sunt quæ hominem ad miserendum consveverunt inducere, scilicet simplicitas, propinquitas & necessitas. Ista tria similiter DEUM inducunt ad miserendum. Primò, nostra simplicitas, & ad hoc pertinet prima parabola de ove errante. Homo enim est simplex respectu hostis tam astuti, id est; diaboli. *Psal. 128.* Unde clamat Psalmista: *Erravi sicut ovis quæ periit, serva servum tuum, &c.* Secundò, nostra propinquitas quàm nobiscum contraxit, & ad hoc pertinet secunda parabola de dragma amissa, in qua est imago Regis, & superscriptio nominis, sic & homo est ad Imaginē DEI formatus, & habet suprascriptionem Christi, quia à Christo dicitur Christianus, & ideo debet nostri misereri, juxta illud Apostoli: *Ephes. 5.* *Nemo carnem suam odio habet &c.* Tertiò, nostra necessitas & paupertas, *Lucæ* 15. & ad hoc pertinet tertia parabola de Filio prodigo revertente, qui dixit: Quanti mercenarii in domo Patris mei sunt, qui habent panem, ego autem hìc fame pereo. Quando enim homo cognoscit suam miseriam & infirmitatem, tunc DEUS sibi exhibet suam pietatem. Unde dicitur ibidem, quòd Pater videns eum, misericordiâ motus est super eum. *Ovis errans* Respondendo ergo Scribis & Pharisæis murmurantibus subdit Dominus primò parabolam unius ovis ex centum errantis, quàm quæsitam & tandem inventam (quia propter infirmitatem ambulare non potest) Pastor bonus in humeris suis, ad gregem reliqvum reportat: & veniens domum convocat amicos & vicinos, ad congratulandum sibi super inventione ovis, quæ perierat.

Sen-

Sententia itaq; hujus primæ parabolæ, secundùm Lucam, talis est in summa: Si quis ovem perditam postea inventam libenter recipit, non debet mirari vel indignari si peccatores recipio ad pœnitentiam, qui prius amissi erant per culpam vel referendo ad pusillos (de quibus dictum est supra) talis est hujus parabolæ sententia, sicut non est voluntas Pastoris, ut pereat de ovibus suis, sic non est voluntas Patris Cælestis ut pereat unus, nec etiam multi de pusillis, nec etiam de aliis, & ergo pusillus nõ est contemnendus, si autem perit, non voluntate ejus perit, quia nec voluntate approbationis vel consilii, vel præcepti ejus peccat, eo tamen Authore damnatur, quia omnis pœna ab ipso est. In hac tamen parabola, secundùm sensum mysticum, tanguntur septem in speciali. Quorum primum est, hominis & Angelorum creatio: ibi *quis ex vobis homo, qui habet centum oves.* Secundùm, hominis creati prævaricatio: ibi *& si perdiderit unam ex illis.* Tertium, Filii DEI ad quærendum ovem perditam, scilicet hominem, Incarnatio: ibi, *nonne dimittit nonaginta novem in deserto.* Quartum, ipsius per Christi passionem inventio: ibi, *& cum invenerit eam imponit in humeros suos gaudens.* Quintum, in Cœlum Ejus ascensio: ibi, *& veniens domum.* Sextum, Angelorum ad congratulandum invitatio: ibi, *convocat amicos dicens eis, congratulamini mihi.* Septimũ, sensus mystici expressio: ibi, *dico vobis quòd ita gaudium erit in Cælo, &c.* Unde secundùm Gregorium. Quia centenarius perfectus est numerus ipse DEUS centum oves habuit, cum Angelorum & hominum naturam creavit & possedit, sed una ovis tunc erravit & periit cùm homo peccando pascua vitæ reliquit. Et intelligitur per unam ovem homo, & sub nomine uno universitas omnium hominum à principio usq; ad finem mundi sentienda est, quia unus creatus est homo, unde omnes prodirent, & in unius hominis errore omne hominum genus oberravit: *nonaginta autem novem*, id est; novem ordines Angelorum (idem enim significat numerus simplex & compositus) *dimisit* ratione humanitatis assumptæ *in deserto*, sive in montibus & excelsis, id est: in Cælo quòd & diabolus & homo deseruit quando peccavit. Cœlum quippe dicitur desertum, id est; derelictum: tum quia fuit derelictum ab Angelo, qui in eo fuerat creatus: tum quia fuit derelictum ab homine, qui ipsum fuerat habiturus. Item quia instar deserti in eo sunt dulces cantus avium, id est; Angelorum ibiq; sunt rosæ Martyrum, ac violæ Confessorum, & Lilia Virginum. Et ut perfecta summa ovium reintegraretur in Cœlo. hominem perditum quærebat in terra. Et inveniens ovem humeris suis imposuit, & ad gregem reportavit. Cùm ergo Pastor pius ovem perditam reperisset, non punivit, non verberavit: non urgendo ad gregem duxit: sed superponens humiliter humeris, & portans clementer, gregi annumeravit. Tunc verò humeris reportans ovem imposuit, quando naturam humanam suscipiens peccata nostra ipse portavit: quia pro homine redimẽdo humanam naturã suscepit, & in brachiis suis in Cruce extensis peccata hominis, id est; pœnam peccatorum nostrorum portavit. Et secundùm Ambrosium. Humeri Christi Crucis brachia sunt: illic mea peccata deposui, in illa patibuli nobilis Cruce quievi. Et adtendendum quòd Christus gaudens imposuit ovem humeris suis: quia licèt magnus fuerit dolor passionis & mortis, quô genus humanum requisivit & humeris imposuit, hunc tamen laborem & dolorem lætanter sustinuit: ut perditam ovem recuperaret. Inventa autem

Summa parabolæ ovis perdita.

Mysticè septem notãda.

Gregor. hom. 34. in Evãg.

Cœlorum desertum.

Ambrosius in cap. 15. Lucæ.

ove ad domum venit: quia reparato homine ad Cæleſte Regnum rediit, ad quod cum ove reverſus eſt cùm Cœlum aſcendit, & captivam captivitatem ſecum duxit, & convocat amicos & vicinos: ſcilicet Angelorum choros qui amici ejus ſunt, quia voluntatem ejus continuò cuſtodiunt: & vicini, quia claritate viſionis ejus aſſiduè perfruuntur: *dicens illis: Congratulamini mihi*, & ſimul mecum: *quia inveni ovem meam quæ perierat.* Secundùm Gregorium non dicit; Congratulamini inventæ ovi, ſed mihi: quia videlicet gaudium ejus ex vita noſtra, & cùm nos ad Cœlum reducimur, ſolennitatem lætitiæ illius implemus: Vel ideo congratulandum eſt ſibi: quia non fruſtra laboravit, nec fruſtra mortuus ex quo ovem perditam invenit: ovi verò non eſt congratulandum, quia nullis ſuîs meritîs inventa eſt: & ſubjungit concludendo: *Dico vobis, quòd ita gaudium erit in Cælo, ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta novem juſtis qui non indigent pœnitentiâ:* non dicit pænitentiam cogitante, quæ eſt pænitentia procraſtinorum: nec dicit pœnitentiam docente, verboſorum prædicatorum: nec dicit pœnitentiam oſtendente, quæ eſt pœnitentia hypocritarũ & ſimulatorũ: ſed dicit pœnitẽtiã agẽte, quæ eſt pænitẽtia devotorum. Non eſt ergo gaudendum ſolùm de redemptione generis humani: ſed quâcunq; horâ convertitur unus peccator, fit gaudiũ Angelis DEI, eo quòd numerus eorum ſuppleatur ex converſione peccatorum. Unde Auguſtinus. Qui per pœnitentiam peccatum diluit, Angelicæ felicitatis in æternum conſors erit: hinc eſt quòd ſuper converſione peccatoris velut de ſuo conſorte, Angeli in Cœlo gaudere dicuntur: Nam ut dicit Origenes. Nos, Angelis in Cœlis occaſionem gaudii præbemus, cùm ſuper terram ambulantes converſationem in Cœlis habemus. Secundùm Ambroſium Angeli quoniam rationabiles ſunt, non in meritò hominum redemptione lætantur, quamquam hoc quoq; proficiat ad incentiva probitatis, ſi unusquisq; converſionem ſuam gratam fore credat cætibus Angelorum, quorum aut affectare patrocinium, aut vereri debet offenſam: & tu igitur Angelis eſto occaſio lætitiæ gaudeant de reditu tuo. Unde Beda: Ovem ergo Dominus invenit, quando hominem reſtauravit, & ſuper eam inventam majus gaudium eſt in Cœlo, qnàm ſuper nonaginta novem: quia major materia Divinæ laudis eſt, in reſtauratione hominum, quàm in creatione Angelorum. Mirabiliter enim Angelos creavit: ſed mirabiliùs homines reſtauravit. Hæc Beda. Quamvis ergò Paſtor multò plùs diligat oves nonaginta novem, quàm ſolam centeſimam: tacitis tamen aliis, de reſtaurata multîs modîs ſe gaudere oſtendit. Sic quoq; Salvator de reparatione hominis magis gaudet: hoc eſt magis & pluribus argumentis oſtendit ſe gaudere, quàm de Angelorum ſtabilitate: uſitatiſſimum etenim eſt, ut quamvis eum plus non diligamus, majorem tamen lætitiam de illo faciamus, quem de majori periculo liberari videmus. Sicut ergo Paſtor gaudet ſpeciali gaudio de inventione unius ovis: non quia magis illam ſolam quàm omnes alias diligat, ſed quia in ea habet ſpecialem rationem gaudendi, quàm in aliis non habebat: ſic DEUS de reverſione peccatoris habet ſpecialem rationem gaudii, quàm nõ habet de cæteris in juſtitia permanentibus: cæteris tamen paribus permanentes in juſtitia ſunt DEO magis dilecti. Per hominem centum oves habentem ſignificatur Præſidens Monaſterio, vel Eccleſiæ, habens ſubditos in quocunq; numero: quia ſæpe in ſcriptura poni-

Gregorius hom. 34. in Evang.

Gaudium Angelorum.

Auguſt. lib. de mirabilibus Sacræ Scripturæ.

Origenes in Lucam.

Ambroſius in cap. 15. Lucæ.

Beda ibidem

Gaudium Paſtoris & Chriſti.

tur numerus determinatus pro indeterminato: & si perdiderit unam per apostasiam, vel occasionem aliam, nonne dimittit alias in deserto, n. in observatione claustrali vel Ecclesiastica, quæ desertum dicicitur, eo quôd asperitas ibi videtur, & à multis deseritur: & vadit ad illam quæ perierat, ut ad bonum reducat & gaudet de illius reductione plus quàm super aliis non errantibus: non quia plùs diligat eam cæterîs, sed quia specialem rationem gaudendi habet de reductione ejus, quàm non habet de aliis: tamen non errantes semper sunt plùs diligendi, cæterîs paribûs. Et nota secundùm Dionysium, quòd Dominus numerum Electorum determinavit in decem: novem quidem ordinibus Angelorum, propter Trinitatem: in novenario enim numero trinarius fit tertiò repetitus: & uno ordine hominum propter unitatem, ut unitas in Trinitate ab Angelis & hominibus laudaretur, coleretur, adoraretur. Voluit autem numerum Electorum constare ex Angelis & hominibus: quia voluit à creatura spirituali & corporali laudari. Hæc Dionys. *Dionisyus de Ecclesiastic. hierarch.*

Ad idem subdit parabolam unius dragmæ ex decem perditæ, pro qua mulier accendit lucernam, & evertit domum, ac quærit diligenter donec inveniat: & super inventa cum amicis & vicinis gaudet. Dragma hôc locô est nummus certæ quantitatis, valens decem denarios usuales, habens in se Regis Imaginem & superscriptionem: quem nos debemus offerre: scilicet nosmetipsos, in quibus est Imago Regis. Unde secundùm Dionysium: Homo microcosmus, id est, minor mundus dicitur: Habet enim ex terra carnem: ex aqua sangvinem, ex aere flatum, ex igne calorem. In cujus substantia spirituali imago & similitudo DEI exprimitur: imago in forma accipitur, similitudo in qualitate consideratur. Divinitas n. consistit in Trinitate, cujus imaginem tenet anima, quæ habet memoriam, intellectum, & voluntatem. In DEO consistunt omnes virtutes: cujus similitudinem tenet anima, quæ capax est omnium virtutum. Hæc Dionys. Igitur dragma, scilicet homo ad imaginem DEI factus: pro cujus requisitione, sollicitatur Divina Sapientia & Sponsa Ejus, scilicet Mater nostra Ecclesia, pro cujusquoq; inventione lætatur tota Cœlestis Curia quamvis pusillus non est contemnendus: quia non vult Pater Cœlestis ut pereat unus de pusillis. *Dragma perdita.*

Sententia autem hujus parabolæ, secundùm Lucam, talis est in summa: Si mulier cum tanta diligentia dragmam perditam quærit, & de inventa gaudet, & ad gratulandum amicas & vicinas convocat: multò fortius DEUS hominē perditum debet cum magna diligentia quærere, & de ejus inventione gaudere: & sicut nullus debet murmurare contra mulierē quærentem dragmam perditam, sic nullus debet murmurare contra Dominum quærentem peccatores: sive eos alloquendo, sive cum eis comedendo. *Summa parabolæ de dragma perdita.*

Ubi tamen secundùm sensum mysticum, notantur sex in speciali. Primò, Angelorum & hominum creatio: ibi, *quæ mulier habens dragmas decem.* Secundò, hominis creati prævaricatio: ibi, *& si perdiderit unam.* Tertiò, Filii DEI ad quærendam dragmam perditam incarnatio: ibi, *nonne accendit lucernam.* Quartò ipsius per Christi passionem inventio: ibi, *& quærit diligenter donec inveniat.* Quintò, Angelorum ad congratulandum invitatio: ibi, *& cùm invenerit convocat.* Sextò, invitationis ratio: ibi, *quia inveni dragmam quam perdideram,* *Sex notanda*

Unde secundùm Greogrium: Qui significatur per Pastorem, Ipse etiam significatur per mulierem: Ipse enim DEUS, Ipse *Gregor. h. 34 in Evangel.*

& DEI ſapientia: dicitur autem mulier, quia cum dolore nos parit. Angelorum verò & hominum naturam ad recognoſcendum ſe Dominus condidit, & ad ſimilitudinem ſuam creavit. Decē ergo dragmas habuit, quia novem ſunt ordines Angelorum: ſed ut compleretur Electorum numerus, homo decimus eſt creatus. Et quia Imago exprimitur in dragma: mulier dragmam perdidit, quando homo qui conditus ad Imaginem DEI fueratpeccando à ſimilitudine ſui Conditoris receſſit. Quotidie adhuc iſta dragma perditur, vel in pulvere divitiarum, vel in luto luxuriæ, vel in diverticulo erroris cujuscunq;. Accendit autem mulier lucernam: quia DEI Sapientia apparēns in carne lumen Deitatis accendit in teſta noſtræ mortalitatis ad quærendum hominem perditum, ad reducendum eum ad beatitudinem. Iſta verò lucerna accenſa refulſit miraculîs, inflammavit dictîs, illuminavit exemplîs: collocatus, n. erat homo in obſcuris & umbra mortis: unde iſtam oportuit accendere lucernam. *Et evertit domum*, conſcientiæ quia mox ut ejus Divinitas per carnē claruit, omnis ſe noſtra conſcientia concuſſit. *Et quærit diligenter*, diligenter enim quæritur quòd intimè diligitur: ſic verò oſtendit Chriſtus dilectionem ſuam ad nos, ut animam ſuam pro noſtra redemptione poneret. Unde ſubditur *donec inveniat*, quia non deſtitit quærere donec inveniret: quæſivit enim usq; ad contumelias, usq; ad minas, usq; ad flagella, usq; ad mortem, usq; etiam ad inferna. Nec mirum ſi eam invenit, quàm ubiq; etiam usq; ad inferna cum Divinitatis lucerna ardenti quæſivit. Eversâ ergo domô invenitur dragma, quia cùm perturbatur hominis conſcientia, reparatur in homine ſimilitudine Creatoris, tunc enim conſveta relinqvuntur vitia, ut reluceat imago conditoris, *& cum invenerit, convocat amicas & vicinas*. ſcilicet ſupernas virtutes, quæ amicæ ſunt, ut exequentes voluntatem ipſius: & vicinæ: quia ei per gratiam continuæ viſionis appropinquant: quas ad congaudendum invitat, & gaudii participes facit, quia congaudent de peccatoribus ad Eum converſis, cùm DEUS de ſeipſo habeat gaudium & Angeli gaudeant in Eo Gaudent tamen etiam de converſione pœnitentium, quando illud quod prædeſtinavit impletur: nec illud gaudium eſt DEO novum: aut temporale, ſed æternum: Angeli verò quibus effectus prædeſtinationis innoteſcit, de noſtra converſione temporaliter gaudent. Chriſtus etiam gaudet ſuper converſione peccatoris, propter duo. Primò, quia per pœnitentiam ira ſua placatur. Secundò, quia pretium ſangvinis ſui in Eo non fruſtratur. Eſt autem tantum gaudium Chriſto de converſione peccatorum, quòd ſi non ſufficeret ſua paſſio; rurſus pati & mori eſſet paratus. Unde Beatus Dionyſius in Epiſtola quadam ſcribit, quòd cùm quidam infidelis hominem fidelem à fide avertiſſet, Carpo quidam Vir magnæ Sanctitatis adeo moleſtè hoc ferebat, ut utrumq; igne comburi DEUM rogaret: cui circa noctis medium apparuit Chriſtus in aere, cum multitudine Angelorum, in terra verò apparuit fornax cum ſerpentibus accenſus, ad quam trahebantur illi duo homines. Carpo ergo petens ardentî deſideriô ut mitterentur in fornacem, & moleſtè ferens dilationem: ecce Chriſtus miſeratus deſcendebat à ſolio in terram, & extensîs manibûs homines illos eripuit: elevataq; manu dixit Carpo, iterum percute me lanceâ, paratus ſum rurſum pati & mori pro hominibus ſalvandis. Et ſubjungit Dominus concludendo, *ita dico vobis*,

Dragmæ decem.

Quæſtio dragma.

Dionyſius Areopagita epiſtol. ad Demophilū.

bis, gaudium erit Angelis DEI, qui ſunt vicini & amici Chriſti, *ſuper uno peccatore pænitentiam agente*, nam anima vitiorum laqueîs capta & ſtricta, cùm ſe corrigit, & priora peccata relinquit: tam Cœlicolas quàm Chriſticolas hilares facit. Unde Bernardus: Denique gaudent in converſione & pænitentia peccatorum, ſalutem hominum ſitientes, quia lachrymæ pœnitentium ſunt vinum eorum: hoc certè vinum lætificat cor hominis: hoc conſtat & Angelos bibere cum lætitia. Hæc Bernardus. Et ſi Angelis tantum gaudium eſt pro peccatore, qui propria peccata damnat, quantum eſt eis gaudium pro juſto, qui aliorum peccata plangit? Conſidera hîc quanta debet eſſe pœnitentia, ut per eam accendaris, nec torpeas: & totam domum, id eſt; mentem & conſcientiam evertas, ut dragmam usq; ad noviſſimum pulverem inquiras diligenter, non pigrè, non morari donec invenias. Moraliter mulier poteſt dici Præſidens, tum propter fœcunditatem, tum propter pariendi difficultatem: hujus mulieris dragmæ ſunt animæ DEI Imagine inſignitæ, quarum ſi unam perdiderit, debet accendere lucernam, ſcilicet orando, meditando, ſanctè vivendo: & vertere domum conſcientiæ peccatoris, fervore prædicationis, terrore comminationis: & quærere diligenter donec inveniat: quod fit quando ad pœnitentiam reducit. Tertiam quoq; de eodem & expreſſiùs addit parabolam, ſcilicet de Filio prodigo, qui facultatibûs conſumptîs & perditîs, ad Patrem reverſus ſuſceptus eſt ab eo & honoratus; quia homo non ſolùm eſt ovis hara Paſtori, non ſolùm dragma pretioſa mulieri: ſed viſceroſæ chatitatis Filius chariſſimus Patri. DEUS enim Pater hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam creavit, ut poſt Angelos expreſſiori ſimilitudine præ cæteris creaturis Filius DEI dicatur. Ideo nullus quantumcunq; puſillus eſt contemnendus, cùm ſit ſummi Regis Filius: præſertim ille cui dedit fidem & gratiam, per quam eſt Filius adoptionis. Et ſi poſt ſuſceptam fidem & gratiam, quæ ipſi ex dono DEI contingebat vixerit luxurioſè per culpam, gratiam perdendo: vel ſpiritualiter fornicatus fuerit, fidem deſerendo: adhuc non eſt contemnendus. adhuc à Chriſti & Eccleſiæ gremio non eſt eiiciendus: quia ſi pænituerit, & humiliter redierit, adeſt DEUS Pater miſerator & miſericors, qui non lætatur in perditione filiorum, & occurrit pænitenti, & dat oſculum pietatis & amoris. In cujus receptione gaudet tota Cœleſtis curia: qui enim mortuus fuerat infidelitate & culpa, vivit fide & gratiâ: & qui perierat errore inventus eſt Chriſto Paſtore omnium requirente, Per hanc ergo parabolam datur intelligi benigna peccatorum à DEO receptio. Ex quo ſecundùm Lucam vult habere, quòd nullus debet indignari ſi benignè recipit peccatores. In hac autem parabola ſex tanguntur. Primò, ſtatus naturæ, & utriusq; Filii communis propagatio: ibi, *homo quidam habuit duos filios.* Secundò, lapſus culpæ, & adoleſcentioris à Patre receſſio: ibi, *dixit adoleſcentior Patri.* Tertiò, locus pœnitentiæ, & ejusdem poſtmodum reverſio: ibi, *in ſe autem reverſus.* Quartò, munus gratiæ, & revertentis à Patre benigna ſuſceptio: ibi, *cùm autē adhuc longè eſſet* Quintò, ſtimulus invidiæ, & de ejus jucunda ſuſceptione ſenioris indignatio: ibi, *erat autem Filius Ejus Senior.* Sextò, virtus doctrinæ, & indignationis ejus rationabilis ſedatio: ibi. *Pater ergo illius.* Poteſt autem hæc parabola exponi de populo Judaico, & gentili. Vel de innocente ſeu juſto tepido, & de peccatore pœnitente devoto. Judaico

Angelorum gaudium.

Bernardus ſerm. 30. in cantica.

Moraliter.

Filius prodigus.

Sex notāda

Iudaicus populus.

inquam vel justo conquerente de Domino, dante majorem gratiam vel devotionis fervorem Gentili. Vel pœnitenti, quàm sibi, *homo* ergo iste de quo hîc dicitur, Christus est: qui habuit duos Filios, id est; duos populos: scilicet Judaicum & gentilem qui sunt Filii DEI quantum ad Ejus Imaginem, vel Ejus Filii sunt omnes Christiani per ejus baptismum regenerati: quorum tamen aliqui sunt justi, & aliqui peccatores. *Et dixit adolescentior*, id est gentilis populus: unde & populus Judaicus vocatur in Exodo Filius DEI primogenitus. Vel *adolescentior*, id est peccator, qui juvenis est moribûs: & petiit à Patre portionem suæ substantiæ, ut recederet à DEI Patris lege: & ageret pro libito voluntatis suæ, ac regeret se propria voluntate; *& divisit illi substantiam*, quia dona sua omnibus largitur licèt diversimodè: & dimittit quemlibet agere secundùm arbitrii libertatem. *Adolescentior verò Filius profectus est in regionem longinquam:* Non localiter; à DEO Patre Cœlesti qui ubiq; est, recedens, sed per multiplicationem peccati se à Patre, & Patria Cœlesti elogans: *& ibi*, scilicet in regione peccati, *dissipavit substantiam suam* per peccatum bona gratiæ perdendo, & bona naturæ pejorando: *vivendo luxuriosè* luxuriâ interiori, quæ est fornicatio spiritualis, & maximè idololatria, & luxuria exteriori, quæ est fornicatio corporalis & manifesta. Peccator ergo à Patre suo Cœlesti recedit, quando mortaliter peccat: & tunc in Regione longinqua est, quia longè est à peccatoribus salus, & talis luxuriosè consumit suam substantiam, quando sensus suos, & vires convertit ad malitiam: *& postquam consummasset*, id est consumpsisset *omnia* ornamenta naturæ, tam naturalia quàm gratuita: *facta est fames valida in regione illa*, quia in regione peccati fit magnus defectus pabuli Divini: & fames bonorum operum atq; virtutum: *& ipse cæpit egere*, scilicet spiritualibûs bonîs & virtutibûs eorum Fonte relicto: nam existens in mortali peccato fit egens omni spirituali bonô: *& abiit*, scilicet profectu erroris, & de malo in pejus ruendo, *& adhæsit uni Civium regionis illius*, scilicet diabolo, qui est civis in regione umbræ mortis: *& misit illum in villam suam* id est, in cupiditatem mundanam, vel in peccatorum societatem, in qua dominatur sicut in propria villa: *ut pasceret porcos*, id est; vitia quæ fœtida sunt & immunda: *& cupiebat implere ventrem* animæ scilicet affectum, *de siliquis*, id est cibo porcorum, qui est carnalitas: *& nemo illi dabat*, scilicet ad satietatem: quia venter impiorum est insaciabilis: dæmones enim ad hoc student, ne unquam saturitas malorum proveniat. *In se autem reversus*, id est; ad propriam conscientiam, per rationis dictamen, à quo recesserat sequendo sensualitatem: homo enim in peccando extra se egreditur: quia limites rectæ rationis transgreditur: & ideo pœnitendo ad se revertitur. Debet autem pœnitens, secundùm Gregorium, recognoscere ubi fuit, quia in peccato: & ideo debet dolere: ubi erit, quia in judicio: & ideo debet timere: ubi est, quia in miseria: & ideo debet gemere: ubi non est, quia in gloria: & ideo debet suspirare. *In se ergo, reversus, dixit*, pœnitendo de peccatis & dolendo: *Quanti mercenarii*, id est; DEO servientes pro mercede æterna *in domo Patris mei*, id est in Ecclesia, seu congregatione justorum *abundent panibûs*, spiritualibûs, scilicet verbi Divini, & Eucharistiæ Sacramenti ac pluribûs virtutibûs & donîs: *ego autem hic fa-*

me

[Margin notes: *Exodi 4.* — *Psalm. 118.* — *Mali in saturabiles.* — *Gregorius hom. 34. in Evang.*]

me pereo, id eſt; penuriâ omnis boni, quò privatum me ſentio. *Surgam* de luto culpæ, per infidelitatis vel peccati derelictionem: quia jacebat: *& ibo* per conatum bene operandi, & meliorationem vitæ: quia longè aberat & *ad Patrem meum* à quo receſſeram: quia ſub principe porcorum erat *& dicam ei*, recognoſcendo culpam, & petendo veniam: *Pater*, ſcilicet ex natura quam dediſti mihi *peccavi*, ſcilicet malè vivendo *in Cœlum*, id eſt; coram Cœleſti curiæ: ſcilicet Angelis Sanctis: & ideo multum debeo dolere & flere, quia eos contriſtavi. Specialiter peccator peccat in Angelum Cuſtodem ſuum, quia ſpernit, Ejus conſilium: *vel in Cœlum:* quod ſcilicet per culpam meam amiſi, & per meam negligentiam non quæſivi: *& coram te*, ſcilicet vidente & ſciente, id eſt; in ipſo conſcientiæ meæ conclavi: ubi tui ſolius, qui Judex meus es, penetrant oculi: & ideo multùm debeo erubeſcere & timere, quia peccavi ante oculos Judicis cuncta cernentis. Hìc docetur modus confitendi, qui eſt quòd omne bonum attribuamus DEO, quòd notatur ibi, *Pater* à quo ſcilicet omne bonum habemus: & omne malum quod facimus attribuamus nobis ipſis, quod notatur ibi, *peccavi in Cœlum, & coram Te. Jam non ſum dignus vocari filius tuus.* Primò, quia à Te recedens, Te contriſtavi. Secundò, quia Imaginem Patris non honoravi. Tertiò, quia ſubſtantiæ meæ prodigus extra diſciplinam vixi. Quartò, quia ſervum alterius, ſcilicet diaboli me feci. Quintò, quia degener in moribus paſcendo porcos extiti. Sextò, quia ingratus Te contempſi. *Fac me* per condignam ſatisfactionem, *ſicut unum de mercenariis tuis:* ſcilicet bonum, qui ſervit pro æternis: non malum, qui ſervit pro temporalibus. Quaſi diceret: Paratus ſum à modo Tibi ſatisfacere, & ſervire ſpe mercedis æternæ: mercenarius enim laborat pro mercede. Ecce ergo poſt contritionem & confeſſionem ſatisfactionis oblatio: hæc eſt pœnitentia meditantis in confeſſione peccati, nondum tamen agentis: poſtquam itaq; ad neceſſitatem famis pervenerat, in ſe reverſus pœnitentiam agere incipiebat. quia neceſſitas ipſum compellebat. In quo notare poſſumus DEI Clementiam, quia etiam peccatores compellit agere pœnitentiam. Intantum enim noſtram ſalutem diligit & quærit, quòd omnibûs modîs quibûs poteſt nos attrahit: quoſdam per prædicationem, quoſdam per inſpirationẽ, quoſdã per beneficiorum largitionem, quoſdam per flagellationem. Unde dicit Beda: Prodigus iſte poſtquam in ſemet reverſus diræ famis ſupplicia formidabat: velut jam ſervus effectus etiam mercenarii ſtatum de mercede jam cogitans concupiſcit. Ad filii affectum, qui omnia quæ Patris ſunt ſua eſſe non ambigit, aſpirare nequaquam præſumit: ſed mercenarii ſtatum jam pro mercede ſervitutis deſiderat. Hæc Beda. Diſtat autem inter mercenarium, ſervum, & filium. Servus enim eſt, qui ſupplicia metuens ſolo timore pœnæ præſentis vel futuræ temperat ſe à vitiis, & declinat à malo. Mercenarius autem, qui causâ mercedis & deſideriô Regni Cœleſtis obedit mandato, & cavet offenſas. Filius verò, qui ſervat jus hæredis, non pro lucro ſervit mercedis: ſed gratia ipſius boni & amore virtutum ſuccenſus, quidquid eſt illi contrarium, toto deteſtatur deſiderio. *Et ſurgens* implendo quod deliberaverat, *venit*, id eſt venire cœpit, ſed ad pœnitentiam, per bona opera diſponendo *ad Patrem ſuum*, ejus gratiam requirendo. Eſt enim Pater redeuntibus Clemens. Nam ſequitur: *Cùm autem adhuc longè eſſet*, id eſt, ad-

Peccare in Cœlum.

Indignitas peccatoris.

Beda in cap. 15. Lucæ.

Mercenarius ſervus & filius.

tritus & motus ad pœnitendum. Non tamen perfectè contritus: ad quod requiritur gratia DEI præveniens: ideo subditur, *vidit illum Pater*, ipsius, oculô clementiæ ut dicit Chrysostomus: Sensit Pater pœnitentiam: non expectavit recipere confessionis verba, sed prævenit petitionem misericorditer agens. Unde subditur: *Et misericordiâ motus est*, misericorditer Ei inspirando motum pœnitentiæ. Et velociter *accurrens*, ipsum præveniendo per misericordiam inchoantem: *cecidit super collum Ejus*, cum amoris amplexibus constringendo, per misericordiam concomitantem: *osculatus est Eum*, dulciter ipsum sibi perfectè reconciliando per gratiam subsequentem. Occurrit quippe DEUS pænitenti per gratiam prævenientem, & recipit Eum per clementiam omnia scelera dimittentem. Unde Gregorius Nissenus: Confessionis meditatio placavit Ei Patrem ut obviam ei iret, & oscula conferret. Unde & Chrisostom: Quid enim est aliud quod occurrit, nisi quia nos peccatis impedientibus nostra virtute ad Eum pervenire non poteramus: Ipse autem Potens ad invalidos pervenire, descendit? Osculatur autem os ejus per quòd emissa de corde confessio pænitentis exierat, quàm Pater lætus excipit. Incipit autem jam peccata confiteri. Unde sequitur: *dixit ei Filius Pater, peccavi in Cœlum, & coram te, jam non sum dignus vocari Filius tuus*, Quòd intellige ut suprà: sed hic jam non facit mentionem de statu mercenarii: quia postquam suavissimum osculum recepit: extunc statum mercenarii dedignatur: sed ut dicit Beda, Pater occurrens non contentus minora concedere, utroq; gradu sine dilatione transcurso pristinæ Filiorum restituit dignitati: nec jam de mercede conductoris, sed de hæreditate fecit cogitare parentis. *Dixit autem Pater*, scilicet DEUS *ad servos suos*, id est Apostolos & Ecclesiæ Ministros, quibus Christus præcepit benignè recipere pænitentes, & confitentes. *Citò proferte stolam primam*, id est; citò proferendam & restituendam verè pænitentibus innocentiam nuntiate & promittite: *& induite illum*, id est; ostendite verè & certificate illum induendum: *& date annulū*, id est; fidei signaculū docete dandū *in manu*, idest; in opere *ejus*: ut per opera fides clarescat, & per fidem opera confirmentur: annulus enim rotundus, cùm non habet principium neq; finem, significat fidem æternæ Trinitatis, quo fidelis anima DEO desponsatur: hunc annulum debent Ministri Ecclesiæ in manu dare, docendo ipsū habendum in opere: *fides enim sine operibus mortua est*, & similiter opus sine fide non sufficit: *& calciamenta*, idest Sanctorū exempla, *in pedes ejus*, scilicet in intellectu & affectu. Secundùm Chrysost. Ad non tangendum terrena, & ad corrigendum viam, ut per lubricum mundi istius iter, fixus & immaculatus incedat. *Et adducite vitulum saginatum*, idest Christū, quem secundùm Chrysostomum, vitulum nominat, propter hostiam & immolationem corporis immaculati, Saginatum autem dicitur, propter gratiarum pingvedinem & plenitudinem: quia pingvis & opimus omni spirituali virtute in tantum est, ut pro totius mundi salute sufficiat, *& occidite*. Hoc est secundùm Augustinum, Mortem ejus insinuate: tunc enim cuiq; occiditur, cùm credit occisum. Hic ergo vitulus filio revertenti adducitur & occiditur, quando Christi passio gentili populo & cuilibet peccatori prædicatur: aut quando in Sacramento Eucharistiæ ministratur, hic Vitulus semel occisus est in re, sed multoties in Sacramentali repræsentatione, quotidie verò immolatur credentium fide, & prædi-

Chrysostom. hom. de Patre & duobus Filiis.

Occursus DEI.

Chrysostomus ibidem.

Beda in c. 15. Lucæ.

Stola prima.

Jacob. 2. de Calciamēt.

Chrysostomus hom. de Patre & duobus filiis.

August. li. 2. quæst. Evangel. c. 33.

cantium recordatione. *Et manducemus & epulemur*, quia peccator vere pænitens ad mensam Christi cum aliis Christianis recipitur: & non solùm Filius reversus reficitur, sed etiam Pater, & servi Ejus, quia refectio DEI & Sanctorũ est salus peccatorũ: & ideo bene dicit pluraliter, *manducemus & epulemur.* Unde Ambrosius; Epulantem autem inducit, cùm dicit epulemur ut ostenderet quoniam Paternus est cibus salus nostra: & Patris est gaudium nostrorum redemptio peccatorum, *quia hic Filius meus mortuus erat:* spiritualiter per infidelitatem, & mortem culpæ: *& revixit*, per fidem & vitam gratiæ. Vel mortuus erat, per separationem à DEO tanquam à Patre; & revixit revertendo ad DEUM, tanquam ad Patrem suum: quia secundùm Augustinum; Vera mors, quàm homines non timent, est separatio animæ à DEO. Qui est vera Vita animarum: *perierat*, scilicet recedendo à consortio Sanctorum, quasi à fratre, *& inventus est*, quia Matri Ecclesiæ restitutus per baptismum, vel pœnitentiam. Et nota hic circa receptionem peccatoris, quòd Pater de Cœlis recipit pœnitentem velociter: quòd notatur cum dicitur, *accurrens cecidit super collum Ejus:* quia DEUS pronus est ad miserendum, & tardus ad puniendum, cujus natura & proprietas est misereri & parcere: secundò recipit dulciter, reconciliando Eum per gratiam sibi: ideo dicitur, *cecidit super collum ejus.* Tertiò recipit honorabiliter, dando *stolam primam*, id est; restituendo innocentiam quam in baptismo induerat, sed per peccatum perdiderat: *& annulum in manu ejus:* id est; gratiam bene operandi quia non sufficit habere innocentiam, nisi fiant opera bona: sed quia in operando sæpe adversa occurrunt: ideo subditur *& calciamenta in pedes Ejus:* id est; constantiam contra adversa. Quartò, recipit lætanter. Unde dicit, *manducemus & epulemur*, DEUS enim ipsi pœnitenti consolationes & dulcedines infundit, & in conversione peccatoris Ipse DEUS & Angeli, & omnes Sancti gaudent. *Erat autem filius ejus senior in agro*, id est; Judaicus populus in cultu unius DEI occupatus erat, legem observando, vel Christianus in justitia perseverans remissè tamen operando: *Et cùm veniret & appropinquaret domui:* scilicet Ecclesiæ, *audivit simphoniam & chorum*, scilicet pœnitentes DEUM laudantes, & in Domino gaudendo epulantes: *interrogavit unum de servis, quæ hæc essent*, scilicet festa Ecclesiæ vel gaudia. *Ipseq; dixit illi: Frater tuus*, id est; gentilis populus, vel peccator *venit:* scilicet ad fidem & pœnitentiam: *& occidit Pater tuus*, id est; DEUS qui est Pater omnium per creationem, *vitulum saginatum*, id est; Christum: quod intellige (ut supra dictum est) *quia salvum ipsum recepit*, scilicet gentilem populũ & peccatorem. Indignatus est autẽ frater senior: talis enim aliquando miratur quòd DEUS respicit magis peccatorem conversum, dando ei virtutem fortiùs operandi & talis admiratio potest dici indignatio largè loquendo inquantum talis non videtur dignus tantò bonò, & nolebat introire, scilicet ad convivium, id est; in Ecclesiam, vel peccatorum communionem, propter indignationem. Pater ergo illius, scilicet DEUS volens pacificare & amovere hanc admirationem, seu indignationem & cupiens hanc salvare. *Vult enim omnes homines salvos fieri:* egressus scilicet de domo synagogæ in Ecclesiam, vel de rigore justitiæ ad misericordiam: cæpit rogare illum, per se: scilicet interna inspiratione: & per suos Vicarios scilicet Apostolica prædicatione, & aliorum eruditione: ostendens justò quòd hoc non provenit ex parte veteris peccatoris: pœnitentis: sed ex

Ambrosius in cap. 15. Lucæ.

Augustinus serm. 72. ad fratres.

Recipiendi peccatoris modus.

Indignatio senioris.

1. Timot. 2.

Iudicia Dei. infinita bonitate DEI conferentis, secundùm sua vera judicia facultatem omnium transcendentia: & quòd quidquid operatur justè fit, licèt hominibus aliquando aliter videatur: *at ille respondens dixit Patri suo*, indignationis suæ causam ostendendo, *ecce tot annis servio Tibi*, scilicet legis justitiam sectando, vel pro te mala sustinendo, & bona faciendo: *& nunquam mandatum tuum præterivi*, quòd scilicet est de uno DEO colendo, vel à justitia incepta recedendo: *& nunquam dedisti mihi hædum*, quia omnia beneficia veteris legis modica sunt, & quasi nullius reputationis respectu beneficiorum novæ legis, *ut cum amicis meis epularer*, scilicet cum Prophetis, Patriarchis, & Angelis, vel hædum, id est tantā peccatorum exprobrationem & abominationem ut epularer per devotionis fervorem. *Sed postquam hic Filius tuus venit, qui devoravit substantiam suam*, scilicet temporalem & spiritualem *cum meretricibus*, id est; cum carnalibus vitiis & spiritualibus: *occidisti ei vitulum saginatum*, scilicet Christum: vel dedisti ei magnæ devotionis pingvedinem, quasi diceret, secundùm ordinationem tuam hoc fuit. *At ipse*, scilicet Pater: *dixit illi*, scilicet filio suo seniori, tanquam pius Pater ipsum placare volens. *Fili tu semper mecum es*, scilicet per legis observantiam, vel per justitiæ custodiam, *& omnia mea tua sunt*, scilicet bona gratiæ in te, & bona gloriæ in spe: quasi diceret, tanquam jure hæreditario per debitum remunerationis tibi omnia mea debentur. *Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic*, scilicet unde congaudere deberes, non indignari, *mortuus fuerat*, scilicet per privationem fidei, quæ est animæ vita: vel per amissionem innocentiæ, & justitiæ: *& revixit:* per susceptionem fidei, & recuperationem innocentiæ, *perierat* propter morum amissionem, *& inventus est*, quia redditus Matri Ecclesiæ propter emendationem. Movet eum gaudere: quia in hoc apparet optimè bonitas hominis, quando scilicet libenter videt emendationem & correctionem fratris. Unde Augustinus Nihil ita probat spiritualem virum, sicut peccati alieni curatio: cum liberationem potiùs quàm insultationem: potiùs auxilia, quàm convitia meditatur, & quantum facultas tribuit, suscipit. Ubi Chrysostomus. Hæc ergo parabola ad hoc est composita, quòd peccatores non diffidant reverti: scientes quòd magna consequentur, unde introducit alios turbatos in eorum bonis, non ut judicet eos livore tabescentes, sed tanto decore honoratus redeuntes, ut etiam invidiosi possint aliis fieri. Hæc Chrysostom. Unde Dionisyus. Ver optimus, & super optimus, JESUS Christus, qui redeuntibus amabilem se exhibet accedentibus quoq; occurrit & obviat, & totus totos amplectens salutat, & in humeros tollit, quos vix ab errore convertit, nec de prioribus illos accusat, sed diem festum agit, & amicos convocat, & ut sit omnium lætantium habitudo, optimos quoq; Angelos in lætitiam suscitat. Hæc Dionysius. Quotidie DEUS Filium recipit revertentem, dum quemlibet peccatorem recipit pænitentem, & alia supradicta circa eum facit, dum gratiam in baptismo receperat, & per culpam perdiderat, iterum illi reddidit. Igitur non debemus fratrem nostrum peccatorem contemnere, vel derelinquere, sed revertentem dulciter recipere, ac charitatem circa eum ostendere, & benignè tractare, vel Salvator noster iratus nos peccatores meritò contemnat, ut justè derelinquat, considera nunc quantum operatur pœnitentia, & quanta sit circa pænitentes DEI mise-

Augustinus in epistol. ad Galatas c. 6.

Chrisostom. hom. de Patre & duobus Filiis.

Bonitas Christi.

Dionys. epist. ad Demophilū Monachū.

Pœnitentium vis.

misericordia. Unde Bernardus. O! felix pænitentium humilitas, o! bona spes confitentium quàm facilè vincis invincibilem, quà citò tremebundum Judicem convertis in Piissimum Patrem. Et iterum: O! quæ & qualis & quanta est misericordia DEI, quæ peccatorem conversum non minùs diligit, quàm eum qui nullam peccati maculam contraxit. Hæc Bernardus. Tres igitur parabolæ uno fine clauduntur, de quibus Ambrosyus sic loquitur: Non otiosè Sanctus Lucas ex ordine tres parabolas posuit. Ovis quæ perierat, & inventa est: dragma quæ perierat, & inventa est, filius qui erat mortuus, & revixit, ut triplici mediô provocati vulnera nostra curemus. Spartum enim triplex non corrumpetur: qui sunt isti? Pater, Pastor, Mulier. Nonne DEUS Pater Christus, Pastor: Mulier, Ecclesia? Christus te in corpore suo revehit, qui tua in se peccata suscepit: quærit Ecclesia, recipit Pater, quasi Pastor revehit, quasi Mulier inquirit, quasi Pater vestit: prima misericordia, secunda suffragatio, tertia reconciliatio. Singula singulis quadrant. Redemptor subvenit, etiam suffragatur, Author reconciliatur. Eadem Divini operis misericordia, sed diversa pro meritis nostris gratia. Ovis à Pastore lassa revocatur: dragma quæ perierat invenitur, ad Patrem Filius suîs vestigiîs redit, & plena condemnati erroris regreditur pœnitentia. Oves sumus, oremus ut super aquam refectionis nos collocare dignetur. Oves inquam sumus, pascua petamus: dragma sumus, habeamus pretium, filii sumus, ad Patrem redire festinemus, nec vereare ne te non recipiat. Non n. delectatur DEUS perditione vivorum. Jam occurrens venienti tibi cadet super collum, Dominus erigit elisos. Osculum dabit quod est pignus amoris: stolam, annulum, calciamenta proferri jubebit. Tu adhuc injuriam metuis, ille restituit dignitatem. Tu supplicium vereris, ille osculum defert, tu convitium times, adornat ille convivium, facilè reconciliatur, quando intensè rogatur. Et ideo discamus, quali Pater obsecratione sit ambiendus. Pater, inquit, quàm misericors, quàm pius, qui nec offensus Patrium dedignatur nomen audire: *Pater*, inquit, peccavi in Cœlum & coram Te. Hæc est prima confessio apud Autorem naturæ, apud Solem misericordiæ, Arbitrum culpæ. Sed & DEUS novit omnia, vocem tamen tuæ confessionis expectat. Ore enim confessio fit ad salutem. Confitere magis ut interveniat pro te Christus, quem advocatum habemus apud Patrem, roget Ecclesia, illachrymet populus, nec vereare ne non impetres, advocatus spôdet veniã Patronus promittit gratiã, recôciliatiõe tibi Paternæ pietatis pollicetur assertor, crede, quia veritas est acquiesce, quia virtus est, habet causã ut pro te interveniat ne pro te gratis mortuus sit. Habet & causam ignoscendi Pater, quia quod vult Filius, vult Pater occurrit tibi, quia audit te intra mentis secreta tractãtẽ. Et cùm adhuc longè sis videt & accurrit: videt in pectore tuo, accurrit, ne quis impediat, complectitur quoq;. In occursu præsentia est, in amplexu clementia, & quasi quidam Patrii amoris affectus: supra collum cadit, ut jacentem erigat, ut oneratum peccatîs atq; in terrena defluxum reflectat ad Cœlum in quo suum quærat authorem. Cadit in collum tuum Christus, ut cervicem jugô exuat servitutis, & collo tuo jugum svave suspendat. Hæc Ambrosius. Considera nunc ex promissis, quàm multîs modîs inducit nos DEUS, ut pusillos & humiles diligamus, nec aliquem ex his con-

Bernardus de gradibus humilitatis.

Ambrosyus in cap. 15. Lucæ.

Oves sumus.

Rom. 10.

Occursus Dei.

Chrysostomus hom. de Patre & duobus filiis. temnamus, sed salutem eorum cum diligentia quæramus. Unde Chrysostomus. Vides per quot inducit nos ad vilium fratrum diligentiam, ne utiq; contemnamus tales animas. Etenim hæc omnia dicta sunt propter hoc: omnia ergo sunt tolerabilia, propter salutem fratris. Ita enim studiosissimum quid DEO est anima, ut neq; proprio filio suo pepercerit: ideo rogo mane apparente confestim exeuntes à domo, hanc unam intentionem habeamus, & idem ad omnes studium, ut eum qui periclitatur eripiamus, non dico hoc solùm sensibile periculum, sed id quod est animæ, id est; à diabolo hominibus infertur: Hæc Chrysostom.

DE MODO CORREPTIONIS FRATERNÆ, Et *De dimittendo fratri septuagiessepties.* CAPUT. VIII.

Matth. 18. Lucæ. 17. Correptio fraterna. ET quia DEUS gaudet de peccatore converso, conseqventer dat modum reducendi peccatorem ad ovile Dominicum, & quomodo pereunti per culpam, succurratur per correptionem fraternam. Circa hanc verò correptionem fraternam est sciendum, quod corripere peccantem præceptum est affirmativum, & est omnium in omnes. quia secundùm Glossam, ita peccat qui fratrem suum peccare videt & tacet: sicut qui peccanti non indulget. Ita n. correptio ordinatur ad emendationem fratris peccantis, & ideo est actus charitatis, & pertinet ad omnes, quia ut dicitur in *Ecclesia. 17.* Eccles. *Unicuiquè mandavit DEUS de proximo:* & ideo sicut quilibet tenetur proximum ex charitate diligere, ita tenetur defectus ejus charitativè ad emẽdationẽ ejus corrigere. *Corripiendi forma.* Plus tamen ad hoc ligantur Prælati quã alii, quia Prælati ex zelo charitatis, & ex officio prælationis, sed alii tantùm ex zelo charitatis. Item Prælati habent corripere verbô & flagellô, alii tantum verbô. Et cum sit præceptum affirmativum ligat semper, sed non ad semper exequendum, sed pro loco & tempore quod non licet & expedit, & homo credit quòd correptio sit utilis apud illum quem corrigere intendit. Sunt autem quinque casus inquibus absolvitur homo ab isto præcepto. Primus est cum non sit aliqua spes correctionis. *Hieronymus Epistol. ad Domin. & Rogat. tom. 3* Unde Hieronymus. Frustra niti, & nihil quàm odium quærere, extremæ dementiæ est. Secundus, cum timetur defectus probationis, & criminaliter agitur, ubi scilicet actor ad talionem, si in probatione deficiat, obligatur. Tertius, cum Prælato tanquam Judici notum est factum, quia ille notorius est, vel convictus. Quartus, cum meliori operi, vel ad minus æque bono vacat, sicut monachi facere debent. Quintus, cum multitudo vel potestas est in culpa: ubi correptio plus noceret Ecclesiæ, quàm prodesset. Unde est versus.

Non spes, non testis, plebs, præsul scit, Monachus sum.

Ostendit ergo hìc debitum modum correptionis hujus, & quis ordo in processu ejus sit servandus. Quia peccatum fratris aut est tibi soli cognitum, aut aliis paucis est notum aut publicum. Si tu solus sis, non ut DEUS per confessionem, sed ut homo per certam cognitionem, debes ipsum corrigere amicabiliter, secrete, & seorsum. *August. serm. 16. de verbis Domini.* Unde dicit: *Si peccaverit in te,* id est; secundùm Augustinum, te sciente, *frater tuus* scilicet proximus, *corripe,* & increpa *eum,* dulciter & cha-

charitativè movendo secretè *inter te & ipsum solum*, ut non deduca-
tur in publicum quòd est occultum: ut sic sis emendator, non cri-
minis proditor: intendens correctionem, parcens pudoris ne si pu-
blicè correptus semel pudorem aut verecundiam amiserit, in pec-
cato permaneat: & pertinacior effectus difficilè emendabilis mane-
as: fortè n. præ verecundia incipiet defendere peccatum suum: &
quem vis facere correctionem, facis pejorem. Peccat ergo frater *Peccare*
in illos quibûs scientibûs peccat: quia quantum in eo est, exemplo *in te.*
corrumpit, quos testes suæ iniquitatis efficit. Corripe, inquam, eum. *Corripiendo*
non laudes adulando: non occidas, convitiando: non sileas, vere- *peccator.*
cũdãdo: non negligas, pigritando: non dissimules inimicitias vel da-
mna temporalia metuendo: non juves, obsequium præstando. Unde
dicit Seneca: Amici vitia si feras, facis tua. Bis peccas, cum pec-
canti obsequium accommodas. Hæc Seneca. *Et si te audierit* pœ- *Seneca in*
nitendo, & à peccato cessando, *lucratus eris illum*, animam ejus sal- *proverbiis.*
vando, & ejus revocatio cedit tibi in lucrum spirituale: scilicet sa-
lutis animæ tuæ: quia (ut dicit Hieronymus per salutẽ alterius, no-
bis quoq; acquiritur salus. Et certè libenter ac patienter, debet
quis recipere correptionem, propter animæ suæ utilitatem. Unde
Seneca: Moneberis libenter,& reprehenderis patienter, si meritò ob-
jurgavit te aliquis, scito quia profuit: & si immeritò, scito quia pro-
desse voluit. Non acerba, sed blanda verba timeas. Hæc Seneca. *Si
autem te non audierit*, taceas & cesses, donec aliam viã procedendi habe-
as. Alia autem via potest haberi dupliciter: quia illud peccatum aut
est iterabile, aut non. Si sit iterabile: debes aliquibus bonis qui ve-
lint prodesse aliquid discere, per quod possunt eũ depræhẽdere ut te-
cũ possint eũ corripere. Si autẽ non sit iterabile: nihilominus corã ta-
libus potes eũ corripere ut de illo pœniteat, & de simili sibi timeat:
nec es proditor fraterni criminis sicut dicit Augustinus. Si ergo *Augustinus*
per primam viam peccator non emendatur: *adhibe tecum unum vel* *ibidem.*
duos, ita quod (secundùm Hieronymum) cùm peccator non audit *Hieronym.*
corripientem in secreto. Primò, debet adhiberi unus, qui (secun- *in cap. 18.*
dùm Augustinum) vult prodesse non obesse, *quod si nec illum audie-* *Matth.*
rit, adhibeatur & tertius, vel corrigendi studio: ut scilicet aut admo-
nitione, aut pudore corrigatur. Vel conveniendi eum sub testibus,
ut de peccato convincatur, vel secundùm Glossam: Si dixerit non *Glossa in*
esse peccatum, probent contrarium: *ut in ore duorum vel trium stet* *Matth.*
omne verbum. Si ergo peccatum omnino est occultum, tunc frater
corripiatur occultè. Si autem est publicũ, tunc debet corripi publicè:
quia tunc non solùm opus est, ut ipse emendetur: sed & alii quos
scandalizavit in ipsa punitione ædificentur, & ejus exemplo alii ti-
meant, & à malis coerceantur. Et si non profit, secunda via: ad-
dit Dominus tertiam, quæ habet vim coactivam, dicens, *quod si eos,*
scilicet tecum corripientes & commonentes, *non audierit*, se corri-
gendo, *dic Ecclesiæ*, id est Prælato per denuntiationem publicam, sibi
intimando: ut qui prius erat corrector, propter ejus pertinaciam fias
accusator: & tunc sunt testes ut qui emendari noluit correctione fra-
terna, in judicio convictus coerceatur à malitia. Quos autem non
potes corripiendo aut monendo, vel accusando convertere: stude-
as salutem orando acquirere: deinde ad pœnam peccantis, publicè
procedit dicens: *Si autem & Ecclesiam non audierit*: præceptum Præ-
lati contemnendo, *sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus*: in numero fra-

P trum

trum non computandus, id est; separetur à communione fidelium per excommunicationem & censuram Ecclesiasticam, & devita eum tanquam hæreticum & excommunicatum, ut vel saltem pudore corrigatur & opprobriis salvetur. Ethnicus dicitur gentilis. ἔθνος enim Græcè: gens est Latinè. Publicanus dicitur, qui lucra sæculi sectatur per fraudem, furta, & perjuria: vel qui publicorum exactor est vectigalium. Proponuntur autem isti in exemplum: quia apud Judæos, quasi excommunicati habentur, non enim eis condonatur: & in hoc culpa ejus & pertinacia, magis detestabilis ostenditur. Detestabilior, nẽpe est in eodem genere peccati, & paribus aliis circumstantiis, qui sub nomine fidelis agit opera infidelium, quàm qui apertè gentiles sunt. Nec tamen ideo negligenda est salus ejus. Nam & ipsorum gentilium & publicanorum salutem semper inquirimus. Prima ergo correptio, est amoris. Secunda, timoris. Tertia, pudoris, quia primò frater revocandus est amore: & si hoc non proficit, revocandus est timore: & si hoc non sufficit, revocandus est pudore. Sanè prædictus ordo fraternæ correptionis, intelligitur tantùm de criminalibus. Solent autem claustrales se in suis capitulis accusare non præmissa admonitione: caveat tamen accusans, ne hoc ad infamandum, sed ad corrigendum faciat: quia aliter graviter peccaret. Felicior est qui seipsũ accusat, & excusationẽ aliundè nõ expectat. Et ne quis superbus sequestrationẽ vel excõmunicatiõnẽ talẽ cõtemneret: potestatẽ tribuit Apostolis, ut sciãt qui à talibus damnantur eorum sententiam non contemnendam: quia robur & firmitatem habet à DEO confirmante in Cœlo, quòd Minister ejus facit in terra. Unde dicit: *Amen dico vobis, quæcunq; ligaveritis super terram*, id est; in Ecclesia militante, ab ea excludendo: *erunt ligata & in Cœlo*, id est; in Ecclesia triumphante, quia talis sententia confirmabitur Divino judicio, *& quæcunq; solveritis super terram vocando ad Ecclesiæ unitatem: erunt soluta & in Cœlo*, per Divinam approbationem: ac si dicat; Sententia vestra firma stabit in abiiciendo contumacem, & in recipiendo pænitentem: adhibitâ tamen debitâ diligentiâ inferendo sententiam. Sive autem justè, sive in justè proferatur: semper sententia Pastoris timenda est, ne fortè culpa quæ non fit ex opere, fiat ex elatione. Hoc dicit ad commendationem authoritatis Ecclesiæ, & ad terrorem peccatorum, ut coerceantur à malis, & pœniteant de commissis: quando audiunt quòd hic in terra propter culpam, ligati, ligamur & in Cœlis. Quod verò hic generaliter omnibus dicitur, dictum fuit suprà Petro singulariter: in quo tamen omnes intelliguntur. Deinde ut peccatores non contemnant pœnam qua ab Ecclesia excluduntur, ponit duo commoda ex unitate & communione Ecclesiæ: quibus ab Ecclesia præcisi, & excommunicati privantur. Primum tangit, cum dicit. *Si duo ex vobis consenserint*, in bono: per unionem fidei, & nexum charitatis, *super terram*, ubi est opportunitas merendi vel demerendi, & de aliis judicandi: *de omni re quamcunq; petierint*, cum fide & sine hæsitatione, *fiet illis*: meritò unitatis *à Patre meo Cœlesti*. Sẽper ergo orantes exaudiũtur; cõcurrentibûs cõditionibûs ad hoc requisitis: ut scilicet orent propter se, ac pie, & perseveranter, & petant expedientia, scilicet ad salutẽ pertinentia, ac DEI ordinationi convenientia: & si digni sunt ipsi qui petunt. Et ideo si non exandiuntur, ideo fit quia in aliquo horum deficiunt. Sæpe autem pro aliis exau-

Ethnicus. *Publicanus.* *Correptionis triplices differentiæ.* *Accusandi se forma.* *Sententia Pastoris.* *Excommunicatio autẽ injusta timenda.* *Communionis commoda.* *Exaudiri orantes.*

exaudiuntur: etsi non oratio eorum in sinum eorum convertetur. Ubi Origenes: Et ista est autem causa propter quàm non exaudimur orantes: quia non consentimus nobis per omnia super terram, neq; dogmate, neq; conversatione. Sæpe enim in musicis, nisi fuerit convenientia vocum, non delectat audientem: sic in Ecclesia nisi consensum habuerit, non delectatur DEUS in ea: nec audit voces eorũ. Ubi & Hierony: Possumus autẽ & hoc spiritualiter intelligere: quòd nisi Spiritus & anima corpusq; consenserint, & non intra se bellum diversarum habuerint voluntatum, de omni re quàm petierint impetrent à Patre. Nulli dubium est quin bonarum rerum postulatio sit, ubi corpus vult habere ea quæ Spiritus. Hæc Hieronymus. Secundùm commodum est, quia *ubi duo vel tres*, multo magis ubi plures, *congregati fuerint*, id est; uniti per fidem & charitatem: non divisi, per discordiam & dissentionem: non dispersi, per terrenarum rerum concupiscentiam: non segregati, per singularitatem, *in Nomine meo*, id est; ad salutem propriam vel alienam quærendam, ad gloriam nominis mei manifestandam. Unde Rabanus: In Nomine Domini congregati sunt, qui ipsius gloriam æmulantur: ipsius spiritu fervent, ipsum in omnibus & per omnia fidei oculis & mundô corde non desinunt intueri. *Ibi sum in medio eorum:* favens eis, & acquiescens bonæ voluntati & petitioni eorum, ac juvans eos in omnibus. Ipse enim qui est Pax & charitas, ac Summum & Commune Bonum sedem atq; habitationem sibi in bonis atq; pacificis collocavit: qui cum Patre Cœlesti unus DEUS, quæ justè petunt in fide & gratia congregati, concedit & facit. Ubi Chrysostom: Non dicit simpliciter, ubi congregati fuerint: sed addit, in Nomine meo, quasi dicat: si quis propter me, principalem amicitiæ causam ad proximum habuerit, cum Eo ero: & sic in aliis virtuosus erit. Ubi & Rabanus: Amat medium mediator DEI & Hominum, qui in medio Doctorum inventus est: medius stetit ad baptismum: medius pependit in cruce, resurgens quoq; stetit in medio discipulorum: medius quoq; ad judicium veniens, separabit agnos ab hœdis. Hæc Rabanus. Ecce præmium concordiæ ad quam totus iste sermo vocat. Unde Hieronymus. Omnis superior sermo nos ad concordiam provocaverat, igitur & præmium pollicetur, ut solliciti festinemus ad pacem, cum se dicat inter duos vel tres medium fore. Hæc Hieronymus. Considera nunc quantam charitatem & diligentiam circa proximum ostendere debemus, ut ipsum ab errore revocemus. Non est enim major charitas, quàm fratrem peccantem corripere, & pro eo mori. Sed heu in paucis vera charitas & dilectio, quàm propter Christũ est, experitur. Unde hic ait Chrysostomus. Plures videmus alias habentes amicitiæ occasiones, hic n. quando diligitur diligit: ille autem quoniam honoratus est, ille autem quoniam in alio quodam negotio sæculari fuit utilis, ille autem propter aliud tale: propter autem Christum difficile est invenire aliquem propriè, & ut oportet diligere cum proximum quem diligit, sed omnia perscrutantes, invenimus apud multos amicitias pôeticas, id est; fictitias, magis quàm hoc. Hæc Chrysostomus. Quia verò Dominus supra loquens de correctione fraterna, induxit ut peccanti & pœnitenti remittatur injuria, ne dubitetur de numero, quærit Petrus caput discipulorum quoties fratri peccanti sit remittendum, & petit si sufficiat ad salutem dimittere septies peccanti in eum. Cui interrogationi benignus

Origenes tractat. 6. in Matth.

Hieronym. in cap. 18. Matth.

Chrysostomus hom. 61. in Matth.

Hieronym. in cap. 18. Matth.

Chrysostom. hom. 61. in Matth.

August. ser. 15. de verbis Domin. nignus & misericors Dominus respondit, quòd non *solùm septies, sed septuagies septies* remittendum sit. Secundùm Augustinum. Solet per septem cujuslibet rei, aut temporis universitas indicari. Unde in

Psalm. 118. Psalmo canitur. *Septies in die laudem dixi tibi,* nihil aliud est, quàm

Psal. 33. *semper laus ejus in ore meo.* Undenarius verò transgressionem signi-

Undenarius septuagies septies. ficat, quia ubi transgrederis denarium, in quo decalogus consistit, ad undenarium vadis: transgressio autem peccatum est. Omnem ergo transgressionem & injuriam, ac omnia peccata intelligi & dimitti voluit, quando septuagies septies dixit: quòd ex numero universitatis, & numero transgressionis, id est; ex septem & undecim compositum est, quia si undecim ducas septies, fiunt septuagies septies. Vel ponitur hìc numerus determinatus pro indeterminato: ac si, secundũ autem Augustinũ diceret. Totiens quotiens, hoc est

Augustinus ibidem. omnino quotiescunq; peccaverit, totiens dimittas. Ille verò numerus potius ponitur, quàm aliquis alius, quia ab Adam usq; ad Christum fuerunt septuaginta septem generationes: & ideo sicut Christus totius humani generis delevit culpas: sic & homo omnes suas debet dimittere injurias. Si enim Christus millia peccatorum in-

Chrysostom. hom. 61. in Matth. venit, & tamen omnia donavit: noli subducere misericordiam. Unde secundùm Chrysostomum, cùm dicit, septuagies septies, non numerum certum & determinatum ponit, sed quasi infinitum, quòd

Hieronymus in cap. 18. Matth. continuè & semper est, significavit. Et secundùm Hieronymum. Septuagies septies accipitur pro septies septuaginta vel septuagies septem, id est; quadringientîs nonaginta vicibûs, ut totiens peccanti fratri dimittas in die, quotiens ille in die peccare non poterit, vel quotiens peccaverit, ut non sit modus in te, nec numerus in remittendo, sed semper dimittas. Et sic prima expositio refertur ad omnem injuriam: secunda ad omne tempus. Unde Beda. Septena-

Beda in cap. 17. Lucæ. rio numero non veniæ dandæ terminus ponitur, sed vel omnia peccata dimittenda, vel semper pænitenti dimittendum præcipitur. Solet enim sæpe per septem cujuslibet rei, aut temporis, universitas indicari. Et iterum: Cautè intuendum est, quia non passim peccanti: sed pœnitentiam agenti dimittere jubemur. Et primò quidem peccantem misericorditer increpare, ut si cui postmodum habeamus justè dimittere. Qui ergo videns fratrem peccare tacuerit, non minus Dominici præcepti transgressor est, quã is qui eidẽ pæniteti veniã dare noluerit, quia qui dixit. Si pænituerit, dimitte: præmisit: Si peccaverit: increpa. Itaq; venia fratri post increpationem largienda est sed illi utiq; qui pænitẽdo ab errore cõvertitur, ne vel difficilis venia, vel remissa sit indulgẽtia. Hæc Beda. Peccãtẽ itaq; ut cõvertatur corripiamus, & pœnitentẽ socia charitate colligamus, donantes nos metipsis, secundùm Apostolum, sicut DEUS in Christo donavit nobis.

Coloss. 3. Unde Ambros. Discas frequenter ignoscere, nec indignationem

Ambros. in c. 17. Lucæ. tenere: nihil nẽpe est quo possit offendi, cui ignoscendi est consvetudo. Disce donare injurias tuas, quòd persecutoribus suis Christus

Remissio integra. ignovit. Hæc Ambros. Utrum autem teneatur quis remittere injuriam inimico non petenti, est distingvendum. Et injuria n. oritur primò rancor, in affectu: secundò, rancoris signum, in effectu. Primum tenetur quilibet statim remittere, etenim si injurians non petat veniam. Secundum tenetur remittere veniam veraciter petenti, id est; parato emendare secundũ suam facultatem, & tenetur ei dicere ave, & subvenire sibi si indiguerit, quod non petenti facere

non

non tenetur, nisi perfectus fuerit: licèt ergo non agatur hìc nisi de dimissione pænitentis, tamen & pœnitenti & non pœnitenti, tenetur quilibet rancorem odii dimittere: alioquin non habetur charitas, & in articulo necessitatis necessaria etiam ministrare. Perfecti verò qui omnia reliquerunt, & pœnitentibus, & non pœnitentibus, tenentur veniam dare, obvios in via salutare: circa articulum necessitatis necessaria ministrare, & multa in hunc modum facere, ad quæ non tenentur imperfecti. Utrum verò ille cui facta est injuria, debeat amicitiam quærere. Sciendum quòd duplex est debitum. Primum est necessitatis, sine quo non est salus. Secundum: est perfectionis. Quantū ad primū debitū, nō tenetur quis reconciliationē quærere, sed de secundo dicit Chrysostom. quòd talis debet recōciliationē quærere, ut duplicē coronā assequatur: unā quia injuriam passus est: alteram, quia prior rogavit. Unde iterum ibidem Chrysostom. Excogita quantum noxius es, & non solùm non moram facies ad remissionem qui tibi injustitiam fecerat, sed & cures eos qui te contristaverunt. ut fiat tibi remissionis occasio, ut invenias curationem propriorum malorum. Mercedem ineffabilem determinat DEUS, ut prævenias illum qui injusta tibi fecit: qui si rogatus reconciliatus fueris non adhuc DEI præcepto facta est amicitia, sed studio illius. Itaquè sine corona abscedis illo bravium accipiente. Sed mala passus es. Sed nihil tantum quantum sibiipsi operaberis malum rememorans. Sed non possibile est virum bonum aliquod malum pati. Si autem dixeris quoniam inflammatus es contumeliâ memorans: recordare si aliquod factum est tibi bonum ab eo qui te contristavit, & quot tu aliis fecisti mala. Malè tibi dixit, & confudit: reputa quoniam & tu aliis dixisti. Qualiter igitur potieris veniâ, in quibus aliis non parcis? Sed nulli male dixisti, sed audisti dicentes, & acceptasti neq; hoc est innoxium. Nihil autem ita dilectionem conservat, ut non meminisse eorum qui in nos peccaverunt. Hæc Chrysost: Advertendum autem, quòd licèt offensa sit semper remittenda, non tamen injuria. Si enim ex remissione injuriæ & pœnæ debitæ, sequeretur pronitas in eo cui remittitur ad facilius peccandum: non esset bonum ei remittere. Similiter si ex tali remissione esset scandalum aliorum, & omissio justitiæ. Et sic in casibus consimilibus intellige. Dimittamus ergo debitoribus nostris debita pœna peccati, si pœniteant in nos peccasse: dimittere verò quòd quis in DEUM peccat, non est nostri arbitrii. Sed ut dicit Hieronymus. Nos econtrariò in DEI injuria benigni sumus, in nostris contumeliis odia exercemus.

Chrysostom. ho. 11. operis imperfectio.

Bonus malū non patitur.

Offensa semper, sed non semper injuria remittenda.

DE REGE QUI VOLUIT RATIONEM PONERE *cum servis suis.* CAPUT. IX.

QUòd autem dimittendum sit fratri peccanti: & non tantùm septies, sed septuagies septies, & quòd hoc non debeat alicui grave aut difficile videri. si attendatur quòd DEUS majora remittit in se peccanti: ostendit Dominus per exemplum, quia magis sumus debitores DEI, & plus offendimus eum quàm homo posset offendere proximum: Tanta n. est offensa, quantus est ille qui offenditur: DEUS autem est infinitus, & ideo offensa in ipsum commissa quan

Matth. 18.

Tanta est offensa, quantus offensus.

quandam habet infinitatem: & tamen quotiescunq; offendimus, toties ipse paratus est remittere: dum tamen velimus veraciter pœnitere: ergo si ipse qui est Dominus, & Rex omnium dimittit servo: multò fortiùs & nos debemus dimittere peccanti in nos fratri & proximo. Et ideo pro exemplo ponit parabolam, de Rege qui voluit rationem ponere cum servis suis: & in fine applicat parabolam ad propositum, dicens: *Sic & Pater meus Cælestis faciet vobis.* Similiter n. DEUS ponit rationem cum servis suis, scilicet hominibus: nam omnium actus DEUS discutit diligenter, & merita cujusq; examinat, & hoc per scripturas, per creaturas, per Confessores, per illuminationem propriæ conscientiæ, nolens rationem de factis humanis exigere. Potest ergo parabola ad propositum aptari, & sic exponi: *Simile est Regnum Cælorum:* id est; status Ecclesiæ militantis, seu præsentis temporis, quæ Regnum Cælorum dicitur, tum quia legibus Cœli subiicitur, tum quia de ea ad Cœlum pervenitur, *homini Regi* id est; Christo, qui est verus Homo, & verus DEUS, Rex Regum, & Dominus Dominantium, *qui voluit rationem ponere cum servis suis,* scilicet hominibus: quorum est Dominus, quia ad ipsum pertinet examinatio meritorum quorumlibet, & singulorum. Et notandum quòd Dominus ponet nos ad rationem de omnibûs bonîs nobis commissis, & bonis omissis. Itemque de malis à nobis commissis, & de malis à nobis dimissis. De primo est parabola de villico iniquitatis: & ista computatio multum timenda est, multa enim bona nobis cõmissa sunt, & magni valoris, scilicet bona naturæ, gratiæ, & fortunæ: de quibus omnibus oportet reddere rationem, qualiter eis usi simus. Et si non haberemus reddere rationem nisi de tempore, multum esset nobis timendum, omne enim tempus homini impensum, requiretur ab eo qualiter fuerit expensum: & una hora temporis potest homo absolvi à debito, & Regnum Cœlorum lucrari. De secundo est parabola de talentis: & hæc etiam computatio multùm est timenda, cùm Dominus dicat ibidem, inutilem servum proiiciendum in tenebras exteriores. De tertio, computatio etiam multùm est timenda, cùm Dominus positurus sit rationem etiam de cogitationibus, & verbis otiosis. De quarto est parabola præsens, & hæc computatio multùm est timenda, propter vitium ingratitudinis, quod est valde periculosum. *Et cùm incipit ponere rationem,* id est; merita & conscientias examinare, in qua examinatione modò sumus, sed postmodum dabitur de nobis sententia, secundùm merita: *offertur ei unus debens decem millia talenta,* id est; obligatus ad magnam pœnam, propter multa peccata. In debito istius denotatur gravitas, & numerositas peccatorum, & accipitur determinatus numerus pro indeterminato. Unde Augustinus: Quia lex in decem præceptis commendatur: ille debebat decem millia talentorum, per quod omnia peccata designantur, quæ scilicet contra legem fiunt. *Cùm autem non habet, unde reddat,* id est; cùm non potest viribus suis DEO satisfacere pro peccatis. Homo enim per se potest ruere, sed non resurgere, per se offendere & peccare, ac per hoc debitum contrahere, sed non per se satisfacere, nisi gratia DEI accedente: & si homo pro uno tantùm peccato non sufficit satisfacere, multò minùs pro decem millibus peccatorum talentis: *jubet eum Dominus venundari,* in servitutem pœnæ: quia secundùm Remigium: Pretium hujus venditi, supplicium est damnati: *& uxorem*

Ratio de omnibus reddenda.

Augustinus [...] 15. de [...] Dom.

Remigio in eum locum Matth.

uxorem ejus, id eſt; concupiſcentiam, ex qua concipiuntur mali filii; *& filios ejus*, id eſt mala opera: in homine enim ſpiritus eſt vir, ſenſualitas mulier: per quorum commixtionem filii, id eſt; opera generantur: uxorem ergo & filios venundari, eſt pro concupiſcentiis interioribus, & malis operibus exterioribus pœnam ſolvere, quòd eſt pretium ejus: *& omnia quæ habet*, ſcilicet temporalia: quia tota ſubſtantia ſua pro magnitudine delicti traditur quandoq; extraneis: vel omnia quæ ſpiritus habet, ſunt vires animæ & corporis: & etiam bona exteriora, quæ omnia in pænam commutantur: ut pœna dominetur ei quantum, ad omnia in quibus peccavit. Unde ſubditur, *& reddi*, tunc enim debitum peccati redditur, cùm pro eo pœnæ pretium exolvitur. *Procidens autem ſervus ille*, id eſt: peccator, per pœnitentiam & humilitatem ſui: qui priùs quaſi collum contra DEUM erexerat, obnixè *rogat eum dicens*: *Patientiam habe in me*, donando mihi vitæ & pænitentiæ ſpatium condonando delictum, relaxando ſupplicium, *& omnia reddam tibi*: opera meritoria faciendo, & me emendando: tuâ patientiâ expectatus, tuâ gratiâ præventus, tuâ miſericordiâ adjutus. *Miſertus autem Dominus*, quia miſericors & miſerator Dominus paratus eſt miſereri & parcere verè pœnitentibus: *ſervi illius*, ſic procidentis in contritione: ſic dicentis in confeſſione, ſic promittentis de ſatisfactione: *dimittit eum* liberum à captivitate culpæ *& debitum dimittit ei*, relaxando reatum pœnæ æternæ: dimittit totum, quia plus dat quàm rogatur. Unde Chryſoſt. Vide miſericordiam DEI. Petierat dilationem, & accepit omnium peccatorum remiſſionem: *egreſſus autem* de obligatione peccati, *ſervus ille* à debito quidem liber, ſed iniquitatis ſervus, & miſericordiæ inventæ oblitus: *invenit unum de conſervis ſuis*, id eſt; de peccatoribus & hominibus, qui ſunt ſervi DEI cum ipſo. Omnes enim conſervi, & unius Domini ſervi ſumus, & nos & Angeli: *qui debebat ei centum denarios*, id eſt; parùm offendit eum, & in modico tenetur reſpectivè, quia offenſa in hominem, modica eſt reſpectu offenſæ cōmiſſæ in DEUM, invenit autem in animo per recordationem injuriæ: & tenens ſuffocat eum, ſtringendo & arctando, quia crudeliter coegit eum reddere & ſatisfacere. Ille debitorem tenet, qui offenſum tenet in memoria, qui iram & odium ſervat in corde. Suffocare, eſt ſtrangulare vel ſtringere per gulam, & quia gutture loquimur, ille ſuffocat proximum, qui verba excuſationis non audit. In quo oſtenditur auſteritas in repetendo vindictam à proximo. Unde Remigius: conſervum ſuffocare, eſt in fratrem per vindictam exardeſcere. Tenens ergo ſuffocat eum, dicens, *redde quod debes*, ſcilicet tormentum pro injuria, pro verbis verbera. *Et procidens* per pœnitentiam: *rogat eum dicens*, *patientiam habe in me*, id eſt parce mihi, *& omnia reddam tibi*. Quaſi dicat paratus ſum ſecundùm poſſibilitatem meam ſatisfacere: & ut dicit: Remigius, emendabo judicio vel conſilio Eccleſiæ quoddeliqui. Attende quòd eadem verba protulit conſervus ſupplicans, quibus ſupplicando à Domino remiſſionem meruerat malus ſervus. Sed ut dicit Chryſoſt. Hæc verba ingratus ſervus reveritus non eſt, quibus ſalvatus eſt. Ille autem non vult habere patientiam, præſtando dilationem, nec vult dimittere ſine vindicta rancorem, oſtendens crudelitatem in modo repetendi vindictam. Unde Auguſtinus. Non talem invenit iſte conſervum, qualem ille invenerat Dominum. Petiit ille dilatio-

Chryſoſtom. hom. 92. in Matth.

Remigius in cap. 18. Matth.

Chryſoſtom. hom. 62. in Matth.

Auguſt. ſer. 15 de verbis Domin.

lationem, & meruit remiſſionem, iſte qui miſericordiam petebat di-
lationis ſenſit pœnam ſuffocationis. *Sed abiit* in viam Cayn, à natu-
rali pietate recedendo, & à familiaritate & amicitia proximi ſe a-
lienando: *& mittit eum in carcerem* crudeliter affligendo *donec reddat*
debitum plenariè & ad nutum ſatisfaciendo, hìc carcer infernus po-
teſt intelligi: Totiens verò peccantem in nos proximum in carce-
rem mittimus: quotiens ejus culpæ non indulgemus, quantum enim
in nobis eſt dum non parcimus, carceri damnamus. *Videntes autem*
conſervi ejus, ſcilicet Angeli, qui ſecundùm Apocalypſim conſervi
ſunt noſtri, quia ejusdem Domini ſumus ſervi *quæ fiunt*, ſcilicet cru-
deliter à ſervo in conſervum ſuum: omnia enim opera quæ agimus,
& ſupplicia quæ patimur vident: & coram DEO repræſentant. Tres
Teſtes inevi enim teſtes habemus à quibus non abſcondimur: ſcilicet DEUM,
tabiles tres. Angelos Sanctos: & dæmones. Videntes inquam contriſtantur de in-
gratitudine & culpa ſervi, de afflictione & pœna conſervi. Angeli
enim contriſtantur ad culpam, lætantur, ad pœnitentiam, & ferunt
animas ad gloriam *& narrant Domino ſuo omnia* ad DEUM referendo,
conquerendo, & auxilium implorando. Vel iſti conſervi ſunt Ec-
cleſiarum miniſtri, & quique fideles & juſti: qui videntes crudelita-
tem hominum erga proximos, vel aliquem fratrem remiſſionem
peccatorum ademptum non velle miſereri conſervi ſui, contriſtan-
tur: quia ad eandem virtutem pertinet gaudere de bono, & con-
triſtari de malo: & narrant Domino quia in oratione petunt à Do-
mino talia judicari ad declarationem juſtitiæ, non ex livore vindi-
ctæ. Vel Domino narrare eſt dolores & cõtritiones cordis in ſuo af-
fectu DEO demonſtrare. Vel cum veniunt ad Dominum, id eſt
ad prælatum, qui vicem DEI gerit in terris: denuntiant ei mala fa-
cta ad finem correctionis, *Tunc vocat eum Dominus* per ſententiam
mortis: & de hoc ſæculo migrare jubet, ut de omnibus rationem red-
Remigius dat. Unde Remigius: Hæc vocatio non fit modò intùs in conſcien-
in eum locũ. tia, ſed fit exteriùs in judicio. Et *ait illi, Serve nequam*, quia non
eſt æqvus: ſed iniqvus recipiendo miſericordiam, & reddendo im-
miſericordiam ſeu injuriam: *omne debitum dimiſi tibi*, id eſt; magnã
offenſam in me commiſſam. In hoc (ſecundùm Chryſoſtomum) pa-
Chryſoſtom. tet magnum eſſe peccatum ingratitudinis: nam primò quando de-
hom. 62. bitor erat decem millium talentorum, non eum nequam appella-
in Matth. vit: non ſibi inſultavit, ſed ubi incurrit vitium tantæ ingratitudinis,
animo irato ait ei: *ſerue nequam*, quia pejor es effectus quàm primò.
Gregor. l. 8. Nam (ſecundùm Gregorium.) Sicut boni contumeliîs efficiuntur
moral. c. 23. meliores: ſic ſemper reprobi de beneficio efficiuntur pejores. Non
ne ergo opportuit & te miſereri conſervi tui? remittendo parva, *ſi-*
cut & ego tui miſertus ſum, remittendo majora: nulla quippe interve-
niente ſatisfactione, ſed ob hoc ſolùm, *quia rogaſti me*, rogaſti dila-
tionem, ſed meruiſti remiſſionem. Oportuiſſet quidem ut tali pro-
vocatus beneficio totum etiã debitum relaxares roganti: ſed tu etiã
quod minùs eſt facere noluiſti, quia dilationem concedere recuſa-
Chriſoſtom. ſti. Ubi Chryſoſt: Si grave videtur damnum, afficere debuit lu-
hom. 62. crum: ſi grave videtur præceptum, cogita præmium: ſi grave ſit re-
in Matth, mittere ei qui contriſtavit, gravius eſt incidere in gehennam. Se-
cundùm Remigium. Servus iſte nullum reſponſum legitur dediſſe
Domino, in quo demonſtratur quòd in die judicii, & ſtatim poſt hanc
vitam ceſſabit omnis peccati excuſatio. *Et iratus Dominus* non per
affectũ

affectum sed similitudinem affectûs hominis irati, id est; ad modum irati se habens pœnam inferendo *tradet eum tortoribus*, id est; dæmonibus & ministris tartareis, qui in hoc sunt Divinæ justitiæ executores: quia tortores patimur in pæna, quos passi sumus svasores in culpa, *quoadusque reddat* per pænam *universum debitum* commissum per culpam: & hoc erit æternaliter & in perpetuum. Quousq; enim ponitur pro infinito, sicut donec ponitur ibi, non cognovit eam donec peperit: & est sensus, semper solvet & nunquam persolvet: neque reddet aliquando, sed semper pœnam luet: nunquam enim reddere poterit, quia æternaliter damnatus erat. Nam in inferno semper est redditio absque acquisitione, cùm pœna semper maneat sine fine: quia ibi non est locus redemptionis vel satisfactionis, sed condemnationis & punitionis. Quòd autem hanc totam similitudinem ad hoc attulerit Ipse Dominus, eam modô quô dictum est ad propositum adaptando exponit, dicens: *Sic & Pater meus Cœlestis faciet vobis* universum debitum à vobis exigendo, & vos tortoribus cruciandos tradendo. Secundùm Chrysost. Non dicit Pater vester, sed Pater meus: non enim dignum est hominis talis vocari Patrem DEUM, qui ita perniciosus & odiosus est. Ubi Hierony. Formidolosa sententia: si parva fratri non dimittamus, magna nobis à DEO non dimittentur. Et quia unusquisq; potest dicere ore, nihil habeo contra eum: habet DEUM Judicem qui simulationem fictæ pacis aufert dicens: *Si non remiseritis unusquisq; fratri suo*, non solùm ore, sed etiam de cordibus vestris: non ficta pace, sed vera & integra dilectione. Quia non sufficit labiis dimittere: nisi ora & corda conveniant. Quidam enim dimittere nolunt omnino: quia & maliciã servant in corde, & vindictam dum possunt exercent in opere. Alii etsi remittunt quantum ad vindictam: servant tamen cõceptum odium quantum ad maliciam. Sed quisquis sibi à Domino remitti desiderat, oportet ut utrôq; modô fratri remittat: ut nec opere exerceat vindictam, nec corde reservet maliciam. Quia secundùm Gregor: Si hoc quod in nos delinquitur ex corde non dimittimus: illud rursus à nobis exigetur quod nobis jã sẽper per pœnitentiam dimissum fuisse gaudebamus: ubi ergo non fuerit charitatis perseverantia, nulla est sufficiens pœnitentia. Unde à peccatis soluto dicitur: *Vade & amplius noli peccare.* Sæculares quoq; leges propter ingratitudines quosdam revocant manumissos ad priorem servitutem. Sed ex his videtur quod peccata dimissa redeant propter iteratam peccati perpetrationem. Ad hoc dicitur communiter quod redeunt per aggravationem peccati sequentis: non quod peccatum sequens sit æquè grave sicut omnia præcedentia: sed quia gravius est ex comparatione præcedentium. Unde exigitur quod dimissum fuerat: non in se, sed quantum ad ingratitudinem dimissionis: & ideo dicuntur omnia redire, quia ingratitudo est respectu dimissionis quæ omnium fuit: & ita quodammodo respectũ habet ad omnia dimissa. Non ergo redeunt quantùm ad maculam & reatum: sed quantùm ad ingratitudinem. Qui enim post acceptã remissionem ad peccatum redit, magis delinquit quòd ingratus tantô beneficiô extitit; & ita ingratitudo peccatum recidivationis aggravat. Quidam verò dicunt quòd peccata redeunt in quatuor casibus scilicet propter odium fraternum, propter apostasiã à fide, propter contẽptũ confessionis & propter dolorẽ de pænitentia habita. Unde sunt versus.

Chrysostom. ibidem.

Hieronym. in cap. 18. Matth.

Gregorius lib. 4. dialogorum. cap. 60. Joann. 8.

Peccatorum reditio.

Casus in quibus peccata redeunt.

Frater odit, apostata fit, spernitq; fateri.
Pænituisse piget, pristina culpa redit.

Faciliter ergo & meritò in te peccanti dimittes, si quantum tibi dimitti desideras veraciter attendas. Quia (secundùm Chrysost: Et si septuagies septies dimiseris: & si omnia simpliciter peccata concesseris continuè proximo: quantum gutta aquæ ad pelagus infinitum, tantò magis & multò plùs deficit tuus amor ad infinitam bonitatem DEI: cujus in necessitate constitutus es, cum judicaberis & noxas tribueris. Et ideo bene peccata in DEUM decem millibus talentis, & peccata in proximum centum denariis cōparavit, quia etiam eadem peccata multò graviora cōmissa sunt in DEUM, quàm in proximum. Docemur ergo hôc locô, ut sicut Dominus nobis dimittit majora peccata: sic nos dimittamus conservis nostris minora in nos commissa: alioquin à nobis exiget debita universa. Unde Augustinus. Omnis homo debitor est DEI: & debitorē habet fratrē suum. Ideo DEUS justus constituit tibi regulam in debitore tuo, quàm faciet & ipse cum suo. Unde & Chrysosto. Hæc igitur omnia intelligentes, & hæc decem millia excogitantes, saltem hinc festinemus ad dimittendum proximis parva & vilia. Audiamus immisericordes & crudeles, quoniam non aliis sumus crudeles, sed nobismetipsis. Cùm memorari malorum vis, excogita quoniam tibi ipsi malorum rememoraris, non alii: quoniam tua ligas peccata, nō proximi. Duo itaq; hinc quærit: & cognoscere adversum peccata nostra, & aliis dimittere: & illud propter hoc, ut faciliùs hoc fiat. Qui enim sua intelligit, faciliùs ignoscit conservo: & non simpliciter ab ore dimittere, sed & à corde. Ne igitur dicas quoniam conviciatus est, & detraxit, & decem millia operatus est mihi mala. Quantò enim dixeris, tantò magis monstras eum Benefactorem: dedit enim occasionem abluendi peccata tua. Quare quantò majora injusta tibi fecit: tantò majorum peccatorum dimissionis causa tibi consistit. Si enim voluerimus, nullus injusta nobis facere poterit: sed inimici maximè proderunt nobis. Vide ergo quanta lucraris mansvetè inimicorū ferens imprudentias: primū quidem, & maximum peccatorum remissionem: secundum patientiam, & perseverantiam: tertium, mansvetudinem, & amorem hominum: quartum, ab ira continuè esse liberum, & à tristitia quæ hinc est. Cùm his & venerabilis eris & ipse inimicis, & si dæmones fuerint: magis autem neq; habebis jam inimicum ita dispositus. Quod autem est majus & primum DEI amicitiam: & si peccaveris, veniā potieris. Et iterum: non memoriam malorū habeamus in eos qui lædunt: nam nobis prosunt maximè, nisi nos ipsos vindicaverimus. Rapuit ille: gratias egisti tu pro injustitia, & glorificasti DEUM; infinitas fructificasti mercedes. Si autem oraveris pro eo, DEO factus es similis. Vides qualiter maximè lucramur ab aliorum persecutione. Nihil ita DEUM lætificat, ut non reddere malū pro malo: immo reddere contraria injunctum est nobis, beneficia & orationes. Non est quid difficiliùs quàm memoria malorum. Hæc igitur scientes humiliemur, & debitoribus nostris etiam gratias agamus: fiunt enim nobis, si Philosophari volumus, maximæ non solùm indulgentiæ, verùm etiam mercedis occasio. Pauca siquidem damus, plurima recepturi. Quid igitur expetis cùm violentia, cùm deceret, & si ille

Chrysostomus hom. 62. in Matth.

Augustinus sermon. 15. de ver. Dom.

Chrysostom hom. 62. in Matth.

ille vellet dare, ei concedere: ut à DEO totum accipias. Nunc autem omnia facis & litigas, ut nihil tibi dimittatur tuorum. Quotcunq; ergo debitores habes & pecuniarum, & laborum omnes dimittentes liberos DEUM expete remuneratorem. Cuncta igitur & pecunias & peccata debitoribus nostris debemus, ut nobis retributio optata proveniat. Quodq; neglexerimus per aliam explere virtutem: hoc de oblivione admissæ in nos maliciæ adipiscentes, æternis potiamur bonis. Hæc Chrysost. Attende & hic Senecam, qui dicit: Si magnanimus fueris nunquam judicabis tibi contumeliam fieri. De inimico dices: Non nocuit mihi, sed animum nocêdi habuit. & cùm illum in potestate tua videris: vindictam putabis vindicare potuisse. Scito enim honestum & magnum vindictæ esse genus, ignoscere. Et iterum injuriarū remediū est oblivio. Hæc Seneca. Et nota hic, quòd secundū numerū gradus Apostolici duodenum, sunt duodecim modi remissionū. Primus est baptismus. Unde in Evangelio: *Nisi quis renatus fuerit*, &c. Secundus est charitas. Unde etiam in Evangelio: *Remittuntur ei peccata multa*, &c. Tertius est, eleemosyna, & charitatis opera. Unde Propheta: *Sicut aqua extinguit ignem, sic Eleemosyna peccatum.* Quartus est, fletus lachrymæ, dicente Domino: *Quia flevit in conspectu meo, non indicam mala in diebus suis.* Quintus est, confessio, & pœnitentia. Unde Psal. *Dixit confitebor, &c.* Sextus est afflictio corporis. Unde Apostolus: Tradidi hujusmodi hominem in interitum carnis, ut spiritus salvus sit. Septimus est, emendatio morū, vel abrenuntiatio vitiorū. Unde in Evangelio: *Ecce sanus factus es: jam ampliùs noli peccare.* Octavus est. intercessio Sanctorū. Unde Jacobus. *Infirmatur aliquis, inducat præsbyteros, &c.* Nonus est, misericordiæ & fidei meritū. Unde in Evangelio: *Beati misericordes quoniam, &c.* Decimus est, conversio & salus proximorum. Unde Jacobus: *Qui converti faceret peccatorem, &c.* Undecimus est, mutua remissio & indulgentia. Unde in Evangelio: *Dimittite, & dimittemini:* in hoc loco præsēti. Duodecimus est, passio martyrii pro fide Ecclesiæ. Unde latroni pœnitenti *mecum* ac patienti dicitur à Domino. *Amen dico tibi, hodie eris in paradiso:* Ex hoc loco, & pluribus aliis Evangelii locis, salubria habemus remedia contra malum desperationis, & ideo non desperet aliquis, cū multos habeamus portus salutis. Si enim desperasti propter peccati magnitudinem: habes Petrum qui negavit fidem, quod est maximum peccatum: & tamen DEUS respexit eū. Si desperasti, propter peccati multitudinem: habes Mariam Magdalenam, quæ septem habebat dæmonia, id est; universa peccata, & tamen de ea dictum est: dimissa sunt ei peccata multa. Si desperasti propter peccati turpitudinem. habes mulierē in adulterio deprehensā, cui dictū est: vade & ampliùs noli peccare. Si desperasti propter peccati infamiam: habes Matthæum publicè in telonio sedentē, & tamen Dominus dixit ei, sequere me. Si desperasti propter peccati diuturnitatē, habes latronē qui perseveravit in malo usq; ad mortē: & tamen dictū est ei à Domino: *Hodie mecum eris in paradiso.* Si desperasti propter peccati crudelitatē, habes Paulū Apostolū lapidantē Stephanū, de quo dictū est: *Vas electionis mibi est iste.* Si desperasti propter peccati recidivationem, seu peccati iterationē & magnitudinē: habes hic authoritatē expresā de dimittendo fratri septuagies septies. Unde Bernardus. Omnino propter mansvetudinem quæ in te prædicatur

Injuria non fit magnanimo. *Seneca.* *Lucæ. 7.* *4. Reg. 21.* *Eccles. 3.* *Psalm. 31.* *1. Cor. 5.* *Joann. 5.* *Jacob. 5.* *Matth. 5.* *Jacob. 5.* *Lucæ. 6.* *Luca 23.* *Joann. 18.* *Lucæ 7.* *Joann. 8.* *Matth. 9.* *Lucæ 23.* *Actor. 9.* *Bernar. sermo. 22. in cantica.*

dicatur, currimus post Te Domine JESU, audiẽtes quòd nõ spernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruisti confitentem latronem, non lachrymantem peccatricem, non Chananeam supplicantem non deprehensam in adulterio, non sedentem in telonio, nõ supplicantem publicanum, non negantem discipulum, non persecutorem discipulorum, non ipsos crucifixores tuos. Tam validus deniq; es ad justificandum, quàm multus ad ignoscendum. Currit spõsa, currunt adolescentulæ: sed quæ amat ardentiùs, currit velociùs, & pervenit citiùs. Unde & Chrysost. Liberi quippe nos arbitrii creavit DEUS, ut voluntate nostra cum adjutorio DEI, quod volumus faciamus. Si publicanus es, potes fieri Evangelista: si blasphemus es, potes fieri Apostolus: si latro es, potes paradisi colonus effici: si magus es, potes DEUM adorare. Nec est ulla malicia, quæ pœnitentiâ non solvatur. Et ideo tanquã præcipua malignitatum, elegit Christus, ut nemo usq; in finẽ semetipsũ despiciat. Noli mihi dicere, perii: noli mihi dicere, peccavi. Et quidẽ Medicũ habes satis fortiorẽ te, & potentiorẽ quàm infirmitas tua est. Medicũ habes volũtatẽ tuã, (si volueris) emẽdãtem & potentẽ, & cupiẽtẽ. Cùm enim nõ subsisteres, fecit te, & quia perversus es effectus, multò magis emendare te poterit. Sed forsitan dices: Quomodo poterit peccator similis esse sanctis? Noli requirere qua arte: noli scrutari rationẽ, sed crede clementiæ & benignitati Divinæ. Sed dicis: grandia sunt peccata mea: & immensa scelera mea. Et quis est sine peccato? Sed inquis pessimè, & super omnem hominem. Sufficit tibi, ad placandũ DEUM, peccare desinere, & benefacere. *Dic ut prior*, inquit, *iniquitates tuas ut justificeris.* Recognosce quia tu peccasti, & si agnoveris, initium correctionis factum est tibi. Suspira, mæstus esto, effunde lachrymas. Nec enim aliud quid effudit meretrix illa: sed lachrymis pœnitentiam sociavit, & ipsa comite pervenit ad Fontem. Hæc Chrysost: Unde & Gregorius: A spei ergo certitudine nulla nos malorum nostrorum qualitas, nulla quãtitas frangat. Idcirco enim omnipotens DEUS electos suos in quibusdam lapsibus cadere permittit: ut aliis in culpa jacentibus si toto ad eum corde consurgant, spem veniæ reddat: & eis per lamenta pœnitentiæ viam pietatis aperiat. Quia qui multos à suis iniquitatibus jam sanatos aspicimus: quid aliud quàm supernæ misericordiæ pignus tenemus? Et iterum. Quid itaq; in hac re debemus aspicere, nisi immensam misericordiam Conditoris nostri: qui nobis velut in signo ad exemplum pœnitentiæ posuit eos, quos per pœnitentiam vivere post lapsum fecit. Etenim nihil in his aliud video, nisi ante oculos nostros posita spei, & pœnitentiæ exempla. Omnipotens DEUS ubiq; oculis, quos imitari debeamus obiicit: ubiq; exempla suæ misericordiæ opponit. Unde & Augustinus: Quæcunq; necessitas cogit peccatorem ad impœnitentiam, nec criminis quantitas, nec temporis brevitas, nec vitæ enormitas, nec horæ extremitas excludit à venia si perfecta fuerit voluntatis mutatio: sed in amplissimos sinus mater charitatis filios prodigos suscipit revertentes. Et iterum: Pater tradidit Filium suum, quò redimeret servos: misit Spiritum Sanctũ, quò servos adoptaret in filios: Filium dedit in pretium redemptionis, Spiritum Sanctum in privilegium adoptionis se totum servat in hæreditatem adoptatis. Nemo ergo de DEI pietate diffidat: quia major est DEI misericordia quàm nostra miseria, & quisquis ad Eum

Chrysostom. hom. 14. ex variis. in Matth.

Medici potentia.

Ezech. 43.

Lucæ 7.

Gregorius hom. 20. in Evang.

Augustinus sermo. de pœnitentia.

toto corde clamaverit, exaudiet illum, quia misericors est. Tardiùs siquidem ei videtur peccatori veniam dare, quàm ipsi peccatori accipere. Sic enim festinat reum absolvere à tormento conscientiæ suæ, quasi plùs cruciet eum compassio miseri, quàm ipsum miserum compassio sui. Unde etiam Chrysost. Crede mihi: talis est erga hominem pietas DEI, quòd nunquam spernit pœnitentiam, si ei sincerè & simpliciter offeratur: etiam si ad summum quis venerit malorum, & inde velit reverti ad Veritatis viam, suscipit libenter & amplectitur, & facit omnia quatenus ad priorem revocet statum. Unde super illo verbo Cain: *Major est iniquitas mea, ut veniam merear:* dicit Augustinus: Mentiris, inquit, Cain, mentiris: major est DEI pietas, quàm omnis iniquitas. Ecce expressè apparet quòd desperavit: & ideo dicit August: quòd ipse plùs turbavit Deum in desperatione, quã in fratricidio: sicut judas in desperatione quã in proditione. Unde Bernar. O! res confusa, o! res mõstruosa, peccator desperans de Dei misericordia: cùm cuncta peccata originalia mortalia, venialia, ab origine mundi commissa, Divinæ misericordiæ comparata, sunt quasi una gutta ad pelagus totius maris. Et breviter dicendo secundùm Augustin. & Gregor. Si unus homo omnium hominum peccata perpetrasset, & velut Cain & judas desperasset, præterea DEUS illi veniam denegare jurasset, si miser ille contritus veniam rogasset, DEUS pius illi veniam non denegasset. Et testante Augustinô & Heronymô, peccata præterita non nocent, si non placent. Multum etiam sperare debemus in merito Christi, sine quo non possumus salvari. In merito n. Christi radicata sunt omnia merita nostra, sive satisfactoria pœnæ, sive meritoria vitæ æternæ: quia nec ab offensa Creatoris sumus digni absolvi, nec immensitatem præmii quod DEUS est, digni sumus assequi: nisi per meritum hominis DEI. Et præcipuè in merito passionis Christi est sperandum: quia hæc est miseris speciale solatium. Unde Bernardus. Passio tua Domine ultimum refugium: singulare remedium deficiente sapientia, non suffragante justitia, non sufficiente sanctitate: succumbentibus meritis, illa succurrit. Non solùm autem à desperatione, sed etiam à vana spe est cavendum: quia utrobiq; magnum est periculum. Unde Augustinus. Ex utroq; homines periclitantur & sperando & desperando. Quid igitur agit DEUS cum periclitantibus utroq; morbo? Illis qui spe periclitantur, hoc dicit: *Ne tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem, subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.* Illis qui desperatione periclitantur, quid dicit? *In quacunq; die iniquus conversus fuerit, omnes iniquitates ejus oblivíscar.* Propter illos ergo qui desperatione periclitantur, proposuit eis indulgentiæ portum propter illos verò qui spe periclitantur, & dilationibûs illuduntur, fecit diem mortis incertum. Quando veniet ultimus dies, nescis. Ingratus es, quia hodiernum habes in quo corrigaris, & crastinum expectas, fortè non addetur. Et iterum: Ne desperando augeamus peccatum, datus est nobis pœnitentiæ portus: rursus ne sperando augeamus peccatum, datus est nobis dies mortis incertus. Et iterum Latro agnovit, Petrus negavit: in Petro demonstratur quemquam justum non de se debere præsumere, in latrone, non impium conversum desperare debere. Timeat ergo bonus, ne pereat per superbiam: & malus ne desperet, propter multam malitiam. Hæc Augustinus. Unde

Genes. 4.

Bernardus de conversione Pauli.

Hieronymus in cap. 16. Marci.

Bernardus sermon. 22. in cantica.

Augustinus tractat. 33. In Joan.

Ecclesiast. 5.

Ezech. 18.

Mortis incertitudinis causa.

Gregorius: Habete fratres mei fiduciam de misericordia Conditoris nostri: & ad misericordem Judicem, dum adhuc expectat, cùm lachrymis venite. Considerantes namq; quòd justus sit, peccata vestra nolite negligere: considerantes verò quòd pius sit, nolite desperare. Et iterum: Sic autem nos misericordia ejus refoveat, ut nullô modô negligentes reddat sic peccata perturbent, ut mens in desperationem non proruat. Quia & si præsumentes metuimus, & metuentes speramus, æternum Regnum citius adepturi sumus. Unde etiam Chrysostom. Ne rideamus qui stamus: sed dicamus nobisipsis: *Qui æstimat se stare, videat ne cadat:* neq; desperemus si cecidimus, sed dicamus nobis. *Nunquid qui cadit non resurget?* Etenim multi in ipsum Cœli verticem ascenderunt, & à scena & scurrilitate ad Angelicam translati sunt urbanitatem. & tantam ostenderunt virtutem ut dæmones abegerint, & multa signa operati fuerint. Et horum quidem plenæ sunt scripturæ, & plena vita Patrum exemplis nobis. Et iterum: Nullus eorum qui in malicia sunt, diffidat: nemo in virtutibus existens dormitet, neq; hìc confidat: multotiens enim meretrix pertransibit: neq; ille desperet: possibile enim est ei, & primos transire. Hæc Chrysost:

Chrysostom. ad Theolo-rum lapsum 1. Cor. 10. Hieron. 8.

DE CAUSA DIMITTENDI UXOREM,

& de parvulis Domino oblatis.

CAPUT. X.

Matth. 19. Marci 10. & Luc. 18.

POst hæc venit Dominus JESUS de Galilæa, *In fines Judææ trans Jordanem.* Omnis quippe provincia Judæorum generaliter dicebatur Judæa, ad distinctionem aliarum gentium: verumtamen meridiana ejus plaga, in qua habitabant tribus Juda & tribus Beniamin, specialiter dicebatur Judæa ad distinctionem aliarum Regionum quæ in ipsa continebantur provincia: scilicet Samaria, Galilæa, Decapolis, & reliquæ aliæ sitæ in ea. Narrantur ergo ea quæ in hac provincia, scilicet Judæa fecit, & docuit, ac passus est Dominus: & primò quæ trans Jordanem ad Orientem, ubi habitabant duæ tribus, scilicet Manasse: deinde quæ circa Jordanem, quando venit Hierico, & Bethaniam, & Hierusalem. *Et secutæ sunt Eum,* de Galilæa, *turbæ multæ.* Ex quo patet devotio populi ad eum, quia multi sequebantur causâ suæ prædicationis audiendæ: aliqui causa curationis impetrandæ. Ubi Chrysostom: Et secutæ sunt eum turbæ multæ, quasi testimonia salutaris doctrinæ Ejus: quasi oves Pastorem in manu ipsius genitæ & nutritæ: perducebant eum, quasi parvuli filii Patrem ejus peregrè proficiscentem. Ipse autem tanquam Pater proficiscens bona pignora charitatis filiis suis reliquit: pro exiliis, remedia sanitatum. Hæc Chrysost: Unde sequitur, & curavit eos ibi: scilicet in Judæa, & non ante in Galilæa: ut gentes in eam misericordiam seu veniam, quæ Judææ parabatur admitteret: & in signum quòd ex Judæa gentibus salus esset. Secundùm Origenem: Sanavit Dominus turbas trans Jordanem, ubi baptismus dabatur: quia omnes à spiritualibus infirmitatibus in baptismo salvantur. Et sic patet quòd Evangelista in uno verbo, multa miracula sanitatum includit: quia propter multitudinem miraculorum, non poterant omnia in particulari describi. Deinde subditur narratio de triplici religi-

Judæa. Chrisostom. hom. 63. in Matth. Origenes. Tract. 7. in Matth.

religiosorum perfectione: scilicet continentiæ, obedientiæ, & paupertatis: & primòde continentia, cùm dicitur: *Et accesserant ad Eum*, scilicet JESUM, *Pharisæi*, qui in populo Judæorum prædiis videbantur religiosi: *tentantes Eum*: scilicet capere in verbis. Notanda est mentium distantia in turbis & Pharisæis. Hæc conveniunt ut doceantur, & sui infirmi sanentur: hi accedunt ut Salvatorem & Doctorem veritatis tentando, capiant & decipiant: has devotio pietatis, illos stimulus adduxit livoris. *Et dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam quacunq; ex causa?* id est; ex levi causa. Hanc autem quæstionem proponunt Christo, ad capiendum eum, quia responsio ad utramq; partem calumniabilis videbatur. Quia si diceret uxorem pro libito voluntatis dimittendam, & aliam ducendam: pudicitiæ Prædicator & assertor videretur laxare frena carnali concupiscentiæ, & sibi ipsi contraire. Si autem diceret, quòd non: videretur contra Moysen dicere, qui libellum permisit repudii. Sed ipse sic responsionem temperat, ut decipulam eorum transeat: & respondit solâ fornicationis causâ uxorem esse dimittendam: libellum verò repudii ob duritiam & maliciam cordis eorum à Moyse fuisse permissum: id est; nulla lege punitum. Permisit autem hoc, non sicut bonum & licitum, sed propter majus malum evitandum, quia maluit permittere divortium quàm ob odium uxorem, vel desiderium secundarum nuptiarum fieri homicidium. Ista autem permissio, non absolvebat eos à peccato: sed tantum à pœna legali, quia non fuit imperium DEI, sed hominis dissimulatio in tolerando minus malum ne majus fieret. DEUS enim non est sibi contrarius, ut aliud antè jusserit, & aliud nunc imperet. Moyses quidem nec præcipiendo, nec concedendo, nec indulgendo hoc mandavit: sed dispensando, sustinendo; & permittendo consilio Spiritus Sancti, ne pejora fierent hoc toleravit. Sic Apostoli permiserunt secundas nuptias propter incontinentiam hominum, & malas eorum voluntates. Juxta enim primariam institutionem, non fuit nisi unica unici, sed propter incontinentiam hominum, transeunt modò ad secundas nuptias. Unde cùm de duobus malis minus toleratur, hujus permissio dicitur dispensatio, quasi diversorum pensatio: quando duo mala quasi æquè liberantur, ut videatur quod eorum pejus sit & præponderat. Est autem triplex permissio: scilicet concessionis, ut cùm Abbas concedit Monacho propter infirmitatem vesci carnibûs, illicitis quidem propter votum, sed tunc licitis propter concessionem Abbatis, & causam necessariam. Indulgentiæ ut permissio secundarum nuptiarum. Unde Apostolus: *Uxor virò defunctô nubat cui vult in Domino, hoc autem secundùm indulgentiam dico*: quia si culpa est, venialis est. Sustinentiæ, ut permissio libelli repudii, quod sustinuit Moyses non DEUS: quia DEUS hoc crimen punivit temporaliter vel æternaliter, quòd Moyses non punivit temporaliter. Est enim permissio sustinentiæ, quado DEUS permittit nos peccare, qui non concedit illud fieri: nec dispensat, sed sustinet, id est; per patientiam expectat. Solam ergo fornicationem ponit Dominus causam diffidii, jubens cæteras molestias pro fide conjugii, & castitate sustineri. Et intellige diffidium, quantum ad cohabitationem, & debiti redditionē, non tamen quantum ad vinculum matrimonii, quòd non solvitur nisi per mortem, & ergo nec vir nec mulier potest contrahere altero vivente. Unde Rabanus: Vna ergo solummodo carnalis est causa,

Quæstio Pharisæorū captiosa.

Deut. 24.

Permissio triplex.

1. Cor. 7.

id est fornicatio: una spiritualis hoc est, timor Dei, ut uxor dimittatur: nulla autē causa est ut vivente ea quæ relicta est, alia ducatur. Spiritualiter per uxorem quæ non dimittitur nisi propter fornicationem, intelligitur anima, cujus Vir est Christus, qui nunquam animam nisi propter fornicationē peccati dimittit: per quā Xstus à nobis recedit.
Morale. Moraliter qui dimittit uxorem suā spiritualem, scilicet Ecclesiam: & ducit, scilicet pingviorem, mæchatur, non enim quærit spiritualem fructum, sed temporale lucrum. Proposito ergo quod est necessitatis in virtute continentiæ, consequenter ponitur illud quod est super erogationis & consilii, scilicet continentia ab omni actu venereo. Discipuli enim hoc audientes quòd vinculum matrimonii est indissolubile, & moti ex verbis ejus, dixerunt ei: *Si ita est causa homini cum uxore*, quòd non possit eam nisi modò prædictô dimittere: *non expedit nubere*, ac si dicant. Meliùs est simpliciter continere, propter onus & grave pondus uxorum, & multa incommoda quæ possunt inde venire. Unde Chrysostomus. Leviùs est contra concu-
Chrysostom. hom. 63. in Matth. piscentiam præliari, & contra seipsum, quàm contra mulierem malam. Unde & Hieronymus. Grave pondus uxor est: si exceptâ
Hieronym. in cap. 19. Matth. causâ fornicationis non licet eam dimittere. Quid enim si temulenta fuerit, si iracunda, si gulosa, si vaga, si morbosa, si jurgatrix, si maledica: timenda erit hujusmodi, & erit velimus nolimus sustinenda. Cùm enim liberi essemus voluntariè nos servituti subjeci-
Non omnes capere. mus. Et dixit Dominus respondendo discipulis: *Non omnes capiunt verbum istud*, continentiæ, scilicet ut impleant & se contineant: quia non omnes capere volunt, nec omnes acceptum habent. Audiet enim luxuriosus & displicet ei: *Sed quibus datum est*, à DEO ex speciali munere: quia status altus est: ad quem non valemus, nisi ex
Sapien. 8. gratia, ascendere. Unde dicit Sapiens, quòd nemo potest esse continens: nisi DEUS det ac si dicat; non casu seu fortuna virgines fiunt,
Hieronym. ibidem. sed qui à DEO petunt & laborant ut accipiant. Unde Hieronym. Nemo putet sub hòc verbô, vel fatum vel fortunam introduci, quòd hi sunt virgines, quibus à DEO datū sit: aut quos quidē ad hoc casus adduxerit: sed his datum est qui petierunt, qui voluerunt, qui ut acciperent laboraverunt. *Omni enim petenti dabitur, & quærens inveniet, & pulsanti aperietur.* Unde & Chrysost: Non dixit, non omnes
Lucæ 11. Chrysostom. hom. 63. in Matth. possunt: sed, non omnes capiunt: id est; omnes capere possunt, non tamen capere volunt. Si enim quidam in pugna cadunt: nos cadentium negligentiæ imputare debemus, non difficultati virtutis. Quòd autem dicit, quibus datum est: non hoc significat, quoniam quibusdam datur, quibusdam non datur, sed illud ostendit, quia nisi auxilium gratiæ accepimus, nihil ex nobis valemus. Quoniam autem volentibus gratia non negatur, in Evangelio Dominus di-
Lucæ 11. cit: *Petite, & dabitur vobis, quærite, & invenetis, pulsate, & aperietur vobis.* Debet autem voluntas præcedere, & sic sequitur gratia. Nam gratia sine voluntate nihil operatur, nec voluntas sine gratia. Nam & terra non germinat, nisi pluviam susceperit, nec pluvia fructificat sine terra. Hæc Chrysostomus. Et ne omnem continentiam putarent laudabilem & meritoriam, consequenter distingvit eam triplicem. Prima est contracta à natura: secunda, à casu, sive violen-
Continentia triplex Eunuchi. tia: tertia, à voluntate & gratia. *Sunt enim Eunuchi*, id est; continentes, & est Græcum vocabulum, secundùm Isidorum, *qui sic nati sunt*, sine instrumentis, sive frigidæ naturæ, qui propriè dicuntur castrati

castrati, quasi castè nati. *Et sunt eunuchi, qui* facti sunt ab hominibus, quibus secantur genitalia, qui propriè dicuntur Spadones, à spata genere ferri quo eunuchizantur. Et istæ duæ non sunt laudabiles, & nec meritoriæ nec demeritoriæ, quia necessitate fiunt, nō voluntate nisi in quantum per voluntatem acceptantur. Secundùm Hierony. Inter hos secundos computantur & hi qui specie religionis simulant castitatem, scilicet hypocritæ & appetentes vanam gloriam ab hominibus ex quocunq; suo opere. *Et sunt eunuchi*, id est; continentes, *Qui seipsos castraverunt non per membrorum abscissionem, sed per concupiscentiæ repressionem: & se castitati, seu castè vivere voluntariè, devoverunt: propter Regnum Cœlorum*, qui propriè dicuntur eunuchi, id est; bene viventes: ab eu quod est bonum & nuchos quod est victoria quasi boni victores: & hi merētur: & ratione voluntatis, quia spontanea, & ratione actionis, quia bona: & ratione intentionis, quia recta: ista enim tria perficiunt meritum. Hæc ergo tertia continentia, quæ est per voluntatem reprimentem concupiscentiam ab actu venereo, victoriosa dicitur & laudabilis, & tota est meritoria. Unde Chrysost. Illa est gloriosa continentia: nūquam transgredi non potest necessitas debilitatis corporis, sed quam complectitur voluntas Sancti propositi. Et iterum: Cùm autem dicit qui se castraverunt, non mēbrorum dicit abscissionem: sed malarum cogitationum interemptionem. Etenim concupiscentia habet fontes præcipuè à proposito incontinendi, & mente negligente. Et si ipsa sobria fuerit, naturalium motuum nullum est nocumentum. Nec ita abscissio membri comprimit tentationes & tranquilitatem facit, ut cogitationis frenum. Sed quia talis status altus est, nec possunt omnes ad hoc attingere, sed solùm perfecti: ideo infert Dominus hortando milites suos, dicens: *Qui potest capere*, & implere, *capiat*, cùm adjutorio Dei, ut sit castus vel intelligat quæ dico: vel qui potest pugnare contra carnem, pugnet, ac superet & triumphet. Et est vox hortantis ad continentiæ bravium, non jubentis, quasi diceret. Unusquisquè consideret an virginitatis & pudicitiæ præceptum implere queat. Tantum bonum non est necessitatis, sed supererogationis: nec est hoc præceptum, sed consilium: cuilibet offertur: nemini imponitur: qui potest continere, contineat. Habitò itaq; de perfectione continentiæ, sive castitatis, consequenter agitur de perfectione obedientiæ, sive humilitatis: & hoc commendatione parvulorum, per quos designantur humiles & obedientes: quia sicut parvuli non propria voluntate, sed alterius ducuntur, ita humiles & obedientes, alterius voluntate & imperiò moventur. Unde dicit Beda. Quòd hæc lectio humilitatis magisterio plena micat: quæ videlicet innocentes ac simplices ad Domini gratiam pertingere posse demonstrat. Dum ergo Dominus JESUS de castitate dissereret: *tunc oblati sunt ei parvuli*, ex devotione offerentium, *ut manus eis imponeret & oraret*: id est; ut manu & voce benediceret. Consvetudo enim fuit apud veteres, ut parvulos benedicēdos offerent Senioribus: & impositio manuum ortum habuit ab antiquis Patribus, qui volentes benedicere parvulis imponebant eis manus. Videntes igitur Judæi Christum moribûs senem, vitâ Sanctum doctrinâ sapientissimum, & de castitate loquentem, & habentes Eum sicut Prophetam: obtulerunt Ei infantes, ut eis manus imponens & orans benediceret: manu per tactum, & voce per orationem. Inquo datur intelligi, quòd parvu-

Spadones.

Hieronymus loco prænotato.

Chrysostom. ho. 32. operis imperfectio. Idem homil. 63. in Matth.

Beda in cap. 10. Matth.

Manuum impositio. Genes. 27. & 49.

lis sufficit per fidem aliorum ad Christum afferri. *Discipuli verò*, labori magistri compatientes, propter ejus dignitatem, prohibebant, & *increpabant*, offerentes, non quòd nollent infantibus à Salvatore, & manu, & voce benedici, sed quia timebant Eum post tam longos sermones, importunitate offerentium gravari & offendi. Christus autem etsi fatigabatur corpore. non tamen animo, quia Ei placebat, & prævaluit ac vicit fortis ejus affectus, quô hominum salutem cupiebat, ut nullus à consecutione suæ salutis prohiberetur. Sic fatigatus itinere non curans famem aut cibos, ad conversionem Samaritanorũ, quorũ salutem, famescebat se cõvertit. Ubi Origenes: Hæc ergo debemus attendere, ne æstimatione sapientiæ excellentioris & profectûs spiritualioris, contemnamus quasi magni pusillos Ecclesiæ: prohibentes pueros venire ad JESUM. Hæc Origenes. Parvuli etiam possunt dici pauperes & generis infimi per discipulos autẽ impediẽtes ne Christo offeratur, posũt accipi Ecclesiæ Rectores, vel Religiosi, qui propter paupertatẽ, vel generis infirmitatẽ repellũt tales à promotione, vel receptione, quãvis sint apti & digni, propter quòd impediẽtes arguũtur ore Christi. Unde Dominus indignè ferens dixit discipulis: *Sinite parvulos venire ad me*, apud quem non est personarum acceptio: *& nolite eos prohibere*, comminationibûs terrendo, vel malîs exemplîs corrumpendo, quia isti sunt figura & forma verè humilium: quorum familiaritatem ego volo, & consortium. In quo dedit Prælatis exemplum corrigendi ostiarios suos pauperum accessum prohibentes. Unde Chrysost: Nolite vetare pueros: nam si Sancti futuri sunt, quid vetatis filios apud Patrem venire? Si autem peccatores futuri sunt, ut quid sententiam condemnationis profertis, antequam culpam videatis? Nam quales modò sunt, meum est, quales autem postea futuri sunt, ipsorum erit. Quòd ergo meum est, honorate, quòd autem illorum erit, miseremini. Et subjungit: *Talium est enim Regnum Cælorum*, non dicit istorum, sed talium ut non tam ætatem quàm humilitatem & innocentiam commendet. Non omnium, sed talium, id est; similium, & illorum qui similem habent humilitatem & innocentiam, per studium & laborem, & qui tales sunt per mores & virtutes, quales sunt parvuli per naturam & ætatem. Puerorum enim anima, ab omnibus malis est pura, & magistra innocentiæ, & humilitatis, & nullus potest intrare in Regnum Cœlorum, nisi fuerit innocens & humilis, quia nihil inquinatum intrabit in illud. Unde secundùm Hieronymum. Non ait istorum, sed talium, ut ostenderet non ætatem regnare, sed mores, & his qui similem haberent innocentiam & simplicitatem præmium repromittit: de quibus Apostolus. *Nolite pueri fieri sensibûs, sed malitiâ parvuli estote, sensu autem perfecti.* Unde Ambros. Non ætas præfertur ætati: alioquin obesset adolescere. Cur ergo pueros aptos dicit esse Regno Cœlorum? Fortasse quia malitiam nesciant, fraudare non noverint, ferire non audeant, scrutari ignorent: opes, honorem, ambitionem, non appetant. Sed non ignorare ista virtus est, sed contemnere. Non enim virtus est non posse peccare, sed nolle. Non igitur pueritia, sed æmula puerilis simplicitatis bonitas designatur. Unde etiam Chrysost. Et nos itaq; si volumus fieri hæredes Cœlorum, virtutem hanc cum multa possideamus diligentia. Etenim ab omnibus malis pura est pueri anima, & eorum qui contristaverũt non memoratur, sed ut ad amicos accedit,

Origenes Tractat. 7. in Matth.

Chrysostom. hom. 32. operis imperfecti.

Hieronymus in cap. 19. Marci.

1. Cor. 14.

Ambrosius in cap. 18. Lucæ. 7.

Chrysostom. hom. 63. in Matth.

cedit, sicut nullô factô, & quantumcunq; à Matre flagellatus fuerit, hanc inquirit, & præ omnibus eam appretiat, & si Reginam ostenderis cùm diademate, non præponit hanc Matri cilitio superindutæ, & necessariis nihil plus inquirit, non tristatur in quibus nos, puta damno pecuniarum, & talibus, non lætatur in quibus nos, in temporaneis his non respicit ad pulchritudines corporum, propter hoc dixit: *Horum enim est Regnum Cælorum*, ut electione hæc operemur, quæ à natura pueri habent Hæc Chrysosto. Sunt autem decem proprietates bonæ in pueris, quas qui imitatur, Regnum Cœlorum consequetur, quæ sunt innocentia, munditia, obedientia, simplicitas, humilitas, veritas, malorum illatorum immemoratio, fortuitorum nulla reputatio, & præsentium valde parvorum ad sufficientiam acceptio. Deinde parvulos sibi oblatos Dominus dulciter suscepit, *& complexans eos*, & in ulnis detinens, in signum quòd, simplices & humiles, pueros & devotos diligit, *& manus eis imponens*, ut viris continentibus gratiam sui auxilii conferendam significaret: *benedixit illos*, aliqua vocali benedictione, quæ scripta non est, ut humiles sua benedictione dignos ostenderet. Sic spiritualiter quotidie humilibus manus imponit cùm eis gratiam, & auxilium tribuit, quia humiles spiritu digni sunt ejus gratiâ & benedictione: DEUS enim superbis resistit, humilibus autem, qui se majestati & potestati Ejus subjiciunt dat gratiam. In quo humilium dignitas ostenditur, qui tanta bona merentur. Unde dicit Hieron: Quòd humilitas sola observatrix est custosq; virtutum, & nihil est quòd ita DEO gratum faciat & hominibus, quantum si vitæ merito magni, sed humilitate infimi videamur. Et bene humiles, parvulis & innocentibus comparavit, quia humilitas maculas peccatorum lavare, & innocentiam reddere consvevit. Unde Bernardus. Decor animæ humilitas est. Non à me ipso hoc dico, cùm Propheta prior dixerit: *Asperges me hysopô & mundabor*, humili herbâ ac pectoris purgativâ humilitatem significans. Hâc se post gravem lapsum Rex Propheta lavari confidit, & sic invenit quendam innocentiæ recuperatæ candorem.

Puerorum decem proprietates.

Jacob. 4. & 1. Pet. 5.

Hieronymus Epistol. ad Celantiam.

Psalm. 50.

Et sciendum quòd Christus manus imponendo parvulis instituit, & initiavit Sacramentum confirmationis: cujus ministerium postea contulit Apostolis. Unde parvuli in frontibus chrismate consignantur ab Episcopis, qui in Ecclesia DEI locum obtinent Apostolorum: per impositionem enim manuum Apostolorum, conferebatur Spiritus Sanctus, ad robur, & confirmationem fidelium, cujus impositionis manuũ, locum obtinet prædictum Sacramentum. Considera nunc quantum Christus simplicitatem, & humilitatẽ, ac innocẽtiam parvulorum diligit, quibus tanta familiaritatis & benevolentiæ signa ostendit, & studeas pro posse parvulos imitari, & virtutes eorum habere, ut valeas cum ipsis Regnum Cœlorum possidere.

DE PERFECTIONE PAUPERTATIS.

CAPUT. XI.

HAbitô de perfectione castitatis, & obedientiæ, seu humilitatis, consequenter agit de perfectione paupertatis. *Et ecce enim unus adolescens genu flexo ante* JESUM: *interrogavit Eum, dicens Magister, propter doctrinam sanam, bone, propter vitam Sanctam: quid boni faciendo vitam æternam possidebo.* Secundùm Bedam, audierat iste

Matth. 19. Marci 10. & Luc. 18.

Beda in c. 10. Marci

iste à Domino, tũ similes parvulis dignos esse Regno DEI, & ideo certior esse desiderans de ingressu Regni, non per parabolas, sed apertiùs postulat sibi exponi, quibûs meritîs, vel operibus vitam æternam possit consequi. *JESUS autem respondit ei*, primò quantum ad ejus cogitationem quia iste cogitabat JESUM esse purum hominem, licèt crederet Eum esse Sanctum, bonum Doctorem: & ideo quasi respondens ejus cogitationi, dixit ei: *Quid me dicis bonum?* quia dicit. Ex quo me credis purum hominem, non debes me vocare bonum. *Nemo enim bonus, nisi solus & unus DEUS*, hoc est dictum: DEUS est solus bonus essentialiter, per se, à seipso, & nullus alius, quia alii participativè per Ipsum & ab Ipso. Unde

Chrisostom. hom. 33. operis imperfecti. Chrysost: Hoc autem dicens non excludit homines à bonitate, sed à comparatione bonitatis Divinæ. Quasi diceret Dominus: Quare me dicis bonum, cùm non credas me esse DEUM? Si verò confiteris bonum: credas etiam esse DEUM. Solus enim DEUS naturâ est bonus. Deinde consequenter respondet ejus interrogationi, dicens: *Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata:* quasi diceret, hoc sufficit ad salutem, quòd ampliùs est, non est necessitatis, sed supererogationis, quia secundùm Bedam: Justitia legis custodita, non solùm

Beda in ca. 10. Marci. bona terræ, sed & vitam conferebat æternam, suo tempore consequendam. Et quia adolescens hæc audierat, sollicitus factus interrogavit, quæ essent hæc mandata quorum observantia est necessaria. Hoc autem, secundùm Chrisostomum, non tentans fecit: sed

Chrysostom. hom. 69. in Matth. æstimans alia quædam præcepta esse, præter legalia, quæ vitæ ei causa fierent. JESUS autem quasi infirmo condescendens, legis præcepta clementissimè exposuit dicens: *Non homicidium facies* manu occidendo: ore jubendo, vel consulendo, vel etiam detrahendo: quia per detractionem occiditur proximus in conscientia aliena, in qua vivebat per bonam famam, nec corde mortem alterius desiderando vel odium retinendo, aut beneficium subtrahendo: & per hoc præceptum decalogi, prohibetur nocumentum proximi in persona propria. *Non adulterabis*, per hoc prohibetur nocumentum proximi in persona, sibi conjuncta. *Non furtum facies*, per hoc prohibetur nocumentum proximi in possessa. *Non falsum testimonium dices*, per hoc prohibetur nocumentum, proximi in fama. *Honora Patrem tuum, & Matrem*, eis subveniendo: & reverentiam exhibendo & per hoc præceptum affirmativum intelligitur omne beneficium proximo reddendum: quia nomine Patris & Matris, intelligitur omnis proximus. Et hoc est, quod subditur: *Et diliges proximum tuum sicut teipsum*, id est; ad id quod diligis teipsum, scilicet ad gratiam & gloriam, vel, *sicut teipsum*, id est: non verbô tantum, sed opere & veritate. Proximus autem noster est, omnis qui nobiscum convenit in natu-

1. Tim. 1. ra, quem debemus sicut nosipsos diligere. Quam sententiam Dominus inducit, ut ostendat quòd finis præceptorum est charitas: quia observantia mandatorum non est meritoria vitæ æternæ, nisi fiat ex charitate. Inter hæc præcepta ordinantia in proximum, non tanguntur præcepta de non concupiscendo rem proximi, vel ejus uxorem: quia reducuntur ad præcepta de non adulterari & non furari: & sub illis possunt intelligi. Vel quia intelliguntur in hoc quòd dicitur: *diliges proximum tuum*, qui enim verè poximum diligit, nec rem ejus nec uxorem concupiscit. Enumerat autem hìc non omnia mandata: sed solummodo præcepta, secundæ tabulæ quæ ordinant

homi-

hominem ad proximum, in quibus implicat & supponit præcepta primæ tabulæ ordinantia hominem ad DEUM, quia homo magis tenetur DEO quàm proximo: & ideo si observantia mandatorum secundæ tabulæ est necessaria ad salutem, multò fortiùs observantia mandatorum primæ tabulæ est necessaria ad eandem. Unde bene dicit Apostolus, quòd qui diligit proximum legem implevit: quia in dilectione proximi intelligitur dilectio DEI, ut finis propter quem proximus diligitur, quia proximus diligitur propter DEUM, & non è converso. Per prædicta etiam ostendit Salvator quòd observantia præceptorum ceremonialium & judicialium non erat ampliùs necessaria ad salutem, sed sufficiunt decem decalogi præcepta. Quorum primum est: Non adorabis Deos alienos, id est; verum DEUM coles & super Eum nihil amabis. Multi enim hodie sunt, qui sibi Deos alienos faciunt. Nam sicut dicit Augustinus, hoc ab homine colitur quòd præ cæteris diligitur. Superbus igitur pro DEO habet superbiam, luxuriosus luxuriam, avarus avaritiam. Secundùm: Non assumes in vanum nomen DEI tui in os tuum, id est; non blasphemabis nec jurabis indebitè in nomine sui. Talis injuriam facit DEO, quem in testimonium suæ falsitatis invocat, quasi DEUS, mendacium diligat, & sibi, qui in judicio DEI puniendum se obligat, si non est ita sicut jurat, & proximo quia per falsam jurationem ipsum decipit & defraudat. Tertium diem Sabbati Sanctifices: ut in eo mortaliter non pecces, & mala vites. Contra istud præceptum peccat quid causâ cupiditatis in Sabbato opus servile facit, vel aliquod peccatum committit, vel opera misericordiæ dimittit: quia à bonis operibus non est vacandum. Quartum, Honora Parentes tuos, scilicet; obediendo, obsequendo, subveniendo, & animabus eorũ miserẽdo. In hoc etiã præcipitur honor Patrũ Spiritualiũ, sc: Prælatorum. Quintum: Non occides opere, verbô, negligentiâ, cogitatione, auxiliô, consensu, malô exemplô, vel aliqua occasione. Homicidium etiam aliquando fit corde per odium, aliquando ore per verbum detractorium, aliquando opere per factum. Et istud ultimum est triplex: quidam enim occidunt corpus tantùm: quidam animam tantùm, quando scilicet eam trahunt ad peccatum: quidam utrumq; quando scilicet aliquis interficit seipsum, vel alium in peccato mortali existentem. Sextum: Nõn mœchaberis operando, cogitando, loquendo, vel in jurisdictione tua fornicationem sustinendo. Per hoc autem quòd dixit non mœchaberis: prohibetur omnis carnalis appetitus & corruptio, præter eam quæ est matrimonii. Septimum: Non furaberis, aliena quomodolibet tibi attrahendo, vel re aliena invitô Dominô utendo. Per furtum intelligitur omne malum ablatum: sive occultè faciendo in acceptis, sive fraudem exercendo in mercationibus, sive mercedem non solvendo operariis. Octavum: Non dices falsum testimonium contra proximum tuum: omne mendacium, dolum detractionem, adulationem, calumniam, & doctrinam erroneam evitando. Nonum: Non desideres domum, vel agrum, vel aliam rem proximi tui: tali videlicet mente, quòd velles tibi cum suo damno adoptare. Decimum: Non concupisces uxorem, servum, ancillam proximi tui: corde consentiendo, ore solicitando, opere concupiscentiam perficiendo. Hæc qui perfecerit salvari poterit. Cùm autem ille adolescens hæc omnia à juventure sua se servasse responderet: quod tamen in multis religiosis vix aliquis hodie reperiret. *Jesus intuitus eum, dilexit eum:*

Rom. 13.

Deum præcepta. Augustinus lib. 10. de civitate capit. 4.

V ipro-

propter bonam conversationem suam præteritam, & ostendit sibi vultum amicabilem: *&*, instruens eum de perfectione: *dixit illi: Unum tibi deest*, quòd ad statum perfectionis, scilicet bonum paupertatis. Quia etsi mandatorum observatio sufficit ad salutem: non tamen ad Evangelicam perfectionem, sed ad hanc etiam requiritur observatio consiliorum: in qua primum est abrenuntiatio temporaliũ, & ideo de hac tantùm hìc facit mentionem. Unde Origenes: Non tamen intelligendum est, quòd in ipso tempore quô bona sua tradiderit pauperibus, fiat omnino perfectus: sed illa ex die incipiat speculatio DEI adducẽs eum ad omnes virtutes. Et subdit Dominus, dicens: *Si vis*, quia hoc est in tua libertate. *perfectus esse*, id est; ad statum perfectionis ascendere super communem statum saluti necessarium, quia hoc est de perfectione vitæ, *vade*; per affectum contemnendo temporalia, *&* *vende*; per effectum ea relinquendo & hæc *omnia*; non partem tantùm ut Ananias & Saphira, quod est contra proprietarios, *quæ habes*; & justè possides: quòd est contra raptores & usurarios eleemosynas de alieno facientes: illa enim habemus quæ justè possidemus. Illa ergo quæ justè possidentur vendenda sunt: quæ verò injustè, reddenda sunt illis quorum fuerunt: *& da*; non vende quærendo munus à manu, vel à lingva, vel ab obsequio, *pauperibus*, non divitibus, à quibus similia accipies: nec amicis carnalibus, nisi fuerint indigentes: nec histrionibus & malè utentibus quòd est contra simoniacos & ambitiosos, qui dant aliis ut acquirant beneficia & dignitates, & hoc fac propter DEUM, non propter ostentationem: quia abiicere temporalia proprer ostentationem, non est meritorium, *&* sic dando, *habebis thesaurum*, id est; quendam beatitudinis, *in Cœlo*, locum tutissimum. Hoc autem non dicitur, quia paupertas sit major virtus quàm continentia vel obedientia: sed dicitur per quandam correspondentiam, quasi thesaurus Cœlestis sic respondeat voluntariæ paupertati, sicut exaltatio humiliatione. Unde Chrysost. Bene autem non vitæ fecit æternæ mentionem, sed thesauri dicens, & habebis thesaurum in Cœlis: quia enim de pecuniis erat sermo & de abrenunciatione omnium, ostendit quòd reddit plura his quæ præcepit relinquere, quantò majus est Cælum quàm terra: in thesauro enim copiam retributionis ostendit. *Et veni*, relictis omnibus, *& sequere me*, me imitando, & sicut ego ambulo ambulando: quia in sequela Christi per opera charitatis consistit perfectio principaliter & completè: in paupertate autem voluntaria consistit inchoativè per modum removentis prohibens, & disponentis: quia per hoc aufertur cura temporalium, quæ à dilectione DEI impedit animum. Unde Glossa: Relinquere omnia, est via ad perfectionem: sed in sequendo consistit perfectio. Magna certe gloria est sequi Dominum, & ideo valde est appetendum. Ad perfectionem ergo non sufficit homini relinquere sua, nisi Dominum sequatur: id est; nisi relictis malis faciat bona. Unde Theophilus: Cum paupertate enim & cæteras virtutes hominem habere oportet: ob hoc ait: & veni sequere me, id est; in cæteris esto meus discipulus, & jugiter me sequaris. Unde & Hieronym. Facilius sacculus contemnitur, quàm voluntas: Multi divitias relinquentes, Dominum non sequuntur. Sequitur autem Dominum, qui imitator Ejus est, & per vestigia Illius graditur. Ubi & Rabanus: Ecce duas vitas hominibus propositas audivimus: activam ad quam pertinet

Origenes. Tractat. 8 in Matth.

Ppopria vẽdẽda & danda perfectis.

Chrysostom. hom. 64. in Matth.

Hieronym. in cap. 19. Matth.

tinet non occides, & cætera legis mandata: & contemplativam ad quam pertinet si vis perfectus esse, &c. Activa ad legem pertinet, contemplativa ad Evangelium: quia sicut vetus novum præcessit testamentum, ita bona actio præcedit contemplationem. Activis enim convenit observatio præceptorum quæ in lege traduntur contemplativis observatio consiliorum quæ in Evangelio docentur. Et notandum, quod multiplex est perfectio: scilicet sufficientiæ, quàm omnes habent existentes in charitate ordinis, cujus proprium est servare continentiam: religionis, cujus proprium est renuntiare omnibus: prælationis, ad quos pertinet ponere animam pro ovibus suis: & securitatis, cujus proprium est habere mortem in desiderio, & vitam in patientia. Ad primam perfectionem tenetur quilibet: ad ultimam verò nullus tenetur: ad tres verò medias tenentur aliqui ex causis. Unum ergo signum perfectionis posuit: cùm omnia relinquere consuluit, ut nudum Christum nudus sequatur. Unde (secundùm Theophilum) dicens omnia, summam paupertatem svadet: si quis enim restituerit, illius servus est. Et secundum Ambrosium. Talem voluit adolescentem illum Dominus ad Paradisum redire: qualis Adam fuerat de Paradisi sublimitate dejectus. Nudus enim incola Adam Paradisi fuit. Quamvis ergo cũ possessione divitiarum possit quis ad vitam ingredi servando mandata: tamen ad perfectam sequelam Christi ut perfecto amore & integro affectu tendat in DEUM, deest sibi unum, scilicet quòd relinquat divitias affectu: ut sit pauper spiritu, quæ paupertas includit humilitatem, sine qua non est paupertas vera, quia vanum est habere bursam vacuam, & cor plenum superbiâ. Includit etiam contemptum divitiarum effectu: quia difficile est valde habenti divitias, ne amore earum aut detineatur, aut distrahatur & impediatur à perfecto amore DEI: ne Christum liberè & expeditè sequatur. Nam qui divitiis implicatur, mittit pedes in rete, ne possit coram DEO perfectus ambulare, & liberè Christum sequi: quia divitiæ viscosiores sunt viscô, & vix evellitur animus occupatus ab eis & detentus. Nimia ergo dilectio terrenarum possessionum est hujus perfectionis impedimentum. Quod bene patuit in hoc juvene, qui, *cùm audisset verba Domini*, de perfectione paupertatis voluntariæ, *abiit tristis*, sæculi tristitiâ mortem operante, impeditus à perfectione quàm quærebat terrenarum possessionum amore, ob quod non poterat ad perfectionem voluntariæ paupertatis ascendere. Unde causa tristitiæ redditur, cùm subditur; *Erat enim multas habens possessiones*, spinas producentes & tribulos, sementem Dominicam suffocantes: & ipse nihilominus habitus à possessionibus, & dives valde divitiis fallacibûs, ob quarum inordinatũ amorem tristabatur de persvasione abrenuntiationis earum: tristabile enim est amata abiicere. Ad temporalia enim passibiliter afficitur, cujus cor in privatione eorundem aliqualiter contristatur. Nam plerumq; cùm temporalia assunt nobis, putamus quòd ea non diligamus: sed cùm abesse ceperint, invenimus qui sumus. Hoc enim sine amore nostro aderat, quid sine dolore discedit. Iste juvenis cùm audiret, quòd quæcunq; haberet venderet, & daret pauperibus: abiit mærens: quia & divitias sæculi & vitam æternam habere volebat: quòd difficile erat ut fieret: quoniam in possessione divitiarum absq; superbia elationis & absq; proprietate voluptatis vix stare quis potest: sicut etiam difficile esset, quòd

Ambrosius in cap. 18. Lucæ.

homo

homo in cacumine verticis alicujus montis staret, & tempestate validi venti quassatus non caderet. Ut verò dicit Augustinus: Hic adolescens laudabilis quidem est, quia non occidit, non adulteratus est. Vituperabilis autem, quia contristatus est in verbis Christi vocantis eum ad perfectionem. Adolescens quippe erat secundùm animam, & propterea relinquens Christum abiit. Hæc Augustinus. Sed tale rete frustra jacitur ante oculos pennatorum, scilicet contemplantium perfectorum, qui tantò minùs contristantur quòd desunt temporalia, quantò magìs appetunt æterna. Nam ut ait Gregorius: Tantò quisq; minùs dolet quòd desunt æterna, quantò magìs gaudet quòd assunt temporalia, & qui minùs dolet quòd desunt temporalia, certiùs expectat ut assint æterna. Et ideo secundùm Gennadium: Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare, sed meliùs est pro intentione sequendi Christum, omnia & totum simul donare, & absolutum à solicitudine cum Christo agere. Ut enim dicit Chrysost: Non similiter detinentur qui pauca habent, & qui multis abundant: quoniam adjectio divitiarum majorem accendit flammam, & violentior fit cupido. Non solùm autem divitiarum possessio, sed etiam rerum aliarum diversitas hominem à DEI contemplatione & perfecto amore impedit & avertit: Unde Augustinus: Temporalium rerum multiformitas ab unitate DEI hominem per carnales sensus diverberat, & mutabili varietate ejus affectum multiplicat. Quem ergo delectat libertas, ab amore mutabilium liber esse appetat, & quem regnare delectat, uni omnium Regnatori DEO subditus hæreat. Et iterum: Duo sunt amores: mundi, & DEI. Si mundi amor habitat, non est quò intret amor DEI. Cùm exhauseris cor tuum ab amore terreno, hauries amorem Divinum. Unde & Gregorius. Cum cupiditate terrenæ substantiæ DEUS non diligitur, quia terrenus amor oculum mentis sordidans excæcat, ne Divina claritas videatur. Nec mirum: Quomodo enim diligere potest quem nescit? Aut quomodo scit, ad quem nesciendum oculum cordis claudit? Unde etiam Chrysostom: Fumo similes sunt humanæ res. Nil enim ita contristat animæ oculum & turbat, ut vitæ hujus curarum turba, & concupiscentiarum multitudo: Hæc enim fumi hujus sunt ligna. Unde & Anselmus. Si vis esse quietus, nil sæculi appetas. Semper requiem mentis habebis, si à te mũdi curas abieceris. Quis curis terrenis se implicat, à DEI amore se separat. Et ut in paucis multa intelligas, attende pauca verba Augustini sic dicentis: Nil plus novi esse, quàm ista sensibilia fugiẽda. Cui concordat Dionysius, qui sic dicit: Derelinque sensus & omnia sensibilia. Qui habet aures audiendi hæc pauca verba prædicta, audiat, & corde intelligat, quia multa in eis latent, quæ vanis & dissolutis non apparent. Unde cuidam de sermonis abundantia sollicito, dictum est in spiritu: Si vis scire omnia prædicanda, tunc separate ab exterioribus, purifica te à temporalibus: liberum fac te à carnalibus, & erigete ad Cœlestia, & manifestabuntur tibi Divina. Ecce in his verbis totum est inclusum quod est prædicatum: Imago enim tua, Imago DEI est, depone ergo ab ea omne quod sibi accidens est, & apparebit tibi in ea quòd Divinum est. Ut autem utiliter ad temporalia & æterna perfectè te habeas, scito quòd temporalia debes aspicere sub sensu quadruplici. Primò, scilicet ut tanquam peregrinus & advena sentias omnia ut extranea & aliena: ita

Augustinus. Epistol. 34.
Proverb. 1.
Chrysostom. hom. 69. in Matth.
Augustinus Tract. 2. in Epistol. Joannis.
Gregorius in cap. 8. cantici. Cantic.
Chrysostom. Epistol. ad Eutropium.
Anselmus Epistol. ad Hugonem.

itaquè tua vestis sit tuo sensui extranea, ac si esset alicujus de Græcia vel India. Secundò, ut in tuo usu omnem abundantiam timeas ut venenum, & mare submergens. Tertiò, ut in tuo sensu omnē inopiam & egestatem, sentias ut mensam, & aram, & scalam vitæ æternæ, & ut speculum Imaginem Crucis Christi. Quartò, ut divitias & apparatus divitum ita sentias tibi difformes, quod in eorum memoria vel aspectu nullatenus valeas delectari, vel lætari, quòd si videris te in eis congaudere, à Christi gloriosa paupertate te æstima alienum fore. Huic autem connectitur quòd in pauperum & despectorum memoria, vel aspectu tanquam in Christi pauperis expressa imagine totus læteris, & eis quasi Regibus cum summa alachritate & reverentia assotieris. Considera etenim hìc quòd ad perfectionem non sufficit quædam opera bona, & quasdam virtutes habere, sed oportet omnia pro posse perficere. Unde Chrysost.

Opera bona omnia facienda.

Chrisostom. hom. 64.

Complexus est DEI homo ad omne opus bonum, expletus non, ut hæc quidem habeat illa, illa verò non habeat. Qui enim talis est, non est complexus. Quæ enim utilitas, dic mihi, cùm orat quis intensè, non misereatur autem abundè? aut cùm miseretur quis abundè, avarus autem & violentus existens? aut cùm non avarus aut violentus existens, ad ostentationem verò sit hominum qui vident? aut cùm misereatur quidem in id quòd DEO videtur, elevetur autem hôc ipsô & magna sapiat? aut cùm humilis quidem fuerit, & jejuniis intendens, avarus autem & negotiator, & terræ affixus, & matrem omnium malorum, inducens animæ? radicem enim omnium malorum, dixit Paulus avaritiam. Horreamus igitur hanc, fugiamus hoc peccatum. Hoc orbem terrarum instabilem fecit: hoc omnia confudit: à beata servitute nos abducit Christi. Non est enim possibile, ait, DEO servire & mamonæ: contrarium non injungit Christus. Hæc Chrysost: Et nota circa præmissa, quòd perfectio paupertatis non consistit in majori defectu rerum temporalium, sed in majori abstractione sollicitudinis earum. Quantò enim modus vivendi in paupertate minorem habet sollicitudinem, tantò paupertas est perfectior: non autem quantò paupertas fuerit major. Non enim paupertas secundùm se bona est: sed inquantum liberat ab illis, quibûs homo impeditur quò minùs spiritualibus intendat.

1. Timot. 6

Matth. 6:

Paupertatis perfectio.

DE DUODECIM CONSILIIS EVANGELICIS. CAPUT XII.

ET quia dictum est de præceptis, quæ sunt necessaria ad salutem, videamus & de consiliis quæ requiruntur ad perfectionem. Unde & præceptis, & prohibitionibus tenemur: sed de consiliis & permissionibus non tenemur. Nam consilium pertinet ad perfectos, præceptum autem ad perficiendos: sed permissio pertinet ad imperfectos, prohibitio verò ad perversos. Ad observantiam quidem præceptorum utilis est observantia consiliorum. Aliquando enim fortitudo terræ in ingressu illius consistit, & ideo passus ille bonâ custodiâ indiget: quia obtento ingressu faciliter residuum hostes obtinēt. Sic est in terra animæ quia tota fortitudo ejus cōsistit in ingressu scilicet in occasionibus peccatorum, & propter hoc necessaria est bona custodia circa ipsum. Propter custodiam autem istius ingressus

Consilia ad perfectos pertinent.

dantur consilia, quæ continent & custodiunt mandata, ac retrahunt hominem ab incautis respectibus, & discursibus, & aliis periculis. Sunt autem duodecem consilia Evangelica, quæ Christus adjecit ad præcepta. Primum, est paupertatis, quæ consistit in abdicatione proprietatis. Unde est illud: *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & veni sequere me.* Et illud: *qui non renontiaverit omnibus quæ possidet non potest meus esse discipulus.* Secundum, est obedientiæ. Unde est illud: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum.* Et illud: *Super Cathedram Moysi sederunt: Scribæ & Pharesæi, quæ dicunt facite.* Tertium, est castitatis. Unde est illud: *Sunt eunuchi qui seipsos castraverunt propter Regnum Cælorum.* Et illud: *Audistis quia dictum est antiquis; Non mæchaberis, ego autem dico vobis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mæchatus est in corde suo,* ubi ostenditur quòd non solùm damnabilis est consensus in opus mæchiæ, sed & consensus ad delectandum in corde. Hæc tria consilia prædicta, sunt specialia omnis perfectæ religionis, & substantialia: quia suos observatores elongant à malo, non solùm quantum ad culpam: sed etiam quantum ad causam. Omne namq; malū oritur ex triplici radice, scilicet ex concupiscentia carnis, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ. Prædicta verò tria consilia nos elongant perfectè ab hac triplici radice, scilicet paupertas, à concupiscentia oculorum, castitas, à concupiscentia carnis, & obedientia, à superbia vitæ. Quartum, consilium, est charitatis. Unde est illud: *Diligite inimicos vestros.* Istud quantum ad dilectionem affectûs, est præceptū: sed quantum ad dilectionem effectûs, est consilium: quia inimico velle gratiam & gloriam, est necessitatis, sed impendere opera beneficentiæ, & ostendere illi signa benevolentiæ, est consilii & perfectionis. Sanè negare ei signa familiaritatis, quando veniam petit, vel ad familiaritatem non simulatoriè se ingerit, vel quando necessitas exposcit, vindicta est: quia tunc inter amicos est computandus, sed quòd aliquis ultro se ad familiaritatem ejus ingerat, hoc est perfectionis. Quintum Consilium, est mansvetudinis. Unde illud: *Si quis te percusserit in maxillam unam, præbe & aliam,* id est; paratus sis & aliam percussionem sustinere patienter: & istud est consilium patientiæ, respectu læsionis corporum. Et illud; *Qui tecum vult judiciò contendere, & tunicam tollere, relinque ei & pallium:* & istud est respectu ablationis rerum. Cum contentione & fraude, nulli licèt sua repetere: cùm charitate licèt imperfectis, perfectis autem non: quia non repetere est infirmis consilium, perfectis verò præceptum. Illis autem qui renuntiaverunt proprietati, non licèt repetere sua: sed ut congregationis. Sextum, est misericordiæ & erogationis. Unde est illud, *omni petenti te tribue,* non propter se, sed propter bonum commune. Et illud: *Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Dare superfluum in extrema necessitate, est necessitatis & debiti: sed dare quibûs egemus, est consilii. Septimum, est de simplicitate verborum. Unde est illud: *Sit sermo vester est, est, non non,* id est; si affirmatio vel negatio est in ore, sit etiam in corde. Et illud: *Audistis quia dictum est antiquis: Non perjurabis: ego autem dico, non jurare omnino.* Jurare quantum ad infirmitatem pertinet, permissionis est: non jurare autem, quantum ad perfectionem pertinet. Consilii est. Octavum, est de vitanda occasione peccandi. Unde est illud: *Si oculus tuus scandalizat te, erue eum*

Consilia duodecim — *Matth. 19.* — *Luc. 14.* — *Lucæ 9.* — *Matth. 23.* — *Matth. 19.* — *Matth. 5.* — *Tres sunt malorum radices.* — *Lucæ. 6.* — *Matth. 5.* — *ibidem.* — *Lucæ 6.* — *Marci 10.* — *Matth. 5.* — *Ibidem.* — *Matth. 5.*

eum & proiice abs te. Ubi secundùm Augustinum. Nullum membrum ad literam præcipitur erui, sed occasio peccandi, quia non solùm peccata, sed & occasiones peccandi sunt fugiendæ. Nonum, est de rectitudine intentionis, & simplicitate operis vel finis. Unde est illud: *Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* Et illud: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in Cœlis est.* Decimum, de conformitate operis & doctrinæ. Unde est illud: *Qui fecerit & sic docuerit, hic magnus vocabitur in Regno Cœlorum.* Et illud: *Alligant hominibus onera gravia, digitô autem suô nolunt ea movere, dicunt enim, & non faciunt.* In prædicatione aliquando asseritur censio generaliter de his quæ pertinent ad statum salutis, aliquando DEO asseritur censio secundùm statum perfectionis, utpote religioni. Primò modò tenetur facere quòd dicit Prædicator, cùm asserat omnes ad hoc teneri. Secundô modô non tenetur, nisi ipse perfectionem illam noverit. Existens autem in peccato notorio, peccat quando prædicat, quia scandalizat. Existens autem in peccato occulto, si prædicat & non studet ex suo delicto compungi, adhuc videtur peccare, quia videtur contemnere. Undecimum, est de vitanda sollicitudine. Unde est illud: *Nolite solliciti esse.* Et illud: *Nolite cogitare de crastino.* Ubi sciendum, quòd quadruplex est sollicitudo. Prima est laudabilis: & est providentiæ spiritualis, quò ad animam, quomodo quis DEO placeat omnem sollicitudinem suam proiiciens in eum. Secunda est etiam laudabilis, & est providentiæ temporalis ex fraterna charitate, qualis competit Prælatis & Religiosis Officiatis qui prœsunt in sollicitudine. Tertia est tollerabilis, & est curæ tẽporalis, quò ad corpus. Quarta est vituperabilis, & est superfluæ thesaurizationis, quò ad avaritiam. Prima consulitur consiliô istô. Secunda præcipitur. Tertia permittitur. Quarta prohibetur. Duodecimum consilium est de fraterna correptione. Unde est illud: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum &c.* Corripere fratrẽ quandoq; est consilium, ut quãdo aliquis corripit fratrem de venialibus, & illum cùm quo nihil facere habet nisi communem charitatem, quandoq; est præceptum, ut quando corripitur de mortali, & isto secundo modo pertinet ad omnes, & obligat semper, sed non ad semper, quia pro loco & tempore, scilicet quando vacat & licet, & creditur quod utilis sit correptio. Et ad hoc præceptum maximè tenentur Prælati, quò ad eos quorum curam gerunt. Omnia præmissa Domini præcepta & consilia facilia sunt volenti, & DEI timorem præoculis habenti. Unde Chrysosto. Sit tibi timor DEI, omni necessitate violentior. Si non velis occasiones semper obiicere, nihil de eis quæ sunt imperata custodies, & ita prorsus omnia quæ sunt præcepta calcabis. Quia si legem volueris custodire Christi: necessitatem quidem nullam, quæ te ab observatione ejus impediat aliquando patieris. Noli igitur o! homo in otium declinare, nec dissolvas bonam animi voluntatem, neq; enim quæ imperantur onerosa sunt. Tantummodo velle sufficit & totum quod jubetur impletum est. Quòd si mihi consvetudinem tuam opponis ut legem, per hanc ipsam te admoneo quàm sit facilis ista correctio. Si enim in aliam consvetudinem ex alia te converteris, hoc quod tibi difficile videtur, effeceris. Quia sicut ad viciandum consvetudo est violentia, ita fit potens ad corrigendum. Et iterum: Si in usum semel bonæ Philoso-

August. l. 1. de ser. Dom. in monte.

Matth. 6.

Ibidem 5.

Ibidem.

Matth. 23.

Matth. 6.

Sollicitudo quadruplex.

Matth. 18.

Corripere proximum, quãdo sit præceptum, vel consilium.

phiæ transeas, etiam si postea aliquis tibi torpor obrepat, non tamen facilè poteris horum quippiam quæ præcepta sunt transgredi, bona scilicèt consvetudine firmitatem jam imitante naturâ. Quã enim facile est dormire, comedere, bibere, respirare, tam nobis facilia erunt bona consvetudine, etiam opera virtutis. Hæc Chryso. Unde & Tullius: Optima forma vivendi eligenda est, quàm jucundam reddit consvetudo. Tantum etiam delecteris & complaceat tibi in præceptis & consiliis Domini, ut si non sine gravamine vel difficultate videantur fieri, coneris tamen ob honorem Ipsius Legislatoris servare quantum Ipse vires dabit, quia etsi propter ipsum pati non eligis, nihilominus aliter patieris. Ut enim dicit Augustin. In hoc mundo non timere, non dolere, non periclitari impossibile est, sed plurimum interest quâ causâ, qua expectatione, quô terminô, quisq; patiatur. Unde Chrysost: Si non propter Christũ elegerimus aliquid pati dolorum, necesse est eos omnino & aliter sustinere. Neq; enim si propter Christum non mortuus fueris, immortalis eris, neq; si propter Christum non projeceris pecunias, ferens eas abibis. Hæc expetit à te, quæ & non expetente eò dabis. Hæc te vult facere tua voluntate, quæ & ex necessitate te oportet facere. Expetit autem solùm propter Eum fieri, quia continget & hæc transire à necessitatate, quæ secundùm naturam fit. Ergo nõ injustè avertit & punit DEUS, cùm in omnibus seipsum nobis præbeat, nos autem resistimus. Ego, inquit Pater, ego & amicus & frater, & soror, & Mater, & omne quodcunq; volueris ego sum: solùm familiariter te habeas ad Me, quia omnino necesse est te pati, Elige pati propter Me. Ego inops propter te, & peregrinus propter te, in Cruce propter te, in sepulchro ptopter te, superiùs propter te interpello Patrem, inferiùs propter te ligatus, veni à Patre: omnia Mihi tu es, & frater, & cohæres, & amicus, & membrum. Quid plus vis? Quid Eum qui te diligit avertis? Quid huic mundo laboras? Quid vase hauris perforato? Hoc enim est in præsenti vita laborare. Quid flammam incendis? Quid aerem impugnas? Quid inaniter curris? *Vanitas enim vanitatum, & omnia sunt vanitas.* Ita humiliemus nosmetipsos, & potiores efficiamur, ut qui dignè hìc viximus, futurîs fruamur bonîs. Hæc Chrysost: Prædicta autem duodecem consilia, duodecim lapidibus, pretiosis possunt adaptari. Primum enim consiliũ, quod est paupertatis, significatur per lapidẽ saphirum. Saphirus n. flavi coloris est, sicut Cœlum serenatum, sic pauperes colorem Cœlestem habent, pro quanto à terrenis totaliter elongati solis Cœlestibus intendunt. Item Saphirus dicitur ardorem interiorem refrigerare, & oculos purgare, sic Sancta paupertas ardorem cupiditatis rerum temporalium, quia communiter homines mundani æstuant, ita in animo istorum pauperũ refrigerat, ut omnia terrena bona arbitrẽtur ut stercora. Et ideo facit eos habere oculos mundos & limpidos ad contemplandum Cælestia: qui non sunt terrenorum pulvere obfuscati. Item Saphirus fugat squinantiam, & morbum qui dicitur noli me tangere: & universaliter valet ad apostẽmata calida. Sic paupertas spiritûs, tumores & infectiones vitiorũ non compatitur: sed ea fugat & sedat. Secundùm consiliũ, quòd est obedientia, significatur per lapidm topaziũ. Topazius in colore est auro similis: sic obedientia. Color enim est auri nobilissimus sine quo nulla pictura est perfecta. Et certè sine qua obedi-

Chrysostom. hom. 56. in Genes. *Consvetudo bona.* *Cicer. 1. offic.* *Patimur inviti.* *Chrysostom. hom. 77. in Matth.* *Ecclesiast. 1.* *Duodecĩ cõsilia, duodecim lapillis comparati* *Saphirus paupertas.* *Topazius obedientia.*

entia nulla perfecta virtus est: quia secundùm Augustinum, Sine *Augustinus. sermon. de obedientia.*
obedientia omnia vacua, & cum obedientia omnia plena charitate
reperiuntur. Item Topazius bullientes aquas compescit: sic obe-
dientia aquas humanæ fluxibilitatis compescit. Nam ex naturali
fomite in nobis incentiva vitiorum ebulliunt, quibus obedientia
frenum imponit. Item Topazius iram restringit, & certè obedi-
entia iram, & omnem passionem animi mitigat: quia quæcunquè
passio vel tentatio in animo irrepserit, superveniente Majorum o-
bedientiâ restringitur in homine obediente. Tertiùm Consilium,
quod est castitas: significatur per lapidem smaragdum. Smaragdus *Smaragdus.*
enim est à tota specie amator castitatis, & nullô modô sustinet coi- *Castitas.*
tum nisi rumpatur. Unde & gestantem se ad castitatem inclinat.
Est autem viridis præ omnibus rebus virentibus: cujus etiam fulgo-
re vicinus aer virere cernitur, nec ejus viror sole vel lunâ, vel um-
brâ obfuscatur. Sic castitas inter alias virtutes viret. Unde & vir-
go dicta est à virore: & ipsa castitas est viror omnium virtutum,
ita ut etiam proximas exemplariter & virtualiter virere faciat:
nec obscuratur sole, id est; æstu cujuslibet tentationis: nec obfu-
scatur lunâ mundanæ gloriationis, nec umbrâ carnalis delectationis.
Item Smaragdus motus lascivos compescit, visum refocillat, gratũ
hominem in verbis reddit, & hæc tria ad literam efficit castitas ut
patet. Item Smaragdus tempestates avertit, & caducum morbum
curare dicitur: sic castitas tempestatem carnalis impugnationis re-
primit, & morbum ejus: unde homo quasi caducus & amens effici-
tur, compescit. Quartum consilium, quod est charitas, prout ex-
tenditur ad dilectionem inimicorum, signatur per carbunculum.
Carbunculus enim se habet ad alios lapides sicut aurum ad cætera *Carbunculus*
metalla, & dicitur aliorum lapidum virtutem habere: sic charitas *Charitas.*
excellit omnes virtutes, & complectitur in se virtutes universas.
Carbunculus etiam est calore igneus, sicut carbo vivus nocte ma-
gis lucet quàm die, & circa se noctem, quasi in diem mutat; sic
charitas ignis est, & magis lucet in nocte adversitatis, quàm in die
prosperitatis: imò etiam noctem adversitatis & tribulationis, ver-
tit in diem consolationis. Idem Carbunculus fugat venenum ae-
reum & vaporosum, sic charitas sua benignitate omnem maliti-
am infectivam vincit. Quintum consilium, quod est mansvetudo,
signatur per Ametistum. Ametistus enim est coloris violacei, & *Ametistus*
habet virtutem refrigerandi & leniendi, unde operatur contra e- *mansvetudo.*
brietatem, sic mansvetudo refrigerat calorem iracundiæ, & lenit ap-
petitum vindictæ: Unde & ebrietatem mentis, quâ aliqui rapiuntur
extra moderamen rationis ex crapula animi sedat: & hominem tran-
quillum reddit. Item Ametistus reprimit malas cogitationes, &
confert inscibilibus intellectum sic & mansvetudo: quia ut dicit Am-
brosius. Mansvetus homo cordis est medicus. Et Psalmista. *Docebit* *Psalm. 24.*
mites vias suas. Sextum consilium. quòd est misericordia, signatur
per Onichinum. Onichinus in colore & magnitudine est ad similitu- *Onichinus*
dinem ungvis humani: per ungves autem in scriptura ultimatæ o- *misericordia*
perationes designantur: & certè consilium misericordiæ extendit se
etiam usq; ad ultimum possibilitatis nostræ: imò perfecta misericor-
dia non habet ultimũ, & nunquam impletur: quia si miserearis quan-
tum potes, plus tamen velle debes. Item Onichinus appositus in-
firmo oculo, sponte sua, quasi res sensata, intrat sine læsione & cir-

cuit oculum, & penetrat interius omnes partes, quousque ejus contrarios humores prorsus excusserit: sic misericordia naturaliter ex seipsa oculum cordis subintrat, & cùm pium cor intraverit, emundat ipsum ab humoribus vitiosis. Unde Dominus: *Date inquit, eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.* Onichinus etiam valet contra scabiem, & dealbat faciem: sic misericordia scabiem peccatorum abstergit, & faciem animæ dealbat: quia sicut aqua extingvit ignem, ita eleemosyna extingvit peccatum. Et ut dicit Chrysostom: Eleemosyna illustrat animam, & eam bonam efficit & decoram. Septimum Consilium, quod est simplicitas verborum, significatur per jaspidem. Jaspis enim bonus est, viridis, translucens, & rubeas habens venas: sic sermo noster debet esse viridis, ut semper aliquid boni germinet, quod est contra vaniloquos: debet esse transparens, ut in verbis appareat intentio cordis, quòd est contra dolosos & mendaces: debet etiam habere venas rubeas charitatis ad proximū, ad quem & de quo est sermo, quod est contra susurratores, detractores, conviciatores & calumniatores. Item Jaspis fugat febrim & hydropisim, & stringit fluxum sangvinis: sic simplicitas verborum fugat febrim iracundiæ: *quia responsio mollis frangit iram*, curat hydropisim avaritiæ, nam apud mercatores & alios temporalibus lucris inhiantes, verborum simplicitas reputatur fatuitas. Stringit etiam fluxum sangvinis, carnalis videlicet concupiscentiæ, quæ ex simulatis colloquiis sæpe excitatur. Octavum consilium, quod est vitatio occasionis peccati, significatur per Chrysolitum. Chrysolitus enim micat ad solem quasi stella aurea: & si ponitur in igne, resilit ab igne: sic cautela occasionis peccandi micat in anima, quasi stella aurea, dirigens hominem in factis suis instar stellæ maris, ut sine offensione peccati pertingat ad portum: & per hanc cautelam mox ut homo advertit se esse in periculo, resilit fugiendo à tali opportunitate, quasi ab igne. Item Chrysolitus repellit stultitiam, & confert sapientiam: sic vitare occasiones peccandi, est magnæ sapientiæ: sicut contrariò quærere oportunitates peccandi, magnæ stultitiæ est. Nonum Consilium, quod est rectitudo intentionis, ac simplicitas finis, signatur per Berillum. Berillus enim est coloris pallidi & transparentis & illi optimi sunt, qui maculas interiùs non habent: sed bona opera nostra debent esse pallida, scilicet spiritualia & transparentia, ut videantur ab hominibus pro bono exemplo & DEI Gloria: & hoc tunc solùm est laudabile, quando intentio est pura intus in corde: ita quòd non sunt maculæ intentionis sinistræ. Item Berillus, si sit rotundus, & opponitur soli, ignem accendit in carbone mortuo: sic bonum opus, si sit bene rotundatum, id est; ex omni parte debitis circūstatiis coæquatū, & non obligatum vel distortū à fine debito, & si directè opponatur soli, ita ut tota intētio dirigatur ad lumē, tūc accēdit carbones mortuos, id est; opera nostra priùs per peccata mortificata reviviscere facit: vel etiam quia ejus ardor accēdit proximos mortuos pro peccatis, qui ejus exemplô accendūtur ad pœnitentiā. Item Berillus valet contra squinantiā & glandes: sic rectitudo intentionis valet contra tumefactiones hypocrisis & vanæ gloriationis. Item Berillus valet contra pericula hostium & reddit hominem invictum: sic quia hostes nostri dæmones nituntur bona opera nostra vitiare per inanem gloriām, & superbiam spiritualem (quia secundum Augustinum, bonis operibus insidiantur ut pereāt)

Jaspis, Sermo.

Prover. 15.

Chrysolitus, Occasionis peccandi vitatio.

Berillus, intentionis rectitudo.

contra

contra hoc Berillus rectæ intentionis reddit hominem invictũ. Item Berillus amorem inter conjuges reconciliat: & certa bona opera nostra, recta intentione simpliciter in DEUM directa reconciliant animam cùm DEO Sponso suo. Decimum consilium, quod est conformitas operũ ad doctrinam, signatur per Lyncuriũ. Lyncurius est lapis qui fit ex urina Lyncis, nam ut Plinius dicit: urina hujus animalis in lapidem durescit. Lynci comparatur Doctor, vel Prædicator, propter acumen visûs intellectûs: cujus doctrina priùs debet esse in seipso digesta per operationem sibi incorporata: & tunc quasi ex abundantia vitæ suæ stillare in pretiosũ liquorem doctrinæ, ad profectum aliorum: sed ipse debet priùs, id quod purius est sibi incorporasse: sicut postquam id quod purius est in urina, conversum est in substantiam aliti, extunc liquor urinalis egreditur: Unde sicut malum signum est in natura, quando liquor urinalis indigestus & crudus emittitur: sic malũ indiciũ est in moribus quando id quod docetur, priùs opere non impletur. Item Lyncurius confert constipatis, & ventrem solvit: sic cùm aliqui pleni malis humoribûs peccacorum, per confessionem eos egerere nequeũt: sæpe tales ex prædicatione exemplaris viri, cujus vita plùs prædicat quàm doctrina, remedium consequvuntur. Undecimum consiliũ, quod est vitatio sollicitudinis, signatur per lapidem Achatem. Achates est nigri coloris, cùm albis venis intermixtus. In nigro colore designatur humilitas, & despectus mundi: quæ sunt in istis qui à sollicitudine temporalium sunt abstracti. Nam ipsi mundũ despiciunt, & à mundo despecti sunt. Sed in hac vita non potest esse omnimoda abstractio ab omni sollicitudine: sed propter necessitates corporis parva sollicitudo permittitur etiam perfectis & hoc significatur per venas albas intermixtas. Item Achates venena fugat, sitim sedat, visũ fovet: sic vitatio sollicitudinis venena mundani contagii fugat: nam omnia ista mundana venenosa sunt, & vix absq; contagio animæ tractari possunt. Item sollicitudo temporalium sitim provocat: quia multũ attrahit: & avarus non satiatur, sicut qui nunquã dicit, sufficit. Sed ab istis, scilicet veneno & siti, vitatio sollicitudinis per oppositum præservat. Quæ etiam fovet visum intellectualem: quia quantominus disgregatur ad temporalia, tantò fortificatur ad spiritualia. Duodecimum consilium, quod est fraterna correptio, significatur per Sardium. Sardius est coloris rubei, sed atri, sicut terra rubea. Sic fraterna correptio debet esse rubea ex charitate, quâ fieri debet: sed quia charitas ista semper est cum dolore & compassione, propter delictum fratris: ideo rubor ille est turbulentus. Item Sardius restringit fluxum sangvinis: sic correptio fraterna restringit fluxibilitatem peccandi, pro quanto per hujusmodi correptionem multi restringuntur à peccando. Item Sardius accendit animum ad gaudium, & acuit ingenium: sic correptio fraterna fratrem bonum ex post factô facit gaudentem: acuit etiam ingenium, quia secundùm Apostolum, *omnia quæ arguuntur à lumine manifestantur.*

Lyncurius, doctrinaCon cionatoris.

Achates, humilitas.

Sardius, fraterna correptio.

Ephes. 5.

DE DIFFICULTATE ET IMPOSSIBILITATE *Intrandi divitem in Regnum Cœlorum. Et de præmio relinquentium omnia, & sequentium Christum.*

CAPUT XIII.

Matth. 19. Marci 10. Lucæ 18. VIdens autem JESUS juvenem tristem factum ex paupertatis persvasione, & abiisse: occasione hujus habentis divitias, ingreditur sermonem de avaro, sub divitis nomine: & ut discipulos confirmet in assumpta perfectione: nec eis grave sit quòd relictis omnibûs secuti sunt Christum, ostendit quomodo divitiæ faciunt difficultatem ad perfectionem, & Regnum consequendum, dicens: *Amen dico vobis, quia dives difficilè intrabit in Regnum Cælorum,* quod scilicet est pauperum: non dicit impossibile, sed difficilè, quia difficile est divitias possidere, & non teneri nimis earum amore: quia ut dicit Augustinus. *Augustinus Epistol. 34.* Bona terrena diliguntur arctiùs adepta, quàm concupita: aliud est, nēpe nolle incorporare quæ desunt, aliud jam incorporata divellere: illa enim velut extranea jam repudiantur: ista velut membra præscinduntur. Et ut dicit Chrysostomus. *Chrysostom. hom. 64. in Matth.* Appositio divitiarum majorem apponit flammam, & vehementior fit cupido. Ubi ergo difficile ponitur, non impossibilitas prætenditur: sed raritas demonstratur. Difficilè nēpe divitiæ habitæ contemnuntur, & vix aliquis res sæculi sine sæculi vitiis assequitur. Hæ enim sunt spinæ & tribuli, qui suffocaverunt Semen DEI. Quare tutum est nec habere, nec amare divitias. *Beda in ca. 10. Marci.* quia ut ait Beda. Qui hic multiplicandis divitiis incumbunt, alterius vitæ gaudia quærere contemnunt. Unde Hieronymus. *Hieronym. in cap. 13. Matth.* Superflua est cura de rebus corruptibilibus, quæ cùm angustia prodeunt, adeptæ parvo tempore subsistunt, subsistentes sollicitudinem ingerunt, recedentes dolorem faciunt: & quod pejus est, ingressum Regni frequenter impediunt. Deinde quasi impossibile hoc ostendit, & quomodo divitiæ faciunt impossibilitatem ad consequendum perfectionem, & Regnum Cœlorum, *Difficile est salvari divitem.* dicens: *Facilius est camelum per foramen acûs transire, quàm divitem,* scilicet inordinatas divitias amantem, *intrare in Regnum Cælorum,* scilicet portam angustam & arctam. Verbum terribile divitibus: quorum nulla bona sunt in Cœlo, sicut pauperum nulla bona sunt in mundo. *Ambrosius sermon. 10. Divitias habere.* Unde Ambrosius. Nam ideo nudi accedimus ad lavacrum: ut nudi ad Cœli januam properemus. Quàm autem incongruum & absurdum est, ut quem nudum Mater genuit, nudum suscepit Ecclesia, dives intrare velit in Cœlum. Hæc Ambrosius. Ubi attende, quòd quando quis vult habere divitias: & non quidem in eis confidendo, vel finem & spem constituendo: sed tamen utendo eis afficitur. & cum amore citra DEUM eas possidet, ita quòd à perfecto amore DEI & libera sequela Christi aliqualiter impeditur: sic difficilè Regnum Cœlorum ingreditur. Sed quando quis confidit in divitiis, & in ipsis finem & spem constituit, ut inde superbiat & lasciviat retinens eas cupidè & inordinatè, cum amore supra DEUM: nec ad egenos manus extendens: sic impossibile est eum intrare in Regnum Cœlorum. Unde quod dixit difficile, respectu divitis, primô modô: dicit impossibile, respectu divitis, secundô modô. Quomodo ergo plurimi divites Regnum DEI intraverunt: nisi

quia DEO inspirante pro nihilo divitias habuerunt? Nunquid David in divitiis confidebat, qui de seipso canens ait: *Ego verò egenus sum & pauper.* *Psalm. 69.* Alios quoq; hortatur, dicens: *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.* *Psalm. 61.* Unde Augustinus. Divitem ergo hìc appellat cupidũ rerum temporalium, & de talibus superbientem: his divitibus contrarii sunt pauperes spiritu, quorũ est Regnũ Cœlorũ. Hæc August: Aliud est divitias habere, aliud amare. Multi habent, & non amant, multi non habẽt, & amãt: Itẽ alii habẽt & amãt, alii nec habere, nec amare se gaudent: qui ultimi tutiores sunt, & cum Apostolo dicere possunt: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo:* Unde quidam Philosophus ait: Licèt inter divitias esse pauperem: nec major est ille, qui sic utitur fictilibûs sicut argentô: nec minor ille qui sic argentô sicut fictilibûs utitur. Vel faciliùs hic, minùs significat positivo sui contrarii: id est; minùs difficile est. Potest enim DEUS facere ut transeat camelus per foramen acûs, nullo obstante: avarum verò, qui hìc nomine divitis intelligitur, ponere in gloriam, etsi potest de potentia, non tamen de justitia, quæ reclamat. Oportet enim avarum amorem opum dimittere, si vult ad vitam intrare. Vel camelus non potest intrare per foramen acûs, nisi dividatur per multas partes minutas quòd est facilius, quàm divitem in divitiis confidentem, & per amorem eis inhærentem intrare in Regnum Cælorum: quia illud est aliquô modô possibile, istud impossibile. Vel ut dicitur, quædam porta erat in Hierusalem, quæ dicebatur Acus, per cujus foramen non nisi deposito onere & flexis genibûs poterat intrare camelus: sic & nec dives per viam arctam potest intrare in Regnum Cœlorum, nisi depositis divitiis, vel per abjectionem eas relinquendo: vel saltem per subjectionem eas non amando. Vel per camelum, cujus unicum & singulare officium est onera portare, hi intelliguntur qui peccatorum pondere prægravantur. *Facilius est ergo camelum,* id est; aliquem valde peccatorem, *transire per foramen acûs,* id est; per arctam & angustam viam, quæ ducit ad vitam, *quàm divitem,* cupidum, *intrare Regnum Cælorum,* quia ille facilius à peccatis, quàm iste à divitiarum spe separari potest. Quòd autem nomine divitiarum avarum significasset, hinc patet: quia, *discipuli* inopes & pauperes, *hæc audientes,* & jam hominibus compatientes, affectuq; charitatis salutem illorum zelantes, quærunt admirando, *dicentes: Quis ergo poterit salvus esse?* cùm penè omnes cupiant divites fieri. Intellexerunt enim, secundùm Augustinum, omnes qui divitias cupiunt vel amãt: etiam si nõ habeant, vel adipisci nequeãt, in divitũ numero deputari: & sic multi sũt divites, & pauci pauperes. Plures enim rebus sũt puperes quã divites, & ita plures salvari posset, si de possessoribus opum dixisset. Hoc autẽ dicebant, quia pauci sunt qui divitias nõ diligãt, vel non appetant, *Jesus autem aspiciens,* illos oculô modestô & mansvetô, clementiâ suâ severitatem sententiæ tẽperat: & timidam eorum mentem mitigat, & eos consolans ait: *Apud homines,* quorum scilicet est per se cadere, non per se resurgere: *hoc impossibile est:* ut per se à suis cupiditatibus convertantur & salventur: quia non possunt ad hoc attingere ex virtute propria, sed solùm ex gratia Divina: *apud DEUM autem omnia sunt possibilia,* qui per gratiam potest affectum à divitiis separare, & hominem à cupiditate terrenorum, ad charitatem Cœlestium convertere. Unde non est hoc sic intelligendũ, quòd dives cum sua cupiditate, & superbia

Augustinus l. 1. de quæstion. Evan. capit. 26.

Galat. 6.

Augustinus l. 2. de quæstione Evan capit. 47.

bia in Regnum DEI sit intraturus: sed possibile est DEO, ut à cupiditate & superbia ad charitatem & humilitatem convertatur, & sic intret. Compositam DEUS non facit, divisam facit. Ubi Chrysost. Neque etiam hoc ideo dicitur ut resupinus jaceas, & sic ab impossibilibus abstineas: sed ut magnitudinem justitiæ considerans: insilias DEUM rogans. Fugiamus ergo pessimam avaritiam, quæ nos terræ affigit: nosq; intrare in Regnum Cœlorum, & salvari non permittit. Unde Chrysost. Quid igitur tota mente avidi divitiis inhiamus, quando quidem nos istæ in Cœlum evechere non possunt: Rege Cœlorum inclamante nobis atq; dicente: quia difficile sit nos cũ divitiis Divinæ illius inhabitationis intrare vestibulum, si non impẽdimus omnia. Et qua nam hoc, inquis, ratione possibile est? Scilicet alium, id est; Cœlestis Regni amorem, intra tuum pectus incluseris. Qui enim concupiscit illius Regni gloriam, facilè irridebit avaritiam. Qui semel Christi servus effectus est, non erit mammonæ famulus: cujus certè è Regione sit Dominus: itaq; solvamus aliquando hos pessimos arctissimosq; nodos. Si enim insensibiles materias non vincimus, quemadmodum incorporeas possumus superare virtutes? Hæc igitur intelligentes fugiamus morbum hunc omnino letalem, & venenatissimos avaritiæ morsus vitemus. Hæc Chrysostomus. Et quia Dominus dixit juveni, quòd omnia relinqueret, si perfectus esse vellet: Petrus pro se & aliis Apostolis respondẽs ait: *Ecce nos reliquimus omnia.* Et quia non sufficit tantùm relinquere, jungit quod perfectum est, *& secuti sumus Te*: sequi enim Christũ, est fideli dilectione & devotione ipsum imitari. Ille inquit, dives neq; omnia dimittere, neq; sequi Te voluit: cui etiam quid responderis audivimus. De nobis autem quid dicis, qui & omnia reliquimus, & omnibûs omnino postpositîs Te secuti sumus. Igitur fecimus quod jussisti illi. *Quid igitur erit nobis?* & quid dabis præmii? Adolescenti sua portio maneat mundus: scire cupio quid sit nostra portio, DEUS. Illa enim omnia reliquerat Petrus, de quibus dictũ est: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*: illa autem omnia retinuerat, de quibus dictum est: *DEUS est omnia in omnibus.* Licèt Petrus non omnia, imò valde pauca habuerit, tamen omnia reliquit: quia nihil sibi retinuit, & voluntatem habendi, quæ capax omnium volitorum est, dimisit. Nemo enim omnia habere potest. Velle autem potest: quia voluntas etiam impossibilium est. Licèt ergo esset pauper in actu, tamen habebat multa in potentia: & quia per paupertatem voluntariam non solùm relinquntur possessa in actu: sed & possibilitas acquirendi & possidendi alia: & ista possibilitas aliquo modo se extendit ad omnia: ideo convenienter Petrus dixit, quòd omnia reliquit: quia omnem cupiditatem dimisit. Non autem ad jactantiam, sed veridice & ad nostram instructionem loquitur Petrus, ut det fiduciam pauperibus, ne solos divites qui divitias possunt relinquere, æstiment ad perfectionis gratiam pervenire. Possunt nẽpe pervenire & pauperes, qui quæ habẽt saltẽ animum & affectum habendi relinqvunt. Majus quidem est habendi voluntatem, quàm ipsum habere derelinquere. Nam ut dicit Augustinus. Multis mortuus est mundus, ipsi tamen vicissim mundo mortui non sũt: bona enim sæculi diligunt, & tamen ipsa quæ diligunt, minimè consequvuntur. Item dicit hoc Petrus, ut divitum superbiam reprimat: ne qui plures divitias reliquerunt, suam humilitatem deserant, & paupe-

Chrysostom. hom. 64. in Matth.

Avaritiæ fugã svadet.

Chrysostom. hom. 9. in Matth.

Omnia relinquere.

Eccles 10.

1. Cor. 5.

Augustinus in Psal. 14.

pauperes contemnant, ac cæteris perfectiores se dicant. Non enim qui plura reliquit, sed qui majore dilectionis affectu relinquendi omnia, Christum consequitur, perfectior est dicendus. Unde putandum, quòd Petrus magis confidens de animo & affectu suo quàm de quantitate ipsarum rerum relictarum, fiducialiter & confidenter ait: ecce nos reliquimus omnia. Unde Origenes: Et si enim minima cùm fratre reliquit, sed non minima sunt æstimat apud DEUM: considerantem quoniam ex tanta plenitudine dilectionis illa minima reliquerunt: ut etiam si multas habuissent possessiones, omnes reliquissent. Itẽ dicit hoc Petrus nõ tantùm pro se, sed & pro omnibus: interrogãs, quid ergo erit nobis? ut auditô præmiô omnes alliciat ad perfectionẽ & Christi sequelã. Unde Bernar. Dixit Simõ Petrus ad Jesũ, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus Te. Hæc nẽpe sunt verba, quæ & contemptum mundi in universo mundo, & voluntariam persvasere hominibus paupertatem. Hæc sunt quæ Monachis claustra replent, deserta Anachoritis. Hæc, inquit, sunt verba quæ Aegyptum spoliant, & optima quæq; ejus vasa diripiunt. Hic sermo vivus & efficax convertens animas felici æmulatione sanctitatis, & veritatis promissione fideli. Omnia sanè dixerim non tantùm possessiones: sed etiam cupiditates, & eas maximè: plus enim mundi concupiscentia, quàm substantia nocet. Et hæc fugiendarum causa divitiarum præcipua est, quod aut vix aut nunquam sine amore valeant possideri. Limosa siquidem & glutinosa nimis, non modò exterior, verumetiam interior substantia nostra videtur: & facilè cor humanum omnibus quæ frequentat adhæret: Age ergo qui relinquere omnia disponis, Te quoq; inter relinquenda numerare memento; imò verò maximè & principaliter abnega teipsũ, si deliberas sequi Eum qui exinanivit propter Te semetipsum. Pone gravissimam sarcinam, pone illa quinq; non hominum plane juga, sed bovum, quæ tibi insipienter emisti, alioquin sequi spõsum & venire ad nuptias spirituales, quinaria hac pressus & oppressus corporis sensualitate non poteris. Hæc Bernardus: Et respondens Dominus tangit triplex præmium quod conseqvuntur relinquentes omnia, & sequentes Christum: & per eandem viam ambulantes, secum. Primum est, quia cum Domino judicabunt. Unde dicit: *Amen* id est fideliter, *dico vobis*, quibuscunq; fidelibus, *quod vos qui* dimisîs omnibûs terrenîs, *secuti estis me*, imitatione vivendi, *in regeneratione*, id est; in judicio, tempore regenerationis generis humani. Duæ nempe sunt regenerationes. Prima animarum ex aqua & Spiritu in baptismo. Secunda corporum in generali resurrectione, quæ quidem resurrectio dicitur regeneratio vel secunda generatio: quia terminatur ad esse acceptum secundario, *cùm sederit Filius hominis*, ad judicandum mundum: quia sicut in forma hominis judicatus fuit, ita in forma humana judicabit, *in sede Majestatis suæ*, manifestam potentiam ostendo, qui in primo adventu sedit in sede humilitatis latendo & Majestatem occultando, *sedebitis & vos super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israël.* In duodecim Apostolis universitas significatur judicantium: scilicet perfectorum qui propter Evangelium omnia sua dimiserunt, & secuti sunt Dominum: in duodecim tribubus universitas judicandorum, bonorum, & malorum. Ubi Gregorius. Felix paupertas voluntaria, relinquentium omnia, & sequentium Te Domine JESU. Felix planè quæ tam securos imò gloriosos facit

Origenes Tractat. 9. in Matth.

Bernardus sermon. de verbis Evãg. Ecce nos reliquimus omnia.

Regenerationes duæ.

facit in illo singulari fragore elementorum, in illo tremendo examine meritorum, in illo tanto discrimine judiciorum. Hæc Gregorius. Et sciendum quòd multiplex est judicium. Est enim judicium principalis authoritatis, quo judicabit tota Trinitas. Est judicium promulgationis, quo judicabit Christus homo sententiam proferens. Est judicium assessoriæ dignitatis, quo judicabunt Sancti & perfecti in loco eminentiori sedentes sicut Assessores Judicis: judicabunt verò non dando vocem, sed assensum: non authoritate, sed assessoria dignitate. Quia enim communem statum justorum transcenderunt vivendo, servantes non solùm præcepta quæ sunt necessitatis, sed etiam consilia quæ sunt supererogationis: ideo specialem honorem habebunt in judicio. Unde Beda: Justa prorsus & digna retributio: ut qui pro Christi amore omnem mundi gloriam contempserunt, ei assotientur in judicio: ut velut assessores Judici mũdanæ conversationis assistant. Et qui ab ejus amore nulla in hoc mundo poterant ratione divelli, illuc cum Christo perveniant usq; ad fastigium judicariæ potestatis. Hæc Beda. Est etiam judicium comparationis, quo minus mali judicabunt magis malos: ut, *Ninivitæ surgent in judicio, &c.* Est autem & judicium approbationis, quo omnes Electi quorum exemplo cæteri, damnabuntur judicabunt: quia sententiam Judicis approbabunt & laudabunt. Est quoq; judicium retributionis quo judicabuntur omnes & boni & mali. Est & judicium dispositionis, quo judicati sunt infideles: qui enim non credit, jam judicatus est. Qui ergo nunc videntes scabella peccatorum superborum & sedes, tunc erunt Judices & sedentes. Quod bene intuens Propheta ait: *quia illic sederunt sedes in judicio.* Tunc erunt primi novissimi, & novissimi primi. Quia illi qui sunt hic primi in honore alios judicantes injustè: tunc erunt novissimi & inferiores, ac judicio aliorum subjecti: & ècontrario qui sunt hic novissimi & despecti, tunc erunt primi & Judicis assessores. *Et hæc est mutatio dexteræ Excelsi.* Unde Bernardus. Judicent nunc & præjudicent superbiæ filii cum Rege suo; sedeant cum eo qui sibi latera aquilonis elegit: exaltẽtur & eleventur sicut cedrus Libani, transibimus & ecce nõ erũt. Opprimant nũc quos possunt, blasphement, cõgregẽt maledicta veniẽt super vos maledicta opprobria opprobrãtiũ Christo: quoniam merces vestra copiosa est in Cœlis. Hæc Bernar. Secundùm præmium est: quia centuplum recipient in hoc tempore. Unde dicit: *Et omnis qui reliquerit domum,* scilicet propriam, *vel fratres & sorores, aut patrem aut matrem, aut uxorem, aut filios,* id est; propinquos, *aut agros,* id est; possessionem terrenam. Ubi tangit abdicationis actum quantum ad tria, scilicet quantum ad propriam dominationem, quœ intelligitur per domum: quantum ad carnalem cognationem, quæ intelligitur per consangvineos sive propinquos: quantum ad temporalem possessionem, quæ intelligitur per agros. Et patet ordo: quia difficilius est relinquere propriam dominationem quàm cognitionem, & cognationem quàm possessionem exteriorem, *propter me,* & amorem meum, seu propter nomen meum dilatandum: & propter Evangelium, id est doctrinam meam prædicandam vel observandam: non propter vanitatem mundi (sicut hypocritæ & Philosophi) nec propter lucrum, ut ambitiosi sperantes promoveri, *centuplum accipiet,* in hoc tempore. Hoc centuplum spiritualium rerum est: videlicet virtutum & consolationum internarum, quas per

Judicium multiplex. *Beda in cap. 10. Marci.* *Matth. 12.* *Psal. 121.* *Matth. 20.* *Psalm. 76.* *Bernardus serm. in hæc verba: Ecce nos reliquimus omnia.* *Secundum præmium.* *Abdicatio à tribus.* *Centuplum.*

per experientiam cognoscimus magis, quàm per doctrinam. Cùm enim anima gustat odorē paupertatis, castitatis virorē, patientiæ cæterarumq; virtutum saporem, & in eis delectatur: nonne centuplum tibi recepisse videtur? Et si ulteriùs ascendat ut visitationem sponsi recipiat, ejusq; præsentiâ glorietur: nonne tunc recipit plus, quàm millecuplum omnium quæ pro eo dimiserat? Unde Bernar. Nemo sanæ mentis ampliorem esse in vitiis credat, quàm in virtutibus delectationem. Et iterum: An non omnia possidet, cui omnia cooperantur in bonum. An non centuplum habet omnium qui impletur Spiritu Sancto, qui Christum habet in pectore: nisi quòd longe plus, quàm centuplum est visitatio Paracliti Spiritûs & præsentia Christi, & iterum centuplum est adoptio filiorum, primitiæ Spiritûs, delitiæ charitatis: gloria conscientiæ, quæ est Regnum DEI quod intra nos est. Hæc Bernardus. Vides quomodo verum est, quod loquitur Veritas, Non fallit quin centuplum reddat in hoc sæculo, & non tantùm semel sed pluries & sæpe, animæ sibi devotæ: adeout sic afficiat eam, quòd nō solùm id quod reliquit, sed & totū mundum arbitretur ut stercora: ut sponsum lucrificari possit. Unde Chrysostomus. Et nos itaq; si gustaverimus sicut oportet fructus spirituales: de reliquo neq; æstimabimus aliquid præsentia esse, velut quadâm optimâ ebrietate futurorum concupiscentiâ rapti. Gustemus itaq; ut à tumultu præsentium liberati, æternîs fruamur bonis. Unde & Hieronym. Qui ergo propter fidem Christi, & prædicationem Evangelii omnes affectus carnis contempserint, atq; divitias, & sæculi vanitates: isti centuplum recipient. Sensus iste est: quia qui carnalia pro Salvatore dimiserit, spiritualia recipiet: quæ comparatione & meritò sui ita erunt, quasi parvo numero centenarius numerus comparetur. Unde & Augustin. Hoc etiam quòd hìc dicitur, centuplum accipiet, exponens quodammodo Apostolus ait: quasi nihil habentes & omnia possidentes. Centum enim pro ipsa universitate ponitur. Unde Cyrillus. Si domum quis dimittat, recipiet mansiones supernas. Si Patrem, Patrem habebit Cælestem. Si à germanis recesserit, in fratrem hunc recipiet Christus. Cùm dimiserit conjugem, inveniet Divinam Sapientiam, à qua procreabit spirituales fructus. Pro Matre inveniet Hierusalem Cœlestem, quæ est Mater nostra. Hæc Cyrillus. Locò etiam paucorum amicorum, recipiet multò plures amicos spirituales, & pro paucis bonis temporalibus, recipiet multa secundùm illud Actorum, erant illis omnia communia. Unde in collatione Abbatis Abrahæ: Manifestum est enim eum qui aliquid sæcularium, vel affectuum, vel bonorum Christo suadente contempserit, à fratribus atq; consortibus propositi sui qui ei spirituali glutinò colligantur, centuplò gratiorem etiam in hac vita recipere charitatem. Centuplum etiam fratrum Parentumve recipiet quantitatem, quisquis Patris unius vel Matris, seu filiorum pro Christi Nomine charitate contempta, in omnium qui Christo deserviunt, dilectionem sincerissimam transit pro uno scilicet tot incipiens habere Patres fratresq; ferventiore atque præstantiore sibi affectione conjunctos. Multiplici etiam domorum atq; agrorum possessione ditabitur, quisq; unâ domò pro Christi dilectione rejectâ: innumera monasteriorum habitacula, tanquam propria possidebit in quacunq; orbis parte velut in suas domos jure succedens. Hæc Abraham. Tertium præmium subjungit, cùm dicit:

Bernardus Ibidem.

Hieronym. in cap. 19. Matth.

Augustinus lib. 20. de ciuitate.

2. Cor. 6.

Centum.

Actorum 4.

Cassianus collatione. 24. c. 26.

Tertium præmium.

Augustinus in Psal. 62. cit: *& vitam æternam possidebit*, scilicet in futuro. Unde August. Quia multùm amant homines vivere in hac terra, promissa est illis vita, & quia multùm timent mori, promissa est illis æterna. Hoc sufficere visum est humanæ infirmitati, ut diceretur habebis vitam æternam. Amemus vitam æternam, & ex eo nouerimus quantum pro vita æterna laborare debemus, cùm videamus homines amatores præsentis vitæ temporalis, atq; finiendæ, sic pro illa laborare, ut quando venerit mortis metus, quidquid possunt faciunt, non ut auferant, sed ut differant mortem. Hæc Augustinus. Felix paupertas quæ recipit centuplum in præsenti, & vitam æternam in futuro, quod magna debet esse Christi pauperibus consolatio. Unde *Bernar. locô prenotatô.* Bernardus. Centuplum, inquit, accipiet, & vitam æternam possidebit. Illud in via: hoc in Patria. Illud consolatio præsentis laboris, hoc futuræ felicitatis consummatio est. Sic nimirum operariis hujus sæculi solet cibus in opere, merces in fine dari. Sic militantibus & stipendia ministrantur pro necessitate temporis, & novissimum donativum majus erogatur pro quantitate laboris. Sic & filiis Israël donec terram promissionis intrarent, in deserto manna non defuit, & ab Ecclesia post quæsitum Regni Cælestis adventum quotidianus panis quotidie petitur in oratione, quam ipse Salvator instituit. *Retributio considerandæ.* Hæc Bernardus. Considera ergo bene hanc retributionem, & gaude, & gratias age DEO qui te ad talem adduxit negotiationem, ut hìc de uno lucreris centuplum, & nihilominus postea vitam æternam. Et in hunc paradisum sæpe ingredere: quod consequi poteris ex studio orationis, & humilitate. Quid igitur est insaniæ, quòd homines pauca pro centuplis vitâ æternâ tractantur relinquere? Cùm itaq; Sancti terrena omnia ut aurum & argentum abjecerint, cur eorum reliquias populo causâ quæstûs ostendendo cogimur eos illa mendicare quæ hìc spreverunt: unde ubi nos habemus sanctum in Græco habemus, agios, quòd sonat sine terra, quia sancti non terrenis dediti sunt nec in terra, sed in Cælis conversationem habent. *Act. 4.* Et ideo ad pedes Apostolorum aurum & argentum ponebatur ex præcepto eorum, ut sic docerent esse contemnenda. Imitemur ergo discipulos Domini, relinquendo divitias ac gloriam, & omnia quæ sunt mundi: quia sic præcipuè effecti sunt magni. Unde Chrysostomus. Quid est quòd magnos Apostolos ostendit? Pecuniarum contemptus, gloriæ despectio, ab omnibus vitæq; hujus negotiis ereptio. Quia si non hæc habuissent sed servi passionum essent, & si decem mille mortuos suscitassent, non solùm nulli profecissent, sed & seductores utiq; æstimati essent. Ita vita est quæ ubiq; fulget, & spiritus attrahit gratiam: signa verò si non vigilaverimus, obsunt multoties. Hæc igitur quibûs facti sunt Apostoli magni, zelemur & ab universis desistentes vitæ hujus negotiis, apponamus nosmetipsos Christo ut Apostolorum consortes efficiamur. Hæc Chrysostomus.

DE DENARIO DIURNO.

CAPUT XIV.

Matth. 19, & 20. Primi novissimi, ET quia non sufficit prædicta relinquere, si homo corpore deficiat, & non perseveret: ideo ne quis torpeat cùm bene cæperit, infert Dominus & dicit: *Multi autem erunt primi novissimi, & novissi-*

mi primi. Multi enim ascendunt & descendunt de statu in statum meliorem, & pejorem. Multi priùs fervidi: postea torpent: multi priùs frigidi, subitò inardescunt: sunt enim multi qui opera perfectionis bene & frequenter præ multis inchoant, sed torpentes in progressu, à Divino amore tepescunt, & in bonis operibus segnes fiunt & ab eis deficiunt, vel in vitia funditùs labuntur & cadunt, & è converso aliqui tardè vel tepidè inchoantes, ita fervidè & bene operantur, quòd meritis præcedunt illos qui eos præcedere videbantur. Et sic qui primi fuerunt in inchoando, fiunt novissimi, vel nulli in perseverando, vel qui fuerunt in primo & excellenti statu, erunt in novissimo. Vide Judam de Apostolo in apostatam versum, & latronem in Cruce Confessorem factum. Vide simile de Judæis & gentibus, quia Judæi primi fuerunt vocatione, & novissimi facti sunt conversione, & gentiles è converso. Sic & novissimi per humilitatem, fiunt primi per gloriam, & primi per superbiam, fiunt novissimi per abjectionem finalem: multi nempe in sæculo despecti, in futuro sunt glorificandi, & multi apud homines gloriosi, in fine sunt damnandi. Deinde hanc sententiam confirmat per similitudinem, proponens parabolam, in qua docet nos fugere otium & invitat ad laborem. Quæ parabola specialiter pertinebat ad Discipulos: quia continuè laborare in agro Dominico, præcipuè pertinet ad Prælatos. Ut autem faciliùs appareat quòd in parabola lateat, attendenda sunt sex. Primò, quia homo Paterfamilias est DEUS Pater, qui homo dicitur, non proprietate substantiæ, sed pietatis affectu: dicitur, n. homo, quia est humanus, id est, benignus, mansvetus, & misericors circa homines, & dicitur Paterfamilias, per Creationem & Providentiam, qui ita gubernat omnia, sicut Paterfamilias subditos in domo sua, de cujus familia est omnis creatura. Secundò, quia operarii sunt Prædicatores, & etiam omnes rectè viventes, sed multi hodie tantùm verbarii non operarii sunt, quia dicunt, & non faciunt. Tertiò, quia denarius est vita æterna operariis Domini promissa. Quartò, quia vinea allegoricè, est secundùm Gregorium Ecclesia

Sex consideranda in hac parabola.

Gregorius hom. 19. in Evang.

Basilius in cap. 5. Isai.

Chrysostom. hom. 34. operis imperfecti.

Moraliter anima, secundùm Basilium: justitia generalis, secundùm Chrysostom. Quintò, quia horæ sunt ætates hominis. Sextò quia Procurator vineæ est Christus, secundùm quod homo: inquantum autem DEUS, est Paterfamilias cum Patre, quia unum cum Patre Dicit ergo: *Simile est Regnum Cælorum.* id est, præsens Ecclesia vel justorum vita, *homini Patrifamilias* id est; DEO universæ creaturæ, & fit hìc comparatio non tam personæ ad personam, quàm negotii ad negotium, & est sensus, negotium quod fit in Ecclesia præsenti, assimiliari potest negotio quod ab homine Patrefamilias quandoq; fit, *qui exiit*, per sui manifestationem, & suæ bonitatis diffusionem, ut enim dicit Gregorius, quando non cognoscitur, in secreto est: quando verò cognoscitur, de occulto procedit ad notitiam: eò ergo frequentiùs exiit, quò ampliùs sui notitiam dedit: *primo mane* id est; in prima mundi ætate, scilicet ab Adam usque ad Nòé, *conducere operarios*, id est; justos ei servientes, nomen suum aliis manifestantes, *in Vineam suam*, id est; in Ecclesiam militantem, cujus palmites sunt justi à primo Abel usque ad ultimum Electum. Vel secundùm Chrisostomum: *Conducere operarios in Vineam suam*, id est; acquirere rectè viventes in operibus justitiæ, & sic justitia est vinea,

Gregor. h. 19 in Evangel.

Chrisostom hom, 34. Operis imperfecti.

Basilius. in cap. 5. Isa. & palmites virtutes. Vel secundùm Basilium. Per vineam anima sive conscientia significatur, in qua laborandum est, ut amputemus palmites luxuriantes carnalis concupiscentiæ: proiiciamus lapides superbiæ, & extirpemus spinas avaritiæ: Per vineam etiam intelligere possumus pænitentiam, in qua per diversas horas operarii conducuntur: dum alii in pueritia, alii in juventute, alii in senectute convertuntur. Ergo Paterfamilias, per dominationem: exiit, per manifestationem: conducere, per multiplicem invitationem operarios, non tantùm locutores: quia melior est prædicatio facti, quàm verbi: in vineam suam per bonorum meritorum multiplicationem, Sic Adam primò positus est in Paradiso: sed quia non coluit, est ejectus: sic populus Judaicus in speciali cultu Divino positus, est ejectus. Sic & nos positi sumus, & si neglexerimus, similiter proiiciemur. Ruina præcedentium admonitio debet esse sequentium.

Denarius diurnus. *Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno.* Ista conventio est vitæ æternæ pro labore promissio: quæ quidem vita æterna *Denarius unde dicitur.* dicitur denarius. Primò, ratione nominis: denarius enim à decem dicitur, ex eo quòd olim decem nummos usuales valebat: in quo significatur pretium pro usu & observantia Decalogi promissum: & ideo illa vita denarius dicitur: quia pro Decalogi observatione datur. Secundò, ratione figuræ: quia in denario est figura sphærica & rotunda ubi non est invenire principium & finem: in quo significatur vitæ æternitas, & plena æternitatis possessio. Tertiò, ratione imaginis: in denario enim Imago Regis est scripta: in quo animæ ad DEUM notatur conformitas plena: Imago enim DEI in beatis imprimitur per assimiliationem ad DEUM, & transformationem in ipsum. Quartò, ratione scripturæ: in quo notatur plena scientia & cognitio veritatis, quæ ibi erit in beatis. Et vocatur iste denarius diurnus, tum quia tota vita hominis, tota etiam vita præsens reputatur quasi una dies, in qua nunquam à bono opere est desistendum: tum quia non nisi operanti in die gratiæ, & non in nocte culpæ redditur: tum quia in die gloriæ primò dabitur. *Et misit eos in vineam suam:* quasi ab initio misit ad vocandum homines ad fidem Redemptoris, & invitavit ad vivendum justè, & bene operandum. *Et egressus*, per majorem manifestationem, *circa horam tertiam*, scilicet à tempore Nòe usq; ad Abraham, *vidit*, per miserationem, *alios stantes in foro otiosos, & illis*, etiam ad vineam invitatis mercedem promisit. Secundùm Chrysostomum. Per forum mundus accipitur, in *Chrysostom. hom. 34. Operis imperfecti.* quo calumniæ, injuriæ, contentiones, diversorum negotiorum difficultates semper tumultuosæ, & omnia venalia sunt. In isto foro animæ hominum venales exponuntur. Mercatores duo sunt, DE- *Forum, id est mundus.* US & diabolus: quidam sic cæci sunt ut vendant propriam animam diabolo pro vili pretio: quia pro modica præsentis vitæ delectatione, *Mercatores duo.* ut gulosi & luxuriosi: quidam pro honoribus & gloria mundi, ut superbi & vanè gloriosi: quidam pro divitiis & bonis temporalibus, ut raptores & avari. Talem mercatorem fugiamus & vendamus animas nostras Christo: qui nos emit sangvine suô pretiosô. Otiositas est debiti operis defectus: Unde secundùm Chrysostomum. *Chrysostom9 ibidem.* Peccatores mortui sunt, non otiosi: qui diabolo servit, mortuus est: qui opus DEI non operatur, otiosus est: qui aliena tollit, mortuus est; qui sua non dat, otiosus est. Coluisti misericordiæ vitam, si de tuis des: jejunii, si quod manducaturus fueras diurno, dederis impotenti

tenti ſi jejunas, & ſi nemini das, otioſus es: & ſic de aliis, *Iterum autem exiit*, per ampliorem manifeſtationem, *circa ſextam*, ſcilicet ab Abraham uſque ad Moyſen, *& circa nonam*, ſcilicet à Moyſe uſq; ad Chriſtum, *& fecit ſimiliter*: invitando, & mercedem promittendo. *Circa undecimam verò*, id eſt; in ultimis temporibus, ſcilicet à tempore Chriſti uſque ad finem mundi: *exiit per clariorem manifeſtationem cum Chriſtus apparuit*: & invenit alios ſtantes, non proficientes, non ſe humiliantes, ſcilicet gentiles, *& dixit illis*: *Quid hic*, in loco tam periculoſo, tam tranſitorio, tam fœtido, *ſtatis*, cùm potiùs ire deberetis, quia vita brevis, via longa, virtus debilis, *tota die*, cùm habeatis temporis opportunitatem, mercedis ſecuritatem & immenſitatem, *otioſi*, vobis nihil proficientes, proximis non ſubvenientes, hoſtibus non reſiſtentes & inpoſterum non providentes, cùm multa mala docuit otioſitas. Quaſi dicat Dominus otioſis: Cur tanto tempore pro ſalute veſtra negligitis laborare? *Dicunt Ei, quia nemo nos conduxit*. id eſt; nullus Propheta, nullus Doctor ad nos inſtruendum venit: *dicit illis, ite & vos*, ſcilicet gentiles, *in vineam meam*: mente credendo, ore confitendo, opere laborando: (quia ſecundùm Chryſoſtomum) qui non operatur in hoc ſæculo, non manducat in futuro: imò dies iſte, eſt dies operationum: dies qui ſequitur, eſt dies feriarum. Et interponitur hic conjunctio copulativa, ſcilicet & quia gentiles Judæis adjuncti ſunt, ut una Eccleſia ex ambobus fieret. Iſta parabola principaliter & communiter exponitur, ſecundùm diverſas mundi ætates, ut jam viſum eſt ſuprà. Moraliter autẽ poteſt exponi de vocatis ad gratiam, ſecundùm diverſas ætates hominum. & ſic in mane ſeu in prima hora, intelligitur pueritia: in tertia adoleſcentia: in ſexta, juventus, ſeu virilis ætas: in nona ſenectus: in undecima, ſenium, ſeu decrepita ætas. In quibus qui in bonis operibus laborare negligit: tota die, id eſt; totâ vitâ otioſus ſtat. Ergo quolibet tempore qualibet ætate, vocat DEUS homines ad gratiam & gloriam: quia ſemper aliqui ad vitam bonam perducuntur, & à Domino præmiantur: ſi enim vera, nunquam ſera erit pænitentia. Nota hic verbum cujuſdam hominis ſibi ipſi opponentis, & dicentis: Jam es in hora nona, quid igitur otiaris? Nunc es in undecima, quid igitur ſtas? quam aliam expectas? Sed ne in undecima homo dedignabitur ſervitute tua: ſecundùm Iſidorum ſex ſunt ætates hominis. Prima ætas, eſt infantia, & protenditur in ſeptem annos. Secunda, eſt pueritia, tendens uſque ad quartum decimum annum. Tertia, eſt adoleſcentia, quæ protenditur uſque ad vigeſimum octavum annum. Quarta, eſt juventus finiens in quinquageſimo anno. Quinta ſenioris: id eſt; gravitas, quæ eſt declinatio juventutis in ſenectutem, nondum ſenectus, ſed jam non juventus: quæ ætas à quinquageſimo anno incipiens, in ſeptuageſimo terminatur. Sexta eſt ſenectus, quæ nullô annorum tempore determinatô, finitur, ſed poſt illas quinque ætates, quantumcunq; vitæ eſt, ſenectuti deputatur. Senium autem eſt pars ultima ſenectutis, dicta quòd ſit terminus ſextæ ætatis. Septima verò eſt in quiete animarum, uſq; ad diem judicii. Et tunc in reſurrectione erit octava ætas. *Cùm ſerò factum eſſet*, id eſt, cùm finito opere finis mundi, vel vitæ hujus advenit. Ubi ſecundùm Chriſoſtomum. Conſidera quòd non mane, imò ſerò reddit mercedem: quia ſolùm remunerat perſeverantem operarium & fide-

Chryſoſtom. ibidem.

Morale.

Ætates ſex hominis.

Chryſoſt. locô prænotatô

fidelem, *Dicit Dominus vineæ* id eſt; DEUS Pater qui Dominus eſt, *Procuratori ſuo*, ſcilicet Chriſto: Pater enim omnia dedit in manus Ejus. *Voca operarios*, & non otioſos ante tribunal *& redde illis mercedem*, ſcilicet æternam: voca inquam eos de labore ad requiem, de mœrore ad jucunditatem de bello ad pacem: *incipiens à noviſſimis uſq; ad primos*. Denarius datur primò noviſſimis: quia ſecundùm Auguſtinum licèt detur omnibus ſimul, illi tamen qui poſt unam horam, vel paucas ipſum recipiunt, dicuntur priùs recipere quàm illi qui poſt multas horas expectaverunt, & poſtea receperunt. Et ſecundùm Chryſoſto:, Juſtitia fuit omnibus reddere: ſed noviſſimis primò, hoc non fuit juſtitiæ contrarium, ſed miſericordiæ oſtenſivum: dum tamen aliis reddatur. Unde ſecundùm ſeundem, ut oſtendat DEUS inæſtimabilem miſericordiam ſuam, Primùm, noviſſimis reddit mercedem, poſtea primis: nimia enim miſericordia ordinem non aſpexit. Domini ergo miſericordia, quæ in ſuis donis plùs aſpicit cor, & præfert operi, & tempori ſupplet in nobis damna ip ſius operis & temporis. Unde Bernardus. Exaggera quantumvis merita, & extolle ſudores: *melior eſt miſericordia Domini ſuper vitas:* ex ea ſanè operis & temporis damna mihi reſartio. Et ſic ex præcepo Patrisfamilias acceperunt noviſſimi, & ſimiliter primi ſingulos denarios: id eſt; ſingula præmia juxta conventionem: ſcilicet æternitatem, ſeu vitam æternam. Secundùm Auguſtinũ. Iſte unus denarius qui omnibus datur, eſt una vita æterna, quæ ab omnibus percipietur, quæ æqualis erit omnibus: nulli longior, nulli brevior: quia in ea non vivit unus aliò minùs, ſeu prolixiùs, meritorum tamen diverſitate fulgebunt, alii magis, alii minùs. Hic ergo denarius unus, eſt in ſe multiplex, propter differentiam accipientium: quia ibi erunt multæ diverſitates meritorum. Et accipientes primi murmurabant adversùs Patremfamilias dicentes: *Hi noviſſimi*, ſcilicet gentiles, vel martyres, vel in bonis ferventes *unâ horâ fecerunt:* quia modico tempore labores ſuſtinuerunt: devotio enim voluntatis, temporis ſpatium breviavit, cum merito paſſionis Chriſti, *& pares illos nobis feciſti*, ſc. in præmio, *qui portavimus pondus diei & æſtûs*. Pondus diei, ſignificat opus juſtitiæ: æſtus verò, calorem tentationum quas conflat malignitas dæmonum, cupiditas temporalium, delectationes motuum carnalium. Portavimus ergo pondus: quia juſtitiam ſervavimus, & non ſuccubuimus. Poteſt dici, quòd iſta murmuratio erit admiratio de tanta DEI bonitate in Sanctorum remuneratione. Ubi notandum quòd duplex eſt murmur: ſcilicet comqueſtionis, & admirationis. Nunc verò Sancti non murmurant tanquam de aliorum gloria conquerentes: ſed quia vident quòd DEUS tam copioſè remunerat tardè venientes, quàm ſibi longo tempore ſervientes: quaſi murmurare dicuntur. DEI ſuper hoc liberalitatem & miſericordiam admirantes: quia illi noviſſimi, quaſi pro nihilo & ſine labore vitam æternam videntur acquirere. Unde & Petrus murmurare potuit, quòd latro citiùs ipſo ad Regnũ pervenit Ubi ſciendũ quòd iſta retributio juſta eſt, quantũ ad præcedẽtes, quia datur eis pretium conventum, & miſericordia quantũ ad ſequẽtes, quia pro modico labore æqualẽ prioribus accipiũt mercedẽ. Non gitur injuſtè agitur cũ primis, ſed miſericorditer diſpenſatur cum ultimis. Munerat primos per juſtitiam, extremos ſecundùm ſui bonitatem. Et æquale accipiunt præmium: ut oſtendatur, ſecundùm Apo-

Auguſtinus. ſermon. 59. de ver. Dom.

Chryſoſtom. hom. 34. Operis imperfecti.

Pſalm. 62.

Auguſt. de ſacr. Virg. capit. 26.

Denarii multiplicitas.

Pondus diei & quid ſignificet.

Murmur duplex.

Retributio juſta, & miſericordia abundans.

Apostolum, quòd non ex operibus salvati sumus. Itaq; nōn quotitatem nec quantitatem operum vel laborum, sed potiùs cor & charitatem attendit Dominus in remunerando, quia non considerat quantum, vel quamdiu, operatus fueris: sed ex quanto. Hinc etiam colligitur quòd sera pœnitentia, si fuerit vera, nec tollit gratiam, nec diminuit. Et licèt postremi æqualiter remunerentur cum primis, non tamen stultè differas converti: vel bene operari usque ad undecimam horam & ultimum temporis: ne tunc nimis oneratus, peccatis habens cor impœnitens exonerari non possis: vel si pœnitens ad multam pro peccatis satisfactionem tenearis. Si tamen usq; ad undecimam distulisti bene vivere: nec tunc desidiæ, sed magis quàm priùs exercitationi animæ intende. Unde Tullius: Senibus labores corporis minuendi exercitationes animæ augendæ videntur: & ita nihil magis cavendum est senectuti, quàm ne langvori desidiæq; succumbat. Moraliter isti murmurantes figuram tenent quorundam claustralium, qui eò quòd diutiùs fuerunt in claustro murmurant, si eis præponanrur juniores, vel parificentur. Unde docentur hìc seniores claustrales non debere murmurare, si videant aliquos juniores eis æquari, vel etiam in officiis præferri, & plùs honorari. Item datur hìc documentum quòd Religiosi non debent facere comparationes sui ad alios, quasi ipsi plùs serviant DEO, quàm sæculares: quia sæpe videmus quòd quidam sæcularium æquantur meritis quorundam religiosorum, vel etiam eos excedunt per meritum: *At ille respondens uni eorum dixit*: quod autem uni dixit, omnibus dixit. Vel uni: quia una & æqualis erat omnbus occasio murmurandi. *Amice non facio tibi injuriam*: quia injuria non habet locum ubi est mera gratia: & ideo si facit & dat gratiam uni, non facit injuriam alteri. *Nonne ex denario*, & pro mercede *convenisti mecum* à principio? *Tolle quod tuum est*, quasi diceret: paratus sum tibi reddere mercedem tuam, *& vade intra in gaudium Domini tui. An non licet mihi quod volo facere?* quasi diceret sic: quia voluntas DEI nullô modô distorta esse potest, unde signanter dicit, quod volo: quia enim vult, ideo licitum: nos quia licitum, ideo volumus. Et ut non solùm licita, sed etiam benignitate plena ostendatur voluntas Divina addit. *An oculus tuus*, id est; consideratio tua *nequam est*, & inæqualis, *quia ego bonus sum*, scilicet ex natura bonitatis meæ abundanter communicans? Unde dicit, nequam, non propter culpam, sed propter considerationis inæqualitatem, quia illa admiratio procedit ex comparatione Divinæ justitiæ, magis, quàm ejus misericordiæ infinitæ. Ubi Gregorius. Stulta est quæstio hominis, contra DEI bonitatem. Conquerendū quidem esset, si non daret quod deberet, non si dat quod non debet. Unde & Chrysostomus. De Ejus dato nemo justè murmurat, qui ampliùs dat quàm homo desiderat. Ultimò concludens parabolam, dicit: Sic scilicet ut ostensum est, *erunt novissimi primi, & primi novissimi*. ut nulla sit differentia temporis clausa. Sæpe enim illi qui ad pœnitentiam tardè veniunt, citiùs remunerantur quàm illi qui tempestivè veniunt, quia citiùs de corpore exeunt, vel sœpe illi qui tarde ad pœnitentiam veniunt tempore præcedunt alios in fervore, sicut in itinere consvevit, ut qui tardiùs exierunt, velocitate moram compensent. Vel illi qui sunt novissimi in oculis suis, sunt primi in oculis DEI. Vel illi qui novissimi judiciô hominum sunt, sæpe sunt primi judiciô DEI, quia DEUS non considerat exteriora hominis, sed interiora cordis. Quamvis autem audi-

Galat. 2.

Cicero 1. Offic.

Murmur claustraliū.

Voluntas Dei licitū facit.

Gregorius hom. 19. in Evang.

Chrysostom. hom. 34. operis imperfecti.

audieris in parabola omnes accepisse singulos denarios, non tamen putes omnes ad fidem vocatos, vitam æternam accepturos. Unde additur sententia valde metuenda: *Multi enim*, de primis, de tertiis, sextis, nonis, & novissimis, *sunt vocati*, scilicet ad fidem & meritum, sed de his omnibus, *pauci sunt electi*, ad beatitudinis præmium & Regnum. Multi sunt de Ecclesia militante, qui non erunt in Ecclesia triumphante. In quo paucos ostendit esse eos qui salvantur, ad comparationem eorum qui per singulas horas vocantur, quia secundùm Gregorium. Ad fidem plures veniunt, plures Ecclesiæ parietes implent, sed ad Cœleste Regnum pauci perducuntur. Hoc figuratur de filiis Israël, quorum multi ad terram promissionis fuerunt vocati, sed pauci ad intrandum fuerunt electi. Et similiter de Gedeone, qui plures ad bellandum vocavit, sed paucos elegit quos secum duxit: quia, *lata est via, & spatiosa porta, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam, sed arcta est via, & angusta porta, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui intrant per eam.* Dupliciter autem vocat nos DEUS. In præsenti ad laborem in futuro ad requiem: unde necesse est ut quicunq; futuram remunerationem desiderat, præsentem non refugiat laborem, quia illi qui pro DEO fideliter suscipiunt laborem, feliciter pervenient ad remunerationem: quando audient DEUM dicentem: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & Ego reficiam vos.* Et tantò majorem remunerationem accipient, quantò majorem laborem sustinent, quia teste Apostolo: *Unusquisq; mercedem secundùm laborem suum accipiet.* Omnes ergo qui vocati sumus, novimus: utrum verò electi, adhuc ignoramus. Et ideo tantò sollitiores esse debemus in bono opere quantò inexcusabiles nos esse scimus de vocatione. Unde Gregorius. Duo ergo sunt, quæ sollicitè pensare debemus. Primum est, ut de se quisq; minimè prœsumat, quia etsi jam ad fidē vocatus sit, utrum perenni Regnô dignus sit, nescit. Secundum verò est, ut unusquisq; proximum, quem jacere fortasse in vitiis conspicit, desperare non audeat, quia Divinœ misericordiœ divitias ignorat. Quid enim sit hodie, aspicimus sed quid cras futurus sit unusquisq;, nescimus. Plerumq; & qui post nos venire cernitur, per agilitatem nos boni operis antecedit. Et vix eum cras sequimur, quem hodie, præire videbamur. Unde & Chrysostomus. Hæc parabola posita est, ut qui tardè convertuntur non desperent, sed avidiores fiant, quoniam in hac vita non est ita sera pœnitentia, quin si corde perfecto fiat, possit tanto fervore procedere, ut mereatur multis prioribus non sic ferventibus in prœmio anteferri. Hœc Chrysosto. Nullus ergo desperationi, nullus locus restat excusationi siquidē in omni œtate & in omni hora peccator suscipitur: peccator enim quâcúq; horâ conversus fuerit & ingemuerit, vitâ vivet, & non morietur. Et quia incerta est in omnibus ætatibus cuilibet hora vocationis suœ, paratus unusquisq; debet esse in bona operatione, ut sicut incertus est exitus, sic certus sit in bono opere animus, ne fortè si quando potest non vult bonum operari, tunc incipiat velle quando non erit posse. Debemus ergo omni die sic vivere, tanquam illa die morituri, ut sic residuum temporis nostri possimus expectare securi. Unde Seneca: Sic ordinandus est dies omnis, tanquam cogat agonem atq; expleat vitam. Ille beatissimus & securus sui possessor est, qui crastinum sine sollicitudine expectat. Inter cœtera mala, hoc habet stulti-

Pauci salvandi. *Gregor. h. 19.* *Matth. 7.* *Vocatio Domini.* *Matth. 11.* *1. Cor. 3.* *Gregorius Ibidem.* *Chrysostom. hom. 65. in Matth.* *Ezech. 18.* *Vitæ incertitudo.* *Seneca Epistol. 13.* *Stultitiæ proprium.*

tia proprium, quòd ſemper incipit vivere. Quid eſt turpiùs, quàm ſenex vivere incipiens, Conſidera, quàm pulchra res ſit conſumare vitam ante mortem. Deinde expectare ſecurè reliquam ſui temporis partem. Nullus enim vitam in craſtinum ſpectat. Non enim vivunt: ſed victuri omnia differunt. Hæc Seneca. Multum quippe juvat ad vincendam delectationẽ peccati, recordatio mortis & finis noſtri. Unde Sapiens: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis.* Et Gregorius. Nil tantum ad domandum desideriorum carnalium appetitum valet, quantũ ut unuſquiſq; mortem penſet. Et Bernardus, Saluberrimum eſt remedium redeundi ad Dominum, habere præ oculis mortem. Multùm etiam juvat nos deſides & pigros, IESUM & ſtudioſos aſpicere, ſi volumus non deſides fieri & pigritari, ſed feruere potiùs & proficere: inde enim exempla & bona multa poterimus reportare.

Eccl: 7.
Gregor: l. 10. mo ial. c. gra,

DE VILLICO INIQUITATIS.
Caput XV.

DEinde ponit parabolam, ſecundùm rem geſtam, de villico iniquitatis diffamato apud Dominum ſuum ex diſſipatione bonorum ſuorum: quia ea inutiliter in illicitis conſumpſerat & ſuperfluis, non timens offendere Dominum ſuum. Quæ parabola, ſicut & prædicta, ſpecialiter pertinebat ad diſcipulos: quia officium villicationis, & periculum reddendæ rationis maximè pertinet ad Prælatos. Eſt enim villicus propriè gubernator & cuſtos villæ: ſed hìc accipitur pro æconomo, id eſt, curatore & diſpenſatore: qui ſc licet univerſam ſubſtantiam domûs diſpenſat. Oeconomus enim tam pecuniæ, quàm frugum & omnium quæ Dominus poſſidet diſpenſatorẽ deſignat Hic timens amoveri ab officio, & egere, clamfecit miſericrrdiam cum debitoribus Domini ſui: ut cùm amoveretur, reciperent eum in domos ſuas, memores ſui beneficii. Et ideo dicit, quòd *homo quidam erat dives qui habebat villicum*, & infra in fine applicat parabolam ad propoſitum, dicens: *& ego vobis dico, &c.* Similiter enim, *homo quidam*, id eſt, ipſe DEUS pro nobis Homo natus dives: quia gloria & divitiæ in domo ejus, *habet villicum*, id eſt diſpenſatorem, cui tradidit bona ad diſpenſandum. Hujus ergo Domini, id eſt Chriſti triplex eſt villicus, ſcilicet in ſpiritualibus Prælatus: in temporalibus, Princeps terrenus: in utriſque, quilibet Chriſtianus. Quilibet enim homo eſt villicus DEI, cui triplex villa cõmiſſa eſt gubernanda, qui fructus cujuslibet villæ prudenter debet diſpenſare. Prima villa, eſt mundus iſte, cujus fructus ſunt bona temporalia: quæ quilibet cuſtodire debet, ne mali rapiant, & ut ſibi commiſſa ſervis Domini ſui diſtribuat. Secunda villa, eſt corpus proprium, quod eſt cuſtodiendum: ne quando ingrediatur mors ad animã per portas ſenſuum: bona etiã ipſius corporis ut ſanitas & fortitudo, &c. ad DEI ſervitium & honorem ſunt diſpenſanda. Tertia villa, eſt anima quæ à pravis cogitationibus eſt cuſtodienda, cujus omnes virtutes debent diſtribui ad cognitionem & honorẽ & amorem DEI. *Et hic*, ſcilicet triplex prædictus villicus diffamatus eſt apud illum, ſcilicet Deum: quia nihil latet Eum, *quaſi diſſipaſſet bona ipſius*, malè eîs utendo, ſcilicet res temporales in illicitis & ſuperfluis expendendo, corpus ſuum voluptatibus dando: animam immundîs cogitationibûs implendo. Et bene dicit, Ipſius: quia bona noſtra, DEI ſunt authoritate: ſed noſtra ſunt utilitate. Fit autem hìc diffamatio vel accuſatio remorſu conſcientiarum, vel evidentiâ operum, vel per Angelos qui nobis miniſtrant, & omnia opera noſtra DEO renuntiant. *Et vocavit illum*, ſcilicet inſpirationibûs interioribûs, prædicationibûs exterioribûs, evidentibûs beneficiîs, multiplicibûs flagellîs: & incutiendo timorem æternæ damnationis, *& ait illi*, eum ante mortem corripiendo & monendo. *Quid hoc audio de te?* bonorum diſpenſatore. *Redde rationem villicationis tuæ*: & dum vivis cogita qualiter debes operari. Oportet enim reddere rationem, aut in vita, aut poſt mortem. Iam enim ultra, ſcilicet à tempore mortis tuæ non poteris villicare, nec quidquã boni agere. Tunc enim non poterit quis Deo ſatisfacere de rebus per eleemoſynas: nec de corpore per jejunia, nec de anima per orationes. Tria

Lucæ 16.
Villicus quis dicitur.
Villa triplex nobis cõmiſſa.

verba dicit hic Christus peccatori, magnæ angustiæ & anxietatis: quæ si cõtinuè insonarent auribus nostris, nullò modò peccaremus. Primum est rigidæ reprehensionis: cùm dicitur: *Quid hoc audio de te?* sic ditato gratiarum muneribûs, sic prævento benedictionibûs dissipatore rerum mearum tibi cõmissarum. *Quid hoc audio*, clamorem de terra resonantem tam horribilia scelera, tam antiqua vitia, qui tanta bona dissipasti: quia temporalia malè expendisti, corpus inquinasti, & animam peccatîs inveterasti. Secundum verbum est anxii timoris, cùm subditur: *Redde rationem villicationis tuæ.* O verbum strictum! O verbum anxium! O verbum durum, discussionis districtæ tunc faciendæ, quando exigetur à nobis ratio de occultis cordium cogitationibus, de otiosis sermonibus, de nostris operibus: tunc aperti erunt libri cœlestes, tunc apertus erit liber conscientiæ, in quo leget memoria quidquid homo cogitavit, dixit, & fecit: tunc examinabuntur omnia, & tunc discutietur de tota vita nostra. Tertium verbũ est amari doloris, cùm additur: *Iam non poteris villicare.* In futura enim vita tollitur omnis villicatio hominum: ita ut ulteriùs nec bene, nec malè possint operari. Magnus igitur est dolor animæ, quando proximante hora mortis, audit sibi dici, quòd ulteriùs non possit villicare. Puto quòd totum mundum daret, ut sibi concederetur spatium unius horæ quô pæniteret, & aliquid boni ageret: sed nõ datur, quia tempus illud est reddendæ rationis, nõ exercendæ villicationis. Audiamus ergo hæc verba tria severi Judicis, & ante judicium placemus Eum, ut non pereamus.

Timens autem villicus de vocatione in morte vel in judicio, & reddenda ratione *ait intra se*, in sua cogitatione. Intra se loquitur, qui nullũ amicum invenit, cum quô consiliari possit. *Quid faciam, quia Dominus aufert à me villicationem?* id est, omnium villarum prædictarum custodiam, scilicet tam rerum, quàm corporis & animæ, & hoc erit in morte. Sæpe enim contingit, quòd tales timore mortis ducuntur ad pœnitentiam, & ad cogitandum de vita futura. Sic semper cogitare debet peccator secundùm Job: Quid faciam cùm surrexerit Deus ad judicium, & cùm quæsierit, quid respondebo illi? Non ait, quid dicam: sed, quid faciam, quia apud districtũ Judicem non excusant verba svasoria, sed facta meritoria. *Fodere*, per pœnitentiam *non valeo*, id est proprio labore & pænitentiâ non possum de peccatis satisfacere, & ad vitam beatam venire. *Mendicare* per orationem, *erubesco*, quia verecundum debet esse hujus mundi divitibus petere suffragia spiritualia, & non rependere in temporalibus. In alia vita anima non potest operari opera quibûs adjuvetur ad gloriam. Unde Chrysost. Vita præsens habet exercitium mandatorum, futura verò solatium. Si nihil operatus es hìc, frustra in futuro speras. Item nec bona ipsa potest ab aliis mendicando impetrare: quia non dabitur ei. Hujus signum sunt virgines fatuæ, quæ petentes oleum, à prudentibus sunt expulsæ: sed nec dives epulo mendicans guttam aquæ meruit recipere. *Scio quid faciam*, quia scilicet antequam tollat per sententiam mortis à villicatione, debita relaxabo debitoribus Domini mei, & distribuam eis de facultatibus ipsius, *ut cùm amotus fuero à villicatione*, scilicet in morte: *recipiant me in domos suas*: id est, per eorum merita & suffragia recipiar in vita beata, ne cogar fodere, aut mendicare frustra. Et in domos pluraliter, propter diversitatem præmiorum, quia ibi
Joan: 14. mansiones multæ sunt. In has domos nullus potest ingredi, nisi per ostium misericordiæ, vel spiritualis, vel corporalis. In cujus signum Salomon in ingressu sancta sanctorum, fecit duo ostiola de lignis olivarum, per oleum
Mansiones enim misericordia designatur. Nota quòd mansiones cælestes sunt pauperũ,
cœlestes pau quia illis datæ sunt: pauperum enim spiritu est regnum cœlorum. Unde si
perum sunt divites illud habere volunt, oportet ut à pauperibus emant. Divites enim
Matt: 5. habent domos in terra, pauperes in cœlo: libenter ergo divites recipiant pauperes in domos suas in terra, ut à pauperibus recipiantur in cœlo. Unde Augu. Præbe terram, & accipe cœlum. Ubi considerandum est, quòd ut supra dictum est, tres villæ commissæ sunt homini, scilicet mundus, corpus, & anima, quorum fructus debet dispensare ad honorem Dei. Corpus namq; suum debet distribuere jejuniis, vigiliis, & cæteris laboribus pro Deo

assumptis, & tunc sanitas, fortitudo, pulchritudo, quæ sunt bona corporis, optimè erunt dispensata. Si verò corporis labores sustinere non possit, dicens cùm villico, *fodere non valeo*: saltem bona animæ, quæ sunt amor, cognitio, & memoria, ita distribuat orando, meditando de lege Domini, & cunctos etiam inimicos amando, ut orationibus sibi recompensetur, quòd laboribus efficere non potuit. Et si rursus orare erubescit, ut pote quia nescit: dicens quemadmodum & hic villicus dicebat: *mendicare erubesco*: qui enim orat, mendicat, quia suffragium petit: tunc certè non restat, nisi ut provideat sibi taliter de bonis terræ villæ Domini, scilicet de bonis temporalibus eleemosynas largiendo, quia talis dispensatio omnē defectum excusset corporis & animæ. Jejunium enim, quod distribuit bona corporis, & oratio, quæ distribuit bona animæ, atquè eleemosyna, quæ distribuit bona mundi, sunt opera quibûs habetur vita æterna. *Convocatis itaque singulis*, seorsim his ab illis, *debitoribûs Domini sui*: quia Religiosi & pauperes quantumcunq; justi, sunt debitores Dei: fecit circa eos misericordiam de bonis temporalibus sibi traditis ad dispensandum, dans ipsis oleum & triticum, oleum quippe compassionis, & triticum subventionis. Ad hoc ergo tendit ista parabola, ut sicut dedit de bonis Domini oleum & triticum, sic & nos demus pauperibus de bonis à Deo nobis traditis, oleum compassionis interioris, & triticum subventionis exterioris, quia bonorum nobis datorum non Domini, sed tantùm dispensatores sumus. In hoc autem quòd plus dedit de oleo, quàm de tritico, significatur quòd plus debemus compati affectu, quàm possumus subvenire effectu. *Et laudavit Dominus villici*, non Dominus omnium, *villicum iniquitatis*, id est, villicum iniquum, non quòd adversùs eum fraudulenter, sed pro se prudenter, secundùm prudentiam hujus sæculi, non tamen bene vel meritoriè egisset, non enim laudavit eum de fraude quàm fecit, sed de prudentia & ingenio, quó sibi in futurum prospexit, est namq; prudentia, quædam sibi in posterum providentia. Sic divites hujus mundi non sunt laudabiles de deceptione in illicitis actibus, sed de hoc quòd prudenter se convertunt ad distribuendum bona, in piis operibus, ut per hoc provideant sibi in futurum, quia secundùm Ambros. Sola misericordia est comes defunctorum. Cui etiam prudentissimè non solùm Dominus villici, sed etiam Dominus omnium applaudere videtur, subjungens ad quid hanc similitudinem dederit: *Quia*, iniquit, *filii hujus sæculi*, & tenebrarum, id est homines temporalibus intenti, & amatores mundi, *prudentiores sunt filiis lucis in generatione sua carnali*: id est in sæcularibus ad quæ videntur geniti, id est magis astuti & fervidi sunt in carnalibus & temporalibus negotiis agendis, quàm filii lucis & vitæ æternæ, id est, homines spiritualibus deputati, & amatores cœlestium sint in spiritualibus negotiis exercendis. Prudentiores sunt illi in malo, quàm isti in bono. Vix enim inveniuntur aliqui, qui tantam prudentiam & curam habent in acquirendis bonis æternis & permanentibus, quantam calliditatem & solicitudinem isti habent in acquirendis bonis temporalibus & fugitivis. Pro his nempe die noctuq; vigilant, angustiantur, laborant, & modis omnibûs tales divitias coacervare non cessant. Sicut bubo & catus clariùs vident de nocte, quàm homo, non ad legendum literas, sed ad capiendum mures: sic filii sæculi acutiùs vident, quàm filii lucis, non ad sciendum legem Dei, sed ad acquirendum bona mũdi. Audiant hæc filii lucis, & à filiis tenebrarum, scilicet hujus sæculi, vinci erubescant. Ideo enim hæc scripta sunt, ut audiendo prudentiores fiant, non autem ut iniquitatis villicum imitando, fraudem vel injustitiam in aliquo agant. Ubi Beda: Audiant sapientes hujus sæculi, ut stultam sapientiam deserere, & sapientem Dei stultitiam discere queant: quanti eorum sapientiam Divina æquitas æstimaverit: quos non verè prudentes, sed in generatione sua prudentes esse commemorat. Juxta hoc quòd alibi dicitur, *væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes*. Nec non & amatores vitæ æternæ filios lucis appellando: non aliud eos qui sapientes sunt ut mala faciant bene autem facere nescierunt, quàm filios esse tenebrarum arguit: filii autem lucis, & filii hujus sæculi vocantur, quomodo filii regni & filii perditionis: cujus enim quisque agit opera, ejus cognomina-

Laudatio Villici.

Prudentia

Prudentes sæculi.

Beda in cap. 16. Lucæ.

Esaiæ 5.

Hieroy. ad Hedibium. minatur & filius. Hæc Beda. Sed heu nos (ut agit Hieronymus) ferventissimi sumus in terrenis, frigidissimi in cælestibus: & summam in rebus parvis exhibemus alacritatem, ad majora tepescimus: celerem habituræ finem res sine fine quæruntur, cœlestes divitias immortales honores, pigrâ quâdam dissimulatione negligimus. Hæc Hieronymus. *Sapientia nociva.* Ubi notandum, quòd quædam est sapientia nociva: & ista est carnalis, quàm habent avari, in acquirendo divitias: superbi, in acquirendo honores: luxuriosi, in acqui- *Jacob: 3.* rendo delicias. Unde Jacobus: Non est ista sapientia desursum descendens: sed terrena, quò ad avaros: animalis quò ad luxuriosos: diabolica, quò ad superbos. Quantùm autem ad istam sapientiam, verum est quòd filii hujus sæculi sunt prudentiores filiis lucis: quia filii lucis eam aspernantur & fugiunt. Secunda sapientia est superflua, quæ est de imperti- *Sapientia superflua* nentibus ad salutem. Ista sapientia est mundana & sæcularis, sive sit Philosophica & Phisica: sive scientia legum & Decretalium, quæ pro tanto dicuntur superfluæ: quia sine illis potest salus esse. Quantùm etiam ad istam sapientiam, filii sæculi sunt sæpe prudentiores, quàm filii lucis: quia *Sapientia necessaria* viri spirituales parum curant de talibus scientiis. Tertia sapientia est necessaria, quæ est de expedientibus ad salutem: & ista est sapientia divina, quæ consistit in vera Dei & boni cognitione. Quantùm autem ad istam sapientiam, filii lucis sunt prudentiores, quàm filii hujus sæculi: imò in rebus Divinis filii sæculi videntur esse stu ti, filii autem lucis sunt valde sa- *Filii sæculi per conjecturas.* pientes & providi. Qui autem sunt filii sæculi, non apparet manifestè: sed tamen potest de hoc aliqua conjectura haberi. Una est, quia communiter filius habet inclinationem ad artificium Patris: & ideo quando persona tota est mundana, & ad negotia mundi inclinata, signum est quòd pertinet ad filios sæculi. Secunda conjectura est, quia filius assumit arma Patris: sic persona quæ in seipsa assumit arma mundi, quæ sunt superbia, avaritia, gula, luxuria, hæc videtur pertinere ad generationem mundi. Filii autem lucis similiter cognoscuntur duplici conjecturâ. Prima est, quando persona cùm omni devotione sustinet visitationem DEI, quâ visitatur per flagella: vel aliò quòcunque modò: & quando non permittit aliquid in corde suo quod est contrarium DEO: signum est quòd est filius DEI. Secunda conjectura est, quia communiter pulli avium comedunt libenter cibum, quò consveverunt uti parentes eorum, & in ipso potissimè delectantur: sic quando homo libenter degustat cælestia, quæ fuerunt cibus Christi, & ei sapiunt talia, ac continuè conatur qualiter impleat voluntatem Divinam, iste est propriè filius DEI. Deinde quasi à minore, infert concludendo propositum. *Et ego vobis dico. Facite vobis*, id est *Mamona iniquitatis* ad vestram utilitatem, *amicos de mammona iniquitatis*, scilicet de temporalibus divitiis: sed non eò modò quò fecit villicus iniquitatis, non defraudando aliena, sed largiendo vestra, *ut cùm defeceritis*, meritis propriis & præsenti vitâ, *recipiant vos in æterna tabernacula*: id est, per sua merita & suffragia im- *Psal. 83.* petrent apud DEUM, vos finaliter recipi in vita beata. Ad hæc tabernacula Propheta suspirans ait: Quam dilecta tabernacula tua: quasi diceret Dominus, si sibi in futurum etiam cùm dolo & fraudulenter providens laudatur: multòmagis laudandi eritis si sine dolo & legitimè vobis provi- *Greg. l. 21. moral. c. 14.* deritis. Ubi Gregorius. Si non eorum, scilicet pauperum, amicitiis æterna tabernacula acquirimus: dantes pensare debemus, quia Patronis potiùs *Mamona.* offerimus munera, quàm egenis bona largimur. Mammona mammonæ lingvâ Syrâ, divitiæ dicuntur: & mammon mammonis Satanas, qui opibûs seducit, appellatur. Et est advertendum, quòd non dicuntur hìc divitiæ iniquitatis: quia iniquè & de malo acquisitæ de illis nempe non præcepit Dominus fieri eleemosynam, cùm nunquam bonus usus justificet malè ac- *Eleemosyna de quibus fiat.* quisita: & ideo talia sunt restituenda, non in eleemosynis danda. Potest tamen de divitiis iniquo affectu, vel actu malè acquisitis fieri eleemosyna, ut de acquisitis per meretricium, vel lenocinium, vel diebûs festivis la- *Divitiæ iniquæ.* borando, vel hujusmodi. Si verò divitiæ non de malo sunt acquisitæ, nihilominus dicuntur mammona iniquitatis pluribus, de causis.

Primò,

Primò, quia non sunt veræ divitiæ, nec servant quod promittunt, sed falsæ, quia fallunt & decipiũt. Promittunt, n. securitatẽ, & dant timorẽ, satietatẽ, & dãt esuriẽ: stabilitatẽ, & dant subitam dejectionẽ. 2dò, quia iniqui in eis confidunt, ac fidem & spem in eis constituunt. Tertiò, quia iniqvus mammon præest eis qui tentat homines cupiditate, ut serviant avaritiæ: quod est idolorum servitus, & sæpe faciunt homines iniquos: ut semper desiderent ampliùs. Quartò, quia sunt multarum iniquitatum materia: propter divitias, nẽpe multa committuntur iniqua, & expenduntur in multis illicitis & superfluis. Quintò, quia ut plurimum acquiruntur iniquè: in pluribus n. Prædecessoribus necesse est aliquem reperiri, qui injustè usurpaverit aliena: unde vulgatâ communi dicitur sententiâ. Omnis dives aut iniqvus est, aut hæres iniqui. Sextò, dicuntur mammona iniqvitatis, id est: inæqualitatis quia inæqualiter possidentur, nam unus habet ad superabundantiam, alius ad sufficientiam. alius ad necessitatem extremam, alius ad totalem penuriam. Septimò, quia iniquè retinentur: quod n. ultra necessaria vitæ retinentur: nec proximi necessitatibus erogatur pecunia est iniquitatis, id est; contra æquitatem: in ea enim non servamus æquitatem quam proximo debemus, quem sicut nos diligere jubemur. Pauperes ergo recipient *Bonorum* nos in suas domos Cœlestes, si nos eos receperimus in nostras domos *divisio.* terrestres. Unde Augustinus. omnia bona sua dedit DEUS duo- *Augustinus* bus hominibus: divitibus terrena, pauperibus Cœlestia. Sed DE- *librô 50.* US volens utrumq; salvare, constituit ut hìc divites in sua hæredi- *hom. 14.* tate recipiant pauperes, & pauperes in sua hæreditate eos collocent, & uterq; per alium collocetur. Et si non omnes pauperes possunt nos recipere in domos Cælestes, tamen quia largimur his, recipiemur ab Angelis & Sanctis: quia largiendo pauperibus Angelorum nobis cæterorumq; Sanctorum gratiam comparamus: & quamvis bonum sit eligere pauperes bonos, & aliis præferre indatione eleemosynæ, tamen qui dat indigenti peccatori, non quia peccator: sed quia homo est: non peccatorem nutrit, sed justum: quia culpam, non diligit, sed naturam. Qui autem eleemosynam accepturus est, attendat bene si indigeat: alioquin non accipiat ne rapinam committat. Unde Hieronymus. Monache si eges & accipis, das potiùs, quam *Hieronymus* accipis. Si autem non eges, & accipis: rapis. Portò non indiget *in Psal. 145.* Monachus, si habeat quod naturæ sufficit. Et hanc sufficientiam A- *1. Timot. 6.* postolus certa diffinitione describit: habentes, inquit, alimenta & quibûs tegamur hîs contenti simus. Unde in collatione Abbatis *Cassianus* Abrahæ. Noveris autem te ex hoc non levî affici detrimentô: quia *collat. 24.* cùm sis sani corporis, ac robusti: stipe sustentaris aliena, quæ justè so- *cap. 12.* lis est debilibus attributa. Misericordiæ ergo operibus insistamus: *Opera mise-* quia multa bona & in vita, & in morte, nobis inde comparamus. Un- *ricordiæ.* de Hieronymus. Non memini me legisse malè mortuum qui liben- *Hieron. ad* ter exercuit opera pietatis: habet enim multos Intercessores, & im- *Nepotianũ.* possibile est multorum preces exaudiri. Unde & Leo Papa: Quid- *Leo sermone* quid in cibos pauperum, in curationes debilium, in pretia captivo- *de eleemosyn.* rum, & in quælibet opera pietatis impenditur: non minuitur sed augetur. Nec unquam apud DEUM perire poterit, quod fidelis benignitas erogaverit: dum quod cuiq; tribuit, id sibi ad præmium recondit. *Beati enim misericordes, quoniam ipsorum miserebitur DEUS.* Nec delictorum memoria erit, ubi testimonium pietatis affuerit. *Matth. 5.*

Hæc Leo Papa. Religiosus verò & qui non habet unde possit eleemosynam dare materialem, nihilominus ex corde potest facere eleemosynam DEO valde gratam: videlicet ad hoc voluntatem habendo, seu etiam illatas sibi injurias proximo indulgendo, vel adversitati alienæ ex corde compatiendo. Igitur o! Monache, o! Clerice, o! Laice, dum vivis cogita qualiter debeas operari: ut scias & habeas quid in judicio possis respondere, ubi audies, redde rationem villicationis tuæ. Villici enim sumus, non Domini, rerum temporalium & spiritualium & nobis ad necessarios usus proximorum cōmissarum. Et si eas proximis non distribuimus, alia retinemus. Unde Chrysostomus: Opinio quædam erronea ac generata mortalibus auget crimina, minuit bona. Ea verò est opinari, quòd ea quæcunq; possidemus in usu vitæ, possidemus ut Domini. Et ideo etiam opportunè ea apprehendimus, tanquam bona præcipua. Sed contrarium est. Non enim nos ut Domini in vita præsenti collocati sumus in propria domo, sed tanquam hospites & advenæ: quò nolumus ducimur, & quò non putamus: & qui nunc locuples est, in brevi fit mendicus. Ergo quicunq; sis, noveris te esse dispensatorem alienorum: & transitorii usûs & brevis tibi jura concessa sunt. Abjecto ergo ab anima Domini fastu, sumas humilitatem, & modestiam villici. Hæc Chrysostomus. Attende & aliud quod tibi dicetur: jam enim non poteris villicare & operari. Unde Chrysostomus: Quotidie talia per effectus nobis exclamat DEUS, ostendens nobis ferventem in meridie sospitatem, priusquam advesperascat exanimem, & alium inter prandia exspirantem, & diversimodè ab hac villicatione discedimus. Sed fidelis dispensator, qui de propria dispensatione confidit: desiderat cum Paulo dissolvi & esse cum Christo. Is autem cujus sunt vota terrena, auxiatur in exitu. Hæc Chrysosto. Cogita etiam quòd tunc fodere non valebis, & mendicare erit confusionis. Unde Beda: Ablata quippe villicatione fodere non valemus: quia finitâ hâc vitâ, in qua tantùm licèt operari, nequaquam ultra bonæ conversationis fructum ligone devotæ compunctionis licèt inquirere. Mendicare confusionis est, illô scilicet pessimô genere mendicandi, quô virgines illæ fatuæ mendicasse feruntur, & de quo Salomon ait: *Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo æstate, & non dabitur ei.* Hæc Beda. Ut autem idem dicit Beda, si hi qui præbent eleemosynam de iniquo mammona faciunt sibi amicos, à quibus in æterna tabernacula recipiantur: quantò magis hi qui spirituales largiuntur epulas, qui dant conservis cibaria in tēpore suo: certissimè debent spe summæ retributionis erigi.

Domini non sumus hic. *Philipp. 1.* *Beda in cap. 16. Lucæ.* *Prover. 20.* *Prover. 31.*

Postquam ergo Dominus præmisit de dispensatione pecuniæ corporalis subdit de dispensatione pecuniæ spiritualis, dicens: *qui fidelis est in minimo*, & in dispensatione minorum, scilicet temporalium: *& in majori*, id est; in dispensatione majorum, scilicet spiritualium. *Fidelis est. Et qui in modico*, scilicet in carnalibus, *iniquus est*, ut non bene pro necessitate proximorum expendat: *& in majori*, sc. in spiritualibus *iniquus est*, ut non pro utilitate communi dividat: quasi diceret, qui bona temporalia quæ sunt minima bene dispensavit in eleemosynis, & in aliis piis usibus, dignus est ut sibi committatur dispensatio spiritualium quæ sunt majora: quia fidelitas dispensationis primæ, est argumentum fidelitatis secundæ. Et qui modica, scilicet bona temporalia non bene dispensavit: sed in illicitis con-

ſumpſit, vel malè retinuit: indignus eſt ut ſibi comittatur diſpenſatio majorum. ſcilicet ſpiritualium, quia infidelitas prima, eſt argumentum ſecundæ. Hic habes argumentum, quòd avarus non eſt bonus Prædicator, vel Prælatus. Unde ſubdit: Si ergo in iniquo mammona, ſcilicet in bonis temporalibus & divitiis, fideles non fuiſtis diſpenſando, quæ ſunt magis bona ſecundùm apparentiam, quàm ſecundùm veritatem: quod verum eſt, ſcilicet bona ſpiritualia, quæ ſunt vera bona, quis credet vobis? id eſt; tradet vobis ad diſpenſandum? quaſi dicat, nullus ſapiens. Unde habes exemplum de quodam Epiſcopo, qui quatuor caſeos tradidit ad cuſtodiendum nepoti ſuo: & quia malè cuſtodivit, ideo curam animarum tradere ſibi noluit. *Et ſi in alieno fideles non fuiſtis*, ſcilicet in temporalibus, quœ ſunt aliena à nobis, quia ſunt extra nos: *quod verum eſt*, ſcilicet bona ſpiritualia, quæ ſunt habentibus intrinſeca: *quis dabit vobis ad diſpenſandum?* quaſi dicat nullus ſapiens hoc faceret. Qui enim fidelis non eſt in diſpenſatione bonorum fortunæ, & divitiarum corporalium, quæ reſpectu ſpiritualium falſæ divitiæ ſunt, & à nobis alienæ, quia extra naturam noſtram ſita: nihil enim intulimus in hunc mundum, & nihil hic auferimus: poſſuntq; nobis auferri etiam nolentibus: diſpenſationem bonorum gratiæ & divitiarum ſpiritualium, quæ veræ divitiæ ſunt, & noſtra quia propriè homini deputata (ad ea enim habenda nati ſumus, nec poſſunt nobis auferri nolentibus) nullus ei credere vel dare debet: quia in eis etiam infidelis eſſet. Unde Ambroſ. Alienæ à nobis divitiæ ſunt: quia præter naturam ſunt. Neq; nobiſcum naſcuntur, neq; nobiſcum tranſeunt. Neque nempe noſtra ſunt quæ non poſſumus auferre nobiſcum. Sola virtus eſt comes defunctorum, ſola nos ſequitur miſericordia. Et ut dicit Auguſtinus. Poteſt homo invitus amittere bona temporalia: nunquam autem niſi volens, perdit æterna: ſecundùm Bedam: In minimo eſt fidelis, qui habet viſcera pietatis, & opera miſericordiæ: dando eleemoſynas, & diligendo proximos: in majori eſt fidelis, qui omnino adhæret Creatori, & unus ſpiritus cum eo deſiderat fieri. Sed qui fratrem non diligit quem videt, nec egeni miſeretur, quomodo diliget Dominum quem non videt: & quomodo ſeipſum DEO tribuet? Valde ergo conſiderandum eſt, in electione Prælatorum & Præpoſitorum quales in modico fuerunt: & quid pietatis & miſericordiæ habuerint: quoniam qui in modico fideles non ſunt, in magnis quoq; fideles non erunt. Unde præcepit Apoſtolus Timothæo & Tito: ut in eligẽdo Epiſcopo ſemper præconſiderent ſi fidelis fuerit, & non avarus in diſpenſatione rei familiaris: ſæpe nempe avarus in erogatione pecuniæ corporalis, avarus eſt in erogatione talenti ſpiritualis: ut nil verè faciam, niſi pro pecunia, vel pro perſonis, & juxta acceptionẽ perſonarum. Comitatur nẽpe eam ſæpe avaritia & cupiditas uſq; ad ſpiritualia. Et ideo tales ſi promoventur in Eccleſia, non ex DEI ordinatione, ſed magis ex permiſſione quadam Divina. Demus igitur aliena, ut ſuſcipiamus noſtra: præbeamus parva, ut recipiamus magna: ſeminemus in benedictione, ut metamus benedictionem: ſed qui parcè ſeminat, parcè & metet. Si bene diſpenſamus bona minora, ſcilicet fortunæ & naturæ: merebimur promoveri ad bona majora. ſcilicet gratiæ & gloriæ.

Avari deteſtatio.

1. Timo. 9.

Ambroſius in cap. 6. Lucæ.

Divitiæ alienæ à nobis.

Beda in cap. 16. Lucæ.

1. Timo. 3. & ad Titum 1.

2. Cor. 9.

DE DIVITE EPULONE ET LAZARO
Mendico ad januam jacente.
CAPUT XVI.

Luca 16. PHarisæi autem, qui erant avari, audientes Dominum JESUM de contemptu mundi & contra avaritiam disputantem: ac homines ab appetitu divitiarum retrahentem, & ad faciendum eleemosynas inducentem: *deridebant eum*, quasi irrationabiliter loqueretur, & contraria legi Prophetisq; præciperet, ubi multi ditissimi DEO placuisse leguntur, & observatoribus legis bona temporalia promittuntur non attendentes quia in lege carnalibus minora, propter Regnum æternum: & in Evangelio spiritualibus majora, propter Regnum Cœlorum jure præcipiuntur: & ideointer legem & Evangelium, sicut promissionum, ita & præceptorum debere esse distantiam. Ibi namquè dictum est, *Si volueritis & audieritis me,* *Matth. 5.* *bona terræ comedetis:* hic verò *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est Regnum Cælorum.* Item lex non promittebat temporalia, tanquã principale præmium: & ideo ubicunq; in sacra scriptura pro actibus virtutum promittuntur bona temporalia, sub illis intelliguntur bona spiritualia, & æterna, tanquam principaliter promissa. Nec temporalia sic promittuntur ad malum usum, sicut Pharisæi ista ad defensionem suæ avaritiæ malè inducebant: sed ad bonum: quia illi qui bene utuntur divitiis, non serviunt eis, nec dæmoni per eas tentanti: sed magis è conversò divitiæ serviunt ipsis, quia sunt eis juvamenta virtutis, & tales fuerunt Abraham, & alii divites qui DEO servierunt, & placuerunt in eis. Unde occurrit eis Dominus confutans, & redarguens eos de vana gloria, & de avaritia dicens: *Vos estis qui justificatis vos coram hominibus*, avaritiam vestram prædictò modô falsè colorando, & opera vestra, ut ab hominibus videamini faciendo: *DEUS autem*, cui omnia nuda & aperta sunt: *novit corda vestra*, & iniquitatem ibi latentem, *quia quod hominibus*, & in reputatione hominum, qui vident in facie *altum est*, id est apparens justitia, & non existens in re, *abominatio est apud DEUM*, & in reputatione DEI qui videt in corde: quia simulata sanctitas, duplex est iniquitas: est enim & simulatio, & iniquitas. Audiant hoc hypocritæ & ambitiosi, quia quantò magis apparent, & se exaltant apud homines, tantò magis abominabiles sunt apud DEUM. Igitur quia DEUS videt corda, & per consequens etiam facta, quantumcunq; secreta: studendum est cuilibet etiam cùm solus fuerit, ut & cogitando & operando mala declinet, & bona faciat. Si enim DEUM præsentem, & omnia videntem, & vindicantem semper cogitaremus: aut vix aut nunquam peccaremus. Unde Boet. Aversamini vitia, colite virtutes, ad rectas spes animum sublevate: humiles preces in Ecclesia porrigite: magna vobis est necessitas indicta probitatis, cùm ante oculos agitis Judicis cuncta cernentis. Quia ergo Pharisæi coram hominibus se justificabant & justos se esse ostendebant: peccatores quasi infirmos contemnendo, & eleemosynarum remedia negligendo, quàm justè hæc avaritia & avara altitudo damnanda sit, in sequenti Dominus docet exemplo; quòd maximè inducitur ad provocandum homines ad opera misericordiæ ex divite propter defectum pietatis & misericordiæ damnato: & non dicitur hic quòd sit parabola vel similitudo, quia est rei gestæ narratio. Unde secundùm quosdam Dives iste Nabal erat, quem David occidere volebat, quia

Legis promissio.

Simulata sanctitas.

Divitis Epulonis nomen.

quia victualia sibi & suis negaverat. Dicit ergo: homo quidam. Ubi notandum quòd homo potiùs sonat hìc in vitium, quàm in naturam: ut dicatur homo ab humo, id est; humo adhærens per amorem terrenorum? Secundùm Gregorium. Non exprimitur nomen ejus, quia non erat à DEO per approbationem cognitus: secundum quod dicit Salvator reprobatis: *Nunquam novi vos.* Unde quasi ignotus apud DEUM, nomine non designatur, neq; nominatur à DEO: quia nomen quæsierat à mundo. *Homo ergo quidam erat dives,* non tam à possessione divitiarum, quàm ab amore earum. Ecce superfluitas in sensu & concupiscentia oculorum. *Et induebatur purpurâ,* rubeâ desuper propter inanem gloriam, *& byssô,* albâ desubtus ad carnem propter mollitiem: ecce excessus, in vestitu & superbia vitæ: *& epulabatur quotidie splendidè,* serviendo gulæ magis quàm naturæ: ecce excessus in victu & concupiscentia carnis, secundùm quod vestimenta, ita & epulæ. Ad mollitiem & luxuriam cultu Regiô dissolvebat carnem exteriùs: ac cibìs & potibûs refovebat interiùs: *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus.* Diviti adjungitur pauper, quia alter alteri confert, sed differenter: quia dives confert temporaliter pauperi, & pauper, spiritualiter diviti. Unde Chrysosto. Dum dives sustentat pauperes, sustentatur à paupere. Exprimitur autem hìc nomen pauperis, quia à DEO per approbationem erat cognitus, sicut & Moysi dicit. Novi te ex nomine: unde & pauperibus humilibus dicitur. Gaudete & exultate, quia vestra nomina scripta sunt in Cœlis. Lazarus pauper & humilis nominatur: dives verò nec nomine dignus habetur. Nomina bonorum scripta sunt in libro DEI: & nomina malorum in libro diaboli. In quo pensandum est, quantum interest inter publicam legem mundi, & benignam legem DEI. Nam divites sunt mundo celebres per nomina sua: sed pauperes latent, nec nomen in mundo habent: Mos est dicendi. Quando de urbe profecti sumus, obviavit nobis talis comes, vel Dominus. Econtra de paupere dicitur. Nobiscum unus pauper agebat iter. Sed in Evangelio est mos contrarius: quia pauperis nomen exprimitur, divitis verò nomen tacetur: superbos divites per judicium reprobationis DEUS nescit, humiles pauperes per judicium approbationis noscit. Cominus aspicit hos, & eminùs arcet illos. Divitibus sūt nomina in culmine mundi, sed pauperibus sūt nomina in aula DEI. *Qui jacebat ad januam ejus ulceribûs plenus,* ut ex vicinitate magis appareret duritia divitis exeundo & revertendo eum videntis: & patientia pauperis ex visione divitis. Ubi Chrysostomus. In felicissimè hominum mortem corporis tui vides jacere ante januam, & non misereris. Si DEI præcepta non consideras: saltem miserere conditionis tuæ: & time ne & ipse talis efficiaris. *Cupiens saturari de micis,* non dicit de pretiosis, *quæ cadebant de mensa divitis*; quodāmodo dicēs ad divitē. Sufficiūt mihi micæ mensæ tuæ: quas abiiciendo proiicis inde. Præbe de superfluo eleemosynam: fac de non damno lucrum, in quo nimia duritia apparet eò quòd perire permittebat unde pauper sublevari poterat. *Et nemo illi dabat,* quia tali Domino talis familia: & ideo conformabantur ei in mentis duritia. Cùm ergo ante januam jacere ex visione pauperis diviti non miserenti, cumulus damnationis infertur: & rursus ex visione divitis tentatus quotidie pauper probatur. Quem ad majorem ipsius probationem paupertas simul & ægritudo, & visa divitis copia, & nulla

Gregorius hom. 40. in Evang. Matth. 7.

Lazarus pauper.

Chrysostom homili. de divite.

Pauperes latent.

Pauperis prælatio.

Chrysostom. hom. in Evangelium de divite.

Chrysostom. ibidim.

sibi adhibita consolatio afficiunt. Ubi Chrysost. Ægrotatio habet aliquod solatium, si opes habet. Si autem ad infirmitatis magnitudinem accedat & paupertas, duplex est infirmitas. Quanta ergo in isto pœna est, in quo inter tanta vulnera non meminit dolores plagarum, sed famis? *Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus.* Unde talis pietas in lingendo ulcera pauperis, arguit duritiam divitis: quia magis curiales erant canes pauperi, quàm eorum Dominus. Et nec à se canes removere poterat, nec visitator erat qui removeret. Qui etiam si mordendo punxissent, non esset qui illos amovisset. *Factum est, autem ut moreretur mendicus*, in patientia, quæ opus perfectum habet probatus, *& portaretur*, secundùm animam, *ab Angelis in sinum Abrahæ.* de mendico dives factus, id est; ad requiem, & lymbum Sanctorum Patrum: ubi descendebant animæ justorum morientium, antequam generale impedimentum gloriæ per passionem Christi esset amotum: qui sinus (secundùm August.) Ideo Abrahæ dictus est, non quod ipsius tantùm sit, sed quòd ipse multarum gentium Pater sit, quibus ad imitandum positus est. Ubi Chrysosto. Non suffecerat ad portandum Angelus unus pauperem, sed propterea plures veniunt ut chorum lætitiæ faciant. Gaudet unusquisq; Angelorum tantum onus tangere: libenter talibûs oneribûs prægravantur, ut ducant homines ad Regnum Cœlorum. *Mortuus est autem dives*, quia divitiæ nõ possunt à morte salvare: *& sepultus est in inferno*, scil. damnatorum, id est in profunditate pœnarum infernalium, de divite mendicus factus. Dives iste tanquam diaboli parrochianus ad cœmeterium infernale à dæmonibus est deductus, & ibi est sepultus. Ibi sepeliẽtur parrochiani diaboli sine thure, & sine aqua benedicta ad modum asini. Unde Gerem. de quolibet reprobo dicitur: *sepulturâ asini sepelientur.* Sepultura asini est talis quia excoriatur, & pellis à Domino possidetur: carnes à canibus lacerantur, ossa pluviis & grãdinibus derelinqvuntur. Sic quando aliquis moritur iniqvus, parentes possident substantiam terrenam, vermes lacerant carnem suam, supplicia infernalia lacerant ejus animam, quæ naturam ossis habebit, quia consumi nunquam poterit. Et notandum quòd pluribûs modîs cognoscitur aliquis, cujus parrochianus sit, scilicet si ab eo baptismum suscipiat, si ei primitias & decimas reddat, si ejus missas & horas audiat. Qui ergo aquâ concupiscentiæ baptizatur, in qua haracter diaboli imprimitur: de quo in Apocalypsi dicitur. Qui initia operum & consummationem tanquam primitias & decimas diabolo reddit, vel bona temporalia in illicitis consumit, qui lascivis cantilenis, & erroneis carminibus, seu verbis detractoriis & malis intẽdẽdo, tãquã horas diaboli audit, diaboli parrochianũ, se ostẽdit, & in ejus cæmeterio sepelietur in morte, sicut etiam dives iste est sepultus. Sed qui baptizatur aquâ pœnitentiæ, ubi imprimitur charačter Christi, scilicet Thau, de quo dicitur in Ezechiele. Qui initiũ & consummationem bonorum operum Christo reddit qui ejus sermones & verba libenter audit deportabitur ab Angelis in requiem Christi: cujus parrochianum se ostendit. Meritò autem pauper deportabatur ab Angelis, & Angelica ei deportabantur officia: cui tam crudeliter denegata sunt humanitatis obsequia, & meritò dives sepultus est in inferno, ut sustineat cruciatum nolendo, qui in præsenti vita crucem portare noluit pœnitendo. *Elevans autem oculos suos*, spirituales, non corporales, quia ibi erat anima ejus, *non corpus cùm esset in tormentis*

Sinus Abrahæ.

Augustinus lib. 4 de origine animæ capit. 15.

Chrysostom. ubi supra.

Dives.

Gere. 22.

Apocal. 16.

Ezech. 9.

mentis: multiplicibus, quia ejus oculi aperti erant per pœnam qui ante clausi fuerant per culpam, *vidit Abraham à longè*; quia multùm etiam ante apertionem januæ Cœlestis distabat status Electorum à statu reproborum, in tantum quòd impossibilis erat transitus ab uno in alium, *& Lazarum in sinu ejus* ad cumulum suæ pœnæ, quem in prosperitate positus dedignabatur videre. Sinus Abrahæ (de quo hìc dicitur) ante passionem erat in lymbo inferni, sed modò est in Cœlo: sicut enim translatus est Abraham de lymbo: sic & sinus ipsius cũ Eo. Erat nãq; in superiori margine inferni locus aliquãtulũ habẽs lucẽ pro spe futuræ claritatis, sine omni pœna materiali in quo erãt animæ Electorũ, usq; ad descensum Christi ad inferos: sc. ad eũdẽ locũ, qui locus propter sui tranquillitatẽ sinus est dictus: sicut & sinus maris, dicitur locus quietus à ventis & tempestatibus: & dicebatur Abrahæ, quia ipse fuit prima via credendi, & primus publicè prædicavit fidem unius DEI. Hunc locum appellavit Job tenebras, respectu visionis Divinæ vel pro tædio expectandi Salvatorem, dicens: *In tenebris stravi lectulum meum.* Secundùm Bedam: Sinus Abrahæ, est requies beatorum pauperum, quorum est Regnum Cœlorum, quò post hanc vitam recipiuntur. Et secundùm Augustinum: Sepultura inferni, pœnarum profunditas est: quæ superbos & immisericordes, post vitam hanc vorat. Qui in præsenti volunt tenere locum primum: in futuro retrudentur in locum novissimum. Ubi Chrysost. Sicut autem pauperi, dum viveret, graviorem pœnam reddebat jacere ante januam divitis, & aliena bona prospicere: sic diviti mortuo augebat exercitium accubitûs in gehenna, ut prospectus delectationis Lazari, ne solâ tormentorum naturâ, sed & collatione honoris illius intollerabilius sentiret supplicium. Aliorum divitiæ, eorum qui in paupertate sunt: tormenta sunt. *Et ipse clamans præ dolore*, dixit: *Pater Abraham, miserere mei.* Hunc serò & pro nihilo Patrem vocat, quem in operibus misericordiæ imitari noluit: & petit misereri, sui qui nec suimet misertus est, nec Lazari. *Et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aqua, & refrigeret, &c.* Lazarum petit mitti sibi æstuanti, cui ipse micas panis noluit mittere esurienti. Vocat autem extremum digiti sui modicum suffragium meritorum: & guttam aquæ, modicum quid refrigerantis misericordiæ. Unde notandum quòd lingva & digitus metaphoricè dicuntur in animabus separatis: quales erant animæ Lazari & divitis: sicut nempe in DEO, qui spiritus est, manus dicitur virtus ejus operativa: similiter in Lazaro hìc per digitum intelligitur virtus ejus auxiliativa: & per lingvam divitis, virtus conceptûs mentis expressiva. Unde non in vera, sed imaginaria lingva punitur, dum per imaginationem in memoriam peccata lingvæ revocat. Et similiter plura alia (de quibus hìc dicitur) mentaliter fieri intelliguntur. Quamvis animæ corpora non habeant: tamen in membris pati dicuntur: quia exutæ à corporibus tales affectus in se sentiunt pro peccatis, ac si in corpore paterentur in membris. In lingva ergo cruciari dicitur, id est; in anima, quæ pro peccato lingvæ ampliùs torquebatur, quia per eam plùs peccaverat, secundum duo officia naturæ, in quibus lingva deservit, scilicet gustum & loquelam, in quibus epulones freqventer offendunt. Per lingvam quidem in officio gustûs peccavit, quia epulabatur quotidie splendidè: & similiter in officio loquelæ, quia inter epulas splendidas magis relaxatur lingva ad loquendum inepta.

Sinus Abrahæ. — *Sinus.* — *Job. 17.* — *Beda in cap. 16. Lucæ:* — *Augustinus lib. 2. quæst. Evã. cap. 39* — *Chrysostom9 concio. 2. de Lazaro.* — *Digitus & lingua animarum.* — *Animarum passio.*

Et ideo expedit valde in mensa sobrietatem, & silentium observare. Unde Basilius: Quantum possumus delicias mundi, & ciborum epulantiam fugiamus: ne quando cruciati in flamma, quæramus guttam aquæ, & nullum refrigerium consequemur. Plenus nihilominus, ut visum est, iste dives fuit vitiis: in eo enim erat avaritia, quia dives erat: non quia divitias habebat, sed quia avarè retinebat: & illicitè expendebat. Item in eo fuit vana gloria, quam habuit in utendo veste pretiosa. Hoc autem quàm grande sit peccatum patet ex historia Romanorum, ubi legitur, quòd ille qui primus apud eos purpurâ indutus fuit, à fulmine percussus interiit. Non debet homo de vestibus gloriari, imò magis dolere, respiciendo ad peccatum suum: nam ante peccatum veste non indigebat, quia decore innocentiæ indutus erat: sed perditâ innocentiâ, advenit DEI ira, & tunc vestis sibi facta ad cooperiendum miseriam peccati & defectuum nostrorum. Unde in Genesi: *Fecit quoq; DEUS Adæ & uxori ejus tunicas pelliceas:* scilicet extra paradisum post lapsum. In signum hujus aliqui Religiosi non utuntur nisi pellibûs, in memoriam trasgressionis primorum Parentum, & in signum mortalitatis: quia pelles sunt de animalibus mortuis. Quatuor autem modis potest esse reprehensio circa vestes. Primò, quando sunt nimis pretiosæ. Secundò, quando sunt curiosæ. Tertiò, quando non sunt statui personæ convenientes. Quartò, quando quis habet diversa vestium mutatoria, ita quòd à tineis demoliuntur, & Christus in pauperibus nudus relinquitur. Item fuit in eo peccatum gulæ, *quia epulabatur quotidie splendidè*, Facit autem gulosus injuriam naturæ nulli enim animali tam magnum corpus habenti dedit natura tam parvum os & collum, sicut homini: ut per hoc ad cibi & potûs parcitatem, & temperantiam nos moneret. Erat & sine misericordia, quia ulcerosi pauperis noluit misereri: & ideo frustra misericordiâ petiit, qui misericordiam non fecit: & ideo etiam tanquam à DEO non cognitus caret nomine, qui DEUM cognoscere noluit in paupere. Non enim reprehenditur ex eo quòd dives erat: sed quòd divitias avarè retinebat: & nihil pauperi dare volebat: ac eas in vestibus curiosis, & epulis delicatis malè expendebat: nimisq; divitias amabat, & circa eas cor suum posuerat: nec reprehenditur ex eo quòd aliena abstulit, sed quòd sua nō dedit: nec dicitur quia quēpiā oppressit, sed quia in acceptis rebus se extulit. Unde Chrys. Non autē quod dives erat torquebatur, sed quia misertus non fuit. Non accusatur, quia res alienas tulerit, nō quia adulter fuerat, nō quia aliquod malū fecerit: sola in illo condemnatur superbia. Unde & Gregorius. Hinc colligendum, est quâ pænâ mulctandus sit, qui aliena diripit, si inferni damnatione percutitur, qui propria non largitur. Hæc Gregorius. Pensent ergo non solùm sæculares, sed & Religiosi, qui temporalia illicitè sibi attrahunt, vel detinent, quâ pœnâ puniendi sunt, si damnatur qui propria non dedit. Qui nempe aliena, seu illicitè acquisita, & reddenda detinent: contra DEI mandata peccant: sine quibus nemo potest ad vitā ingredi, vel salvari. Et tamen multi credunt, sed stultè, quòd reatu tantæ injuriæ non obstante, animæ eorum requiescant in pace. Nam quia conscientia sæpe formatur secundùm id ad quòd homo afficitur: ideo multi pecunias & temporalia nimis diligentes: de illicitè acquisitis conscientiā non faciunt: sicq; DEI præcepta contemnendo, & per consequens mortaliter peccando DEUM graviter offendunt, & omnia sua in bonis exercitia perdere non metuunt.

Basilius de laudibus jejunii.

Divitis vitia.

Genes. 3.

In vestibus quatuor reprehendenda.

Gulosi detestatio.

Chrysostom. hom. 2. in Epistol. ad Philipp.

Gregorius hom. 40. in Evang.

Et

Et maximè hoc attendant Domini terrarum, & Potentes, qui parum timent terras aliorum ſibi attrahere, & minùs Potentes vi vel dolô opprimere: nec ad DEUM cuncta cernentem curant reſpicere. Si arbores ſolùm in altum & non in latum creſcerent, nec ſe dilatarent: una aliam non impediret: ſed quia creſcunt in latum & ſe dilatant, una impedit aliam: ita quòd una quandoque abſcinditur, propter aliam ſibi vicinam. Sic Reges & Potentes qui habent & quærunt Dominium, ſi ſolùm creſcerent in altum versùs cœlum, & erigerent ſe ad DEUM, unus non impediret alium: & quia dilatant ſe plùs debitô ad terrena, propter hoc unus alium impedit, & aliena ſibi attrahit, ac ea ſæpe hæredibus ſuis relinquit. Sed non gaudeant de hoc vel glorientur: quia veniet tempus quò ipſi tanquam parrochiani diaboli cum divite in inferno ſepul urâ aſini ſepelientur, & alii per eos injuſtè oppreſſi ad requiem cum Lazaro ſuſcipientur. Audiant hoc terreni & miſeri, quos pulvis terræ nunc excæcavit: quia vexatio tunc intellectum eis dabit. Unde Auguſtinus: Audiant iſta divites, qui nolunt eſſe miſericordes. Audiant irrogari ſibi ſuplicia, qui nolunt erogare ſubſidia. Audiant pauperem refrigerantem, audiant divitem pænîs gravioribûs æſtuantem. Penſentur ergo pro divitiis pænæ, refrigerium, pro pauprertate, pro purpura, flamma, refectio, pro nuditate: ut ſalva ſit æquitas ſtateræ, & non mentiatur modus illius menſuræ: in qua, inquit, menſurâ menſi fueritis, ita remetietur vobis. Ideo negatur miſericordia diviti, quia ipſe dum viveret noluit miſereri: ideo rogans dives, non exauditur in tormentis, quia rogantem pauperem non exaudivit in terris. Et iterum regnum cælorum, Veritate atteſtante, didicimus non divitũ, ſed pauperũ eſſe. Si igitur Regnũ eſt pauperũ: reſtat ut infernus ſit divitũ. Quiſquis igitur vis regnare cũ Chriſto, elige paupertatẽ cũ Ipſo, & requieſcas cũ Lazaro mendico. Nemo enim poteſt gaudere cũ ſæculo, & regnare cũ Domino. Qui igitur vult epulari cum divite, prœparat ſe inter epulas vermibus gehennæ. In qua pro gaudio momentaneo ardebit perpetuò cum capite ſuo diabolo. Infelix commercium, pro tam brevi gaudio cæleſtî privari regnô. Felix paupertas, per quam Cœleſtis acquiritur hæreditas. Felix commercium, pro perituris æterna ſuſcipere, & quòd ineffabile bonum eſt, ſine fine cum Chriſto regnare. Econtra ineffabilis miſeria, perpetua pati ſupplicia. Hæc Auguſt. Unde & Chryſoſt. Inſtruimur autem quàm ſit utile in divitiis non confidere. Ecce dives indiget paupere, qui quandoque eſuriebat. Mutantur res, & notificatur omnibus quis eſſet dives, & quis eſſet pauper. Sicut enim in theatris cùm adveſperaſcit, & adſtantes recedunt: exeuntes & amictum induentes, qui Reges & Prætores viſi fuerant, omnibûs vultibûs videntur ut ſunt, ſic adveniente morte, & ſolutô ſpectaculô, univerſîs larvîs ægeſtatis, & divitiarum depoſitîs, ex ſolis operibus dijudicantur, qui iam verè ſint divites, qui pauperes, qui glorioſi, quive inglorii. Hæc Chriſoſt. Videtur etiam eſſe de ſtatu hominum, ſicut de ludo Scacorum. In illo enim ludo ſunt Reges & milites, ſenes & juvenes, magni & parvi, & cætera hujuſmodi: quorum in ipſo ludo continua fit de loco in locum mutatio, & quaſi quædam mutua adinvicem oppugnatio, ſed completo curſu ludi & temporis, omnia proiiciuntur in ſaccum, & majora quæque, & magis gravia cadunt in profundum. Sic diverſarum conditionum homines in diverſis locis ponuntur, & frequenter de loco in locum mutantur, ac ſæpe mutuò ſe impugnant, & ſibi invicem adverſantur, ſed completo curſu eorum, mittuntur in terræ ſaccum, & majores ac de onere peccatorum magis graves, deſcendunt cum divite in inferni abyſſum. *Et dixit illi*, ſcilicet diviti Abrahā. *Fili*, ſcilicet genere non imitatione, & vocat eum filium ut dolor ejus augeatur de perdita hæreditate: *recordare*, ſed meliùs eſſe prævidiſſe: *quia recepiſti bona in vita tua*, id eſt, illa quæ vera & ſola putaveras eſſe bona, ſcilicet temporalia, quæ ſæpe dantur quibuſdam in ſignum Divinæ reprobationis, & hoc ſibi dicitur ad augmentum ſuæ pænæ & infelicitatis, ut cogitet ſtatum præteritæ felicitatis, quia (ut dicit Boetius) in omni adverſitate fortunæ, infeliciſſimum eſt genus infortunii fuiſſe felicem.

Auguſtinus erm. 25. de verbis Domi

Paupertas felix.

Chryſoſtõus cõcione 2. de Lazaro.

Vita præsẽs ſcacorũ ludo ſimilis

Boetius lib. 2. de conſo.

militer mala, ſcilicet tranſitoria recipit in vita: non mala ſecundùm æſtimationem ſuam, ſed divitis, qui inopiam, & famem, & ægritudinem exiſtimabat mala. Et horum recordatio malorum fuit Lazaro conſolationis augmentùm.

Dulcia quando.

Unde Boetius: Dulcior eſt apum mage labor. Si malus ora prius ſapor edat. Forte dives iſte aliquid boni habuit, quod felicitas tranſeuntis vitæ remuneravit, & Lazarus aliquid mali, quòd ignis inopiæ purgavit.

Gregor: hō: 40. in Evā.

Et ideo, ſecundum Gregor. Si honorem vel divitias, ſeu aliquid aliud exterioris boni vel proſperitatis in hoc mundo accipimus, pertimeſcere debemus, ne nobis pro quorundam noſtrûm actuum bonorum recompenſatione Dominus dederit, & à retributione boni intimi repellat, & ſi pauperes fortè reprehenſibiles conſpicimus, deſpicere non debemus; quia fortaſſe eos caminus paupertatis purgat.

Bona juſtis data.

Habent juſti bona mundana, ſed in recompenſationem meritorum ſuorum non recipiunt, quia ad æterna ſanctîs deſideriîs æſtuantes, quæ aſſunt minima bona reputant. Injuſti verò omne gaudium ſuum felicitatem tranſitoriam putantes, exteriora ſola ſumma bona æſtimant.

Chryſoſt: hō. 2. de Lazaro

Unde Chryſoſt. Dixit etiam recepiſti bona in vita tua, quaſi debita: quaſi diceret: Si quid boni feciſti, unde præmium deberetur, omnia recepiſti in illo mundo, epulans, ditatus, oblectatus ſucceſſibûs proſperîs. Hic autem ſi quid mali commiſit, univerſa recepit paupertate, fame, & extremè oppreſſus miſeriîs, & uterque veſtrum huc núdûs acceſſit hic quidem de peccatis, propter quòd & conſolationem ſortitur, tu verò à juſtitia, propter quòd & immitigabilem perfers pænam. Unde ſequitur: *Nunc autem hic conſolatur*, ſcilicet æterna conſolatione: pro modica tribulatione, & propter meritum patientiæ: *tu verò cruciaris*, ſcilicet æterno cruciatu pro temporali delectione, & propter defectum miſericordiæ.

Gregor. hom. 40.

Ut enim dicit Gregorius: Juſtum eſt ut in ſe dolorem inveniat, qui relictô verô Gaudiô in ſe, & in mundo gaudia vana quærebat.

Bernardus ſermo de verbis Evā gelii Ecce nos reliquimus omnia.

Unde Bernardus: Quantos, inquit, videtis & ipſi Lazaros eſurientes, nudos, ægrotos: & plùs de jumentis veſtris, plùs de eorum phaleris quàm de iſtorum miſeriis cogitatis. Sed ad tremendum Abrahæ judicium veniamus.

Abrahæ judicium.

Non enim Abrahæ ſed Domini ſententia eſt: *Memento, inquit, fili quod recipiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Nunc autem hic conſolatur: tu verò cruciaris.* Hæccine cruciatuum cauſa tota eſt, quòd in hoc ſæculo bona recepit. Ipſa planè, neq; enim ad hoc nos Paradiſo voluptatis animadverſio Divina ejeciſſe videtur, ut alterum ſibi hìc paradiſum adinventio humana pararet: ſed ut in cinere & cilicio miſeriam ſuæ ſubverſionis deploraret. Cæterum ſi ſic cruciandi ſunt quòd in vita ſua bona receperunt: & habentibus conſolationem præſentem, væ repoſitum eſt ſempiternum: quiſnam eorum poterit eſſe finis, ſi ſecundum multitudinem conſolationum ſuarum, dolores apprehenderint animas miſerorum: Conſequens enim videtur ut bona omnia, & omnem ſæculi hujus recipientibus conſolationem, nihilominus univerſum væ, & univerſi maneant cruciatus. At verò & illud æquè ex eadem Abrahæ ſententia coniiciendum videtur, eos qui contrario ducti ſpiritu vitæ præſentia omnia bona reſpuunt, & eligunt mala: omnia bona Domini, & omnem habituros conſolationem. Et iterum: Si de pænarum diminutione ſolatium præbere voluero: crudelis ero, & non miſericors. Quantum enim ſubtraham de pæna: tantum de corona furabor. Tantum minus erit de fructu, quantum de ſemine ſubtraxero. Renuat ergo conſolari anima noſtra hujuſmodi conſolatione: ſed memor ſit DEI, & conſoletur in eo. Apud Ipſum namque ipſa quoque tribulatio, magna quædam conſolatio poterit inveniri. Hæc Bernardus. Sic ergo hujus vitæ felicitas divitem infelicem fecit: quia, ut dicit Auguſtinus.

Auguſt: epiſt: 5.

Nihil eſt infelicius infelicitate peccantium, quâ pænalis nutritur impunitas, & mala voluntas velut hoſtis interior roboratur.

Seneca lib. de provid.

Unde ſeneca: Brevem tibi formulam dabo quâ te metiaris, quâ te perfectum eſſe jam ſentias. Tunc habebis tuum bonum, cùm intelliges in feliciſſimo eſſe felices. Et iterum: Nihil eſt infelicius & dementiùs eô cui nihil unquā evenit adverſi: nō licuit illi ſe experiri. Et iterum: Te judico miſerum, quia nō fuiſti miſer tranſiſti ſine adverſario viā: néo ſcit quid tu potueris, nec tu quidem ipſe. Hæc Seneca. Infelicitas verò hujus vitæ Lazarum purgavit

& feli-

& felicem fecit. Pluribûs quippe modîs purgamur in iſta vita. Quibuſdam enim eſt purgatio cruciatûs corporis, quos eis mali inferunt: aliquibus afflictiones carnis, quas ſibi ipſi per jejunia, vigilias, & alios labores ingerunt quibuſdam verò charorum vel rerum amiſſio: aliquibus dolores, vel ægritudo: quibuſdam victûs, vel veſtitûs egeſtas: aliquibus ipſius mortis acerbitas. Deinde ſubjungitur: *Et in his omnibus*, ideſt inter hæc omnia quæ petis unum eſt quod impedit, ſcilicet, *quod inter nos & vos, haos magnum firmatum eſt.* id eſt diſtantia magna meritorum & ſtatuum firmata eſt rigore Divinæ juſtitiæ: ut impoſſibilis ſit tranſitus ab uno ſtatu in alium, ideo ſubditur, *ut hi qui volunt hinc tranſire ad vos, non poſſint: neque inde huc tranſmeare:* quia animæ ſepararæ ſũt extra ſtatum meriti & demeriti. Unde Chryſoſtomus: Videre poſſumus, trãſire non poſſumus: & nos videmus quod fugimus, & vos videtis quòd perdidiſtis: & noſtra gaudia accumulant veſtra tormenta, & veſtra tormenta accumulant noſtra gaudia. Hæc Chryſoſtom. Quod damnati vellent venire ad locum Electorum, ſi eſſet poſſibile, non eſt dubium: ſed quòd Electi vellent ire ad locum damnatorum, non videtur: unde eſt dicendum, quòd non vellent ire illuc ad manendum: vellent tamẽ illuc venire, ſi eſſet poſſibile, ad propinquos ſuos liberandum. Iſtud tamen velle intelligitur ſecundùm voluntatem naturalis compaſſionis, non autem ſecundùm voluntatem liberativam, in qua conformantur ſimpliciter Divinæ juſtitiæ, diſpoſitioni Divinæ voluntatis. Noli ergo divitem imitari in ſuperbia vitæ: quia ut dicit Gregor. Illic eos à forte humilium Judex ſeparat, qui ſe hic in ſuperbiæ cornibus exaltant. Neque in concupiſcentia carnis: quia ut dicit idem Gregorius. Non poſſunt qui hìc voluptatibus ſuæ carnis ſerviunt, illic in ovium grege numerari. Neque in concupiſcentia oculorum: quia ut idem Gregorius teſtatur, Regnum Cælorum percipere nequeunt, qui hìc totô deſideriô terram quærunt. De qua avaritia etiam Chryſoſtomus hôc locô dicit: Ubicunq; abieris, philargios & avaros punitos videbis: & nunc quidem audient, chaos eſt inter nos & vos: nunc autem. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus: & ubique abactos eos aliquis videbit, & nuſquam locum habentes, quàm in gehenna. Quæ itaque rectæ fidei nobis eſt utilitas ad ſalutem, hæc cùm audierimus? Illic eſt ſtridor dentium, & tenebræ exteriores, & ignis paratus: hìc autem ſunt inimicitiæ, accuſationes, detractiones, pericula, ſolicitudines, inſidiæ, & ab omnibus odiô haberi etiam ab his qui videntur adulari. Philargium denique univerſi ſimul contriſtant, & improperium ultimum eſt avaritia. Si enim pecunias deſpicere non ſuſtinet: quomodo ſuperabit unquam concupiſcentiam, & gloriæ inſaniam, & furorem, & iram? Hæc Chryſoſtom. Poſtquam ergo, ut dicit Gregorius, ardenti diviti de ſe ſpes tollitur: ejus animus ad propinquos, quos reliquerat, recurrit. Unde ſequitur: *Rogo ergo Te Pater, ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres, ut teſtetur illis ne & ipſi veniant in locum hunc tormentorum.* Non dixit hoc charitate ductus, quam ante mortem non habuit, nec poſtea acquiſivit: ſed timore ſervili, ne in ipſorum conſortio ejus pæna augeretur: quia fuerat eis occaſio peccandi, tùm ratione divitiarum, quas eis dimiſerat ad abuſum: tùm exemplô malæ vitæ, quòd eis dederat ad ſequendum. Unde Gregorius: Qua in re notandum eſt, ardenti diviti quanta ſupplicia cumulantur. Ad pænam namque ſuam ei cognitio ſervatur & memoria. Cognovit enim Lazarum, quem deſpexit: & fratrum ſuorum meminit, quos reliquit. Ut enim peccatores in ſupplicio ampliùs puniantur & eorum vident gloriam quos contempſerunt, & de illorum pæna torquentur quos inutiliter amaverunt. Petenti autem diviti, ut Lazarus mitteretur: ab Abraham protinus reſpondetur. *Habent Moyſen*, qui docuit moralia & agenda: *& Prophetas*, qui docuerunt myſtica & credenda: & iſta ſufficiunt ad ſalutem: ideo ſequitur, audiant illos. Et ex hoc patet quòd iſte dives & fratres ejus erant de gente Judæorum, quia Gentiles non habebant doctrinam Moyſis & prophetarum: ut enim dicit Chryſoſtomus, Vocat hìc Moyſen & Prophetas: ſcripta Moſaica & Prophetica, Sed (ut dicit Gregor.) Qui DEI verba deſpexerat, hæc audire non poſſe ſuos ſequaces æſtimabat. Unde ſequitur: *At ille dixit: Non Pater Abraham ſed ſi quis ex mortuis ierit ad eos, pænitentiam agent.*

Greg. in 1. Reg.

Chryſoſt. hom. 82. in Matt.

Gregor. hom. 40. in Evang. Timor divitis.

Gregorius ibidem.

In quo

In quo implicat quòd extra pænitentiam erant, & per consequens in via veniendi ad inferni tormenta. Quasi diceret, plus credent mortuo quàm scripturæ, moti ex nuncio sic mirabiliter eis apparente. Sed mox diviti sententia veraci respondetur: *Si Moysen*, qui fuit tantæ authoritatis, *& Prophetas*, qui fuerunt tantæ sanctitatis, *non audiunt*: auditu interiori: *neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei.* Hoc patuit per effectum quia Lazaro resurgenti, & Christo testimonium perhibenti, non crediderunt: sed magis eum occidere voluerunt. Similiter nec Christo resurgenti crediderunt: sed magis falsò svaserunt ipsum non resurrexisse, & corpus à discipulis suis furatum fuisse. Unde Gregorius. Quia si verba legis despiciunt, Redemptoris præcepta qui ex mortuis resurrexit: quantò difficiliora sunt: tantò hæc difficiliùs implebunt. Ubi & Chrysost. Considera quòd quisque mortuus servus est, quæcunq; verò dicunt scripturæ dicit Dominus. Unde & si resurgat mortuus, & si cælitus descenderet Angelus, omnibus magis sunt dignæ fide scripturæ. Nam Angelorum Dominus, vivorum & mortuorum Judex eas instituit Hæc Chrysost. Hæc ergo præmissa considerantes, toleremus quæ temporaliter molestant, & refrenemus nos ab his quæ temporaliter delectant. Ut etiam dicit. Hieron. Miseriæ deliciis & deliciæ miseriis commutantur: & in nostro arbitrio est, vel divitem sequi, vel Lazarum. Unde & Chrysostom. Si quando ægrotamus, si pauperes sumus si frigore coficimur, si hospitium non habemus: lætemur & gaudeamus, Lazarum cogitemus, accipiamus mala in vita nostra, & divitis nos tormenta terreant, & pauperis exempla provocent. deprecemur Dominum, ut latronem, & istum Lazarum pauperem imitemur. Si persecutio venerit, imitemur Latronem, si pax fuerit, imitemur Lazarum & egestas propter Christum bene tolerata facit martyrium. Et iterum, sed dices non est aliquis, qui hìc & illic veniâ perfruatur: hoc quidem difficile est, & de numero impossibilium. Nam si paupertas nõ urgeat: urget tamẽ ambitio. Si ægritudo nõ stimulet, ira inflammat. Si tentationes non imperant: emergunt sæpe cogitationes iniquæ. Non est autem parvus labor iracundiam refrenare, compescere illicita desideria: ostentationes sedare, despectionem remittere, vitam asperam ducere, talia, verò non agentem impossibilè est salvari. Hæc Chrysost. Si ergo temporales miseriæ terrent, aut deliciæ delectant: æternæ tibi in mentem veniant, & oculis tuis occurrant, ut si faciliùs temporales miserias perferre, & ætrenas evadere, ac temporales delicias fugere & æternas consequi merearis. Unde Gregor: Si bonum diligitur, mens in bonis melioribꝰ, id est cælestibꝰ delectetur. Si malũ metuitur, mala animæ æternæ proponantur. Ut dum illic esse conspicit, & ampliùs quòd diligat, & ampliùs quod pertimescat, hic omnino non adhæreat. Unde & Augustinus. In præsenti vita & deliciæ temporales dulces sunt, & temporales tribulationes amaræ sunt. Quis non bibat tribulationis poculum, metuens ignem gehennalem? Et quis non contemnat dulcedinem sæculi, inhians bonis vitæ æternæ? Et iterum: Si forte tentant fluctus concupiscentiæ, intuearis quod promisit DEUS & dulcedo promissorum facit te contemptorem dulcedinum sæculi. Pro eo quòd promisit DEUS, contemnis temporalem felicitatem: promisit requiem patere molestiam, minatur ignem, contemne temporales dolores. Hæc Augustinus: unde etiam Chrysostomus. Mala carnalia ideo à DEO creata sunt, non ut timeantur, sed ut per eorum timorem mala spiritualia magis timeantur. Bona carnalia ideo creata sunt, ut per hujusmodi bona carnalia inteligantur spiritualia, & magis diligantur. Hæc Chrysostomus. Ut autem temporales felicitates & voluptates meliùs contemnas, cogita charissimè, & vide quid beatitudinis, sive in spe, sive in re felicitates præteritæ & voluptates in te effecerint, & sic judica de futuris: Pro his enim omnibus, non nisi tormentum remanebit & luctus. Unde in Apocalypsi: *Quantum glorificavit se & in deliciis fuit: tantum date illi tormentum & luctum.* Requiem ergo Lazari & pænam divitis considerantes pauperes non despiciamus, nec inimici oculô aspiciamus, sed ut Patronos & Advocatos in die judicii ipsos honoremus, & eorum indigentiis pro viribus succurramus: imò Dominatorem omnium Nudum circumeuntem, & janùas

Lazaro non est creditũ.

Gregorius ibidem

Chrysostõus cõcione 4. de Lazaro.

Hierõy. in apologia ad Pãma. hiũ.

Chrysost. hõ. de divite.

Gregor. hõ. 40. in Evã.

Apoc. 18

januas ex januis transmutantem, & semper ad exitus stantem, & manus extendentem, aspici vel honorari in eis certissimè sciamus. Ipse enim dicit. *Quidquid uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Unde Gregor. Fratres mei & requiem Lazari, & pœnam divitis cognoscentes, solerter agite, culparum vestrarum Intercessores quærite, atque advocatos vobis in diem judicii pauperes procurate. Cùm quoslibet in hoc mundo abjectos aspicitis, etiam si quæ reprehensibilia eorum esse videantur nolite despicere. Quia fortasse quos morum infirmitas vulnerat, medicina paupertatis curat. Quorum si quæ sunt talia quæ debeant jure reprehendi panem pariter detis, & verbum: panem refectionis cum verbo correptionis. Et duo à vobis alimenta percipiat qui unum quærebat, dum exteriùs cibò, & interiùs satiatur eloquiò, pauper ergo cùm reprehensibilis cernitur, moneri debet, & despici non debet: si verò reprehensionis nihil habet, venerari summopere. Et iterum necesse est, ut cùm naturæ nostræ consortes exteriora non habere conspicimus, quàm multa desint nobis interiora bona, pensemus Quatenus sese super inopes cogitatio nostra non elevet, cùm solerter videt, quia nos tantò uberiùs quantò interiùs indigentes sumus: negantur electis in hac vita bona terrena, quia & ægris quibus spes vivendi est, nequaquam à medico cuncta quæ appetunt conceduntur. Dantur autem reprobis bona quæ appetunt, quia & desperatis ægris omne quòd desiderant non negatur. Unde & Ambrosius: Continuus successus temporalium æternæ reprobationis est indicium. Unde etiam Augustinus: Tu consolatio sempiterna, quæ solis illis te tribuis qui consolationem hujus mundi, pro consolatione tua contemnunt. Nam qui hìc consolantur, indigni tua consolatione habentur, sed qui hìc cruciantur, à te consolantur, & qui participant de passionib9 participant de consolationib9. Nemo enim potest in utroq; sæculo consolari, nec potest quis hìc & in futuro gaudere, sed unam necesse est perdere, qui alteram vult possidere. Hæc Augustinus. Hæc igitur præmissa, bene cosiderata & divitibus & pauperbus valde sunt necessaria, quia & illis dant timorē, & istis consolationē. Audiant hìc divites pœnas suas, & pauperes gaudia sua, ut illi terreantur, & isti mulceantur. Sed heu parum hæc attendimus, & memoriam eorum cum sonitu transire permittimus.

Mat. 25.
Gregor. hō. 40. in Evā.
August. in soliloq.

DE RESUSCITATIONE LAZARI.
Caput. XVII.

CUm autem esset JESUS cum Discipulis trans Jordanem, in loco ubi Joannes primùm batizaverat: contigit Lazarum fratrem Mariæ & Marthæ infirmari in Bethania, quæ inde per dietam, vel circa, distabat. Sorores ergo ejus curationem fratris sui desiderantes, miserunt nuncium *ad Jesum*, ut ipsas à dolore, & illum à langvore liberaret, *dicentes*: *Domine, ecce quem amas infirmatur.* Nil ampliùs mandant Ei. Sufficit nempe amanti insinuare necessitatem amici, absq; alicujus petitionis additamento speciali. Qui enim proximum in necessitate deserit, nec ei succurrit: amicus ejus non est, nec eum diligit. Unde Augustinus. Non dixerunt, veni & sana: non ausæ sunt dicere, ibi jube, & hìc fiet, sed tantùm, *ecce quem amas infirmatur*: quasi dicerent: Sufficit ut noveris, non enim amas & deseris. Unde & Chrysost. in Joan. Per hoc enim ad miserendum volunt attrahere Christum. Ideo autem non ivērunt ad Christum, sed mittunt, quia confidebant de Christo vehementer, & quia à luctu detinebantur. Et secundùm Teophilum: Quia mulieres erant, quas non decet de facili domum exire. Magnam autem spem de Christo habebant, diligebat enim Christus Martham actuosam, & Mariam contemplativam, quæ tristes erant, & Lazarum, qui in figura pœnitentium languebat, quique ei officium humanitatis sæpe exhibuerat. Hoc addit Evangelista, ad ostendendum quare non opportuit quòd Martha & Maria irent personaliter ad Christum, quia Christus erat familiaris Lazaro, & ejus sororibus, & ibi frequenter veniebat ad hospitandum. Unde Augustinus ille lan-

Joan. 11.
August. trac. 49.
Chrysost. hō. 61. in Joā.
Aug. trac. 49. in Joā.

langvens, istæ tristes, omnes dilecti. Habebant ergo spem, quia diligeban-
Lazarus. tur ab Eo qui erat dolentium Consolator, langventium Sanator. Spiritu-
aliter Lazarus, qui interpretatur à DEO adjutus, pænitentiæ significat vi-
tam: in die enim salutis, hoc est in die pænitentiæ, quandò verus sol illu-
Martha. xit, auxiliatur DEUS & adjuvat. Martha autem provocans interpretatur quæ
signat vitam activam, in qua tam virtutis delectatione, quàm exempli bo-
Maria. ni ostentatione semper homo ad meliora provocatur. Maria verò interpre-
tatur Illuminatrix, & signat vitam contemplativam, quâ homo illuminatur.
Apoc: 12. Secundùm illud Apocalypsis: *Mulier amicta sole, & luna sub pedibus ejus*, luminare
noctis hujus vitæ, quod splendorem hujus mundi signat, sub pedibus proiicit.
Hæc tria sunt quæ Dominus libenter visitat, scilicet pænitentes, activos, &
contemplativos. Pænitentes, in gratia compunctionis: activos, in profe-
ctu virtutis: & contemplativos, in puritate veritatis. Hic nota quòd illi
qui Christo plus sunt dilecti, quandoque plùs infirmantur, & graviora mala
sustinent quàm alii. Sicut enim medicus timens de morbo periculoso, ut
de acuta, inducit tertianam, ut acuta evitetur: sic Christus inducit infirmi-
tates corporales, ut morbus animæ periculosus declinetur, quia sumus pro-
ni ad peccandum, & ad malum faciendum. Unde Hugo: Præsciens Do-
minus quosdam multa posse peccare, flagellat eos ne peccent: quia utiliùs
est eis frangi languoribûs ad salutẽ, quàm remanere incolumes ad damnatio-
nẽ. Hæc Hugo. Sed attendant hi qui infirmantur vel tribulantur ut se corrigant:
quia ille qui jacit sagittã vel lapidem post signũ, quanto jacit frequentius,
tantò propinquiùs: ita quòd in fine quandoq; signum tangit: sic post nos,
qui in mundo sicut sagittæ signum sumus, mors vel DEUS jacit frequenter
per infirmitates & tribulationes: sed quantò frequentiùs jacit post nos, tan-
tò directiùs & periculosiùs, nisi corrigamur. Cùm ergo Dominus per nun-
cium sororum Lazari, accepisset eum infirmari, dixit: *infirmitas hæc non est
ad mortem*, id est, ad detinendum eum in morte, *sed pro gloria Dei*, scilicet, *ut
glorificetur Filius Dei per eam*, in ostensione virtutis suæ, & per resuscitationem
Lazari declaratur in Christo veritas Deitatis: & hic erat finis infirmitatis.
Et mansit adhuc duôbus diebûs, trans Jordanem, *in eodem loco*, ubi erat expe-
ctando mortem Lazari, qui in eodem die mortuus fuerat quò Dominus
nuncium recepit. Distulit sanare, ut posset resuscitare. Ad majorem enim
miraculi certitudinem & evidentiam expectavit, ut illius quadriduum com-
Chrysost. hõ. pleretur, ac mirabiliùs & gloriosiùs suscitaretur. Unde Chrysostomus: Man-
61. in Joã. sit duobûs diebûs, ut scilicet exspiraret & sepeliretur, ut nullus posset dice-
re quoniam nondum defunctum eum suscitavit, sed stupor fuit & non mors.
Et postea inter alia, *dixit discipulis suis: Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut à
somno excitem eum.* Mortem ejus vocat dormitionem & somnum, quia citò
Aug: tract. erat surrecturus. Unde secundum August. Domino qui poterat suscitare
49. in Joã. dormiebat, aliis mortuus erat: quia tam facilè imò faciliùs est Christo su-
Sõni acce- scitare mortuum de sepulchro, quàm alteri dormientem de lecto. Ubi scien-
ptiones. dum quòd somnus accipitur multîs modîs, quandoq; pro somno naturæ.
Job. 11. Unde in Job: *Securus dormias*, quandoque pro somno mortis: Unde Apostolus:
1. Thess. 4. *Nolumus vos ignorare de dormientibus*: quandoque pro negligentia. Unde in Psal.
Psal. 120. *Ecce non dormitabit neque dormiet.* quandoque pro somno culpæ. Unde Aposto-
Ephes. 5. lus: *Exurge qui dormis.* quandoque pro quiete futura, Unde in Psal. *In pace
Cantic. 5. in idipsum, dormiam & requiescam.* Mors verò dicitur somnus, propter spem
Psal. 4. resurrectionis: & ideo mors consvevit appellari dormitio, ab eo tempore
quô Christus mortuus est & resurrexit. *Discipuli autem*, intelligentes de so-
mni dormitione, & timentes reverti in Judæam, ubi volebant Eum lapidare:
dixerunt Ei, Domine, si dormit salvus erit. dormitio enim infirmi, signum est sa-
Chrysost. hõ. lutis. Unde Chrysostomus: Discipuli autem impedire voluerunt Ejus ad-
61. in Joã. ventum in Judæam. Unde dixerunt: Domine, si dormit salvus erit. Solet
enim esse somnus ægrotantium salutis indicium: quasi dicant, Si dormit, non
igitur utile est quòd tu vadas ad excitandum eum. Inconsultum nempe erat
ire per tot stadia, ut Lazarum à somno excitaret. *Tunc ergo dixit eis Iesus ma-
nifestè, Lazarus mortuus est*, & gaudeo, scilicet nõ de morte ejus absolutè, *sed pro-
pter vos*, id est propter ædificationem & utilitatem vestram, *quia non eram ibi*,

ut cre-

ut credatis, ſcilicet ampliùs & fortiùs quàm priùs: & ex miraculo ſumentes experimentum Divinitatis meæ, in illius reſurrectione in fide magis roboremini, cujus mortem etiam ego abſens vobis annuncio & revelo. Vide mirabilem bonitatem, ac dilectionem & ſolertiam Domini circa diſcipulos, qui indigebant adhuc majori robore & virtute. Unde Auguſtinus: Gaudeo, inquit, pro vobis: nam cùm illic non extiterim, confert ad majoritatem fidei veſtræ: quoniam ſi aſtitiſſem, ægrotantem curaſſem: quòd eſſet modicum ſignum ad meæ virtutis indicium. Quia verò me abſente ſupervenies mors, potiùs in fide mea corroboramini, cum videbitis me poſſe & defunctum putreſcentem reſuſcitare. Et ſecundùm Chryſoſtomum, dicit hoc ut jam inciperent admirari, quia Dominus poterat dicere mortuum, quod nec viderat, nec audierat: ut cognoſcentes eum nil latere, magis in eum crederent. Perrexerunt ergo Dominus & Diſcipuli Ejus, & venerunt prope Bethaniam, quæ erat juxta Hieruſalem quaſi ſtadiis quindecim: de quibus octo faciunt unum miliare: nec ſtatim intravit, oſtendens ſe ad miracula facienda nō ingerere,& ut probaretur devotio fæminarū Sanctarū ſibi occurrentium, ſcilicet Marthæ & Magdalenæ. Ubi dum adhuc eſſet extra caſtellum, Martha audivit quia Jeſus venit: ipſa enim curam domûs habebat: & ideo primò nunciatur ei adventus Chriſti per aliquem qui eum prævenerat: dimittenſq; ſororem ſuam & Judæos, qui de Hieruſalem & aliis vicinis locis ad conſolandum eas venerant, quia nobiles Dominæ erant: ſola ivit & Chriſto reverenter, & devotè occurrit. Unde & Theophilus: Primò itaque non pandit ſorori, volens aſtantes hoc latere, quibus notum fore adventum Chriſti nolebat. Unde & Chryſoſt. Non autem aſſumit ſororem obviam Chriſto vadens. Vult enim ſingulariter Chriſto loqui, & quòd factum eſt ei annunciare: cùm verò eam in bonam ſpem duxit, tunc abiit & vocat Mariam. Hæc Chryſoſtomus. *Martha ergo dixit ad Jeſum: Domine ſi fuiſſes hic*, localiter præſens: *frater meus non fuiſſet mortuus*, cùm mors locum habere non debeat ubi eſt Vita. Et poſt dialogum de Reſurrectione cum Domino habitum: *abiit & vocavit Mariam ſororem ſuam ſilentiò, dicens: Magiſter adeſt, & vocat te.* Ubi Auguſt. Advertendum quòd ſuppreſſam vocem ſilentium vocavit. Ideo autem occultè ſororem vocat, quia ſi ſciviſſent Judæi Chriſtum advenire: receſſiſſent, & non fuiſſent teſtes miraculi. Hæc Auguſtinus. Maria verò, *ut audivit ſurgit*, à quiete contemplationis: *citò*, per deſiderium cordis, *& venit*, ex magna devotione *ad Eum*, extra caſtellum in locum, ubi ei Martha occurrerat. *Judæi ergo*, Hieroſolimitæ & alii, *qui in domo erant, cùm vidiſſent Mariam feſtinanter abire, ſecuti ſunt eam, credentes quia iret ad monumentum, ut ibi ploraret*, & neſcientes quòd illic Jeſus eſſet. Divinâ autem Providentiâ factum eſt ut eam ſequerentur, quia ſecundùm Auguſtinum: Hæc occaſio fecit ut plures ibi eſſent quando Lazarus ſuſcitatus eſt, ut tam grande miraculum quatriduani mortui reſurgentis teſtes plurimos inveniret. *Maria ergo cùm veniſſet ubi erat Jeſus*, videns eum cecidit ex devotione, *ad pedes Ejus*, apud quos miſericordiam, & peccatorum veniam ſe noverat alias conſecutam. *Et dixit ei*, ſicut & Martha dixerat *Domine ſi fuiſſes hìc, non eſſet mortuus frater meus.* Ex hoc autem quòd Maria ſic feſtinavit ad Eum, patet ſecundùm Auguſtinum. Quòd non illam præveniſſet Martha, ſi ei notus fuiſſet adventus Jeſu. Per hoc etiam quòd Martha & Maria obviaverunt Domino, non expectantes adventum ipſius, datur intelligi, quòd cùm volumus DEO reconciliari, debemus ei occurrere per pænitentiam, antequam ad nos veniat per vindictam: quia nos peccatores ſumus & meruimus percuſſionem & pænam. Ceſſat autem ut dicit Ambroſius Divina vindicta, ſi confeſſio præcurrat humana: & cùm volumus Chriſtô frui, Eum venientem anticipemus: non expectantes quòd Ipſe nobis condeſcendat, ſed nos potiùs ad Eum feſtinemus. *Jeſus ergo ut vidit Mariam & Judæos, qui cum illa venerant plorantes*, de morte amici, *fremuit ſpiritu & turbavit ſeipſum*: humanum demonſtrans affectum in luctu amicorum. Fremebat, extrà ſonum lugentis emittens, turbabatur intùs, miſeriam conditionis humanæ conſiderans. Turbavit ſe, quem alius turbare non potuit. Nos turbamur ex neceſſitate, Ipſe autem ex voluntate. Sic omnes defectus hujuſmodi ſuſcepit, quia voluit.

Aug. tract. 49. in Joã.

Chryſoſt. hõ. 61. in Joã.

Chryſoſtom. ibidem.

Aug. tract. 39. in Joã.

Auguſtinus ibidem.

Mariæ devotio.

Ambr. in Pſal. 118.

Turbatio & fremitus Chriſti.

Aug. tract. 49. in Joã. luit. Unde Augustinus: Turbatus est Christus, quia voluit: esurivit, quia voluit: in illius potestate erat sic vel sic affici, vel non affici. Et nota quòd fremitus consurgit ex indignatione ad objectum. Iste ergo fremitus Christi procedebat ex indignatione ejus contra diabolum, per cujus suggestionem mors intravit in mundum, quem erat citò debellaturus. Turbatio autem illa procedebat ex compassione Lazari & sororum ejus, quia ut verus homo ex quadam naturali affectione flebat cum flentibus, ut nos instrueret quòd aliorum miseriis compati debemus. Istæ tamen passiones & consimiles non erant in Christo vitiosæ, sed magis virtuosæ: quia nõ erant prævenientes judiciũ rationis, sed magis sequentes, & per ipsum excitatæ. Iste verò fremitus & hæc turbatio nos docet, quid nos quoque in tali re agere debeamus: quando vel pro nobis ipsis, vel pro aliis in peccatis turpiter degentibus DEUM oramus. Est autem fremitus, impetus iræ contra vitia prorumpens: turbatio verò, quædam tristis cum gemitu cordis commotio. Et quia fides de Christo, Christus est: in corde fremit Christus, & turbatur in homine, quando peccator computat quæ bona accepit, quæ mala reddidit, & de peccatis se increpat, & reprehendit. *Et dixit eis Jesus, Ubi posuistis eum?* Interrogat, nec ignorat: in quo mysticè innuit se hujusmodi peccatorem nescire, cujusmodi per Lazarũ significatur. Unde Glossa: Qui absens scivit mortuũ, scivit ubi esset sepultus. Sed sic dicens, signat se quasi nescire perditum hominem. Unde dicitur: Non novi vos: & Adam ubi es? *Dicunt ei: Domine, veni, & vide,* venit Dominus per compassionẽ, & vidit oculis misericordiæ, quia ut ait Augustinus, videt Dominus, quando miseretur. Et affectum suum lachrymis demonstrans, *Jesus lachrymatus est:* humanitus ex pietate, mysticè docens hominem propter peccatum fletibûs indigere, & significans eos qui peccati morte sopiuntur, ut reviviscere queant plangendos esse. Unde Alchuinus: Quia Fons pietatis erat flebat pro parte humanitatis, quem resuscitare poterat per potentiam divinitatis. Et Augustinus. Quare autem flevit Christus, nisi quia homines flere docuit? Lachrymemur igitur & nos pro nobis, & omnibus illis quos in fætore vitiorum jacere sentimus: si fortè nostris lachrymis nos & eos Dominus resuscitare dignetur. Ut autem ait Augustinus. Legitur Christum super Lazarum flevisse, in orationibus pernoctasse, ex itinere fatigatum fuisse: nunquam autem risisse, aut prosperatum fuisse. Unde Chrysostomus: flentem quidem Illum frequenter invenies: nunquam verò ridentem, sed nec leviter saltem subridentem, vel gaudentem. Et nota quòd Dominus non flevit Lazarum mortuum: sed ad hujus vitæ miserias & ærumnas resuscitandum. Unde nec pro nostra, nec pro aliorum morte tristari debemus. Quomodo enim ab eo præmiis honorabimur ad quem venimus inviti? Nam secundum Apostolum: *Coronam justitiæ reddet Dominus his, qui diligunt adventũ ejus.* Et quid tantopere vitam desideremus, in qua quantòmagis quis fuerit, tantò majori sarcinâ peccatorum oneratus erit. Vel certè Dominus mortem flevit, quam homo peccando incurrit, ac miserias & ærumnas humano generi pro culpa indictas. Si enim peccatum non processisset, sine dubio mors secuta non fuisset. Secuta est ergo mors etiam corporis quàm præcessit mors animæ. *Et Jesus rursum fremens in semetipso,* etiam indignatus contra malitiam Judæorum, de factis suis iniquè murmurantium, *venit* motus misericordiâ, & compulsus compassione *ad monumentum*, quòd *erat spelunca habens lapidem superpositum.* Et dicitur monumentum, quasi monens mentem, scilicet illius qui aspicit, ut pro anima sepulti oret, ac de morte propria præcogitet, & ad eandem se disponat. Rursum fremuit, ut det intelligere eos qui à peccatis debent resurgere, in continuo luctu persistere. Secundum illud Psal. *Tota die contristatus ingrediebar.* Sæpe ergo se ploret peccator, sæpe fremat Christus & turbetur in homine si vult reviviscere. *Et jussit Jesus tolli lapidem superpositum,* ut omnes viderent mortuum, fætidum, & corruptum. Sed contendebat Martha dicens ad eum *Domine jam fætet, quatriduanus enim est.* Timebat remoto lapide potius fætorem excitari, quàm fratrem resuscitari, quasi diceret: Licet aliquando resuscitati, sint mortui recenter & post paululũ: tamẽ quòd jã quatriduanus ex fætore resolutus resuscitetur, non est sic auditũ. Et hoc videtur processisse ex admiratione Marthæ & ejus ignorantia, quia ejusdem virtu-

Marginal notes: *Interrogatio Christi.* — *Matth. 6.* — *Gen. 3.* — *Aug. tract. 49. in Joã.* — *Aug. ibid.* — *Aug. sermo. 2. de Assũpt Mariæ.* — *Chrysostom. hom. 62. in Joan.* — *2. Tim. 4.* — *Monumẽtũ* — *Psal. 37.*

virtutis eſt reſuſcitare recenter mortuũ, & quatriduanũ. Vide mirabilẽ amorẽ iſtarũ ſororũ erga Dominũ Jeſũ: nolebant enim quòd etiã fœtor nares ejus tangeret ad modicũ. Deinde ſublato lapide, *Jeſus elevatis oculis in Cœlũ*, Patri pro exauditione ſua gratias egit ad fidei ædificationẽ, ut circũſtãtes hoc audiẽtes, & virtutẽ Dei in eo vidẽtes, crederent Eum Filium DEI. Unde Hilarius: Non prece eguit: nobis oravit, ne filius ignoraretur. Cùm enim ſibi non proficeret deprecationis ſermo, ad profectum tamen noſtræ fidei loquebatur. Non inops ergo auxilii, ſed nos ſumus inopes doctrinæ, ideo etiam oravit, ut in neceſſitatibus ad orationis ſuffragium eſſe recurrendũ nos doceret. Et notandum quòd orare Patrem, & exaudiri, convenit Chriſto ratione humanitatis, in qua eſt minor Patre: non autem ratione Divinitatis, in qua eſt Ei æqualis. Oraturus verò gratias pro exauditione egit, quia jam ſe auditum cognovit. Unde Origenes: Erat enim oraturus pro reſurrectione Lazari, ſed præveniens illius orationem, qui ſolus bonus Pater eſt exaudivit dicenda. Pro impletione ergo orationis, ſubdit gratiarum actiones, dicens: *Pater, gratias Tibi ago, quoniam exaudiſti me.* Hæc Origenes: Per hoc quòd JESUS oculos elevat in Cælum, oſtendit nobis formam orandi, quæ eſt per elevationem mentis in DEUM. Unde inſtruimur, ut in oratione levemus ſurſum ad DEUM oculos mentis noſtræ, erigendo & removendo illos à præſentibus rebus, memoria, cogitatione, & intentione. Oculos etiam ad DEUM levamus, quando non confidentes de meritis noſtris, de ſola miſericordia DEI ſperamus. Per hoc autem quòd in principio orationis gratias agit, datur nobis exemplum, ut cùm orare volumus, ante quàm futura petamus, pro receptis beneficiis DEO gratias referamus. DEUS enim ex gratiarũ actione de præteritis provocatur ad præſtanda beneficia ſequentia faciliùs. Deinde *voce magna*, potiùs virtute, quã clamoris intẽtione, *clamavit: Lazare veni foras*, ſcilicet quantùm ad corpus de ſepulchro, & quantùm ad animam de inferno, & ſic Lazarum vocis ſuæ virtute ſuſcitavit. Ubi ſecundùm Origenem, eſt conſiderandum, quòd mora tollendi lapidem, adjacentem ex ſorore defuncti cauſata eſt: & ideo tamdiu reſuſcitatio fratris dilata eſt, quamdiu Chriſtum per verba detinuit: ſed, ſtatim cũ Chriſti mãdatũ obediendo exequitur, frater reſuſcitatur: ut per hoc diſcamus nihil interponere inter juſſa Chriſti, executionem ipſorum, ſi cupimus quòd ſtatim ſequatur ſalutis effectus. Secundũ illud Pſalmiſtæ: *In auditu auris obedivit mihi.* Et nota quòd vox Chriſti magna dicitur propter virtutis magnitudinem; nam tanta virtus ejus fuit quòd ſuſcitavit Lazarum à morte, quemadmodum ſuſcitatur dormiens à ſomno, vel ſopore. Vox etiam iſta magna, repræſentativa eſt illius vocis magnæ, quæ erit in communi reſurrectione, per quam omnes de monumentis reſuſcitabuntur. Tanta enim erat virtus hujus vocis Chriſti, ut abſq; temporis dilatione vitam conferret: ſicut erit in reſurrectione communi, quando in ictu oculi mortui audientes tubam reſurgent. Clamavit, inquam, Lazare veni foras: quem ſecundùm Auguſtin. Ideo ex proprio nomine vocat, quia tanta erat virtus vocis Ejus, quòd pariter omnes mortui cogerentur exire, niſi per expreſſionem nominis virtutem ſuam ad unum determinaſſet. Et non ſolùm ſuſcitatus eſt Lazarus, ſed prodiit & exivit, licèt eſſet ligatus manus & pedes inſtitis, id eſt; faſciis, quibûs antiqui mortuos involu

Hilarius lib. 10. de Trinitate.

Origenes Tomo 28. in Joann.

Orãdi forma

Origenes Ibidem.

Pſalm. 17.

1. Cor. 15.

Auguſtinus ſermon 52. de verbis Domini.

voluebant: & facies ejus sudariô ligata erat, ne scilicet horrorem faceret. In quo virtus Divina & miraculi certitudo declaratur: ideo enim ligatum & coopertum resurgere jussit, ut miraculum magis approbaretur. Unde Dominus Discipulis præcepit, ut eum qui foris ligatus apparebat solverent, & sinerent, abire: ut per opera vitæ ostenderetur verè suscitatus, & non phanta- *Animæ mors.* sticè: Hìc est notandum, quòd mors animæ, est animæ à DEO derelictio damnosa: quod fit per peccatum mortale, quò DEUS repel- *Aug. l. 13. de civitate. cap. 2.* litur ab anima. Unde secundùm Augustin. Mors animæ fit cùm deserit eam DEUS: sicut corporis, cùm id deserit anima. Quatuor autem progressibûs mors animæ perficitur, & sic quatriduanus mor- *Mortis animæ progressiones.* tuus dici meretur. Prima est: quasi titillatio delectationis in corde. Secunda, consensio. Tertia, factum. Quarta, consvetudo. Sed DEUS ab hac morte animam ad vitā resuscitat per gratiā, quâ anima DEO reconciliatur. Quia sicut corpus vivit ex conjunctione animæ: sic anima dicitur vivere ex unione DEI, per gratiam. Et hæc vivificatio significatur in resuscitatione Lazari de sepulchro, in resuscitatione enim Lazari plura facta sunt, quæ Mysticè ad resuscitationem peccatoris concurrunt. Nam eo ordine quotidie peccator resuscitatur, quô Lazarus resuscitatus dicitur: & talis fit quotidie processus in resuscitatione animæ à morte peccati, qualis fuit in resuscitatione Lazari de fætore sepulchri. Pri- *Peccatoris resuscitatio* mum ergo quòd requiritur ad resuscitationem Peccatoris, est notitia Divina actualis quâ DEUS respicit peccatorem, in aliquo tempore certo: & hæc significatur per hoc quòd sorores Lazari miserunt nuncium ad JESUM, sibi de infirmitate Lazari notificando. Secundùm est auxilium, quod DEUS porrigit homini, ut liberum arbitrium moveatur in DEUM: ut anima per peccatum à DEO aversa, convertat se ad Ipsum: non nempe est volentis velle, neq; cur- *Rom. 9.* rentis currere, sed miserentis DEI hæc donare: & ideo requiritur auxilium Divinum, ut nos meliùs ad gratiam disponamus: & hæc porrectio Divini auxilii signatur per hoc quòd JESUS ad Lazarum ire est dignatus. Tertium est, motus liberi arbitrii nostri: quia secun- *Augustinus sermon. 15. de verbis Apostoli.* dùm Augustinum, licèt DEUS creavit te, sine te: non tamen justificabit te, sine te: & ideo ex parte nostri requiritur motus liberi arbitrii, qui duplex est: Unus, quô movetur super peccatum, ut scilicet peccatum displiceat. Alius, quô movetur in D E U M per fidem & spem quò D E U M sibi reconciliari desideret: & hi duo motus notantur per occursum duarum sororum, scil. Marthæ & Mariæ, ita quòd primus motus intelligatur per Martham, quæ prior occurrit: secundus per Mariam, quæ venit vocata per Martham: sic enim hìc ex primo motu provocatur secundus. Quartum est, cognitio peccati in quam DEUS quærendo reducit hominem, ut homo se cognoscere studeat, quem DEUS quærendo quasi nescire se significat: & hoc signatur per hoc quòd interrogavit, ubi eum posuerunt. Quintum est, gratia contritionis, quæ seqvitur motionem liberi arbitrii, & cognitionem peccati: & hæc significatur per lachrymationem Christi, quæ quidem lachrymæ processerunt ex fonte Divinæ misericordiæ, & hìs lachrymîs quotidie peccator perfunditur, cùm sibi hæc gratia infunditur: Christus enim non est lachrymatus pro morte Lazari corporali: sed pro morte peccatoris spirituali, qui in Lazaro repræsentabatur: Caveat ergo peccator ne

lachry

lachrymas Christi contemnendo gratiam sibi evacuet, sed potiùs cum Christo flente peccata sua defleat, & sic effectum lachrymarum Christi suscipiat. Sextum est, propositum cavendi peccata in futurum, & hoc notatur in eo quòd præcepit amoveri lapidem. Tunc enim lapis de sepulchro tollitur, cùm durities propositi peccandi, & moles malæ consvetudinis de corde amovetur. Et cùm lapis deponitur, tunc fœditas cadaveris detegitur. Unde dixit Martha, *Domine jam fœtet.* Sic duritia cordis amota, videtur utilitas peccati: ex quo sequitur peccati abominatio, & concipitur propositum ulteriùs non peccandi. Septimum est, gratiæ infusio, quâ justificatur impius: & hoc notatur cùm clamavit voce magna, dicens: *Lazare veni foras.* Clamor magnus signat multitudinem Divinæ virtutis, quæ exigitur in justificatione impii: quia secundùm Augustinum, major est justificatio impii, quàm creatio Cœli & terræ. Voce enim magna clamavit, quia difficilè surgit quem moles malæ consvetudinis premit: sed tamen post magnam vocem surgit, id est; per magnam DEI gratiam vivificatur & justificatur dum pænitet. Datur etiam per hoc intelligi, quòd Christus vocat peccatorem foras exire de conversatione peccati, & de occultatione ejus, per confessionem faciendam sacerdoti. Octavum ergo est, peccatorum confessio, quàm DEUS administrat voce magna clamando, id est; magnâ gratiâ vocando, & hoc notatur in eo, quòd Lazarus prodiit de sepulchro: prodire enim, est de occulto per confessionem venire. Sed adhuc peccator non est totaliter solutus, antequam superveniat absolutio Sacerdotis: quòd significatur per hoc quòd *prodiit ligatis manibûs & pedibûs.* Nonum ergo, est sacramentalis absolutio: quæ significatur per hoc quòd Christus dixit Discipulis, *solvite eum.* Potuisset quidem immediatè simplici verbô ipsummet solvere, sicut fecit ipsum de monumento prodire: sed voluit suos Discipulos in hoc cooperatores habere, quia vult hoc ministerium sacerdotibus communicare. Suscitat JESUS, quia per seipsum vivificat interiùs, Solvunt Discipuli quia ministeriô sacerdotum absolvuntur vivificati: Christus enim per se intus vivificat, ministris potestatem solvendi tribuit. Mortuus ergo procedens adhuc ligatus, est confitens adhuc reus. Ut autem absolvantur peccata ejus, ministris mandatur ut illum solvant. Sicut ergo Dominus Lazarum suscitavit, priusquam à discipulis solveretur: sic in contritione peccatum dimittit, & peccatorem vivificat, priusquam à sacerdote absolvatur: cui tamen postea se ostendere tenetur. Decimum & ultimum est, satisfactio, quæ signatur in hoc, quòd JESUS subdidit, *& sinite eum abire.* Non dicit, facite eum ad sepulchrum redire. Sic sacerdos debet principaliter pro satisfactione injungere homini, quòd de sepulchro, & de profundo peccatorum & malæ consvetudinis longè abeat: & nullatenus recidivet, & ampliùs non peccet. Dixit enim, finite abire: non stare, vel jacere sine exercitio spirituali: quia in vita DEI stare, retrocedere est, sed debet ambulare de virtute in virtutem. Item mysticè per Lazarum langventem, significari etiam potest gravem tentationem patiens: & per ejus sorores, personæ pro ejus alleviatione devotæ Christum precantes, quæ non semper exaudiuntur: sed talis patiens aliquando per actû peccati mortalis mori permittitur, ab eo qui est tantæ bonitatis & potentiæ, quòd scit & potest bona de malis elicere. In hoc autem quòd Dominus vadit ad eum suscitandum

Augustinus Tract. 17. in Joann.

Mysticè.

dum, ostenditur ejus clementia, inquantum homines in peccatis existentes & quasi mortuos, ac per se ad DEUM accedere non valentes, misericorditer præveniendo attrahit: & peccatorem non solùm mortuum per culpam, sed etiam aliqvando fœtentem per infamiam, & sepultum sub lapide per obstinationem, sic reducit ad vitam gratiæ, quòd non solùm tollitur obstinatio & mors culpæ, sed etiam fœtor infamiæ, & reducitur svavis odor bonæ famæ. Nulla enim desperationi datur occasio, cùm Lazarus jam fœtens, & quadriduanus resurrexit à mortuis & monumento. Locus autem infirmi erat Bethania, quæ interpretatur domus obedientiæ, per quod datur intelligi quòd si infirmus sit DEO obediens, potest ab Eo de facili curari. Et secundùm Anselmum: In Bethania, quòd domus obedientiæ interpretatur, Lazarum suscitavit: ostendens omnes qui bonæ voluntatis studio huic mundo morientes in sinu obedientiæ requiescunt, in vitam æternam à DEO resuscitandos. Ista autem Bethania erat Marthæ & Mariæ, per quas duplex vita, scilicet activa & contemplativa significatur: ut sic per hoc intelligi detur, quòd per obedientiam homo perfectus in vita activa & contemplativa redditur. Dicitur autem de Lazaro, quòd postea nunquam risit: nunquam in gestu signa jocosa ostendit: pro eo quòd vitæ hujus ærumnis, quas moriens evaserat, redditus fuit. Magis enim quàm antè factus amator vitæ illius, pœnitebat eum vitæ istius. Unde Aug. O! si possemus excitare homines, & cum ipsis pariter excitari, ut tales essemus amatores vitæ permanentis, quales sunt homines amatores vitæ fugientis. Creditur autem hoc factum ea die quâ in Ecclesia solet legi, scilicet, feria sexta ante Dominicam de passione Domini. Monumentum verò Lazari demonstrat Ecclesia ibidem in honore Beatæ Mariæ Magdalenæ constructa: & grande monasterium magnâ olivarum sylvâ circundatum, ubi erat abbatia Sancti Lazari, cùm Abbatissa & monialibus Ordinis Sancti Benedicti. *Multi ergo judæorum qui viderant* mirabilia, *quæ fecerat JESUS, crediderunt in Eum.* Nec mirum, quia illud signum fuit Divinæ virtutis manifestè ostensivum, & tale miraculum non est à sæculo auditum, scilicet quòd mortuus quadriduanus in monumento, resuscitaretur ad vitam. Unde secundum Augustinum. Excedit omne miraculum, quod JESUS circa Lazarum fecit: quem ab ipso inferni inquilino, destructa lege tartarea redire ad Superos jussit. *Quidam autem ex ipsis* judæis *abierunt*: eadem die *ad Pharisæos, & nunciaverunt eis quæ fecit JESUS* & celebris erat sermo de Eo apud multos: alii bonô, alii malô zelô moti nuntiaverunt: quia sicut ex signis visis boni convertuntur & proficiunt, ita frequenter mali obdurantur, & deficiunt. Boni quidem nuntiaverunt eis, ut mitigarent eos circa JESUM, & provocando ut crederent: mali verò ut concitarent eos contra JESUM, & prodendo ut sævirent. Per bonos illi signantur qui bona in aliis sicut in se amant, & omnia in bonum interpretantur: per malos autem illi qui videntes servorum DEI opera, odiis inseqvuntur, & infamare conantur.

Bethania.

Lazarus non risit deinceps.

Augustinus Tract. 49. in Joann.

Lazari monumentum.

Augustinus sermo, 104. de tempore.

DE

DE CONSPIRATIONE PONTIFICUM,

Et Pharisæorum contra JESUM.

CAPUT XVIII.

PRÆdictô itaq; miraculô de resuscitatione Lazari publicatô, Pontifices qui erant majoris authoritatis, & magis literati, & pharisæi, qui videbantur præ aliis Religiosi: ex quibus factum eorum gravius erat: moti sunt ad tractandum publicè de morte Christi ex ira & invidia quã de fama & gloria Ejus habebant, & ad hoc faciendũ, *collegerunt consilium:* Sabbathô mox sequentî, *adversùs JESUM:* timentes si dimitterent eum sic viventem, & signa talia facientem, per ipsum amitterent & locum & gentem, eo quòd omnis turba post Eum iret: Eiq; crederet & ipsa sacra eorum & vana & abolenda esse doceret. Concilium à conciliando est dictum, quia conciliati & congregati erant in unum malum consensum. Et hoc erat primum concilium, quod habuerunt contra JESUM. Priùs quidem quærebant Eum interficere, nunc autem sententiam firmaverunt, & quærentes concilium, apertè de morte Ejus tractaverunt. Videbant enim Christum à populo tanquam Regem honorari, & quia mandatum Romanorum erat, ut nullus nisi per eos deberet Rex nominari. Omnis Enim qui se Regem facit, contradicit Cæsari: ideo timebant quòd si Christum tanquam Regem haberent, Romani ipsos rebelles reputarent, & venientes contra eos civitatem & locum destruerent. Vel timebant etiam, ne si Christi Doctrina procederet: Templum & universa Religio, ac reverentia Ejus vilipẽderetur, & judæi nullius momenti fierent: & ideo Romani Civitatem Eis auferrent, eosq; in servitute dispergerent. Vel certè timebant, ne si omnes in Christum crederent, nemo remaneret qui adversùs Romanos Civitatem, Templumq; defenderet: quoniam contra Ipsum Templum, & contra suas paternas leges Doctrinam Christi esse sentiebant. Pontifices & pharisæi sibi consulebant, nec tamen credere volebant. Plus enim perditi homines cogitabant quomodo alteri, scilicet Christo, nocerent ut perderent: quàm quomodo sibi consulerent ne perirent, timebant & consulebant. *Sed trepidaverunt timore, ubi non erat timor.* Si enim Christo credidissent: Si Eum non occidissent: nec locum, nec gentem amisissent. Sed quia Christum occidere non timuerũt, & locum, & gentem perdiderunt. Nam & Romani post Domini passionem, & glorificationem, tulerant eis locum, & gentem: expugnando, occidendo, & transferendo. Temporalia perdere timuerunt, & æterna non cogitaverunt, & sic utrumq; amiserunt. Quæ ut fugituri egerunt: hæc, quia egerunt, non effugerunt. Quid vobis profuit o! insani judæi, quòd tantùm scelus commisistis? Nunquid quia Christo Domino, ut docuit, servire noluistis: ideo Dominô caruistis? Dum enim Illi serviunt Reges, quibus vos servitis: facti estis mali servi bonorum servorum Christi. Per quos conterit contumaciam vestram, per ipsos dissipat consilia vestra, per ipsos retribuit scelera vestra in capita vestra. Ipse autem Dominus quem interemistis, non vos servos, sed liberos esse cupiebat: quando dicebat, *si vos Filius liberaverit, verè liberi eritis.* Vos autem Dominum DEUM Regem & Ipsam veram Libertatem non solùm repudiastis: verùmetiam negare cupientes clamastis: *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Considera quod sunt hodie homines, etiam Religiosum habitum ge-

Joann. 11. *Concilium.* *Timor Pharisæorũ.* *Psalm. 13.* *Joann. 8.* *Joann. 19.* *Religiosi ficti.*

stantes, qui judæos imitando, temporalia perdere metuunt, & æterna non attendunt, sic quòd utraq; non immeritò amittunt. Sunt enim pleriq; etiam Religiosi qui temporalia quandoq; minus justò & obliquè acquirentes, vel sic acquisita possidentes, ea dimittere trepidant, & pro his æterna amittere non formidant. Et quia nunc cùm judæis tenebras diligunt interiores, scilicet culpæ: ideo tunc cum eis in tenebras mittentur exteriores scilicet gehennæ. Religiosus ergo cupidus, vel vanus, est lamentabilis, quia miserabilior est quodammodo omnibûs creaturîs, scilicet carens DEO & mundô. Tunc Caiphas, quia pontifex fuit, quid eis faciendum erat decrevit, & propter authoritatem officii locutus est, dicens: *Expedit ut unus* homo, etiam si bonus & justus esset, *pro populo moriatur*, & populi conservatione, *& non tota gens pereat*: si ille in vita maneat: quia bonum commune magis est eligendum, quàm particulare. Hîc patet manifestè quòd passio invidiæ & livoris contra JESUM, & passio timoris perdendi gentem & locum, subvertebat in eis rationis judicium: quia in nullo casu licitum est interficere innocentem & justum: per hoc enim non procuratur, sed magis destruitur commune bonum. Propter quod judicio DEI illud malum, quod credebant per mortem Christi evadere, scilicet destructionem loci & gentis hoc per mortem Christi incurrerunt: quia in pœnam hujus peccati Romani locum & gentem destruxerunt, quòd per Tytum & Vespasianum annô quadragesimô secundô, post passionem Christi, est factum. Prophetizavit autem Caiphas utilem humano generi mortem Christi, licèt nesciês. Quamvis enim esset intentio Caiphæ dare solùmodo cõsiliũ de morte Christi, pro tẽporalis periculi evasione circa populum judæorum: tamen verbum suum sic sonabat, quod Christus erat moriturus pro gente & populo: & quod sic protulit fuit prophetia quodammodo de futuro, quòd Christus erat moriturus pro salute spirituali, non solùm judæorum, sed etiam omnium gentium, qui credituri erant in ipsum, & per fidem congregandi. Unde Theophilus: Hoc ipse quidem prava dixit intentione: sed tamen Spiritus Sancti gratia ore ejus usa est ad futuri præsagium. Hæc Theophilus. Non tamen sequitur, quod quicunq; prophetat sit propheta: nam quandoq; alicui conceditur actus alicujus rei, cùm tamen conditio ei non conceditur. Unde Origenes: non quicunq; propheta est sicut non quicunq; jus prosequitur justus est, scilicet qui facit aliquod opus propter humanam gloriam. Hæc Origenes.

Caiphæ prophetia.

Origenes hom. 30. in Joan.

Expedivit Christũ mori, tripliciter.

Expediens autem & necessarium fuit Christum pro nobis pati & mori, ratione triplici. Primò, ad ostendendum circa nos judicium Divinæ dignationis & pietatis. Secundò, ad exolvendum pretium nostræ redemptionis: quòd fuit pretiosus immaculati JESU Christi sangvis. Tertiò, ad præbendum exemplum nostræ imitationis, ut sequamur vestigia ejus. Insuper & alia ratione triplici expediebat Christum mori. Primò, quia homo mortuus erat: & ideo expediebat, ut Christus mortem nostram destrueret, & hominem vivificaret. Erat autem homo mortuus quadruplici morte, scilicet naturæ, culpæ, gehennæ, & ex privatione visionis Divinæ. Primam destruxit, per suam gloriosam resurrectionem. Secundam, per sui sangvinis effusionem. Tertiam, per inferni expoliationẽ. Quartam, per suæ visionis restitutionem. Secundò, quia homo erat perditus: ideo expediebat ut Christus ad nos veniret, ac mortem subiret, & sic hominem

Mors quadruplex.

minem perditum inveniret. Tertio, quia homo erat à DEO divisus & dispersus: ideo expediebat ut Christus homines in unum congregaret, & ad DEUM revocaret, Caiphas ergo prophetizavit quidem, id est: verba prophetiæ protulit: nec tamen erat propheta: quia inspirationem propheticam non accepit & donũ prophetiæ non habuit, sicut & Balaam. Unde secundùm Augustinum: Docemur etiã homines malos prophetiæ, spiritu futura prædicere, quòd tamẽ Evãgelista Divino tribuit Sacraméto, id est; virtuti ipsius Sacraméti, sc. summi Sacerdotii, quia Caiphas non à seipso hoc dixit, sed cum esset pontifex id est; summus Sacerdos anni illius & ministerium habens in manibus, non meritis suis prophetizavit & spiritu DEI locutus est, quia ipso ignorante dictum propheticum protulit non ratione meriti sui sed dignitatis officii: & fortè unctio pontificalis contulit ei quendam sensum prophetandi. Unde Chrysostomus. Vide autem quanta Spiritus Sancti virtus est: à mente enim mala valuit verba proferre prophetiæ. Vide etiam quanta est potificalis virtus potestatis. Pontifex enim effectus, etsi indignus existens prophetavit, nesciens quid diceret. Ore enim solùm usa est gratia, contaminatum cor non contigit. Hæc Chrysost. Ob quam authoritatem solùm credimus malum Prælatum exaudiri, & fortè, quia præco Ecclesiæ est, & in ejus voce dicit, Oremus cum multæ authoritates faciant in contrarium, ut illa, qui suis premitur, aliena non diluit, & hujusmodi. Dicitur autem Caiphas fuisse pontifex anni illius, quia licèt DEUS constituerit Summum Sacerdotem unum, cui mortuo unus succederet, per ambitionem tamen postea evenit ut plures essent, & per annos singulos suis vicibûs ministrarent. *Ab illo ergo die*, quasi utili acceptô consiliô *cogitaverunt* magis diffinitè quàm prius, ut Christum quàm citiùs possent interficerent, & dicentes, ut inventus duceretur in Hierusalem: licèt enim ante habuissent instinctum & voluntatem interficiendi Ipsum, tamen ex consilio Caiphæ diffinierunt firmô propositô hoc quàm citiùs possent adimplere. O! pravum consilium, o! pessimi duces populi, o! consiliarii nequissimi. Quid agitis miseri? quid vos furor exagitat tantus? Quæ ordinatio est hæc? quod propositum? quæ causa accusationis Domini nostri JESU Christi? Nonne ipse in medio vestrum est, quem tamen nescitis, & intelligit omnia verba vestra, & scrutatur renes & corda? Sed sic fieri oportet ut deliberastis, quia tradidit Eum Pater suus in manibus vestris. Quia ergo JESUS jam destinatus erat morti: ideo ab ipso sabbatho. quô concilium collegerunt, inchoamus memoriam Dominicæ passionis in Divino officio: maximè in hymnis, & subticemus Gloria Patri in introitu Missæ, & responsoriis, & quasi post horam ejusdem consilii publicum luctum incipiens Ecclesia, & suo compatiens Domino sicut membra Capiti, ex tunc quasi lugendo recitat vexillum Regis, mysterium Crucis clavos & lanceam perforati corporis, & his similia usq; ad diem passionis, nondum tamen planè, quia nondum traditus erat Dominus in lanistarum manus. Unde Dominicam & hebdomadam illam de passione Domini appellamus. Divulgatum autem fuit istud consilium de occisione Christi habitum. Sed sapiens Dominus volens dare locum iræ, & etiam quia nondum erant omnia completa, necdum venerat hora ejus quâ tradendus erat, & crucifigendus post consilium cautiùs se observans, palàm apud eos ambulare desiit, neq; ad aliquam civitatẽ populosam abiit,

Numer. 22.
Augustinus Tract. 49. in Joann.

Pontificalis virtus.

Consilium pravum.

abiit, sed in regionem juxta desertum, ubi pauci de judæis erant, & non frequentia insidiantium in Civitatem Effrem, quæ erat parva & parùm populosa, ac magis secreta: & ibi morabatur cum discipulis suis, usq; ad tēpus suæ passioni propinqvum. Sed stetit ibi paucis diebûs, cum ipsis discipulis, se occultans ad tempus. Ubi Chrisost. Ipsi autem quando omnes lætabantur, & festum celebrabant, tunc occultantur & in periculis sunt, sed tamen permanebant cum Eo. Secundùm illud: *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis.* Et sic fugit Dominus ante faciem nequissimorum servorum, & hoc non fecit propter potentiæ defectum, sed ut aliis daret vivendi exemplum. Unde August. Non quia Potentia Ejus defecerat, in quasi vellet, palam cum judæis conversaretur, & nihil Ei facerēt, sed exēplū discipulis demonstrabat, in quo appareret non esse peccatum, si fideles ejus oculis persequētiū se subtraherent, & furorem sceleratorū latendo potiùs evitarent, quā se ostendēdo magis accēderent. Secundùm Origenem: honestum & laudabile est imminente jam periculo & agone confitendi JESUM, non evitare confessionem, nec recusare subire mortem gratiâ veritatis. Sed nullus debet tradere occasionem tantæ tentationi, & hoc propter duas rationes. Primò, quia valde præsumptuosum est periculis se ingerere, propter inexperientiam propriæ virtutis, quæ & quandoq; fragilis invenitur, & propter futuri eventûs incertitudinem. Secundò, ne nos ingerentes persecutoribus occasionem præstemus eis, ut magis impii & noxii fiant, & nos de eorum delicto demus responsum, & luamus pœnas. *Proximum autem erat Pascha judæorum.* Hoc subditur, ad ostendendum quòd Christus parvo tempore in Civitate se occultavit, quia ante pascha in Hierusalem venit. *Et ascenderunt multi de regione Hierosolymam ante pascha, ut sanctificarent & mundarent seipsos* orationibûs & sacrificiis ante festum, ad dignè comedendum Agnum paschalem, quem nullus comedere debebat, nisi mundus. Præceperat enim Dominus per Moysen, ut undiq; de tota judæa convenirent ante pascha in Hierusalem, & ibi secundum legem ante esum agni paschalis se mundarent, ut sic purificati, solennitati & esui agni mundi interessent. Unde Theophil. Ascenderunt autem ante pascha ut purgarentur: quoniam quicunq; peccaverant, pascha non celebrabant, nisi priùs expiarentur balneationibûs & jejuniis, ac rasurâ: quinetiā quasdam deputatas oblationes offerendo. Hæc Theophi. Ubi informantur qui debent cōmunicare, quia cōfessione, oratione, & jejunio ante debēt purificari. Si enim hoc fiebat de agno figurali, multomagis se debet homo sāctificare bonis operibûs ad dignè recipiēdū verū Agnū Immaculatū Corpus Christi. Sed judæi obliti suæ sanctificationis tractabant de nece Veri Agni, & ipsum Agnum ad immolandum quærebant in ipso loco orationis, festô sangvinem innocentem miscere cogitantes. Unde Chrisostomus: Hi venerant in exterioribus se mundare, & in interioribus per homicidium & sangvinem se coinquinare. Insidiabantur Ei, & tempus festi tempus faciebant occisionis, Hæc Chrisost. *Quærebant ergo Jesum, & colloquebantur adinvicem in Templo stantes: Quid putatis, quia non venit ad diem festum.* Quia enim mirabantur quòd in tanta cōgregatione ad docendū nō venerat: ideo quærebant non quidem bene & ad honorandum, sed male & ad occidendū. Sed est notandum, quod quando est dies festus, & agitur sanctè, semper Dominus est in die festo, secundum illud: *Ubi duo vel*

Chrysostom. hom. 49. in Joann. — *Lucæ 22.* — *Fuga Domini.* — *Augustinus Tract. 49. in Joann.* — *Origenes Tomo 31. in Joann.* — *Communicaturi quòd agere debeāt* — *Chrysost. hom. 64. in Joann.*

tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum, & ideo nos congregati in domo DEI, quæramus Jeſum, mutuò nos conſolando & exorando ut ad diem feſtum noſtrum veniat, & nos ſuâ præſentiâ ſanctificet, quoniam verò non rectè agitur feſtum, tunc non venit Jeſus ſecundùm illud Eſaiæ: *Feſtivitates veſtras non feram.* Et ſubdit Evangeliſta, quaſi reſpondens quæſtioni eorum, *Dederant enim Pontifices & Phariſæi mandatum, ut ſi quis cognoverit, ubi ſit Jeſus, indicet* poteſtati publicæ, *ut apprehenderent Eum,* ſcilicet miniſtri poteſtatis ad occidendum: propter hoc enim ab eis, ſicut ab ingratis & obſtinatis receſſerat, uſque ad tempus quod ſuæ paſſioni diſpoſitum erat. Sed, ut ait Auguſtinus: Nos qui ſcimus ubi Chriſtus eſt, quia ad dexteram DEI Patris indicemus Judæis, ut ſic utinam apprehendant Eum per fidem. Conſpice igitur prædictos nefarios in ſuo concilio peſſimo æſtuantes, & Dominum Jeſum ac diſcipulos tanquam pauperes, & imbecilles recedentes. Quid tunc putas Magdalenam dixiſſe? Sed & qualis animi Mater Domini Jeſu erat, cùm ſic Eum recedere videret, & audiret cauſam quare, quia ſcilicet Eum occidere volebant? Potes hic meditari dominam & ſorores Ejus, tunc cùm Magdalena remanſiſſe, & Dominum Jeſum eas omnes de cita ſua converſione, tunc conſolatum fuiſſe. Conſidera nunc quomodo Dominus ſuos adverſarios, quos ſolo nutu perdere poterat tanquā imbecilles, recedendo declinabat: nec ſe ſaltē verbis excuſando defendebat, ac Ejus manſvetudinem & humilitatem imitando omnem depone amaritudinem & furorem, quia ſic & corporis & animæ habebis requiem. *Eſaiæ 1.*

DE DECEM LEPROSIS, A DOMINO CURATIS.

Caput. XIX.

FActum *eſt autem cùm complerentur & appropinquarent dies aſſumptionis* Domini JESU, id eſt à mundo ad Patrem, per paſſionem & mortem non divertit, ſed *firmavit faciem ſuam,* id eſt voluntatem (nam per faciem deſignatur animi voluntas) in locum paſſionis, & *ut iret in Hieruſalem*, quia ibi oportebat Verum agnum imolari, ubi figuralis agnus ſolebat offerri. Aſſumptionem JESU dixit Lucas, non ſolùm ſecundùm tempus quô aſſumi debebat per paſſionem de hoc mundo ad Patrem, quia oportuit pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam: ſed etiam ſecundùm præceptum de agno paſchali, qui decimo die menſis primi aſſumebatur de grege, & ad domum inferebatur & ſervabatur uſque ad veſperam quartidecimi diei, & tunc imolabatur. In hunc modum Chriſtus decima die, id eſt ramis palmarum: venit ad locum paſſionis, ſcilicet in Hieruſalem: ubi tanquam Verus Agnus erat pro nobis imolandus: manſitque ibi & circa: uſque dum paſſus eſt, ut ſic veritas figuræ reſponderet. Ex quo patet quòd tempus ſuæ paſſionis prævidit quaſi Deus, & quòd ſpontaneè non coactè eſt paſſus: unde *firmavit*, id eſt non leviter voluit, ſed firmiter & conſtanter diſpoſuit *ut iret in Hieruſalem*, ad ſuſtinendum mortem, ut oſtenderet ſe ſponte paſſurum & ſuo exemplô diſcipulos animaret ad paſſionem. Sic & tu omne opus bonum, firmus & ſtabilis debes aſſumere, nec propter tentationes ab eo dimittere. Inſtante ergo tēpore paſſionis, quô tranſmigraturus erat de mundo ad Patrem præſtat dorſum Galilææ, & faciem in Hieruſalem convertit, ac firmatâ & imperterritâ mente locum quô pati decreverat petit. Non huc & illuc ibat: ſed iter versùs Hieruſalem tenebat. Unde qui ſuperiùs pluries excitavit, & hortatus eſt diſcipulos & alios ad martyrium, & ſui ſequelam, verbô: hìc hoc idem facit factô, eos tanquam Magiſter & Ductor præcedens, & quaſi factô ſuô, dicens: *Si quis vult poſt me venire abneget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Appropinquante ergo tempore paſſionis ſuæ Dominus JESUS, qui pluries fugerat, incipit reverti. Sicut enim in ſuperioribus ad noſtram inſtructionem uſus eſt prudentiâ, oſtendens quòd pro loco & tempore furorem perſequentium, cautè debemus declinare: ita nunc utitur fortitudine: quia debito tempore iminente ſponte rediit ut ſe paſſioni offerret, & in manus perſequentiū traderet. Sic aliàs fuit uſus temperantiâ, cùm fugit honorem quando

Lucæ 9. & 17.

Aſſumptio Chriſti.

quando turbæ voluerunt Eum facere Regem, & è contrariò fuit usus justitiâ, cùm voluit tanquam Rex honorari quando populus cum ramis arborum occurrit Eidem. Satis tamen modestè Eundem honorem voluit, & ideo asellum ascendit. Istis igitur quatuor virtutibûs usus est Dominus virtutum propter nostram instructionem, à quibus omnes aliæ virtutes morales descēdunt & derivantur: propter quòd cardinales ac principales esse dicuntur. Non ergo æstimandus est fuisse inconstans vel varius, sicut nec aliquis alius qui secundùm diversos casus in diversis se exercet virtutibus. *Et factum est, dum* pascha celebratúrus *iret in Hierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam.* Samaria erat terra gentium, Galilæa Judæorum. Et ideo Christus vadens ad passionem, transiit per Gentes & Judæos, dans intelligere quòd fructus suæ passionis in omnes erat futurus, atque fides nominis Ejus post mortem & Judæos & Gentiles unum debebat efficere populum. Quia ergo erat discordia inter Judæos & Samaritanos, Ipse inter utrosque & per medium utriusque terræ transiit, ut tanquam Mediator eos pacificaret, qui ad salvandos Gentiles & Judæos venerat. Et in ingressu cujusdam castelli in terminis Samariæ: *occurrerunt Ei decem viri leprosi*, quia audierant famam de mirabilibus Christi. In ingressu urbis, & tamen ante ingressum occurrerunt Ei: quia ritu legis Mosaicæ quasi immundi erant ab urbibus & oppidis exclusi, nec poterant cum aliis cōmorari. Conversabantur autem adinvicem, quia cōmunitas passionis fecerat eos unanimes: & præstolabantur simul transitum. Jesu solliciti donec advenientem Eum viderent. *Qui steterunt à longè* tum propter Christi reverentiam, tum quia non debebant appropinquare hominibus, ne eos inficerent eò quod lex Judæorum lepram imundam non tangendam judicat. Lex Evangelica lepram non externam, sed internam, esse imundam affirmat. Et secundùm Theophilum: A longè stant, quasi verecundantes de imundicia: putabant enim quòd Christus eos quemadmodum alii fastidiret. Sic ergo abstiterunt loco, sed facti sunt proximi deprecando:
Psal. 144. propè enim est Dominus omnibus invocantibus Eum in veritate. *Et levaverunt vocem suam* ex magnitudine affectiònis, & magno desiderio sanitatis, & clamaverunt, *dicentes: Jesu Præceptor miserere nostri*, quia solò præceptô & verbô potes nos curare. Si Jesus, ergo vult: si Præceptor, ergo potest: si misericordiam invocant: ergo se miseros & indigentes ostendunt: & sic petitio fuit digna, & ex parte petentium, quia miserendi: & ex parte Ejus à Quo petebatur, quia Jesus volens & Præceptor potens: secundùm Titum, Dicunt Nomen Jesu, & lucrifaciunt rem. Nam Jesus interpretatur Salvator, unde sequitur. *Quos ut vidit* benignitatis & compassionis & misericordiæ oculîs: *dixit: Ite ostendite vos sacerdotibus.* Lex enim præcepit, ut emundati à lepra sacerdotibus se præsentarent: non ut sacerdotes eos mundarent, sed ut eos mundos esse judicarent, & ut mundati pro sua emundatione sacrificium in lege determinatum offerrent. *Et dum irent*, ut sacerdotibus se demonstrarent, *mundati sunt* ex fide & obedientia ad Christum, meritoriè de congruo, sed Divina virtùte effectivè. Quatuor ex causis mundati sunt antequam ad sacerdotes pervenirent. Primò quia Christus noverat sacerdotum superbiam: contempsissent enim eos aspicere: ne ergo scandalizarentur, prævenit eos sanare. Secundò, bonum obedientiæ eorum hoc meruit. Tertiò, hoc meruit eorum Fides. Quartò voluit ostendere quòd non virtute legis, aut sacerdotum erant mundati, sed DEI imperiò. *Unus autem* eorum qui Samaritanus & Gentilis erat *ut se mundatum vidit* suam sanationem virtuti Christi deputans, *rediit cum magna voce Deum* ex fidei & devotionis magnitudine *magnificans*: & tanquam gratus beneficium recognoscens, *cecidit* per humilitatem *in faciem ante pedes Jesu*, per devotionem Ei reverentiam exhibens, *& adoravit Eum*, gratias pro beneficio accepto sibi *agens*. Ubi exprimitur fides Ejus & devotio, ac benevolentia, & grandis affectio. Dedit autem ei fiduciam appropinquandi Domino jam suscepta purgatio. Cæteri verò qui Judæi erant permanserunt ingrati, nec ad agendum gratias sunt reversi: quia decepti à sacerdotibus quibus se repræsentaverunt, quiquè doctrinæ Christi & miraculis detrahebant, secundùm eorum informationem attribuerunt suam sanationem observantiæ legis, cùm se sacerdotibus ostendebant, & non

virtu-

virtuti Christi, licet à principio fideliter devotè petivissent ab eo sanari. *Et dixit Jesus: Nonne decem mundati sunt, & novem ubi sunt?* Non interrogat Dominus quasi nesciens, sed ingratos quærit quasi ignorans, & de eorum ingratitudine dolens: & eos requirendo ostendit sibi ignotos, id est reprobatos. Sicut enim ingratus non recognoscit DEI beneficium, ita nec DEUS, notitia approbationis recognoscit ipsum: recognoscentem verò se recognoscit & Ipse. Unde Beda & meritò eos Salvator, quasi ignotos ubi sunt inquirit scire enim DEO, eligere: nescire, reprobare est. Hæc Beda. Magis autem dolendum est de eo, qui aliquam incurrit ingratitudinis culpam, quàm de beneficio perdito. Et ideo quasi plangendo subditur: *Non est inventus qui rediret & daret gloriam DEO, nisi hic alienigena:* alterius, scilicet gentis, qui non erat de Judæis. Et hoc dictum est vel à Christo,& tunc erant verba quasi lamentantis: vel dictum est ab Evangelista in confusionem Judæorum, qui non sunt reversi ad Christum. Et nota quod in hoc quòd iste alienigena rediit: & alii, qui erant Israelitæ, reditum neglexerunt: præfigurata fuit vocatio & fides Gentilium, qui venturi devotè erant ad fidem Christi, ac repudiatio & perfidia Judæorum, qui in suo errore erant remansuri. Dominus autem & in his & in omnibus quos sanavit in corpore, sanavit & in anima: & hi postquam fuerunt sanati in corpore, & justificati in anima, ac boni facti: postea corruerunt à gratia, & facti sunt mali & ingrati. Deinde eorum ingratitudinem magis cōfutat: dum alienigenam, qui redierat, laudando comendat: quia enim humiliter ante DEUM infirmitatem suam cognovit: ideo Dominus consolans eum dixit: *Surge*, scilicet, à peccato in quo jacuisti cessando, *& vade* de virtute in virtutem, in conversione quam incæpisti proficiendo: *quia fides tua*, quâ intellectum DEO subdidisti, *te salvum fecit*: & ad salutem non solùm corporis, sed & animæ reduxit: quia ipsa est initium justificationis, & dat fiduciam Regni cælestis. Ubi Beda: Si autem fides salvum fecit eum qui se ad agendas Salvatori gratias inclinavit: ergo perfidia perdidit eos qui de acceptis beneficiis DEO gloriam dare neglexerunt. Mysticè per lepram, quæ est corruptio carnis, signatur peccatum mortale, quod est corruptio animæ. Primò quia communiter in lepra vox efficitur invalida: sic in peccatore vox est invallida: DEUS peccatores non audit, & cùm multiplicant orationem non exaudit. Secundò, quia in leproso corpore multa ulcera minuta, dura & rotunda crescunt: sic in corde peccatoris multæ compunctiones & anxietates diversorum peccatorum & circumstantiarum consurgunt: minuunt semper affectionem hominis ad DEUM, & reddunt hominem durum & rebellem DEO & Ejus mandatis, & per hoc fiunt corda hominum peccatorum rotunda & ductilia, scilicet ad voluntatem diaboli. Tertiò quia eorum anhelitus corrumpitur, & Ejus fætore sæpiùs alii inficiuntur; sic operatio & conversatio peccatoris ita est corrupta, quòd conversantes infirmantur ex vitioso eorum convictu. Quartò quia lepra quantò studiosiùs reprimitur, tantò plùs turpior postea ebullit: sic peccatum quantò plùs occultatur, tantò fortiùs crescit: & ideo turpiùs apparebit. Per denarium verò numerum universitas significatur: numeri namquè sequentes usque ad centum sunt Ipsius & partium Ejus replicationes, & sic consequenter per decem leprosos occurrentes Christo, significatur universitas peccatorum pænitentium. Vel leprosi signant eos qui peccant contra decem præcepta decalogi, varietate peccatorum, quasi maculis lepræ distincti & respersi. Valde deterior est lepra animæ, quàm lepra corporis: quia peior est corruptio spiritûs, quàm carnis. Debet autem peccator volens sanari, & à peccatorum lepra curari, eô modô se habere quô se habuerunt illi leprosi. Primò itaque venire debet ad JESUM per fidem: non enim abhorret pius Dominus aspicere maculam lepræ nostræ, qui pro nobis in cruce velut leprosus reputatus est. Secundò debet stare, surgendo à peccatis, & cessando ab eis. Tertiò debet stare à longe, suam vilitatem humiliter cōsiderando, & valde erubescendo. Quartò, debet levare vocem scilicet de profundo corde in contritionis verba prorumpendo, & peccata sua non aliena confitendo. Quintò, debet dicere JESU Præceptor, DEI misericordiam implorando: quæ maxime est peccatoribus opportuna. In hoc autem quòd Dominus videns leprosos, dixit eis: *ite ostendite vos sacerdotibus*, manifestè à

Beda. scire & nescire Dei.

Beda in c. 9. Luc. Lepra peccatū.

Denarius numerus.

Lepra. animæ.

Domino JESU confessio præcipitur, per quam lepra interior saluti ostenditur. Ac si eis diceret: Ite à contritione ad confessionem: ostendite vos sacerdotibus. Quia licet peccata remittantur in contritione, dicente Propheta, *Dixi,* id est firmiter statui, *confitebor & tu remisisti mihi:* tamen tenetur homo ea confiteri. Unde *dum irent, mundati sunt* in via: quia DEUS virtute contritionis peccatorem mundat interiùs, priùsquam à sacerdote absolvatur exteriùs: & nihilominus se sacerdotibus ostenderunt. Sic & tu, si habes maculam lepræ ex aliquo crimine, dum vidente te Domino oculis misericordiæ, vadis ostendere te sacerdoti per confessionem vocis, obviat ipsa salus, & sanaberis à lepra transactæ iniquitatis. Non tamen idcirco omittas te offerre illis, quorum judiciò mundus habeberis: alioquin ex contemptu & negligentia immundus remanebis. Unus autem qui rediit, universalis Ecclesiæ unitatem, seu illos quòd in unitate Ecclesiæ sunt designat, quam pro beneficio gratiæ grates referre non cessat: novem verò qui remanserunt, illos qui extrà sunt exprimunt: seu qui post acceptam remissionem criminum à perfectione decalogi, per unitatem subtractam deficiendo grates pro gratia reddere contemnunt. Decem igitur mundantur, sed unus gratias refert: quia multi in confessione mundantur, sed non omnes Dominum laudant. Qui nempe tanquam canes revertuntur ad vomitum, hi sunt novem qui post adeptam sanitatem, non laudabant Dominum. Et quia pauci sunt respectivè qui grati sunt de beneficiis largitatis Divinæ, & remanent in reparata sanitate: ideo tantùm unus revertitur dans gloriā DEO. DEO nempe gloriā dare, est percepta peccati sui curatione in bonis operibus perseverare. Et hic est Samaritanus, qui interpretatur custos: nam illi sunt grati DEO qui se custodiunt à peccati recidiva. Et est alienigena, dicens cum Apostolo, non habemus hìc manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Hinc colligitur, quia hi qui deberent esse magis grati Domino & familiares ut Literati, Prælati & Divites, quibus sententiam dedit, vel opes: magis sunt Ei ingrati: se seq; elongant ab Eo, nec referunt sibi gratias sicut simplices & pauperes, quibus tot bona non contulit: quasi diceret: *Labia nostra* & divitiæ *à nobis sunt, quis noster Dominus est?* Ipse autem unus gratias agendo in faciem cecidit, quia sola unitas Ecclesiæ cadit in faciem adorans. Inde est quòd quandoque prostrati oramus, ubi quatuor prætendimus: infirmitatem corporis, quia de pulvere sumpti sumus: infirmitatem animi, quia casum ex nobis, non erectionem à nobis, sed à DEO habemus erubescentiam de malis, quia præ multitudine peccatorum oculos ad cœlum levare non audemus: prudentiam, quia in faciem cadimus, & videmus ubi cadimus, id est, quòd in terrenis affigimur. Quandoque verò flexis genibûs ut Salomon, sed erecto capite & elevata facie oramus, quasi dicentes pro desiderio patriæ, trahe me post te. Quandoque autem stantes oramus, nos spem in cœlestibus habere designantes, & quasi dicentes, nostra conversatio in cælis est: & illud, in domum Domini lætantes ibimus. In primò ergo exprimimus conditionem nostram: in secundò desiderium: in tertiò, spem. In memoria quoque resurrectionis Dominicæ tempore Paschali & diebûs Dominicis, exéplo sanctarum mulierum, inclinatis in terram vultibûs oramus, nos terram & pulverem esse cùm Abraham recolentes. Unus ergo reversus in faciem ad pedes JESU cecidit, ac nobis humilitatis, & pænitentiæ exemplum ostendit. Unde secundùm Bedam: In faciem cadit, qui de perpetratis malis erubescit. Ibi enim homo cadit, ibi confunditur. Qui in faciem cadit, videt quò cadat: qui retrò, lapsum suum non videt. Boni ergo in faciem cadunt, quia humiliant se in his visibilibus, ut ad invisibilia erigantur. Mali retrò cadunt, quia cadunt invisibilibus, ubi modò non vident, quid eos tunc sequatur. Ad pedes etiam JESU cadit, & gratias agit, qui se ad percipienda DEI beneficia humiliat, qui nihil sibi virtutis adtribuit, qui bona quæ habet, de misericordia DEI se habere intelligit. Et secundùm eundem, qui devotus ante Dominum cecidit, surgere & ire præcipitur: quia qui infirmitatem suam agnoscens humiliter jacet per Divini verbi consolationem surgere ad fortia opera, & crescentibûs quotidie meritis ad perfectionem passim proficere jubetur. Hunc autem fides salvum facit, quem ad gratias agendas inclinat

Psal. 31. *Gloriā Deo dare.* *Cant. 1.* *Philip. 3.* *Psal. 121.*

inclinat: & è contra perfidos illos damnat, qui de acceptis beneficiis ingrati sunt, & DEO dare gloriam negligunt. In hoc ergo capitulo ingrati de beneficiis reprehenduntur à Domino. Multùm est laudabilis virtus gratitudo, & valde acceptabilis DEO gratiarum actio, ac detestabile vitium ingratitudo. Unde Augustin: Quid *Augustinus* meliùs animô geramus, aut ore promamus, aut calamô exprimamus, *In soliloqu.* quàm ut DEO gratias agamus? Hoc nec dici brevius, nec agi fructuosius potest. Et iterum: Scio quòd ingratitudo displiceat tibi, quæ radix est totius mali spiritualis, & ventus urēs & exsiccans omne bonum: obstruens fontem Divinæ misericordiæ super hominem, quâ & mala mortua jam reoriuntur, ne ultra bona adipiscantur. Unde & Bernardus. Dignum est semper gratias agere, quia DEUS nunquàm cessat benefacere. *Bernardus sermo. 51. in cantica.* Et iterum: Disce in referendo gratiam non esse tardus aut segnis, disce ad singula dona gratias, agere. Diligenter: inquit, considera, quæ tibi apponuntur, ut nulla videlicet DEI dona debita gratiarum actione frustrentur: non gaudia, non mediocria, non pusilla. Denique jubemur colligere fragmenta ne pereant: id est; nec minima beneficia oblivisci. Nunquid non perit quòd donatur ingrato? Ingratitudo inimica est animæ, exinanitio meritorum, virtutum dissipatio bonorum dispersio, beneficiorum perditio. Ingratitudo est ventus urens & siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ fluenta gratiæ. *Idem ibidē.* Qualis verò debeat esse gratiarum actio: dicet idem Bernardus dicens: Non tantùm verbô & lingvâ, sed opere & virtute exhibeamus nosmetipsos gratos: non enim gratiarum dictionem, sed gratiarum actionem exigit à nobis Dominus DEUS noster. Unde etiam Chrysostom. Agamus igitur *Chrysostom. hom. 2. in Epistol. ad Roman.* Eijuges gratias: & non modô verbîs hoc nostris, verùmetiam operibûs nostris, imò potiùs principaliter impleamus. Agamus verò gratias non de propriis tantùm, verùmetiam de alienis bonis. Ita nempe & invidiam poterimus extingvere, & alere charitatem. Neq; jam illis poteris invidere, de quorum bonis gratias DEO referendo lætaris. Quid igitur magnum reposcit, qui pro liberalitate in nos sua, solummodo gratos sibi esse nos præcepit? Ingratitudinis autem vitium ex arrogantia potissimum gigni solet, tunc se aliquis dignum esse beneficiîs æstimat. Humiliatus verò atq; contritus, nō pro bonis solùm, sed pro his quæ contraria æstimātur esse, gratiarum actiones mittet DEO, & quodcunq; patietur, nihil se dignum æstimabit passum esse. Hæc Chrisost. Et hæc est magna causa quare DEUM non diligimus, quia Ejus beneficia non recognoscimus. Unde Hieronym. Vis scire quare DEUM non diligis? quia Ejus beneficia non recognoscis. Quantò magis in bonitate Ejus ascendis, tantò plùs in amore Ejus inardescis. Hæc Hieronym.

DE SAMARITANIS HOSPITIUM DOMINO Negantibus.

CAPUT XX.

UT autem Adventus Domini JESU non lateret, *misit nuncios suos,* *Sebaste.* scilicet Jacobum & Joannem, *ante faciem suàm,* in Civitatem Samaritanorum. ut ibidem hospitium & cætera necessaria, quæ non magni constabant, sibi præpararent. Hæc Civitas Samaria nunc Sebaste dicta, jam peccatis exigentibûs, nec unicam habet domum, nisi *Lucæ 9.*

tantum duas Ecclesias, unam in monte, ubi quondam fuit Regis palatium: secundam in honore S. Joannis Baptistæ, in qua sepultus fuit inter Abdiam & Heliseum. Samaritani verò qui æmulabantur Templo Hierosolymitano: & invidebant euntibus in Hierusalem adorare, quia videbant Christum cum discipulis habere faciem seu vultum id est; prætendere similitudinem & signum cunctis in Hierusalem, ad Festum Paschale, causâ orationis faciendæ: ideo eos, ex æmulatione propter locum adorationis, noluerunt hospitiô recipere, quia dicebant locum adorationis esse apud eos in Monte Garizim, & non in Hierusalem. Unde suprà mulier Samaritana, quasi æmulando dixit Domino: *Patres nostri in monte hoc adoraverunt: & vos dicitis, quia Hierosolymîs locus est in quo oportet adorare.* Item quia ex vestimentis Christi, & discipulorum Ejus, cognoverunt Samaritani quòd fuerunt judæi. Judæi autem erant Samaritanis odiosi, eò quòd contemnebant eos, nolentes comedere & bibere cum eis, non nempe coutuntur judæi Samaritanîs, sicut & Hebræi Ægyptiîs. Unde Hieronym. Hostilì inter se Samaritani: atq; judæi discordant odiô. Videntes itaq; Dominum ad hostes suos pergere Samaritæ: Eum recipere noluerunt. Quamquam alia subiiciatur intelligentia, quia voluntas Domini fuerit, non suscipi à Samaritanis, quia festinabat Hierusalem pati, & sangvinem fundere: ne occupatus susceptione Samariticâ, & doctrinâ gentis illius, passionis differret diem, ad quam venerat sustinendam. Hæc Hieronym. Sicut autem Domino in Hierusalem tendenti restiterunt Samaritani: sic si mens tua in Cælum tendat, habebis semper qui rixas, odia, & bella gerant, non tamen irrepat vindicta menti tuæ, sed quantùm poteris stude utilis esse. Unde sunt versus.

Samaritani · *Hieronymus quæst. 5. ad Algasiam.*

Hierusalem cives, gentes odere forenses,
Quotquot non recipit manibûs illa suis.

Si ergo in his quæ secundùm DEUM operari desideras, aliquos tibi obsistere, seu te impedire videas, noli contentionibûs desævire, sed teipsũ, in teipso restringe, & te cũ Deo tuo recollige: sibiq; dicas, Domine vim patior, responde pro me. Nec de hoc contristeris, quia nihil possunt nisi quòd DEUS scit finaliter pro bono tuo esse expediens: imò quamquam ad præsens non videas, videbis finaliter, si tamen patienter portaveris, quòd illud in quo tibi eos impedimentum præstare credebas, erit tibi juvamen ad tuum propositum exequendum, sicut de Joseph & multis aliis est factum. Quia secundùm Chrysost. Si legem Christi custodire volueris necessitatem quidem nullam, quæ te ab observatione Ejus impediat, aliquando patieris. Si etiam in his quæ secundùm DEUM desideras te videas quodammodo Divinitus impediri, vel per infirmitatem, vel quocunq; aliô modô contingente, de hoc nullatenus conturberis, sed totum æquanimiter feras, & te ex toto illi committas Qui meliùs novit quàm tuipse, quid tibi expediat, qui te ad se continuè sublevat, dummodò teipsum ex toto illi committas, quamvis fortè hoc ipse non videas. Ad hoc ergo fit totũ tuũ studiũ, ut teipsum in pace & cordis tranquillitate possideas, & pro quocunq; eventu non doleas, nisi de solo peccato proprio vel alieno, seu etiam de his quæ te inducerent ad peccatum, & quæ possent alienare seu elongare à DEO vel medium facere inter te & ipsum DEUM, quævis nempe tibi occurrens adversitas ejus nutu & providentiâ geritur, cujus virtute

Impedimentum ad salutem nullum

tute res creatæ sunt, & in suo esse cōservātur. Cùm igitur tribulatio advenerit, exi obviam hospiti tanto, benignè eum recipiendo, & dic corde jucũdo. Bene venerit amica mea tribulatio. Qui nempe adversa libenter pro DEO patitur: Christo passo assimiliatur, & ideo ab Eo tanquam à cõsimili nexu dilectionis præcipuo constringitur. Porro de involuntariis tribulationibus scire debes, quod licèt involuntarium, inquantum hujusmodi, non sit meritorium: verumtamen si prudens animus hoc quod involuntariè illatum est voluntariè pati voluerit, & voluntatem suam hactenus rebellem ad virgam DEI inclinaverit, virtutem faciens ex necessitate, haud dubium quin salubre & meritorium fiet, & ad spirituale virtutum incrementum proficiet hoc quòd antè pestiferum videbatur. Patiamur ergo libenter & voluntariè, quia vera salus nostra est in cruce, nec extra eam aliqua salus invenitur. In quacunq; enim anima crux, id est; tribulatio non est: nulla patientia est, & ubi patientia non est, vera salus non est. Cor autem patiens est, cui gaudium est quod despicitur, & quod in pœnis & quibusq; adversitatibus lætatur, exultans pro eo quòd passioni Christi & humilitati suæ aliquid adiicere valeat, & quòd habeat unde DEO aliquid sacrificet. Et ideo omnes pœnas & adversitates occurrentes unias cum pænis & adversitatibus Christi, & ex unione ipsorum dulcescant, & DEO in summa patientia redoleant. Omnia ergo quæ tibi advenerint, sive læta, sive tristia ex nimia charitate, à DEO tibi esse donata certissimè scias, & omnino credas quòd omnia ex tanto amore Christi tibi proveniant, ut nihil aliud tibi, aut aliter evenire velles, aut velle deberes, & ideo pro singulis Ei gratias & laudes agas. Irati itaq; Jacobus & Joannes contra Samaritanos voluerunt ignem è Cœlo ad consumendum eos impetrare, dicẽtes: *Domine si vis dicimus ut ignis descendat de Cœlo*, id est de alto sicut fulgura, & hujusmodi quæ omnia veniũt de Cœlo aereo *& consumat illos:* Te recipere nolentes. O! quanta fiducia eorum in Domino erat, qui solo verbô se posse credebant ut ignis de Cœlo descenderet, ac hujusmodi vindicta quæ laudata est in Helia, in istis est à Domino reprobata, quia hoc non appetebant ex charitate, & amore correctionis eorum vel finiendæ in illis malitiæ, sicut ille, sed ex impatiẽtia potiùs & indiscretione & appetitu vindictæ. In quo innuit Dominus, quòd non valet zelus, nisi sit discreta voluntas. Unde verbis Apostoli Petri Ananias, & uxor ejus exanimes ceciderunt, non odiô, sed justâ vindictâ, & Paulus quendam peccatorem tradidit satanæ in interitum carnis. ut anima esset salva. Unde Beda. Reprehendit in istis Dominus non exemplum Prophetæ Sancti, sed voluntatem vindicandi, quæ adhuc erat in rudibus: animatvertens eos non amore correctionem, sed odiô desiderare vindictam. Hæc Beda. Unde dicit eis: *Nescitis cujus spiritus estis*, scilicet Spiritûs Sancti, qui bonus est & svavis: hoc est, non bene recognoscitis cujus spiritu signati estis, & ideo vultis per odium exercere vindictam, quod non licèt DEI servis. In novo enim testamento, quod est amoris, procedendum est svaviter & benignè, non sicut in veteri testamento, quod est timoris ubi procedebatur asperè & rigidè. Unde Glossa: cujus spiritu signati estis, ejus & acta imitemini, nunc piè consolantes, & in præsenti patientiam habentes: sed in futuro justè judicantes, cùm sedebitis super sedes duodecim. Et subjungit Dominus: *Filius hominis non venit animas perdere*, per rigorem justitiæ

Patientia laus.

Fiducia Apostolorum

Actor: 5.

1.Cor. 5.

Beda in cap. 9. Lucæ.

Spiritus cujus simus.

ſtatim inferendo pœnam mortis, ſicut vos vultis, quinimo perditio eſt ex vobis, *ſed venit ſalvare*, animas per miſericordiam & pœnæ relaxationem: ſicut expedit miſeris: ſalvantur enim meliùs clementiâ, quàm ſævitiâ. Et in hoc datur exemplum Prælatis, ut non ſtatim cum impetu peccata puniant: ſed magis tempus & locum expectent, nec ſemper in peccantes vindictam exerceant. Unde Ambroſius. Quia verò diſcipulos increpavit: quia ignem ſuper eos deſcendere geſtiebant, qui non receperant Chriſtum: oſtenditur nobis non ſemper in eos qui peccaverunt vindicandum: quia nonnunquam amplius prodeſt clementia tibi ad patientiam, lapſo ad correctionem. Denique Samaritani citiùs crediderunt à quibus hôc locô ignis arcetur. Dominus autem nec in hos indevotè Dominum refutantes proprium commovetur: ut oſtenderet quia non habet ultionis ſtudium perfecta virtus: nec ulla ſit iracundia, ubi plenitudo eſt charitatis: nec excludenda infirmitas, ſed juvanda. Procul à Religioſis indignatio, procul à magnanimis cupiditas ultionis: procul à prudentibus conſiderata commotio & incauta ſimplicitas. Hæc Ambroſius. Per Jacobum & Joannem, qui adhuc imperfecti erant ſignificantur homines imperfecti, quærentes nimis durè vindicari: ſed Magiſter perfectionis prohibet hoc fieri. Et quia Samaritani noluerunt Dominum JESUM, & diſcipulos Ejus intra Civitatem ſuam recipere ad hoſpitandum: *abierunt in aliud caſtellum*. Circumibat enim Dominus JESUS Civitates & caſtella prædicando, & faciendo miracula ſicut ſuprà dictum eſt: Vide nunc quomodo Dominus JESUS cujus eſt terra, & plenitudo Ejus, excluſus ab uno loco patienter fert & tranſit ad alium: & habe patientiam ſi ſimilia tibi evenerint: imò gaude quia datum eſt tibi in tantillo imitari Dominum tuum. Hœc igitur omnia conſiderantes omnem amaritudinem & iram à nobis excludamus, & non ulciſcentes nosipſos DEO totum committamus. Unde Chryſoſtomus. Nunquam inſidiemur aliis: quoniam adverſus nosipſos acuimus gladium, & profundiorem nobisipſis plagam damus. Sed contriſtavit te quis, & vis in eum ulciſci: ne ulciſcaris. Ita enim vindicare poteris, ſi non vindicaveris, non ſi vindicaſti. Quoniam non vindicans, DEUM ei conſtituis inimicum: vindicaris autem non adhuc. *Mihi enim vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus.* Si enim famulos habemus, & ſi ad invicē diffidentes, non nobis litē commiſerint finien dā, & ſi infinitæ acceſſerint non ſolùm non vindicamus: ſed auxiliamur dicentes & flagellum totum nobis committere oportebat: quia verò teipſum præveniens vindicaſti ne me moleſtes de reliquo: multomagis DEUS qui enunciavit ſibi cedere omnia, hoc dicet. Qualiter autem non inconveniens eſt, ſi à pueris quidem noſtris tantam expetimus obedientiam, Dominatori verò non cedimus ea quæ volumus famulos nobis cedere. Si enim mihi oderis eum qui peccavit: cujus gratia & ipſe peccas, & in eisdem cadis? Convitiatus eſt, ne reconvitieris: percuſſit, ne repercutias: contriſtavit, ne recontriſtes: quia nullum lucrum ſi factus es illi rurſus par. Ita enim confundere poteris, ſi cum humilitate feras & manſvetè: ita confundens abſcedere poteris abire. Nullus malô malum ſanat: ſed bonô malum.

Ambro. in cap. 9. Lucæ.

Ira vitanda.

Chryſoſt. hom. 50. in Joan.

Ultio vitanda.

Deut. 23.

DE

DE PETITIONE FILIORUM ZEBEDÆI.

CAPUT XXI.

POst hæc ascendit JESUS versùs *Hierosolymam*, quæ respectu totius terræ promissionis sita est in alto: & propter hoc ab aliis partibus illuc venientes ibant ascendendo, & præcedebant discipulos suos: ut secundùm Theophilum, ostenderet quòd ad passionem præcurrit, & non refugit mortem pro nostra salute. Illuc ibat passurus pro nobis, & nos præcedens & nos instruens, quòd Ipsum in operibus pœnitentiæ sequi debeamus: *& sequentes discipuli timebant*: quia nondum perfecti usq; ad tolerantiam Martyrii erant. Et ut dicit Beda, meminerant sermonis ejus quô se passurum multa à summis Sacerdotibus & Scribis. & occidendum esse prædixit: metuentes ne vel Ipsi cum eo occiderentur: vel saltem Ille, cujus vitâ & magisteriô gaudebant, inimicorum manibûs occumberet. Et divertens se à via *assumpsit* & ad partem traxit seorsum, *& secretò duodecim discipulos suos*, tanquam perfectiores, typum Prælatorum gerentes, non infirmos qui possent scandalizari: quia noluit omnibus secreta sua mysteria indicare, & tunc eis jam quarta vice mysterium suæ passionis & resurrectionis prædixit. Quia ut dicit Theophil. Conveniens erat passionis mysterium propinquioribus sibi revelare. Unde Chrisost. Omnis gloria DEI, & omnis salus hominum, in Christi morte posita est. Nulla enim res est, quæ ampliùs ad salutem hominum pertineat, quàm mors ipsius. Nec est aliud aliquid propter quod magis DEO gratias agere debeamus, quàm propter mortem Ipsius. Ideo cùm plurima turba fidelium sequeretur Eum, in via duodecim Apostolos suos tulit in secreto, & illis tantummodo mortis suæ annunciavit mysterium: quia semper pretiosior thesaurus in melioribus vasis includitur. Et notandum quòd Christus passionem suam, & mortem pluries discipulis suis prædixit: Primò, postquam Petrus Confessus fuit Eum Filium DEI. Secundò, postquam transfiguratus fuit in monte. Tertiò, ibidem postquam curavit lunaticum. Quartò, in præsenti loco. Quintò, in monte Oliveti, dicens: *Scitis quia post biduum Pascha fiet &c.* Et hoc fit propter plura. Primò, ut colloquendo cum charissimis amicis suis, revelaret illis secreta suæ mentis: quia secreta mysteria sunt tantùm Majoribus revelanda & detegenda, cujusmodi erant Apostoli. Secundò, ne de memoria laberentur, sed mortis jugiter meditationem haberent: ut exercitati expectatione cùm veniret persecutio & Crucis ignominia, faciliùs ferrent, & non turbarentur vehementer: quia tribulatio præcognita & expectata levior invenitur: vel videntes Eum mori ignominiosè, non scandalizarentur. Tertiò, ut non dubitarent Eum resurrecturum sicut prædixerat: cùm viderent ea quæ de passione sua prædixerat impleta. Quartò, ut scirent quoniam passionem prævenit, & spontaneus ad eam accessit. Quintò, ut essent testes quòd scienter pateretur & voluntariè: utpote qui prævenit mortem, & potuisset fugere. Mysticè, frequenter prædixit discipulis passionem suam: per hoc significans quòd multotiens esset

Matth. 20. Lucæ 18. Marci 10.

Beda in cap. 10. Marci.

Chrysostom. hom. 35. Operis imperfecti.

Matth. 26.

Actor. 5. passurus in membris suis. Unde in Actibus: *Saule Saule, quid me persequeris*, & Petro imminente passione sua dixit, vado Romam iterum crucifigi. O! quotiens & quantum hodie Dominus in electis suis patitur, qui per malos multipliciter, & crudeliter sæpiùs affliguntur. Et ait illis specialiter, tanquam suis secretariis & amicis: *Ecce ascendimus Hierosolymam*, ad locum passionis: quasi diceret, jam Psalm. 73. in promptu est ut patiar quoniam tribulatio proxima est, & attende quod & suprà. Et hìc facit mentionem de loco passionis, scilicet Hierusalem situs. Hierusalem: quia secundùm scripturam in medio terræ operaturus erat salutem. Terra autem Hierusalem in medio mundi est posita, cui ab Oriente adjacet Arabia, quæ tempore filiorum Israël solitudo erat vastissima, id est desertum, eremus, terra invia & inaquosa: in qua detinuit eos Dominus quadragintâ annîs manna ad manducandum eis pluens, & aquam de rupe producens: qua Arabiam mare mortuum dividit à judæa. A meridie verò adjacet Ægyptus, & sic filiis Israël de Ægypto ad judæam redeuntibus, magnus erat circuitus: quia per Arabiam circumduxit eos Dominus. Ab Occidente quoq; adjacet mare magnum, & à Septemtrione Syria & mare Chrysostom Cyprium. In hoc ergo quod dicit, ecce ascendimus Hierosolymam, ibidem. apparet voluntas patiendi: quia sponte sua venit ad passionem. Ubi Chrysost. Ac si dicat. videte quia voluntariè vado ad mortem: nemo me vocat Hierosolymam, nemo admonet, nullius potestatis præceptum timeo, nullius violentiæ necessitate compellor. Cùm ergo videritis Me in Cruce pendentem, ne æstimetis Me Hominem esse tantùm: nam & si posse mori hominis est, velle tamen mori hominis non est. Hæc Chrysost. Hìc Dominus ostendit quòd in Prælatis debet esse vigor ad tolerandum Martyrium, si necesse sit, pro grege sibi commisso: & hoc docet per exemplum sui, qui voluntariè venit Hierusalem ad suscipiendum mortem pro salute mundi. Et subjungit: *Et consumabuntur omnia, quæ* de Filio hominis, id est; virginis, *per Prophetas sunt scripta*, & bene dicit, omnia: nã tria prædixerant de Christo, scilicet quid esset acturus, quid passurus, quid pro utroq; recepturus. Congruè autem se Filium hominis nominat, ubi se passurum prædicat: ut intelligatur quòd secundùm humanã naturã non Divinam, passurus erat. Deinde explicat quæ ventura super Eum erant, & seriatim ordinem passionis enarrat. *Tradetur enim*, scilicet à Juda, *Principibus Sacerdotum, & scribis & senioribus: & condemnabunt Eum morte*, id est; per falsos testes, judicantes Eum esse reum mortis, nullo juris ordine servato. Et quia non habebant potestatem interficiendi, eò quòd judicium sangvinis esset eis ablatum per Romanos, qui Eis dominabantur, ideo subjungit: *Et tradent Eum*, scilicet Principes & scribæ cum accusatione criminis *gentibus*, scilicet Pilato præsidi, & suis militibus, Ministris Romanorum, ad perficiendum illud quod ipsi non poterant, scilicet mortem Christi. Et Ipsi gentiles illudent Eum, verbîs & contumeliîs: & conspuent Eum, oris immunditiîs: & flagellabunt Eum, virgîs & nodîs, & occident Eum, crucifigendo clavîs ferreîs. Injuriâ nimiâ ubi falsi tradunt Veritatem, fatui illudunt Sapientiam, rei flagellant Innocentiam, miseri conspuunt gloriam, mortui occidunt vitam. Unde Bernardus Bernardus. Heu fratres charissimi Libertas captivorũ traditur, Gloria sermon. de Angelorum illuditur, Speculum sine macula & Candor lucis æterpassione. næ

næ conspuitur. Dominus omnium flagellatur & Vita hominũ occiditur. Quid instat nisi, ut omnes eamus, & cum Eo moriamur? Et iterum: Traditur, tanquam reus: ad illudendum, tanquam fatuus: ad flagellandum, tanquam malefactor: ad conspuendum, tanquam vilis: ad occidendum tanquam prævaricator legis. Hæc Bernardus. Mysticè Dominus traditur à simoniacis, illuditur ab hypocritis, flagellatur à tyrannis, conspuitur à blasphemis, occiditur ab hæreticis & apostatis. Et ne Apostoli Ejus morte audita absorberentur præ tristitia, conturbarentur cùm viderent morientem: nunciat Eis suam resurrectionem, ad eorum consolationem dicens: *Et tertia die resurget.* Ecce tempus & gloria resurrectionis, quàm passioni annectit, ut tam cita & certa resurrectio scandalum Crucis evacuet. Ideo etiam passio & resurrectio conjunguntur, ut in passione natura humanitatis, & in resurrectione natura Divinitatis comprobetur. Et ut dicit Augustinus: Passione ostenditur, quid sustinere pro veritate: resurrectione, quid sperare in tribulatione debeamus. Sequere ergo nunc & tu cum discipulis, & associa Dominum tuum, ad ignominiam passionis, ut tandem pervenire merearis ad gloriam resurrectionis: quia secundùm Apostolum, *si compatimur & glorificabimur.* Prædixit ergo eis & passionis suæ pœnam, & resurrectionis gloriam: ut cùm morientem cernerent, etiam resurrecturum non dubitarent: & Ejus resurrectionem fiducialiùs expectarent. At ipsi nihil horum intellexerunt, scilicet manifestè & perfectè: quia adhuc rudes erant & imperfecti: cujus rationem triplicem assignat. Beda dicens, Discipuli cujus vitam maximè desiderabant, mortem Ejus audire non poterant: & Quem non solùm hominem innocentem sed verum DEUM esse sciebant, hunc nullatenus mori vel posse putabant: & quia per parabolas Eum sæpe loquentem audire consveverant, quotiens aliquid de sua passione dicebat, hoc non ita ut sonabat intelligendum, sed amore dictante ad aliud quid allegoricè referendum esse credebant: Hæc Beda: Et nota quod sicut Christus assumpsit discipulos, & duxit eos Hierosolymam, ac secreta eis revelavit: sic spiritualiter adhuc assumit discipulos & ducit Hierosolymam, quando vocat hominem ab amore mundi, & ducit ad Religionem in qua est pacifica conversatio: sicut & Hierosolyma interpretatur pacifica, in qua Religione multa secreta eis revelat. Et illa quinque quæ enumerat de Christo, spiritualiter contingunt Religiosis, quæ & Christus patitur in eis. Primò, moriuntur mundo, quando amor sæculi funditus in eis extingvitur: ita quod parentes divitias, delicias, honores, & omnia quæ in mundo sunt, propter Christum contemnunt. Secundò, illuduntur quia jam ab hominibus infatuantur, ita quod Religiosus potest dicere illud Psalm. *Videntes me, deriserunt me, locuti sunt labiis, & moverunt caput.* Tertiò, flagellantur lingvis detrahentium: quia heu jam ubi conveniunt sæculares semper rodunt & flagellant Religiosos per detractiones. Quartò, crucifiguntur à seipsis, quando totum cor suum ad Crucem Christi configunt, & cogitantes de passione Christi carnem suam crucifigunt & affligunt jejuniis & disciplinis & similibus. Quintò, tertia die resurgent: quia terminata omni miseria ad æternam lætitiam pervenient. Prima, quidem dies est fidei Christianæ, quàm habuerunt in sæculo. Secunda, dies est Religionis Sanctæ, qua ser-

Aug. lib. 20. de civitate. cap. 49.

Rom. 8.

Beda in cap. 18. Lucæ.

Mors passio & resurrectio religiosorum.

Psal: 21.

vierunt DEO: sed in his duobus diebus adhuc mortui sunt. Tertia verò dies, est gloriæ, in qua ab omni miseria resurgent. Poteris etiam prædicta de Christo enumerata, & aliter accipere & sic orare: Ignosce mihi o! Munditia summa, quòd ego corpus tuum indignè sumendo totiens tradidi Te, libidinosis motibûs meîs tanquam incircumcisîs. Ignosce mihi o! summa Veritas: quia ego totiens illusi Te votum meum transgrediendo, & proximis mentiendo. Ignosce mihi o! vera Patientia, quòd totiens flagellavi Te peccata mea iterando, & Te offendendo. Ignosce mihi o! summa Sapientia, quòd ego totiens faciem Tuam conspui, quando veritatis cognitionem quam de Te habui per turpitudinem fædavi vitæ meæ. Ignosce mihi o! vera Vita, quòd ego Te totiens occidi, quando per peccatum mortale Te ab anima mea expuli: fac me tertia die resurgere per veram contritionem, puram confessionem, & dignam satisfactionem. Et quia Dominus JESUS dixit, se triduo resurrecturum: Filii Zebedæi putantes imminere Regnum J E S U in Israël, & Eum illico in proximo Regnaturum temporaliter & in pace: sicut David & Salomon regnaverunt ad complendum in primo adventu, quod promittitur in secundo, suggesserunt Matri suæ ut peteret munus sine nomine quô concessô peteret eis consessionem à dextris & à sinistris ejus in Regno suo: id est; quòd essent collaterales, & majores præ cæteris, id est; in Regno suo post Eum: quia enim erant ejus cognati germani, volebant post Eum esse primi. Nec mirum si talia Apostoli credebant, & appetebant, qui adhuc carnales erant, & nondum perfectè illuminati, nec confirmati per gratiam Spiritûs Sancti. Ut ait Chrysostomus: intra tempus vocationis Apostolorum; & passionis Domini mortuus est Zebedæus, & sic ista secuta est JESUM cum filiis suis. Sexu fragili, & jam ætate defecta Christi vestigia sequebatur: quia fides nunquam senescit, & religio fatigationem non sentit. Hæc Chrysostomus. Tria autem petit, quæ desiderant Matres filiis: quietem, cum dicit: *dic ut sedeant hi duo filii mei*: *honores cùm subdit*, unus ad dexteram Tuam, & alius ad sinistram: Divitias, cùm addit. *in Regno Tuo*. Et ut dicit Chrysostomus, alii filiis suis militiam comparant, alii Divitias, honores: nemo filiis suis comparat DEUM. Perditionem illorum magnô pretiô comparant, salutem autem illorum nec donô accipere volunt: sed si viderint illos honoratos, lætantur: si viderint pauperes, tristantur: si viderint peccantes, non tristantur: ut ostendant quia corporum amatores sunt, non animarum. Hæc Chrysostomus. In tribus autem deficiebat ista mulier: in ordine, in intentione, in materia. In ordine erat perversitas: quia ante meritum petebat præmium: *Dic inquit ut sedeant*, qui nondum laboraverunt. In intentione carnalitas: credebat, nempe hoc sibi deberi ex lege carnis, ideo dicit: *hi duo filii mei*, scilicet consobrini Tui. In materia vanitas: quia pompam quærebat: ideo subdit; *Unus ad dexteram Tuam, & unus ad sinistram Tuam in Regno Tuo*. Ut ait Chrysostomus. Non solùm prædicens discipulis suis de passione sua futura: sed etiā aptans perituræ mulieri locū, declinavit seorsū ab itinere, donec mulieres retrò veniētes occurrerēt.

Chrysostom. hom. 35: Operis īperfecti.

Chrysost. hom. 66. in Matth.

Nec

Nec etiam credibile eſt mixtim cum Ipſo ambulaſſe mulieres: ſed longô intervallô ſeparatim inter ſe ambulabant Chriſtus cum diſcipulis ſuis primi, ſequentes autem de longè mulieres. Et cùm mater ſecundùm informationem filiorum peteret pro eis, JESUS non reſpondit matri pro ſimplicitate ejus: ſed filiis per eam petentibus, qui verba poſuerunt in ore matris. Sciebat nempe ipsā miſſam à filiis, & informatā de petitione facienda pro eis: propter quod eis imputavit: quia quod per alios facimus, quodammodo per noſipſos facimus. Unde reſpondens duobus filiis, quorum conſiliô Mater petebat, oſtendit eos errare dicens: *Neſcitis quid petatis*, ſcilicet mediante matre veſtra quàm ſubmiſiſtis. Quaſi diceret: Prælationem quæritis in cœlo, quæ nulla ibi erit, & malè quæritis, regnare nempe vultis, qui non meruiſtis, & nec honore, ſed onere pervenitur ad Regnum quod quæritis. Attendant ergo qui Regnum cœlorum à Domino petunt, & parum pro hoc laborant, quod Chriſtus ſuis diſcipulis & nepotibus reſponderit. Unde Beda: Neſciunt quid petunt, qui ſedem gloriæ à Domino, quam nondum merebantur inquirunt, deſiderabant enim regnare ſublimiter cum Chriſto, ſed priùs erat pati humiliter pro Chriſto. Ubi & Chryſoſt. Intelligere ergo debemus & nos ut non illud à DEO petamus, quod nos bonum eſſe judicamus: ſed orantes in poteſtate DEI ponamus ut illud exaudiat, quod Ipſe nobis expedire cognoſcit. Et iterum: Non enim ſolùm debemus cogitare qualem gloriam conſequamur, ſed quomodò evadamus ruinam peccati, quia & in ſæculari bello qui ſemper de præda victoriæ cogitat, difficilè vincit. Ideo petendum erat, da nobis exemplum gratiæ Tuæ, ut omne malum vincamus. Hæc Chryſoſtomus. Per iſtos qui petierunt à Chriſto præ cæteris diſcipulis honorari, eô quòd erant Ejus conſanguinei, ſignificantur ambitioſi, qui habentes Prælatum conſanguineum, volunt per hoc in Eccleſia præ cæteris promoveri. Quibus bene reſpondetur, *neſcitis quid petatis*. Nam honores Eccleſiæ non ſunt diſpenſandi ex propinquitate ſanguinis: ſed ex idoneitate perſonarum, ratione ſcientiæ & virtutis. Et univerſaliter de omnibus ambitioſis optimè poteſt dici, quod neſciunt quid petant, quia tales ſi promoventur malè intrant & poſſident. Cognoſcens igitur Dominus eorum ignorantiam & errorem, quia indiſcretè petebant, præſumentes pervenire ſine merito ad gloriam tantam, reduxit eos ad viam, ſcilicet ad humilitatem, & nos invitat ad eam, per quam venitur ad ſublimitatem potiùs quàm per ambitionem. Ubi oſtendit, quòd in Prælatis debet eſſe tenor humilitatis, quia non debent appetere, vel gaudere præeſſe aliis. Unde dixit eis: *Poteſtis bibere calicem, quem Ego bibiturus ſum?* id eſt paſſionem martyrii & mortem crudelem ſuſtinere propter DEUM, quam Ego pro vobis, & multis ex charitate paſſurus ſum voluntariè, ac ſi bibam illum ut delectabilem calicem, per quem debeô venire ad Regnum, non temporale (ut creditis) ſed æternum. Per calicem, ferè ubique paſſio & martyrium intelligitur, tum quia ſicut calix eſt vas, quo bibitur ad menſuram, ſic paſſio cum menſura bibitur eô quòd non permittit Dominus hominem tentari ſupra id quod poteſt, tum quia citò ſicut potus tranſit, illud enim quod in præſenti eſt tribulationis momentaneum & leve eſt: tum quia delectat, nam paſſio & tribulatio à fidelibus pro conſolatione recipitur, & in ea gloriantur. Eſt autem multum delicatus, qui non poteſt bibere potum, de quo bibit Dominus ſuus. Hanc autem paſſionem quam Matthæus calicem vocat, Marcus & calicem & Baptiſmum nominat, dicens: *Poteſtis bibere calicem quem Ego bibo, aut baptiſmo quô Ego Baptizor*, ſcilicet pro vobis *baptizari?* ſcilicet propter Me. tincturam ſanguinis ſui in ſua benedicta paſſione, pro peccatorum emundatione vocat hìc Baptiſmum. Unde Theophilus: Calicem autem & Baptiſmum crucem nominat calicem quidem tanquam potum ſvaviter ab Ipſo ſuſceptum, baptiſmum verò tanquam emundationem noſtrorū facientem peccatorum. Hæc Theoph: quaſi diceretis, ante humilitatem paſſionis exaltari non poteritis: ſi vultis conregnare Crucifixo incumbit vobis tollere crucēEjus exemplô, quia nemo niſi tollat crucē ſuā per martyrii paſſionē vel proximi cōpaſſionē, vel carnis morificationē, regnabit cum Crucifixo. Ubi Greg: Jam locum celſitudinis quærebant: ad viam illos veritas revocat, per quam ad

Beda in cap. 10. Marci.

Chryſoſt: hō. 35. operis imperfect.

Petēdū quid

Gregor. hō. 17. in Evā.

ad celſitudinem venirent. Ac ſi dicatur: Jam vos locus delectat celſitudi-
nis: ſed priùs via exerceat laboris. Per calicem pertingitur ad Majeſtatem.
Chryſoſt.hõ. Si mens veſtra appetit quod demulcet, priùs bibite quod dolet. Sic per a-
66.inMatt marum poculum confeſſionis, pervenitur ad gaudium ſalutis. Ubi & Chry-
Idẽ. hõ. 35. ſoſtomus: Permodùm interrogationis attrahit eos, ut ex communione, quæ
operis ĩperf eſt ad Ipſum, auditiores fierent. Ac ſi dicat: Unde de honore & coronis loqui-
mini, ego autem de agonibus & ſudoribus diſputo. Non enim eſt hoc præmio-
rum tempùs: ſed occiſionis, præliorum & periculorũ. Et iterum: Nunquid
neſciebat Dominus, quia paſſionem Ipſius poterant imitari? Sed ideo eis dicit,
ut Domino interrogante: & eis reſpondentibus omnes nos audiamus quia
nemo poteſt cum Chriſto regnare, niſi paſſionem Illius fuerit imitatus. Si-
1. Tim. 2. cut ait Apoſtolus: *Si commortui ſumus, & convivemus. Si ſuſtinemus, & conregna-
bimur.* Res enim pretioſa, vili pretio non comparatur. Magnum laborem
Paſſionis neceſſe eſt nobis impendere, ſi volumus ad Regna Cœleſtia pervenire. Paſſio-
Dominicæ nem autem Domini dicimus ſuſcipere nos debere: non ſolùm perſecutionem
ſuſceptio. Gentilium, ſed omnem laborem & moleſtiam quam patimur contra peccata
certantes. Nam ſi Gentiles defecerint, qui perſequantur: nunquid ideo
prompta voluntas, fidelium debet ſine fructu & ſterilis permanere? Ideo &
ſi Gentiles non habes qui te perſequantur, habes principem Gentilium dia-
bolum, qui hominem perſequi non ceſſat. Si ergo principem potes vince-
re in peccato, non eſt magnum ſuperare principes ejus in corpore. Ecce
oſtendam tibi magnam & inſufferribilem perſecutionem in corpore tuo. In-
cipe reſiſtere deſideriis tuis, & tunc intelliges quàm fortes ſunt ſpiritus de-
ſideriorum malorum qui Te perſequntur. Hæc enim pugna periculoſa, &
hæc eſt glorioſa victoria, qui potuerit odere quod amat, & amare quod
Hierõ.in c. odit. Hæc Chryſoſtomus. Unde & Hieronymus: Non ſolùm effuſio ſan-
20. Matth. guinis pro nomine Chriſti martyrium reputatur: ſed devotæ quoque mentis
ſervitus, quotidianum martyrium eſt. Illa corona de roſis & violis, iſta
de liliis. Et illi reſpondentes *dixerunt Ei poſſumus* loqvntur ſicut inexperti
propriæ fragilitatis: quod per effectum patuit, quia in paſſione Chriſti fuge-
Chryſoſt.hõ. runt timore mortis. Ubi Chryſoſtomus: Reſponderunt autem promptè ex-
66.inMatt pectantes in Eo quod petierunt exaudiri: JESUS autem *ait eis: Calicem quidem
meum bibetis, & Baptiſmô qui Baptizor Baptizamini,* id eſt paſſiones propter me
ſuſtinebitis, vel actu, vel voluntate. Nam diſſimiliter paſſi ſunt, unus ſu-
ſtinendo actu, alter affectu: unus occiſus, alter in ferventis olei dolium, &
etiam in exilium, quod eſt quædam mors civilis miſſus. Ubi Chryſoſtomus:
Dominus autem eis prophetat magna bona, id eſt, martyriô dignos effici-
Idem.ibidẽ. endos. Deinde Dominus ſubjungit: *Sedere autem ad dexteram meam* in gaudio
æternitatis, *& ad ſiniſtram* in perfruitione humanitatis, *non eſt meum* ex ordine
juſtitiæ quæ reſpondet meritis, *dare vobis*, ratione conſangvinitatis, vel ſicut
adhuc eſtis indiſpoſiti quia ex ſuperbia Regnum temporale quæritis, *ſed qui-
bus* ex meritorum ordine *paratum eſt*, id eſt, propter merita ab æterno diſpo-
ſitum, *à Patre meo Cœleſti*, ſcilicet humilibus & ad hoc diſpoſitis, ſicut vos ali-
quando eritis. Præordinavit enim DEUS quòd nullus ad Regnum perve-
niat, niſi bene meritus & dignus fuerit. Non eſt enim perſonarum Acce-
ptor DEUS: ut ſcilicet perſonaliter aliquem accipiat, ſine meritis in dando
Aug. lib. 1. ſalutem æternam: quia, ſecundùm Auguſt: dilectio æqualis facit non acce-
de Trinit. ptare perſonas. Unde Beda: Non eſt meum vobis dare, id eſt ſuperbis: hoc
cap. 12. enim aliis paratum eſt, & vos alii eſtote, id eſt humiles, & vobis para-
Beda in c. 10 tum eſt. Unde & Chryſoſtomus. Paratum eſt, quippe Regnum cœlorum
Marci. DEUM diligentibus: ſicut convivium paratur amicis, mundum contemnen-
Chryſoſt.hõ. tibus: ſicut domus DEI vel hoſpitale paratur pauperibus, qui non habent
66.inMatt domos alias: veris humilibus ſicut parvulis paratur cibus, & veſtitus miſe-
ricordiam egenis impendentibus: ſicut paratur honor pro honore, bonum
pro bono finaliter perſeverantibus: ſicut operariis paratur merces reddenda
in ſerò poſt opus. *Et audientes decem* alii, ſcilicet Apoſtoli, *indignati ſunt de
duobus fratribus*, qui ſe à decem ſeparaverant: trahentes Chriſtum ſeorſum, &
Chryſoſt.hõ. ignorantes menſuram ſuam, volebant ſociis ſuis præferri: quiâ adhuc Ipſi
35. operis decem erant carnales ſicut & illi duo alii. Ubi Chryſoſt: Quemadmodum
imperfect.

iſti

iſti carnaliter petierunt : ſic & illi carnaliter cotriſtati ſunt. Nam ſicut iſti ſi ſpiritualiter ſapuiſſent non fuerant petituri ut eſſent ſuper omnes : ſic & illi ſi ſpiritualiter intellexiſſent, non fuiſſent contriſtati ante ſe eſſe aliquos : nam velle quidem eſſe ante omnes vituperabile eſt : ſuſtinere autem alterum ſuper ſe nimis eſt glorioſum. Et iterum : Si indignati ſunt quia iſti auſi ſunt hoc per matrem petere : quantòmagis turbarentur ſi petitio eorum fuiſſet ſuſcepta. Et ideo neq; dixit non ſedebitis: ne duos confunderet: neque dixit, ſedebitis: ne cæteros irritaret, ſed tanquã benignus Pater ſic reſpondit, ut inter fratres concordia nõ rumperetur, & omnes ſperare faceret dicens: *nõ eſt meũ dare, ſed Patris.* Nã quod uni aut duobus ſpecialiter nõ promittitur, à cunctis ſperatur. Hæc Chryſoſt: Ut autẽ dicit Teophilus, tunc ſic imperfectè ſe habebant Apoſtoli, ſed poſtea in primatibus ſibi cedebant adinvicẽ: vide quia ex hoc quod procurabatur promotio duorum fratrum, alii decem Apoſtoli fuerant indignati, ſic eſt de multis hodie qui eò Ipsò quod vident alios promoveri, invident ſtatim & indignantur. Humilis autem Dominus, ac pius Pater, & mitis Magiſter, nec cupiditatis & ambitionis duos arguit poſtulantes, nec decem reliquos indignationis increpat & livoris, ſed Ipſe miſericors & benignus, qui eſt Pax noſtra utraque faciens unum, quos ad Apoſtolatum vocaverat, & affectu ſejunctos aſpexit, duos per ſuperbam poſtulationem, decem per indignationis turbationem, ad ſe tanquam ad ſalutis medium, quò mitigarentur : tanquam ad pacis vinculum, quò unirentur : tanquam ad virrutis Magiſtrum, quò inſtruerentur vocavit, ut ab errore revocaret, ut pacem reformaret : ut regulam debitæ prælationis erudiret, ut non eſſet denarius ſine binario charitatis. Et utroſque reprimens cæpit eos docere de humilitate, per quam honor cœleſtis acquiritur & terrenus contemnitur dicens: *Reges & Principes gentium dominantur,* violenta dominatione & poteſtatis ambitione *eorum*, id eſt populorum ſubditorum : & eſt hic relatio ad intellectum, *& qui Majores ſunt poteſtatem exercent in eos,* ſcilicet humiliantes eos per ſuam potentiam & angariſantes. Quaſi diceret, apud terrenos habet locum dominatio, & dominii executio: quia deſiderare primatum, & uſurpare honorem gentium eſt : & nontantùm regere ſuos ſubjectos, ſed etiam violenter eis dominari. Unde Chryſoſt. Oſtendit autem in hoc, quod gentile eſt primatus cupere, & ſic gentium comparatione eorum animam æſtuantem convertit. Et quia nihil ſic corda hominum ab unitate pacis ſeparat, ſicut ſuperbia: ideo Dominus ad humilitatem eos reducit docens hos & illos non venturos ad Regnum, niſi per humilitatem. Non, inquit, ita erit inter vos ſicut eſt inter mundi hujus poteſtates, ut ille cæteris dominetur, qui major cæteris videtur. Majoritas enim in Regno meo non eòdem modò acquiritur, ſicut in Regno terreno : quia in regno terreno acquiritur per ambitionem & poteſtatem, ſed in Regno meo acquiritur contrario modò ſcilicet per humilitatem. Quaſi diceret: Vos more ſæcularium petitis, & vultis per prælationem venire ad requiem & Regni poſſeſſionem, cùm è contra ad ſummam virtutum aſcendatur non imperando, ſed miniſtrando, & ideo non ita erit inter vos, ſicut inter eos. Nam in Regno terreno Prælati ſunt Domini, ſed veſtrum regnum non eſt terrenum, ſed ſpirituale: unde per oppoſitum debet in vobis eſſe, quia Prælati Eccleſiæ ſunt miniſtri. Unde & Origenes: Inter vos autem qui eſtis mei, non erunt hæc. Quoniam qui principes ſunt ſpirituales, Principatus eorum in dilectione ſubditorum debet eſſe poſitus non in timore corporali. Unde ſubdit : *Sed quicunque* ſive nobilis, ſive ignobilis, *voluerit inter vos major fieri* : ſanctitate & dignitate, *ſit veſter Miniſter,* non primatum ambiendo, ſed humiliter miniſtrando, & ſe in obſequiis humilitatis exercendo, *& qui voluerit inter vos primus eſſe,* id eſt, primatum habere : *erit veſter ſervus,* & omnium noviſſimus : non ex conditione, ſed ex charitate : non ex puſillanimitate, ſed ex humilitate. Unde Beda : In quo docet eum Majorem eſſe qui minor fuerit, & illum Dominum fieri qui omnium ſervus ſit. Fruſtra igitur aut illi immoderata quæſierant : aut iſti dolent ſuper majorum deſiderio, cùm ad ſummitatem virtutum non potentiâ ſed humilitate veniatur. Ubi etiam Chryſoſt. Fructum humilitatis poſuit primatum cœleſtem, & in primatu terreſtri

Indignatio Diſcipulorũ

Chryſoſt. hõ. 66. in Matt

Majoritas in regno Dei

Origenes tract. 12. in Matt.

Beda in cap. 10. Marc.

Chryſ. hõ. 35 operis ĩperf.

restri fructum posuit confusionem cœlestem: ut quicunq; desiderat primatũ cœlestem, sequatur humilitatem terrestrem, quicunque autem desideraverit primatum in terra, inveniet confusionem in cœlo: ut iam inter servos Christi non sit de primatu certamen, nec festinet unusquisq; eorum quomodo aliis major appareat: sed quomodo inferior videatur. Quoniam non qui major fuerit in honore, ille est justior: sed qui justior fuerit, ille est major. Cõversatio ergo melior est desideranda, non dignior gradus. Et opus quidem desiderare bonum est: quia nostræ voluntatis & nostra est merces: primatum autem honoris concupiscere, vanitas: hoc enim consequi judicium DEI est, propter quod ex primatu honoris nescimur si mercedem justitiæ meremur. Neque enim Apostolus laudem habebit apud DEUM, quòd Apostolus fuit: sed si opus apostolatûs sui bene implevit. Primatus etiam fugientem desi- *[Prĩcipes mũdi & Eccle.]* derat, desiderantem se horret. Volens ergo Dominus & duorum illorum ambitionem extingvere, & justorum decem Apostolorum invidiam: introducit differentiam inter principes mundanos & Ecclesiasticos, ostendens quoniam primatus in Christo, nec ab aliquo appetendus est non habente: nec alteri est invidendus habenti. Quoniam Principes mundi ideo fiunt, ut dominentur minoribus suis ut servificent eos, & spolient eos, & comendant eos, & usque ad mortem abutantur vitâ eorũ ad suas utilitates & glorias. Principes autẽ Ecclesiæ fiunt ut serviant minoribꝰ suis: & ministrent eis quæcunq; acceperunt à Christo: ut suas utilitates negligant, & illorum procurent: & si opus fuerit, neq; mori recusent pro salute inferiorum. Si ergo hæc ita se habent, sæcularem quidem primatum desiderare etsi ratio non est, vel causa est: quia si *[Primatûs Ecclesiastici appetitio.]* justum non est, vel utile est. Primatum autem ecclesiasticum concupiscere, neque ratio est, neque causa: quia neque justum est, neque utile. Quis enim sapiens ultro se subiicere festinat servituti, dolori, labori, & (quòd majus est) tali periculo ut det rationem pro omni Ecclesia apud Judicem justum, nisi fortè qui nec credit judicium DEI, nec timet: ut abutens primatu suo Ecclesiasticô sæculariter, convertat in Eum sæcularẽ. Hæc Chrysost. Et quia in moralibus magis movent facta quàm verba: ideo qui cæpit facere,& docere ex his quæ egit demonstrat quod docuit: ut si dicta parvipenderent, erubescerent ad opera: & inducit suiipsius exemplum, sive dat seipsum eis in exemplum: dicens. *Sicut filius hominis non venit in mundum ministrari*, & ministerium ab aliis accipere, vel temporaliter dominari. Non enim legimus discipulos Eum discalceasse, non manicas, cùm lavaret tenuisse: non genibûs provolutos ante Eum hoc vel hoc egisse, vel aliud hujsmodi sibi fecisse: sed omnes simul comedebant, sibiq; sine prælatione serviebant. Erubescant ergo qui hæc à servis suis quærunt: quia in hoc Christum præire contendunt. *Sed* potiùs venit *ministrare*, & ministerium aliis impendere: sicut patet in lotione pedum, in distributione panum, in restitutione sanitatum: in discursu ad præ- *[Orig. tract. 12. in Matt]* dicandum. Ubi Origenes. Nam etsi Angeli & Martha ministraverunt Ei: non tamen ideo venit ut ministraretur, sed ut ministraret. Ecclesiarum ergo Prin- *[Principes Ecclesiarũ.]* cipes imitari debent Christum accesibilem, & pueris manus imponentem, & discipulis pedes lavantem, ut & ipsi similiter faciant fratribus. Non autem tales sumus ut etiam Principum mundi excedere superbiam videamur, vel non intelligentes vel contemnentes mandatum Christi & quærimus sicut Reges acies præcedentes, & terribiles nos & accessu difficiles maximè pauperibus exhibemus, nullam affabilitatem habentes, vel habere ad nos permittentes. Hæc Origenes. Et non tantùm prædictô modô ministrare venit, sed etiam *dare animam suam*: id est vitam *in redemptionem pro multis*, id est pro his qui credere voluerunt. Pro omnibus quidem, quantum ad sufficientiam, sed pro multis, non pro omnibus, quantum ad efficaciam. Non solùm ergo quodcunq; ministerium exhibuit Christus, sed ministravit nobis id quod summè est pretiosum,& eximiæ charitatis, scilicet Seipsum in pretium nostræ redemptio- *[Bernard. serm. 54. in Cantica.]* nis. Unde Bernardus. Bonus minister qui carnem suam in cibum, sangvinem in potum animam ministrat in pretium. Unde & Beda: Et hoc quoque Majoribus Ecclesiæ præcipuum genus ministrandi, imitando ostendens ut non so- *[Beda in cap. 10. Marci.]* lùm misericordes, eleemosynæ, doctrinæ salutaris, spiritualis exempli ministeria fratribus impendamus, verumetiã sicut Ille pro nobis animam suam posuit:

fuit, ita & nos adinvicem animam ponere discamus. Unde etiam Chrisost. Rex Cœlorum existens, homo voluit effici, & contemni, & convitia pati: neque in his suffecit, sed ad mortē venit, & animā dedit pretium redemptionis, pro multis etiam inimicis. Tu quidem si humiliatus fueris, pro temetipso facis, ipse autem pro te. Quantumcunq; ergo humilitatis fueris, non potes tantùm descendere sicut Dominator tuus. Et iterum: Ad hoc enim ad Imaginem Christi facti sumus, ut imitatores efficiamur voluntatis Ejus & conversationis. Sed in hoc sumus imago Ejus, ut quod Ei bonum videtur, & apud nos sit bonum, & quod Ei malum videtur, & apud nos sit malum: quicunq; autem Domino humilitati studente, jactantiæ studet, non est imago Ejus. Et qui Domino paupertatem amante, divitiarum amator est in hoc sæculo, repellit à se Christum similitudinem. Non est verus discipulus, qui non imitatur Magistrum, nec est vera imago, quæ similis non est Authori. Hœc Chrysostom. Humilia igitur teipsum, & imitare Magistrum & Dominum tuum. Vituperabile enim valde est, ut discipulus se erigat, ubi Magister se inclinat, & quòd servus sit superbus, ubi Dominus est humilis, quia non est discipulus super Magistrum, nec servus super Dominum suum. Quia enim homo per superbiam cecidit, necesse est ut per humilitatem resurgat.

Chrysostom. hom. 66. in Matth.

Christi imaginem gerere debemus.

Matth. 10.

DE UNO CÆCO ANTE INGRESSUM Hierici illuminato.
CAPUT XXII.

FActum est autem ut appropinquaret Dominus JESUS Hierico, quæ est Urbs inter Galilæam unde ascendebat, & Hierusalem quò ibat: distās duabûs leucîs à Jordane, & septē à Hierusalē, & sita ad ejus partem Orientalem. Hæc Civitas quondam nobilis nunc autem humilis ad solum destructa est, & sola domus Raab, in signum fidei remanet. Ejus enim adhuc parietes sine culmine durant. Juxta Hierico fons est dulcis ad potandum, pingvis ad rigandum, qui qvondam amarus ad potandum, & sterilis ad rigandum, per Hæliseum sanatus est: hic fons sub monte Quarentanæ oritur, & deinde Hierico, quæ duobûs miliaribûs inde distat, derivatur. Ad hanc ergo Civitatem Dominus declinavit. Ut secundùm Hieronymum, sanaret in ea multos malè habentes. *Et tunc cæcus quidam, qui sedebat juxta viam mendicans cùm turbam prætereuntem audiret,* & JESUM transire perciperet, misericordiam cum clamore non tantùm exteriori, sed etiam interiori petebat dicens: *JESU Fili David, miserere mei.* In quo cæcus iste utramq: naturam in Christo confitetur, scilicet humanam in eo quòd dicit, *JESU Fili David*: à David enim carnem suscepit. Divinam in eo quòd dicit, *miserere mei*, proprium est enim DEO misereri creaturæ suæ quam condidit, secundùm illud Psalmistæ. *Miserationes Ejus super omnia opera Ejus.* Unde Cyrillus: Iste cæcus in Judaismo nutritus, non ignoravit quòd de progenie David DEUS secundùm carnem nasceretur: & ideo Ei ut DEO & Homini loquitur. Et licet increparetur à turba prætereunte, & Doctrinam Christi auscultante, ipse tamen multò magis clamando petebat sibi misereri, timens ne ex increpatione impe-

Marci 18. Lucæ 18.

4. Reg. 2.

Hieronymus in cap. 10. Marci.

Psal. 144.

Pietas Christi.

diretur auditio & exauditio petitionis suæ. JESUS verò tandem propter suam benignitatem stetit, quia cæcus Eum sequi non potuit, & jussit eum adduci ad se, ne turba prohiberet, & ut occasionem sanandi haberet. Magnæ pietatis in Christo signũ fuit, quando ipsum cæcum expectare voluit, & ad se adduci fecit. Unde Cyrillus: Sistit autem Christum vox & invocantes in fide respicit: Et ideo vocat cæcum, & accedere jussit, ut scilicet qui priùs fide Eum tetigerat, appropinquet & corpore. Sic deberent facere nostri Principes, cùm viderent pauperes, cõquerẽtes, sc: stare, & facere vocari ad se, ut audirent eorum querimonias, facerentq; eis justitiam expedire. *Et interrogavit eum*, quid vellet; non quòd hoc ignoraret, sed ut ejus confessionẽ approbaret, & secundùm Ambrosium: ut sciremus nisi confitentem non posse salvari, & ut cor ejus ad orationem excitaret, & lumen quod ex sua bonitate largiturus ei erat, ad sui petitionem tribueret, quia non sanat invitos, sed voluntarios. Unde Augustinus: Qui creavit te sine te, non justificabit te sine te. Unde & Ambrosius: Vult omnes homines salvos fieri. sed si accedãt ad Eũ, non enim sic vult, ut nolentes salvẽtur; sed volentes, non enim vera salus est si nolenti tribuatur. Item secundum Cyrillum, interrogavit, ut scirent adstantes quòd non pecuniam, sed Divinam efficaciam à DEO petebat. Vide & hìc Domini clementiam, quia non dedignatus est non solùm stare, sed & alloqui personam vilem & pauperem. *At ille respondens, dixit; Domine ut videam*, ubi miseriam & necessitatem suam insinuat, ac remedium & revelationem, nec aliquid aliud præter hoc postulat. Voluit ergo Dominus audire confessionem, qui tamen non ignorat mentis intentionem, ut cognoscamus non nisi confitentem posse sanari ab infirmitate spiritûs. Unde hunc cæcum salvare noluit quamdiu clamavit in generali, miserere mei, sed postquam specialiter insinuavit miseriam, cujus relevationem sibi misericorditer fieri postulavit, tunc eum sanavit. Petiit enim ut videret & *JESUS*, verbô potentissimô, quô dixit fiat & factum est: *dixit illi respice*. Breve verbum, sed in operatione efficacissimum, & quia in fidem credentium verbum Domini operatur, ideo subjungitur: *Fides tua salvum te fecit*. Et fide enim impetratur salus corporalis, & spiritualis, & æternalis, *& confestim vidit & sequebatur Illum magnificans DEUM*, id est; magnũ dicẽs Illũ: nõ magnitudine molis, sed virtutis. Nõ sufficit lumẽ recepisse, nisi etiã lumẽ sequatur, ne ambulet in tenebris. Ecce ergo signũ illuminationis perfectæ & in anima & in corpore. Unde secundum Cyrillum, patet quòd iste cæcus à duplici cæcitate liberabatur, scilicet corporali, & intellectuali, neque enim Eum ut DEUM glorificasset, nisi vere vidisset. Ubi & Theophilus: Grata enim erat anima cæci, in eo quòd sanus effectus JESUM non reliquit, sed secutus est Eum. Et non solùm fuit illuminatus cæcus, sed & aliis factus est occasio glorficandi DEUM, & omnis plebs illuminata est, ut Divinum aliquid in Christo cognosceret. Unde sequitur, *& omnis plebs ut vidit, dedit laudem DEO*, glorificando facta DEI, congratulando utilitati proximi. Hoc enim sibi retinet Dominus de beneficiis suis, scilicet gloriam. Unde ait: *gloriam meam alteri non dabo*, nobis autem reliquit utilitatem. Et nota secundùm Glossam quatuor causas istius laudis. Prima, est pro exauditione clamoris istius pauperis. Secunda, pro potentia & misericordia illuminantis. Tertia, pro Ejus impetrato munere lucis. Quarta, pro merito

fidei

Ambro. in c. 18. Lucæ.

Augustinus serm. 50. de verbis Apost.

Interrogandi causa in Christo.

Cæci liberatio.

Esaia 48.

ejus qui illuminatus est, secundùm Gregorium, quia carnales adhuc discipuli, non valebant capere verba mysterii, venitur ad miraculum: ante eorum oculos cæcus lumen recepit, ut eos ad fidem Cœlestia facta solidarent. Et Secundum Theophilum: ne incessus Domini essent inutiles, fecit cæci miraculum hoc documentum discipulis suis dans, ut in omnibus simus proficui: & nihil nobis otiosum mysticè, secundùm Gregorium, cæcus à Domino illuminatus, est genus humanum: quod in Parente primo claritatem supernæ lucis ignorans, damnationi suæ tenebras accepit: Hierico autem interpretatur luna, quæ dum menstruis momentis decrescit, defectum nostræ mortalitatis designat. Cùm igitur Conditor noster appropinquat Hierico, cæcus ad lumen redit: quia dum Divinitas defectum nostræ carnis suscepit, humanum genus lumen quod amiserat recepit: qui æternæ Lucis claritatem nescit cæcus est. Si autem jam in Redemptorem credit: qui dixit, ego sum Via: juxta viam sedet. Si verò credit & exorat ut æternum lumen recipiat, juxta viam sedet & mendicat. Quisquis ergo cæcitatis suæ tenebras agnoscit: quisquis hoc quod sibi deest lumen æternitatis intelligit clamet medullis cordis, clamet & vocibus oris, dicens, *JESU Fili David, miserere mei.* Illi autem qui JESUM venientem præcedunt, & cæcum increpant, designant carnalium desideriorum turbas tumultusq; vitiorum: quæ priusquam JESUS ad cor nostrum veniat, cogitationem nostram dissipant, & voces cordis in oratione perturbant, ne JESUS ad cor illuminandum accedat. Sicut enim turba cæcum impedit, ne lumen corporale recipiat: sic spiritualiter turba phantasiarum & cogitationum frequenter impedit, ne lumen gratiæ recipiant. Sed in eo quòd cæcus, qvem turba increpat, magis clamat: datur nobis exemplum quod quantò plura nobis occurrunt impedimenta, tantò magis est clamandum: & quantò graviori tumultu cogitationum premimur, tantò orationi attentiùs est insistendum. Unde Hieronym. Comminantur autem multi ei ut taceat: quia peccata & dæmonia compescunt clamorem pauperis. Sed ille magis clamabat quia gravescente bello manus ad Lapidem adjutorii, hoc est JESUM Nazarenum, cum clamore levandæ sunt. Unde & Cyrillus: increpabant eum ut taceret: sed per inhibitiones hujusmodi non impediebatur ejus audacia. Novit enim fides omnibus repugnare, & in omnia triumphare: utile est enim pro cultu Divino pudorem deponere. Nam si causa pecuniæ sunt impudentes nonnulli, quare pro animæ salute non decet bonam induere impudentiam? sed cum cæcus primò clamaret, JESUS transire dicitur: cùm autem multò magis clamaret, stat JESUS: quia cùm adhuc turbas phantasmatum in oratione patimur, JESUM aliquatenus transeuntem sentimus: cùm verò orationi vehementer insistimus, DEUS in corde figitur, & lux amissa reparatur. Ex quo docemur quòd si in oratione primò senserimus JESUM nos quasi pertranseuntem post paulolum instanter perseverantes, sentiemus nobiscum stantem. Interrogant autem cæcum, quid velut ut eum ad orandum excitet: quia peti vult hoc quod & nos petere & se concedere præsnoscit. Pius enim Dominus sua dona gratuita nostra vult esse merita: nec vult bonum nostrum invitum & coactum, sed spontaneum & voluntarium: & quod nobis sponte largitur, vult nostris petitionibus tribuere. Et ideo quamvis sciat quid nobis necesse sit ante-

Gregorius hom. 2. in Evangelia.

Idem ibidē.

Joann. 14.

Hieronymus in cap. 10. Marci.

tequam petamus, importunè tamen nos ad petendum invitat dicens: *Petite autem & accipietis, quærite & invenietis, pulsate & aperietur vobis.* In cæci autem petitione discimus, quia in oratione non aurum, non argentum, non fugitivos honores: non longævam vitam, non vindictam inimicorum: non aliquod temporale sed ineffabile lumen quærere debemus: hoc est, ut Ipsum qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum videre possimus, juxta quod Ipse admonet dicens: *Quærite primum Regnum DEI & justitiam Ejus, & hæc omnia adiicientur vobis.* Ad illud lumen autem videndum profectò via fides est: quia fides eum salvum fecit: videns autem confestim præeuntem JESUM sequitur quoniam quis bonum quod intelligit intuitu Ejus operatur & eum imitatur. Quantò ergo quisque plùs à DEO illuminatur, tantò ampliùs & perfectiùs in bonis operibus exercere se debet: sicut iste cæcus recepto lumine non piger remansit, nec retrò rediit. Et hic talis non solùm in DEUM proficit: sed etiam alios ad laudem DEI accendit. Ubi Gregorius: Si ergo fratres charissimi cæcitatem jam nostræ peregrinationis cognoscimus, si credendo in Redemptoris nostri mysterium juxta viam sedemus: si exorando quotidie ab Authore nostro lumen petimus, si tandem lucem jam per intellectum videndo illuminati post cæcitatem sumus, JESUM quem mente cernimus opere sequamur. Aspiciamus quò graditur, & Ejus vestigia imitando teneamus. Ecce cum sit Dominus & Creator Angelorum, suscepturus naturam nostram in uterum Virginis venit. Nasci tamen per divites noluit, Parentes, Pauperes elegit, prosperari in mundo noluit: opprobria irrisionesq; toleravit: sputa, flagella, alapas, spineam coronam, Crucemq; sustinuit. Et quia rerum temporalium delectatione à gaudio æterno cecidimus, cum qua amaritudine illuc redeatur ostendit. Quid itaq; homo pro se pati debet, si tanta DEUS pro hominibus pertulit? diverso quippe itinere ambulat si gaudia delectationesq; appetit, cui Dux suus viam amaritudinis ostendit: Si ergo retributionis gaudium in perventione quærimus, pœnitentiæ amaritudinem in via teneamus. Si itaq; fit ut non solùm nostra in DEUM vita proficiat: sed hæc ipsa nostra conversatio ad laudem DEI, & alios accendat. Hæc Gregorius. Hæc etiam quæ de cæco dicta sunt, ad unumq; peccatorem hoc modo referri possunt. Qui enim criminale peccatum committit in opere, cæcus est in mente. Sed si iter veritatis ingredi cupiens pro æterna vita cæperit cogitare, & ad DEUM post peccatum flendo, & veniam petendo redire: secus viam sedet, & mendicat. Prætereuntes verò silentium cæco imponere volunt: quia immundi spiritus acrius cōtra eū quē ad veniam redire viderint consurgunt, & ne peccator ad pœnitentiam redeat contradicunt. Nec solùm immundi spiritus: sed etiam ipsa consvetudo peccandi duriùs incipit rebellare, cùm senserit post assveta mala ad virtutes hominē velle redire. Sed quò acrius se sentit impugnari à malignorū spirituū tentatione, seu ab ipsa peccandi consvetudine, eò fortiùs debet exēplô hujus cæci pugnare in oratione clamando, per desideriū, ad DEUM: clamor enim magnus, magnū indicat desideriū. Et verè expedit peccatori clamare: quia longè distat à DEO longè enim à peccatoribus salus. Et secūdū Hugonē. Si ad primas lachrymas, vel preces DEUS non exaudit, homo preces iterare non desinat: magna enim munera sunt

Matth. 7.
Orandi modus.
Matth. 6.
Gregorius hom. 2. in Evangel.
Psal. 118.

multis

multis precibus comparanda. Neq; enim Divina pietas adjutorium se petenti negavit, si ille orando à petitione non defecerit. Nec de suis meritis aliquid præsumat, sed in Illius misericordia confidat cui per Prophetam dicitur: *In DEO faciemus virtutem, & Ipse ad nihilum deducet inimicos nostros.* Quantam autem misericordiam Dominus pœnitentibus exhibeat, quale auxilium pugnantibus contra peccatum præbeat, consequenter declaratur. Qui enim prius transibat propter tentationes quas in oratione patimur, si in oratione perseveravimus, quasi stans nos ad se adduci jubet, quando tranquillitatem mentis redditam dulcedine suæ contemplationis, vel tenuiter manifestat. Et quia in oratione ante omnia æternam gloriam quærere debemus, rectè cæcus lumen à Domino petisse fertur. Et quoniam quicunq; non negligit pœnitere de venia, non debet desperare: rectè dicitur fides tua te salvum fecit. Quâcunq; enim horâ peccator verè pœnitendo ingemuerit, & conversus fuerit salvus erit. Secundùm Augustinum. Si Hierico lunam, & ob hoc mortalitas interpretatur, morti propinquans Dominus judæis solis lumen Evangelii jusserat prædicari: quos significavit iste unus cæcus ante ingressum Hierico illuminatus, quem Lucas commemorat. A mortuis autem resurgens atq; ascendens, & judæis & gentibus quos duos populos significare videntur duo cœci post egressum Hierico illuminati: de quibus Matthæus narrat.

Psal. 59.

Ezech. 18.

Aug lib 2. quæst. Evan. cap. 48.

DE ZACCHÆO ET EJUS CONVIVIO.
CAPUT XXIII.

DEinde eadem die Dominus JESUS ipsam Urbem Hierico ingressus, ambulabat per eam, turbâ non modicâ stipatus. Hierico significat mundum, quem intravit in incarnatione, ambulavit in sua conversatione, sed perambulavit in sua passione, ex qua perambulatione facta est salus Domui Ecclesiæ, mundus est perambulandus, quia per eum est citissimè transeundum, & nullô modô per inordinatum amorem vel affectionem est ibi sistendum vel inhærendum. Vix enim est aliquis qui non inficiatur, si circa mundi negotia implicetur. *Zachæus*, autem qui erat non tantùm publicanus, sed & *Princeps publicanorum*, & primus inter illos qui vacabant publicis actibus, scilicet exactionibus & vectigalibus quæ implicant ad peccatum, *ac dives*, quia in acquirendo avarus, & temporalibus implicatus, ex quo in ejus vocatione apparet major DEI misericordia, & Divinæ pietatis abundantia. Desiderabat ex devotione *videre JESUM*, beati enim oculi qui vident Ipsum, *& non poterat præ turba*, sequente Eum, *quia staturâ Pusillus erat*, & corpore secundùm quantitatem, & mente secundùm humilitatem. Ex quo patet devotio popularium ad Christum, quia tanta turba sequebatur Eum, *Et præcurrens*, id est; præ aliis currens, *ascendit in arborem sycomorum ut videret JESUM*, inde transeuntem. Unde Beda: Quæ impossibilia sunt apud homines: possibilia sunt apud DEUM. Ecce enim camelus depositâ gibbi sarcinâ per foramen acûs transit, hoc est dives & publicanus relicto onere divitiarum contempto censu fraudum, angustam portam, arctâq; viam quæ ad vitam ducit ascendit. Qui mira devotione fidei ad videndum Salvatorem, quod na-

Lucæ 19.

Beda in cap. 19. Lucæ.

 tura

turâ minus habebat, aſcenſu ſupplet arboris: atq; ideo juſtè quamvis ipſe rogare non audeat, benedictionem Dominicæ ſuſceptions accipit quam deſiderabat. Hæc Beda Sycomorus eſt arbor in foliis moro ſimilis, & in aliis ficui, ſed ſtipite diſtans, & altitudine præſtans. Unde & à Latinis celſa dicitur: & interpretatur ficus fatua, quia arbor eſt ſterilis: ſicq; dicitur ſycomorus, id eſt; ſicut morus, vel ſcribitur ſymocorus pro ficomoro, vitiô ſcriptorum. Unde ſecundùm Joſephum, potiùs deberet dici ficomorus, quia componitur ex natura fici, quò ad lignum. & ex natura mori, quò ad folia. Sycomora quoq; dicuntur quædam poma ficis ſimilia, fructus autem mori liquorem ſangvini ſimilem habet: Unde dicitur quòd oſtenderunt elephantis ſangvinem uvæ, & mori, ad acuendum eos in prælio, ſcilicet corporali. Et ideo morus crucem ſignat cujus fructus ipſe Chriſtus dicitur in eo ſuo ſangvine rubricatus, qui ſangvis nobis per recordationem oſtenſus acuit nos in prælio ſpirituali. Dominica enim Crux credentes alit, ut ficus, ab incredulis irridetur ut fatua, quia judæis eſt ſcandalum, gentibus verò ſtultitia, ſed credentibus virtus DEI eſt. Hæc ergo arbor in quam puſillus ſtaturâ Zacchæus ut exaltari poſſet aſcendit: arbor fidei & crucis eſt, ad quam multi venientes & in eam aſcendentes, quamvis ſtaturâ parvuli fuiſſent: & nondum in ſcientia & perfectione multùm creviſſent, inde tamen JESUM videre & cognoſcere meruerunt. Hujus arboris fructus ſangvineus eſt: per quem martyres ſignificantur, qui tam firmiter huic arbori inhærent: ut potiùs occidi & proprio ſangvine cruentari, quàm à ſua arbore, id eſt; à Chriſti fide & cruce valeant ſeparari. Hanc debemus aſcendere per fidem & meditationem, aliter JESUM videre non poſſumus: quia ſtaturâ puſilli ſumus: non enim ſufficiunt noſtra merita, ſine merito paſſionis crucis Chriſti. Hanc puſillus, ut exaltari poſſit, aſcendit: dum quilibet humilis, & propriæ infirmitatis conſcius, terrena relinquendo, & pravos actus deſerendo, altioraq; petens & in Domino confidens, in virtute Crucis gloriatur clamans cum Apoſtolo. *Mihi autem abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri JESU Chriſti*: cui lignum Crucis eſt gloria, ſalus vita, & per hanc laudabilem fatuitatē Dominū cernere meretur. *Non enim*, inquit Apoſtolus, *Prædicamus Chriſtū Crucifixū, judæis quidem ſcandalū, gentibus autem ſtultitiā.* Ecce ſycomorū aſcēde & tu lignū ubi pro te pependit Jeſus, & videbis Jeſū. Unde Auguſtin: Apprehendit Zacchæus ſymocorum: aſcendat humilis Crucem: parum eſt, aſcendat: ne de Cruce erubeſcat, in fronte illam figat ubi ſedes pudoris eſt. Ibi omnino ibi, in quo membro erubeſcitur, ibi figatur: ubi non erubeſcatur putas quia irrides ſymocorum: Et ipſe efficit videre JESUM. Hæc Auguſtinus. Quicunq; etiam humiliatur propter JESUM, hic infatuatur juxta mundum: qui ſolus tamen ſapiens eſt: Quia quod ſtultum eſt hominibus, ſapiētia eſt DEI: & hic Dominum videre meretur. Unde Gregorius: Si veraciter ſapientes eſſe, atq; ipſam Sapientiam contemplari appetimus, ſtultos nos humiliter agnoſcamus. Relinquamus noxiam ſapientiam, diſcamus laudabilem fatuitatem. Hinc Evangelicæ hiſtoriæ verba teſtantur: quia Zacchæus cùm videre præ turba nihil poſſet, ſycomori arborem aſcendit, ut tranſeuntem Dominum cerneret. Sycomorus quippe, ficus fatua dicitur. Puſillus itaque Zacchæus ſycomorum ſubiit: & Dominum vidit: quia qui mundi ſtultitiam humiliter eli-

Zacchæi in arborē aſcendentis imitatio.

Galat. 6.

1. Cor. 1.

Auguſtinus ſerm 8. de verbis Apoſt.

1. Cor. 1.

Gregor. ad finem lib. 27. moral.

Syccomorus

eligunt, ipsi DEI sapientiam sublimiter contemplantur. Pusillanimitatem namq; nostram ad videndum DEUM turba præpedit: quia infirmitatem humanæ mentis, ne Luci veritatis intendat, curarum sæcularium tumultus premit. Sed prudenter sycomorum ascendimus, si providè eam quæ Divinitùs præcipitur stultitiam tenemus. Quid nempe in hoc mundo stultiùs, quàm amissa non quærere, possessa rapientibus relaxare, nullam pro acceptis injuriis injuriam reddere, imò & adjunctis aliis patientiam præbere. Quasi enim Sycomorum nos ascendere Dominus, præcipit, cum dicit: Qui aufert quæ tua sunt ne repetas. Et rursum: Si quis te percusserit in dextrã maxillam, præbe ei & alteram. Per sycomorum Dominus transiens cernitur: quia per hanc sapientem stultitiam, & si nec dum solidè ut est jam, tamen per contemplationis lumen DEI Sapientia, quasi in transitu videtur. Qui verò in elata ad conspiciendum DEUM adhuc cogitationum suarum turba deprehensi sunt, sycomori arborem non invenerunt. Hæc Gregorius. Ubi & Theophilus: Sed facilè hoc est ad moralem utilitatem retorquere. Quisquis enim pluribus in malitia præest, parvus est staturâ spirituali, & non potest videre JESUM præ turba. Nam perplexus à passionibus & sæcularibus rebus, non aspicit JESUM ambulantem: id est; in nobis operantem: nullum opus ejus cognoscens. Ascendit autem super sycomorum, id est; super voluptatis dulcedinem, quæ significatur per ficum deprimens eam: & sic sublimior factus videt, & videtur à Christo. Hæc Theophilus. Per symocorum etiam potest intelligi Religio: quia Latini sycomorum celsam nominant: est enim procerior & altior morô, & habet fructus subdulces, qui nunquam ad maturitatem perveniunt. Sic status Religionis est altior & procerior; quia in contemplatione consistit & statum mundi transcendit. Habet etiam subdulces fructus scilicet abstinentiarum, vigiliarum, jejuniorum, & hujusmodi qui licèt de se sint duri & asperi, tamen sunt subdulces: quia sustinentur amore dulcedinis Paradisi: & nunquam in maturitatem perveniunt: quia fructus maturi sunt dulciores: & vera Religio de mundana dulcedine non curat. Sed symocorus ficus fatua dicitur: quia ad literam ingrediens Religionem fatuus reputatur. Unde potest dicere illud Amos: *Armentarius ego sum vellicans sycomoros.* Istã arborem Zacchæus pusillus, humilis scilicet Religiosus ascendit, ut videat JESUM: scilicet ut lucretur vitam æternam, quæ in visione DEI consistit: sed quia parvus altè non potest ascendere sine scala, vel gradibus: ideo sunt tres gradus in scala Religionis. Unus est abrenuntiatio propriæ voluntatis, per votum obedientiæ. Secundus est, abrenuntiatio proprietatis exterioris, per votum paupertatis. Tertius est promissio perpetuæ castitatis, per votum continentiæ: Et istos tres gradus, tres alii gradus ex parte ipsius ascendentis præcedunt. Primus est, contemptus terrenorum. Secundus, oblivio generis. Tertius, odium mundi. Et ista tria fuerunt dicta Abrahæ à Domino. *Egredere de terra*: Ecce gradum primum, *& de cognatione tua*: Ecce gradum secundum, *& de domo Patris tui*; Ecce gradum tertium, *& veni in terram quam monstravero tibi*, id est; in Religionem. Hi sunt tres gradus, quibus ascendebatur ad thronum Salomonis. Iste thronus est Religio in qua Dominus residet, tanquam in Throno & Cathedra speciali. Unde & Petrus Ravennas vocat Religionem Paradisum, quæ propria mansio DEI, est di-

Pusillanimitas Centurionis.

Matth 5.

Status Religiosorum.

Amos 7.
Gradus ascendentium

Genes. 12.

dicens: juxta sententiam cordis mei si paradisus in hac vita præsenti est: aut in claustro, aut in scholis est: quidquid enim extra hæc plenum est anxietate, inquietudine, amaritudine, formidine, sollicitudine, & dolore. *Et cum JESUS venisset ad locum*, ubi erat sycomorus, *suspiciens vidit Zacchæum*, non tantùm visu corporis, sed & respectu pietatis, approbans illius devotionem & desiderium. Bonum fuit ei videre Christum: sed meliùs videri à Christo.

Beda in cap. 19. Lucæ. Ubi Beda: Vidit JESUS videntem se: quia eligit eligentem se, & amavit amantem. Hunc sanè ordinem proficiendi, hoc est super fidem Dominicæ incarnationis ad cognitionem Divinitatis perveniendi quasi sycomorum JESUS faciem speculandi Doctor egregius ostendit, cum ait: Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Christum JESUM, & hunc Crucifixum. Hæc Beda. Cognoscens ergo & acceptans JESUS desiderium Zacchæi, eum ut descenderet vocavit dicens: *Zacchæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* In domo quidem materiali, propter refectionem Christi & Discipulorum suorum: & ad ostendendum benignitatem peccatori reverteπti, & in domo conscientiæ spirituali per gratiæ infusionem necessariam peccatori. Illud etiam dixit Christus cuilibet nostrum: vult, nempe manere in domo conscientiarum nostrarum, & ideo debet præparari ad Eum recipiendum. Unde de ista dicit Psalmista: *Domum tuam decet sanctitudo Domine. Gloria enim nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.* Bene debet domum suam spiritualeme mundare & ornare, qui vult Tantùm Hospitem recipere: scilicet Regem gloriæ, quem nec Cœlum, nec terra potest capere: ut ibi maneat, id est; per gratiam inhabitet, & non transeat.

Psal. 92. *2. Cor. 1.*

Beda in cap. 19. Lucæ. Ubi Beda: Quòd autem descendere de sycomoro Zacchæus, & sic in domo sua Christo mansionem præparare jubetur, hoc est quod Apostolus ait: quia & si cognovimus secundùm carnem Christum: sed jam nunc non novimus: si enim mortuus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute DEI. Hæc Beda. Verba prædicta Domini JESU,

Morale. moraliter exponi possunt de fideli anima, quæ domus DEI dicitur:

2. Cor. 5. quia in ea Christus per gratiam manere dignatur: & hoc hodie, id est; in vita præsenti per gratiæ prælibationem, ac etiam hodie: id

Animæ abstractio triplex. est; in æternitate per gloriæ Beatam fruitionem. Licet autē Christus in qualibet fideli anima habitet per fidem, specialiter tamen ad hoc eligit mentes elevatas & abstractas. Debet autem anima talis esse abstracta tripliciter: scilicet à desiderio rerum temporalium, à voluptate delectationum carnalium, vel commodi corporalis: & à seipsa, per abdicationē propriæ volūtatis. Per hæc enim tria abstrahitur anima ab omni impeditivo salutis cōtra illa tria de quibus dicitur:

1. Joan. 2. *Omne quod est in mūdo, aut est concupiscētia oculorū, aut cōcupiscentia carnis, aut superbia vitæ.* Hanc triplicem abstractionem docuit, Salvator dicens: *Qui vult venire post me, abneget se*, quantum ad tertium: *&*

Lucæ 9. *tollat crucem suam*, quantum ad secundum: *& sequatur me*, videlicet relictis, omnibus, quantum ad primum. Et hæc triplex abstractio de Zacchæo, cui hæc verba dicta sunt, scilicet; *in domo tua oportet me manere:* potest intelligi. Quamvis enim in principium Evangelii ipsum divitem appellavit, in processu tamen eum verum pauperem Christi factum esse commemorat. Nam in eo quòd dixit: *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus &c.* innuit abstractionem primā, scilicet à rebus temporalibus. In eo autem quòd Zacchæus ascendit in

in arborem sycomorum, significatur abstractio à commodo temporali, vel delectatione carnali: symocorus enim est ficus fatua: & signat carnalis delectationis dulcedinem, quæ fatua est, quam ascendens per hanc abstractionem sub pedibus deprimit & calcat. In hoc autem quòd ipse ad unam Domini vocem, *festinans descendit, & excepit Illum gaudens*, innuitur abstractio propriæ voluntatis. Et hæc tria se invicem perficiunt: ita quòd alterum sine aliis perfectum non est. Si enim quis sit abstractus à sollicitudine temporalium, & sit deditus voluptati carnis: nihil valet: & sic intellige de aliis suô modô. *Et festinans descendit, & excepit Illum gaudens*, & exultans de Tanti Hospitis adventu. Jam enim quia Dominum in Cor suum susceperat Zacchæus, in domo ejus dignatus est suscipi Dominus. In quo facto Dominus innuit, quòd votis minorum annuit, & affectus pios prosequitur & perficit. Vide hìc benignitatem Domini plùs enim dedit Zacchæo quàm ille desiderasset: quia dedit ei Seipsum, quòd ille petere ausus non fuisset: vide etiam virtutem orationis: quia desiderium magna vox, & magna oratio est. Et ideo dicit Propheta. *Desiderium pauperum exaudivit Dominus.* Et alibi Dominus ad Moysen, quid clamas ad me? cum ille ore taceret, & tantùm corde loqueretur. Unde Augustinus: Tota vita boni Christiani sanctum desiderium est: quod autem desideras, nondum vides: sed desiderando capax efficieris, ut cùm venerit quod videas, implearis: hæc est vita nostra ut desiderando exerceamur. Tantùm autem nos exercet sanctum desiderium, quantùm desideria nostra amputaverimus ab amore sæculi. Hæc Augustinus. Et videntes Pharisæi & alii malignantes judæi, quod intraverat domum publicani. *Murmurabant dicentes: quia ad hominem peccatorem divertisset.* Isti peccabant dupliciter: scilicet falsè judicando de Zacchæo: quia jam peccator non erat, sed verè pœnitens. Et similiter de Christo: quia non mirum erat si divertebat ad eum quem justificaverat: quia cor pœnitentis est Christi diversorium, ubi Pascha manducat. Irrationabiliter etiā murmurabant, quia nullus potest rationabiliter murmurare, si Medicus dignatur ægrotum visitare. *Stans autem Zacchæus*, ad obediendum Domino promptus, non titubans propter aliorum murmurationem, & detractionem, sicut multi qui ad modicum verbum aliorum bonum deserunt jam inchoatum, *dixit ad Dominum*, Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus: & si quid aliquē defraudavi, reddo quadruplum, scilicet de dimidio residuo quod adhuc retineo. Lex enim in aliquibus præcepit restituere duplum, in aliquibus quadruplum, in aliquibus quintuplum, & ideo per hoc quòd hìc restitutio media exprimitur, aliæ duæ extremæ intelliguntur. Ex hoc autem quòd dimidium bonorum suorum dedit pauperibus, patet quòd non omnia bona sua erant malè acquisita: quia de illis non posset fieri eleemosyna. Sicut autem Zacchæus, dixit: do pauperibus, & reddo quadruplum: sic debent facere volentes dare eleemosynam, vel reddere malè acquisita dicentes: do vel reddo: non dabo, vel reddam, seu in testamento meo ponam. Ubi Beda: Et hæc est sapiens illa stultitia quam de sycomoro publicanus quasi fructum vitæ legerat: rapta videlicet reddere, propria relinquere, visibilia contemnere: pro invisibilibus etiam mori desiderare, seipsum abnegare, & ejus qui necdum videbatur Domini vestigia sequi concupiscere. Hæc Beda: Conspice igitur Domi-

Benignitas Domini.

Psalm. 9.
Exod. 14.
Aug tract. 4 in Epistol. D. Joan.

Beda in cap 9. Lucæ.

Beda ibidem

minum & diſcipulos cum illis peccatoribus comedentes, ac familiariter & domeſticè converſantes, ut eos ad ſe attraherent, & de peccatoribus juſtos facerent. Et quia judæi murmurabant, quòd ad hominem peccatorem divertiſſet, & cum eo maneret, ut ipſorum æſtimationem & murmur redarguat, & compeſcat quem intùs curaverat, etiam à culpa ſanatum annuntiat *dicens, quia hodie ſalus huic domui facta eſt:* & omni ægritudine, omni morbô, omni vitiorum contagione fugatâ ſanata eſt, & tota interiùs & exteriùs ſanctificata: quia per Domini ingreſſum facta eſt Zacchæo ſalus & qui fuerat peccator, per Domini redemptionem eſt juſtificatus, & ſalutem conſecutus: quia ſuſceptô Medicô ſalvus factus eſt ab avaritia & omni morbo. Ubi Theophilus: Ipſum Zacchæum ſignat aſſecutum fuiſſe ſalutem, per domum, habitatorem deſignans: ſequitur enim eò quòd & ipſe ſit filius Abrahæ, non enim vocaſſet Abrahæ filium, inanimatam fabricam. Hæc Theophilus. Vel eò quòd & ipſe, qui hujus domus habitator eſt, jam non publicanus ſit: ſed filius Abrahæ factus, ſcilicet, non natus, id eſt, non ſecundùm carnem, ſed ſecundùm fidem, non genere, ſed fide & operum imitatione. Abrahæ namquè filii ſunt, quicunque Abraham imitantur, & opera Abrahæ faciunt: Zacchæus quippe, ſicut & Abraham in fide creuit: & Abraham quidem Angelos, Zacchæus verò Angelorum Dominum hoſpitiô ſuſcepit. Unde Beda: Filius Abrahæ dicitur Zacchæus, non quia de ejus ſtirpe generatus: ſed quia ejus eſt fidem imitatus, ut ſicut Abraham terram cognationem domumq; patriam ob ſpem futuræ hæreditatis Domino jubente deſeruit: ita & ille quòd theſaurum in Cœlis acquireret, bona ſua pauperibus partiendo, relinquit. Et pulchrè dicit, & ipſe: ut non ſolùm eos qui juſti perſeverant, ſed & eos qui ab injuſtitia reſipiſcunt, ad filios promiſſionis pertinere declararet. Hæc Beda. Et reddit cauſam quare ad domum publicani divertit: quia hoc fecit ut Medicus ægrotum curaret: Et ut DEUS peccatorē juſtificaret, & ut Paſtor ovē perditam reportaret: & ut Salvator quod per culpam perierat, ſalvaret: Quia ad hoc DEI Filius *venit de Cœlo in mundū,* per carnis aſſumptionē factus Homo, *& Filius hominis,* id eſt; Virginis, *ut quæreret* per doctrinā, *& ſaluum faceret* per gratiā, *quod perierat* per culpā, ſcilicet ovē cēteſimā dragmā decimā, filium juniorem. Perierat enim in homine innocentia naturæ, ſimilitudo gratiæ, adoptio gloriæ, propter primum comparatur ovi perditæ propter ſecundum, dragmæ perditæ: propter tertium filio prodigo. Tria autem prædicta venit JESUS reparare. Unde ait & alibi: *non veni vocare juſtos: ſed peccatores ad pœnitentiam.* Ubi Chryſoſtomus: quaſi diceret: quid me criminamini ſi rectifico peccatores? tam enim procul eſt à me odium peccatorum, quòd eorum cauſâ advenerim. Nam Medicus veni, non Judex: ob hoc conviva fio langventium, patiorq; fœtorem, ut præſtem remedium. Ubi & Beda: Pius ſanè Magiſter qui murmurantibus turbis ſua myſteria non dedignatur exponere à DEO ſcilicet peccatorum pœnitentiam non eſſe reſpuendam: ut ipſe DEI Filius ob hanc maximè quærendam ſit deſtinatus ad terras, qui ut pietatis ſuæ nobis diſpenſationem inculcet, ſæpiſſimè ſe filium hominis appellat: commendans ſollicitè nobis, quod factus eſt benignè pro nobis, ut autem dicit idem Beda: myſticæ Zacchæus, qui interpretatur juſtificatus credentem ex gentibus populum ſignificat, qui per occupationem temporalium depreſſus

Beda ibidem *Geneſ. 12.* *Perdita in homine.* *Lucæ 5.* *Chryſ.ſtom in cap. 9. Matth* *Beda in cap. 19. Lucæ.*

pressus erat & minimus: sed à Domino sanctificatus: qui intrantem Hierico Salvatorem videre voluit, dum fidem quam mundo attulit, participare quæsivit. Hæc Beda. Per divitem etiam istum, scilicet Zacchæum, qui quærebat videre J E S U M, sed impediebatur per turbam, & staturæ suæ parvitatem, intelligi potest quilibet dives, qui de salute sua sollicitatur: sed per turbationem phantasma-tum circa negotia temporalia, & per propriam imperfectionem impeditur: propter quod ascendere debet in arborem, id est; ad Christum per orationem: quæ secundùm Damascenum, est ascensus mentis in DEUM, & sic JESUM videre meretur, & partem bonorum suorum pauperibus dare, & si quem defraudavit fideliter restituere. Per Pharisæos autem murmurantes intelligi possunt maledici: bonorum depravatores, & quæ bene fiunt in malum interpretantes. Sed de his non est curandum, nec ideo à bono opere cessandum, imò potiùs & fortiùs ei insistendum. Et quia erant prope Hierusalem, quæ est Caput Regni, & existimabant aliqui Pharisæorum & etiam discipulorum, quòd statim cùm esset in Hierusalem manifestaretur Regnum Ejus super Judæos: à multis enim credebatur futurus Rex Israël, secundùm quod dixerunt Magi; Ubi est qui Natus est Rex Judæorum? & ipsi Apostoli quærebant ab Eo: Domine si in tempore hoc restitues Regnum Israël? Ad hunc ergo errorem removendum, inducit parabolam de homine nobili, qui abiit in Regionem longinquam, & dedit decem servis suis, decem mnas ad negotiandum. Quæ quia in sententia concordat cum alia parabola quæ infrà de talentis dicitur: ideo hæc ibidem simul cum illa conjungitur.

Oratio; quid Damascenus lib. 3. de fide. cap. 24

DE DUOBUS CÆCIS POST EGRESSUM *Hiericò illuminatis.*

CAPUT XXIV.

POst hæc egrediente JESU cum discipulis ab Hierico, turba multa desiderantium audire doctrinã Ejus, *secuta est Eum*: pauci, nempe audebant propter latrones ingredi desertum. Quòd turba plurima sequebatur JESUM, suæ sedulæ & studiosæ doctrinæ est indicium. Unde Chrysostomus: Testimonium studiosi agricolæ est messis fæcunda, assidui autem Doctoris documentum Ecclesia plena. Neminem labor itineris impedivit: quia amor spiritualis fatigationem non sentit. Neminem possessionum suarum sollicitudo retraxit: quia ingrediebantur in possessionem Regni Cœlestis. Verè enim non habet super terram quod amet, qui bonum Cœleste in veritate gustaverit. Sicut enim qui pretiosum manducaverit cibum, postmodum ei hæc esca communis ingrata videtur: sic & qui semel dulcedinem Christi bene gustaverit, terrenorum bonorum de cætero non multum sentit saporem. Nimirum hæc est illa Rosa in campis Hierico, de qua Sapientia loquitur per Salomonem: *Sicut palma exaltata sum in Cades, & quasi plantatio rosæ in Hierico.* Ergo hæc est illa speciosissima Rosa, sanctitate justitiæ candida, & passionis sanguine rubicunda. Sicut enim rosa antequam videatur sentitur, & antequam inveniatur tenetur in odoribus suis: sic & Domino transeunte de longè, duo cæci antequam viderent Divinitatis Ejus fragrantiã senserunt. Hæc Chrysostomus. Unde sequitur: *Et ecce duo cæci sedentes secus viam*, ut eleemosynã peterent à transeuntibus, non

Matth. 20. Marci 10.

Chrysostom. hom. 36 Operis imperfecti

Ecclesi. 24.

Lucæ 10. remotè à via salutis, *audierunt* à transeuntibus, *quia JESUS*, Nazarenus omni flore virtutum vernans, *transiret.* O felix auditio, rumor dulcis. Multi enim Reges & Prophetæ voluerunt audire, & non audierunt. Et misericordiam cum clamore petebant dicentes: *Domine miserere nostri Fili David:* tua cōpassione nostrā miseriam re-
Filius David. movendo. Vocant eum Filium David: quia credebāt Eum esse Christum, per Prophetas promissum: & notum: erat apud omnes judæos, quòd Christus de semine David erat nasciturus. Cum magna desiderii intētione clamaverūt: & magnô desideriô illuminari postulaverunt: confessi David Filium per carnem, DEUM etiam in eo
Chrysostomus ibidem. esse noverunt per inspirationem. Ubi Chrysostomus: Opportune autem oblati sunt ante faciem Christi duo cæci, ut apertîs oculîs qua si testes virtutis ejus ascenderent cum eo in Hierusalem: hi currentium strepitum audiebant, & personas non videbant, nihil solùm habentes de toto corpore præter vocem: & ideo quia pedibus eum
Aug. lib 2. de consensu Evangel. cap. 65. sequi non poterant, voce sequebantur. Hæc Chrysostomus: De uno istorum tantùm, scilicet famosiori Marcus mentionem faciens, de alio tacuit minùs noto. Ubi Augustinus: Hoc autem factum, & Marcus commemorat, sed uni cæco factum. Nam duorum cæcorum quos Matthæus interposuit, unum fuisse in illa Civitate famosissimum, ex hoc satis apparet, quòd & Nomen ejus & Patris ejus Marcus commemoravit. *Barthimeus enim Thimæ filius*, ex aliqua magna felicitate dejectus notissimæ & famosissimæ miseriæ fuit, quòd non solùm cæcus verumetiam mendicus sedebat. Hinc est ergo quòd ipsum voluit commemorare Marcus, cujus illumina-
Beda in cap. 10. Marci. tio tam claram famam huic miraculo comparavit, quàm erat illius nota calamitas. Unde & Beda. Et bene Marcus, qui gentibus scribebat Evangelium, unum dicit illuminatum, ut eorum quos instituebat ad fidem salvationi figura congrueret. Matthæus verò, qui Hebræis suum scribebat Evangelium, & quod in gentium quoq; notitiam erat perventurum, rectè duos dicit illuminatos, ut ad utrumquè populum unam eandemq; fidei gratiam pertinere doceret, qui etiam in sequenti lectione de asino, in quo Dominus sedere dignatus est, eandem Evangelicam servare scripturam curavit. Hæc Beda. Barthimeus, qui filius pingvedinis interpretatur, significat
Job. 28. hominem in delitiis carnalibus nutritum: ideo dicitur cæcus, scilicet sapiētiæ lumine privatus, de qua dicitur in Job, *quòd nō invenitur in terra suaviter viventium*, quia delitiæ carnales hæbetant intellectum. Et talis cùm audit de Salvatore, debet clamare per orationem devotam,
Turba triplex nos impediens. ut ab illo recipiat sapientiæ lumen, qui dat omnibus affluenter, saltem de necessariis ad salutem. *Turba autem*, Doctrinam Christi auscultans, videns sordidas vestes, non conscientiæ claritatem, *increpat eos ut tacerent*, quia per clamorem suum turbam ab audiendo Christi Doctrinam impediebant. Et hi significant eos, qui à bono opere retrahunt alios. Habemus autem triplicem turbam impedientem, unam à carne, aliā à mundo, tertiam ab inferno, quia carnalia desideria & persecutiones, scilicet, mundi & diaboli, nobis obstant, ut taceamus à confessione peccati, ab ædificatione proximi, à laude DEI. Infelix hœc turba omni bono obsistit. Turba desideriorum carnis, increpat alliciendo: turba tyrannorum mundi, increpat persequendo, turba dæmonum inferni, increpat decipiendo. Sed quomodo tacebunt in oratione cœci per ignorantiam mentis, prœcipuè de proprio statu mendici per defectum virtutis, & extra

viam scilicet salutis. *At illi magis clamando insistebant*, donec strepitum turbæ vincerent, timentes ne ex increpatione aliorum impediretur auditio, & exauditio petitionis ac vocum eorum, & misericordiam petebant, *dicentes: Domine miserere nostri fili David.* In hoc & nos exhortamur ad orationis continuationem, & in ea perseverantiam. Ubi Chrysostomus: Invitabantur vetiti magis quàm concupiscebant. Talis est natura fidei, quantomagis vetatur, tantomagis accenditur: propter quod servi DEI in persecutionibus non vincuntur: virtus enim fidei in periculis secura est, & in securitate periclitatur. Quid enim aliud sic vigorem fidei in omnibus laxat, quàm longa tranquillitas? Et iterum: Primò enim clamabant, quia cæci erant. Secundò magis clamabant, quia ad lumen accedere vetabantur. Christus autem permittebat eos vetari, ut plùs eorum desiderium appareret. Hinc autem disce, quia si abjecti fuerimus, cum studio accedentes ad DEUM, per nosipsos assequamur quod petimus. Hæc Chrysostomus. Unde Augustinus. Bonos enim Christianos volentes facere præcepta DEI, Christiani mali & tepidi prohibent: clament tamen illi, non deficiant. Cùm enim quisque Christianus cœpit bene vivere: mundumque contemnere, in ipsa sui novitate patitur reprehensores frigidos Christianos, sed si perseveraverit, ipsi jam obsequuntur qui antè prohibebant. Hæc Augustinus. *Et* quia pulsanti aperietur, *stetit Jesus expectans eos*, quia illi sequi non poterant, quò enim pergerent, nō videbāt, *& vocavit eos*, ne turbæ prohiberent si non vocati venirent. Et interrogavit eos quid vellent, non tamen hoc ignorans, sed ut ex responsione & confessione cæcorum manifesta debilitas & virtus remedio cognosceretur: quia ad miraculorum operationem vult habere sanandorum confessionem, ut ex hoc magis appareat evidentia miraculi ad aliorum utilitatem. Et cùm illi dicerent, *Domine ut aperiantur oculi nostri: misertus eorum Jesus*, Fons veræ lucis, *tetigit oculos eorum, & confestim*, id est subitò *viderunt*, ex quò patet quòd talis illuminatio fuit miraculosa non naturalis, quia natura non operatur in instanti. Ubi Chrysostomus. Tetigit autem ut homo carnaliter, sanavit ut DEUS. Et iterum: Quamdiu dixerunt fili David, suspensa est sanitas: mox ut dixerunt, Domine, sanitas est infusa: quia salvare non poterat filius David, sed filius DEI. Hæc Chrysost. Spiritualiter, secundùm glos. oculos tangit, cum radiis suæ lucis conscientiam illustrat: & confestim videmus ad DEUM contemplandum, ad nos cognoscendum, ad proximum juvandum. Notandum autem quòd triplex est modus illuminationis: Illuminati enim leguntur aliqui verbô, sicut cæcus de quo dictum est supra: aliqui tactu, ut isti de quibus fit hìc mentio, aliqui ungventô, sicut ubi lutum fecit ex sputo. Verbum, est prædicatio: tactus, est interior inspiratio: unctio Sacramentorum institutio. Sic ergo illuminat per eloquia sacræ doctrinæ, per charismata gratiæ, per Sacramenta Ecclesiæ. *Et secuti sunt Eum*, non tam pedibûs, quàm virtutibûs, ac fide & moribûs: quia illi qui à Christo illuminati sunt corporaliter, ab ipso etiam illuminati sunt mentaliter. Quoscunque enim Christus sanavit corpore, sanavit & mente: quia totum hominem simul fecit salvum. Unde Chrysost. Bonum munus obtulerunt Christo sanati: quia secuti sunt Eum. Hoc enim DEUS à te requirit, secundum Prophetam, sollicitum ambulare cum DEO tuo. Et iterum permisit eos sequi, ut recens miraculum ostenderet eum non ex infirmitate mori. Hæc Chrysostomus: In hoc autem quod secuti sunt eum, patet eorum gratitudo: quia non resilierunt post beneficia donata eis à Domino: quod tamen multi faciunt qui post beneficia ingrati existentes ad vomitum revertuntur, & ad malum redeunt. Ubi Chrysostomus. Sed non illi fuerunt tales, sed & ante donationem fuerunt perseverabiles, & post dationem grati. Hos & nos zelemur: & si tardaverit dationem DEUS, & si multi sunt qui adducunt, ne desistamus petentes: sic enim maximè DEUM attrahemus. Vide itaque & hic qualiter vehementem eorum concupiscentiam, non inopia, non cæcitas, non audiri, non à turbis increpari, non aliquid aliud prohibuit. Tale quid est anima fervens & laborans. Hæc Chrysostomus: Tu ergo existens extra viam, & cæcus clama ad Jesum, ut te illuminare dignetur ad ipsum videndum, ac fide & imitatione sequendum: quia hoc præcipuè est nobis necessarium.

Chrysost. hom. 36. operis imperfect.

Augustinus serm. 18. de verbis Dñi

Chrysost. hō. 36. operis imperfect.

Modus illuminandi triplex.

Chrysost. hō. 36. in Matt. Mich. 6.

Augustinus serm. 18. de verbis Dñi. rium. Ubi Augustinus: Tota igitur fratres opera nostra in hac vita est, sanare oculum cordis, unde videatur DEUS. Ad hoc sacro sancta mysteria celebrantur, ad hoc sermo DEI prædicatur: ad hoc exhortationes morales: id est, pertinentes ad corrigendos mores: ad emendandas carnales concupiscentias, ad renunciandum, non voce tantùm, sed mutatâ vitâ huic sæculo: ad hoc agunt, quidquid agunt, Divinæ sacræque literæ, ut purgetur illud interius ab ea re quæ nos impedit ab aspectu DEI. Hæc Augustinus. Ubi & *Origenes tract. 13. in Matth.* Origenes: Et nos ergo sedentes juxta scripturarum viam, & intelligentes in quibus cæci sumus: si ab effectu petierimus, tanget oculos animarum nostrarum, & recedent à sensibus nostris tenebræ ignorantiæ: ut Eum videamus & sequamur, qui dedit nobis posse videre propter nihil aliud, nisi ut Eum sequamur. Hæc Origenes. Per duos cæcos istos significantur duo populi, scilicet gentiles, qui erant excæcati per idololatriam: & Judæi, per doctri- *Matth. 15* nam perversam, mandatum DEI transgredientes propter traditiones hominũ, qui sedebant secus viam, quia videbantur habere legis notitiam, sed viam, quæ est Christus, ignorabant, quorũ alter naturalẽ, alter scripturæ legẽ habebat. Qui audierunt de transitu JESU, postquam exiit de Hierico, idest, de hoc sæculo: sed JESU eorum oculos mentales tangente, illuminati sunt multi de Judæis, & de gentibus plures, Eum per fidem & opera sancta sequentes. Et prius quidem unum, postea duos cæcos illuminat, quia unum priùs po- *Beda in cap. 10. Marci.* pulum, deinde duos vocat. Unde Beda: Quòd autem appropinquans Hierico, unum illuminavit, ac proficiscens de Hierico duos: hoc intimavit, quòd ante passionem suam uni tantùm populo Judæorum prædicavit: post resurrectionem verò atque ascensionem suam, per Apostolos & Judæis & Gentibus Divinitatis suæ & humanitatis arcana patefecit. Hæc Beda. Plura ad expositionem & meditationem pertinentia, suprà de uno cæco posita possunt hic applicari, & econversò plura hic posita ibi aptari.

DE EFFUSIONE UNGVENTI SUPER *Caput JESU.* CAPUT XXV.

APropinquante tempore in quo Dominus pati disposuit, appropinquavit Ipse loco in quo ejusdem passionis dispensationem facere voluit: ut per hoc intimaret, quòd voluntariè & sua sponte pateretur & mor- *Joãnis 12. Matth. 26. Marci 14.* tem subiret. Igitur ***ante sex dies*** solennis ***Pascha***, id est, sexta die ante Pascha, scilicet sabbathô ante ramos palmarum, ***venit Bathaniam.*** Intelligas hic diem Paschæ non decimamquartam primi mensis, in qua ad vesperam immolabatur agnus paschalis: sed quintamdecimam, scilicet illam in qua passus est Christus, quæ tota erat festiva & solennis. Unde Theophilus: Decimâ autem die mensis agnum Judæi capiunt immolandum in festo Paschæ: extunc enim festivitatis prælibant solennia: quapropter in die quæ est nona mensis, & præcedit sextum diem ante Pascha, epulantur splendidè, & exordium festi hanc diem constituunt: quô fit ut JESUS quoque pergens Bethaniam conviraretur. Hæc Theophilus. Ideo autem venit Bethaniam, ut Lazari resuscitatio renovaretur: ac memoriæ omnium arctiùs imprimeretur, & ut inexcusabiles Judæi de morte tanti suscitatoris tractantes confunderentur: & ex memoria miraculi ibidem facti turba populi moveretur, ad Eum honorificè recipiendum in Hierusalem ante suam passionem, sicut fuerat prædictum per Zachariam Prophetam dicentem: *Exulta satis filia Sion, jubila filia Hierusalem, ecce Rex tuus venit tibi, &c* Sciens ergo Dominus Judæos conspirasse in mortẽ appropinquante Pascha, in quo agnus paschalis immolabatur, revertendo venit *Zachar: 9.* quasi agnus ad victimã: ut sic agnus verus immediatè post immolationẽ agni Paschalis immolaretur, pro nobis: ut veritas figuræ succederet, & verum Pascha haberemus. Et erat in domo Simonis prius leprosi, tunc autem mundati: quia fuerat leprosus, & à Domino sanatus, sed tamen adhuc pristinum nomen ad memoriam miraculi retinebat, ut virtus curantis appareret: sicut adhuc di- *Simonem leprosum. S. Julianũ in Cænomanẽsem fuisse ferunt.* citur, Matthæus publicanus, licèt esse publicanus desierit. Hinc colligere possumus, quòd licèt à peccato nostro mundati fuerimus, semper tamen ipsu in memoria ad pænitentiam habere debemus. Hunc Simonem leprosum tradunt fuisse beatum Julianum, sic postea vocatum, & factum Cænomanensem Episcopum: cui iter agentes dicunt Pater noster, ut bonum habeant hospiri-

ſpitium. *Fecerunt autem cænam ibi* Domino *& Martha miniſtrabat: & Lazarus,* in-
vitatus à Simone, *unus diſcumbentium erat.* Piè credendum eſt quòd cæna ho-
neſta & abſque luxu fuerit, quam fecerunt Ei qui prædicator & amator
parſimoniæ extitit. *Martha miniſtrabat ibi*: quia, ſecundùm quoſdam domus
Marthæ erat poſſeſſione, ſed Simonis habitatione alias ibi non miniſtraſſet.
Vel poteſt dici, quòd iſte Simon erat Marthæ vicinus: & propter hoc ipſa
miniſtrabat in domo ejus, ſicut homines ſolent facere in domibus amicorum
ſuorum: & maximè propter reverentiam Ipſius Chriſti comedentis ibidem.
Lazarus verò erat unus ex diſcumbentibus cum eo, invitatus à Simone & hoc fa-
ctum eſt ad declarationem veri miraculi de Ejus reſuſcitatione: ut ex hoc
quòd poſt ſuſcitationem cibum ſumeret, non phantaſtica ſua ſuſcitatio eſſe
probatur. Unde Auguſtinus: Ne putarent homines phantaſma eſſe factum: *Aug. tract.*
quia mortuus reſurrexit. Lazarus unus erat ex recumbentibus: vivebat, *15. in Joã.*
loquebatur, epulabatur: Veritas oſtendebatur, infidelitas Judæorum con- *Lazari de*
fundebatur. Et ſecundùm eundem: Lazarus dum diſcumbit in convivio, *inferis re-*
convivis interrogantibus Eum triſtia loca, pænarumque ſedes alta nocte ob- *verſio.*
ſcuras, indicavit diligenti narratione per ordinem: & ita inferi, longîs tem-
poribûs ignorati, tandem invenerunt proditorem. Quòd autem ante ſex
dies venit, hoc myſterio convenit. Primò quidem, quantum ad numerum:
numerus enim ſenarius perfectus eſt: unde & DEUS opera creationis per- *Gen. 1. & 2.*
fecit ſex diebûs: & propter hoc docuit, quòd ſex diebûs quodammodo com-
pleretur opus paſſionis quô omnia ſunt reſtaurata. Secundò, quantum ad *Figura.*
figuram, quia decima die menſis primi tollebatur agnus, & ſervabatur uſ- *Exod. 12.*
que ad quartam decimam. Unde & Dominus ſexta die ante quintamdeci-
mam Hieruſalem intrare voluit, quaſi ad locum immolationis accedens.
Quòd venit Bethaniam, quæ interpretatur domus obedientiæ, etiam congru- *Bethania.*
it myſterio. Primò, quantum ad cauſam paſſionis: quia, ſecundùm Apoſto-
lum, *factus eſt obediens Patri uſque ad mortem.* Secundò ad fructum paſſionis, quem *Philip. 2.*
conſequuntur illi ſoli qui obediunt Ei, quia ſecundum eundem Apoſtolum, *1. Cor. 1.*
factus eſt omnibus obtemperantibus ſibi cauſa ſalutis æternæ. Unde Hiero- *Hierony. in*
nymus. Paſſurus Dominus pro omni mundo, & univerſas nationes ſuo ſan- *c. 14. Marc.*
gvine redempturus, venit & moratur in Bethania, in domo obedientiæ: *Cât. 2. & 8.*
hinnulus cervorum ſemper ad lectum ſuum redit, & Filius obediens Patri
uſque ad mortem, obedientiam à nobis petit. Hæc Hieronymus. Quòd
venit ubi fuerat Lazarus mortuus, quem ſuſcitavit, ſignificat quia in domo
obedientiæ, illi qui ſunt ſpiritualiter mortui in peccatis, reſuſcitantur redu-
cti ad vitam juſtitiæ: quia ſecundùm Apoſtolúm, *Per unius hominis obedientiam* *Rom. 5.*
juſti conſtituuntur multi. Quòd fecerunt ibi cænam Domino, convenit etiam
myſterio: quia Dominus in domo obedientiæ ſpiritualiter reficitur, delecta-
tus in obedientia noſtra, & Martha miniſtrabat & ſatagebat circa frequens
miniſterium, per quam ſignificantur Prælati, qui in Eccleſiis ad miniſterium
inſtituuntur: ſecundùm illud Apoſtoli: *Sic nos exiſtimet homo ut Miniſtros Chri-* *1. Cor. 4.*
ſti, & Lazarus reſuſcitatus erat unus ex diſcumbentibus, per quem ſignifi-
cantur ſubditi miniſterio Prælatorum à peccatis ad ſtatum juſtitiæ reducti,
qui cum aliis iterum ſpiritualiter cum Domino merentur epulari. *Maria ve-* *Lucæ 10.*
rò unxit caput & pedes JESU, & extersit capillis, per quam ſignificantur contem-
plativi: de ea enim dicitur alibi, quod ſedens ſecus pedes Domini audierat
verbum Illius. Unde Alchuinus: Myſticè quod ante ſex dies venit Bethani- *Myſticè.*
am, ſignificat quod ille qui ſex diebûs omnia fecerat, ſexta die hominem
creavit, ipſa ſexta mundi ætate, ſextâ feriâ, ſextâ horâ, redimere mundum *Galat. 5.*
venerat. Cæna autem dominica fides eſt Eccleſiæ, quæ per dilectionem o-
peratur. Martha miniſtrat, cùm fidelis anima, opera ſuæ devotionis Domi-
no impendit. Lazarus unus eſt ex diſcumbentibus, cùm hi qui poſt pecca-
torum mortem ſuſcitati ſunt ad juſtitiam, unà cum eis qui in ſua perman-
ſerunt juſtitia de præſentia veritatis exultant, & cœleſtis gratiæ munere alun-
tur. Et bene in Bethania celebratur, quæ interpretatur domus obedientiæ,
nam Eccleſia eſt obedientiæ domus. Hæc Alchuinus. *Maria ergo acceſſit ad Je-*
ſum, tanquam ad Fontem miſericordiæ lavantem infirmitates noſtras, *& fregit,*
id eſt, aperuit alabaſtrum contentivum, *ungenti nardi piſtici pretioſi,* id eſt,
vaſculum alabaſtrinum, ſcilicet pixidem de alabaſtro, (quod eſt genus mar-

moris candidi, & variis coloribus intertincti, in quo bene & incorruptè servantur ungventa) plenam ungventô preciosô, *& effudit ungventum super caput JESU recumbentis*, id est, ad mensam sedentis: sicut effunditur aqua rosacea propter refrigerium & odorem, *& etiam unxit inde pedes Ejus*, apud quos etiam alias tantam gratiam invenerat, *& capillis suis extersit*. Ordine alio factum fuit quàm hìc scriptum sit: quia primò lavit pedes & extersit, & postea unxit. *Et domus impleta est ex odore ungventi*, effusi: quia enim de re aromatica erat longè lateque poterat odor ejus diffundi. Non est verisimile quòd esse aliquid grossum sicut ungventa communiter dicta: quia indecens esset tale quid ponere super caput hominis sedentis in mensa, & ideo dicendum quòd hic vocatur ungventum liquor pretiosus de re aromatica expressus, sicut aqua rosacea exprimitur de rosis: aliter dicitur quòd fuit lachryma fluens naturaliter de arbore aromatica, quæ est multum pretiosa, & valet ad multa medicinalia: dicunt etiam aliqui, nardus est herba nigra faciens spicas in cacumine, & propter hoc dicitur nardi spicati: quia de illis spicis extrahitur liquor prædictus per artificium: vel, secundùm alios, fluit per naturam. Alii dicunt, quòd est frutex vel arbor parvula, & inde fluit vel extrahitur liquor modô prædictô. Pistici, secundùm quosdam, nomen est loci ubi crescit arbor unde talis liquor exprimitur: sed meliùs dicitur, pistici, id est fidelis *pisis* enim Græcè, fides est Latinè, hoc est dictum, quòd iste liquor erat purus & verus, non habens aliquid aliud admixtum, nec sophisticatus. *Pretiosi*, quia valebat trecentos denarios, id est, nummos usuales: erat enim ille liquor refrigerativus, & confortativus membrorum, & consolidativus, & valde odoriferus, valens ad alleviationem laboris, & contra æstum solis, & distemperiem aeris, & ad multa medicinalia. Ex quo patet pretiositas ungventi, & devotio ac pietas Mariæ, quæ labori Christi compatiens, & pedes & caput Ejus unxit: & rem tam pretiosam in obsequium Ejus expendit. In quo & nos docemur quod ea quæ preciosissima sunt apud nos, DEO offerre debemus. Et quod alia vice, peccatrix adhuc existens, fecit in eadem domo ex contritione, scilicet quando conversa est, & peccata ei multa dimissa sunt, eò quòd multùm dilexit: nunc justificata & familiaris Domino effecta, facit ex devotione, sed tunc tantùm pedes unxit, & gradatim à pedibus ad verticem perveniens, nunc & caput & pedes ungere meruit: tunc unxit Dominum ungventô pænitentiæ nunc ungventô devotionis. Ibi rudimenta pænitentium, hic justitia perfectarum designatur animarum: diligebat enim Jesum super omnia, & de obsequendo Eidem non poterat satiari. Fragrantia fidei caput Domini & pedes, quasi odore aromatum perfudit, qui Divinitatem, & humanitatem Ejus digna laude attollit; nunc de pedibus ad caput ascendens, nunc ad pedes à capite per fidem descendens. Secundùm Apostolum: *Caput Christi est DEUS*. Itaque caput Christi ungit, qui ad honorem DEI omnia opera sua facit. Secundùm illud Apostoli: *Omnia in gloriam DEI facite*. Qui verò vestigia Christi sequitur pedes Ejus ungit. Itē caput Christi ungit, qui Ipsũ Christũ veneratur: pedes verò, qui Ejus fideliby obsequitur. Ubi Aug. Quæcunq; anima fidelis vis esse: cum Maria unge pedes Domini pretiosô ungventô. Ungventũ illud justitia fuit: ideo libera fuit. Unge pedes bene vivendo, dominica sectare vestigia, capillîs terge: si habes superflua, da pauperibus: & pedes Domini tersisti. Capilli enim superflua corporis videntur. *Domus autem impleta est odore*: mundus impletus est bonâ famâ. Nam odor bonus, bona fama est. Qui male vivunt, & Christiani vocantur injuriam Christo faciunt. De quibus dictum est, quod per eos nomē DEI blasphematur. Si per tales nomen DEI blasphematur, per bonos nomē DEI laudatur. Audi Apostolum: *Christi bonus odor sumus*, inquit, *in omni loco*. Dicitur & in Canticis Canticorum: Ungventum effusum nomen tuum, Hæc Augùst. ubi & Beda: Mysticè autem hæc devotio Mariæ Domino ministrantis, fidē ac pietatem designat Ecclesiæ Sanctæ, quæ loquitur in amoris cantico dicēs: *Dum esset Rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum*. Quæ nimirũ verba, & semel juxta literā manibus Mariæ complevit, & quotidie in omnibus suis membris, spiritualiter implere non desinit, quæ toto diffusa orbe gloriantur, & dicũt: Deo autē gratias qui semper triũphat per nos in Christo Jesu, & odorē noti-

1.Cor.11. & Eph.5. 1. Cor. 10.

Aug:tract. 50. in Joan.

Capilli.

Odor bonus. Rom. 2.

2. Cor. 2. Beda ī c.14. Marci. Cant. 1.

tiæ

tiæ suæ manifestat per nos in omni loco: quia Christi bonus odor sumus DEO. Qui cùm potentiâ Divinæ virtutis ejus (quæ illi unà cū Patre est) dignâ reverentiâ confitetur, laudat, & prædicat: caput profectò Illius ungventó perfudit pretiosô. Cùm verò assumptæ mysteria humanitatis, æquè dignâ reverentiâ suscipit: in pedes utiq; Domini ungventum nardipisticum, id est; fidele, ac verum perfudit: qui illam ejus naturam quâ terram contingere: hoc est inter homines conversari dignatus est, pia prædicatione commendat, ac devotis veneratur obsequiis. Domus autem impleta est ex odore ungventi: quod significat odorem sanctitatis Christi implesse Ecclesiam: ad quem odorem omnes festinant. Ubi & Origenes: Qui eleemosynas & alia hujusmodi, quæ ad utilitatem hominum fiunt, facit in Christianos: pedes Domini ungit. Qui autem castitati studet, & in jejuniis & orationibus permanet, & cæteris quæ tantùm ad gloriam DEI proficiunt: ungit Caput Christi. Aut Doctrina, quæ necessaria est hominibus: hoc est ungventum, quô pedes Domini unguntur. Agnitio autem fidei, quæ ad solum pertinet DUM, est ungventum quô ungitur Caput Christi. Capills autem pedes extergit, qui ea quæ fluunt à mente tanquam capilli à capite, in obsequiū DEI retorquet. Unde in Canticis: *Vulnerasti Cor mem, soror mea sponsa, in uno oculorū tuorum, & in unocrine colli tui,* hoc est; charitate affecisti me, propter simplicitatē oculorum tuorum me contemplantium, & propter simplicitatem tuarum cogitationum, quæ in me continuè diriguntur. Hôc enim modô devotionis extergitur à pedibus Christi quidquid in eis est lassitudinis & tarditatis quibus ad nos aliquando tardat venire. Et notandum quod hac die, scilicet sabbathô, MARIA lavit pedes Domini ungventô: in memoriam hujus rei, eôdem sabbathô Dominus Papa consvevit vacare, & intendere pauperibus, dando eleemosynas, & pedes pauperum lavando: quia in Cœna Domini, propter officii magnitudinem, ad hoc non vacat intendere, & mandatum celebrare: pauperes enim sunt pedes Domini sedentis in Cœlo, adhuc deambulantes in terra. Cujus rei occupatione, eadem die stationem ad missam celebrandam non facit, sicut cæteris diebûs quadragesimæ facere consvevit: & ideo vacat hoc sabbathum à proprio Missæ Officio. Indignabatur autem & murmurabat de hoc facto MARIÆ, *Judas Iscariotis, dicens, Ut quid perditio hæc ungventi facta est?* putabat enim ungventum perditum, propter hoc quòd non habebat apud se pretium: in quo verbo non solùm increpabat mulierem quare hoc faciebat, sed & Christum qui hoc fieri permittebat: ecce quod in obsequium Christi ponebatur, perditum reputabatur. Simile aliqui faciunt, qui omne quod ex devotione DEO in oratione vel meditatione impenditur, perditum esse dicunt: quia nos utilitati proximorum intendere non cernunt. Similiter si aliquis Religionem intrat, talem multi fatuum reputant: si autem actibus sæcularibus se implicet, talem prudentem esse dicunt. Unde communiter dicitur de persona cùm debilis est, & infirma quòd nihil valet nisi ad dandum pro DEO. Res etiam sæpe pro DEO non dantur, donec deteriorari videntur. Unde dicitur.

Origenes tract. 35. in Matt. (beside "Ubi & Origenes")
Cantic. 4. (beside "Unde in Canticis")
Sabbatho pedes Domini loti. (beside "hujus rei, eôdem sabbathô")
Judæ quinã similes. (beside "Judas Iscariotis, dicens")

Panem muciditas, vinumq; tonitrua, vestem,
Tinea pauperibus: sed confert musca scutellam.

Poterat enim ungventum istud venumdari, plusquam trecentis denariis. In hoc insinuatur occasio venditionis Christi ab ipso Juda pro tri-

gnita denariis venditi: nam secundùm quosdam, consvetudo Christi erat quòd decimam partem eorum, quæ sibi dabantur pauperibus erogabat: vel cùm judas procurator Domini esset, credebat secundùm consvetudinem suam accipere sibi decimam partem datorũ Domino: & ideo voluit vendi istud ungventum ut haberet triginta denarios, qui sunt decima pars trecentorum propter quod judæ visum est, quòd in ungvento super Christum effuso triginta denarios perderet: unde ab illa hora cogitavit, ut Christum triginta denariis venderet, & sic prædam suam recuperaret. Vel secundum alios, ibi triginta argentei, pro quibus Dominum vendidit, valebant trecentos denarios usuales, & sic recuperavit totum pretium ungventi. *Et dari pauperibus.* Ecce sub prætextu pietatis, zelat affectu non pietatis, sed cupiditatis. Hoc enim dixit simulans pietatem, ad operiendam suam cupiditatem. Per hunc designantur detractores bonorum operum, sub specie pietatis denigrantes, quidam etiam alii discipuli indignè ferebant & quasi de perdito ungvento murmurabant: isti quidem moti pietate propter pauperes indignabantur, non intendentes esse perditum simpliciter, sed in cõparatione ad sublevationẽ pauperum: audierant enim à Domino, *Misericordiam volo, & non sacrificium*: & ideo fortè credebant quòd dare pauperibus esse magis bonum. Judas verò motus cupiditate, propter lucra sua: quamvis etiam sub prætextu, id est; velamento seu specie, pietatis indignabatur: dicebat enim hoc, non quia de egenis pertineret ad eum, id est: non quia compateretur pauperibus, vel curaret de eis: sed quia dolebat quòd ungventum non fuerat sibi traditum, ut Ejus pretiũ furando sibi retineret. Unde Theoph: Discipuli plures mulierem arguerunt, eò quòd sæpe Christũ audierat de eleemosynis dicentem: Judas verò non eadẽ intentione indignè tulit, sed propter amorẽ pecuniæ, & turpe lucrum. Unde & Joannes ipsum solum commemorat, tanquam fraudulenta intentione mulierem arguentem: cujus ex hac occasione furandi consvetudinem credidit intimandam. Hæc Theophilus. Licèt enim portabat ea, quæ dabantur pro Christo ad dandum pauperibus: non tantùm hoc faciebat, sed sibi retinebat: Unde mussitatio ejus cùm crimine ponitur, quòd non curam pauperum habuerit, sed suo furto providere voluit: *quia fur erat, & loculos*, id est; bursas Domini, *habens* & custos eorum existens, ea quæ mittebantur in loculis, donata in eleemosynam à fidelibus, ad usum & necessitatem discipulorum & pauperum, furtò asportabat: portabat quidem ministeriò, sed asportabat furtò. Habebat loculos Dominicos, ad ea quæ dabantur, mittenda: & loculos proprios, ad ea quæ furabatur reponenda. Et secundùm Augustinum. Ea quæ furabatur, dabat uxori & filiis suis. Sic multi habentes loculos & facultates Ecclesiæ, ea quæ Divino cultui & pauperibus erogare deberent, subtrahunt, & sibi retinent: ac inde ditati & inclyti fieri student. Multi etiam bona Ecclesiæ, quæ sunt pauperum, dant filiis & meretricibus, ac sacrilega crudelitate surripiunt pauperibus, & expendunt in illicitis. Unde de sacerdotibus belis legitur, quomodo filii & uxores eorum comedebant illa quæ super Altare ponebantur: & Rex credebat quod bel ea comedisset. Multi etiam custodes loculorum Monasterii existentes, bona ad usum fratrum deputata largiũtur quibus nõ debent: & magis in suis superfluiditatibus, quàm aliorum necessitatibus expendunt, ac alias illicitè & malè consumunt

Matth. 9. *Judæ avaritia.* *Discipulorũ reprehensio.* *Loculi Dominici.* *Augustinus Tract. 50. in Joann.* *Dan. 14.*

munt. Et quia omnes prædicti loculos Christi cùm juda fure portant, & eum in scelere seqvuntur: ideo etiam post eum in tenebras demerguntur. Dominus cui Angeli ministrant, condescendens infirmus, loculos habebat, in quibus oblata fidelium servabantur, suorum & indigentium necessitatibus profutura: in signum quòd Ecclesia loculos erat habitura: & in hoc datur forma Ecclesiæ servandi necessaria. Sanè cùm doceret viam paupertatis: non habebat loculos propter propriam utilitatem, sed ad pauperum suorum sumptus & necessitatem. Unde Augustinus. Habebat Dominus loculos: & à fidelibus oblata conservans suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat: tunc primùm Ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta, ut intelligeremus quòd præcepit non cogitandum esse de crastino: non ad hoc fuisse præceptum ut nihil pecuniæ servaretur à sanctis: sed ne DEO propter ista serviatur, & propter inopiæ timorem Justitia deseratur. Unde & Nicolaus tertius, in declarando regulam Fratrum Minorum. Dicimus quòd abdicatio proprietatis omnium rerum, tam in speciali quàm communi meritoria est, & sancta: quam Christus, viam perfectionis ostendens, & verbô docuit, & exemplô firmavit. Nec his quisquam putet obsistere, quòd interdum dicitur Christum loculos habuisse. Nam si Christus, cujus perfecta sunt opera, in suis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdū infirmorū imperfectionibus condescēdēs, & viā perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas semitas non damnaret. Sic infirmorum personam Christus suscepit in loculis, sic & in non nullis aliis: non tantùm carne, sed & mente condescendit infirmis. Egit ergo Christus, & docuit perfectionis opera, egit etiam & infirma, sicut interdū in fuga patuit & loculis. Sed utrumq; perfectè, perfectus existens: ut perfectis & imperfectis viam salutis ostenderet. Hæc Nicolaus. Sed quare Dominus furi loculos commisit, & avarum suum dispensatorem fecit? videtur enim quòd ei occasionem peccandi dederit. Dicendum quòd Judas primò fuit bonus, quando vocatus fuit ad Apostolatum, & officium dispensationis sibi traditum: sed postea lapsus est in peccatum. Et quamvis Christus sciret eum futurum furem, & malum: tamen pluribus de causis tradidit sibi illud officium. Primò, ut Ejus Ecclesia exemplô sui fures & malos cùm patitur toleraret: non est enim bonus, qui malos tolerare non potuit. Secundò, ut ei occasionem proditionis auferret, cùm ex loculis mitigationem concupiscentiæ haberet. Tertiò, ut doceret quòd minoribus temporalia sunt tradenda, sed Majoribus spiritualia committenda. Quartò, ut nos instruens ostenderet quàm parum temporalia curaret, quando bursam pecuniæ furi & deteriori tradidit: claves autem Ecclesiæ cum magna examinatione commisit Petro: quod est contra illos qui suas animas, vel aliorum illis committunt ad regendum, quibus bovem vel asinum non committerent ad vendendum. Ex præmissis ergo patet, quòd Christus, & discipuli Ejus de eleemosynis & oblationibus fidelium tanquam pauperes vivebant, Sed Dominus pro MARIA respondit, & eā more solito defendit, dicens: *Quid molesti estis, huic mulieri?* quasi diceret, sine causa murmuratis: *opus enim bonum operata est in Me*, & ergo non debetis Eam reprehendere non est perditio ungventi, ut vos dicitis, sed opus bonum: id est; pietatis & devotionis obsequium. Unde de bono opere lapidatis eam, contra rationem & justitiam. *Sinite*

Augustinus ibidem.

Loculos cur habuerit Xtus Matth. 6.

Nicolaus tertius de verbor. signifi cat. in 6. c. 3.

Egestas Christi.

Loculi cur Judæ traditi

Joann. 21.

Victus Xsti.

 illam

illam, nūc de hoc ungvēto facere quod poterit, *ut in diē sepulturæ meæ servet illud*, scilicet quod tunc pro ipsa præparabit: illud enim reservabit, quia non potuit expendere præventa acceleratione resurrectionis meæ. Unde dimittenda est nunc facere, quod tunc facere non poterit: & illud ungventum in loco istius nunc in me expensi tunc servabit, vel præcepit partem istius ungventi ad sepulturam suam reservari. Unde credendum est, quod ipsa hoc fecit edocta à Spiritu Sancto: quia enim cognoverat Eum in proximo moriturum, Ipsô hoc dicente ideo ungventum paraverat, cujus partem nunc expendit, & partem ad officium sepulturæ reservavit: *Nam pauperes semper vobiscum habebitis:* quibus benefacere potestis, & recuperare quod modò neglectum dicitis: *Me autem non semper habebitis*, scilicet præsentia corporali, ad habitandum vobiscum in carne passibili, quæ indiget unctione tali: quasi diceret, poterit recuperare ad benefaciendum pauperibus, sed non ad ungendum corpus meum. Bonis & malis loquitur, de præsentia corporis sui. Sedet enim ad Dexteram Patris, postquam in Cœlum ascendit: & secundùm Corpus non est hìc, qui præsentiâ Majestatis semper est hìc. Si tamen ad bonos pertines, semper habes Christum in præsenti per fidem, per signum, per baptismatis Sacramentum, per altaris Cibum & Potum. Unde alibi dicit eis: *Ecce Ego vobiscum sum, usq; ad consummationem sæculi*: quia erit cum fidelibus præsentiâ Spirituali & Sacramentali. *Quod habuit*, id est; quod potuit, *hoc fecit*, vel *quod habuit*, facere ex officio pietatis, *hoc fecit* in opere Deitatis. *prævenit enim ungere Corpus meum in sepulturam meam*, futuram designandam: quia in hoc facto præfiguravit eam de propinquo futuram: quasi diceret. Sinite ut faciat Vivo dum potest, quod volet facere mortuo, sed non poterit. Unde Alchuinus: Significat se mortuum & ad sepeliendum aromatibûs esse ungendum. Ideo MARIÆ, cui ad unctionem mortui corporis prævenire non liceret, donatum est viventi adhuc impendere obsequium, quod post mortem celeri resurrectione præventâ nequiverit. Unde & Theophilus: Prævenit ea quasi à DEO ducta ungere: corpus Meum, in signum sepulturæ futuræ: in quo proditorem confundit: acsi ei deceret; Quâ conscientiâ mulierem confundis, quæ in sepulturam Corpus Meum ungit, & teipsum non confundis qui te in mortem trades? *Mittens enim hæc ungventum hoc in Corpus meum, ad sepeliendum Me fecit*, & per hoc meam sepulturam præfiguravit. Quod vos putatis perditionem esse ungventi, officium est, & significatio sepulturæ, Mysterium est: quod agitur, in quo mors & sepultura mea citò fieri significatur. In proximo nempe passurus sum: ideoquè mihi hoc obtulit ad sepeliendum. Nec mirum si me ungventô perfuderit, & mihi bonum odorem fidei suæ dederit, cùm ego prò ea mox fusurus sim sangvinem meum, & daturus animam meam. Patientia ergo Domini arguit Judam avaritiæ, & non pauperum causâ dixisse quod dixit: sed obsequium MARIÆ commendavit ostendens quòd esset moriturus, & ad sepeliendum aromatibûs ungendus. *Tunc dixit eis JESUS, opus hoc*, commemorandum in dulcem *memoriam ejus*: id est; ad laudem Ejus recitandum, tanquam factum virtuosum *ubicunq; in toto mundo prædicatum fuerit hoc Evangelium*: id est; hoc factum mulieris pertinens ad Christi Evangelium: nondum enim Evangelia erant scripta: quasi diceret, vos insipienter eam reprehenditis, pro eo facto pro quo ipsa lau-

Marginalia: *Christũ non sẽper haberi* (beside "meum. Bonis & malis"); *Matth. 28.* (beside "& Potum"); *Sepulturæ significatio.* (beside "quia in hoc facto")

laudanda eſt in univerſo mundo, ubicunq; prædicatum fuerit hoc Evangeliũ: id eſt; ubicunq; dilatabitur Eccleſia per mundũ, quia memoriale ſempiternum habebit, ex hoc quod mihi fecit. Ubi Theophil: Prophetat autem Dominus conſequenter duas prophetias, ſcilicet quòd Evangelium Ejus prædicabitur in univerſo mundo, & quòd opus mulieris laudabitur. Hæc Theophilus: Et hoc Domini dictum jam patet adimpletum. Ubi Beda: Notandum autem, quia *Beda in cap. 14. Marci.* ſicut MARIA gloriam adepta eſt, toto orbe quòcunq; Eccleſia Sancta diffuſa eſt, de obſequio quod Domino pia devotione exhibuit: ita è contrario ille qui obſequio ejus detrahere temerariâ lingvâ non timuit, perfidiæ notâ longè lateq; infamatus, & DEO ſimul atq; hominibus meritò factus exoſus, ſed Dominus bonum laude digna remunerans, futuras impii contumelias tacendo præterit. Hæc Beda. Nihilominus tamen & Judas indignatus remanſit, & inde proditionis cauſam & occaſionem aſſumpſit, hinc habemus argumentum, quod *Judæ proditionis origo* majus bonum quandoq; omittendum eſt, pro minori bono quod iterum recuperari non poterit. Et præfertur hîc bonum quod videtur minus, ei quod videtur majus, in genere dico, non quòd *Bona opera non conſulenda fieri.* ad charitatem. Ubi ſciendum quòd multa bona opera ſunt, de quibus ſi peteretur conſilium antequam fiant, non conſuleremus quòd fierent, quia fortè poſſent fieri meliora: poſtquam tamen jam incipiunt fieri, non ſunt prohibenda. Et ſecundùm Chryſoſtomum. *Chryſoſtom hom 81. in Matth.* Fortè JESUS antequam effunderet ungventum, elegiſſet potiùs illud dari pauperibus, nunc verò quia jam factum erat, exprimit dicens, ſinite illam. Item quandoq; faciendum eſt illud quod eſt minus neceſſarium, & poteſt præponi magis neceſſario, ſi remanet locus implendi quod eſt magis neceſſarium: præſertim ſi tollatur locus faciendi id quod eſt minus neceſſarium, & immineat caſus quod illud minus neceſſarium non poſſet alias recuperari: & ideo fortè Dominus permiſit ſic fieri. Unde & dixit quòd pauperes, non autem *Pauperes ſemper habendi.* Ipſum, ſemper haberent. In hoc autem quòd dicit pauperes ſemper habebitis vobiſcum, datur intelligi familiaritas, quam divites debent habere ad pauperes, qui pauperes maximè facti ſunt propter divites. Circa iſta Anſelmus, ad ſororem ſuam ſcribens, ſic dicit: Gaude quæſo huic intereſſe convivio, ſingulorum diſtingve officia. Martha miniſtrabat, diſcumbebat Lazarus, ungit MARIA, hoc ultimum tuum eſt: frange ibi alabaſtrum cordis, & quidquid amoris, quidquid deſiderii, quidquid affectionis habes, totum effunde ſuper caput Sponſi tui, adorans in homine DEUM, & in DEO hominem. Si fremit, ſi murmurat, ſi invidet perditor ſi perditionem vocat devotionem, non ſit tibi curæ. Phariſæus murmurat invidens pœnitenti, murmurat Judas de effuſione ungventi, ſed Judex accuſationem non recipit, accuſatam abſolvit. Sinite, inquit, illam: bonum, nempe opus operata eſt in me, laborat Martha, parat hoſpitium peregrino, eſurienti Cibum, ſitienti potum, veſtem algenti, ego ſolus MARIÆ, & illa mihi totum præſtare quòd habet, à me quidquid optat, expectet. Hæc Anſelmus. Conſpice igitur Dominum JESUM cænantem in domo Simonis, cum illis amicis ſuis, quia fortè conſangvinei vel multùm domeſtici erant ejuſdem Simonis, & converſantem cum eis paucis diebûs, ſcilicet uſq; ad tempus paſſionis ſuæ, ſed ampliùs in domo Marthæ, hæc enim domus erat ſuum refugium ſpeciale. Ibi cum diſcipulis ſuis comedebat

& dormiebat: ibi & Mater ejus cum sororibus quiescebat, Quam omnes multùm honorabant, & maximè Magdalena, quæ eam semper associabat, nec ab ea ullatenus recedebat. Lazarus quippe, & Maria Magdalena, & Martha ex Patre & Matre geniti insignes & divites fuerunt, & Lazaro pars eorum, quæ in Hierusalem parentes habuerunt. scilicet quidam vicus, & Mariæ Magdalenæ castellum, seu oppidum Galilææ ad duas leucas de Bethsaida, contra meridiem, & secundò milliariò à stagno Genezareth, & Marthæ Bethania in partem de hæreditate parentum cessit & evenit, sed tamen propter hospitalitatis gratiam, simul cum Martha manebant, quia ipsa prudentior ad dispensandum erat, & ideo etiam in receptione Domini, sola aliquando Martha legitur nominata? Conspice etiam ipsam Dominam, quia de dilectissimo Filio suo timore perterrita erat, nec se ab Eo illo tempore separabat. Et cùm Dominus defendens Magdalenam à murmure proditoris, dicens: *Mittens hæc unguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me fecit*, an non credis quòd hujus verbi gladius Matris animam pertransiret? quid enim de morte sua expressiùs dicere poterat? Similiter & omnes aliis erant perterriti, & anxii cogitationis pleni, colloquentes adinvicem unus cum altero, hinc inde in ore illorum qui habent dura & adversa tractare. Compatere ipsis, & tunc libenter cum eis converseris. *Cognovit ergo* per famam publicam, *turba multa ex judæis*, qui ex tota terra venerant ad diem festum, *quia illic*, scilicet in Bethania, *esset Jesus*, Bethania enim prope Hierusalem, quasi ad duo miliaria erat, & ideo de facili hoc cognoscere poterant: *& venerunt illuc non propter Jesum tantùm, sed etiam ut Lazarum viderent* suscitatum. In hoc innuitur duplex causa. Una, propter Ipsum JESUM reverenter visitandum: alia, ut viderent Lazarum suscitatum. Et hoc propter duo. Primò quia illud quod factum circa ipsum audierant, valde mirabile erat, & hoc homines videre desiderant. Secundò, quia sperabant Lazaro referente aliquid de alia vita percipere, & audire: cujus cognitionis desiderium homini est innatū. Curiositas tamen magis eos adduxit quàm charitas, nec tantùm amore ducebantur, quantum admiratione, quia sicut se cupiditas hominum habet, nova videre & audire cupiebant. Sed illa curiositas mala non erat, ex qua ad fidem induci poterant. Non è contra si cognoscimus JESUM obedientis animæ domum, in qua inhabitet invenisse: veniamus illuc contemplatione, non propter hominem tantùm, quem in anima suscitatum videmus, sed ut vitam bonam imitemur, & per hoc ad visionem JESU perveniamus. *Cognoverunt autem principes Sacerdotum*, dolentes de manifestatione gloriæ Christi, *ut & Lazarum interficerent*, ad occultandum miraculum, quia multi ex Judæis propter illum abibant & credebant in JESUM, convicti signô maximô, & inducti ad credendum. In quo videbantur manifestè DEO obviare, Ipse enim vivificaverat Lazarum, & isti volebant occidere Eum, ex quo & maxima patet malignitas eorum. Stulti & maligni judæi eum occidere volebant, quem nuper Dominus suscitaverat, ac si iterum eum resuscitare non posset. Unde Augustinus: O stulta cogitatio & cæca sævitia. Dominus Christus, qui suscitare potuit mortuū, nō posset suscitare occisū? Ecce utrumq; fecit Dominus, & Lazarum mortuum, & seipsum suscitavit occisum. Ubi & Chrysostomus. Nullum autem miraculum Chri-

Divisio bonorum Lazari & sororū.

Curiositas Judæorum

Judæorū stulta cogitatio

Augustinus Tract. 50. in Joann.

Chrysost.hō. 65. in Joan.

Christi, eos ita furere fecit: hoc enim mirabilius erat: & coram multis factum est, & erat inopinabile, mortuum quatriduanum videre ambulantem & loquentem.

DE SESSIONE DOMINI SUPER PULLUM *& asinam.*

CAPUT XXVI.

FRequentabantur mysteria, inplebantur scripturæ per Dominum JESUM instante tempore, quô volebat per proprii sangvinis effusionem mundo conferre remedium. Igitur *in crastinum*, id est; in die sequenti, scilicet Dominica, summô mane paravit se ad eundum in Hierusalem novô & insvetô modô, sed sicut fuerat Prophetarum. Imminente itaq; Paschali tempore, quô immolabatur agnus: ipse tanquam verus agnus ad locum passionis accessit, pro salute mundi voluntariè immolandus: factô ostendens quòd erat paratissimus se humiliare, & obedire usq; ad mortem contemptissimam & acerbissimam pro omnibus. Secundùm Bedam: Præceptum legis erat, ut decimâ lunâ primi mensis agnus, sive hædus in domo recluderetur usq; ad decimam lunam ejusdem mensis, quando ad vesperam immolabatur; unde & verus Agnus, ex omni grege sine macula electus, per populi sanctificationem immolandus, ante quinque dies, id est decimâ lunâ Hierosolimã ascendit, ut sic veritas figuræ responderet. Cùmq Dominus JESUS pergere vellet: Mater, ut creditur, pro affectu Eum retinebat. Similiter & discipulis, & aliis intolerabile videbatur, quòd illuc iret, & ut poterant Eum retrahebant. O. DEUS quomodo diligebant Eum? & quomodo erat Ejus amarum quidquid læderet ipsum. Ipse verò aliter disposuerat, qui universorum salutem sitiebat: cæpit igitur ire, & illa parva sed fidelis discipulorum comitiva post ipsum incedere: *& venit Betphage*, In medio itineris, quæ erat viculus seu villa parva Sacerdotum, in latere & descensu seu declivio Montis Oliveti versûs Hierusalem, distans unô miliariô à Bethania, quæ est in alio latere montis ejusdem, & unô à Hierusalem: Unde Bethage locus Sacerdotum, bene domus buccæ seu maxillarum interpretatur: quia maxilla propria erat pars Sacerdotùm in lege, quorum erat prædicare, & verbum DEI proponere. Sacerdotes enim qui per hebdomadam in Templo deserviebant, completô officiô vicis suæ, illuc ad manendum divertebant, ubi etiam pecora sua alebant, licet enim; non habebant hæreditatem ad excollendum, habebant tamen domos ad nutriendum animalia: & ad manendum tempore quô non vacabant cultui Divino in Hierusalem. In hoc quòd Dominus venit in Montem Oliveti, significatur quòd per solam pietatem veniebat ad passionem, & non per necessitatem. Secundùm Hieronymum, iste mons, vocatur mons olei charismatis, & luminis: in quo significatur triplex effectus Dominicæ passionis, in oliva venia indulgentiæ in chrismate unctio gratiæ, in lumine splendor gloriæ. Ibi ergo Dominus expectans, *misit*, inde, *duos discipulos*. Secundùm Chrysostomum: Et Gloss: hi fuerunt Philippus & Petrus: quorum primus Samariam, quasi asinam: secundus Cornelium, quasi asinæ pullum adduxit: tales enim debent mitti ad prædicandum

Joann. 12. Matth. 21. Marci 11. & Lucæ 19.

Betphage.

Oliveti mōs

Chrysostom. hom. 37. Operis imperfecti.

dum, scilicet qui habent agnitionē veritatis, seu scientiam ad intelligendum: & splendorem honestatis, seu gratiam ad docendum. Petrus enim interpretatur agnoscens. Philippus, os lampadis. Misit autem discipulos quasi disciplinatos, propter ædificationem Templi: sed duos propter firmitatem verbi: quia in ore duorum vel trium, stat omne verbum: & pluribus aliis de causis destinavit hunc numerum, sicut & binos misit adprædicandum. Unde Hierony. Misit duos, propter societatem, propter duplicem humilitatem cordis & corporis: & propter duplicem geminam charitatem, DEI & proximi. Et iterum. Sive propter theoricam & practicam, id est; scientiam & opera. Unde & Beda. Rectè autem duo mittuntur, sive propter scientiam veritatis, & munditiam operis: seu propter geminæ dilectionis: DEI videlicet & proximi Sacramentum, toto orbe prædicandum. Unde etiam Chrysostomus. Duos autem misit Apostolos, quia per duo generalia mandata omne genus hominum de peccato absolvitur. Qualia? *Diliges Dominum DEUM tuum ex toto corde tuo: & proximum tuum sicut teipsum.* In his duobus omne peccatum expellitur, & omnis justitia consummatur. Aut certè illa duo: *Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. & quod vultis ut faciant vobis homines, facietis eis & vos similiter.* Unde & Remigius: Duos quippe misit, propter duos ordines Prædicatorum missos judæis & Gentibus, sive duo sunt præcepta charitatis, sive propter duo testamenta, sive propter literam & spiritum. *Et dixit eis ite in Castellum:* scilicet in Hierusalem: *quod contra vos est,* id est; coram vobis est: & vobis ex opposito positum ad radicem alterius montis, scilicet Sion. Hoc etiam dicit, quòd contradictionem futuram in Hierusalem contra Apostolos prœvidebat. Et dicit castellum, quia usus Sacræ Scripturæ est, aliquando castellum pro Civitate, & Civitatem pro castello ponere. Vel dicitur castellum, propter loci situm & fortitudinem: quia triplici murô: ac propugnaculis & fortalitiis, ad modum castri clausa erat Hierusalem. Vel vocat eam sic despectivè: jam enim nomen Civitatis amiserat, quia ex libertate temporali in servitutē gentium redacta, & Romanis subjecta erat. Item de libertate spirituali redacta erat in servitutem peccatorum: & de frequentia populorum in paucitatem habitantium: & ideo dicitur diminutivè castellum. Item non vocat Hierusalem Civitatem, quia non erat ibi civium unitas, sed multiplex discordia inter eos, sed vocat eam castellum, quia munita erat armis militiæ contra Christum. *Et statim,* scilicet ante portam, & introitum Civitatis: *invenietis asinum & pullum ejus, super quem nullus sedit;* in bivio & loco publico alligatos, & ad ministeria pauperum deputatos. Mos quippe erat in illis Regionibus, ut in singulis Civitatibus & viculis, asinus, vel quodlibet animal, ad opus vel ad sedendum aptum, præparatum haberetur pro pauperibus, qui propria jumenta non habebant: & si cui necesse esset opere vel itinere unius diei, eô uteretur: de cujus sustentatione habitatores Urbis communiter cogitabant: sed cùm quis eô utebatur, pro tempore illo, pabulum ei dabat, & post usum ad locum determinatum reducebat. Mos igitur iste tunc Hierosolymis servabatur, ubi in loco publico ligata erat asina, & cum ea pullus, qui pariter ad opera communia nutriebantur.

Duo cur missi, alias exempli.
Hieronymus cap. 11. Marci.
Beda in cap. 11. Luc.
Chrysostom. hom. 37. Operis imperfe. Matth. 22. Matth. 7.
Castellum pro civitate

Non-

Nondum enim quiſquam eum aſcenderat, & quia aſinâ utebatur, utrique de
pabulo providebat, *Solvite & adducite mihi.* Ubi Chryſoſtomus: Ecce igitur *Chryſoſt.*
quàm humile & contemptibile animal Chriſtus Rex Regum elegit ad inſiden- *hom. 37.*
dum, cùm Hieruſalem ingrederetur. *Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite quia* *operis im-*
Dominus, ſcilicet omnium, *hîs opus habet: & confeſtim,* ſine contradictione, *dimit-* *perfect*
tet eos. Dicit enim Chryſoſtomus: quod virtus Chriſti, movit & præparavit *Idem ibidē.*
cor Domini, id eſt cuſtodis illorum animalium, ut mox ad verbum eorum
daret eis, quamvis ignotis. Myſticè caſtellum mundus, diſcipuli verò Prædi- *Myſticè*
catores, mundus verò eſt contra Prædicatores: quia mundus amat divitias,
honores & delitias: è contra Prædicatores prædicant paupertatem, abjectio-
nem, & aſperitatem. Aſina, populus Judaicus propter ſtultitiam: pullus,
populus Gentilis propter laſciviam, & peccandi conſvetudinem. Dicit er-
go diſcipulis, *Ite,* ad prædicationis officium, ad ſacramentorum miniſterium:
in caſtellum id eſt in mundum, qui multipliciter impugnat DEUM, ſcilicet er-
roribûs, in incredulis: fictionibûs, in hypocritis: voluptatibûs, in impudi-
cis vanitatibûs, in ſuperbis: cupiditatibus, in avaris & ambitioſis. Unde Jo- *1. Joan. 5.*
annes: Totus mundus in maligno, id eſt, in malo igne poſitus eſt. *Quod con-*
tra vos eſt: diſſimili converſatione, tumida mentis obſtinatione, pudibunda
oris objurgatione. *Et ſtatim invenietis,* quia ſine magna ſolicitudine quæren-
di: *aſinam alligatam, & pullum cum ea.* quorum ſecundùm gloſam, unum ad Ju-
dæos, ſcilicet aſina: alterum ad Gentes, ſcilicet pullus refertur. Igitur Ju- *Mich. 4.*
dæa ſecundum DEUM, & in ſpiritualibus mater eſt gentium, quia de Sion
exivit lex. Ecce triplex miſeria conditionis peccatorum, quæ debet nos mo- *Miſeria*
vere ad quærendum. Beſtialis ſimilitudo, quia de homine jumentum eſt fa- *triplex*
ctus: & ideo dicit, *aſinam & pullum Ejus.* Spiritualis ligatio, quia de libero fa- *Judææ.*
ctus eſt captivus: & ideo dicit, *alligatam:* talis multitudo: quia ſtultorum
infinitus eſt numerus: & ideo dicit *ſtatim invenietis,* ubique enim occurrunt
peccatores. Ut autem dicit Chryſoſtomus: Propter quaſdam ſimilitudines *Eccleſ. 1.*
animalibus his aſſimilati ſunt homines, DEUM, vel DEI Filium non cogno- *Chryſoſt.hō.*
ſcentes: eſt enim animal hoc immundum, rude, ſtultum, & infirmum: ſic *37.operis ī-*
fuerunt homines ante Chriſti adventum, & alligati prava conſvetudine pec- *perfect. Aſi-*
cati, quod vinculum fortiûs eſt cæteris, quia licet alia vincula vetuſtate pu- *nis ſimiles*
treſcant, & corrumpantur, vinculum tamen peccati ſua vetuſtate fortifica-
tur: ſuper quem nemo ſedit, quia nulli vult obedire: ſolvite monitîs veſtrîs
ab erroribus & peccatis enodando & extrahendo, & ſolutos oſtendendo:
& adducite mihi, in fide & moribus informando: ut ſoluti à vinculis me
ſequantur imitando: ſicut. nempe avis quæ portat ſecum vinculum, non po-
teſt bene ad prædam ſuam volare, nec etiam poſt prædam ſuam poteſt cur-
rere canis vinculatus: ſic nec peccator poſt Chriſtum vinculô peccati liga-
tus. *Et ſi quis vobis aliquid dixerit,* impedire vos volens, *dicite quia Dominus* om-
nium, cui omnia ſervire debent, *hîs opus habet:* & operam eorum deſiderat:
non propter ſuam neceſſitatem, ſed propter noſtram utilitatem: vult enim
noſtram converſionem, propter noſtram ſalutem. *Et confeſtim,* id eſt ſine cō-
tradictione, *dimittet eos:* cognitô mandatô Superioris.

Moraliter caſtellum Domino & ſuis Apoſtolis, ac ſuæ gratiæ muneribus *Morale.*
contrarium, poteſt dici cor hominis peccatoris, rationibûs & excuſationibûs
quaſi murîs & propugnaculîs contra DEUM munitum, ac per turrim elatio-
nis, & per murum obdurationis, & per ſeram pertinaciæ firmatum. Aſina *Aſina ligata*
in eo ligata, eſt anima vinculîs peccatorum præpedita: pullus laſcivus, eſt
affectus lubricus & malus duo Diſcipuli, ſunt timor & amor ordinatus: quia
aſinam & pullum ſolvunt, dum ea a peccatis abſolvunt, & Dominum de ſu-
per ſtratis veſtibus ſedere faciunt:] dum eandem animam omnibûs virtuti-
bûs, & donîs imbuunt. Ubi Chryſoſtomus. Ligata erat aſina, id eſt dia- *Chryſoſt.*
bolici erroris vinculô impedita, ut non haberet libertatem ire quò vellet: *ibidem.*
nam omnes homines antequam peccemus, liberum habemus arbitrium, ſi vo- *Anima liga-*
lumus ſequi voluntatem diaboli, an non. Quod ſi ſemel peccantes obliga- *ta per ſe*
verimus nos operibus Ejus: jam omnino noſtra virtute evadere non poſſu- *diſſolui-*
mus, ſed ſicut navis fractô gubernaculô illuc ducitur, ubi tempeſtas impu- *ne quit.*
lerit, ſic & homo Divinæ gratiæ auxiliô, perditæ per peccatum, non,

 quod

quod vult agit, sed quod diabolus vult. Et nisi DEUS valida manu misericordiæ solverit eum, usq; ad mortem in peccatorum suorum vinculis permanebit, ergo nostra quidem voluntate & negligentiâ alligamur, per DEI misericordiam absolvimur. Et sic homo, priusquam peccet, liberum habet arbitrium utrum velit sub regno esse diaboli, cùm autem peccando tradidit se sub regno ipsius, jam non potest de potestate ejus exire. Sed prima voluntas Ejus, in necessitatem convertitur. Et hoc est quod homines sæculares & peccatores dicere solent: Nunquid volumus esse Sancti? & quis non vult esse justus? sed non possumus: verum quidem est quod dicunt, sed non habent excusationem, quia primum potuerunt non esse sub potestate diaboli si voluissent. Postquam verò posuerunt thronum diaboli in cordibus suis, jam non potest eos de potestate diaboli eripere, nisi solus DEUS. Hæc Chrysost. Unde Bernard. Difficilis prorsus res, & soli Divinæ virtuti possibilis, susceptum semel peccati jugum à servis suis excutere quoniam qui facit peccatum, servus est peccati. Nec etiam liberari potest ab isto jugo nisi in manu forti: hæc est magna misericordia, magis necessaria peccatoribus. De qua dicitur: *Miserere mei DEUS secundùm magnam misericordiam tuam. Et secundùm multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam.* Hæc Bernard: Stùdeat ergo quisq; à JESU ut diaboli citò Ejus dirumpat jugũ, quia tantò faciliùs quantò citiùs Ejus dominium evitatur. *Hoc autem totum factum est*, ut præter humilitatis exemplum, in hoc facto ostensum, etiam *adimpletur* consecutivè non effectivè, quod dictum est per Prophetam *Zachariam*, dicentem: *Dicite filia Sion*, scilicet civitati Hierusalem, hoc est habitantibus in ea. *Noli timere*: immo exulta & jubila, ubi dat securitatem, & excludit timorem humanum & servilem. *Ecce Rex tuus*, id est, Christus, *venit tibi mansvetus: sedens super asinam, & pullum suum subjugalis*: id est asinæ sub jugo & onere positæ & domitæ, non super utrumq; simul, sed successivè. Et bene dicit, *filium subjugalis*: quia populus Gentium exemplô Judæorum credidit, vel à Judæis ad Gentes verbum Domini emanavit. In tali adventu, & tam humili significatur Regis clementia, quæ subditis valde est accepta: quod non veniet in fastu Regio propter quod posset esse odiosus, sed veniet in mansvetudine, propter quod est magis diligendus. Noli ergo timere Regis oppressionem, sed magis exultans agnosce Regem tuum mentes regentem, & ad regnum cœlorum perducentem. Secundùm Chrysost. Consveverunt homines timere Reges venientes, propter novitates bellorum, & exactiones, & servitutes atq; injusta gravamina, sed noli timere Hierusalem, quia iste Rex veniens non est talis, sed mansvetus & humilis: non in multitudine exercitûs & equorum ingrediens, sed cum humili turba asinæ insidens. Signum quippe adventûs Christi Hierusalem ad redemptionem populi, fuerat in Zacharia prædictum, & celebrî famâ divulgatum, videlicet quod Christus venturus erat in Hierusalem in paupertate & humilitate, sedens seper asinam & pullum ejus: & ideo Legisperiti hoc videntes in ipso completum, ostenduntur contemptores suæ majestatis, quia Eum non receperunt, sed magis tanquam deceptorem persecuti sunt. Hoc autem non solùm impletum est, quia erat prædictum, sed etiam ante prædictum est, quia erat implendum. Unde cùm dicit, *ut impleretur*, hic ut, consecutivum est, non effectivum. Circa hoc autem, quòd Hierusalem dicitur filia Sion: est sciendum, quòd mons Sion pars est sublimior civitatis Hierusalem versùs Meridiem, & aliquantulum etiam ad Occidentem: in quo erat rupes prærupta quæ Mello vocabatur: in cujus angulo quodam & colle satis eminente erat arx & turris David, ad quam mille clypei pendebant: omniumque fortium armatura: ubi David habitavit, & eam civitatem David appellavit: Unde civitas Hierusalem dicitur filia montis Sion: quia in Eo erat fortalicium civitatis, scilicet turris David defendens & protegens civitatem, sicut mater filiam. Unde canitur: *Urbs fortitudinis nostræ Sion*. Ut ergo Propheta omnẽ excusationem ignorantiæ à Judæis auferret, cùm Domini adventum prædiceret: ipsam qualitatem Domini advenientis ostendit, ac si diceret: O vos Judæi, quòd ille adventus Domini in carne venturus est: his signîs Regem vestrum cognoscite, cùm videritis Eumvenientem mansvetum, non superbum, sed humilem: non armorum splendore terribilem, ut quondam

Marginalia: *Bernardus sermo: de triplici misericordia. alias, à cer vicibus.* — *Peccati jugũ abjicere soli q Dei est.* — *Joan. 8.* — *Psal. 50.* — *Zach. 9.* — *Subjugalis filius.* — *Adventus humilis Domini.* — *Chrysost. hõ. 67. in Matt.* — *Sion.* — *Turris David.* — *Prov. 10.*

dam ad vestram destructionem Nabuchodonosor & Antiochus venerunt, sed ad restaurationem: non ut auferat à te temporale regnum atque terrenum, sed conferens tibi (si credideris) cæleste & sempiternum regnum: non ut ducat te in terram alienam vinctum, sed ut restituat te in propria liberum, quòd autem tuus ait tale est, acsi diceret: *Tuus* inquam, non alienus, non extraneus, sed proprius Tibi promissus, ex Te natus, & in Te nutritus: & Tibi, hoc est ad Tuam salutem & utilitatem veniens, *venit, inquam, tibi,* nō sibi, sicut Prælati multi potiùs veniunt ad visitandum propter lucrum suum, quàm propter salutem subditorum, scilicet ut suas procurationes accipiant, magis quàm ut defectus corrigant: quòd verò subjungit *mansvetus*, ostendit suam mansvetudinem non solùm in verbis, sed etiam in subjugalis sessione. Unde Chrysost. Sciens autem Propheta malitiam Judæorum, quia contradicturi erant Christo ascendenti in templum: ideo antè præmonuit, ut per hoc signum cognoscerent Judæi Regem suum dicens, *Ecce Rex tuus venit tibi mansvetus, sedens super asinam & pullum Ejus.* Cùm ergo videritis Eum in templo ò Judæi, nolite dicere non habemus Regem nisi Cæsarem: nolite superbè agere contra Eum: quia Rex tuus venit tibi, sedens super asinam. Si intellexeris, tibi veniet: si non intellexeris, veniet contra te, id est, si intellexeris veniet ut salvet te, & sub pedibus tuis subiiciat gentes: Si autem non intellexeris, veniet ut perdat te: & de Templo sanctitatis expellat, & aliam sponsam de gentibus castiorem inducat in cubiculum sanctitatis: vis cognoscere mansvetudinem venientis? considera speciem adventûs Ejus. Non sedet in curru aureo pretiosâ purpurâ fulgens, nec ascendit super fervidum equum discordiæ amatorem & litis: qui gloriæ jactantiâ pectus habet repletum, & gaudet ad vocem tubæ: sed sedet super asinam tranquillitatis & pacis amicam. Non autem vides in circuitu Ejus splendentes gladios aut cætera ornamenta armorum terribilium. Sed quid? Ramos frondentes, testimonia pietatis & pacis. Uenit ergo mansvetus, non ut propter potentiam timeretur: sed ut propter mansvetudinem amaretur. Hæc Chrysost. Mysticè, *dicite,* o Prædicatores, *filiæ Sion,* id est Ecclesiæ militanti: sicut enim Hierusalem dicitur filia Sion, quia ab hoc monte sicut à matre protegi videtur: sic Ecclesia militans filia Ecclesiæ triumphantis dicitur, quia ab ea sicut à matre protegitur: *Ecce Rex tuus venit tibi.* idest ad utilitatem tuam, non suam: *sedens super asinam & pullum.* idest in præcordiis utriusque populi: quasi diceret, prædicate mundo adventum Christi in carnem ut cognoscatur & credatur, ut recipiatur & colatur. *Euntes autem discipuli,* tanquam veri obedientes, nō refutaverunt hoc officium ut parvum: sed *fecerunt sicut præcepit illis Iesus, & adduxerunt asinam & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua, & Eum desuper sedere fecerunt.* Sic quoque, ut dicit Basilius, decet nos & infima opera plurimò cum affectu & studio aggredi: scientes quod quidquid intuitu DEI fit non est parvum, sed dignum regnô cœlorum. Vestimenta Apostolorum, quibus turpitudo carnis cooperitur, & ornata sessio Domino paratur: Apostolica instituta, & exempla ac doctrinam virtutum significant: quibus corda hominum instruxerunt, ut DEUM habitatorem habere possent quibûs receptis à Judæis & Gentibus, sedit in eis Christus: quia nisi anima his instructa fuerit & ornata, DEUM sessorem habere non meretur. Unde Bernardus: Domino quoque sessuro super asellum, vestes suas Discipuli substraverunt: significantes Salvatorem seu salutem nequaquam insidere nudæ animæ: quam non videlicet vestitam invenerit doctrinâ & moribus Apostolorum. Hæc Bernardus Christus ergo super asinam & pullum sedit, propter veritatem præallegatæ prophetiæ, quæ hoc expresse dicit. Et primò sedit super asinam: secundò post adventum turbæ de Hierusalem, sedit super pullum: qui quia indomitus & lascivus erat, & super eum nemo adhuc sederat, nec adhuc applicatus humanis usibus fuerat, propter inquietudinem & in consvetudinem forsan recalcitrabat: & ideo Christus Rex mansvetus descendit: & deinde super asinam sub jugo domitam iterum ascendens sedit. Hoc autem factum est in figura, quia per asinam significabatur populus Judaicus, qui sub lege laboraverat, & jugum legis traxerat, ac multis vinculis peccatorum alligatus erat: per pullum populus Gentilis, qui jugo legis subjectus non fuerat, nec

Tuus Rex quid.

Chrysost. hō. 37. operis imperfecti.

Tibi venit quid.

Mysticè.

Bernardus. serm. 27. in cantica.

quis Eum jugô Domini coercuerat, ac diversis dogmatibus & erroribus sub-
ditus erat. Ad hoc ergo Christus veniebat, ut utrumq; populum sibi per fi-
dem Catholicam subjugaret: sedens autem primò super asinam, secundò su-
per pullum, deinde iterum super asinam: significavit quia de Judæis transi-
vit ad Gentes: & iterum in fine mundi de Gentibus transibit ad Judæos ut
postquam plenitudo Gentium intraverit, omnis Israel salvus fiat. Hoc my-
sterium etiam notatur in delatione missalis à cornu ad cornu altaris. Vel se-
cundùm glossam: Non ad literam super utrumq; in tam brevi spatio sedit,
vel spiritualiter intelligendum est, quia in præcordiis utriusque populi se-
Chrisost. hō. det. Unde & Chrysost. Sedet super asinam & pullum ejus, ut & in Judæis
37. operis sederet, & in Gentibus. Sedere autem super jumenta, est in præcordiis
imperfecti. eorum habitare, ut dicat illis Christus: *Tollite jugum meum super vos, & videte
quia mitis sum & humilis corde.* Non est autem contrarietas quòd Mathæus dicit
asinam & pullum: cæteri autem tantùm dicunt pullum, quia unus quandoq;
Matt. 11. dicit, quod alius tacet & prætermittit. Mathæus quidem scribens Hebræis,
Hebræorum eloquiô rectè asinam & pullum refert, simul Domino adductos:
Concordia sciebat nempe notitiam DEI venturam ad Judæos & Gentes: sed cæteri Evā-
Evāgelistār gelistæ scribentes Ecclesiæ Gentium Græco sermone, solummodo mentionem
Moraliter. pulli faciunt: quia quod gentium salutem specialiter respicit, attendunt. Mo-
raliter per asinam potest intelligi caro nostra pigra, stolida, lasciva: ab an-
teriori debilis, id est ad spiritualia: à posteriori fortis, id est ad temporalia:
per pullum carnalis affectus, & vanum desiderium nostrum quæ ligantur,
id est voluptatum illecebris irretiuntur, sed ea solvere & subiicere debe-
Psal. 82. mus, ut DEUS ibi sedeat: illique dicamus, *ut jumentum factus sum apud te:* onus
1. Cor. 6. taxa, & portabimus: & è converso audiamus: *Empti estis pretiô magnô, portate
Christum in corpore vestro:* per illos ergo qui asinam & pullum ad Christum de-
ducebant, pœnitentes significari possunt, qui carnem suam dant DEO, per-
mortificationem: & animam, per contritionem: sicut enim per asinam ca-
ro, sic per pullum animus designatur. Ad ostendendā ergo suam humilitatem
& mansvetudinem, Dominus non super superbum & fervidum: sed humilis
super humile, & mitis super mite animal sedit, quia non in superbis & a-
speris, sed in humilibus & quietis tantùm requiescit, non curru vel equis
utens, non scutiferos circunducens, sed magnam utilitatem & mansvetudi-
Humilitas nem hinc ostendens. Ergo etiam in exterioribus necesse est ut humilitatem
etiā in exte- prætendas, si Christum sequi desideras in equitatura, in veste, in cibo, in do-
rior: habēda micilio, & in omni apparatu. Et secundùm Chrysostomum, quia contin-
Chrysost. hō. gebat quosdam infirmiores existentes, subjugalî opus habere, hìc mensuram
67. in Mat. nobis sapientiæ posuit: monstrans quod super equos & mulos, aut hos jun-
ctô ferri necesse non est, sed sufficit asinô uti, & ultrà non procedere, & u-
bique eô quod necessitatis est contentum esse. Interroga autem Judæos, qui
Rex super asinam delatus intravit Hierosolymam? Sed non utique alium ha-
Contra Præ- bent dicere quàm hunc solum. Hæc Chrysostomus Unde Dominus legitur
latorū pōpā alibi equitasse, vel mulum ascendisse: sed modò tantùm asinasse: & tamen
eâdem hebdomadâ legitur morte turpissima condemnatus fuisse. Quid fiet
de multis Prælatis, qui cum equorum multitudine equitant: & hoc de pa-
trimonio Crucifixi & bonis Ecclesiasticis? hoc enim est contra Christi exem-
Deut. 17. plum hìc eis ostensum. Item est contra illud Deuterono: *Cùm fuerit Rex
constitutus non multiplicabit sibi equos.* Si non licet Regi: quantò minùs Ponti-
fici? Si non laico, quantò minùs clerico? Si non de redditibus proprii patri-
monii: quantò minus de patrimonio Crucifixi? Sed non superbiant qui equis
vel curribûs vehuntur: quia & ligna, & lapides, & aliæ res viles plerumq;
sic ducuntur. Unde Chrysost. Quid tibi arrogas, & magna sapis ò homo,
quoniam excelsus super equum veheris, quia te trahunt mularum quadrigæ?
& quale istud est nam & saxa ita plerumque & ligna gestantur. Speciosa ve-
ste circumdaris: sed respice pro cultu vestium virtutum decore fulgentem, &
videbis te quidem putrefacto jam fœno similem, illum verò arbori admira-
humilitas biles fructus ferenti, maximamq; præbenti cernentibus voluptatem. Hæc
Xsti. Chrysost. Conspice nunc bene, & considera quomodo Dominus mundi ince-
debat. Quamvis enim justissimum foret Eum honorari: honoris tamen tem-
pore

tempore talibûs dextrariîs & phaleris usus est, & in hoc suo honore honorabilem pompam mundi non modicum vituperavit: non fuerunt hæc animalia ornata frenîs, & sellîs deauratîs, & phaleris sericatîs, more stultitiæ mundialis: sed quibûsdam vilibûs pannîs & funiculîs. cùm tamen esset Rex Regum, & Dominus Dominantium. In hoc ergo facto utile humilitatis exemplum Dominus suis reliquit: sed filii superbiæ proh dolor parùm hoc attendunt. Unde legitur, quòd cùm Heraclius Christianissimus Imperator: revertens à cæde Cosdroes Regis Persarum, per portam per quam Christus in die palmarum intravit, in equo Regio & ornamentîs Imperialibûs decoratus ingredi vellet: repentè lapides portæ descenderunt, & invicem, quasi unus paries se clauserunt: super quo cunctîs stupentibûs, Angelus Domini signum Crucis in manibus tenens super portam apparuit, dicens: Cùm Rex Cœlorum Christus per hanc portam ad passionem intraret: non cultu Regio, sed humilî asellô ingrediens: humilitatis exemplum suis cultoribus reliquit: hîs verò dictîs Angelus Domini abscessit. Tunc Imperator lachrymîs perfusus, discalceatus, & usq; ad camisiam spoliatus: Crucem Domini accipiens usq; ad portam humiliter bajulavit, Moxq; lapides ad suû locû redierunt, & intrantibûs cunctîs ingressum patefecerunt. Mystycè secundùm Remigium: Salvator noster in asino sedens Hierosolimam tendit, quando Ecclesiæ universali, vel cuiq; animæ fideli præsidens, & eam in hoc sæculo quasi jumentum regit: & post hanc vitam ad visionem Cœlestis Patriœ introducit. *Heraclius Hierusalem ingrediens.*

DE GLORIOSA DOMINI SUSCEPTIONE.

CAPUT XXVII.

ET cùm appropinquaret JESUS ad descensum Montis Oliveti, multi descendentium cum eo, ex quibus plures de Hierico fuerant Eum secuti, *substernebant vestimenta sua in via: alii autem cædebant ramos* virides *de arboribûs* fructiferis quibus Mõs Oliveti cõsitus est: *& sternebant in ea*, ut viam ornarent, & ne jumentum in lapidẽ offenderet, ne calcaret spinam, ne laberetur in foveam. Mons enim Oliveti Mons uberrimus est, & decorus, arboribûs plenus, & maximè olivarum, à quibus & nomen accepit. Turba autem multa, quæ convenit ad diem festum in Hierusalem de omnibus tribubus Israël: quia omnes tenebantur venire in Hierusalem in Paschali solemnitate: ac pueri, ac plebecula Hierosolymorum, cùm sciverunt JESUM advenire, *tollentes ramos olivarum, & palmarum exiverunt obviam ei*, reverenter usq; ad Montem Oliveti: & ut Regem cum hymnis & canticis, ac vestium suarum & ramorum stratione, ac lætitia magna Eum honorificè susceperunt: & ab illo loco usq; Hierusalem, cum hymnis & laudibus deduxerunt: canentes, gloria, laus, & honor Tibi sit, Rex Christe Redemptor. Quod Divina dispensatione factum est, ad designandum victoriam, quam Christus erat in proximo habiturus, qua erat moriendo mortem superaturus, & trophæo Crucis de diabolo mortis principe triumphaturus. Hæc processio in arca fæderis præfigurata fuit, quam David in jubilo deduxit. Post Lazarum suscitatum, & ungventum super Caput JESU effusum, odore famæ Ejus jam resperso in populo per circuitum, præsciens Ipse turbam obviam sibi venturam, ascendit asellum, ut *Matth. 21. Marci 11. Joann. 12. & Lucæ 19. Oliveti mõs 2. Reg. 6.*

inter applausus occurrentium populorum miræ præberet humilita-
Miraculum tis exemplum. Inter alia quippe Christi miracula, maximè mira-
summum. culum auditum de Lazaro ad hanc devotionem & honorificam ob-
Aug: tract. viationem eos commovit: quia secundùm Augustinum, inter omnia
50. in Joan. miracula quæ fecit Dominus noster JESUS Christus, Lazari resu-
scitatio præcipuè prædicatur. Istud enim evidentius & mirabilius
signum erat: & ideo ultimò ipsum reservavit, ut magis eorum me-
moriæ imprimeretur. Miraculis ergo trahebantur, qui verbîs non
Origenes movebantur. Ubi Origenes: Pulchrè autem turbas, laudantes DE-
Tract. 14. UM, ad descensionem montis occurrisse legimus, ut Operatorem
in Matth. mysterii spiritualis significarent sibi venisse de Cœlo. Ubi & Beda:
Beda ī c. 19. Descendente etiam Domino de Monte Olivarum, turbæ descendunt,
Luca. quia humiliato misericordiæ Authore, necesse est eos qui misericor-
diâ indigent, Ejus vestigia imitari. Cùm autem turbæ obviantes
pervenissent ad Christum, factâ sibi reverentiâ præcesserunt, aliîs se-
quentibûs Ipsum: & sic erat Christus in medio eorum. Unde se-
quitur: *Turbæ autem quæ præcedebant. & quæ sequebantur clamabant,*
dicentes Filio David hosanna, quod est vox exultantium pariter &
laudantium, vel obsecrantium: magis affectum indicans, quàm ali-
quam rem significans, sicut racha interjectio indignantis dicitur, ni-
hil expressè designans. Unde secundùm vocem, neq; Græcus, neq;
Latinus interpretari potuit: sed secundùm sensum interpretantur
quidam salvifica, vel salvum me fac. Et est hosanna verbum He-
bræum, ex corrupto & integro compositum. Dicitur enim hosan-
na, id est; littera subtracta, quasi osianna: osi ergo corruptũ, anna est
integrum: osi autem apud eos interpretatur salva, vel salvifica,
vel salvum fac· & anna est interjectio obsecrantis, sicut apud nos
heu dolentis: nam sicut apud nos à dolente dicitur heu, sic apud
illos ab obsecrante dicitur anna, & valet apud nos utinam, quod est
adverbium optandi. Et ideo hosanna tantùm valet, quantum uti-
nam salvemur, vel obsecro salva. Et quia hæc interjectio in La-
tino non habetur eloquio, posuit pro ea noster Hieronymus, ob-
Psal. 117. secro. Unde in Psalmista. Ubi septuaginta interpretes transtule-
runt. *O Domine salvum me fac*, in Hebræo scriptum est anna Ado-
nai osianna. Quod interpres noster Hieronymus diligentiùs elu-
cidans, ita transtulit: obsecro Domine, salva obsecro. Idem namq;
signatò Domine, per ipsam interjectionem obsecrationis quod ob-
secro Domine, per ipsum verbum obsecrationis. Est ergo osan-
na, quasi osianna, id est; salva obsecro: & est una dictio, vel duæ
per subtractionem unius literæ, & significat quòd adventus Christi
salus sit mundi, cui enim salva, sive salvifica, clamabant, utiq; Sal-
vatorem credebant. Unde & convertendo sermonem inter se, sub-
jungunt, dicentes, *Benedictus*, id est gloriosus sit: vel secundùm Be-
Beda in cap. dam, Benedictus, id est; ab omni peccato singulariter immunis, &
11. Marci. immunes faciens: *qui venit*, per carnis assumptionem, id est, incar-
natus est, *in Nomine Domini*, id est; in Nomine Patris, & à DEO Pa-
tre missus ad explendum Ejus voluntatem, & ad glorificandum E-
um, quia Filius non in Nomine suo, sed in Nomine Patris venit:
Eum glorificando, & in omnibus operibus non suam sed Patris glo-
Joan. 5. riam quærendo. Unde alibi: *Ego*, inquit, *veni in Nomine Patris.* In
hoc ergo confitentur & laudant Domini adventum: benedictio nam-
què quæ fit à nobis, in DEO confessio sola est, & laudatio bonorum,
quæ præstita sunt ab eo. Benedictio verò quæ fit à DEO in no-

bis impletur, dum ejus beneficiis implemur. Ubi sciendum quòd benedicere, est bonum dicere. Aliter autem DEUS benedicit nobis, & aliter nos benedicimus DEO. DEUS enim benedicendo nobis, beneficium nobis impendit, & bonos nos facit, nam suum dicere, est ejus facere. quia Ipse dixit, facta sunt; nos autem benedicendo DEO, non Eum bonum facimus, sed tantummodo Ejus bonitatem confitemur & laudamus: dicere enim hominis, non est suum facere, sed tantùm fateri. Et addunt, *Rex Isràël.* In quo confitentur Ejus potentiam, tamen diminutè, quia credebant Ipsum Regnaturum temporaliter, & liberaturum eos à tributo, Ipse autem venit ad Regnandum spiritualiter, & ad liberandum totum genus humanum à diabolo, quod erat majus illo. Ad literam ergo credebant quòd venisset Regnaturus temporaliter super eos in Regno David, & redempturus ipsos à servitute Romanorum, & restituere Regnum temporale quod à Romanis erat usurpatum. Cujus contrarium Ipse dixit coram Pilato: *Regnum meum non est de hoc mundo:* sed supple, de Cœlo: & ideo applaudebant Ei tanquam suo Regi. Unde subjungunt, & benedictum, quod scilicet venit, Regnum Patris nostri David: quod scilicet restitutum est nunc in adventu tuo: quasi dicerent, hoc est de quo dictum est: Dabit illi Dominus DEUS sedem David Patris ejus. Regem vero eum in testimonium suæ damnationis vocavērunt: ex hoc enim patet, quòd proprium Dominum occiderunt. Ubi Augustinus: Quid autem magnum fuit Regi sæculorū Regem fieri hominum? Non enim Rex Isràël Christus ad exigendum tributum, vel ferrò exercitum armandum, hostesquè visibiliter debellandos, sed Rex Isràël quòd mentes regat, quòd in æternum consulat, quòd in Regnum Cœlorum credentes, sperantes, amantesq; perducat. Quòd ergo Rex esse voluit Isràël, dignatio est non promotio: miserationis indicium, non potestatis augmentum, qui enim appellatus est in terra Rex Judæorum, in Cœlis est Dominus Angelorum. Et iterum: Noli timere, illum agnosce qui à Te laudatur, & noli trepidare compatitur, quia ille sangvis funditur, per quem Tuum delictum delcatur, & vita redimatur. Hæc Augustinus. Deinde iterum verba convertentes ad Ipsum, repetunt, *osanna*, id est; salva obsecro. Bis dicunt osanna, quia Salvator est Christus secundùm naturam utramquè: secundū Divinam, effectivè: secundū humanam, meritoriè. Et ad sciendum de qua salute intelligatur, determinant ubi se velint salvari, scilicet *in excelsis*, id est; in Cœlestibus, non in infimis & terrenis. Salva in excelsis, qui priùs salvabis ab inferis. Ecce duplex salus, una in liberatione pœnæ, alia in collatione gloriæ, ubi manifestè ostenditur quòd adventus Christi non tantum hominum, sed totius mundi salus est, in Cœlis & in terris, & terrena jungens Cœlestibus, *ut omne genu sibi flectatur, Cœlestium, terrestrium, & infernorum.* Christus enim veniebat ad dandam salutem Cœlestem & æternam, & fortè licèt sublimitatem Regni æterni & temporalis petebant, tamen nescientes propheticè Eum Regem Cœli & Angelorum prædicabant. Et hoc Divina ordinatione significabatur verbîs laudantium, cùm dicebant, *osanna in excelsis:* quod est salutē æternā à Domino petere, licèt hoc non intelligerent, sicut & Caiphas dixit mortem Christi futuram pro salute mundi, licèt non intelligeret quid diceret. Ubi Chrisostomus. Ex his ergo verbîs colligimus, quòd DEUS est, nam osanna salvos, fac interpretatur, salutem

Joann. 18.
Lucæ 1.
Augustinus Tract. 51. in Joann.
Salus duplex
Philip. 2.
Joann. 11.
Chrysost. hō. 65. in Joan.

Salus in excelsis. autē Deo scriptura attribuit. Et notādū, quia quòd dicitur in excelsis, signū est quod in inferioribus nō est salus, sed multiplex periculū, sed in excelsis, quæ sola Cælestia sunt, salus sine periculo invenitur. Vel in hoc quod dicitur hic, in excelsis significatur per primum osanna, quod Christus est Rex in terra universa, per fidē & gratiā, & per hoc quòd hìc ad secūdū osanna additur, in excelsis, significatur quòd nō tantū in terris, sed etiam in Cœlestibus Christus regnat, quia per Ipsū ea quæ in Cœlis & in terris sunt restaurantur. Considerandа est autem, juxta ordinem personarum, qualitas meritorum. Qui enim vestimenta sua super asinam imposuerunt, ut JESUS molliùs sederet, Apostoli fuerunt, qui suâ doctrinâ mentes hominum, ut habitaculum DEI essent præparaverunt. Per istos significari possunt, qui per suas exhortationes animam erudiunt, à peccatis abstrahunt, virtutibûs ornant & componunt, ut sic ibi Dominus sedeat, & quiescat. Qui autem vestimenta in via straverunt, ne pes asinæ impigeret, Sancti Martyres sunt: qui dum corpora sua, animarum videlicet tegumenta, propter DEUM ad supplicia tradunt, & proprio se carnis amictu exuunt, quasi vestimenta sua sternunt: iter simplicioribus suo sangvine ostēdentes, per quod ad Cœlestem Hierusalem pervenire possint. In via deniq; vestimenta sternunt, qui exempla Martyrum secuti, corpora sua per abstinentiam edomant, ut Domino iter ad mentem parent vel exempla bona sequentibus præbeant: quia ergo vestimentum animæ, est corpus: hoc vestimentum substernimus, aut per Martyrium, aut per jejunium, aut etiam per boni operis exercitium & exemplum, aut per continentiæ propositum. Vel vestimenta animæ diversorum colorum, sunt varietates diversarum virtutum: quæ tunc in via sternimus, quando ea in exemplum aliis præbemus. Felix illius anima, cujus virtutes cōfundunt & extingvunt in aliis vitia contraria. Vestimenta etiam, ob advētū Christi, in via sternere, est antiquam conversationem peccati deponere. Qui verò ramos de arboribus cædebant, & sternebant in via, ut iter asinæ planum & decorum redderent: Sancti Confessores sunt, qui dum verba & sententias: vel exempla Patrum præcedentium de scripturis carpentes, in via DEI, ad Auditoris animum venientis, humili prædicatione submittunt, quasi de spiritualibus arboribus ramos cædentes, Cœlestis Patriæ iter decorant. Vel per illos qui ramos Olivæ inferebant, significantur qui circa opera misericordiæ se exercitant: Oliva enim DEI misericordiā significat. Et per illos qui ramos palmarū ferebāt, significātur qui circa victoriā tētationū intēdūt: palma nēpe victoriam designat. Notat autē Bernardus, hic triplex obsequium Christo exhiberi. Primum quidē à jumento, cui Dominus insidet. Secundum, ab his qui vestimenta in via prosternunt. Tertium, ab his qui ramos de arboribus cædunt, Prælati ramos de arboribus cædunt, cùm de fide & obedientia Abrahæ, de castitate Joseph, de mansvetudine Moysis, cæterorumq; sanctorum virtutibus prædicant. Sæculares verò homines vestimenta prosternunt in via, cùm expēdunt Christi obsequium, non siquidem corpora, sed quæ adjacent & necessaria sunt corporibus, quasi vestimenta: cùm eleemosynas largiuntur de terrena substantia. Religiosi sunt jumentum, juxta Apostolum, glorificantes & portantes Dominum in corpore suo. Hi sunt qui dicere possunt, ut jumentum factus sum apud te, & ego semper tecū: omnes reliqui ex eo quòd abundāt sibi mittunt, & quasi sine labore obseqvūtur Domino: solùm verò jumentū semetipsum exponit ejus obsequio.

Officia Domino exhibita ab Apostolis.

Vestimētorū significatio.

Bernardus serm. 1. in ramis palmarum.

Obsequium triplex.

1. Cor. 6.

Psalm. 72.

Omnes

Omnes tamen (si suo quisque fideliter intentus fuerit ministerio) proculdubio in processione sunt Salvatoris, & cum Eo in Sanctam civitatem ingrediuntur. Tres enim Propheta vidit salvandos: Noe, in arcæ fabricam ramos cedentem: Job, hujus mundi substantiam bene dispensantem: Danielem, in vili edulio & labore abstinentiæ factum quasi jumentum. Cui autem in illa processione sit JESUS propinquior: cui de tribus ordinibus sit salus vicinior: facilè credo quisque potest advertere. Hæc Bernardus. Turbæ autem præcedentes & sequentes utriusque testamenti significant fideles, una voce clamantes. Præcessit quippe Judaicus populus, secutus est Gentilis: & quia omnes qui fuerunt, vel sunt fideles, in Christum Mediatorem DEI & hominum crediderunt & credunt: & qui præeunt, & qui sequantur, clamant, salva nos obsecro. Unde Beda: Sed qui præibant, & qui sequebantur, clamabant, osanna. Osanna autem lingva Latina, salva nos dicitur: ab Ipso nempe salutem & priores quæsierunt, & præsentes quærunt: & Benedictum qui venit in nomine Domini confitentur: quoniam una spes, una fides est præcedentium atque sequentium populorum: quem nempe priores nostri ex Judaico populo crediderunt, atque amaverunt venturum: Hunc nos & venisse credimus & amamus, ejusque desideriò accendimur, ut Eum facie ad faciē contemplemur. Unde & Chrysost: Qui præcedebant, seniores erant: id est, Patriarchæ & Prophetæ cæterique Sancti, qui ante adventum Christi de adventu Ejus & prædixerunt, & cognoverunt. Sequentes autem, juniores: id est Apostoli, Martyres, cæteriq; Doctores, qui post ascensum Christi de Resurrectione Ejus, & de ascensu, vel de operibus Ejus prædicaverunt & prædicant. Et diversi quidem in temporibus fuerunt, tamen in omnibus unus exultationis spiritus fuit. Et illi quidem Prophetantes, de Christo venturo clamaverunt: *Benedictus qui venit in nomine Domini*, isti autem laudantes clamant de adventu Christi, jam adimpleto hosanna, &c. Hæc Chrysost: Facta etiam Christi, quia quasi media inter facta veteris testamenti & novi sunt, ideo tam turba quæ præcedebat, quàm ea quæ sequebatur, Eum laudabat: inquantum facta Christi sunt regula & exemplar eorum, quæ in novo testamento fiunt, & quæ à Patribus veteris testamenti præfigurata sunt. Unde etiam Bernardus: Præcedebant aliqui, & viam Domino parabant: ipsi sunt qui viam parant Domino ad corda vestra, qui vos regunt, & dirigunt vestros gressus in viam pacis. Alii sequebantur, & hi sunt qui propriæ inscientiæ conscii, devotè sequuntur, & adhærent semper vestigiis præcedentiū. Erant quoque discipuli tanquam domestici lateri ejus adhærentes: ipsi sunt qui in claustris soli DEO vivunt, semper adhærentes Ei: & Ejus bene placitum considerantes. Hæc Bernardus. Per istos etiam qui clamabant, dicentes: hosanna filio David, &c. significantur contemplativi, qui magis devotioni per orationem sunt intenti. In præmissis ergo instruemur ut operibus & officiis, quæ nobis magis competunt insistamus: non enim omnibus omnia competunt: & ideo in ista processione Christi, non unus omnia faciebat, sed alii asinam & pullum adducebant: alii vestimenta sua eis imponebant: alii vestimenta in via sternebant: alii ramos cædebant, alii jubilabant: & ideo unusquisque illud officium debet assumere, ad quod videt magis idoneum se esse. Surge igitur Salvatoris filia, tanquam una de filiabus Hierusalem, intuens Regem Salamonem in honore, quem sibi mater synagoga in Ecclesiæ nascentis ministerium reverenter exhibuit, ut insidentem aselli tergo universorum Dominum velut cum ramis olivarum, atq; palmarum pietatis operibus, virtutumq; triumphis jugiter comiteris. Unde Anselmus: Insidentem asello cœli & terræ Dominum comiteris: tantaq; fieri pro te obstupescens puerorum laudibus tuas inseras: clamans & dicens, hosanna filio David: Benedictus qui venit in nomine Domini. Quòd populus Christo cum laudibus obviavit, hoc olim per Regem David præfiguratum fuit: cui populus post cædem Goliæ obvians laudes exhibuit David Christum præfiguravit: qui Goliam, id est diabolum adversarium nostrum superavit: Hierusalem visio pacis interpretatur: per quam fidelis anima designatur: ad hanc Salvator noster omnī horâ paratus est venire, & nos Ei in occursum per contritionem debemus ire. Cui etiam laudes cantamus, quando pec-

Tres salvādi.

Beda in cap. 11. Marci.

Præeuntes & sequētes Christum.

Chrysost. hō. 37. operis imperfecti.

Facta Christi media.

Bern. sermo 2. in ramis palmarum.

Cantic. 3.

Figura in David. 1. Reg. 18.

cata nostra in confessiione recitamus: & ramos palmarum in manibus porta-
mus: quando corpora nostra in satisfactione castigamus: insuper & vesti-
menta nostra in via sternimus, quando temporalia pauperibus erogamus: &
cum floribus Ipsum honoramus, quando misericordiæ operibûs, & diversis
virtutibûs nos ornamus. Christum JESUM, qui venit in nomine Domini be-
nedicimus, quando pro beneficiis nobis collatis gratias agimus. Regem eũ,
& Dominum protestamur: si omnia opera nostra cum timore DEI, & re-
verentia operamur. *Pharisæi ergo*, invidiâ concitati: *dixerunt ad semetipsos*, id
est inter se & ad invicem. *Videtis quia nihil proficimus*: laborando & facien-
do contra Eum. *Ecce mundus totus post Eum abit*, sermo est hyperbolicus, ad
exprimendum quod multi sequebantur Christum: prophetabant, sed nescien-
tes: per hoc enim significatur quod totus mundus erat Eum secuturus. Hoc
Aug. tract. quidem secundùm Augustinum, est verbum Pharisæorum invidentium ut di-
51. in Joan. cant, *nihil proficimus*, scilicet in malitia nostra non valentes impedire Eum: &
secundùm eundem, Quid mirum & quid invidet cæca turba, quia post Eum
Chrysost. hõ. abit mundus, per quem factus est mundus? Chrysostomus autem vult, quòd
65. in Joan. hæc sunt verba Pharisæorum credentium, tamen occultè propter metum Judæ-
orum: & quòd dicunt hoc ut retraherent eos à persecutione Christi: ac si
dicerent, quantumcunque insidiamini, tantò Hic augetur & gloria Ejus in-
tenditur. Quid ergo non desistitis à tantis insidiis? quod quidem quasi idem
Acto. 5. est cum consilio Gamalielis: de quo habetur in actibus. *Et quidem de turba
Pharisæorum*, ex invidia quam contra ipsum conceperant, devotionem populi
ad ipsum, videre & laudem Ejus audire non volentes, *dixerunt Ei Magister
increpa & cohibe discipulos Tuos*, & turbas Te laudantes. Magistrum vocant,
quem tamen ipsi docere volunt: quasi dicerent. Si Tu justus & bonus esses,
talem applausum sustinere non deberes. Vilescat in ore tuorum laus Tua:
Beda ĩ c. 19. ideo eos increpa. Ubi Beda: Mira Judæorum dementia, quem Magistrum ap-
Lucæ. pellandum non dubitant, quia vera docentem noverunt, hujus ipsi discipu-
los quasi meliùs edocti redarguendos autumant: eumque corrigere quos
instituit suadent, quem signîs approbantibûs DEUM clarescere vident. Hæc
Dolor Ju- Beda Dolebant isti de laudibus Christi. Et primò de hoc quòd turbæ dice-
dæorum. bant Ipsum Benedictum, cùm ipsi reputarent Eum peccatorem. Secundò quia
turbæ dicebant Eum Regem, cùm ipsi reputarent Eum valde ignobilem.
Tertiò quia turbæ dicebant Eum venisse in nomine Domini, cùm ipsi re-
putarent Eum non esse à DEO, vel missum ab Eo. *Quibus ipse respondit*, &
prophetizando de futuro se rationabiliter excusavit. *Dico vobis quia si hi tacu-
erint, lapides clamabunt*: Quod & factum est. Nam quem homines vel timore,
vel perfidiâ confiteri trepidabant: Hunc durissima etiam elementa apertè præ-
dicabant. Crucifixô enim Dominô discipulîs, & notîs ejus prætimore re-
pressîs: & laudem Christi tacentibûs, terra mota, petræ scissæ, & monumen-
ta aperta, quasi perhibentes testimonium sanctitatis ipsius Christi morientis;
cùm DEUM & totius mundi Dominum clamabant & protestabantur. In quo
apparet duritia Judæorum & hominum, quia elementa compatiuntur Crea-
tori suo, & recognoscunt Eum. Vel mysticè, *si tacuerint hi*, id est Jtudæi, *la-
pides* id est Gentiles ad modùm lapidis duri, *clamabunt* laudes Christi: quod
factum est mortuô Christô: quia Judæîs mutîs factîs à laude Ejus. Gentiles
qui duri, steriles, & infructuosi erant: ac ligna & lapides adorabant, ad
Christum conversi ipsum laudabant & prædicabant: quia Centurio & alii,
qui erant cum Eo, visîs tot signîs sanctitatem Christi confessi sunt, dicentes:
Marci. 15. Verè Filius DEI erat Iste: verè hic homo Justus erat: quotidie Gentiles cla-
mant, & in Christi virtute laudare non cessant, Judæîs ex magna parte cæ-
catis, & laudem Christi tacentibûs. Vel moraliter, *si tacuerint hi*, id est cle-
rici: *lapides*, id est layci, *clamabunt*, & DEUM bonîs operibûs laudabunt, quod
etiam quotidie in plerisque videmus impleri. Sed illi qui Christum cum tan-
Mobilitas to triumpho susceperunt: non diù post contraria in Eo fecerunt. Turba e-
turbæ. nim mobilis est, & more fluctuum & ventorum movetur: quem modò ve-
Bernardus neratur: contra eum postea clamat & insurgit. Unde Bernardus? Ab eo-
sermo. 2. in dem populo, in eodem loco, & ipso tempore, paucîs diebûs interpositîs:
rãis palmar. primò cum tanto triumpho susceptus, postea crucifixus est. O quàm
dissimi-

dissimile est, tolle tolle crucifige Eum: &, benedictus qui venit in nomine Domini, hosanna in excelsis: quàm dissimile, Rex Israel: &, non habemus Regem nisi Cæsarem: quàm dissimile, rami virentes, & Crux: flores, & spinæ: cui priùs vestimenta prosternebantur aliena, ecce suis exuitur, & sors mittitur super ea. Væ tibi amaritudo peccatorum nostrorum, propter quæ diluenda tanta amaritudo necessaria est. Hæc Bernardus. Et quamvis Christus sæpe Hierusalem ascenderit, nunquam tamen aliquem honorem sibi exhiberi voluit, nisi modò cùm ad passionem ivit: ut ex hoc detur intelligi quòd in morte Sanctorum non est dolendum, sed potiùs gaudendum, & quòd sua passio erat sibi in gaudium, & in magnum festum: & persecutiones propter Christum debemus gaudenter appetere, mundanos autem honores vitare: sicut fecit Ipse qui Regium honorem fugit, & ad locum passionis gaudenter accessit. Sed cur Christus vadens ad mortem, tantum honorem recipere voluit, cùm alias honorem Regium respueret? Ad quod dicendum, quòd hoc ideo fecit ut se non meritum pati demonstraret: & ut Ille qui est in magnis honoribus vel divitiis constitutus, semper memoriam mortis habeat: quia vadit ad mortem, & nihil hinc præter saccum portabit secum: & qui tenet corpus suum in delitiis & ornatibus, cogitet quia vadit ad mortem, ubi vermes corpus comedent & lacerabunt. Item ut doceret quòd regnum suum de hoc mundo non esset ad quod profecto triumphô passionis & gloriâ resurrectionis pervenit. Unde Beda: Legimus in evangelio Joannis, quia refectæ de quinque panibus & duobus piscibus turbæ, voluerunt rapere Jesum, & constituere Eum Regem: sed ne hoc perficere possent, Ipse in montem fugiendo prædicavit Nunc autem ubi passurus Hierosolymam venit, non refugit eos qui se Regem faciunt: qui agmine glorifico, & hymnis DEI filio ac Rege dignis, ad civitatem Regiam ducunt: non reprimit voces eorum, qui regnum Patriarchæ David in eo restaurandum, & priscæ benedictionis dona recuperanda concinunt: ut quid ergo quod priùs fugiendo declinavit modò libens amplectitur: regnumque quod adhuc victurus in mundo suscipere noluit, jam exiturus per passionem Crucis de mundo, non negavit suscipere: nisi ut apertè doceret, quia non temporalis & terreni in terris, sed æterni in cœlis Rex est imperii, ad quod profecto regnum per contemptũ mortis, & gloriam resurrectionis, & triumphum ascensionis perveniret: hinc est enim quod post resurrectionem apparens discipulis ait: *Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra: & cætera*, ejusdem loci. Hæc Beda.

Honorẽ cur moriturus suscepit Christus.

Joan. 6.

Beda in cap. 11. Marci.

Mat. 28.

DE FLETU DOMINI SUPER HIERUSALEM, & ingressu in eam. Caput. XXVIII.

Immiscuit autem Dominus cum prædicta lætitia & fletum: nec suæ miserationis oblitus, cùm turba depromeret canticum, ipse super excidium civitatis assumpsit lamentum: miserebatur enim eorum qui omnes homines salvari vult, quod nobis non potuisset, nisi per aliquod humanum signũ evidens fieret. Effusæ enim lachrymæ sunt signum tristitiæ: unde istud Evãgelium in mense Augusto decantatur: quia civitas Hierusalem in isto mense priùs à Nabuchodonosore, deinde à Romanis destructa fuisse invenitur. Flevit etiam, & tanto honore sibi exhibitô lachrymas voluit commiscere, ut ostenderet, quia humana lætitia citò in fletum convertitur: & quòd omnia gaudia & honores mundi lachrymis, & doloribus sunt admixta. In cœlo quidem sunt omnia pura, in Mundo õnia mixta, in inferno õnia lugubria, idest flebilia vel lutulenta, idest lutô plena sordida vel fætida. Item ad dandũ exemplũ Prælatis, quòd quando assumuntur ad honores, pro cura populi potiùs debent flere suam imperfectionem, & populi defectionem, quàm gaudere de sublimatione temporali. Item ut lætitiam mundanam salubri tristitiâ temperemus: est enim mundana lætitia, sicut vinum purum, quod citò inebriat, nisi temperetur meditatione mortis, vel recordatione adversi futuri. Unde Ecclesiasticus: In die bonorum, ne immemor sis malorum. *Ut ergo appropinquavit*, non solùm corporis gressu, sed etiam compassionis affectu, *Hierusalem*, in qua

Luca 19. Mat. 21.

Eccles. 11.

in qua diu viguerat cultus Divinus: *videns*, non tanrùm oculô corporis, *civitatem*, & exteriorem ejus pulchritudinem: sed etiam oculô Divinitatis ipsā impiam civitatem in suam necem conspirantem, prævidens ejus casum & subversionem non de sua morte, quam illi machinabantur: sed de illius ruina & perditione *flevit*, scilicet fletu compassionis, *super illam*, tum propter mala culpæ, quæ ibi multiplicata fuerant, tum propter mala pænæ, quæ super civitatem & populum futura imminebant, *dicens. Quia si cognovisses*, scilicet ea quæ ego super te ventura cognosco, *& tu* scilicet fleres mecum ruinam tuam, quæ modò exultas: sicut ego, inquit, fleo qui omnia video, & futura cognosco: sic & tu fleres, si nunc ventura videres: quæ modò, quia nescis quod imminet exultas: quia Fons pietatis erat, lachrymas continere non poterat: nec ædificia planxit parietum, sed subversionem animarum. Cur verò modò exultat, ostenditur cùm subditur: *Et quidem in hac die tua*, id est in hac tua prosperitatis claritate, & in hoc modico tempore tibi prospero, in quo facies voluntatem tuam? assunt tibi ea, *quæ ad pacem tibi sunt*: non pectoris, nec æternitatis, sed temporis solùm & modico tempore duraturam: & ideo nunc gaudes, quia imminentia non vides. Cùm enim se carnis voluptatibus daret, & ventura non prospiceret: in die sua quæ ad pacem ei esse poterant, habebant. Est namque mundana pax, quàm diligunt impii, ut sinè timore peccent, & liberè suis voluptatibus vacent de qua in politicis dicitur, quòd rubiginem contrahunt, sicut ferrum pacem ducentes. Et attende quia tempus prosperitatis significatur hìc nomine diei singulariter: Postea verò dies adversitatis pluraliter, quia modica fuit prosperitas in comparatione adversitatis.

Pax mūdana

Cur autem bona præsentia ad pacem habuerit, manifestatur cùm subjungitur. *Nunc autem*, quasi modico præsenti tempore prosperitatis & pacis, *abscondita sunt ab oculis tuis*, tam corporalibus, quàm spiritualibus, scilicet mala quæ ventura sunt tibi: præsens enim prosperitas facit ne consideretur & præcaveatur futura adversitas: citò autem manifestabuntur & in brevi, quia gaudium hypocritæ instar est puncti. Si enim à cordis ejus oculis mala imminentia abscondita non essent, sic læta in præsentibus prosperis non fuissent. Cujus pæna, quæ de Romanis Principibus imminebat: adjuncta est, cùm dicitur. *Quia venient dies*, tribulationum, *in te*, id est contra te: *& circumdabunt te inimici tui*, scilicet Principes Romani, *vallô*, & circuitu, scilicet concatenaturâ de lignis & palis factâ: & hoc factum fuit in vindictam, quia caput Christi Judæi circundederunt spineâ coronâ: *& circundabunt te*, suâ potentiâ corporalî, & hoc in vindictam: quia Judæi circumdederunt Christum hortô cum gladiis & fustibus: *& coangustabunt te undique*, scilicet concludendo, & prohibendo introitum & exitum, ita ut nulla sit evasionis via: tanta autem fuit civitatis angustia, ut carnes filiorum manducarent: & hoc in vindictam, quoniam sitienti Christo acetum in cruce dederunt. *Et ad terram prosternent te*, turres & loca munitiora diruendo: & cuncta ædificia ad terram deiiciendo: & hoc in vindictam, quia corpus Christi mortuum oportuit sepeliri in terra, *& filios tuos*, id est Judæos qui in te sunt geniti, seu habitatores tuos *prosternent*, ad terram: aliquos occidendo, aliquos captivando: & hoc in vindictam, quia Christi filios Apostolos persecuti sunt: *non relinquent in te lapidem super lapidem*, scilicet funditus evertendo: & post omnia in perpetuum sunt dispersi, quia noluerunt sicut alii Christi in fide Ecclesiæ congregati. Cui etiam ex qua culpa fuerit pæna illata, subjungitur, *eô quod non cognoveris*, quia malitiâ & invidiâ excæcante, cognoscere noluisti, *tempus visitationis tuæ*, id est, Mei advētûs in carnem: veni enim visurus, & salvaturus te: quod si cognosceres, & in Me crederes, esses par Romanis, & ab omnibus erepta periculis. Si enim tempus gratiæ in adventu Christi cognovissent, Christo credidissent, nec supradictas calamitates sustinuissent: sicut omnes qui in Christum crediderunt, tūc evaserunt.

Dies cur singulariter & pluraliter dicitur.

Allegoricus sensus.

Secundùm sensum allegoricum, civitas hæc est Ecclesia, quæ tempore Antichristi, sic angustiabitur & prosternetur quòd pauci audebunt se Christianos confiteri quam Ecclesiam Christus visitat, quandocunque ad bonum eam excitat. Sed Ecclesia pro majori parte non cognoscit hoc cum effectu: propter quod Antichristi persecutio super eam venit, ad purgationem Electorum, & damnationem reproborum.

Moralis.

Secundùm verò sensum moralem,

ista

ista civitas est anima peccatoris, super quam flet Christus fletu compassionis. Si vero consideraret anima statum suæ culpæ, & quem statum pænarum in futuro expectet: ipsa cum Christo semet ipsam plangeret. Sed peccati delectatio tollit mortis repentinæ considerationem: districti judicii timorem, & pænarum inferni anxietatem: quæ vallatur in morte, & angustiabitur à spiritibus malignis, ut evadendi auditum invenire non possit: & ejus filii prosternentur idest cogitationes quibûs promittebat sibi longam vitam, honores, divitias, & hujusmodi: frustrantur & non relinquetur in ea lapis super lapidem, quia omnis ab illa cogitationúm suarum constructio dissipabitur, eò quòd non cognoverit tempus visitationis suæ cùm Dominus eam invitaret ad emendationem vitæ. Unde secundùm Gregorium, quod juxta historiam Dominus semel egit, hoc quotidie per electos suos in Ecclesia agit: plangit enim reprobos qui nesciunt cur plangantur: sed in malis exultant & lætantur: qui si damnationem suam, quæ ejis imminet, prævidérent: semetipsos cum lacrymis electorum plangerent, qui in perversitate sua diem suam hic habent cum pace, quia transitorio gaudent in tempore, & nullâ venturæ pænæ terrentur formidine. Supplicia autem sequentia: nunc ab oculis eorum abscontita sunt Quia futura quæ temporalem lætitiam perturbant prævidere refugiunt. Unde & si quæ est præsentis temporis, ita est agenda lætitia, ut nunquam amaritudo sequentis judicii recedat à memoria. *Venient autem dies*, quando ad ultionem & supplicia ducentur. *Quia non cognoverunt tempus visitationis suæ.* Perversã enim animã Deus visitat quotidie præceptô, aliquando flagello, aliquando verò miraculô: ut & vera quæ nesciebat, audiat: & aut dolore cõpuncta tædeat, aut beneficiis devicta, malũ quod fecit erubescat. Sed quia superbiens contemnit, & visitationis suæ tempus non cognoscit: illis in extremo vitæ inimicis traditur: cum quibus in æterno judicio damnationis perpetuæ societate colligatur: unde cogitandum valde est quantum erit nobis terribilis hora nostræ resolutionis, qui pavor mentis: quanta tunc omnium malorum memoria, quæ oblivio transactæ felicitatis, quæ formido & cõsideratio Judicis. Quid ergo esse nobis de præsentibus ad delectationem debet? quando simul cunctis trãseuntibûs non valet transire quod imminet, quando & hoc funditus finitur quod diligitur: & illud incipitur, ubi dolor nunquam finitur. Præter hanc sententiam Gregorii, possunt prædicta & aliter accipi: nam moraliter in culpa peccator primò vallatur, per hostis suggestionem exteriorem. Secundò circumdatur, per interiorem carnis impulsionem Tertiò coangustatur, per delectationis inflammationem. Quartò ad terram prosternitur, per consensum interiorem. Quintò filii occiduntur, per operum bonorum mortificationem. Sextò omnino diruitur, per peccati perpetrationem exteriorem. In pæna verò, primò vallatur per exteriorem tribulationem. Secundò circumdatur, per proprii corporis infirmitatem. Tertiò angustiatur, per animi & conscientiæ anxietatem Quartò ad terram prosternitur, propter salutis desperationem. Quintò filii occiduntur, per propinquorum dolorem & desolationem. Sextò totaliter evertitur, per mortem. In monte quoq; vallatur & circumdatur à dæmonibus: coangustatur à peccatis: dæmones enim omnia peccata non solum operis, verùm etiam locutionis & cogitationis ad memoriam sibi revocant: ut ad desperationem trahant: tunc etiam ad terram prosternitur, quia corpus incineratur, & anima in infernum detruditur: & filii, id est opera vel imitatores ejus, ut sint secum in pæna, sicut fuerunt in culpa: & lapis super lapidem non relinquitur, id est, cogitatio super cogitationem quæ contra eum non adducatur. Quia secundũ Gregoriũ. Ab anima perversa omnis constructio cogitationũ dissipatur: tunc enim ut in Psal. dicitur: *Omnes cogitationes impiorum peribunt:* & omnes machinationes cessabunt. Flevit ergo nunc bonus Dominus JESUS: sed & pro summæ pietatis dulcedine reseranda, Ipse Fons totius misericordiæ non solùm semel sed pluries flevit, & ex illis piissimis oculis ad omnium expiationem peccatorum lachrymarum fluenta uberrimè manando effudit. Legitur enim Dominum Jesum flevisse. Primo ex infantuli necessitate, in nativitate, secundùm illud Sapientiæ: *Primam vocem similem omnibus emisi plorans.* unde cantat Ecclesia: Vagit infans inter arcta positus præsepia. Secundò,

Gregor. hom 39. in Evãg

Visitatio Domini.

Pænæ peccatoris.

Dæmonum in morte tentatio.

Gregor. hom. 39. in Evã

Psal. 14. 5

Fletus Christi.

Sapien. 7.

cundò, ex immenso amore, in Lazari suscitatione, ex nimia compassione.
Tertiò, in hac solenni processione. Quartò, ex intimo dolore, in sua passio-
Joan. 11. ne preces cum lachrymis offerens ad DEUM. Hæc sunt quatuor flumina de
Paradiso egredientia, ad totius mundi ablutionem, refrigerationem, pota-
tionem, & fæcunditatem. Hi quatuor fletus Salvatoris possunt referri ad
quatuor species fletus, quæ quasi quatuor fluvii paradisi animam irrigant &
Hebr. 5. fæcundant. Primus est fletus, pro incolatu præsentis miseriæ. Secundus est
fletus compunctionis. Tertius, compassionis. Quartus, pro dilatione patriæ.
Primam fletûs speciem, significat fletus infantiæ Salvatoris. Unde Augustinus.
Puer qui nascitur incipit à ploratu, lachrymæ sunt testes miseriæ: nondum
Aug. serm. loquitur, & jam prophetizat. Fletus in cruce, signat fletum compunctio-
26. de verbis nis, quem debent habere illi qui sunt in cruce pœnitentiæ. Unde August.
Apostoli. Sciat se culpabiliter durum, qui deflet mortem amici, vel damna rei tempo-
ralis, & dolorem peccati non ostendit in lachrymis. Fletus super destructio-
ne civitatis, signat fletum quo flere debemus super miserorum calamitatibus,
Job. 30. & animarum ruinis, & perditionibus. Unde Job: *Flebam super eo, qui affli-
ctus erat, &c.* Fletus super Lazarum, qui ad vitam erat revocandus, & cui
Psal. 119. gloria erat differenda: signat fletum pro dilatione patriæ. Unde Psal. *Heu
mihi quia incolatus meus prolongatus est.* In fletu autem Domini, ostenditur quan-
tum flere debeant qui peccant, quando sic flevit qui nunquam peccavit.
Unde Cassio. Ubi Princeps tanta afflictione plangebat, quis illo flente nõ fleret:
eo gemente nõ gemeret? Et notandũ quod semper mala quasi ventura sunt pec-
Mala septẽ catori, per quæ si ea cogitaret, ad fletum incitari posset. Primum est, spo-
peccatori liatio omnium, quæ fit ei in morte, de quibus nihil secum feret. Secundum
ventura. est, occursus inimicorum, quia apprehendent eum inter angustias. Tertium
est, amissio status pænitendi & misericordiam consequendi. Quartum est, ma-
gna confusio, cujus confusionis causa poterit esse operum denudatio, vel be-
neficiorum Christi exprobratio, vel DEI & sanctorum derisio. Quintum est,
separatio reproborum ab electis. Sextum est, exclusio à gloria. Septimum est,
gehennalis pænæ miseria. Et valde flendum est pro peccatis, propter multa
quæ peccata inducunt peccantibus. Per peccata nempe homo Deum offen-
dit, consortium Sanctorum & Angelorum amittit, suffragia Ecclesiæ perdit:
animam interficit, diabolo se subiicit, & in infernum se demergit. Conspice
Contẽplatio igitur bene ipsum Dominum IEsum nunc flentem, & si potes fleas cum Eo,
flet enim largiter & fortiter quia non simulatè sed verè de ipsis dolebat. Cor-
de enim amaro dolebat & flebat illorum periculum æternale & excidium tẽ-
porale, quia non cognoverunt tempus visitationis suæ: quando per incarna-
tionis mysterium visitavit eos oriens ex alto, ut ipsum Dominum ac prædica-
tionem Ejus reciperent, sed magis usque ad mortem Eum persecuti sunt. O
cor durum væsanum & impium & tanquam verâ vitâ privatum, omnino
plangendum: cur more phrenetici, flente super te sapientia Patris, in tantis
miseriis lætaris & rides? Considera lachrymantem medicum tuum, & ut lu-
ctum unigeniti fac tibi planctum amarum. Deduc quasi torrentem lachrymas
per diem & noctem: non des requiem tibi, nec taceat pupilla oculi tui. Con-
spice etiam discipulos, quàm libenter & diligenter vadunt semper juxta Eum,
cum timore tamen & reverentia. Ipsi sui Barones & milites, Comites Domi-
nelli, & dextratores. Nec debes credere quòd ipso flente alii se potuerint à
lachrymis continere. Nobis fratres istæ lachrymæ Domini fiunt ut Magistrum
imitemur, & ab hoc tanto Præceptore nostro discamus quid in nostrorũ ini-
Luca 6. micorum morte, & ruina agere debeamus. Unde & ipse ait, *Diligite inimi-
cos vestros: benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus vos, & calumnian-
tibus vos.* Non tantum muros civitatis perituræ, sed & animarum ruinam &
perditionem flebat Jesus: nobisque exemplum dabat quid in tali negotio fa-
cere debeamus, cùm peccatorem aliquem in æternam damnationem ruere vi-
demus, de tali nempe Domini nostri JEsu Christi exempla sequentes, nos
quoq; flere debemus, & tantò ampliùs flere, quantò Ipse de seipso flere igno-
Cõpassionis rat. Si enim suas infirmitates intelligeret, & calamitates quæ ei superven-
virtus. turæ sunt cognosceret, utique & ipse plus aliis de se fleret. Iste fletus Do-
mini compatientis civitati de miseria, quæ illi imminebat præfiguratus fuit
olim

olim in lamentationibus Hieremiæ, qui desolationem ejusdem civitatis, per Romanos futuram, deflebat, sic & nos in afflictione proximorum, etiam inimicorum, ex compassione flere debemus: exemplo Christi, qui compassus est suis inimicis. Plus est compati afflictis, quod bona temporalia erogare, & impossibile est illum gratiam & misericordiam non mereri, qui scit afflictis cōpati, & eorum peccata deflere. Intravit ergo JEsus Hierosolymam, cum isto triumpho & honore turbarum, per supradictam portam auream, quæ est ad pedes templi, à parte vallis Josaphat. Hoc secundùm Chrysostomum, ipse faciebat, non pompam quandam ostendens, sed & prophetiam implens, & discipulos, propter mortem contristatos, & consolans, & monstrans quoniam hoc patitur volens. Ubi Rabanus: Hic introitus Ejus in Hierusalem fuit ante quinque dies Paschæ ubi notanda est concordia, non solùm in rebus, sed etiam in temporibus veteris & novi testamenti. Decima nempe die mensis primi agnus, qui in Pascha immolaretur, domum introduci jussus est quia & Dominus decima die ejusdem mensis: hoc est ante quinq; dies paschæ, civitatem in qua pateretur, erat ingressus *Et cùm intrasset Jesus Hierosolymam,* ut exhiberet salutem: *commota est universa civitas, dicens, quis est hic?* per hoc significatū fuit quòd intrante Jesu in Hierusalem Cœlestem, Angeli dicturi erant, quis est iste Rex gloriæ? Unde Origenes: Sed & quando intravit Jesus Hierosolymam veram: admirantes virtutes Cælestes, dicebant: Quis est iste Rex gloriæ? Hæc Origenes Dicebant ergo, *quis est hic,* quasi dicerent, iste non est talis ac tantus quod talia deberent sibi exhiberi. Mirabantur enim turbæ frequentiam, nescientes de eo veritatem: cui obviam cum laudibus occurrunt. Unde Chrysost. Meritò commovebantur, videntes rem mirabilem. Homo laudabatur quasi DEUS, sed DEUS laudabatur in homine: puto autē quod nec ipsi qui laudabant, sciebant, quid laudabant sed spiritus subitò ingressus in eos, nesciente anima, veritatis verba fundebat. Hæc Chrysost. Principes itaque sacerdotū, & majores indignabantur de reverentia Christo exhibita, & ob hoc tota civitas dicitur esse commota, quia factū majorū, dicitur esse factum totius civitatis, vel alterius communitatis. *Populi autem,* id est simplices & vulgares, quasi rationem de contrario reddentes, *dicebant: hic est Jesus Propheta à Nazareth Galilææ:* imo Dominus prophetarum: & ideo scilicet meritò debet honorari. Ecce confessio DEI à minoribus incipit, ut ad majores perveniat. Ubi Hieronymus: Aliis autem ambigentibus vel interrogantibus, vilis plebecula confitetur, *quia hic est Jesus Propheta à Nazareth Galilææ.* A minoribus incipiunt, ut ad majora perveniant, Prophetam enim Eum dicunt, quem Moyses sui similem dixerat esse venturum, à Nasareth autem Galilææ, quia ibi educatus fuerat ut flos campi nutriretur in flore virtutum. Hæc Hieronimus. Et postquam Dominus ingressus est Hierusalem, remisit animalia ad locum suum. Memoriam hujus processionis Dominicæ, recolit Ecclesia illa die. Egrediuntur enim fideles cum ramis, quasi obviam Domino, extra muros vel septa, usque ad crucem aliqui vadunt, in qua & ramos quos gestant affigentes deponunt, quasi diceret Ecclesia: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi.* Quandoque autem ideo eunt, & usq; ad crucem, quasi sic ostendatur eis nō esse sperandū in quantalibet gloria mundi, quia extrema gaudii luctus occupat, & deinde cum cruce in civitatem regrediuntur, pro eadem significatione illa die gaudio processionis subditur Evangelium Dominicæ passionis: fortè quia & Dominus exultationi inservit lamentum, & nos processioni passionem, quia passio fuit causa eversionis, pro qua flevit. In proximo ergo bella acturus, & de hostibus triumphaturus, cum triumpho & gloria, & ad impiam civitatē, & ad locū ceraminis Dominus venit, & certus de victoria ante bellum, quod fieri non solet, triumphum suscepit: unde & rami palmarum, cū quibus gloriosè susceptus est, propinquam victoriam super Principē mundi signant. Hodie ergo mater Ecclesia, duas recolit processiones. Prima fuit, quia Judæi Christum à monte Oliveti usque Hierusalem cum ramis olivarum & palmarum, & magnis canticis associaverunt: & ista processio magnæ reverentiæ, & honoris fuit, & hanc Ecclesia in Evangelio hodierno repræsentat. Secunda est, quia Judæi Christum ab Hierusalem ad montem Calvariæ, cum magnis opprobriis & irrisionibus deduxerunt, & ista processio fuit magnæ

Psalm. 23.

Origenes Tract. 15. in Matth.

Chrysost: hō. 38. operis īperfecti.

Hieronym. in cap. 21. Matth.

Galat. 6.

Prover. 14.

Triumphus Christi.

Processiones duæ diversæ.

gnæ ignominiæ & doloris, & hanc repræſentat Eccleſia in paſſione hodierna.
In iſtis proceſſionibus oſtenditur magna in Judæis multiplicitas voluntatis.
Nam in prima cum magna reverentia & devotione Ipſum ſupra aſellum po-
ſuerunt. In ſecunda Ipſum cum magna ignominia in patibulo ſuſpenderunt.
In prima, veſtimenta ſua in via ſtraverunt: in ſecunda, Chriſtum ſuîs veſtibûs
expoliaverunt. In prima ramos olivarum & palmarum Sibi obviam portave-
runt: in ſecunda ſpinas acutiſſimas Ejus capiti affixerunt. In prima appella-
verunt Eum Regem: in ſecunda negaverunt Eum, dicentes: *non habemus Regem*
Joan. 16. *niſi Cæſarem.* In prima appellaverunt Eum Salvatorem dicentes: oſanna, id eſt
ſalva obſecro: in ſecunda negaverunt Ipſum Salvatorem: quòd dixerunt qui
ſe ipſum ſalvare non poterat. In prima dixerunt Ipſum eſſe benedictum: &
in nomine Domini, ſcilicet Patris veniſſe in mundum: in ſecunda dixerunt
Ipſum eſſe malefactorem, & ideo ſe tradidiſſe Eum & crucis patibulo affigen-
dum. Ecce quanta inſtabilitas in iſtis fuit, quia quem tantum honoraverunt,
Proceſſionis poſt modicum ignominiosè tractaverunt. Sed propter gloriæ proceſſionem,
cauſæ. majorem habuit ex conſequenti vituperio confuſionem. Unde Bernardus
Bernardus Quid fuit quòd proceſſionem habere voluit, qui mox futurā noverat paſſio-
ſerm. 2. in nem? Proceſſio quidem meritò repræſentatur hodie, quia hodie facta fuit.
rāis palma- Paſſio verò cur addita eſt, quam ſextâ feriâ conſtat eſſe ſecutam? fortè ut a-
rum. marior eſſet paſſio, quàm proceſſio præceſſiſſet. Et iterum: Non ſine cauſa
Idē ſermone tam nova proceſſio mira quadam conjunctione additur paſſioni. Nam pro-
primo. ceſſio plauſum habet: paſſio verò planctum. Videamus quid conferat iſta
Actuum 1. conjunctio. Utiq; ut diſcamus in nulla unquam hujus ſæculi lætitia habere
fiduciam: ſcientes quoniam extrema gaudii luctus occupat, ſed in die bono-
rum, non immemores ſimus malorum. His enim mixtum eſt præſens ſæcu-
lum, non ſæcularibus tantùm, ſed etiam ſpiritualibus viris. Ideo qui cæpit
prius facere quàm docere: non modo verbîs, ſed etiam exemplîs oſtendens,
Eſa. 40. quia, *omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus quaſi flos fœni,* proceſſionis voluit glo-
riā ſublimari, quando ſibi imminere cognovit diem ignominioſiſſimæ paſſio-
nis. Spiritualibus autem ſpiritualia comparantur: in proceſſione quidem, Cæ-
leſtis Patriæ repræſentamus gloriam: in paſſione verò, monſtramus viam. In
proceſſione rapiemur in nubibus obviam Chriſto in àëra, quando ſuſcipie-
tur in Cœleſti Hieruſalem Chriſtus Dominus applaudentibus & acclamantibus
undiq; populis utriuſq; teſtamenti, quaſi qui præcedebant & qui ſequeban-
1. Cor. 2. tur: benedictus qui venit in nomine Domini. In proceſſione conſideraſti
quò properandū ſit, diſce in paſſione quò eundū ſit. Tribulatio nempe præ-
ſens, via vitæ eſt: via gloriæ, via Regni. Tolerabilē proinde laborē paſſionis,
reddit gloria proceſſionis: quoniā amanti nihil eſt difficile. Hæc Bernardus.

DE EIECTIONE VENDENTIUM ET EMENTIUM de Templo. CAPUT XXIX.

Matth. 21. VEnit autem JESUS directè ad Templum & intravit in ipſum. Ubi nota:
Marci 11. quòd Templum accipitur aliquando pro domo templi, quod divideba-
Joann. 2. tur in duas partes: una pars vocabatur Sanctum, ubi prope oſtium Sā-
& Lucæ 19. cti ſanctorum erat altare incenſi, ſeu thimiamatis, aurô tectum: menſa pro-
poſitionis, & candelabrum: alia pars erat Sanctum ſanctorū, ubi erat Arca te-
ſtamenti, & duo Cherubin. illam partem quæ dicebatur ſanctum, intrabant
quotidie Sacerdotes ad offerendum incenſum, & nulli alii. Intra Sanctū Sā-
Altare ho- ctorum ſolus ſumus Pontifex intrabat, & ſemel in anno. Aliquando autem
locauſtorum. accipitur Templum largè, pro quadam platea quadrata ante Templum, mu-
rô clauſa & dicebatur atrium ſacerdotum, ubi ſub divo erat altare holocau-
ſtorū ære coopertū: & iſtud intrabant nō ſolū ſacerdotes, ſed etiam Levitæ
eos in excoriatione, & ablutione hoſtiarum & conſimilibus adjuvantes: vul-
gares autē homines illud nō intrabant, ſed ad oſtiūm illius atrii animalia vi-
va ſacerdotibus offerebant. Iſta autem duo loca non intravit Chriſtus, quia
nō erat ſacerdos, nec Levita. Sed præter iſta duo loca erant adhuc duo alia,
ubi homines ſub divo in oratione erant, & in uno viri, & in alio mulieres o-
rabant, & iſta atria vocabantur nomine templi, & de hoc dicitur quod Jeſus in-
Actor. 3. travit in templū Dei, ac Petrus & Joañes aſcendebāt in Templū ad horā ora-
tionis nonā. *Intravit autē Jeſus* protinus *in Templū,* præcipuè propter tria. Primò,

Primò, secundùm Bedam, ut doceret nos formam Religionis, quam sequamur, scilicet ut quocunq; pergimus, primò domum orationis, si ibi est, adeamus, & per orationes DEO commendati, sic ad agenda negotia secedamus. Secundò, quia locus publicus erat, ubi posset inveniri: ostendens se non invitè, sed spontè pati. Tertiò, ut ostenderet quòd ruina urbis & populi, pro qua fleverat, maximè ex Sacerdotum culpa fuit, & inde radix perditionis processit. Hoc profectò innotuit, cùm post malorum imminentiū enarrationem protinus Templum ingressus est, ut de illo vendentes & ementes eiceret, in signum quòd Sacerdotes, tanquam indigni, essent de Templo & officio eiciendi. Sicut enim Templum est in Civitate: ita vita Sacerdotum in plebe. Unde secundùm Glossam: Simonia Sacerdotum, causa fuit destructionis judæorum. Sacerdotes enim avaritiæ suæ consulentes, in porticibus & atriis Templi hostias cujuscunq; generis vendebant, ne venientes victimas non habentes nihil offerrent, si hostias præstò non invenirent: & hoc faciebant ut vendita iterum oblata reciperent, & ne pauperes non solùm hostias, sed & unde emerent non habentes, excusationem pecuniæ non habitæ prætenderent: posuerant ibi numularios, qui mutuam sub cautione & spe alicujus doni pecuniam darent: sed quia lex non patiebatur ut à fratribus suis usuras acciperent: ideo quod non audebant dare ad usuram, dabant nomine collibiorum, ut sic pro numulariis collibistas facerent. Collibia autem dicuntur apud eos vilia munuscula, ut ciceris, & uvæ passæ, & pomorum, & his similia. Collibistæ igitur licèt pro illa accommodatione pecuniæ, non reciperent pecuniam ultra sortem: recipiebant tamen munera vel xenia, quasi quod in nummo non licebat, in his rebus quæ nummis coemuntur liceret: quod prohibuit Ezech. dicens: *Usuram & omnem superabundantiam non accipietis.* Sic & hodie multi prædictis sunt similes, usuram & simoniam sub nomine charitatis, vel gratitudinis palliantes. Valde periculosum est munera accipere, quia hoc est libertatem vendere. Unde Seneca: Quædam gratuita nobis videntur, quæ carissimè constant: pro quibus nosmetipsos impendimus: quæ emere nollemus si nobis domus nostra pro illis esset danda: si amœnum aliquod fructuosumve prædium: ideo nihil est cuiq; se vilius. Nostri essemus, si ista nostra non essent: quisquis nostrum tutam agere vitam volet, ista viscata beneficia devitet, in quibus miserrimi fallimur. Sapiens cùm primò videt munuscula, à theatro surgit, & scit magna parvô constare vilem prædam, magnô incommodô luimus. Beneficium accipere, libertatem vendere est. Hæc Seneca, ubi Chrysostomus. Hoc erat proprium boni filii, ut veniens primò ad domum Patris, & illi honorem redderet qui genuit eum. Et tu imitator Christi factus cùm in aliquam ingressus fueris Civitatem, primùm ante omnem actum ad Ecclesiam curras, & hoc erat boni Medici, ut ingressus ad infirmam Civitatem sanandam, primū ad originem passionis intenderet. Nam sicut de Templo omne bonum egreditur, sic & de Templo omne malum procedit. Quemadmodum Medicus quando primùm ingreditur ad infirmum, de stomacho ejus interrogat, & eum componere festinat, quia si stomachus sanus fuerit, totum corpus validum erit, si autem dissipatus fuerit, totum corpus infirmum est: ita si Sacerdotium integrum fuerit, tota Ecclesia floret, si autem corruptum fuerit, fides marcida est. Cor enim

Beda in cap. 21. Matth.

Cur Christus Templum ingreditur.

Simonia destruxit Hierusalem

Collibia.

Ezech. 22.

Usura palliata.

Seneca.

Chrysostomus hom. 37. Operis imperfe.

Templū primò petendū

Sacerdotes cordi & stomacho similes. enim & stomachus Sacerdotium intelligitur, quia in rebus spiritualibus per eas totus populus gubernatur. Sicut enim cor sapientiæ locus est; ita Sacerdotes receptacula sunt sapientiæ spiritualis. Et sicut stomachus accipiens cibum, coquit eum in semetipso, & per totum corpus dispergit, sic & Sacerdotes accipiunt scientiam sermonis, per scripturas, ex DEO & coquentes eam in se, id est; tractantes & meditantes apud se: universo populo subministrant. Videte ergo Sacerdotes quomodo vos componatis in verbo & opere, quoniam sicut in corpore si aliquod infirmum fuerit membrum, non omnino langvet & stomachus: si autem stomachus langvescit, omnia membra inveniuntur infirma: sic si aliquis Christianorum peccaverit, non omnino peccant Sacerdotes: si autem Sacerdotes fuerunt in peccatis, totus populus convertitur ad peccandum. Ideo si unusquisq; Christianorum pro suo peccato dat rationem, Sacerdotes autem non tantùm pro suis: sed & pro omnium peccatis daturi sunt rationem. Vidit arborem pallentibus foliis marcidam, intellexit studiosus agricola, quia læsionem in radice habet. Nam verè quemadmodum cùm videris arborem pallentibus foliis marcidam, intelligis quia aliquam culpam habet erga radicem: ita cùm videris populum indisciplinatum & irreligiosum, sine dubio cognosce, quia Sacerdotium ejus non est sanum. Hæc Chrysostomus. *Chrysostomus hom. 40. Operis imperfecti.* Valde ergo deflendi sunt Clerici quando cadunt, quia eorum casus est magis periculosus. Unde Chrysostomus: Nihil in tantum destruit Ecclesiam DEI: sicut Clericos laicis esse deteriores. Cernens ergo Dominus in domo Patris sui negotiationem seu latrocinium istiusmodi: ardore spiritûs concitatus: fecit sibi flagellum de funiculis, & ejecit Ipse Dominus Templi vendentes & ementes de Templo, cum hostiis suis, & mensas trapezitarum, & Cathedras vendentium columbas evertit, nec aliquod vas DEO non dicatum & sacratum, mercandi gratiâ per Templum transferri permisit. *Vasa à Domino proscripta à têplis* Interdixit quidem de vasis mercationis, & humanis usibus applicandis: non de vasis DEO dicatis, quia vasa Divino cultui deputata, debebant ibi, & non alia esse. Ergo nec cophini, vel alia utensilia communia, per Ecclesiã debent deportari. *Beda in cap. 11. Marci.* Unde Beda: de vasis dicit illis, quæ mercandi gratiâ inferrebantur. Cæterum absit, ut vasa DEO dicata Dominus ejiceret de Templo, vel introferri prohiberet in Templum: sed potiùs ubi futuri sibi examinis insigne prætendit exemplum, immunda & profana eliminata vasa de Templo, ac ne ampliùs inferantur prohibet, quando non solùm de Ecclesia omnes repellet, ac deturbabit reprobos: verumetiam ne ultra ad turbandam Ecclesiam intrent æterno eos verbere compescit. Sed & in præsenti hæc est vera domus Domini: id est; cordis fidelium purificatio, ut non tantùm peccata, quæ inerant, Divinitus immissa compunctio tollat: sed etiam ne ultra repetantur, Divina in eis gratia perseverans adjuvet. Hæc Beda. *Ejectio secũda acrior.* Et hæc fuit secunda ejectio. Bis enim legitur Dominus hoc fecisse, ad significandum, quòd eiciendi sunt tales ab Ecclesia militante per sententiam, & à triumphante per pœnam. Ubi Theophilus: Hoc etiam Dominus fecit in principio prædicationis suæ: & nunc iterùm illud fecit quod ad crimen & in maximam redargutionem judæorum redundat: quia non fuerunt ex priori admonitione castigati: & cùm Dominus hoc totiens fecerit, ipsi minimè se correxerunt: Unde Chrysost: In quo minor est

eſt excuſatio judæorum: quoniam cum bis hoc idem feciſſet, mo-
rabantur tamen in ſua dementia, Hæc Chryſoſt. Unde in prima *Chryſoſtom*
ejectione ejecir tantùm vendentes: & ex hoc nobis datur fiducia im- *hom. 68.*
petrandi: ut quid enim vellet, Dominus ibi nos orare: niſi ipſe vel- *in Matth.*
let nos audire? hìc autem duriùs agendo, etiam ementes qui nume-
rò erant plures. In prima etiã expulſione, eos appellaverat nego-
tiatores: ſed ut ſtatim patebit, hìc acriùs reprehendendo, appellat
latrones: dans per hoc exemplum Prælatis, quòd duriùs debent ar-
guere ſecundùm peccatum quàm primum: quia gravius eſt (cæte-
rìs paribûs) ratione ingratitudinis. Hìc etiam & in prima ejectio- *Auſteritas*
ne major ſeveritas, & rigor & auſteritas de Chriſto exprimitur, quàm *hôc factô*
nuſquam alibi de eo legitur: quia ſecundùm Chriſoſto. In propriis *Chriſti.*
injuriis eſſe quempiam patientem: eſt laudabile: injurias autem DEI *Chryſoſtom9*
diſſimulare, nimis eſt impium. Unde Chriſtus injurias ſuas patien- *hom. 5. ope-*
ter ſuſtinuit: injurias autem Patris ſui nullatenus diſſimulavit. Hæc *ris imperfe.*
flagellatio & ejectio malorum de Templo, olim præfigurata fuit in
Heliodoro, qui cùm audacter manu armata Templum intraſſet, ut
illud ſpoliaret: quidam advenientes eum flagellaverunt, & tanquam
mortuum reliquerunt. Heliodorus flagellatus fuit propter Tem- *Heliodorus.*
pli ſpoliationem, judæi propter uſuræ palliationem. Moraliter au- *Morale.*
tem per hunc actum Chriſti datur intelligi, quòd DEUS quotidie
ſuam Eccleſiam intrat, & qualiter ibi unuſquiſq; converſetur atten-
dit. Caveamus ergo ne in ea riſibus & fabulis vel aliis illicitis va-
cemus: ne improviſus veniens nos flagellet, & de Eccleſia ſua ac
demum de Regno eiciat & expellat. Nam qui peccata peccatis
addit, quaſi funem quô hìc vel in futuro flagellatur, vel ligetur,
connectit. Funiculi ergo quibus mali eiciuntur, ſunt incrementa *Proverb. 5.*
actionum malarum: quia funiculis peccatorum ſuorum unuſquiſq;
conſtringetur. Unde Auguſtin. Ergo quando aliquid patiuntur pro- *Aug. tract.*
pter iniquitates ſuas, hi qui vel ficte bonum, vel apertè malè faci- *10. in Joan.*
unt in Eccleſia: agnoſcant quia Dominus fecit flagellum de reſti-
culis peccatorum ſuorum, & admonet eos ut mutent ſe, ne ſint ne-
gotiatores: ne tandem audiant, ligate illis manus & pedes, & proi-
cite in tenebras exteriores. Hæc Auguſtinus. In hoc quòd Domi-
nus expulit de Templo boves, & oves, & nummularios, & venden-
tes columbas evertit, Myſticè deſignatur, quòd Prælati conſtanter,
debent reprimere hypocritas, pelles ovinas ſimulantes, tyrannos
cornu ſuæ potentiæ bonos ventilantes: uſurarios & ſimoniacos do-
na Spiritus Sancti, quæ per columbam intelliguntur, vendentes Ma-
ximè autem ex hoc facto Domini enormitas ſimoniacæ pravitatis *Simoniaci*
oſtenditur: quia nuſquam alibi corporaliter reſtitiſſe, & alios impu- *expellendi.*
liſſe vel ejeciſſe narratur. Si igitur eum in hoc quoq; imitari vo-
lumus, ſi non aliter poſſumus, etiam violenter ſimoniacos ab Ec-
cleſia pellere debemus: ſi tamen vires ſuppetant, quibus hoc ſine
Eccleſiæ detrimento facere valeamus. Audite hæc ſimoniaci, audi-
te negotiatores nefandi: aut à negotiis ceſſate, aut de Templo exi-
te. Vos nummularii eſtis, vos columbas & gratiam Sancti Spiritus
venditis, vos ſine nummo, & pretio nihil agitis. Omnes quidem ſi-
moniaci à Templo D E I, vel ante humanos, vel ante D E I *Clerici ſæcu*
oculos eiciuntur, & DEI donô privantur. Similiter Clerici & Reli- *laribꝰ deditI*
gioſi, qui in Templo DEI ſunt deputati: ſi ſæcularibus & terrenis
negotiis ſe implicent, meritò ejectionem à DEO, & ejus indigna-

tionē timere debent. O quanta mala gerunt hodie in Ecclesia: quæ
Beda in cap. 11. Marci. si Dominus invenisset utiq; graviter punivisset. Unde Beda: Ejecit commercia rerū humanarū de domo illa, in qua Divinas tantū res agi, hostias & orationes Deo offerri, verbum Dei legi, audiri & decantari præceptū erat. Et quidem credendum est: quia ea tantùm vendi vel emi repererit in Templo, quæ ad ministerium necessaria essent ejusdem Templi: juxta quod aliàs factum legimus, cùm idem Templum ingrediens invenit in eo vendentes, & ementes oves, boves, & columbas: quæ nimirum omnia non nisi ut offerentur in domo Domini, eos qui de longè venerant ab indigenis comparare credendū est. Si ergo Dominus nec ea volebat in Templo venūdari, quæ in Templo volebat offerri: videlicet propter studiū avaritiæ, sive fraudis, quod propriū solebat esse negotiatorū facinus: quanta putas animatversione puniret, si invenisset ibi aliquos risui vel vaniloquio vacantes: aut alii cuilibet vitio mancipatos? Si enim ea quæ alibi liberè geri poterant, Dominus in domo sua (videlicet temporalia negotia) geri non patitur: quantò magis ea quæ nusquam fieri licèt plùs Cœlestis iræ merentur, si in ædibus DEO sacratis aguntur?
Morale. Hæc Beda. Moraliter tempore isto Sancto, appropinquante pascha te judæorum, id est; confitentium: *Ascendit JESUS Hierusalem*, id est; cor humanum vel animam sanctam, & devotam, per gratiæ sublimationem elevatam: nam Hierusalem in alto sita est. Unde dicitur, ascendit. Templum in Hierusalem, est eminentior pars animæ: puta superior pars rationis, quæ soli DEO & æternis debet intendere: illuc ascendit DEUS per effectum Sacramenti, vel etiam suâ præ-
Quatuor ex templo animæ pel. ēda sentiâ spirituali animam visitando. Sunt autem quatuor præcipuè quæ Christus in Templo spirituali non patitur, designata per quatuor quæ invenit in Templo materiali: & sunt quatuor defectus, etiam in viris Religionis quandoq; reperti. Primum, est nimia sollicitudo temporalium in acquirendo ipsa, & conservando: hoc significatur per æs quod Christus effudit de Templo. Non autem sollicitudo temporalium simpliciter prohibetur: sed nimia & ne in Templo sit, id est; in mente quæ solis æternis debet vacare. Unde quando temporalia in hoc Templo habentur, peccatur moraliter: quia creatura ponitur locò Creatoris, & temporalia, locò æternorum. Secundum est, incautus usus temporalium, & incircumspecta consideratio de evitandis periculis: quod signatur per bovem, qui cùm libenter herbas comedit, quandoq; nociva in herbis abscondita devorat & deglutit. Sic plerumq; accidit cùm utimur temporalibus, volendo accipere id quod est necessarium: quia latet sub necessitate superfluitas & voluptas. Tertium est, timor inordinatus & stolidus: quod signatur per ovem, in qua plùs abundat privatio intellectûs quàm in aliis quadrupedibus: & si tempore tonitrui remanet
Ovis. sola & fuerit imprægnata, abortit præ timore. Sic homines nimis timidi, abortiunt fructum profectûs spiritualis. Quartum est, inexpeditio vel tarda progressio, in expletione operum virtuosorum: & hoc significatur per columbam, quæ nimis deliberat de volatu, collum undiq; circumflectendo & circumspiciendo ad quam partem ire velit: sed sæpe interim sagitta eam percutit, vel accipiter rapit: sic accidit hominibus pigris & inexpeditis. Sed talia à Christo in suo in-
Funiculus flagelli triplex. gressu à Templo animæ expelluntur: facit enim flagellum de funiculis tribus, quorum primus est infirmitas corporalis: secundus, tribulatio

bulatio cordialis: tertius, ex instinctu Divino admonitio spiritualis. Hôc flagellô Christus prædicta quatuor ab anima fugat & eicit: & nihilominus Cathedras & mensas evertit, ne facilem ingressum habeant: *& dixit eis*, quos de Templo ejecerat. *Scriptum est*, scilicet in Esaia: *Domus mea*, id est; nomini & cultui meo dedicata: *domus orationis vocabitur*: non rapinæ vel furti, non negotiationis & vanæ locutionis, vel spectaculi. Et ex hoc datur nobis magna fiducia impetrandi. Ut quid enim vellet Dominus, ibi nos orare, nisi ipse vellet nos exaudire? In hoc etiam ostendit se illis DEUM esse: quia Templum solius DEI est domus. Ubi Ambrosius. DEUS enim Templū suū non mercationis vult esse diversorium: sed domicilium sanctitatis. Et Origenes: In quo non debent vendere & emere: sed orationibus tantùm vacare, qui congregantur in domo orationis. Nemo ergo, ut ait Augustinus: in oratorio aliquid agat, nisi ad quod factum est: unde & nomen accepit. Sed heu nunc domus DEI, domus dissolutionis & cupiditatis potest vocari. Ideo subditur: *Vos autem fecistis illam speluncam latronum*: latrones enim non curant nisi de lucris temporalibus, quôcunq; modô acquirant, & ideo in speluncis se abscondunt. Unde Gregorius: Domus orationis, spelunca latronum facta fuerat, quia ad hoc in Templo assistere noverant, ut aut non dantes munera studerent corporaliter persequi, aut dantes spiritualiter necare. Templum quoq; & Domus DEI est ipsa mens, atq; conscientia fidelium. Quæ si quando in læsione proximi, perversas cogitationes profert, quasi in spelunca latrones resident. Et non jam domus orationis, sed spelunca latronis est, quando relicta innocentia & simplicitate sanctitatis, illud conatur agere, unde valeat proximo nocere. Hæc Gregorius. Spelunca latronum, dicitur esse locus, ubi spolia quæ latrones rapiunt congregantur, & hoc fecerunt Sacerdotes de Templo, quia non curabant de cultu DEI, sed magis de excoriatione populi: & hoc per astutias varias & exquisitas. Simpliciter & hodie Clerici plus curant de suo lucro, quàm de Ecclesiæ servitio. Sicut enim magni latrones in speluncis suis existentes, quando sciunt transire aliquos parùm habentes, non exeunt de speluncis, sed mittunt famulos suos ad expoliandum illos, quando verò sciunt transire homines multum pecuniosos, currunt illuc de primis ad illos. Sic multi Canonici & Clerici, quando sciunt lucrum magnum, currunt ad Ecclesiam: sed quando lucrum est modicum, remanent in domibus, & se subtrahunt, ac Clericos suos ad Ecclesiam mittunt. Et nota quadruplicem usum Ecclesiæ, quia primò est domus reconciliationis, quò ad pœnitentes, secundùm illud Genesis, non est hìc aliud nisi domus DEI & porta Cæli. Secundò, orationis, quò ad proficientes, sicut dicitur hìc. Tertiò instructionis quò ad perfectos, secundùm illud Esaiæ: *Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum DEI Jacob, & docebit nos.* Quartò, jubilationis & laudis, quo ad omnes secundùm illud Psalmi. *In Ecclesiis benedicite DEO*, & illud: *Beati qui habitant in domo tua Domine.* Sed fit spelunca latronum, secundùm quadruplex latrocinium, vel scripturarum, quando corrumpuntur, ut ab hæreticis, vel gratiarum, quando Sacramenta venduntur, ut à simoniacis, vel præbendarum, quando emuntur, ut ab ambitiosis, vel pecuniarum quando malè expenduntur, ut à voluptuosis. Vel secundùm Hierony Latro est, & Templum DEI in Latrocinium seu latronum specum

Esaia 56.

Ambros. in cap 19. Luc.

Origenes tomo 11. in Joan.

Aug. serm. de templi dedicat.

Spelunca latronum.

Gregor. hom. 39. in Evan.

Clerici latronib9 similes

Ecclesiæ us9 quadruplex.

Genes. 28.

Esaia 2.

Psal. 67.

Psalm 83.

Latrociniū quadruplex.

Hieronymus in Matth cap. 21.

covertit, qui lucrū de Religiosis sectatur, hoc lucrū sectātur, aliqui per studiūscientiæ, ut quæstuarii advocati, aliqui per fortitudinē potentiæ, ut nobiles, aliqui per oblationem munerū, ut Divites mundi. De his omnibus dicit Joannes: Quotquot venerunt, fures sunt & latrones. *Et accesserunt ad Eum cæci & claudi in Templo*, testes vocis & laudis puerorum, & *sanavit eos*, ut quod pueri clamabant verbîs & ore, ipse ostenderet factîs & opere, quasi etiam testis ipsorum. Clamabant enim hosanna, id est; salvifica: quibus per opera respondit, quia salutem tribuit. Ac si diceret: Bene clamatis Salvatorem: quia ecce do salutem. Moraliter cæci sunt ignorantes, claudi verò rectitudinem justitiæ dimittentes: & isti curantur per JESUM, & per bona consilia, & hortamenta sectatorum Ejus. Considera nunc quòd Dominus cum magno honore receptus, propter exhibitam sibi reverentiam non dimisit justitiam: quia mox Templum intravit, & omnes vendentes, & ementes inde ejecit: nec propter severam justitiam omisit suam misericordiam, quia mox cæcos & claudos sanavit: propter quod datur intelligi, quod Judex & Prælati propter impensum sibi favorem, non debent dimittere justitiæ rigorem: nec propter rigorem justitiæ, debent dimittere dulcedinem misericordiæ. *Videntes autem* & admirantes *principes Sacerdotum, & scribæ mirabilia quæ fecit JESUS*, in tantæ multitudinis de Templo ejectione, in cæcorum & claudorum sanatione, & pueros clamantes in Templo, ipsum scilicet esse verum Christum, & dicentes: hosanna Filio David (ipsi enim pueri & cæteræ turbæ cum laudibus Christum usq; in Templum deduxerunt) moti contra ipsum rancore & invidiâ, indignati sunt: quia mali de laude bonorum dolere consveverunt. Ubi Chrysostomus: Qui ingrediebatur ut homo, laudabatur ut DEUS. Qui celabatur in carne, demonstrabatur in voce. Quem malitia Sacerdotum, quasi hominem, blasphemabat: hunc innocentia parvulorum, quasi DEUM, exaltabat. Quantùm autem Ille glorificabatur, tantùm Sacerdotes invidiâ torquebantur, & Illius honor fiebat illis tormentum. Sic enim est res, quando boni in sua virtute laudantur; mali in sua invidia cruciantur. Hæc Chrysostomus. Cumq; manus non auderent timore populi in Eum injicere, nec miracula manifesta impugnare: arguebant tamen Eum de applausu, quem sustinebat circa se, & testimonium populi atq; puerorum clamantium, hosanna Filio David, vertebant in calumniam: quòd videlicet hoc non dicitur nisi soli Filio DEI. Unde dixerunt ei, *audis quid isti dicunt?* Quasi dicerent: Talem laudem de te meritò non deberes sustinere: quia si Tu justus & bonus esses, talem gloriam & applausum declinares. Ubi Chrysosto. Et nimirum hoc Christi erat dicere ad eos: Non auditis quid hi dicunt? Sicut enim DEO cantabant illi pueri. Et iterum & vos videtis quæ ego facio. Illos loquentes attenditis, me facientem non consideratis. Ego factis interpretor voces illorum. Hæc Chrysosto. JESUS autem dixit eis: *Utique*, scilicet audio, & audire debeo: quia hoc est ex Divina præordinatione, secundùm quod scribitur in Psalm. *Nunquid enim legistis ibidem: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem.* Et benè dicit, perfecisti, laus enim inhoata fuit à turbis in via. Profert autem de Psalmo exemplum, ut tacente Domino testimonium scripturarum firmaret dicta puerorum: quasi diceret. Vos qui estis legisperiti, debetis scripturam hanc scire: & perconsequens me non repre-

Joan. 10.

Moraliter.

Honor non repressit justitiam.

Chrysostom. hom. 38. Operis imperfecti.

Psalm. 8.

Chryſoſtom 9 hom. 38. op. 1 ris imperfe. *Pſal. 130.*

reprehendere. Ubi Chryſoſto. Intelligimus quia infantes dicebantur, non ætate, ſed ſimplicitate cordis. Infantes enim lactentes nec intelligere aliquem, nec laudare poſſunt. Lactentes enim dicebantur, quoniam quaſi lactis ſvavitate, ita mirabilium delectatione excitati, clamabant ſicut ſcriptum eſt: ſed exaltavi animam meam ſicut ablactantes ſuper Matrem ſuam: Lac enim dicitur opus miraculorum: quia miracula nullum laborem videntibus ponunt, ſed videntes admiratione delectant, & ad fidem molliter invitant. Panis autem eſt doctrina perfectæ juſtitiæ, quam accipere non poſſunt, niſi exercitati ſenſus circa res ſpirituales. Hæc Chryſoſto. Et omnis ſimplex doctrina lac dicitur: quia delectat, & faciliter capitur, ſicut lac ſine dolore genitricum ſugitur.

DE DUOBUS MINUTIS VIDUÆ, ET DE *Phariſæi & publicani oratione.* CAPUT XXX.

Lucæ 21. Marci. 12. & Lucæ 19 *Gazophylac.*

ET ſedens JESUS contra *gazophylacium*, id eſt; Divitiarum repoſitorium, *aſpiciebat eos qui mittebant* & ponebant munera ſua, id eſt; oblationes in illud. Erat autem gazophylacium arca, foramen deſuper habens, juxta altare ad dexteram poſita, in qua mittebatur & ſervabatur pecunia pro ſuſtentatione ædificiorum Templi, & aliis quæ erant ad Templum & miniſteriũ neceſſaria: nec non pauperibus & viduis inde nutriẽdis, ac pro Sacerdotibus & Miniſtris. Dicitur autẽ Gazophylaciũ porticus, ubi tales arcæ & oblationes ſervabantur: de quo etiam alibi in Evangelio dicitur: *Hæc locutus eſt JESUS in gazophylacio, docens in Templo.* Unde Beda: Quia ſermone Græco phylaxe ſervare dicitur, & Gaza lingva Perſica Divitiæ vocantur: Gazophylacium locus appellari ſolet, quô Divitiæ ſervantur, quo nomine & arcam in qua donaria populi congregabantur ad uſus Templi neceſſarios, & porticus in quibus ſervabantur appellabant. Hæc Beda. Et cùm multi Divites multa mitterent: *videns quandam viduam pauperculam mittentem ærea minuta duo*, id eſt; duos nummos æreos, valentes quadrantem, ſeu quartam partem ſicli, ſcilicet obolos quinque, quos cum ſudoribus ad diuturnum victum acquiſierat, *dixit* diſcipulis quòd plùs omnibûs miſiſſet: quia miſerat de penuria ſua, & ſibi neceſſaria omnia quæ habuit, & totum victum ſuum, id eſt; omnia neceſſaria corpori, ſine quibus non eſt vivere, ſe de cætero in totum committens DEO. Alii verò ex ſuperabundanti ſibi & ſuperfluo miſerunt: quod non debebant retinere, ſed erogare. Non dicit quòd miſerunt, quod abundat: ſed ex eo quod abundat illis, & ex abundanti: ad denotandũ quòd nõ dederũt totũ ſuperfluũ, ſed partẽ modicã. Sacerdotes quippe qui erãt avari, docebant quòd ille qui plùs offerrebat in Templo, abſolutè loquendo, plùs habeat de merito: quod falſum eſt: quia quantitas meriti non accipitur ſecundùm quantitatem doni abſolutè, ſed per comparationem & facultatem dantis, & promptitudinẽ ſuæ volũtatis, & devotionis. Unde ſecundũ doctrinam Sacerdotũ, multi Divites jactabant munera multa & magna: ſed ſecundùm Chriſti ſententiam vidua hæc pauper plus omnibûs miſit: non abſolutè loquendo, ſed conſiderata facultate & bona voluntate ſua: non effectu ponderis,

Joan. 8. *Beda in cap. 21. Lucæ.* *Munerum pretia.*

ſed effectu devotionis: non plus in quantitate, ſed in charitate, ut dicatur plus, quia ampliori deſiderió & fervore: quod enim potuit, miſit: & quod non potuit, deſideravit: item plus comparatione, quia totum dedit: item plus dati qualitate, quia de ſibi neceſſario: item plus Divina acceptatione, quia Chriſtus plus approbavit. Præfertur ergo Divitibus vidua paupercula: quia plus eſt pauperi

Vidua plus dediſſe probatur cæteris. dare modicum, quàm diviti dare multum: ſicut plus eſt puero ferre pondus parvum, quàm forti viro ferre magnum: & DEUS plus attendit dantis affectum, quàm donum: & plus ponderat quantitatem devotionis quàm muneris. Unde Hierony. Non quantum ſed ex quanto, dederis conſiderat DEUS. Et Gregorius. Cor namquè & non ſubſtantiam penſat DEUS, nec perpendit quantum in

Hieronym. in cap. 12. Marci. Ejus ſacrificio: ſed ex quanto proferatur. Vnde etiam Chryſoſtomus: Non etiam paucitatem oblati: ſed copiam affectus intuitus eſt DEUS. Quod ſi nequis tantum offerre, ſicut & vidua: offer

Gregorius. ſaltem totum ſuperfluum. Hæc Chryſoſtomus. Si autem bina minuta, quæ vidua miſit in arcam, plus omnibûs muneribûs DEO placuerunt: ſic amor DEI & proximi omnia vincit, qui ſemper in arca cordis ſervari debet: per duo etiam minuta animam & corpus

Morale. accipere poſſumus, quæ devotè DEO offerre debemus. Moraliter autem hæc vidua pauper, dici poteſt perſona ſimplex, carens divitiis & ſcripturarum notitiâ: quæ tamen apud DEUM plus meretur orationibûs, & vitâ, quàm potentes in temporalibus & magna

Auguſtinus lib. 8. confeſſionum c. 6. & 8. ſcientia. Unde cùm Auguſtinus legiſſet vitam Antonii, dixit: Simplices & indocti rapiunt Cœlum, & nos cùm literis noſtris demergimur in infernum. Iſta quoque vidua ſignat cujuslibet fidelis animam, quæ nunc debet ſe reputare viduam quamdiu eſt ab amplexibus ſponſi ſui Chriſti ſeparata: & ſicut vidua ducit ſemper vitam lugubrem, & induit veſtes viduitatis ſuæ: ſic anima devota debet eſſe in luctu pœnitentiæ, & corpore & mente in humilitate. Hæc debet offerre Chriſto duo minuta: ſcilicet affectum compaſſionis verbi & facti: & quandoque verbum compaſſionum bene valet factum, & quandoque melius eſt quàm datum. Unde Theophilus: Vidua iſta anima hominis eſt, relinquens ſatanam, cui ſerat adjuncta, quæ mittit in templi ærario duo minuta, carnem ſcilicet & mentem: carnem quidem, per abſtinentiam: mentem verò, per humilitatem: ut ſic audire valeat quòd totum victum ſuum poſuit, nihil de ſuo relinquens

Beda ī c. 21. Lucæ mundo. Ubi & Beda Hic nobis locus moraliter quidem intimat, quàm ſit acceptabile DEO, quicquid bonô animô attulerimus. Juxta verò leges allegoriæ, divites Judæos deſignant de juſtitia legis elatos. Vidua pauper, Eccleſiæ ſimplicitatem deſignat, quæ rectè paupercula vocatur: quia vel ſuperbiæ ſpiritum, vel concupiſcentias temporalium: vel peccta tanquam mundi divitias abiicit. Vidua verò, quia vir ejus pro ea mortem pertulit, hæc in gazophylacium æra mittit minuta: quia in conſpectu Divinæ Majeſtatis cum dilectione DEI & proximi, ſeu fidei orationiſque munera defert: quæ conſiderata propriæ fragilitatis minuta, ſed merito piæ devotionis accepta, cunctîs ſuperborum Judæorum operibûs præſtant: ex abundantia ſibi Judæus mittit in munera DEI, qui de juſtitia ſua præſumens hæc apud ſe orat, quaſi non apud Deum: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri homi-

Luca 18. num raptores, injuſti. Omnem autem victum ſuum Eccleſia in DEI munera mittit: quia omne quod vivit, non ſui meriti, ſed DEI eſſe muneris intelli-

Ibidem. git dicens, *DEUS propitius eſto mihi peccatori.* Hæc Beda. *Dixit autem tunc Jeſus & ad quoſdam,* quaſi ſingulares, & ſe aliis præponentes, *qui in ſe confidebant,* & de propriis meritis præſumebant, *tanquam juſti*, pro operibus ſuis exterio-

ribus

ribus, *& aspernabantur cæteros*, tanquam injustos, & sic dupliciter superbiebant: scilicet quia de meritis confidebant, & quia cæteros despiciebant, ideo justi non erant: quia humilitatem sine qua nullus justus est non habebant: parabolam de pharisæo apparente justo, & publicano ascendentibus in Templũ & orantibus. In Templum ascendebant: quia Templum in alto situm erat, & ascensum quindecim graduum habebat, *ut orarent*, quia hic est finis debitus eundi ad Ecclesiam, scilicet ad orandum, non ad confabulandum, non ad vanitates videndum. Pharisæis quippe loquebatur Dominus: qui inde pharisæi, id est, divisi dicuntur, quia apparentes justi, se præ cæteris meliores esse putabant. His autem unum pharisæum Dominus opposuit, in quo quasi in speculo cæteri quales erant videre potuissent. Et fortasse idem Ipse præsens ibi erat, de quo Dominus ista dicebat. Ubi Theophilus: Causâ igitur confidentium in se, non autem totum attribuentium DEO, sed ob hoc cæteros contemnentium, parabolam proponit: ostendens quòd justitia quamvis hominem approximet DEO, si tamen assumat superbiam, ad infirmum deiicit hominem. Est autem superbia, DEI contemptus. Quotiens enim aliquis non DEO, sed sibi adscribit bona quæ facit: quid est aliud quàm DEI negatio? Hæc Theophilus, Pharisæus superbus se jactabat, & justificabat: alios accusabat, & se eis præferebat, dicens: *DEUS gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum. Jejuno bis in sabbato*, idest in septimana: *decimas do omnium quæ possideo:* Hæc autem sunt indicia superbiæ: quam DEUS à longe cognoscit, sed non ignoscit. De utraq; parte justitiæ se laudat: quarum una est declinare à malo, altera facere bonum. De prima se laudat dicens, non sum sicut cæteri hominum. De secunda dicens, jejuno bis in sabbato. Pharisæus ergo bene dicitur quasi divisus, quia gestu, habitu & conversatione erat à cæteris distinctus. Unde dicebat: *non sum sicut cæteri homines*, & verum dixit, non quidè in justitia, sed in superbia. Malè quippe incepit: debuit nempe incipere à sui accusatione: secundùm illud Proverb. *justus in principio accusator est sui*, in medio supplicare, & orare: in fine, gratias agere. Sicut sacerdos facit in Missa sua. Primò enim accusat se in generali confessione. Secundò, DEUM suppliciter deprecatur multiplici oratione. Ultimò DEO regratiatur dicendo, ite Missa est: vel benedicamus Domino: & respondetur, DEO gratias. Ipse autem nõ se accusavit, sed laudavit: non DEUM rogavit, sed laudanti insultavit, nec gratias agendo DEI dona, sed sua merita pensavit. Publicè quidem arguere vitia omnibus licet: nulli autem, nisi paucis, ut ad certam personam descendant: in quo Pharisæus reprehensibilis erat. Secundum Bedam: De verbis elati Pharisæi, quibûs humiliari meruit, possumus è diverso humiliatis formam, quâ sublimemur, assumere: ut sicut ille consideratîs & pejorum vitiîs & suîs virtutibûs est elatus ad ruinam: ita nos non nostra solùm pigritia, sed & meliorum virtutibûs inspectîs humiliemur ad gloriam. *Et Publicanus*, humilis, *à longè stans*, propter timorem quasi non esset dignus, appropinquare, *nolebat, nec oculos in Cœlum levare*, propter pudorem: quia judicabat se indignum præ verecundia peccatorum, quasi pro peccatis non audens respicere Cœlum: *sed percutiebat*, propter contritionis dolorem, *pectus suum*, tanquã totius mali originem: *dicens*, per humilem confessionem, *DEUS*, qui omnia potes, *propitius esto mihi peccatori*, ecce sui accusatio, & pura confessio, & ista faciunt ad peccatorum remissionem. Hæc nempe sunt indicia humilitatis, quam DEUS de propè aspicit & cognoscit. Meritò autem pectus percutiebat, quia ibi peccaverat, ubi fons & fovea & origo mali erat. Ibi enim est cor, bonorum omnium atque malorum secretarium. Inde omnia bona & omnia mala procedunt. Hoc ergo publicanus percutiebat, quia secundum August: est arguere quod latet in pectore, & evidenti pulsu occultum peccatum castigare: ac pectus percutiendo se de ipso quodammodo vindicabat, & dicebat *DEUS propitius esto mihi peccatori.* Non attendas hujus pravi cordis consilia, dele peccata, & propitius esto. Nihil in me est unde tibi placere & veniam consequi debeam, quoniam corde & corpore, cogitationibûs & operationibûs tibi peccavi. Omnibûs iniquior ego sum, & nisi pèr misericordiã tuam salvari non possum. Ideoque, *propitius esto mihi peccatori.* Publicanus, quasi

Publicanus & pharisæus orantes.

Pharisæi jactantia.

Prover. 18.

Beda ĩ c. 18. Lucæ.

Humilitatis indicia.

Augustinus sermo 36. de verbis Dñini

Publicani qui dicebantur.

quasi publicus peccator dicitur: Publicani enim dicebantur exactores vectigalium publicorum, & exactio tributi erat contra legem, ideo exactores peccatores vocabantur. Iste ergo sicut humilis appropinquare non audebat, ut DEUS ad eum appropinquaret, non aspiciebat, ut aspiceretur, percutiebat pectus suum, pœnas de se exigens ut DEUS parceret, confitebatur, ut DEUS ignosceret & non minùs se accusabat, quàm Pharisæus se justificabat. Sed quo fructu, qua mercede? quia ignovit DEUS quod ipse agnovit, & justificatus inde recessit. Unde sequitur: *Amen*, id est, verè, *dico vobis*, *descendit*, scilicet de domo DEI, *hic* scilicet publicanus, *justificatus*, id est de impio per gratiam factus justus: *in domum suam ab illo*, id est, plus quàm ille, vel *ab illo*, id est, præ illo remanente in fecibus suis, & meritò magis quàm ille, quia habebat ille justitiam suam præsumptam, hic veram: ille apud se de operibus, hic verò apud DEUM ex fide justificatus est: ille enim superbè de bonis gloriabatur, hic humiliter mala confitebatur. Sed secundum Augustinum, melior est in malis factis humilis confessio, quàm in bonis superba gloriatio Et hìc est argumentum quòd melior est peccator humilis, quam justus superbus, quia eò ipsò quòd peccator se humiliat jam non est peccator, & justus eò ipsò quòd superbit, jam non est justus. Unde Augustinus: Enumerationi meritorum præfertur confessio peccatorum, propter quod dicitur: *Gaudium est Angelis DEI super uno peccatore pœnitentiam agente quàm super nonagintanovem justis, qui non indigent pœnitentiâ*, id est qui non reputant se indigere illâ. In quo mirò modò reprimitur superbia humana, ut non de suis meritis homines præsumant. Ubi Beda, quantam veniæ fiduciam dignè pœnitentibus præbet, quòd publicanus qui reatum suæ nequitiæ perfectè cognovit, flevit, confessus est: & si justus ad templum venit justificatus à Templo rediit. Ubi & Ambrosius: Introduxit Pharisæum & publicanum in Templo orantes, & docuit etiam si bona cætera habeat, quò magis superbus offendat, quàm humilis qui nulla virtutum dote subnixus sit. Studuit enim diabolus supplantare bonis operibus intentos: quantum laboravit Pharisæus ille ne raperet aliena, ne injustus esset, ne adulteraret, ne peccaret sicut publicanus: ut bis in sabbato jejunaret, ut decimas daret omnium quæ acquireret? Quis nostrum hæc fecit? Advertit hoc diabolus, & perfudit eum ulcere gravi, ut mente carnis inflatus, in eo in quo laudabilis fore crederetur, ibi reprehensibilior judicaretur. Hæc Ambrosius. Hìc ergo ostenditur, non ex operibus esse gloriandum: sed humiliter in gratia confidendum. Unde Basilius: Cùm accesseris ad prædicandum Dominum, prosterne te humiliter in conspectu ejus: nec postules quidquam quasi ex gratia meritorum tuorum. Et si est tibi conscientia alicujus boni operis, cela illam: ut te silentium agente, multipliciter tibi restituatur à Domino: & peccata tua citò produc in medium, ut deleat ea Deus, cùm confessus fueris ea. Non te justifices orans, ne sicut Pharisæus ille exeas condemnatus. Memento publicani, ut ita sicut ille veniam delictorum tuorum invenias. Hæc Basilius. Ubi & Chrisostomus. Geminas aurigas & duas bigas, in stadio positas, sermo præsens proponit. In altera quidem justitiam cum superbia, in altera peccatum & humilitatem. Et vides bigam peccati superare justitiam, non propriis viribûs, sed humilitatis conjunctæ: illam verò devictam non fragilitate justitiæ, sed mole & tumore superbiæ. Nam sicut humilitas per sui eminentiam peccati pondus superat, & saliens attingit Deum: sic superbia ob sui molem de facili justitiam deprimit. Si ergo plura facta strenuè geras, putas autem te posse præsumere, tota caruisti oratione. Si verò mille feras in conscientia fasces reatuum: & hoc solùm de te credas quod es infimus omnium, multam obtinebis ante DEUM fiduciam. Hæc igitur fastus inflatio ab ipsis cœlis potest deprimere non cavente, humilitas verò & ab ipso abysso reatuum hominem sublimare. Hæc nempe præ Pharisæo publicanum salvavit, latronem ante Apostolos in paradisum duxit: illa verò in corporea ingressa est potestate. Cæterum si juxta delicta humilitas tam facilè currit, ut superbiam justitiæ transeat: si justitiæ conjunxeris eam quò non ibit? Assistit ipsi tribunali Divino, in medio Angelorum, cum fiducia multa. Rursus si factus conjunctus justitiæ eam deprimere potuit, si conjunctus sit peccato, in quantam gehennam detrudet? Hæc dico non ut negligamus justitiam, sed ut fa-

Confessio humilis.

Lucæ 10.

Superbia repressio.

Beda in cap. 18. Lucæ.

Ambr. in c. 18. Lucæ.

Chrysostom. concione de Publicano et Pharisæo.

Humilitatis potentia.

Prov. 16.

ut faſtum vitemus. Hæc Chryſoſt. Deinde ſuæ ſententiæ cauſam aſſignans, ſcilicet quare publicanus magis juſtificatus deſcendit, conſequenter inferendo ſubjungit: *Quia omnis* generaliter ſine exceptione ſcilicet ſive laicus, ſive clericus, ſive Religioſus. Item ſive parvus, ſive mediocris, ſive quantumcunq; magnus *qui ſe exaltat* ſuperbiendo, ſicut fecit Phariſæus *humiliabitur*, & deiicietur: vel in hoc ſæculo per miſeriam, vel in futuro per pœnam æternam, *& qui ſe humiliat*, ſponte per veram pænitentiam & peccatorum confeſſionem *exaltabitur*, in gloria per remunerationem. Nam ſecundum Sapientem: *Ante ruinam exaltatur cor, & ante gloriam humiliatur.* Et ut vulgariter dicitur: nō eſt vallis quæ non habeat collem, nec eſt collis quæ non habeat vallem. Sicut ergo Publicanus, ſe humiliando, eſt exaltatus: ita & Phariſæus, ſe exaltando, eſt humiliatus. Sicut nempe in ſtatera materiali unâ parte depreſsâ, altera elevatur, & èconverſo: ſic in ſtatera Divinæ juſtitiæ decretum eſt, ut qui elevantur per ſuperbiam in præſenti vita, deprimantur per pænam confuſibilem in futura: Et èconverſo qui ſe deprimunt in præſenti ob DEI reverentiam: elevabuntur in futuro ad gloriam. Si ergo ſic repræhenditur & confunditur qui ſuperbè gratias agit, & cætera bona facit: quid de illo erit qui gratiam impugnat, & non bona facit: Certum itaq; tene ſuperbe, quia ſi humiliatus non fueris DEO: velis nolis humiliaberis diabolo. Et ideo caveat quiſque ne ſibi ſuperbia dominetur: quia ut ait Auguſtinus: Væ homini cujus auriga ſuperbia eſt: neceſſe eſt enim ut in præceps eat. Si conſideremus exitum rei in lucipero ſuperbiente, & Chriſto humiliante: in Eva elata, & in virgine humiliata: in divite purpurato, & in Lazaro ulcerato: in phariſæo ſe extollente, & Publicano pænitente, videbimus manifeſtè quàm verum ſit quod hìc Dominus dicit: quia omnis qui ſe exaltat humiliabitur: & qui ſe humiliat exaltabitur. Et ideo bene dicit quidam philoſophus: Inter ſapientes ſapientior eſt, qui humilior eſt. Hic autem verſiculus, ſcilicet *omnis qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur*: totiens à Domino in Evāgelio iteratur ut deprimat ſuperbiam, quam ſuper omnia vitia deteſtatur: & humilitatem comēndat, quam ſuper omnem virtutem & ſæpius laudare dignoſcitur. Radix enim omnium malorū ſuperbia, & cuſtos omnium virtutum humilitas eſt. Unde Theophilus: Quia enim ſuperbia plus quàm aliæ paſſiones vexat hominum mentes: ideo crebriùs de hac monet. Unde Chryſoſt: Simus itaque humiles, ut ſimus excelſi: etenim cum abundantia multa humiliatur deſpectio. Nihil enim ita DEUS avertit ſicut ſuperbiam: propterea & à principio omnia fecit ut hanc auferat paſſionem: propter hoc mortales facti ſumus & in miſeriis & planctibus, propter hoc in labore & ſudore, in laboratione continua & miſeria. Etenim à deſpectione peccavit primus homo, petens DEI æqualitatem: propter hoc neque quæ habebat manſit habens, ſed ab his cecidit. Tale enim quid eſt deſpectio, quòd non ſolùm nobis adiicit correctionem vitæ, ſed & quæ habemus abſcindit, & his officit: ſicut humilitas non ſolùm eorum quæ ſunt nihil abſcindit: ſed & quæ non ſunt adiicit. Hanc itaque zelemur, hanc proſequamur: ut & præſenti potiamur honore, & futurâ fruamur gloriâ Myſticè per phariſæum Judaicus populus deſignatur, qui ex beneficiis legis & Prophetarum ſuſceptis de ſua ſanctitate præſumens Gentiles aſpernabatur, per Publicanum verò Gentiles, qui peccata ſua Apoſtolis prædicantibus recognoſcens, humiliter ea cofitebatur: propter quod Gentilis juſtificatus eſt per fidei Chriſti receptionem, & Judaicus damnatus per ſuam obſtinationem. Unde Beda: Typicè autem Phariſæus eſt populus Judæorum, qui ex juſtificationibus legis extollit merita ſua. Publicanus verò Gentilis eſt, qui longè à DEO poſitus confitetur paccata ſua, quorum unus ſuperbiendo receſſit humilitatus, alter lamentando appropinquare meruit exaltatus. Moraliter hi duo homines ſignant univerſitatem hominum ſcilicet juſtos Phariſæus, & impios Publicanus: uterque debent aſcendere in Templum ad orandum: impius pro venia, juſtus pro perſeverantia. In Templum autem ſpirituale quod eſt DEUS debemus aſcendere orando: quia ſecundum Damaſcenum, Oratio eſt aſcenſus mentis in DEUM. Et ſecundùm Auguſtinum, Oratio eſt pius affectus mentis in DEUM directus. *Principes autem ſacerdotum* ſcilicet pontifices, qui ſpiritualibus præerant, *& ſcribæ*, qui

Superbiæ deteſtatio.

Chryſoſtom hom. 6. ex variis in Matth.

Myſticè.

Beda in cap. 18. Lucæ.

Typicè.

Moraliter.

Damaſcenus lib. 3. de fide capit. 24.

qui doctrinæ legis & Prophetarum intendebant. *Et Principes plebis*, qui cum temporalibus diſponendis præſidebant: moti contra Jeſum invidiâ & rancore, *quærebant Eum perdere*, qui tamen venerat eos ſalvare, excogitantes diverſas vias, & modos quomodo poſſent illum occidere. Unde Bernard. O bone Jeſu, totus mundus videtur contra te conjuraſſe, & hi in perſecutione Tua primi ſunt qui videntur regere populum, dirigere principatum, *& non inveniebant quid facerent Illi*: id eſt, cauſam rationabilem Eum occidendi, cùm eſſet juſtus & innocentiſſimus nec etiam audebant timore populi, quia *omnis populus audiebat Illum, & admirabantur ſuper doctrina Ejus.* Unde Beda: Quærebant illum perdere, vel quia quotidie docebat in Templo: vel quia latrones ejecerat de Templo, vel quia veniens illuc quaſi Rex & Dominus, à credentium turba laudem hymni cœleſtis accepit, vel quia ſuô magiſteriô neglectô, plures ad Eum audiendum confluere cernebant. Ubi & Cyrillus: Decebat autem, ex his quæ Chriſtus dixerat & fecerat, Eum adorare ut DEUM, ſed ipſi nequaquam hoc facientes, quærebant Eum occidere. Sed ut agit Greg: Redêptor noſter prædicationis verba nec indignis nec ingratis ſubtrahit. Nã ſubditur: *Et erat tunc docens quotidie in Templo*, reddens eis bonum pro malo. Quia enim erat proximus paſſioni, inſtabat docendo: Ecce optima commutatio: quia de domo negotiationis facta eſt ſchola veritatis, Templum orationis locus devotionis. Ubi Gregorius. Nunc uſque agitur quod factum fuiſſe perhibetur. Cùm enim mentem fidelium ad cavenda ſubtiliter erudit, & quotidie Veritas in Templo docet. Et ſtetit Jeſus publicè in Templo prædicans populo, & reſpondens principibus uſque quaſi ſerò: tota die Ipſe & ſui jejunarunt. *Et circumſpectîs omnibûs cùm jam veſpertina eſſet hora*, quæ erat hora declinandi ad hoſpitium, & nullus Eum invitaret, vel colligeret: relictîs illîs *exiit* de civitate, & rediit *in Bethaniam cum duodecim*, ut quod in urbe magna non inveniebat, in agro parvo haberet hoſpitium: ibique manſit apud Martham, & Mariam, & Lazarum, & docebat eos de Regno DEI: Ubi argûitur duricies & ingratitudo Judæorum, qui Doctorem quem glorioſè & honorificè ut Regem & gaudioſè ſuſceperant: & qui per totam diem uſque ad veſperam eos doctrinâ paverat, hoſpitiô non ſuſceperunt, & fameſcentem non paverunt. Circumſpexit enim Dominus, qui nihil de proprio ubi hoſpitaretur habuit, ſed omnî benevolentiâ indiguit ſi quis Eum in domum ſuam vocaret aut reciperet: & nullus eſt inventus benedictione pacis Chriſti dignus. Unde in hoc quòd dimiſit eos corporaliter, oſtendit factô eos propter ipſorum cæcitatê eſſe dimittendos à DEO ſpiritualiter. Ubi Hieronymus: Hinc autem intelligendum eſt quòd Chriſtus fuerit tantæ paupertatis, & ita nulli adulatus ſit, ut in urbe maxima nullum hoſpitem, nullamque manſionem invenerit: ſed in vico parvulo apud Lazarum, ſororesq; ejus habitaverit: Eorum quippe vicus Bethania eſt. Ubi & Chryſoſtomus. Et relictîs illîs, tanquã excæcatîs per invidiam, abiit foras extra civitatem in Bethaniam ut recedendo compeſceret, quos reſpondendo non potuit: quia malitia non inſtruitur ſermonibûs, ſed excitatur. Malum enim hominem meliùs locum dando potes vincere, quàm reſpondendo. Nam ſi contendis irrationabilem placare: & illum non placas, & te ipſum ſubvertis. Et manſit ibi apud Lazarum, & ſorores ejus: ut illic requieſceret corporaliter, ubi & ſpiritualiter prandebat. Nam Sanctorum Virorum eſt, non ibi quærere manſionem, ubi clariores ſunt viri, ſed ubi fideliores: nec gaudent ubi epulæ largæ ſunt, ſed ubi Sanctitas floret. Hæc Chryſoſtomus. Ubi etiam Beda: Bene autem dicitur, quia circumſpectîs omnibûs exivit in Bethaniam. Inſpicit quippe internus Arbiter omnium corda, & cùm in contradicentibus, ac reſiſtentibus veritati, non invenit ubi caput reclinet: ſecedit ad fideles, & in eis qui obediunt verbo manſionem ſibi unà cum Patre facere gaudet: Bethania nãque domus obedientiæ dicitur. Hæc Beda. Nota ergo ex præmiſſis quòd Chriſtus tria loca intravit: ſcilicet Hieruſalẽ, Templũ, & Bethaniã: per quæ loca ſignificatur mens humana, quæ debet eſſe pacifica, & tunc eſt Hieroſolyma, quæ interpretatur viſio pacis: debet eſſe Dei habitatio grata, & tunc eſt Templum DEI vivi acceptum: debet etiam eſſe ad obedi-

Bernardus ſermo 29. in cantica.

Beda in cap. 19. Lucæ.

Gregor. hom. 39. in Evã.

Marci. 11.

Judæorũ ingratitudo.

Hieronym. in cap. 11. Marci.

Adulari noluit Chriſtus.

Chryſoſtomus hom. 38. Operis imperfe.

Beda ĩ c. 11. Marci.

obediendum prona, & tunc est Bethania, quæ interpretatur domus obedientiæ. Ingrediente autem Domino in primum locum, scilicet Hierusalem, tota Civitas est commota: quia intrante Domino animam, per gratiam prævenientem, omnes vires animæ debent commoveri, per dolorem & contritionem peccati. Cùm verò intravit Templum, ejecit vendentes & ementes, ac mensas & cathedras evertit: quia postquam Christus intravit in cor hominis: per gratiam prævenientem, movendo ipsum ad contritionem, intravit postea in ipsum per gratiam proficientem, purgando illud: & eiciendo inde peccata per confessionem: & tunc Christus sanat illud dando indulgentiæ remissionem: unde subditur ibi de infirmorum sanatione. Deinde Christus intravit Bethaniam, quæ interpretatur domus obedientiæ, quia postquam intravit cor per gratiam prævenientem & proficientem inducendo ipsum ad contritionem & confessionem; consequenter intrat per gratiam perficientem ipsum per obedientiæ satisfactionem: ille enim verè obedit, qui de omnibus peccatis suis plenè satisfacit. Conspice igitur nunc bene Dominum, quia valde humiliter vadit per Civitatem cum illis paucis, qui sic honorificè venerat mane cum multis. Ex quo potes considerare, quia parum est curandum de humano honore, qui sic terminatur in brevi: & quia in cursu hujus vitæ risus dolore miscetur, & extrema gaudii luctus occupat. Potes etiam considerare, quomodo sui gaudebant quando honorabatur à turbis, & multò magis quando Bethaniam redierunt illæsi, quia maximè timebant quando Hierusalem ibat, quòd tunc qualibet die faciebat. Quamvis enim alias sæpe, maximè tamen à præcedenti die Sabbathi, usq; ad vigiliam Cænæ locutus est judæis, & operatus est palam in Hierusalem. *Erat autem tunc quotidie docens in Templo*: propter doctrinæ authoritatem, loci celebritatem, ac populi frequentiam & auditorum plurium utilitatem: *noctibûs verò exiens morabatur in Monte Oliveti*, scilicet in Bethania, quæ erat in latere montis ejusdem, vigilans & orans, ac docens discipulos, & confortans. In hoc dedit exemplum Prædicatoribus & Doctoribus Evangelii, ut diebûs doceant; & noctibûs sint in oratione DEI, ut ibidem hauriant quod auditoribus infundant in mane sequenti. Sive etiam in prosperitate simus, quæ per diem significatur, sive in adversitate, quæ per noctem intelligitur, semper doceamus & oremus, ac bonum faciamus inquantum valemus. Unde Sapiens. *Mane semina semen tuum & vespere ne cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur, hoc an illud: & si utrumq; simul, melius erit.* Per mane enim, intelligi potest tempus pacis & prosperitatis, & per vesper, tempus tentationis, & adversitatis: in quibus semper bonum operari, nec tempore hoc vel illo à bono opere cessare debemus, quia quid horum majorem fructum nobis afferat, ignoramus. Et hæc facere debemus in Monte Oliveti, id est; in culmine misericordiæ ad proximum, non nempe meretur impetrare misericordiam à DEO, qui non facit misericordiam cum proximo. Et est notabile, quòd imminente morte magis instabat Christus prædicationi, quod est contra multos, qui in senectute dant se otio & quieti, cùm adhuc possent multorũ prodesse saluti. *Et omnis populus*, attractus efficaciâ & dulcedine doctrinæ suæ, *manicabat*: id

Bethania quid interpretatur.

Contemplatio.

Prover. 14.

Luca 21.

Prædicatorũ exemplum.

Ecclesʃ. 11.

eſt; mane feſtinabat *ad eum in Templo*, ut audiret ab eo verba vitæ: hoc eſt, mane cum feſtinatione accelerabat venire ad locum prædicationis ſuæ: à mane enim, dicitur manicare. Ubi Cyrillus: Populo autem ante lucanum venienti ad Eum: congruum erat dicere: *DEUS DEUS meus, ad te de luce vigilo.* Et quia Dominus ſic diebûs & noctibûs tunc præcipue laboravit, ideo tota illa ſeptimana pœnoſa dicitur: quia per totam illam laboravit recreando, ſicut per primam mundi hebdomadam operatus eſt creando. Et quia unâ ſeptimanâ cuncta creavit, multo labore hâc ſeptimanâ hominem refecit. Unde Beda: Quæ verbîs præcipit Dominus, ſuis confirmat exemplîs. Nam qui nos repentinum judicii univerſalis adventum, ante incertum ſingulorum noſtrorum exitum, deliciis ſimul & curis hujus vitæ neglectîs, ad vigilandum hortatur, & orandum, & ipſe impendente ſuæ tempore paſſionis doctrinæ vigiliîsq; & precibûs inſtruit, pariter & exemplô: inſinuans hoc eſſe dignè DEO vigilare, dictô vel factô proximis quibusq; viam veritatis oſtendere, & eos pro quibus paſſurus erat, vel verbô adfidem provocans vel Patri oratione commendans. Et nos quoq; cùm inter proſpera ſobriè, & juſtè, & piè converſamur: inter adverſa verò nunquam de Divinæ miſericordiæ celſitudine deſperamus, diebûs profectò cunctîs in Templo docemus: & fidelibus operis boni formam præbemus, noctibûs verò in Monte Oliveti moramur, quia in tenebris anguſtiarum gaudii ſpiritualis conſolatione reſpiramus: juxta eum qui dixit: *Ego autem ſicut oliva fructifera in Domo Domini, ſperavi in miſericordia DEI mei*, id eſt; ſicut is qui miſericordiæ fructum quibus voluit impendit, ei à Domino miſerendum eſſe non ambigo. Et ad nos quoq; audiendos omnis populus manicat, cùm vel diſcuſsîs operibûs tenebrarum, vel evictîs DEI gratiâ nebulîs preſſurarum, ſicut in die honeſtè ambulantes, non in commeſſationibus & ebrietatibus nos filii lucis imitantur. Hæc Beda.

Pſal. 26. — *Beda in cap. 21. Lucæ.* — *Pſalm. 15.*

DE MALEDICTIONE FICULNEÆ, & grano frumenti: & de Principe mundi. CAPUT. XXXI.

SEquenti autem die, ſcilicet feriâ ſecundâ, iterum *mane* & diluculô exiens JESUS à Bethania, & rediens in Hieruſalem, *eſuriit*, ſecundùm ſuſpitionem diſcipulorum, eò quòd ad arborem acceſſit. Ubi nota morem ſtudioſi Operatoris, dum dicitur *mane* revertiſſe in civitatem ut prædicaret, & ut aliquos Deo Patri acquireret. *Eſuriit* autem, non quaſi homo, indigens cibum corporalem, ſed

Mat. 21. Marci. 11. Joann. 12. — *Eſuries Chriſti.*

quasi DEUS misericors humanam salutem. Unde ista esuries naturalis non fuit, quia in sero præcedenti comederat, nec adhuc hora comedendi erat, sed sicut maledictio arboris, de qua subditur, figurabat maledictionem infructuosi: sic ista esuries significabat desiderium Christi de salute populi. Et ideo adhuc mane esurit, qui justitiam esurit. *Et videns arborem fici*, inter Bethage & montem Oliveti, *secus viam: accessit ad eam*, & nullum in ea fructum nisi tantùm folia inveniens, maledixit ei, dicens: *nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum: & statim aruit.* Venit Do- *Chrysostom*
minus ad ficulneam, non causâ inveniendi fructus, quibus esuriens *hom 36. in*
reficeretur, sciebat quod in Martio tempus ficuū nō esset, sed adivit *Matth.*
propter miraculum, ut Apostolos ad fidem confirmaret. Unde secū *Ficulneæ*
dùm Chrysost. maledixit Dominus ficulneæ, nō quia fructum in illa *maledictio*
nō invenit cùm non esset tempus ficuū, sed Discipulorū gratiâ, ut *et ejo causæ*
confiderent, & ut discerent quod possit, etiam Judæos persequentes siccare, & in mōento exterminare. Ideo neque in alia, planta sed in omnium humidissima miraculum hoc fecit, ut et hinc majus appareat hoc miraculū. Ad hoc enim Dominus miraculū fecit, ut Discipulos *Hieronymus*
in fide solidaret, quia ut ait Hieron. Dominus passurus in populis, & *in cap. 21.*
bajulatus scandalum Crucis, voluit discipulorum animos signi anti- *Matth.*
cipatione firmare. Quod etiam in signum synagogæ maledictæ, & arefactæ Jesus fecit, in qua fructus justitiæ non invenit. Arbor enim fici, est synagoga, propter mulitudinem granorum sub uno cortice, id est, hominum sub una lege, & una, propter uniformitatem ritûs, quia secus viam erat, quia legem habebat, sed non invia, quia nō credebat in Christum, qui est Via, ad quam venit, per præsentiā corporalē, & per doctrinā spiritualem. *Et nihil invenit in ea*, licèt multum quæsierit exemplîs, doctrinîs, signîs, & miraculîs, *nisi folia*, id est verba legis, & traditiones Pharisæorum absque ullis fructibus. Sancti enim habent & folia verborum, & flores morum, & fructus operū. Per talem etiam arborē virentem foliis, & carentem fructibûs, possunt intelligi hypocritæ, & simulati, existentes extra viam justitiæ, & nō in via positi per simulationē virtutum foliîs circumdati, sed à fructu justitiæ alieni, quia exteriorem apparentiam sanctitatis habētes interiùs sunt vacui ab operibus veritatis, & infructuosi: & ideo à Domino maledicti fiunt aridi, & humore devotionis privati. Unde *Chryostomo*
Chrisost. Folia veritatis, sunt species tantùm modo sanctitatis in ho- *hom. 39. ope-*
mine, aut sine fructu verba religiosa. Quicunque ergo religiosus, id *ris imperfe.*
est, arbor rationabilis profitetur se esse DEI: & justitiam non operatur, est arbor tantummodo folia habens sine fructu. Secus viam autem, est juxta mundum: mundus enim via est communis, per quam omnes transeunt qui nascuntur. Quicunque ergo homo fidelis, id est, arbor rationabilis, juxta mundum vixerit: nunquam potest in se justitiæ fructus tenere. Transeuntes enim & retranseuntes dæmones, vel ministri ipsorum per viam, id est vagantes per mundum istum excutiunt eos. Sicut ergo difficile est arborem juxta viam positam fructus suos usque ad maturitatem servare: sic difficile est virum fidelem juxta istum mundum viventem, in ramis, id est, in actibus suis justitiam immaculatam usque ad finem servare. Si vis ergo fructus justitiæ ad finem tenere, recede de via, & plantare in loco secreto: ut nec mundus tecum aliquid habeat commune,

nec tu cum mundo. Hæc Chryſoſtomus. Cùm itaque eſuriens Dominus ficus quæſivit, aliquid aliud ſe quærere ſignificavit, non enim ficus, ſed fidem: neque fructus arboris, ſed fructus operis quæſivit.

Beda in cap. 11. Marc. Parabolas fecit, & dixit Dominus.

Ex hoc ergo, ſecundùm Bedam, patet quòd ſicut Dominus multa dixit in parabolis: ita & fecit. Cur enim in ficu fructum quæreret, cujus tempus nondum eſſe quilibet homo ſciret, & ob id eam æternæ ſterilitatis maledictione damnaret? quia plebem quam docebat verbô, terruit factô: ne quis habens folia, id eſt, verba juſtitiæ ſine fructu operum, mereatur excidi & in ignem projici. Unaquæque enim arbor non de floribus, non de foliis, ſed de fructu ſuo cognoſcitur: ſic unuſquiſque homo non de æſtimatione famæ, vel ſermonis pompa: ſed de ſuarum teſtimonio probatur actionum. Hæc autem maledictio ficûs maximè in nobis timenda eſt: quia folia, id eſt, verba non vertimus in opera. Jam enim ſecuris ad radicem poſita eſt. Et ingreſſus JESUS in civitatem, venit in Templum ſecundùm ſuam conſvetudinem: quia ſemper locum DEI viſitare conſvevit, & Patri exhibere honorem. *Erant autem Gentiles quidam ex his qui aſcenderant in Hieruſalem, ut adorarent in die feſto:* quia Templum pro ſui ſanctitate in reverentia à Gentilibus in circuitu Judæorum erat, & Ejus famoſitas non tantùm Latinos & Judæos: ſed etiam Gentiles trahebat, ut de Eunucho Candacis Reginæ patebat. Iſti ergo qui Chriſti miracula audierant: ideo Eum videre, & Ejus doctrinam audire volebant. *Et acceſſerunt ad Philippum*, quia videbant eum pium & manſvetum: & ſe non reputabant dignos, ut venirent per ſeipſos, *& rogabant eum dicentes: Domine, volumus JESUM*, & Salvatorem omnium *videre.* Et congruenter ad Philippum acceſſerunt priùs: quia ipſe priùs prædicavit Gentibus, ſcilicet Samaritanis. In his Gentilibus præfigurabatur converſio Gentium per prædicationem Apoſtolorum in proximo ſecutura: & quòd Gentes miniſteriô eorum ad fidem converſæ deſiderent JESUM glorificatum in patria.

Act. 8.

Clarificatio Chriſti.

Venit Philippus & dixit Andreæ, quia Andreas primus Chriſti erat diſcipulus, & magis familiaris Domino quàm Philippus & etiam quia Philippus per Andream converſus fuerat: & ideo de conſilio & auxilio ejus circa hoc agere volebat. In quo datur nobis exemplum omnia faciendi de conſilio Majorum, *Andreas rurſum & Philippus dixerunt*, ambo ſimul hoc Domino JESU, tanquam ſuperiori, Myſticè Philippus, qui os lampadis dicitur ſignat veritatem. Andreas autem virilis, quæ duo intellectum & affectum Chriſto adducunt in converſione animarum. JESUS verò audiens devotionem Gentilium, qui jam erant diſpoſiti ad credendum: videnſq; eos properare ad fidem: & intelligens in eis quodammodo inchoari Gentium converſionem prænunciavit ſuæ paſſionis tempus imminere, poſt quam paſſionem immediatè Gentes erant recipiendæ dicens: *Venit hora ut clarificetur Filius hominis*, quaſi diceret, Judæi nolunt credere, quos primû voluit lucrificare: plenitudo Gentium creditura eſt, quia veniunt Gentes ad credendum, quibus Filius eſt clarificandus.

In paſſi-

In passione quippe sua fuit filius clarificatus per signa ostensa: fuit etiam clarificatus in sua resurrectione & ascensione. Itemq; in gentium conversione: quia Deitatem Ejus confessi sunt ubique. Verumtamen per congruum ostendit exemplum, quod mors Ejus debeat prævenire conversionem Gentilium, dicens: *Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet*: quia non facit fructus multiplicationem, nisi per sui corruptionem: id est, nisi ego moriar, fructus conversionis Gentium non sequetur. *Si autem mortuū fuerit, multum fructum affert*, id est, me mortuo per humanitatem multiplicabitur fides per gentium conversionem: ac si expressè dixisset. Isti Gentiles, qui modò volunt venire ad me per præsentiam corporalem, post mortem meam venient ad me per fidem. Ipse enim erat granum jacendum in corpore terræ per passionis humilitatem, unde messis copiosa debebat exurgere. Passio *Passionis*
quippe Christi multum attulit fructum, scilicet fructum remissionis peccatorū, *Christi*
fructum conversionis Gentium, fructum gloriæ regni cœlorum. Et quia Chri- *fructus.*
stus se comparavit grano frumenti, mos est Ecclesiæ de hoc grano scilicet tritico tantùm confici corpus Christi. Moraliter homo in terra cadit, quan- *Moraliter.*
do per humilitatem se deprimit: sed eam non cooperit, quando vult humilitatem manifestari, & non occultari: & talis humilitas non fructificat: sed quando talis humilis vult quod humilitas lateat, tunc fructificat. Ad hoc nēpe quod granum frumenti fructificet, non sufficit quod in terram cadat: sed oportet quod agricola ipsum cooperiat. Prædicit etiam Christus suam passionem & Ejus fructum: ut videntes morientem non ideo perdant fidem, & ex passione non terreantur: sed magis imitentur, quoniam oportet nos imitari Eum qui reliquit nobis exempla ut sequamur Ipsum. Unde consequenter Discipulos & omnes exhortatur ad passionis suæ sectanda vestigia, dicens: *Qui amat animam*, id est vitam *suam* scilicet in hoc mundo, & ad bona mundana: & carnis desideria: volendo sibi hujusmodi delectabilia, ut mundo vivat, & non DEO: vel eam cùm necesse est pro DEO non ponendo, *perdet eam*, scilicet in vita æterna, & quantum ad bona æterna possidenda. Et per contrarium *qui odit animam suam*, id est vitam, *in hoc mundo*, denegando sibi bona præsentia & sustinendo mala: vel etiam cùm necesse est ponendo pro DEO, *in vitam æternam custodit eam*: id est, vivet æternaliter cum Eo. Ubi Augustinus. Si ma- *Aug: tract.*
lè amaveris, tunc odisti: si bene oderis, tunc amasti. Felices qui oderunt *51. in Joan.*
custodiendo, ne perdant amando. Et quòd debeamus Ipsum imitari in passione, ostendit per rationem, inducens exemplum de se: ut sicut Ipse fecit, ita & nos si opus fuerit faciamus, & dicit: *Si quis mihi ministrat*, hoc est nomine *Sequendus*
& affectu quærit esse meus minister, *me sequatur*, id est, me imitetur: sequi *est Xstus.*
enim imitari est. Quasi diceret, rationabile est, quòd minister sequatur Dominum: si quis me non sequitur, non mihi ministrat: quia secundùm Chryso- *Chrysost: hō.*
stomum, oportet eum qui ministrat, sequi eum cui ministrat. Oportet ergo *66. in Joan.*
Discipulos Christi qui Ei ministrant, sequi Christum per mortem, si oportuerit: & per bona opera, imitando Ipsum. Illi quippe Christo ministrant, qui non sua, sed quæ Jesu Christi quærunt: & quæcunque bona sive in temporalibus, sive in spiritualibus propter Deum faciunt. Ministrant autē Christo Episcopi & clerici, inquantū ejus Sacramenta fidelibus dispensant. Unde Apostolus: *1. Cor. 4.*
Sic nos existimet homo, ut Ministros Christi & Dispensatores ministeriorū DEI vivi. Item omnes fideles in quocunque ordine constituti, qui mandata servant Christi. Unde Apostolus. *In omnibus exhibeamus nos sicut DEI ministros.* Ministrat enim *2. Cor. 1.*
Christo unusquisque monendo, docendo, corripiendo, benenolentiam, eleemosynam, & cætera misericordiæ opera impendendo. Et subjungit hujus sequelæ bravium, seu præmium: quia si quis Christo dignè ministraverit, & Ipsum secutus fuerit, erit ubi Christus est. Et certè magnum est præmium esse cum Christo: sine Quo nusquam est bene, & cum Quo nusquam est male. Et deinde manifestiùs hoc dicit. Nam qui ministraverit Christo, mandatis suis obediendo, Ipsum sequendo, & vestigia Ejus imitando: hic honorabitur à Patre cœlesti: scilicet ut sit cum filio Ejus, non æqualis Divinitati, sed consociatus æternitati. Et certè magnus honor est, quod homo miser efficiatur beatus: exhæredatus hæres DEI, cohæres autem Christi. Beatus ille quē DEUS honorificabit: ille nempe ditabitur illis bonis quæ nec oculus vidit, *1. Cor. 2.*

nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit DEUS diligentibus se. Honor nempe datur homini ab aliis hominibus in vita præsenti, in testimonium virtutis: sed honor datur hominibus à DEO in gloria cælesti, in præmium virtutis. O DEUS meus Misericordia mea, Author & Dator omnium virtutum: da nobis nunc in eis exercitium continuum, & tandē pro eis præmium sempiternum. Et quia Discipulos hortatus fuerat ad tolerantiam, mortis, exemplô sui quem sequendum proposuit, consequenter confortat eos ut non turbentur & retrahantur propter infirmitatem naturæ: quia recta ratio non obstante turbatione animæ, secundùm passiones partis sensitivæ, dirigit eam in bonas & virtuosas operationes, ut velit fortis sustinere mortem, & quæcunque contraria propter DEUM & bonum virtutis: sic enim in Christo fuit, quòd non obstante turbatione sensualitatis passus est, quod recta ratio svadebat. Unde ait: *Nunc anima mea*, sensualis *turbata est*, id est, affecta est quantum ad sensitivam, passionibûs timoris & tristitiæ ac naturali horrore, qui tamen est de voluntate. Anima enim hic acipitur pro sensualitate: id est, appetitu sensitivo, in quo sunt passiones, non autem in oratione. Ac si dicat: Non vos turbet vel retrahat sensualitatis turbatio à recta & debita operatione: quia enim anima mea turbata est imminente passione, & tamen hoc non obstante mori eligo, obediens Patri pro vestra salute. Quia enim hortatus fuerat alios imitari mortem suam, ne fortè aliquis ediceret, securè potes mortem subire: quia nihil mali sentis: ideo contrarium voluit ostendere per talem turbationem, & per consequens non esse recedendum ab ejus imitatione propter naturalem animæ horrorem. Nam si nullam passionem sensisset in anima, non fuisset sufficiens exemplum hominibus ad mortem sustinendam. Hujusmodi autem passiones aliter fuerunt in Christo, & aliter sunt in nobis. In nobis enim sunt ex necessitate, inquantum quasi ab extrinseco commovemur & afficimur: in Christo non fuerunt ex necessitate, sed ex imperio rationis: ad ostendendum humanæ naturæ veritatem, & ad dandum nobis exemplum non recusandi mortem, & ad merendum, nostram redemptionē, cùm in Eo nulla passio fuerit, nisi quam Ipse voluntariè concitavit. Nam intantum inferiores vires erant subditæ rationi in Christo, quod nihil aliud agere & pati poterant, nisi quod ratio volebat: quæ permisit agere animæ & viribus inferioribus quæ propria erant. Sic ergo turbata est anima Christi, quòd nec supra rationem, nec contra, sed secundùm rationis ordinem turbatio in ea fuerit. Deinde volens ostendere quòd non venit voluntatēm infirmæ carnis, sed voluntatem Patris facere, ait: *Et quid dicam*, in hac & de hac turbatione, non dicit, quid faciam: quia sciebat quid facturus: sed docet quod dicere, & quò fugere, & quem invocare, & in quem sperare debeamus scilicet in Patrem qui salvat solus: quasi diceret. Non habeo quid dicam ereptionem quærens: sed scio quid agam: quia passurus sum. Unde non recedam à cæpto proposito propter timorem periculorum, sed ex ratione sensualitatem superans, voluntatem meam voluntati Divinæ conformabo. In quo dat exemplum nobis, ut similiter faciamus. Et hoc est quod dicit. Et ò tu, *Pater salvifica* & salvum fac *Me ex hac hora* passionis. Non dicit in hac hora in qua Pater Eum morti exposuit: sed *ex hac hora* quia inde Eum glorificavit. Propterea enim voluntariè veni in hanc: scilicet horam passionis & mortis, *propterea veni in mundum*, ut patiar propter Patris obedientiam & humani generis salutem, quasi diceret: Salvationem quæro, sed passionem non recuso. Et tu Pater per hanc passionem clarifica nomen tuum: me suscitando, quod est gloria nominis tui & clarificatio. Ubi Augustinus Docuit te quem invoces cujus voluntatem tuæ voluntati præponas, hominis infirmitatem: ut doceat dicere contristatum, non quod ego volo, sed quod tu vis. Ex hac autem supportatione turbationis in DEUM, homo triplicem percipit utilitatem. Prima est quòd turbatio alleviatur. Si enim ex eo quod quis amico conqueritur turbationem suam, alleviationem recipit, quantò fortiùs propter compassionem mutuam à DEO recipiet? Secunda est, quòd turbatio meritoria efficitur. Si enim meritorium est DEO offerre rem temporalem, quam portas in bursa: multòmagis si offers id quod geris in animo. Tertia est, quòd homo postea notabilem recipit consolationem; sicut patet de multis à tribulatione

Passiones in Christo.

August. tractat. 52. in Joan.

tione liberatis, ficut & hic Nam ftatim venit vox de cœlo pro confolatione. Unde fequitur: *Venit ergo vox de Cœlo* à DEO Patre, *dicens Et clarificavi, & iterum clarificabo*, id eft Clarum genui ab æterno fecundùm Divinitatem, & Clarũ etiam faciã fecundùm humanitatem. Vel fecundùm hominem clarificavi in nativitate, quando Angeli cecinerunt: Gloria in excelfis DEO: & Magi adoraverunt, & in Baptifmo, & in transfiguratione, & in miraculis in vita per Eum factis: *& iterum clarificabo*, per figna Deitatis: in paffione, in qua triumphabit de diabolo, & in refurrectione: & in afcenfione: & in totius mundi converfione, & maximè in judicio. Et quidam de turba magis rudes ftantes & audientes, fonumque vocis non fignificationem percipientes, *dicebant tonitruum factum effe*, id eft, aliquid per modum foni confufi tamen hoc dicebant factum propter Dominum: *alii autem*, magis perfpicaces articulationem vocis intelligentes *dicebant quod Angelus Ei locutus fit*. Credebant enim Eum effe hominem purum, & ideo dicebant Angelum Ei effe locutum: ficut aliquando in fcriptura dicitur, quòd Angeli Prophetis loquebantur. Sed vox illa fuit Paterna, & formata à tota Trinitate cùm Ejus opera fint indivifa. Verumtamen fuit vox Patris, quæ fuit formata ad repræfentandum Perfonam Ejus *Et refpondit Iefus, & dixit: Non propter me*, fcilicet inftruendum, qui teftimonio vel Confolatore vel Clarificatore alio à me non indigeo, *hæc vox* teftificans *venit* de Cœlo *fed propter vos*, in inftructionem veftram, qui inftructione indigetis & teftimoniò: fcilicet, *ut credatis*, quia ego ex DEO fum. Unde oftendit hanc vocem nihil fibi indicaffe quod ante nefciffet: fed ignorantibus quibus indicari oportebat, & propter inftructionem populi circumftantis ut cognofcerent Ipfum Jesũ effe Chriftũ, cui de Cælo dabatur teftimonium. Sicut ergo anima Ejus non propter Eum, fed propter alios voluntariè turbata eft: fic ifta vox non propter Eum, fed propter alios aliqua difpenfatione divinitus facta eft. Et quia dixit vox, & clarificabo: confequenter modum oftendit clarificationis, dicens: *Nunc*, fcilicet in hoc tempore paffionis rectum *Judicium eft*: non condemnationis, fed difcretionis *mundi*: id eft, pro mundo contra diabolum: hoc eft, nunc pro mundo à poteftate tenebrarum liberando judicabitur, & feparabitur mundus à poteftate diaboli, & eripietur: & hoc eft judicium difcretionis quò difcernuntur & feparantur multi à poteftate inimici. A tempore quoque paffionis Chrifti difcreti funt fideles credentes, ab obftinatis contra fidem: in futuro autem erit judicium condemnationis infidelium, & præmiationis credentium. Unde exponendo fubdit effectum judicii: *Nunc Princeps hujus mundi*, id eft, amatorum mundi, & malorum hominum qui habitant in mundo: fcilicet diabolus qui ab Adam ufque nunc fuit dominatus, & adhuc dominatur in malis mundo deditis (& dicitur Princeps mundi, non quia fit Dominus fubftantiæ mundi fed hominum mundialiter viventium, inquantum fe ei fubiiciunt per peccatum) *eiicietur*, & repelletur *foras*: à redemptis & liberatis, & poteftatem homines poft fe trahendi perdet hòc judiciò: per Chriftum & virtutem paffionis Ejus, per quam aperta eft janua gloriæ, cujus confecutione diabolus non poteft impedire, & poft fe trahere Sanctos ficut ante faciebat: Per paffionem etiam Domini data eft homini virtus refiftendi diabolo, quia per eam fortiores fumus ad refiftendum; nec modò ita facilè homines feducere vel adeo tentare poteft ut priùs, nec permittitur facere quantum poteft & vellet. Juftum eft enim quod ficut princeps mortis per peccatum hominem fibi fubjecit ad mortem: fic qui Chriftum procuravit interfici injuftè, meritò & dignè eiicitur, ne deinceps juftis hominibus per Chriftum redemptis principetur. Permittitur tamen tentare homines, ad exercitium, & meritum electorum. Et declarat modum per quem eiicitur foras: quia per mortem Crucis & refurrectionem. Unde fubdit: *Et ego fi*, id eft, cùm (non dubitat futurum effe quod venit implere) *exaltatus fuero à terra*: fcilicet in cruce: *omnia*, fcilicet electa & prædeftinata ad falutem, ex quibus diabolus eicitur, *traham ad Me Ipfum*: ut fim caput, & illa membra, fpoliando illum qui decipiendo injuftè deprædatus fuerat. Vel omnia genera hominum: quia de omnibus generibus hominum aliqui funt tracti: fcilicet de omnibus lingvis, de omnibus ritibus, de omnibus ætatibus, & de omnibus gradibus: & fic traxit ad fe omnia, quia homo dici-

Lucæ 1.

Princeps mundi.

Paffionis dominicæ efficacia.

tur omnis creatura. Nam amore, quô pro nobis passus est, trahit nos ad seIpsum: ex amore enim ostenso in cruce ad genus humanum, habet vim attractivam mentium, sicut lapis magnes attrahit ad se ferrum, Christi autem crucifixio ideo dicitur exaltatio: quia corpus Ejus fuit exaltatum in cruce, sicut vexillum in aere, ad debellandum aereas potestates: & quia se humiliavit usque ad mortem Crucis, ideo DEUS exaltavit Illum: & Ipse exaltatus exaltavit suos. Per passionem ergo habuit victoriam de diabolo. Unde hoc ipsum omnia trahere, est principem mundi hujus eiicere: non enim est conventio Christi ad Belial, & lucis ad tenebras. Et nota quòd Christus noluit mori in aliqua domo, nec sub tecto, sed in aere voluit exaltari ex causa triplici. Aer quoddam elementum est commune: & potest homo habere propriam terram, aquam, vel proprium ignem, sed nemo potest habere proprium aerem Christus ergo voluit in aere exaltari. Primò ad innuendum quòd sicut aer est communis, sic & Christi passio: nam passiones aliorum sanctorum fuerunt propriæ quia quilibet passus est propter se, passio autem Christi communis fuit: Angelis, qui sunt reparati hominibus, quia inde sunt salvati. Secundò, ad innuendum quòd sicut aer est medius inter cœlum & terram, sic Christus etiam fuit mediator inter Deum & hominem quia cum DEO convenit ratione naturæ Divinæ, cum homine ratione naturæ humanæ. Erat autem quædam discordia inter Deum & hominem: & ideo venit Jesus, & se ostendit Mediatorem. Tertiò, ut ipsum aerem mundaret: sanctificaverat enim terram, triginta annis super eam ambulando: sanctificaverat aquam, in ipsa se baptizari faciendo: sanctificaverat ignem Spiritum Sanctū in specie ignis mittendo. Restabat ut sanctificaret aerem: non sub tecto, sed in aere moriendo. Pluribus etiam de causis voluit mori morte crucis. Una, propter mortis turpitudinem: ut hominem nec ipsa mortis turpitudo à perfectione justitiæ repellat. Item quia hoc genus mortis per modum exaltationis conveniebat fructui, causæ, & figuræ passionis. Fructui quidem conveniebat: quia per passionem exaltandus erat à Patre Causæ autem passionis conveniebat dupliciter: scilicet ex parte hominum, pro quorum salutê moriebatur: ipsi enim perierant, quia dejecti & demersi erant ad terrena: & ideo voluit mori exaltatus, ut nos elevaret ad cœlestia. Et ex parte dæmonum: ut scilicet eos qui in aere principatum & potestatem exercebant Ipse elevatus in aere conculcaret. Figuræ verò conveniebat: quia Dominus serpentem in deserto fieri præcipiebat: quia sicut ille serpens exaltatus fuit in palo, ita & Dominus in Cruce. Cùm autem Dominus tanta & tam magna signa fecisset coram eis, in miraculis & in doctrina, & in revelatione secretorum cordis, & futurorum contingentium, per quæ declarata erat Divinitas Ejus non tamen credebant in Eum, scilicet pro majori parte: & in hoc completæ sunt scripturæ prophetarum, eorum obstinationem & excæcationem prædicentium. Consveverant enim dicere, quod signum ostendis nobis ut credamus Tibi? sed ecce cùm tanta signa fecisset, non crediderunt Ei. *Verumtamen multi ex principibus*, id est, legisperitis & sacerdotibus, *crediderunt tunc in Eum*, propter miracula & impletionem scripturarum: sicut & Nicodemus, unus eorum, qui alias venerat ad Jesum nocte: & Gamaliel, & Joseph ab Arimathia, & alii quàm plures: *sed propter Pharisæos non confitebantur*, manifestè, timentes, *ne de Sinagoga eiicerentur*, quia jam conspiraverant quod confitentes Ipsum esse Christum, de societate Judæorum expellerentur: quod apud eos valde ignominiosum erat. Ejectio enim de synagoga reputabatur magna, sicut apud nos ejectio per excommunicationem de Ecclesia. Causa vero & radix hujus defectûs, scilicet quare non confitebantur, erat superbia & inanis gloria: *dilexerunt enim gloriam hominum*, & honorem mundanum in dignitatibus & laudibus humanis, *magis quàm DEI gloriam* & meritum pro DEI gloria sperandum: cui soli debetur honor & gloria. Ex hoc enim quòd publicè cōfitebantur, amittebant gloriam hominum, licèt ex hoc consequerentur gloriam DEI: isti autem magis elegerunt privari gloriâ DEI, nolentes publicè confiteri quod gloriâ hominum, cupientes à mundanis honorari: non attendentes ad dictum Apostoli, *si hominibus placerem, Christi servus non essem.* Isti hodie multos habent sequaces scilicet pro mundi gloria se & sua prodigaliter exponentes, & parum aut nihil pro DEI gloria promerenda facientes. Unde

Exaltatio Christi.

2. Cor. 6.

Cur in aere mori voluit

Christus cur in cruce mori voluit.

Num. 21. & Joā. 3.

Galat. 8.

Unde eorum fides inſufficiens erat: non enim ſufficit corde cre-
dere ad juſtitiam, ſed oportet etiam ore confiteri ad ſalutem. Et
in hoc humana gloria eſt parvi pendenda, & omnis pæna patienter
tolleranda: quia omnis pæna quæ pro juſtitia ſuſtinetur, eſt merito-
ria, ut cum Apoſtolo quilibet dicat: *Mihi autem abſit gloriari, niſi* *Rom. 10.*
in cruce Domini noſtri JESU Chriſti: perquem mihi mundus crucifixus *Galat: 7.*
eſt, & ego mundo. Secundùm Auguſtinum, Dominus crucem ſu- *Aug. ſerm.*
am in frontibus credentium fixit, ubi quodammodo ſedes eſt vere *18. de verbis*
cundiæ: ut de Nomine Ejus fidelis non erubeſcat, & magis DEI *Domini.*
gloriam quàm hominum diligat. Unde Ille qui Evangelium le- *Crux in frõ-*
git, & etiam illi qui audiunt, ſignô crucis ſe ſignant. Poſt hæc au- *tibus fixa.*
tem tandem Dominus *JESUS*, qui ſcrutatur corda hominum, co-
gnoſcens furorem illorum, & malitiam quam jam de eo occiden-
do conceperant, & volens eos prævenire, non expectavit ut in o-
pus irent, ſed *abiit*, recedendo à perſecutoribus ſuis: quia jam non
recipiebant Ejus doctrinam: *& abſcondit ſe ab eis*, mitigans illorum
invidiam & furorem, quia nundum venerat hora paſſionis ſuæ. In
quo nobis exemplum dedit, ut cùm de aliquorum malitia nobis
conſtat, etiam antequam patrare opere tentent, fugere debea-
mus. Abſcondit ſe ab eis, faciem cognitionis ſuæ eis ſubducendo:
quod excæcationem eorum, & tranſitum fidei à Judæis ad gentes
ſignificabat. *Et cùm veſpera facta eſſet, egrediebatur* Dominus cum
diſcipulis duodecim *de civitate, & rediit in Bethaniam*: ibi mites &
juſtos de Regno DEI docens, in die contra perverſos & malos a-
ſperè loquens, eoſq; pro moribus pravis redarguens, & nos eum in
hoc imitari erudiens.

DE DUOBUS FILIIS, QUORUM UNUS IN vineam ivit, alius ire neglexit.
CAPUT XXXII.

ET cùm tertiò ſabbathi, hoc eſt feriâ tertiâ, iterum *mane*, rever- *Matth. 12.*
tendo ad civitatem Hieruſalem, *tranſiret* Dominus & diſcipuli *& Mar. 11.*
Ejus circa locum ubi Ipſe maledixit ficulneæ: *viderunt* diſcipuli *ar-*
borem aridam factam à radicibus, id eſt, fundamentis, qui erant ſa-
cerdotes & ſcribæ, amplius quàm prima die: & mirati ſunt de ſu-
bita arboris exſiccatione. Nec mirum ſi continuò aruit, quia ſer-
mo Domini maledicentis quaſi flamma ad radices deſcendit.
Et cùm veniſſet in Templum, id eſt, in atrium Templi, ubi convenie-
bant homines ad orandum, & verbum DEI audiendum, ut doce-
ret, oraret, & exemplum daret: *acceſſerunt*, non ut docerentur cùm
populo, ſed ut docentem caperent in verbo: *ad Eum docentem*, id
eſt, dum doceret, quando præcipuè impediendus non erat, *princi-*
pes ſacerdotum, quos non excuſat ignorantia: *& ſeniores populi*, à qui-
bus egreſſa eſt iniquitas. Secundùm Chryſoſtomum: Dicebant ſa- *Chryſoſt. hõ.*
cerdotes apud ſe: nos ſumus columnæ Templi, ecce ſuper illum *39. operis*
tota recumbit Eccleſia: nos ſumus quaſi tacentium ſcripturarum *imperfecti.*
lingva viſibilis, & ecce ille reſonat in medio Templi, & nos con-
tempti quaſi cithara diſſipata tacemus: nos fuimus patres, modò
iſte generat filios, & nos ſteriles ſumus: quaſi dicerent, multum vi-
lificamur. *Acceſſerunt inquam dicentes*: *Dic nobis*, quia ad officium
noſtrum pertinet hoc inquirere & ſcire, *in qua poteſtate hæc facis?* *Quæſtio de*
Fff ſcilicet *poteſtate Xſti*

scilicet an propria, an aliunde tibi commissa? quis tibi dedit hanc potestatem ut ista facias? Quasi dicerent: Quid est quod eiicis de Templo quos vis cùm non sis ostiarius, & doces nobis inconsultis? Quærunt qua authoritate ista facit, quia authoritatem eiiciendi de Templo habebant ostiarii, & docendi in Templo sacerdotes & legis doctores ad hoc à principibus sacerdotum assignati, & non alii. Christus autem neutram authoritatem videbatur habere, sed magis usurpare. *Lucæ 11.* Subintelligunt enim Eum operari per diabolum, & diaboli esse quod facit: sicut supra dixerunt, quod in Beelzebub dæmonia eiiceret. *Chrysostom. ibidem.* Quasi vellent dicere. Secundùm Chrysost. Tu de sacerdotali familia non es: senatus hoc tibi non donavit neque Cæsar: in qua ergo potestate hoc facis? nunquid in Beelzebub principe dæmoniorum? JESUS autem oppositioni reddidit oppositionem non solutionem, quasi clavum clavo retundens: & qui aperta responsione tentatorum calumniam confutare poterat, prudenter eos interrogat: ut ipsi vel suô silentiô vel sua responsione & sententiâ convincantur. *Calumniæ quomodo respondendū.* Calumniās enim meliùs interrogatione quàm directa ratiocinatione vel responsione ad inconveniens ducitur. Ille namque est optimus modus respondendi & concludendi contra malignantes, quando ex suis propriis verbis & responsis arguuntur. Per hoc quoq; ostendit Christus quòd malignãtibus quales isti erant, non sunt secreta DEI revelanda: sed eorum malitia prudenter est declinanda. Interrogavit ergo eos *de baptismo Joannis, unde erat: de cœlo an ex hominibus*, id est, ex DEI præcepto & Divina ordinatione, an ex hominis adinventione & humana institutione. *At illi*, stupefacti ad interrogationem, *cogitabant intra se*, viam respondendi: sed non habebant, videntes ex quacunque responsione suam confusionem. *Baptismus Joannis unde fuit.* Nam si dixissent baptismum Joannis de cœlo, id est, ex cœlesti & Divino instituto esse, patenter convincebantur: quia non crediderunt Joanni dicenti Ipsum Dominum de cœlo venisse, & perhibenti ei testimonium de potestate. Qui enim credit Joanni, credit utique & Christo, quia Joannes Christo testimonium perhibuit ipsum prædicando, & DEI filium esse nunciando. Quasi vellet dicere: Ille mihi testimonium perhibuit quem confitemini habuisse prophetiam de cœlo, & ab illo audistis in qua potestate hæc facio: quia ille hoc demonstravit testimonium mihi perhibendo. Si autem dixissent de terra & institutione humana: periculum mortis incurrissent ad populum, ut tanquam blasphemi essent lapidandi, quia populus qui pro majori parte Joannis baptismum susceperat, eum ex vita & doctrina ac Christi testimonio Prophetam Sanctum & verum à DEO missum reputabat, & perconsequens verba Ejus & facta à DEO esse sentiebat. *Bedaī c. 11. Marci.* Viderunt ergo (ut ait Beda.) Quodlibet horum respondissent in laqueum se casuros, timentes scilicet plebis lapidationem, sed magis timentes veritatis cõfessionẽ. Et mẽdaciter dicentibûs eis se nescire ait Jesus: *Neque ego vobis dico, in qua potestate hæc facio.* Non dico vobis quod scio, quia non vultis fateri quod scitis. Quia ergo dicebant se nescire quod tamen sciebant, noluit eis de se aperire veritatem de hoc quod quærebant: & justissimè confusi sunt. Ex sua enim taciturnitate compulsi sunt à sua petitione cessare. *Chrysost. hō. 39 operis imperfect.* Nam secundùm Chrysostomum. Mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur. *Beda ibidē.* Duabus quippe de causis (secundùm Bedam) occultatur veritas, quia authores minùs capaces sunt ad intelligendum. Unde di-

de dicitur: *Multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò*, vel quia ex odio & contemptu indigni ſunt quibus aperiatur. Unde dicitur: *Nolite ſanctum dare canibus, neque mittatis margaritas ante porcos*, & hìc utrumque concurrebat. Et tertia cauſa addi poteſt, ſcilicet aſſiduitas prædicandi: aſſidua enim prædicatio vileſcit. Voluit ergo Chriſtus oſtendere de facto & exemplo, quòd licet uti cautelis contra cautelas malorum inſidiantium bonis. Unde dicit Chryſoſto: Quod interrogantē oportet docere, tentantē confundere. Quod autē aperienda erat veritas ſuæ poteſtatis & prædicationis aliis & non ipſis, & quare: indicavit per parabolam duorum filiorum, quorum uni pater dixit: *vade in vineam meam, qui reſpondit nolo. Poſtea tamen pœnitentiâ motus ivit: dixitq; alii pater vade in vineam meam, qui reſpondit vado, ſed non ivit.* Homo iſte qui duos filios habuit eſt DEUS, ſcilicet Pater: qui dicitur homo ratione manſvetudinis quam ad hominem habuit, qui etiam omnes homines paterno affectu creavit, & cùm ſit naturâ Dominus, tamen magis vult diligi quaſi Pater, quam timeri quaſi Dominus. Primus filius tempore & origine: non dignitate & DEI cognitione, eſt populus Gentium, alter populus Judæorum quia Gentes erant ex tempore Noe, Judæi autem ex Abraham. Operari autem vineam eſt facere juſtitiam, quam generaliter quidem in natura omnium hominum DEUS plantavit: ſpecialiter autem Judæis eam in libro vitæ dedit, cujus diverſæ vites ſunt diverſæ juſtitiarum ſpecies. *Primo filio*, primùm dixit per naturalis legis impreſſionem & notitiam, *vade operare*, id eſt, in tempore hujus ſæculi, fac legis naturalis juſtitiam quæ eſt: Hoc facias alii quod tibi vis fieri, & quod tibi non vis fieri ne feceris alteri: operare inquam *in vineam*, id eſt in Eccleſiam, extra quam non eſt locus operandi meritoriè. Locutus eſt autem ei non facie ut homo: ſed in corde ut DEUS ingerens intellectum ſenſibus: quia nunquam DEUS deſtitit homines incitare ad bonum per occultos inſtinctus. Unde Chriſoſtomus Poſuit DEUS ſpiritum ſcientiæ boni & mali in hominibus: ut quotienſcunque peccamus, ille in ſilentio quaſi factum noſtrum accuſet, qui in conſcientia tacitè ad animam loquitur dicens: Malum eſt hoc, & hoc bonum eſt. *Ille autem*, ſcilicet primus filius licèt in cogitatu ſuperbè, *reſpondit nolo*, quia bonum relinquendo & malum eligendo apertè contumax fuit: legi nempe naturali non obedivit, & liberô arbitriô abuſus eſt. Unde Chryſoſtomus. Quomodo dixit nolo? in cogitatu. Qui habens intellectum boni & mali reliquit bonum, & ſequitur malum in cogitationibus ſuis, contra Dominum reſpondere videtur: quia nolo, ideſt contra intellectum ſuum creatum ſibi à Domino, facit. Hæc Chryſoſt. Sed poſtea in adventu Salvatoris ad prædicationem Chriſti & Apoſtolorum, credens, pœnitentiâ ductus operatus eſt in vinea DEI, & ſermonis contumaciam labore correxit: quia Summo DEO colla ſubmiſit, & nunc cultu fidei DEO placet. Alteri autem filio poſtea dixit (per Moſaicæ legis dationem) vade & operare in vinea mea, & fac juſtitiæ opera. Qui reſpondit, vado: quia primùm DEO ſervire vovit, & ſe ad ſerviendum DEO, per ſuſceptionem legis Moſaicæ, obligavit, dicens Moyſi, Omnia præcepta Domini faciemus: ſed non ivit, & quod ore reſpondit, opere non implevit, quia in ſervitio DEI non remanſit, & legem ſuſceptam non obſervavit, nec non ad idololatriam & ad infinita mala declinavit: & nunc Chriſti cultum negat. Induxit autem

Veritatis occultandæ cauſæ.
Joann. 16.
Matth. 7.
Chryſoſtomo hom. 39. Operis imperfecti.
Foliorum duorum parabolu.
Chryſoſt. hō. 13. ad popu. Antioch.
Chryſoſt. hō. 40. operis imperfecti.
Exod. 24.

tem hanc parabolam, eos interrogando: ut propria responsione illos impietatis ministros argueret, & propriô judiciô condemnarentur. Cùm ergo quæsisset, quis ex duobus fecit voluntatem Patris? & illi respondissent, primus: non intelligentes de ipsis dictam parabolam, & nescientes quia in responsione exprimerent condemnationem suam: intulit, & ex responsione propria eos confutavit, confirmans prolatam ab ipsis sententiam, & dicens: *Amen dico vobis quia publicani & meretrices*, scilicet non quia tales sunt, sed quia fuerunt, *præcedent vos in Regno DEI*, id est; in Ecclesia militante, per fidem & per pœnitentiam: & in triumphante per gloriam: vobîs extrà derelictîs, per infidelitatem. Primus enim filius, qui fecit voluntatem Patris, dignus est misericordiâ. Secundus, quia neglexit, dignus est reprobatione & pœnâ. Quasi diceret: Non solùm Gentiles meliores sunt vobis judæis, sicut & ipsi judicastis, sed & pessimi de Gentilibus, scilicet publicani & meretrices, qui inter vos manifestè sunt turpissimæ vitæ, erunt majoris meriti apud DEUM quàm vos: quia melius est non promittere, & facere justitiam DEI, quàm promittere, & mentiri. Et secundùm Augustinum, Simulata æquitas duplex est iniquitas: & hoc vitium potissimé vigebat in Sacerdotibus & Levitis. Igitur secundùm Origenem, potes uti parabolâ ipsâ ad eos qui modicum aut nihil promittunt, operibûs autem ostendunt: & contra eos qui magna promittunt, nihil autem vel parum secundùm suam promissionem agunt. Nam hodie heu multi, etiam Religiosi, non solùm legis scriptæ, sed etiam legis naturalis justitiam derelinqvunt: & ideo non misericordiâ cum filio primo, sed potiùs pœnâ cùm secundo digni sunt. Ubi Chrysostomus. Puto quòd ex persona omnium virorum peccatorum, publicani ponantur, & ex persona omnium mulierum meretricum, meretrices. Quamvis enim multa sint peccata in viris & mulieribus, præter ista: tamen præcipuè avaritia in viris abundat, fornicatio autem in mulieribus. Mulier enim quæ in domo sua sedet inclusa, facilè peccatum fornicationis incurrit, quia hoc vitium facilè ex vacantia & otio nascitur. Nam qui sollicitudinibûs animum habet occupatum, non facilè fornicationi operam dat. Nam diffinitio amoris hæc est, animæ vacantis passio. Vir autem qui in actibus rerum diversarum est assiduè, avaritiæ peccatum facilè incurrit, in fornicationem autem non facilè, nisi fortè multum sit lascivus. Nam occupatio virilium sollicitudinum, suggestionem voluptatis plerumq; excludit. Unde proprium est hoc adolescentium nihil agentium. Hæc Chrysosto. Deinde subjungit causam reprobationis judæorum, quæ est contemptus credendi, quem aggravat & sanctitas Joannis, & exemplum conversionis peccatorum, quia publicanis & meretricibus Joanni credentibus, & ad prædicationẽ ejus pœnitentiam agentibus, ipsi non crediderunt Joanni, doctrinam ejus audiendo, & opera ejus imitando: qui venit ad eos in via justitiæ, quia opera perfectionis faciebat, & Christum (qui est ipsa justitia) annuntiabat. Et non solùm hoc non fecerunt, sed nec postquam publicanos & meretrices credentes & pœnitentes viderunt, confusi sunt, aut compuncti ut crederent, vel illorum exemplum sequerentur, quibus ipsi exemplum esse debuerant, ex quo sequitur aggravatio peccati ipsorum, quia nec præcedere, nec sequi illos in fide & pœnitentia voluerunt. Laici etiam & Sacerdotes, duo filii possunt intelligi & populus, prior filius, & Sacerdos, secundus. Unde Chrysostomus. Duos etiam filios dicit: Laicorum conditione, &

Publicani et meretrices. *Augustinus in Psal. 63.* *Origenes Tract. 18. in Matth.* *Chrysostom hom. 40. Operis imperfecti.* *Virorum & mulierũ præcipua peccata.* *Amoris causæ.* *Amoris descriptio.* *Chrysostom. Ibidem.*

& ordinem Sacerdotum. Quis eſt prior filius? Populus. Prior enim populus creatus eſt: deinde Sacerdotes, qui regerent populum. Non enim populus propter Sacerdotes creatus eſt, ſed Sacerdotes propter populum. Denique populus DEI, ex tempore Abrahæ cæpit: Sacerdotes autem, de tempore Aaron. Et populares per hoc ipſum quod ſingularem ſuſcipiunt vitam, denegare videntur obedientiam DEO. Sacerdotes autem magis videntur obedientiam promittere DEO: præcipuè per hoc ipſum, quod ſpecialiter in miniſterio DEI conſtituuntur. Nam qui Doctor populi conſtituitur: ſine dubio profitetur talem ſe fore, qualem oportet eſſe Doctorem. Sacerdos, & omnis clericus, & ſi ſpecialiter non promittat: tamen per hoc ipſum quod Doctor cõſtituitur aliorum, tacitè promittere DEO videtur in omnibus obauditurum ſe DEO. Et melior eſt laicus, qui in prima facie ſæcularem profitetur vitam, re vera autem ſtudet vivere ſpiritualiter quàm Sacerdos qui in prima quidem facie profitetur vitam ſpiritualem, revera autem complectitur vitam carnalem. Et melior eſt laicus ante DEUM pænitentiam agens, quàm clericus permanens in peccatis: Laicus autem in die judicii ſtolam ſacerdotalem accipiet: ideo & in chriſmate ſic unguntur omnes ſicut in ſacerdotio, ſacerdos autem peccator, ſpoliatus ſacerdotii dignitate quam habuit, erit inter infideles & hypocritas. Unde & modò ſecularis homo poſt peccatum facilè ad pænitentiam venit. Nam occupatus negligentiâ ſæculari: dum ſcripturis non ſatis attendit, ſemper quæ in ſcripturis poſita ſunt nova ei videntur: ideoq; cùm audierit aliquid de gloria Sanctorum, aut de pæna peccatorum, quaſi novum aliquid audiens expaveſcit, & dum bona concupiſcit, aut mala timet, compunctus ad pænitentiam citò recurrit. Nihil autem impoſſibilius, quod illum corrigere qui ſcit omnia, & tamen contemnens bonum diligit malum. Omnia enim quæ ſunt in ſcripturis, propter ditationem quotidianam ante oculos Ejus inveterata & vilia æſtimantur. Nam & quidquid terribile eſt uſu vileſcit. Propterea clericus, qui ſemper meditatur ſcripturas, aut omnino obſervaturus eſt, & erit perfectus, aut ſi ſemel cæperit illas contemnere, nunquam excitatur in illis ut timeat. Quis aliquando vidit clericum citò pænitentiam agentem? Et ſi deprehenſus humiliaverit ſe, non ideo dolet quia peccavit, ſed confunditur, quia perdidit gloriam ſuam. Putaſne Dominus, quaſi crudelis, clericis pænitentiam denegavit, dicens: *ſi ſal infatuatum fuerit, in quo ſalietur?* Sed quaſi naturale eſſe conſiderans, quia nõ eſt qui doceat illũ errantẽ qui errantes alios corrigebat. Ideo, non dico populares, quia ſecundum rationem verbi vitam ſuam diſpenſant, ſed publicani & meretrices, qui deſideriis mundialibus & voluptatibus carnalibus ſeipſos mancipaverunt, præcedent vos in regno DEI, quia illi converſi deſinunt eſſe quod erant, vos denegatis in opere, quod videmini profiteri in verbo, tanquam arbores folia ſine fructu habentes, non paſcentes Dominum ſuum, ſed deludentes. Hæc Chryſoſtomus. Per primum etiam filium, qui primò renuit patris præceptum, ſed poſtea fecit, ſignificantur peccatores, qui malè vivendo DEO ſervire negant, ſed poſtea pænitentes viriliter operantur. Per ſecundum verò filium, qui facere voluntatem Patris promiſit, & non fecit: ſignificantur illi qui operari virtuosè promittunt, ſed non faciunt, de quibus ſunt multi religioſi, profitentes ſervare magna, ſcilicet Evangelica conſilia: cùm tamen non ſervent etiam præcepta: propter quod ſæculares, etiam peccatores tamen poſtea pænitentes, eis coram Domino præponuntur, cùm dicitur: *quia publicani & meretrices præcedent vos in regno Dei.* Nullus ergo peccator diffidat, nullus juſtus præſumat: cùm peccatores per pænitentiam quandoque alios in Regno DEI præcedant.

Secularium facilis ad pænitentiam converſio, clericorum difficilis.

Luca 14.

DE LOCATIONE VINEÆ, ET SANGVINARIIS vinitoribus. CAPUT. XXXIII.

AD idem propoſuit eis aliam parabolam de homine patrefamilias, *qui plantavit vineam, & circumdedit ei ſepem, & fodit in ea torcular, & ædificavit turrim*

Matth. 21. Marci. 12. & Luca 20.

rim & locavit eam agricolis, seu colonis, *& peregrè profectus est.* Illi autem servos suos ad recipiendum fructus missos malè tractaverunt, & occiderunt: & novissimè Filium missum hæredem cognoscentes, & hæreditatem habere volentes, aprehenderunt: & extra vineam eiicientes etiam occiderunt. Et interrogati quid faceret Dominus vineæ colonis illis, dixerunt: *Malos malè perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis qui reddant Ei fructum temporibûs suîs*, quibus ipse dixit *quia auferetur ab eis Regnum DEI, & dabitur genti facienti fructus ejus.* In hac parabola describit multipliciter malitiam & ingratitudinem Judæorum, quibus DEUS Paterfamilias qui naturâ Dominus benevolentiâ Pater, homo mansvetudine, non naturâ similitudine, non veritate, multa beneficia contulit: quia domus Israel & synagoga vinea est, ex electis personis Patriarcharum & Prophetarum, sicut ex vitibus optimis quam de Ægypto transtulit, & in terra promissionis *plantavit*, cui *sepem circumdedit*, custodiam quidem triplicem, scilicet Angelicam super muros Hierusalem: & humanam, scilicet protectionem bellicorum virorum: & terrenam, scilicet munitionem murorum: *& fodit in ea torcular*, id est, legem justitiæ, timorem comprimentem, & malos torquentem & hoc fodit signîs, minîs, & promisîs: *& ædificavit turrim*, scilicet Templum ad cultum DEI, quod dicitur turris, propter altitudinem ædificii, propter securitatem refugii, propter dignitatem privilegii, respectu aliarum nationum: *& locavit eam agricolis & operariis*, scilicet sacerdotibus & principibus, qui debent extirpare vitia tanquam spinas, & inserere virtutes tanquam bona semina, ac servare cultum Divinum, & & justitiam in hominibus: *& peregrè profectus est*, non loci mutatione, quia DEUS est ubique, sed quia vinitoribus liberum arbitrium reliquit, vel propter longanimitatem, quam in expectando ut à peccatis converterentur habuit, vel propter ipsorum negligentiam, quia secundùm Ambros. Qui ubiq; præsens est, diligentibus præsentior, & negligentibus absentior est. *Cùm autem tempus fructuum appropinquasset*, quia post legem susceptam debebant facere fructum bonorum operum *misit servos suos*, id est, primos Prophetas *ad agricolas* id est, ad Reges & Sacerdotes principaliter, & ad alios subjectos eis: cõsequẽter *ut acciperent fructus*, per prædicationẽ suã eos ad fructũ bonorũ operũ reducendo: *& agricolæ apprehensis servîs*, quia multi reges & sacerdotes Prophetas sibi missos à Domino turpiter comprehendentes, *malè tractaverunt & occiderunt. Iterum misit alios servos plures prioribûs*, multiplicando scilicet Prophetas ad populi correctionem, *& fecerunt eis similiter*, quia ipsi ingrati DEUM inhonoraverunt, & similiter illos Prophetas persecuti sunt & interfecerunt. *Sed novissimè*, id est, in ultimis temporibus *misit Filium suum*, pro nobis Incarnatum, quem Hæredem universorum & Principem & cognoscentes, *ejecerunt extra vineam*, negando, vel quia extra portam Hierosolymorũ occiderunt crucifigendo, *volentes habere hæreditatem*, & temporalem scilicet possessionem: *cogitabant enim intra se*, Si Istum populus habeat Dominum, necesse est ut amittamus consvetudinem hostiarum, quæ ad nostrum parata est lucrum: si autem occidemus eum, sic semper tenebitur consvetudo offerendarum hostiarum: & sic fiet nostra possessio, & erit nostra hæreditas. Venit autem Dominus ad judicandum, & istud factum vindicandum, quando ex Ejus ordinatione venit contra eos exercitus Romanorum: & malos malè perdidit, quando civitatem & Templum per Romanos destruxit, ac populum occidi & captivari fecit. Vel hæreditas Christi, est Ecclesia, quam Judæi præcipuè moliebantur: dum fide Ejus extincta justitiam quæ ex lege est persvadere gentibus conabantur. Hæc fecerunt, ut sic ingrati mali malè perdantur, & meritò damnentur, & ab eis Regnũ DEI, scilicet Christus, scriptura sacra, seu scripturarum intelligentia, fides, Ecclesia, & vita æterna auferatur: & hoc pertinet ad Judæorum reprobationem: sed quod sequitur, pertinet ad Gentilium conversionem: & vinea Ecclesiæ locetur aliis agricolis: quia Ecclesiam suam Christus regendam tradidit Apostolis, & aliis discipulis: *qui reddant Ei fructum temporibûs suis*: quia ad prædicationem eorum credidit multitudo gentium, vel Regnum Cœlorum detur aliis, scilicet gentibus ab Oriente & Occidente, ab Austro & Aquilone venientibus: qui facient fructum cordis, credendo: & oris, confidendo: & operis serviendo: & corporis, patiendo:

Judæorum ingratitudo & malitia

Ambros. in c. 20. Lucæ.

Ecclesia est hæreditas Christi.

&

& recumbent cum Abraham, Isaac & Iacob in Regno DEI : & ipsi Judæi, *eiicientur in tenebras exteriores.*

Mysticè Ecclesia.

Mystycè totum potest exponi de Ecclesia, hôc modô: quia *homo*, id est Christus, *plantavit vineam*, id est Ecclesiam sangvine suo, & de latere suo formatam: in qua tot sunt differentiæ palmitum, quot differentiæ hominum: *& circumdedit Ei sepem*, id est, Evangelicam doctrinam, vel Angelorum custodiam: *& fodit in ea torcular*, id est, crucem Christi, vel Martyrum patientiam: *& ædificavit turrim*, scilicet Matrem Christi, vel contemplationem Christi Confessorum & Doctorum, vel fidem de qua Ecclesia se defendit contra hostes: *& locavit eam agricolis*, id est, Prælatis quorum variîs ministeriîs regitur & gubernatur: *& profectus est*, ut supra exponitur: *& misit servos*, id est, bonos ad arguendum malos: *& aliquos ceciderunt, & alios occiderunt*, ut patet de multis. Deinde mittitur Christus Filius invisibiliter à Patre, quando aliquem movet ad bonum: sed aliqui sunt ingrati, Ejus instinctum non solum repellentes, sed etiam pessimè agentes, propter quod, quantum in eis est occidunt eum. De quibus dicit Apostolus: *Rursum crucifigentes Filium DEI*, & sic ex DEI justitia perduntur, & vinea aliis locatur, cùm eorum locô boni surrogantur.

Hebr. 6.

Vinea, Anima.

Potest etiam per vineam istam intelligi anima rationalis, homini per DEUM locata: quia ad hoc infunditur corpori, ut Ipso mediante fructum bonorum operum faciat: & multa merita acquirat, quæ bona facta per hominem, sunt tanquam vires. Et in quolibet bono hominis, sive sit bona cogitatio, vel bona operatio, vel locutio, crescunt quinque uvæ: quarum quatuor remaneant homini, quinta verò debetur DEO: quæ uvæ sunt cordis jucunditas, culpæ remissio, æternæ mortis vitatio, æternæ gloriæ acquisitio, quinta uva est gloria DEI: istam non nobis, sed DEO dare debemus.

Vinea. Religio.

Potest insuper exponi de religione, cujus fundatio est maximè in triplici voto, quod dicitur Divina plantatio: sepes, regula & constitutiones: torcular, lectio & studium scripturæ: turris, prædicatio: agricolarum locatio, Prælatorum præfectio est: felices qui bene colunt, & non negligunt: augent, & non diminuunt: conservant, & non destruunt. Quilibet etiam nostrum de populo est vinea, & idem est etiam cultor: quilibet enim nostrum colit seipsum.

Hiernym. in cap. 21. Matth.

Unde Hieronymus: Locata est autem nobis vinea, & locata est ea conditione, ut reddamus fructum Domino temporibûs suîs, & sciamus unoquoque tempore quid oporteat nos vel loqui, vel facere. *Principes autem Sacerdotum, & scribæ, & Pharisæi*, cognoscentes quòd de ipsis dixerit parabolam istam, *voluerunt Eum* quasi mendacem *tenere*, ad occidendum, sed Divinæ reverentiæ humanum timorem præferentes *& timentes turbas*, non processerunt in factum: *quoniam* turbæ, *sicut prophetiam habebant Eum.* Sed quem nunc turbæ quasi Prophetam habent, & colunt: postea contra Ipsum crucifige Eum clamant: quia turba mobilis est nec in proposita voluntate persistens.

Chrysostom. hom. 40. Operis imperfecti.

Ubi Chrysostomus. Omnis homo malus, quantum ad voluntatem suam, & manus suas mittit in DEUM, & occidit eum. Qui enim DEUM ad iracundiam excitare non dubitat, qui præcepta Ejus conculcat, qui nomen Ejus contemnit, qui blasphemat: qui murmurat contra DEUM, & turbato vultu aspicit contra Cœlum: qui in ira sua manus audacter sublevat contra Eum: nonne si posset fieri manus mitteret in DEUM, & occideret Eum, ut jam licenter peccaret? Vide nunc obstinationem Pontificum, & majorum, in malo: quia audientes doctrinam Christi, non fuerunt contriti, sed magis ex hac indignati, & ad occidendum Eum incitati. Multi sunt tales hodie, qui indignentur quando reprehenduntur: quia pauci sunt qui veritatem suæ correctionis velint audire, imò & persequuntur reprehendentes eos pro ipsorum salute. Vide etiam quomodo Pontifices & majores retrahebantur à malo propter populum, cùm tamen deberet esse per contrarium.

Num. 22.

Hæc plebs quasi asina Balaam fuit, quæ ipsum errantem corripuit. Hoc quotidie geritur in Ecclesia, cùm quilibet solo nomine fatetur eam quam non diligit Ecclesiasticæ fidei & pacis unitatem, sed erubescit vel timet impugnare propter bonorum multitudinem. Sed licèt ab occidendo DEI Filio ad modicum, donec veniret hora Ejus, timore humano potuerunt retardari, nunquam tamen divinô amore voluerunt cohiberi. Prædicationem enim Christi contemnentes, propter cupiditatẽ temporaliũ, conspiraverunt

 in ipsi-

in ipsius mortem, nẽ perderent civitatem & Templum, in quo quidem Temdlo hauriebant pecuniam populi sub obtentu cultûs Divini, Unde occiderunt Filium, ut haberent hæreditatem, & pacificè possiderent Templum & civitatem: ne occasione ejus Romani venirent, & eis locum & gentem auferrent: contrarium tamen eis accidit, quia in vindictam mortis Christi & locum & gentem perdiderunt. Ubi Chrysostomus: Quandoque igitur detentus, per medios eos transiit, non apparens: quaddoque autem apparens, dolentem eorũ concupiscentiam detinet, hi autem neque fiebant, sobrii neque verecundabantur, ita semel eos dilectio principatûs, & vanæ gloriæ replevit cupido, & præsentia petere. Nihil ita adversùs proximum caput impellit, & in præcipitationes fert, & nihil ita facit à futuris excidere, sicut affixum esse temporaneis. Nihil ita facit & hîs potiri, sicut omnibus illa præhonorare.

Chrysostom hom. 69. in Matth.

Terrenorũ. cupiditas.

Matt. 6.

Quærite enim (ait Dominus) Regnum DEI, & omnia adiicientur vobis. Neque ita sollicitus sis de tuis, sed dimitte ea DEO: si enim tu inde solicitus fueris, ut homo solicitus eris, si autẽ DEUS providerit, ne solicitus sis de eis, dimittens spiritualia quæ majora sunt: quia Ipse non valde eis providebit, ut igitur valde eis provideat ei soli omnia cõcede. Si enĩ & Ipse ea attrectaveris, dimittens spiritualia, nõ multã Ipse eorũ faciet provisionem. Ut tibi igitur hæc bene omnia disposita sint, & à sollicitudine eripiaris universa, adhæreas spiritualibus, despice sæcularia. Ita enim & terram habebis cum cœlis, & de futuris bonis participabis. Hæc Chrysost. Hæc per Chrisostomũ jam dicta maxime & præcipuè ad monachos spectant, de quorũ vita idẽ Chrysost: hôc locô narrat, eamq; ad seculariũ vitã comparat, dicens: Quæ videtur ita onerosa esse vita & difficilis, eam quæ monachorũ est dico, & crucifixorũ: multũ hâc quæ videtur esse mitis & mollis, dulcior est & delectabilior, & tantũ est mediũ, quanta est portûs & pelagi continuè à vento percussi differentia. Intuere autem à conversationibus confestim primordia tranquilitatis. Foros enim & civitates, & eos qui in medio sunt tumultus fugientes, vitam quæ est in montibus elegerunt, quæ nihil habet commune ad præsentia & jam quæ sunt Regni illius meditantur in silentio, & quiete multa, & cum omnibus his DEO sunt conjuncti, quoniam opus monachorum habebat Adam ante inobedientiam, opus est eis id quod erat & Adæ ante peccatum, quando gloriam illam indutus erat, & DEO cum libera præsentia copulabatur, & regionem illam quæ multa erat plena puritate habitabat. Quô nempe hi deteriûs illo sunt dispositi, quando ante inobedientiam positus est operari paradisum, nulla cura erat ei sæcularis, sed neque his DEO loquebatur cum pura conscientia, hoc & hi: & multò ampliorem habent liberam præsentiam illam, quantò & majori potiuntur gratiâ per DEI largitionem: hi orbis terrarum lumina, surgentes à lectulo clari & lætantes, & horum unum statuentes, in præclara conscientia consonant: universi sicut ex uno ore hymnos ad universorum canunt DEUM, laudantes Eum, & Ei gratiam pro omnibus solventes pro propriis & communibus beneficiis. Quare, si videtur, Adam dimittentes interrogamus quò ab Angelis hìc distat chorus, qui in terra cantant, & dicunt: *Gloria in excelsis DEO, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Deinde postquam cantica illa dixerunt, genua flectentes DEUM quem hymnis laudaverunt, rogant & petunt, præsentium quidem nihil: nulla enim eis horum est cura: stare autem cum libera præsentia ante terribile tribunal, cum venerit judicare vivos & mortuos unigenitus filius DEI, & nullum audire illam terribilem vocem quæ dicit nescio vos, & cum pura conscientia, & multis directionibus laboriosam hanc expleant vitam, & difficile navigent hoc pelagus cum tranquilitate. Deinde surgentes, & perficientes jam Sanctas illas & continuas orationes oriente radio, ad opus adiit unusquisque, multum stipendium egentibus hinc congregatis. Magnus est illic qui vile opus rapit. Non est ibi meum & tuum: sed abjectum est inde hoc verbum, quod decem milum est causa præliorum.

Chrysost. hõ 69. in Matt.

Monachorũ & seculariũ instituta, quãtũ differant.

Lucæ 1.

Matt. 7.

In nullo

In nullo eorum tabernacula deterius Cœlis diſpoſita ſunt: etenim Angeli deſcendunt ad eos, & Angelorum Dominator. Et menſa apud eos eſt ab omni avaritia munda, & philoſophia plena. Non ſangvinum torrentes ſunt apud eos: neq; carnium inciſiones, neq; dulcamina, neq; vapor coctorum indecenter implens odoratum, neq; fumus inconveniens, neq; curſus & tumultus, & turbationes, & clamores aggravantes, ſed panis & aqua: hæc quidem ex fonte puro, ille autem à laboribus eſt juſtis. Si autem & aliquid munificencius comedere voluerint, extremitates arborum: hæc munificentia fit, & major hæc delectatio quàm in regalibus menſis Angelorum eſt hæc menſa ab omni turbatione eruta. Et ſedile eis fænum ſimpliciter ſupponitur, ſicut in eremo prandens Chriſtus fecit. Multi autem neq; tegmen hìc faciunt, ſed pro tecto Cœlum habent, & lunam pro lumine lucernæ, non indigentes oleô, neq; miniſtrô: ſol deſuper ipſe dignè lucet. Hanc & Angeli menſam de Cœlo contemplantes lætantur & exultant, hæc igitur ſcientes & deponentes avaritiam univerſam: invadamus ſuperiùs, cum ſtudio univerſo Regnum rapientes, ut & futuris fruamur bonis. Hæc Chryſoſtomus.

DE INVITATIS AD NUPTIAS,
Et non habente veſtem nuptialem.
CAPUT XXXIV.

ET quia majores judæorum, intelligentes de ſe dici parabolas, quærebant Dominum tenere & occidere, hanc eorum ſciens voluntatem: nihilominus increpat ſævientes, nec timore ſuperatur, quò minùs arguat peccatores. Hinc habes argumentum, quod ſi prædicatio tua non fuerit ſemper conſecuta effectum, non ideo deſiſtas à prædicatione & redargutione: maximè ſi ſpes eſt tibi de eorum, quibus prædicas, correctione. Quia igitur oſtenderat quod Regnum auferetur à judæis & dabitur genti facienti fructus ejus: ideo ſubjungit nunc parabolam de invitatis ad nuptias Regis, quas fecit filio ſuo: quorum quidam venire neglexerunt, quidam verò miſſos contumeliis affectos occiderunt, & de aliis bonis & malis vocatis qui venerunt, & ad nuptias intraverunt, hanc parabolam inducit, ut DEI longanimitatem, & patientiam multam ad judæos oſtendat, quos præ cæteris honoravit: & primò ad nuptias filii ſui vocavit: cui carnem noſtram, & Eccleſiam deſponſavit: & ut reprobationem judæorum, & vocationem gentium demonſtraret. Quia enim judæi ad fidem vocati venire noluerunt: meritò ipsis reprobatis alii introducti ſunt, & impletæ ſunt nuptiæ diſcumbentium, quia fides Catholica diffuſa eſt per orbem univerſum. *Simile eſt Regnum ergo Cœlorum homini Regi*, id eſt; negotium præſentis Eccleſiæ: ſeu factum in Eccleſia militante circa Chriſtum: ſimile eſt negotium quod potuit fieri per hominem Regem in celebratione nuptiarum. Iſte Homo Rex eſt DEUS Pater, qui dicitur Rex: quia Regnat in Cœlo per gloriam, in mundo per gratiam, in inferno per juſtitiam. Et dicitur homo propter conformitatem, quæ eſt inter DEUM & hominem. *Qui fecit nuptias Filio ſuo* triplices. Primas celebravit in virginis utero, in copulatione Divinæ naturæ & humanæ: de quibus dicit Gregorius. Quod nuptiarum thalamus, fuit uterus virginalis. Secundas

Matth. 22. Lucæ. 14.

Parabolæ finis.

Judæi ad nuptias venire noluerunt

Deus Rex.

Nuptiæ triplices. Gregor. hom 38. in Evāg Epheſios.

cundas fecit in mundo, in conjunctione Christi & Ecclesiæ: de quibus dicit Apostolus: *Sacramentum hoc magnum est: ego dico, in Christo & in Ecclesia:* Tertias fecit in fideli amico, in conjunctione gratiæ & fi-
Osea 2. delis animæ: de quibus Oseæ: *Sponsabo te mihi in fide.* Aliæ sunt nuptiæ Cœlestes, in quibus & multa fercula apponentur, secundùm Augustinum: scilicet vita, salus, & virtus, & copia, & gloria, & honor, & pax, & omnia bona. *Et misit servos suos* præcedentes scilicet Prophetas *vocare invitatos ad nuptias*, per scripturas legis, in qua est promissio de incarnatione Christi, scilicet ipsos judæos: *ad nuptias*, id est ad fidem incarnationis Christi: promissam in Patriarchis figuratam in lege prædicatam in Prophetis: Prophetæ namq; clariùs denontiaverunt ea de Christo, quæ obscurius posita erant in lege: hortabantur enim populum judaicum expectare Christi adventum, ac per fidem & opera tendere ad Ipsum; & nolebant venire credendo Scripturis invitantibus, obediendo servis vocantibus, congaudendo nuptiis regalibus. *Iterum misit alios servos* sequentes, Joannem Baptistam, & Apostolos, *dicens, dicite invitatis*, scilicet judæis vocatis à tempore Abrahæ: *Ecce prandium meum paravi*, id est mysterium incarnationis implevi, ac Sacramenta Ecclesiæ & Doctrinam Christianam, quibûs reficiatur anima, dispofui, *tauri mei*, scilicet Patres veteris testamenti, qui sub jugo legis laborabant, & inimicos cornibûs ventilabant: *& altilia*, quasi alitilia, ab alendo dicta, scilicet Patres novi testamenti pingvedine charitatis saginati, pennis virtutum alati, ad superna mente erecti, *occisa sunt*, quia Sancti occiduntur pro salute populi: *& omnia parata sunt:* quia quidquid quæritur ad salutem, jam adimpletum est in scripturis: vel omnia quæ pertinent ad mysterium nostræ redemptionis, vel introitus Regni, est per fidem meæ Incarnationis apertus, qui ante fuerat clausus: *venite ad nuptias* credendo, diligendo, operando. *Illi autem neglexerunt*, quia judæi prædicationem Christi & Apostolorum contempserunt: nam pauci, comparativè, de judæis crediderunt. Neglexerunt quidem, quia Dominum non timuerunt; qui enim Dominum timet, nihil negligit. *Et abierunt alius in villam suam, & alius ad negotiationem suam* ambitione sæculi tanquam villæ dominiô detenti, & ob pecuniæ cupi-
Chrysostom. hom. 41. operis imperfe. ditatem negotiatione occupati. Ubi Chrysosto. O! miserrimus mundus, & miseri qui eum seqvuntur: semper enim mundi alia opera homines excluserunt à vita: *Reliqui verò tenuerunt servos ejus, & contumeliis affectos occiderunt*, quia Joannes Baptista est ab eis incarceratus & occisus: nec non Stephanus & Jacobus, & alii discipuli: & similiter multi in testamento veteri: quia quod est graviùs, nonnulli vocati gratiam non solùm respuunt, sed etiam perseqvuntur. *Rex autem cùm audisset iratus est*, quia à Domino meritò pro talibus sunt puniti: *& missis exercitibûs suis*, scilicet Romanorum, sub Principibus Tito & Vespasiano, qui ex Divina ordinatione venerunt contra Hierusalē quadragesimô secundô Annô post Christi passionē *perdidit & homicidas illos*, qui in ultionē sangvinis Christi, & suorum discipulorum ab exercitu Romanorum sunt trucidati & captivati: *& Civitatem illorum succendit:* quia tunc Hierusalem est succensa, & Templum in ea. *Tunc ait servis suis*, scilicet Apostolis & discipulis per Divinam revelationem: *nuptiæ quidem paratæ sunt*, id est; mysteria Christi impleta sunt: & omne Sacramentum incarnationis, & humanæ dispensationis jam peractum est, & completum: ut Nativitas,

præ-

prædicatio, passio, & hujusmodi: *& qui invitati erant* per legem, per prophetas, per Apostolos, scilicet judæi *non fuerunt digni*, propter suã incredulitatem. *Ite ergo ad exitus viarum*, id est; ad Gentiles, extra viam errantes, & dispersiones gentium: *& quoscunque inveneritis*, id est; cujuscunq; sexûs vel ætatis, cujuscunq ; status vel dignitatis, cujuscunq; professionis vel conditionis, sine acceptione personarum, *vocate ad nuptias*, id est; ad fidem incarnationis: quia nullus volens fidem Christi recipere, est repellendus. *Et egressi servi congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos*: quia in Ecclesia militante admixti sun mali cum bonis: *& impletæ sunt nuptiæ discumbentium*, quia ut prædictum est, fides Catholica diffusa est per orbem universum: *vel impletæ sunt*, & quantùm ad numerum, & quantùm ad meritum, & quantùm ad præordinationem Divinam, quod erit in fine mundi, quando complebitur numerus electorum. *Intravit autem Rex*, scilicet DEUS, ad judicium: tota enim Trinitas judicabit, id est; reddet unicuiq; pro meritis, ut videret discumbentes: id est; in fide quiescentes: attendendo, scilicet vitam fidelium, & discernendo merita & demerita eorum: fideles enim pertinent ad judicium: nam *qui non credit, jam judicatus est*. Intrat autem dupliciter, scilicet generaliter in futuro judicio, & specialiter in morte cujuslibet hominis. Et nota quòd discumbere in nuptiis Christi, est de Sacramentis Ecclesiæ participare, fidem Christi habere, & beneficiis DEI atq; gratiis Ejus perfrui. *Et vidit ibi hominem*, id est; totum cœtum malorum, qui in malitia sociati in unum, *non vestitum veste nuptiali*, id est habentem fidem Christi, non opera. Nam secundùm Hieron: Vestis nuptialis præcepta sunt Domini, & opera quæ complentur ex lege, & Evangelio noviq; hominis afficiunt vestimentum. Iste homo habens fidem sine operibus, ad nuptias Ecclesiæ hortatus omittens vitæ compositionem & mores. Vel *non vestitum veste nuptiali*, id est; habentem fidem sine charitatate. Dicitur autem charitas vestis nuptialis, quia tegit turpitudinem peccatorum: quia protegit à frigore tentationum, quia ornat munere donorum & virtutum. Et ut dicit Augustinus. Dividit inter filios Regni & perditionis. Ubi Gregorius. Rectè charitas nuptialis vestis vocatur, quia hanc in se Conditor noster habuit, dum ad sociandæ sibi Ecclesiæ nuptias venit. Qui ergo per charitatem venit ad homines: eandem charitatem innotuit vestem esse nuptialem. Sciendum verò est, quia sicut in duobus lignis, superiori videlicet & inferiori vestis texitur: ita in duobus præceptis charitas habetur in dilectione, scilicet DEI, & in dilectione proximi. Duo ergo necesse est, ut charitatis præcepta custodiat, quisquis habere in nuptiis vestem nuptialem curat. Quatenus nec ex compassione proximi, contemplationem relinquant DEI, nec plusquam debet inhærens contemplationi DEI, compassionem abiiciat proximi. Sciendum quoq; est quòd ipsa dilectio proximi in duobus præceptis subdividitur: cùm quidam sapiens dicat: Omne quod tibi oderis fieri, vide ne alteri facias: & per semetipsam Veritas prædicat dicens; *quæcunque vultis ut faciant vobis homines, & vos eadem facite illis*. Charitas autem vera est, cùm & in DEO diligitur amicus, & propter DEUM diligitur inimicus. Magna sunt hæc, alta sunt hæc, & multis ad exhibendum difficilia: sed tamen ista est vestis nuptialis. Quisquis hanc recũbens non habet jam sollicitus metuat ingrediente Rege, quando mittatur foras.

Joan. 3.

Hieronymus in cap. 22. Matth.

Vestis nuptialis.

Charitas vestis nuptialis dicitur.

August. tractat. 5. in Epi. Joan. Greg. hom. 38. in Evan.

Dilectio proximi Mat. 7

Charitas vera.

Hæc Gregorius. *Et ait illi.* Unumquemq́, hominem in judicio particulari, cùm moritur universorum Judex interrogat, quomodo in fide Christiana se habuerit: sed in fine mundi loquetur toti humano generi: *Amice* fidei participatione, sed non operatione: debiti obligatione, sed non solutione: nomine non re Vocatur ergo peccator amicus, propter fidem informem: quæ notitia quædam est, & DEI donum, licèt non sufficiat ad salutem. Vocatur etiam amicus, propter naturam, quâ ad imaginem DEI est factus: vel quia fuit invitatus. *Quomodo huc intrasti?* inter congregationem, scilicet fidelium Sacramenta Ecclesiæ suscipiendo, fidem Ecclesiæ confitendo, *non habens vestem nuptialem?* scilicet opera, sine quibus fides est mortua: vel *vestem nuptialem*, scilicet charitatem: quia absque tali veste nemo ad communionem fidelium debet accedere: quoniam dignum est, ut convivantes ipsi sponso in habitu sint conformes, qui vestem induit charitatis. Charitas dicitur vestis: tum quia operit delicta, tum quia calefacit desideria, tum quia sine ea non placent DEO opera nostra. Dicitur autem nuptialis: quia matrimonia fiunt propter amicitiam reformandam, confirmandam, & augendam. In matrimonio igitur Filii DEI, quòd fecit cum natura humana, amicitia inter DEUM & nos est reformata, perpetuò confirmata, & etiam augmentata. Et nota quòd existentium in nuptiis Christi, plurimi sunt induti saccô avaritiæ: aliqui sunt induti purpurâ superbiæ: aliqui aurô inanis gloriæ: aliqui pellibûs ovium simulatæ justitiæ: aliqui armis iracundiæ: aliqui habent vestimentum sordidum peccatô luxuriæ: aliqui laceratum dissecatione invidiæ: aliqui incompositum negligentiâ accidiæ: aliqui molli intuitu complacentiæ, aliqui nimis affluentes, voracitate gulæ. De quibus omnibus in Sophonia dicitur. Visitabô super omnes qui induti sunt veste peregrina, *At ille obmutuit*, propter timorem accusationis, propter erubescentiam iniquitatis, propter ignorantiam excusationis præ confusione non habens quid responderet: quia DEO nullus respondere potest. sed propriâ arguente conscientiâ convincitur, & mutus efficitur. Per hoc quòd ille obmutuit, monstratur quòd in illo ultimo examine omne genus excusationis cessabit: *Tunc dixit Rex ministris*, id est; Angelis Divinæ justitiæ executoribus: vel isti ministri sunt maligni spiritus, qui deputati sunt ad pœnam damnatorum: quia secundùm Origenem: Meritò ipsi sunt pænæ authores, qui fuerunt culpæ suggestores: *ligatis manibûs & pedibûs*, id est; ablata potestate bene operandi, & ad salutem revertendi, ac gratiam recuperandi. (Vel pedes sunt facultas liberi arbitrii, manus verò sunt potentia operis: & & utrinq; est ligatum in damnatis) *mittite* & projicite eum, sic ligatum *in tenebras exteriores*, à visione DEI: & quia sunt extra omnem diem, & extra ambitum Divinæ misericordiæ. Vel *exteriores*, id est; corporales, & localiter extra ipsum positas: quia habuerat in seipso, dum hìc viveret, interiores: id est; mentales. Tenebræ enim ignorantiæ, ducunt ad tenebras culpæ: & hæ ad tenebras pænæ. Unde secundùm Gregorium. Interiores tenebras, dicimus; cæcitatem mentis: exteriores verò tenebras, æternam noctem damnationis. Qui ergo nunc in vitio ligantur sponte, tunc in supplicio ligabuntur invite: & ligabit ibi pœna, quos hìc à bonis operibus ligavit culpa. Et quid ibi sustinebit, qui hìc bene vivere contempsit: subjungit dicens: *Ibi erit fletus*, scilicet oculorum, per illicitas concupiscentias &

Amicus per naturâ vocatur peccator

Jacob. 2.

Charitas cur vestis dicta.

Indumenta peccatorum.

Sophoniæ 1.

Cor obmutuit non habẽs vestem nuptialem.

Origenes tract. 20. in Matth.

Tenebræ exteriores.

Greg. hom 38. in Evã

& in vanitate mundi hìc vagantium: *& Stridor dentium,* in edacita-
te modò gaudentium: quatenus singula membra supplicio subjace- *Stridor*
ant, quæ hìc singulis vitiis subjecta serviebant. Vel *fletus & stridor,* *dentium.*
id est: dolor mentis & corporis, ad quæ reducitur omnis pœna infer-
nalis: fletus enim à tristitia originatur, & stridor dentium causatur
à cōtrariis causis, scilicet ex ardore ignis, & frigoris infernalis. Unde
dicitur in Job: *Ad nimium calorem transivit, ab aquis nivium.* In fletu *Job. 24.*
etiam & stridore, magnitudo tormentorum & doloris immensitas
significatur. Vel certè stridor dentium prodit indignantis affectum,
eò quòd serò unumquemq; pæniteat, serò ingemiscat, serò sibi ira-
scatur, quòd tam pervicaci improbitate deliquerit. Et quia in con-
vivio nuptiali non initium, sed finis qrræritur, consequenter repul-
sô unô (in quo omne malorum corpus imprimitur) generalis sen-
tentia, & parabolæ conclusio infertur: *Multi autem sunt vocati,* ad
fidem Catholicam, *pauci verò electi:* ad gloriam: scilicet comparativè,
respectu illorum qui vocati sunt ad fidem, quia inter multos fideles
habentes fidem, pauci sunt electi, qui habent fidem formatam. Rur-
sus omnes homines vocantur ad fidem, sed pauci sunt electi, quia
pauci sunt fideles respectu infidelium. Tale est quod dicit: Non
unus tantùm de vocatis ejectus est de nuptiis, sed intelligendum est
de multis, quia per illum unum intelligitur universitas malorum,
qui habent fidem sine operibus charitatis. Nam secundùm Augu- *August. lib.*
stinum. Homo ille qui inde projectus est, non unum hominem signi- *contra Dona-*
ficat, sed multos, quia ille unus corpus malorum est. Unde alibi di- *tistas, c. 20.*
citur, *Lata est via quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui ingrediun-* *7. Mat. 7*
tur per eam: & arcta est via quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveni- *Timendum*
unt eam. Et hoc multum deberet nos terrere, & ad humilitatem mo- *cuique.*
vere, quia est nobis incertum, utrum simus de illo parvo numero
electorum. Unde Gregorius. Tantò ergo sibi unusquisq; metuat, *Greg. hom.*
& in humilitate se deprimat, quantò si sit electus ignorat, quid quod *58. in Evā.*
sæpe dicendum est, & sine oblivione retinendum: multi sunt vocati,
pauci verò electi. Hæc Gregorius. Et notandum quòd hoc verbum, *Fletus et stri-*
ibi erit fletus & strictor dentium, in septem locis Evangelii legitur, *dor septies*
& hoc contra septem vitia maximè Prælatorum, Secundùm quod *repetitus in*
ubiq; in præcedenti litera redditur causa. Prima causa est, quia ma- *Evangeliis.*
lè intraverunt, scilicet per nummum, non per DEUM, per cupidita-
tem, non per charitatem. Unde dicitur hìc: *quomodo huc intrasti non* *Matth. 13.*
habens vestem nuptialem? & sequitur: *ibi erit fletus & stridor dentium.* *Ibidem.*
Secunda, quia malè vixerunt, non sicut Pastores, sed sicut prædones,
non sicut Episcopi, sed sicut epicuri. Unde supra de sagena. Ma-
los autem foras miserunt & sequitur, *ibi erit fletus & stridor denti-*
um. Tertia, quia alios scandalizaverunt, sicut lapis subitò occur- *Ejusdem 25*
rens pedi, facit ipsum cespitare & offendere. Unde supra: *Et colli-* *Matth. 24.*
gent de Regno Ejus omnia scandala: & sequitur, *ibi erit fletus & stri-*
dor dentium. Quarta, quia in docendo & regendo inutiles fuerunt.
Unde infra: *Servum inutilem proiicite in tenebras exteriores,* & sequitur:
ibi erit fletus & stridor dentium. Quinta, quia subditos & superbiâ
verbi, & avaritiâ facti oppresserunt. Unde infra: *Si dixerit servus ma-*
lus, moram faciet Dominus meus & cætera: *partem suam ponet cum hypo-*
critis: & sequitur: *ibi erit fletus & stridor dentium.* Sexta, quia ma-
gna de se præsumpserunt credendo & majora jactando. Unde su-
pra. *Nonne manducavimus coram Te, & bibimus &c.* & sequitur, *ibi erit* *Lucæ. 13.*
fletus & stridor dentium. Septima, quia non pœnituerunt, elatio enim

Matth. 8. superbiæ repugnat humilitati pœnitentiæ. Unde supra de Centurione. *Filii autem Regni eiicientur foras in tenebras exteriores*, & sequitur: *ibi erit fletus & stridor dētiū.* Has ergo Christi & Ecclesiæ nuptias, tota mente diligamus, harum gaudiis Cœlestibus indefessâ bonorum intentione jungamur, has quia per fidem vocati intravimus, mundô dilectionis habitu celebrare curemus, nostræq; actionis simul & cogitationis maculas ante diem extremi discriminis ipsi sollicitiùs examinando diluamus, ne fortè tunc ingrediens Rex, si viderit nos nuptialem charitatis vestem non habere, eiiciat nos, & ligatis à facultate bene agendi manibûs nostrîs ac pedibûs in tenebras mittat exteriores. Si quis enim tempore judicii fuerit inventus sub nomine Christiano non habens opera Christiani, statim corripietur & audiet istud à Rege sibi dici: *amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?* quasi diceret: Ut quid Christianus es effectus, cùm opera tua non sint Christiani? Nullus itaq; de vocatione præsumat, donec

Vocat omnes Deus. de adeptione finîs securus existat. Omnes quidem vocat DEUS voluntate antecedente, secundùm quam vult omnes homines salvos fieri: *& pauci sunt electi*, quia pauci beatitudinem consequuntur respectu eorum qui condemnantur. Non nulli quidem vocati, nec incipiunt: non nulli verò in bonis quæ inceperunt minimé persistunt, & multi fidem percipiunt, sed respectu maiorum pauci sunt qui in gratia usque in finem perseverant. Nemo autem Christianum se judicet, nisi qui Christi doctrinam sequitur, & imitatur exemplum. Qui malè vivunt & Christiani vocantur, injuriā Christo faciūt. Unde

Aug. lib. de vita Christiana, cap. 1 Aug. Nemo sine causa quodcūq; nomē sortitur. Sutor ut dicatur, necesse est ut calciamēta conficiat. Vocetur quis faber, aut alius artifex, artis peritia fiat. Hujusmodi exēplis cognoscimus nullū sine actu nomen, sed omne nomē ex actu. Christiani ergo nomen ille frustra sortitur, qui Christum non imitatur. Quid enim tibi prodest vocari quod

Christiani qui dicūtur non es, & nomen usurpare alienum? Sed si Christianum te esse delectat, quæ Christianitatis sunt gere, & meritò tibi nomen Christiani assume. Tu ergo quod Christianus diceris, in quo nullus Christiani est actus? Christianus justitiæ, bonitatis, integritatis, patientiæ, castitatis, pudicitiæ, pietatis, humilitatis, & innocentiæ est nomen, & istud nomen quomodo tibi defendis & vendicas, cui de tam pluribus rebus nec paucæ subsistunt? Christianus ille est, qui non nomine tantùm, sed opere est, qui viam Christi sequitur, qui Christum in omnibus imitatur. Sicut scriptum est. Qui dicit se se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare. Christianus est, qui die noctuq; DEO deservit, qui indefinenter ejus præcepta meditatur & cogitat, qui pauper mundo efficitur ut DEO locuples fiat, qui inter homines habetur inglorius, ut coram DEO & Angelis gloriosus appareat, qui in corde suo nihil simulatum videtur habere nec fictum, cujus simplex & immaculata est anima, cujus conscientia fidelis & pura est, cujus tota in DEO mens, cujus omnis spes in Christo est, qui Cœlestia potiùs quàm terrena desiderat, qui humana spernit ut possit habere Divina. Hæc Augustinus. Unde &

Leo sermone de humilitate. Leo Papa. Frustra appellamur Christiani, si imitatores non sumus Christi. Qui ideo Viam se esse dixit, ut conversatio Magistri esset forma discipulis, & illam humilitatem eligeret servus, quam sectatus

Cyprianus ad Iubajanū est Dominus. Unde Cyprianus. Christianus nemo rectè dicitur, nisi in Christo moribus coæquatur. Unde etiam Anselmus. Inter infideles computantur, qui quod voverūt non impleverunt. Quicunq;

etiam

etiã Christũ non sequitur, non solùm Christiani nomen amittere, sed & Antichristus dici meretur. Unde Augustin. Quisquis factîs negat Christum Antichristus est: magis mendax est Antichristô, qui ore profitetur Christum, & factîs negat. Ideo mendax, quia aliud loquitur, & aliud agit. Quis est qui nõ credit quòd JESUS sit Christus? Qui novit quomodo præcipit Christus? Multi enim dicunt credo, sed fides sine operibus non salvat. Et iterũ: Omnes negant Christum in carne venisse, quia violant charitatem JESU: non enim opus erat ut veniret nisi per charitatem. *Majorem hâc dilectionem nemo habet, quàm ut animam suam ponat pro amicis suis.* Quisquis violat charitatem, quodlibet dicat lingva, vita ipsius negat Christum in carne venisse, & iste est Antichristus ubicunq; fuerit, quòcunq; intraverit. Hæc Augustinus. In hoc ergo maximè nos Christiani Gentiles scandalizamus, quia charitatem & vitam virtuosam non habemus. Unde Chrysostomus. Nihil aliud est quod scandalizat Gentiles, quàm quòd non amor est. Cùm enim multiplicata fuerit iniquitas, frigebit amor. Vitam autem nihil ita facit claram ut amor. Nihil ita convertit Gentiles ut virtus animi: nihil ita scandalizatut malitia. Cùm enim viderit avaritia utentem rapientem eum qui contraria jubet, & his qui ejusdem sunt tribûs ut foris utentem, eum qui jubet inimicos amare: delirationem dicit ea quæ dicta sunt. Cùm autem viderit trementes mortem qualiter suscipiet eos qui de immortalitate faciunt sermones? Cùm viderit diligere principatum, & aliis servientem passionibus: firmus in suis manet dogmatibus, nihil magnum imaginans. Nos enim su mus causa manendi eos in errore. Nam dogmata quidem quæ apud seipsos sunt, olim contempsissent, sed & nostra similiter admirarētur: ex vita autem nostra prohibentur. Nam per verba quidem philosophari facile est, multi enim & apud eos hoc fecerunr, inquirunt autem eam sitquæ per operũ demonstrationem. Ostende enim mihi fidem tuam, ait per opera tua. Cùm autem magis ferâ divellimus proximorum substantias: jacturam nos vocat orbis terrarum. Quare & nos horum vindictam dabimus, non pro quibus malè agimus solùm, sed pro quibus blasphematur Nomen DEI. Usquequo pecuniis, & voluptati, & aliis sumus alligati passionibus? Desistamus igitur de reliquo, & virtutem capiamus omnem, & futurîs fruamur bonîs. Hæc Chrysostomus

Antichristus qui.

August. tractat. 6. in Epi. Joan. Joann. 15.

Chrysostom. hom. 10. in 1. Tim. & sermone de scandalo, Tomo. 5.

Jacob. 2.

DE QUÆSTIONE SUPER TRIBUTO *Solvendo, & de muliere septem viros habente.* CAPUT XXXV.

TUnc, scilicet post prædicta, & eadem feriâ tertiâ *abeuntes Pharisæi* ad Herodianos: *consilium inierunt*, ut ex collatione communi meliùs perpenderent qualiter JESUM decipere possent: & *Eum quem capere non poterant in malo opere, caperent in sermone*, quia faciliùs capitur homo in verbis quàm in factis. *Et miserunt discipulos* de secta sua, *cùm Herodianis*, id est; ministris Herodis, qui ex parte Cæsaris præerat tributis, ut discipuli caperent in sermone, & ministri raperent Eum ad puniendum in corpore, secundùm Chrysostomum. Non fortè Pharisæi, Christo noti & suspecti, circumvenire Eum non possent, quia coram Eis sibi in verbis caveret, mittunt discipulos, quasi ignotos, ut faciliùs deciperent, & minus erube-

Matth. 22. Marci 12. Lucæ 20.

Chrysost. hõ. 17. in Mat.

ſcerent deprehenſi, & propter hoc eos & Herodis miniſtros ſimul mittunt ut quodcunque dixerit reprehendatur. Et circumdant Eum: ſicut apes, mel in ore & aculeum in tergo portantes, & adulatoriè commendant in eo triplicem veritatem dicentes: *Magiſter, ſcimus quia Verax es*, quantùm ad vitam non hypocrita: ecce veritas vitæ: *& viam DEI*, quâ itur ad DEUM, *in veritate doces:* quantum ad ſanam doctrinam: ecce veritas doctrinæ: *& non eſt tibi cura,* id eſt; timor vel favor, *de aliquo* quantùm ad juſtitiam, id eſt; non attendis aliquem, ut accipias perſonam: unde exponendo ſubjungit: *non enim reſpicis perſonas hominum*, ſed indiſtinctè dicis majoribus & minoribus veritatem: ecce veritas juſtitiæ. Sed è contra multi moderni faciunt, qui pauperes delinquentes publicè arguunt & confundunt, ſed divitibus majora peccantibus nec nutum faciunt. Secundùm Chryſoſtomum. Inter omnia peccata Sacerdotum maximum eſt, quòd perſonas reſpiciunt & non cauſas. Et ideo juſtos & pauperes deſpicientes, iniquos & divites promovent & exaltant. Ut autem dicit idem Chryſoſtomus. Magiſtrum Eum vocant, & veracem Magiſtrum, ut quaſi venerando Eum deciperent, & ut quaſi honoratus & laudatus myſterium ſui cordis ſimpliciter eis aperiret, tanquam volens eos habere diſcipulos. Hæc eſt enim hypocritarum prima ſimulatio, laudátio: laudant enim quos perdere volunt, ut per delectationem laudis paulatim corda hominum ad ſimplicitatem benignæ confeſſionis inclinent. Hæc Chryſoſtomus. Iſtis ſimiles ſunt qui hominibus in præſentia adulantur, & in abſentia detrahunt. O quàm plenus eſt mundus hîs, & iſtîs peſtiferîs hominibus, à quibus custodiat ſuos DEUS. Unde ſecundùm Auguſtinum, Duo ſunt genera perſequentium, ſcilicet vituperantium, & adulantium, & plùs perſequitur lingva adulatoris, quàm manus interfectoris. Et mellitîs verbîs, Eum interrogare volentes, ſubjungunt? *Dic ergo nobis, quid tibi videtur?* Quià certi ſumus quòd non dimittis propter Majeſtatem Cæſaris vel timorem aut favorem cujuscunq; hominis, quin veritatem, & juſtè quod verum eſt, diffinias. Et interrogant Eum, dicentes: *Licèt cenſum Cæſari dari an non?* hanc quæſtionem, apud judæos ortam, Chriſto malitioſè propoſuerunt, ut ſi tributum negaret, & diceret non eſſe licitum, caderet in manum præſidis, & ſtatim caperetur tanquam contrarius Imperatori. Si autem tributum conderet, & diceret eſſe licitum, caderet in manū populi, tanquam contrarius eorū libertati Divino honori, & ſic totum eorum artificium erat undiq; habens præcipitium. Dicebant quidam quia Romani pro republica militabât, eos in ſecuritate & quiete tenētes, quòd licebat dari tributū. Sed è contra Phariſæi aſſerebant, quòd qui ſerviebant ſummo DEO, & ſibi oblationes & decimas reddebant, nulli homini tributa ſolvere debebant. Sed ſapientiæ Fons dolos eorum fugit, ſic nempe reſpondit, ut DEO & Cæſari ſua jura ſervarent. Unde *cognitâ* & deprehensâ *nequitiâ* & doloſitate *eorum*, nihil enim latet DEUM, qui ſcrutatur renes & corda: laudes ipſorum reſpuit, & durè eis reſpondit, dicens: *Quid me tentatis hypocritæ?* quaſi diceret: Non quæritis veritatem addiſcere, ſed me verbîs capere, & propter hoc eos hypocritas vocat, quia aliud prætendebant, & aliud intendebant: ſecundùm Chryſoſto: reſpondet non ſecundùm verba eorum blandè, ſed ſecundùm conſcientias eorū aſperè: docens nos durè refellere adulātes: & ſecundū eundem, Phariſæi blandiebâtur, ut perderent: JESUS autē confundebat, ut ſalvaret, quia utilior eſt Deus Dominꝰ iratus, quā homo propitius.

Veritas triplex in Xſto.

Perſonarum acceptio, ſūmum ſacerdotū malum. Idem hom. 42. operis imperfect.

Hypocritæ detractores.

Auguſti. in

Pſal. 69.

Pſal. 7.

Chryſoſtomꝰ hom. 42. Operis imperfecti.

Et

Et ſubj ungit: In hoc autem quod Chriſtus laudes reſpuit, dat intelligere
quod nullus debet velle laudari, & in hoc quod adulatores ſuos durè re-
prehendit, docemur ut adulationes vitemus. *Oſtendite mihi numiſma cenſûs*,
id eſt denarium qui pro cenſu datur annuo, & erat de argento: vocabatur-
que denarius, quia valebat decem nummos uſuales, & habebat imaginem
Cæſaris, & nomen Ejus. Propriè tamen numiſma eſt ipſa inſcriptio imaginis,
& numus eſt cui inſcribitur. Et illis offerentibus ei denariũ cenſualẽ: ait *Cujus eſt
hæc imago?* quantũ ad figurã: *& inſcriptio*, quantũ ad ſcripturã. Nõ de ignorantia
interrogat, ſed ut competenter ad eorũ verba reſpondeat. Voluit Dominus vi-
dere materiã quæſtionis, ut nos tacitè informaret ne ſimus præcipites in ſenten-
tiando, ſed maturè inquiramus, & priùs examinemus antequã diffiniamus, *dicunt
Ei Cæſaris*, ſcilicet Tiberii, privigni Auguſti Cæſaris: ſub quo Auguſto na-
tus eſt Dominus. *Tunc* ex præmiſſis inferendo quæſtionis determinationem,
ait illis: Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari ſcilicet tributum & pecuniam, per
quam cõfitemini vos illi ſubjectos Ubi ſecundùm Chryſoſt. Illa dicit ſolùm *Chryſoſt: hõ.*
quæ non nocent pietati, quia ſi aliquid tale eſt, non Cæſaris ſed diaboli eſt *71. in Mat.*
vectigal: *& quæ ſunt DEI DEO*: ſcilicet ſecundum Hieron. decimas, primi- *Hierony. in*
tias, oblationes, & hoſtias. Sicut & Ipſe redidit tributa pro ſe & Petro, & *cap. 22. Mat*
DEO reddidit quæ DEI ſunt, Patris faciens voluntatem. Vel debemus red- *Mat. 17.*
dere mundo ſuos honores, eos deſpiciendo: ſuas delitias, eas abhorrendo, *Joan. 6.*
& ſuas divitias, eas contemnendo: DEO autem decimas & oblationes. Vel *Ambroſ. in*
ſecundùm Ambroſ. Sicut Cæſar exigit impreſſionem ſuæ imaginis, ſic & DE- *c. 20. Lucæ.*
US animam lumine vultûs ſui inſignitam: ſicut nempe denarius imagine Re-
gis ſic ſignatur homo ad imaginem & ſimilitudinem DEI, quam peccando
corrumpit. Et iterum: Cùm alia ſit imago DEI, alia mundi: ſi non vis eſſe
obnoxius Cæſari, noli habere quæ ſunt mundi. Si vis terreno Regi nihil
debere: omnia tua relinque, & Chriſtum ſequere. Et bene priùs quæ Cæ-
ſari ſunt reddenda decrevit: neque enim poteſt eſſe quis diſcipulus Domini,
niſi priùs renunciaverit mundo. Sed omnes renuntiamus verbîs, non re-
nunciamus affectu. Nam cùm ſacramenta recipimus, renunciamus. Quàm
gravia ſunt vincula, promittere DEO, & non ſolvere? Major eſt contractus
fidei, quàm pecuniæ. Redde promiſſum dum in hoc corpore es, priuſquam
veniat exactor & mittat te in carcerem. Unde & Hieron. Nummum haben- *Hierony. in*
tem Cæſaris imaginem reddite coacti Cæſari: voſmetipſos libenter DEO. Si- *c. 22. Matt.*
gnatum eſt enim lumen vultûs DEI ſuper nos, non Cæſaris. Hæc Hierony. *Pſalm. 4.*
Relictîs ergo quæ mundi ſunt: corpus animam, intellectum, voluntatem,
rationem, & omnia quæ in nobis ſunt DEO (à quo accepimus) non dico
debemus, ſed tanquam debitum reddamus, ut non comparati beſtiis, ſed
rationabiliter in omnibus procedamus. Quia ſecundum Hilarium: Condi- *Hilarius*
gnum eſt, ut Ei nos totos reddamus, cui debere nos recolimus & originẽ *can. 23. in*
& profectum. Non eſt itaque inconveniens, nec contradictio, quòd ho- *Matth.*
mo ſit ſubditus homini in temporalibus, & DEO immediatè in ſpiritualibus:
utrumque enim bene ſe compatitur, nec alterum alteri præjudicat. Sed ma-
gis felix eſt & beatus, qui à temporalibus & à perniciosa ſervitute eorum
eſt erutus, & DEO ſoli ſubjectus, quia hic maximè eſt liber, & Princeps &
Regibûs regalior, & neque divitiarum timet tyrannidem, neq; principatûs
timorem. Myſticè autem DEO debemus reddere triplex tributum, ſive ra- *Tributum*
tionem, quam poſtulat: ſcilicet de corde, perfectam dilectionem: de ore, *Deo reddẽdũ*
ferventẽ & frequentẽ gratiarũ actionẽ, de corpore, voluntariã vitiorũ mortifi-
cationem. In præmiſſis etiam tria myſticè notantur. Primò quæritur oſten-
ſio denarii. Secundò interrogatur ſuperſcriptio oblati. Tertiò ſequitur dif-
finitio, cui debeat reddi. In denario ſunt tria: materia, pondus, & ſuper-
ſcriptio cum imagine. Materia, eſt operatio bona, vel mala: argentea, vel
ſtannea. Pondus, eſt intentio recta vel prava. Imago attenditur in affectu *Imago cujus*
interiori: & ſuperſcriptio, in effectu exteriori. Imago enim diaboli, eſt cul-
pa: imago DEI gratia: ſuperſcriptio, eſt exterior converſatio & humilis ad
imitationem Chriſti, vel ſuperba ad imitationem diaboli. Hujus denarii o-
ſtenſio fit in morte. O quàm metuenda quæſtio: oſtendite mihi numiſma cen-
sûs hominem ſcilicet interiorem, ſaccô carnis velatum, exteriori ſimulatio-

ne obumbratum, diu ad pænitentiam expectatum: felix qui poterit dicere: *Concidisti saccum meum, & circumdedisti me cum lætitia.* Sed interrogatio fiet in judicio de imagine. O quàm horrenda interrogatio, immo increpatio, malorum: cujus est imago hæc, & superscriptio? Quilibet portat imaginem ejus cujus habet opera scilicet vel DEI, vel Imperatoris, mundi & diaboli. Sed diffinitio fiet in retributione: *reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt DEI DEO*, quia ibunt hi in supplicium, illi in gaudium. *Et* qui missi fuerant à Pharisæis audientes sapientissimam responsionem Domini *mirati sunt*, quia calliditate & insidiis prævalere non potuerunt: & *relictô Eô*, sicut confusi, *abierunt.* Unde Hieronymus: Qui ad tantam credere sapientiam debuerant, mirati sunt quod calliditas eorum insidiandi locum non invenisset: & relictô Eô abierunt, infidelitatem pariter cum miraculo reportantes. Deinde cùm abiissent Pharisæi, *accesserunt ad eum Sadducæi*: ut quia ratione Eum superare non poterant, saltem per ipsam frequentiam sensum Ejus subverterent: & tædiô Eum superarent. Tres erant sectæ inter Judæos ab aliis differentes, scilicet Pharisæi qui erant ab aliis divisi quantum ad habitum & traditiones, quod traditionibus Moysi traditiones suas præferebant: & secundum legem vocabantur Pharisæi, id est divisi: à Phares, id est divisio. Alii erant Sadducæi, qui ab aliis differebant quantum ad doctrinam: quia ipsi sibi justitiam, & quod non erant vendicabant: unde & justi propter exteriorem sanctitatem appellati sunt. Ipsi enim resurrectionem negabant, animam mortalem esse, & cum corpore interire dicebant: ac neque Angelum, neq; spiritum esse credebant: sed libros Moysi recipiebant. Alii erant Essei, qui ab aliis differebant in vita & modo vivendi: quia ferè monasticam vitam ducebant, conjugia vitabant, omnia in communi habebant De duabus autem primis sectis hic dicitur. Sadducæi ergo accedentes ad Jesum quandam fabulam fictam de muliere, quæ septem viros habuerat, ei proponebant: quærentes eum cujus esset in resurrectione per quam ostendere volebant resurrectionem non esse. Putabant nempe quod si futura esset resurrectio, tunc celebrandæ essent nuptiæ sicut modò: & quia inconveniens videtur quod detur omnibus septem simul: quia uni mulieri nunquam licuit plures viros habere, sed bene èconverso, propter fæcunditatem: vel quòd detur alicui eorum determinatè: quia qua ratione esset unius, eadem ratione esset & alterius: intendebant concludere resurrectionem nullam esse. Quam quæstionē eis solvendo, evacuat Dominus eorum opinionē: & ostendit errorem, dicens: *Erratis* in hoc, scilicet quod resurrectionem negatis: *nescientes scripturas*, quæ resurrectionem asserunt, ac modum resurrectionis instruunt, & ostendunt. Unde etiam sequitur, quòd nesciant *virtutem DEI*, quæ poterit corpora suscitare, & post mortem vivificare: quia potuit omnia de nihilo facere. Errabant ergo, quia & scripturis contradicebant, & virtuti DEI derogabant, *Erratis* etiā putantes ibi celebrandas esse nuptias. *In Resurrectione enim* generali, *neque nubent*, scilicet viri: in est, non accipient uxores: *neque nubentur*, scilicet mulieres: id est, non accipientur à viris. Ut dicit Hieronymus. Latina consvetudo hic Græco idiomati non respodet. Nubere enim propriè dicuntur mulieres, & viri uxores ducere: sed hic simpliciter intelligamus quòd nubere de viris, & nubi de mulieribus dictum sit: unde non erit carnalis, sed spiritualis conversatio: & hoc est quod subditur, *sed sunt sicut Angeli Dei in cœlo*: non in natura Angeli, sed sicut Angeli, in proprietate spiritualitatis, & immortalitatis, incorruptibiles scilicet & ingenerabiles: non quòd sint spiritus, sed quod sint spirituales, ac uitam & conversationem spiritualem habentes, & sine labe corruptionis visione & fruitione DEI viventes. Cessante enim causa, cessat effectus: nuptiæ autem ordinatæ sunt ad procreationem filiorum educandorum ad cultum DEI, quousq; numerus prædestinatorum sit completus: qui completus erit in resurrectione, & propter hoc tunc erimus sicut Angeli, semper contemplationi vacantes: & hoc est quod debet corda movere ad devotionem, videlicet consideratio illius beatæ vitæ, quam post modicum expectamus. Secundum Bedam, mysticè per septem viros temproborum universitas designatur: quorum uxor est mundana conversatio, qui

Psal. 29. — *Hierony. in c. 22. Matt.* — *Secta Judæorum tres.* — *Sadducæi.* — *Essei.* — *Hieronymus in cap. 12. Matth.* — *Nubere & nubi.* — *Beda in cap. 20. Lucæ.*

Septē viri.

qui discedunt sine liberis: quia totâ hâc vitâ, quæ septem diebus agitur steriles sunt à bonis operibus: quibus morte misera præraptis ad ultimum, & ipsa mundana conversatio, quam illi sine vitali opere transegerant, quasi uxor infæcunda transibit. Potest etiam nomine hujus mulieris intelligi Ecclesia quæ viro desponsatur, quando Prælato committitur: septenarius autem virorum non generantium ex Ecclesia filios, significat universitatem malorum Prælatorum, vel clericorum, secundùm differentias septem ordinum Ecclesiasticorum: quorum primus est ostiariorum, secundus lectorum, tertius exorcistarum, quartus accolitorum, quintus subdiaconorum, sextus levitarum, septimus sacerdotum. Hi filios non generant, quia, in Ecclesia DEI fructum non quærunt: & ideo dæmonium eos occidit. Mulier quoque ista moraliter loquendo potest dici peccatrix anima, septem capitalium vitiorum universitati desponsata. Resurrectio autem spiritualis est, à morte culpæ ad vitam gratiæ, quæ est arra gloriæ: & ideo quando hæc resurrectio firmata est, per propositum cavendi recidivum, firmatum professione religionis, & etiam observatum: tunc est similitudo ad Angelicam vitam: quia per castitatem fit conformitas Angelicæ puritati. Angeli quoque similiter nihil possident in hoc mundo: & obediunt continuò ipsi DEO. Mali ergo sunt desides: qui ex suis operibus bonis non reliquerunt semen, & aliquid memoriâ dignum: & adhuc peiores sunt, qui memoriam sui de malis operibus suis reliquerunt. Postquam autem Dominus respondit ad eorum interrogationem: & ipsorum confutavit errorem, statim subdit de resurrectione, confirmando, veritatem resurrectionis authoritate scripturæ. Probaturus ergo resurrectionē corporum, inducit authoritatem de Exodo sumptam: & probat primò perennitatem animarum, quam illi negabant: quâ probatâ consequenter probat resurrectionem corporum quæ cum animabus bona malave gesserunt.

Animas non mori probat.

Dicitur enim in Exodo *à Deo, Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob.* Quando hoc Deus dicebat: jam illi mortui erant: *Deus enim non est mortuorum, sed viventium*, & existentium: ergo ipsi vivunt & existunt. Ratio talis est: Deus non dicitur Dominus rerum non existentium, vel eorum quæ sunt nihil: quia creaturæ ad Deum est realis relatio, quæ non potest fundari in nihilo: sed Deus dicitur Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob, qui mortui sunt: ergo ipsi existunt: non enim dixit, Ego fui: sed, Ego sum: tanquam illi præsentes existant: sed non corpore, ergo animâ: & ideo anima non moritur cum corpore, sed est æterna.

Resurrectionē corporum probat.

Et per hoc probat resurrectionem corporum ex veritate justitiæ. Nam cum dicat se Deum Abraham, & aliorum qui servierunt Ei in corporibus suis: justum est, ut remunerentur cum corporibus ipsis in quibus meruerunt. Et universaliter omnium corpora & animæ bona vel mala simul recipient, quæ simul meruerunt. Quia enim homo meruit, vel demeruit, anima simul & corpore: ideo in futuro punietur, vel remunerabitur, simul in utroque. Hoc autem non potest fieri, nisi fiat resurrectio corporum. Et ideo constat futuram esse corporum resurrectionem. Unum ergo probat Dominus expresse, scilicet quòd animæ semper vivant, nec cum corporibus intereant: alterum per consequens scilicet quòd corpora resurgunt. Item propter naturalem appetitum & inclinationem animarum ad corpora sua: quia naturale est animabus desiderare sua corpora, ut cum ipsis glorificentur, cum quibus meruerunt: & ideo ne à suo desiderio fraudentur, necesse est ut eis sua corpora reddantur, quia anima non potest esse perfectè quieta, nec beata, nisi uniatur cum corpore, ad cujus unionem habet inclinationem naturalem, & ita corpora resurgunt.

Hierony. in c. 22. Matt.

Ubi Hieronymus. Cùm autem dicit, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, ter Deum nominando Trinitatem intimavit: cùm autem dicit, non est Deus mortuorum: unum Deum iterans, unam substantiam significavit: *Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina Ejus.* Unde Remigius: Non quidem Sadducæi, sed turbæ mirantur. Hoc etiam quotidie agitur in Ecclesia. Cùm enim Divina inspiratione adversarii Ecclesiæ superantur: turbæ fidelium lætantur.

DE PRIMO ET MAGNO, AC SECUNDO, & ſimili legis mandato. Cap. XXXVI.

Matth. 22. Marci. 12.

PHariſæi *verò audientes* & gaudentes *quòd* ſapienti reſponsô Jeſus *ſilentium impoſuiſſet Sadducæis*, non habentibus quid amplius dicerent contra reſponſionem Ejus *convenerunt in unum* ad Ipſum aliô modô invadendum, & venerunt in magna multitudine ad magis Eum terrendum. Unde Chryſoſt. Convenerunt ut multitudine vincerent, quem ratione ſuperare non poterant, à veritate nudos ſe eſſe profeſſi ſunt, qui multitudine ſe armaverunt. Hæc Chryſoſt. Recedentibûs Phariſæis, venerunt Sadducæi: & iterum recedentibûs Sadducæîs, venerunt Phariſæi, tentantes Eum frequenti congreſſu fatigare & ſubvertere: licèt enim contrarii eſſent in opinione de animæ immortalitate, & mortuorum reſurrectione: tamen conveniebant in Chriſti perſecutione. Unde Hieronymus: Quod de Herode & Pontio Pilato legimus Domini nece eos feciſſe concordiam: etiam nunc de Phariſæis cernimus & Sadducæis, qui inter ſe contrarii ſunt, ſed ad tentandum Jeſum pari mente conſentiunt. *Et unus ex eis* ſcriba & *legiſdoctor acceſſit* tentans Jeſum capere in ſermone, dixit: *Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege*, id eſt, præcipuum. Interrogavit tentans, non ſcire deſiderans, non ut diſceret, ſed ut deciperet. Unde Chryſoſt. Magiſtrum vocat, cujus non vult eſſe diſcipulus. De mandato magno interrogat, qui nec minimum obſervat. Ille enim debet interrogare de majori juſtitia, qui jam minorem complevit. Hæc Chryſoſt. De hoc autem interrogavit, quia circa hoc erant opiniones: quidam enim dicebant ſacrificia & oblationes magis placere DEO, quàm opera charitatis. Alii dicebant contrarium, quod magis eſt verum. *Et ait illi Jeſus: Diliges Dominum Deum tuum.* Ut dicit Chryſoſt. Non dicit, time, ſed, dilige, timere, inquit, ſervorum, diligere eſt filiorum. Non dixit etiam cognoſce, ſed dilige. Cognoſcere, inquit Deum proprium eſt humanæ naturæ, diligere autem, religioſi cordis & recti. *Diliges* inquam, *Dominum Deum tuum ex toto corde tuo*, id eſt, ex toto intellectu ſine errore, ut nullum in confeſſione Divinitatis locum errori relinquas: *& in tota anima tua*, id eſt tota voluntate ſine contrarietate & contradictione, ut nihil contrarium Ei velis: *& in tota mente tua*, id eſt totâ memoriâ ſine oblivione, nihil reminiſcens quò minùs de DEO ſentias, *& ex tota virtute* ſeu fortitudine *tua* ut vires tuæ, & totum poſſe ſibi ſerviant, & ad Ipſum extendantur. Unde Auguſt. Deum ex toto corde diligere præciperis, ut omnes cogitationes tuas: ex tota anima, ut omnem vitam tuam: ex tota mente tua, ut omnem intellectum tuum in Illum conferas à Quo habes ea quæ confers. Nullam ergo vitæ noſtræ partem reliquit quæ vacare debeat, & quaſi locum dare, ut alia re velit frui, ſed quidquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur quò totus dilectionis impetus currit. Tunc eſt nempe optimus homo, cum totâ vitâ ſuâ pergit in incommutabile bonum. Unde & Chryſoſt. Quid eſt diligere Deum ex toto corde? Ut cor tuum non ſit inclinatum ad ullius rei dilectionem ampliùs quàm DEI. Pro quanta enim parte cor tuum fuerit ad aliquam rem, pro tanta minùs eſt ad Deum. Quid eſt in tota anima diligere Deum? id eſt certiſſimum animum habere in veritate, & firmum eſſe in fide. Qui nempe credit apud Deum eſſe omne bonum, & nihil boni eſſe extra ipſum: hic ex tota anima diligit Deũ quid eſt ex tota mente diligere Deum? id eſt, ut omnes ſenſus tui, qui pertinent ad mentem, DEO vacent. Cujus enim intellectus DEO miniſtrat: cujus ſapientia circa Deum eſt: cujus cogitatio ea quæ DEI ſunt tractat: cujus memoria, quæ bona ſunt recordatur: tota mente diligit Eum Hæc Chriſoſt. Secundùm Bern. Toto corde, id eſt ſapienter contra ſuggeſtiones diaboli, ne ſeducamur Totâ animâ dulciter contra delectationes carnis, ne alliciamur totа mente: fortiter contra preſſuras mundi, ne opprimamur. Hæc enim ſunt tria, quæ præcipuè retrahunt: ab amore DEI, diabolus, caro, & mundus. Et ſubjungit: *Hoc eſt maximum, & primum mandatum.* Maximum dignitate, quia de maximo, ſcilicet DEO diligendo primum ordine, quia præceptum de diligendo Deũ, præcedit præceptũ de diligendo proximum. Et verè iſtud eſt nobiliꝰ & utilius inter omnia mandata. In hoc enim omnia mandata implentur.

Marginal notes: *Chryſoſt. hõ. 42. operis imperfecti.* — *Hieronym. in cap. 22. Matth.* — *Lucæ 23.* — *Chryſoſt. hõ. 42. operis imperfecti.* — *Chryſoſtom. ibidem.* — *Auguſt. lib. 1. de Doctri. Chriſtiana cap. 22.* — *Diligere ex toto corde quid ſit.* — *Chryſoſt. hõ. 42. Operis imperfecti.* — *Bern. de diligendo Deo.*

Hoc etiā mādatū diligēdi Deū est magnū, quia mandat hoc lex naturalis in mēte omnis creaturæ rationabilis divinitus indelebiliter expressa. Majus, quia remandat, & repetens iterum mandat hoc lex Mosaica à DEO iterum data & per Angelos ordinata. Maximum quia, confirmat illud lex Evangelica. per ipsum Filium DEI tradita. Et primum mandatum, intentione jubentis, finis nempe in quolibet, ea quæ ad finem sunt in intentione præcedit. Unde Apostolus: *Finis* *præcepti est charitas*: finis non terminans: vel consumans, ad quem omne præceptum ordinatur. Et iterum: *Plenitudo legis est dilectio*. Et Psalm. *Omnis consumationis vidi finem, latum mandatum tuum nimis.* Vel primum in necessitate observationis. Ad hoc autem quòd istud mandatum possit perfectè impleri, quatuor requiruntur.

1. Tim. 1. *Rom. 13.* *Psalm. 118.*

Primum est, Divinorum beneficiorum rememoratio: quia enim quæ habemus sive exteriora, sive corpus & animam, omnia à DEO habemus, ideo oportet quòd nobis de omnibus quæ habemus serviamus, & Eum corde perfectò diligamus. Nimis enim ingratus est, qui cogitans alicujus beneficium Eum non diligeret. Secundum est, Divinæ excellentiæ consideratio: DEUS enim major est corde nostro, & ideo si toto corde & omnibûs viribûs Ei serviamus, adhuc sufficientes non sumus, nec satisfaciamus. Unde in Ecclesiastico; *Glorificate Dominum quantum potestis, supervalebit adhuc.* Major est enim omni laude. Tertium est, mundanorum, & omnium temporalium abdicatio. Magnam nempe injuriam facit DEO, qui aliquid Ei adæquat, quod fit quando res temporales & corruptibiles simul cum DEO diligimus. Nihil enim aliud vult quod diligamus, quàm Eum, quia Ipse solus sine consortio vult possidere cor nostrum. Unde dicit August: Domine, minùs Te amat, qui præter Te aliquid amat. Et Hierony. Nimis est avarus, cui non sufficit DEUS. Quartum est, omnimoda peccatorum vitatio: quia nullus potest DEUM diligere in peccato existens, scilicet mortali: ideo dicitur; *Nemo potest duobus Dominis servire.* Unde si in peccato manes, DEUM non diligis. Non diligit DEUM superbus, vel amator vanæ gloriæ: qui pulverem vanæ gloriæ quæ nihil est, DEO præponit. Nec voluptuosus, qui pro momentanea delectatione Eum deserit, nec avarus, qui pro nummo, vel nihilo Eum amittit. Deinde addit: *Secundum autem simile est huic.* non æquale, sed simile, qua est de actu simili, scilicet de dilectione, vel de re simili DEO, scilicet de homine, qui ad similitudinem DEI factus est, scilicet, *Diliges proximum tuum sicut teipsum*, id est; ad id ad quod teipsum, scilicet ad justitiam & salutem, ad gratiam in præsenti, & gloriam in futuro, & ad eandem beatitudinem ad quam diligis te. Unde sicut, non denotat æqualitatem gradûs, quia primò & plùs tenetur homo se diligere, quàm proximum, cæteris paribûs, sed denotat similitudinem boni optati, ut velit proximum sicut se esse in gratia & amore DEI. Et cùm dicitur, *secundum*, non est ordo, nisi quantùm ad materiam, quæ est DEUS & proximus. Unum enim est, præceptum de dilectione, vel etiam est ordo causalitatis, quia amor proximi causatur ex amore DEI. Et ideo dicit Apostolus: *Qui diligit proximum, legem implevit.* Quia causa intelligitur, in causato, & non è converso. Dilectio igitur in DEUM, origo est dilectionis in proximum, & dilectio in proximum, cognitio est dilectionis in DEUM, ac etiam nutrimentum. Unde Gregorius. Per amorem DEI amor proximi gignitur: & per amorem proximi, amor DEI nutritur. Hæc Gregorius. Et similiter dilectio in seipsum, præcedere debet dilecti-

Primo mandato implendo quatuor necessaria. *Ecclesia. 43* *Augustinus in soliloqu.* *Matth. 6.* *Secundum mandatum.* *Rom. 13.* *Gregorius lib. 7. moral. cap. 11.*

Augustinus sermo 43. de verbis Dõni proximus quis sit. lectionem in proximum. Unde Augustinus. Vide priùs si jam nosti diligere teipsum: & committo tibi proximum, quem diligas sicut teipsum. Si autem nondum nosti diligere te, timeo ne decipias proximum sicut te. Et iterum: Manifestum est autem omnem hominem proximum esse deputandum, quia erga neminem operandum est malum. Qui autem amat homines, aut quia justi sunt, aut ut justi sint, amare debet. Sic nempe & seipsum amare debet, aut quia justus est, aut ut justus sit. Sic enim diligit proximum sicut seipsum, sine ullo periculo. Hæc Augustinus. Unde modus diligendi proximum attenditur secundùm quatuor causas. Primò, secundùm finalem, scilicet ut diligatur proximus propter DEUM. Secundò, secundùm materialem, scilicet ut diligatur bonum, non malum. Tertiò, secundùm formalem, scilicet ut ordine debito, circa DEUM & supra temporalia. Quartò, secundùm efficientem sive moventem: quia ut homo, non quia Pater tantum, vel Filius, vel domesticus, vel amicus: & hîs modîs debet homo diligere seipsum.

Modus diligendi proximum.

Aug. cap. 27 lib. 1. de doctrina Christiana. Et nota secundùm Augustinum. Quòd primò diligendus est DEUS. Secundò, anima propria. Tertiò, anima proximi. Nota etiam quòd amor proximi falsus est, per hæc seu hujusmodi: videlicet, si impedit amorem DEI. Si aliquid fiat propter amorem proximi, quod sit contra amorem DEI. Si aliquis dissimulet in eo quem diligit, plusquam in eo quem non diligit. Si aliquid in eo placeat, quod in aliis displiceat. Si patienter non sustinet, quod alium sicut se vel plus diligat. Et infert *in his duobus*, scilicet mandatis dilectionis: *tota lex pendet & Prophetæ* quia totus decalogus & monitiones sive comminationes hic finem habent, hoc enim ut charitas introducatur intendunt. Tota quippe scriptura legis & Prophetarum, ad dilectionem DEI & proximi ordinatur: quidquid enim præceptũ est, in lege & Prophetis, hoc fine præceptum est, ut DEUS & proximus diligatur. Et propter hœc omnia mandata & scripta legis & Prophetarum non sunt nisi quædam explicationes istorum duorum mandatorum: quia omnia ad hæc duo sunt ordinata. Item omnia præcepta ad hæc duo referuntur. Primum enim præceptum, scilicet dilectionis DEI ambit & implet omnia mandata primæ tabulæ, quia in ea continentur tria mandata de dilectione DEI, quæ scripta erant in una tabula: & secundum præceptum, scilicet dilectionis proximi, ambit & implet omnia mandata secundæ tabulæ: quia in ea continentur septem alia mandata de dilectione proximi, quæ in secunda tabula erant scripta. Nam qui DEUM diligit: idola spernit, DEI Nomen in vanum non assumit, & diem Sabbathi sanctificat. Et qui proximum suum diligit: honorat Patrem & Matrem, non occidit, non furatur, non mæchatur, non falsum testimonium dicit, nec uxorem proximi vel aliam rem ejus concupiscit. Nam secundùm Chrysosto. sicut odium facere suggerit omne malum, sic dilectio omne bonum. In tribus autem dilectio DEI extenditur: ut omnes affectiones, & omnis ratio humana quâ intelligimus & discernimus, in DEUM referantur, & Divinîs rebûs occupentur: ut nihil remaneat in homine quod non Divinæ dilectioni subdatur. Item duo sunt erga proximi dilectionem servanda, ut & beneficii impensione foveatur: & nullâ malitiâ lædatur, unum affirmativum. De quo Matth. septimo. *Quæcunque* scilicet licita decentia, expedientia *vultis*, scilicet voluntate rationali, ratione distingvente inter debita & indebita: *ut faciant:* vel dimittant corde, ore, opere, *vobis* vel pro vobis, *homines*, inquantum

Chrysostomus hom. 42. Operis imperfecti.

Dilectio Dei ad tria.

Dilectio proximi vult duo.

tum homines, non bruta: *& vos facite illis* in simili casu, voluntate,
opere pleno affectu. Secundùm hanc regulam dilectio proximi cau-
sat & efficit imperando omnes motus omnium virtutum tendentes
ad proximum, interiores. Aliud negativum, de quo Tobiæ 4. *Quod
ab alio oderis* rationabiliter *fieri tibi* corde, ore, opere: *vide ne alii feceris*
volũtate, vel opere affectu: vel effectu secundùm hanc regulã dilectio
proximi causaliter reprimit & cohibet omnes motus & actus vitio-
rum respectu ejus, Licèt igitur diversa sint præcepta, quibus aut
utiliter quæ appetenda sunt cupimus: aut quæ vitanda sunt utili-
ter præcavemus: unum tamen sunt in radice claritatis: quia omnia *Charitatis*
in dilectione DEI & proximi facere debemus. Rectè itaq; dicit le- *excellentia.*
gem & Prophetas referri ad duo mandata charitatis, quia ex hac
dependent, & ibi finem habent: O! charitas regula ordinis electo-
rum: lex universalis, universos ligans, virtus virtutis, canon cano-
num, lex legum, non constitutio populi, sed Principis placitum, san-
ctio Regis Regum: quam non solum edidit, vel condidit jubendo,
sed & edixit & promulgavit personaliter docendo, & adimplevit
servando. Ecce lex Domini convertens animas: Mater & origo le- *Psalm. 18.*
gum Divinarum, Magistra & Domina humanarum, rationabilium &
æquarum, hostis & inimica iniquarum. Cujus observantia per gra-
tiam in hac vita initiatur, & continuata usq; ad mortem in alia con-
summatur. Et quia ut ait Chrysosto. Judæi æstimantes Christum *Chrysostom.*
Hominem purum esse, tentabant Eum: neq; tentassent, si DEI Fi- *hom. 72.*
lium credidissent: ideo volens Christus eis ostendere, quia DEUS *in Matth.*
erat: talem interrogationem eis proposuit, ut ipsa interrogatio eis
ostenderet quis esset. Quia enim ad passionem venturus erat,
opinionem falsam judæorum corrigit, qui Christum Filium David,
non Dominum ejus esse dicebant. Et ut dixit Hieronym. Palàm *Hieronymo*
eis de se loquitur, ut inexcusabiles sint. *Congregatîs ergo Pharisæis,* *in cap. 22.*
qui ad tentandum venerant, *interrogavit eos JESUS*, quasi eis di- *Matth.*
ceret, hucusq; quæstionibus vestris satisfeci: tempus est ut in aliquo
respondeatis mihi. Interrogat ergo de illo, quem credebant esse
venturum, quia præsentem credere nolebant: cujus filius debeat esse,
dicens: *Quid vobis videtur de Christo?* id est; Messia, in lege promisso,
quem venturum creditis, *cujus Filius est?* Dupliciter errant judæi
circa Christum. Primò quidem circa personam non enim credunt *Christum*
Eum fuisse Christum, qui venit in mundum, natum ex Virgine- *non nove-*
sed adhuc expectant Eum. Item errant circa Ejus naturam, quia *runt judæi.*
non credunt etiam quem expectant esse DEUM, sed purũ hominem.
De isto secundo errore eos interrogat, cujus Filius sit: & hoc ideo
fortè quærit, quia ex quo totam legem direxerat ad duo mandata
dilectionis: tanquam artificiosus legislator, vult ostendere Christus
hæc duo mandata, reduci in unum diligibile, quod est Christus. Ni-
hil enim diligitur tanquam DEUS & proximus, nisi Ipse Christus,
Dicunt ei David, secundùm illud Psalm. *de fructu ventris tui, ponam* *Psalm. 131.*
super sedem tuam. Credebant illum fore purum hominem, de ge-
nere David: Unde dicunt, David solùm: scilicet Divinitatem negan *Christũ seu*
do: *Ait illis*, arguendo in contrariũ: *Quomodo ergo* si Christus est purus *Messiam nõ*
homo, ut vos creditis: *David*; cui occulta sapientiæ Divinæ manife- *esse purum*
stata sunt, *in spiritu*, scilicet Sancto & Prophetico, non de corde suo *hominem.*
proprio *vocat Eum Dominum suum?* quod non liceret, si esset filius
Ejus, dicens: *Dixit Dominus Domino meo*, id est; Pater Filio. Ipsi
autem sic exponunt, *Dixit Dominus*, Creator Cœli & terræ *Domino*

meo

meo, id eſt; Meſſiæ. Quod ergo iſte Meſſias non ſit purus homo, probatur tripliciter ex hoc verbo. Primò. ex eo quòd David vocat Eum Dominũ: & hoc ſic. nullus Pater Filiũ ſuum, qui trahit naturam ſuam ab ipſo, teſtatur Dominum ſuum: ſed David, Spiritu Sancto inſpiratus, teſtatur Dominum ſuum Chriſtum: ergo non ſolùm habet naturãquã traxit ab ipſo, ſed altiorẽ, ſecũdũ quã dicitur Dominus Ejus: ſc: Divinã: quia nõ eſt homo filius & Dominus alterius, ſecũdũ eandẽ naturam: ergo eſt alia natura ſecundùm quam eſt filius, & hæc eſt humana: alia ſecundùm quam eſt Dominus, & hæc eſt Divina. Secundò probatur idem ſic, quando David hoc dixit, nondum Meſſias homo erat: quomodo ergo Dominus ejus erat, qui nondum erat? & qui non ante eum, ſed poſt extitit? ergo oportet ponere aliam naturam, ſecundùm quàm ante eum erat. Tertiò probatur idem ex hoc, quòd ſequitur: *Sede à dextris meis*, impoſſibile eſt enim purum hominem, ſedere à dextris DEI. Dicat ergo David: dicit: *Dominus* ſc. DEUS Pater: *Domino meo*, id eſt; Chriſto Filio ſuo: cujus dicere eſt, æqualem ſibi Filium generare: ergo *Domino meo*, non ſecundùm quod temporaliter homo factus eſt: ſed ſecundum quod Patris æternus Filius, ſed quietè Regni potitus, *à dextris meis*, id eſt; in æqualitate mea, ſecundùm quod DEUS: vel in potioribus bonis, ſecundùm quod homo: quia ut ſic in gloria præeſt Angelis: *donec ponam*, incluſivè, non quòd poſtea non ſedeat, quia ſemper ſedebit: *inimicos tuos*, & in obedientes tibi, *ſcabellum pedum tuorum*, id eſt; donec homines rebelles Tibi ſubjugavero: vel bonâ & voluntariâ ſubjectione, ſcilicet ut credant Te verum DEUM & Hominem ſponte, vel coactâ ſubjectione: ut in die judicii puniantur & credant invitè, ita ut velint nolint ſubjecti ſint tibi, ſicut ſcabellũ pedibus eſt ſubjectũ. Hæc enim ſubjectio complebitur in judicio, quando omnia perfectè ſubiicientur homini Chriſto. Si ergo David vocat Eum Dominũ, ſecundũ veritatem: quomodo Filius Ejus eſt, ſcil. tantùm: cùm filius propagatione ſubjectus ſit Patri: & maximè ſecundũ conſvetudinem Patrum antiquorum. Potiùs enim Parentes ſunt, & dicũtur Domini Filiorũ quã Filii Domini Parentum: Filius enim debet eſſe ſubjectus Patri, & non dominari. Quaſi diceret: Cùm ſecundùm naturam humanam ſit filius David: & perconſequens eò inferior: oportet ponere in eo aliam naturam, per quam ſit Dominus ejus & eò ſuperior: & hæc eſt Divina: ergo in Chriſto ſunt duæ naturæ, ſcilicet Divina & humana. Eſt itaq; filius David & Dominus, ſed filius inquantum homo, Dominus inquantum DEUS: & ſic reſtat, quòd Chriſtus eſt Homo & DEUS. Non ergo errabant, nec reprehenduntur, quia Chriſtum Filium David dicunt, ſed quia Ipſum purũ hominẽ & non DEI Filium credunt: Chriſtus autem non tantùm David, ſed & DEI filium ſe eſſe probavit, & per authoritatem David eos convincit. *Et nemo poterat Ei reſpondere verbum*, quia non poterant ſcripturam negare, & irrefragabile erat argumentum, *neque auſus fuit quiſquam ex illa die Eum amplius interrogare*, quia planè teſtimonio & ratione erant convicti. Unde Hieronym: Ideo confutati ſermonibûs ultra non interrogant, ſed apertiſſimè comprehenſum Romanæ tradunt poteſtati. Ex quo intelligimus venena invidiæ poſſe quidem ſuperare ſed difficilè poſſe quieſcere.

Parentes filiorum Domini ſunt.

Hieronymus in cap. 22. Matth.

DE

DE SCRIBIS ET PHARISÆIS IN DOCTRINA *Audiendis, sed non in vita imitandis.*

CAPUT XXXVII.

COnfutatîs autem & tacentibûs Scribîs Pharisæis, qui dolosè interrogabant Dominum, ut tentarent Eum, ne plebs & alii idonei sine pane doctrinæ evanescerent, *locutus est Dominus*, eâdem feriâ tertiâ *ad turbas*, scilicet ad simplices & imperfectos, & ad discipulos suos magis doctos & perfectos. Unde Chrisostomus. Postquam Dominus Sacerdotes responsione prostravit, & incorrigibilem conditionem eorum ostendit, sicut & Clerici si malè fecerint inemendabiles sunt, Laici verò delinquētes facilè emendantur: tunc cōvertit sermonē ad populum. Infructuosum nāq; est verbū in quo si alter confunditur, ut alter nō erudiatur. Locutus est ergo ad eos instruens, & docens Scribarum & Pharisæorum doctrinam audiendam, sed Eorum vitam non imitandam: & nihilominus hortans eos subiici illis propter Sacerdocii & nominis dignitatem, non opera sed doctrinam considerantes. Multaq; eorum crimina annumerans, & alios ab eis dehortans. Unde dicit: *super cathedram Moysis*, id est; authoritate dicendi & judicandi, *sederunt*, scilicet indignè, *Scribæ & Pharisæi*. Cathedra doctorum est: & ideo dicuntur sedere super Cathedra Moysis, qui docent quod docuit Moyses. Ubi Chrysostomus. Multi Sacerdotes, & pauci Sacerdotes, multi in nomine, & pauci in opere. Videte ergo quomodo sedeatis super eam, quia non Cathedra facit Sacerdotem, sed Sacerdos Cathedram. Non locus sanctificat hominem, sed homo locum. Non omnis Sacerdos sanctus est, sed omnis sanctus Sacerdos. Bene quidem docendo, & malè vivendo, DEUM instruis, quomodo debeat te condemnare. Ut autem dicit idem Chrysostomus. Ne aliquis dicat, quoniam propter hoc desidior factus sum ad agendum, quia malus est doctor: ideo hanc destruit occasionem, cum subdit. *Omnia ergo* ad Cathedram pertinentia, *quæcunque dixerint vobis*. id est; ad vestram utilitatem, *servate* corde, & *facite* opere, id est; doctrinâ. Non tamen simpliciter quæcunq;, sed illa tantùm quæ Moysis Cathedræ doctrinæq; conveniunt, & quæ à vera fide non discrepant neq; Divinis repugnant mandatis. Unde Chrysostomus. Omnia agit, quæ corrigunt mores, & meliorem faciunt vitæ modum: & novi testamenti concordant legibus, & non dimittunt de reliquo sub jugo legis esse. Hæc Chrysosto. Ex quo patet quòd etiam malis Prælatis & Doctoribus bona docentibus, est honor obedientiæ exhibēdus, nisi in his quæ manifestè sūt cōtra Deū, & sunt habendi in reverentia, quamdiu tolerantur in officio suo: quod patet per exemplum David, qui venerabatur Saulum, licèt sciret eum malum, & à DEO reprobatum, & per hoc auditoribus tollitur excusatio non bene agendi. Nam obediendo malis prælatis & doctoribus, DEUS in eis honoratur, cujus personam gerunt: non enim sua, sed quæ DEI sunt, dicunt: *secundùm verò opera eorum*, quæ præter id quod oportet nequiter faciunt, *nolite facere*, quia non sunt imitandi in malis, sed tantùm in bonis, Ubi Chrysostomus. Si bene vixerint, eorum est lucrum: si bene docuerint, vestrum. Accipite ergo quod vestrum est: & nolite discutere quod alienum est. Hæc Chrysosto: *Dicunt enim & non faciunt*: quia vita doctrinæ non concordat. Docebāt nempe bene vivere, secundùm legis præcepta, & ipsi per prævaricationem legis malè vivebant. Contra quos dicit Augustinus.

Marginalia: *Matth. 23. Marci 12. Lucæ 20.* — *Chrysostom9 hom. 43. operis imperf.* — *Cathedra Moysis.* — *Chrysostom. Ibidem.* — *Idem ibid.* — *Chrysostom. Ibidem.* — *1. Reg. 24. & 26. & 2. Reg. 1.* — *Chrysostom9 Ibidem.*

Augustinus sermo. 3. de verbis Dõini Genes. 27. Bene docere, & malè vivere, non est aliud quàm se suâ lingvâ damnare: de talibus nempe qui dicunt & non faciunt, potest dici illud Genesis: *Vox quidē vox Jacob est, manus autē, manus Esau.* Ubi Chrys. Maximè accusatione dignus est, qui doctrinæ authoritatem habens, legem transgreditur: primò quidem, quia prævaricatur qui alios corrigere debet: deinde quia peccans majori pœnâ dignus est, propter honorem: tertiò, quia plus corrumpit, velut in ordine doctoris peccans. *Alligant autem onera*, scilicet suarum traditionum & legum, ut sit quasi fascis importabilis. Unde subdit: *gravia*, quantùm ad affectum: *& importabilia* quantùm ad effectum: *& imponunt in humeros hominum*, non in suos per coactionem observantiæ præceptorum: quia supra legis præcepta, constituerunt ex suis traditionibus multa quæ erant subditis gravia & importabilia: *digitô autem suô*, id est; levi motu & tactu, *nolunt ea movere* & tangere. Ecce qualiter eorum reprehensionē aggravat: non enim dixit, non possunt: sed nolunt: nec dixit, pleno opere & manu: sed digitô & modico tactu: nec dixit, portare, sed movere, id est; neq; propè fieri, neq; tangere. quia modicum conatum ad agendum talia nolebant apponere, & nec minora eorum quæ ipsi præcipiebant volebant opere adimplere. Ubi Chrysosto. secundùm consequentiam autem, tales sunt etiam Sacerdotes, qui omnem justitiam populo mandant, & ipsi nec modicam servant videlicet non ut faciendo sint justi, sed ut dicendo justi. Tales sunt & qui grave pondus venientibus ad pœnitentiam imponunt, ipsi autem nec minimum faciunt. Et sic dum pœna præsentis pænitentiæ fugitur; contemnitur pœna futuri judicii. Si enim fascem super humeros adolescentis, quem non potest bajulare, posueris: necesse habet ut aut fascem rejiciat, aut sub pondere confringatur. Sic & homini cui grave pondus pœnitentiæ imponis, necesse est ut aut pœnitentiam tuam rejiciat: aut suscipiens dum ferre non potest scandalizetur, & ampliùs peccet. Deinde & si erramus modicam pœnitentiam imponentes: nonne meliùs est propter misericordiam dare rationem, quàm propter crudelitatem? Ubi Paterfamilias largus est: dispensator non debet esse tenax minister. Si DEUS benignus, ut quid Sacerdos est austerus? Vis apparere Sanctus: circa tuam vitam esto austerus: circa aliorum autem benignus. Audiant Te homines parva mandantem: videant grandia facientem. Talis est autem Sacerdos qui sibi indulget, & alios exigit: quemadmodum malus descriptor tributi in Civitate, qui se relevat & onerat imponentes. Et iterum: In quo duplicem eorum malitiam ostendit: unam quidem in hoc, quòd sine venia expetunt à subjectis summam diligentiam vitæ. Alia verò in hoc, quòd sibiipsis multam concedunt licentiam. Oportet autem bonum Principem è contrariò se habere. in his quidem quæ secundùm seipsum sunt, gravem judicem esse: in subjectis autem, mansvetum. Hæc Chrysosto. Imponendo ergo modicam pœnitentiam meliùs est animas mittere in purgatorium, quàm in infernum: sed tamen in quibus tenentur, saltem est eis innotescendum. Igitur, ut ait Hierony. hoc generaliter dicitur adversùs omnes magistros, qui grandia jubent, & minora non faciunt. Hæc est autem quædam causa non modica, quæ hodie movet subditos contra majores & Prælatos: quia dicunt, & non faciunt. Imponunt onera aliis, & ea digitô non tangunt. Talium verba apud subditos parum proficiunt, quando in eis non videntur

Chrysostom. hom. 73. in Matth.

Chrysostom. hom. 43. Operis imperfecti.

Pænitentia modica imponenda.

Hieronym. in cap. 23. Matth.

quæ

quæ docent & præcipiunt. Quicunquè ergo proximorum animabus utilis esse desiderat, studeat priùs in se habere quidquid alios docturus est: alioquin parum proficiet. Nam ejus verbum inefficax erit, nisi priùs homines in eo comperiant esse ea quæ docet. Ex præmissis patet, quòd ille qui legem aliquam constituit, licèt non sit subditus legi, quantum ad hoc, quòd per hominem puniatur si contrarium fecerit: tamen obligatus est ad legem implendam, & graviùs punietur à DEO, si fecerit contrarium: quia transgressio ejus est gravior propter scandalum. Propter quod dicit sapiens: Patere legem quam ipse tuleris: & ut alibi dicitur, quòd quidcunque juris in altero statuit, ipse eodem uti debet. Patet ergo ex prædictis, quòd illis statum Ecclesiæ in generali, seu aliquem statum ejus in speciali, regunt: & subditos onerant gravibûs statutis, sine magna & evidenti necessitate, abutuntur sua potestate: sicut faciebant Pharisæi & Scribæ. Prælatorum enim totæ sunt inhumanæ sententiæ & mandata lignaque vetita, quod vix possit aliquis transire per hujusmundi umbram, quoniam incidat in peccatum & offensam. Unde ait Augustin. loquens *Aug. de vera religione* de Religione Christiana. Ipsam Religionem nostram, quam Dominus noster JESUS Christus in paucissimis Sacramentorum celebrationibus voluit esse liberam, quidam servilibûs premunt oneribûs: adeo ut tolerabilior sit conditio judæorum, qui non humanis præsumptionibus, sed Divinis subjiciuntur institutis. Deinde secundùm Chrysostomum. Postquam Dominus arguerat Scribas & Phari- *Chrysostom. hom. 73. in Matth.* sæos crudelitatis & negligentiæ: consequenter arguit eos inanis gloriæ, quæ fecit eos à DEO recedere, & propter quam non possunt Christo credere. Unde subdit: *Omnia verò opera sua faciunt*; ea sci- *Vana gloria Scribarum.* licet intentione, & eo fine *ut videantur ab hominibus:* & sic habeant gloriam inter homines, id est; propter gloriam humanam: quia videri in bonis propter gloriam Divinam non est malum, sed magis meritorium. Non autem potest credere Christo Cœlestia prædicanti, qui gloriam terrenam quærit, & eam Cœlestibus præponit. Non solùm ergo desides & remissi erant ad bene operandum: sed etiam vanè gloriosi, & in suis operibus laudem appetentes hominum, ut essent in reverentia & honore apud populum. Tales autem nullam mercedem de operibus suis recipiunt: quia non student ut DEUS glorificetur, sed ut ipsi in his quæ agunt laudentur & remunerentur. Et ideo non solùm nullam mercedem, sed etiam pœnã recipiunt, qui de bono malum faciunt. Unde Chrysosto. *Chrysost. hõ 43. operis imperfecti.* Quemadmodum vermis de ligno nascitur, & lignum à verme consumitur, & tinea de veste à qua corroditur, sic diabolus insidiatur, *Vanæ gloriæ malum.* & occasionem quærit: ut qui cogere hominem ad malum non potest, studeat ut ex bonis operibus malum inanis gloriæ nascatur: & quod bonum erat, ex inani gloria fit malum. Igitur ut ait Hieronymus, *Hieronym⁹ in cap. 23. Matthæi.* quicunq; ita facit quodlibet ut videatur ab hominibus, Scriba est & Pharisæus. Deinde quòd Dominus generaliter dixerat, scilicet opera sua faciunt ut videantur: consequenter in partes divîdit, dicens: *Dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias, & volunt ambulare in stolis.* Circa hæc secundùm Hieronymum, est sci- *Hieronym Ibidem.* endum, quòd Dominus cùm dedisset mandata legis per Moysen, ad extremum intulit, dicens: *ligabis ea in manu tua, & erunt semper ante* *Deut. 6.* *oculos tuos.* Et est sensus: Præcepta mea sint tibi semper in opere,

 sem-

ſemper in meditatione: ſint in manu tua, ut opere compleantur: & ſint ante oculos tuos, ut die ac nocte mediteris in eis- quia ſpiritualiter per manus eſt intelligenda operatio, & per oculos jugis meditatio. Sed hæc Phariſæi malè interpretantes ſcribebant in membranis & chartis decalogum Moyſis, id eſt; decem legis verba, ſive præcepta: complicantesquè ea, & quaſi coronam capiti facientes, ligabant in fronte, ut ſemper ante oculos moverentur. Et ſimiliter in ſiniſtro brachio circumligabant, ut ſemper in manu haberent. Et dilatabant has membranas, id eſt; eas latiores faciebant, & decalogum in eis de groſſiori litera ſcribebant. Et hæc omnia faciebant in ſignum Religionis, ut per hæc Religioſi apparerent, & recordatores & obſervatores decalogi ab hominibus viderentur.
Phylacteria unde dicta. Et hæ chartæ dicebantur phylacteria, à phylaxe quod eſt ſervare: & thera quod eſt lex, quaſi conſervatoria legis: quia erant quædam ſigna ſervandæ legis: eô quòd quicunquè ea habuiſſent, quaſi ob cuſtodiam & munimentum ſui haberent. Juſſerat etiam Moyſes, ut in quatuor angulis palliorum, juxta pedes facerent fimbrias hyacinthias ad populum Iſràëliticum diſcernendum à cæteris populis in habitu exteriori, ſicut erant Religione diſcreti: & ponerent in eis vittas hyacinthinas, quæ etiam cum filis apponebantur, ut videntes eas recordarentur mandatorum Cœleſtium, ac vana & inutilia non cogitarent. *Fimbriæ legis ſunt mandata.* Sunt igitur fimbriæ legis, mandata: vittæ vero hyacinthinæ ſanctæ cogitationes: quæ ſimul junctæ fuerint, ab omni vanitate oculos avertunt, & tota mente ad Cæleſtia dirigunt. Videntes enim Hyacinthum, Cœli recordamur: quia unius coloris ſunt Cœlum & Hyacinthus. *Matth. 9.* Iſtiusmodi erat fimbria brevis & parva ex lege præcepta: quam mulier ſangvine fluens tetigit in pallio Domini, & ſtatim eſt ſanata. Per hujusmodi etiam fimbriam creditur Samaritanam cognoviſſe de Domino, quòd judæus eſſet. Superſtitioſi verò Magiſtri, gloriam ab hominibus captantes, & lucra ſectantes & oſtentationem, majores fimbrias aliis in palliis ſuis faciebant & acutiſſimas in eis ſpinas ligabant: ut videlicet eundo, vel ſedendo eis pungerentur, & quaſi ſic commoniti memores mandatorum & beneficiorum DEI eſſent, & hac commonitione ad officia DEI, & ad miniſteria ſervitutis Ejus traherentur, non intelligentibus eîs quod hæc in corde portanda ſint, non in corpore: alioquin & armaria, & arcæ libros habent, & DEI notitiam non habent. Pro tanto autem hæc faciebant, quia hominibus videri, & opinione ſanctitatis ab eis honorari, ac lucra habere cupiebant. *Et volebant in ſtolis ambulare*, id eſt; cultioribus veſtimentis ad publicum procedere, ut per hoc honorabiliores viderentur, & magis venerarentur, quod in divite reprehenditur, qui byſsô & purpurâ induebatur. *Lucæ 16. Stolæ.* Stolæ erant camiſiæ lineæ longæ, quibus ſcribæ utebantur, ut ſanctiores apparerent, & dicebantur ſtolæ, à thelon quod eſt longum, quia uſq; ad pedes deſcendebant. Hæ ſtolæ adhuc hodie multas ſimulationes & hypocriſes faciunt, ac pleroſq; incautos decipiunt. *Amabant quoq; primos recubitus, & ſedes in cœnis & conviviis*, & hoc duplici de cauſa, ſcilicet ratione gulæ, quia ibi primò ſervitur, & fercula meliora ponuntur: & ratione ſuperbiæ, ut ſic in loco honorabiliori poſiti, principaliores & majores Domini viderentur. *Ad primas* & digniores *Cathedras in ſynagogis*, & congregationibus, ubi conveniebant homines ad audiendum verbum DEI: *& primas ſalutationes in foro*, id eſt; loco patenti.
Pri-

Primas quidem tempore, ac factas alta voce, & inclinato capite *vocari ab hominibus Rabbi*, id eſt magiſtri, ut dicit Chryſoſtomus. Vocari volunt, non eſſe nomen appetunt, & officium negligunt. Et notandum quòd tripliciter conveniunt homines, vel ad tractanda carnalia, ſicut in cœnis: vel ſpiritualia, ſicut in ſynagogis: vel temporalia, ſicut in foro: & ubique volebant principatum habere, & gloriam in publico quærebant ſibi exhiberi. Ecce ergo quatuor generaliter in hac ſerie, quæ reprehenduntur in magiſtris & Prælatis, in quibus non ſunt imitandi. Primum eſt, defectus bonæ operationis, quia *dicunt, & non faciunt*. Secundum, auſteritas prælationis, quia *onera gravia aliis (non ſibi) imponunt*. Tertium, oſtentatio ſingularis actionis: quia *omnia opera faciunt, ut videantur ab hominibus*. Quartum, affectus ambitionis & laudis: quia *amant primos recubitus, & primas cathedras, & ſalutationes*. Et nota ſecundùm Bedam, quòd Dominus non arguit & vituperat eos, quibus hæc ex officiis ordine competunt, & fiunt, ſed illos qui hæc habita, ſive non habita indebitè amant & appetunt: animum videlicet, non gradum redarguens, & ad voluntatem, non ad factum vituperationem referens. Sine cauſa enim loco ſe humiliat, qui corde ſe præfert & exaltat: unde non prohibet magiſtros primò ſedere, nec doctrinam ſuper cathedram, nec ſalutationes in foro, nec nomina magiſtri vel Patris, ſed ambitionem, & vanam gloriam: ne quis hæc appetat, vel glorietur in eis. Si autem, dicit, Chryſoſtomus diligere talia eſt in cuſatio, quàm malum eſt ſtudere, ut hìs aliquis potiatur. Ut ait Beda: Væ miſeris illis, ad quos Phariſæorum vitia transfierunt, qui per breve curriculum vitæ ſuæ, quò peccata plangere debuerant, pro prioratu certare non metuunt. Et ſciendum ſecundùm eundem, quòd duplici ratione à vanæ gloriæ cupidis attendere jubemur, ne ſcilicet eorum vel ſimulatione ſeducamur, æſtimantes bona eſſe quæ faciunt, vel æmulatione ad imitandum inflammemur, fruſtra gaudentes in bonis laudari quæ ſimulant. Deinde revocat diſcipulos ab hac ſuperbia & ambitione, dicens: *Vos autem nolite*, id eſt non velitis, & affectetis vocari Rabbi; nec vocemini id eſt nec appetatis vocari magiſtri, propter inanis gloriæ ambitionem, *& patrem nolite vocare vobis ſuper terram*, propter adulationem. Non honorem, vel nomen magiſtri, aut Patris, inhibet, ſed ne quis indebitum vel indebitè ſibi uſurpet, vel alteri attribuat: *unus eſt enim Magiſter*, & Pater principalis omnium ſingulariter, & per excellentiam; *Qui eſt in cœlis*: cui eſt cura de omnibus licèt aliquis poſſit vocari pater, vel magiſter in terra, ratione generationis, doctrinæ, vel ætatis: tamen ſolus DEUS naturæ Author, eſt Pater & Magiſter principalis, quia ab Eo habemus quod ſumus, & ſcimus. Ubi Chryſoſtomus: Vos autem nolite vocari Rabbi: ne quod DEO debetur vobis præſumatis. Nolite & alios vocare Rabbi, ne Divinum honorem hominibus deferatis. Unus eſt enim Magiſter omnium, qui omnes naturaliter docet. *Et Patrem nolite vocare vobis ſuper terram*: qui non eſtis filii terreni. Ex eo enim cœleſtem te profeſſus es habere Patrem, ex quo Patrem tibi vocaſti de cœlo dicens: *Pater noſter qui eſt in cœlis*. Ex quo enim cœleſtem te profeſſus es habere Patrem: vocando Patrem Deum turpe eſt ut iterum te profitearis terrenum, ubi Patrem vocando ſuper terram. Et iterum *ne vocetis Patrē in terra*: non ut dehonores eos qui te genuerunt, ſed ut omnibus illis præponas Eum qui te fecit, & inſcripſit te inter filios ſuos. Hæc Chryſoſtomus. *Omnes autem vos fratres eſtis*: quia filii DEI per creationem, & gratiæ adoptionem: ad unam vocati hæreditatem, ſcilicet ad Regnum Cœlorum. Secundùm Hieronymum: Omnes Chriſtiani, fratres vocantur ſpecialiter, & omnes homines, ex uno Patre DEO nati, communiter, non ſolùm autem Dominus primatus cupere prohibet, ſed ad contrarium auditorem inducit. Unde ut in amorem humilitatis diſcipulos ducat oſtendens formam humilitatis, ſubjungit: *Qui major eſt veſtrûm*, vel meritò ſanctitatis, vel officiò dignitatis, *erit & ſi Miniſter veſter*, & alios præveniat obſequendo: non ſuperbè dominando, paratus ad officia humilitatis, ſecundùm decentiam ſui ſtatûs. Unde & Papa vocat ſe ſervum ſervorum DEI. Bene agentibus per humilitatem ſit ſocius, contra delinquentes zelò juſtitiæ ſit erectus. *Qui autem ſe exaltaverit*: in præſenti per elationem & arrogantiam: *humiliabitur* in futuro per damnationem & pœnam, *& qui ſe humiliaverit*, in præſenti, non nequiter ſed veraciter: *exaltabitur* in futura gloria mirabiliter. Et notandum

Chryſoſtom hom 43 operis imperf.

Magiſtrorũ quatuor vitia.

Beda in cap. 20. Lucæ.

Chryſoſt. hõ. 43. operis imperfecti.

Beda in cap. 12. Marci.

A vanæ gloriæ cupidis attẽdendum

Chryſoſt. hõ. 43. operis imperfecti.

Matth. 6.

Hierony. cõtra Heluidiũ tomo 2.

quod propter triplicem gradum humilitatis hoc verbum ter ponitur in Evangelio, ſcilicet ſupra, ubi monet ut invitati recumbant in noviſſimo loco, & iterum, de Phariſæo & Publicano orantibus in Templo, & tertio in hoc loco. Eſt enim triplex humilitas, ſcilicet cordis, operis, & oris, quam tria nutriunt & cuſtodiunt. Primam, aſſiduitas cordialis ſubjectionis, quam non habuit lucifer. Secundam, conſideratio propriæ fragilitatis: quam non habuit Adam. Tertiam benignitas orationis, quam non habebit antichriſtus.

QUIBUS DEBETUR VÆ ÆTERNUM.
Caput. XXXVIII.

Matth. 23. Marci. 12. Lucæ 20.
Væ quid notat Heu.
Origenes tract. 25. in Matt.
Matth. 5.
Væ octies poſitum.
Væ de ſuperbia.

POſt hæc Dominus, qui legi & præceptis Evangelicis obedientibus dat benedictiones ipſis ſcribis & phariſæis inobedientibus comminatur væ maledictionis, & in omnibus effectibus hypocriſis ipſorum hanc dictionem væ præponit, quæ maledictionem ſignificat. Væ quippe in ſcriptura ſacra notat æternam damnationem, & gehennæ ſupplicium: ſed heu, hujus ſæculi peregrinationem, & præſens exilium. Unde ſecundùm Origenem. Sicut in veteri lege ponuntur benedictiones obſervantibus legem, & maledictiones tranſgredientibus eam: ita in Evangelio ponuntur beatitudines reſpectu juſtorũ, ut habitũ eſt ſupra in ſermone Domini in monte, & hìcècontrariò ponuntur maledictiones, cõtra hipocritas falsò juſtitiã ſimulantes. Et ponit octo væ juxta octo in quibus ipſorum hypocriſis & fictio patet: ad oſtendendum, quæ in eis cavenda eſſe docet. In primo redarguit eos de ſuperbia & avaritia, quia Regnum cœlorum claudebant ante homines, & nec ipſi intrabant, nec intrare permittebant volentes. Unde dicit *væ*, id eſt æterna damnatio *vobis* iminet, *Scribæ* quod putatis vos peritos in lege: *& Phariſæi*, qui dicitis vos prælatos in ſanctitate: *hypocritæ* ſimulantes quod non eſtis, *qui clauditis regnum cœlorum ante homines*, id eſt qui veſtris pravis expoſitionibûs veritatem ſcripturarum abſconditis, vel malò exemplò alios ſcandalizatis: *vos autem non intratis*, quia intelligere & credere non vultis: *nec introire volentes*, id eſt credere cupientes *ſinitis intrare*, imò facitis errare. Dupliciter enim impeditur ingreſſus alicujus in domum: unò modò, quando clavis tollitur: aliò modò, quando obſtaculum ponitur. *Chryſoſt. hõ. 44. operis imperfecti.* Spiritualiter autem ſecundùm Chryſoſt. Regnum cœlorum ſunt Sacræ Scripturæ, quia in eis regnum cœlorum eſt inſertum. Iſte ergo claudit hoc Regnum alteri, qui clavem portat, & non aperit, ſcilicet qui habet ſcientiam, & docere contemnit, vel negligit: iſte verò obſtaculum ponit, qui per malum exemplum alios impedit ne intrent, vel intrare velint. Quamvis ergo Scribæ & Phariſæi per ſcripturas cognoſcerent & ſcirent Chriſti adventum tamen ipſi conſiderabant, quod ſi Chriſtus creditus fuiſſet, conſvetudo ſacrificiorum & oblationum ceſſaret, & ſic ipſi oblationibûs ſacrificiorum fraudarentur: & ideo prava expoſitione, & perverſa interpretatione ante conſpectum populi claudebant januam legis & Prophetarum, qui de adventu, Chriſti manifeſtiſſimè locuti fuerant, ut à fide Chriſti homines retraherent. Malìs quoque operibûs & exemplìs ſimplices à fide avertebant, & ſic eos ſcandalizantes, regnum cœlorum ante illos claudebant. Primò quidem ipſi cognitionem de Chriſto habuerunt, ſed poſtea per invidiam cæcati perdiderunt, & in errorem converſi ſunt. & multos alios errare fecerunt. Vel ſecundùm alios, regnum cœlorum hìc accipitur pro æterna beatitudine: oſtium, per quod intratur ad ipſam, Chriſtus eſt, ſecundùm quod ipſemet dicit: *Ego ſum oſtium: per Me, ſi quis introierit, ſalvabitur.* *Joann. 10.* Clavis, eſt doctrina: & ideo per ſanam doctrinam aperitur hoc oſtium, & per falſam doctrinam clauditur. Igitur quia Phariſæi & Scribæ authoritates, quæ ſunt in lege & Prophetis de Chriſto, corrumpebant: ideo Regnum Cœlorum ante homines claudebant: eos à fide & notitia Chriſti vera avertendo, & in errorem mittendo. Ipſi non intrabant, quia à cognitione quam de Chriſto habuerunt per odium & rancorem in errorem converſi ſunt: *nec introeuntes*, id eſt intrare volentes, *quales erant ſimplices populi*, ſinebant intrare: quia per eos fuerunt decepti, & à fide Chriſti

pro majori parte aversi. In secundo redarguit eos de gula, & gastrimagria:
quia sub specie Cultus Divini & religionis *oratione longa*, scilicet in verbis, sed
brevi in affectu & sententiis, *orantes* ut sanctiores apparerent, & majora do-
na reciperent: comedebant substantiam pauperum: scilicet *domos viduarum*,
affectum pietatis ad eos habentium, bona earum sibi attrahentes, & consu-
mentes sub simulatione & falsa specie sanctitatis: quia sua superstitione ni-
hil intendebant, nisi ut prædam de subjecta plebe facerent: & magis de vi-
duis, quæ facilè decipiuntur, non habentes virum qui consulat, & habentes
dandi libertatem, quod voluntas suggerit. Et ex hoc factum eorum aggra-
vatur: quoniã non à divitibus, ventre sed à viduis implebant: & illarũ inopiã
attrahebant, quam emendare oportebat. Ubi Chrysost. Dum Judaicos sacer- *Chrysostom.*
dotes confundit, Christianos sacerdotes monet nõ permanere cũ viduis ampliùs *ibidem.*
quã cũ cæteris: quia& si voluntas mala nõ est, suspitio tamen mala est. Deinde &
hujus rapinæ modus erat gravior: ut enim dicit Chrysost. Qui malũ facit, dign9 *Idem hõ. 74*
est pœnã: sed quia à religione causam accipit malitiæ, graviori est obnoxius *in Matt.*
pœnæ. Unde sequitur: *Propter hoc*, scilicet nõ solùm propter rapinã: sed etiã pro-
pter vestram simulationem, *amplius accipietis judicium*, & majorem damnatio-
nem. Ubi Chrysostomus. Primum quidem pro eo, quod figmentum Sancti- *Idem hõ. 44*
tatis assumitis: avaritiam enim vestram religionis colore depingitis, & quasi *operis ĩperf.*
diabolo præstatis arma DEI, ut armetur iniquitas dum pietas æstimatur. Unde *Beda in cap.*
& secundùm Bedam: Non tantùm ait, accipient damnationem: sed adjunxit, *20. Lucæ.*
majorem: ut insinuet illos qui orant ut videantur ab hominibus, damnatio-
nem mereri: sed eos qui hæc prolixiùs, quasi religiosiores agendo, non so-
lùm laudes ab hominibus, sed & pecunias quærunt, prolixiori damnatione
plectendos. Istorum ergo oratio fit in peccatum: ut non solùm pro aliis in-
tercedere non possint: sed nec sibi ad salutem proficere: imò pro ipsis ora-
tionibus magis damnabuntur. Unde & Isid. Dupliciter damnantur hypocritæ:
vel pro occulta iniquitate, vel pro aperta simulatione. Ex illo enim condẽ-
mnantur, quia iniqui sunt: ex isto, quia ostendunt quod non sunt. Unde se-
cundũ August: Simulata æquitas, nõ est æquitas, sed duplex iniquitas, & ideo *Augustinus*
plectenda majori pœnã. In tertio redarguit eos de inani labore, & nequitia: quia *in Psalm. 6.*
multi eorũ circumeunt *mare & aridam*, civitates & villas, lustrantes orbẽ, *ut ex* *Væ de inani*
gentib9 *unum proselytum faciant*, id est aliquẽ de gentilitate ad Judaismũ trahant & *gloria.*
convertant: & non propter misericordiã, ut eos salvent: sed aut propter va-
nam gloriam, ut pietati fidei, & cultui, Christianæ religionis obsistant: aut
propter avaritiam, ut additis in synagoga Judæis, sacrificiorum oblatio ad-
deretur eis. Proselyti dicuntur, qui relicto gentilitatis errore, ad Judaismum *Proselyti*
convertuntur: quorum raritas per unum significatur. Ubi patet labor vacuus, *qui dicũtur.*
quia pro uno circumeunt mare & aridam multi: sed unus de mille Christus
circuit civitates & villas, & sequuntur Eum turbæ multæ. Patet etiam nimia
eorum nequitia: quia: pro quo laborant, ut ad se trahant, deteriorem se
faciunt, *& gehennæ*, seu perditionis *filium* duplo quàm seipsos. Qui ante dum *Ethnici cõ-*
ethnicus erat, simpliciter errabat, & semel filius gehennæ erat: sed posteà *versi gravi9*
videns eorum vitia, & corruptus in moribus, per malam eorum vitam re- *dum retroc.*
vertitur ad gentilitatem, & sic prævaricator & apostata à lege quam servare *peccãt*
promiserat, in moribus & fide peccat, & majori pœnã dignus, quia *melius* *2. Pet. 2.*
esset illi veritatem non agnoscere, quam post agnitam retrorsum converti. Similiter fa-
ciunt illi qui multùm laborant ad hoc quod possint aliquem ad religionem
adducere, & cum adductus est, per mala exempla faciunt eum apostatare:
& fiunt novissima Ejus pejora prioribus: quia (ut hic ait Hieroymus,) non *Hieronym.*
eó studiô servamus, quæsita, quô quærimus: In quarto redarguit eos de stulti- *in cap. 23.*
tia & fraudulentia: quia ut populum ad dandum & offerendum invitarent: *Matth*
ea quæ erant propter templum, & altare, præferebant in honore & sancti- *Væ de frau-*
tate Ipsi templo, & altari sanctiora: dicentes, quod si quis juret per tem- *dulenta stul*
plum, vel altare, nihil est: id est, nihil debet, nec obligatur istô juramentô, *titia.*
& convictus mendacii non tenetur reus perjurii, nec est obligatus in aliquo:
si autem juret in auro templi, id est in pecunia, quæ offerebatur sacerdotibus in
templo, *vel in dono* & oblationibus, idem in hostia & victimis quæ offeruntur
DEO super altare: *debet*, id est obligatur, & convictus statim illud in quo ju-

 ravit

Juramentũ per creaturas.

ravit tenetur exſolvere : & hoc ſtudioſſimè ſolebant repetere. Sanctio ergo iſtorum erat talis quod juramentum per creaturas non erat obligatorium: niſi ſolùm cum jurabatur per aurum & dona templi, & alterius: in quo non attendebant DEI timorem, ſed ſuam cupiditatem. Unde decipiebant populum, dicentes aurum & dona ſanctiora eſſe, quam templum & altare: ut homines promptiores fierent ad offerenda dona: ſed errabant, quia majus eſt quod ſanctificat, quàm quod ſanſtificatur: ergo & templum majus eſt quàm aurum, & altare majus quàm donum: quia templum & altare quodammodo ſanctificant in eis oblata: quia erant DEO dicata, ergo & juramentum per templum & altare majus eſt, quàm per aurum templi: vel donum altaris. Unde vocat eos cæcos duces, quia in errore erant, & alios in errorem ducebant: & iſte error maximè ex cupiditate procedebat. Item convicit eos alia ratione, quia in juramento quod fit per templum, vel altare, continetur juramentum per aurum vel per donum: qui enim jurat per altare, ex quo derivatur oblatorum ſanctificatio: jurat etiam in cõtentis in illo: & qui jurat per templum, jurat etiam in habitante in ipſo: & ideo juramentum per templum, vel altare, magis eſt obligatorium, quam per dona templi vel altaris. Similiter quia Judæi conſvetudinem habebant per cœlum jurare ideo ad reprehenſionem eorum ſubdit: *Et qui jurat per cœlum, jurat in throno DEI, & in DEO qui ſedet ſuper Eum.* Non ergo ſicut arbitrantur evadunt periculum ex Eo quod non jurant per Deum, ſed per thronum DEI, ſcilicet cœlum. Qui enim per ſubiectam creaturam jurat, implicitè jurat per Creatorem creaturæ Præſidentem: & ideo juramentum per creaturas licitum, eſt obligatorium. Adhuc multi inſipien-

Jurare propter Evang.

tes Chriſtiani eôdem vitiô & ſimili errore laborant: qui putant majus eſſe jurare per Evangelium, quàm per DEUM: & cùm per Evangelium jurare timeant, per DEUM tamen frequenter ex uſu vitioſo jurare non formidant, cùm tamen tota Sanctitas Evangelii à DEO veniat. Scripturæ enim propter Deum factæ ſunt, non DEUS propter ſcripturas: & ideo major eſt Deus qui ſanctificat Evangelium, quàm Evangelium quòd ſanctificatur ab Eo.

Væ de ignavia circa ſalutaria.

In quinto redarguit negligentiam, & ſegnitiem quam habebant circa magna & utilia, ad ſalutem animarum pertinentia, gerentes magnam ſolicitudinem & diligentiam circa minuta & temporalia, quia decimabant omne olus, & minimas res, ſed in judiciis juſtitiam, in pauperes miſericordiam, & in Deum fidem, quæ magna ſunt, prætermittebant. Fides importat debitum ordinem hominis ad Deum, judicium autem importat debitum ordinem hominis ad proximum, in his quæ habent rationem debiti, miſericordia autem, in his quæ habent rationem doni, & in his tribus intelliguntur omnia illa, quæ ad ſalutem ſunt multùm neceſſaria. Quòd autem dicit *decimatis*, poteſt dupliciter intelligi. Unô modô reſpectu ſui, quia licet miniſtri receperunt decimas à populo, tamen de illis acceptis à populo, & de his quæ habebant ex labore ſuo, decimas reddebant ſacerdoti Sumõ. Ad ſimulationem quippe ſanctitatis reddebant eis decimas de minimis, & ratione cupiditatis, ut per exemplum ſui inducerent populum ad reddendum ſibi decimas de omnibus uſque ad minima. Aliter poteſt intelligi reſpectu aliorum, quos ad ſtrictè ſolvendum decimas inducebant, quas ab eis uſque ad minima extorquebant. Et ne aliquis crederet quòd de minimis rebus non eſſent decimæ dandæ, ſubjungit, quod Principalibus oportet facere hæc majora, ſcilicet *judicium & miſericordiam*, ac ea quæ ſunt fidei agere tanquam magis neceſſaria, *& illa*, ſcilicet minora, ſcilicet decimationem minimarum rerum *non omittere* tanquam bona minora, quia præceptum DEI eſt de omnibus, tam minoribus quam majoribus decimas dare, & omnia præcepta legis tam maxima quàm minima oportet implere. Deinde has ſimulationes eorum arguit, quia erant duces habentes regere populum, cæci pervertentes intellectum ſcripturarum, *colantes* & purgantes *culicem*, id eſt minora cum diligentia diſquirentes & tractantes: *camelum autem glutientes*, id eſt majora ſubticentes, & pro nihilo reputando omittentes. Culex quippe animal parvum eſt, ab aculeo dictum: habet enim in ore fiſtulã ad modũ ſtimuli, quô pungit carnem & ſugit ſanguinem, per quod minor tranſgreſſio intelligitur.

Came-

Camelus verò eſt animal magnum & deforme: per quod major prævaricatio deſignatur. Ubi Chryſoſto. Quoniam Scribarum & Phariſæorum ad quos loquebatur, quidam erant Sacerdotes, quidam autem populares, non eſt incongruum, ut duplicem hujus loci faciamus traditionem, ut una pertineat ad populares, qui decimas dant: alia autem ad Sacerdotes, qui decimas accipiunt. Etenim ipſe ſermo dubius eſt, qui dicit: *Væ vobis qui decimatis*, quia & qui accipit decimas, rectè decimare dicitur, & qui dat. Scribæ ergo & Phariſæi minimorum olerum decimas dabant, ut per hoc videntes eos dicerent homines: Putas quomodo omnum rerum ſuarum decimas offerre non prætermittunt, ut etiam contemptibilium olerum decimas dare non negligant. Putas quomodo omnia præcepta DEI vita eorum conſummat, ut nec in modicis his negligere acquieſcant: quod non erat verum. Nam minorum quidem rerum decimas offerebant, oſtentandæ religionis gratiâ, in judiciis autem erant injuſti, in fratribus ſine miſericordia, in DEUM ſemper increduli liquantes culicem, camelum autem glucientes: quoniam à modicis quidem delictis ſe abſtinebant, magna autem alacriter committebant. Nunc veniamus ad Sacerdotes. Hi ergo avaritiâ pleni, ſi quis de populo decimam alicujus rei vel minimæ non obtuliſſet, ita eum corripiebant quaſi magnum crimen feciſſet. Si quis autem in populũ aut in DEUM peccabat, aut alterum lædebat, aut aliquid de tali faciebat, nemo curabat corripere eum, quaſi nullam culpam feciſſet. De ſuo quidem lucro ſollicitè agebant: de gloria verò DEI, & ſalute hominum, negligebant. Sic & modò fit: Quia omnes de ſuo honore ſolliciti ſunt, de honore autem DEI, nullus. Et portiones quiq; ſuas vigilanter aſpiciunt & defendunt, ſed circa obſequium Eccleſiæ, curam impendere non attendunt. Si populus decimas non obtulerit, murmurant omnes: & ſi peccantem populum viderint, nemo murmurat contra eos. Ipſi ſunt qui docent populum, ſuô exemplô liquare culicem, & camelum glutire, id eſt; à modico peccato ſe continere: majora autem committere. Hæc Chryſtomus. O! quantùm adhuc hodie cæcitas Scribarum & Phariſæorum regnat (proh dolor) in Prælatis tam Religioſis, quàm ſæcularibus, qui ſollicitè curam de ſolutione decimarum & cenſuum quæ eis debentur, & parùm curant ſi ſubditi in majoribus involvantur criminibus, qui minora ſubtiliter diſcutiunt, & majora ſubticent, ac magnam in minimis, ſed parvam vel nullam in maximis diligentiam adhibent: puta ſi quempiam de Clericis ſuis vel monachis deprehendunt in cæremoniis exterioribus offendere, aſperè redarguunt, & ſi ſuperbus eſt, aut invidus, vel detractor, vel ſeminator diſcordiæ, & turbator pacis, ſub ſilentio prætereunt: plùs punitur aliquis pro omiſſione unius conſtitutionis vel admonitionis, ac de transgreſſione decretalium & conſtitutionum hominis, quàm Evangeliorum & mandatorũ Chriſti. Curam animarum negligũt, & negotia exteriora agunt: non curant fructum animarum, ſed excreſcentiã divitiarum: per mundum diſcurrunt, gregem ſibi commiſſum non cuſtodiunt. Cuſtodiat eum, qui cuſtodit Iſraël. In ſexto arguit eos ſimulationis & mendacii, quia plùs curabant lavare ſordes exteriores, quàm interiores: plùs corporum & vaſorum, quàm morum & vitiorum. Phariſæi enim quando debebant aſcendere in templũ, ad oſtentationem mundiciæ primò lavabant utenſilia domûs, ac veſtimenta, & conſimilia: & parùm curabant de interiori mundicia intrinſecus

Camelus.

Chryſoſt. hõ. 44. operis imperfecti.

Matth. 23.

Minora vitia, & non majora caſtigantes.

Væ de ſimulatione & mendacio.

cus. Sic etiam foris oſtendebant hominibus ſanctitatem in habitu, in ſermone, in philacteriis, in fimbriis, in orationũ lõgitudine, & cæteris hujusmodi, intrinſecus autẽ in conſcientia & mente erãt *pleni rapinæ*, per affectum ambitionis: *& immunditia*, per voluptatem carnis, vel *rapinæ*, id eſt; avaritiæ *& immunditiæ*, id eſt; ſordibûs vitiorum, quia quod bibebant & manducabant, aliis auferebant, & per hoc cibus & potus eorum immundiciam peccatorũ habebãt. In hoc verò multùm errabant, & magna cæcitas eorum erat, quia plùs curandũ eſt de mũditia interiori, quàm exteriori, quia exterior non eſt DEO accepta, niſi per interiorem. Tales ſunt etiam modò multi, qui ſunt ſicut fimus nive dealbatũs, exterius decorati, & intus iniquitate pleni. Unde ſi quis interiora exteriùs evolveret, multum fœrorem, mul-

Ezech. 8. tamq; ſaniem inveniret. Unde in Ezechiele: *Fili hominis fode parietem, & videbis abominationes*: mundandum eſt ergo intus eſt calicicis & paropſidis, id eſt cor purgandum eſt à vitiis, quia per interiora calicis & paropſidis intelligit metaphoricè interiora mentis, ex cujus mundicia dependet bonitas mundiciæ exterioris, & ideo ſequitur, *ut fiat quod deforis eſt mundum*, id eſt; vera ſit oſtenſio ſan-

Origenes Tract. 25. in Matth. ctitatis, non malitia diſſimulationis. Unde Origenes: Hìc ſermo nos inſtruit, ut feſtinemus eſſe juſti, non apparere. Qui enim ſtudet ut appareat juſtus, quæ à foris ſunt mundat, & quæ videntur curat, cor autem & conſcientiam negligit. Qui autem ſtudet ea quæ intus ſunt, id eſt; cogitationes mundare, conſequens etiam eſt, ut ea quæ à foris ſunt faciat munda. Et notandum quòd in triplici væ poſitum eſt nomen cæcitatis, eò quòd triplex cæcitas arguatur in

Cæcitas triplex & ejus væ. docendis, ſcilicet in væ quarto. Secundò, in corripiendis, ſive in eligendis. ſcilicet in væ quinto. Tertiò, in agendis, ut hìc in væ ſexto. In ſeptimo demonſtrat hoc idem per exemplum ſepulchrorum, ut quomodo ſepulchra dealbata calce levigata ſunt forinſecus, & ornata marmoribûs, ac diſtincta aurô & coloribûs, *intus autem plena ſunt oſſibûs mortuorum*, & ideo horribilia, & omnî ſpurci-

Sepulchrum tiâ. ſcilicet putredine & fætore, & ideo abominabilia. Unde dicitur ſepulchrum, quaſi ſemipulchrum, ſic & ipſi mundiciam, & juſtitiam in habitu veſtis, & humilitate verborum oſtendentes exteriùs dealbati ſunt, propter boni ſimulationem: intus autem pleni ſunt hypocriſi, id eſt; amore vanæ laudis, quantùm ad intentionem ſimulationis, & iniquitatis, id eſt; odiô veritatis, quantùm ad actionem malignitatis. Exteriùs habent converſationem honeſtam, ut

Chryſoſt. hõ. 43. Operis imperfecti. cooperiat malitiam occultam. Iſti ſignificantur per Bel, qui exteriùs erat æreus & intus luteus. Ubi Chriſoſtomus. Meritò quidem juſtorum corpora templa dicuntur, quia in corpore juſti anima dominatur & regnat, quaſi DEUS in templo, vel certè quia Ipſe DEUS in corporibus habitat juſtis. Corpora autem peccatorum, ſepulchra dicuntur mortuorum, quia anima mortua eſt in corpore peccatoris: nec enim vivens putanda eſt, quæ nihil vivum, aut ſpirituale agit in corpore, vel quia mors ipſa in corporibus habitat peccatorum. Sicut ergo ſepulchrum, quamdiu clauſum eſt, pulchrum videtur à foris, ſi verò apertum horribile, ſic ſimulatores bonorum, quãdiu non cognoſcuntur, laudabiles ſunt, cùm autẽ cogniti fuerint, inveniũtur abominabiles. Dic hypocrita, ſi bonũ eſt eſſe malũ, ut quid non vis eſſe apparere quod vis eſſe? Si bonũ autẽ eſt eſſe bonũ, ut quid non vis eſſe quod vis apparere, nam quod turpe eſt apparere, turpius eſt eſſe, quod autem formoſum eſt apparere, formoſius eſt eſſe.

Ergo aut esto quod appares, aut appare quod es, quia manifestum malum à sapientibus non reprehenditur, dum insania æstimatur. Hæc Chrysostomus. Unde & Bernardus: Quem dabis de filiis Adam, qui quod est non dico velit, sed vel patiatur videri? In octavo arguit eos filios esse homicidarum, quia propter opinionem bonitatis, & gloriæ in populos, ut justi viderentur, sepulchra & memorias Prophetarum & occisorum ambitiosè ædificabant, & magnificè ornabant, quos majores eorum interfecerunt, & dicebant quòd si fuissent in diebus Patrum suorum, non essent socii eorum in sangvine Prophetarum, id est; ad effundendum sangvinem eorum, nec fecissent ea quæ Patres sui fecerunt, in quo testantur se filios eorum qui Prophetas occiderunt. Scelera Patrum, propter speciem sanctitatis, verbô suô reprobant, & persequendo sanctos, ut Christum & suos, eadem scelera faciunt, & sic factô reprobant quia filii sunt non solùm carne, sed etiam imitatione: non solùm quantùm ad naturam, sed etiam quantùm ad mores. Non enim eos incusat quoniam sepulchra ædificant, sed intentionem eorum reprehendit, quia non propter honorem eorum qui occisi fuerant, nec propter amorem pietatis & veritatis hoc fecerunt: sed propter amorem vanæ laudis, quam in hoc quærebant. Unde Chrysostomus. Qui martyrum Ecclesias ædificant & ornant, bonum opus facere videntur: sed siquidem & aliàs justitiam DEI custodiunt, si de bonis eorum pauperes gaudent, si aliorum bona per violentiam non faciunt sua, scito quia ad gloriam DEI ædificant. Sin autē quis nō intelligat, quia non ad gloriam DEI faciunt ædificia illa? sed propter æstimationem humanam ædificant altaria martyrum, ubi pauperes passi violentiam ab eis interpellant contra eos? Non enim gaudent martyres, quando ex illis pecuniis honorantur, in quibus pauperes plorabant. Qualis est ista justitia, munerare mortuos, & spoliare viventes: de sangvine miserorum tollere, & DEO offerre? Illud non est DEO offerre, sed velle violentiæ suæ socium facere DEUM: ut cùm oblatam sibi pecuniam de peccato libenter acceperit, consentiat in peccato. Vis domū DEI ædificare? da fidelibus pauperibus unde vivant, & ædificasti rationabilē domū Dei. In ædificiis enim homines habitāt, Deus autē in hominibus sanctis. Quales ergo illi sunt qui hoīes spoliant, & ædificiū martyrū faciūt, habitationes hominū cōponūt, & habitationes DEI disturbant! Quæ est autem justitia sanctos colere, & contemnere sanctitatem? Primus gradus pietatis est, sanctitatem diligere, deinde Sanctos: quia non sancti ante sanctitatem fuerunt, sed sanctitas ante Sanctos. Sine causa ergo justò honorat, qui justitiam spernit. Non possunt Sancti amici esse illorum, quibus DEUS est inimicus. Dicebant apud se: Si bene fecerimus pauperibus, quis illud videt? Et si viderint, non multi vident: & si multi viderint, pro tempore vident. Transit tempus, & cum tempore transit beneficii memoria. Meliùs est ergo ædificia facere quæ aspiciant omnes, non in hoc tempore solùm, sed etiam in posterū. O! insipiens homo, quid prodest tibi post mortem ista memoria, si ubi es torqueris, & ubi non es laudaris. Hæc Chrysosto. Deinde probat quòd sint filii homicidarum: & ostendit eos non solùm genimina viperarum, quò ad malitiam in imitatione malorum, ac Paternæ nequitiæ imitatores: sed etiam Parentibûs deteriores: & quòd fictio erat hoc quod dicebant, scilicet quòd non communicassent operibus eorum, si in tempore illo fuissent. Unde dicit: *Et vos implete*, id est; im-

Væ homicidarum.

Chrysost. hō. 45. operis imperfecti.

Templa non sunt ex malè acquisitis facienda.

Hieronymus in c. 23. Matth. Chrysost: hō. 75. in Mat. Mensuram Patrum implere.

plebitis, *mensuram Patrum vestrorum*. Secundùm Hieronymum & Chrysostom. Non jubet vel præcipit: sed quod futurum erat, prædicit & ostendit. Mensuram enim Patrum suorum implere cupiebant, & jam impleverunt: quia quod illis defuit, isti suppleverunt: Nec solùm impleverunt, sed mensuram multùm excesserunt: quia illi occiderunt homines, isti DEI filium: illi servos, isti Dominum: illi ministros, isti Regem: illi membra, isti Caput: illi Prophetas, isti Prophetarum Magistrum, qui à Prophetis prædictus est, scilicet Christum. Deinde postquam ostendit in Pharisæis multiplicem culpam, ostendit consequenter pœnam dicens: *Serpentes*, venenum invidiæ habentes: *genimina viperarum*, quia venenum malitiæ à Patribus traxerunt: *quomodo fugietis à judicio gehennæ?* quasi diceret, nullô modô, quia erant in malitia obstinati. Non solùm autem hanc pœnam meruerunt propter mortem Christi, sed etiam propter occisionem Apostolorum & discipulorum Ejus: & propter hoc sequitur: *ideo*, scilicet quia dicitis, non essemus socii Eorum: id est, homicidarum, ut ostendam vestrum mendacium: *Ecce ego mitto*, seu mittam *ad vos* instruendos & revocandos ad me, *Prophetas*, & *sapientes*, & *scribas*, scilicet Apostolos, qui spiritu Prophetico pleni erant: & corda sapientiâ Divinâ erudiebant: & tanquam scribæ docti de thesauris suis nova & vetera proferebant: & *ex illis occidetis*, & *crucifigetis*, & *flagellabitis in synagogis*, & congregationibus vestris: & *persequemini de Civitate in Civitatem*, quod & fecerunt: & quos illi ideo quia non viderunt non occiderũt, isti videntes Eorum desideriũ impleverunt: & sic mores Patrum iniquorum sequendo, se filios Eorum esse testati sunt. Deinde ut ostendat quoniam non impunè hoc faciunt timorem eis ex his incutit dicens: *Ut veniat* consecutivè: quia est consecutio æquitatis: *super vos*, id est; generationem vestram & omnium malorum vobis consimilem, *omnis sanguis justus*, id est; debita ultio pro omni effusione sanguinis justorum, *à sanguine Abel justi*, cujus munera narrantur à DEO accepta, *usquè ad sanguinem Zachariæ filii Barachiæ*, id est; Jojadæ Sacerdotis, qui propter suam justitiam dictus Barachias, qui interpretatur benedictus Domini, *quem occidistis*, id est; vestra generatio vobis similis occidit *inter Templum & Altare*, scilicet holocaustorum, quod arat extra Templum: scilicet in atrio ipsius Templi. Sed licèt multi post & ante ab hac generatione sint occisi tamen potiùs nominat istos duos quàm alios: ut in uno Laici, scilicet Abel qui fuit Pastor ovium, & in campo necatus: in alio Clerici, scilicet in Zacharia, qui fuit Altaris officiô mancipatus, & in atrio templi occisus, intelligantur: per hos duos omnes Sancti Martyres, Laicalis scilicet & Sacerdotalis ordinis, designantur. *Amen amen dico vobis, venient omnia*, scil. scelera & scelerũ punitiones, *super generationem istam*: scil. vestram & omniũ malorũ, & si non omnes sint uno tẽpore, tamẽ omnes sunt unũ corpus diaboli. Deinde cõvertit sermonem specialiter ad Metropolim Civitatem Hierusalẽ in qua erant magis culpabiles: eam pii Patris affectu plangendo: & ex hoc Auditores erudiendo dicens: *Hierusalem Hierusalem*. Hierusalem vocat habitatores, non ædificia Civitatis, ponendo continens pro contento: & alloquitur hìc populum judaicum, sub nomine Civitatis Metropolitanæ. Geminatio verò hujus verbi Hierusalem miserentis est, & miseriam vocantis, ac valde diligentis. Vel geminat propter vehementem reprehensionem, & majorem exprobrationem. Vel quia factos affligebant dupliciter: & corporaliter, & spiritualiter.

Genes. 4. 2. Par. 24. Genes. 4.

Quæ

Quæ occidis Prophetas, Dominum etiam occisura Prophetarum: *& lapidas eos qui ad te*, id est; ad tuam utilitatem & instructionem, & ad increpandum scelera tua, *missi sunt*. Ideo incurabilis est plaga: quia eos abiicis, qui tibi salutem offerunt. Unde Chrysostom: Quomodo saneris, quæ nullum ad te Medicum pervenire permittis? Sanctis meis non peperci, ut tibi parcerem peccatrici. Illorum vitam neglexi, ne mortem tuam viderem. Omnes Medici spirituales in te defecerunt, & tu curata nos es. Si de morte tua gavisus fuissem, nunquam ad te misissem Prophetas. Si te perdere voluissem: nunquam ad te Ipse venissem: Ego quid faciam, si tu ipsa vivere non vis? Hæc Chrysosto. *Quotiens volui* ego qui mortem peccatoris nolo, Ego qui omnes peccatores salvare volo: non quidem semel verbis, sed multotiens. Primò, per legem naturæ. Secundò, per legem scripturæ. Tertiò, per legem gratiæ. Item in mane pueritiæ, in tertia adolescentiæ, in sexta juventutis, in nona senectutis, in vespere decrepitæ ætatis, *congregare*, sub cultu unius DEI per fidem & charitatem, *filios tuos*, scilicet judæos, prædicationibûs Prophetarum & miraculis, & te mihi adjungere & meis. Multi sunt dispersores, sed pauci ad bonum congregatores: dispergit nempe diabolus, dispergit mundus, dispergit carnalis affectus, dispergunt tentatores: sed Dominus vult congregare in unitatē, fidei in unitatē charitatis, in unitatē supernæ Civitatis. Sequitur: *quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas*. Ponit exemplum de gallina, ad ostendendum affectum suum ad populum: quia inter alias aves videtur magis affici ad nutritionem & conservationem pullorum: tàm magnum enim affectū in filios habet, ut eorum infirmitate affecta infirmetur & ipsa, & eos alis protegens contra milvum pugnet. Sic & DEI Sapientia per carnis susceptionem infirmata protegit nos, & defendit à diabolo, ac nutrit & conservat suâ gratiâ. Et noluisti quinimo neglexisti, contradixisti, impedivisti: quia Prophetas à DEO missos, postea Joannem Baptistam, & ultimò Dominum nostrum JESUM Christum, & ejus discipulos contempserunt: imò & occiderunt: ac si diceret, Ego volui, sed tu noluisti. Ego quod meum est feci: sed tu quod tuum erat non fecisti. Ego pro tua salute Prophetas ad te misi: sed tu eos interfecisti. Ego ad te Ipse veni, & tu me recipere noluisti. Tibi ergo imputandum & tuæ malitiæ, non mihi. O quotiens monet nos DEUS: modò blanditiis, modò increpationibûs: nunc sic, nunc sic. Et parum advertimus. Et ideo valde timenda est nobis pœna quæ sequitur. Tandem enim ex multiplici eorum culpa, multiplicem eis comminatur pœnam. Primò temporalem, quam plùs timebant & semper formidabant, subversionem Civitatis & templi desertionem, dicens: Ecce relinquetur vobis à DEO domus vestra, scilicet Templum & Civitas, deserta: quia per Romanos fuit destructa: deserta quidèm & nudata auxiliò, Christi quia Habitatorem Christū dereliquerunt ac perdiderunt ac hæreditatem prærripere gestientes, Hæredem occiderunt. Ergo Christus erat qui antea eis præsidebat, & eos manu tenebat ac gubernabat, & ab hostium manibus eripiebat. Item deserta Angelorum custodiâ: quia audita est vox in templo. Transeamus ab his sedibus. Mysticè etiam domus judæorum deserta & vacua derelicta est, id est; indigni habitudine Sancti Spiritûs remanserūt: quia in incredulitate perseverantes, Christū Hospitem non susceperunt. Ubi Chrysostom: Deserta est à sanctis, deserta est à sanctitate, à fide, à charitate, à gratia & spiritu deserta

Chrysostom. hom. 46. Operis imperfecti.

Ezech. 18. 1. Tim. 2.

Deserta Hierusalem à DEO.

Hierusalem ab Angelis deserta.

Chrysostom. Ibidem.

Origenes Tract. 26. in Matth. què ab ipso DEO, & à bonis omnibus quæ sunt DEI. Ubi & Origenes: Semper etiam eis qui noluerunt congregari sub alas ejus, comminatur Christus: Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta, id est; anima & corpus. Deinde comminatur eis pœnam æternam, quæ est carentia suæ visionis: nisi à suis convertantur nequitiis, dicens: Dico enim vobis. Non me & faciem meam videbitis à modo ab hoc, scilicet tempore passionis meæ, donec dicatis Benedictus qui venit in Nomine Domini, id est; donec etiam inviti confiteamini me esse Christum Benedictum Filium, à Patre missum, à Prophetis prædictum: quod erit in adventu charitatis ad judicium. Unde Zacharias: *Aspicient me Quem confixerunt.* *Zach. 12.* Revera enim post passionem suam visus est à discipulis & amicis suis: sed non à judæis. Vel non videbitis me, id est; nisi dicatis pœnitendo, & Me DEI Filium per fidem confitendo, *benedictus Qui venit in Nomine Domini*, id est; Hic est benedictus qui venit in mundum, per incarnationem missus à Patre: in quo innuitur conversio reliquiarum ante adventum ad judicium: tunc enim judæi qui in fine mundi credituri sunt in Christum, laudabunt & confitebuntur Ipsum. Ex his dictis exiens Dominus JESUS de Templo cum discipulis, recessit à judæis. *Origenes Ibidem.* Ubi Origenes: sed & unusquisq; cùm sit Templum DEI, propter Spiritum DEI inhabitantem in se, ipse sit causa suæ desertionis, ut egrediatur Christus ab eo.

DE SIGNIS ADVENTUS DOMINI, *& consummationis sæculi.*

CAPUT XXXIX.

Matth. 24. Marci 13. Lucæ 21. ET cùm Dominus JESUS eâdem feriâ tertiâ egressus esset de templo: ipso egressu designans quod dixerat, scilicet domum judæorum deserendam, id est; Civitatem & Templum: discipuli admirantes si Templum tantæ pulchritudinis & fortitudinis destrueretur, id est; ad nihilum redigeretur; *Ostenderunt Ei ædificationes templi*, non ignotas sed tanquam admirandas, ut propter nobilitatem & magnificentiam ædificiorum, quæ ad Divinum cultum facta erant, flecteretur ad misericordiam, & mitigaret pœnam comminatam. Videbatur etiam eis quòd nec rapi, nec everti posset, vel dirimi. *Ornatus templorum.* Non respiciebant ad templi sanctitatem, sed ad ædificiorum pretiositatem & fortitudinem: sic hodie multi plùs attendunt ad cultum Ecclesiæ corporalem, quàm spiritualem. *Hieronym9 Episto. ad Nepotianũ de vita Clericorum.* Unde Hieronym. Gemmis altaria fulgent, & ministrorum DEI nulla electio est. Sed contrarium fuit in primitiva Ecclesia, quia major vis fiebat in ornatu spirituali, quàm in materiali. Unde Augustinus. Olim erant parietes Ecclesiæ viles, & viri pretiosi modò èconverso. Ecclesiæ quippe ornatus non est in ædificiis & redditibus, sed in humilitate, hospitalitate, & pietate. Et respondens JESUS, dixit non solùm hæc destruenda fore, sed & quòd in eis non relinqueretur lapis super lapidẽ qui non destrueretur & cõminueretur, quãtũcũq; pretiosa & fortia viderẽtur, & hoc autem factum est à Romanis quadragesimô secundô Annô post passionem Domini. Similiter erit de magnis & sumptuosis palatiis, quia non relinquetur lapis super lapidem in eis. *Beda in cap. 13. Marc.* Secundùm Bedam: Divinitus procuratum est & provisum, ut patefacta Evangelica gratia per orbem, templum Ipsum cum suis ceremoniis tolleretur: ne quis adhuc parvulus & infirmus in fide, si viderit illa permanere quæ à DEO sunt instituta, à sinceritate fidei ad judaismum laberetur. Aufertur

fertur ergo umbra, & palmam tenet veritas per orbem declarata. Omnis enim compositio mandatorum, sic est destructa, ut judæi nihil impleant, & capite sublato membra inter se pugnent. Unde Chrysostomus: Illa Hierusalē figuralis typū gerit Hierusalē spiritualis, id est; Ecclesiæ. Nā nisi Templum istud destructū fuisset, observantia legis non facilè fuisset compescenda. Ideo autem destructum est, ut si velint judæi postmodum servare legem, non possint: aut de Pascha, aut de sacrificiis, aut de cæteris festivitatibus. Ceciderunt corporalia & figuralia, ut surgerent spiritualia & vera mysteria. Hæc Chrystomus. *Chrysost. hō. 48. operis imperfecti.* Et vadens Dominus ipsa die cum discipulis in Montem Oliveti, & sedens ibi *contra templum*, in loco ubi postea constructa est Ecclesia, interrogatur ab eis de tempore destructionis Hierusalem & Templi, & de signo adventûs sui, & consummationis sæculi, quæ putabant sequi statim destructionem Civitatis & Templi. Istæ quæstiones fuerunt ei factæ in Monte Oliveti: & hoc rationabiliter, quia ex illo loco Templum & Civitas clarissimè videntur, & occasione hujus de destructione ibi quæritur. Similiter & judicium extremum futurum est circa illum locum: ideo convenienter fit ibi quæstio de futuro judicio. Et respondens JESUS dixit eis signa prædictorum, & eos circa quodlibet in necessariis & utilibus instruxit: nec dicebat quod eos scire non expediebat. De signis docet, de tempore intimandum non putat, quia incertitudo temporis inducit terrorem, & ita præparationem, sed ignorantia signorum posset inducere in errorem. Et quamvis plura ex his signis possint referri simul ad eversionem Urbis & Templi, & ad Christi adventum ante consummationem sæculi (secundùm enim Chrysosto: Dominus non separatim quæ signa pertineant ad hoc vel ad illud ponit, ut eadem videantur ad utrumq; pertinere) *Chrysostom. Ibidem.* quia tamen eversionem Urbis & Templi jam completam & præteritam dignoscimus, ideo ad instructionem nostram omnia ad ea quæ restant referamus, quia possunt omnia de adventu Christi & consummatione sæculi intelligi, & per Apostolos omnium credentium personæ signari. Nam dicit hæc discipulis, non tanquam eis qui durare deberent in vita ista usq; ad finem mundi, sed in personis eorum dixit hæc omnibus posteris eorum credituris, quasi unum corpus existentibus cum ipsis: Sed antequam eis ad interrogata respondeat, mentem eorum ut non seducantur confirmat. Unde Chrysostomus. Neque enim de Hierosolymæ destructione, neque de secundo suo adventu, statim respondit, sed de malis quibus statim obviandum erat. *Chrysost: hō. 76. in Mat.* Præmonit ergo Dominus fideles, ne seducantur, id est; seorsùm à veritate fidei ducantur. *Multi enim pseudo Christi, & pseudo Prophetæ*, id est; simulati & falsi, venient; adscribentes sibi nomen Christi ex præsumptione, *& dicentes se Christum esse, & seducent multos*, per fallam doctrinam, per simulatam vitam, per signa mirabilia. Unde Athanasius dicit: In unaquaq; hæresi, diabolus figuratus dicit: Ego sum Christus, & apud me est veritas. *Athanasius oratione prī ma contra Arianos.* Multi etiam videntur hôc dicere factô, quia statuta sua districtiùs faciunt observari quàm præcepta DEI, volentes magis sibi quàm DEO obediri. Sed non est venturus Christus, nisi præcedant signa ab Eo prædicta. Quæ ideo nobis Dominus prænunciat, ut nos ab amore mundi compescat, & timorem nobis incutiat, ac semper vigilantes & paratos nos inveniat, quia minùs jacula feriunt quæ ante prævisa sunt. Et præmittit Dominus primò in generali signa priora: scilicet prælia, quantùm ad hostes extraneos: *Signa communia.*

Mala septē, præcessura adventum Christi. & seditiones, quantùm ad domesticos. Deinde subdit in speciali eorum multitudinem, tangens mala septem: quæ sunt inimicitiæ populorum, quia surget gens contra gentem: discordia Principum, quia regnum adversus regnum: commotio locorum per loca: infectiones morborum, quia pestilentiæ: defectus victualium, quia fames: terror Cœlestium impressionum, quia terrores de Cœlo: novitas eventuum mundanorum, quia signa magna erunt. Per hæc autem septem quæ hìc tanguntur, possunt intelligi septem mala, quæ hodie Ecclesia DEI patitur: quorum primum est discordia Ecclesiarum. Secundum, impugnatio hæreticorum. Tertium, turbationes sæcularium. Quartum, exempla malorum. Quintum, defectus Doctorum. Sextum, fulminationes sententiarum. Septimum, monstruositas ordinationum Ecclesiarum. *Sapien. 5.* Multa ergo mala præcedent, ita ut impleatur quod dicitur: Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos: ut qui contra Authorem omnium procaciter pugnaverunt, justò tunc DEI judiciò ab omnibus oppugnentur: & qui in cunctis deliquerunt, in cunctis feriantur. *Oportet*, & conveniens est *primùm hæc fieri*, tanquam à DEO ordinata, malitiâ hominum exigente & DEO bonum inde eliciente: scilicet ad probationem & utilitatem bonorum, & ad destructionem & perditionem malorum: quia *hæc omnia initia* & quasi præconia *sunt dolorum* futurorum: *sed nondum statim est finis*, & consummatio eorum: quia ista sunt signa remota, non propinqua: vel quia ista sunt temporalia, sed consummatio dolorum erit æterna. *Malorum magnitudo.* Magnitudo enim malorum, judicium generale præcedentium, est figura sequentium incomparabiliter graviorum. Nam, *Greg. hom 35. in Evā* ut dicit Gregorius, per crebra mala quæ præveniunt, indicantur mala perpetua quæ sequuntur: quia multa debent mala præcurrere, ut malum valeant sine fine nuntiare. Spiritualiter secundùm *Ambros. in cap. 21. Luc.* Ambrosium, sunt & alia bella quæ vir sentit Christianus, scilicet diversarum prælia cupiditatum, studiorum conflictus: multò etiam graviores sunt hostes domestici, quàm extranei. Et secundùm Chrysostomum. *Chrysostom. hom. 76. in Matth.* Spiritualiter in Ecclesia pestilentiæ carnalium vitiorum, fames verbi Divini, terræ motus tribulationum erunt: quia Ecclesia multum in fine tentabitur. Deinde subdit quò meritò hæc omnia contingent: quia ante hæc omnia: scilicet hæc prædicta, erunt persecutiones sanctorum, quibus inicientur manus ad capiendum, quique tradentur ad tribulationes, & mortem etiam à propinquis & amicis, & erunt odiò omnibus hominibus, humum & terram, seu humana non Divina sapientibus: amicus enim DEI, inimicus est mundi: & in tali odio erunt propter nomen Christi, ac confessionem hujus nominis, & assertionem veritatis: quod quidem jucundum & gloriosum est sanctis: quia felix est injuria, cùm DEUS est in causa: quia ad hanc sequitur magnum præmium, & gloria immensa. Qui etiam post dura quæ prædicuntur de afflictione mortis, protinus con-*Capillus non peribit &c.* solantur de gloria resurrectionis: quia etiam capillus minimus de capite eorum non peribit, & ideo multò magis cætera majora non peribunt: & hoc addit ad declarandum veritatem futuræ resurrectionis: nam quidquid sive ad substantiam, sive ad decorem corporis facit, in resurrectione redibit. Secundùm sensum spiritualem, capillus de capite dicitur non perire: quia nec minima mentis cogitatio bona, manebit irremunerata. *Beda in cap. 21. Lucæ.* Unde Beda. Non solùm ossa nostra, id est; fortia gesta vel dicta remunerantur: sed etiam capilli, id est; minutissimæ cogitationes bonæ, quæ de corde quasi capillus

de

decerebro exeunt, apud justũ Judicem digna mercede donabuntur. Unde Propheta: *Reliquiæ cogitationum diem festum agent tibi.* Simi- *Psal. 75.* liter nec cogitationes malæ remanebunt impunitæ. Et quia gravia sunt quæ Sancti in persecutionibus pati habebunt, ideo consequenter ad tollerantiam confortantur, in prædictis enim maximè necessaria est patientia: quia in patientia possidebunt, id est; custo- *Lucæ. 21.* dient animas suas. Custos enim omnium virtutum patientia est, *de Patientia laus.* in qua animas, quæ corpus possident, possidemus, cùm ipsas animas ad patiendum ratione regimus. Qui autem impatiens est, animam suam non possidet: quia animi sui furorem & iram cohibere non po- *Beda ibidē.* test. Unde Beda: Sic enim conditi mirabiliter sumus, ut ratio animam, & anima possideat corpus. Jus verò animæ à corporis possessione præpeditur, si non priùs anima à ratione possidetur. Custodem igitur conditionis nostræ patientiam Dominus esse monstravit: quia ipsa nos possidere nosmetipsos docuit. Hæc Beda. Magna igitur est virtus patientiæ, sine qua anima perditur, & per quam possidetur. Qui enim patienter suffert tentationem, accipiet coro- *Gregor. hom 38. in Evāg* nam: sed qui perdit patientiam, perdit & coronam. Unde Grego- *Prov. 16.* rius, eam commendans, dicit: ego virtutem patientiam patientiæ signis & miraculis esse majorem puto. Et Salomon. *Melior est patiens, virò forti: & qui dominatur animo suo expugnatore urbium.* Unde & Seneca: Tormenta patienter ferre, optabile est: hoc enim fortitudinis pars est. Non enim pati tormenta optabile est: sed pati fortiter, quod est virtus. Cùm aliquis tormenta fortiter patitur, omnibûs virtutibûs utitur: fortasse cùm una in promptu sit, & maximè appareat patientia, illic est individuus comitatus virtutum. Quidquid honeste fit, una virtus facit: sed ex consilii sententia. Hæc Seneca *Chrysostom. hom. quod nemo lædi-tur, nisi à seipso.* igitur, ut ait Chrysostomus. Injuriæ hominum nullum faciunt damnum: sed magis patientiæ lucrum. Quia verò tot terroribûs auditis Sancti turbari potuerunt, timentes quid tunc respondeant: consolationem supponit de dando eis in præmeditatis os & sapientiam ac dicendi & respondendi materiam, quibus nullus poterit resistere vel contradicere: quia non ex ingenio vel arte eorum procedent verba, sed ex Spiritûs Sancti gratia. tunc multi scandalizabuntur; id est; discedent à fide, & ruent in errores timore vel immanitate tormentorum: aut portentis seu muneribûs seducti. *Et quoniam abundabit iniquitas,* & malitia in falsis Christianis: ideo *refrigescet,* & deficiet *charitas,* id est; vera dilectio erga DEUM & proximum, in multis aliis ab igne Divini amoris, licèt totaliter non cadat in eis. Ex abũdãtia enim iniquitatis oritur tepiditas charitatis pro tribulatione, *Ambrosius in cap. 21. Lucæ.* quæ calere videbatur ante tribulationẽ & in pace. Deniq; , ut ait Ambros. , tunc justus in deserto: iniqvus in regno. Vel in eisdẽ in quibus abundat iniquitas, refrigescit charitas. Nam, ut ait Remigius, quãto magis ab unoquoq; iniquitas suscipitur, tantò ampliùs in corde ipsius ardor charitatis extingvitur. *Qui autem perseveraverit,* in fide veritatis, in amore bonitatis, *usque in finem,* & terminum vitæ præsentis: quocũquè tempore incipiat, & quocunq; tempore reincipiat, *hic salvus erit,* quia non cæpisse, sed persistere virtutis est: & non inchoatio tolerantiæ, sed perseverantia coronatur. De hac materia persecutionum habes latiùs supra post missionem Apostolorum. Sed hæc *Evangelium Regni.* prædicta more insolito, & multo violentiùs tunc fient, quàm evenire soleant: ita ut pro signis habeantur. *Et prædicabitur hoc Evangelium Regni, in universo mundo.* Prædicatio novi testamenti dicitur

Evangelium, ratione suæ perfectionis & bonitatis: videlicet quia bonum honestum, quia bonum jucundum, quia bonum utile: & dicitur Evangelium Regni, ratione suæ dignitatis: vel finaliter, quia ad Regnum ducit, quod lex non faciebat. Vel causaliter: quia reges facit. Vel materialiter, quia de Regno disserit: & hoc *in testimonium omnibus gentibus*, id est; in accusationem his qui non crediderunt: qui enim crediderunt, testabuntur adversùs eos qui non crediderunt: & eos condemnabunt: *& tunc veniet consummatio*, cùm ad fines orbis terræ sermo pietatis pervenerit ne aliquis excusare se possit. Secundùm Augustinum. Prædicatio Evangelii in toto mundo, quamvis fuerit completa quò ad omnes mundi partes, non tamen quò ad omnes homines, in omnibus partibus mundi existentes. Unde in omnem terram, sed non in omnes omnis terræ exivit sonus eorum: nisi forsitan per communem in generali relatum aliorum, & quod nondum in omnibus fuerat completum expectatur complendum. Unde & Hieronymus: Signum Dominici adventûs est, in toto orbe Evangelium prædicari: ut nullus sit excusabilis: quod aut jam nunc est completum, aut in brevi credimus esse complendum. Non enim puto aliquam remansisse gentem, quæ Christi nomen ignoret: & quanquam non habuerit Prædicatorem tamen ex vicinis nationibus opinionem fidei non potest ignorare. Hæc Hieronymus: De prædictis signis sic dicit Chrysostomus: est quippe res ista prorsus ambigua, & omnino nescimus, an etiam nostra ætate hæc omnia finiantur. & dies ille metuendus adveniat, atq; horribile illud nobis ostendatur tribunal. Nam & signa multa prorsus impleta sunt, & Evangelium toto jam ferè orbe personuit: & prælia terrarum, tremores & fames, ut prædictum fuerat, acciderunt: nec grande jam medium est. Quæ omnia considerantes, ad eam nos quà hinc abscessuri sumus perfectionem paremus. Nam licèt communis illius finis nondum instet dies peculiaris: tamen iste uniuscujusq; nostrum finis in proximo est. Et si nempe senex sit aliquis, etsi adolescens, morti tamen in qualibet ætate vicinus est. Hæc Chrysosto. Causa verò & radix omnium malorum in mundo, est superbia & præsumptio. Populus nempe contra Regem erigitur, Clericus contra Sacerdotem, Monachi contra Abbatem, filii contra Parentes: juvenes contra Seniores, superbiendo diversa sentiunt. Malum ergo superbiæ, quod supernam Angelorum curiam corrupendo destruxerat, præsens quoq; sæculum inordinatè pervertendo destruet. Unde Petrus Damianus, cuidam de fuga mundi congratulando, sic scribit: Magnas DEO gratias debes, qui te hoc tempore de mundo elegit, quô in eo difficilè quis salvatur. Jam sterile aratrum per littus ducitur arenosum. Jam illud Propheticum videtur impletum. *Non est veritas, non est misericordia, non est scientia DEI in terra. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt.* Et illud: *Omne caput langvidum, & omne cor mærens: à planta pedis usquè ad verticem non est in eo sanitas.* Non est hujus temporis, ut qui puritatis & innocentiæ tramitem tenere desiderat, Ecclesiæ bajulare regimen acquiescat: cùm videlicet omnes penè per vitiorum abrupta præcipites, & tanquam furentes equi, per voluptatum suarum campos feruntur effrenes. Claustra vocant: Evangelium clauditur, & per ora Ecclesiastici ordinis forensia jura decurrunt. Pauci sacrarum meditantur eloquia scripturarum: sed omnes scita legum & forense litigium. Et revera tam immanis pressura incumbit

Augustinus. Epistol. 80. Evangelii divulgatio.

Hieronymus in cap. 24. Matth.

Chrysostom. hom. 76. in Matth.

Osea 4.

Ibidem.

Esaia 1.

bit Ecclesiis: ut tanquam Babylonicæ legionis acies circumfusa, & Hierusalem cum Civibus suis videatur obsessa. Jam non oculum pro oculo, juxta legem, sed referunt cum fænore læsionem: & disciplinam victoriæ, quæ sub gentili dudum servabatur imperio, nunc Evangelio pœnam terribiliter intonante nescitur. Ideoq; pro virga tauream, pro scutica clavam, pro verbo ferrum, pro vecte adhibent gladium. Erubescunt nunc non excedentem injuriæ vicem: dedignantur illati discriminis æquitatem: videri victores atq; terribiles ambiunt: triumphalis gloriæ titulos concupiscunt. Sic itaq; dum unus parumper irascitur, alter ad insaniam provocatur. Et quid aliud inter hæc tot flagitiorum mala perpendimus, nisi quòd venturo citiùs antichristo via jam sternitur, per quam inoffensis nequitiæ suæ vestigiis gradiatur? Nam sicut dicit Apostolus: Mysterium jam operatur iniquitatis. Hæc Petrus,

Exodi 21. — *Antichristi adventus.*

DE ADVENTU ET PERSECUTIONE Antichristi.

CAPUT XL.

POst prælia autem & seditiones, & alia quæ præmissa sunt, sequitur adventus Antichristi: quia ut pax præcessit Christum, ita discordia præcedet Antichristum. Et ut ait Chrysosto. Sicut ante ignem fumus præcedit, & ante victoriam pugna: sic & ante gloriam Christi, tentatio Antichristi. Unde subjungit: *Cùm videritis*, scilicet oculis corporis in successoribus vestris, *abominationem desolationis, quæ dicta*, id est; prædicta, *est à Daniele Propheta* dicente: Erit in Templo abominatio desolationis: *stantem in loco sancto*, id est; in Tẽplo Dei: *qui legit*, scilicet dictam Prophetiam, *intelligat* eam tunc impleri, & consummationem instare. Nam ibidem dicitur & usque ad consummationem & finem perdurabit desolatio. Hoc impletum est quando Aelius Adrianus imaginem suam statui fecit ubi steterat Arca testamenti: & hoc fuit signum destructionis & desolationis Civitatis & templi: hoc etiam de abominabili Antichristo potest intelligi: qui dicitur abominatio, ratione superbiœ quâ se confert DEO, ex hoc quòd adversùs DEUM veniens honorem DEI sibi vendicat: & dicitur, desolationis: quia tunc erit maxima electorum desolatio, quando cultus DEI destruetur: vel quia terra & cultus DEI per ipsum desolabitur. *Tunc enim* (ut ait Apostolus) *revelabitur*, id est; manifestabitur *homo peccati filius perditionis qui adversatur & extollitur supra* id est; contra, *omne quod dicitur D E U S, aut quod colitur*, ita ut in Templo DEI sedeat, ostendens & ostentans se tanquam sit DEUS. In loco enim sanctificationis stabit, ut ubi sanctorum precibûs DEUS invocabatur, ibi ab infidelibus receptus DEI honore venerabilis dignus videatur. Cujus species jam prœcedit: quia jam mysteriũ iniquitatis operatur in membris suis. Moraliter Prælatus malus est idolum abominationis, & desolationis. Unde in Zacharia *O Pastor & idolum, derelinquens gregem*. Dicitur autẽ abominatio propter fastidiũ respectu DEI: abominabilis enim est DEO propter pravitatẽ cordis, propter impietatem operis, propter indignitatẽ oblationis: Unde totus est abominabilis. Sed additur, desolationis, propter dispendiũ, sive damnum respectu proximi. Desolatur enim populus: vel per negligentiam officii, vel per corruptionẽ exẽpli, vel per subtractionem temporalis subsidii: sed stat in loco sancto, propter monstrum

Matth. 24. Marci 13. Luc. 21. 17 Chrysost. hõ. 49. Operis imperfecti. Daniel. 9. Aelius Adrianus. Abominatio dicitur Antichristo. 2. Timot. 2 Moraliter. Zach.

respectu officii: est enim figura Antichristi, qui sedebit in Templo DEI: & ideo jam Antichristi sunt multi. *Tunc qui legit intelligat*, videlicet Ecclesiæ destructionem, Prælati damnationem, populi periclitationem. Ubi Beda: Juxta verò sensus spirituales cùm viderimus abominationem desolationis stare ubi non debet, hoc est hæreses & flagitia regnare inter eos qui Cœlestibus mysteriis videbantur esse consecrati: cùm operantes iniquitatem, loquentes mendacium, viros sanguinum & dolosos, quos abominabitur Dominus, pacem fidelium turbare perpenderimus, tunc quicunq; in judæa, hoc est in confessione veræ fidei persistimus, non terrenis infimisq; actibus mancipari, sed tantò altius virtutum culmen debemus ascendere, quantò plures ampla & errabunda vitiorum sequi itinera videmus. Hæc Beda. consequenter monet, ut *tunc*, scilicet veniente Antichristo, *qui in Judæa sunt fugiant:* quia judæi eum primitus suscipient, & ibi propter corporalē Antichristi præsētiā major persecutio erit: *fugiant inquam ad montes*, id est; ad loca secreta & deserta, ubi latitare possint. Unde Hilarius. Judæam deserit monet & transfugi in montes, ne admixtione plebis illius quæ creditura est Antichisto, vis aut contagio afferatur. *Et qui in tecto sunt*, id est; in eminentia perfectionis, *non descendant aliquid tollere de domo sua*, per cupiditatem rerum sæcularium: propter quas sæpe etiam perfecti deiiciuntur à culmine perfectionis, tempore persecutionis. Hæc Hilarius. *Et qui in agro sunt*, laborantes pro fructu bonorum operū, quantum ad activos, *non revertātur tollere tunicā suam*, id est; nō redeant ad occupationes sæculi peccatum implicantes, quæ intelliguntur per tunicam. Ad literam vult ostendere, quòd propter instantiam tribulationum & malorum præsentium, ac propter expectationem judicii & malorum futurorum, non vacabit alicujus intendere negotiis temporalibus, sed melius est quòd salvet vitam suam quàm rem possessam, & cogitet quomodo occurrat Judicis conspectibus. Mysticè autem distingvi possent prædicta tria, per tres status hominum. Per eos qui in judæa sunt, intelligi potest status incipientium, qui tantùm in confessione fidei manent. Secundùm illud Apostoli. *Corde creditur ad justitiam.* Per illos qui in tecto sunt, status proficientium, qui jam supra carnem, quæ est domus animæ: supra mundum, qui est domus hominum: supra aerem, qui est domus dæmonum ascenderunt. Secundùm illud Psalmistæ. *Et factus sum sicut passer solitarius in tecto.* Per illos qui in agro, status perfectorum, qui in se perfecti jam alios perficere conantur. Secundùm illud Canticorum. Egrediamur in agrum. Secundùm hœc triplex est consilium admonitionis. Primis enim datur consilium ascendendi ad montes: sic & qui in judœa sunt, id est; in confessione fidei, licèt imperfecti, (Judæa enim confessio interpretatur) *fugiant ad montes* æternos, id est; ad scripturas Apostolorum & Prophetarum: vel ad culmina virtutum, ut illuminentur à DEO. Unde Psalmista. *Illuminans tu mirabiliter à montibus æternis.* Secundis datur consilium non descendendi: sic & qui in tecto, id est; qui animo excedit carnem & mundum, per Cœlestem conversationem, non descendat tollere aliquid de domo sua: id est; non inclinet se ad carnalia desideria, nec redeat ad actus pristinœ conversationis mundanœ. Secundùm illud Apostoli: *Carnis curam ne feceritis.* Tertiis datur consilium non revertendi, sic & *qui in agro*, id est; qui operatur in Ecclesia sicut bos in agro Domini, non revertatur tollere tunicam suam: id est; rem aliquam temporalem quâ se exuit, ut

Beda in cap. 13. Marci. — *Hilarius canon. 25. in Matth.* — *Mysticè.* — *Rom. 10.* — *Psalm. 101.* — *Cantic. 7* — *Judæa.* — *Psalm. 75.* — *Rom 13.*

ut nudus nudũ Christũ sequeretur. Secundũ illud Cãtic. *Expoliavi me tunicâ meâ.* Secũdũ enim Aug. In tribulationibꝰ cavẽdũ est, ne quisquã devictus ad carnalem vitã de spirituali sublimitate descendat: aut qui profecerat in anteriora se extendens, deficiendo in posteriora respiciat. Et bene dixit quòd non est revertendum retro, per defectum perseverantiæ in bono, & ut hoc faciliùs faciatis memores estote uxoris Loth, quæ quia retro respexit, naturæ suæ munus perdidit: Fugiens enim satanam & sodomam, per intemperantiam respexit ea: & mortua statua salis, seu columna est effecta. Secundùm August: Hæc uxor Loth, significat eos qui in tribulatione retro respiciunt, & à spe Divinæ promissionis se avertunt. Et ideo statua salis facta est, ut exemplò admonendi homines ne similia faciant, tanquam condiat & erudiat cor eorum ne fatui fiant. Quærit Augustin. Quare mulier ista fuit punita, respiciendo & videndo Sodomitas, non autem Abraham. Et respondet, quòd Abraham respiciebat, DEI sententiam approbando: ista autem in peccatis eorum delectando. Et ne homines in persecutione retro aspiciant fidem negando, & vitam bonam deserendo, ut vitam corporalem salvent: consequenter admonendo inducit, quòd quicunq; quæsierit sic animam suam, id est; vitam corporalem, salvam facere timore mortis deficiendo in antichristi tribulatione: scilicet Christum negando, vel bona deserendo, & retro ad mala eundo, perdet illam, incurrendo damnationem æternam: *& quicunq;* permanens fortis in confessione fidei & tribulatione *perdiderit animam suam:* id est; vitam corporalem, æstimans eam ut occisionis ovem: & præeligens mori quàm cadere à fide & virtute: *vivificabit eam:* id est; vitâ æternâ eam dignam faciet: quam inde merebitur, & in præmium recipiet. Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus: quia ad literam prægnantes non possunt bene fugere aggravante pondere, nec similiter nutrientes propter curam quâ circa parvulos sunt occupatæ. Mysticè prægnantes sunt, qui fœtum mali propositi conceperunt: & nutrientes, qui partum mali operis fovent & nutriunt: & sic notatur in conceptione peccatum in corde: in nutritione, peccatum in opere. Vel prægnantes sunt, qui bona proposita quæ conceperunt, non impleverunt: nutrientes qui peccata sub spe longioris vitæ usq; ad mortem deduxerunt. Vel secundùm August: Prægnantes sunt avari, qui aliena concupiscunt, & spem habent adipiscendi: sicut mulier prægnans in spe est prolem habendi. Nutrientes verò sunt, qui quod concupierunt possident, & possessa nutrire student, ea detinendo & augẽdo: & sic animæ cupidæ tẽporaliũ, prægnantes sunt in acquirẽdo & nutriẽtes in possidẽdo. Et nota secũdũ Aug: quòd quadruplex est charitas: scil. incipiens, quœ nascitur: proficiens, quæ nutritur: perfecta, quæ roboratur: perfectior, quæ mortem desiderat. Prægnantes ergo sunt, qui bonum opus conceperunt, sed non fecerunt: nutrientes, qui facere ceperunt, sed non perfecerunt. Istis autem prægnantibus & nutrientibus væ, quia citò scandalizabuntur in antichristi persecutione: vel amore malè inflammante, vel timore malè humiliante, vel modô utrôque. Deinde hortatur ut oremus *ne fiat fuga nostra hyeme vel sabbatho:* id est; ne, aut in frigore peccatorum, aut otio bonorum operum reperiamur: utrumq; enim multum impedit hominem à fuga antichristi, imò magis facit approximare sibi, sicut è contrariò divertendo à malo, & faciendo bonum, homo approximat DEO. Spiritualiter signatur hic duplex defectus: scilicet chari-

Cantic. 5.

Augustinus Epistol. 80.

Genes. 19.

Augustinus lib. 22 contra Faustũ. c. 41.

Prægnantes.

Augustinus sermo. 20. de verbis Dõini

Idem tractat. 5. in Epist. Joan

Defectus duplex.

charitatis in hyeme, & bonæ operationis in sabbatho. In hyeme, est gelicidium amoris: in sabbatho, cessatio boni operis. Vel ne tunc incipiamus peccata nostra fugere, & pœnitentiam facere, quando jam non licèt ambulare & bene agere. Ambulare enim longius, sabbathò non licèt: hyems quoq; ad ambulandum impedimentum

Tribulatio sub antichristo ubi. est. Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi usq; modò, neq; fiet ulteriùs talis tribulatio. Tunc enim omnes persecutiones conflabuntur in unum: scilicet infidelium, hæreticorum, tyrannorum, & falsorum fratrum. Hi sunt quatuor venti, & quatuor bestiæ pugnantes in mari. Tunc creberrima & acerrima tormenta longè lateq; inferuntur fidelibus: sed in illis regionibus tunc fideles sunt vexandi vehementiùs, ubi Dominus fuit Crucifixus. Et ut dicit Haymo super Apocalipsim. Illa tribulatio non per partes, sed simul totum examinabit mundum: solventur enim tunc dæmones, qui modo ligati sunt, ne possint nocere quantùm vellent. Sicut autem antichristus crudelior erit omnibus persecutoribûs, ita Sancti tunc fortiores erunt omnibûs martyribûs. Illam verò tribulationem, Dominus sciens infirmitatem humanam, abbreviabit propter Electos, secundùm modermen suæ æternæ sapientiæ, & affectum suæ misericordiæ: ne morâ temporum fides concutiatur credentium, & malitia mutet intellectum: quia non durabit nisi per tres annos

Duratio persecutionis. cum dimidio. Ut enim dicitur in Daniele: *Durabit per tempus & tempora & dimidium temporis:* id est; tribûs annîs & dimidio: in quibus regnabit antichristus, quantùm & prædicavit Christus. Et ite-

Daniel. 7. rum in Daniele: *Dies mille ducenti nonaginta*, id est; tres annos & di-

Apocal. 11. midium, & in Apocalipsi dicitur, quòd *data est ei potestas facere menses quadraginta duos:* id est; tres annos cum dimidio. *Et nisi abreviati*, id est: breves à DEO præstituti *fuissent dies illi*, quibus scilicet operabitur antichistus, *non fieret salva omnis caro justi:* id est; homo: quia nisi hoc esset, rarus aut nullus pressuras sustinere, & per patientiam salvari posset: quia infirmitas humana diu tribulationem sustinere non potest: sed propter electos breviabuntur: ne ex tribula-

Breviatio dierum. tionis magnitudine cadant à veritate. Breviabuntur autem non mensura, sed numero: quia breviati dies, non breves dies suntintelligendi: sed pauci. Unde dies accipiuntur pro tempore: quia tempus illius persecutionis erit breve. Quæ ergo spes Electis, nisi gratia DEI, quæ dat patientiam piis, & citius demit potentiam impiis. Quantò enim erit hæc tribulatio cæteris quæ præcessere pressurarum pondere gravior, tantò erit temporis brevitate moderatior: ut salvi fiant electi, qui soli in horreo Cœlesti sunt reponendi. Unde dicit Rabanus, quòd talis tribulatio tunc erit in circuitu areæ Domini, ut omnibus velut cribro examinationis paleîs sequestratîs, solum frumentum in horreis Domini remaneat colligendum. *Tunc* scilicet tempore antichristi: & in illa pressura *si quis vobis*, imitatoribus meis *dixerit: Ecce hìc*, id est; in hac patria vel natione, vel secta, vel persona: *est Christus, aut illic*, id est; in alia à prædictis: *nolite credere*, & nolite ire pede intellectûs, eorum doctrinæ credendo: neq; sectemini pede affectûs eorum vitam imitando, quia multi discipuli antichristi venient ad seducendum populum dicentes, quòd Ipse sit verè Christus in lege & Prophetis promissus. *Surgent enim Pseudochristi*, qui se Eum qui est Christus esse mentientur: sed revera erunt antichristi: id est; falsi Christiani, pervertentes Doctrinam Christi, & mentientes de Christo: *& pseudopropheta*, pervertentes do-

ctinam legis & Prophetarum: vel usurpantes sibi Divinas revelationes: scilicet antichristus & discipuli ejus, qui sunt membra ejus: *& dabunt signa*, aliquid magnum signantia: *& prodigia*, hominibus admiranda, quæ digitô produntur: & propter admirationem demonstrantur: vel signa, quæ aliquid significant de præsentibus: & prodigia, quæ aliquid produnt & manifestant de futuris, quia virtute dæmonum multa miracula fieri possent quando DEUS permittit, ita ut in errorem ducantur si fieri potest, etiam electi & prædestinati: id est; si aliquô modô fieri posset ut DEI præfinitio mutaretur. Sed non seducuntur quia perire non possunt quos DEUS ad vitam præordinavit. Unde Gregorius. Quia Electorum cor & trepida cogitatione concutitur, & tamen eorum constantia non movetur: unâ sententiâ Dominus utrumq; complexus est. Quasi enim jam errare est, in cogitatione titubare. Sed si fieri potest, subjungitur: quia fieri non potest ut in errorem electi capiantur. Hæc temporibus antichristi propriè congruunt. Cujus nempe non paveat & concutiatur fides, quoniam non solùm tormenta crebriora & acerbiora, quàm priùs consveverant, inferentur fidelibus: sed quod graviùs est, signorum quoq; operatio eos qui tormenta ingerent: non eos qui sustinebunt cõcomitabitur: & persecutor veritatis, erit operator virtutis: idemq; ipse qui tormentis sævit ut Christus negetur, provocat miraculis ut antichristo credatur. Nec mirum si ista tunc mali operantur, quando à DEO permittuntur. Solvetur enim, ut ait Augustinus, tunc satanas: & per antichristum in omni virtute sua mirabiliter quidem, sed mendaciter operabitur. Unde Gregorius. Pensemus quæ erit humanæ mentis illa tentatio, quoniam p[r]iùs martyr & corpus tormentis subiicit, & tamen ante oculos ejus miracula tortor facit. Et Chrysostom. Sicut in adventu Christi ante illum Prophetæ, & cum illo Apostoli in Spiritu Sancto faciebant virtutes: sic & in adventu antichristi pseudochristiani, & ante illũ, & cũ illo in spiritu maligno facient virtutes. Et subjungit: *Vos ergo videte, ecce prædixi vobis omnia*, ut præscii vigiletis, quia moniti estis, quasi diceret. Ad hoc ista prædico nunc, ut caveatis pro tunc, & pericula sequentia prævideatis, quia præmoniti estis: & ut minùs noceant vobis jacula quæ prævidistis. Unde Chrysosto. Propterea dicit, ecce prædixi vobis: ut excusationem ignorantiæ tollat ab omnibus, & præcedens cõtestatio prævidere faciat pœnam sequentem. Misericordia enim est, mandatis prævenire periculum. Non vult enim quemquam perire, qui omnibus monstrat perditionis adventum. Hæc Chrysosto. Non est igitur credendum alicui, vel de persona ut Ipse sit Christus: vel de tempore futuri judicii, neq; fides adhibenda his qui calculant, & certum tempus determinant quando DEUS venturus sit: quia hoc à nemine potest sciri vel observari. Unde interrogatus Dominus de adventu Regni DEI, respondit: Non venit Regnum DEI, & dies judicii, cum observatione, scilicet temporis: neq; ab Angelis, neq; ab hominibus potest observari quando veniet. Per adventum Regni DEI intelligitur adventus ad judicium: quia veniet tanquam Rex ad judicandum, & quia tunc manifestabitur DEI Regnum, & cessabit omne aliud Regnum. Et addit: *Ecce enim Regnum DEI intra vos est:* quia donum gratiæ est in mente; regnum gratiæ intra nos est, quando omnes vires & motus in nobis Divinæ gubernationi obediunt: secus quando rebellant. Ac si dicat: Non curetis scire quando veniat Regnum DEI, &

Gregorius lib. 33. moralium cap. 27 Concussio fidelium.

Augustinus lib. 20. de Civitate, cap. 19.

Greg. hom. 35. in Evã.

Chrysostomo hom. 77. in Matth.

Idem ibidẽ.

Tempus judicii ignoratur. Luc. 17.

Regnum Dei & ejus adventus.

& omittite quæstionem de regno gloriæ quia ejus adventus sciri non potest: sed quærite Regnum gratiæ, quod intra vos esse potest, & parate vos intra vos per fidem cum dilectione operantem, quia intra vos est Regnum DEI. Nam in nobis cum DEI gratia est, ut Regnum DEI capiamus, nisi nos obicem ponamus. Ubi nota, quòd triplex est Regnum DEI. Primum est circa nos, vel in quo nos, scilicet Regnum militantis Ecclesiæ. Secundum, intra nos, scilicet Regnum gratiæ: quô videlicet DEUS regnat in anima. Tertium est Regnum gloriæ: quô DEUS regnat cum Sanctis in gloria. Vel Regnum DEI dicit seipsum, in cordibus fidelium regnantem. Unde Beda. Dicit Regnum DEI intra fideles positum: qui nempe quandoq; venturus est Judex omnium, nunc etiam regnat in cordibus infidelium. Unde & Anselmus. Qui verè justus est, DEUM in se manentem habet, *Templum enim DEI Sanctum est, quod estis vos.* Ut ait Apostolus. Summa igitur diligentia considerandum est, cum quanta ratione & reverentia sensus nostros & membra corporis nostri movere debemus, quibus Divinitas ipsa præsidet. Demus igitur (ut dignum est) Tanto Inhabitatori omne imperium cordis nostri, ut nihil Ei repugnet in nobis: sed omnes cogitationes & voluntatum motus, omnia verba & universa opera nostra illius nutum attendant, ejus voluntati deserviant, ad rectitudinis ejus regulam dirigantur. Sic nempe vere Regnum ejus erimus: & ipse in nobis manebit, & nos in Illo manentes bene vivemus. Vos estis, *ait Apostolus*, corpus Christi, & membra de membris. Serva igitur corpus eâ dignitate qua decet. Oculi tui Christi sunt. Non igitur licèt tibi oculos Christi ad aliquas vanitates conspiciendas dirigere. Os tuum, os Christi est. Non ergo licèt tibi os Christi, non dico ad detractiones, non dico ad mendacia, sed neque ad otiosos sermones aperire: quòd ad solas laudes DEI, ad ædificationem proximi debes paratum habere. Sic de cæteris Christi membris, tuæ custodiæ commissis intellige. Hæc Anselmus. Deinde subjungit: *Si ergo dixerint vobis, ecce in deserto est Christus*, scilicet tanquam Homo religiosus in loco deserto, quasi sub specie sanctitatis vos decipere volentes, *nolite exire*, à vestro loco & proposito ad videndum eum, vel ad seqvendum per operis imitationem. *Et si dixerint, ecce in penetralibus*, & in locis occultis est, sub specie cogitationis Divinorum arcanorum, malitiam ejus palliantes, & vos decipere volentes: *nolite credere.* Vel secundùm Hieronymum. Si quis promiserit vobis quòd in deserto gentilium & philosophorum dogmate Christus moretur: aut in hæreticorum penetralibus, & occultis seu obscuris conventiculis, quæ DEI pollicentur arcana, nolite credere. Non enim DEUS in secundo adventu in deserto vagabitur, nec in penetralibus, aut in aliquo angulo terræ, vel in occulto loco, seu in aliquibus obscuris latitabit: sed de Cœlo veniens manifestè omnibus ubiq; apparebit, quia licèt adventus Christi in carnem fuerit occultus, tamen adventus ejus ad judicium erit ita manifestus, quòd non poterit aliquem latere tanquam incognitus. In primo enim adventu venit in humilitate, & paucis cognitus, & à multis despectus & reprobatus: sed in secundo adventu veniet manifestus & gloriosus, in potestate orbem judicaturus. Nam ut ait Augustinus. Occultum oportebat eum venire ut judicaretur, manifestus autem veniet ut judicet, quasi diceret. Nolite eis credere, quia dies adventus mei ita clara erit, quòd nullus de ea dubitare poterit. Ad quòd similitudinem fulgoris introducit. *Sicut enim*

Regnũ Dei triplex. *Beda in cap. 17. Lucæ.* *Anselm. 1. Corint.* *1. Cor. 3.* *1. Cor. 12.* *Christus aliàs non quærendus.* *Hieronymus in cap. 24. Matth.* *Augustinus in Psalmum nonum.*

enim fulgor, & ſplendor ſolis, *exit ab Oriente, &* ſubitò *apparet* ubiq; *uſque in Occidentem*, oculis, ſcilicet omnibus manifeſtus: & non in una parte videtur & fulget, ſed in omnibus, nec annuntiante vel præcone indiget, ſed in inſtanti momentò temporis in orbē terrarū univerſum apparet, *ita adventus Filii hominis*, ad judicium generale, erit ſubitus, & coruſcus, & manifeſtus omnibus, & ita patens & clarus quòd nullus dubitare poterit: & non hìc vel illic, ſed ſimul ubiq; propter effuſionem & ſplendorem gloriæ apparebit. Stultum eſt ergo Eum credi eſſe, vel quærere in parvo loco & in abſcondito, qui totius mundi lumen eſt. Unde Ambroſius. Chriſtus ſicut fulgur coruſcans per univerſum mundum luminis ſui globos ſpargit. Et ideo nec in deſertis vagatur, nec aliquibûs locis clauditur: quia Cœlum & terram Ego impleo dicit Dominus. Sed luce fulgoris fulget, ut in illa nocte reſurrectionis gloriam videre poſſimus. Et ut dicit Chryſoſtom: Sicut fulgur ſecundùm qualitatem fulgoris ſui non digne aſpicitur: ſic & dum venerit Chriſtus ſecundùm menſuram gloriæ ejus, non poterunt Eum ſufficienter aſpicere. Et ſicut jam inſtruxit diſcipulos de modo apparitionis ſuæ: quia ſicut fulgur manifeſtè veniet: ſic nunc conſequenter inſtruit eos de loco in quo venturus eſt. Unde ſubjungit: *Ubicunque fuerit corpus*, id eſt; Chriſtus in humanitate: quia judicabit in forma humana, ſcilicet glorioſa: *ibi congregabuntur & aquilæ*, id eſt; Sancti occurrentes obviam Chriſto ad judicium venienti, quibus, innovata eſt Juventus ut aquilæ: Chriſtus dicitur corpus ad denotandum carnis veritatem, & oſtenſionis ſpeciem, in qua videbit Eum omnis oculus. Electi verò dicuntur aquilæ: propter reſurrectionis innovationem, & viſionis ſubtilitatem, quia Solem juſtitiæ irreverberatis oculis videbimus: quomodo ſecundùm Chryſoſto. Dum in glorioſo corpore advenerit filius hominis, non oportet in angulis æſtimare Eum eſſe: quia tanta erit obſequentium ſibi Sanctorum multitudo, ut unicuiq; pateat quòd ipſe Chriſtus Dominus, Caput totius Eccleſiæ, & ſuper omnem principatum & virtutem, & ſuper omne quòd nominatur in hoc ſæculo & futuro. Per aquilas nempe multitudinem Angelorum & Sanctorum univerſorum oſtendit. Ideo enim ſancti aquilis aſſimiliantur: quia ſicut filii aquilarum ad ſolem probantur: ut ſiquidem recto aſpectu intendere potuerint contra radios ſolis, intelligantur eſſe legitimi: ſi autem non potuerint, cognoſcantur adulterini: ſic & filii DEI ad Chriſti juſtitiam probantur. Si nempe potuerint pleno corde juſtitiæ ejus verba ſuſcipere, intelliguntur eſſe legitimi, ſi autem non potuerint, cognoſcuntur de diabolo eſſe nati. Hæc Chryſoſtomus. Quia ergo adventus Chriſti erit ita publicatus & manifeſtus: & quantùm ad modum, & quantùm ad locum: ideo ipſe non indiget preconibûs & nunciis talibûs qui vobis annuncient dicentes, his vel illis eſt Chriſtus. Igitur nolite talibus credere,

Ambroſius. *Et ſerm. 28.* *Hierom. 23.* *Chryſoſt. hō. 49. Operis imperfecti.* *Chriſtus corpus dicitur.* *Chryſoſtom.* *Ibidem.* *Aquilis aſſimiliantur ſancti.*

DE REMEDIIS CONTRA SPIRITUALES *Noviſſimi temporis tentationes, & exercitio mentis in DEUM.*

CAPUT XLI.

Et quia, ut dictum eſt, ante Adventum Domini venient multi pſeudochriſti & pſeudoprophetæ, id eſt; ſimulati & falſi, & ſeducent multos, qui ante videbantur etiam perfecti, ideo hìc conſequenter ponuntur aliqua remedia contra quaſdam tentationes ſpirituales, quæ

Remedia contra tentationes ſpirituales.

quæ isto tempore abundant, ad probandum & purgandum electos, quæ etiam in cordibus quorundam seminantur à diabolo, & præparant locum antichristo. Dupliciter autem veniunt prædictæ tentationes. Primò, per suggestionem & illusionem diaboli, qui decipit hominem in regimine quod debet habere erga DEUM, & in hoc quod est DEI. Secundò, per corruptam doctrinam, & modum vivendi aliorũ, qui jam venerunt per tentationes hujusmodi: propter quod ostendendum est, primò quod regimen debes habere apud DEUM, & ad id quod D E I est, & post quomodo debes regi erga alios, quantùm ad doctrinam, & modum vivendi eorum. Primum remedium contra tentationes spirituales istius temporis, quas procurat diabolus in cordibus illorum, qui volunt se dare DEO per orationem & contemplationem, vel per alia opera perfectionis, est istud, ut non desideres visiones aut revelationes, vel sentimenta quæ sunt supra naturam, & supra cursum illorum qui DEUM diligunt, & timent per verissimum amorem, quia istud desiderium esse non potest sine radice, & sine fundamento superbiæ & præsumptionis, vel sine intentione alicujus vanæ curiositatis circa secreta DEI, vel sine fragilitate & defectu fidei propter quæ justitia DEI dimittit animam quæ habet desiderium hujusmodi, & venit quandoq; talis in tentationem & illusionem diaboli. Per hunc modum seminat diabolus majorem partem tentationum spiritualium istius temporis, & radicat in cordibus illorum qui sunt nuntii antichristi, prout videre poteris in subsequentibus. Unde debes scire quòd veræ revelationes & sentimenta spiritualia secretorum DEI, non veniunt per antedictum desiderium, neq; per aliquod conamen vel studium quod anima habeat in se, sed tantùm veniunt per puram bonitatem DEI in animam, quæ est in magna humilitate, & magno timore, ac reverentia DEI. Item scias quòd exercitare se in magna humilitate, ac timore magno, ac reverentia DEI, propter hoc ut homo habeat visiones ac revelationes & sentimenta supradicta, est habere in se radicem & fundamentum, ac finalem intentionem quam habet antedictum desiderium, & ex hoc in eodem delicto venit homo, in quo est per desiderium supradictum. Secundùm remedium est, quòd in tua oratione vel contemplatione non sustineas in anima tua aliquam consolationem magnam vel parvam, ex quo tibi videtur quòd fundat se in præsumptione & æstimatione superbiœ tui ipsius, & postquam ducit te in ambitionem tui proprii honoris vel gloriæ, sive istius vitæ, sive alterius. Quia anima quæ se sentit in tali consolatione, venit in plures errores & mala, & DEUS per suum justum judicium permittit diabolo posse augmentandi & accelerandi prædictam consolationem, & imprimit cum illa in anima falsissima & periculosissima sentimenta, & alias illusiones quâ anima imbuta dicta consolatione credit & reputat esse veras revelationes. O! quod personæ per istum modum sunt deceptæ? Et propter hoc caveas, quòd in tua oratione vel contemplatione non sustineas aliquam consolationem, nisi illam quœ venit per perfectam notitiam & completum sentimentum tuæ nihilitatis & imperfectionis, & quæ facit perseverare dictam notitiam & sentimentum tui in te, ac magnitudinem & altitudinem DEI per altam reverentiam, & cum magno desiderio honoris & gloriæ DEI, sic quòd antedicta consolatio fundetur & totaliter sit in his prædictis, vel similibus, aut æqualibus. Et idem quod dictum est de Divina consolatione, intellige etiam de fervore

Tentationũ duæ causæ.

Revelationes veræ.

vore & ardore perfectionis, quæ possunt esse in eisdem modis. Tertium remedium est, quod omne sentimentum quantumcunq; altum, & omnis visio quantumcunq; secreta tibi appareat, quæcunq; etiam sit, si ducit cor tuum in opinionem contra aliquem articulum fidei, vel contra bonos mores, & maximè contra humilitatem vel contra honestatem: fugias eam & horrescas, quia sine dubio ex parte diaboli venit. Et si appareat tibi aliqua visio, de qua sis certus quòd veniat ex parte DEI, & quòd illud quod inducit visio, est placitum DEO, nolite firmare in dicta visione. Quartum remedium est, quòd propter altam vitam, vel propter magnam devotionem, aut propter præclarum intellectum, seu propter aliquam aliam sufficientiam quã vides in aliquibus personis, non sequaris eorum consilia, vel modos: ex quo cognoscis clarè & rationabiliter, quòd eorum consilia non sunt secundùm DEUM & veram discretionem per viam JESU Christi & Sanctorum monstratam, & perfectam scripturam in dictis Sanctorum notificatam. Nec propter hoc timeas, quòd spernendo talia consilia dictarum personarum, pecces per superbiam & præsumptionem, solùm quòd facias propter zelum & veritatis amorem. Quintum remedium est, quòd fugias & vites familiaritatem illarum personarum quæ dictas tentationes seminant & diffundunt, & illas personas quæ easdem sustinent & laudant, & noli eorum verba vel etiam collocutiones audire, neq; eorum modos velis videre, quia tibi demonstrabunt magnum signum perfectionis in pluribus verbis & modis, per quæ si vis accipere, & eos tanquam divinales sequi, venies in pericula & præcipitia errorum & inhonestorum morum eorundem. Post hæc vide remedia quœ debes attẽdere circa aliquas personas, quæ per suã vitam & doctrinam seminant dictas tentationes. Primũ remedium est, quòd non habeas magnam æstimationem visionũ aut sentimentorum, vel raptuum eorum: imò si ducunt te in aliquid quod sit contra fidem, vel contra scripturas sanctas, aut contra bonos mores, vel contra vitas Sanctorum, seu verba eorum sanè accepta abhorreas eorum visiones & sentimenta tanquam stultas dementias, & eorum raptus sicut rabiamenta. Tamen si ducunt in hoc quod est secundùm fidem, & secundùm scripturam, & secundùm Sanctos, & secundùm bonos mores: noli spernere, quia forsitan sperneres hoc quod est DEI. Non tamen totaliter confidas, quia sæpe & maximè in tentationibus inducitur seu absconditur falsitas sub specie veritatis, & malitia sub similitudine bonitatis ut diabolus possit meliùs & sæpe mortalem errorem diffundere. Et ideo videtur plus placere DEO, quàm visiones & sentimenta ac raptus, quæ secundùm quod dictum est habent similitudinem veritatis & bonitatis: dimittas ire pro tanto quantum valent nisi contingat aliquibus personis ratione sanctitatis & humilitatis eorum probatæ, certissimè & manifestè, de quibus esset certum & manifestum quòd non possent decipi per illusiones vel ingenium diaboli. Et tunc quamvis sit pium visionibus & sentimentis talium personarum consentire, tamen securum est non totaliter per rationem veridicam eis credere, sed solùm quia concordant cum fide Catholica & Sacra Scriptura, ac bonis moribus, & vita & verbis Sanctorum, & cum ratione fundata supra prædicta. Secundùm remedium est, quòd nullam expositionem scripturæ & verborũ Sanctorum vellis accipere: nisi cõcordaret vitæ JESU Christi, & Sanctorũ: quod tamen intellige quantum ad illos nobis propositos ad imitandum non quantùm ad imitandum privilegia & singularitates eorum. Et istud

Remedia contra seminatores tentationum.

istud dicitur contra aliquos nuncios seu discipulos antichristi, qui palliant, & defendunt suos errores & periculosos modos vivendi exponendo sacram scripturam secundùm eorum propriam affectionem: ducentes in exemplum aliquos excessus, & singularitates quas aliqui Sancti fecerunt. Tertium remedium est, quòd si per revelationem vel sentimentū: vel per alium modū cor tuum moveatur ad faciendum aliquod opus, & maximè opus grave vel notabile, & non tibi consvetum, de quo non habeas certitudinem an DEO placeat, imò & rationabiliter dubitas: contrahas moram ad faciendum dictum opus, usq; quo inspexeris omnes circumstantias, & maximè finales, & cognoscas quod DEO placeat: nō tamen quod tu judices per tuā opinionem, sed si potest per testimonium certum scripturæ, vel per exemplum Sanctorum Patrum imitabile. Et bene dictum est, imitabile. Quia secundùm Gregorium, aliqui Sancti fecerunt aliqua opera in quibus non debemus eos imitari, quamvis essent in eis bona: sed debemus ea habere in reverentia. Et si per teipsum non potest venire in notitiam an DEO placeat vel non, petas consilium à probatis personis in vita & doctrina & consilio veritatis. Quartùm remedium est, quòd si tu es immunis à prædictis tentationibus sic quòd nunquam eas habueris: vel quantumcunq; eas habueris liberatus fueris dirigere cor & intellectum ad DEUM, recognoscendo humiliter gratiam tibi factam, & quam tibi multotiens super hoc facit. Et caveas tibi ne hoc quod per puram gratiam & bonitatem DEI habes, velis adscribere tuæ virtuti vel sapientiæ, seu merito tuo, aut bonis moribus tuis: neq; quod factum fuerit à casu seu à fortuna: quia (ut dicunt Sancti) hoc est principalius per quod DEUS beneficium suæ gratiæ aufert & subtrahit homini, permittit eum subiici tentationibus & illusionibus diaboli. Quintum remedium est, quòd te, seu tuo corde, existente in tentatione spirituali, per quam es in dubio: non incipias tua propria voluntate aliquid notabile tibi inconsvetum ante: sed tuum cor, & tuam voluntatem refrenando expectes humiliter cum timore & reverentia DEI, usq; quo DEUS cor tuum clarificet: quia si existendo in dicto dubio inciperes ex tua propria voluntate aliquid notabile, tibi inconsvetum, non posses exire ad finem bonum. Sextum remedium est, quod propter tentationes antedictas, si habeas non dimittas aliquod bonum quod tu incepisti dum in tentationibus illis non eras: & maximè non debes dimittere, orare aut confiteri vel opera facere humilitatis: licèt consolationem non invenias in ipsis. Unde scriptum est: Mane scilicet prosperitatis & gratiæ, semina, scilicet opus bonum: & vespere scilicet adversitatis & tentationis, ne cesset manus tua scilicet à seminando Septimum remedium est, quòd omnes imaginationes & errores quæ te venire faciunt quasi in dubium alicujus veritatis, expellas à corde tuo: & à memoria tua cum summo studio & conamine, tantùm cor & intellectum convertendo in puritate & veritate radicum nostræ fidei, & in vita Sanctorum, & in veritate sanctarum scripturarum, de quibus si humiliter & discretè ad easdem conversus fueris: poteris lumen extrahere ad certè cognoscendum hoc, in quo priùs dubitaveras. Et istum modum debet homo tenere in tētationibus spiritualibus, quæ non sunt de principalibus fidei articulis: sed de aliquibus veritatibus ipsi fidei proximis. Octavum remedium est, quòd te existente in antedictis tentationibus habeas firmam & certam spem, quòd de istis tentationibus DEUS permittit

te ad aliquod bonū adduci, & cor tuū clarificari, & credas firmiter quòd Deꝰ permittit te venire in prædictas tētationes, propter exercitiū tuæ virtutis: & ut te humilies. Attamē ita se habeat spes supradicta, quòd negligentia non includatur in ea: sic quòd tuum posse facias de expellendo à te tentationes prædictas. Et similiter sic se habeat credulitas prædicta, quòd superbia non includatur: sed quòd dubites quòd illæ tentationes veniant propter tuam culpam. Nonum remedium est, quòd si habeas antedictas tentationes multum absconditas & secretas, non eas teneas, imò eas reveles tuo sapienti & discreto Confessori, & aliquibus singularibus personis: sed non multis, de quibus perpendere possis quòd ratione experientiæ tentationum quas habuerunt: vel ratione luminis sapientiæ & sanctitatis possunt tibi dare consilium & auxilium, ac consolationem. Illud remedium commendant multi Sancti: quia narratur in vitis Patrum, quòd quidam Monachi qui per magnam vitam erant alti: quia contemnebant consilium & auxilium Sanctorum Patrum, super tentationibus eorum veniebant ad finem malum. Et contigit aliquibus aliis, quod DEO volente prodebant tentationes propter eorum simplicitatem, & humilitatem quam habebant in petendo consilium, & auxilium super tentationibus suis finem salubrem inveniebant, & citiùs liberabantur. Decimum remedium est, quòd si antedictas tentationes habeas, leva cor & intellectum tuum ad DEUM: quærendo humiliter hoc quod ei fuerit honorabilius, & tuæ animæ salubrius super tua tentatione, subiiciendo tuam voluntatem voluntati Divinæ: sic ut sibi placet quod perseveres in tentatione, similiter & tibi placeat solùm ut DEUM non offendas. Undecimum remedium est, quod nisi per aliam viam possis evadere prædictas tentationes debes eas oblivisci, & per quandam negligentiam fugere & dimittere, considerans quod non sunt tentationes per diabolum procuratœ: sed passiones, & fragilitates, seu debilitates quæ sunt communes statui hujus vitæ. Et quia supra & in sequentibus multis modis hortatur Dominus ut vigilemus, & ad incertum ejus adventum nos præparemus: ideo ut continuò ad opera virtutum ascendas, vel saltem vehementer ascendere desideres, ponuntur hìc consequenter aliquæ rationes per quas poteris sentire pigritiam & nihilitatem boni quod incepisti, & cor tuum excitare & movere ad majores perfectiones omnimodæ virtutis quam non incepisti. *Exercitium mentis in Deum.* Prima ratio est: quia si aspicias quomodo DEUS est dignus amari & honorari, secundùm suam bonitatem & sapientiam, & alias suas nobiles perfectiones, quæ sunt in eo sine numero & sine termino: videbis quod hoc quod credidisti facere multum & magnum ad honorem DEI: & secundùm suam voluntatem est minimum, & quasi nihil in respectu quod deberet esse secundùm quòd DEUS est dignus. *Rationes de pigritia.* Ista ratio idcirco primò ponitur, quia principaliter debemus attendere in omnibus operibus nostris honorem, & reverentiam, & amorem DEI: quia in se dignus est amari & honorari per omnem creaturam. Secunda ratio est, quia si attendas quot despectus & vituperia, quot egestates & penurias, quot dolores & passiones sustinuit filius DEI amore tui, ut ames DEUM, & honores: cognosces quia parum est quod fecisti ad DEUM amandum & honorandum, secundùm hoc quod facere deberes. Ista ratio est altior & perfectior quàm aliqua sequentium: & ideo ponitur secundò. Tertia ratio est, quia si cogitas innocentiam & perfectionem quam deberes habere secundùm DEI mandatum, per

quod teneris esse absque omni vitio, & sine omni culpa, & in plenitudine totius virtutis, sicut est quod deberes amare DEUM ex toto corde tuo, & ex omni mente tua: & ex totis viribus tuis, videbis manifestè infirmitatem & distantiam in qua es à prædicta innocentia & perfectione. Quarta ratio est, quia si cogitas multitudinem & largitatem beneficiorum DEI, & gratiarum corporalium & spiritualium communium tibi & aliis, vel quæ singulariter tibi sunt datæ sensies quod hoc quod facis propter DEUM, est nihil ad recompensandū dicta beneficia & gratias Dei, & maximè si Dei liberalitatē attēdas & bonitatē. Quinta ratio est: quia si cogitas altitudinē & nobilitatem remunerationis & gloriæ promissæ & paratæ illis qui faciunt opera virtutum ad honorem DEI, quæ gloria tantò major dabitur, quantò opera erunt virtuosiora & majora: cognosces pro tanto tuum meritum nihil esse in comparatione tantæ gloriæ, & desiderabis facere opera virtuosiora quam ante feceras. Sexta ratio est, quia si attendas pulchritudinem & gratiositatem quam habent virtutes in se, nobilitatem quam anima recipit per ipsas virtutes. Si attendas etiam vilitatem & turpitudinem quam in se habent vitia & peccata, & nihilitatem quam anima recipit per ea: conaberis (si sapiens es) ad amplius acquirendum virtutes, & amplius fugere vitia & peccata quàm unquam conatus fueris. Septima ratio est, quia si attendas altitudinem & perfectionem vitæ Sanctorum Patrum, vel eorum multas & perfectas virtutes: cognosces imperfectionem & infirmitatem vitæ tuæ & operum tuorum. Octava ratio est, quia si cogitas magnitudinem & multitudinem offensarum quas fecisti contra DEUM, cognosces quòd omnia opera quæ facis quantumcunq; bona, nihil sunt ad satisfaciendum per viam justitiæ offensis DEI. Nona ratio est, quia si speculeris diversitatē & periculū tentationū carnis, mūdi & diaboli: conaberis ad assumēdū majorē firmitatē & altitudinē in omni virtute quā unquā feceris, ut possis esse in majori securitate cōtra dictas tētationes. Decima ratio est, quia si cogitas districtum judicium DEI finale, & cum quo apparatu bonorum operum, & cum qua satisfactione de offensis DEI debes venire ad dictum judicium, videbis quòd parum est quòd fecisti per bona opera, vel per misericordiam secundum quod facere debuisses. Undecima ratio est, quia si cogitas brevitatem vitæ tuæ, & necessitatem tuæ mortis dubiæ, postquam non habebis spatium faciendi opera meritoria vel pœnitentiam, cognosces quòd cum majori corde & studio deberes facere bona opera, & pœnitentiam quàm non facis. Duodecima ratio est, quia si advertas qualiter si incipias bonam vitam, in quovis gradu, sine conamine & desiderio ascendendi in majorem & altiorem vitam non potest esse sine fundamento præsumptionis & superbiæ hujus quod incepisti, nec potest esse sine inclusione magnæ tepiditatis & negligentiæ, & ex quo hæc duo mala includuntur, non potest esse sine magno periculo veniendi in multa spiritualia vitia, non dubium quòd si velis dictorum malorum esse liber, & immunis, quantumcunq; altā vitam inceperis, tu conaberis ad ascendendum ad altiorem vitam & perfectiorem. Tredecima ratio est, quia si cogitas abyssalia judicia DEI facta super aliquos, qui diu perseveraverant in magna sanctitate & perfectione, sic quòd DEUS eos deserebat propter aliqua occulta vitia quæ nō credebant habere: non dubiū quòd quantumcunq; altam vitam inceperis, omni die elevabis tuas affectiones & intentiones, deserendo omne vitium plus quàm feceras

Deut. 6.

feceras ante: appropinquando ad perfectam & integram sanctitatem: timendo ne fortè sit in te aliquod vitium occultum propter quod sis dignus deseri à DEO. Quartadecima ratio est, quia si recogitas pœnas infernales damnatorum paratas peccatoribus cunctis, credo quòd levis erit tibi omnis pœnitentia: & omnis humilitas paupertatis vituperium, & omnis labor quem in vita ista propter DEUM possis sustinere, ut evadas pœnas supradictas, & conaberis continuò ad tenendum altiorem & perfectiorem vitã, timendo periculũ veniendi ad pœnas illas. Prædictæ quatuordecim rationes, plus in brevi tactæ sũt quã explicatæ ut addiscatis in paucis magna cogitare, sic quod quælibet ratio sit tibi materia considerationis spatiosæ. Attamẽ scias quòd si velis proficere cum dictis rationibus, debes eas formare, non solùm per intellectum, imò est necessarium quòd per affectionem moneas tuam voluntatem ad hoc quod dictant ipsæ rationes. Et nota quod conclusio cujuslibet rationis debet esse in duobus. Primò, in sentimento propriæ imperfectionis & nihilationis: deinde in desiderio & conamine veniendi in altiorem vitam, & majorem perfectionem: sic quod non sit sentimentum propriæ imperfectionis et nihilationis sine desiderio, et conamine majoris perfectionis, et vitæ altioris, nec major perfectio et altior vita sine sentimento propriæ imperfectionis et nihilationis.

DE ORANDO ET EXPECTANDO
Adventum Domini, & de posterioribus signis adventûs ejus, & consummationis sæculi.
CAPUT XLII.

POstquam ergo Dominus ærumnarum et periculorum meminit, consequẽter horũ remediũ subdit: quòd est oratio præmeditata, ac jugis et assidua. Unde in lib. Paralip. *Cùm ignoramus quid agere debeamus, hoc solùm residui habemus ut oculos nostros dirigamus ad Te.* Quia enim dixerat Dominus de suo futuro adventu, qui subitò veniet, et cujus tempus certum latet, sollicitos nos vult esse et dispositos, ne dies illa nos inveniat imparatos. Inter cætera autem quæ nos præparant ut securè et dignè adventum Domini expectemus, est orationis sedulitas et assiduitas, ut justi Judicis misericordiam imploremus, et orantis humilitas, ut Judicem per humilitatem flectamus, et Ejus rigorem temperemus, quia Ei semper humilium placuit oratio. Unde in Ecclesiastico: *Oratio humiliantis se nubes penetrabit, & donec appropinquet non consolabitur, & non discedet donec aspiciat Altissimus.* Oratio autem superborum exaudiri non meretur: orans enim defectum proprium confitetur, quod superbiæ repugnat, quia defectum suum magis celare quàm prodere affectat. Docet ergo Dominus quoniam oportet jugiter et semper orare, et ab oratione non deficere, quia multum valet oratio justi assidua. Sed quis potest semper orare? Ergo hoc intelligendum est de quotidianis horis canonicis, juxta ritum Ecclesiæ constitutis, et oremus semper scilicet pro tempore et horis debitis, et sic semper non importat continuitatem temporis, quia oportet interrumpi tempore dormitionis et quarundam necessitatum corporis, sed importat instantiam orationis temporibûs et horis ad hoc congruis. Aut certè quidquid justus facit et dicit secundùm DEUM, ad orationem est reputandum Nam semper orat, qui semper bene facit, seu in bono perseverat,

Lucæ 18. & 21. Matth. 24. 2. Paralip. 20. Ecclesi. 35. Orare sẽper.

nec definit orare, nisi cùm desinit justus esse. Orat enim non solùm lingva, sed et cor et cogitatio, desiderium, sensus manus, oculi: et omnis operatio bona. Hæc enim si orare cessaverint, omnis lingvæ oratio inutilis est. Et hôc modô semper et sine intermissione possumus orare, et ab oratione non deficere. Unde Augustinus. Qui DEUM laudat lingvâ, non semper potest, qui moribûs DEUM laudat semper potest. Multum autem valet apud DEUM oratio cum lachrymis, quia hanc DEUS magis diligit & citiùs exaudit. Unde Angelus ad Tobiam, *quando orabas cum lachrymis ego obtuli orationem tuam Domino.* Et Dominus per Esaiam ad Ezechiam: *Audivi orationem tuam, vidi lachrymas tuas.* Nam ut ait Hieronymus: Oratio DEUM lenit, lachryma cogit: hæc ungit, illa pungit. Unde Bernardus: O humilis lachryma, tua est potentia, tua est Regni gloria, ante faciem Judicis sola intrare non vereris: quidquid petieris impetrabis, accusatori silentium imponis, & quandoq; sententiam ab ore Judicis rapis: vincis Invincibilem, ligas Omnipotentem. Et ad probandum efficaciam orationis assiduæ, proponit parabolam de perseverantia in oratione & ejus exauditione, inducens exemplum de Judice, *qui DEUM non timebat* offendere, & *hominem non verebatur*, publicè scandalizare nec Divino timore movebatur, nec humano pudore, & de vidua petente vindicari de adversario suo, scilicet ut faceret sibi justitiam de eo, quam tandem ob solam importunitatem precum suarum exaudivit, ne eum sigillaret, id est; suggerendo sua importunitate offenderet, & fecit victus tædiô, quod nolebat facere beneficiô: motus ad faciendum justitiam, non propter amorem justitiæ, sed ad evitationem suæ molestiæ. Ex quo patet aliquos hodie pejores istô esse, quia nec DEI timore, nec hominum pudore, nec aliqua importunitate volunt gravatis justitiam facere. Hanc parabolam Dominus ideo proposuit, ut ostendat quantò certiores de exauditione esse debeant qui DEUM Fontem justitiæ & misericordiæ perseveranter rogant, cùm apud iniqvum judicē valuerit perseverantia deprecantis ipsum, quia per importunitatem precum obtinuit petitionis effectum. Sic nempe multò fortius DEUS, qui est bonus & justus exaudiet preces, & faciet vindictam electorum suorum, in pressura & tribulatione existentium, & *clamantium ad se die ac nocte*, id est; orantium instanter pro sua liberatione & declaratione Divinæ justitiæ. Advertendum tamen quòd sancti viventes in terra non petunt à DEO de adversariis vindictam per gehennæ pœnam, sed quòd conversi ad justitiam desinant esse mali. Secundùm illud in Proverbiis, Verte impios & non erunt, scil. impii. Vel quod amissa potestate quā nunc habent, desināt justos persequi, vel quia ad bonos pertinet bona spiritualia & æterna suis persecutoribus optare: & hôc modô pro eis orare: sed quia pænæ tēporales sunt quædam medicinæ, & valent ad emendationem vitæ, & ad declarationem Divinæ justitiæ: ideo ad Sanctos bene pertinet petere à DEO hôc modo vindictam de suis persecutoribus: non ex motu iræ, sed ex zelo justitiæ: & sic non est contra illud quod dicitur: *Orate pro persequentibus vos &c.* Deinde post orationem subjungit Dominus de fide interrogationem dicens. *Verum tamen cùm venerit Filius hominis*, scilicet Christus ad judicium, putas inveniet fidem super terram? quasi diceret, parum inveniet, respectivè loquendo de fide formata charitate. De fide post orationem interrogat: quia si fides deficit, oratio perit. *Quomodo enim invocabunt in Quē non crediderūt.*

Augustin. in Psal 47.

Tobiæ 12.

Esaiæ 38.

Sanctorum petitio.

Matth. 5.

Rom. 10.

Ergo

Ergo ut oremus, credamus: & ut ipsa fides quâ oramus non deficiat, oremus: quod autem quœrit Dominus an in adventu suo inveniat fidem, non facit dubitando, quia omnia novit: sed quærit arguens & increpans infidelium multitudinem: quia in adventu suo multos ab antichristo seductos reperiet à fide corruisse, respectu quorum paucos inveniet in vera fidei Confessione perstitisse: tunc enim secundùm Bedam, tanta erit raritas Electorum, ut non tam ob clamorem infidelium, quàm ob torporem aliorum totius jam mundi sit acceleranda ruina: *quia enim abundavit iniquitas, refrigescet & deficiet charitas multorum.* Et quia præmunivit Dominus fideles contra adventum antichristi & suorum pseudoprophetarum, ac insuper monuit eos orare semper in tantis malis ad expectādū advētū suū, nūc consolatur eos per suum propinqvum adventum. Ubi sciendum, quod cùm triplex sit adventus DEI Salvatoris nostri: videlicet in carnem, in mentem, & in judicium: primi duo sunt amoris, tertius est timoris: tertium celebramus propter primum, & primum propter medium. De adventu enim ad judicium mentio fit isto tempore in officio: ut timore nobis immisso ad venerandam futuram festivitatem natalis Domini in carnem nos sollicitiùs præparemus. De adventu in carnem ideo festa recolimus, quatenus per ea Verbum æternum mentaliter concipere mereamur, dum ipsa mentalis conceptio est maxima gratia omnium donorum quæ in hac vita, secundùm legem communem animæ devotæ per gratiam conferuntur. Unde dicit Augustinus, quòd beatior fuit Maria concipiendo Christum mente, quam carne. Et quia dicit idem Augustinus, quod timoris est præparare locum, & quòd introducit charitatem sicut seta filium: ideo Ecclesia celebrans adventum Domini in carnem, pariter & in mentem, qui sunt adventus amoris, simul mentionem facit in officio de adventu ejus ad judicium, qui est adventus timoris: ut videlicet per timorem introducatur, ac per hoc nos moveamur ad amorosam nostri hospitii præparationem: quatenus Verbô æternô mentaliter in nobis conceptô, dicamus cum Propheta, à timore tuo Domine concepimus Spiritum salutis. Consolatur ergo eos Dominus de suo adventu propinquo: quia statim non immediatè sed parvo tempore elapso post tribulationem antichristi & pseudoprophetarum, quæ durabit per tres annos cum dimidio, & etiam post mortem ipsius antichristi apparebunt signa manifesta propinqui judicii: quia post tribulationem illam antequam appareant signa ista, erit tempus breve, scilicet quadraginta dierum, vel circa, ad refrigerium bonorum, & ad pœnitentiam malorum, in quo pœnitere poterunt illi qui per antichristum fuerunt decepti. Et sciendū quod appropinqvāte finali judicio in omni creatura apparebit turbatio. Universitas autem creaturarum reduci potest ad quatuor genera: videlicet ad naturam Cœlestem, elementalem, rationalem, & intellectualem. Primò, ergo describitur turbatio in natura Cœlesti, videlicet *in sole, luna, & stellis*, in quibus erunt aliqua apparentia insolita, & naturæ suæ repugnantia: & ideo dicuntur signa quæ in eis erunt. *Sol enim & luna obscurabuntur, & stellæ cadent de Cælo*, non à situ suo, quod naturaliter impossibile est fieri, cùm terra non sufficeret earum magnitudini, & corpora Cœlestia maneant in natura sua integra: sed propter nimiam scintillationem quæ erit in aere, cadere videbuntur à suo lumine, non quod eô priventur, cùm sit eis naturale: sed quia vincuntur à majori lumine. Hæc enim lumina-

Beda in cap. 18. Lucæ.
Matth. 24.
Adventus Domini triplex.
Augustinus Tract. 1. in Joann.
Idem tract. 9. in Epist. Joan.
Turbatio universalis.
Turbatio Cæli.
Stellarum casus.

minaria obscurari & cadere dicuntur, comparatione majoris lucis supervenientis: quia in glorioso Christi adventu apparente veræ gloriâ lucis, omnia mundi lumina tenebris comparantur & umbris sicut stellæ non apparent sole oriente, & lumen candelæ non lucet

Beda in cap. 20. Luc. in die. Unde Beda. Sydera in die judicii videbuntur obscura, non diminutione suæ lucis accedente, sed superveniente claritate Veri Luminis hoc est Summi Judicis cùm venerit in Majestate sua, & Patris, & Sanctorum Angelorum. Quamvis nil prohibet intelligi veraciter solem tunc & lunam cum syderibus cæteris ad tempus suo lumine privari: quomodo de sole factum constat tempore Dominicæ passionis, luna enim tunc temporis cùm esset plena sub abdito terræ latebat. Cæterum peracto die judicii & clarescente futuræ gloriâ vitæ cùm fuerit Cælum novum & terra nova: tunc fiet

Esaiæ 30. quod Esaias Propheta dicit: *Et erit lux lunæ sicut lux solis, & lux solis septempliciter sicut lux septem dierum.* Hæc Beda. Mysticè Ecclesia speciosa ut luna, electa ut sol, & quæ noctem mundi illuminat ut stellæ: tunc non apparebit impiis ultra modum sævientibus: & cedent persequentibus accadent multi qui gratiâ fulgere videban-

Mysticè.

Moraliter. tur, & quidam fideles firmissimi turbabuntur. Moraliter verò per solem status perfectorum designantur, eorum enim est ad modum solis influere aliis & illuminare. Per lunam status proficientium significatur: ad quos pertinet exterioribus exercitiis virtuosis quæ sunt circa mutabilitatem humanorum actuum insistere, ad similitudinem lunæ quæ inter planetas specialiter habet influentiam super mutabilitatem istorum inferiorum. Per stellas verò status incipientium accipitur, ad quos pertinet præterita peccata deplangere & à futuris cavere: stellæ enim emissione radiorum aerem impurum depurant: & earum virtute aufertur à mundo inferiori pestilentiæ corruptela. In quolibet istorum statuum, ut Verbum æternum concipiatur in mente, debent certa signa præcurrere. In sole namq; legimus accidisse signum stationis, signum retrogradationis, & signum

Signa perfectorũ in sole obscurationis. Et in sole quantum ad perfectos, primò debet esse signum stationis: & hoc per mentis in DEO stabilitationem, ne va-

Psal. 54. riis cogitationibus evagetur, secundùm illud Psalm. *Jacta cogitatum tuum in Domino.* Secundò, signum retrogradationis per contemplati-

Ezech. 1. onis & actionis alternationem, secundùm illud Ezechieles: *Animalia ibant & revertebantur.* Animalia enim, id est; sectatores Evangelicæ perfectionis: vadunt ad vitam contemplativam, in qua quia diu immorari non prævalent revertuntur ad activam. Tertiò, signum obscurationis per propriæ gloriæ exinanitionẽ, ut in suis oculis nihil se esse reputent. Sic semetipsum obscuravit Apostolus di-

1. Cor. 15. cens: *Ego sum minimus Apostolorum.* Et sequitur: *Gratiâ DEI sum*

Signa in luna. *idquod sum.* In luna quantum ad proficientes debet apparere signum conversionis in sangvinem, per passionis jugem recordationem. Un-

Thren. 3. de eis dicit Christus in Threnis: *Recordare paupertatis meæ, & absynthii & fellis.* Et respondere debet homo illud quòd ibi sequitur: *Memoriâ memor ero & tabescet in me anima mea.* In stellis verò quantùm ad incipientes debet esse signum casûs & propriæ dejectionis per defectuum multiplicium humilem recognitionem. De qvo casu exponi potest illud Proverb. *Septies in die cadit justus, & resurgit.* Justificatus nempe per gratiam DEI omni tempore quod per septenarium numerum innuitur, debet cadere per propriam recognitionem: & tunc semper post lapsum resurgit per Divinæ miserationis

suble-

ſublevationem: quotiens nempe quis pro ſuis defectibus ingemuerit, totiens Divinæ propitiationis gratiam ſibi ampliùs cumulabit. Hæc autem ſigna facere in qvolibet ſtatu non eſt ex nobis, ſed ex ſuperfluentia Divinæ bonitatis. Ideo ſapiens orat: *Miſerere noſtri DEUS omnium, & oſtende nobis lucem miſericordiarum tuarum.* Et ſubdit: *Innova ſigna, & immuta mirabilia.* Secundò deſcribitur turbatio in creatura elementari, cùm dicitur: *Et in terris preſſura gentium præ confuſione ſonitûs maris & fluctuum.* Nam ex impreſſione corporum Cœleſtium fiet commotio elementorum. Terra enim commotione commovebitur: & in aere caligo & venti, tonitrua & fulgura, coruſcationes & variæ tempeſtates generabuntur. In mari quoq; & fluctibus generabuntur ſpiritus procellarum: & ab intus & ab extrà concutientes mare & fluctus, ex qvorum confractione generabitur maximus & horribilis ſonus, & præ nimia aquarum hinc inde agitatione abſq; ordine, quaſi ſonus confuſionis apparebit. Et inſuper aderit etiam incendium ignis qvi præcurret faciem Judicis: ita ut mare & omnia credantur conſumi omnino, dicente Petro: *Elementa calore ſolventur, & terra & omnia quæ in ea ſunt opera exurentur.* Ex quibus patet omnibus corda hominum nimio terrore concutientur, & homines attoniti quaſi fugere volentes, & propter tenebras horrendas ſe mutuò videre non valentes: diſcurrendo ſe invicem præment, & impingendo comprimentur: ut fiat preſſura gentium, & ruat unus ſuper alium ex concurſu multorum timentium ab aquis abſorberi, & ab igne & tempeſtatibus conſumi: & ſecundùm hoc propriè dicitur preſſura, quaſi premens ſuram. Maximè autem hujus preſſuræ cauſa erit ſonitus maris & fluctuum: quia mare in uſitato modò terribiliter fremet, & littus maris vehementiùs agitabitur tempeſtate. Tertiò deſcribitur turbatio in creatura rationabili, id eſt; homine, cùm ſubditur: *Areſcentibûs,* id eſt; deficientibûs, *hominibûs,* à vigore ſuæ corporalis virtutis & colore, in diebus enim illis efficientur homines aridi & ſtupidi & paleſcentes & velut amentes, & contabeſcent in ſeipſis: ita ut alter alterum nòn alloquatur, vel audiat ſeu attendat, *præ timore,* ſcilicet malorum præſentium, *& expectatione* malorum adhuc reſtantium, *qui* inquam timor & expectatio *ſupervenient univerſo orbi,* quaſi diceret: nec natio nec provincia excluderur ab his anguſtiis. De his autem ſic dicit Eſaias: *Eritq; repente, & confeſtim viſitabitur à Domino exercituum in tonitruo, & commotione terræ, & voce magna turbinis & tempeſtatis & flamma ignis devorantis.* Et ſic implebitur quod dicit David de impio. *Quæſivi & non eſt inventus locus ejus,* quaſi diceret. Quæſivi impio locum in mundo, & non inveni. Nam judicio imminente Cœlum tonitruis & fulgoribûs repellet impium, aer depellet per turbinem, mare per tempeſtatem, terra eum excutiet per commotionem: ut in toto mundo locum non inveniens ſepeliatur in flamma ignis devorantis in inferno. Quartò ponitur turbatio in creatura intellectuali cùm infertur. Nam virtutes Cœlorum, id eſt; Angelicæ poteſtates movebuntur. Ille autem motus erit multipliciter: quia movebuntur quodam motu admirationis videntes inuſitatos effectus accidere præter ordinem naturalē. Item movebũtur ex Divina voluntate ad faciendum miraculoſas transmutationes in elementis ad incutiendum hominibus terrorem Judicis venientis. Item movebuntur ad peccatorum vindictam & ſeparationem, expetendo ab eis ultionem: quia ſeparabunt malos de medio juſtorum, & mittent eos in cami-

Eccleſ. 36.

Terræ et maris ſigna

2. Pet. 3.

Hominum turbatio.

Eſáia 29.

Pſalm. 36.

Virtutũ Cœleſtiũ motus

caminum ignis. Item possunt dici moveri ex magno timore, videbunt nempe totum orbem judicari, & luciferum qui eorum princeps fuit. Unde dicit Chrisostomus. Quòd valde decenter commovebûtur & concutientur videntes tantam transmutationem fieri, & conservos suos puniri, & orbem terrarũ terribili assistentem judicio. Est autem in Angelis timor cujusdã reverentiæ & admirationis respectu Dei, quia sc. admirãturDei Majestatẽ eis incõprehensibilẽ, & ad modũ trementium se habebunt. De tali timore dicitur in Job: *Columnæ Cœli contremiscunt & pavent in adventu ejus.* Quid ergo facient virgulta deserti, ubi timore concutitur cedrus Libani paradisi? Unde non est mirum si homines qui in natura & sensu sunt terrestres arescent: cùm etiam Angelicæ potestates quæ de se securæ sunt movebuntur. Moraliter Cœlorũ nomine possunt intelligi animæ sanctæ, in quibus DEUS per gratiam concipi dignatur & habitare. De quibus dicitur: *Cœlum mihi sedes est*, anima enim justi sedes est sapientiæ. Hujus Cœli virtutes sunt animæ vires. Sicut autem in adventu in judicium virtutes Cœlorum corporalium movebuntur: sic in adventu Verbi æterni in mentem omnes virtutes & potentiæ animæ movebuntur ad operationes superexcedentes, superiorq; & inferior portio rationis movebuntur de exercitio bonæ operationis, ad studium orationis & contemplationis. Judicium Divinum præcedẽt signa & mirabilia irã DEI in peccatores designantia, & ad ostendendam DEI paratam contra eos vindictam. Et sicut offensô Dominô turbatur ejus familia contra offendentes, sic creatura DEI turbatur contra peccatores. Et secundùm Bedam: Qvomodo impulsæ ad casum arbores fragores motusq; sui præmittere solent indicia, sic termino mundi appropinquante quasi paventia nutant & gemunt elementa & omnis creatura. Et ut dicit Chrysosto: sicut homo cùm moritur patitur phantasias & turbationes maximas, qui est microcosmus sive minor mundus: sic macrocosmus sive major mundus deficiens totus conturbabitur. Modum enim deficiendi in majori mundo, ex minori oportet accipere. Nota hìc Dominum breviter quædam tetigisse signa diem judicii præcedentia. Dicitur autem in scholastica historia quòd Hieronymus, in annalibus libris Hebræorum invenit signa quindecim dierum ante diem judicii: sed utrum dies illi continui futuri sint an interpolati, non expressit: hoc autem multam habet dubietatem. Primâ die eriget se mare quadraginta cubitîs super altitudinem montium stans in loco suo quasi murus. Secundâ, in tantum descendet ut vix videri possit. Tertiâ, marinæ belvæ, scilicet balenæ & hujusmodi apparentes super mare dabunt rugitus usq; ad Cœlum. Quartâ, ardebit mare & aquæ omnes. Quintâ, herbæ & arbores dabunt rorem sangvineum. Sextâ, omnia ruent ædificia. Septimâ, Petræ adinvicem colligentur. Octavâ, fiet generalis terræ motus. Nonâ, æquabitur terra. Decimâ, exibunt homines de cavernis, & exibunt velut amentes, nec mutuò poterunt loqui. Undecimâ, surgent ossa mortuorum, & stabunt super sepulchra sua. Duodecimâ, cadent stellæ de Cælo secundùm quosdam quò ad apparentiam. Tertiadecimâ, morientur homines viventes ut cum mortuis resurgant. Quartâdecimâ, ardebit Cœlum & terra, id est; superficies aeris & terræ. Quintâdecimâ, fiet Cœlum novum & terra nova, & omnes homines resurgent. O! cor nequam si ad hæc audita non molliris, nec ad pœnitentiam provocaris, durius es lapide: durius adamante. Hæc enim signa terribia, quæ præcedunt, terri-

Chrysost: hõ. 77. in Mat.

Joan. 26.

Moraliter.

Esaia 66.

Beda in cap. 21. Lucæ.

Chrysost. hõ. 48. Operis imperfecti.

terribilius judicium quod ſeqvitur oſtendunt. Unde Chryſoſtom: *Chryſoſtom.*
Terribile eſt judicium, & inevitabilis eſt pœna, & intolerabile illud *hom. 43.*
tormentum. Si autem vis neq; hìc dare vindictam: decerne de te *in Matth.*
ipſo, & expete à teipſo noxas. Audi Paulũ dicentem: *Quoniam ſi nos-* *1. Cor. 11.*
metipſos judicaremus, non utiq; judicaremur, ſi hoc feceris viã prævenies,
& ad coronã devenies. Et qualiter expetemus vindictã à nobisipſis,
ait Bernardus: Luge, ingemiſce amarè, humilia te ipsũ, vitupera te,
rememora peccatorum ſecundùm ſpeciem. Qui enim facit hoc, ita
compungetur ut neqve vitâ dignum ſeipſum eſſe æſtimet: qui au-
tem hoc æſtimat, cerâ omni mollior erit. Neq; igitur parva hæc
æſtimes eſſe: ſed congrega omnia, & ſic ut in libro ſcribe. Si nempe
tu ſcripſeris DEUS delebit, ſicut ſi tu non ſcripſeris, DEUS & inſcri-
bet & vindictam expetet. Multum igitur melius eſt à nobis inſcri-
bi & divinitus deleri, quàm è contrario nobis oblivione tradentibus
DEUM ea ante oculos noſtros offerre ſecundùm diem illam. Ut
igitur hoc non fiat, omnia cum diligentia recogitemus: & invenie-
mus multis nosipſos obnoxios. Qualiter igitur eſt ſalvari ars? Con-
traria his formata ponentes. Attendamus igitur & per omnia vul-
nera expurgemus: Ita nempe poterimus & ignoſcentiâ delictorum
potiri, & promiſsîs perfrui bonîs. Hæc Bernardus.

DE ADVENTU CHRISTI JUDICIS.
CAPUT XLIII.

ET tunc ſcilicet poſt prædicta ſigna per Dominum facta, *apparebit,* *Matth. 24.*
hora quâ non putatur, hora enim judicii ignoratur, *ſignum Fi-* *Lucæ 21.*
lii hominis, ſcilicet ſignum Crucis, *in Cælo,* hoc eſt in aere qui aliquan-
do in ſcriptura Cœlum vocatur ut paſſus in humilitate ignomini-
am Crucis oſtendat in ſua veniens Majeſtate ſalutarẽ fructum & di-
gnitatem Ejusdem gloriæ Crucis. Filium huminis non Filium DEI
ſe hìc appellat: quia non in forma DEI ſed hominis judicabit. Se-
cundùm Chryſoſto. Crux apparebit ſole luculentior exiſtens, ut non *Chryſoſt: hõ.*
ſit neceſſitas accuſationis cùm viderint Crucem, ſed per ſe ſine ex- *77. in Mat.*
cuſatione condemnabile eorum efficiatur peccatum: quemadmodum
ſi quis lapide vulneratus, ipſum oſtendit lapidem, vel veſtimenta
ſangvine madefacta. Et ſecundùm eundem Chryſoſto: Non erit *Idem ibidẽ.*
Crux lignum, in quo ſcilicet paſſus eſt Dominus: ſed lux in modum
Crucis ſplendidior ſole. Per hoc autem ſignum Crucis intelligi poſ-
ſunt etiam alia ſigna, & inſtrumenta ſuæ paſſionis & mortis: ut cla- *Zach. 12.*
vi, lancea, corona, & flagella, quæ quaſi vexilla, triumphi, & victo-
riæ in judicium deferentur. Quidam autem per hoc intelligunt ci-
catrices ſeu ſtigmata, & teſtimonium paſſionis in carne JESU: ut
impleatur illud Zachariæ: *Videbunt quem transfixerunt.* Unde Hie- *Hieronymo*
ronymus: Signum autem hìc Crucis intelligamus, ut judæi videant *in cap. 24.*
quem compunxerunt: aut vexillum fidei Victoris triumphantis *Matth.*
ſecundùm Chryſoſt: Quemadmodum ingrediente Rege in Civitatem, *Chryſoſt. hõ.*
exercitus antecedit, qui ſigna atq; vexilla Regalia præferens annun- *77. in Mat.*
tiat Regis introitum: ita Domino deſcendente de Cœlis, præcedet
exercitus Angelorum & Archangelorum, qui ſignum Crucis ut tri-
umphale vexillum præferentes, Divinum Regis Cœleſtis ingreſſum
terrîs trementibûs nunciabunt. *Et tunc* ſcilicet cùm triumphale
vexillum videbunt, *plangent ſe,* inconſolabiliter, ſerò accuſante con-

ſcientiâ, *omnes tribus terræ*, id eſt; aliqvi de omnibus tribubus, & nationibus ſcilicet mali vel omnes tribus terræ, id eſt; omnes homines terreni & iniqui, qui terrena dilexerunt, & ea DEO propoſuerunt: qui cum terrena voluptate deceſſerunt, quibus gravis & triſtabilis erit adventus Judicis quem terrenis poſtpoſuerunt. Et rectè
Hierony. in c. 24. Matt. dicit, tribus terræ, quia, ut dicit Hieronym. Hi plangent qui municipatum non habent in Cœlis: ſed ſcripti ſunt in terra. Ubi
Chryſoſtomo hom. 77. in Matth. Chryſoſtom. Plangent judæi plangent gentiles, plangent Chriſtiani, qui magis dilexerunt mundum quàm Chriſtum. Non ſic tribus Do-
Pſalm. 121. mini. *Illuc enim aſcenderunt tribus tribus Domini ad confitendum nomi-*
Planctus terrena amãtiũ *ni Domini. Plangent autem ſe*, id eſt; ſuam culpam quam commiſerunt, ſuam ſtultitiam quam non correxerunt, ſuam gloriam quam amiſerunt, ſuam pœnam quam incurrerunt. Et iterum: *Tunc plangent ſe omnes tribus terræ*, qui magis dilexerunt mundum quàm Chriſtum, cùm audierint Eum hæc verba dicentem ad ſe: Ego propter vos homo factus ſum, propter vos alligatus, & deluſus, & cæſus, & crucifixus, ubi eſt tantarum injuriarum mearum ftuctus? Ecce præmium ſangvinis mei quod dedi pro redemptione animarum veſtrarum: ubi eſt ſervitus veſtra quam mihi pro pretio ſangvinis mei debetis? Ego ſuper gloriam meam vos habui cùm eſſem DEUS apparens homo, & viliorem me omnibûs rebûs veſtrîs feciſtis. Nam omnem rem viliſſimam terræ amplius dilexiſtis, quàm juſtitiam meam, & fidem. *Tunc plagent ſe omnes tribus terræ*, quia nec reſiſtendi virtus eſt contra Eum, nec fugiendi facultas ante faciem ejus, nec pœnitendi locus: ex anguſtia nempe omnium rerum nihil eis rema-
Planctus juſti ratio. net præter luctus. Meritò plangent ſe: quia tunc neque pecuniæ divitibus proſunt ad eleemoſinam faciendam, neq; parentes juſti pro filiis intercedentes, neq; ipſi Angeli pro hominibus, ſicut ſolebant, *facere verbum*, quia non recipit natura judicii miſericordiam,
Pſalm. 100. ſicut nec tempus miſericordiæ judicium dicente Propheta: *Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine:* miſericordiam in priori adventu, judicium in ſecundo. Hæc Chryſoſtomus. Unde & Effrem: Utiq; ſi ſciremus quid immineat vel incumbat, o! fratres jugiter plangeremus DEUM obſecrantes. Si nempe omnis creatura contremiſcet, & ipſa agmina Sanctorum Angelorum expaveſcent in adventu Ejus: quid tunc dicemus ſi hoc parvo tempore negligenter ac
Beneficiorum Dei exprobratio. ſegniter vixerimus? Ipſe namq; pro hac negligentia noſtra rationem à nobis exquiret, ac dicet propter vos incarnatus ſum: & in terris palam converſatus: propter vos flagellatus ſum, conſputus, palmis cæſus, cruxifixus, acetô potatus Paradiſum vobis aperui, Regnum Cœlorum vobis obtuli, Spiritum Sanctum vobis miſi, quid ultra debui vobis facere, & non feci? humilem voluntatem veſtram ſolummodo quæſivi, non vos coegi: ne cauſa veſtræ ſalutis, eſſet occaſio neceſſitatis. Dicite mihi peccatores, ſecundùm carnem paſſibiles, ac mortales quid paſſi eſtis propter me Dominatorem veſtrum, qui etiam impaſſibilis pro vobis paſſus ſum? Hæc Effrem. Et tunc videbunt oculîs corporalibûs, tam fideles quàm infideles, filium hominis in ſpecie humana: quia in forma hominis judicabit. Unde
Auguſtinus lib. 1. de Trinitate cap. 13. Auguſtin. Viſio quippe filii hominis exhibetur & malis: nam viſio formæ DEI non niſi mundis corde: qvoniam Ipſi DEUM videbunt. Et quia Filium DEI ſecundùm id quòd in forma DEI æquales eſt Patri videre iniqui non poſſunt: oportet autem ut Judicem vivorum & mortuorum coram qvo judicabuntur, & juſti videant & iniqui:

ideo

ideo oportebat ut Filius hominis acciperet judiciariam potestatem. Unde & Beda. Eâ formâ Electis apparebit, quâ in monte apparuit, reprobis verò in ea forma, quâ in Cruce pependit. Videbunt inqvam, Eum venientem ad judicium in nubibus Cæli, sicut in nube ascendit, scilicet in aere super locum unde ascendit. Unde Chrysost. Quia nempe sicut in actibus Apostolorum legitur: *Nubes suscepit illum ab oculis eorum*, & illic dictum est ab Angelis: sic veniet quemadmodum vidistis Eum ascendentem in Cælum: meritò credendus est, non solùm in eodem corpore quò ascendit, verùmetiam in nube venturus. Unde & Origenes. Sicut eo ascendente in Cœlum nubes Eum tulit, propter honorem ascendentis: ita cùm deferet ad judicium: veniet autem cùm potestate magna. Primus enim Christi adventus, fuit in ostensionem infirmitatis. Secundus erit in ostensionem potestatis, & Majestate, id est; gloria: tunc enim totus Christus cum membris gloriosus apparebit indutus lumine sicut vestimento: veniet inqvam cum virtute multa & potestate contra inimicos ad puniendum & deprimendum eos: ac gloria magna & Majestate, propter bonos ad præmiandum & glorificandum ipsos, ut qui in primo adventu venit ut servus cùm infirmitate & humilitate: in secundo veniet ut Dominus cum fortitudine & Regia Majestate. Unde Cyrillus: Primam nempe apparitionem prosecutus est cum infirmitate & humilitate nostra: sed secundam celebrabit cum propria potestate & Majestate. Ubi & Gregorius: In potestate & Majestate visuri sunt Qvem in humilitate positum audire noluerunt, ut virtutem ejus tantò tunc districtiùs sentiant, quantò nunc cervicem cordis ad ejus patientiam non inclinant. Ubi & Chrysostom. Si quando Rex terrenus processum aliquem, aut expeditionem mandat in populo: dignitates omnes moventur, & exercitus excitatus tota Civitas fervet: quantò magis Rege Cœlesti exurgente judicare vivos & mortuos, virtutes Angelicæ commovebuntur: terribiles ministri, terribiliorem Dominum præcedentes. Ante ipsum pro candelabris fulgura viva præcedent, & pro tubis horrenda tonitrua vociferabunt. Qualis Rex, talis est præparatio Regis. Hæc Chrysostom: Filius ergo hominis in judicio apparebit: quia dignum est ut Ipse Filius DEI, qvi in forma hominis injustè judicatus est, in eadem forma hominis in judicio justè judicet. Et in carne Ejus videbuntur cicatrices vulnerum, ut videant reprobi in qvem pupugerunt. Unde Chrysostom. Vulnera servavit, ut in die judicii proficiant ad testimoniũ passionis contra judæos, & omnes qui denegantes Filium DEI crucifixum in corpore judaisant. Et tunc vivi rapientur aliqui cùm Dominus veniet ut dicatur judicare vivos & mortuos: ac Judex vivorum & mortuorum. Et secundùm Augustinum: Illic tunc morientur, & in momento resuscitabũtur: qvia *statutum est hominibus semel mori.* Et secundùm Apostol. *omnes resurgemus*, *& ergo omnes moriemur.* Ut enim ait Augustinus. Erit resurrectio mortuorum omnium hominum, sed una & insimul: non prima justorum, & peccatorum secunda. Et tunc scilicet ante resurrectionem communem mittet: Angelos suos cum tuba & voce magna, id est: tam aperta & tam intensa voce, quæ à mortuis audiatur: ubiq; Unde Remigius: Hæc autem tuba non revera corporea est intelligenda, sed Angelica vox: quæ adeo magna erit, ut ad clamorem illius omnes mortui de terræ pulvere consurgant. Vel tuba, est potestas suscitandi mortuos & vox est vox Christi vocãtis mortuos ad judiciũ, ex cujus virtute susci-

Beda in cap. 21. Lucæ.

Actor. 1

Origenes Tract. 30. in Matth.

Adventûs terribilia.

Gregor hom 1. in Evã.

Chrysost. hõ. 49. Operis imperfecti.

Chrysost. hõ. 49. operis imperfecti.

Augustinus lib. 20. de Civitate. cap. 21.

Hebræ. 9.

1. Cor. 15.

Tuba prævia.

Chrysost. hõ 49 operis imperfecti.

suscitabuntur, & ut in judicio sint omnes. Ubi Chrysosto. Verè magna vox tubæ terribilis, cui omnia obaudiunt elementa: quæ petras scindit, inferos aperit, clausulas tenebrarum pertransit, portas æreas conterit, vectes adamantinos confringit, vincula mortis disrumpit, & de profundo abyssi animas liberatas corporibus assignat. Hæc omnia citiùs consummat in opere, quàm sagitta transit in aere: dicente A-
1. Cor. 15. postolo: *In momento in ictu oculi, in novissima tuba: canet enim tuba, & Congregatio mortui resurgent incorrupti.* In illa voce pulvis jā dissolutus corporum
corporum. mortuorum in nova membra constringitur. In illa voce qvasi una
Dan. 14. persona obnoxia totum mare discutitur, ut si quid apud se retinet de humanis ossibus, sine contradictione restituat. Hæc Chrysosto.
Chrysostom9 hom. 77. in Matth. Et congregabunt Angeli ad judicium Electos specialiter ab universis regionibus & locis, in qvibus putrefactione resoluti sunt ut triticum
Iudicii loc9 ventilatum de area totius terræ & orbis: qui specialiter adducentur ministeriô Angelorum, quia erunt concives eorum. Et non solùm congregabunt Electos, qvorum corpora levia: sed etiam reprobos, qui corpora ponderosa habebunt: & ideo sicut Angelus Abacuch, sic
1. Cor. 15. eos portabunt. Sed Electos congregabunt ad gloriam, reprobos ad
Idem. ibid. damnationē. Et Electi occurrent Domino ad judiciū venienti: reprobi verò venient, sed in magna distantia. Ut ait Remigius. Et secundùm Chrysostom. Primò resurgent & resuscitatos Angeli congregabunt, congregatos autem rapient nubes, & hæc omnia in instanti
Judicii re- momentô fient. In valle autem Josaphat, scilicet in aere judicabitur
cordatio. omnis homo, quia judicii discrimen erit in aere, dicente Apostolo: Simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera. De
Chrysostom. hac die sic dicit Chrysostom. Heu mihi de illa die terribili, cùm de-
habet simile ceret nos lætari, cùm hæc audiamus, sed dolemus & tristes sumus.
quidpiam. Qualibûs ergo videmus Christum oculis? Si enim Patrem aliqvis,
hom. 2. in 2. Thes. non utiq; ferret videre, conscius sibiipsi peccati in ipsum Patrem infinitè mansvetum, qualiter respiciemus Eum, tunc qualiter sustinebimus? Etenim repræsentabuntur tribunali Christi, & omnium diligens erit investigatio. Hæc Chrysost. In omni autem tentatione multum valet illam diem resurrectionis & judicii, & nobis & aliis ad mentem revocare, quia hoc præcipuè consvevit animam curare. Unde Chrisostomus. Si avari esse voluerimus, & si rapere, & si inconveniens qvid agere: confestim diem illam in mentem mittamus, & judicium subscribamus, & omnî frenô vehementiûs detinebit inconvenientem impetum hæc cogitatio, & dicamus ad nosipsos, resurrectio est, & judicium nos expectat terribile. Et si viderimus aliqvem elatum, & in præsentibus bonis inflammatum, idem semper dicamus, ostendentes qvoniam omnia hìc manent. Et si alium dolentem viderimus & contristantem, & ad illum idem loquamur, ostendentes qvoniam finem habebunt tristia. Et si pigritantem & dissolutum, rursus idem superincantemus: ostendentes ei qvoniam necesse est pigritiæ noxas dare. Sufficiens est hoc verbum omnî fermentô, magis nostram curare animam. Etenim est resurrectio præ ostiis non longè, neq: procul, adhuc autem parum qvantulumcunq; qvi venit, veniet & non tardabit, & omnes nos manifestari
Matth. 10. oportet ante tribunal Christi, & bonos & malos: hos qvidem, ut ante omnes verecūdētur, eos verò ut ante omnes clariores efficiātur, hæc igitur secundùm unamqvāq; subscribamus nobis diem. Si hæc semper revolvimus, nulla sollicitudo præsentiū nos mordere poterit: rerum etenim qvæ videntur temporanea, ea verò quæ non videntur

non

non temporanea sunt. Continuò igitur & ad ipsos loqvamur, & advicem resurrectio est & judicium, & noxæ eorum qvæ gesta sunt. Et ne irritemus DEUM, sed audiamus Eum dicentem. *Timete Eum qui potest & corpus & animam perdere in gehennam:* ut propter timorem facti molliores, & à perditione hac eruti digni efficiamur Regnô Cœlorum. Hæc Chrysostomus.

DE ELECTORUM CONSOLATIONE,

Ex appropinquante redemptione, & de similitudine ficulneæ.

CAPUT XLIV.

DEinde post præmissa contra reprobos dicta, mox ad Electorum consolationem Dominus convertit verba, quia dies judicii licèt in reprobis sit terribilis: tamen debet esse consolabilis: tunc enim ad gloriam transferentur optatam. Unde hortatur eos, dicens: *His autem*, scilicet signis prædictis, *fieri incipientibûs*, & apparentibûs scilicet cum plagæ mundi crescent: cùm terror judicii commotîs virtutibus ostendetur, cùm peccatores tabescent præ timore & expectatione malorum: vos Electi, *respicite* per fidem, id est; diligenter attendite, & mentis oculos aperite credendo & nullatenus dubitando, *& levate* per spem, *capita vestra*, id est; mentes vestras à terrenis ad Cœlestia expectatione gaudiosa erigite, & corda vestra exhilarate, ac gaudete cum lætitia qvi in tristitia fuistis: qvoniam post tribulationem horum dierum, post pressuras & terrores malorum appropinqvat redemptio vestra plena & perfecta, qvam expectatis: quia dum finitur mundus, cujus amici non estis: propè est redemptio quàm quæsistis, redemptio inqvam vestra, id est; Sanctorum. sed è contrariò appropinquabit perditio malorum: Hæc autem redemptio erit plena ab omnibus malis liberatio: tunc enim ab omnibus servitutibus, scilicet peccatorum alligatione, fomitis infectione, sensuum illectione, passionum infestatione, dæmonum tentatione, malorum hominum persecutione, necessariorum sollicitudine, & ab omnibus hujusmodi erimus liberi, qvando ponemur in libertatem gloriæ Filiorũ DEI. Hæc enim redemptio non est aliud, nisi perfecta libertas animæ & corporis, ut tunc justi dicere possint Christo illud Apocal. *Occisus es & redemisti nos DEO nostro in sangvine tuo, & fecisti nos Deo nostro Regnum.* Hoc quippe ad consolationem Electorum cedit. qvòd videant Christum venire, ut eis præmia largiatur quœ suis promisit. Sed væ vobis ambitiosis, qui primas cathedras diligitis: scilicet qui ad dignitates diligitis accedere, vel in ipsis dignitatibus diligitis perseverare: qvia tunc non erit vobis pars neq; sors in sermone isto, nec cum Electis consolatio, nam Christum Judicem venientem non libenter nec gaudenter videbitis qui nunc præesse & judices esse diligitis. Quod bene Gregorius in moralibus attestatur dicens: Nam cui esse nunc judicem libet, huic videre tunc Judicem non libet. Non dicit qvi Judex est. sed cui esse Judicem libet, animum videlicet non gradum redarguens, & ad voluntatem non ad factum vituperationem referens. Quis autem cogitare vel dicere valeat, quæ tunc lætitia bonis, & quæ tunc tristitia malis erit. Unde Gregorius. Qui DEUM diligunt, ex mundi fine gaudere atq; hilaresce te jubentur, quia videlicet Eum quem amant mox inveniunt dum transit is quem non amaverunt. Absit nempe ut fidelis quisq; qui Deum

Lucæ 21. Matth. 24. Marci 13. Rom 8. Apocal. 5. Idẽ in secundum Psalm. pænitentialẽ

videre desiderat de mundi percussionibus lugeat: quem finiri eisdem percussionibûs suis non ignorat. Scriptum namq; est. *Quicunq; voluerit amicus esse hujus sæculi. inimicus DEI constituetur.* Qui ergo appropinquante mundi fine non gaudet, amicum se illius esse testatur, ac per hoc inimicus DEI esse convincitur. Ex mundi enim destructione lugere eorum est, qui radicem cordis in ejus amore plantaverunt, qui sequētē vitam non quærunt. Hæc Gregorius. Dicit autem hæc ad discipulos, non tanquam ad eos qui durare deberent in vita ista usq; ad mundi terminum, sed quasi uno corpore existente ipsis & nobis & posteris usq; ad consummationem mundi credituris in Christum. Quamvis ergo diem illam nemo sciat: proximam tamen esse dubitare non poterit, postquam tanta & talia signa fieri incipient. Cujus rei gratiâ subdit parabolam, id est; similitudinem ad propositum congruam, de ficulnea & aliis arboribus. Sicut enim ex pullulatione & fructu foliorum & florum in arbore prope esse æstas agnoscitur ita ex ruina mundi quæ fructus ejus est, & signis prædictis, propè esse cognoscitur adventus Judicis, & Regnum DEI quæ æstas erit justis ex hyeme, & peccatoribus hyems ex æstate. Secundùm Chrysosto. Plùs de ficu qvàm de alia arbore similitudinem ponit, quia penè post omnes arbores vernat, & sic magis è vicino æstatē nūciat. Vel similitudinem à ficu sumit, quia illa si mala est, mala est valde, & si bona est, bona est valde: sic judiciū valde malum est, malis & valde bonū est justis. Vel quia dulcedo ficus dulcedinē futurorū significat gaudiorū. Hac similitudine (secūdū Gregreg.) despiciēdus mundus ostēditur, cujus fructus ruina est, qvia ad hoc crescit ut cadat, ad hoc germinat; ut quæcunq; germinaverit cladibus cōsumat. Moraliter homo arboribus in hoc assimilatur, quia sicut arbores post hyemem fructificant, & æstate fructus colligitur. sic homo post tribulationem fructum habet, qui per tollerantiam passionum acquiritur, & hìc fructus in æstate claritatis æternæ colligitur. Et convenienter Regnum DEI comparatur æstati. Primò, quia æstas est tempus lucidum, sic Regnum Cœlorum. Secundò, quia æstas est tempus fructiferum, sic in Regno Cœlorum. Tertiò, quia æstas est tempus jucundum: sic Regnum Cœlorum. Quartò, quia est tempus tranquillum: sic in Regno DEI cessabit nubilum tribulationum. Et confirmans præmissa assertione certificatoria subjungit: *amen*, id est; verè *dico vobis*: *quia non præteribit generatio hæc*, id est; non deficiet hæc sexta ætas omnium hominum malorum & bonorum, hoc est genus humanum, vel specialiter generatio hæc scilicet judæorum, quæ non deficiet ex toto, quia potest opprimi & dispergi, non tamen destrui & annihilari ob memoriam Crucifixi, vel generationem Christianorum dicit Ecclesiam, volens discipulos consolari, ne crederent quod in illis temporibus fides deficeret, *donec omnia*, quæ circa Christi adventum prædicta sunt *fiant*: & fuerint consummata. Vel secundùm Chrysost. Donec impleatur omne mysterium vocationis Sanctorum: quia quātùmcunq; fideles opprimantur tempore antichristi: tamen aliqui permanebunt in fide stabiles usq; ad finem mundi, ubi de prædicta die adventûs Domini nos quasi præmonendo, sic dicit Gregorius. Illum ergo diem fratres charissimi ante oculos ponite, & quidquid modò grave creditur in Ejus comparatione levigatur. Illum diem tota intentione cogitate: vitam corrigite: mores mutate: mala tentantia resistendo vincite, perpetrata autem fletibûs punite. Adventū namq; æterni Judicis tantò securiores

Jacob. 4.

Ficulnea similitudo.

Chrysostomus hom. 78. in Matth.

Gregorius hom. 1. in Evangelia.

Moraliter.

Chrysostomus hom 78. in Matth.

Greg. hom. 1. in Evan.

dies judicii

riores quandoq; videbitis: quantò nunc districtionem illius timendo prævenitis. Hæc Gregorius. Et addit quandam protestationē ad assertionem præmissorum, dicens: *Cælum*, scilicet non æthereum, sydereum, sed aereum, à quo & aves Cœli & nubile Cœli cognominantur: hoc est inania hæc & nubilosa ventosi aeris spatia, *& terra transibunt*, id est; suô modô mutabuntur: scilicet quò ad mutationem qualitatis, & ejus quam nunc habent imaginis: non quò ad destructionem substantiæ, secundùm quam subsistent sine fine, quia quò ad qualitatem in meliùs commutabuntur, & formâ priori depositâ innovabuntur, ut dicatur Cœlum novum, & terra nova: præterit enim hujus mundi figura, sed quò ad substantiam & essentiam semper manebunt immobilia. *Verba autem mea* fundamentum æternæ veritatis habentia, hoc est verborum sententiæ *non transibunt*, sine effectu impletionis: sed sicut dicuntur, sic sine ulla diminutione implebuntur. Ac si diceret: Ecce quanta est stabilitas verborum meorum, quia faciliùs est ea quæ videntur esse valde stabilia & durabilia destrui, quàm verborum meorum qvæ videntur per prolationem transire aliquod decidere. Faciliùs est quòd tota natura subvertatur: quam quod intellectus verborum meorum effectu non compleatur. Plus enim repugnat Divinæ veritati à veritate verba sua deficere, quam quodcunq; creatum in nihilum redigi. Augustinus distingvit triplex Cœlum. Primum aereum, in qvo aves volitant. Secundùm æthereum in quo sydera stant. Tertium empyreum, in quo DEUS & Sancti habitant. Primum transibit, non quidem secūdū substātiā, sed secūdū qualitatē: quia innovabitur & deputabitur per ignem. Secundum etenim transibit, quia à motu cessabit, & habebit claritatem quam habet sol: & soli dabitur alia claritas, & lunæ similiter. Cessabit ergo motus Cœli & transmutatio in elementis, quia ista ad complendum numerum Electorum sunt ordinata: & ideo istô completô in judicio cessabunt, sicut ad quæ sunt ad finem, habito fine cessabunt. Moraliter circa hoc nota quòd quia mundus iste quantum ad omne sui appetibile transit, quia secundùm Joannem, *mundus transit, & concupiscentia ejus*: hinc est quod quicunq; his mundanis adhæret, ille est in continuo, transit cum ipso mundo. Et præcipuè triplicem facit transitum miserabilem. Primò à culpa in culpam. Secundo, de culpa in pœnam. Tertiò de pœna in pœnam. Boni autem fugientes mundum & ea quæ in mundo sunt faciunt triplicem transitum commendabilem. Primò quidem transeunt à culpa ad pænitentiam. Secundò, à pœnitentia ad sapientiam. Tertio, à sapientia ad vitam æternam. Qui hunc triplicem facit transitum, ille est verus Hebræus: & hìc celebrat verum Pascha vel Paschæ, quod est transitus Domini. Moraliter etiam nota quòd sicut transitus Cœli & terræ corporalis ponitur in argumentum adventûs Christi in judicium, sic transitus Cœli & terræ spiritualis est argumentum adventûs Verbi æterni in mentem. Unde sciendum quòd per Cœlum & terram quæ sunt extrema mundi corpora, possunt intelligi anima rationalis & corpus quæ sunt duo extrema: scilicet spiritualis & corporalis natura. Igitur adveniente Verbo æterno in mentem, *Cælum & terra transibunt*, id est; ultra ibunt, quia scilicet extrà vel supra communem hominum statum elevabuntur & innovabuntur: hoc enim efficit Ejus adventus in nobis quòd innovabimur, tam secundùm animam, quàm secundùm corpus, ut exuentes veterem hominem cum actibus suis, induamus novum hominem,

Cælum aereum.

1. Cor. 7.

Verborum DEI stabilitatis.

Augustinus de cognitione vera vita c. 43.

Cælū triplex

Cælorum transitus.

Motûs Cæli cessatio.

Moraliter.

1. Joann. 2.

Transitus mundanorum, & devotorum.

Ad Eph. 4. nem, qui secundùm DEUM creatus est. Renovabitur autem homo secundùm animam per reformationem imaginis deformatæ vetustate defectuum culpabilium, ad quam reformationem imaginis deformatæ anima pervenit triplici transitu. Nam primò transibit, ab oblivione memoriæ, ad acquirendam Verbi æterni præsentiam per jugem memoriæ recordationem. Secundò, transibit ab obfuscatione intelligentiæ, ad contemplandam Sapientiam per luculentam intelligentiæ perscrutationem. Tertiò, transibit à torpore ignaviæ, ad degustandam Ecclesiæ dulcedinis affluentiam per ardentem amoris inhæsionem. Secundùm corpus etiam homo innovabitur triplici transitu. Primò corpus transibit à carnalium oblectatione ad sensualitatis debitam suppressionem: ut videlicet corpus quantum ad appetitum animalem & sensitivum, sit subjectum imperio rationis. Secundò, transibit à sensibilium divagatione ad similium corporalium & specierum imaginabilium quietationem. Tertiò, transibit à passionum molestatione ad pœnalitatum & afflictionum æquanimem tollerationem. Igitur quoniam sic Cœlum & terra in nobis transierunt, certissimum argumentum est quod Verbum æternum nullatenus nos transivit, sed amorosè in mentem nostram declinavit. In quocunq; enim homine Cœlum & terra, id est; anima & corpus transierint per gratiæ innovationem, illum Verbum æternum non transibit: imò ad DEUM venit per mentalem Ejus conceptionem. Et quia ad præcavendum tanta mala supra tacta, necessaria est digna præparatio: ideo generalem subdit admonitionē, dicens: *Attendite vobis*, id est; diligenter cavete, *ne graventur corda vestra*, id est; deorsum premantur ad vitia: ita quod levare non possitis capita vestra in crapula & ebrietate & curis hujus vitæ, id est; ex superfluitate cibi & potûs, & superflua terrenorum sollicitudine. Crapula nempe sensum ligat, cura sæcularis sensum distrahit & suffocat: *& superveniat in vos* repentina dies illa, scilicet judicii, *& repentinus interitus* vos auferat nescientes: & ideo hæc vitanda sunt & cavenda. *Tanquam laqueus enim*, scilicet insperatus quòd evadi nullò modò poterit, & perpetuò retinens quòd semel ceperit, *superveniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ*, id est; qui delectabiliter & per amorem quiescnnt in terrenis, & hujusmodi illecebris. Peccator nempe primò capitur laqueô culpæ, sed tandem capietur laqueô pænæ. Sancti quidem transeunt super terram, tanquam hospites, & peregrini: sed mali sedent & quiescunt in terra, tanquam cives & domestici. Unde Theophilus. Capiet nempe dies illa sedentes in superficie, quasi impræmeditatos & inertes. Quotquot verò sunt solertes & agiles ad bonum, non sedentes & otiantes in terrenis, sed surgentes ab eis sibi dicentes: surge, vade quoniam non est hìc tibi requies: talibus non est illa dies ut laqueus & discrimen: sed ut dies festivus. *Beda in cap. 21. Lucæ.* Unde Beda. O! stultam præsumptionem cordis humani, quæ lamētabilē finē cupiditatis, ebrietatis, & crapulæ, nec ipso Judice contestante prævideat, sed edictū Regis æterni in more servi nequam, postquam didicerit spernat. Et certè si quis nobis peritus ac sapiens Medicus præciperet, attendite, inquiens, vobis ne quis, verbi gratiâ de illius herbæ succo avidiùs sumat: quod si fecerit, repentinus ei superveniet interitus: quantòquisq; studiô præmonētis Medici mandata servaret, ne videlicet vetitum gustando periret: ac nunc animarum simul & corporum Salvator, ac Dominus jubet ebrietatis herbam & crapulæ vitandam: nec non & curarum sæculariū sollicitudines, ut

Animæ transitus.

Corporis transitus.

Laqueus peccatorum.

Credendum Deo ut Medico.

ut mortiferos ſuccos eſſe cavendas: & quanti tamen noſtrum his non ſolùm ſautiari, ſed etiam conſumi non timent? Nulla credo alia cauſa, niſi quia fidem quam medici prœbent dictis, DEO præbere contemnunt. Si nempe credidiſſent, credendo utiq; timerent: timendo autem imminens periculum caverent. Unde & Chryſoſto *Chryſoſtom.* Si dixero tibi abſtine te à deliciis, & jejuna: non facis, quia non cre- *ſermon. de* dis. Si ægrotanti tibi medicus dixerit, abſtine te ab hoc, obaudis: *jejunio.* quia credis te ſalvandum ſi ſervaveris. Et frequenter illud amas quod manducare vetaris, & vincis deſiderium ventris, propter deſiderium ſanitatis. Multò magis jejunare poteras, ſi crederes jucunditatem illam futuram. Hæc Chryſoſtomus. Major inſania non poteſt eſſe, quàm mortem animæ non formidare. Quia (ut ait Chryſoſtom. Quantò pretioſior eſt anima quàm corpus, tantò miſerabilior perditio animarum quàm corporum. Deinde monet omnes, dicens. Vigilate itaq; omni tempore, non vigiliâ ſensùs: quia nullus poſſet hoc ſuſtinere, ſed vigiliâ intellectûs, de qua in canticis dicitur: *Ego dormio, & cor meum vigilat*: & omni tempore orantes, non *Cantic. 5.* quod oratio ſit ſemper continua, quia oportet eam ſæpe interrum- *Theſſ. 5.* pi ſomnô, & aliîs neceſſitatibûs corporis: ſed continuitas intelligitur quod non interveniat mortale peccatum impediens ipſius effectum & opus bonum: & ideo ſubditur ut digni habeamini fugere, id eſt; cavere ſalubriter omnia iſta quæ ventura ſunt, & ſtare ſecuri in judicio ante Filium hominis, ſedentis ſcilicet ad judicandum: id eſt; coram Chriſto in forma humana judicante, quia illi qui tunc invenientur ſine peccato mortali, erunt ſalvi, ut dicit Gloſſa. Hæc eſt ſumma beatitudinis: ſcilicet in præſentia Judicis ſecurum conſiſtere. Mali autem cadent ante Eum ita quod ampliùs non reſurgent: quia pænam quamlibet mallent ſuſtinere, quàm ipſum videre. Ubi Auguſtinus. Hæc intelligitur illa fuga, quæ non debet fieri in *Auguſtinus* hyeme, vel in ſabbatho. Ad hyemem pertinent curæ hujus vitæ, *lib. 2. de con* quæ triſtes ſunt velut hyems: ad ſabbathum verò crapula & ebrie- *ſenſu Evan-* tas, quæ carnali lætitiâ, luxuriâq; cor ſubmergit atq; obruit, quòd *gel. c. 77.* malum ſabbathi nomine ſignatur: quia illo die judæi deliciîs affluunt, dum ſpirituale ſabbathum ignorant. Et ſecundùm Hieronym. *Hieronym.* Omni tempore opus eſt vigilia mentis ante mortem corporis, ut *in cap. 13.* in præſentia ſummi Judicis conſiſtamus. Hoc enim eſt noſtra bea- *Marci.* titudo. Ubi Beda: Qui ante Filium hominis ſtare: Ejq; (juxta A- *Beda in cap.* pocal. Joannis) die noctuq; in templo Ejus ſervire deſiderat, nec *21. Lucæ.* ab Ejus aſpectibus in ignem æternum maledictus abiici: non ſolùm ab illecebris ſæcularibus caſtigari, ſed & orare & vigilare, & hoc non quibûsdam diebûs, ſed omni tempore facere debet. Juxta quod Pſal. ait. *Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus ejus in ore meo:* *Pſalm. 33.* ſic namq; merebitur habitare in domo Domini, & in ſæculum ſæculi laudare illum. Hæc Beda. Cur autem monuit ut vigilemus & ſolliciti ſimus, declarat protinus cum ſubdit: Neſcitis quoniam tempus ſit: ſcilicet judicii, ſive mortis, propriæ. Et quia *Filium ne-* dixerat Dominus adventum, & Regnum ſuum propè eſſe: ne diſci- *ſcire diem* puli æſtimarent quod ex ſignis prædictis poſſet dies & hora ſciri, de- *judicii.* terminatè ſubjungit: De die autem illa & hora, ſcilicet quando ad judicium veniet, nemo in Eccleſia, id eſt; nullus hominum ſcit determinatè, neq; Angeli Cœlorum ſciunt: quia non eſt de pertinentibus ad beatitudinem: neq; filius ſcit, niſi ſolus Pater. Secundùm plures Doctores intelligendum eſt quòd homo, vel Angelus, nec ſibi,

nec aliis scit diem judicii, sed Filius in Patre scit, sibi quamvis aliis
Scire in Deo nescit, id est; nullum scire faciat. Pater autem solus scire dicitur,
quia solus facit Filium scire. Nota quidem est hæc regula loquen-
Deut. 13. di, ut ibi: Tentat vos DEUS ut sciat: id est; scire vos faciat, si diligi-
Genes. 22. tis DEUM. Et ibi. Non cognovi quoniam times DEUM, id est;
nunc feci ut cognosceres. Ut non dicitur dies lætus quia lætos fa-
cit: & frigus pigrum, quia pigros reddit sic dicitur filius nescire, vel
scire nobis quibus missus est, quæ scire vel nescire nos facit: scit itaq;
in se, & sibi non nobis. Unde per hoc quod dicitur: Nisi solus Pa-
ter, à quo Fons omnis cognitionis est, non excluditur Filius vel Spi-
ritus Sanctus, qui in eodem Fonte habitant, sed magis includuntur,
Dies judi- quia una est trium Personarum notitia. Sicut ergo principium mun-
cii cur igno- di à solo DEO fuit præcognitum, quia mundus immediatè ab ipso
tus. factus est: ita & finis mundi soli DEO est cognitus & homini Christo
revelatus, ad quem pertinet judicare de omnibus. Nobis autem
Hieronym. hoc vult esse cælatum, quia secundùm Hieronymum: Non expedit
homil. 78. nobis, immo non expediebat Apostolis scire diem & horam illam ju-
in Matth. dicii, ne pigriores simus, sed semper incerti de temporibus futuris,
& adventûs Judicis: sic quotidie vivamus, cum timore & semper
vigilemus solliciti, quasi in proximo, & altera die judicandi simus, ac
pendulæ expectationis incerto, semper Eum credamus futurum quē
ignoramus quando venturus sit. Signa quidem appropinquationis
adventûs Ejus, scire possumus & debemus, sed diem præcisum nesci-
Chrysost. hō. mus. Ubi Chrysosto. Ecce senectutis signa cognoscimus: diem au-
50. operis tem ultimum ignoramus: sic & labentis sæculi signa scimus, finem e-
imperfecti jus non agnoscimus. Sicut enim quando videmus hominem senem,
Senii utri- scimus quia propè moriturus est: quando autem, nescimus: sic &
usq; mundi cùm mundum perturbatum videmus, casurum cognoscimus, diem
comparatio. autem ignoramus. Unde & August. Finis quidem sæculorum est
Augustinus ætas sexta mundi, videlicet ab adventu Domini usq; in finem sæculi.
lib. 83. Senectus verò tantùm temporis solet tenere, quantùm omnes æta-
Quæst. 58. tes cæteræ. Nam cùm annô sexagesimô senectus dicatur incipere:
& hominis vita possit usq; ad annos centum viginti pervenire, ma-
nifestum est solam senectutem, tam longam quàm omnes ætates pri-
ores esse posse: frustra igitur annos qui remanent huic sæculo co-
naremur diffinire: omnium enim de hac re calculantium digitos &
Actor. 1. peritiam numerandi resolvit, & quiescere jubet, qui ait: *Non est
vestrûm nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Hæc
Augustin. Non est quippe nostrum nosse tempora ultrà quàm re-
velatur vel traditur per scripturas: quia hoc est præsumptionis. Sed
secundùm scripturas nosse, est eruditionis: quamvis ergo revelatum
fortè fuit alicui tempus adventûs antichristi, non tamen sequi-
Tempus re- tur ut sciat de die judicii. Nescitur enim quantô interstitiô post
surrectionis antichristum futurum sit judicium.. Quia licèt scriptum sit, quòd
Generalis. quadraginta dies dabuntur Sanctis ad pœnitendum post antichristum:
nescitur tamen utrum statim post illos dies quadraginta futurum
sit judicium. Creditur tamen quòd nocte Resurrectionis Domini-
cæ erit generalis resurrectio: scilicet in nocte Paschæ. Ideo secun-
dùm Isidorum: In primitiva Ecclesia fideles tota nocte illa vigila-
bant, quasi Judicem expectantes. Quô autem annô dies iste ven-
turus sit, penitus ignoramus. Istud verò quòd hic ad literam ex-
ponitur, de die judicii generalis moraliter potest intelligi de die ju-
dicii particularis, qui est dies mortis cujuslibet hominis, diem nempe
mor-

mortis suæ nullus scit, nisi DEUS sibi revelaverit: & ideo est nobis vigilandum de hac die, sicut de illa sollicitè cogitandum: quia qualisquisq; exierit de hoc mundo, talis præsentabitur etiam in futuro judicio.

DE DIE DOMINI JUXTA EXEMPLUM NOE,

Vel Loth subitò venturo, ac de uno assumpto, & alio relicto.

CAPUT XLV.

POst hæc declarat incertitudinem diei Domini· *introducens* terrorem insperati diluvii, & hortans ut vigilemus & nos præparemus bene operando, ne dies Domini inveniat nos imparatos. In hac autem comparatione temporis judicii, & ipsius diluvii implicantur duo judicia generalia: unum quod præcessit, scilicet per aquam in diluvio: aliud quod futurum est, scilicet per ignem in generali incendio. Ponitur ergo comparatione, quantùm ad incertitudinem utriusq; quò ad tempus determinatum, & etiam quò ad in credulitatem multorum carnalium. *Sicut enim in diebus Noë*, eo fabricante arcam, & prædicante diluvium futurum. *Erant homines comedentes & bibentes*, ac matrimonia facientes, id est; gulæ, & ebrietati, ac luxuriæ dediti, & sine timore lascivientes securi, & eis credere nolentibus, ac vanitatibus vacantibus, & nihil timentibus, subitò veniens *diluvium* submersit & *perdidit omnes*, præter Noe & cum eo in in arca existentes, sic & circa diem judicii hominibus, vacantibus voluptatibus & vanitatibus, ac in securitate existentibus, & de nullo timentibus, adventus Christi subitò, & insperatè veniet, & omnes quos reperiet extra arcam, id est; Ecclesiam, perdet & condemnabit, sed in Ecclesia per fidem, & operationem existentes, custodiet & salvabit. Ut dicit Beda: Non hìc conjugia, vel alimenta damnantur, sed immoderatus licitorum usus arguitur. Neque enim quia hæc agebant, sed quia his se totos dedendo DEI judicia contemnebant, aquâ perierunt. Hæc Beda. Interitus quidem illorum erat subitaneus, non quia ante minimè nuntiatus, sed quia à nullo creditus. Unde Maximus Episcopus: Noe & si tacebat voce, opere loquebatur, si silebat lingvâ, fabricatione clamabat: Nam utiq; cùm operaretur opus novum, & nulli aliquando compertum, admonebat cunctos novis periculis, nova tabernacula præparari: loquebatur ergo opere, & dicebat illud Evangelicum Domini dictum: Si mihi non creditis, operibus credite. Hæc Maximus, Sed perversi homines arcam in tot annis constructam videntes, sine dolore lætabantur: nihil futurorum prævidentes, & judicia DEI contemnebant: non evigilantes, sed in malitiis dormientes, & subitò à diluvio absorpti sunt, & repentinus interitus tulit omnes in magna securitate existentes, & nihil timentes. Sic Domino fabricante arcam Ecclesiæ, extra quam non est salus, prædicatur adventus Domini ad judicium inopinatus. Multi quoq; hoc tempore pœnitentiam agentes, & exempla pœnitentiœ aliis ostendentes, & si tacent voce tamen cùm Noe loqvuntur opere, dicentes: *Si nobis non creditis, vel operibus credite.*. Sed reprobi contemnentes lasciviunt, & in die quâ non putant venit Dominus, & perdet eos. Et cùm dicent pax & securitas, quasi securi existentes, & de nullo timentes, veniet super eos repentinus interitus: & non effugient tribulationem imminentem. Ubi Beda: Mysticè autem Noe arcam ædificat: cùm Domi-

Matth. 24. et Lucæ 17.

Judicium per aquam & ignem.

Beda in cap. 17. Lucæ.

Licitorum immoderatus usus damnatur.

Joann. 10.

Beda ibidem

minus Ecclesiam de viris fidelibus, quasi lignis levigatis adunando construit- quâ perfectè consummatam ingreditur, cùm hanc in die judicii præsentiâ suæ visionis æternûs Habitator illustrat. Sed cùm arca ædificatur, iniqui luxuriantur: cùm verò intratur intereunt, quia qui Sanctis hic certantibus insultant, eis illic coronatis æterna damnatione plectentur. Hæc Beda. Sic multi de morte sua non cogitant, quamvis certitudinaliter sint morituri, & freqventer venit mors, quando nullum timetur periculum: subitus enim erit adventus Filii hominis ad judicium generale, vel particulare venientis.

Chrysost. hõ. 50. Operis imperfecti. Unde Chrysost: Et quid mirum si periturum mundum audiunt, & non credunt. Ecce morituros se esse quotidie audiunt homines, quotiens mortuos alios vident, & tamen non credunt se morituros. Si enim crederent se morituros, non facerent ea pro quibus moriuntur morte digna. Si ergo illud quod quotidie fieri vident in aliis, in se futurum esse non credunt: quomodo illud crederent futurum, quod adhuc nunquam factum est? Hæc Chrysosto. Hoc idem

Similitudo de Loth sumpta. etiam ostendit ex similitudine facti in diebus Loth. Similiter enim sicut tunc factum est, scilicet quòd impii igne & sulphure perierunt: sic impii in die adventûs Christi peribunt. Quia homines illius temporis edebant & bibebant. Ecce peccatum voluptatis: emebant & vendebant, ecce peccatum cupiditatis: plantabant & ædificabant, ecce peccatum nimiæ securitatis, & in securitate erant usq; in diem illam quâ *exiit Loth à Sodomis*; quâ Dominus *pluit ignem*, contra immoderatum ardorem: *& sulphur*, contra fœtorem: *de Cœlo*, scilicet

Beda in cap. 17. Lucæ. aereo, *& perdidit omnes* illos, & adjacentes Civitates. Ubi Beda. Prætermissô Dominus illô maximô, & infandô Sodomorum scelere: sola ea quæ vel levia vel nulla putari poterant delicta commemo-

Licitorum immoderatus usus. rat, ut intelligas illicita quâ pœnâ feriantur, si licita & ea sine quibus hæc vita non ducitur, immoderatiùs acta, igne & sulphure puniuntur. Hæc Beda. Si quando Filius hominis revelabitur, qui modò occultatur, scilicet in adventu suo futuro, erunt homines in securitate, nihil timentes de futuro judicio usq; ad tempus illud, quô Christus in humanitate gloriosa videbitur veniens ad judicium veniet enim quando homines non advertent periculum. Secun-

Chrysostom. hom. 78. in Matth. dùm Chrysostom. Hoc totum dixit, ostendens qualiter repentè veniet & inopinantè, & pluribûs lascivientibûs, & sine sollicitudine existentibûs. Ubi Beda: Pulchrè dicit, revelabitur: quia qui inte-

Beda in cap. 17. Lucæ. rim non apparens omnia videt, tunc apparens omnia judicabit: apparebit autem judicaturus eô maximô tempore, quô cunctos judiciorum ejus oblitos huic sæculo conspexerit esse mancipatos, quia licèt mundi terminus olim præfinito sit venturus in tempore: frigente tamen circa finem charitate multorum, tanta crebrescet humani generis iniquitas, ut meritò debeat cum ipso, quem inhabitat orbe deleri. Nam & nunc quidem innumeros adeo commessationi & ebrietati, emptioni & venditioni, cæterisq; mundi rebus inhærere videmus, ut palam districti Judicis iram eos provocare non lateat. Sed tamen quod sine gravi mærore sapiens quisq; saltem cogitare non valet, pejora jam jamq; superventura formidamus, quod enim

Genes. 15. de una quondam peccatrice gente delenda dictum est: *necdum completa sunt. Peccata Amorrœorũ*, de tota proculdubio pravorũ massa damnã-

Beda ibidem Arcam Noe fabricat. da constat esse sentiendum. Mysticè secundùm Bedam. Loth qui interpretatur declinans, est populus Electorum, qui dum in Sodomis, id est; inter reprobos ut advena moratur, quantum valet eorum scele-

ſcelera declinat. Exeunte autem Loth de Sodoma, perit: quia ſecundùm Chryſoſtomum. Quamdiu ſunt homines fideles, ſtat iſte mundus, & cùm Sancti de mundo deficiunt, eſt utiq; caſurus: ſicetiam egredientibûs Iſràëlitîs de Ægypto, exterminatus eſt Ægyptus. Hæc igitur prædicta audientes timeamus actus noſtros, & ab otio ac laſciviis à modò abſtinẽtes, & de præteritis pœnitẽtiã agentes, ad illã diem Domini nos ſine ceſſatione præparemus. Deinde poſt certitudinem temporis judicii, oſtendit incertitudinem ſalutis judicandorum, ne quis de ſuo ſtatu præſumat, vel ſe elevet, quia in omni ſtatu erunt aliqui Electi, & aliqui reprobi. *Tunc* enim in illa nocte tribulationis, quia antichriſtus hora tenebrarum eſt, & ſimiliter in nocte mortis *duo erunt in agro*, id eſt; in agricultura plantationis, qui præſunt Eccleſiis, & operantur in Eccleſiæ miniſterio tanquam in agro DEI, ut ſurgat & proficiat meſſis hujus agri Dominici, *unus aſſumetur*, ſcilicet ad gloriam, ut Prælatus bonus & utilis: *alter relinquetur* ad pœnam, ſcilicet Prælatus malus & inutilis. Item *duo erunt molentes in mola* id eſt; in exercitio actionis, quæ in modum molæ volvitur ſollicitudinibû s, & pertinet ad populos qui fæminarum nomine deſignantur, quia tanquam infirmi à propoſitis reguntur, *unus aſſumetur* ad gloriam, ſcilicet juſtus, *alter relinquetur ad pœnam*, ſcilicet injuſtus. Item *duo erunt in lecto*, id eſt; in quiete contemplationis, qui otium & quietem eligunt: & neq; negotiis Eccleſiaſticis, neq; ſæcularibus occupati: ſed velut ad hæc infirmi ſecedunt ad otium & quieti eſſe diligunt: non ſe magnis actionibus committentes, & quodammodo in ſtatu infirmitatis DEUM rogantes *unus*, ſcilicet bonus: *aſſumetur* ad ſalutem: *alter* ſcilicet malus relinquetur ad damnationem. In quolibet ergo iſtorum ſtatuum oſtenditur aliquos eſſe Electos, & aliquos reprobos: in quolibet nempe ſunt boni & mali. Quia ſecundùm Auguſtin. In omni conditione, & gradu optimis mixta ſunt peſſima. Et qui boni fuerint aſſumẽtur ad gaudia æterna ubi eſt Chriſtus: quia *ubi eſt corpus* id eſt; Dominus in corpore ſc. Chriſtus, qui eſt homo corporeus & aquilarũ, id eſt animarũ Sãctorũ præda: *ibi congregabuntur & aquilæ*: ſpirituales in corpore ſc. Sancti & Electi, qui Ejus paſſionẽ humilitatẽq; imitãdo, tãquã de ejus carne ſaturãtur: quorum per reſurrectionem, ut aquilæ Juventus renovabitur: mali verò cum diabolo ad pœnam æternam relinqventur. Et ideo ut dicitur in Oſea: *Conſolatio abſcondita eſt ab oculis meis, quoniam ipſe inter fratres dividet.* Cùm ergo dicitur quod de agro, & de mola, & de lecto unus aſſumetur, & alter relinquetur: non de duobus hominibus dictum eſt, ſed de duobus generibus affectionum. Nec alia videntur eſſe genera hominum, quibûs conſtat Eccleſia, quàm iſta tria habentia binas differentias, propter aſſumptionem & relictionem. Unde Chryſoſto. Quando juſti quidem aſſumuntur, peccatores autem relinqvuntur: omnes juſti in uno homine figurantur, & omnes peccatores in uno. Videat unusquiſq: modò qualis ſit, & talem ſe faciat quòd debeat aſſumi, & non relinqui: quia boni tantùm aſſumentur, mali verò relinquentur. Hi autem tres ordines, quò ad ſalvandos, ſignificantur per tres viros qui ſalvaverunt animas ſuas, & quos ſolos liberandos Ezechiel Propheta prænuntiat, ſcilicet Noe, quòd ſignificat ſtatum Prælatorum, per quos Eccleſia regitur ſicut per illum in aquis arca gubernata eſt, quæ figuram Eccleſiæ geſtabat. Et Job, per quem ſignificatur ſtatus activorum: qui uxorem, & filios, & amplas terrenarum copias habuit, &

Chryſoſt. hõ 1. Operis imperfecti.

Oſea 13.

Chryſoſtom 9 hom. 50. Operis imperfecti.

Ordines ſalvandorum tres Noe.

Job.

Daniel. curam domûs propriæ exercuit. Et Daniel vir desideriorum: per quem significatur status contemplativorum, qui nuptias contempsit, & cælibem vitam elegit, & in aula Regia abstinentiæ deditus fuit. *Clerici negotiatores.* De Clericis verò qui negotia sæcularia, & causas civiles tractant, dubitari potest, sub qvo horum statuum comprehendi possint & debeant. Et quia ut dictum est supra, incerta est dies Domini, & de die illa nemo hominum scit: & ut jam visum est, incertitudo est salutis in quocunq; statu quis fuerit. Ideo ex præmissis concludit, ne torpeamus in peccatis dormitando, sed solliciti simus, & vigilemus contra mortis incertitudinem, bonis operibus jugiter insistendo dicens: *Vigilate ergo* & semper in sollicitudine sitis, *quia nescitis quâ horâ*, vel in mane pueritiæ, vel in tertia juventutis, vel in sexta senectutis, vel in sero senii *Dominus vester venturus sit* ad judicium particulare, in cujuslibet morte. sive ad judicium generale in resurrectione: ne cùm venerit subitò & ex insperato, dormientes nos *Eccles. 9.* inveniat & imparatos. Unde Ecclesiast. *Nescit homo finem suum: sed sicut piscis capitur hamô, & sicut avis comprehenditur laqueô, sic homo capitur in tempore malo.* Unde & Bernard. Nihil morte certius & ni- *Bernardus ad milites templi.* hil horâ mortis incertius. Nam nescimus quomodo, aut quando, aut ubi moriemur, quoniam mors ubiq; expectat nos. Idcirco debemus esse parati: ut cùm corpus revertetur ad terram, de qua sumptum est, Spiritus redeat ad DEUM qui misit illum. Unde etiam Gregorius. Nemo in hujus vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Quia enim adhuc hodie licèt bene agere, scimus: utrum *Chrysost. hō. 51. Operis imperfecti.* cras liceat ignoramus. Unde & Chrysosto. Qua ratione ab unoquoq; homine absconditus est dies mortis ipsius videlicet ut semper benefaciat, semper mortem suam sperans: eadem ratione & ab omnibus hominibus absconditus est dies adventûs Christi, videlicet ut non una generatio salvetur sciens adventum Ejus, sed omnes dum in- *Timenda hora mortis et judicii.* singulis quibusq; generationibus advẽtus Ejus speratur. Hæc Chrysostom. Quia ergo tempus judicii, & etiam mortis est incertum: ideo debemus semper esse parati ad ipsum expectandum: & semper esse in continua sollicitudine ne improvisi inveniamur in morte. Unde *Bernardus sermon. 26. in cantica* Bernardus contra negligentes se parare. Miser quare omnî horâ te non disponis? Cogita te mortuũ, quẽ scis de necessitate te moriturũ: distingve qualiter oculi vertentur in capite: venæ rumpentur in corpore, & cor scindetur dolore. Hæc Bernard. Habeamus, igitur in memoria: quia mundus fallax, vita brevis, finis dubius, exitus horribilis, Judex terribilis, pœna interminabilis: & hæc semper nos ter- *Basilius Orat. 3. de peccato.* reant, & ad vigilandum inducant. Unde Basilius: Semper ante Oculos tuos versetur ultimus dies. Cùm diluculò surrexeris, ne ad vesperam te confidas pervenire. Et cùm quiescens lectulò membra tua composueris, de lucis non confidas adventu: & facillimè poteris refrenari ab omnibus vitiis. Semper cor tuum cœlestia promissa meditetur, ut ipsa te ad virtutis viam provocent. Esto nunc talis in operibus tuis, qualem te vis futurum postmodum. Hæc Basilius: Hæc itaq; scientes, & illam diem semper suspectam habentes: faciamus nunc de nobis ipsis judicium, præoccupando faciem Domini in confessione & justitia: perficiendo dignos fructus pœnitentiæ, ut *Bernardus sermo. 55. in cantic.* DEUM nobis propitium inveniamus & benignum. Unde Bernardus. *Si nosmetipsos dijudicaverimus, non utiq; judicabimur.* Bonum judicium quòd me ab illo districto Divinoquè judicio subducit & abscondit, prorsus horreo incidere in manus DEI viventis; volo vultui iræ ju-

dicatus præsentari non judicandus. Judicabo proinde mala mea, judicabo & bona. Mala melioribûs curabo corrigere actibûs, diluere lachrymîs, punire jejuniîs, cæterisq; Sanctæ laboribûs disciplinæ. In bonis de me humiliter sentiam, & juxta præceptum Domini servum inutilem me reputabo: qui quod facere debui tantum, feci scrutabor ego vias meas, & studia mea, quòd Is qui scrutaturus est Hierusalem in lucernis, nihil in scrutaturum in me, sive indiscussum inveniat. Neq; nēpe judicaturus est bis idipsum. Unde & Chrysostomus. In propriis peccatis non erubescamus homines: sed timeamus ut oportet DEUM: qui & nunc videt quæ fiunt, & tunc punit eos qui non pœnitentiam hìc agunt. Qui nempe verecundiam hominum inspicit nunc solùm: DEO autē inspiciente non verecundatur agere aliquod inconveniens: neq; vult pœnitere & transmutari: in illo die universo orbe terrarum considerante exemplificatur. Omnia nempe ut imago tunc stabunt secundùm oculos nostros, ut per se condemnatus unusquisq; fit. De reliquo igitur, si non vult quis divulgari, quæ sua sunt in illa die sanet jam vulnera: instat enim de reliquo noxarum tempus. Simus semper parati, non semper horum potestatem habebimus. Quocirca hìc pœniteamus, ut ita propitium DEUM inveniamus secundùm futuram diem, & multâ potiamur Ejus clemētiâ. Hæc Chrys.

Numer. 1. Chrysostomo supra.

DE VIGILIA PATRISFAMILIAS,

Custodientis contra furem domum suam.

CAPUT XLVI.

DEinde probat per exemplum, quòd sit vigilandum, Magis nempe vigilandum est pro æternis quàm pro temporalibus: sed Paterfamilias horâ suspectâ de adventu furis vigilaret pro corporalibus: ergo & nos omnî horâ (quia omnis hora est suspecta) debemus vigilare pro spiritualibus: & semper esse solliciti, ut in morte inveniamur parati. Si ergo Paterfamilias sollicitus est de domo custodienda: multòfortiùs nos debemus esse solliciti de vita æterna, ne perdamus eam, quod erit, si inveniamur per gratiæ carentiam. Secundùm Chrysostom. Confundit hìc desides: quia non tantum studium faciunt pro anima, quantum alii pro pecunia, qui fures expectant ne perdant: illi nempe vigilant ut resistant furi, hi autem non vigilant ut inveniantur parati. Exponitur autem hæc similitudo, secundùm Chrysosto. dupliciter. Primò modò vocat furem, diabolum: domum, mentem: quam si intraverit per negligentiam janitoris rationis, spoliat domum illam vestimentîs justitiæ, aurô sapientiæ, argentô innocentiæ. Domum ergo suam quis sinit perfodi, cùm suggestioni consentiens virtutibûs spoliatur, & viribûs læditur. Secundùm hanc viam notantur tria de Patrefamilias videlicet scire, vigilare, & non sinere. Debet ergo scire insidias furis, id est; cognoscere prudenter: vigilare, ad sui custodiam, id est; cavere solerter: non sinere, id est; resistere fortiter, ne perfodiatur domus fossoriô diaboli, qui primò percutit suggestione, secundò fodit delectatione, tertiò perdit consensu: primum vix potest caveri, secundùm magis, tertium maximē. Aliô modô exponendo, vocat furem mortis diem: quia occultè, sicut fur: domum, corpus, januam, os, & aures, fenestras oculos. Et est sensus: *Quia si sciret Paterfamilias, quâ horâ fur veniret,* id est; mors quæ fur dicitur: & meritò, vel propter im

Matth. 24. Lucæ 12.

Chrysost: hō. 78. in Mat. Desidum & pigrorum increpatio Fur Idē hom. 51 Operis imperfecti.

provisum adventum, & occultum introitum, vel propter scrutinium, & spoliationem rerum omnium, *vigilaret utique*, ne moreretur
Psalm 33. in peccato & culpa: qvia mors peccatorum pessima: *& non sineret domum suam perfodi*, id est; cum violentia animam à corpore extra-
Idem ibidẽ. hi, sed sponte exire. Unde Chrysosto. Qvoniam animæ peccatrices in corpore qvasi in proprio domicilio delectantur, veniens cùm sententia DEI Angelus mortis perfodit corpus, & animam violenter avellit ab eo. Animæ autem justæ, qvæ non delectantur in corpore, sed qvasi in exilio ibi sunt, veniente sententia, non perfodiuntur nolentes, sed vocantur gaudentes. Unde & Gregor. Nesciente
Gregorius hom. 13. in Evangelia. Patrefamilias fur domum perfodit: qvia dum à sui custodia spiritus dormit, improvisa mors veniens carnis nostræ habitaculum irrumpit: & eum qvem dominum domus dormientem invenerit, necat, qvia dum ventura damna spiritus minimè prævidet, hunc mors ad supplicium nescientem trahit. Furi autem resisteret, si vigilaret, qvia adventum Judicis qvi occultè animas rapit, præcavens, Ei pœnitendo occurreret, ne impœnitens periret. Et iterum: Horam verò ultimam Dominus noster idcirco nobis voluit esse incognitam, ut possit semper esse suspecta: ut dum illam prævidere minimè possumus, ad illam sine intermissione præparemur. Hæc Gregorius. Deinde concludit ex prædictis, & admonet nos ut parati simus, qvia si tanta adhibetur diligentia pro custodia rei parvæ: multòmagis adhiberi debet pro custodia animæ. Unde dicit: *Ideo & vos estote parati*, sine macula cordis, oris, & operis, *quia quâ horâ non putatis*, id est; insperatè, *Filius hominis venturus est*, ad judicium particulare, in morte: vel adjudicium generale, in mundi fine. Igitur qvia nescimus diem vel horã illã unam, qvando occultè & furtim venturus sit Dominus: vigilemus non una die, vel unâ horâ, sed semper omnibûs diebûs & horîs, qvasi semper sit venturus, ne in illa die & ho-
Novissima providenda. ra dormientes & imparati inveniamur. O! qvàm felix, qvia novissima providet, qvi sibi à peccatis cavet, qvi seipsum non negligit, qvi se omni tempore ad mortem præparat & disponit, ut qvandocunq; mors venerit, paratum eum inveniat, gaudenterq; ipsum recipiat, qvasi qvi Liberatoris sui adventum desideratum expectat, di-
Philip. 1. cens cùm Apostolo: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Deinde generaliter subjungit, *quod autem vobis dico, omnibus*, scilicet præsentibus & futuris: tam Rectoribus Ecclesiæ, qvàm subditis: *dico, vigilate*, per sollicitudinem, qvam sibi qvilibet impendere debet, ut commune omnium præceptum novissimi per primos audiant. Ubi ostendit qvòd non loqvebatur tantùm discipulis, sed pro omnibus fidelibus, præsentibus & futuris. Qvamvis enim dies ille non omnes inventurus sit in hac vita: tamen ad omnes qvodammodo pertinet: videlicet, qvia tunc unicuiq; dies ille veniet, cùm venerit ei dies
Qualisquisque moritur talis judicabitur. ut talis hinc exeat, qvalis illo die judicandus est. Talis nempe præsentabitur judicio, scilicet in parte Electorum vel damnandorum: qvalis invenietur in morte, qvantum ad gratiam & meritum, vel culpam & demeritum. In qvocunq; statu qvemq; invenerit suus novissimus dies, in eo comprehendet eum mundi novissimus dies: qvoniam qvalis in die isto qvisq; capitur & moritur: talis in die illo
Novissimus dies. præsentabitur & judicabitur. Unde Augustinus, Nemo qværat novissimum diem qvando futurus sit. Sic vigilemus omnes bene vi-
Augustinus Episto. 80. vendo, ne novissimus dies cujuscunq; nostrum inveniat nos imparatos, & qvalisqvisq; hinc exierit suô novissimô die: talis invenia-
tur

tur in novissimo sæculi die: & ideo vigilare debet animô omnis Christianus, ne imparatum eum inveniat Domini adventus. Imparatum autem inveniet dies ille, quem imparatum invenerit suæ vitæ hujus ultimus dies. Ubi inveniemur, ibi judicabimur. Hæc Augustinus. Qualem ergo Dominus in morte quemq; invenerit, talem illo die judicabit, qui etiam in morte judicium suum cognoscit. Unusquisq; nempe Christianus in morte Christum videbit, & tunc cognoscet an de Electis, vel damnatis sit. Unde Lotharius: qui postmodum Innocentius Tertius est dictus, in libro de miseria conditionis humanæ, sic ait. Videat ergo tam bonus, quàm malus, antequam anima egrediatur à corpore, Christum in Cruce positum. Malus videt Christum ad erubescentiam & confusionem, ut erubescat se non esse redemptum sangvine Christi suâ culpâ exigente. Unde de malis dicitur: *Viderunt inquem pupugerunt*: quod intelligitur de adventu Christi ad judicium: & de adventu ad diem mortis. Bonus verò videt ad exultationem. Unde & Chrysosto. de Joanne Evangelista, ait: *Sic eum volo manere donec veniam*: ad obitum ipsius. Quatuor ergo leguntur adventus Christi ad homines: duo scilicet visibiles, duo invisibiles. Primus adventus visibilis fuit in infirmitate corporis, scilicet in carne. Alius adventus visibilis erit in Majestate DEI, scilicet ad judicium. Primus adventus invisibilis fit in mente justi per gratiam. Secundus adventus invisibilis est in obitu cujusq; fidelis. Unde dicitur obitus, quia obviam venit Christus. Hos quatuor adventus repræsentat Ecclesia in quatuor Dominicis de adventu non solùm numerô dierum, sed etiam ratione officiorum. Hæc Lotharius. Eja ergo advocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos converte: & JESUm benedictum, Fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende, benignum. O Clemens, O pia, O dulcis MARIA. Postquam ergo Dominus in communi nos ad indefessam vigilantiæ curam admonuit, consequenter specialem Rectoribus & Principibus in expectatione & adventu suo sollicitudinem mandat: & quòd vigilandum sit, ostendit per secundum exemplum de servo Patrisfamilias, qui sollicitus est regere domum sibi commissam, non solùm in præsentia Domini: sed etiam in absentia Ejus, ut sic veniens Dominus eum remuneret: si autem in contrariis actibus ipsum inveniat, æternaliter puniat. Unde dicit: *Quisputas es fidelis*, intentione Domino, propter Dominum serviens oves Christi non ad lucrum temporale, sed pro amore Christi pascens, *servus*, id est; humilis affectione: non suam, sed Domini gloriam quærens, *& prudens*, in officii executione: qui subditorum capacitatem, vitam, & mores discutiat, *quem constituit Dominus*, qui scilicet sit vocatus à DEO, & ipse non se ingesserit, *super familiam suam* regendam & pascendam, *ut det illis*, non subtrahat negligenter, pigritiâ, vel occasione aliâ, nec vendat symoniacè nummô, scilicet cupiditatis terrenæ, vel laudis humanæ, det inquam *in tempore opportunò*, scilicet necessitatis & tribulationis, id est; habita temporis opportunitate, non indiscretè: *tritici mensuram*, id est; cibum animæ, & corporis, scilicet Divini verbi vel exempli, vel temporalis subsidii, Electum ad usum hominum, & mensuratum pro qualitate auditorum & indigentium. Quòd autem dicit quærendo, quis putas: non est ignorantis, nec signat hæc interrogatio impossibilitatem perficiendæ virtutis: sed difficultatem, & rei raritatem: rarus est enim talis, & difficile est ista in uno invenire, non autem impossi-

Innocentius Tertiq. lib. 3 de contemptu mundi.

Zach. 21.

Joann. 11.

Adventus Christi ad homines 4.

Fidelis dispensator.

bile. Unde Theophilus. Sicut enim in dispensationibus facultatum, sive aliquis incautus sit fidelis Dominus existens: sive etiam prudens sit & infidelis, dispereunt res Domini: sic & in rebus Divinis opus est fidelitate & prudentiâ. Duo ergo, secundùm Chrysosto. expetit ab hujusmodi servo: scilicet fidelitatem, ut nihil quod Domini sui est, sibi proprium furando faciat, aut vanè consumat: & prudentiam, ut ad id quod oportet, quæ data sunt dispenset. Debet autem familiam Domini pascere magis quàm se: & dare eis cibum triplicem prædictum, secundùm mensuram, & capacitatem singulorum: & hoc in tempore, quia prædicatio neq; debet esse assidua ne vilescat: neq; nimis rara, ne subditi insolescant. Idem etiam panis esurienti quidem appetibilis est, saciato autem non multum utilis. Prælatis ergo incumbit vigilare super se, & super gregem suum, & cuilibet fideli pro modulo suo. *Beatus ille servus*, *quem Dominus* in suo adventu, *& cùm venerit* in morte ipsius, quærens servitii rationem, *invenerit ita facientem*: id est; bona spiritualia & corporalia fideliter & prudenter, ac bene ministrantem: hoc est in actibus charitatis se exercentem, ac pro se & sibi commissis vigilantem, quia per talia meretur æternam beatitudinem. Nam *super omnia bona sua*, id est; super omnia Cœlestis Regni gaudia, & in DEI gloriam ultrà quâ nihil meliùs est, *constituet eum*, quia in beatitudine æterna consequetur bonum infinitum, quod includit omnia bona: beatitudo enim est status omnium bonorum aggregatione perfectus: Bona quippe præsentia sunt particularia, sed bona Cœlestia sunt communia & perfecta: quia nunc ex parte cognoscimus, ex parte diligimus: sed tunc perfectè. Constituetur autem super omnia non ut solus, sed ut præ cæteris possideat præmia, & gaudia æterna: tum pro sua vita, tum pro sui gregis custodia. Nam secundùm Chrysostom. Ex propriis meritis habebit auream, & ex aliorum acquisitione aureolam: primum, quia bene vixit: secundum, quia alios, bene vivere docuit. Unde Apostolus: *Qui bene præsunt, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina.* Unde dicit Augustin. quòd apud DEUM nihil beatius Episcopi, vel Præsbyteri, aut Diaconi officiò, si eò modò militetur, quò noster Imperator jubet. Iste servus de quo hìc dicitur est quilibet Christianus, qui est dispensator Domini sui: quod tripliciter intelligi potest. Unò modò in dispensatione spiritualium: quod propriè pertinet ad Prælatos. Aliò modò, in regimine temporalium: quod pertinet ad Principes sæculares & Judices. Tertiò modò, in bono usu gratiarum à DEO sibi collatarum: ut quando aliquis in quo ratio vires inferiores debitò modò regit, vitam virtuosè peragit: & hoc pertinet ad omnes. Cùm ergo dicitur quisputas est fidelis servus, &c. potest responderi hic est bonus Prælatus, vel bonus Princeps & Judex, vel etiam bonus simplex Christianus: quia ut dicitur in Ecclesiastico: Cuilibet mandavit DEUS de proximo suo ut det illi cibum, id est; auxilium, in tempore necessitatis: ad quod quilibet prædictorum tenetur. Unde Chrysost: Hæc autem non de pecuniis dicta sunt solùm, sed & de sermone, & de virtute, & de pecuniis, & de omni dispensatione quæ unicuiq; cõmissa est: hæc & ad Principes sæculares aptabitur utiq; parabola. Unumquemq; enim his quæ habet ad cõmunem utilitatem uti oportet: & si sapientiam habuerit, & si principatum, & si divitias, & si aliquid aliud quodcunq; non in nocumentũ conservorum, neq; in perditionem sui ipsius. Hæc Chrysosto. Deinde secundùm Chry-

Chrysostom. hom. 78. in Matth. — *Corona duplex.* — *1. Timot. 5* — *Augustinus Epistol. 66.* — *Dispensatio Christiani.* — *Chrysostom. hom. 78. in Matth.* — *Idem. ibid.*

Chrysosto. Non solùm ab honore quô munerat bonos, sed etiam à pæna quâ minatur malis, erudit auditorem: cùm subdit. Si autem servus, id est; homo malus, nihil cogitando de Domini adventu in morte vel judicio, & promittendo sibi longam vitam, dixerit in corde, id est; præsumpserit, ac si in corde suo diceret, moram faciet Dominus meus venire, id est; judicium aut mors longe est à me (hoc quippe dicunt illi qui non cogitant de morte) & ceperit, quantomagis si perseveraverit, voluptatibus & illecebris, ac malis operibus & charitati contrariis occupari, & conservos quos fovere & defendere debuit, percutere: scilicet injuriis lacesendo, vel pravô verbô & exemplô corrumpendo, & peccare faciendo: sicq; cum securitate vixerit perversè: venit Dominus servi illius, scilicet in morte, ubi est judicium particulare, vel in extremo examine, ubi erit judicium generale, in die quâ non sperat, & horâ quâ ignorat: *de die enim & hora illa nullus hominum scit:* Et sic exprimit malorum Prælatorum, qui in hoc servo intelliguntur, vitam & demeritum in sex, quæ sunt propria eorum: scilicet præsumptio, minorum oppressio, gastrimargia, luxuria, contemptus, & negligentia: & dividet eum separando animam à corpore in morte: & à consortio Sanctorum in examine: ponetq; partem ejus duplicem, scilicet corpus & animam, vel partem, id est retributionem cum hypocritis, id est; falsis Christianis in agro, vel in mola, & in lecto derelictis, & cum infidelibus qui nec fidem habuerunt, separando eum à beatis & conjungendo eum damnatis, & potiùs dicit, cum hypocritis quàm cum aliis: ut similitudo pœnæ respondeat similitudini culpæ: hypocrita enim aliud est, & aliud ostendit: sic qui in agro, vel in mola, seu in lecto erant: & idem facere, ac boni esse videbantur, sed exitus diversæ voluntatis apparet cùm derelinqvuntur, & dum damnatis sociantur. Ecce malorum servorum remuneratio, scilicet æterna damnatio. Ubi Chrysosto. Dividet eum de consortio Christianorum, ut neq; cum Sanctis glorificetur: neq; cum his qui mediocriter deliquerunt, mediocriter puniatur. Et junget eum hypocritis infidelibus: ut quorum imitatus est mores ipsorum puniatur interitu. Quoniam Sacerdos quemadmodum super omnem populum glorificatur, si bene fecerit: non solùm propter suam justitiam, sed & propter omnium: quia causa est ipse justitiæ universorum: ita & peccans super omnes punitur: non solùm propter suum peccatum, sed propter omnium: quia ipse causa fit omnium ad peccandum. Hæc Chrysostom. Deinde de pœna eorum subdit, dicens: *Ibi erit fletus*, ex vehementia caloris, *& stridor dentium*, ex vehementia frigorum. Unde Job: *Maledicta pars ejus in terra, ad calorem nimium transeat ab aquis nivium.* De hac pæna satiùs habes supra eâdem feriâ tertiâ, de non habente vestem nuptialem. Attende ergo hæc o! serve male: & emendare stude, quia nunc est tempus emendationis & laboris: postea erit retributionis & mercedis.

Matth. 24. *Vitia Prælatorum sex.* *Lucæ 17.* *Chrysost. hõ. 51. operis imperfecti.* *Job. 24.*

DE LUMBIS PRÆCINCTIS, ET LUCERNIS *Ardentibus.*
CAPUT XLVII.

Et quia ad vigilandum multipliciter. Dominus monuit, cõsequẽter quædam ad vigilandum nos præparantia, seu ad vigilantes per- *Lucæ 12.*

pertinentia, describit: monens, ut *sint lumbi* nostri, tam mentis quàm carnis, *præcincti* cingulô castitatis: *& lucernæ ardentes in manibus* & operibus nostris. Lumbi mentis sunt voluntas, seu affectus, & intellectus: ex quibus procedunt cogitationes malæ, & desideria prava. Lumbi verò carnis sunt: ex quibus prodeunt carnales concupiscentiæ, & opera impudica: & utriq; lumbi sunt præcingendi, id est; coarctandi ab illicitis cogitationibus, & operibus. Cinctorium primorum est, Divinæ legis meditatio assidua, quæ fit per studium Sacræ Scripturæ. Cinctorium secundorum est justitia, quæ fit per rigorem disciplinæ: & ita per primum fluxus cogitationum, & desideriorum inutilium reprimitur in mente: per secundum fluxus concupiscentiarum carnalium, & operum restringitur in carne. Lucernæ ardentes sunt doctrinæ claræ & lucidæ: & exempla bona ex charitate, quæ debent esse in manibus nostris, ut impleamus opere. Lucernæ ergo, per bonorum sermonum & operum evidentiam: ardentes, per æternæ charitatis fervorem: & lucentes, per sanctæ conversationis splendorem sint in manibus nostris, id est; in operibus bonis, sicut Joannes erat lucerna ardens & lucens. Ubi Gregorius. Lumbos præcingimus, cùm carnis luxuriam per continentiam coarctamus, lucernas ardentes in manibus tenemus, cùm per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus. Et Fulgentius: Jubens Dominus ut sint lumbi nostri præcincti, mandat ut mala desideria atq; opera fugiamus, jubens ut sint nostræ lucernæ ardentes, monet ut bona diligamus & faciamus. Priùs ergo præcinge lumbos, & tunc accende lucernam, priùs declina à malo, & tunc fac bonum, priùs quiesce agere perversè, & tunc disce benefacere. Nam (ut ait Augustinus) non nobis infert DEUS bona sua, nisi mala auferat nostra, & intantum illa crescunt, inquantum ista minuuntur, nec illa perficientur, nisi ista finiantur. Item monet ut tanquam fideles & prudentes, ac de nostra custodia solliciti & vigiles, Dominum à nuptiis in Cœlo per copulationem Angelorum factis revertētē, id est; adventum Ejus ad judicium particulare in morte, vel generale in resurrectione, tum timore & amore expectemus, sicut antiqui Patres expectabant Eum venturum in carnem. Quem bene expectamus, dum in Ejus adventū in omnibus nos metipsos præparamus: *ut cùm venerit & pulsaverit, confestim Ei aperiamus*, & ipsum suscipere parati simus. Ubi Gregorius. Ad nuptias quidem Dominus abiit, cùm resurgens à mortuis, & ascendens in Cœlum, supernam sibi Angelorum multitudinem novus homo copulavit. Qui tunc revertitur, cùm nobis per judicium manifestatur. Venit quippe, cùm ad judiciū properat, pulsat verò cùm jam per ægritudinis molestias mortem esse vicinam designat. Cui confestim aperimus, si hunc cum timore suscipimus. Aperire etenim Judici pulsanti non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre Eum, Quem contempsisse se meminit, Judicem formidat. Qui autem de sua spe & operatione securus est, pulsanti confestim aperit, quia lætus Judicem sustinet, & cùm tempus propinquæ mortis agnoverit, de gloria resurrectionis hilarescit. Hæc Gregorius. Talis quippe potest dicere cum Apostolo: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Qui ejusmodi est, omnibûs hujus mūdi felicibûs est felicior, & Regalibûs regalior. Unde Anselmus: Hoc unum dico, omnibus hujus mundi præstare deliciis, honoribus atq; divitiis, si ob conscientiæ serenitatem, fidei firmitatem spei certitudinem mortem non timeas. Quod ille poterit ma-

Lumbi præcingendi. *Lucernæ ardentes.* *Joann. 5.* *Greg. hom. 13 in Evan.* *Psal. 36.* *Esaiæ 1.* *Gregorius hom. 13. in Evangel.* *Nuptiæ Domini.* *Philip. 1.*

maximè experiri, qui aliquo tempore sub hac servitute suspirans, ad liberioris conscientiæ auras evasit. Hæc sunt futuræ beatitudinis tuæ primitiæ salutares, ut morte superveniente naturalem horrorem fides superet, spes temperet, conscientia pura repellat. Hæc Anselmus. Sed hoc solis perfectis convenit, nunquid ergo imperfecti, qui vitam habent in desiderio, & mortem in patientia, damnabuntur? Absit multi enim salvandi sunt in charitate imperfecta, qui scilicet ædificant lignum, fænum, stipulam, & de corpore exire timent, propter cremabilia, quæ secum ferunt. Sed quia DEUM istis temporalibus, quibus adhærent, præponunt de vita æterna certi sunt. Sed de his licèt sint salvandi, non loquitur hic, sed de perfectis qui vitam habent in patientia, & mortem in desiderio. Deinde subjungit præmii & retributionis magnitudinem, quia vigilantibus promittit beatitudinem. *Beati enim servi illi*, in præsenti beatitudine spei, & in futuro beatitudine speciei, *quos cū venerit Dominus*, in eorum morte, vel in extremo examine, *invenerit vigilantes*, in statu gratiæ & non dormientes, in statu culpæ. Ubi Gregorius, vigilat, qui ad aspectum veri Luminis, apertos mentis oculos tenet. Vigilat, qui servat operando quod credit. Vigilat, qui à se corporis & negligentiæ tenebras repellit. Hæc Gregorius. Sed veniens Dominus quid vigilantibus servis exhibeat audiamus. *Nam præcinget se*, id est; ad retributionem præparabit: *& faciet vigilantes discumbere*, id est; in æterna quiete refoveri & quiescere: ut edant super mensam suam in Regno suo: *& transiens*, id est; de judicio ad Regnum rediens, *ministrabit illis*, quia suæ lucis illustratione, & Divinitatis contemplatione fideles satiabit: quem nempe in humanitate in judicio cernemus, etiam in Divinitate post judicium videbimus: *ministrabit illis*, lac humanitatis, & vinum Deitatis, & manna dulcissimū, quod in cor hominis non ascendit. Faciet itaq; illos discumbere, quasi fessos refocillans: & ministrabit illis, spirituales delitias apponens. Unde Dyonisius: Discubitum enim opinamur quietem à multis laboribus, & copiosam donationem omnium bonorum: hoc est enim quòd JESUS facit eos recumbere, dans eis perpetuam quietem, & distribuens eis bonorum multitudinem. Moraliter pulsat Dominus hominis animum, cùm eum inducit ad melius propositum: cui confestim aperit, per bonum consensum, & sequentem effectum: & tali servo ministrat Dominus gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. Delectatur quippe Dominus esse cum hominibus: ideo quærit, ubi mansionem apud eos inveniat. Pulsat ergo ad ostia cordium multipliciter, ut si pro uno, non aperiatur Ei saltem pro altero. Pulsat per Doctorum verba, per bonorum exempla, per collata beneficia, per illata flagella, per promissiones præmiorum, per minas tormentorum, per passiones suas & Sanctorum: quidam autem sunt qui pulsanti Domino respondere nolunt, Quidam humiliter respondent, sed tamen Eum abire faciunt: quidam aperiunt, sed diu apud se quiescere Eum non permittunt. Quidam licèt aperiant, & Eum recipiant: tamen supervenientibûs aliîs hospitibûs, Eum quasi pauperem efficiunt: aut quia domus plena est utensilibûs, non invenit ubi caput reclinet. Quidam autem Dominum pulsantem recipiunt, & alios hospites excludunt: & insuper Ei delectabilem præparant mansionem, ut à nullo inquietetur: & illi multa bona, per talem hospitem consequuntur. Primi sunt, qui ita sunt duri, ut ad nullam prædicationem, vel beneficium cor eorum valeat aliqualiter molliri.

Vita in patientia
Mors in desiderio.
Gregorius hom. 13. in Evangelia.
Discubitus Cælestis.
Dyonisius in Epist. ad Titum.
Moraliter. Pulsatio Domini.

Secundi sunt, qui se peccatores humiliter confitentur: sed adhuc non habent voluntatem deserendi peccata. Tertii sunt, qui in aliquo se emendant, & in aliquo non: ut qui usuras & res alienas amplius accipere nolunt, sed acceptas refundere recusant. Quarti sunt, qui pro tempore compunguntur vel se emendant, sed citò recidivant: ut faciunt qui aliis hospitibus supervenientibus, pauperes hospites eiiciunt. Hospites supervenientes, sunt delectationes carnis, mundi, & hujusmodi: varia utensilia, sunt occupationes superfluæ, quæ cordis libertatem angustant: & Spiritum Sanctum extingvunt. Sed ut dicitur: turpiùs eiicitur, quàm non admittitur hospes. Quinti & ultimi sunt, qui bona inchoant, & ad finem proficiendo perducunt. Apud istos mansiones Dominus facit, & eos valde diligit. In nocte ergo hujus sæculi, semper debemus vigilare, & contra hostes sollicitì esse, ac expectare Judicem, & Dominum omnibus in qualibet ætate paratis lucem perpetuam ministraturum. Et ideo si in prima vigilia & ætate negligentes fuimus: nec sic desperare, & à bono opere cessare debemus. Nam longanimitatis suæ patientiam, insinuans Dominus, subdit: *Et si venerit in secunda vigilia,* & ætate: *& si in tertia vigilia,* & ætate venerit in morte, vel judicio: *& ita invenerit* eos, scilicet vigilantes, & in bono perseverantes: *beati sunt servi illi,* nunc in spe, & postea in re. Ubi Gregorius. Prima vigilia, primævum tempus est vitæ nostræ, id est; pueritia. Secunda, adolescentia vel juventus. Tertia autem senectus accipitur. Qui ergo vigilare in prima vigilia noluit, custodiat, vel secundam, & qui in secunda noluit, tertiæ vigiliæ remedia non omittat: ut qui converti in pueritia neglexit, saltem in tempore juventutis, vel in senectute resipiscat. Sed ut ait idem Gregorius. Nemo hanc longanimitatem DEI negligat, quia tantò districtiorem justitiam in Judicio exiget, quantò longiorem patientiam ante Judicium prorogavit. Unde Alchvinus: Satis est alienus à fide, qui ad agendam pœnitentiam tempus senectutis expectat: timendum est enim ne dum expectat misericordiam, incidat in judicium. Sed heu hodie homines florem juventutis in vanis consumunt: & fæcem senectutis in agendo pœnitentiam vix expendunt. Unde Seneca de talibus loquens, sic ait: Quemadmodum ex amphora primum quod est sincerissimum effluit, gravissimum quoq; turbidumq; subsidet: sic in ætate nostra quòd est optimum in primo est: idq; exhauriri in aliis potius patimur, ut nobis fæcem servemus. Vigilias hìc vocat à similitudine excubantium in nocte, quia in hujus mundi nocte semper debemus solliciti lucem venturam, id est; adventum Judicis expectare, quia nescimus quando Dominus veniet, an mane, id est; in juventute: an galli cantu, id est; in virili ætate, an media nocte, id est; in senectute: an serò, id est; in senio. Et quia in quolibet horum statuum aliqui moriuntur, & Domini adventus est nobis incertus: ideo in quolibet statu, & omnibus ætatibus vigilare debemus, & parati esse per justitiam ad recipiendum mortem, ut in morte Dominum venientem recipiamus per bonam voluntatem. Et ne quis confidat de statûs dignitate, aut scientiæ claritate, si malè servierit, subjungit quòd *servus,* ut non sit discretio in genere: *qui cognovit voluntatem Domini,* bonam: & ad implendum obligantem, *& non se præparat* ad bonum, *nec facit ejus voluntatem* ipsam in opere adimplendo, & etiam in opere potissimo, ac magis beneplacito Domino, *plagis vapulabit,* id est; punietur *multis*: quia peccavit in multis, & quia contempsit

Hospites.

Vigiliæ tres.

Gregorius hom. 13. in Evangel.

Seneca. Epistol. 108

tempſit non faciendo quod faciendum ſciebat: talis énim non ex
ignorantia, ſed ex certa ſcientia peccat, & ſcienter peccans magis
Dominum contemnit, & plùs offendit, ac vivus in infernum de-
ſcendit. Ecce qvô ſcientia aggravat culpam. Unde Gregor. Ubi *Greg. hom.*
donũ majoris ſciẽtiæ: ibi transgreſſor majori ſubjacet culpæ. Et Chryſ. *13 in Evan.*
Levior culpa eſt, veritatem non apprehendere, qvàm contemnere *Chryſoſtom9*
apprehenſam. Non enim ſimiliter in omnibus omnia judicantur, *hom. 78.*
ſed major cognitio fit majoris pœnæ occaſio. Unde Sacerdos eadem *in Matth.*
paccans cum populo, mulòt graviora patietur. *Servus autem qui non
cognovit*, ſcilicet voluntatem Domini, ſed ſcire potuit ſi negligens
non fuiſſet, *& fecit* peccata *digna plagîs*, & punitione *vapulabit pau-* *Ignorantia*
cis, & minùs punietur cæterîs paribûs, qvàm qvi ſcienter peccat, & *affectata*
ex certa malitia, qvia talis peccat ex ignorantia, qvæ diminuit de *non excuſat.*
peccato, niſi fuerit affectata, ſicut cùm aliqvis vult ignorare illud,
qvod tenetur facere vel vitare, ut licẽtiùs poſſit peccare. Ex magna
enim libidine peccandi provenit, cùm aliqvis vult illud ignorare,
cujus ſcientia poſſet eum à peccato impedire, vel retrahere: multi
qvidem æſtimantes ſe minùs vapulaturos, ſi neſciant qvid operari de-
beant, avertunt aurem, ne verbum DEI, & veritatem audiant vel
intelligant, ſed cùm poſſent ſcire, ſi ſtudium vellent adhibere, non
ut neſcientes, ſed ut contemptores judicabũtur, qvia non cognoſce-
re dicendus eſt, qvi apprehendere vult, ſed non valet. In talium
perſona dicitur in Job, qvi dixerunt DEO: *Recede à nobis ſcientiam* *Job. 21.*
viarum tuarum nolumus. Unde Beda: Multi hanc ſententiam malè in- *Beda in cap.*
telligentes nolunt ſcire quid faciant, & qvaſi minùs ſe vapulaturos *17. Luca.*
æſtimãt, ſi neſciãt quod operari debuerãt. Sed aliud eſt neſciſſe, aliud
eſt ſcire noluiſſe: neſcit namq; qvi apprehẽdere volet, & non valet:
qui autem ut neſciat aurem à voce veritatis avertit iſte non neſci-
ens, ſed contemptor dicitur. Unde & Chryſoſto. Non eſt eis excu *Chryſoſtom9*
ſatio condemnationis ignorantia veritatis, quibus fuit inveniendi *hom. de Za-*
facilitas, ſi fuiſſet qværendi facultas, nam veritas, ſalus, & vita co *chæo.*
gnoſcentium ſe magis debet qværi, quàm quærere. Unde etiam Ber- *Bernardus*
nard. Multa ſcienda neſciuntur, aut ſciendi incuriâ, aut diſcendi de- *Epiſtol. 77.*
ſidiâ, aut verecundiâ inquirendi, & qvidem hujusmodi ignorantia
non habet excuſationem: Et iterum, Fruſtra ſibi de infirmitate, vel
ignorãtia blandiuntur, qvi ut liberiùs peccent, libenter vel ignorant,
vel infirmantur. Hæc Bernard: Sed pauci per ignorantiam excu-
ſantur: quia, ut ait Leo Papa. Intonante qvotidie auribus noſtris
eloquiô DEI, omnis homo qvid Divinæ juſtitiæ placeat, ſcire con-
vincitur. Unde & Beda: Nemo igitur ex eo qvod dictum eſt, ſervũ *Beda in cap.*
neſcientem voluntatem Domini vapulare plagis paucîs, interpre- *12. Luca.*
tandum de remedio neſciendi præſumat: qvi (ut alia taceam) ex eo
ipſo quòd homo eſt, nec mala quæ caveat, nec bona poteſt ignora-
re qvæ appetat. Ut autem hìc dicit Gloſſa: Inter omnes pœnas mi-
tiſſima eſt eorum, qvi præter originale peccatum nullum addiderũt:
minor poſtea eorum qvi ex ignorantia peccaverunt: poſtea eorum
qvi ex infirmitate, tamen ſcienter: poſtea eorum qui ex malitia.
Et nota quod licèt gravius ſit peccare ex certa ſcientia: periculo-
ſiùs tamen eſt peccare ex ignorantia. Deinde reddit cauſam jam *Ex ignorantia peccatur*
dictorũ, qvia ab *omni cui plùs datur*, & cui plùs committitur de gra- *periculoſius.*
tiis, plùs exigetur & quæretur in hoc tempore, ut non ſolùm ſibi,
ſed etiam aliis proficere conetur, & in die judicii qvando de omnibus
commiſſis ratio exigetur. Quantò enim Dominus plura dona, &

bona homini confert: tantò magis, & majore contemptu Dominum offendit cùm peccat: & ideo magis punietur, qvia potentes potenter tormenta patientur, & fortioribus fortior instat cruciatus. Et ergo meritò cognoscens plùs, & non cognoscens minus vapulabit: qvia isti plùs illi minus est commissum: hoc specialiter potest intelligi de his quæ data sunt Prælatis ad regimen aliorum, vel generaliter de his qvæ data sunt unicuiq; ad regimen propriũ: & hoc sive sint bona naturæ, sive fortunæ, sive gratiæ. Unde Beda. Multum sæpe datur etiam qvibusdam privatis: quibus etiam cognitio Dominicæ voluntatis, & exeqvendi qvæ cognoscunt facultas impenditur: multum autem commendatur illi cui cum sua salute Dominici qvoq; gregis pascendi cura cõmittitur: majori ergo gratiâ donatos, si deliqverint, major vindicta sequetur. Unde & Chrysosto. Qvantò nẽpe majus aliqvis beneficium accipit, tantò magis est obnoxius pœnæ ingratus existens. & neq; honore melior affectus: propter hoc utiq; & divites pauperibûs magis puniuntur, mali existentes: qvoniam neq; in copiositate facti sunt mansveti. Hæc Chrysosto. Et non tantùm reddemus rationem de his quæ accepimus, sed etiam de his qvæ accipere potuimus, si per nos non stetisset, qvod intelligentes & desides valde terrere deberet.

Sapien. 6.

Beda in cap. 12. Lucæ.

DE DECEM VIRGINIBUS. CAPUT XLVIII.

Matth. 25.

POstqvã Dominus ostẽdit quædã antecedẽtia judiciũ, & monuit ad vigilandũ conseqvẽter describit ipsũ Judiciũ. Et quia universitas judicanda distingvitur in tres status: scilicet activorũ: cotẽplativorũ & Prælatorũ ideo tres ponit parabolas ad istas tres pertinẽtes. Prima est de decẽ Virginibus, & pertinet specialiter ad contẽplativos: virginitas enim vitam contemplativam significat, quia castitas mentem à carnalibus elevat, & sic ad contemplationem veritatis disponit: numerus autem denarius universitatem contemplativorum significat, quia numeri solùm usq; ad decem procedunt, vel decem propter operum legis observantiam. Nihilominus tamen ad omne genus hominum potest hæc parabola referri. Et primò circa vitam contemplantium, & conseqventer etiam aliorum ponitur meritum & demeritum. Secundò, examinationis judicium. Optat quippe Dominus ut nos, cùm venerit, inveniat præparatos: ut cũ Eo januam Cœlestis Regni intremus, & ne excludamur in providentia fatuitatis, & claudatur janua Sponsi Cœlestis, unde vigilare oportet, quia nescimus quando Sponsus veniet. Et cur sit opus vigilare, docet: & ad hoc parabolam de decem Virginibus inducit: *Simile est Regnum Cœlorum,* id est; præsens Ecclesia militans specialiter, quantum ad statum contemplantium: & nihilominus quantum ad statum aliorum, *decem Virginibus* continentibus: quarum *quinque erant fatuæ,* quia vanitati quinque sensuum servierunt: & opera sua bona de genere non ad finem debitum ordinantes, propriam gloriam, & favorem, seu laudem hominum, vel quæstum principaliter in eis intenderunt: *& quinque prudentes* quia Veritati pro æternis servierunt: & opera sua bona ad finem debitum, scilicet ad gloriam DEI principaliter, & ad perfectionem sui, & ad ædificationem proximi, consequenter ordinaverunt. His rectè Ecclesia similis perhibetur: quia

Status judicandorũ tres

Virginibus similis Ecclesia.

quia in ea boni & religiosè, & mali superstitiosè conviventes permixtim continentur: qui per quinque prudentes, & per quinque fatuas virgines: per quinquepartitam sensuum continentiam à carnis illecebris, & voluptatibus significantes, intelliguntur. Quinq; nêpe opera sua bona pro vana gloria, vel quæstu faciunt, fatui quidem sunt, & si prudentes esse videantur. Inde enim & virgines dicuntur: quia bona operantur, & boni ab hominibus videntur. Sunt nempe in actione virgines, & intentione corrupti: quia bona quæ agunt non castâ & sincerâ intentione faciunt: & meritò dicuntur Virgines fatuæ, quia bonum opus de genere perdunt, propter defectum intentionis rectæ: magna quippe fatuitas est difficilia & ardua aggredi, & sustinere sine fructu & utilitate. magna nempe fatuitas est jejunare, vigilare, carnem affligere, orare, & similia facere: & nullam aliam mercedem, nisi vanam gloriam expectare. De talibus enim Dominus ait: *Receperunt mercedem suam.* Prudentes verò tantam intentionem ad DEUM referunt: & pro operibus suis à DEO, cui soli placere cupiunt, mercedem recipiunt: prudentia quippe magna est, ex modicis magna, & ex temporalibus acquirere sempiterna. Et in his dividitur totus mundus & tota fidelium multitudo: quia, ut dicit Hiero. Sancta Ecclesia Virgines prudentes habet, pro DEO bene operantes: & fatuas vanâ gloriâ laborantes: videat ergo unusquisq; ut bonum opus bene, & bona intentione faciat: quia non bonum facere, sed bene facere laudabile est: non enim verbis meremur, sed adverbiis: id est; non in eo quòd aliquid facimus, sed in eo quòd bene facimus. Hæc Hieronymus: *Omnes verò accipientes lampades suas*, id est opera bona de genere boni *exierût obviam Sponso & sponsæ*: ad hoc enim debet ordinari exercitium vitæ nostræ, ut homo possit securè & decenter Christo ad judicium venienti obviare. *Sed quinque fatuæ acceptis lampadibûs*, id est; operibûs suis, *non sumpserunt oleum secum*, id est; non habuerunt spirituale gaudium, quod oritur ex operibus bonis, propter DEUM factis, & hoc propter defectum rectæ intentionis. Ut enim dicit Augustin. Qui non propterea gaudet, quia *intrinsecus* DEO placet, non habet oleum secum: *prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis*, id est; intra conscientias: *cum lampadibus*, id est; cum bonis operibus. Hoc est, ut dicit Augustinus. Lætitiam bonorum operum in corde atq; conscientia posuerunt: quia propter rectitudinem intentionis, gaudent in Domino de suis operibus bonis. Dicitur autem gaudium istud oleum, quia nutrit & fovet charitatis ignem. Ex hoc enim quòd aliquis delectatur in opere, fortiùs & meliùs operatur: & per consequens disponitur, ut ei major charitas infundatur. Omnes quippe Virgines tam fatuæ, quàm prudentes acceperunt oleum in vasis cum lampadibus: fatuæ autem solùm in lampadibus, non in vasis, ita quod vasa habuerunt vacua: sic in Ecclesia quidam accipiunt oleum in lampadibus, quasi videantur ab hominibus boni: interiùs autem sunt bonitate vacui & mali. *Moram autem faciente Sponso*, id est; Christo differente judicium, scilicet donec impleatur numerus Electorum, *dormitaverunt omnes*, quantùm ad langvorem corporis, *& dormierunt*, quantùm ad somnû mortis, vel dormitaverunt per inertiam & negligentiam. Unde Chrysostomo. Tardante consummatione sæculi, non solùm peccatores, sed justi & spirituales ad negligentiam sunt devolvendi, & ad carnalia delectamenta transituri, ut impleatur illud Psalmistæ. *Salvum me fac DEUS, quoniam defecit Sanctus: quoniam diminutæ sunt veritates à filiis*

Matth. 6.

Virgines duplices.

Oleum lampadum.

Augustinus sermo. 22. de verbis Dñi

Idem ibidê.

Chrysost. hô. 51. operis imperfecti.

Psalm. 11.

 homi-

hominum. Et benè comparatur mors somno, quia à morte erit ad vitam excitatio. Deinde ponitur examinationis judicium circa prædicta opera contemplantium, & aliorum cùm dicitur: *media autem nocte*, id est; subitò, nullo sciente aut sperante: quia dies Domini sicut fur ita in nocte veniet: nam quia tempus judicii est nobis occultum, ideo signatur per mediam noctem quia illa quæ fiunt nocte media, sunt hominibus occulta. *Clamor factus est* tubarum Angelorum: excitans mortuos & convocans ad judicium. O quantus clamor, quia non erit anima ita altè in Cœlo, nec ita profundè in inferno, nec corpus in sepulchro, quin audiat hunc clamorem, & contremiscat. Ad literam media nocte (secundùm quosdam) fiet judicium: quâ Angelus Ægyptum devastavit, & Dominus infernum spoliavit, eâdemq; horâ Electos suos de hoc mundo liberabit: sed secundùm alios, de die celebrandum dicitur: quia nox illa sicut dies illuminabitur: *Tunc surrexerunt omnes illæ Virgines* fatuæ & prudentes, quia omnes scilicet boni & mali resurgent, ut in judicio appareant, *& ornaverunt lampades suas*, id est; aptaverunt rationes operum suorum reddendas: cogitando & numerando apud se opera sua, pro quibus expectabant remunerationem, iste nempe ornatus non est aliud nisi recursus ad mentem, cogitando de justitia operum suorum, & bonitate circumstantiarum, ac reddenda ratione eorum, hoc enim commune est fatuis & prudentibus, sed in fatuis est vana fiducia, in prudentibus vera. Ad veritatem quippe ornatus lampadis tria exiguntur, videlicet claritas vitri, in quo significatur puritas quò ad seipsum plenitudo olei, in quo misericordia ad proximum, inflammatio ignis, in quo fides cum dilectione ad DEUM, quæ omnia in prudentibus sunt, & in fatuis deficiunt. Sed fatuæ suâ fiduciâ deceptæ dicunt sapientibus, *date nobis de oleo vestro*: quasi dicerent, Justitia vestra sufficiens est vos glorificare, & nos excusare: excusetis ergo nos, vel feratis testimonium de operibus nostris quæ vidistis: quia continentes & fideles, *quia lampades nostræ extingvuntur*, id est; opera nostra quæ videbantur nobis lucere, & clara hominibus foris apparere, in adventu Judicis intùs obscurantur, quia oleô veræ gloriæ, & intentionis rectæ privantur. Nam secundùm Augustinum. Quorum facta aliena laude fulciuntur, eadem subtracta deficiunt: *Responderunt prudentes, dicentes: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis.* Ista petitio vana & responsio negativa, signant quòd nullus tunc ad alium quantumcunq; justum poterit pro auxilio habendo accurrere, nec aliquis quantumcunq; justus poterit alium juvare, sed vix sibi soli sufficit sua justitia. Unde Augustinus. Unusquisq; pro se rationem reddet: nec alienô testimoniô quisq; adjuvabitur apud DEUM, & vix sibi quisq; sufficit ut ei testimonium perhibeat conscientia sua. Unde & Hieronym. Hoc non de avaritia, sed de timore dicunt, quia unusquisq; de operibus suis mercedem accipiet, nec possunt in die judicii aliorum virtutes, aliorum vitia sublevare, *ite potiùs ad vendentes & emite vobis*, quasi dicerent secundùm August. crimen eorum commemorando videamus nunc quòd vos adjuvent qui vobis laudes vendere consveverunt, & vos in errorem inducere, ut non coram DEO, sed ab hominibus gloriam quæreretis. Exprobratio est fatuitatis præteritæ, in hoc quòd bona opera de genere dederunt pro favore laudis humanæ, quia venditores, sunt adulatores, quasi dicerêt eis: Cõsiderate quid valuit vobis, pro tali favore cõtinêter vivere. *Dum autê irent emere tropicè loquitur:* id est; si adhuc viverêt & invenirent

Margin notes: *Clamor ad judicium.* — *Resurrectio omnium.* — *Lampadis ornatus.* — *Augustinus sermon. 22. de verbis Domini.* — *In judicio non erit patrocinium.* — *Idem ibidê.* — *Hieronym. in cap. 25.* — *Augustinus serm. 22. de verbis Dñi.* — *Idem. ibid.*

rent, irent emere: in quo implicatur quòd remanet affectus & habitus vanitatis præteritæ: id est secundùm Augustin. Dum inclinarent se in ea quæ foris sunt, & solita gaudia requirerent, *venit Sponsus*, scilicet ille qui judicat, id est; Christus, ut remunerationem bonorum faciat, *& quæ* per opera charitate formata, paratæ erant scilicet prudentes virgines, quibus (secundùm Augustin.) bonum testimonium coram DEO conscientia perhibebat intraverunt cum Eo ad nuptias, scilicet ad Cœlestis Regni gloriam, & fatuis exclusis, & ad pœnam relictis, *clausa est janua*, id est; aditus ad Regnum Cœlorum, qui non est alicui possibilis post judicium. Janua inquam triplex est, scilicet misericordiæ, ad indulgendum, quæ modò omnibus aperitur, gratiæ, ad merendum, quæ modò omnibus offertur, gloriæ, ad intrandum, quæ modò omnibus pœnitentibus reseratur ergo clausa est exclusis reprobis, inclusis electis, operibus cōsūmatis. Nō enim, ut ait August. Post judiciū patet precū aut meritorū locus. Unde & Chrys. Ita est terribile illud judicium, ut nec innocentia sibi confidat. Tantus timor erit omnium, etiam Sanctorum, ut nemo speret se justum inveniendum, sed adhuc timeat ne fortè reus existat. Quomodo ergo pro peccatoribus tunc intercedant Sancti, cum timeant ipsi de se? Nam sicut tempus misericordiæ judicium non recipit: sic & tempus judicii misericordia non recipit: ubi autem locum misericordia non habet, nec intercessio valet. Ubi etiam Gregor. O! si sapere in cordis palato possit, quid admirationis habet quod dicitur, *venit Sponsus*: quid dulcedinis, *intraverunt cum Eo ad nuptias*: quid amaritudinis, *& clausa est janua?* Tunc Regni janua lugentibus clauditur, quæ modò quotidie pænitentibus aperitur, quia nequaquam tunc veniam invenit, qui modò tempus veniæ apertum perdit. Ibi à Domino non potest mereri quod petit, qui hic noluit audire quod jussit. Hæc Gregorius. *Novissimè* per nimis tardam & infructuosam pœnitentiam *veniunt & reliquæ virgines, dicentes, Domine Domine, aperi nobis:* per hoc quod vocant Eum Dominum, significatur quod crediderunt in Christum. Unde Hieronym. Egregia quidem in Domini apellatione confessio: idemq; repetitum indicium fidei est. Sed quid prodest voce invocare, si operibus neges? non humanis verbis hæc aguntur, sed conscientiæ sibi loqvuntur. Et quia fides eorū fuit informis, & secūdū Augu. Magna ejus severitas post judiciū, cujus ante judiciū ineffabilis misericordia prorogata est, ideo: *respōdēs ait: Amen dico vobis, nescio vos*: id est; non cognosco, scil. notitia approbationis, quâ soli Electi à DEO cognoscuntur: quod, ideo vos deleo quia vitæ meritum in vobis non cognosco. Nescit eas & repellit, quia secundum Augustin. non intrant in gaudium ejus, qui non coram DEO, sed ut placerent hominibus, visi sunt aliquid secundùm præcepta ejus operari. In fine autem intentam conclusionem infert ad nostram instructionem, dicens: *vigilate itaq;* ad habendum fidem charitate formatam: & vos ad mortem & judicium sollicitè parando: antequam veniat Sponsus vos ad hoc subitò vocādo: *quia nescitis diem neq; horam*, mortis vel judicii, sed de utroq; incerti estis. Ecce quò parabola tendit, ut quia ignoramus diem judicii, & etiam mortis nostræ dubiæ, sollicitè testimonium bonæ conscientiæ nobis præparemus: ne si Judex nos inveniat imparatos, cum fatuis virginibus foris remaneamus. Singulorum nempe discutientur actus, accusante vel excusante cōscientia unūquēq;. Unde Hierony. Ex hoc autem quòd infert, vigilate itaq; quia nescitis diem

Idem ibidē.

Virginum prudentia.

Idem ibidē.

Chrysostom.

Timor omnium in judicio: ubi nulla intercessio.

Greg. hom. 12. in Evan.

Hieronymus in cap. 25. Matthæi.

Augustinus serm. 22. de verbis Dom.

Idem ibidē.

Hieronymo in cap. 25. Matth.

em neq; horam: intelliguntur universa quæ dicta sunt esse præmissa, ut quia ignoramus judicii diem, solliciti nobis lumen bonorum operum præparemus: vigiliâ nempe opus est mentis, ante mortem corporis. Ut autem dicit Augustin. Non solùm illius ultimi temporis, quô venturus est Sponsus, sed & suæ quisq; dormitionis diem & horam nescit. Quisquis autem paratus est usq; ad mortem (quæ omnibus debetur) paratus invenietur etiam cùm illa vox media nocte sonuerit, quâ omnes evigilaturi sumus. Itaq; ut dicit Chrysost. Revocemus ad memoriam exemplum, quod de virginibus refertur, quæ exclusæ sunt à thalamo Sponsi, propter olei defectum. Ponamus nosmetipsos illis quæ excluduntur, & inde quis dolor, quæ pœna sit, si cogitemus posse etiam nos eadem pati cùm negligimus. Estne aliquis ita lapideus qui hoc exēplô non moveatur, & timeat ne similia incurrat? Hæc Chrys. Igitur vigilemus & opera lucis agentes in vigilia hujus vitæ ornemus lãpades nostras & opera, ut habētes oleū ac gloriā & gaudiū in conscientiis nostris, præparati intremus cum Spōso ad nuptias Regni Cœlestis. Unde dicit hìc Chrys. Quòd judæi exituri de Ægypto expediti & præcincti agnum jussi sunt manducare, & ad eundem parati: ostendentes nobis quoniam quicunq; nostri agni Eucharistiam manducant: ita debent esse expediti, quasi quotidie exituri de mundo. Ad hoc ergo tendit parabola ut ad futura oculos cordis aperiamus: mala evadamus, deserendo culpam, bona promereamur, sectando justitiam, & cum omni diligentia quotidie expectemus Domini adventum: cujus nescimus diē neq; horam. Ubi Gregorius. Quia post peccata DEUS pœnitentiam suscipit, si sciret quisq; de præsenti sæculo quo tempore exiet, aliud tempus voluptatibus atq; aliud pœnitentiæ aptare potuisset. Sed qui pœnitenti veniam spondet, peccanti diem crastinum non promisit. Sem per ergo extremum diem debemus metuere, quem nunquam possumus prævidere. Illa hora est nostri exitus semper intuenda: ista Redemptoris admonitio ante mentis oculos est semper ponenda, quâ ait: vigilate quia nescitis diem neq; horam. Hæc Gregorius. Illi ergo qui expectant ut in ultima hora convertantur, falli possunt: qui verò in bono perseverant: falli non possunt. Omnis enim homo in eo judicatur, in quo invenitur, & ergo nunquam nisi in bono judicantur, qui semper in bono inveniuntur. Igitur ut ait Richard. debet anima perfecta, & assiduè summorum contemplationi dedita omni horâ peregrinationis suæ terminum & ergastuli hujus egressum, cum suo desiderio expectare, & ad illud Divinæ contemplationis spectaculum, quod in futura vita speramus, animum suum suspendere, & in ejusmodi expectatione vehementi desideriô anhelare, ut id quod interim videt per speculum, & in ænigmate, mereatur facie ad faciem videre.

Augustinus serm. 22. de verbis Dom. — *Chrysost. hōm. 52 Operis imperfecti.* — *Idem ibidē.* — *Exodi 12. & 13.* — *Parabolæ scopus.* — *Gregorius hom. 12. in Evangelia.*

DE TALENTIS ET BONIS à DOMINO *Servis traditis.*

CAPUT XLIX.

Matth. 25. Lucæ 19.

Subjungit secundam parabolam de talentis, quæ specialiter pertinet ad Prælatos, quia licèt omnes maximè tamen Prælatos inducit, ut vigilantes gratiis & donis à DEO receptis bene utantur ad DEI gloriam, & sui perfectionem, & proximi ædificationem, & fructum afferant, exemplô servorum qui de talentis lucrati sunt, & à Domino veniente

veniente remunerati: nec abscondat in terra, vel sudario, prædictis utendo ad mundi gloriam vel temporale lucrum, seu carnale commodum ne ut servus piger & torpens damnentur, ac foras extra conventum Sanctorum in tenebras exteriores, & infernales ejiciantur. Et primò circa statum Prælatorum specialiter, & nihilominus aliorum describit meritum, & demeritum propriæ actionis. Secundò, judicium discretionis: ideo dicit, dico vobis ut vigiletis benefaciendo, & in bonis perseverando, quia nescitis diem adventûs Sponsi & Judicis, sicut hominis peregrè proficiscentis incertus est reditus servis suis: Sponsus enim Prædictus: *sicut homo peregrè proficiscens*, secundùm corpus: scilicet ad Cœlestem Patriam carnem nostram portans, peregrinatio enim fuit Cœlum carni, vel quia à nobis non videtur in præsenti: *tradidit servis bona sua*, scilicet quinque talenta, duo & unum, ad fructificandum: *unicuique secundùm propriam virtutem*, scilicet susceptivam, ne quem gravaret, nec cuiquam deficeret. Et est argumentum inde: quòd DEUS non præcipit impossibile: *& profectus est statim*, liberam eis potestatem operandi permittens: *abiit autem* per affectum voluntatis *qui quinque talenta acceperat*, id est; domum quinque sensuum, & exteriorem scientiam, quinque sensibûs acquisitam: *& operatus est in eis*, per exercitium exterioris operis, *& lucratus est alia quinque*, quia merita sua multiplicavit, ex creaturis Creatorem, ex corporalibus spiritualia, ex temporalibus æterna cognoscens, ac fructum ædificationis in proximis faciens: *similiter qui duo acceperat*, scilicet intellectum scripturarum & operationum, *lucratus est alia duo*, scilicet bonum sapientiæ à se diffundendo in proximum per verbum prædicationis, & bonum operationis per exemplum ædificationis. *Qui autem unum acceperat*, scilicet solam intelligentiam scripturarum: *abiens fodit in terra* curuitate terrenæ intentionis & carnalis actionis: *& abscondit pecuniam Domini sui*, sine ædificatione proximi. Gregor. talentum in terra abscondere, est acceptum ingenium terrenis actibus implicare, & non lucrum spirituale quærere. In his ergo tribus servis significantur omnia genera hominum, quibus competit negotiatio activæ vitæ: scilicet imperfecti, perfecti, & mali. Imperfecti, quia pluribûs indigent, designantur in illo qui accepit quinque: perfecti, in illo qui accepit duo. Mali in eo qui accepit unum. Illi autem duplicant talenta, qui ex eis faciunt opera bona: illi verò abscondunt, qui otiosè vivunt, vel ex eis temporalia tantùm lucra quærunt. Examinationis judicium circa prædicta ponitur, cùm dicitur, *post multum temporis*, scilicet in secundo adventu: *venit Dominus servorum illorum*, requiens à singulis de commisso rationem, exquirens merita, & exigens quod tradidit cum usura. Quid quisq; accepit, consideret: & quod lucrum de accceptis reportet, penset. *Et accedens qui quinque talenta acceperat*, id est; præparans se & confidens de reddenda ratione: *obtulit alia quinque talenta, & qui duo acceperat, obtulit alia duo*: multiplicata nempe talenta sunt multiplicata merita: quæ offeruntur, cùm à DEO acceptantur: *obtulit, inquam dicens, Domine quinque, vel duo talenta tradidisti mihi*: confitetur gratificè, & totum ei deputat, quia ab ipso accepit: *ecce alia quinque, vel duo, super lucratus sum*, id est; multiplicata sunt merita ex gratia tua, cum usu liberi arbitrii. *Et ait illi utriq; Dominus ejus, Euge*, quod est interjectio gaudentis: id est; secundùm Chrysostom. Bene sit tibi serve, per propriam humilitatem quò ad teipsum: bone, per Divinam assimilationem quò ad DEUM: & fidelis, per utilem di-

Impossibile non præcipitur.

Gregorius hom. 9. in Evangel.

Chrysostom. hom. 79. in Matth.

dispensationem quò ad proximum: vel *bone & fidelis*, quærens in actibus suis gloriam Domini sui non suam: *quia super pauca fuisti fidelis*, scilicet super bona vitæ præsentis: *super multa te constituam*: scilicet bonæ vitæ sequentis de quibus Psalmista dicit. *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine quam abscondisti timentibus te.* Unde Chrysostom. Pauca sunt quæ in hoc sæculo nobis præstantur, multa quæ in illo servantur. Et Hieronym. Omnia quæ in præsenti habemus, licèt magna videantur & plurima, tamen comparatione futurorum parva & pauca sunt: *intra in gaudium Domini tui:* & suscipe quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit: & bene dicit *intra*, ut ex omni parte gaudium sursum, ex visione DEI, deorsum: ex consideratione inferni: interius ex gloria conscientiæ: exterius, ex decore omni creaturæ. Gloriosè consummato cursu certaminis in gaudium Domini sui intrabit, qui centum millibus prædicans, vel unam animam lucratam Domino suo reportaverit: nec ideo minùs gloriosè si nullam dummodo fideliter pro posse faciat quod faciendum est pro salute. Nempe miles strenuus in certamine commendatur, si constanter & legitimè certaverit: etenim si Domino suo triumphum non obtinuit: sic & Doctor, gentium, repositam sibi habere coronam justitiæ gloriabatur non minùs, quàm si omnes quos converterat, in vera fide & unitate Sanctæ Matris Ecclesiæ perstitissent. *Accedens autem qui unum talentum acceperat, ait: Domine nescio quia homo durus es:* graviter puniens delinquentes: *metis ubi non seminasti, & congregas ubi non sparsisti.* Seminat DEUS notitiam, in prædicatione veritatis: spargit virtutes, in exempo bonitatis: metit ergo ubi semen legis vel Evangelii non ministravit & colligit ubi bonitatis exempa in Patribus veteris vel novi testamenti non sparsit. In Prælatis etenim Ecclesiæ non solùm requirit bona in persona propria, sed etiam in aliena, scilicet in subditis eorum: quia eorum officium est alios & maximè subditos inducere ad bonum: *& timens*, scilicet aggredi altioris vitæ statum, ne ipse periclitaret quærens salutem aliorum, *abscondi talentum tuum in terra:* hoc est nō sū usus notitiâ mihi datâ propter æterna, sed propter terrena: *ecce habes, quod Tuum est*, quasi diceret sufficit mihi quia tenui quod habui, nec aliis ministravi. Iste timor servi pigri non est nisi pusillanimitas bene agendi. Ut autem dicit Chrysosto. Et si talentum non perdidit, reus tamen est damni: sicut qui causâ seminandi semen accipiens tempore seminationis non seminaverit, Domino suo damnum fecit: & si semen non perdidit, quantum poterat lucrum facere si tempore oportuno seminasset. *Respondens autem Dominus, dixit ei: serve male*, propter calumniam respectu Domini, *& piger*, in multiplicatione respectu proximi: *sciebas quia meto ubi non semino: multò magis ubi semino, & congrego ubi non sparsi*; multo magis ubi sparsi: quasi diceret, pro omissione veritatis & virtutum judicio illos quibus non prædicavi nec exemplum bonitatis proposui: ergo multò magis te cui talentum notitiæ meæ ad negotiandum commisi: & ex hoc te accuso, quo te excusat. Oportuit ergo ad tuum meritum, & ad aliorum commodum: *te pecuniam meam*, id est; sermonem vel legem, dare gratis ad mensam, id est; ad aliorum refectionem internam: *& committere numulariis.* id est; auditoribus qui quòd audiunt operantur, vel potiùs docere alios qui postea aliis ministrarent: *& ego veniens* ad discutiendum merita *recepissem quod meum est cum usura*, id est; te & ipsos quos mihi acquisivisses: hæc enim est usura

Psal. 30.
Chrysost. hō. 53. Operis imperfecti.
Hieronym. in cap. 25. Matth.
Gaudium salvādorum.
1. Cor. 2.
Pusillanimitas.
Chrysostom9 hom. 53. Operis imperfecti.

ra spiritualis, scilicet lucrum animarum, quæ maximè placet DEO. *Tollite itaque ab eo talentum*, id est; donum sibi traditum, scilicet naturalis ingenii vel notitiæ: & loquitur permissivè, quia Dominus auferri permittit intelligentiam, vel per vitia, vel per dæmones, quoniam homo infatuatur in eligendo malum, vel infatuatur propter scientiæ abusum, vel non recipit mercedem, sed pœnam quia bona Divinitus collata non cedent in male operantibus, vel otiosis ad gloriam, sed magis ad confusionem: *& date ei qui habet decem talenta*, quia damnatio reproborum cedet ad gloriam Electorum, secundùm illud: *Lætabitur justus cum viderit vindictam*, ex quo patet quòd non permittit DEUS fieri malum, nisi inde eliciat aliquod bonum: jussit autem potiùs dari illi qui habebat decem, quam illi qui habebat quatuor: quia minùs habuit qui quinque acceperat quàm qui duo: per quinque enim significatur exteriorum scientia, secundùm quinque sensus: sed per duo operatio voluntatis & intellectûs: oportuit ergo illi qui habuit exteriorum scientiam, & administrationem, dari intellectum interiorum, qui per unum intelligitur talentum: *omni enim habenti*, & bene utenti *dabitur* incrementum ejus qvod habet, *& abundabit:* habenti enim sollicitudinem ministrandi Verbum DEI, dabitur gratia *& abundabit* in efficaci doctrina. Item *habenti* charitatem, *dabitur* augmentum charitatis: *& abundabit* usq; ad perfectionem. Item habenti meritum, dabitur præmium, *& abundabit*, quia remunerabitur supra condignum. Augetur nempe gratia qvi laborat in ea, nam laborando meretur augeri, & ei qui reperitur in gratia dabitur gloria & abundabit: non solùm de sua & aliorum glorificatione, sed etiam de impletione justitiæ in malorum reprobatione: *Ab eo autem qui non habet* studium vel charitatem, & bonum doni collati usum, *& quod videtur habere* naturale ingenium vel studiū literarum, ac donum sibi collatum, *auferetur*. Item ei qvi non habet fidē, ut in DEO non credenti: etenim quòd verum habere, scilicet legis scientia, auferetur ab eo. Item ei qvi in morte non inventus fuerit in gratia, bona naturæ & gratiæ cedent ei ad pœnam. Ut autē dicit Augustin. Omnis res qvæ danda non deficit: si habetur & non datur, non habetur qvomodo habenda est. & ut idem dicit, dare habenti, fuit misericordiæ, auferre non habenti justitiæ: prudenter ergo & fideliter laborantem, ac bonum usum in DEI munere habentem ampliori gratiâ Dominus donat: & otia sectantem, ac munere DEI non bene utentem, eô qvod dederat privat. Unde dicit Gregorius. Qvòd qvisqvis charitatem hat, etiam alia dona qvàm percipit: qvisqvis charitatem non habet, etiam dona qvæ percepisse videbatur amittit. Deinde inutilem servum talentô privatum jubet mitti in tenebras exteriores, id est; corporales: qvia (ut ait Hieron.) Dominus lumen est: qvi ab eo foras mittitur, caret lumine. Exteriores tenebræ, sunt corporis: interiores, sunt mala animæ. Unde Gregorius. Interiores tenebræ, sunt cæcitas mentis: exteriores, æterna nox damnationis: qvia ergo hìc sponte cecidit in cæcitatem mentis, illic projicietur in noctem damnationis. Unde & Raba. Per pœnam in exteriores tenebras cadit, qvi per culpam suam sponte in interiores cecidit: ibi coactus patitur tenebras ultionis, qvi hìc libenter sustinuit tenebras voluptatis. Hæc Raba. *Ibi erit fletus* proveniens ex fumo caloris: *& stridor dentium*, ex passione frigoris: vel *fletus & stridor dentium*: id est; dolor mentis & corporis, & ad ista reducitur omnis pœna infernalis ecce quia non solùm qvi mala operantur

Talentū malis creditum

Psalm. 57.

Habenti dabitur.

Augustinus c. 1. lib. 1. de Doctrina Christiana.

Greg. hom. 9. in Evan.

Hieronymus in cap. 25. Matthæi.

Gregor. lib. 9. moral. c. 46.

tur, sed & qvi bona non facit ultimâ pœnâ puniri: possunt etiam per qvinqve talenta, intelligi bona naturæ, bona scientiæ, bona potentiæ, & bona opulentiæ: & dicuntur talenta, quia per bonum usum talentum potest homo sibi acqvirere Cœleste præmium, & aliqvi habent omnia ista à DEO collata: alii plura istorum: alii unum tantum. Aliqvi etiam sunt qvi talenta multiplicant & geminant, bene utendo prædictîs ad sui perfectionem & proximi ædificationem: alii abscondunt in terra, qvi utuntur ad mundi gloriam & lucra temporalia. De eodem qvoq; Lucas ponit parabolam, de homine nobili, scilicet Christo, qvi non solùm secundùm Divinitatem, verùmetiam secundùm humanitatem ex nobili genere ortus est, quia secundùm Divinitatem, DEI Patris, & secundùm humanitatem, David Regis Filius, qui *abiit in Regionem longinquam*, ascendens in Cœlum Empyreum, *accipere sibi Regnum* super ordines Angelorum, *ac reverti*, scil. ad judicium generale, in mundi fine, & etiam ad judicium particulare, in cujuslibet hominis morte, & priusqvam illuc ascenderet, *vocatis*, per electionis gratiam: *decem*, propter decalogi observantiam: *servis suis*, propter obedientiam omnimodam, vel *decem servis suis*, id est; Christianîs & fidelibûs universîs, qvorum universitas numerô denariô designatur, propter perfectionem denarii, *dedit illis* gratis decem mnas, id est; talenta seu libras, scilicet spiritualem decalogi intellectum, ad negotiandum, donec veniat ad judicium: qvas veniens exiget cum usura & excrescentia, secundùm Bedam. Mna decem dragmis appenditur. Decem ergo mnæ centum dragmas id est; centum libras faciunt, quâ numerus perfectorum designatur. & Sacræ Scripturæ sermo, quia vitæ Cœlestis perfectionem suggerit, qvasi numeri centenarii pondere fulgescit, vel per decem mnas intelligitur universitas donorum DEI propter perfectionem ipsius denarii. Multiplicavit ergo nobis DEUS aliqva dona ad negotiandum, ut multiplicentur per fructus bonorum operum, quia tempus meriti currit usq; ad judicium, de quibus qværit lucrum meritorum, redditurus cumulum præmiorum. Hoc profectò negotium, ut ait Gregorius. Tunc verè nos agimus, si vivendo & loqvendo proximorum animas lucramur, si infirmos qvosq; Cœlestis Regni gaudia prædicando in superno amore roboramus, si protervos, ac tumidos gehennæ supplicia terribiliter insonando flectimus, si nulli contra veritatem parcimus, si supernis amicitiis dediti, humanas inimicitias non timeamus. Hæc Gregorius. Usura qvippe est, qvod ex mutuo ultra sortem accipitur. Et certè Dominus dando nobis pecuniam suæ gratiæ & doctrinæ, exigit eam cum usuris & excrescentia. Primò, ut cùm tribuit doctrinam fidei ad credendum, exigit ut qvod credis, ore confitearis. Secundò, ut quod confiteris, opere compleas. Tertiò, ut exauditis in lege Domini meditando, & legendo, & orando etiam alia intelligas. Qvartò, ut qvod compleveris docere non cesses: his enim partibûs denarius vitæ fundatur æternæ. Unde Gregorius. Inqvantum vos perfecisse pensatis, etiam alios trahere vobiscum satagite. in via DEI habere socios desiderare, & si ad DEUM tenditis, curate ne ad eum soli veniatis. Hinc nempe scriptum est: Qvi audit, dicat veni, ut qvod in corde vocem superni amoris susceperit, foras etiam proximis vocem exortationis reddat. Hæc Gregorius. *Acceptô autem Regnô*, Dominus servorum illorum rediens, *jussit eos vocari* ad se, ut sciret qvantum qvisq; negotiatus esset. Et cùm primus veniens cum mna sua alias decem

Hominis nobilis parabola.

Beda in cap. 19. Lucæ.

Greg. Epist. 39. lib. 2.

Usura quid est.

cem, & alter cum mna sua aliàs qvinqve acqvisitas obtulisset: congratulans ei Dominus dixit primo, *erit potestatem habens super decem Civitates:* alteri verò, *& tu esto super quinque Civitates,* id est; gaudebis, scilicet tu uterq; de felicitate omnium qui per tuam doctrinā vel vitæ tuæ exemplum conversi sunt ad bonum: servis autem bonis mnas cum lucro reportantibus piger servus mnam suam sine lucro obtulit, quam in sudario ligatum habuit, quia molliter & delicatè vivendo Doctrinam commissam non enumeravit, ac gratiam sibi datam, in hac carne laboribus & fatigationibus traditam torpescens: & percepta dona sub otio torporis & ignaviæ abscondit, & sic ipsam mnam sine operibus tanquam mortuam & sepultam in sudario habuit: Sudarium nempe est pannus in qvo involvuntur corpora mortuorum, & ideo mna in sudario reposita, signat donum DEI à bonis operibus otiosum tanquam mortuum. Illis ergo qui de donis suis bene operando lucrum fecerunt, commendatis à Domino & remuneratis: pigrum qui in bonis operibus torpendo mnā suam in sudario ligavit, reprobat Dominus, & damnat, variô tamen modô secundùm quantitatem meriti vel delicti, quia gradus sunt & in gaudiis & in tormentis. Iste *homo peregre profectus,* scilicet Christus ad Patrem ascendens, secundùm Marcum, *reliquit* corporaliter *domum suam,* id est; Ecclesiam, quàm tamen nunquam Divinæ potentiæ præsidiô destituit, *& dedit servis potestatem cujusq; operis:* quia dans fidelibus octo talenta, secundùm Matthæum, & decem mnas, secundùm Lucam, tribuit eis facultatem insistendi operibus bonis dimittens eos agere secundùm libertatem suæ voluntatis: *& janitori,* qui ducit in domum Cœli, *præcepit vigilare* ei, scilicet qui prædicat, & præest: cui dicitur, si non annunciaveris iniquo iniquitatem suam, sangvinem Ejus de manu tua requiram. Unde Beda. Janitori au- *Ezech. 3.*
tem præcepit ut vigilaret, quia ordini Pastorum commissæ sibi Ec- *Beda in cap.*
clesiæ jubet curam impendere: non solùm autem Rectores Ecclesiæ, *19. Lucæ.*
sed omnes vigilare præcipimur, januas cordium custodientes ne antiqui hostis mala suggestio intret, ne nos Dominus dormientes inveniat. Hæc Beda. Janitor etiam est ratio, quæ debet esse vigil ad claudendū ostium consensûs, diabolo, & ad aperiendum Christo, qui ad ostiū pulsat, quandò ad bonum invitat. Negotiemur ergo fideliter de bonis naturæ, gratiæ, & fortunæ nobis datis: quia de omnibus rationem reddemus. Fugiamus pigritiam, quia piger locum diabolo præparat, & otiosus quasi pulvinar est diaboli, in quo requiescat. Omnibûs quoq; modîs quibûs possumus nosmetipsos emendando, vel alios adjuvando, talentum Dominicum erogare, & erogando multiplicare studeamus: utpote de quo in districto judicio rationem reddituri sumus: nec se aliquis ab hac negotiatione excusare poterit, quia nullus est qui talentum non acceperit. Unde
Gregor. Sciēdū verò est, quòd nullus piger ab hac talenti acceptione *Gregorius*
securus est: nullus nāq; est, qui veraciter dicat talentū minimè acce- *hom. 9. in*
pi, non est unde rationem ponere cogar. Talenti enim nomine cui- *Evangelia.*
libet pauperi etiam hoc ipsum reputabitur, quod vel minimum accepit: alius namq; accepit intelligentiæ donum prædicationis ministerium debet ex talento: alius terrenam substantiam accepit, erogationem talenti debet ex rebus: alius didicit artem quâ pascitur, ipsa ars ei in talenti acceptione reputatur: alius familiaritatis locū apud divitem meruit, talentum profectò familiaritatis accepit: habens igitur intellectum, curet omnino ne taceat: habens rerum afflu-

entiam, vigilet ne à misericordia torpescat: habens artem quâ regitur, magnopere studeat ut usum atq; utilitatem illius cum proximo partiatur: loquendi locum apud divitem habens, pro pauperibus intercedat. Tantū quippe ab unoquoq; nostrum venturus Judex exigit, quantùm dedit. Consideremus ergo quæ accepimus, atq; in eorum erogatione vigilemus: nulla nos spirituali opere terrena cura impediat, ne si in terra talentum absconditur, talenti Domino ad iram provocetur. Unde Augustin. Unusquisq; quod habet præstet alteri, quidquid plùs habet largiatur inopi. Alius habet pecuniam: pascat pauperem, vestiat nudum, ædificet Ecclesiam, operetur de pecunia quidquid boni potest. Alius habet consilium: regat proximum, pellat tenebras dubitationis luce pectoris. Alius habet doctrinam: eroget de cellario Domini ministret conservis cibaria, confortet fideles, revocet errantes, quærat perditos, quantum potest faciat. Est quod sibi erogent pauperes: alius claudo pedes accommodet, alius cæco suos oculos duces præbeat, alius visitet infirmum, alius sepeliat mortuos, sunt ista in omnibus, ut prorsus difficilè inveniatur aliquis qui non habeat unde aliquid alteri præstet: & illud extremum & magnum quod ait Apostolus: *Invicem onera vestra portate &c.* Unde etiam Chrysosto. Omnia inferamus ad proximorum utilitatem: talenta enim hæc sunt uniuscujusq; virtus, sive in præeminentia, sive in pecuniis, sive doctrina, sive in qualicunq; tali negotio: nullus dicat quoniam unum talentum habeo, & non possum facere: potest & per unum approbatus esse: non enim es viduâ illâ pauperior, non es Petrô & Joanne rustitior, qui & idiotæ & illiterati fuerunt, sed tamen quoniam desiderium monstraverunt, & ad communem utilitatem omnia fecerunt, Cœlos apprehenderunt: nihil enim est ita DEO amicum sicut ad communem utilitatem vivere: propter hoc sermonem nobis dedit DEUS, & manus, & pedes, & corporis virtutem, & intellectum, & sensum, ut omnibûs hîs ad nostram ipsorum salutem, & ad proximorum utilitatem utamur: non opus est multîs hìc nobis sermonibûs, neq; longa circumitione. Instat enim Beatus Paulus ratiocinium ferens & dicens, dissolvi & cum Christo esse meliùs est: manere autem in carne, magis necessarium est propter vos, & ei qui ad Christum erat discessioni, præposuit proximi ædificationē. Hoc enim maximè est esse cum Christo, voluntatem ejus facere: voluntas autem ejus nil est ita, sicut quod expedit proximo. Si enim in sæcularibus nullus sibi ipsi vivit: sed & artifex, & miles, & agricola, & negotiator ad id quod communiter expediti sunt, & ad quod proximo prodest conficiunt universi, multò magis in spiritualibus hoc oportet facere: hoc enim maximè est vivere. Qui sibi ipsi vivit solùm, & omnes despicit, superfluus est, & neq; homo, neq; generis nostri. Hæc Chrysosto. Ex prædictis videtur quòd aliquis fidelis in charitate manens, qui absq; suo scandalo utilis est, vel esse potest proximis quò ad vitam æternam, peccat mortaliter si se transfert ad eremum, vel monasterium, ubi alios non instruit verbô vel exemplô, nec curam quàm posset & deberet circa proximos, gerit: quia ita abscondit talentum, & est servus piger: de infirmis enim non loqvimur, qui de facili scandalizantur: quia eis est tutum fugere consortium pravorum, & laqueos diaboli. Sed è contra videtur quia prævalet activæ contemplativa: Dominus enim dicit Marthæ, *Mariæ optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Et Hieronymus in pluribus locis Epistolarum suarū usq;

Augustinus serm. 22. de verbis Apost.

Galat. 6.

Chrysostom. hom. 79. in Matth.

Philipp. 1. Cum Christo esse.

Lucæ 10

Hieronymus Epistol. ad Paulinū ad Rusticum et ad Nepotianū Tomo 1.

usq; adeo præfert activæ contemplativam, ut Viros Religiosos, & multis utiles vocet ad eremum, quasi nihil boni in mundo agerent, habito respectu ad vitam Monachorum & Anachoritarum. In his ergo videtur necessarium ut quisq; vires suas consideret, & ad quod opus ipse sit aptior penset: si enim ad contemplantivam habilior, & ad orandum devotior, tutè se transferat ad eremum, oraturus pro se & aliis: & ita plùs proderit eis in eremo pro ipsis orando, quàm in mundo eis prædicando: nec abscondit pecuniam Domini sui in terra, sed in Domino: licèt non prædicet: quia talenta orationis & devotionis, in quo ampliùs valet, & meliorem se sentit, omnibus erogat: nec piger dici debet qui totus in Sancta devotione & oratione, jejunio, vigilia, & fletu est: verumtamen si quis videret gregis sibi commissi periculum imminere, & nullum idoneum in curam gregis sibi successurum, periculum esset gregem deserere, & ad eremum se transferre: licèt habilior ad orandum sit, dummodo de suo scandalo non præsumat: Prælatus quidem qui idoneus est ad prædicandum, & plures instruere potest: ac sibi & aliis in tali officio utilis est, talis fraternam charitatem non observat si populum sibi commissum relinqueret, & se ad eremum transferret: cùm utilior in agro prædicationis, quàm in eremo esse possit in his verò quemq; in charitate manentem Spiritus Sanctus intus docebit, quid ei meliùs faciendum sit, & solliciti circa hæc Inquisitoris quæstioni satisfaciet.

DE VENTILATIONE AREÆ IN EXTREMO JUDICIO.

CAPUT L.

POstremò ponit tertiam parabolam, quæ pertinet ad activos, quorum est se exercere in actibus misericordiæ, pro quorum exercitio vigilantes in talibus remunerabuntur: desistentes autem à talibus, condemnabuntur; & describit ventilationem areæ, quæ fiet in extremo judicio, ac modum ipsius Divini judicii. De hoc Evangelio dicit Augustinus. Si quis esset qui de tota Sacra Scriptura nihil aliud sciret nisi solùmmodo lectionem istam præsentem, hoc solùm sibi sufficeret ad salutem, quia continentur hìc merita & demerita, præmia & supplicia bonorum & malorum: conditiones autem Judicis in hoc adventu secundo ponit, per oppositum conditionum ejus in adventu primo. Venit nempe primò in humilitate, Apostolorum pauperũ societate, & propria infirmitate. Secundò, veniet in Majestate Angelorum societate, & Judicis dignitate. *Veniet ergo Filius hominis*, scil. Virginis ad judicium, *in Majestate sua*, quia tunc judicaturus apparebit in forma hominis gloriosa, qui in primo adventu judicandus apparuit in forma passibili & infirma. Unde Remigius. In Majestate Deitatis judicaturus adveniet, qui in humilitate servi judicandus apparuit, itaq; tradendus in proximo Cruci, promittit gloriam triumphantis: ut secutura scandala hâc promissione compensaret, & ut melius illa paterentur discipuli, & libentius sub tantæ gloriæ expectatione. Unde Chrysosto. *DEUS manifestè veniet*, manifestè inquit, nõ jam cælatus in corpore sicut antea, ut vix Eũ etiam boni cognoscerent, sed manifestus in gloria, ut etiam mali Eum confiteantur inviti, ut qui contempserunt Eum in humilitate, cognoscant Eum in potestate, & qui scire noluerunt quàm Dulcis est miseri

Matth. 25.

Augustinus Evangelii hujus utilitas.

Chrysost. hõ: 54. Operis imperfecti.

misericordia ejus, sentiant quàm gravis est ira ipsius. Hæc Chrysosto. In forma ergo humana veniet, ut ab omnibus videri possit: si enim in forma Divina veniret, non posset videri à malis, quia talis visio non est sine delectatione maxima, quæ tunc non competit eis: & ideo dicit: *cùm venerit Filius hominis*, in famulatu autem ejus venient omnes Angeli Ejus cum Eo, propter Judicis honorem, & tanquam testes actuum humanorum, & executores sententiæ ferendæ per ipsum. Unde Chrysosto. Omnes enim Angeli cum Ipso aderunt, testantes & ipsi quantùm administraverunt missi à Dominatore ad salutem hominum; *Tunc sedebit super sedem Majestatis suæ*, id est; in Ecclesia, in qua apparebit cum omni potentia sua, per quod significat potestatem judiciariam quæ Christo homini est data: *& tunc congregabuntur ante Eum*, tāquā ante Judicē suū, *omnes gentes*, omnis tēporis, omnis cōditionis, omnis ætatis, quia nullus poterit tunc latere vel se abscondere. Unde Chrys. Ubi illuminatio Evagelii ad omnes gentes prædicata pervenit, tūc omnes gentes inexcusabiles factæ sūt: & ideo tunc justè ad judiciū cōgregabūtur omnes. *Et separabit eos ab invicem*, scil. bonos à malis, *sicut Pastor segregat oves ab hædis*, de die sunt simul in pascuis oves & hædi, sed in vespere Pastor eos segregat, sic in vita præsenti sunt in Ecclesia simul boni & mali, sed in vespere mortis, seu mundi, separabit Christus bonos à malis, sicut oves ab hædis. Separabit, inquam, meritò omnia merita discernenda loco, loca varia assignando, vocabulo diversis nominibûs appellando, hos hædos, illos oves. In ovibus intelligitur innocentia bonorum, propter simplicitatem, mititatem fæcunditatem. In hædis intelligitur perversitas malorum, proprer fæditatem, impetuositatem, sterilitatem. Unde Chrysosto. Deinde à nominibus uniuscujusq; modum ostendit, hos quidem hædos vocans: hos autem oves: ut horum quidem infructificationem ostendat: nullus enim ab hædis fructus fit, horum autem multum quæstum: etenim multus ovium est quæstus, & à lana lacteq;, & ab his quæ parturiuntur, à quibus universis desertus est hædus. Et iterum: Oves, homines justi propter mansvetudinem, quia ipsi neminem lædunt, & propter patientiam, quia cum ab aliis læsæ fuerint, sustinent: hædos autem homines peccatores dicit: quia capris hœc naturaliter insunt vitia, libido prœ cœteris animalibus, superbia, rixa, invidia, concupiscentia, gulæ, & clamoribus super omnia garrulæ, omnibûs hîs vitiîs peccatores abundant, & ideo hædis sunt assimiliati. Hæc Chrysostom. *Et statuat oves*, seu bonos, *à dextris* suis, *hædos autem*, seu malos *à sinistris*. In ipsa positione dextræ, & sinistræ, jam ex tunc utraq; pars cognoscere poterit cui misericordia & cui miseria immineat. Unde Chrysosto. Justos quidem ad dexteram constituet, peccatores ad sinistrā: ut unusquisq; meritorum suorum conditionem ex ipsius loci qualitate cognoscat. Meritò justos ad dexteram collocabit, quia nunquam cognoverunt sinistram: meritò impios ad sinistram, quia nunquam cognoscere voluerunt dexteram partem. Vias enim quæ à dextris sunt, novit Dominus: perversæ autem sunt quæ ad sinistram sunt: & iterum à sinistris, sunt qui quærunt temporalia: à dextris, qui quærunt æterna. Unde & Remigius, in dextris æternæ beatitudinis confirmabuntur, qui amaverunt æterna: in sinistris æternæ miseriæ, qui cupierunt præsentia. Nam & ipsa transitoria DEI dona, respectu œternorum, dicuntur esse sinistra: æterna vero in dextera, quia sunt potiora. Hinc est illud. Cor sapientis in dextra ejus, & cor

Chrysostom. hom. 80. in Matth.

Chrysost. hō. 54. operis imperfecti.

Idē hom. 80 in Matth.

Dextera & sinistra. Idem ibidē.

Eccles. 10. Rex Christi 9.

Joann. 19. Benedicti. Rabanus in c. 25. Matt.

cor stulti in sinistris illius. *Tunc dicet Rex his, qui à dextris Ejus erunt*, id est; bonis, hìc non dicit, Filius hominis, sicut supra: sed, Rex: ad cujus apicem pertinet subditos regere, leges condere, transgressores legis punire, & observatores præmiare, quòd tunc apparebit manifestè. Tunc non quæret Pilatus, *ergo Rex es Tu?* tunc non dicent judæi, *non habemus Regem, nisi Cæsarem*. Dicet inquam, Rex; *Venite benedicti Patris mei*, id est; à Patre meo, qui à Patre benedictionem gratiæ accepistis, quia non nisi benedicti primò per gratiam & meritum vocantur ad beatitudinem æternam & præmium: non dat enim DEUS pacem pectoris: vel, secundùm Rabanum, dicuntur benedicti, quibus pro bonis meritis debetur æterna *benedictio: possidete*, & æternaliter tenete, *paratum vobis Regnum Cælorum:* locum Sanctorum, *à Constitutione mundi*. Ubi Chrysosto. Antequam enim vos nasceremini, ait, hæc vobis præparata sunt & præaptata, quia vici vos tales futuros, secundùm Remigium, Rex Regum sine strepitu verborum loquitur, id est; manifestabit conscientias & merita, dicetq; per collationem gloriæ, venite, beneficiò Patris mei promoti ad obtinendum Regnum vitæ, prædestinatum vobis à constitutione mundi. Hæc Remigius. Ante mundi constitutionem paratum fuit per prædestinationem: à constitutione mundi, per creationem: ab ascensione, per apparitionem. Attende hìc dulcissimam invitationem Domini, cùm dicit: venite benedicti Patris mei: o! quàm felices & beati qui hoc dulce invitatorium ad se directum meruerint audire, & à Domino invitati Regnum Ejus præcipere, frequentemus ergo, nunc & cantemus devotè invitatorium Ecclesiæ dicentes. Venite exultemus Domino, ut tunc cum Electis mereamur audire invitatorium Domini, & regnare sine fine cum Eo. Et commemorabit Dominus sex opera misericordiæ, in se Capite & in membris suis propter Eum facta: quæ sunt, pascere esurientem, potare sitientem, collocare hospitem, vestire nudum, visitare infirmum, consolari vinculatum, & per hæc intelligitur septimum, quod est in Tobia, scilicet sepelire mortuos. Unde versus.

Benedicti. *Rabanus in c. 25. Mat.* *Chrysostmo hom. 80. in Matth.* *Opera misericordiæ.*

Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo.

Et secundùm quosdam non erit aliud hæc commemoratio, nisi quia omnes scient merita sua, pro quibus salvabuntur vel etiam damnabuntur. Ubi Chrysosto. Putas quantô gaudiô extolluntur Sancti, quando in conspectu omnium Angelorum quod fecerunt hominibus fatetur se accepisse nam tale videtur opus eorum non quale datum est, sed qualis persona illius est qui accepit. Hæc Chrysost. Sed justi, quasi laudem fugientes, interrogabunt, quando hæc sibi fecerint, secundùm Remigium. In conscientiis suis ita respondebût, non dubitantes vel diffidentes de verbis Domini, sed vel stupentes pro magnitudine Majestatis Regis, vel quia parvum videtur eis omne bonum quod fecerunt comparatione præmii. Unde Apostol. *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis.* Unde Chrysosto. O! humilitas, quæ nec post mortem deficies. Homo enim malus etiam falsis honoribûs delectatur, vir autem bonus etiam sibi debitam laudem fugit: sic & Sancti debitam sibi laudem repellentes dicent, quando Te vidimus esurientem? Hæc Chrysosto. *Et respondens Rex, dicet illis. Amen dico vobis, quamdiu*, id est; eò & quanto têpore *fecistis*, id est; opera misericordiæ exhibuistis, *uni de his fratribus meis minimis mihi fecistis.* Fratres sunt, qui fecerunt voluntatem: Patris minimi verò, qui fuerunt humiles

Chrysost. hom. 80. in Mat. *Rom 8.* *Chrysostomo hom. 54. Operis imperfecti.*

Idem ibidē. & abjecti. Ubi Chrysost. O! bonitas Christi, quamdiu in corpore *Bonitas Xsti* contemptibili erat in mundo, fuerat verisimilis ratio, ut propter si-*etiam in* militudinem visionis fratres suos homines appellaret: quid autem *judicio.* dicamus, quod in illa gloria constitutus, adhuc contentus est eos dicere fratres, quibus sufficeret ad laudem si vel bonos servos illos vocaret. Et iterum propter hoc enim sunt fratres, quia humiles, quia abjecti & contemptibiles: hos enim tales maximè in fraternitatem vocat. Unde & Augustin. Minimi ergo qui sunt Christi, hi *Augustinus* illi sunt qui omnia dimiserunt & secuti sunt Eum, & quidqvid ha-*serm. 35 de* buerunt pauperibus distribuerunt: ut DEO sine sæculari compede *verbis Dom.* expediti servirent, & ab oneribus mundi liberos velut pennatos sursum numeros tollerent. Hi sunt minimi, quare minimi? quia humiles, quia non elati, non superbi. Apprehende minimos istos, & grave pondus invenies. Hæc Augustin.. Christus itaq; in esurientibus esurit, in sitientibus sitit, in infirmis ægrotat, & in aliis similiter patitur: magnâ ergo reverentiâ suscipiendi sunt minimi pauperes Christi: cum magna veneratione serviendum est eis, siqnidem Christus in eis suscipitur & honoratur. Unde Gregor. Ad tribu-*Gregorius* endum ergo pigri cur estis, quando hoc quòd jacenti in terra por-*hom. 29.* rigitis sedenti in Cœlo datis? Hæc præmissa sunt opera misericordiæ, ad corporis miserias pertinentia: ad animas verò spectat, ut esurientē & sitientē justitiā pane verbi DEI reficias, & potu sapientiæ refrigeres: errantē per hæresim vel per peccatū in domū Matris Ecclesiæ DEI revoces, innocentē à malis protegas: nudū à bono opere, virtutibus ornes: infirmū in fide corrobores, tribulatione seu carcere tristitiæ oppresso subvenias compatiendo, vel consolando: qui enim hæc facit, veram dilectionem & charitatem adimplet: & hæc majora sunt quàm alia præmissa: quia ut ait Gregorius, plùs est verbi pabulô victuram in perpetuum mentem reficere, quàm ventrem moriturae carnis ter-*Chrysost. hō* reno pane satiare. Unde Chrysosto. Si hæc omnia corporaliter cor-*80. in Mat.* poribus Christi ministrare magnæ beatitudinis est, quæ omnino post modicum sunt peritura: putas quantæ beatitudinis est hæc omnia spiritualier animabus periclitantibus ministrare, quibûs vivificatæ possint vivere in æternum. Quantò melior est anima quàm corpus, tantò meliora sunt, quæ ad salutem animarum quàm quæ ad sustentationem corporum ministrantur. *Tunc dicet Rex & his qui à sinistris ejus erunt*, id est; reprobis: qui sinistra, id est; temporalia quam-*Discessio à* diu vixerunt ardenter amaverunt. *Discedite à me.* O! infelix di-*DEO.* scessio. O! dura separatio. O! miserabilis conditio, quia à me Fonte vitæ in deficientis, à me Lumine gloriæ beatificantis à me Torrente voluptatis inundantis, à me Plenitudine ubertatis inebriantis, *maledicti*, primò maledictione culpæ sed modò maledictione pœnæ æternæ: *in ignem æternum*, sine fine vos arsurum: *qui paratus est diabolo & angelis ejus*, ut quibus colligati fuistis in culpa, sociemini in pœna. O! con-*Consortium* sortiū malū horribile quidē ad imaginādū horribile: āplius ad videdū: *diabolicum.* sed adhuc horribilius ad cohabitādū: nō portastis, inquit clavē crucis: ideo in Regnū nō intrabitis: nō navigastis in nave Crucis, ideo ad portum non pervenietis: sed pœnam damni & sensûs habebitis. Dum mali permixti sunt bonis, videntur esse cum DEO: sed tandem discedent ab Eo, & mittentur in ignem æternum: nec videbit impius gloriam DEI. *Discedite*, inqvit: quia adhuc commixti fuistis bonis in mundo, à mea facie ab omni mea misericordia, ab omni gloria: *maledicti*, sed non addit Patris mei: quia ex Patre est benedictio ex nobis

nobis verò maledictio. Ubi Chrysosto. qvasi qvi non sufferat præ- *Chrysost. hō. 54 Operis imperfecti.*
sentiam illorum vel aspicere, sic dicit: *discedite à me*, nam DEUS qvi in sanctitate delectatur animarum, peccatrices animas aspiciens qvasi gravatus non suffert: tanquam si dicat eis, qvasi putredo & spurcitia estis: nec tamdiu vos sustineo, quamdiu statis in judicio meo. Et iterum: Ite maledicti, non à Patre meo, neq; Ipse eos maledixit, sed propria opera: *in ignem æternum, qui paratus est*, non vobis, sed *diabolo & angelis ejus*, quia verò vosipsos in ignem misistis, vobis ipsis reputate: sed ne unqvam hæc patiamur o! unigenite Filii DEI, scilicet faciem illam mansvetã videre àversam à nobis & tranqvillum illum oculum non ferentem videre nos, neq; accipiamus aliquam experientiam illius pœnæ incurabilis, scilicet excidere à Regni gloria, & comburi in gehenna. De hac etiam exclusione & separatione *Dolor ex sententia Judicis.*
sic dicit idem Chrysosto. Ponamus illud ante oculos, qvanti doloris est excludi & proiici à Regno Cœlorum, qvod (ut mihi videtur) ipsâ gravius est gehennâ: nam & si ille ignis non arderet, & immortalis illa pœna non esset parata, hoc solùm quòd alieni efficimur à Christo, & excludimur à bonis æternis nonne omnî pœnâ cruciabilius diceretur? Hæc Chrys. Et cõmemorabit Judex opera misericordiæ prædicta, ab ipsis reprobis sibi nõ facta sed reprobi qvasi se excusãtes respõdebũt, & interrogabũt, quãdo hæc sibi nõ fecerũt. Verũ, ut ait Rabanus, & si se excusare satagunt, tamen DEUM fallere non *Rabanus in c. 25. Matt.*
possunt, unde respondit illis dicens: *quamdiu non fecistis uni ex minimis his, nec mihi fecistis*, Augustinus: Christus Caput est Ecclesiæ, *Augustinus Qvomodo Chistus in membris sit*
Corpus Ejus Ecclesia: in nostro corpore Caput est, sursum est, pedes in terra. In aliqva constipatione hominum, quando aliqvis tibi pedẽ calcat, nonne dicit caput calcas me? qvomodo ergo lingva, qvã nemo tangit, dicit calcas me: sic Christus Caput qvem nemo calcat, dicet: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare &c.* Ubi Chrys. Et vide *Chrysostom. hom. 80. in Matth.*
qualiter levia injugit: nõ enim dicit, in carcere erã, & nõ eripuistis me; infirmus erã, & nõ curastis me: sed non visitastis, & non venistis ad me. In esuriẽdo etiam non petit mensam pretiosam, sed necessarium cibũ. Omnia ergo sufficientia sunt ad pœnam. Primò quidem, facilitas petitionis, panis erat. Secundò, misericordia Ejus: Pauper enim erat qvi petebat. Tertiò, comparatio naturæ, homo enim erat. Quartò, desiderium promissionis, Regnum enim promisit. Quintò, dignitas Ejus qvi accipiebat: DEUS enim erat qvi per pauperes accipiebat. Sextò, superabundantia honoris: qvoniam dignatus est ab hominibus accipere. Septimò, justitia dationis; ex suis enim à nobis accepit: sed contra universa hæc homines per avaritiam excæcantur. Hæc Chrysosto. Et revera per avaritiam homines ad opera misericordiæ *Avaritia excæcat.*
excœcantur, & ad ea duri & qvasi insensibiles redduntur: sicut enim charitas quæ directè opponitur avaritiæ, vult omnibus subvenire & benefacere: sic avaritia svadet à talibus abstinere, & non operibus misericordiæ intendere. Sugerit enim quasi consulendo ipsi misero qvem possidet, ut de talibus non curet, qvia tantùm constaret, & tantùm damnum inde reciperet. Hic siste tu miser avare, qvi aliis *Contra avaros.*
in necessitate positis non curas succurrere, & maximè Tu crudelis Prœsidens seu Prœlate, & specialiter Religiosè, qvi infirmis tibi commissis de ministris & custodibus, vel qvibuscunq; aliis necessariis non studes providere attẽde & vide, quia hoc terribile judiciũ in qvo de operibus misericordiœ discreptatio fit, Tibi specialiter imminet: quia prœcipuè immisericordes arguet Judex & puniet: tunc audies

correptiones duriſſimas, qvibus non poteris contradicere, qvi modò abiicis monitiones molliſſimas qvibus non vereris repugnare, tunc erit hora tua qvâ tibi inſtabit horrenda miſeria, ut cum maledictis eas in ignem æternum diabolo & angelis ejus paratum. Illuc perges derelictus à cura & cuſtodia Divina, qvi hic tuos infirmos dereliqviſti ſine cura & cuſtodia humana: & tunc nihil eorum quæ contra charitatem ſervaſti, & neceſſitatibus indigentium crudeliter ſubtraxiſti, te à miſeria liberabit: ſed tua crudelitas te ſine fine immaniter cruciabit. Tunc boni poterunt contra te ſumere parabolam, & dicere ad exaggerandum tuam miſeriam. Qvomodo ceſſavit exactor, qvievit tributum? ceſſavit exactor, quia talis neceſſaria ſubtrahendo quaſi exactionare eos videbatur: qvievit tributum: qvod alii defectû patido, quaſi ſolvere cogebantur: quid tibi miſer tunc proderit tua crudelitas & avaritia, pro qva habebis pati tanta & talia ſine fine manſura? tunc per pœnam, ſed nimis tardè aperientur oculi tui, qui modò per avaritiam contra opera miſericordiæ ſunt excæcati: & tunc ſola vexatio dabit intellectum, qvi modò circa vexatos habes cor induratum. Hœc pauca o! avare, impie, crudelis &, dire tyranne diligenter attende: & dum adhuc vales te emendare, ſtude ut mala perpetua poſſis DEO auxiliante evadere, Amen. Sufficientia autē prædictorū operū miſericordiæ, hôc modô accipitur: homo nēpe in vita præſenti primò indiget ex parte corporis alimēto, ſine qvo nō poteſt eſſe, ſcil. cibo & potu: & ſic eſt duplex opus miſericordiæ, ſcilicet paſcere eſurientem, & potare ſitientem. Secundò, indiget alimentô, ſine qvo non poteſt bene eſſe, ſcilicet indumetô & domiciliô: & ſic iterum eſt duplex opus miſericodiæ, ſcilicet veſtire nudum, & colligere vel recipere hoſpitem. Tertiò, indiget poſt vitam iſtam ſepulturâ: & ſic eſt quintum opus miſericordiæ, ſcilicet ſepelire mortuos. iſta autem qvinqve prædicta, ſunt omnibus communia. Alia ſunt duo opera miſericordiæ, qvæ impenduntur alicui ex aliqvo accidente ſuperveniente: ut ſi aliqvis incurrat in infirmitatē, vel capiatur ab hoſtibus, & ſic accipiūtur duo opera miſericordiæ quæ ſunt viſitare infirmos, & redimere captivos. Et nomine redemptionis intelligitur omne beneficium eis impenſum. Iſta autem ſeptem impenſa fidelibus propter Chriſtum, reputat Ipſe Chriſtus ſibi facta, & ècontrariò fidelibus denegata: quia ſibi reputat denegata. Fideles ſunt Ejus membra propter quod facientibus opera miſericordiæ, reddit vitam æternam: denegantibus autem ea, reddit pœnam, Advertendum tamen quod cùm dicitur: *Domine quando te vidimus eſurientem &c.* Non eſt quæſtio procedens ex ignorantia: qvia juſti cognoſcent qvòd opera miſericordiæ facta membris Chriſti, Ipſe ſibi reputat fieri, & pro talibus ſe ſalvari: & ſimiliter mali ſcient ſe pro contrario damnari: ſed & qvæſtio admirationis, pro magnitudine gratiæ, quæ fiet Electis, & pro magnitudine miſeriæ quæ infligetur reprobis. Sic itaq; judicium ſine miſericordia fit ei qvi non fecit miſericordiam. Quid ergo merentur, qui aliena rapiunt, ſi æter naliter damnantur qui de ſuo non dederint? ſi talia ſuſtinebunt immiſericordes, qualia paſſuros putamus crudeles. Unde Chriſoſto. Ex loco ſciendum eſt, quòd non tantùm pro eo quòd peccaverunt homines condemnandi ſunt: ſed etiam pro eo bene non faciunt, ſi autē pro eo quòd bene non faciunt, ſic condemnantur, putas qvales pœnas exſolvent pro eo qvòd peccant? & dignè, DEUS enim hominem ideo fecit ut benefaciat, & ad gloriam DEI pertineat: non ideo tantùm ut

Quæſtio admirationis.

Jacob. 2.

Chriſoſtomus homil. 54. Operis imperfecti.

non

non peccet nam si non faciat bonum, nec est causa quâ creatus est:
sine dubio enim si creatus non fuisset peccatum non fieret super
terram: nam qui intelligit mysterium Divinæ dispensationis, quare
factus est homo cognoscit: quia meritò quasi peccans condemnetur
qui justitiam non facit. Hæc Chrysosto. Sicut autem melius est *Chrysostom. Ibidem.*
opera misericordiæ circa animam, quàm circa corpus facere, sic pe-
jus est ea circa animam quàm circa corpus negligere. Unde Chry-
sosto. Si hæc corporaliter corporibus non præstare impietatis est, quæ *Idem ibidē.*
& si accipiunt ea non possunt vivere semper: putas quantæ impie-
tatis est hæc omnia spiritualiter animabus periclitantibus non mi-
nistrare, quæ poterant vivere in æternum si hæc eis ministrata fu-
issent? quantũ enim melior est anima quàm corpus, tantò graviùs
est peccatũ animabus laborãtibus spirituales eleemosynas nõ præsta-
re, quàm corporibus corporales. In Ecclesia ergo nõ solũ sũt pau-
peres corporaliter esuriẽtes, aut debiles corporaliter, aut peregrini se- *Pauperes in Ecclesia.*
cũdũ corpus, sed etiã spiritualiter pauperes sine cibo justitiæ, sine po-
tu agnitionis Dei, sine vestimẽto Christi, maximè taliter pauperes sũt
qui corporaliter videntur divites esse: quoniã plerumq; in abũdan-
tia rerum inopia justitiæ invenitur. Sunt peregrini in hoc mundo:
sunt debiles animô, sunt mente cæci, inobedientiâ surdi, & cæterîs
passionibûs spiritualibûs ægrotantes: quorum animæ omnem escam
spiritualem abominantes appropinqvaverunt usq; ad portas mortis.
Qui ergo nonhabet unde faciat eleemosynas corporales, faciat spi-
rituales: ex gratia verbi qvam accepit à DEO, & invenit retribu-
tionem dignam à Christo, qui omnia tam corporalia quàm spiritua-
lia data quasi in se facta commemorat, quæ cum hominibus fiunt:
hæc diximus ut sciant Doctores & quantùm beatitudinis sibi acqui-
rant, si diligentes fuerint circa verbum: & quantum damnationis, si
fuerint negligentes. Hæc Chrysost. *Et ibunt hi* scilicet reprobi, in
supplicium æternum, *justi autem in vitam æternam.* Unde Chrysost.
Propter hoc utiq; & hi justè puniuntur & illi coronantur, & si decem *Chrysostom. hom. 80. in Matth.*
millia bona fecerint: gratiæ enim hæc est munificentia pro tam par-
vis & vilibus Cœlum tantum & Regnum, & tam magnum eis dari
honorem. Hæc Chrysosto. Æternum est ergo supplicium malo-
rum, & similiter præmium bonorum, sicut enim peccata actualia
transeunt actu, & remanent reatu: ita bona opera transeunt actu,
& remanent meritò. Unde Hierony. Prudens Lector attende, quòd *Hieronymus in cap. 25. Matthæi.*
& supplicia æterna sint: & vita perpetua metum deinceps non ha-
beat ruinarum. Et notandum quòd potiùs sit disceptatio de ope-
ribus misericordiœ, quàm de operibus justitiæ: cùm tamen magis te-
neamur ad opera justitiæ: quia opera misericordiæ faciliora sunt:
quia natura ad hæc inclinat, & ideo magis arguenda ubi deficiunt,
& minùs remuneranda ubi assunt. Et ergo si ista remunerantur, &
alia: item potiùs arguit de omissione, quàm de commissione: cùm
tamen majoris criminis sunt commissa: & ideo magis arguenda: quia
puniendo quod minùs est, innuit amplius faciendum de majoribus.
Si enim omissa arguit, multò plùs commissa: item magis arguit de
peccatis in proximum, quàm in DEUM: quia si peccata in proxi-
mum condemnantur, multòmagis peccata in DEUM: ut blasphemia
& idololatria: item cùm septem sint opera misericordiæ: unum sci-
licet sepultura mortuorum, de qua in tantum Tobias commenda-
tur, omittit: quia minùs est necessaria inter cætera opera misericor-
diæ. Item cùm sit misericordia corporalis & spiritualis, potius de-

fectum arguit operum corporalium, quàm spiritualium: quia opera corporalia sunt evidentiora, vel per hoc etiam significantur illa. Potest autē quæri utrū illa disceptatio & sentētia erit vocalis, vel mē- talis tantùm: & videtur quòd vocalis: quia, ut dicit Augustin. per quot dies hoc Judicium tendatur, incertum est: sed si mentaliter fieret tantùm, statim expediretur. Econtra, quidam dicunt, quòd judicium erit mentale, & non vocale, aliter multo tempore protenderetur. Unde Sapiens: *Disrumpet illos inflatos sine voce*: alii dicunt: quia & mentale erit interius, vocale exterius: quia judicabit Christus non tantum ut DEUS, sed ut Homo: ideo Ejus Judicium erit non Divinò modò tantùm, sed humanò. Ex hoc autem majus gaudium sensibile bonorum, & major dolor sensibilis reproborum erit: unde non frustra erit hoc, sed utiliter sicut & corporalis apparitio hominum. Huic opinioni adhærendo dicendum ad objectum, quòd disrumpet illos sine voce excusationis sufficientis, vel appellationis. Sed non sine voce disceptationis generalis. Unde Augustin. Quære causas vel tantæ mercedis, vel tanti supplicii: percipite Regnum: & ite in ignem æternum. Quare illi percepturi Regnum? Esurivi enim, & dedistis mihi manducare. Quare isti ituri in ignem æternum? Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare. Quid est hoc rogo? video de his qui percepturi sunt Regnum: quia dederunt tanquam boni & fideles Christiani, qui verba Domini non contemnentes, & cum fiducia promissa sperantes fecerunt hoc: quia si non fecissent, vitæ ipsorum bonæ sterilitas ista non utiq; convenisset: fortè enim casti erant, non fraudatores, non ebriosi abstinentes se ab operibus malis: si hoc non adderent, steriles remanerent: fecissent, enim declina à malo: non fecissent & fac bonum. Scriptum est: *Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna peccatum.* Item scriptum est: *Include eleemosynam in corde pauperis, & ipsa pro te deprecabitur Dominum*: & alia multa sunt Divini eloquii dogmata quibus ostenditur multum valere eleemosynam ad extingvenda & delenda peccata. Proinde illis quos damnaturus imò plus illis coronaturus est solas eleemosynas imputabit dicens: Difficile est ut si examinem vos & apprehendam, & scruter diligentissimè facta vestra, non inveniam unde vos damnem: sed ite in Regnum. Esurivi enim, & dedistis mihi manducare, non ergo itis in Regnum, quia non peccastis, sed quia peccata vestra eleemosynis redemistis. Rursus & illis, Ite in ignem æternum: sine dubio videbunt se justè damnari pro sceleribus suis, & quasi eis diceret, non inde unde putatis: sed quia esurivi & non dedistis mihi manducare. Si enim ab illis omnibus vestris factis aversi, & ad me conversi illa omnia crimina atq; peccata eleemosynis redemissetis, ipsæ eleemosynæ modò liberarent vos, & à reatu tantorum criminum absolverent: Beati enim misericordes, quoniam ipsis misericordia præstabitur. *Judicium sine misericordia ei qui non fecerit misericordiam.* Sicut ergo boni quibus paratum est Regnum à Constitutione mundi, antequam fierent ad vitam æternam erant prædestinati: sic mali qui mittentur in ignem paratum diabolo & suis, à constitutione mundi antequam fierent ad mortem erant præsciti. Est differentia inter prædestinationem & præscientiam: quia prædestinatio est præcognitio bonorum, cum causalitate eorundem: sed præscientia dicit præcognitionem respectu malorum sine causalitate, quæ potiùs residet penes liberum arbitrium. Fit autem conditionaliter prædestinatio DEI, nihilq; sine aliqua conditione prædestinatum est: prædestinatum est enim ut salvaretur mun-

Judiciū an erit mētale, an vocale.

Aug lib. 20 de civitate, cap. 1.

Sapien. 4.

August. de rectitudine catholicæ cōversationis.

Psalm. 36.

Ecclef. 3.

Ecclef. 29.

Matth. 5.

Jacob. 2.

Prædestinationis & præscientiæ discrimen.

dus: sed per aquam baptismatis, & mortem Filii DEI, prædestinati sunt omnes boni ad gloriam: ea tamen conditione si fidem tenuerint: si charitatem, si humilitatem, si patientiam, si misericordiam & pietatem, & his similia habuerint: tales enim eos futuros prævidit quos DEUS ad vitam prædestinavit: & quasi prædestinando eis diceret: Ego quidem ad vitam vos prædestino, si tamen tales & tales fueritis: si mandata mea custodieritis, si fidem & misericordiam habueritis, & si in bono tandem inventi fueritis. Qui ergo talis esse non vult, qui mandata DEI custodire non nititur: ideo non venit ad prædestinationem, quia non servat conditionem. Noli igitur attendere ad prædestinationem DEI quàm ignoras: attende ad verba quæ audis & intelligis: sicut enim prædestinatione sua verus est DEUS, & mutari non potest: ita & verba Ejus vera sunt, & mutari non possunt: sed audiamus quæ sint hæc verba: *Peccator*, inquit, *quâcunque horâ conversus fuerit & ingemuerit vitâ vivet & non morietur.* Et iterum: *Si volueritis & audieritis me, bona terræ comedetis: quod si nolueritis, gladius devorabit vos.* Similiter in Evangelio, inquit, *Qui crediderit, & baptizatus fuerit &c.* Et iterum: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet vobis Pater vester Cælestis &c.* Nec quæras aliam prædestinationem. In his enim verbis omnis & vitæ & mortis prædestinatio & præscientia consistit: si hæc feceris, esto securus, & crede indubitanter quia ad vitam æternam prædestinatus es. Quòd si indurato corde hæc facere nolueris, & in hac malitia perseveraveris te pro certo scias ad mortē præscitū. Quāvis enim nullus homo ad peccatum sit prædestinatus, omnis tamen homo, aut ad gloriam, aut ad supplicium est prævisus. Nullus ergo dicat frustra se orare DEUM, & alia bona facere: quia prædestinatio Divina (quæ est præparatio gratiæ in præsenti & gloriæ in futuro) cùm sit æterna, sicut ab æterno prædestinavit aliquem ad beatitudinem, ita præordinavit modum per quem daret sibi illam beatitudinem: scilicet per merita sua & orationem. Prædestinatio enim taliter est instituta, ut precibûs & laboribûs obtineatur: & ideo non frustra orat DEUM, quia oratio est illud per quod ex ordinatione Divina debet cōsequi gratiā & gloriam: & eadem ratio est de omnibus aliis bonis, quia cadunt sub ordine Divinæ prædestinationis. Unde sicut DEUS aliquem salvādū prævidet, sic & modum quô salvari debeat: propter hoc stultus est qui dicit, volo facere quod mihi placuerit: quia si salvari debeo, salva bor, vel si damnari debeo damnabor: sicut stultus esset infirmus qui diceret, volo comedere & bibere quod mihi placuerit: quia si curari debeo curabor: & si mori debeo moriar: sic enim inutiles essent medicinæ. Sanè si DEUS dimittit liberū arbitriū (quod se habet ad utrumlibet) in malum cadere, hoc non permittit nisi justè: rursus si præveniat per gratiam, nulli facit injuriam. Unde secundùm Augustin. Liberum arbitrium, est libertas eligendi bonum vel malum: & hoc in Paradiso homo habuit liberum, nunc verò captivum, quia bonum non vult nisi gratia DEI præveniatur, nec potest. nisi eum sequatur. Cùm ergo malos damnat & reprobat, operatur secundùm justitiam: quando verò prædestinat & salvat, agit secundùm gratiam & misericordiam, quæ non excludit justitiam. Nullam autem necessitatem infert Providentia DEI rerum eventibus, sed sicut se habent res ad utrumlibet, scilicet fieri & non fieri: sic se providentur habere quæ Providentia (seu quod idem est præscientia DEI) ex sua sapientia præscientiis omnia antequam sint, omnino inevitabilis est, & nullo mo-

Ezech. 18.
Isaiæ 1.
Marci 16.
Matth. 6.
Oramus non frustra.
Augustinus lib. 1. de libero arbitrio.
Libertas arbitrii.
Providentia Dei nō cogit

modò potest falli, & ideo omnia prævisa à DEO necesse est fieri; quia non potest simul esse quod prævisa sint, & non fiant, sed non sequitur quòd necessariò fiant. Sic quoq; dicimus, me vidente te currere, necesse est ut curras, hoc est, potest simul fieri ut videam te currere, & non curras: & ex hoc nequaquam provenit quod necessariò curras. Unde Boetius: Duæ sunt etenim necessitates: simplex una, veluti quod necesse est omnes homines esse mortales: altera verò, conditionis, ut si aliquem ambulare scias, eum ambulare necesse est: hanc etiam necessitatem non facit propria natura, sed conditionis adjectio. Nulla nempe necessitas cogit incedere voluntariè gradientem: quamvis eum tunc cùm graditur necessarium sit incedere. Quæ igitur cùm fiunt carent existendi necessitate, eadem priusquam fiant sine necessitate futura sunt: nam sicut scientia præsentium rerum nihil his quæ fiunt, ita præscientia futurorum nihil his quæ futura sunt necessitatis importat. Eódem modò si quid Providentia præsens videt, id necesse est, tamen nullam naturæ habeat necessitatem. Hæc Boetius. Et ideo hæc duplex est. Si DEUS prævidet hoc, necessariò evenire oportet, quia conjunctim vera divisim est falsa, & est ibi necessitas consequentiæ, & non consequentis. Exemplum habemus Boetii, si aliquis videat aliquem facientē rotam, necesse est quòd ille faciat rotam: nec tamē visus ejus causa est illius factionis. Sic DEUS prævidet mala istius opera nec tamen causa est, quare iste malè operetur: verùmtamen fiet si prævisum est. Quando autem DEUS facit aliquam rem, non fit in Ipso DEO mutatio, sed in re certa quam operatur. Unde quoniā fecit prædicari subversionem Ninive, & prædici mortem Ezechiæ, quorum neutrum accidit, in talibus non mutavit DEUS consilium quod ab æterno secum fuit, sed sententiam, quæ respectum ad ipsa negotia habuit: quia Ninive subvertēda erat secundùm demerita, & Ezechias moriturus erat secundùm causas inferiores, vel etiam secundùm merita, sed hæc non imposuerunt necessitatē Divinæ potentiæ. Prædestinatio igitur licèt certa sit, libertatē tamē arbitrii nō tollit: unde bonorū salvatio est necessaria necessitate cōsequētiæ, vel cōditionata, nō necessitate cōseqnētis, vel absoluta. Ista nēpe propositio prædestinatus potest damnari: falsa est in sensu cōposito, est tamē vera in sensu diviso. Sic ergo exclusum est sophisma quòd multos in errorē duxit, ut omnia ex necessitate fieri putarēt. Si ergo dicis quid adhuc faciēdū est? Respondebo quia hoc solum superest consiliū, ut curramus & cōtendamus placere Ei qui nos vocavit, dicit nempe Augustinus, sic præordinata est Divina prædestinatio, ut ad eam per bonorum operum perseverantiam perveniamus, hinc Bernard. ipsa Cœlestis Regni prædestinatio, ita ab omnipotenti DEO præordinata est, ut ad hoc Electi ex labore perveniant, quatenus mereantur precibûs obtinere, quod Ipse omnipotens DEUS ante tempus disposuit donare. Ubi nota exemplum utile, & aptum ad propositum. Fuit in quodam Monasterio frater quidam Religiosus & devotus, cui sæpe revelationes fiebant Divinitùs, quod quidem alter ejusdem Monasterii frater sciens, institit apud eundem ut DEUM oraret, quatenus sibi dignaretur ostendere si Ipse de numero salvandorum esset, & cum ille vix precibûs victus orationi instando hoc à DEO postularet, ostensum est sibi quòd ille frater de numero damnandorum esset: unde timens fratrem alium turbare, per aliquod dies hoc sibi cœlavit: sed tandem eidem requirenti (licèt invitus) aperuit. Ille autem

Necessitas duplex.

Boetius li. 5 de consolatione, prosâ sextâ.

Mutatio nō cadit in Deū

Jonæ 3.

Esaiæ 38.

Prædestinatio non tollit libertatem arbitrii

Exemplum præsciti & salvati.

hoc audiens, & ſcripturas intelligens, ſtatim reſpondit, benedictus DEUS: nec tamen ſic deſperabo, ſed pœnitentiamquam per ingreſſum religionis aſſumpſi, de cætero duplicabo, & triplicabo donec gratiam & miſericordiam apud DEUM Altiſſimum qui pius eſt inveniam, & poſt multos dies iterum fratri prædicto Divinitus eſt revelatum, quod ille frater de numero ſalvandorum eſſet: quod cùm eidem fratri retuliſſet, ille lætus effectus de relevatione, fortior factus eſt in opere: ac viriliter agens, & de virtute in virtutem quotidie proficiens perſeveravit in bono ſine ceſſatione. Utinam multi animati hôc exemplô manum ſuam ad fortia mitterent, & non deſperarent, vel deficerent quia ſic agendo, & in hoc perſeverando, DEUM ſibi propitium utiq; invenirent.

DE PASCHA, ET DIVERSIS HUJUS NOMINIS acceptionibus.

CAPUT LI.

NUnc, ſecundùm Hierony. aſpergamus de ſangvine librum no- *Paſcha Dom.*
ſtrum, & limina domorum, & funem circumdemus coccineum
domui orationis noſtræ: & coccum in manu noſtra ut zara ligemus,
ut vaccam ruffam in valle occiſam enarrare poſſimus: jam nempe
inſtat ut ad Paſſionem Domini veniamus: quam & ex affectu in- *Geneſ. 39.*
ſpicere, & in effectu imitari debemus. Juxta illud Exod: *Inſpice &* *Num. 19.*
fac ſecundùm exemplar quod tibi in monte monſtratum eſt, Chriſtus eſt tan- *& Deut. 21*
quam liber exemplaris, ad cujus exemplar totam vitam noſtram du- *Exod. 25.*
cere & corrigere debemus: & ſi Chriſtus ſæpiùs in ſcriptura dica- *Chriſtus*
tur mons, ratione ſummitatis, ſive excellentiſſimæ perfectionis, maxi- *mons.*
mè tamen exaltatus in Cruce mons dicitur, ratione ſublimitatis meriti ſuæ ſacratiſſimæ paſſionis. In hoc ergo monte Chriſto, ſcilicet Crucifixo monſtratum eſt nobis exemplar diligenter inſpiciendū & efficaciter imitandū. Non enim ſufficit Chriſtiano Chriſtū Paſſū inſpicere: nam & hoc fecerunt judæi & gentiles ſui crucifixores: ſed igitur etiam ſecundùm exemplar mōſtratū operari & facere. Et hoc eſt quod indicitur cuilibet fideli in verbis propoſitis, inſpice & fac: quaſi diceret, inſpice exemplar Dominicæ paſſionis ipſam tibi per intimam compaſſionem viſceraliter incorporando: & fac ſecundùm illud exemplar, ipſum efficaciter imitando. Et utrumq;
horum docet Beatus Petrus. *Chriſtus* inquiens, *pro nobis paſſus eſt*: ec- *1. Pet. 2.*
ce primum, quòd eſt diligenter cordis oculô inſpiciendum: *vobis re-* *Paſſus eſt*
linquens exemplum, ut ſequamini veſtigia ejus: ecce ſecundum quod eſt *Chriſtus innumerabilia*
efficaciter in facto imitandum. Circa primum ſciendum eſt, quòd ſi nos omnia quœ Chriſtus in mundo paſſus eſt, vellemus enarrare, innumerabilia utiq; eſſent prœſertim cùm tota vita Chriſti in terris quædam paſſio fuerit. Nimirum cùm etiam tota vita cujuslibet
Chriſtiani, ſi ſecundùm Evangelium vivat, quædam crux atq; mar- *Auguſtinus*
tyrium ſit, ut Auguſtinus dicit: quantòmagis hoc indubitabile eſt de *ſerm. 2. de*
Ipſo Domino Chriſto, quod Evangelium condidit, & in ſeipſo per- *verbis Apoſt.*
fectiſſimè adimplevit. Exordiendo enim à primordio nativitatis ſuæ, inſpice quàm Pauper natus fuit, qui nec domicilium neq; veſtes habuit: ſed in vili diverſorio natus, in præſepi ſuper fœno exiguo ante bruta animalia reclinatus, pannis vilibus involutus fuit: octavo die circumciſus fuit, & jam ſangvinem ſuum pro nobis fundere

dere cæpit: deinde persecutionem Herodis fugiens in Ægyptum deportatus, & deinde rediens per totam pueritiam & adolescentiam suam parentibus subjectus, & non dubium in magna paupertate educatus fuit: de hinc adveniente tempore ostensionis suæ, inspice quomodo tempore magni frigoris baptizatus in aquis frigidis mergi voluit, & quomodo tempore jejunii quadraginta dierum continuato maceratus fuit: & quantas tunc à diabolo tentationes sustinuit, quantas etiam injurias & contumelias à judæis frequenter passus fuit, tunc dicentibus ipsum à dæmone obsessum, nunc Samaritanum, nunc voratorem & vini potatorem, nunc de fornicatione natum, nũc blasphemum, nunc populi seductorem: & alia multa blasphemantes dicebant in Eum, nihilominus ad facta injuriosa sæpe attentabant procedere: nunc volentes Eum lapidare, nunc de supercilio montis præcipitare. Inspice etiam cum quanto labore vixerit, quia quotidie erat prædicans in Templo: & in synagoga: & de Civitate in Civitatem, de terra in terram perambulavit: in oratione sæpe pernoctavit, infirmos multos curavit, obsessos à dæmone liberavit: mortuos suscitavit, multitudinem esurientem pavit: & nihilominus in his omnibus naturæ legibus subjectus fami, siti, & cæteris infirmitatibus hominis absq; tamen peccato expositus fuit. Ecce quomodo tota vita sua in laboribus & passionibus fuit: sed omnibûs talibus passionem, de qua nunc tractandum est, antecedentibûs omissis: inspice diligenter quid in hac sustinuit, & præcipue articulos & puncta passionis, in quibus singulis Christus notabiliter passus fuit. Circa secundùm est sciendum, quod secundùm Augustin. Non solùm

Augustinus ferm. de vigilia Pentec.

quidquid boni Christus in terra gessit, sed & quidquid mali sustinuit, totum disciplina morum fuit: Unde passio Domini in se complectitur omnem perfectionem hominum, in hac vita possibilem: quoniam omnia opera perfectionis quæ Christus unquam in Evangelio docuit, ipse in semetipso in sua passione perfectissimè adimplevit: itaq; in Cruce Domini, est finis legis & scripturæ in passione Ejus, summa omnis perfectionis: in morte ipsius, est consummatio omnis sermonis. Unde Apostol. dicebat. *Non judicavi me aliquid scire inter vos, nisi JESUM Christum, & hunc Crucifixum.*

1. Cor. 2.

Nempe quia hoc scire, est omnia scire quæ ad salutem spectant. Nam si de paupertate voluntaria agitur, quis unquam pauperior Christô nudô pêdente in Cruce: quia nec habebat ubi caput suum reclinaret. Si de obedientia & humilitate loquimur, quis unquã intantum se humiliavit & exinanivit, sicut Christus? quòd factus est obediens usq; ad mortem Crucis: tanta vilia & magna opprobria sustinuit pro nobis. Si de castitate virginali mentio fiat, quis castior Eô cujus Mater Virgo est, cujus Pater fœminam nescit. Si de charitate sermo fuerit: quis unquam majorem vel tantam charitatem habuit, quàm Christus, quòd in Passione sua posuit animam suam pro ovibus suis: & tam horrenda supplicia pati voluit pro nobis: cùm tamen libera- re potuisset solo nutu voluntatis.

Exẽplar virtutũ et antidotũ vitiorũ in passione Dõ

In passione ergo Domini relucet exemplar perfectionis omnium virtutum, prout jam supra est tactũ: item in ea relucet perfectum remediũ & anthidotum contra omnem spiritualem morbum: nam per hoc quod pati voluit mortem exprobratissimam, habemus remedium contra superbiã. Quòd latronibus se associare voluit, remedium præbet contra invidiam. Quòd contra ipsum blasphemantes obticuit, remedium præbet contra iram.

Quòd in Cruce distendi, & clavîs Cruci affigi voluit: præbet reme-
dium contra accidiam, quæ non sunt amplecti pœnitentiœ Crucem.
Per Ejus verò nuditatem & paupertatem, habemus remedium con-
tra avaritiam. Per fellis & aceti degustationem, habemus remedi-
um contra gulam. Per vulnerum inflictionem, & summi doloris af-
flictionem, habemus remedium contra luxuriam: & hæc sunt septem
sigilla librum vitœ, consignantia, quæ Christus nobis in passione ape-
ruit & postea nobis vitæ aditum reseravit: prædicta ergo in passione
Christi adimpleta videmus: deniq; si de patientia agitur: tota passio
excellentissimam Christi patientiam demonstrat. Si de contemptu *Patientia*
mundi, & abstractione à rebus mundialibus loquimur quis unquam *Christi.*
elongatior & abstractior ab omnibus terrenis, quàm Christus in Cru-
ce supra terram, & super omnia terrena elevatus & abstractus? Si *Abstinētia*
de abstinentia & jejunio, seu victus inedia mentio fiat, Christus ni- *et jejunium*
hil in passione sua nisi fel, & acetum, vel vinum mirrchatum gusta- *Castigatio*
vit. Si de corporis castigatione agitur, cujus unquam corpus intan- *corporis.*
tum castigatum fuit, quantum corpus Domini in Cruce? Si de effi- *Orationis*
catia orationis sermo fiat: quis unquam efficatiùs Christô oravit qui *efficacia.*
ex vehementi attentione orationis guttas sangvineas sudavit. Si
de eleemosynarum largitione, & aliis misericordiæ operibus loqui- *Eleemosyna*
mur, quis unquam majorem eleemosynam dedit, quam ipse Chri- *rū. largitio*
stus: qui proprium corpus suum in cibum, & sangvinem suum in po- *& cætera*
tum nobis pauperibus in eleemosynam perpetuam dedit, infirmos *misericor-*
etiam visitavit, dum infirma discipulorum corda confortavit: & ægros *diæ operu.*
multos curavit, captivos multos in limbo redemit, mortuos de se- *Dilectio*
pulchris suscitavit. Si de dilectione inimicorū agitur in Cruce pen- *inimicorū.*
dens pro suis crucifixoribus oravit. Si de dimissione offensarum lo-
quimur, quis unquam liberaliùs dimisit debita debitoribus suis quàm
Christus? qui latroni non solùm debita dimisit, sed & paradisum sibi
promisit: & sic de similibus inducendo propter singula opera super e-
rogationis, quod omnia in passione Christi (si bene advertimus) su-
pereroganter adimpleta inveniemus, similiter & nos si perfecti imi-
tatores Christi esse volumus, adimplere vel in facto, vel in desiderio,
vel in ministerio debemus. Nam sicut dicit Herony: Singula ea *Hieronymo*
quæ circa Dominum in passione gesta sunt, quamvis judæi & alii *in Matth.*
quæcunq; fecerunt, alia mente fecerunt: nobis tamen creden-
tibus mystica afferunt Sacramenta. Sic etenim Caiphas quoniam *Matth. 26.*
dixit, expedit unum hominem mori pro populo, nescivit quid dice-
ret, & tamen prophetavit: similiter est de singulis gestis passionis Do- *Matth. 26.*
minicæ: quæ nos inspicere debemus, & secundùm exemplar il-
lorum facere. *Cùm itaque consummasset JESUS sermones*, omnes præ-
dictos de secundo adventu, ubi se venturum ad judicium in clarita-
te prædixit: consequenter se passurum ostendit, ut Sacramentum
Crucis admixtum esse gloriæ æternitatis admoneat: quasi qui com-
patitur Crucifixo, non timuit de judicio; conjuncta enim sunt ut cau-
sa finalis & effectus, gloria æternitatis & meritum passionis. Post
adventum ergo Majestatis subdit humilitatem passionis, ut cau-
sam illius: passionis enim effectus vel causa finalis, est gloria œterni-
tatis. Unde Apostol. *Christus factus est obediens usque ad mortem, pro-* *Philip. 2.*
pter quod DEUS exaltavit Illum. Incipit ergo narrationem de Pascha
& sua passione, quâ Christus in Ipso pascha nostrum fuerat immo-
landus, & eadem die, scilicet feriâ tertiâ in sero, & ibidem, scilicet

in Monte Oliveti: *dixit discipulis suis. Scitis quia post biduum*, id est; feriâ quintâ ad vesperam, *pascha fiet*, & Agnus paschalis immolabitur. Et ego addo quod nescitis: scilicet quòd tunc *etiam Filius hominis*, id est; Virginis, *tradetur ut crucifigatur*, & pascha fecit transeundo. Ex quo patet, quòd non fuit ex ignorantia traditus: sed ex sua præscientia & voluntate. Bene autē dicit, *Filius hominis*: quia secundùm formam humanam tentus & crucifixus est, non secundùm Divinam, in qua semper immortalis est: & bene impersonaliter posuit, *tradetur*: quia unô traditionis verbô diversæ voluntates exprimuntur: nam DEUS Pater tradidit Filium propter charitatem, & generis humani utilitatem: è contra judas judæis propter avaritiā & lucri sui cupiditatē. Item Spiritus Sanctus propter suā benignitatem: è contra judæi Pilato propter invidiam & malignitatem. Item Filius seipsum ut impleret beneplacitum Divinum: è contra Pilatus cruci, ut satisfaceret perversæ voluntati judæorum. Item diabolus propter timorem, ne per Christi Doctrinam & miracula evelleretur genus humanum de manu sua: non advertens quia magis erat per ipsius mortem eripiendum, quàm fuerat per doctrinam & miracula ereptum. Ecce opus commune, sed voluntates diversæ valde: ergo Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus non solùm amandi, sed etiam glorificandi: judas autem & alii non solùm detestandi, sed etiam condemnandi sunt: quia quod Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus bonâ, hoc illi malâ intentione fecerunt. Prædicit autem discipulis se tradendum: præmuniens eos ne priùs quàm audiant quæ eventura fuerant, subitò videntes tradi ad Crucem Magistrum, obstupescant.

Traditum Christum diversæ voluntates.

Et quia hoc nomen pascha in diversis locis reperitur, & diversa per ipsum significantur ideò ne in æquivoco erremus, diversas ejus acceptiones videamus. Sciendum ergo, ad solutionem multarum contrarietatum, quòd pascha appellatur primò, tota septimana, seu septemdies azimorum, quibus judæi panes asimos, hoc est sine fermento, comedebant: nam à sine *zimi*: fermentum significat in actibus volens post Pascha producere eum populo, primus & ultimus dies illius septimanæ, magis solemnes erant quàm medii. Secundò, dicitur hora immolationis agni, scilicet vespera qvâ agnus immolabatur, qvæ est initiū primi diei azimorū, qvi solennior erat: ut hic, *Scitis quia post biduum pascha fiet*, Unde cantat Ecclesia, qvartadecima die ad vesperam pascha Domini est &c. Dies autem præcedens illam horam nec pascha dicebatur, nec solennis erat. Tertiò, dicitur primus azimorum, qvi erat celeberrimus, scilicet qvintadecima luna primi mensis, qvando egressus populus Israel est de Ægypto, ut ibi: *Appropinquabat dies festus judæorum, qui dicitur pascha*: & ibi, *Ante diem festum paschæ*. Qvartò, dicitur festivitas epulæ paschalis: ut in Paralip. *Non fuit phase simile huic in Israel.* Qvintò, dicitur agnus paschalis, qvi paratus comedebatur: ut *Ubi vis paremus tibi comedere pascha?* & ibi. *Venit dies azimorum, in quo necesse erat occidi pascha.* Sextò, panes azimi vel qvicūq; cibus paschalis: ut ibi, *non introierunt prætorium, ne contaminarentur, sed manducarent pascha*, id est; panes azimos, seu paschales: quia ad comedendum azima, septem diebûs oportebat eos mudatos esse: & ideo qvolibet septem dierum non poterant in prætorium introire. Septimò, dicitur Ipse Christus per Agnum pascalem signatus: ut ibi, *Pascha nostrum immolatus est Christus*, Ipse enim est verum pascha nostrum. De prædictis paschæ acceptionibus sunt isti versus.

Pascha accipitur multipharium. Actor. 12.

Lucæ 22. Joann. 13. 2. Paral. 35. Matth. 26. Lucæ 22. Joann. 13.

1. Cor. 5.

He-

Hebdomadæ hora, dies, epula, agnus: azima, Christus.
Pascha solent dici: velut exemplis patefeci.

Pascha unde. Pascha cur transitus

Communiter tamen pascha vocatur dies in qua immolabatur agnus. Declinatur autem pascha, schæ, vel paschatis, & dicitur pascha non à passione, sed à transitu. Prima enim origo huius vocabuli paschæ ex Hebræo habetur, quia pascha dicitur quasi phase, quod in Hebræo idem est quod transitus. Dicebatur autem pascha Iudæorum transitus, propter duo, quia ea nocte quâ immolatus est agnus, Angelus exterminator videns sangvinem agni in foribus Israëlitarum, pertransivit, non percutiens eos, & quia filii Israel fugientes illa nocte de Aegyptiaca seruitute, mare rubrum transierunt, & deinde ad terram promissæ olim hæreditatis & pacis venerunt, & ideo festum istud bene pascha vocatur, quo transitu præfiguratus est etiam transitus Christi de hoc mundo ad Patrem, & transitus noster de vitiis ad virtutes, & de terrenis ad cœlestia. Et ideo similiter pascha Christianorum mysticè dicitur transitus, quia in eo Dominus per mortem transivit de hoc Mundo ad Patrem, & significat quod ejus exemplô fideles Christum sequentes, vel pœnitentiam & martyrium assumendo, secundum illud: *Transivimus per ignem & aquam*, vel mentis desideriô ad cœlestia anhelando: secundum illud, *Transite ad me omnes qui concupiscitis me*, transituri sunt pro Christi sanguine fuso ad Patriæ cœlestis promissionem. Sangùis. nempe Christi debet poni super utrumq; postem, s. super intellectum, devotè recogitando, & super affectum, devotè per pœnitentiam imitando. Vnde secundùm Aug. signum crucis à nobis repellit exterminatorem, si tamen cor nostrum Christum habeat inhabitatorem: cujus sangvine illinitis postibûs nostris, id est, cujus crucis signô signatis frontibus nostris à perditione hujus sæculi tanquam à captivitate Aegyptiaca liberamur, & agimus sajuberrimum transitum, cum à diabolo transimus ad Christum, & ab isto instabili sæculo ad ejus fundatissimum regnum secundùm Bedam, quia paschæ dies in azimis panibus est celebrari præceptus, & uno die agnô immolatô ad vesperam: septem ex ordine dies sequuntur azimorum, Iesus semel pro nobis passus est, & de hoc mundo transiens per omne nobis hujus sæculi tempus quod septem diebus agitur, in azimis sinceritatis & veritatis præcepit esse vivendum, & quasi pascha perpetuum faciendo semper ex hoc mundo transeundum, totoq; semper nisu desideria sæculi quasi Aegypti retinacula fugere, & quasi à mundana conversatione secretam solitudinem iter nos admonet subire virtutum. Post hæc Dominus Iesus rediit cum discipulis duodecim in Bethaniam, & mansit apud Lazarum, & Martham, & Mariam sorores ejus: docens eos more solito & confortans. Et deinde non venit in Hierusalem, sicut antè fecerat, usque ad diem cœnæ, & sic Iudæi locum suũ habebant tractandi liberiùs de sua morte.

Psal. 65. *Exod. 12.* *August. trac. 50. in Ioan.* *Crux.* *Beda in c. 22. Lucæ.*

QUA DIE, ET CUR JUDAS VENDIDIT Dominum. CAPUT LII.

Mat. 26, Mar. 14. & Lucæ 22.

TVnc, scilicet quartâ feriâ sequenti, principes sacerdotum qui audierant Iesum dixisse, non me videbitis à modo: videntes eum abiisse, & putantes ipsum velle ab eis fugere, *congregati sunt cum senioribus populi*, qui erant iudices ordinarij, in atrium Caiphæ: *& quærebant consilium vt Eum dolô tenerent & occiderent*, quia nullam mortis causam in Eo invenire poterant, nisi eam dolosè confingerent. Prius quidem determinaverant ipsum interficere, & deliberaverant de facto, nunc quærebant consilium de faciendi modo, & qualiter possent facere occultè, & sine populi seditione, qui se debuerant parare ad paschalem agnum, & secundùm ritum legis purificari ut esu agni digni forent: contra verum agnum, magis & potiùs se armant, & hoc faciunt ex dolo & consilio, timentes ne eis auferatur populi auxiliô. Vnde dicunt habitô consiliô: *Non in die festo.* s. azimorũ. idest in solennitate paschali imminenti de proximo, supple est capiendus ad occidendum: quod non dicebant propter reverentiam festi, sed ne tumultus fieret in populo, propter diversa studia ipsius populi, s. diligentis Christum & odientis, credentis & non credentis. Multi. nempe propter selennitatem paschæ venerant in Hierusalem, & quia aliqui reputabant Iesum esse verum Christum, timebant si durante solennitate paschali in eum manus mitterent, ne populus qui Eum diligebat illis consurgens, innocentem

Consilium Iudæorum.

defenderet, & sic ipse manus eorum euaderet. Timebant quidem plebem, non vitantes scandalum, sed impetum: nec seditionem metuentes, sed ne de suis manibus tolleretur caventes, propter quod consulebant mortem suam differri usq; post festum: postea tamen mutaverunt istud consilium, quia invenerunt opportunitatem capiendi Eum secretè per discipulum. Attende hic, quia majores principaliter quærebant Iesū perdere: à principibus, nempe & senioribus egressa est iniquitas in Babylone. Sic & hodie majores præ cæteris contra Eū insurgunt, & majora scandala quàm cęteri faciunt. Vnde Bernar. O bone Iesu, & totus mundus videtur contra te conjurasse, & hi in persecutione tua primi sunt qui videtur regere populum, dirigere principatum. *Intravit autem satanas in Iudam*, idest in judæ animam, qui Iscarioth est dictus, quia de hac villa fuit oriundus. Intravit inquam non impellens, sed patulum inveniens ostium: nam oblitus omnium quæ viderat, ad solam avaritiam dirigebat intuitum *Intravit autem*, nō per essentiam, & essentialiter in animā illabendo, quia secundùm Aug. sic solus Deus intrat, in animā, qui creavit eā sed intravit per effectū suggestionis, venditionē & traditionē Christi suggerendo, & secundò post buccellā per effectū plenioris possessionis Eū suæ servituti subjugando. Ex quo patet quod in omni peccato mortali diabolus intrat hominē, ut ipsū denuo vel āplius quā ante possideat. Iudas ergo audiens eos congregatos ad tractandum de Christi morte, qui etiam audierat à Christo se tradendum ut crucifigeretur in pascha tunc instanti, & apud se cogitans, & dicens in corde, in proximo morietur homo iste, & ad lucrum meum possùm eum tradere: *abiit*, à Christo, & facta societate, non tantum corpore, sed etiam mente recedendo & apóstatando, & veniens ad consilium proditor, dixit eis: *Qvid vultis mihi dare, & ego vobis Eum tradam*: occultè scilicet & sine strepitu *Et gauisi sunt*, quia ille modus capiendi Christum, per suum discipulum videbatur magis conveniens & secretus, propter quòd mutaverunt consilium prædictum, scilicet differendo mortem ejus usq; post festum. Quia enim traditorem invenerunt, in ipsa festivitate Christum occiderunt, hoc autem, secundùm Leonem Papam, Divinô intelligimus dispositum fuisse consiliô. Oportebat enim ut manifestô implerentur effectu, quæ diu figuratô fuerant promissa mysteriô. Et pepigit judas cum eis de Christo tradendo pro triginta argenteis, eôdem pretio quô Ioseph venditus est à fratribus suis, in venditione enim Ioseph præfigurata fuit venditio Christi. Iudas ad congregationes ivit, ubi Christum vendidit, sic multi ad spectacula vadunt ubi Christum pro modica tentatione & modico pretio vendunt. Ipse dedit pro triginta argenteis, sed peccatores dant sępe pro pretio minori. Vbi dicit Leo Papa, quod anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit: nullumque in illo corde est justitiæ vestigium, in quo sibi avaritia fecit habitaculum Infelix mercator judas, qui tantum dedit pro tanto, Deum pro nummo, Verum pro vano, æternum pro transitorio. Quia enim audierat Dominum tertia die moriturum, & Eum in morte detineri putavit: mortem imminentem lucrativam sibi facere voluit. Cùm enim esset fur, & loculos habens, & videret ungventum super caput & pedes Domini effusum, quod putaverat esse vendendum, & pretiū sibi tradendū, quod perdiderat in effusione vnguenti, voluit recuperare in venditione Magistri. Illi quippe triginta argentei valebant trecentos denarios usuales: quilibet enim decē valebat, & ita in venditione Christi recuperavit valorē ungventi prædicti, & recōpensavit dānū trecentorū denariorū de quo dixerat: quare hoc ungventū nō veniit trecentis denariis & datū est egenis; Et fortè hæc causa fuit quare Matthæus hic factum Mariæ recitavit, ut. scilicet congruenter factum judæ quô Dominum vendidit narraret, tanquam continuans effectum ad causam, quia hoc factum fuit occasio venditionis Christi. Iudas itaque unus de duodecim: numerô, non meritô: nomine, non munere: corpore, non animô à principibus non invitatur, non cogitur, nulla necessitate constringitur, sed propria sponte processit, & propria malignitate consilium sceleratæ mentis iniit, nec in venditione Magistri certam postulavit summam, ut de re cara fieri solet, sed quasi vile tradens & venale exponens mancipium, in potestate ementium posuit quantum dare vellent Cùm enim vilia exponuntur, solet quærere venditor ab emptore, quantum dabis; cùm autem carè, òconuersò dicit, tantum dabis.

Majorum malitia.

Bernard. in ea verba qui vult venire post me Introitus satanę in animā judæ.

August. li. de dogmatibus ecclesiast. Cap. 83.

Leo Papa sermo. 7 de passione.

Gen. 36.

Leo papa sermo. 9. de passione Iudę infelicitas.

Argentorū trigin ta valor.

Mysticè autē per Judam significantur Judices ac Prælati & Sacerdotes, qui iudi-

Iudicia ac beneficia & Sacramenta vendere non cessant dicentes sæpe, & si non verbô, tamen factô. *Quid vultis mihi dare, & ego vobis Eum tradam*; Vnde Bern. Quanti hodie de his qui animas regere susceperunt, quod sine miserabili gemitu non est dicendum, Christi opprobria, flagella, clavos, lanceam, crucem, mortem in fornace avaritiæ conflant: hoc solô à juda differentes quod ille omnium horum emolumentum denariorum numerô compensavit: isti voratoria ingluvie lucri infinitas exigunt pecunias, his inhiant, timent ne amittant, in harum amore quiescunt: animarum apud eos nec casus reputatur, nec salus: cùm sint de patrimonio Christi nimium impingvati, incrassati, dilatati, non compatiuntur super contritione Ioseph. Hęc Bernar. Propter avaritiam verò Iudas factus est talis, quia ut Leo Papa dicit: Anima lucri cupida, &c. ubi supra. Ex hoc autem articulo venditionis Christi, tria trahuntur notabilia documenta. Primum est, ut nobis caveamus ne & nos tam detestandum facinus, scilicet venditionis Christi, unquam perpetremus: quod utique diversis modis incurrimus. Vnde Beda: Multi hodie judæ scelus, quod Dominum & Magistrum Deumq; suum pecuniâ vendiderit, velut immane & nefarium exhorrent, nec tamen cavent. Nam cum pro muneribus falsum contra quemlibet testimonium dicunt, profectò quia veritatem pro pecunia negant: Dominum pro pecunia vendunt: ipse nempe dixit, ego sum Veritas. Cùm societatem fraternitatis discordiæ peste commaculant, Dominum produnt, quia Deus Charitas est. Qui etiā si nullus pecuniam det, Dominum argentô vendunt, quia Principis sęculi imaginem, idest exempla hostis antiqui, neglecta Conditoris ad quam creati sunt, imagine assumunt, nam secundùm Hieron. Sicut Ioannes Baptista, qui non pro Christi confessione, sed pro defensione veritatis occubuit, ideo tamen pro Christo, quia pro veritate martyrium suscepit, ita ècontrariò qui charitatis & veritatis jura spernit, Christum utique, qui est Veritas & Charitas, prodit. Imò uniuersaliter, sicut dicit Origenes. Omnes qui pro temporalibus & mundialibus rebus Iustitiam deserunt, Deum qui est justitia vendunt. Similiter Deum vendit, qui iustitiam vel consilium vendit, quia ipse est justitia, ac Spiritus, & Angelus consilii. Ille etiam Dominum vendit, qui ejus timore & amore neglectô, terrena ac caduca, imò etiā criminosa plus amare & curare convincitur. Dominum etiam pro temporali pecunia vendit, qui bona sua pro vana gloria expendit. Item Deum vendunt simoniaci, qui gratiam Dei quę est in Sacramentis & in aliis sacratis, & spiritualibus rebus commutant. Et quia simoniæ peccatum est tam in dante, quam in recipiente: ideo non solùm peccavit judas in vendendo Christum, sed etiam judęi in emendo Christum. Emit autem à me Christum, qui dando mihi aliquod temporale, aufert mihi Christum: verbi gratiâ, si adulator dat mihi laudem falsam, ex qua cor meum extollitur, aufert mihi Christum: & ego consentiens pro vana laude vendo Christum. Item dans mihi pecuniam, quâ allicit me ad peccatum mortale, aufert mihi Christum: & ego consentiendo vendo Christum. Nec tamen ille emendo retinet sicut nec ego, sed nec mihi nec tibi. Sic fuit de juda & judæis, quorū neuter Christū retinuit: sed acquisitus est nobis Christianis. Vnde Raba. Exulta Christiane: in commercio inimicorum tuorum vicisti. Quod judas vendidit, & judęus emit, hoc tu acquisisti: noster enim Christus, non judæorum, qui Eum emerunt. Secundum est, ut etiā & nos vendi & vilipendi pro laude Dei patiamur: qui enim vendit rem aliquam id pro quo rem vendit, plùs appretiatur, quàm rem ipsam. Vnde si quis te minoris valoris in corde suo & factis æstimet, quam forte sis, non turberis: & maximè in causa Dei. Si enim ipse Dominus & Salvator noster, qui est summum Bonum, & infinitæ bonitatis, in quo sunt omnes thesauri reconditi, dignatus est pro nobis tam vili & exiguo pretio æstimari, ac vendi & vilipendi iniustè: nos qui veraciter viles, & ob hoc vilipensibiles sumus, si conditionis nostræ miseriam aspicere volumus, cur non pro Christo vilipendi, imò nihilipendi patiamur iustè; unde Psal. *Ego propter te sustinui opprobrium.* Tertium documentum est, quod homo debet vendere seipsum pro Regno Si nempe regnum Celorum venale est, & tantum valet quantum habes: sed tu nihil habes melius teipso: vende ergo teipsum pro regno Celorum, sicut Christus voluit vendi, ut nobis acquireret regnum Cælorum. In recolendo istum articulum,

Leo Papa sermo. 9. de passione.

Venditio Christi cō mittitur.

Beda in caput. 14. Marci.

Ioan. 14.

1. Ioan. 4.

Hierony. in Mar.

Origenes trac. 35. in Math.

Consilium vendens, Deum vendit.

Simonia tam in emente, quam in vendente.

Rabanus in c. 26. Matth.

Vendi debemus pro Christo.

Psal. 68.

Vendi debemus pro Cælo. Meditatio.

recogitet homo vilitatem ſuam: quia ſi juſtô pretiô æſtimari deberet, vix u-
num obolum valeret: imò nihil, in comparatione Chriſti, qui tam exiguô &
vilî pretiô venditus eſt. Item recogitet an ipſe unquam Chriſtum vendide-
rit: ipſum & mandata ejus, pro re temporali vel pro delectatione tranſitoria
deſerendo. Item recogitet qualiter ipſe Chriſtum ſic venditum gratis ſua me-
Emendus ra bonitate acquiſivit. Item quia Chriſtus adhuc hodie venalis eſt, ideo ſi-
Chriſtus. cut Judas nequiter vendidit Chriſtum, ſic tu per contrarium cum eleemoſy-
nis eme ipſum: vel ſi aliud non habes, da pro Eo cor tuum: hoc enim deſide-
Prou. 23 rat prę omni re mundi: juxta illud Sapientis, *præbe fili, cor tuum mihi.* Item
Feria quar- quilibet, quantumcunq; perfectus, non præſumat de ſe: cùm audit Chriſti A-
ta iunio poſtolum, Magiſtrum & Dominum ſuum, imò Dominus & Creatorem omnium,
& abſtinen- perdidiſſe. Et quia quartâ feriâ Deus fuit venditus, ſic ſextâ feriâ fuit cru
tis cele- cifixus, ideo in memoriam hujus venditionis Domini, per totum annum je-
branda. iuniîs pænitentialibus feriâ quartâ ſecundum poſt ſextam tenet locum. Hinc
eſt etiam quòd multi quartîs & ſextîs feriîs jeiunare conſueverunt: multi quoq;
abſtinent à carnibus quartâ feriâ: quia tunc caro Chriſti fuit vendita, extunc
etiam poſt feriam quartam illam, qua fuit venditus, tribûs diebûs ſequenti-
bûs initia & fines horarum omittimus, quaſi nobis ablatus ſit Alpha, & Ome-
ga, & impiis traditus. Facta igitur pactione quærebat opportunitatem, ſci-
licet loci, & temporis, & ſocietatis, ut traderet Eum occultè & ſine turbis: ſci-
licet quando populus non erat circa Eum, ſed ſecretus erat cum diſcipulis, quòd
& fecit tradens Eum poſt cœnam, & de nocte cùm in horto eſſet, Cum eis, ne
per concurſum & impetum populi tolleretur qui de die Eum ſequebatur.
Meditatio Conſidera nunc quomodo Dominus Ieſus toto vitæ ſuæ tempore uſque hodie
paſſionis. pro judæis laboravit: ſed ipſi tanquam ingrati mala pro bonis Domino reddi-
derunt, & poſt multas contumelias uſque ad ipſius emptionem & mortem ſæ-
Anſelm. vierunt. Vnde Anſel. Demum veniſti Domine ad oves quæ perierant do-
in medit. mus Iſraël, Divini verbi lampadem palam extollens, ad illuminationem orbis
terrę, & regnum Dei annucians cunctis obtemperantibus verbo tuo, ſermonem
ſequentibûs ſignîs confirmaſti, & virtutem Divinitatis tuæ oſtendiſti in cunctis
malè habentibus: omnia omnibus gratis exhibens, quæ ſaluti ipſorum con-
gruebant, ut omnes lucrifaceres Sed obſcuratum eſt inſipiens cor eorum Do-
mine, & projecerunt ſermones tuos retrorſum, nec attenderunt ad omnia mi-
rabilia quæ operatus es in eis, exceptîs paucîs nobilibûs athletîs, quos inter in-
firma & abjecta mundi elegiſti, ut per ipſos fortia & alta mirificè expugnares:
nec ſolùm ingrati gratuitis tuis beneficiis extiterunt, ſed etiam contumeliîs af-
Opprobria fecerunt Te Dominum Dominantium, & fecerunt in te quæcunque voluerunt.
quæ Chri- Te enim faciente opera in eis, quæ nemo alius fecit, quid dixerunt? non eſt
ſtus paſſus hic homo à Deo. In principe dæmoniorum eijcit dæmonia, dæmonium habet:
fuit. ſeducit turbas, vorax eſt & potator vini, amicus publicanorum & peccatorum.
Quid fles, quid ſuſpiras, ò homo Dei, dum ſuſtines verborum iniurias? Non
audis quanta propter te in Dominum Deum tuum ceciderunt opprobria; Si
Pſal. 38. patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domeſticos ejus; Hæc
quidem & his ſimilia blaſphemantes, & aliquotiens de lapidibus impetentes,
Ieſu bone patienter ſuſtinuiſti, & factus es coram eis, ſicut homo non audi-
ens: & non habens in ore ſuo redargutiones. Noviſſimè autem & juſtum ſan-
guinem tuum bone Ieſu à diſcipulo tuo filio perditionis, triginta argenteîs
Patientia appretiati ſunt: ut præcipitarent animam tuam in mortem ſine cauſa. Hæc
nobis ne- Anſel. Verè magna deberet nobis eſſe confuſio, quod patientiam in aduer-
ceſſaria. ſitatibus non habemus. Ieſus innocens tot & tanta ac etiam paſſionem & mor-
tem patienter pro nobis ſuſtinuit: & nos peccatis aggrauati, & irâ Dei digni nō
poſſumus paruas iniurias & gravamina modica ſuſtinere, & multotiens nec ver-
Chryſoſt. ba levia pro ejus nomine tolerare Vnde Chryſoſt. Chriſtus exprobratus cōtume-
de prodi- lias fert, tu verò ubiq; honorari vis, & nō fers opprobriū Chriſti. Cōſidera etiam
tione Iudæ. hìc, quàm periculoſū ſit peccatis locū dare, ac principia & introitus eorū nō repelle-
re: quia frequenter à minoribus diabolus incipit, ut ad maiora mala inducat. Si
nempe judas cupiditati & auaritiæ, ac judæi vanæ gloriæ & invidiæ reſtitiſſent,
Eccl 19. nunquā ille ad proditionē, nec iſti ad eius occiſionem perueniſſent, ſed quia mi-
nora cōtēpſerunt, ideo conſequenter ad majora deciderunt: ut enim Eccleſiaſti-
cus ait: *Qui ſpernit modica, paulatim decidet.*

MEDITATIO IN PRIMIS VESPERIS DE Cœna Domini. Caput LIII.

ADveniente jam & imminente tempore miserationum & misericordiarum *Luca 22.*
Domini, quò disposuerat plebem suam sáluam facere, & eam non corrupti- *Mat: 22.*
bilibûs aurô & argentó, sed pretioso sangvine suo redimere: voluit cænam *Mar: 14.*
facere cum discipulis suis notabilem, antequam ab eis per mortem discederet, in *Pet: 1.*
signũ, & memoriale recordationis, & ut mysteria quæ restabant compleret. Hæc *Cœna Dñi.*
autem Cœna præfigurata fuit in panibus, quos Abimelech David porrigebat: & *1. Reg: 12.*
magnifica valde fuit, & magnifica sunt, quæ Dominus ibi fecit: ad quæ intu-
enda te præsentem, cum attentione summa exhibe: quia si hoc dignè & vi-
gilanter feceris, non patietur benignus Dominus te iejunum redire. Circa ipsam *Quinque in*
igitur cœnam principaliter quinque, quæ ibi notabiliter facta sunt, meditanda *cœna Dñi*
occurrunt. Primò, ipsa corporalis cœnatio. Secundò, pedum discipulorum per *notanda.*
Dominum Jesum ablutio. Tertiò, charitativa proditoris correptio. Quartò sa-
cratissimi Sacramenti institutio. Quintò, pulcherrimi sermonis per ipsum com-
positio. Circa primum attende, quòd *prima die azimorum,* id est, eadem die in
cujus vespera erat agnus immolandus, & cum azimis edendus, scilicet quartade-
cima die seu lunâ mensis, id est. quæ erat feria quinta. & Paschæ vigilia Domi-
nus Jesus requisitus à discipulis suis, ubi vellet sibi juxta legẽ parari Pascha, id est,
Paschalem agnum: præmisit ad hoc faciendum Petrum & Joannem ad amicum
suum in monte Sion, ubi erat cœnaculum grande stratum, jubens ut Pascha pa-
rarent ibi: & per omnia manifestans quòd usque ad extremum vitæ non est ad-
versatus legi. Per Petrum signatur actio bona, per Joannem contemplatio de-
vota, quæ præparant Pascha, id est, disponunt ad corpus Christi sanctum debitè
sumendum. Præparant autem in cœnáculo, id est, in homine per devotionem
elevato, grandi longitudine longanimitatis: lato, latitudine charitatis, strato, *Aquæ apho-*
varietate virtutis. Mittens autem discipulos dixit eis: *Ite in civitatem, & occur-* *ra. Beda in*
ret vobis homo amphoram aquæ portans. Ad literam tulit amphoram seu lagenam *Cáp: 22.*
aquæ, ut in tãto festo haberet apud se aquã expiationis, quâ mũdaret se: & signi- *Lucæ.*
ficat quòd ubi Christus cœnaturus est, lagena aquæ, lachrymarum in expiatione
debet præcedere: per aquam enim vivifici fontis baptisma designatur. Unde Be-
da: Paraturis Pascha homo amphoram aquæ portans occurrit, ut ostendatur my-
sterium Paschæ Domini celebrandum pro ablutione mundi. Aqua lavacrum gra-
tiæ, lagena fragilitatem designat eorum per quos eadem erat gratia mundo mini-
stranda. Et subdit: *Sequimini eum in domum quam intrat & dicite Domino domûs,*
magister dicit. Tempus meum, scilicet patiendi *propè est, apud te faciet Pascha,* di- *Paupertas*
cit Magister: quasi diceret volo parari apud te, quæ exiguntur ad comestionem *Christi.*
agni Paschalis: & ideo provide mihi de loco & cibo: unde creditur quòd ille erat
discipulus Christi: sed occultus, & ideo providit de loco, & agno & alijs ne-
cessarijs in convivii celebratione Paschalis. In quo apparet maxima paupertas
Christi: quia ita pauper erat quod nec domicilium, nec susceptaculũ habebat,
nec unde Paschalem cibum emere posset: & ideo discipuli interrogabant ubi Pa-
scha parare deberent. Audiant hæc & erudiantur quibus cura est in ædificandis
magnis domibus & ambitiosis, & congregandis thesauris, cognoscant Christum
omnium Dominum, quia locum ubi cœnaret vel etiam caput reclinaret, aut ci-
bum quem acciperet, vel pecuniam unde emeret non habebat. Attendant se
parum distare ab infidelibus, idola & opera manuũ hominum colentibus. Stu-
dium enim ponere & delectari in magnis & pulchris ædificiis, vel in thesauris,
quid aliud est quàm colere ligna, vel lapides, vel argentum & aurum cum genti-
bus? *Euntes autem discipuli invenerunt sicut dixerat illis, & paraverunt Pascha,* id est,
refectionem Paschæ in monte Sion, & cœnaculó ostensó eis. Ibi Pascha man-
ducaverunt: ibi, post Resurrectionem Domini discipuli propter metum Judæorum
latuerunt, ibi Spiritum sanctum in die Pentecostes receperunt, ac multa &
magna ibidem per Dominum facta sunt. Hic mons Sion, mons coagulatus, *Psal: 67.*
mons pingvis, mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: & multa ac
mira operari quasi favus distillans dulcedine & flos redolens svavitatis odorem:
pias mentes sui recordatione afficit, confortat & reficit, ac sanctitatis suæ præemi-

nentiâ consolatur & pascit. Appropinquante autem vespera, ipse Dominus cum aliis Discipulis civitatem intravit, & ad ipsum locum perveniens ad vesperam illius diei Pascha celebravit: quia illâ horâ agnus Paschalis comedi consvevit. Horâ quippe vespertinâ debebat agnus Paschalis immolari, & hoc in figura & signo, quòd in vespera mundi & in fine sæculorum immolandus esset verus Agnus, scilicet Christus. Solennitates etiam Judæorum incipiebant à vespera, & terminabantur in vespera, quia ipsi secundùm lunam quæ de sero primò apperet dies numerabant, & eos de uno sero in aliud computabant. Sic ergo aliquid factum in vigilia festi, potest dici in festo factum, quem quidem modum tres Evangelistæ servantes, dixerunt cœnam esse factum prima die azimorum: quia facta fuit die præcedenti ad vesperam, quæ jam ad primam diem azimorum pertinebat: in qua scilicet vespera fermentô de domibus suis abjectô, Judæi agnum immolare, id est, occidere solebant Joannes verò accipit diem festum Paschæ, non pro illo cujus festum solum celebre erat, quæ erat dies præcedens: sed pro illo cujus festum solum celebre erat, quæ erat dies præcedens: sed pro illo die qui totus celebris erat, & ideo dicit cœnam factam ante diem festum Paschæ: illa

Corpus Dominicum de azimo factum. autem vespera quâ comedabatur agnus paschalis cum azimis confecit Christus corpus suum, Ex quo patet quòd confecit de azimo & non defermento, cum tunc non esset fermentatum in domibus Judæorum: quia tunc tenebantur vesci panibûs azimis scilicet à vespera decimi quarti diei primi mensis, usque ad vesperam vicesimiprimi diei ejusdem mensis. unde patet quòd Joannes non contradicit aliis, sed magis convenit cum ipsis. Quamvis autem typicus agnus figuram veri agni gestebat, illa tamen nocte quâ immolabatur agnus typicus, non fuit Christus verus Agnus immolatus. Ipse nempe legalia voluit observare, ne legi contrarius videretur & ideo voluit more Judæorum Pascha celebrare, & nocte illa agnum comedere antequam moreretur. Præcessit ergo immolatio agni typici immolationem agni veri, ut sic Christus qui est agnus verus immolaretur pro nobis immediatè post immolationem agni figuralis: & sic veritas figuræ succederet & responderet. Qui etiam licet die sequenti crucifixus fuerit: hac tamen nocte quâ agnus immolabatur mysteria corporis & sangvinis sui celebranda discipulis tradidit, & à Judæis tentus & ligatus est: & sic ipsius immolationis, id est, passionis suæ exordium sacrávit. Quando autem Christus verus agnus fuit immolatus: scilicet in parasceve sancta, tunc apud nos est tempus non gaudii, sed mœroris, propter Christi passionem: & ideo Ecclesia illa die non solénizat Pascha sed differt usque ad diem resurrectionis: quia sicut ait Apo-

1. Cor: 5. stolus, *Pascha nostrum immolatus est Christus:* Aspice igitur nunc Dominum Jesum in aliqua parte domûs mánentem, & cum discipulis sálubria colloquentem. Et interim in cænaculo parabatur pro eis, per aliquos ex septuaginta duobus discipu-

Martialis Christi discipulus. lis. Legitur enim quod beatus Martialis Lemovicarum Apostolus cum aliquibus aliis ex septuaginta duobus fuit ipsô serô ibi ad ministrandum Domino Jesu, & duodecim recumbentibus. Sed & aquam portavit ipsi Domino Jesu, quando

Ad agnum Paschalem necessaria. lavit pedes discipulorum. Cùm autem omnia essent parata in cænaculo, intravit cænaculum Dominus Jesus, & discipuli cum eo. Omnes lavant manus, & defertur eis agnus Paschalis assus, benedictioneque per Dominum, comedunt eum cum succo lactucarum agrestium. In solennitate quippe paschali quatuor erant: agnus Paschalis, panis azimus, vinum & jus lactucarum agrestium: non enim nisi cum amaritudine & compunctione cordis dignè acceditur ad verum

Historia scholástica Evāgelica. agnum. Dicit autem Comentor in scholastica historia, quod nunquam legitur Dominum comedisse carnes, nisi agni Paschalis: quod tamen fecit in typo & figura. Discumbebat ergo Jesus cum duodecim discipulis suis: Dominus cum servis, Magister cum discipulis, Pater cum filiis quasi cum sociis, quasi cum ami-

Psal: 137. cis. Unde in Psal: *Filii tui sicut novellæ olivarum, in circuitu mensæ tuæ.* Hæc refectio significat refectionem æternam in vespere, id est, in fine mundi futuram. O quam felices illius récubitus commensales. Sed quomodo discumbentes cœnabant cùm lex præceperit, quòd stantes erecti Pascha comedere deberent? Potest dici secundùm Theophilum, quòd prius manducaverunt Pascha, & fecerunt ut lex mandabat. Deinde secundùm communem usum discubuerunt manducantes quosdam alios cibos: unde dicitur postea, quòd Jesus surrexit à

cœna

cœna Et edentibus illis dixit Dominus, *Desideriô desideravi*, id est, valde deside-ravi, *hoc Pascha* scilicet typicum & legale, *manducare vobiscum antequam patiar*: id est, moriar. Geminatione verbi notat intentionē duplicis desiderii scilicet ut finiat verus testamentum, & inchoet novum, quod erat sibi in desiderium. Cogita *Desiderium* quàm longo tempore hoc desiderium Domini fuerit protelatum, & noli defice- *Domini.* re si quandoque ad tempus tuum differtur desiderium. Ipsei etiam omnibûs diebûs vitæ suæ post nos cucurrit in siti ferventissimi desiderii salutis nostræ. Et nos si quandoque non valemus habere desideria bona saltem habeamus voluntatem habendi desiderium. Juxta illud: *Concupivit anima mea* *Psal: 118.* *desiderare justificationes tuas*: & tunc acceptabit voluntatem pro facto. Dicit autem hoc Dominus ut se voluntariè pati ostendat, cujus passionem immolatio agni typici & Pascha judaicum præfigurabat: & ut demonstret affectum quem habet ut legalia cessent & veritas Evangelij currat secundum Bedam: Desiderat primò typicum Pascha cùm discipulis manducare, & sic passio *Beda in cap.* nis suæ mysteria mundo declarare: quatenus & legalis Paschæ Probator existat, *22. Lucæ.* & hoc figuram veri Paschæ fuisse docendo vetet ultra carnaliter exhiberi. In cujus rei figura deficit manna postquam comederunt filii Israël de frugibus terræ promissionis, nec usi sunt ultrà cibô illô. Unde subdit: *Ex hoc*, scilicet tempore, *non manducabo illud* scilicet vetus & legale Pascha, *donec* Sacramentum dominici corporis & sángvinis in hoc veteri Pascha spiritualiter intellectum *in regno Dei*, id est, in Ecclesia militante, *impleatur* id est, instituatur, vel institutum celebretur, quasi diceret, non comedam vel celebrabo amplius in figura & signo, sed in veritate & signato. Ipse enim postea sumpsit verum corpus suum sub sacramento, & nihilominus hodie in Ecclesia vetus & figurale Pascha impletum manducat: quia ea quæ lex rudi populo carnaliter observanda præcepit, ipse in membris suis, hoc est in ipsa Ecclesia spiritualiter exercet. In hoc igitur regno comedit corpus suum: id est, nos illud in eo comedere facit, sicut postulat pro nobis, id est, postulare nos facit. Sacramentum enim Eucharistiæ, quod nos per fidē spiritualiter manducamus, & ipse manducat nobiscum incorporando nos sibi per istud sacramentum quod alloquens August: dicit, Cibus es *August: lib:* grandiū: non mutaberis in me, sed tu me mutabis in te, unde donec non po- *7. confessio.* nitur hic exclusivè, sed inclusivè. *Et accepto calice*, scilicet vini quò ad Pascha *cap: 10.* Judaicū, *gratias egit, & dixit, accipite & dividite inter vos*. Gratias egit, quia instabat cōpletū desideriū, ut post immolationē agni typici sequeretur immolatio Agni veri, scilicet Christi: & quia vetera trāsibant & nova fiebāt omnia, dū vinū & azima in corpus & sangvinem Domini ejus benedictione transubstatiabantur. Unde ait: *Non bibam a modo de genimine vitis*, scilicet materialis, id est, de vino quod generatur in vite, scilicet typicū potū, *donec veniat regnū Dei*, quod intellige ut supra de cibo est dictū. Unde Beda: Sicut supra typicū agni esum, sic *Beda in cap.* etiā potū Paschæ typicū negat se ultra gustaturū, donec ostensa & manifesta re- *20. Lucæ.* surrectionis suæ gloria regni Dei fides mundo adveniat: ut per duo maxima legis edicta, esum videlicet potumque Páschalem, spiritualiter immutata, disceres omnia legis sacramenta, vel jussa quæ carnaliter sonare videbantur, ad spiritualem jam observantiam fuisse transferenda. Et sic secundum Augustinum. *August: lib.* Lucas de duplici calice mentionem facit. Primò de calice vini prædicto: quò *3. de con-* ad Pascha Judæorum. Secundò, de calice sangvinis sui: de quo infrà est *sensu Evā-* dicendum. Calix Domini argenteus duas hinc, & inde habens ansulas, sexta- *gel:* rii gallici mensuram capit. Legale igitur Pascha cessavit, & impletum fuit in regno Ecclesiæ, quando Divina sapientia paravit mensam novi sacramenti: ubi posuit panem corporis, & miscuit vinum sangvinis sui. Legalia enim habuerunt cursum suum & obligationem usque ad Christi passionem, in qua oblatum est unum perfectum sacrificium, evacuativum legalium: & ideo usque tunc Christus legalia servavit, & similiter alijs servanda mandavit: Unde dicit Augu- *Idem lib: de* stin: quòd legalia tantùm fuerunt ante passionem Domini viva, post passio- *spiritu &* nem mortua: sed postquam venit veritas Evangelij per mundum, sunt sepul- *litera.* ta. Nostra vero sacramenta usque ad finem mundi in suo vigore manebunt. *Exod: 12.* Et nota, quod in Exodo determinantur multa, quæ requiruntur ad esum agni *Agni comedēdi condi-* typici: & ad huc requiruntur ad esum agni veri. Debet enim comedi verus *tiones.*

agnus, scilicet Christus primò à circumcisis: per veteris conversationis depo-
sitionem. Secundò, Cum lactucis agrestibus: per amaram de peccatis omni-
bus cordis contritionem. Tertiò, sine fermento peccati, cum panibus azimis,
per conscientiæ sinceritatem. Quartò, renibus accinctis: per castitatem.
Quintò pedibus calciatis: per affectionum à terrenis elongationem: cujus signum
potest esse, quòd Deus priùs lavit pedes discipulorum, quàm daret eis hoc sa-
cramentum. Sextò, cum baculis in manibus: per sui ipsius custodiam diligen-
tem. Prædictæ conditiones requiruntur ad declinationem mali. Sed quantum
ad operationem boni requiritur. Primò, quod in domo una comedatur: per
Ecclesiasticam unitatem. Secundò, quod à vicinis. per fraternum amorem &
concordiam. Tertiò, quod non crudus sine amoris igne, nec coctus aqua sine
devotionis sapore: sed assus igne per devotionis feruorem præcedentem. Quartò,
quod festinanter: per spiritualem aviditatem & delectationem concomitantem.
Quintò, quod totaliter: per fidei integritatem vorando caput cum pedibus &
intestinis, id est, per veram fidem incorporando & credendo in Christo Divi-
nitatem, quæ, est caput ejus: & humanitatem, si carnem quæ tanquam pes ejus
est: infirma in ipsa natura, & animam, quæ est media, sicut ejus intestina. Sextò,
quod sine ossium comminutione: per simplicem sacramenti venerationem.

DE ABLUTIONE PEDUM.
CAPUT. LIV.

Joannis 13. CIrca secundùm verò diligenter attende: Præmissis namque ita se habenti-
bûs, *sciens Jesus quia venit hora ejus*, non fatalis, sed impletionis sacramen-
torum à Deo Patre ordinata *ut transeat ex hoc mundo ad Patrem*, non per loci
mutationem, sed sicut dicitur à Patre venisse assumendo naturam nostram
mortalem, ita dicitur ad Patrem redisse, faciendo ipsam per immortalitatem in
sua resurrectione paternæ gloriæ consortem: *cùm semper dilexisset suos qui erant in
mundo*, non suos sola creatione: sed suos etiam electione, scilicet discipulos, *in fi-
nem dilexit eos*, id est in fine specialia & majora signa dilectionis: & quanto a-
more dilexerit eos, ostendit ponendo animam suam pro eis *Vel in finem*, id
est, perseveranter & in mortem, non quod morte terminaretur dilectio: sed in-
tantum dilexit quod usque ad mortem dilectio Eum perduxit: in quo exem-
plum dedit, ut omnes in Dei & proximi charitate usque in finem permaneant:
vel *in finem*, id est, in Christum qui est finis perficiens & consummans, *dilexit
eos* utique, ut & ipsi de hoc mundo ubi erant: ad Caput suum, quod hinc
transisset ejus dilectione transirent. Per Jesum qui salus interpretatur: bonus
Prælatus significatur, finis verò ultimus est beatitudo vera, quæ consistit in cla-
ra Dei visione & fruitione perfecta. Licèt autem omnis homo debeat ad hunc
finem proximum diligere, Prælatus tamen qui est Christi vicarius, specialiter
tenetur erga suos subditos hæc facere. *Et cœna facta* scilicet agni Paschalis, *cùm
diabolus misisset in cor*, id est, in voluntatẽ judæ, non directè tanquam volunta-
tem movens: sed indirectè tanquám ei suggerens *ut traderet eum*, scilicet Jesum
consentiens iniquitati: die enim præcedenti eum vendiderat suggestione diaboli,
Diabolus quippe non est immissor cogitationum malarum, sed incensor: quia
Diabolo non immittit, cogitationes malas. tentatio prava ex homine est, quam diabolus non immittit, sed immissam ab ho-
mine magis intendit, & accendit tentatione hominis præcepta per aliqua si-
gna exteriora. Aliter enim non potest hominem dejicere, nisi homo seipsum
dejiciat, & hosti arma reddat, id est, nisi suggestioni consentiat: nam secundum
August: per diabolum suggestiones immituntur, & humanis cogitationibus mi-
Augustin: tract: 55. in Joan: scentur: his ergo ita factis, *sciens*. Jesus ut Deus, quia omnia dedit ei Pater
in manus, id est, in potestatẽ, etiam ipsum traditorẽ & persecutores: ex quo
patet in Christo plenitudo scientiæ & potestatis & quia à Deo exivit in mundũ
veniens, nec Patrem deserens, *& ad Deum vadit* omniaque acquisivit Patri re-
ducens, & non nos relinquens, sciens se esse Regẽ Regum, & Dominũ domi-
nantiũ, nec oblitus se esse Dei filium naturalẽ, & non ignorans suã sublimi-
tatem, quamvis talis esse, & talem se sciret, tamen in magnæ suæ pietatis in-
dicium.

Humilitas Domini in lavandis pedibus.

Judicium, in magnæ nostræ exemplum humilitatis, non DEI Domini sed hominis servi implet officium: humiliat se ut ministret, quia venit ministrare & non ministrari: ac *surgit à Cæna* volens lavare pedes discipulorum. Ex quo universum conculcat tumorem, dum Hic qui exit à DEO, & ad DEUM vadit, pedes lavare voluit. Locuturus quippe Evangelista, de tanta Domini humilitate priùs ejus celsitudinem voluit commendare ad exaggerandum ipsius Domini humilitatem, & admonendum nos ut quantò magni sumus, humiliemur in omnibus, & de donis DEI unquam superbiamus. Ac si per hoc dicatur homini. Si ille qui Filius DEI erat, & Patri æqualis, suam à DEO inclinavit Majestatem, ut humiliaret se ad pedes hominis: quid debet facere miser homo, qui est terra & cinis? surgunt etiam statim & discipuli, ignorantes quò velit ire. Ipse autem descendit cum eis in alium locum, inferiùs in eadem domo subtus Cœnaculum. Nam in superiori parte domus Palæstini faciebant Cœnacula, & inferiùs cubicula. Sunt autem in monte Sion duæ capellæ, ubi erant Canonici Regulares cum Abbate, secundùm regulam Beati Augustini, Domino ministrantes: una superior, ubi Cœna facta fuit, & Spiritus Sanctus super discipulos descendit: alia inferior, ubi Christus pedes discipulis lavit, & eis januis clausis apparuit, cui est cõtiguũ cæmeteriũ, quod dicitur bonorum Virorũ possessio: ubi sepultus fuit Beatus Stephanus, Nicodemus, Gamaliel, & Abiba cũ aliis Viris Sanctis: ubi etiã est sepulchrũ David & Salomonis, & aliorũ bonorũ Regũ Juda & Hierusalem. Veniens ergo Dominus inferiùs cum discipulis, omnes ibi sedere fecit: aquam sibi afferri jubet, deponit vestimenta, ut convenientius hoc ministerium exhibeat. Ubi nota quatuor depositiones vestium Christi. In Cœna deposuit eas, & resumpsit: ad columnam nudatus est, & reindutus: in illusione militum nudatus est, & reindutus: sed ab Herode non legitur nudatus: ad Crucem nudatus est, nec reindutus. Prima spectat ad Apostolos, quos in brevi resumpsit. Secunda, ad illos qui resumpti sunt in die Pentecostes, & paulatim resumuntur. Tertia in reliquias, quæ resumentur in fine Quarta, ad perversam medietatem nostri temporis, quæ nunquam resumetur. Depositis igitur vestimentis suis, *linteô se præcinxit*, disponens se ad lavandum, & nihil omittens de his quæ ad istud requiruntur officium. *Deinde mittit aquam in pelvim* lapideam, propriis manibus, non per aliorum ministerium: & tam charitativè, tam honestè, tam officiosè præparatus venit lavare pedes discipulorum lutosos: quia discalciati incedebant: *& tergere linteô quô præcinctus erat*: ut per omnia humilitatis officium impleret. Et quid mirum si hoc fecit qui multò majora facere dignatus est? Unde Augustinus. Posuit autem vestimẽta sua, qui cùm in forma DEI esset, semetipsum exinanivit præcinxit se linteô, qui formam servi accipiens, habitu inventus est ut homo: misit aquam in pelvim, ut lavaret pedes discipulorum, qui in terram sangvinem fudit, quô immundiciam dilueret peccatorum: linteô quô erat præcinctus pedes quos lavit tersit, qui carne quâ erat indutus Evangelistarum vestigia confirmavit. Et linteô quidem ut se præcingeret, posuit vestimenta quæ habebat: ut autem formam servi acciperet, quando semetipsum exinanivit, non quod habebat deposuit: sed quod non habebat accepit. Hæc August. Et ut omnia ratione & ordine faceret, & faciendo nos instrueret *venit* ministerium inchoando primò,

Cœnacula Palæstinorũ.

Vestis quater deposita à Christo.

Augustinus Tractat. 55 in Joann. Philipp. &c.

Petrus lotionẽ refugit. ad *Simonem Petrum*: Ipse enim inter alios major erat, & ideo ab ipso inchoandum fuit. Et tunc Petrus ex consideratione Divinitatis & Majestatis Christi territus, quòd etiam quilibet eorũ expavisset expavit, & totus stupefactus recusat: & rẽ sic suo judicio indecentẽ declinat. Non decet, inquit: non convenit: *Tu* Dominus, ego servus: Tu DEUS, ego homo, Tu Creator, ego creatura, & *Tu mihi* misero, pauperrimo, humillimo piscatori, *lavas pedes*, sordidos, & infimum in corpore membrum manibûs his quibûs cæcis oculos aperuisti, leprosos mundasti, & mortuos suscitasti, id est, vis lavare pedes mihi peccatori, Tu qui es Filius DEI, quasi diceret, hoc indecens est, & nullô modô sustinendum. Simile verbum dixit in principio con-
Luca 5. versionis suæ, exi à me, quia homo peccator sum Domine. Sicut est Dominus humilis ad serviendum, ita servus non suscipiendo servitium, quasi diceret secundùm Bedam, Tu DEUS deorum, Tu Rex Angelorum, Tu Filius Altissimi, & Speculum sine macula Majestatis DEI, Tu quem adorant Angelicæ potestates, Tu DEUS æterne mihi vermiculo lavas pedes? Tu ante me curuaris, ante quem curuantur qui portant orbem, Tu ante me flecteris, ante quem flectitur omne genu, Cœlestiũ, terrestrium, & infernorũ. Et per hoc Petrus significat discipulũ ignorãtẽ, & indiscretè loquẽte de facto Superioris sui cujus ignorat rationẽ. Frequenter enim contingit, quòd aliquid judicatur irrationabilissimum ab ignorante causam quod tamen rationabilissimum est secundùm veritatem propter quod dixit ei JESUS, *Quod Ego facio, tu nescis modò*: hoc meũ factum, exemplũ est & mysterium, exemplum quidem humilitatis exhibendæ, mysterium autem interioris mundationis. Dupliciter ergo potest intelligi. Uno modô, *quod Ego facio*, id est; quomodo Ego facio exemplum *tu nescis modo*: id est; non intelligis, *scies autem postea* tunc scilicet quando exposuit eis dicens, scitis quid feci vobis &c. Aliter enim non potuit superbiæ nostræ tumor curari, nisi per maximam humilitatem Redemptoris nostri, & tamen post totum istud adhuc cum lucipero superbiunt multi Vicarii, & Successores Christi. Alio modò potest intelligi, *quod Ego facio, tu nescis modo*: id est; hoc mysterium est & secretum, & significat interiorem mundationem, quæ non potest fieri nisi per me, quod non intelligis modò *scies autem postea*: tunc scilicet cùm Spiritum Sanctum accipies. Res enim est sacramentalis ad instructionem Ecclesiæ, & fiet tibi manifesta opportuno tempore, Et in hoc docemur bene judicare, & loqui de factis superioris boni, nisi DEO permittente erraret manifestè. Petrus autem de tanta Filii DEI inclinatione perterritus, & usq; ad suos pedes humilem Christum videre nolens, in eadem adhuc voluntate persistit, non ex obstinatione, sed ex humillima, quam ad Christum habuit reverentia, dicens: *Non lavabis mihi pedes in æternum*, id est; nunquam lavabis, nunquam hoc patiar, hoc enim in æternum non fit, quod nunquam fit. Ac si diceret, absit à me quod sustineam hoc à Magistro, à Domno, & à DEO meo, licèt autem Petrus bono zelo hoc faceret, tamen indiscretè faciebat: quia cùm Christus non posset errare, non debebat voluntati ejus aliquo modô resistere. Et ideo
Lavandi sumus à Xsto. comminatur ei Dominus dicens: *Si non lavero te*, id est; pedes tuos, *non habebis partem mecum*, in beatitudine. Sive hoc intelligatur de lotione mystica & interioris maculæ ipsius affectus, quæ quia necessaria est, ideo præcipitur: sive de lotione materiali & corporali pedum ipsi

ipsius Petri, quæ è converso ideo est necessaria, quia præcipitur, non potuit in Petrum ampliùs intonare, quàm ut minaretur repulsam. Et ideo Petrus audita comminatione Christi ad tantæ comminationis terrificum verbum expavescens, sapienter mutat consilium in melius dicens, *Domine non tantùm pedes meos:* id est; affectus: *sed & manus*, id est; opera & *caput* id est; cogitationes mentis, quasi diceret, non ex protervia recusavi, sed quia consideravi opera tua & expavi, pedes sunt pars corporis inferior, manus media, caput superior, & ideo per expressionem istarum partium, intelligitur totum corpus. Territus Petrus de periculo salutis ex Domini responsione, ac perturbatus amore & timore, plus expavit Christum sibi negari, quàm usq; ad suos pedes humiliari & se totum offert abluendum. Si Tibi, inquit, placet, si aliter fieri non potest, servus tuus sum, totum me tuæ voluntati subiicio, & *non pedes tantùm, sed & manus, & caput* ad lavandum tibi offero: & priùs sustinerem à Te per totum corpus lavari, quàm à Te separari. Non mihi neges capiendam tecum partem, cùm nullam Tibi negem abluendam mei corporis partem. Quamvis enim durum esset Petro sustinere servitium Magistri: graviùs tamen erat ei ab ipso separari. Secundùm Augustin. Totus homo abluitur in baptismo: & erravit Petrus, ne nos erraremus cùm se totum DEO obtulit abluendum: quem DEUS correxit, ostendens semel baptizatum non esse rebaptizandũ. Unde *dixit ei: Qui lotus est*, scilicet per baptismum: *non indiget, nisi ut pedes lavet*, id est; affectus, & motus sensualitatis inordinatos: *sed est mundus totus*, scilicet præter pedes quibus terram tangit, quos lavare opus habet. Ex quibus verbis intelligimus Apostolos baptizatos, etsi non legimus quis baptizavit eos. Erant autem baptizati baptismô Christi: qui licèt non baptizavit turbas, baptizavit tamen discipulos suos, sibi familiares & domesticos: ut haberet baptizatos servos, per quos baptizaret cæteros. Sed cùm baptismus abstergat etiam sordes pedum, videtur qvod qui lotus est, id est; baptizatus: non indiget, ut pedes lavet. Ad hoc dicendum, quod si statim post baptismum de hoc mundo transiret: non utique hac ablutione indigeret: quia cùm sit mundus totus, statim evolaret. Sed qui post baptismũ vivit in hac vita mortali, non potest ad tantũ culmẽ perfectionis ascendere, quia etiã inordinati motus sensualitatis de affectibus terrenis insurgant: & ideo oportet quòd pedes lavet, vel per martyriũ, quod est baptismus sangvinis, vel per pœnitentiam, quod est baptismus flaminis, ut evolare possit. Ubi nota quòd interioris hominis caput, est ratio superior, quâ anima est conjuncta DEO: sive pars contemplativa, quæ intendit superioribus & æternis. Manus, sunt ratio inferior, quæ vacat operibus activæ vitæ: pedes verò, sensualitas, & sensus corporis, ac mentis & animæ affectiones inferiores. Ipsi enim nos fecerunt extra nos: & ipsi frequenter sicut pedes maculantur nobis post baptismum, in quo totus homo abluitur: quia ex conditione mortalis vitæ sæpe maculas contrahunt ex terrenis & temporalibus: & ideo lavandi sunt sæpiùs: unde necesse est, ut crebra ablutione confessionis & lachrymarum emundentur pedes affectuum de terrena cogitatione terrenorum, in cogitatu & amore eorum. Qui enim non lavatur post baptismum per pœnitentiam, non habet cum JESU partem: Unde dicit Augustin. quòd humani affectus, sine quibus in hac mortalitate non vivitur, quasi pedes sunt, ubi humanis

Augustinus Tractat. 56 in Joann.

Baptizati erant Apostoli.

Ratio, interioris hominis caput.

Aug. tract. 56. in Joan. 1. Joann. 1.

manis rebûs afficimur: ut si diximus quoniam peccatum non habemus, nos ipsos decipimus. Sciebat ergo Dominus Apostolos mundos quò ad caput, quia DEO conjuncti erant per fidem & charitatem, & qvantùm ad manus, quia eorum opera erant sancta: sed tamen quantùm ad pedes, affectus aliquos terrenorum ex sensualitate habebãt, & sordidi erãt: & ideo quantùm ad illos lotione indigebãt.

Bernardus serm. in Cœna Domini.

Unde Bernar. Qvi lotus est, nõ indiget nisi ut pedes lavet: lotus enim est, qvi gravia peccata nõ habet cujus caput, id est; intẽtio, & manus, id est; operatio & conversatio, mũda est: sed pedes, qvi sunt animæ affectiones, dũ in hoc pulvere gradimur ex toto mũdi esse nõ possunt, quin aliquando vanitati, aliqvando voluptati, aliqvando curiositati plus qvàm oporteat cedat animus, vel ad horam. In multis enim offendimus omnes.

Jacob. 3.

Verumtamen hæc contemnat aliquis qvia impossibile est cum eis salvari, & impossibile est ea dilui, nisi per Christum, & à Christo, quia si non laverit ea Christus, non habebimus partem cum Eo. Nemo tamen pro eis desperet: qvoniam si viderit nos Dominus humiliter pro eis esse sollicitos, ignoscet facilè: imò & libenter.

Minora peccata cur non penitus auferantur.

De minoribus istis peccatis pia dispensatione nobiscum agitur, ut non penitus auferantur, sed in illis nos erudiat DEUS: & cùm minora cavere non possumus, certi sumus qvòd non nostris viribus majora superemus: semper timorati & omnino sollíciti simus, qvomodo Ejus gratiam non amittamus, quam nobis tantopere, & tam multifariè necessariam esse sentimus. Hœc Bernar. Deinde Dominus subjungit, *Et vos mundi estis*, quia à me mundati.

Aug. tract. 56. in Joan.

Secundùm Augustin. Erant mundi, quantùm ad manus & caput: non qvantum ad pedes. Et sequitur, *sed non omnes*. Duo enim sunt præcipua, qvibus homo à peccatis mundatur, scilicet eleemosyna, & & charitas. contra primum, judas erat fur: contra secundum, Christi proditor: & ideo non mundus erat. Sic ergo per pedum ablutionem designavit Dominus mundiciam spiritualium pedum, quæ maximè requiretur, ex Eucharistiæ perceptione. Et ideo voluit lavare pedes discipulorum suorum, antequam daret eis sui corporis Sacramentum: ad designandũ qvòd spiritualis munditia requiritur ad Ipsũ percipiendũ.

Anselm. in serm. Evan.

Unde Ansel. Corpus & sangvinẽ suũ discipulis suis, in cœna mystica tradens, eorũ pedes humiliter lavit: docens sacrosancta mysteria mundîs operibûs, & pia mentis humilitate celebranda.

Mysticè.

Mysticè etiam significatur Ejus sangvinis effusio, per hoc quod misit aqvam in pelvim, & peccatorum nostrorum ablutio, per hoc qvod cæpit lavare pedes discipulorum: ac pœnarum nostrarum in seipso susceptio, per hoc quòd tersit pedes linteô, scilicet corporis sui, quia peccata nostra pertulit in corpore suo super ligno. Alii antem discipuli audita reprehensione Petri, de hoc qvod recusaverat hujusmodi lotionem: non fuerunt ausi ultra aliqvaliter recusare eam.

Contẽplatio

Considera nunc bene singulos actus, in hac benignissima lotione pedum, omni dilectione & humilitate plena: & cum admiratione conspice qvæ geruntur: quia sunt devota. Inclinat se Summa Majestas, & humilitatis Magister usq; ad piscatorum pedes. Stat incurvatus & genibûs flexîs corã ipsis sedentibus: lavat propriîs manibûs & abstergit, ac deosculatur pedes omnium. Sic ergo usq; ad pedes discipulorũ Dominus omniũ seipsũ humiliat, & supplex humilitatis ministeriũ exhibet propter humilitatis formã: no solùm verbô, sed exemplô commendandam & docendam. Sed & illud superexaltat

humi

humilitatem, & ad maximum cumulum humilitatis accedit, quod & ipsi proditori suo, eadem obsequia præbet: & illi non dedignatus est pedes lavare, cujus manus jam prævidebat polluendas in scelere: in qvo Dominus infirmitatem nostram consolatur, ut si quando contingat nos ab amicis prodi: vel à famulis aut aliquibus vilioribus malum aliquod pati, non scandalizemur respicientes judæ exemplum, qui infinitis potius bonis, in contrarium remuneravit Benefactorē, ac Dominum & Magistrum. Sed o! cor nequam, & ipsâ duritiâ durius, si sic ad tantam humilitatem non molliris, si sic Dominū Majestatis nō vereris: si sic usq; ad ipsius semper tibi beneficii, semperq; Innocentis interitum sævis. Sed væ Tibi miser. Tu quidem obduratus, quod concepisti parturies, non tamen ipse, sed tu peribis. Admiranda est igitur tanta humilitatis & benignitatis profunditas Domini JESU. Unde Ansel. Et te quidem perditissimi proditoris tui perfidia non latebat: quoniam in hac Cœna ablutionis, etiam coram ipso genuflexo procumbens, maledictos pedes ejus veloces ad effundendum sangvinem tuum, sanctissimis manibus tuis attrectare, lavare, & extergere dignatus es. Et tu adhuc extentô collô ambulas. O terra & cinis, adhuc superbia te elevat, adhuc impatientia te exagitat. Intuere humilitatis & mansvetudinis speculum, universæ facturæ Creatorem, & tremebundum Judicem vivorum & mortuorum: ante pedes hominis, etiam traditoris sui, gegua curvantem: disce ab Eo qui mitis est, & humilis corde. Confundere in superbia tua erubesce in patientia tua. Et iterum: Cùm autē surgens à Cœna linteô se præcinxerit: misitq; aqvam in pelvim; cogita quæ Majestas, quæ potestas hominū pedes lavit & extersit, quæ benignitas proditoris vestigia sacris manibus tangit. Specta & exspecta & ultimò omnium tuos ei præbe pedes abluendos: quoniam quē non laverit, non habebit partem cum Eo. Hæc Ansel. Hôc autē expletô ministeriô, quod ad humilitatem pertinebat obsequii, & ad purificationem Cœnæ corporis sui: *reaccepit vestimenta sua, & rediit ad locum Cœnæ:* quia mutat officium, mutat & habitum, ad serviendum vestimenta deposuit: ad docendum resumit & sedet. Ut enim dicitur in Ecclesiastico: *Amictus hominis enunciat de illo.* Per hoc autem ostendit quod superior post actum humilitatis debet resumere debitum officium authoritatis Mysticè autem, secundùm Alchvinum, impleta redemptionis nostræ purgatione, per sangvinis sui effusionem accepit vestimenta sua: tertia die de sepulchro resurgens, & eodem corpore jam immortali vestitus, & ascendens in Cœlum in dextera Paternæ Divinitatis recumbens, inde venturus est ad judicandum. Et cùm recubuisset iterum ad Cœnam corporis sui faciendam docuit eos quare hoc fecerit in exemplo: scilicet mutuò sibi serviendi. Unde dixit: *Scitis quid fecerim vobis*, id est; quantā humilitatem exhibuerim vobis. Interrogat, ut eos attentos reddat. Deinde eos ad imitandum suum exemplum confortat dicens: *Vos vocatis me Magister, & Domine: & bene dicitis*, quia verum est quod dicitis: *Sum etenim* Magister & Dominus, quia DEI virtus, DEI & sapientia, Magister, inquam, propter sapientiam, quam doceo verbis: Dominus, propter potentiam, quam ostendo miraculis. Quia dicit magna de se: non est arrogantia, sed veritas quæ prodest auditoribus, sicut facit & Paulus. August. Vituperabile est quòd quisq; se commendet, propter periculum superbiendi. Nam periculosum est

Psalm. 13. *Contra superbiam.* *Matth. 11.* *Eccles. 19.* *Mysticè.* *1. Cor. 1.* *Augustinus Tractat. 58 in Joann.*

est sibi placare, cui cavendum est superbire: ubi ergo non imminet periculum superbiendi, non est vituperium propria commendatio. In Christo autem hoc periculum non timebatur: ille enim qui super omnia est, quantumcunq; se laudet, non se extollit Excelsus. Item quia aliquando laudabile est quod homo se commendet, quando scil. cedit ad utilitatem fidelium: & sic Apostolus commendavit se.
2. Cor. 11.
Sed valde est nobis utile & necessariū ut cognoscamus Deum. Unde expedit nobis qvod Magnitudinē suā nobis revelet, & ideo oportet quod ipse se nobis laudet, non est igitur veritas, quādoq; tacenda pro vitanda jactantia. Gregorius. Incauti sunt humiles, qui se mendacio illaqueant, dum arrogantiam vitant, quia contra veritatem se erigunt, quam relinqvunt. Qui enim necessitate cogente vera de se bona loquitur, tantò magis humilitati jungitur, quantò veritati sociatur. Tunc arguit à minori. *Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus & Magister,* de quo minùs videtur, & quod minùs erat debitum, *& vos* sibimet discipuli multò fortiùs *debetis* hoc exemplô provocati, *alter alterius lavare pedes:* & ad omne obsequium humiliari, quia Magister sum, meam Doctrinam recipite. Et quia Dominus, meum mandatum custodite. Hìc per unum obsequium accipiuntur synecdochicè omnia alia obsequia fraterna, quasi diceret: Debetis vobis mutua obsequia humilitatis & charitatis exhibere, scilicet invicem ministrare invicem injurias dimittere: pro invicem orare.
Gregorius in 1. Reg. Mentiendū non est, ut humiles videamur.

Chrysosto. Non in lavando pedes hanc legem scribit solùm, sed & in aliis omnibus, quæ circa nos non monstravit. *Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego fecit vobis,* humiliando me sub vobis, *ita & vos* inferiores *faciatis* vobis invicem: & maximè in casu necessitatis: quasi diceret. Non solùm hoc feci propter pedum corporalium emundationem, sed propter humilitatis eruditionem: & ad hoc feci ut ostenderem vos ad hoc teneri. Secundùm Chrysosto. Christiana Religio potiùs attendit modum quàm opus: quia Dominus non attendit quantum, sed ex quanto: id est; potius hoc, quàm illud. Et bene docuit humilitatem exemplô. Nam in moralibus & in actibus hominum, plùs movent exempla quam verba. Illud enim hoc agit & elegit, quod sibi videtur bonum. Unde magis ostendit quod illud esset bonum, quod ipsemet eligit, quàm quod docet. Et inde est quòd quando quis docet aliquod, & aliud facit: magis svadet aliis quod facit, quam id quod docet: & ideo maximè necessarium est ex ipso facto dare exemplum. *Non est servus major Dominô suô, neque Apostolus,* id est; missus, seu nuncius, *major eô qui misit illum:* & ideo sicut Ego Dominus, & Magister, & mittens me humilio vobis: ita & vos humiliari debetis: & facere æqualibus vestris, quod me vobis minoribus facere vidistis: quasi diceret, secundùm Chryso. Si à me hæc facta sunt, multò magis à vobis oportet hæc fieri: debitores enim nos constituit DEUS Ipse incipiens. Qui sedet super Cherubin, pedes lavit proditoris. Tu verò homo, terra & cinis existens: & pulvis & lutum, extollis teipsum, & magna sapis. Ecce quantùm exemplô & verbô eos ad humilitatē invitavit: & doctrinæ suæ de humilitate factum & exemplum humilitatis præmisit: & in hoc convenientē modum docendi ostendit. secundùm illud: *Cœpit JESUS facere & docere.* Hìc etiam aperuit in hoc quòd Petro dixit: *Scies autem postea.* Augustin. Hoc est Beate Petre quod nesciebas, cùm tibi lavare pedes non sinebas: hoc tibi postea sciendum promisit, quando ut sine
Chrysostom. hom. 70. in Matth.
Idem ibidē.
Facta plus quam verba movent.
Idem ibidē.
Actorum 1.
Aug. tract. 58. in Joan.
Humilitas Christi imitanda.

fineres terruit te Magister tuus, & Dominus lavans pedes tuos. Didicimus fratres humilitatem ab Excelso: faciamus invicem humiles, qvod humiliter fecit Excelsus. Hæc Augustin. Et ad literam & ad mysticum sensum, hoc mandatum Domini debet impleri: ad literam qvidem, ut per charitatem serviamus invicem: non solùm in lavando pedes fratrum, sed & in omnibus necessitatibus adjuvando, & opera misericordiæ exercendo. Quod si non fiat ad literam, scilicet manu, saltem faciamus corde, ut in illorum numero simus qvibus dicitur: benedicite Sancti & humiles corde Domino. August. *Augustinus ibidem.* Multò melius est, & sine controversia verius, ut etiam manibus fiat, ne dedignetur quod fecit Christus facere Christianus. Cùm nempe ad pedes fratris inclinatur corpus, etiam in corde ipso vel excitatur, vel si jam inerat confirmatur ipsius humilitatis affectus. Hæc Augustin. Sed exceptô isto morali intellectu: nihilominus hoc etiam ad mysticum intellectum, & spiritualiter facere debemus. In lotione nempe pedum, datur intelligi ablutio macularum. Tunc ergo spiritualiter lavas pedes fratris tui, cùm Christum imitando abluis, quantùm in te est, maculas ejus. Hoc autem fit tripliciter: remittendo scilicet ei offensam, sicut Ille nobis pœnitentibus peccata dimittit: itemq; orando pro peccatis ejus, sicut ille lavit nos à peccatis interpellando Patrem pro nobis, & iste duplex lavandi modus communis est omnibus fidelibus. Tertius modus pertinet ad Prælatos, qui lavare debent remittendo peccata authoritate claviũ. Nostrum est ergo donante Domino Ministerium charitatis, & humilitatis adhibere: Illius est exaudire, a cuos ab omni contaminatione peccatorum mundare. Deinde qvod dixit seqventi præmiô confirmat, dicens: *Si hæc scitis*, qvæ feci & doceo: *beati eritis*, hic in spe, & in futuro in re: *si feceritis ea*, beati qvi audiunt Verbum DEI, & custodiunt illud: & intellectus bonus facientibus ea. Quia scire bonum, & non facere: non pertinet ad beatitudinem, sed ad condemnationem. Secundùm illud: *Scienti bonum & non facienti, peccatum est illi.* Unde Chrysosto. Beatitudo non copulatur cum scientia, sed cum opere & lumine scientiæ. *Lucæ 11. Psal. 110. Jacob. 4. Chrysostom. hom. 70. in Joann.*

DE CHARITATIVA CORREPTIONE *proditoris, & Egressu Ejus.* CAPUT LV.

Circa tertium autem dolens, & mæstus ausculta. *Cùm enim hæc dixisset JESUS, turbatus*, id est; contristatus est, non carnaliter, sed *spiritu*, id est; spiritualiter, & ex imperio rationis, qvia ipse spiritu suo & potestate fecit in se istam pro passione turbationem, & hœc turbatio in parte sensitiva existens, non erat contraria rationi, sed magis conveniens ei virtuosum, nempe est contra vitia turbari: spiritualis turbatio ad pietatem, & misericordiam spectat, sed carnalis furorem & iram excitat, spiritu igitur turbatur JESUS, & misericorditer, sive compatiendo discipulo qvi eum tradit, & tradendo perit, sive ut nos doceat qvid agere debeamus, qvando in magnum facinus, aliqvem hominem ruere videmus: sic & Sancti misericorditer & ex charitate turbantur, cùm urget eos jam zizania à tritico ante messes separare. Moraliter ergo instruit Prælatos non debere, qvantumcunq; etiam flagitiosos, nisi cum magna compassione *Joann. 13. Matth. 26. Marci 14. & Lucæ 22. Excommunicādū tardè.*

one

one & dolore, à liminibus Sanctæ Matris Ecclesiæ separare. Unde Augustin. Turbetur planè Christianus, non miseriâ, sed misericordiâ, timeat ne pereant homines, conturbetur cū perit aliqvis Christo. Concupiscat homines acqviri Christo: lætetur dum acqviritur aliqvis Christo: timeat & sibi ne pereat Christo, contristetur se peregrinari à Christo. Concupiscat regnare cum Christo, lætetur cùm sperat se regnaturum esse cum Christo. *Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia unus ex vobis* duodecim, qvi ubiq; mecum estis, qvorum pedes lavi, qvibus tanta promisi, *tradet Me* Dominum, Me Magistrum, Me Salvatorem, unus ex vobis: numerô, non meritô: corpore, non animô: specie, non virtute. Maxima ingratitudo judæ fuit tradere suum Commensalem, imò Dominum & Nutritorem: Unde & alius Evangelista, sic dicit: *Ecce manus tradentis me mecum est in mensa.* Hoc idem posset Dominus hodie dicere de Sacerdotibus multis qvi mensam Domini indignè attingere præsumunt, qvi rursum qvantùm in se est meritò peccatorum Filium DEI crucifigendum tradunt. Per hoc enim qvod in mensa denunt avit suum proditorem, designavit qvod multi proditoriè veniunt ad suam mensam. Majus autem peccatum est tradere Christum Regnantem in Cœlis peccatoribus membris, qvàm ambulantem in terris peccatoribus judæis. Unde Beda. Sed & hodie qvoq; & in sempiternum, væ homini illi qui ad mensam Domini malignus accedit: qvi insidiis mente conditis, qvi præcordiis aliqvo scelere pollutus mysteriorum Christi secretis participare non metuit. Et ille enim in exemplum judæ, Filium hominis tradit, non qvidem judæis peccatoribus, sed tamen peccatoribus membris, videlicet suis, qvibus illud Inæstimabile & Inviolabile Domini Corpus violare præsumit. Væ inqvam, illi homini de qvo JESUS, qvi Altaribus Sacrosanctis inter immolandum, utpote proposita cōleeraturus adesse non dubitatur, adstantibus sibi ministris cælestibus conqveri cogitur: ecce, inqvit: manus tradentis me mecum est in mensa. Hæc Beda: & ut dicit Origenes. Tales sunt omnes in Ecclesia, qvi insidiantur fratribus suis, cum qvibus ad eandem mensā Corporis Christi freqventer fuerunt. Prædixit autē Dominus de proditore, & sic eum qvodammodo revelavit triplici de causa. Primò, ut sic ostenderet se DEUM, qvi futura contingentia prævidebat. Secundò, ut ostenderet se spontaneè pati, qvia præcavere poterat mortem, qvam præsciebat. Tertiò, ut proditor pœniteret, qvi se non latere audiebat. Unde Hieron. Qvi de passione prædixerat, & de proditore prædicit: dans locum pœnitentiæ, ut cùm intellexisset sciri cogitationes suas, & occulta cordis consilia, pœniteret eum facti sui, & tamē nō designat eum specialiter, ne manifestè coargutus impudentior fiat, sed mittit crimen in numero, ut conscius pœnitentiam agat. Hæc Hierony. Et notandum qvod à mali perpetratione solet aliqvis qvatuor modis retrahi, qvibus ex magnitudine misericordiæ suæ tentavit Dominus proditorē discipulum à tanto scelere perpetrando ad pœnitentiam revocare: scilicet pudore cùm dicit, *unus ex vobis tradet me, & manus tradentis me mecum est in mensa,* timore, per comminationem supplicii, cùm dicit: *væ autem homini illi per quem Filius Hominis tradetur,* ut qvi pudore non vincitur, timore corrigatur: beneficii exhibitione, cùm illum ad mensam suam recipit, & ei pedes lavat affectus ostensione, in blanda allocutione, cum dicit: *amice ad quid venisti?* Sic exem

Augustinus Tract. 60. in Joann.

Beda in cap. 22. Lucæ.

Origenes Tracta. 35. in Matth.

Hieronymus in cap. 26. Matth.

Quot modis revocetur aliquis à malè agendo.

exemplô Christi bonus Prælatus subditis & malis debet exhibere beneficia, ut quantùm in se est eos à sua revocet vita mala. Sed judas nullo horum frangitur, ne hominem tradat, quem DEI Filium noverat. Passionem ergo JESU Christi piè considerare volenti, occurrit primum perfidia proditoris, qui tantæ fuit fraudis venenô repletus, ut Magistrum & Dominum proderet: tantæ cupiditatis flammâ successus, ut DEUM argentô venundaret, & pretiosum Christi sangvinem vili mercedis pretiô compensaret: tantæ deniq; ingratitudinis, ut Eum qui omnia sibi commiserat, & ad culmen Apostolici honoris provexerat venundaret ad mortem: tantæ duritiæ, ut nec familiaritate convivii, nec humilitate obsequii nec svavitate colloquii, nec mulcebritate osculi à concepta malitia potuit revocari. O! mira benignitas Christi in discipulũ durũ: Domini in servũ nequissimũ. Verùm licet inexplicabilis fuerit proditoris impietas: in immensum tamen eam exsuperat Agni DEI dulcissima mansvetudo, in exemplum data mortalibus, ut jam non dicat ab amico exsuperata humana infirmitas: *Si inimicus meus maledixisset mihi sustinuissem utique:* *Psalm. 40.*
quia ecce homo unanimis, qui Dux videbatur & notus, qui panes Christi edebat, & in Sacra illa Cœna dulces capiebat cibos: magnificabat super Eum supplantationem, & levavit calcaneum suum cõtra Eum: quia conabatur supplantare ipsum. Sic hodie multi Prælati, Clerici, & Religiosi qui laute vivunt de Patrimonio Crucifixi: levant calcaneum contra Christum membris suis supplantantes eũ, & affligentes calumniîs, & exactionibûs injustîs. Cùm autem JESUS dixit eis, unus ex vobis me tradet: hæc vox in corda ipso- *Unus vestrũ*
rum ut gladius acutus intravit: luctusq; intolerabilis chorum illum *me tradet.*
Sanctum tunc assumpsit, & tristati comedere cessaverunt, & inspiciebant seipsos invicem, quasi novo stupore percussi, hæsitantes de quo diceret: Non solùm propter mortem Magistri sui futuram sunt contristati, sed quia quilibet timebat de se, ne esset ille qui debebat Eum tradere. Erant ergo admirati, quia quilibet eorum præter judam sentiebat se totaliter firmatum in contrariũ dicti ipsius Christi & similiter de suis sociis, sicut de se cogitabat: verumtamen propter firmitatẽ verborũ Christi magis Ejus dicto, quàm suis cõsciẽtiis credebãt & nõ hæsitabãt de eventu rei, sed de illo per quem hoc eveniret: *Cõtristati ergo valde cæperunt singuli dicere*, unusquisq; pro se, *Nunquid ego sum Domine* scilicet qui tradet Te. Et certe noverant undecim Apostòli, quòd nihil tale contra Dominum cogitaverant, sed plùs Magistro quàm sibi credebant, & timentes fragilitatem suam, tristes quærunt de peccato cujus non babent conscientiam. Ut dicitur in Psal. *Delicta quis intelligit?* Quilibet etiam debet sibi time- *Psalm. 18.*
re de futuro, quantùmcunq; sit Sanctus. *Et respondens ait: Qui intingit mecum manum in paropside, seu catino, hic me tradet.* Ecce humilitas Christi & patientia, quâ proditorem ad mensam & scutellam admittit. Et secundùm Hierony. In hoc mira apparet Domini pati- *Hieronymus*
entia, quia primùm dixerat, unus ex vobis me tradet: perseve- *in cap. 26.*
rat proditor in malo: manifestiùs arguit, & tamen nomine proprio *Matth.*
non designat. Unde per hoc verbum Christi non potuerunt determinatè perpendere quis esset, quia omnes duodecim de eodem vase in circuitu cum Domino edebant: minores autem discipuli seorsim in alia mensa comedebant: quasi diceret, unus ex duodecim Me tradet. Et ex hoc satis apparet quòd alii discpuli præsentes erant? Quod autem Matth. *paropsidem*, Marcus *catinum* dicit, unus quadra-

Paropſis turã vaſis: alter quod eſſet fictile opus deſignat. Eſt nẽpe paropſis vas
Catinus. quadratum, habẽs pares apſides, id eſt; latera & extremitates: catinus
verò vas fictile, ſeu luteum ad immittendum liquorem, & ad plura
alia aptum. Aſpice nunc bene diſcipulos, & compatere: tam
Domino quam eis, quia in magno dolore ſunt poſiti. Ille autẽ proditor
ne verba hæc ad eum pertinere viderentur, comedere non ceſſavit.
Cæteris nempe contriſtatîs ac retrahentibûs manus, & interdi-
Audacia centibûs cibos ori ſuo: judas temeritate & impudentiâ, qua prodi-
judæ. turus erat Magiſtrum, manum cũ Eo mittit in paropſidem, ut audacia
bonam conſcientiam mentiretur. Et debes ſcire quod ipſa menſa
erat in terra, & more antiquo in terra ſederunt ad Cœnam in cœnaculo
ſtrato, quaſi jacendo recumbentes. Erat autem ut creditur
quadrata, de pluribus tamen tabulis facta. Et prout narravit ille
qui eam Romæ in Eccleſia Lateranenſi menſuravit, in uno quadro
eſt duorum brachiorum & trium digitorum, & in alio duorum brachiorum,
& palmi, ita quod licèt ſtrictè & arctè, tamen ut creditur
tres diſcipuli in uno quadro ſedebant, & Dominus humiliter in angulo,
& Joannes juxta Eum erat, ita quod omnes de uno vaſe comedere
poterant. Ubi adverte convivium humilitatis & charitatis,
quia cum pauperibus illis diſcipulis, & juda proditore in eadẽ menſa,
de eodẽ cibo & potu, de eodẽ catino & calice Magiſter & Dominus
participat. Non ſic hodie multi Religioſi faciunt, qui diſſimiliter
à fratribus refici non erubeſcunt. Et addit JESUS, prædi-
Eſaiæ 53. cendo pœnam damnationis traditoris: *Filius quidem hominis vadit*, ad
paſſionem voluntariè: *ſicut ſcriptum eſt de Eo*, oblatus eſt, quia ipſe
voluit. *Væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur.* Væ: id
eſt; æternaliter peribit, quia væ in Scriptura Sacra æternam damnationem
notat. Licèt enim judas poſt factum pœnituerit: hoc tamen
Hieronymus inutiliter fuit quia per deſperationem ſe ſuſpendit. Hierony. Ju-
in cap. 26. das autem nec primo, nec ſecundò correptus, à proditione retrahit
Matth. pedem, ſed patientiâ Domini nutrit impudentiam ſuam, & ideo pœ-
Judæ ſcelera na prædicitur, ut quem pudor non vicerat, corrigant denuntiata
ſupplicia. Et ne mitiſſimam pœnam ejus intelligeremus, adjungit:
bonum ei erat, ſi natus, ſcilicet in utero *non fuiſſet homo ille:* tot & tantîs
criminibûs fœdatus: qui Patrem occidit, Matrẽ ſtupravit, Chriſtũ
Hieronymus prodidit: ſeipsũ ſuſpẽdiô interemit, quia ſecũdũ Hieron. Melius erat
ibidem. ei non eſſe, quàm ad tormenta eſſe: multò enim meliùs eſt non ſubſiſtere:
quàm malè ſubſiſtere: bonum enim accipitur hic pro minus
malo. Minus autem malum eſt non eſſe ſimpliciter, quàm eſſe damnatũ:
quia & ſi nõ ſit minus malũ ratione pœnæ adjũctæ, quæ nõ privat
totum eſſe creatum: tamen minus malum eſt ratione culpæ mortalis,
quæ inſeparabiliter adhæret damnatis, & ipſa nõ ſolùm privat quoddam
eſſe creatum ſicut pœna: ſed etiam privat bonum infinitum ſcilicet
Divinum propter quod eſſe miſerum, miſeriâ culpæ mortalis æternaliter,
hoc eſt pejus quàm ſit non eſſe ſimpliciter. Et quia cæteri
diſcipuli Eum triſtes interrogaverant: interrogat Eum & Ipſe quem
conſcientia remordebat, ne tacendo ſe crimen ſuum prodere videretur.
Si nempe Ipſe aliis de hoc quærentibus tacuiſſet, ſuſpectũ ſe
eis reddidiſſet, unde dixit: *Nunquid Ego ſum Rabbi?* non vocat Eũ
Dominũ, ſicut alii, quia jam à ſe excuſſerat jugum Domini, aliis ſub
Ejus jugo remanentibus. Et ſecundùm Hierony. Non Dominum,
ſed Magiſtrum vocat: quaſi excuſationem habeat, ſi Domino denegato
ſaltem Magiſtrum prodiderit. *Et ait, tu dixiſti:* quaſi diceret

ſecun-

secundùm Rabanum, Tu prodidisti Te, non ego. Eadem ratione confutatus est proditor, quâ Pilatus iniqvus judicator. Nondum coram eis Eum exprimit, nec delictum suum in hoc aliis publicavit, sed conscientiæ judæ se ejus delictum scire significavit, poterat enim per hoc verbum mentem judæ sic movere, quod alios latebat: unde potest sic intelligi. Ego non dico, sed tu dicis. Vel potest exponi de assertione cordis quasi diceret. Ore interrogas, quasi nescius: sed corde dicis, & ratum habes te esse proditorem. Ecce miser homo vides Dominum omnia scire, nec tuam conscientiam Eum latere? cessa igitur & confitere. Hic admonemur ut peccantem primò cum mansvetudine arguamus: post si peccaverit graviùs, ad ultimum gravissimè. Hanc enim formam nobis Dominus reliquit, qui primò dixit: *unus ex vobis me tradet,* secundò, *qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet:* tertiò, *tu dixisti. Erat autem Joannes recumbens,* id est; reclinatus, sermonibûs istîs territus, & seipsum sustinere non valens, eó quod terrore erat resolutus: *in sinu,* sive supra pectus Jesu, quia inclinatè quasi ante pectus, & prope os ejus appodiavit se super Dominum, sicut innixus super dilectum suum: & sic erat idoneè positus ad interrogandum aliquid secretè ab eo, & audiendum. Cum ergo ista quæstio à singulis fieret: *innuit illi Petrus: & dicit ei, quis est de quo dicit:* id est; non verbîs & sonando, sed tantummodo nutu corporis, & innuendo dixit ei ut secretò quæreret à Domino, quis esset de quo dixerat. Vel primò *innuit,* & deinde nō cōtētus nutu dixit. Nota Petri reverentiam, propter quā licèt Major, & Princeps Apostolorum non interrogat Dominum per se, sed per minorem. Et cum Joannes submissa voce hoc quæreret, Dominus JESUS familiariter ei, tanquam singulariter dilecto, submissa voce aperuit, & proditorem suum tacitè expressit, ne alii audirent, cui scilicet panem intinctum porrigeret. Joanni igitur, ut secretario suo, expressi apertô signô: non tamen nomine nec omnibus: in hoc nos instruens non debere crimina proximorum propalare aliis. Ideo enim secundùm Chrysosto. Noluit Christus judam proditorem publicare, ut nos doceret quod peccata occulta aliorum publicare non debemus: quia sicut est mortale peccatum innocenti falsum crimen imponere: sic verum crimen occultum, aliis revelare. Et statim bucellam tantùm intinctam, non consecratam, judæ porrexit: quæ corpus suum non erat, quia quod verum panem de Cœlo tradere insidiosè studebat: non illô, sed aliô intinctô revelari increbatur. Et ideo statutum est, quod Eucharistia intincta non detur fidelibus: & etiam pro hæresi tollenda, quæ dogmatizavit totum Christum sub utraq; esse, & neutra tantùm forma Dominus per bucellam intinctam suum exprimit traditorem: fortassis per panis intinctionem, illius significans fictionem: quia sicut panis intinctus habet colorem, & saporem in superficie alium quàm interius: ita judas simulabat se exterius Christi discipulum & diligere Magistrum, cùm tamen interius proditor ejus esset, & proditorem tractaret. Joannes autem stupefactus, & cordialiter gladiatus, versus Dominum magis se inclinavit, & supra pectus ejus recubuit. Petro autem Dominus non dixit, nec ipse Joannes, quamvis ad nutum ejus quæsisset, quia erat ita fervidus, quod statim in proditionem insurrexisset, & eum interfecisset. Sed hoc noluit Dominus ne dispensatio consilii Divini impediretur: quod autem Petrus Joanni interrogationem committit: habet etiam rationem mysticam.

Arguendi forma.

Chrysost. hom. 72. in Joann.

Per Petrum nempe designatur vita activa: per Joannem, contempla-
tiva. Petrus ergo per Joannem à Christo instruitur, quia activa vita de
Divinis, per contemplativam informatur. Unde habes hìc argumen-
tum, & figuram, quod contemplativus non intromittit se de actibus
extrinsecis: vindictam etiam non expetit de ipsius DEI offensis, sed
inde interius gemit, & per orationem ad DEUM se convertit, ac for-
tiùs per contemplationem approximans, eiq; adhærens omnia suæ di-
spositioni committit: & hoc de tempore vacationis intellige, cùm co-
piam sponsi habet apud se. Nam aliquando ipse contemplativus ex
zelo DEI & animarum, vel ratione officii imminentis, exteriùs exit: &
similiter quoniam sponso, ut revocetur avidiùs, & teneatur fortiùs, ad
tempus recedente non sentit solitas consolationes, in activam se redu-
cit, ut vel sic sponso fructificet. Non nempe decet contemplatorem
esse desidiosum. Hinc etiam potest colligi quod contemplativus
secretũ Domini nõ debet revelare nisi fortè fraternæ salutis ut gereret
zelus, vel supernæ revelationis dictaret instinctus. Nunc ergo conspi-
ce Domini benignitatem, quomodo dilectum suum discipulum in sinu
supra pectus suum retinet: in quo & magna humilitas ejus claret. O,
quam tenerrimè se invicem diligebant: & ideo de pectore & sinu, id est;
secreto sapientiæ Domini Sacramentum divinitatis, & specialiter Evã-
gelium quod scripsit hauriebat: & bibens inebriatus est. Unde Ansel.
Quisnam ille est, rogo Te, qui supra pectus ejus recubuit & in sinu ejus
caput reclinat? Felix quicũq; es. O! certè ecce jã video. Joãnes est no
mẽ Ejus. O Joãnes quid Tibi dulcedinis, quid gratiæ & suavitatis, quid
luminis & devotionis hauriebas ab illo Fõte? Ibi certè omnes thesauri
sapiẽtiæ, & sciẽtiæ Dei abscõditi sunt. Ibi fons misericordiæ: ibi domi-
ciliũ pietatis, ibi favus æternæ suavitatis: unde tibi o! Joannes omnia
ista? Nunquid Tu sublimior Petrô, Andreâ sanctior, aut certè omni-
bûs Apostolîs gratiosior? Speciale hoc privilegium virginitatis, quia
Virgo es electus à Domino, atq; inter cæteros magis dilectus. Jam nũc
exulta virgo, accede propius, & aliquam hujus dulcedinis portionem
vendicare non differas. Si potiora non potes, dimitte Joanni pectus,
ubi se cum vino lætitiæ in divinitatis cognitione inebriat: tu currens
ad humanitatis ubera, lac exprime quô nutriaris. Hæc Ansel. Cõspi-
ce etiam alios discipulos multum mæstos, ad prædictam vocem Domi-
ni non comedentes, seseq; invicem aspicientes, & super his consilium
capere nescientes. Cùm ergo JESUS panem intinctum judæ dedisset:
post buccellam, per quam vidit eum designatum: *intravit satanas in eum*,
non tunc primò & de novo, cùm jam Christum priùs vendidisset: sed
ad ampliùs, quasi proprium ac sibi jam traditum pleniùs possidendum,
& suæ servituti subjugandum, & ad quæcunq; vellet noxia agenda tra-
hendum: in quem ante introiverat, quasi alienum, ad tentandum &
decipiendum. Intravit in eum, ut totum eum occuparet: & quem ma
lignîs cogitationibûs obligaret, jam ipso impietatis opere possideret.
Ingratus enim beneficiorũ Christi factus est in potestate dæmonis ma-
gis quàm ante: sicut Apostoli, qui jam post resurrectionem acceperãt
Spiritum Sanctum insufflante Domino: postea iterum ipsum plenius
acceperunt in die Pentecostes. Ubi sciendum quòd satanam intrare
hominem, potest dupliciter intelligi: quia vel intrare in corpus homi-
nis: sicut patet in dæmoniacis, & sic potest essentialiter intrare in ho-
minem: vel intrare in mentem, ita quod menti essentialiter illaba-
tur, & sic nullus potest intrare in hominem, nisi solus DEUS.

Contemplativi officiũ.

Joannis in Christum amor.

Anselmus de Passione Dñi

Virginitatis privilegium.

Satanam intrare in hominem.

Anima

Anima enim rationalis non habet dimensiones quantitatis; ut aliquid in ea esse dicatur, quasi infra dimensiones ejus contentum, & sic nihil potest in ea esse nisi quod ei dat esse quod est ibi per virtutem suam: & ubi autem est virtus, Dei, ibi est & essentia Dei: in Deo enim idem est virtus & essentia: & ideo Deus essentialiter est in anima, cujus solius est implere naturam, sive substantiam ab Eo creatam: dicitur tamen Satan illabi menti humanæ, per affectum & effectum malitiæ, scilicet inquantum homo ab eo seductus sequitur eum ad perpetrandum malum quod suggerit: & sic per fraudulentam deceptionem, & malitiam habitare dicitur in eo quem implet: & hôc modô intravit in judam, ut plenius possideret, & ad perpetrandum malum induceret. In cujus cor prius miserat ut deciperet, & ad præbendum assensum malo induceret. A simili, quando ostium est ita forte, quod latro nec violenter, nec latenter potest intrare: tunc quandoque latrunculum per fenestram submittit. qui postea ostium latroni aperit: & sic latro intrat. Latro, est diabolus: domus fortis, voluntas: latrunculus, mala cogitatio vel delectatio Quando ergo diabolus potest intrare per aliquam complacentiam: hic aperit ostium consensûs: & sic diabolus intrat, & spoliat animam bonîs suîs. Vnde Origenes: Cavendum nobis est, ne diabolus intrudat in cor nostrũ aliquid ignitorum telorũ suorũ: nam si introduxerit, insidiatur deinde ut & ipse introeat. In hoc autẽ quod buccella sũpta ãplius introivit Satanas in judam, perpende quantũ est malũ cõmensalẽ alicujus post esse ingratũ, & beneficia immemorẽ. Deinde ponitur proditoris permissio: nõ enim poterat aliquid facere nisi Christo permittente. Ideo dixit ei: *quod facis*, scilicet voluntate: *fac*, id est facias *citius*. Et bene dicit, *quod facis*, quia voluntatis crimen pro facto reputatur Festinat Dominus in bonum salutis fidelium quod judas operatur, sed non sibi. Multi quippe bonum, ut judas faciunt: sed omnino nihil eis proficit, quia bonum facere non intendunt. Non tamen Dominus impellit judam ad proditionis culpam: sed ostendit se sitire salutem nostram. Vnde non dicit hoc, præcipiendo facinus, vel consulendo; quia præceptum Divinum, vel consilium, non potest esse de faciendo malum: sed tantum prædicendo & permittendo; dans in se potestatem, quia vidit ejus animum præ nimio desiderio implendi quòd cœperat acceleratum, non posse quiescere sed implere non poterat, nisi ipse Dominus permitteret. Dicit etiam hoc Dominus crimen proditionis exprobrando: ut ostenderet quod dum ipse beneficia conferret, ille mortem intentaret. Dicit insuper hoc, ad opus nostræ redemptionis anhelando, non tam in perniciem perfidi sæviendo, quam ad salutem fidelium festinando. *Cùm ergo* judas *buccellam* de manu Domini *accepisset exivit continuò* ad quærendum cohortem quæ Christum caperet. In quo significatur quod sacerdos sumens corpus Christi indignè, magis elongatur à Deo: quia enim bono malè usus est, hæc præsumptio peccatum auxit, ut ingratus beneficiis Domini, apertè ab eo recederet. *Erat autem nox* quod expressit Euangelista, ad ostendendum oportunitatem temporis ad peragendum proditionem: & ad denotandum in juda mentis tenebrositatem. Vnde congruit hoc bene Sacramento: erat enim qui exiit filius noctis, faciens opera tenebrarum: ibatq; in noctem seu tenebras & mortem: quia ergo judas ex bonorum societate non profecit, ob hoc majori pœnâ dignus fuit. Vnde Chrysos: Sicut boni & perfecti duplici sunt digni honore; quoniam & benigni sunt facti, & nihil à malis nocumenti senserunt sic & mali duplici sunt digni pænâ, & quia mali facti sunt, cum possent effici boni, quod ostendunt qui facti sunt boni, & quia nihil à bonis lucrati sunt. *Cùm ergo exisset* judas *ad procurandum Christi mortem*. dixit Iesus: *Nunc clarificatus est Filius, hominis*, id est ejectô tenebrosô remanserunt soli mundi, cum suo Mundatore. Nunc, inquit, quia caligo noctis & tenebrarum recessit à discipulis meis, nunc filius hominis clarificatus est in eis, nunc nihil caliginis & tenebrarum sentit in ipsis. Vnde Anselmus, Hoc quoq; erat mansuetudinis tuæ Domine Iesu, quod perfidum illum in cetu fratrum palam detegere, & confundere noluisti, sed leviter admonitum, accelerare jussisti quod parabat. In omnibus his non est aversus furor ejus malignus à te, sed egressus foras satagebat circa frequens maleficium. Tunc clarificata est familia tua Christe in mundum societatis Angelicæ. Hæc Anselmus. Possunt etiam hic res significantes

Origenes tomo 32. in Ioan.

Commensalis proditoris iniquitas.

Chrysost. sermo. de virtutib. & vitijs tomo 5.

Egressus judæ.

tanquam illæ quæ significantur accipi. *Nunc*, inquit, clarificatus est filius hominis in se, in causa, non in effectu, quia modo inchoata est traditio passionis, cujus meritò ex congrua datur ei claritas resurrectionis & ascensionis. Similiter in corpore mystico est clarificatus: quia judæ exitus malorum à bono signat segregationem, *& Deus clarificatus est in eo*: quia scilicet non quæsivit nisi gloriam Patris. Hôc ergo factô separationis judæ à societate Christi, & Apostolorum præfigurata fuit reproborũ separatio tempore judicii à consortio Christi & electorum: quia tunc apparebit gloria magna Christi: membraq; adhærebunt capiti, & paleæ amovebuntur concremandæ igni inextinguibili. Vnde August. Exeunte immundo, omnes mundi cum suo Mundatore manserunt. Tale aliquid erit cum zizaniîs à tritico separatis: justi sicut sol fulgebunt in regno Patris sui. Hoc futurum prævidens Deus, discedente juda, tamquam zizaniîs separatîs, remanentibûs tanquam triticô Apostolîs sanctîs, nunc inquit, clarificatus est Filius hominis tanquam diceret, Ecce in illa mea clarificatione quid erit, ubi malorum nullus erit, ubi bonorum nullus peribit.

August. tract. 63 in Ioan.

DE INSTITUTIONE SACRAMENTI Eucharistiæ. Cap. LVI.

Mat. 26. Mar. 14. & Lucæ 22.

Circa quartum verò meditando obstupesce illam charissimam dignationem, & dignatissimam charitatem, quâ nobis tradidit & reliqnit semetipsum, scilicet Sacratissimum Corpus & Sanguinem suum verè in cibum & potum: ut quod erat futurum in proximo Sacrificium Deo placens, & redemptionis nostræ impretiabile pretium, esset viaticum nostrum & sustentamentum: quia hoc Sacramentum quod per excellentiam dicitur Eucharistia, id est bona gratia, quotidie reficit & renovat ferventia, corda & devota. Volens ergo Dominus Iesus finem dare legalibus sacrificiis: & novum incipere testamentum, seipsum nostrum facit sacrificium, & post cœnam legalem, mox spiritualem cœnam Christianorum præparat: ut de lege ad Evangelium: de veteri & transitorio testamento, ad novum & æternum testamentum: de figura ad veritatem, de carnalibus ad spiritualia transeat. Beda: Finitîs veteris Paschæ solenniîs, quæ in commemorationem antiquæ de Aegypto liberationis agebantur, transit ad novum, quod in suæ redemptionis memoriam ecclesiam frequentare desiderat: pro carne & sangvine agni, suæ carnis & sangvinis Sacramentum in panis & vini figura substituens: Sacerdos in æternum factus, secundum ordinem Melchisedech. Et *cenantibûs illis*, idest cœnam agni typici perficientibûs & consummantibûs, vel post esum agni typici adhuc in cœna residentibûs, antequam surgerent de cœna: *accepit Iesus panem* azimum, non fermentatum: & oculîs ad Patrem elevatîs, *gratias agens*, pro veteribus terminatis, & novis inchoandis: *benedixit*, dicendo illud quod sequitur scilicet *hoc est Corpus meum, ac fregit*, scilicet post consecrationem: *deditq; discipulis suis, dicens*, scilicet priusquam frangeret, vel simul quando frangebat: *accipite*, scilicet *ex hoc omnes: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*. Ecclesia addidit, enim: & ideo semper est dicendum. *Et similiter accipiens calicem*, non veterem ut prius, sed novum: *& item gratias agens benedixit, ac dedit illis, dicens: Accipite & bibite ex eo omnes, hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur.* Quibûs verbîs hoc Sacramentum instituit & tacitè præmissum destituit. Vnde creditur cùm Dominus dixit *hoc est Corpus meum, hic est sanguis meus*, mutasse panem & vinum in Carnem & Sangvinem: & tunc eandem vim contulisse illis in posterum: & ideo cùm proferuntur in canone, ex virtute eorum fit transsubstantiatio: quia verba consecrationis efficiunt quod figurant. Si enim verbum Christi tantæ est virtutis, quòd fecit de nihilo omnem creaturam: non est mirum si unam creaturam convertat in aliam: Chrysostomus: Sicut illa vox quæ dixit, crescite & multiplicamini, & implete terram: semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem operante naturâ: ita & vox ista semel quidem dicta est, sed per omnes mensas ecclesiæ, usque in hodiernum diem, & usque ad eius adventum præstat sacrificio firmitatem. Hæc Chrysost. Est autem ibi altare, ubi Dominus ordinavit Sacra-

Eucharistia.

Beda in cap. 22. Lucæ.

Enim, non omittendũ in consecratione.

Chrysost. sermo. de proditione Iudæ. tomo 3.

cramentum Eucharistiæ. Ob cujus institutionem est, quòd in hac die cùm *Christus*
omnes horæ sint flebiles, sola missa est solennis: tanquam in suo natali, scilicet *suum corpus*
in die suæ institutionis. Eadem quoque die chrisma conficitur, quò frontes *sumpsit.*
linuntur, quia eadem die postea agni sangvine linebantur. Aspice nunc bene quomodo diligenter ac fideliter, & devotè Dominus prædicta facit: & propriis manibûs illam dilectam & benedictam familiam suam communicat. Non enim est intelligendum, quod discipuli sumptum corpus de manu Domini sibi ministrarent: sed qui consecravit, ipse & ministravit. In cujus signum omnes religiosi deberent in die cœnæ recipere Corpus Christi, de manu Prælati sui. Sumpsit etiam ipse Sacramentum corporis & sanguinis sui, non propter sui indigentiam, & ut aliquem à Sacramento consequeretur effectum: sed gratiâ exempli, scilicet ut aliis daret manducandi exemplum. Sumpsit autem modò illud Sacramentali tantùm, non spirituali. Per hoc autem quod Christus morti propinquus, non solùm agnum typicum, sed etiam Corpus suum verum Sacramentaliter cum Apostolis manducavit: ostenditur quòd quilibet Christianus, periculo mortis imminente, debet (si potest) Sacramentaliter communicare: & si non potest, communicet saltem fide. Secundum *August.*
illud verbum August. Crede, & manducasti. Attende etiam Sacramenti di- *tract. 25.*
gnitatem, & reverentiam, & ordinem circa ipsum: quoniam primò gratias *in Ioan.*
egit pro tanto mysterio, circa quod Divina virtus operatur secretiùs: & pro tanto beneficio, ut corpus & sangvinem suum det nobis & per hoc ostendit quod in sumptione, & ante sumptionem hujus Sacramenti, præexigitur devotio & oratio, ac mentis in Deum elevatio. In hoc etiam tribuit nobis exemplum, glorificandi Deum in omni bona inchoatione. Beda: Et sicut de ve- *Beda in*
teribus terminandis egerat: sic & de novis incipiendis gratias agit: nobis *cap. 22.*
pariter exemplum tribuens, in omni boni operis inchoatione, vel perfecti- *Lucæ.*
one, Patrem qui in cœlis est, esse glorificandum. Deinde *benedixit*, dicendo verba quæ sequuntur, *hoc est Corpus meum*, hoc, scilicet quod sub specie panis videtis: quod nunc do, & quod nunc sumitis: quod pro vobis, & vestri redemptione tradetur, ad flagellandum, & crucifigendum. Ex quo videtur *Hoc quid*
quod ly hoc, non demonstrat speciem panis simpliciter, nec Corpus Christi *demonstret*
simpliciter, sed Corpus Christi sub specie panis apparens. Vnde etiam videtur quòd nulla alia intelligatur benedictio, quàm sacrorum verborum prolatio. Transmutatio autem fit in ultimo instanti prolatæ orationis. Vnde ly hoc, demonstrat corpus Christi, non pro tempore pro quo profertur, sed completa oratione: ut cùm dicitur, hoc est bonum verbum, Deum time. Et tunc fregit, ut secundum Bedam, ostenderet Corporis sui fractionem, idest *Beda ibi-*
passionem, non sine sua sponte & opere futuram. Frangimus & nos in si- *dem.*
gnum quia fregerit: sed nihilominus integer post manet: pane nempe in corpus Christi transsubstantiato, frangi dicitur: non quod Corpus Christi, quod integrum sub qualibet parte manem, frangatur: sed accidentia, sub quibus corpus manet franguntur. Debet autem fractio fieri in tres partes: in signum quod fractus est tripliciter Christus, scilicet flagellîs ante passionem,
clavîs in passione, lanceâ post passionem. Item propter tres partes ecclesiæ: *Fractio*
nam prima pars notat sanctos in cœlis. Secunda, saluandos, qui sunt in pæ- *in tres*
nis. Tertia mixta, vivos quos adhuc hæc vita sustentat in terris. *Deinde* *partes.*
dedit discipulis suis, ad usum, ut ad se species panis converterent, & ipsi in
Christum converterentur. Vnde August. Dictum est à Domino, nec tu me *August. lib.*
mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ: sed tu mutaberis in me. Et ait, *Acci-* *7. confessi-*
pite et comedite, ubi utramque huius Sacramenti innuit comestionem: Sacra- *onum cap.*
mentalem, scilicet & spiritualem, ut accipiant mente & corpore, & comedant *10.*
fide & ore, ac gustent & videant devotione: quoniam suavis est Dominus.
Est enim manna in sapore habens omne delectamentum, & omnis saporis *Psal 33.*
suavitatem: ac sibi incorporent, recogitatione: seruantes in corde pretium
redemptionis suæ. Non est ergo sic intelligendum, quòd prius frangeret *Fractio post*
& daret discipulis: ac postea diceret verba consecrationis: sed magis è con- *consecrati-*
verso, quia Christus dedit Corpus suum consecratum Apostolis: & ideo prius *onem.*
dixit verba consecrationis. Per Iesum, qui salus interpretatur, bonus Præ-

latus Christi Vicarius, & de sua subditorumq; salute solicitus, intelligitur. Hic accipit panem, cùm diligenter studet sacræ scripturæ: gratias agit & benedicit, quando Deo attribuit ejus diligentiam. Frangit autem & dat, devotè prædicando eam. Econtra de ignorante & negligente, dicitur in Threnis: Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis. *Et accipiens calicem*, cum vino aqua mixto, passionem suam præsignantem: *gratias egit*, pro redemptione humano generi collata per illam: nec non in aduersis, & pro adversis, quòd non pro se, sed pro nobis hæc tulit: monstrans in hoc ut Dominum laudemus, quando flagella videmus, & gratias agamus in omni tribulatione, quæ significatur in nomine calicis. Vnde Chrysost Gratias egit, docens nos qualiter oportet hoc mysterium perficere: & erudiens nos quodcunque patimur cū gratiarū actione ferre. Vnde & Beda: Qui nihil dignū percussione exhibuit, humiliter in percussione benedicit ut hic vidilicet ostendat quid unusquisque in flagello culpæ propriæ facere debeat, si ipse æquanimiter flagella culpæ alienæ portat: ut hinc etiam ostendat quid in correptione faciat subditus, si in flagello positus Patri gratias agit æqualis. Deinde *benedixit dicens, hic est sanguis meus*: qui scilicet sub specie vini apparet, *novi testamenti*, scilicet & ad novi testamenti confirmationem: quia sicut vetus testamentum confirmatum est in sanguine animalium immolatorum, ita novum testamentum sanguine Christi est confirmatum: in quo apparet excellentia novitestamenti, respectu veteris. Et addit, *quod pro vobis & multis* redimendis, & in cœlestem hæreditatem introducendis *effundetur in remissionem peccatorum*. Dicit autem, pro multis, efficienter: sed pro omnibus, sufficienter: quia Sanguis Christi pro omnibus effusus fuit quantum ad sufficientiam: sed non fuit effusus pro omnibus, quantum ad efficientiam: quia non omnes emundat, quam uis omnes emundare sufficeret, si fide & dilectione, ac Sacramentorum perceptione virtutes ejus attingerent. Deinde *dedit eis, dicens: bibite ex hoc omnes*, ut sitis passionis meæ repræsentatores, idest imitamini meam passionem, quia nisi compatiamini, non conregnabitis. Bibit autem ipse primò sanguinem suum: inducens eos etiam ad bibendum. Et notandum quod sicut tunc, ita & in primitiva ecclesia homines qui missæ intererant, sumebant Sacramentum unitatis: nunc autem quia non possunt omnes dignè sumere, sumunt aliud saltem signum unitatis, id est osculum pacis: quod tradens sacerdos & dicens: Accipe vinculum pacis, idem est, acsi diceret, *sumite ex hoc omnes*, vel *Accipite, & dividite inter vos*. Per calicem persecutio signatur in scriptura. Hic calix sumitur, patienter tolerando: & datur aliis, ad simile exhortando. Advertendum autem quòd istud Sacramentum sub duplici specie, scilicet panis & vini, est institutum: quia ordinatur ad corporis & animæ salutem: vel ad significandum perfectam animæ refectionem: sicut ex cibo & potu fit perfecta corporis refectio. Separatim tamen fit corporis & sanguinis consecratio, quia in passione fuit sanguis seperatus à corpore. Hoc autem Sacramentum institutum est, quasi quoddam memoriale illius passionis: & ideo consecratio corporis & sanguinis fit sub speciebus distinctis. Considerandum tamen quòd sub utraq; specie est totus Christus indivisus: scilicet corpus & sanguis, ac anima & Deitas: ac per hoc utrobique est unum & simplicissimum Sacramentum: aliter tamen & aliter. Sub specie namque panis, est tantùm corpus ex vi conuersionis vel sacrmenti: cætera autem sunt ibi ex concomitantia reali, seu naturali & inseparabili: quia sanguis est ibi, per connexionem: & anima, per conjunctionem: & Deitas, per unionem. Ista enim quatuor non possunt dividi, nec abinuicem separari Similiter sub specie vini, est tantùm sanguis, ex vi converſionis & Sacramenti: cætera autem ex concomitantia sunt ibi. Et licet in primitiva ecclesia populus sub utraque communicaret: postea tamen providè ordinatum est, ut non communicaret sub specie vini, propter periculum effusionis: & quia sub specie panis quodammodo sanguis accipitur, inquantum ibi continetur. Eucharistia itaque formaliter & perfectissimè est unum Sacramentum, materialiter verò plura: quia ibi concurrunt duo, scilicet cibus & potust & propter hoc quandoque exprimitur pluraliter, sicut in collecta: Purificent nos quæsumus

Thren 4. — *Chrysost. hom. 83. in Matt.* — *Beda in cap. 22. Lucæ* — *Pro multis.* — *2. Tim. 2* — *Sacramentum cur sub duplici specie institutum est.* — *Cur non amplius sub utraque communicemus.*

mus Domine Sacramenta quæ sumpsimus: & subditur post singulariter, & præsta ut hoc Tui Corporis Sacramentum &c. Panis quippe Sacramentum est Corporis, & vinum Sangvinis, aqva verò quæ apponitur, notat similitudinē, vel illius aquæ quæ fluxit de Christi latere, vel fidei Ecclesiæ: ut neq; Christus sine Ecclesia, neq; Ecclesia sine Christo sit: sed Ejus carni & animæ uniatur & conformetur. Et ideo vinum aquæ mixtum offertur, ut ostendatur quia caput & membra id est; Christus & Ecclesia, unum corpus sunt. Sunt autem tria in Sacramento ista consideranda: unum, quod tantùm est Sacramētū, sc. species visibilis panis & vini: alterū, quod est Sacramētū & res, sc. Caro Christi propria & sangvis: tertiū, quod est res & nō Sacramentum: videlicet Mistica Christi Caro, scilicet Ecclesiæ unitas. Res ergo significata & contenta in hoc Sacramento, est verum Corpus Christi, quod traxit de Virgine: res non contenta, sed tantùm significata est Corpus Christi mysticum, quod conjungitur capiti per charitatem. De hoc Corpore Christi mystico, scilicet unitate Ecclesiæ, dictum est supra de verbis Domini, pro quibus quidam retrò abierunt. Est etiam corpus Dominicum Sacramentum incarnatæ Divinitatis. Augustin. Illud Corpus visibile & palpabile, Sacramentū est invisibilis formæ, id est; Panis Cœlestis: quô vivunt Angeli. Cùm enim nihil gessit in corpore anima Christi, nisi quantùm Verbum cui unita est inspirabat: quis non judicet Corpus esse Sacramentum inhabitantis Divinitatis? Et iterum: Christi visibilis forma nobis modò invisibilis, res est visibilis Sacramenti Altaris: & invisibilis forma Cœlestis panis, quô vivunt Angeli, res est, visibilis & palpabilis formæ Christi. Est ita Christus & Sacramentum, & res Sacramenti. Multa mirabilia sunt in hoc Sacramento. Primum quòd ibi est Corpus Christi in tanta quantitate, sicut fuit in Cruce: & sicut jam est in Cœlo: nec tamen excedit illius parvæ formæ terminos, vel quantitatem. Unde mirum est quomodo sub tam modica specie tantus homo lateat. Secundum est, quod ibi sunt accidentia sine subjecto: quia enim in DEUM non cadit accidens: ideo accidentia quæ priùs erant in subjecto, scilicet in pane, postea sunt sine subjecto. Tertium est, quòd panis ita convertitur in Corpus Christi, quòd tamen non est materia Corporis: nec etiam animæ. Quartum est, quòd corpus non augetur ex multarum hostiarum consecratione: & è converso non minuitur ex earum sumptione. Quintum est, quòd idem Corpus simul in pluribus locis id est; sub omnibus hostiis consecratis est. DEO enim convenit esse ubiq; simpliciter & propriè: creaturæ verò in loco uno tantùm esse: Corpus verò Christi mediô modô habet se. Cùm enim sic creatura, non debet coæquari Creatori in hoc, quod sit ubiq; cùm verò sit unitum Divinitati, debet in hoc alia corpora excellere, ut simul & semel possit in pluribus locis esse, sub isto videlicet Sacramento. Sextum est, quòd cùm dividitur hostia, non dividitur Christi Corpus: sed sub qualibet parte totus est Christus. Unde hæc fractura in forma est panis, non in Christi Corpore: quia totus Christus indivisus sumitur sub qualibet parte. Sicut integro speculo tota & unica forma relucet in tota: & in fracto speculo fit unius & ejusdem formæ numerò, & totius integræ formæ ad quamlibet speculi fracturam reflexio. Septimum est, quando tenetur hostia in manibûs, & videtur oculis, Corpus Christi nec tangitur manibûs, nec videtur oculis: sed hoc totum tantummodo circa species agitur, sicut & quando dividitur. Octavum est, quòd

Aquæ significatio.

Tria in hostia.

August. in Epistol. 23.

Christus Sacramētū est.

Mirabilia in Eucharistia.

cùm nòn sit ibi panis vel vinum, tamen accidentia eundem habent effectum, quem priùs: ut satiare, inebriare, & hujusmodi. Nonum est, quòd statim cùm desinunt illæ species, tunc etiam ibi desinunt esse Corpus Christi & sangvis. Hugo: quamdiu sensus corporis afficitur, corporalis præsentia non aufertur: sed deinceps Christus transit de ore ad cor, & manet virtus ac præsentia spiritualis tantùm. Et licèt post sumptionem desinat ibi esse Corpus & sangvis Christi: cavere tamen debet communicans ne post communionem spuat, maximè ante comestionem in loco immundo: vel ubi possit sputum pedibûs côculcari: & hoc propter periculû, & ob reverentiâ tâti Sacramenti. Tâdē quoq; Dominus in amoris recordationē subjûxit: *Hoc*, scilicet Sacramentum *facite*, id est; conficite vel celebrate: accipite & date: *in meam*, id est; in passionis meæ *commemorationem:* quia Eucharistiæ consecratio, est quædam Dominicæ passionis rememoratio.

1. Cor. 11.

Hoc exponit Apostolus dicens: *Quotiescunquè manducabitis Panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabis donec veniat,* scilicet, Ipse Dominus ad judicium. Pascha nempe legale fuit in præfiguratione Paschæ futuri: Sed Evangelicum fit in cômemoratione præteriti, scilicet passionis Christi. In memoriam ergo illius beneficii inexpressibilis Christus instituit Sacramentum Altaris, dicens itaq; *hoc facite in meam commemorationem.* Ordinavit eos in Sacerdotes: & dedit eis potestatem conficiendi Sacramentum Corporis & sangvinis sui.

Levatio hostiæ.

Hoc igitur colit Ecclesia, passumq; Christum retractat, cum illud Corpus Domini consecrat, & Sacerdos cùm levat Corpus Domini repræsentat quod Christus in Cruce sit levatus. Illud nempe Corpus est, quod & ipse sacravit, quod Crucifixum est & mori sustinuit.

Monumētū, seu memoriale Domini.

Hoc est illud memoriale, quod animam gratam, cùm ipsum suscipit manducando & bibendo, vel etiam fideliter meditando debet totam ignire & inebriare: & in Ipsum Dominum præ amoris & devotionis vehementia totaliter transformare.

Idem est in Eucharistia Christus.

Nihil enim majus, carius, dulcius, vel utilius nobis relinquere potuit quàm seipsum. Ipse nâq; quem in Sacramento Altaris, hodìe per Eum instituto, sumimus: Ille idem est qui de Virgine incarnatus & natus ubera Ejus suxit, qui pro te crucifixus mortem sustinuit, & qui resurgens & ascendens sedet à dextris DEI. Ipse est qui creavit Cœlum & terram, & qui gubernat & moderat universa. Ipse est à quo dependet salus tua: in cujus voluntate & potestate est, tibi dare paradisi gloriam. Ipse in tali hostia modica sic oblatus: tibiq; exhibitus, Ipse Dominus JESUS, de quo loquimur, Filius est DEI vivi. Unde excellenter Eucharistia, id est; bona gratia dicitur: quia in hoc Sacramento non tantummodo augmentum est virtutis & gratiæ: sed Ipse totus sumitur, qui est Fons & Origo totius gratiæ. Hierony. Hanc ultimam memoriam nobis reliqvit: quemadmodum si quis peregrè proficiscens aliquod pignus ei quem diligit relinquit: ut quotiensconq; illud viderit, possit & ejus beneficia & amicitias memorari. Quem si ille perfectè dilexerit, sine ingenti illud desiderio, vel fletu non potest videre. Ideo hoc Salvator tradidit Sacramentum, ut per hoc semper commemoremus, quia pro nobis mortuus est. Nam & ideo cùm accipimus, à Sacerdotibus commonemur, quia Corpus & sangvis est Christi, ut non simus ingrati tanti Ejus beneficii. Hæc Hierony.

Instituendi Sacramenti causæ.

Institutum est igitur Sacramentum Altaris. Primò. in recordationem Dominicæ passionis & liberationis. Secundò, in signum præcipuæ dilectionis & imitationis. Tertiò, in robur confirmationis

nis

nis, contra lapſus humanæ infirmitatis. Quartò, in purgationem ſpiritus hominis, & nutrimentum vitæ ſpiritualis. Quintò, in viaticum præſentis peregrinationis. Sextò, in pignus & arram habendæ hæreditatis. Septimò, in remedium ſatisfactionis pro peccatis. Unde ſangvine Chriſti Corpus & Animam linimis, quia ſangvis Agni ſuper utrumq; poſtem domûs, liberavit Hebræos ab Angelo exterminatore. In hoc autem Sacramento duo requiruntur ex parte recipientis, ſcilicet deſiderium conjunctionis ad Chriſtum, quod amor facit, & reverentia Sacramenti, quæ ad donum timoris pertinet. *Recipienti Euchariſtia neceſſaria.* Primum, ad quotidianam hujus Sacramenti frequentationem invitat: ſed ſecundum retrahit. Unde ſi aliquis experimentaliter cognoſceret, ex quotidiana ſumptione fervorem amoris augeri & reverentiam non minui: talis deberet quotidie communicare: ſi autem ſentiret per quotidianam frequentationem reverentiam minui, & fervorem non multum augeri, talis deberet interdum abſtinere, ut cum majori reverentia & devotione poſtmodum accederet, unde, quantum ad hoc, unusquisq; eſt ſuo judicio relinquendus. Modus autẽ ſumendi, tripliciter dividitur. Comeſtio enim alia fit ore, & eſt Sacramentalis, alia fit corde & eſt realis, alia fit ore & corde, in altero Sacramẽtũ in altero res Sacramẽti. *Sumptio & comeſtio triplex.* Sola Sacramẽtalis tantũ, malorũ eſt qui etſi ſub viſibili ſpecie elementorũ Corpus Chriſti accipiant, tamen quia nec verè credunt, nec diligunt, pani Cœleſti counìri non poſſunt. Sola realis tantùm bonorum eſt: qui etſi ſub viſibili Sacramento carnem Chriſti non ſumant, tamen fide & dilectione panem cœleſtem manducant, & ei couniuntur. Auguſt: Quid paras dentes & ventrem? Crede, & manducaſti. *Aug. tract. 26. in Joan.* Realis verò & ſacramentalis comeſtio junguntur, cùm accipientes in pane qui pependit in ligno, accipientes in calice qui manavit de latere, pertingunt mẽte uſq; ad eſũ panis vitæ. Oris, inquã perceptio & incorporatio, Sacramentum eſt comeſtionis cordis qua manducamus cum Domino carnẽ ſuã, & bibimus cum eo ſangvinem ſuum: hoc eſt per efficaciam carnis ſuæ & ſangvinis ſui manemus in eo, & Ipſe in nobis. Itaq; alii accipiunt Corpus Domini ad mortem, quia non attingunt panem vitæ: alii accipiunt ad vitam, quia aduniuntur cum Verbo. Chryſoſt. Credimus itaq; quoniam & nunc illa Cœna eſt, in qua & ipſe recubuit: nihil nempe illa ab hac differt. Neq; enim hanc quidem homo operatur, illam autem ipſe, ſed hanc & illam ipſe. *Chryſoſtom. hom. de proditione Iudæ Tomo 3.* Cùm ergo Sacerdotem dantem tibi videris, non Sacerdotem æſtima eſſe qui hoc facit: ſed manum Chriſti eſſe quæ extenditur. Sicut igitur cùm baptizaris, non ipſe Sacerdos baptizat, ſed DEUS eſt qui detinet tuum caput inviſibili virtute: ita & nunc. Nullus itaq; judas aſſit, nullus avarus, nullus inhumanus accedat, nullus crudelis & immiſericors, nullus univerſaliter immundus: ſi quis non eſt diſcipulus, diſcedat. Non recepit eos qui non ſunt tales hæc menſa: cum diſciſcipulis enim meis, ait, facio Paſcha: hæc eſt illa menſa & nihil minus illâ habet. Hoc illud eſt cænaculum ubi tunc fuerunt, hinc ad montem Olivarum exierunt. Exeamus & nos in manus pauperum Hæc nempe Regio Mons eſt Olivarum: Olivæ enim ſunt plantatæ in Domo Domini, id eſt; pauperum multitudo ſtillat oleum, quod hic eſt utile nobis. Ita nempe & DEUM propitium habebimus, & multam aſſumemus mercedem. Hæc Chryſoſto. Secundùm Bedam: ſi quẽ movet cùm Cœnatus Salvator Apoſtolis ſuũ corpus, ac ſangvinẽ tradidit: quare nos jejuni eadẽ Sacramẽta percipiamus? audiat, quia *Beda in cap. 22. Lucæ.*

tunc necesse erat typicū Pascha prius cōsumari, & sic ad verum Pascha transire, ac verè Paschæ Sacramenta subsititui: nunc autē in honorem & pro reverentia tanti Sacramenti placuisse Magistris Ecclesiæ, primò Dominicœ passionis participatione muniri: deinde terrenis dapibûs corpus refici. Sunt autem tria sacrificii genera: unum, Dominici Corporis: alterum contriti cordis: tertium, mortificatæ carnis. Oportet ergo sacrificium humilitatis, præcedere in mente: afflictionis in carne: ut devotio habeatur in Dominici Corporis consecratione & receptione. Appropinqua nunc & tu ad hanc cœnam mendicans, ut eleemosynam inde accipias: ad quod te hortatur Anselmus dicēs: Jam nunc ascende cum Eo in cœnaculum stratum grande & salutaris cœnæ interesse deliciis gratulare. Vincat iracundiam amor, timorem excludat affectus, ut saltem de micis mensæ illius eleemosynam præbeat mendicanti, vel à longe sta, & quasi pauper attendens in divitē ut aliquid accipias, extende manum, famem lachrymîs prode. Hæc Ansel.

Anselmus de passione Domini.

Cœna figurata in manna. Cœna Domini olim in manna præfigurata fuit, quod DEUS Filiis Israël in deserto dedit. Dedit judæis figuram veri Panis, scil. panem materialē & temporalem: nobis autem veritatē, scil. Supersubstantialem & æternalem. Manna creatum fuit à DEO in Cœlo aëreo: sed Panis nobis datus, scil. Christus descendit de Cœlo vero. *Manna.* Cœna Domini etiam præfigurata fuit in Agno Paschali: quem DEUS primò præcepit Filiis Israël manducare quando decrevit eos de captivitate Ægyptiaca liberare. *In Agno Paschali cœna figurata.* Ita Christus Sacramentum Eucharistiæ tunc primùm instituit, quādo nos à diabolica potestate eripere voluit. Quando Filii Israël Agnum Paschalem manducabant, succincti erāt, baculos in manibus tenebāt & stabāt. *Agni sumēdi modus.* Ita cōmunicātes debēt esse succincti, per renēs & corporis castitatē: & tenere baculos, per rectæ fidei firmitatē. Debēt etiā erecti stare in bona vita, quā inchoaverūt: & nō se iterū reponere in lutum, de quo jam surrexerunt. Agnus comedebatur cum lactucis agrestibus, quœ sunt amaræ: & nos debemus Corpus Domini manducare cum amara contritione. Qui comedebant Agnum, tenebantur pedes suos calciare: sic communicantes debent pedes, id est; affectus & desideria custodire: cavendo ne aliqua maculentur sorde. Agnus Paschalis non fuit coctus aquâ sed assatus igne: & manducans debet esse ignitus charitate. Christus Rex, & Sacerdos verus, Eucharistiam sub specie panis & vini dedit: & hoc Sacramētū instituit, quod olim Melchisedech Rex & Sacerdos DEI Altissimi figuravit: quapropter Christus Sacerdos, secundùm ordinem Melchisedech appellatur: quia hoc Sacramentum in oblatione Melchisedech præfigurabatur. *Facta est autē & contentio*, id est; disquisitio: *inter Discipulos, quis Eorum videretur esse major.* Ubi sciendum quòd cum Apostoli audierunt Christum, prædicentem traditionem sui ad mortem: cæperunt quærere inter se, *quis eorum esset major*, id est; aptior & convenientior ad præcedendū alios locò Christi, & ad tenēdū Ejus locum. Et ideo Christus de hoc Eos docuit, videlicet quòd ille esset ad hoc aptior, qui esset verè humilior, revocando eos ab affectu superbæ dominationis & primatûs, exemplô Regum gentium, & per contrarium Dominorum terrenorum. *Gentium imitatores.* Gentiles enim & terreni Domini appetunt primatum, dominantur subjectis, & *benefici vocantur*, quia blandi sermones à subditis eis offeruntur. Unde Dominus nolens Discipulos suos, imitari, subjungit: *vos autem non sic* facere debetis, *sed qui major est in vobis*, scil. per virtutū excellentiam *fiat sicut minor*, per humilitatem, *& qui Præcessor*, scil. dignitate, vel etiā sanctitate: *fiat sicut Ministrator:* humili sui reputatione, vel humili officii executione, & exhibitione pro loco &

tẽpore. Sed heu hodie multi habentes nomen Christianorũ, gentiles imitantur: appetentes primatum habere, & subiectis dominari: seque ab eis supervacuis laudibus extolli, & benefici vocari. Specialiter autem in ecclesia fit frequenter contentio pro dignitatibus obtinendis: & non solùm inter sæculares, sed etiam inter religiosos, sicut canes contendunt ad obtinendum os carnibus plenum & medullis: propter quod viliores canibus videntur quidam religiosi qui contendunt pro officiis præsidendi: cùm tamen nihil habeant annexum, nisi miseriam & laborem. Et quia monuit discipulos ad humilitatem, superbiam sæcularium dissuadendo: consequenter facit hoc, eos ad sui exemplum invitando. Nam secundùm judicium humanum *major est qui recumbit, quam qui ministrat*, licet secundùm judicium Dei sæpe fit aliter: ipse autem qui contrarius est mundo, *in medio* eorum est *sicut qui ministrat*, quamuis major sit eis: ut etiam jam in lotione pedum ipsorum ostenderat, & ideo est imitandus. Et ex hoc intendit concludere, quòd ille est aptus ad succedendum sibi in regimine Ecclesiæ qui est fundatus in vera humilitate. Vt enim humilitate superbiam curaret, ipse Deus ad nos descendere & humilis fieri voluit: ostendens exemplô quòd meritò eum imitando humiliari debeat & homo. Vnde August. Quid superbis homo? Deus propter te humilis factus est. Puderet te fortasse imitari humilem hominem, saltem imitare humilem Deum. hæc August. Humilieris ergo ministrando, & abjectiora ministeria, & quæ alii dedignantur lætanter cùm opus est suscipiendo. *Ait Iesus: Omnes vos scandalum patiemini in me, &c.* Prædicit quod passuri sunt, ut cùm passi fuerint ne desperent salutem, sed agentes pænitentiam liberentur. Scandalum enim dubitationis passi sunt, dum quasi impotentem teneri, ligari, & duci viderent. Et signanter dicit, in nocte, quia qui scandalum patiuntur, in nocte & in tenebris sustinent: & ipsi Apostoli in aduersitate Dominum reliquerunt. *Petrus autem* quia cæteris ferventior erat, quod Iesus prædixit prævidendo, ipse denegat amando. Et *respondens, ait: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam &c* Infirmus voluntate, jactat suam voluntatem: sed non vires cognoscens gloriæ conscius Petrus præsentis affectûs, sed nesciens futuri casûs, non credit se ab eo posse deficere. Intantum Petrus affectu & charitate Christi efferebatur: ut & imbecillitatem carnis suæ, & fidem verborum Christi non contueretur. Sed non mentitur, quia credit verum esse quod promittit: & sic in mente habet: mentitur autem qui falsum voce signat, cum voluntate & intentione fallendi. Dixit tamen falsum, quia accidit contrarium. Communiter enim accidit quòd illi qui aliis in virtute se præferunt, turpiùs aliis cadunt. *Respondit ei Iesus: Amen dico tibi, quia tu hodie in hac nocte priusquam bis gallus vocem dederit, ter te me negaturus.* Hieron. Petrus de ardore fidei promittebat: & Salvator, quasi Deus, futura noverat. Hæc Hiero Nemo ergo in se, nemo in viribus suis confidere potest: quia omnis constantia, omnis virtus & fortitudo, non hominis sed Dei est. Beda: Qui solus novit quid sit in homine: ne quis fidelium suo vel de statu incautè confidat, vel de casu incautiùs diffidat: quasi Deus modum, tempus, ac numerum negationis ejus prædicit. Vnde & Remigius. Moraliter instruimur, ut quantum confidimus de ardore fidei, tantum timeamus de carnis fragilitate. Istud verbum Domini, de negatione Petri Marcus (ut præmissum est) pleniùs cæteris expressit. Post primam enim negationem Petri statim gallus cantavit, & ante secundum galli cantum bis iterum negavit: & ita trina negatio Petri ante primum galli cantum est inchoata, & ante secundum completa. Alii verò Evangelistæ, dicentes: priusquam gallus cantet, ter me negabis: de inceptione trinæ negationis agunt: id est, trinam negationem inchoabis, sed Marcus de completione ejus scripsit. *Et ait illi Petrus, Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Intellexit enim quòd timore mortis prædiceret eum esse negaturum: & ob hoc dicebat, quòd licet periculum mortis immineret, nullô tamen modô ab ejus fide divelli posset. *Similiter*, id est eodem amore & feruore, *& omnes discipuli dixerunt*, ac fervorem intrepidum ostenderunt, & per ardorem mentis damnum mortis non timuerunt: sed non perseveraverunt: quia vana fuit præsumptio humana sine protectione Divina. Chrysosto. Hinc ergo magnum discimus dogma: quòd non sufficit desiderium hominis, nisi Divinô aliquis potiatur auxiliô. Et nota

Petrus non mentitur falsum dicens.

Hierony. in c. 26. Matth.

Beda in cap. 22. Lucæ.

Remigius in c. 26. Matth.

Chrysost. hom. 83 in Matt.

quòd multiplex est ratio quòd Deus permisit Petrum cadere, Prima, ut nullus de se præsumat, Secunda, ut plùs Christo, quàm sibi quisque credat. Tertia, ut comprimeret ejus audaciam. Quarta, ut alii exemplò ejus instruerentur, humanam fragilitatem excogitantes & Dei veritatem. Quinta, ut Petrus aliique Prælati discerent, qualiter subditis compati deberent. Sexta, ut error hæreticorum confunderetur dicentium quòd charitas semel habita non amittitur, nec amissa iterum haberi potest: cujus contrarium omnino in Petrò patuit

DE SERMONE DOMINI IN COENA.
Caput. LVII.

Ioan. 13. et sequētib9 usq; ad c.19 Matt. 26 Mar. 14.

CIRCA quintum verò ad omnem cumulum supereffluentem attende alia dilectionis insignia. Post egressum enim judæ, cùm scilicet mundi cum Mundatore remansissent: & post alia supraedicta Dominus Iesus discipulos consolando fecit eis sermonem pulcherrimum: ignitis plenum carbonibus dulcedinis & amoris, scilicet verbis dulcissimis: de cæli melle mellitis, & de Dei lumine luminosis: quem scripsit Ioannes specialiter à Deo, dilectus & his potatus. Anselmus: Tunc demum divinissimi eloquii uberrrima inundatione conventus ille sacer ex ore tuo Domine potatus est. Siquidem corruptus ille uter foras missus fuerat, quem hujus lympidissimi liquoris infusione sciebas indignum. Ex hujus autem sermonis ornata ac veneranda & utili magnitudine, quinq; meditanda principaliter assume. Primùm qualiter prædicens discipulis discessum suum, confortat eosdem. Dicebat namque: *Filioli adhuc modicum vobiscum sum*, id est modico tempore, scilicet usque ad captionem vel mortem, quia tunc fuit eis subtractus: vel secundùm quosdam, usque ad ascensionem quia usque tunc apparuit eis corporaliter. Dicens autem, filioli, ostendit teneritudinem amicitiæ, & dilectionis ad eos. Diminutiva. nempe secundum Priscianum, aliquando pro familiaritate, & amore dicuntur. Sic ergo nunc eos vocat præ amoris teneritudine, quia cùm amici abinvicem recedunt, affectu amoris maximè inardescunt. Et iterum: *Adhuc modicum*, scilicet tempus erit, *& mundus me iam non videt* id est amatores mundi. *Vos autem videbitis me*, & boni quidem cæteri, quia solis bonis post resurrectionem apparuit in carne. Et iterum: *Non turbetur cor vestrum*, scilicet de meo recessu per mortem, cùm sit ad meam glorificationem, & Spiritus sancti missionem. Et in hoc docemur non turbari de nostris amicis in confessione fidei decedentibus: nam est via ad eorum glorificationem & nostram subventionem: quia amici nostri existentes cum Deo, multò plus nos juvare possunt, quàm viventes in mundo *Non turbetur inquam cor vestrum*, quia dixi me moriturum, sed stabiliatur fide credentes me resurrecturum: *neque formidet*, propter tribulationum instantiam ne dimittatis fidei constantiam, sed perseverate fortes usq; in finem. Dominus intendebat animos discipulorum confortare contra duo: scilicet contra unum, quod imminebat in præsenti, quod erat ejus passio, & aliud quod timebatur futurum, scilicet superventura ejus tribulatio. Vnde dicit eis: *Non turbetur*, & tristetur *cor vestrum*, scilicet de malo præsenti, quantum ad primum, neque formidet, & timeat, scilicet de futuro, quantum ad secundum. *Creditis in Deum, & in me* per consequens *credite*: qui sum Deus, & quem etiam confessi estis Deum. Vnum supponit, scilicet fidem eorum in Deum: hâc enim iam instituti erant per Eum, & aliud præcipit scilicet ut credant in ipsum, quia est Deus, & non homo tantùm: secundum Augustinum: Ne mortem Christi tanquam hominis timerent, & ideo turbarentur, consolatur eos etiam se Deum esse contestans qui possit hominem suscitare. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*, id est diversæ participationes beatitudinis, quia secundum differentias meritorum, sunt etiam distinctiones præmiorum, qui dicit jam certi estis de passione mea, & tamen à me expectate vitam æternam, secundum Augustinum, meritò turbabantur, quando quidem fidentiori dictum erat quod negaret Dominum, sed cùm audiunt de mansionibus cæli, à perturbatione recreantur: certi post pericula se apud Dominum mansuros, quod significant multæ mansiones. Et iterum: *Vado parare vobis locum* tam pulchrum, tam delectabilem

Ansel. in medit. Cur post judæ abitum sermo habitus

Filioli.

August. trac. 67. in Ioann.

Idem ibidē.

bilem moriendo, resurgendo, in cœlos ascendendo Et *iterum venio* in judicio apparendo, *& accipiam vos ad meipsum* ad beatitudinem corporis & animæ, *ut ubi Ego sum & vos sitis*, scilicet in æterna beatitudine. Iam ut dixerat paratæ erant mansiones, scilicet in prædestinatione, sed tamen adhuc parandæ erant ab eo Redemptionis opere, & ab ipsis meritoria operatione. O Domine, para quod paras: nos scilicet tibi, & te nobis: ut si multitudo mansionum pro diversitate meritorum. Alius plùs, alius minùs participes tui erimus. Et iterum *non relinquam vos orphanos:* in quo indicat se esse Patrem illis: *vado & venio ad vos*, spiritum, scilicet mittendo: hoc autem dicit, ne putaretur spiritum mittere sine se. Et iterum: *Pacem*, scilicet pectoris *relinquo vobis*, quæ triplex est in homine, scilicet ad seipsum, ad Deum, & ad proximum: *pacem meam*, scilicet æternitatis, *do vobis:* si in pace prima perseveraveritis: secundum Augustinum: Pacem nobis relinquit in sæculo, quâ hostem vincamus, & quâ nos invicem diligamus. Pacem suam dabit nobis in Futuro: quando sine hoste, & sine dissensione regnabimus. Et bene dicit *pacem meam*, ad distinguendum pacem sanctorum à pace mundi, quæ est magis apparens & ficta, quàm vera. Vnde subjungit: *non quomodo mundus dat, ego do vobis:* quia mundus dat carnaliter, ego spiritualiter: mundus temporaliter, ego æternaliter: mundus exteriùs ego interiùs. Et iterum, *si diligeretis me gauderetis utique* de recessu meo, *quia vado ad* exaltationem meam: scilicet *quia vado ad Patrem, qui Major me est.* Augustinus, quia naturæ humanæ gratulandum est, eò quòd sic assumpta est à Verbo Vnigenito, ut immortalis constitueretur in cælo: atque ita fieret terra sublimis, ut incorruptibilis pulvis sederet ad dexteram Patris. Qui non hic gaudeat, qui sic diligit Christum, & suam naturam jam immortalem gratuletur in Christo, atque ipsum speret futurum esse per Christum; Et iterum: *Expedit*, id est utile est, *vobis ut ego vadam*: scilicet ad Patrem ascendendo, ut spiritualiter me cognoscatis, & carnaliter jam me nosse desistatis: ne verbô carnem factô, quasi lacte contenti sitis Et verè expedit: *si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos, si autem abiero, mittam Eum ad vos.* Si hanc carnalem dilectionem à vobis abire non fecero: non eritis digni ut Paracletus veniat ad vos: quamdiu enim de me carnaliter sentietis, non eritis idonei ut Spiritum sanctum recipiatis. Non quod positus in terra non posset dare, sed quia illi non sunt idonei accipere, nisi eum secundũ carnẽ nosse desistant: quò magis spirituales effecti magis ad cælestia amplectenda ejus Deitate anhelant. Intantum enim mundus est spiritus, quod in nullo quiescit nisi in eo qui omnino est spiritualis nullô carnali solatiô impeditus Bernard Dilicata est Divina consolatio, & non datur admittentibus alienã. Hugo: Idcirco nimirum Dominus Iesus discipulis se subtraxit corporaliter, ut Eum discerent amare spiritualiter. Ascendit siquidem in cælum, ut corda post se traheret, ut dilectio pergeret post dilectum. Sed & usque hodie Christus amicos suos, quasi quadam corporali præsentiâ cõsolatur in scriptura sacra, & ecclesiæ Sacramentîs atq; aliis visibilibus exercitiis, virtutum quòrum aliquando dispensatoriè subtrahit usum, ut spiritualis amoris dulcedinem, tantò puriùs percipiant, quó nihil foris habent etiam in opere virtutis ad quam mentem suam per intentionem effundant. Hæc Hug. Pensandum ergo est, quia si præsentia carnis fillii Dei impedit spiritûs receptionem: quantomagis carnalis effectus in nobis impediat eandem; Hæc & his similia eis dicebat, quæ corda ipsorum totaliter penetrabant. Non enim de suo discessu aliquid pacificè tollerare poterant. Secundò circa sermonem mediteris, qualiter cordialiter & instanter Dominus Iesus instruxit discipulos pluribûs vicibûs in charitate seruanda, dicens: *Mandatum novum do vobis*, quò scilicet dispositi ad meam sequelam eritis: videlicet *ut diligatis invicem sicut dilexi vos:* hâc enim viâ sequendus est Dominus. Non dicitur novum, quantum ad substantiam, quia fuit datum in veteri lege: quæ etiam præcipit proximos diligere, non tamen pro eis mori, sed dicitur novum, quantum ad mandati formam: sicut Ipse dilexit nos, qui etiam mori dignatus est pro nobis. Vnus modus renovandi vinum vetus est, quando amisit colorem & saporem, ponendi ipsum cum vino novo & forti: quia ibi recipit colorem & saporem ex fervore vini, & sic dicitur renovari. Mandatum de dilectione fuit valde antiquum, & jam quasi nulli sapiebat: ideo passio Christi, in qua fuit maximus

August. trac. 77. in Ioan.

Idem tracta. 78.

Humanæ naturæ felicitas ex incarnatione Dominica. Amor terrenus amovendus est.

Præsentia carnis Christi impe diebat spiritûs aduentum.

Mandatum nouum quid?

fervor dilectionis, quasi vinum fortissimum illud mandatum renovavit: dicitur etiam novum mandatum ab effectu, quia animam renovat, & hominem novum facit, dilectio enim talis confert novitatem, & aufert vetustatem. Et iterum *in hoc*, scilicet signo, quasi in meo proprio charactere, *cognoscens*, omnes apertè, *qui mei estis discipuli*: disciplinis meis imbuti, & in schola mea in structi: non si dæmonia eijciatis, vel alia signa faciatis: sed si dilectionem habueritis adinvicem, hoc est enim quod maxime disiderat Dominus. Quicunque connumeratur militiæ alicujus Negis, debet portare insignia ejus. Insignia autem Christi sunt insignia charitatis, quicunque ergo vult annumerari militiæ Christi, debet charitatis charactere insigniri. Aug. tanquam dicens: Alia munera mea habent vobiscum etiam non mei: non solùm naturam, vitam sensum, rationem, & eam salutem quæ hominibus pecoribusque communis est, verum etiam Sacramenta, prophetiam, scientiam, fidem, distributionem rerum suarum pauperibus, & traditionem corporis sui ut ardeant: sed quoniam charitatem non habent, ut cymbala concrepant: nihil sunt, nihil eis prodest. Hic est fons cui non communicat alienus: dilectio sola discernit inter filios Dei & filios diaboli. Signent se omnes signô crucis Christi, respondeant omnes amen, cantent omnes alleluia, baptizentur omnes, intrent ecclesias, faciant parietes basilicarum: non discernuntur filii Dei à filiis diaboli, nisi charitate. Quidquid vis habe, hoc solum si non habeas, nihil tibi prodest. Alia si non habeas: hoc habe, & implesti legem. Hæc Aug. Et iterum: *Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dilexi vos*, idest ut diligatis opere, ut quod tibi vis fieri facias alteri, & quod tibi non vis fieri, nec tu alteri facias. Vbi notandum quod tripliciter dilexit nos Christus: gratuitè, quia in dilectione nos prævenit: Ipse enim incepit, nec expectavit quod nos inciperemus diligere. Sic ergo & nos debemus priùs diligere proximos, non expectantes præveniri, seu beneficiari. Et multò magis debemus Deum rediligere, quia secundùm Aug. nulla est major ad amorem invitatio, quàm prævenire amando, & nimis durus est animus qui dilectionem, & si nolebat impendere, nolit & rependere. Dilectio ergo Dei causa est dilectionis nostræ, sed non è conversò, non enim quia non diligimus Deum, diligit nos, sed quia diligit nos, diligimus Eum, & quia Eum, & proximum. Et quia per charitatem Christus ad nos redimendos venit, sectemur charitatem, ut per hanc, quâ ad nos Christus descendit dilectionis viam, etiam nos ad ipsum possimus ascendere. Item efficaciter, quod patet per opus: dando Seipsum, & ponendo animam pro nobis, quia probatio dilectionis, exhibitio est operis. Nos ergo hôc exemplô efficaciter & fructuosè invicem diligamus. Secundùm illud Ioan. *Non diligamus verbô, neque lingvâ, sed opere & veritate*. Et multò magis Deum diligamus, ut sermonem & mandata ejus servemus Item rectè, quia hanc dilectionem ad nostram beatitudinem ordinavit, & ut ad Deum nos traheret: non sicut homines sese invicem carnaliter, & pro commodo terreno diligentes. Sic ergo & nos in proximis, non quod beneficii est, seu dilectionis, sed quod Dei est debemus diligere, & invicem ad hoc ut Deum habeamus. Sunt enim amici naturæ, & sunt amici fortunæ, & sunt amici gratiæ, & hi ultimi soli approbantur à Deo. Licet nempe in dilectione proximi, includatur dilectio Dei, tanquam principalior, quia proximus non est diligendus, nisi propter Deum: tamen Saluator hic magis facit mentionem expressam de dilectione proximi, quàm Dei, cùm dicit, invicem: quia intendebat Apostolos inducere ad ædificationem, & consolationem fidelium, & ad perferendas tribulationes persecutorum, ad quod necessaria est charitas proximi, quæ tamen ut dictum est, includit charitatem Dei. Et iterum: *Majorem h c dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Dilectionem vocat hìc signum, & probationem dilectionis, id est exhibitionem operis, transferens de causa ad effectum. Et quidem nullum majus dilectionis argumentum est, quàm ponere animam pro amicis: hoc enim est ultimum signum amoris: ultra quod non potest aliud inveniri. Amor namq; per quatuor signa potest manifestari. Primò, per verba: quando nempe cor abundat in amore, tunc os abundat in sermone, quia ex abundantia cordis os loquitur. Secundò, per collata beneficia, & istud est majus signum quàm primũ: quia multi servirent de verbis suis, qui non servirent de

Insignia militum Christi. — *August. trac. 65. in Ioan.* — *August. trac. 5. in epistolam Ioan.* — *Dilexit nos Christus tripliciter.* — *August. in epistol. Ioan.* — *1. Ioan. 3* — *Amici triplices.* — *Dilectio summa.* — *Amoris signa quatuor Mat. 12*

de suis rebus. Tertiò, per obsequia personalia, & istud est adhuc majus signum quàm primum vel secundum: multi enim servirent de sua substantia, qui non servirent de sua persona. Quartò per adversa, quando scilicet quis pro amore amici se exponit morti, multi nempe darent personam ad serviendum, qui non darent animam suam ad moriendum. In hoc ergo quod Christus pro nobis crucifigi & mori voluit, infinitam nobis charitatem ostendit. Gregor. Mori etiam pro inimicis Dominus venerat, & tamen positurum se animam pro amicis dicebat, ut nobis ostenderet, quia cùm diligendo lucrum facere de inimicis possumus, etiam, ipsi amici sunt qui persequuntur. Consequens ergo est, ut quemadmodum Christus animam pro nobis posuit, sic & nos animas pro fratribus ponamus. Quatuor nempe sunt Diligenda per ordinem ex charitate scilicet Deus, anima, proximus, & corpus: & ideo cum charitas sit ordinata, pro ipso Deo (qui est primum & maximum diligibile) ex charitate debent alia tria exponi, sicut minus pro majori, pro anima verò propria debet proximus & corpus proprium contemni, & pro salute proximi debet vita corporalis exponi. Et iterum. *Hæc mando vobis ut diligatis invicem*, quia aliter nullum solatium habebitis, nisi in vobis invicem habeatis sed absq; dilectione solatium, & consolationem in vobis invicem habere non potestis. Præceptum dilectionis semper inculcat, & tanquam sola dilectio præcipienda sit, eam semper commendat. Et revera ille qui ait: habe charitatem, & fac quæcunque vis: quasi solam charitatem visus est præcepisse & meritò: quia ipsa valet, sine usibus multarum virtutum: sed cætera omnia non valent sine ea. Vnde secundùm Gregorium, de dilectione quasi de singulari mandato Dominus loquitur: quia omne mandatum de sola dilectione est, & omnia unum præceptum sunt. Quidquid nempe præcipitur, in sola charitate solidatur: Multa sunt per diversitatem operis unum in radice dilectionis Et plura alia huiusmodi ad dilectionem incitantia Dominus dicebat, quæ Ioannes hìc conscripsit. De dilectione fraterna nullus Apostolorum, tantum loquitur quantùm Ioannes, & hìc & in epistolis suis. Legitur etiam de eo quòd iam senex effectus portabatur ad ecclesiam à discipulis suis, ut fideles instrueret: quibus hoc tantum dicebat. Filioli diligatis invicem, & in hoc est perfectio disciplinæ Christianæ, unde dicitur specialiter à Deo dilectus: non solùm propter privilegium virginitatis, sed etiam propter specialitatem charitatis. Tertiò, circa sermonem mediteris: quomodo monuit eos ad observantiam mandatorum suorum, dicens: *Si diligitis me, mandata mea servate:* implendo ea factô, & opere: quasi diceret, non ostendatis amorem quem habetis ad me fletu solùm: sed in obedientia mandatorum. In hoc enim mundi huius potestates suos amicos & fideles probant, & cognoscunt, si eis obediunt, & eorum mandata custodiunt: quia secundùm Gregorium, probatio dilectionis exhibitio est operis. Et iterum: *Qui habet mandata mea & servat ea, ille est qui diligit me:* scilicet opere & viritate, & non tantùm lingva & sermone: hoc est ille habet veram dilectionem ad me. August. Qui habet in memoria, & servat in vita: qui habet in sermonibus, & servat in moribus. Qui habet audiendo, & seruat perseverado, *ipse est*, inquit, *qui diligit me.* Opere est demonstranda dilectio: ne sit infructuosa nominis appellatio. Vnde & Ioannes, *qui dicit quia diligit Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est.* Et iterum *Si quis diligit me*, id est dilectionem in me tendit: *sermonem meum servabit*, id est mandata mea ad faciendum ea: quia obedientia procedit ex amore qui est in corde. Sermonem ergo & verba Dei tunc servamus, quandoiam facimus quæ præcepit, & diligimus quæ promisit. Qui aut verba tenet per memoriam, & non cohæret illis per obedientiam: non sunt Ei in beneficium, sed in damnationis testimonium. Greg. Verè diligimus, si mandata ejus servamus: verè diligimus, si à nostris nos voluptatibus coarctamus. Nam qui adhuc per illicita desideria defluit, profectò Deum non amat: quia ei in sua voluptate contradicit. Ille ergo verè amat, cujus videlicet mentem delectatio prava, ex consensu non superat. Nam tantò quisque à superno amore disjungitur, quantò inferiùs delectatur. Hæc Greg. Et iterum: *Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea:* id est, ex hoc scietis vos dilectos à me, & quòd in dilectione mea quâ vos diligo, & in gratia mea manetis, si præcepta mea servaveritis. Servatio enim

Gregor hom 27. in Evangelia.

Gradus charitatis quatuor.

Charitatis excellentia.

Gregor. hom. 27. in Evangelia.

Gregor. ibidem,

August. trac. 75. in Ioan.

Gregor. hom. 27. in Evãg.

Mandatorum observatio.

enim mandatorum, est effectus & signum divinæ dilectionis: non solùm ejus qua nos diligimus, sed & ejus quâ ipse diligit nos, ex hoc nempe quod ipse nos diligit, monet nos & adjuvat ad implendum ejus mandata, quæ impleri non possunt nisi per gratiam. Ostendit ergo, secundùm Augustinum, non unde dilectio generetur, sed unde monstraretur, ut nemo se fallat, dicendo quòd Deum diligat, si ejus præcepra non seruat. Nam in tantum Deum diligimus, in quantum ejus præcepta servamus, inquantum autem minus servamus, minus diligimus. Nemo præcepta servat, qui non diligit, & nemo diligit, nisi qui servat. Nec prius servamus præcepta, ut nos diligat Christus: sed nisi nos diligat, ea servare non possumus. Et iterum: *Vos amici mei estis si feceritis quæ ego præcipio vobis:* id est, si opera ostenditis amicitiæ & dilectionis: quia impletio præceptorum est signum dilectionis: & præceptum est signum suæ voluntatis: & ideo si ea quæ præcepit non facerent, voluntates non consonarent: & sic amici non essent. Secundùm Gregorium. Amicus, quasi animi custos dicitur. Vnde non immeritò quòd voluntatem Dei in præceptis ejus custodire dicitur, illius amicus vocatur: & secundùm eundem, Magna est misericordia redemptionis, & dignitas hominum, esse amicos Dei. Sed audisti gloriam dignitatis, cum dicitur: *vos amici mei* estis: audi & laborem certaminis, cum subditur: *si feceritis, quæ ego præcipio vobis.* Vnde & ait Augustinus. Cùm servus bonus esse non possit, nisi præcepta Domini sui fecerit: hinc amicos suos voluit intelligi, unde boni serui possunt probari. O magna bonitas Dei. Cùm ei pro conditione reddere debeamus obsequia: utpote servi Domino, famuli Deo, subjecti Potenti, mancipta Redemptori, amicitiarum nobis præmia promittit, ut à nobis obsequia debita servitutis extorqueat: ut quos nolle seruire conspicit, sponte suorum beneficiorum possit promissionibus invitare. Hæc August. Nullus ergo sine operis attestatione credat se Deum diligere: sed, ut ait Gregorius, de dilectione Conditoris lingua, mens, & vita requiratur. Nunquam est Dei amor otiosus: operatur etenim magna si est, si verò operari renuit, amor non est. Nemo itaque debet credere quòd Deum diligat, qui eum sæpe corde non cogitat, qui eum sæpe ore non laudat, qui ejus mandata opere non seruat. Grego. Si ab aliquo quæratur, utrum Deum amat: liberè respondet, ita: sed constat ut ipse dicit quòd probatio dilectionis, exhibitio est operis: ergo si verè Deum diligis, quærendum est à corde, ab ore, ab opere. Primò à corde, quia quod amat de eo sæpe cogitat. Vnde luxuriosi sæpe cogitant de delitiis carnis, avari de divitiis, superbi de eminentiis, & viri vere spirituales de divinis. Si ergo non sæpe de Deo cogitas, non credas te verè amare eum. Item homo maximè de eo cogitat: quod præ cæteris amat: ergo si de mundo magis quàm de Deo cogitas, mundum magis quam Deum amas. Secundò, si Deum diligis, à lingva tua requiras: quia ex abundantia cordis os loquitur. Nam idem est verbum cordis & oris, sed in corde est nudum, in ore vestitum: lingva ergo libenter illum nominat, quem cor amat: & ideo si plus de mundo, quàm de Deo fatur: magis mundum, quàm Deum diligere convincitur. Tertiò, an Deum diligas, ab opere tuo requiras: non enim potest ignis esse, & non ardere. Si ergo ignis divinus est in corde tuo, non poteris vacare otio: sed si otio vacas, ignem non habes; quia ut dictum est, charitas non est otiosa: operatur enim, si est: si operari renuit, charitas non est. Ad hoc ergo quod quis Christum veraciter diligat: necesse est ut Deũ amando nihil Eo præponat, & proximum suum sicut se diligat, ac dilectionem corde, ore, & opere ostendat: hoc etiam quod dictum est *Vos amici mei estis:* dupliciter potest intelligi, secundùm quòd amicus dupliciter dicitur: scilicet qui amat, & qui amatur: & secundùm utrumq; verum est quod subdit: *si feceritis quæ ego præcipio vobis.* Quia & qui Deũ amant, mandata ejus servant: & quos Deus amat, mãdata illius servant, inquantũ cõferẽdo eis gratiã suã adjuvat ad servandum. Sed, ut visũ est, mãdatorũ observatio nõ est divinæ ãicitiæ causa, sed signũ: scilicet quòd Deus diligat nos, & quòd nos diligamus Eũ. Et plura alia hujusmodi Dominus tunc dicebat. Quartò, circa sermonem mediteris, qualiter dando eis confidentiam circa pressuras, quas eis prædixit esse venturas: præmonis & hortatur ipsos ad patientiam, ne deficiant in tribulationibus, dicens: *Si mundus vos odit,* id est mũdani, & amatores mundi, qui divitiis, delitie & honoribus

August. trac. 82. in Ioan — *Gregor. hom. 27. in Evãg.* — *August. trac 85. in Ioan.* — *Greger. hom. 30. in Evãg.* — *Amor Dei non est otiosus.* — *Idem ibidem.* — *Lucæ 6.* — *Diligere veraciter Deũ, quo modo possumus,* — *Patientiæ commendatio.*

bus ſunt dediti: *ſcitote* ad conſolationem veſtram, *quia me priorem vobis odiô habuit.* Vnde ſcriptum eſt, odio habuerunt me gratis: quaſi diceret, ſecundùm Chryſoſtomum, Scio hoc eſſe durum & difficile, ſed propter me patiemini, & ideo non dolere, ſed & lætari oportet, & ſufficit vobis in conſolationem propter me hæc pati, grandis conſolatio membris ex capite, quia non debent conditionem capitis refutare. Vnde Aug. Cur ſe membrum ſupra verticem ex tollit; Recuſas eſſe in corpore, ſi non vis odium mundi ſuſtinere cum capite. Deinde oſtendit, cur odit eos mundus, ſcilicet quia non ſunt de mundo: id eſt, parte ejus, nihil enim commune cum terra eſt eis ſed cæleſtium facti cives, & propter hoc mundi odium patienter eſt ſuſtinendum, Vnde Chryſoſt. Hoc eſt virtutis augmentum, à mundo odio haberi, unde dolere oportet ſi à mundo diligeremini, hoc enim eſſet malitiæ veſtræ oſtenſivum. Gregorius, Nam perverſorum derogatio, vitæ noſtræ approbatio eſt, quia jam oſtenditur nos aliquid juſtitiæ habere, ſi illis diſplicere incipimus qui non placent Deo. Et quia exemplo ſui, quo aliud majus & melius non eſt, monuit ad ferenda odia mundi, ſubdit quare cum debeant imitari, quia ille Dominus ipſi ſerui. *memento, inquit, ſermonis mei, quem dixi vobis: Non eſt ſeruus major Domino ſuo Si,* pro qua, *me perſicuti ſunt,* quia ſum Dominus: *& vos perſequentur,* qui ſervi eſtis: mei ſequentur vos in quibus ego ſum, & per conſequens me in vobis. Non poteſt placere ſervus, quibus diſplicet Dominus Chryſoſt quaſi diceret: Non vos turbari oportet ſi communicabitis meis paſſionibus, quia vos non eſtis me potiores. Et iterum: *Mundus quidem,* id eſt mundani, in delitiis, divitiis, & ambitione viventes: *gaudebit,* tanquam de me triumphaverit: quia in triduo mortis Chriſti Iudæi mundo dediti ſunt gauiſi, credentes extinxiſſe totam ſectam Chriſti: *vos autem contriſtabimini,* de mea morte & abſentia, *ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium* in reſurrectione, & apparitione, ſeu præſentia & aſcenſione, & maximè in ſpiritus ſancti miſſione. Contriſtati enim ſunt de morte Domini, ſed mox de reſurrectione lætati. Nam poſt lachrymationem & fletum, infudit. Deus exultationem, & gaudium. Vbi notandum quod ſi cui promitteretur, ab eo qui eſſet verax & potens facere promiſſum, quod omnes illius lapides verteret in aurum: utique ille congregatret hinc inde lapides, quàm poſſet plures & majores. Nunc igitur promittitur nobis ab ipſo qui veritas eſt, & potens ſuper omne quod eſt, quod triſtitia noſtra vertetur in gaudium ideo multum libenter debemus ſuſtinere triſtitias, & preſſuras hujus mundi, in augmentum noſtri gaudii: unde non dixit, poſt triſtitiam veſtram vobis erit gaudium: ſed ait, *triſtitia veſtra vertetur in gaudium,* ita quod hoc ipſum quod eſt triſtitiam habere, in cumulum gaudij convertetur. Ad oſtendendam autem & mæroris & gaudij immenſitatem, inducit ſimilitudinem, declarando quã dixerat per exẽplũ mulieris, in dolore partûs triſtitiã habentis: ſed in nativitate pueri gadiũ ſuperveniens abſorbet in eo omnẽ triſtitiã præcedentẽ. Deinde hoc paradigma, quod de muliere propoſuit Dominus, exponit, & ſimilitudinẽ adaptat, dicens: *Et vos igitur nunc quidem triſtitiã habetis,* ſcilicet tẽporẽ meæ paſſionis & mortis, quaſi jam parturientes: *iterum autem videbo vos, & gaudebit cor veſtrum,* ſcilicet poſt meam reſurrectionem, *& gaudium veſtrum nemo tollet à vobis:* quia vita Chriſti quæ fuit materia hujus gaudij, erat deinceps immortalis, non amplius auferenda per mortem. Triſtitiam nempe habuerunt paſſô Dominô: ſed poſt reſurrectionem gaviſi ſunt visô Dominô, & gaudium eorum non tollebatur ab eis: quia etſi poſtmodum perſecutiones, & tormenta pro Chriſto paſſi ſunt: ſpe tamen reſurrectionis, & viſionis illius accenſi, libenter adverſa quæque ferebant: imò gaudium exiſtimabant, cum in tentationes varias inciderent. Poſſunt autem & hæc ita intelligi, ut in diſcipulis univerſæ loquatur Dominus eccleſiæ, velut etiam ibi: *ecce ego vobiſcum ſum, uſque ad conſummationem ſæculi.* Mundi enim amatores gaudent, quia in præſentibus delectantur, nulla alterius vitæ gaudia ſperantes ſed boni in ærumnis hujus vitæ triſtantur, & plorant pro peccatis proprijs, & alienis pro huius mundi incolatu & dilatione regni cæleſtis: & per hujus vitæ tribulationes & anguſtias, ad æterna contendunt gaudia cæli, quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei Dicens ergo Dominus, *iterum autem videbo vos,* ſecundum promitit adventum, quò ad univerſam videlicet eccleſiam, ad remune-

Chryſoſt. hom. 76. in Ioan.

Auguſt trac. 87. in Ioann.

Odia mũdi tolerãda.

Chryſoſt. hom. 76. in Ioann.

Gregor. hom 9. in Ezechielẽ.

Chryſoſt. hom. 76. in Ioan.

Triſtitiæ libẽter ſuſtinendæ.

Mat. 28.

Act. 14.

randum ex integro. Ac si diceret, iterum videndus apparebo vobis æterna visione, eripiam vos ab aduersariis, assumam vos ad meipsum, coronabo vos victores, probabo me semper vidisse vos decertantes. Alchuinus, Mulier autem sancta ecclesia est, propter fœcunditatem bonorum operum, & quia spirituales Deo filios generat: hæc mulier dum parit, id est dum in mundo virtutum profectibus insistit, dum undiq; tentatur & affligitur, tristitiam habet de hoc, quia venit hora ut patiatur, quia nemo carnem suam odio habuit. Sed cùm peperit, id est cum devicto laboris certamine ad palmam pervenerit jam non meminit pressuræ præcedentis, propter perceptæ gaudium retributionis, quia natus est homo in mundum. Sicut enim mulier natô in hoc mundo homine lætatur: ita ecclesia natô in vitam æternam fidelium populô, exultatione repletur. Beda: Nec novum debet videri, si natus dicatur, qui ex hac vita migraverit. Sicut nempe consuetè nasci dicitur, cùm quis de utero matris procedens in hanc lucem progreditur: ita potest natus appellari, qui solutus à vinculis carnis ad lucem æternam sublimatur. Vnde sanctorum solennia non funebria, sed natalitia vocantur. Deinde concludit conclusionem principaliter intentam, ad hoc nempe dixit prædicta omnia, ut firmarentur contra tribulationes ejus imminentes, & aduersa. Vnde ait: *Hæc omnia* quæ dixi, in sermone isto, *locutus sum vobis sc:* ad hunc finem, *& ideo ut in me pacem habeatis:* advenientibus tribulationibus futuris: quia sicut grave quietatur in loco proprio, ita cor humanum in Deo. Et inde est quod homines mundani, qui Deo per amorem non sunt conjuncti, habent tribulationes absq; pace, sed sancti, qui Deum per amorem habent in corde, etsi ex mundo habent tribulationes, in Christo habent pacem. Hìc finit sermonem suum, ut pius Pater utiliora ponens in fine, scilicet de pace ad quam omnes conatur invitare. Vnde glossa: Non solùm quæ in cæna, sed etiam quæ ab initio prædicationis suæ, & maximè quæ in cœna hac de causa dicit, ut in illo pacem habeant: pacem pectoris in præsenti, pacem æternitatis in futuro. Hæc pax est pro qua Christiani facti sumus, pro qua Sacramentis imbuimur, pro qua flagellis & aliis modis erudimur, pro qua spiritûs pignus accepimus, pro qua in eum credimus & speramus, & amore ejus accendimur. Hæc est in pressuris consolatio & liberatio, ut hac in fine feliciter regnemus cum Christo. In hoc ergo sermonem concludit, quia ipse est consummatio viæ, & beatitudo Patriæ. Augu st. Hæc pax finem temporis non habebit, sed omnis piæ nostræ intentionis, actionisq; finis ipsa erit. Et subjungit. *In mundo pressuram habebitis,* scilicet ab humanis hominibus vos persequentibus: in me autem pacem: quod dicitur secundùm Gregor. Sit vobis de me interius, quod consolando reficiat: quia erit de mundo exterius, quod sæviendo graviter premat. Sancti enim viri non habent tribulationes puras, quia habent consolationem Dei admixtam, sed mali habent eas puras. non habentes consolationem istam. *Sed confidite,* id est fiduciam in me habete, quia ego pro vobis vici mundum, & non prævalebit: quasi diceret recurratis ad me,& habebitis pacē in me: Christus vicit mundum, diripiendo & auferendo arma ejus quibûs impugnat: hæc autem sunt ejus concupiscibilia: *Nam omne quod est in mundo, aut est concupiscentia carnis:* quam destruxit per afflictionem & laborem; *aut concupiscentia oculorum,* quam destruxit per paupertatem: *aut superbia,* quam destruxit per humilitatem. In hac victoria Christi debent confidere sancti, quia consideratione ejus armati, & virtutibûs muniti, fecilitet superant tentationes mundi: propter quod dicit Petrus Christo in carne passo, & vos eadem cogitatione armamini. Qui ergo sicut Christus ista concupiscibilia vincit, vincit mundum. Et hoc, secundum Ioannem, facit fides nostra, quia cum sit substantia sperandorum, quæ sunt bona spiritualia & æterna, facit nos contemnere bona corporalia & transitoria. Et alia plura his similia tunc dicebat. Quintò, circa sermonem mediteris, qualiter ipse Dominus Iesus, eô qui erat ad discipulos sermone finitô (de quo, secundùm Bedam, in cæna locutus est usq; ibi: surgite eamus hinc) deinde stando usq; ad hymni finem, cujus hoc initium est, tandem *sublevatis oculis,* aspiciens in cælum se ad Patrem convertit, & verba ad ipsum dirigens orare cæpit. Christus non tantùm oravit ad aliquid impetrandum, sed etiam ad dandum nobis orandi exemplum; & ideo oratio sua hic describitur, optimis circun

Mulier pariēs, Ecclesia est.

Ephes. 5.

Beda homil. dominica jubilate.

Pacis commendatio

August. trac. 104. in Ioann,

Gregor. lib. 26. moral. capit. 12.

1. Ioa. 2.

Fides.

cumſtantiis diſpoſita. Primò, reſpectu præcedentium, quia poſt ſermonem, & diſcipulorum inſtructionem, convertit ſe ad orationem, ad oſtendendum quòd complementum boni operis eſt à Deo requirendum, & ut quos inſtruimus verbô, juvemus orationum ſuffragiô, quia ſermo Divinus maximè habet effectum in cordibus audientium, cùm fulcitur oratione, per quàm Divinū imploratur auxiliū, & ideo finis ſermonis noſtri debet ad orationem terminari. Secundò, reſpectu præſentium: qui orando principaliter oculos levavit ad cælum, ad denotandum quòd in oratione mens debet elevari in Deum: quia ſecundùm Damaſcenum: Oratio eſt aſcenſus mentis in Deum. Inter alias autem partes corporis: diſpoſitio interior mentis maximè relucet in oculis: ubi enim amor ibi oculus. Chryſoſt: Propter hoc in cœlum oculos levavit, ut ſtãtes ſurſum aſpiciamus, non oculis carnis ſolùm, ſed & mentis. Sancti ergo quandoque erecti & elevantes oculos ad cælum orant, non ut ſuperbi, ſed ut humiles: ut orationem ad Deum dirigendam, & cæleſtia tantùm petenda eſſe oſtendant. Unde Pſal: *Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis.* Et non ſolùm oculos, ſed & operationes noſtras in Deum referre debemus ſecundùm illud Threno. *Levemus corda noſtra cum manibus ad Deum in cælis:* per manus, nẽpe deſignantur operationes. Tertiò, reſpectu ſequentium, quia articulô paſſionis ſibi imminente, & preſſuris diſcipulorum prædictis oravit ad Patrem ſuum: ad deſignandum, quòd preſſuris & tribulationibus imminentibus debet homo per orationem recurrere ad Deum: ſicut Moyſes, Suſanna, & alii plures clamaverunt ad Dominum cum tribularentur, & liberavit eos. Orat autem Chriſtus primò pro ſe, deinde pro membris. Pro ſe orat, tum ſecundùm humanã naturã, tũ ſecundũ Divinã ſecundũ humanã naturã, pro clarificatione in paſſione, pro clarificatione reſurrectionis, pro clarificatione, aſcẽſiones, pro clarificatione judicii quã habebit in eo poſt illud. Secũdũ, Divinã naturã orat pro notitia, & manifeſtatione claritatis Patris & Filii: in quibus intelligitur nexus & amor amborũ, ſcilicet Spiritus Sanctus, quia medium ſæpe intelligitur in extremis. Horum trium eadem eſt claritas, natura, eſſentia, eadem potentia, ſcientia, bonitas. Poſtulat ergo ipſe Chriſtus claritatem ſuam, ab æterno Patre habitam, ad humanam cognitionem & notitiam pervenire: ne ipſum purum hominem arbitrantes, de paſſionis ignominia verecundiam recipiant, ac de reſurrectionis gloria deſperantes à fide deficiant. Pro membris dupliciter orat. Primò, pro membris credentibus, & jam Capiti adhærentibus: ſecundò, pro crediturıs per Verbum jam credentium. Orat ergo pro diſcipulis & membris jam credentibus, & recommendat eos Patri dicens: *Pater ſancte ſerva eos,* conſervando à malo, & cuſtodiendo in bono: *in nomine tuo,* id eſt, in fide ac confeſſione, & veritate & virtute nominis tui: *quos dediſti mihi,* pro fundamento Eccleſiæ per eos fundandæ, per ſpiritualem amicitiam eos mihi conjungendo, *ut ſint unum,* & uniti per charitatem, *ſicut & nos* ſumus unum, per naturam: ita quòd ſicut, non importat æqualitatem, ſed quandam ſimilitudinem & imitationẽ longinquam. Sum Ego filius tuus per naturam, ſicut & illi filii tui & fratres mei per gratiam. Vel ſecundùm Auguſt: Ut quemadmodum Pater & Filius non tantùm æqualitate ſubſtantiæ, ſed etiam voluntate unum ſunt: ita & hi non tantum per hoc quòd ejuſdem

Damaſcenus lib: 3. de fide, a pit: 24. Chriſoſt: hom: 29. in Joã.

Pſal: 122.

Thren. 2.

Oravit Chriſtus pro ſe & ſuis.

Auguſt: trac: 107. in Joan:

dem naturæ sunt, sed etiam per eandem dilectionis societatem unum sint. Cujuscunque perfectio nihil aliud est quàm participatio Divinæ similitudinis: intantum enim boni sumus, inquantum Deo assimiliamur. *Ego pro eis rogo*, quò ad efficaciam: *quia tui sunt*, per æternam prædestinationem: *non pro mundo*, id est, mundi dilectoribus, & perditis secundum tuam præscientiam. Hoc dicitur, quia efficacia suæ orationis tantummodo ad electos se extendit. Quamvis nempe in se sit efficax pro omnibus, tamen mali ponunt sibi impedimentum, ne sint participes ipsius. Et licèt jam non essent de mundo, adhuc tamen necessarium erat eos esse in mundo: ideo subdit, *non rogo ut tollas eos de mundo*, vel propter aliorum salutem, quia adhuc sunt mundo necessarii: vel propter eorum utilitatem, quia in meritis non sunt consummati. Ubi Beda, quasi diceret: jam imminet tempus ut ego tollar de mundo, ideoque necesse est ut isti nunc non tollantur de mundo, ut Te & Me primum anũcient mundo. *Sed ut serves eos à malo*, & defectu, in pressuris eripiendo de periculis & dando eis permanentiam in fide, & constantiam in tribulationibus imminentibus. Hinc habes quia sancti non debent rogare, ut transeant de mundo, si adhuc eis conveniens non est, sicut nec istis conveniens erat: *sanctifica eos*, id est confirma in veritate fidei catholicæ, ac vitæ & doctrinæ: sanctum enim uno modô significat idem quod firmum. Ista autem confirmatio Apostolorum facta est à Deo Patre, quando in die Pentecostes misit eis Spiritum sanctum. Deinde orat pro toto fideli populo, dicens: *Non pro eis rogo tantùm, sed & pro eis qui* per totum orbem *credituri sunt in me*, per verbum eorum, scilicet per verbum fidei & Evangelii quod prædicaverunt: per quod omnes in Christum crediderunt, qui fidẽ in Illum habuerunt quã Apostoli prædicaverunt. Quod Verbum, dicitur eorum, non quòd per eos tantùm sit prædicatum, imò & per Paulum & alios quoslibet Prædicatores, sed eis primò & principaliter commissum est ad prædicandũ, & ab ipsis est primitus ac præcipuè prædicatum. Hoc est Verbum fidei prædicatum, Verbum Dei inspiratum, per quod credidit latro, credidit Paulus, & quicunque unquam credidit in Christum. Unde, secundùm Augustinum, omnes suos ibi intelligi voluit: non solùm qui tunc erant in carne, sed etiam qui futuri erant. Quotquot enim postea crediderunt in Eum, per verbum Apostolorum sine dubio crediderunt, & donec veniat credituri sunt. Per hos Evangelium ministratum est, & antequam scriberetur: & utique quisquis in Christum credit, Evangelio credit. Hæc August: *ut omnes unum*, unitate *sint* fidei & charitatis, *sicut & tu Pater in me, & Ego in Te unum sumus* in unitate naturæ & substantiæ: *ut & ipsi in nobis unum sint*, fide & charitate, vel secundùm Augustinum, potest referri ad unitatem amoris, sic: *Sicut tu Pater es in me, & Ego in te*, per amorem: *ita & ipsi sint unum in nobis*, per amorem: quia charitas facit unum esse cum Deo: quasi diceret, sicut Pater diligit Filium, & èconverso filius patrem, ita ipsi diligebant Filium & Patrem. Fructus autem unitatis est, *ut mundus* totus prædicatione eorum conversus *credat* & cognoscat: *quia Tu me misisti*, & quod doctrina quam dedi eis fit à Te: sic enim omnes unum erunt. Nam per nihil aliud manifestatur veritas Evangelii, sicut per charitatem fidelium. Unde Chrysostomus: Nihil enim scandalizat omnes, ut ab invicem dividi: quod credentes fiant

Oratio Pro Apostolis.

Beda in cap: 17. Joan.

Oratio Pro cæteris fidelibus.

Augustin: trac: 109. in Joan:

Augustin: ibidem.

Chrysost: hom: 81. in Joan:

fiant unum, hoc ædificat ad fidem. *Et ego claritatem quam dedisti mihi dedi eis:* quia potestatem miraculorum per quam declarata est Divinitas Christi, dedit Apostolis. Unde Chrysost: Claritatem dicit gloriam, quæ est per signa & dogmata: & ut unanimes sint. Unde subdit: *Ut sint unum sicut & nos unum sumus*, id est, ut sint in vera unitate Ecclesiæ, absque schismate. Unde Chrisost: Hæc enim gloria, ut sint unum, etiam signis major est. Ego in eis per gratiam & per charitatis spiritum, & tu in me per unitatem naturæ & substantiæ, & per consequens etiam tu in eis per eundem spiritum. Vel secundum Hilarium: Ego in eis, scilicet sum per unitatem naturæ humanæ quam eandem habeo cum ipsis: & etiam quia do ipsis corpus meum in cibum sacramentalem: & tu in me per unitatem essentiæ: ut sic sint consummati, id est, perfecti in unum: quia per unionem humanitatis Christi ad Deum facta est unio totius creaturæ. Ut sint, inquit, consummati in unum in præsenti, in unitate charitatis & gratiæ per fidem; & in futuro in unitate gloriæ, & fruitionis Divinæ per speciem. Ad hoc enim tota tendit oratio, in qua pluries inculcat orando ut sint unum. Sic omnes orare debent pro unitate gratiæ in via, & pro consummatione gloriæ in patria: ut hic habeant unitatem charitatis & gratiæ per fidem, & ibi unitatem fruitionis & gloriæ per speciem. In unione charitatis consistit perfectio Christianæ religionis: quia per hoc membra Ecclesiæ conjunguntur adinvicem, & Capiti homini Christo, & ulterius ipsi Deo: quia qui adhæret Deo, unus spiritus est: & sic per consequens primum principium quod est Deus, conjungitur homini, qui est quodammodo omnis creatura. Finis autem unitatis est: *ut cognoscat*, tunc per speciem *mundus*, ex inimico amicus effectus, id est, credentes *quia tu me misisti*, & dilexisti eos sicut & me dilexisti. Unde Augustinus: In Filio quippe Pater nos diligit: quia in eo nos elegit. Cùm igitur eorum quæ fecit nihil oderit, quis dignè possit loqui quantum diligat membra Unigeniti sui, & quantò ampliùs ipsum Unigenitum? Deinde petit conjunctionem membrorum ad Caput, dicens, *Pater quos dedisti mihi*, per veram fidem in tua prædestinatione ab æterno: *volo*, id est, oro & desidero: *ut ubi Ego sum*, citò futurus, *& illi sint mecum*, id est, in æterna beatitudine: in qua etiam jam erat Christus actualiter, quantum ad animam, quæ est pars principalior hominis, *ut videant claritatem meam quam dedisti mihi*, id est, Divinitatem meam: vel claritatem corporis mei glorificandi, utramque enim claritatem, & secundũ divinitatem, & secundũ humanitatem sancti in gloria videbunt: *quia dilexisti me*, essentiali dilectione *ante mundi constitutionem*, & ab æterno: hoc patet quantum ad Christi Deitatem, similiter quantum ad humanitatem, inquantum Deus Pater æternaliter prædestinavit ipsam ad hanc gloriam & exaltationem. In ipsa etiam dilexit nos ante mundi constitutionẽ prædestinatione: quia membra ejus sumus: & diligimur in illo qui totus diligitur, id est, Caput & corpus. Est enim in nobis tanquam in templo suo, nos autem in illo secundùm quod Caput nostrum est. Ubi August: In magnã spẽ Dominus Jesus suos erigit, qui major esse non possit: audite & estote in spe gaudentes, ut esse possitis in tribulatione patientes: audite inquam, in quo spes nostra levetur attendite, Christus Jesus dicit audite, credite, sperate, considerate quod dicit. *Pater, inquit, quos dedisti mihi, volo ut ubi ego sum, & illi*

Idem ibid.
Ibidem.
Hilarius lib. 8. de Trinitate.
August. tract. 110. in Joan.
August. tract. 111. in Joan.

& illi sint mecum. Qui sunt isti quos ait à Patre datos sibi? Nonne illi de quibus aliô locô dicit, nemo venit ad Patrem nisi Pater qui misit me traxerit eum? Et iterum: Quapropter omnibus membris suis promittit hoc præmium, ut ubi est Ipse & nos cum illo simus. Nec poterit non fieri, quod omnipotenti Patri se velle dixit omnipotens Filius Hæc August: Unde & Anselmus: Inter hæc cùm discipulos sacratissimâ illâ oratione commendans Patri dixerit, Pater serva eos in nomine tuo, inclina caput tuum, ut merearis audire, volo ut ubi ego sum & illi sint mecum, bonum est tibi hìc esse: sed exeundum est. Hæc Anselmus: O quàm dulcissima orationis verba, antidotum & remedium ad omnem adversitatem & peccatū, cujus dulcissimæ orationis principiū & finis in pace & dilectione cōsistit: ad quam præcipuè (ut dictū est) tendit. Et multa alia Dominus Jesus discipulis dicebat, quæ verè corda devota scindebāt. Si ergo in sermone quæ dicta sunt attētè discusseris, & diligēter meditando ruminaveris, in eorū dulcedine requiescēs: meritò inardescere poteris ad tantā dignationē, benignitatē, providentiam, diligentiam, & charitatem: & circa alia per Dominum hæc serò gesta. Ex quibus poteris colligere fasciculum contra omnem tentationem & adversitatem, salubre consolationis remedium. Inter omnia nempe memorialia Christi, præcipua recordatione constat esse dignissimum finale illud sacratissimæ cœnæ convivium, in quo non solùm Agnus Paschalis proponitur ad edendum: verumetiam Agnus immolatus, qui tollit peccata mundi, sub specie panis præbetur in cibum. In quo quidem convivio mira dulcedo bonitatis Christi refulsit, quando cum pauperculis illis discipulis & Juda proditore, eadē in mensa & scutella cœnavit. Mirum claruit humilitatis exemplum, dum pedes piscatorum & proditoris sui Rex gloriæ præcinctus linteô studiosissimè lavit. Mira patuit munificentiæ largitas, dum sacerdotibus illis primis & per consequens toti Ecclesiæ & orbi terrarum Corpus suum sacratissimum, & Sangvinem verè in cibum dedit & potum. Mirus tandem emicuit dilectionis excessus quando in fine diligens suos tam dulci exhortatione confortavit in bono, Petrum specialiter præmonens ad fidem & robur, & Joanni conferens pectus ad recubitum dulcem & sacrum. O quàm mirâ sunt hæc omnia repleta dulcedine, illi duntaxat animæ quæ ad tam celebre vocata convivium, tanto mentis currit ardore, ut possit illud propheticum cantare: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, &c.* Conspice ergo Dominum dum loquitur, quomodo efficaciter, devotè & delectabiliter loquens, imprimit discipulis suis quæ narrat: & paschalis in amænitate aspectus & verborum ejus. Conspice etiam discipulos, quomodo sunt mæsti, lachrymantes & suspiria dantes. Pleni enim sunt tristitiâ, ut de hoc ipsa veritas testimoniū fert dicens: *Quia hæc*, scilicet de recessu meo, *locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum:* & doletis me corporalibus subtrahi oculis. Inter alios autem conspice Joannem, eidem familiariùs cohærentem, qualiter attentè & diligenter hunc dilectum suum aspicit. & teneriùs anxiatus omnia verba ejus recolligit. Ipse nempe solummodo ea describens tradidit nobis. Benedictus ipse Joannes, qui supra pectus Domini recumbens hæc potavit, & memoriter retinens nobis ea scripsit. nullus sic fideliter & familiariter Domino adhæsit, ut Joannes. In cœna juxta eum sedit, licet es-

Orationis dulcedo.

Cœnæ excellentia.

Miranda in cœna.

Psal: 41.

Joanni benedicit.

ser

ſet junior aliorum: & quando captus fuit, ſecutus eſt Eum in atrium: principis Sacerdotum: & nec in crucifixione nec in morte nec poſt mortem Eum dimiſit, quouſque ſepultus fuit. Et quia Dominus videbat diſcipulos formidare & timere: tum ratione temporis, quia nox erat: tum ratione loci, quia in civitate manifeſtè ſiſtebant, ita ut frequenter circumvolverent oculos ad oſtium domûs, quaſi imaginantes & expectantes invadi & capi ab hoſtibus: & propter hoc minùs intendentes his quæ dicebat: ideo ut meliùs verba quæ dicturus erat intelligerent, & ut ad locum unde tradendus erat veniret, inter alia eis diſcumbentibus dixit: *Surgite eamus hinc*, ſcilic: ad locum aliũ magis ſecurum & ſecretum: ubi æſtimantes vos ſecuros attentiùs audiatis verba mea, & meliùs attendatis ad ea quæ ſunt vobis dicenda: ad locum unde tradendus ſum ad mortem, ad ſeparationem à vobis corporaliter in hoc mundo, ad anguſtiam & paſſionem meam, & quicunque voluerit poſt me venire, abneget ſemetipſum: & tollat crucem ſuam, & ſequatur me. Et ora eum ut non ſinat te à ſuo latere ſeparari, ſed concedat tibi ſecum ire, & eum ſequi, ſive ad mortem, ſive ad vitam. O quantus pavor in diſcipulos intravit, neſcientes quò vel qualiter ire deberent, & de ipſius ſeparatione plurimùm formidantes. Meritò autem de tanto convivio gratiæ reddendæ erant Deo, & ideo poſt cænam hymnum, id eſt, canticum Divinæ laudis dixit, & gratias egit ſicut & ante cænam fecerat, ut ſcilicet addiſcas, & ante cibum & poſt cibum gratiarum reddere actiones. Unde Chryſoſt: Audiant quicunque velut *Chryſoſtom: hom: 83. in Matt:* porci ſimpliciter manducantes cum ebrietate ſurgunt, cùm deceret gratias agere, & hymnum concinere, & menſam deſinere, audiant quicunque ultimam orationem in ſacris myſteriis non expectant, ultima nempe oratio Miſſæ, illius hymni eſt ſignum. Gratias ergo egit antequam ſacra myſteria diſcipulis daret, ut & nos gratias agamus: hymnũ dixit poſtquã dedit, ut & nos hoc ipſum faciamus. Hæc Chryſoſtomus Ubi & Beda: Simul etiam & hoc oſtendit, quòd am- *Beda in cap. 14. Marci.* plectibile erat ſibi pro nobis mori, quia cùm tradendus erat Deum laudare dignatus eſt, docet & nos cùm in anguſtias incidimus, propter multorum ſalutem non contriſtari, ſed Deo gratias agere, qui in noſtra tribulatione operatur multorum ſalutem. Tandem multis completis myſteriis, & hymnô dictô, pro Sacramenti inſtitutione, & novæ vitæ denuntiatione, horâ cõpletorii egreditur de loco cænæ, cum diſcipulis ſuis, ad locum extra civitatem, ad quem ſciebat venturum proditorem, ultro ſe offerens paſſioni, ut oſtenderet ſe voluntariè ſubire mortem, & deſiderare noſtram redemptionem. Ille enim locus erat aptus ad capiendum Chriſtum, quia erat à civitate remotus, & ipſi quærebant capere Eum ſine ſtrepitu turbarum. Præcedit ipſe, tu Eum ſequere, & conſpice diſcipulos euntes poſt Eum, & cum Eo, quomodo quilibet qui magis poteſt, magis eidem approximat, & congregatim pergentes (ſicut moris eſt pullorum pergere poſt gallinam) impellunt Eum modò unus, modò alius ex deſiderio appropinquandi & audiendi verba Ipſius. Ipſe verò libenter & patienter ſuſtinebat ab eis, & tunc locutus eſt eis complendo ſermonem, eundo per viam & in horto. Et ivit cum illis verſùs Orientem, *trans torrentem Cedron*, & vallem Joſaphat, quæ *Vallis Joſephat.* eſt inter Hieruſalem & montem Oliveti à Septemtrione in auſtrum porrecta, per cujus vallis medium currit idem torrens Cedron. Eſt autem Cedron genitivus pluralis, qui Latine Cedrorum dicitur: de

quibus arboribus copia ibi erat in ripis torrentis ejusdem: unde sic apellatur. In hac valle est parva campi planities irrigua & nemorosa, plenaque deliciis. Vallis verò nomen accepit à rege Josaphat ibi sepulto: ubi à parte montis Sion in pede montis Oliveti: in ipsam vallem descendendo est turris sepulchrum ejus continens. Cujus ad dexteram de rupe montis Oliveti, excisa & seperata domus, duo cavata habet sepulchra, scilicet Simeonis senis, & Josephi Sponsi Mariæ Virginis. Et *venit cũ illis in villam, quæ dicitur Gethsemani*, ad radicem, seu pedem montis Oliveti juxta campum, qui Gethsemani dicebatur: unde & villa sic vocatur, ubi est Ecclesia adhærens rupi, sub qua Apostoli erant somnô prægravati, & intra erant Canonici Regulares cum Abbate, secundùm Regulam Beati Augustini, Domino servientes. Et intravit cum ipsis in hortum, qui in fine villæ erat, & ad villam pertinebat, ubi traditorem suum & armatos expectabat, sciens omnia quæ ventura erant super Eum, secundùm altissimæ dispositionis arcanum. Et qui persecutores suos, & omnia in manu sua accepisse se noverat, quia omnia dedit ei Pater in manus, sponte in manus persequentium se ponebat. *Sciebat autẽ & Judas traditor locũ, quia frequentur Jesus cum discipulis suis illuc venire consveverat*, causâ orandi secretiùs extra tumultum civitatis, & causâ secretiùs loquendi cum discipulis familiariter instruendis. Itaque tradendus à discipulo, consveti secessûs locum & Judæ notum adiit, quò facillimè reperiri posset: manifestè se dans ad capiendum, ne mortẽ timere, vel invitus crucifigi putaretur. Unde bene dicitur, quòd *hymnô dictô exierunt*, secundùm consvetudinem, *in montẽ Oliveti*, id est, versùs montem Oliveti, quia consvetus erat illuc ire, & morari de nocte, causâ orationis. Nam secundùm Chrysostomũ consveverat frequenter extrà in oratione pernoctare, & stratus mollitiem declinare: & secundùm eundẽ, consvetudo Christi erat, maximè in solennitatibus, post cænam discipulos seorsum ducere, & purum à tumultibus locum inquirere, ne mens impediretur ab auditione, & aliqua sublimia de festo docere, quæ non erat fas alios audire. Completorium potest dici: quia in ipso completur cursus diei. Similiter Dominus noster Jesus Christus, completo cursu prædicationis, & cœnâ illâ singulari tam gloriosissimè celebratâ & factâ cum discipulis suis, de qua cœna & de Sacratissimo dono corporis & sangvinis ejus, ibi tradito debes frequenter devotissimè cogitare: & quòd lotîs discipulorum pedibûs, ac facto sermone & dictô hymnô, id est, gratiarum actione, exivit cum discipulis suis versùs montem Oliveti, ubi capiendus erat & ab amicis separandus. Et quando complendum erat quod Propheta dixerat, *percutiam Pastorem & dispergentur oves gregis*. Vade & tu semper cum Eo, & noli Eum deserere, ne & Ipse deserat te. Mysticè, Egressus est Jesus extra civitatem, ut nos egressuros de mundanis, & mundi habitatione significaret, quando sacricifium Deo offerre volumus: & ut tumultum hominum fugere doceret, quando orare vel familiaria cum nostris tractare intendimus. *Egressus autem ivit transtorrentem Cedron*, qui interpretatur tristis mæror, & significat viam passionis, quam Christus perambulare voluit: quia sicut torrens torrore caloris solis cum impetu descendit, sic Christus calore charitatis & luce veritatis succensus fluctus passionum impetũ propriæ voluntatis sustinuit. Per hoc ergo quòd Christus ivit illuc imminente sua passione, significatur quòd Christianus ire volens ad marty-

Joseph sepulchrum.

Introitus in hortum.

Chrysost: hom: 84 in Matt:

In oratione pernoctare solitus erat Dominus.

Completorium unde dictum.

Zach: 13.

Mysticè.

rium, debet imminens supplicium præcogitare, & per patientiam se armare, quia secundùm Gregoriũ, Minus feriunt jacula quæ prævidentur: & tolerabiliora sunt mala quæ præsciuntur. *Et venit in villám Gethsemani*, quæ interpretatur vallis pingvedinis: quæ interpretatio ostendit, quàm humilis, quàm devota fuit Christi oratio quã ibi fecit. In valle enim humilitas, & in pingvedine devotio notatur: secundùm Remigium, Dominus appropinquans passioni in valle pingvedinis oravit, ut demonstraretur quia per vallem humilitatis & pingvendinem charitatis pro nobis mortem suscepit. Humiliavit enim se usque ad mortem, & ex charitate posuit pro amicis animam suam. In horto etiam oravit & capi voluit, ut ostenderet quòd satisfacere venerat pro peccato primorum parentum commisso in horto: id est, in terrestri paradiso: vel quòd per passionem suam nos in hortũ paradisi coronandos introducit. Dicitur etiã post cõmunionẽ in montẽ Oliveti exisse & orasse: quod repræsentat processio fratrũ, quando post refectionem, exit in oratoriũ ad gratias agendum. Per quod etiam datur intelligi, quòd virtute Dominici sacramenti ascenditur ad culmen gratiæ & gloriæ. Signanter autem, secundùm Orige: hymnô dictô exierunt in montem Olivarũ: per hoc designans quòd post perceptionem tanti Sacramenti fidelis homo nihil debet agere in convalle, nec circa aliquod terrenum se occupare. Sed, secundùm Hieronymum, debet ascendere in montem Oliveti: id est, in virtutum sublimia, ubi est laboris refectio, & doloris solatium, ac veri luminis notitia apprehenditur. Oravit ergo Dominus in monte Oliveti, sive in horto ad radicem ejusdem montis: quod totum vivum est, & plenum figuris. Cùm enim in monte orat: sursum nos, & pro cœlestibus habere cor in oratione, & sublimia tantũ orando inquiri debere: docet cùm in valle, & hoc in valle pingvedinis, docet nos in oratione humilitatẽ & internæ devotionis ac dilectionis pingvedinem servare: & ut non gestemus cor aridum à charitatis pingvedine. Meritò autem passurus Dominus ascendit in illum montẽ, unde erat ascensurus in cœlum, ut per hoc ostenderetur quòd per tolerantiam passionis ascenditur ad quietem cælestis mansionis. Unde Hieronymus: In monte quidem Oliveti Jesus vigilat & orat, tenetur ac ligatur: ac inde ad cœlos ascendit, ut nos sciamus quia inde ad cœlos ascendimus: unde vigilamus & oramus, ligamur, & nõ repugnamus in terra. Hic Mõs Oliveti õni acceptione est dignus, in quo Dominus frequenter morari & orare, ac multa & mira operari dignatus est. Est autẽ in hoc Mõte Ecclesia, in qua cũ Abbate nigri Monachi esse solebant. Potes autem meditari, quòd Dominus Jesus dedit nobis in isto serò exemplum quinque magnarum virtutum, scilicet humilitatis, in lavando pedes discipulorum: charitatis, in Sacramento Corporis & sangvinis sui, & in sermone qui est monitis charitatis plenus: orationis, in orando in horto tribus vicibûs: patientiæ, in sustinendo proditorem suum, & multa opprobria, quando fuit captus & ductus ut latro: obedientiæ, in eundo ad passionem & mortem ex Patris præcepto. In his ergo virtutibus & aliis Eum pro posse imitari coneris.

Gregorii hom: 35. in Evang:

Remigius in cap: 26. Matth:

Cur in horto oravit & captus est.

Egressus in Olivetum.

Origenes trac: 35. in Matt:

Hierony: in cap: 14. Marci.

Oliveti montis dignitas

Quinque virtutum exempla.

DE PASSIONE DOMINI NOSTRI.

CAPUT LVIII.

Occurrit nunc, ut passionem Domini nostri Jesu Christi tractemus, de qua ad minùs septies in die recordari deberet Christianus,

Bernardus sermone de passione. anus. Unde dicit Bernardus: Quòd quotidiana lectio Christiani,
debet esse recordatio dominicæ passionis: & quòd nihil ita accendit
cor humanum, quemadmodum sæpe & sedulò recogitata passio & hu-
manitas Salvatoris. Qui ergo in Cruce & passione Domini desiderat
gloriari, sedula meditatione debet in ea persistere: quæ præcipuè in-
ter cætera debet cordi nostro esse infixa: ut sicut in suo corpore cir-
catrices & vulnera semper tenet, & de ejus corpore non delentur:
ita & in corde nostro per memoriam nostri teneri, & nunquam de
eo deleri debet. Cujus quidem passionis mysteria, & quæ circa e-
um facta sunt, si toto mentis intuitu perspicerentur, in novum uti-
que statum meditantem adducerent. Nam ex profundo corde &
totis viscerum medullis eam perscrutanti, multi passus insperati oc-
currerent ex quibus novā compassionem, novum amorem, novas
consolationes, & per consequens novum quendam statum dulcedi-
nis susciperet, quæ sibi præsagia & participalia gloriæ viderentur.
Unde quædam Monialis devota intantum circa passionem Christi e-
rat affecta, ut nunquam Crucifixi Imaginem inspicere posset, nisi
cadens in terram quasi totaliter absorpta à se deficeret. Oportet
ergo quòd quis præsentem se exhibeat affectuosè diligenter & mo-
rosè omnibus & singulis quæ circa dominicam passionem contige-
runt: & quod illuc totam mentis aciem vigilantibûs oculîs cordis,
oblitîsque aliîs curîs & solicitudinibûs exterioribûs dirigat perse-
Proficere volens in passionis dominicæ scientia, quid faciat. veranter. Et scias quòd si in hac scientia (quæ super omnes alias
scientias est) volueris proficere, cum magno studio oportebit te à
cibo & potu delicato abstinere, & ad necessitatem tantùm parcè de
utroque sumere. Cœna quoque nocturna sive potus, multum im-
pedit orationem & contemplationem: quapropter esset pro posse
abstinendum. A vestibus quoque ac lectis mollibus & delicatis ab-
stineas, & in vestitu sicut & in victu humilieris, grossioribûs uten-
do & vilioribûs. Oportet etiam quod caveas à multiloquio, ac læ-
tia vana & inepta: quia non deceret eum qui vult Christi dolorem
sentire, in verbis, risibûs, lusibus & gaudio vano se inutiliter occu-
pare. Necessarium enim erit, ut aliquando ita cogites te præsen-
tem cogitatione tua, ac si tunc temporis ibi præsens fuisses quando
passus fuit: & ita te habeas in loquendo, in vivendo, in dolendo, ac
si Dominum tuum coram oculis tuis cerneres Patientem. Ita nem-
pe & ipse Dominus in spiritu tibi præsens erit, sicut à te cogitabi-
tur præsens esse: & accipiet tua vota, & acceptabit tua facta. Et
(ut breviter dicam) oportebit te à delectatione & consolatione car-
nali, cum magna diligentia elongari, & ut amara & dura tibi dulce-
scant, & svavia fiant si in Christi doloribus & passione consolatio-
nem, & dulces animæ tuæ dapes cupis invenire. Non enim bene
conveniunt consolatio carnis, & contemplatio dominicæ passionis:
sed contraria quasi nomina sortiuntur, nec possunt simul caro & spi-
ritus delectari: imò secundùm Apostolum, sibi ad invicem adver-
santur. Unde Bernardus. Crux Christi voluptati adversatur, & vo-
Galat. 5. luptas Cruci: & quomodo possunt excusari voluptatum amatores,
Bernard: sermo. 6. in quadragesima. ut non sint Christi persecutores? Rei enim fiunt mortis Christi: &
si non ut persecutores, tamen ut tantæ rei contemptores. Et ite-
rum: *Mihi absit gloriari, nisi in Cruce Domini mei Jesu Christi: perquē*
Galat: 6. *mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Non solùm, inquit, mortuus
mundo: sed & crucifixus, quod est ignominiosissimum genus mortis.
Ego illi, & ipse mihi. Omnia quæ mundus amat Crux mihi sunt:

delecta-

delectatio carnis, divitiæ, honores, vanæ hominum laudes. Quæ verò mundus reputat crucem: illis affixus sum, illis adhæreo, illa toto amplector affectu. Quamvis in his Apostoli verbis, illud quoque non in congruè possit intelligi, crucifixum ei mundum reputatione: ipsum verò mundo crucifixum, compassione. Crucifixum enim videbat mundum obligationibus vitiorum, & ipse crucifigebatur ei per compassionis affectum. Hæc Bernard: Et quia, ut dicit Gregorius, sine delectatione anima nunquam potest esse: nam aut *Gregor. lib. 18. moral. cap. 6.* infimis delectatur, aut summis: ideo heu multi consolationem Divinam non invenientes, protinus inhiant ad aliam, & sic sibi justè subtrahunt Divinam. Unde Bernardus: Renuit consolari anima tua in aliis, si vis in Dei memoria delectari. Cujus ad alias cōsolationes mens inhiat, & non penitus in caducis & transitoriis renuit consolari, ipse sibi profectò cœlestis subtrahit gratiam consolationis: quam si digna devotione, pleno affectu, desideriò vehementi petere, quærere, pulsare: satageret, sine dubio petens acciperet, quærens inveniret, pulsanti aperiretur. Non ergo quæras consolationem aliam, si cupis habere Divinam: quia, ut idem dicit Bernard: Delicata est Divina *Bern. sermo: de Passione.* consolatio, quæ non datur admittentibus alienam: nec duplici via, nec duplici affectu quæras Divinam consolationem: quia indignum *Manna defectus.* te redderes ad eandem. Unde iterum Bernard: Indignus benedictione cœlesti convincitur, qui dubio quærit affectu, duplici petit intentione: aliud sibi refugium parans, si fortè eam non obtinere contingat. Hæc Bernard: Manna defecit filiis Israël postquam comederūt de frugibus terræ: per māna quod habebat in se omne delectamentum, & omnis saporis svavitatem, significatur svavitas Jesu: quæ deficit filiis Israël, id est, claustralibus, cùm incipiūt comedere de frugibus terræ id est, dare se terrenis consolationibus. Unde Augustinus: Si animus habet unde delectatur extrinsecus. Sine de- *August. ser. de verb. Apo.* lectatione manet intrinsecus. Ideo vir sanctus debet dicere cū Propheta: *Renuit cōsolari anima mea*; scilicet exterius, & ideo ibi sequitur, *Psalm. 76.* *memor fui Dei & delectatus sum.* Unde Rihard: Nunquā intellectus ad *Richardus. lib. 2. de statu interioris hominis* cœlestiū cōtēplationē perfectè attrahitur, nisi caro in necessariis fortiter retrahatur. Unde & Gregori: Si à carne hoc quodlibet abscindimus, mox inspiritu quod delectet inveniemus. Compatiaris igitur *Gregorius ubi supra.* Salvatori nostro Jesu, memoriam passionis & vulnerum ejus in cos de tuo habendo: certissimè confidens quòd ejus consolationis sociu in futuro efficieris, si ejus tribulationis in præsenti socius invenieris. Nec enim pro ipso piè lugentibus gloriam suam negabit, qui nec Magdalenæ dolenti & ipsum quærenti resurrectionem suam occultari voluit. Quod bene Propheta innuit dicens: *Qui seminavit in* *Psalm. 152.* *lachrymis, in exultatione metet.* Unde Apostolus: *Si tamen compati-* *Rom. 8. Ioā. 6.* *mur, ut & simul glorificemur.* Unde & Bernard: Qui manducat carnem meam, & bibit sangvinem meum, habet vitam æternam, hoc *Bernard. Tractat. de dilectio. Deo.* est, si compatimini, & conregnabitis. Sed non solùm corde, verùm etiam corpore compatiendum est Christo. Unde Ambrosius: *Ambrosius in cap. 9.* Qui autem compatitur, non perfunctoriè compatitur: sed ut tribulationes Christi in corpore suo impleat, sicut implebat & Paulus. Unde & in canticis: *Pene me ut signaculū super cor tuum* diligendo, sci- *Cantic. 8.* licet me per affectum, & mihi te conformando per affectionem dile- *Ibidem.* ctionis: & ut signaculum super brachium tuum, diligendo etiam me per effectum, & mihi te conformando per amorem operationis: signaculum enim formam suam imprimit rei quæ sigillatur. Et meri-

tò debes me diligere utroquè modô: quia fortis est ut mors dilectio: hoc est tam fortiter te dilexi, quòd pro amore tuo mortuus sum: & dura sicut infernus æmulatio. quia in nullis tentamentis hostium à nostræ salutis cura revocare potuit, sicut infernus nullus miseriorum cruciatibûs mitigatur.

Crucis locatio, & ejus significatio.

Per multas ergo tribulationes oportet nos intrare in Regnum Cœlorum: quod bene figuratur per hoc quod crux ponitur inter chorum & cancellos Ecclesiæ, ut qui chorum intrare voluerint, vadant sub crucem, quia ab Ecclesia militante ad triumphantem, nemo nisi per Crucem potest intrare.

Memoria passionis.

Multùm quippe placet Deo, quòd homo memoriam passionis & vulnerum Ejus portet in corde suo. Narratur enim quod cùm quidam Eremita Sanctissimæ vitæ incessanter Dominũ exoraret, ut sibi ostenderet quod sibi inter cætera servitia magis acceptaret: vidit hominem nudum trepidantem frigore, & crucem magnam super se bajulantem, & sibi quis esset interroganti dicentem: Jesus Christus Ego sum, rogasti enim Me ut tibi ostenderem quodinter cætera seruitia mihi magis complaceret, & nunc tibi dico quòd hoc scilicet quòd quis homo juvet Me portare Crucem Meam, & vulnera & passionem in corde suo.

Crux Domini nobis bajulanda.

Et hæc dicens evanuit: Crucem Domini debemus bajulare, & juvare, eum portare: & hoc in corde, per recordationem & compassionem, in ore, per crebram & devotam gratiarum actionem: in corpore, per flagellationem & castigationem: ut Salvatori nostro corde, ore, opere gratias agamus. Cuidam etiam seni matronæ reclusæ multitudinem & numerum omnium vulnerum Christi scire cupienti, & pro hac re flebiliter Deum oranti, vox cælica missa dixit:

Vulnerum Christi numerus

Quinque millia quadringenta nonaginta vulnera Mei corporis extiterunt: quæ si venerari volueris, orationem Dominicam cum salutatione Angelica quindecies quotidie in memoriam Passionis Meæ replicabis: sicquè annô revolutô unumquodquè vulnus venerabiliter salutabis.

Oratio quindecim Pater noster.

Hæc oratio valde placet, DEO, prout postmodum revelatum fuit cuidam solitario. Et accipitur hic numerus secundùm annum bisextilem, ut semper sufficere possit: quia minor numerus quem quidam ponunt, scilicet quinque millia quadringenta septuaginta quinque aliis annis tantum, sed non hôc sufficit. De nũmero vulnerum Christi sunt versus isti.

Denotat quīgenta qua undecies notant mille quingenta, unde demuntur decem.

Mittitur ut legitur quondam, vox cælica lenis.
Cor refovendo senis flebilis, ut sequitur:
D: duc undecies decem dempta simplice, Christi,
Unde revixisti vulnera cuncta scies.

Numeri mysterium.

Tot quippe fuerunt vulnera Christi, accipiendo videlicet quamlibet plagam flagellationis pro vulnere uno: & puncturam cujuslibet spinæ pro uno. Cujus quidem numeri partes singulæ congruunt mysterio Passionis Dominicæ. Millenarius enim, qui est ultimus limes numerorum, ultimam & supremam perfectionem in hac vita homini possibilem insinuat, quam utiquè Christus in sua passione & summè adimplevit. Quinarius autem ad quinque sensus refertur in quibus omnibus Christus passus fuit, ut sensus nostros nostris peccatis corruptos reintegraret. Centenarius etiam perfectionem notat. Et ideo per quadringenta perfectio novi testamenti, quod in quatuor Evangeliis consistit, accipi potest: quod quidem testamentum in sangvine Passionis Christi dedicatum est. Nonagenarius verò, qui constat ex ductu denarii in novennarium designat novem ordines Angelorum. Inter quos ducimur per observan-

servantiam præceptorum decalogi, & hoc non nisi per meritum Passionis Christi. Multa quidē & magna bona proveniunt homini passionē Christi frequentanti, & se circa eā sedulo occupanti. Si enim ad Divinitatis cognitionē pervenire desideras, restat ut per assumptā humanitatē, & humanitatis passionē tanquam per viam regiam gradatim ascendere ad altiora discas. Quia non datur pervenire ad Divinitatis altitudinem, vel inusitatam dulcedinē, nisi tractu pro quodā fidei ac dilectionis affectu, per humanitatis Christi amaritudinem. Et quantò hāc neglectā quis ascenderit altiùs, tantò cadit profundiùs. Hæc est via per quam itur. Hæc est porta per quam introitus ad desideratum finem conceditur. Per fructiferam namq; ac venerabilem Christi passionē, cunctorū nobis spiritualium bonorū materia copiosissimè ministratur: ubi enim est gloriatio nostra, ubi spes & lætitia cordis nostri? Revera in Christo uno summo & vero bono, & pretiosissimo Ejus Passionis thesauro. Et ideo tam impretiabilē thesaurum delectat jugiter in corde retinere, & continuè de ipso loqui, ac omni tempore mente & corpore cum ipso occupari, utinā quoq; & incordibus nunquam marcescat, sed semper rediviva pullulatione novus existat. Felix proinde Tu gloriosissimū lumen Ecclesiarum, qui arcanū Divinitatis attingens, abyssum claritatis Divinæ oculis purioribûs intuendo introisti: ac verba quæ non licèt homini loqui audisti, & tamen ad ima descendens affectu quodā mellito passionis hujus ob preconium de cordis thesauro in medium eructasti dicens. *Nibil arbitratus summè scire inter vos nisi Jesum Christum, & hunc Crucifixum.* O! verbum mellifluū, dulciùs super mel & favum, devotis mentibus jugiter ruminandum, de quo liqvor emanat, qui miseris largiter gaudia salutis propinat. Cæterum quicunq; æternam salutem, & præmiorum magnitudinem desiderat habere: arcem quoq; cunctarum virtutum optat conscendere, scientiam atq; sapientiā obtinere, inter prospera: & adversa æquanimiter stare, & securam viam ambulare, nec non amaritudinem Passionis Christi Ejusq; consolationis potum svavissimum desiderat prægustare, debet JESUM Christum, inquā Crucixū, jugiter in suo corde portare. Frequens passionis hujus memoria indoctum quemquam reddit doctissimum ac imperitos & Idiotas facit proficere in Magistros: Magistros inquā non scientiæ quæ inflat, sed charitatis quæ ædificat. Ipsa est velut quidā liber vitæ, in quo omnia saluti necessaria inveniūtur. Hic liber de omnibus docēs melleā quadā dulcedine perūctus sentitur. Felix qui ejus studio sincerè intēdit: quia cōtemptu mundi & amore Dei proficiet, cūctarūq; virtutum ac gratiarū incremētū sumet. Memoria Passionis Christi debet fieri non perfunctoriè, nec cum festina acceleratione, maximè cū tēpus aderit sufficiens & opportunum: sed cum matura & morosa ac præcordiali rememoratione, & flebili quadam compassione. Nisi enim hoc dulcissimum lignum dentibûs affectuosæ discretionis masticatum fuerit, sapor ejus licèt immensus nequaquam movebit. Quòd & siquidem flere cum flente, aut dolere cum dolente non potes: saltē affectu devoto de tātis beneficiis Tibi per eā gratuitò exhibitis gaudere & gratias agere debes. Quòd si nec affectū compassionis, nec gratulationis desideriò moveris: sed durā quâdam affectione Te in ejus recordatione deprimi sentis: nihilominus induritia cordis Tui ad laudem Dei, memoriam hujus salutiferæ passionis qualitercunq; percurre, & quod à Te habere non potes, Ipsius manibus piissimis committe, Percuties silicem: interiori, videlicet recordatione, & corporali nihilominus

Bona ex meditatione passionis.

2. Cor. 2.

Passio Christi doctum efficit.

Passionis memorandæ modus.

Devotionis excitandæ modus.

minus labore, te exercens ad pietatem, per extensionē mannum seu oculorum ad Crucifixum sublevationem, vel pectoris tunsionem, aut genuflexiones devotas, seu disciplinas & flagellationes: vel cætera similia pietatis officia continuando, donec egrediantur aquæ lachrymarū largissimæ: ut & ratio bibat devotionis aquas, & corpus animalē ejus experientiâ accensum ad gratiam habilitetur. Porrò passionis Christi frequentē meditationē inter alia innumerabilia ad quatuor præcipuè tibi noveris prodesse solatia: videlicet ad tria principalia vitia, quæ in mundo sunt, repellenda: ad tribulationem & pænitentiā mitigandam, ad tristitiā inordinatam repellendam, & ad pœnam purgatorii diminuendam. De primo patet in Threnis, ubi dicitur: est, omnes alias vilitates & fellis. Concupiscentia ergo carnis debet crucifigi, per Crucifixi amaritudinem. Concupiscentia oculorū, per ejus paupertatem: superbia vitæ, per ejus vilificationem. Sed voluptuosi contrariantur Cruci Christi: quia Christus in ea sustinuit amaritudinem. Item vanè gloriosi: quia Christus in ea sustinuit ignominiam. Item avari quia Christus in ea sustinuit paupertatem. De secundò etiam ex hoc apparet, quia cibus aliquando de se insipidus, per sal appositum, vel condimentum fit sapidus: sic tribulatio & pænitentia de se sunt insipida: sed apposita salla passionis Christi, quæ fuit amara, efficiuntur dulcia & sapida. Tertium autem, scilicet qualiter dolorem animi expellat, exemplô tibi potiùs quàm verbô monstrabo. Erat namq; quidam quem circa conversionis suæ initia quædam tristitia inordinata letaliter oppressit: ita ut nec legere, nec orare, nec quidquam boni pro tunc facere posset. Qui dum die quadam in cella residēs, ab hac passione graviter vulneraretur, & incredibili dolore affligeretur, facta est ad eū desuper quasi vox intellectualis, dicens: Quid hìc sedes otiosus, & in te ipso tabescens? Surge nunc & meam devotè pertracta passionem, & in amaritudine tuum devinces dolorē: quô auditô ille frater surrexit, & se ad meditandum passionem contulit: & extunc medicinâ hâc salutari sanatus, per ejus continuam replicationem, nequaquam plus de cætero talem unquam sensit animi passionem. Quartum verò, scilicet qualiter hæc utilissima meditatio pænam purgatorii relaxare habeat, tibi indicabo. En Author naturæ nil inordinatum in sua natura reliquit, sed nec Divina justitia quidquam impunitum dimittit: quod non aut hìc, aut in futuro debitæ correctioni subiiciat. Quando igitur putas quòd finem habitura esset pœna alicujus peccatoris, qui multis criminibus obnoxius condignam satisfactionem pro quolibet mortali, pro millesima parte non implevisset, quam exsoluere in locis purgatorii decedens cogeretur usq; ad minimum quadrantem. O nimis longa miseræ animæ expectatio. O diutina & acerba nimium cruciatio, dolor perseverans & immensus, pænitentia gravior omni terrestri cruciatu. Sed vide quòd hanc pœnam levissima & brevissima satisfactione compensare posset, quicunq; ipsam de thesauro passionis Agni Immaculati recipere sciret. Hic namq; thesaurus pretiosissimus, propter charitatem maximam personamq; dignissimam, ac dolorem immensissimum, sufficiens est & superabundans. Et ideo taliter posset se homo ad hunc applicare, & de ejus merito & satisfactione tam devotè ad se trahere, ut si mille annîs purgari deberet, in brevi de toto liberaretur. Si ergo vis pænam purgatorii longā & acerbam in temporalem, brevem, & levem commutare: studeas hæc facere. Primò omnium:

Solatia ex Passione quatuor.

Tren. 3.

Exemplū doloris pellendi.

Purgatorii relaxatio per Passionem Christi.

omnium: debes corde compuncto & spiritu contribulato cum gemitu cordis
enormitatem peccatorum tuorũ gravissimè ponderare, confitendo adversum
te injustitiam tuam Domino, amarissimè recogitando quid feceris, quem o-
fenderis. quidve merueris: peccavi, inquiens, Domine super numerum are-
næ maris. Deinde debes teipsum coram oculis æterni Iudicis humiliter de-
spicere, & vilem æstimare, ita ut cum publicano oculos immundos nec au-
deas ad cælum levare, nec labiis pollutis nomen illud gloriosum nomina-
re, sed neque teipsum hominem sed vermem immundum æstimare, &
opera tua satisfactoria quasi nullius momenti sint annihilare, & sic miser &
miserabils ante fores gratiam Iudicis, & cum profundo gemitu cordis tui pe- *Luc. 15.*
tere, & dicere: *Pater mi, peccavi in cælum & coram te, & non sum dignus vocari fi-*
lius tuus: fac mihi sicut uni ex mercenariis tuis. Postea meritum passionis Chri-
sti debes cum summo affectu extollere & magnificare, cogitando quoniam ⟩a-
pud Eum copiosissima est redemptio, & quod minima gutta pretiosissimi san-
guinis, qui per omnes partes corporis sui vulneribûs repleti largiter effluxit,
pro redemptione & satisfactione totius mundi suffecisset, sed copiosè ipsum
effundere voluit, in argũentũ magni aoris, & supereffluentissimæ pietatis, in so-
lamen omniũ miserorũ Tandẽ debes humili quidẽ, sed feruido affectu manũ Au-
xiliatoris quærere, & misericordissimi Redẽptoris meritũ infiitũ in subsidiũ postu-
lare, nihil hæsitans, quia pronior est Fons ille pietatis iugiter scaturiens ad mi-
serendum, quam tu ad petendum? O verbum gratiosum & præcipuum, mi-
seris peccatoribus cum summa exultatione suscipiendum, eò qvod in Christi
passione sic in promptu invenimus unde possimus peccata abluere, pænas de-
lere, gratiam invenire, & gloriam sempiternam promereri. Memoriam igi-
tur passionis Christi semper debes in corde tuo habere, & omnes tribulatio-
nes & aduersitates quas pateris ad ipsam referre: ipsiusque similitudinem,
quantum possibile est induere. Et cùm ex occulta dispensatione tibi conso-
latio interna subtrahitur, & desolatus relinqueris: debes instar veri Crucifi-
xi non aliunde consolationem quærere, sed patienter expectare, & sursum
ad Patrem qui in cælis est respectum habere: teipsum deferendo, & omnem
cogitatum tuum in ipsum jactando. Tunc sine dubio quantò fuerit major
hominis exterioris pressura, & desertio hominis interioris cum voluntate Deo
unita: tantò similior Crucifixo, & amabilior Patri peramando eris, quia re-
vera hoc est punctum adversitatis, per quod milites probatissimi in acie
Christi constituti strictissimè examinantur. Item omnia infortunia & cuncta
tristabilia clementiæ Dei debes committere, & sic te liberè in omni facto te-
nere, quasi homo qui in procinctu migraturus est de hoc mundo. Refugi-
um quoq; continuum in vulnere lateris Iesu Christi debes quærere, tanquam
columba in foraminibus petræ, quia in hoc loco semper invenies copiosissi-
mam peccatorum remissionem, gratiarum plenitudinem, & à cunctis malis
imminentibus securam protectionem. Ad narrationem itaq; propositi acce- *Narratio historiæ passionis.*
damus. Si igitur vigilanter attendisti præmissa, quæ de vita Christi sunt di-
cta, hic multò vigilantiùs totum apponas animum, totam virtutem: quia hìc
maximè apparet illa ejus charitas, quæ corda nostra deberet totaliter con-
cremare. Non solum autem illa pænalis & mortalis crucifixio Domini, sed
& ea quæ eandem præcesserant, sunt vehementissimæ compassionis, & ama-
ritudinis, & stuporis. Quid enim est cogitare quod ipse Dominus noster; su- *Passio in generali.*
per omnia benedictus Deus, ab hora quâ de nocte cum facibus & armis
tanquam latro quæsitus fuit, & captus, usque ad sextam crucifixionis suæ
scilicet horam, fuit in bello continuo doloris, magnis opprobriis, & tormen-
tis. Non enim sibi datur vel modica requies, sed in quolibet bello & con-
flictu audi & vide: Alius Eum tradit, alius comprehendit, alius ligat, alius
ducit, alius impellit, alius exclamat, alius insurgit, alius vexat, alius circum-
voluit, alius interrogat, alius contra Eum falsos testes inquirit, alius inqvi-
rentem associat, alius falsum testimonium contra Eum dicit, alius accusat, ali-
us deludit, alius blasphemat, alius in eum expuit, alius oculos velat, alius in
faciem cædit, alius colaphizat, alius veste alba induit, alius spernit, alius il-
ludit, alius ad columnam Eum ducit, alius dum ducitur percutit, alius voci-
feratur, alius Eum insultanter, ad vexandum suscipit, alius in eum impetum

facit, alius expoliat, alius Eum ad columnam ligat, alius flagellat, alius Eum purpurâ in contumeliam vestit, alius spinis eum coronat, alius arudinem in manu ejus ponit, aliut furibundè reaccipit ut spinosum caput feriat, alius nugatoriè genuflectit, alius ut Regem salutat. Hæc & multa similia non solum alius, sed & alii plurimi intulerunt. Ducitur & reducitur de iudicio in iudicium, de opprobrio in opprobrium, de supplicio in supplicium spernitur & reprobatur, voluitur & circumflectitur, huc atq; illuc tanquam stultus & imbecillis, sed & tanquam latro & impiissimus malefactor, modò ad Annam, modò ad Caipham, modò ad Pilatum, modò ad Herodem, & iterum ad Pilatum: & ibidem modò intùs, modò foris. Deus meus quid est hoc? Nonne hoc tibi videtur durissimum, amarissimum, & continuum bellum? Sed expecta parumper, & duriora videbis. Astant contra Eum, constant & vivacissimè principes, Scribæ & Pharisæi, & millia populi. Acclamatur ab omnibus unanimiter ut crucifigatur. Crux humeris suis jam fractis & laceratis imponitur, in qua crucifigatur. Concurrunt undiq; cives & advenæ, tam majores quàm etiam vilissimi ribaldi, viniq; potatores: non ad compatiendum, sed ad deridendum. Nemo est qui Eum recognoscat, sed luto & immunditiis eum impetunt & affligunt. Et dum suam portat ignominiam, factus est illis in parabo-
Psal. 68 lam. Contra Eum loquebantur qui sedebant in porta, & in Eum psallebant qui bibebant vinum. Impellitur & anxiatur, trahitur & acceleratur, & sic fatigatus, flagellatus, cruciatus, totusq; maceratus, & opprobriis saturatus usq; ad summum non finitur requiescere, non esse in otio. Vix potest refocillare spiritum quousque perueniatur ad Caluariæ locum. Et hæc omnia cum impetu & furore fecerunt. In ipso autem loco finis & requies negotio, de quo tractamus imponitur. Sed quæ est illa quies? Crucifixio, & lectus doloris. Ecce qualis asperior bellô est. Vides ergo quomodo usque ad horam sextam passus est longum & durum bellum. Verè intraverunt aquæ usq;
Ibidem. ad animam suam: & verè circumdederunt Eum canes multi & feroces & terri-
Psal. 21. biles, qui dirè & ut gladium bis acutum exacuerunt in Eum linguas & manus suas. In passione autem Christi tria fuerunt in summo, ad quæ rediguntur cætera omnia, & in quibus pænitentia summa exprimitur: & veræ patientiæ perfectio experitur. Primum, est rerum ablatio & nudatio. Secundum, contemptus & irrisio. Tertium, pæna & corporalis afflictio: quæ omnia in Christo Domino fuerunt in summo. Nudatus est à crucifixoribus, ita ut nec fæmoralia in eo remanerent: quod nulli unquam latronum factum fuisse legimus: & panniculis à pia Matre sua non incongruè creditur involutus. Nudam ergo crucem ita nudus ascendit, ut si per sepulchrum illius terram matrem omnium corporum velimus intelligere, rectè possit ei & ad literam
Iob 1: convenire quod sanctus Iob ait: *Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc.* Vnde Ambrosi. Restat igitur considerare crucem Domini
Ambros. in c. 23. Luca. qualis ascendat. Nudum video. Talis ergo ascendat, qui sæculum vincere pensat, ut sæculi adjumenta non quærat. Victus est Adam qui vestimenta quæsivit, vicit ille qui tegumenta deposuit. Et talis ascendit, quales nos (Authore Deo) natura formavit. Talis in paradiso homo primus habitaverat, talis ad paradisum homo secundus intravit. Hæc Ambr. Sed quis narrare sufficiat qualia & quanta ludibria, qualis & quantus, à quibus & à qualibus passus sit? Hæc enim & à parte patientis, & à parte inferentis, & à parte illatorum pensanda sunt: nec aliter (& utinam) vel sic dignè pensari possint. Vide
Ioan. 18. qualia passus est. Etenim cum gladiis & fustibus tanquam ad latronem exierunt comprehendere Eum traditus, captus est, ligatus, velatus, consputus, alapis & colaphis cæsus, accusatus: in veste alba illusus, flagellatus, purpurâ in opprobrium indutus, spinis coronatus, arundine pro sceptro insignitus, & capite percussus derisoriè adoratus & salutatus, ac multis aliis illusionibus & contumeliis affectus, & demum cruci est affixus. Ad consummandam quip-
Passio non tota scripta. pe hominis humilitatem, universa in eum contumeliarum genera exercebantur. Sed quis novit quanta passus est? Credimus enim sanctos Evangelistas brevitatis causâ irrisionum tantùm species, non etiam numerum expressisse. Quis nempe scire, quis narrare sufficeret, quot & quotiens in tanta multitudine quæ tunc ibi erat, Eum irriserunt? In augmentum etiam irrisionis & ve-

recun-

recundiæ, confusionis & ignominiæ accedit, ubi & quando passus est. Vbi? utique inter cognatos, & notos, in Hierusalem, in civitate Regia, famosa & populosa, extra portam, in loco punitionis sceleratorum, scilicet in loco calvariæ fætido & immundo: ubi occidebantur homicidæ & latrones.

Locus passionis.

Vbi? in medio latronum, in cruce quasi ad spectaculum elevabatur flentibûs amicîs, & insultantibûs inimicîs. Quando? In præcipua solennitate Iudæorum, ad quam propter reverentiam templi & pulchritudinem, & propter ipsam festivitatem confluebat non solùm ex judæa, verumetiam ex diversis gentium nationibus maxima multitudo: & quæ maximè illa die ad tantum spectaculum concurrebat: coram quibus Dominus noster ludibrio expositus, omnibus spectaculum est factus.

Tempus passionis.

Sed de afflictione corporali, quid dicturi sumus? Caro enim Christi beatissima atque mundissima, quantò naturâ purior, quantò ab omni labe peccati sincerior fuit, tantò vtiq: passibilior extitit ad tormenta. Vnde in persona ipsius Hieremias lamentabatur, dicens: *O vos omnes qui transitis per viam attendite & videte si est dolor, sicut dolor meus*: quasi diceret, Non. Quamuis enim multi martyres multa & magna tormentorum passi sunt genera, nullus tamen in carne ex peccato corrupta tam sensibilis esse potuit ad tormenta: quin etiam cum ipse martyres suos in passionibus non solùm roboraverit: verumetiam ipsum dolorem mitigaverit, aut certè in refrigerium & oblectamentum frequenter convertit. Et quamvis hæc martyribus suis Christus ex potentia Divinitatis contulerit beneficia, piè tamen credimus, & fiducialiter confitemur, Eum, non sibi, hoc est suæ humanitati beneficium hoc præstitisse: sed in carne illa mundissima, quantum dolorem naturaliter sustinere potuit, tantum usq; ad exitum animæ sustinuisse, & vim doloris virtute patientiæ tolerasse. Ecce qualia & quanta passus sit, vidimus.

Passionis gravitas.

Thren. 5

Sed iam qualis & quantus sit, qui hæc passus est, videamus. Nonne Ipse est innocens manibûs. & mundo corde: qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus? Nonne ipse Mitis est, & humilis corde? Nonne Ipse est qui fecit cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt? Nonne Ipse est qui cuncta quæ fecit tenet, regit, gubernat, & protegit? Nonne Ipse est qui intuetur abyssos, cujus oculis omnia nuda sunt & aperta, qui novit omnia antequam fiant? Nonne Ipse est qui novit cogitationes Angelorum & sanctorum omnium: & quas Ipse nec inspirat, nec informat, dæmonum & hominum perversorum? Nonne ipse est qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire? Ipse quippe est Dei filius, Deus verus, summè Potens, Sapiens, & Bonus.

Quis & qualis Christus qui passus est.

Videamus etiam à quibus & à qualibus hæc omnia passus sit. In augmentum enim doloris & dedecoris non hæc ab extraneis, sed à domesticis passus est: nec à quibuslibet vicinis & notis, sed à filiis & fratribus: de quibus ipse dixit, *Non est bonum sumere panem filiorum & mittere canibus.* Iudæos utique filios vocans, & gentiles canes: & David in persona ipsius loquens ad Patrem: *narrabo*, inquit, *nomen tuum fratribus meis*, id est, judæis, ex quibus erat secundum carnem. Qui etiam filii & fratres quales fuerint, ostendit in Esaia: Vbi ait: *Filios enutrivi & exaltavi, ipsi autem spreverunt me.* Et in Canti. *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Contra quos in Evangelio sæpe invehitur, & væ æternæ damnationis eis comminatur: Ecce qualia & quanta, qualis & quantus, à quibus & qvalibus passus est Dominus: ut ex omnibus advertamus quantum ipsi Domino qui pro nobis nequam mancipiis, hæc omnia voluntariè passus est, unusquisqe debeat Christianus. lætali duritiâ laborat, qui taliter amantem non amat.

A quibus passus.

Mat. 15.
Psal. 21.
Esaiæ 1.
Cant. 1.

Ad intrandum autem ad saporem Dominicæ passionis, & ad compatiendum Domino nostro Iesu Crucifixo, hæc attende. Primò studeas, quantum potes, te unire Illi per feruentem amorem: nam quantò ferventiùs Eum diliges, tantò magis suæ passioni compatieris: & quantò plùs Ei compassus fueris, tantò plus erga Eum tuus affectus accendetur: unde sic se mutuò augebunt dilectio & compassio, donec venias ad perfectionem, nisi hoc remanserit propter aliquam tuam miseriam: & præcipuè studeas abijcere omnem præsumptionem, diffidentiam, & negligentiam. Debet enim homo tam nobile opus aggredi humiliter, confidenter & instanter, & cum quanta potest munditia cordis. Et quamuis homo sibi videatur indignus, tamen nequaquam desistat: quia ipse Christus pro

Saporis dominicæ passionis excitativa.

peccatoribus Crucifixus est. Primò igitur sic uniaris sibi amore, ut cor tuum intret in ipsum totaliter. & extra ipsum reputa nihil esse, ac de te extra ipsum tanquam de nihilo curabis. Tota cura tua vertatur ad præsens circa Dominum tuum Passum, nec de te aliquid exhibeas alteri: nam ejus es qvid qvid es. Sic ergo totaliter transformatus in ipsum, non possum credere quin Ejus vulneribus vulnereris & perfundaris ejus contumeliis, illusionibûs, & opprobriis. Et ad hæc omnia addas orationem, ut quasi continuè depreceris Dominum Iesum Christum, ut suis vulneribus vulneret mentem tuam, & ad ipsa vulnera quasi semper dirige cordis affectum, ut per tuam nimiam importunitatem, à sua misericordia impetres quod intendis. De modis autem exercitii passionis Iesu Christi scire debes, quod circa passionem Domini potest homo se habere sex modis. Consideret eam primò, ad imitandum. Secundò, ad compatiendum. Tertiò, ad mirandum. Quartò, ad exultandum. Quintò, ad resoluendum. Sextò, ad quiescendum. Primò ad imitandum consideret, nam imitatio Christi, est summa & perfecta religio perfecti. Hæc est regula & exemplar perfectionis omnis vitæ & virtutis, scilicet Christum imitari in passione, & in morte. Sit ergo nostra regula vivendi, passio Saluatoris: nam tanto ampliùs desolamur, quantò ab hoc exemplari & regula ampliùs elongamur. Semper ergo, quantum in nobis est, velimus ab omnibus conculcari, deijci, & vilipendi, illudi, persecutionem pati, flagellari, & in Divinis obsequiis ab omnibus exprobrari. Simus nudi cum nudo, & nihil penitus cupiamus habere: imò habere aliquid sit nobis gravissima pœna & dolor intensus. Abhorreamus delectabilia & dulcia degustare, & potiùs velimus vilibûs & amarîs cibari quia Ipse fuit felle & aceto potatus. Et ut breviter dicam, consideremus quæ pronobis sustinuit & qualiter se in passionibus habuit, & nos pro modulo nostro quantum possumus conformemur Eidem. Secundò debemus considerare eam ad compatiendum. Debemus enim considerare Ipsius flagella, illusiones, & opprobria: & in corde nostro ruminare & imaginari, quanta sit dejectio & contemptus erga Dominum nostrum: quantus dolor, quantave afflictio in corde & corpore suo, & quod ratio passionis & compassionis suæ peccata nostra sint. Magnam habemus materiam flendi, & causam lugendi, si intimè cogitemus quod sumus occasio necis Vnigeniti filii Dei, læsæ majestatis Ejus. Consideremus quanta tunc amaritudine repletus erat Angelorum Dulcedo, quantum etiam aggravabat Eum non tantùm pænæ illatio & nostra ingratitudo, sed etiam assistentis Matris afflictio: quam sic diligebat, & quasi deficere præ compassionis dolore videbat. Iam ergo transfigant cordis nostri intima Ejus convitia, flagella & vulnara: nec in nobis sit quod non perfundatur ex compassione, & non affligatur dolore immenso. Tertiò consideremus quis, quæ, & pro quibus passus est, & multum mirari debemus. Quis, scilicet Dei Filius, Deus verùs, summè Potens, Sapiens, & Bonus. Sed quæ? peregrinationem, fugam, famem, sitim, frigus, calorem, tempestates, horrores, persecutiones, observationes, vincula, flagella, illusiones, & dolores. Conspuitur Gloria, contemnitur Iustitia, Iudex judicatur, Inoffensus inculpatur, Innocens infamatur, Deus blasphematur Christus conculcatur, Vita occiditur, Sol obscuratur, luna denigratur, sidera disperguntur. Sed pro quibus hæc patitur; pro sceleratissimis inimicis, pro nequissimis mancipiis, pro contéptoribus Divinæ majestatis, & pro ingratis Divinæ pietati Ergo talis & tantus, talia & tanta, pro tā vilissimis & abjectis passus est. Sed à quibus; à specialiter dilectis, quibus omnē benignitatē ostendit & à vilissimis, à stultissimis, ab impiis, Maximus, Sapientissimus, summè Pius, & à sanie fætidissima Splendor æternus. Et in his omnibus in Divinæ pietatis admiratione elevemur. Quartò consideremus eā ad exultandū Exultare in ea debemus de redemptione humana, restauratione Angelica, & clementia Divina. De redemptione humana sine dubio nimis gaudere debemus, facta per Christi passionem & mortem. Quis quæso non exultet & gaudeat, cùm cernat se per hanc redemptum à damnatione æterna, à culpæ ignominia, à potestate diabolica. Exultemus etiam quod per Christi passionem restaurata est Angelica ruina. Magna pretiositas debet esse nobis cùm videmus per Christi mortem tam nobile Collegium reparari de nobis, ut fiat unum ovile

Modus exercendi se in passione.

&

& unus Paſtor, & ſimus unum de uno. Præcipuè autem exultare debemus cernentes in prædictis omnibus ſummam Domini noſtri clementiam. Vbi quæſo magis apparet benigniſſima Domini clementia, quàm in paſſione ſua? ubi tam turpia & gravia ſuſtinere voluit pro inimico ſuo liberando & glorificando, qui puniendus erat quadam morte æternâ. Quintò conſideremus beatiſſimam Chriſti paſſionem, ad cordium noſtrorum reſolutionem in Chriſtum: hoc eſt, per perfectam transformationem in Ipſum: quod fit quando non ſolùm imitatur, compatitur, admiratur & exultat: ſed etiam totus homo quodammodo conuertitur in ipſum ſcilicet Dominum Ieſum Chriſtum Crucifixum: ut jam quaſi ubiq; & ſemper ſibi crucifixus occurrat, imò tunc verè in ipſum reſolvitur, quando ex ſe exiens homo, & ſupra poſitus univerſo, imò totus ſupra ſe totum abſtractus ab omnibus, totus eſt converſus in Dominum ſuum paſſum, ut non videat ſentiatq; intra ſeipſum niſi Chriſtum Crucifixum, illuſum, exprobratum & paſſum pro nobis. Sextò conſideremus illam beatiſſimam paſſionem, ad quietem dulcoris: quod fit cùm jam reſolutus ut dixi ſitibundus eandem paſſionem ruminare non ceſſat, intrans ſecundùm poſſe in illum paſſionis theſaurum humiliter & devotè, & liqueſit amore devoto, & fervida devotione deficit à ſe & quieſcit in Chriſto Crucifixo. Sed quantò plùs deficit à ſe amore & devotione, tantò plùs eidem dilecto pro ſe mortuo inhæret, & plùs requieſcit in Ipſo. Et ſic mutuò ſe auget adhæſio & amoris devotio, donec totus deficiens abſorbeatur ab illo camino amoris paſſionis dilecti. Sicut in amplexibus ſponſi ſponſa quieſcit, quæ clamat & dicit: *Adjuro vos filiæ Sion, ne evigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.* Sic circa paſſionem Domini debet eſſe imitatio ad purgationem & dilectionem, compaſſio ad unionem & amorem, admiratio ad mentis elevationem, gaudium & exultatio ad cordis dilatationem, reſolutio ad perfectam conformationem, quies & pauſatio ad devotionis conſummationem. Docet autem paſſio Chriſti tria, ſcilicet quàm odioſa ſint Deo vitia, quàm lachrymoſa inferni ſupplicia, quàm gratioſa cœli gaudia. Chriſtus enim paſſus eſt pro culpis delendis, pro ſuppliciis nobis auferendis; & pro gaudiis cæli conferendis. Hæc in quadam generalitate ſunt dicta, ſed videamus diligenter ſingula. Non nempe nos decet tædere, illa cogitare quæ Chriſtum Dominum non tæduit tolerare. Et prout dicitur non ſolùm ſemel pro omnibus hæc tolerare, ſed etiam iteratò pro peccatoribus ſingulis ſi neceſſe eſſet omnia ſuſtinere deliberavit & paratus fuit. O Deus meus miſericordia mea, quid eſt hoc Quis ad tantam pietatem non obſtupeſcit? Vnde ſanctus vir Carpus dicebat ſe aliquando contriſtatum à quodam infidelium, qui quendam bonum ab eccleſia ſeduxerat. Cùmq; ſtaret in Divino colloquio, indignatus non eſſe juſtum; dicens: ſi viverent impii ſubvertentes rectas vias Domini, petiit à Deo igne cæleſti utrumq; immiſericorditer conſumi. Et vidit ſubitò in viſione Ieſum humani formiter in dorſo cæli, Angelis ipſi aſtantibus dicentem ſibi, Carpe Carpe paratus ſum pro hominibus reſalvandis iterum pati.

Cant. 2.

Tria quæ paſſio docet.

Carpi viſio.

DE PRIMO COMPLETORIO IN PASSIONE Domini. Cap. LIX.

Mat. 26. Mar. 14. Luc. 22. & Ioan. 18.

REaſſume igitur à principio paſſionis meditationes iſtas, & proſequere per ordinem uſq; ad finem, & attende ad ſingula ac ſi præſens eſſes. Conſpice itaque Dominum Ieſum attentè cum à cœna exiens horâ completorii, in hortum cum diſcipulis ſuis vadit, ultimò nunc ab eis aſſociandus itinere, quomodo affectuosè, ſocialiter ac familiariter eis loquitur, & eos ad orationem hortatur, & cùm intraſſet in hortum cum diſcipulis ſuis, dixit: *Sedete hic,* id eſt expectate, non moveamini: ſicut nec locô, ita nec mente: *donec vadam illuc & orem,* & vos etiam orate ne intretis in tentationem, per conſenſum: ne ſcilicet ſuccumbatis tentationi, ut ait Hieron. ſeparantur in oratione, qui ſeparantur in paſſione. Et Chryſoſt. Conſuetudo nempe ei erat ſine eis orare, hoc autem faciebat, erudiens nos in orationibus quietem

Hieron. in c. 14. Marc. Chryſoſt. hom. 84. in Mat.

constituere nobis ipsis, & solitudinem multam quærere. Vnde & Cyrillus semotim orat, ut discas quòd animô attentô & corde quieto colloquendum est cum Deo Sublimi: hæc autem dixit octo Apostolis, quia Judas ibi non erat: & tres secum duxit, scilicet Petrum, Iacobnm, & Ioannem. Per hoc quod

Orationis comites.

Christus volens orare, assumpsit Petrum, Iacobum, & Ioannem: docet nos quod omnis volens devotè orare, debet habere tres comites, scilicet fidei firmitatem, disignatam in Petro, qui interpretatur agnoscens, & temporalium abdicationem, ea sub pedibus per contemptum ponendo, & nihil de temporalibus dum orat cogitando, hoc disignatur in Iacobo, qui dicitnr supplantator, ac ponere se in statu gratiæ, & habere gratiæ ferüorem, quæ designatur in Ioanne, qui interpretatur in quo est gratia. *Assumptô igitur Petrô & duobûs filiîs Zebedæi*, specialiter tanquam de suis secretariîs & magis familiaribus, ut quibus in transfiguratione ostenderat gloriam suæ majestatis, eisdem revelaret etiam tristitiam suæ passionis: & qui viderant gloriosa, viderent & humilia, *cœpit*, Ille cujus sunt omnia, & in quo adversarius nihil habebat; qui peccatum non fecerat morte sibi imminente *contristari & pavere*: quid er-

Hierony. in c. 26. Matth.

go nos oportet facere? Vnde Hieroni in hoc pavere & tristari docemur ante judicium mortis, qui non possumus per nos dicere nisi per illum, venit princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam. Hæc autem tristitia Domini maximè fuit: quia tunc *ait illis, Tristis est anima mea usque ad mortem.* Vsualiter dictum est, id est, multum tristis est anima mea: quia tristitia tantùm intensa erat, quantum esse poterat: vel tristis est usque ad timorem mortis, & pro timore mortis: quia mortem naturaliter timebat: vel usq; potest esse exclusivum: tristabatur enim donec se & suos morte liberaret: mors quippe corporis, absolutio est doloris in Christo & suis: vel potest esse inclusi-

Anselm. in meditat.

vum, scilicet donec post mortem suam redirent Apostoli ad Ejus fidem. Vnde Ansel. Datô autem charitatis & patientiæ salutari mandatô, & dispositô fratribus Regnô Patris tui, ad locum proditori tuo notum cum illis divertisti, sciens omnia quæ ventura erant super te. Ibi animæ tuæ tristitiam, quam ex imminente passione sponte assumpsisti, sicut & cætera quæ passus es in auribus fratrum profiteri non erubuisti, dicens: tristis est anima mea usque ad mortem. Et iterum præcedit ipse ad montem Oliveti, tu Eum sequere. *Et licèt assumpto Petro, et duobûs filiîs Zebedæi*, ad secreta secesserit, vel à longè intuere quomodo in se nostram transtulerit necessitatem. Vide quomodo Ille cujus sunt omnia, *pavere cœpit & tedere*, tristis est inquiens anima mea usq; ad mortem. Vnde hoc Deus meus; ita compateris mihi exhibens hominem, ut

Hierony. in c. 26. Matth.

quodam modô videaris nescire quòd Deus es? Hæc Anselmus, Assumpsit autem Christus istum pavorem, & tristitiam propter plura. Primò, secundùm Hieronymum, ut veritatem assumpti hominis probaret. Naturale enim est homini timere mortem. Ex hac naturali tristitia verè contristatus est Dominus. Sed sciendum quod quædam est tristitia & quidam timor rationem submergens, & hominem contemptô Dei præceptô in peccatum ducens, sicut Petrus timore negavit Christum, de huiusmodi loquuntur expositores, quando dicunt Christum non timuisse, quippe qui ad hoc venerat ut pateretur, & Petrum temeritatis arguerat, cùm Eum vellet avertere à passione, dicens: *Ab-*

Mat. 16.

sit à te Domine, nòn erit tibi hoc. Est & alius timor moderatus, qui naturaliter inest omni homini, & est sine peccato, sicut & fames, & sitis, & tales passi-

Passiones non vitiosæ, quæ nos præveniunt, sequebantur Christum.

ones fuerunt in Christo. Vnde ipse naturaliter horruit mortem, & pænas acerbissimas, quas præscivit se passurum de proximo Aliter tamen huiusmodi passiones fuerunt in Christo quàm in nobis. In nobis enim plerumque huiusmodi passiones præveniunt judicium rationis, & imperium voluntatis. In Christo autem semper sequebantur rationem & voluntatem: unde volens esurivit & sitivit, volens timuit & contristatus est. Nihil enim coactum in Christo consideratur: sed omnia voluntaria creduntur. Ista ergo tristitia ita fuit naturalis, quod tamen fuit voluntaria & rationalis. Et ideo signanter dicunt hic Evangelistæ quòd cœpit contristari, & quod cæpit pavere: non dicunt, fuit contristatus, vel pavefactus: quia ipse motus tristitiæ non Ei dominatus est: sed Ipse eum statim assumpsit, & voluntati Divinæ subjecit. Aliud est nempe contristari, & aliud incipere contristari. Vnde contristat Eum

propassio sed passio non dominatur Ejus animo. Propassio enim dicit inceptionem, sed passio continuationem. Quia ergo timor & tristitia inceperunt surge in parte sensitiva, sed nondum pervenerunt ad Ejus animum sive mentem ideo dixit, *tristis est anima mea usque ad mortem*, ubi anima sumitur pro parte sensitiva, in qua sunt passiones, non autem in ratione, sicut etiam alibi dixerat. Nunc anima mea turbata est. *Ioan. 12* Poterat quidem Christus naturâ non mori, sicut Adam potuit non mori ante peccatum, in eo enim nullum culpæ debitum, nullius peccati fuit vestigium. Sed sicut veram humanitatem: ita & humanas infirmitates nostras assumpsit, quæ à Deo non separant, velut è contra ignorantia, impotentia, concupiscentia, & huiusmodi faciunt. Et nota quòd compassio turbans potest in anima tripliciter accidere, aut præter imperium & Judicium rationis, ut motus subitus, qui appellatur propassio, aut contra imperium & Judiciū rationis, ut motus progressivus usque ad perturbationem rationis: vel à sua rectitudine, ut in malis: vel à sua tranquillitate, ut in bonis imperfectis: aut secundùm imperium & judicium rationis, ut motus à ratione impetatus & ordinatus: ut turbatio pœnitentis & compatientis. *Passio turbās accidit tripliciter in anima.* Primô modo passiones sunt in omnibus puris hominibus etiam perfectis. Secundô modô, in imperfectis solùm. Tertiô modô, in Christo: quia in Eo totaliter subdita erat sensualitas rationi, & ratio inferior superiori, & superior Deo: nec tamen una potentia impediebat aliam in opere suo naturali. Contristabatur etiam Christus, secundùm Hieronymum, non solùm timore imminentis mortis, quam ipsa natura abhorret & recusat: sed & propter infelicitatem judæ, & scandalum discipulorum, & dejectionem Iudæorum, & eversionem Hierusalem misertus his & compassus. *Tristitiæ Christi causæ.* Et possumus etiam addere, quod ideo tristabatur: quia præscivit quod tam acerbæ passionis suæ flagella & vulnera & mors amarissima, in multis adhuc hodie miseris & obstinatis peccatoribus frustrari deberent. Secundò, assumpsit pavorem & tristitiam proncbis membris suis, ut ipse nostras tristitias in se vinceret, sicut & mortem nostram sua morte destruxit: & sicut suscepit tentationem & passionem, ut nos à tentatione & passione liberaret. Tertiò, quoque hujusmodi pavorem & tristitiam assumpsit, nobis in exemplum, & doctrinam moralem ut sequitur: ex hoc enim articulo qui est pavoris & tristitiæ assumptio, plura habemus documenta. *Documenta ex pavore Christi.* Primum est, ut nos exemplô Christi discamus timores & tristitias ac passiones alias in nobis insurgentes frænô rationis cohibere, ne usque ad animam pertingant: sed in inferiori parte animæ sub voluntatis imperio constringantur: ut dictum est de Christo. Secundum est, ut Ejus exemplô discamus nos desperare non debere: si aliquando nobis surrepat tristitia, timor, vel pusillanimitas in obsequio & opere Divino. Vnde Augustinus: Moriturus tristatus est Christus, ut doceret martyres suos non debere desperare, si in hora passionis surrepat tristitia quam tamen vincant. *August. sermo. de passione.* Tertium est, ut nos discamus contristari pro proximis & necessitatibus eorum, sicut Christus tristatus fuit non pro se, sed pro alijs, ut dictum est secundùm vnum intellectum. Quartum documentum est, ut exemplo Christi discamus tristitias & turbationes nostras ad Deum cum oratione referre, sicut fecit & Ipse. Nam statim vt dixerat, tristis est anima mea, ivit ad orandum. Quintum documentum, est quod nos orare volentes devotè, debemus secedere ab hominibus ad aliquem locum secretum, sicut fecit Christus, dans nobis exemplum. Sextum est, quod omnes tristitias, tribulationes, pænas, adversitates, & infirmitates nostras etiam si petamus ab eis liberari, sicut Christus fecit, semper post orationem committamus voluntati Divinæ: ac per hoc eas quasi in cor Christi reponamus, orantes ut ipse eas in unione suæ passionis perficiat, & offerat eas Deo Patri ad laudem & gloriam suam. Et ex hoc nostræ tribulationes, & passiones multùm nobilitantur. Nam sicut passio Christi in cælo & in terra infinitum attulit fructum: sic pænæ & quæcunque tribulationes nostræ hôc modô Christo commissæ, in unione passionis suæ tam fructiferæ erunt, ut Angelis in cælo gloriam, justis in terris meritum, peccatoribus veniam, purgandis animabus conferant relevamē. In recogitando istum articulū studeat homo semetipsū cō tristare cū gēitibus, cōpatiēdo, Christo de sua tristitia propter nos assūpta, & si in aliqua turbatione vel adversitate sit, uniat *Contristemur cum Christo.*

tristitia & adverssitatibus Christi: ut ex unione ipsarum dulcescat, & Deo in
summa patientia redoleat. O Domine Iesu Christe qui tristari prome mise-
ro voluisti, da mihi omnes tristitias meas ad te iugiter sufferre: Tuq; eas in
unione tuæ tristitiæ, mecum dignare sufferre. Deinde Dominus Iesus volens
se etiam sequestrare à tribus Apostolis secum assumptis, dixit eis: *Sustinete hic,*
expectando: *& vigilate mecum,* non cum diabolo vel cum mundo, tanquam
amici speciales præ cæteris, qui debent in angustiis assistere amicis. Susti-
nete pondus tentationis, vigilantes à somno infidelitatis, & torpore mentis
ne ingravante diabolo obrepat vobis. Cæteros quidem jussisedere ibi, qua-
si inferiores ab agone isto servans eos securos, vos autem quasi firmiores us-
que huc adduxi, ut collaboretis mecum in vigilijs & orationibus: sed nolo
vos progredi vlteriùs, nondum enim potestis. Propter hoc manete hic vi-
gilantes, sicut & ego vigilo, ut unusquisque in gradu suæ vocationis consistat:
quia & omnis gratia, quamvis magna fuerit, superiorem habet. *Et progres-*
sus est ab eis pusillùm, scilicet quantum jactus est lapidis, *& positis genibûs pro-*
cidit in faciem suam, super terram ut humilitatem mentis ostenderet habitu
Oratio Christi. corporis, & orabat corde, *dicens* ore: *Abba Pater, si possibile est,* salvâ congru-
entiâ redemptionis humanæ, & si moritur mors me secundùm carnem non
moriente, *transfer calicem hunc,* id est, experimentum passionis, *à me.* Quasi
diceret: Si possibile est sine morte mea temporali salvari genus humanum,
transfer calicem amaræ passionis à me Per orationem offerebat spiritum
Perfectio orationis Christi. Deo Patri, quæ quidem oratio ex pluribus ostenditur perfecta Primò, quia
solitaria erat: est enim oratio, elevatio mentis in Deum: quod meliùs fit
quando homo est sequestratus ab aliis. Secundò, quia humilis, cùm in faci-
em suam procidit. Tertiò, quia devota, cùm ad Deum Patrem recurrit.
Quartò, quia recta: cùm voluntatem suam voluntati Divinæ submittit. Quin-
to, quia charitativa, cùm interim dulciter discipulos visitavit. Quia dicit
Abba Pater. *Abba Pater,* utriusque populi Patrem & Salvatorem Deum esse innuit & o-
stendit. Idem nempe significat Abba, quod Pater: sed Abba est Hebræ-
um, pater verò Græcum & Latinum. Ergo vtroq; primus Ipse invocat,
ut utrumque populum in Eum crediturum, & ab utroque Eum invocandum
Possibilia apud Deum. esse doceat: quia non est distinctio judæi & Græci. Quia autem dicit, *si*
possibile est, ad potentiam Dei pariter & justitiam refert. Quoniam quantum
ad justitiam Ejus qui non solùm potens est, sed etiam justus, nos sunt possi-
bilia, nisi ea quæ justa sunt. Vnde & verus homo horrebat mortem: &
voluntate sensualitatis vellet non mori si de justitia posset fieri. Habebat
autem justitia Patris ut Christus pateretur, & à constitutione mundi hoc
nostræ salutis Sacramentum erat ab eo præostensum. Angustia ergo mortis,
& tolerantia passionis non placebat Christo perse, & tanquam finis qui perse
appetitur: ideo simpliciter loquendo pati nolebat, sed propter obedientiam
Patris, & salutem humani generis, passionem & mortem voluntariè sustine-
bat: sicut infirmus voluntariè recipit potionem amaram, non propter poti-
onem, sed propter sanitatem consequendam. Hæc voluntas, non moriendi,
Martyrum gloria. gloriosos martyres facit. Non enim vult sensus carnis nisi quod delectat: si
autem delectaret eos mori, non inde viderentur mereri. Sed quia hanc
voluntatem non moriendi Deo subijciunt: & quod naturaliter fugiunt,
proprer Deum volunt: ideo merentur: vnde & Christus subdit dicens: *Ve-*
rumtamen non quod ego volo, humano affectu *sed quod Tu.* Quod nempe ex hu-
mana infirmitate trepidanter renuerat: revertens in seipsum, per obedienti-
am & fortitudinem mentis confirmat. Non, inquit, hoc fiat quod huma-
no affectu loquor, sed ad quod missus sum, & propter quod ad terras tua
Ioan. 5. voluntate descendi. Vnde alibi: *Non veni facere voluntatem meam,* scilicet
quam temporaliter sumpsi ex Virgine: *sed voluntatem Ejus qui me misit,* quam
videlicet communem habui æternus cum Patre, & quam semper approbo ani-
mæ ratione. Non meam, non propriam: non meam, non filij hominis: non
Voluntas Christi. meam, quæ resistat Deo. Et utique voluntas Christi, non erat contraria vo-
luntati Patris: sed qui venerat obedientiam docere, non inveniretur obe-
diens si propriam faceret voluntatem. Quantò ergo magis, si faciamus pro-
prias voluntates: Vnde August. Filius vnicus dicit, non quæro voluntatem
meam;

meam; & homines volunt facere voluntatem suam. Ille tantùm se humiliat, qui est æqualis Patri, & tantùm se extollit qui in imo jacet, & nisi manus ei porrigatur, non surgit. Et iterum. Transfiguratin se suos: & qui nihil aliud vult quàm Pater, docet eos privatam voluntatem corrigere, & dirigere juxta Divinam. Unde Hieronym. Usq; in finem non cessat docere nos Patribus obedire, & voluntatem eorum voluntati nostræ præponere. Ostendit itaq;, secundùm Bedam Dominus JESUS, ut cùm mors vel aliud quod fieri nolumus imminet, sic per infirmitatem peramus ut non fiat, quatenus per fortitudinem parati simus ut voluntas Conditoris nostri etiam contra nostram voluntatem fiat. Nam sicut multùm confidere non debemus, ne nostram virtutem videamur profiteri: sic multùm pusillanimiter agere & diffidere non debemus, ne DEI adjutoris nostri impotentiam videamur pronuntiare. Et iterum: Multi adhuc infirmi contristantur futura morte: sed si habeat rectum cor, vitent mortem quantùm possunt: sed si non possunt, dicant quod Dominus dixit, *Pater si fieri potest, transeat à me calix iste.* Ecce habes voluntatem humanam: vide jam rectum cor, *sed non quod ego volo, sed quod Tu.* Hæc Beda. *Et rediens*, de loco in quo oraverat, *ad tres discipulos suos*, scilicet Petrum, Jacobum & Joannem, *invenit eos dormientes* jam vicina tentatione incipiebant oculi eorum langvescere: quia dormitio erat quasi præfiguratio negationis & fugæ. Unde Beda. Somnus corporis præfiguratio erat quòd in proximo gravandi erant somno infidelitatis. Et Petro ironicè dicit sic: *Simon dormis?* quasi diceret, sic erat faciendum? vel sic imples quod promiseras? *Non potuisti unâ horâ vigilare mecum?* quasi diceret. Quia unâ horâ non potuisti vigilare mecum, quomodo mortem spernes tu, qui spondes mori mecum? Non ostendis tantùm fervorem factô, quantùm verbô. In hoc apparet tua infirmitas. Per hoc quòd dicit, una hora: ostendit quòd brevis est molestia tentationis, respectu remunerationis. Ut ergo dicit Tullius: Omnia quæ brevia sunt, tolerabilia debent etiamsi magna sint. Quamvis autem omnes dormirent, Petrum tamen potiùs increpabat: quia enim præ cæteris fuerat gloriatus, ideo præ cœteris fuerat increpandus. Item quia inter eos principalis erat, ideo in ipso alios reprehendebat. Item quia in eodem defectu Prælatus magis est increpandus, quàm alii: cæteris paribus. Quia etiam jam infirmitate depressus, non Petrus vel Cephas, sed antiquo nomine Simon à Domino hic vocatur. *Vigilate*, attentè, oculis mentis & corporis: *& orate* devotè, verbis, cordis, & oris, *ut non intretis in tentationem*, negandi me, & recedendi à me. Non dicit, ne tentemini, quia impossibile est hominem non tentari: sed *ne intretis in tentationem*, & incidatis in ejus profundum, id est; ne tentatio vos superet & includat, per consensum vel opus: tentationis enim initium, est suggestio mali: medium, consensus in delectationem, vel opus: consummatio, est opus ipsum. Ad evitandum autem tentationem, & ad resistendum eidem, recurrendum est ad orationem. Oratio enim est elevatio mentis in DEUM: quantò autem mens in DEUM elevatur, tantò faciliùs tentatio ab ea separatur. Et sicut fur, audito clamore, fugit, & vicini veniunt ad succursum: ita clamor orationis diabolum fugat, & Sanctos ad succurrendum excitat. Unde Isidorus: Hoc est remediũ ejus qui vitiorũ tentamentis æstuat, ut quoties quolibet vitio tangitur, toties orationes fundat: quia fre-

Augustinus Tract. 23. in Joann.

Hieronymus in cap. 14. Marci.

Beda in cap. 14. Marci.

Idem ibidem.

Orationis virtus.

quens oratio impugnationem vitiorum extingvit. Et sicut servus qui sentit furem in domo, & non clamat, favet furi, & proditor est Domini sui: sic qui scit tentationem esse in corde, videtur Christum prodere, & diabolo consentire, nisi statim per orationem exclamet. Et ideo quia diabolus semper tentat, semper debemus orare, & nunquam deficere. Sed oratio debet ordinari non ad hoc ut non tentemur, sed ad hoc quòd non intremus in tentationem. Multùm autem valet ad expulsionem tentationis cogitatio, & timor æternæ mortis. Unde Augustinus. Timor de futura morte mentem concutit, & quasi conclavatos omnes corporis motus superbiæ ligno crucis affigit. *Spiritus quidem* de se & naturalia sua, *promptus est*, in me & in vobis ad confitendum: *caro autem infirma*, in vobis non autem in me, ad tolerandum, quia caro corrupta semper deprimit, & aliquando vincit spiritum: & ideo est orandum. Nam quasi promptum habuisti spiritum, in promittendo mori etiam pro me: sed nunc patet carnis infirmitas, ad sustinendum imminentem tentationem: quia ipsa dormitio corporalis, indicium est, & quasi prænuntia vestræ infirmitatis: nondum enim virtute ex alto induti estis. Ubi Hieronymus. Hoc autem adversùs temerarios dictum est: qui quidquid crediderint, putant se consequi posse. Itaq; quantùm de ardore mentis confidimus, tantùm de fragilitate carnis timeamus. Hæc Hierony. Tu Domine qui mandasti quòd vigilemus & oremus, da nobis gratiam ad hoc faciendum: quia licet Spiritus promptissimus sit, caro tamen infirma est, & tota pigra & tota somnolenta: nec potest sustinere ut vix per unam horam perfectè Tecum vigilet, & Tecum oret, ne cadat in tentationem. Deinde *iterum secundò abiit & oravit dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas Tua.* Ostendit hìc, ut ait Chrysostomus, quoniam valde concordat voluntati DEI, & quoniam ubiq; hanc se qui oportet, & hanc inquirere. Vellet quidem transire calicem, quia homo est: sed perficit dispensationem, quia Patri obediens est. Unde & Leo Papa. Hæc vox capitis, salus est totius corporis: hæc vox omnes fideles instruit, omnes Confessores accendit, omnes Martyres coronavit. Nam quis mundi odia? quis tentationum turbines? quis posset persecutorum superare terrores? nisi Christus in omnibus, & pro omnibus Patri diceret, fiat voluntas tua? Discant igitur hanc vocem omnes Ecclesiæ Filii, ut cùm adversitas violentiæ alicujus tentationis incumbit: superato tremore formidinis, accipiant tolerantiam Passionis. *Et reversus denuò, invenit eos dormientes præ tristitia, erant enim oculi eorum gravati:* & depressi: interiores quidem, langvore terroris & tristitiæ: exteriores verò, vigiliarum longitudine: nam tristitiæ magnitudine somnum non poterant vincere, timentes tum pro capite, tum pro se: sed sicut dormiebant mente, ita & corpore, quia ex torpore animæ, quandoq; provenit somnus naturæ, *& ait illis.* Quid dormitis? scilicet in tantis constituti periculis, cum sit tempus vigilandi, propter instantiam gravissimæ tentationis vobis imminentis. *Surgite,* à torpore mentis: *vigilate,* animi vigilantia: *& orate, ne intretis in tentationem,* scilicet per consensum, id est; ne tentatio vos superet, & intra suos casses teneat. *Et abiit iterum, & oravit tertiò, dicens eundem sermonem* orationis, scilicet *Pater mi, &c.* Tertiò Christus idem oravit, ut orationis frequentiā ostenderet, & nobis spei longanimitatem exhiberet. Iterat orationem, ostendens quòd oratio debet esse continua. Similiter iterat visitationem discipulorum suorum:

Augustinus in Ps. 118.

Promptitudo Spiritus Petri.

Hieronymus in cap. 26. Matth.

Chrysostomus hom. 84. in Matth.

Leo serm. 7 de Passione.

Orationes iterandæ.

rum: quia opera charitatis debent orationi esse conjuncta. Et sic Prælatum instruit & sibi & gregi intendere, & nunc contemplativam, nunc activam vitam exercere. Huic non obstat, quòd dicitur in Ecclesiastico: *Non iteres verbum in oratione tua*, quia illa authoritas sic intelligenda est, non iteres: id est; ita sis diligens in proferendo integrè & devotè verba orationis tuæ, ut postea propter omissionem vel negligentiam non oporteat iterare: sed tamen iterare propter devotionem vel instantiam, bonum est. Sic & eundem sermonem, in prædicando diversis, bonum est quandoq; iterare. Cùm autem oraret & anxiaretur Dominus JESUS, *ecce Angelus* Princeps Michäel astitit confortans in eo motum sensualitatis, secundùm quam minoratus est paulominùs ab Angelis illum scilicet motum qui exhorrebat mortem. Statim postquàm Christus se voluntati Patris submisit, Angelus eum confortavit. In quo innuitur quòd licèt quandoq; non fiat quòd petitur: quia fortè non expedit: semper tamen oranti mentalis consolatio confertur. Et secundùm Theophilum, ut nobis innotesceret orationis virtus, quatenus eam in adversis præponamus, orans Dominus ab Angelo confortatur. Et humilis Dominus reverenter & humiliter suscipit hanc confortationem, etiam à sua Creatura, considerans se esse minoratum paulominùs ab Angelis, dum est in hac lacrymarum valle: & sicut contristabatur ut homo, sic ex verbis Angeli sui fuit confortatus ut homo. Nec putandum quòd hic Angelus, vel alius, fuerit in ejus custodiam deputatus: quia hoc non decuit, & Christus non indiguit. Secundùm Bedam: Alibi quòd Angeli Ei ministraverint, Hic quòd Angelus Eum confortaverit dicitur: ut utraq; natura designetur. Nam Divinæ naturæ Angeli ministrant, humanam verò, confortant. *Apparuit autem Ei Angelus*, visione corporali in assumpto corpore humano, consolans Eum per modum servientis: non propter se & sui indigentiam, sed magis propter Discipulorum assistentium consolationem, & ad confirmandum fidem in eis: quòd Christus sit major Angelis ratione Deitatis: ac propter nostram instructionem, ad ostendendum scilicet quòd Angeli assistunt nobis orantibus, confortantes nos in oratione: & ut ex sua post tristitiam consolatione sciremus quòd tribulatis pro Christo non deest Divina consolatio: juxa illud Psalmistæ, *Secundùm multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificaverunt animam meam.* Nam secundùm Bedam, Creator non indigebat creaturæ subsidio: sed Homo factus sicut nobis & propter nos est contristatus, sic nobis & propter nos est confortatus. Sed & Ipse Dominus ratione se confortabat, dicens ad Patrem: Non sicut Ego volo, sed sicut Tu. Ajunt autem quidam Michäel astitisse oranti & dixisse se Patri orationis tenorem retulisse, omnesq; procidentes Angelos pro hoc ipso orasse: & respondisse Patrem, novit dilectus Filius meus quòd humani generis redemptio, quam sic optamus, sine sui sanguinis effusione decenter fieri non potest. Angelus autem post hæc confortavit eum: vel de sui præsentia, sicut amicus de sua præsentia confortat amicum. Unde confortavit: id est; admodùm confortantis se habuit: scilicet ei assistendo: vel fortè aliqua verba consolatoria dicendo: quia scilicet hic vincetur. Lucifer sicut victus est in Cœlo: vel quia magnanimum magna sustinere deceret: vel quia Passio citò transiret, & ejus fructus esset perpetuus: scilicet Redemptio humani generis, & restauratio Angelicæ ruinæ, vel aliquod si-

Eccles. 5.

Christus ab Angelo confortatus.

Psalm. 8.

Beda in cap. 22. Luca.

Matth. 4.

Angelus in forma humana.

Psalm. 93.

Beda ibidem.

Michäëlis sermo.

Conforta[ti]o Angeli qua[lis.]

mile, vel secundùm quosdam, ut dicit Theophilus, ista Angelica confortatio, fuit Christi glorificatio: dicebat nempe Angelus glorificans Eum, Domine Tua est virtus, Tu potes contra mortem & infernum genus liberare humanum & similia. JESU Qui in oratione positus ab Angelo confortari voluisti, da mihi per virtutem orationis tuæ, ut oranti mihi semper assistat Angelus tuus me confortans. Hic animadverte contra impatientiam nostram, quia Dominus JESUS pluribus vicibus oravit, antequàm à Patre acciperet responsionem, & confortationem. Sicut autem ter fuerat tentatus in tribus locis, sic ter oravit, non in eodem loco, sed in tribus diversis locis, distantibus abinvicem per jactum lapidis. Et (ut dicitur) adhuc ipsis locis vestigia Ecclesiarum sunt, quæ ibi facta fuerunt. *Et factus in agonia prolixius orabat:* ostendens & docens quòd nos in agonia, vel quacunq; necessitate constituti, debemus ad orationem confugere, & in magnis periculis ac majori necessitate, magis & instantiùs orationi insistere. Agonia ista potest dici certamen contra mortem, vel mortis anxietas, quam quasi præsentem prævidebat: & ideo dicitur tunc fuisse in agonia, sicut infirmi in extremis laborantes dicuntur esse in agone. Vel potest dici certamen & reluctatio sensualitatis ac rationis, quia agonizabat & certabat in Eo mirabili pugnâ sensualitas, naturaliter mortem horrens & recusans: ac ratio volũtati Divinæ obtẽperãs, & ipsã mortẽ pro salute humana zelans: quia virtute Divina quælibet pars permittebatur agere vel pati quod propriũ erat sibi. Jam tamẽ vincebat mortẽ animò, dum etiam mori volebat, quã post vicit actu ipso, scilicet resurgendo. Sed heu colluctatio carnis ad spiritũ, sive sensualitates ad rationem, quosdã hominũ facit retro ire vel exorbitare: ut illos qui peccant mortaliter: & quosdam lentè incedere, sive in via morari, ut illos qui peccant venialiter. Unde in hujusmodi pugna prolixiùs est orandum, ut oratio sit recta, & voluntas constans, ac sensualitas rectæ orationi & ratio Divinæ voluntati non obsistat, sed obediat: & dicamus, non mea, sed tua voluntas fiat. In statu mortis, districtum judicium, & ea quæ homo nunquàm antea recoluit, ei veniunt in animum. In cujus figura Christus appropinquãte morte, factus est in agonia. Unde Gregor. Appropinquante etiam morte, nostræ mentis in se certamen expressit, qui vim quandam terroris & formidinis patimur, cum per solutionem carnis æterno judicio appropinquamus. Nec immeritò tum anima terretur: quoniam post pusillum hoc invenit, quod in æternum mutare non possit. Si enim consideremus quòd viam vitæ præsentis nequaquàm sine culpa transire potuimus: & quòd nec hoc ipsum sine reatu nostro est quòd laudabiliter gessimus si remota pietate judicemur: meritò in agonia constituimur. Et cum Dominus prolixiùs oraret, interim sudor ferventissimus, in modum sangvinis erumpens in hac agonia, sive certamine usq; in terram abundanter currebat. Ex fervore enim orandi, & ex apprehensione imminentis periculi, ac vehementi anxietate sensualitatis, quæ permittebatur agere & pati quòd erat proprium sibi, inflammabatur cor & corpus, ut apertis poris afflueret sudor rubicundus & sangvineus. Iste sangvis fuit verus & naturalis quantùm ad veritatem suæ existentiæ, & de purissima Christi carne: sed miraculosus & non naturalis, quantùm ad modùm profluentiæ, quia secundùm Bedam, contra naturam est sangvinem sudare. Sic etiam oportet dicere de sangvine & aqua late

Orandum prolixius.

Gregorius libro 24. moral.

Sudor sangvinis Xsti

Beda in cap. 22. Lucæ.

lateris Christi, jam mortui, quod fuit verus sangvis & vera aqua: sed miraculosè effluxerunt de mortuo corpore. Ad hunc svavissimi sudoris balsamum, ægrotis proficuum, festina ne tardaveris, ut inde sanari merearis. Unde Anselmus: Quid stas? accurre, & svavissimas illas guttas lambe, & pulvere pedum illius linge: noli dormire cum Petro, ne merearis audire, sic non potuisti unâ horâ vigilare mecum? Hæc Anselmus. Surgit igitur tertiò ab oratione in qua stabat, flexis in terram genibus, totus sangvine madefactus: Quem conspice tergentem sibi vultum, vel fortè etiam in torrente lavantem, totumq; afflictum reverenter cerne, & considera quanta tunc fuerit animæ suæ angustia: Cujus testes sunt guttæ sangvineæ decurrentes in terram, & Ei intimè compatere: quia non sine ingenti acerbitate doloris hoc sibi potuit contingere. Nunquàm nempe aliquis mortalium, ob mortis horrorem auditur sudorem fudisse sangvineum. Unde patet Ejus nunquàm similem fuisse dolorem. In hoc quidem apparet quanta fuerit amaritudo Passionis Christi, cujus sola cogitatio tantùm naturam immutavit quòd præ angustia sangvinem sudare coegit. Hæc pugna ejus & anxietas, Martyrum certamina, & agones significans, plurimùm consolatur & confortat pusillanimes & infirmos, & ad amorem incitat tepidos & ingratos. Unde Anselmus: Positis quoq; genibus in terra, procidisti in faciem Tuam adorans in agonia, & dicens: Abba Pater mi, si possibile est transeat à me calix iste. Et angustias quidem Cordis Tui dulcissimi certissimè indicabat sudor ille sangvineus, qui orationis tempore de Sanctissima carne Tua guttatim decurrebat in terram. Dominator Domine JESU unde Animæ Tuæ tam vehemens tristitia: unde tanta sudoris anxietas, & tam anxia supplicatio? Nonne voluntarium omnino sacrificium DEO Patri obtulisti, & nihil invitus pertulisti? utiq; Domine. Arbitramur autem quòd & hoc quoq; ad consolationem infirmorum membrorum Tuorum assumpsisti, ne fortè desperet quis, si caro infirma remurmuret, ubi ad Passionem promptus est spiritus. Nimirum & ut majores erga Te amoris & gratitudinis stimulos haberemus, naturalem carnis infirmitatem hujuscemodi indiciis in Te expressisti: quibus docemur, quia verè langvores nostros portasti, & non absq; verè langvores nostros portasti, & non absq; sensu doloris Passionum sentes percurristi. Vox nempe illa vox carnis fuisse videtur, non spiritus eò quòd subjunxisti: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.* Hæc Anselmus. Voluit autem Dominus sangvinem sudare pluribus rationibus. Prima est, secundùm Augustinum, ad figurandum quòd de corpore suo toto, quod est Ecclesia, sangvis effundendus, & emanatura erant Sanctorum Martyria. Secunda est, secundum Bedam, ut per terram sangvine irrigatam, declararet terrenos homines sangvine suo redimendos & mundandos. Tertia est, secundùm Glossam, ut totum mundum peccatis mortuum ad vitam resuscitaret: ideò sudorem suum sangvineum ad terram decurrere volebat. Item secundum Bernardum, non solùm oculis, sed quasi membris omnibus flevisse videtur: ut totum corpus Ejus, quod est Ecclesia, totius corporis lachrymis purgaretur. Insuper etiam sangvis decurrebat in terram: ad ostendendum quod pro terra, id est, Ecclesia adhuc militante in terra orabat: & sangvinem suum fundebat; & ipsam suo irrigatam sangvine fæcundabat. In sudore autem notatur fervor: in sangvine, pretium, in

Anselmus in speculo Evangelici sermonis.

Dolor Passionis Dominicæ.

Idem ibid.

Beda in cap. 22. Lucæ.

Bernardus sermone de Passione.

decursu, abundantia, in guttis particularis efficatia, quamvis esset universalis sufficientia. Ex isto articulo, qui est sudoris sangvinei defluxio, habetur documentum salutiferum, quòd & nos in oratione debemus ita esse intenti & fervidi, ut ex vehementia intentionis, & fervore devotionis sudemus quasi sangvinem: per configurationem Passionis Christi, & ardorem dilectionis ad DEUM. Quod fit, dū quis orans in tanto ardore devotionis accēditur, quòd pro amore DEI si oportet sangvinem suum fundere non veretur: & talis sic in calescit spiritu, ut totus sangvis in corpore, quasi spiritui alludens, pronum & promptum se exhibeat ad exsudandum: quia verò caro ex infirmitate sua tam vehementem ardorem devotionis sufferre non prævalet: ideò sudorem quasi sangvinem evaporat, vel saltem pro sangvine ardentes lachrymas per oculos effundat. Et quoniam nos tam vigorosam orationem effundere non valemus, adjungamus orationem nostram orationi Christi, qui est advocatus noster apud Patrem & ipse interpellat pro nobis, imò orat nobiscum. Et illa oratio est efficacissima, & DEO Patri accepta, quæ scilicet in unione orationis Christi offertur. Quàm efficaces etiam sint lachrymæ orationis, & maximè illæ quæ in recordatione Passionis Christi funduntur, patet ex quadam revelatione facta cuidam personæ, de qua legitur quòd apparens ei Dominus in spiritu ait: Si quis in recordatione meæ Passionis lachrymas cum devotione fuderit, suscipere volo ac si ipse pro me passus sit. In recolendo istum articulum procidat homo in faciem super terram, orando intentè, & cogitet Angelicam præsentiam sibi tunc adesse: recogitet etiam agonem suum, & conetur quantùm potest habere lachrymas ex compassione & amore Christi: quas si habere non potest per oculos, fundat saltem lachrymas cordis. Et sicut Christus DEI Filius imminente sibi passione horrendâ, cùm præ angustiis superventuræ mortis guttas sangvineas in terram funderet: nihilominùs tamen liberè voluntatem suam voluntati Patris commisit, & quod cæperat devotè perfecit: sic quilibet devotus in omni adversitatis pressura, & tribulationis angustia (licèt fortè naturam reluctantem habeat) se Paternæ voluntati committat: & hoc quod occurrit, devotè suscipiat. O pie JESU! qui factus in agonia guttas sangvinis mirabiliter desudasti: da mihi ut recordatione Tuæ Passionis accensus, lachrymarum guttas pro sangvine, in conspectu Tuo merear dulciter desudare. Respice tunc qualiter jacebant discipuli dormientes: & qualiter Dominus ostendit eis modum orandi in gestu corporis, & in verbo pio, & per Angelum ibi apparentem: quem modum & tu tenere debes scilicèt Te prosternendo, ac proprium defectum & fragilitatem recognoscendo, & cadendo in faciem tuam, non post faciem: ut ea quæ rogas coram te habeas, & in mente teneas, non retrò: ut unum ore dicendo, & aliud corde cogitando: & ut humilitatem mentis ostendas habitu corporis (casus enim in terram, docet nos magis humiliari, si posset fieri) & quòd voluntas Patris semper præcedat, & quòd non tepidè, sed cum magno fervore ores, sicut Dominus fecit: & quòd non parum, sed prolixè & distinctè, non sicut illi qui festinanter horas solvendo: & si non verbô, factô tamen dicunt expediamus nos de istis: quia habemus facere alia magis necessaria, quasi festinantes ad utiliora & majora. Et vide quomodo statim aderit tibi Angelus qui te adjuvet & confortet, & orationem tuam DEO præsentet

Documētū.

Oratio cum lachrymis compassionis.

ſentet propter exemplum nempe noſtrum ille Angelus apparuit confortans Dominum. Et ſemel, ſed frequenter eſt orandum, ſicut Ipſe oſtendit nobis per trinam orationem ſuam: docens ut non deficiamus, ſed in oratione permaneamus, donec impetremus ea quæ poſtulare jam cæpimus. Et tu ora pro mortuis, pro vivis, tam peccatoribus, quàm juſtis. Vel oravit ter, ut & nos de peccatis præteritis veniam, de præſentibus emendationem, & de futuris cautelam à DEO poſtulemus. Vel ut hæc tria, ſcilicèt veniam, gratiam & gloriam, in oratione petamus: vel ut contra trinam concupiſcentiæ, ſeu cupiditatis tentationem orationis clipeo tueamur. Vel ut ad Trinitatem, ſcilicet Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum orationem dirigamus. Per hoc etiam docuit nos orare perfectè: quia perfectio conſiſtit in tribus, ſcilicet in principio, medio & fine. Compatere nunc Domino, & admirare profundiſſimam humilitatem ſuam: quia cùm ſit DEO Patri ſuo coæqualis & coæternus, proſtratus tamen DEUM orat, & tanquàm quilibet de populo homunculus.

Orandum frequenter.

Domino cur ter oravit.

Orare quidem Patrem convenit Christo ratio humanitatis, in qua eſt minor Patre: non autem ratione Deitatis, in qua eſt æqualis Patri: ut homo rogat Patrem, qui ut DEUS eſt unus cum Patre. Conſidera etiam perfectiſſimam Ejus obedientiã. Quia enim Pater vult quòd moriatur, ipſe hanc obedientiam reverenter ſuſcipit & exequitur. Vide tertiò indicibilem ad nos charitatẽ, tam Patris, quàm Filii: pro nobis nempe hæc mors indicitur & ſuſtinetur propter nimiam ipſorum charitatem quam ad nos habent. *Venit autem*, poſt hæc Dominus JESUS *ad Diſcipulos ſuos*, & quaſi compatiens eis, propter tentationem de proximo eis imminentem, *dixit eis: Dormite jam & requieſcite*, quaſi diceret, parùm poteſtis hoc facere. Qui ibidem aliquantulùm dormierunt. Jubet eos dormire ut oſtendat ſuam ad eos compaſſionem, quia gravati erant: & ut cognoſcant ſuam infirmitatem, quia cum Ipſo vigilare non poterant: & ut ſomno recreati fugere poſſent de manibus eorum qui ſtatim Chriſtum erant capturi: & in figura, quòd in proximo infidelitatis ſomno erant gravandi. Conſidera in Chriſto manſvetudinem piam: quantò enim magis appropinquat ad mortem, tantò magis oſtendit cordis ſui dulcedinem. Bonus Paſtor vigilabat ſuper cuſtodia puſilli gregis ſui. O grandis amor! Verè bonus & pius eſt Hic Paſtor. Verè in finem dilexit eos, cùm in tanta agonia poſitus illo modico tempore quietem eorum procurat: non ſic hodie multi Paſtores faciunt qui ſubditis vigilantibus & in agonia poſitis, dormiunt ſvaviter & quieſcunt. Dum ergo videbis Diſcipulos dormientes in tanto periculo, & Dominum vigilantem, ſi devotus es, multa invenire poteris quæ dicas tam Domino tuo, quàm Diſcipulis ſuis. Videbat tandem à longè adverſarios ſuos venientes cum facibus & armis, nec tamen Diſcipulos excitavit, niſi cum propè & quaſi juxta eos fuerunt. Tunc autem evigilans Diſcipulos, dixit eis; *ſufficit*: ſcilicèt quia jam quieviſtis, & ſatis dormiſtîs: ergo parùm eſt dormiendum. Unde quidam Patres, non niſi ſtando vel ſedendo ſomnum capere conſveverunt permodicùm. Ter Diſcipuli dormiunt: ter Dominus orans ſuſcitat: quæ trina dormitio & ſuſcitatio, tres mortuos quos Dominus ſuſcitavit, ſignificat. Et ſubjunxit: *Venit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum*, Ubi Origenes: Sed & nunc JESUS in manus peccatorum traditur, quando hi qui videntur in JESUM credere: habent

Orare quomodo Christo conveniat

Dormire cur permiſit Apoſtolos.

Vigilia Chriſti.

Origenes Tract. 35. in Matth.

bét Eũ in manibus suis, cùm sint peccatores: sed & quotiescũq; justus, habẽs in se Jesũ, in potestate factus fuerit peccatorũ: Jesus est traditus in manus peccatorũ. Hæc Origenes. *Surgite eamus:* scil. obviã Judæ proditori, & suis complicibus: *ecce qui me tradet, propè est*, quem nolo declinare, quamvìs possem hoc facere: ac si diceret, non nos inveniat latentes, ac quasi timentes & retrahentes: ultrò eamus eis obviam, & pergamus ad mortem: ut passuri confidentiam & gaudium videant, & Passionem omninò voluntariam sciant. Ultrò nos debemus offerre, quando non expedit mortem effugere: ubi ostenditur Christi desiderium ad nostram Redemptionem: quia non solùm proditorem cum turba venientem expectavit, sed etiam eis occurrit: ubi etiam docet, ut si tribulari nos oportet, cum gaudio & confidentia sustineamus. *Moraliter.* Moraliter quoq; monet nos ad tria. Primò, ad tentationes nos præparare: cùm dicitur, *surgite*. Secundò, in bonis operibus proficere: cùm subditur, *eamus*. Tertiò, omni hora quasi tentationem proximam *Judæ adventus.* expectare: cùm additur: *ecce propè est. Et adhuc eo loquente cum discipulis suis, ecce Judas*, mercator pessimus: *unus de duodecim*, scilicet numero, non meritò, quod dixit ad ostendendum immane facinus illius, qui de Apostolica dignitate proditor fuerat factus: *accepta à præside cohorte*, militum gentilium, quorum intererat capere malefactores, cum tribuno qui præerat eis: ac turba plurima judæorum ministrorum, accepta à Pontificibus & Principibus Sacerdotum, crudeli utiq; & pessima societate impiorum, tanquàm ad tenendum reum, antecedebat eos tanquàm ductor eorum, qui volebant comprehendere Iesum: & venerut illuc *cum laternis & facibus*, ut si in tenebris latere vellet: his quæreretur: nec non *cum gladiis fustibus, & armis*, ut captionem ejus impedire volentibus his resisteretur. *Hieronym. in cap. 14. Marci.* Secundùm Hierony. Incumbit virtuti sæculi, qui desperat de adjutorio DEI: habebat itaq; fulcimentum ab utraq; curia, scilicet Imperatoris & Pontificis, quasi servato ordine legitimæ potestatis, ut nemo tenentibus auderet obsistere: cùm hinc milites præsidiis, inde ministri Pharisæorum, qui in lege summi & judices videbantur, illum tenerent, vel etiam si quis auderet, contra tot non posset: timebant enim plebem, ne per hanc defenderetur contra eos: & ideò etiam nocte traditur, ut sine turbis quæ in die frequenter propter instructionem aderant, inveniretur. Antequàm autem judas cum turba veniret ad hortum, ubi JESUS cum Discipulis erat, dedit eis signum dicens: *Quem unq; osculatus fuero, Ipse est*, scilicet Christus *tenete Eum. & ducite cautè*, scilicet cavendo à populo, ne Eum de vestris manibus eripiat: populus enim communis devotionem ad Eum habebat: hoc autem fecit Judas, & propter Romanorum milites, qui Christum non cognoscebant: & propter alios, ne *Jacobi minoris similitudo ad Christum.* locô Christi caperent Jacobum minorem, qui in facie Christo similimus erat: propter quod specialiter frater Domini dicebatur: & quia timebat ne se transformaret, & de manibus eorum elaberetur: quia pluriès detentus ab ipsis pertransiit, nescientibus eis: & ideò osculari Eum voluit, ut in osculando teneretur ne evaderet. Et cùm venissent ad hortum *tunc Jesus sciens omnia quæ* ex dispositione Divina *ventura erant super Eum, processit* ultrò *in occursum illorum*, sicut paratus ad Passionem. Ex quo patet, voluntariè Eum captum fuisse & passum: Discipuli quoq; sequebantur Eum timentes: sed Ipse confortabat eos ne *Anselmus in speculo Evangelici sermonis.* timerent. Unde Anselmus: Quàm promptus, bone JESU, Spiritus Tuus ad Passionem fuerit, evidenter ostendisti, quando venientibus unà cum proditore Tuo viris sangvinum, & quærentibus animam Tuam cum laternis, & facibus, & armis: per noctem ultrò occurristi. *Et dixit:* JESUS occurrentibus, offerens se voluntariè eis: *Quem quæritis?* Non interrogat, quasi ignarus voluntatis Eorum: sed mori paratus interrogat, ut sciant esse Eum quem quærebãt,

Responderunt ei, JESUM Nazarenum. Non erat quærendus ad mortem, quem profitentur esse salutis Authorem nec erat persequendus, quem dicunt esse florem honoris & honestatis. *Dixit ei JESUS,* semetipsum manifestans & offerens: *Ego sum,* scilicèt quem quæritis, quasi diceret. Quid pro signo sumitis osculum proditoris? quid quasi latentem me quæritis cum facibus & laternis? *Ego sum.* Non se occultavit, nec se abscondit, sed magis quærentibus obviam ivit, & se ostendit. Ubi Chrysostomus: Fecit autem hoc JESUS, ostendens quoniam non solùm comprehendere Eum non possent: sed nec videre in medio existentem, nisi Ipse concederet. Hæc Chrysostomus. Virtute enim Divina factū est, ut venientes ad capiendum Eum, primò, non cognoscerent: etiam suus discipulus qui venerat ad tradendum: quod maximè est potentiæ Ejus ostensivum: ut per hoc secundò ostenderetur quòd de voluntate sua caperetur, quia incognitus ab eis recedere poterat, si voluisset. Sed & manifestius patet per hoc quod subditur quia auditô verbô virtutis & Divinitatis, quod est Ei cum Patre, & Spiritu Sanctô commune, à voce tonitrui hujus formidantes, *abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram,* resupini, tam Judas quàm alii, potentiâ Divinitatis Ipsius dejecti: ita erat eis importabile quod dicebatur. Item ideò, ut etiam quantùm in se est, daret Judæis materiam conversionis, visô potentiæ suæ miraculô: & ideò cùm statim ad ostensionem suæ potentiæ conversi non fuerunt, se eis capiendum sponte obtulit. *Ceciderunt retrorsum,* & resupini, sicut cadunt iniqui: non antè & in faciem, sicut cadunt justi, qui autem ante se cadit, videt quò cadat: qui autem retrò cadit, non videt sui casus periculum. Iniqui ergo retrò cadunt, quia non vident sui casus miseriam, & quò eos sequatur: justi verò qui in istis visibilibus semetipsos sponte dejiciūt, ut in invisibilibus erigantur, in faciem suam, & antè cadere dicuntur: quia casum vident, & timore compuncti humiliantur. Hinc ergo pensandum est, quàm aspera erit vox irati, cujus verba dulcia pati non potuerunt: hoc autem factum est ex Divina ordinatione, ut per hoc declararetur virtus suæ Divinitatis. Unde Augustinus, exclamans ait: Ubi nunc militum cohors, & Ministri Principum ac Pharisæorum, ubi terror, & munimen armorum? Nempe una vox dicentis, *Ego sum,* tantam turbam odiis ferocem, armisq; terribilem, sine telo ullo percussit, repulit, stravit virtute Divinitatis latētis. DEUS enim latebat in carne, quid judicaturus faciet? qui judicandus hoc fecit, quid regnaturus poterit? qui moriturus hoc potuit. Hæc August. Poterat Christus omnes hostes suos destruere, si vellet se defēdere: sed noluit nisi ad modicū eos prosternere, hoc ideò fecit, ut ostēderet se mortē voluntariè sustinere: & si vellet reniti, non possent Eum capere, vel tenere. Hæc hostium Christi victoria, fuit olim in Samsone & Sangar, & David præfigurata. Samson cum mandibula asini stravit mille viros: & Sangar cum vomere interfecit viros sexcentos: & David uno impetu, occidit viros octingentos. Sed si isti DEI adjutorio tot hostes prostraverunt, non est mirùm quòd coram Christo omnes hostes corruerunt. Et cùm tremuli surrexissent, *iterum eos interrogavit, quem quæritis?* quæstionem iterat, ut fideles sua Passione liberandos ostendat. *Illi autem* adhuc in malitia sua perseverantes, *dixerunt, JESUM Nazarenum,* non enim cognoscere, vel ca-

Chrysostom. hom. 82. in Joann.

Verb. Christi virtus.

Augustinus Tract. 112. in Joann.

Figura victoria Xsti. Judic. 15. Ibidem 3. 2. Reg. 23.

pere poterant Eum, donec Ipse vellet: propter hoc subditur, *Dicit eis JESUS,* dixi vobis, quia Ego sum: qui voluntariè me offerro: & tunc habuerunt Ipsius notitiam, & capiendi licentiam, propter quod sequitur: Si ergo me quæritis, scilicèt comprehendere, faciatis id quod intenditis: sed tamen *sinite hos,* scilicèt Discipulos meos, *abire,* quia non est tempus modò, quod tollantur de mundo. In quo patet quòd Ipse dedit eis potestatem capiendi Eum: nam sicut ex sua potentia Discipulos suos servavit, ita & multòmagis Seipsum servare potuisset, quasi diceret. Do vobis potestatem me capiendi, ut tamen meis Discipulis non faciatis aliquid mali. Hoc dixit, quia servandi erant Discipuli, ut Verbum salutis per eos divulgaretur. Usq; ad ultimam horam Ejus, quam ad eos habuit dilectionis conservantiam demonstravit, per hoc ostenditur quòd superiores debent suos subditos fideliter adjuvare: & pro eorum defensione se mortis periculo exponere (ut ait Augustin.) Faciunt quod jubet: sinunt *Augustinus Ibidem.* eos abire, quos non vult perire, & impletur quod dixerat, *quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquâm.* Tunc *accedens* ille nequam, & Dominum suum subdolè salutans *dixit, ave Rabbi: & osculatus est Eum.* Accessit tanquam domesticus, sed fur erat: salutavit tan- *Osculandi consvetudo.* quam Discipulus, sed insidiator erat: osculatus est tanquam amicus, & inimicus erat. Dicitur quòd erat consvetudo Judæorum: in adventu suo osculari, ad significandum quòd ingressus erat pacificus; & quòd moris erat, Domini JESU Discipulos quos emittebat, in osculo pacis recipere redeuntes: & propterea proditor illis osculum in signum dedit, & alios tanquam dux exercitus, & ductor ad malũ præcedens, cũ osculo ficto rediit, quãdo dixit non *Iuda similes* sum ego cum istis armatis: sed rediens more solito Te osculor, & dico: ave Rabbi. O! vere proditor. Huic similes sũnt multi Prælati, qui verbô vel factô alios scandalizando, & post se trahendo antecedunt ad malum: & ideo etiam antecedunt ad infernum. Judas beneficiis *Beda in cap. 14. Marci.* Christi abutens mala pro bonis reddebat: cui etiam similes sunt, qui similia facere non erubescunt. Secundùm Bedam: Suscepit osculum Dominus, non quòd simulationem nos doceat: sed ne Prodito- *Psalm. 119.* rem fugere videretur, & plus afficeret Proditorem, cùm amoris officium non negaret: Simul & illud Psalmistæ, complens· Cum his qui oderunt pacem eram pacificus. *Et* susceptô osculô *dixit illi JESUS: Amice ad quid venisti?* Vocat eum amicum, secundùm statum pristinum: amicabiliter enim fuit electus à Domino in Apostolum, acsi diceret: Ad quod scelus delapsus es, ut Discipulus traderes Magistrum, & dum esses Apostolus factus es traditor: vide quid feceris, & considera finem tuum malum. Vel amice, quia diligo te, *Augustinus sermone de Passione.* sed inimice, quia me tradis. Vel vocat eum amicum ironicè, improperans simulationes. Tanquàm secundùm Augustinum diceret: Oscularis, & insidiaris: novi quare veneris: amicum fingis, cùm proditor sis: ostendis amicitiam signô, & agis proditionem de factô. Amicitiæ signis Proditores utuntur, ut eorum dolus latentius peragatur. Unde apertius ei dixit: *Juda osculô Filium hominis tradis:* id est, in signo charitatis, proditionem homicidii facis. Infelix signum *Ambrosius in cap. 22. Luca.* ubi per pacem bellum, per osculum homicidium, per salutationem condemnatio procuratur. Ubi Ambrosius. Illud plus confutat ingratũ quòd Eũ tradiderit, Qui cũ esset DEI Filius propter nos Filius hominis esse voluisset, quãdo dixit propter Te suscepi ingratè, quod

tradis

tradis hypòcrita. Et secundùm eundem, quasi amantis affectu corripuit Proditorem: & ideo etiam secundùm Chrysostom: proprium nomen posuit, quod magis dolentis erat & revocantis, quàm provocati ad iram. Unde Anselmus. Signô quod acceperant à duce

Anselmus in speculo Evangel. sermon.

flagitii, teipsum manifestasti. Nam accedentem ad osculum Sanctissimi oris Tui cruentam bestiam aversatus non es: sed os in quo dolus inventum non est, ori quod abundavit malitiâ dulciter applicuisti: o! Innocens Agne DEI quid Tibi & lupo illi? *Quæ conventio Christi ad Belial?*

2. Cor. 6.

sed & hoc benignitatis Tuæ erat Domine, ut omnia illi exhiberes, quæ pravi cordis sui pertinaciam emollire potuissent. Nam & veteris amicitiæ illum commonuisti, dicens: Amice, ad quid venisti? & horrore sceleris sui cor impium ferire voluisti, cùm dicebas: Juda osculô Filium hominis tradis. Hæc Anselmus. Hoc idem potest dici indignè sumentibus Corpus Christi, scilicet *Juda osculô Filium hominis tradis.* Moraliter Judas est mundus: qui quando ad libitum dat divitias, tunc osculatur: quando dat honores, tunc amplexatur, sed omnibûs istîs modîs nos decipit, & morti æternæ nos tradit. Teste Beato Job, qui dicit: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad infernum descendunt.*

Moraliter.

Job 21.

Vide hìc maximam mansvetudinem Domini, quia osculum proditori suo dedit, & verbis blandissimis alloquens amicum ipsum vocavit. O! quot sunt hodie tales, qui videntur amici esse Domini, & non sunt Ejus amici. Amicis enim suis omnia nota facit, scilicet mundum contemnere, carnem domare, & diabolum cum suis tentationibus vincere. Sed multi abeuntes retrò post concupiscentias suas cum Juda Proditore abierunt ad pœnas. Quot sunt etiam hodie, qui inter se videntur amici, sed sunt ficti, & pejores quàm inimici aperti. Inimicus enim manifestus melior est quàm amicus fictus. Ille dum timetur, facilè vitatur: iste prævalet dum non cognoscitur.

Amici fraudulenti.

In isto articulo traditionis exprimuntur tria, quæ specialiter traditionem istam reddebant Christo multùm dolorosam, & factum Judæ aggravabant valde. Unum est, quod fiebat à suo servo, à suo discipulo, & uno ex duodecim, de toto mundo ad tantam dignitatem Apostolatùs specialiter electus ab Eo. Ubi secundùm Ambrosium: servus Dominum, discipulus Magistrum, electus Authorem prodit. Secundum est, quod signô pacis & amicitiæ, scilicet osculô, tam fraudulenter & dolosè tradebatur. Unde Ambrosius. Amoris pignore vulnus infligis, & charitatis officiô sangvinem fundis, & pacis instrumentô mortem irrogas. Tertium est, quòd illud fedum os proditoris, utpote cujus cor sathanas, & omni spurcitia eum repleverat: tam amorosum & mellifluum os Verbi Æterni contingere audebat. Et tunc, secundùm Chrisostom: Agno miti basia lupus dedit venenosa.

Traditionis tria amara.

Ambros. in c. 22. Lucæ.

Idem ibidem.

Chrysostomus hom. 74. in Math.

Ex hoc articulo tria habemus documenta. Primum est, ut caveamus ne nos Chrysti proditores efficiamur, quia ut dicit Origenes. Omnes proditores veritatis, amare veriatem fingentes, osculi signo utuntur: omnes etiam hæretici, sicut Judas, JESU dicunt, ave Rabbi. Item Christum quis dolosè salutat, & tradit osculô, in proximo vel etiam in seipso. In proximo quidem, dum quis proximum diligere se simulat, & malum contra eum machinatur: quam traditionem sibi Christus assumit. Juxta illud: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Item Christum dolosè cum Juda salu-

Origenes Tract. 35. in Matth.

Matth. 25.

salutat, & osculatur, qui proximo suo promittit & non servat, vel fraudulenter adulatur. In seipso etiam DEUM salutat, & osculo tradit: qui ore dicit se nosse DEUM, & credere in Eum, factis autem negat. Item cùm Juda Dominum salutat, & osculo tradit, qui cum mortali peccato ad Corpus Domini accedit. Secundum est, ut discamus patienter ferre malorum hominum fraudulentias: sicut Christus patienter sustinuit proditoris sui fallacias. Tertium est, ut calumniatores nobis malum imprecantes non odiamus, sed amantis affectu, exemplô Christi, eos corripiamus. In recolendo hunc articulũ de falso osculô Judæ, poterit homo per contrariũ cum sincera fide & devotione osculari pedes Crucifixi, indignum se reputans osculo oris, ad quod ille infelix Judas accedere præsumpsit: quòd si imaginem Crucifixi ante se non habeat, osculetur terram, repræsentando hoc idem, & aliter prout DEUS inspirabit. *O! Domine JESU, quia à Judæ osculo* tradi pertulisti: da mihi nunquam in proximo, vel in me metipso te tradere, & calumniatoribus meis, & insidiatoribus fraterni amoris officium non negare. Ista iniqua salutatio Christo facta, olim fuit in Joab & Amasa præfigurata Joab Amasam salutans, dolosa mente fratrem vocabat, & Judas Christum salutans, iniqua intentione Magistrum appellabat. Joab dextera mentum Amasi quasi deosculans tenebat, & in sinistra gladium educens ipsum perimebat, sic Judas, quasi dexteramẽtũ Christi tenuit, Ave Rabbi, blandè sibi dicẽs, & qvasi sinistrâ gladiũ eduxit, & Ipsũ perfodit, insidias sub verbis blandis occultans. Judã & Judæos, malum pro bono reddentes, olim Saul præfiguravit, qui genero suo David malum pro bono reddidit. David hostem Saulis, scilicet Goliam superavit, & in multis ei utilis fuit, sed Saul sibi tanqvam hosti insidias paravit & ei mortem inferre affectavit. Sic DEUS Pharaonem, & inimicos Judæorum sæpe devicit, & semper eis profuit: nunc autem in mortem Ejus arma parant, & ad occidendnm Eum se armant. Smiles etiam sunt Cain, qvi fratri suo sine causa invidit, & ipsum qvòd nihil mali fecerat, occidit. Cain eduxit fratrem suum verbîs blandîs, & eductum crudeliter interfecit, sic & Judas verbîs blandîs Christum, fratrem nostrum, & Patrem salutavit, & hostibus ad interficiendum neqviter præsentavit. Et cùm Petrus cæterîs ardentior, servo Pontificis, cui nomen erat Malchus, qvi ad Christum capiendum magis de prope se ingerebat, & ferocius instabat: auriculam dextram ob zelum amputasset: putans eum magis lædere & graviter vulnerare, vel ei caput amputare & interficere, sed Divina dispositione ictus declinavit, & relapsus est ad aurem: Dominus eum à læsione adversariorum compescuit dicens: *converte gladium tuum in locum suum*, seu *vaginam*, quasi non esset locus defensionis, sed patientiæ, nec ei licitus usus gladii materialis, quòd noli eô uti ad defensionem meam: quia non licèt viris Apostolicis uti gladio materiali. Ubi considerandum secundùm Chrysostom: quòd licèt Christus Petro, & aliis discipulis prius præcepit dicens: *Si quis Te percusserit in una maxilla, præbe ei & aliam.* Ex sermone tamen Christi, quem fecit post Cœnam, Petrus in tantum amorem exarserat, quòd de illo præcepto non recolens, solùm agistri sui defensionem intendebat. Ex hoc autem quòd Christus defensionem prohibuit, ostenditur promptitudo Ejus, quam ad patiendum habuit:

Figura proditorii osculi.

2. Reg. 20.

1. Reg. 20. & alibi.

Genes. 4.

Petri fervor.

Chrysostom. hom. 85. in Matth.

habuit; recondi gladium præcipit, ut patientiam, non vindictam do- *Rabanus* ?.
ceat. Unde Rabanus: Oportuit: ut Author gratiæ fideles patienti- *c. 26. Math.*
am suo doceret exemplô, & potiùs ad sustinendum adversa fortiter
instrueret quàm ad vindicandum provocaret. Prohibet ergo Do-
minus defensionem armorum, ne Clericus armis pugnare præsumat.
Unde Ambro: Arma mea sunt lachrymæ & orationes: aliter nõ possũ, *Ambrosius*
nec debeo resistere. Sed hoc hodie Prælati parũ attendunt, qui re- *serm. 86.*
galia à regibus ad pugnandum accipiunt: cum potiùs reges ab eis
cilicia ad pœnitendum accipere deberent. Et adjecit Dominus,
Omnis enim qui acceperit gladium: id est; usus fuerit gladio: scilicèt
propria authoritate, & nulla superiori aut legitima potestate vel ju-
bente, vel concedente, seu injustè, & pro crudelitate vindictæ, non
justè & amore justitiæ: *gladio peribit:* id est; ipsa vindicta erit ei cau-
sa perditionis, quia dignus est gladiari. Quincunq; molitur læde-
re alium, seipsum proprio jaculo percutit: & incidit in foveã quam
fodit. Et subdit Dominus, *An putas quia non possum rogare Patrem*
meum, & exhibebit mihi plusquam duodecim legiones Angelorum: tanquam
sibi dicat, per aliam viam possem evadere, si vellem: non indigeo
auxilio duodecim Apostolorum, qui possem si vellem habere duo-
decim legiones Angelorum. Cum ergo posset accipere legiones,
nolebat accipere: ut per patientiam Ejus implerentur scripturæ, pro-
phetantes de ipso, quoniam ita eum pati conveniebat ad nostram
redemptionem: quia & si nostræ liberationis alius modus fuisset possi-
bilis, nullus tamen ita conveniens: & ideo non erat locus defensi-
onis & resistentiæ, sed magis patientiæ. Non solùm autem minis
eũ cohibuit: sed & aliter consolatur eum, dicens: *Calicem quem de-*
dit mihi Pater, non vis ut bibam illum? quasi dicat, Si rectè sapis, debes
voluntatẽ tuam Divinæ volunrati conformare: aliter enim eris sa-
tanas, non sapiens quæ DEI sunt. Secundùm Chrysostomum. In *Chrysostom.*
eo quod ipsam mortem calicem dicit quàm sit grata & acceptabi- *homil. 82.*
lis pro salute mortalium mors, ut videtur edisserit. JESUS autem *in Joann.*
servum sanavit, auriculam Ejus tangendo, & Ei restiruendo: ut ad- *Matth. 5.*
impleret quòd prædixerat, *Benefacite his qui oderunt vos.* In quo
maxima Christi Salvatoris charitas, & pietas apparet, & benefica
virtus Ejus ostenditur, quam exhibet, hostem suum, qui ad Ipsum
comprehendendum venerat, sanando, & per hoc inimicos Eum per-
sequentes, àd fidem admonendo & insuper Discipulos in fide confir-
mando, & nos quia noluit quemquam propter se lædi, & ut inimi-
cis nostris bene faciamus instruendo. In quo etiam suam virtutem
& potestatem revelat, quia non de necessitate, sèd voluntariè captus
esset. Ubi Beda, Nunquam enim pietatis suæ Dominus obliviscitur. *Beda in cap.*
quia etiam hostes suos non patitur vulnerari. Illi justo mortem *22. Lucæ.*
inferunt: iste persequentium vulnera sanat, mysticè docens & ipsos,
si convertantur posse sanari, qui in suæ sunt mortis cõsensione vulne-
rati. Tunc JESUS convertit se ad turbam, non impatienter, sed
rationabiliter eam alloquendo, dicens lamentabiliter, & quasi ad la-
mentum auditores provocando, *Tanquam ad latronem existis, cum*
gladiis & fustibus comprehendere me, quasi diceret: sine causa fecistis
hoc. Cujus rationem assignat, dicens, *quotidie,* idest; frequenter,
pacificè, & sine armis *apud vos eram docens in Templo,* in loco ubi po-
testatem habetis, & tunc sine violentia armorum me comprehendere

Remigius in Matth. potuiſtis, *ſed non me tenuiſtis* tunc, nec cepiſtis, quia nolebam, ſed nec nunc poteſtis: niſi permitterem, & me ſponte veſtris manibus ſubiicerem. Ubi Remigius, ac ſi diceret. Latronis officium eſt nocere, & latitare, ego verò nemini nocui, ſed plures ſanavi, & in Synagogis ſemper docui. Ubi & Hieronymus. Stultum eſt, inquit, Eum cum gladiis & fuſtibus quærere, qui ultro ſe tradebat veſtris manibus: & in nocte quaſi latitantē, & veſtros oculos declinantem, per proditorē inveſtigare, qvi qvotidie in Templo docebat: ideo autem, ut dicit Chryſoſtom. Eum in Templo non tenuerunt: qvia non auſi erant propter turbam, propter qvod & Dominus foras exivit, ut ex loco & tempore daret aptitudinem ſe capiendi. Hic, ſecundum Anſelmum, manſvetudo Domini notanda eſt, quæ tam dulciter perſecutores ſuos allocuta eſt, tam dulci allocutione redarguit, ut ipſorum nequitiam compeſceret, & nos ad imitationem ſuæ benignitatis utiliter invitaret. Et ſubdidit Dominus: *ſed hæc eſt hora veſtra*, id eſt; vobis conceſſa ad me comprehendendum, *& poteſtas tenebrarum harum*: quia diabolus princeps tenebrarum incitabat eos ad hoc faciendum & hæc poteſtas eſt tenebris data, id eſt; diabolo, & Judæis inſurgendi in Chriſtum, & ideo adverſum me in tenebris congregamini: & poteſtas veſtra qva contra lucem armamini, in tenebris eſt. Ut autem ait Theophilus, Peractis cunctis qvæ ſufficienter ſe habebant ad prohibendum Judæos, cum illi hoc nequaquam diſcernerent, tunc duci ſe permiſit. Unde dicitur *cohors ergo* militum, *& tribunus*, qui eis præerat, *& Miniſtri judæorum* acceſſerunt, ſicut lupi ad Agnum, unanimiter & impetuosè: & manus ſacrilegas injecerunt in JESUM, omnium Salvatorem, irreverenter & indebitè: & tenuerunt Eum, ipſo permittente, quando enim voluit tentus eſt, & non antè: & ſic fuit captivatus propria voluntate. Nam, ut dicit Remigius, frequenter Eum comprehendere voluerunt, ſed non potuerunt: ſicut nec nunc potuiſſent, niſi Ipſe voluiſſet. Sicut enim eos ſolo verbo proſtravit: ſic ſolo verbo eos fugare, vel annihilare potuiſſet, ſi voluiſſet. Ex quo patet obſtinatio eorum, quia non fuerunt averſi à ſuo malo, viſis prædictis ſignis: ſed magis attribuebant artibus magicis. Cogita hic quòd ſi pænale eſt cuilibet homini capi, pro eò quòd per captivitatem adimitur homini libertas, tam conditionis, quia redigitur in ſervitutem captivatoris, ſecundùm leges civiles: quàm actionis, quia captus non poteſt facere quòd vult; qvantomagis pænale fuit Chriſto, qui eſt Dominus Cœli & terræ: & quem Cœli & terra capere non poterant, violentorum, quantùm ex parte ipſorum erat, manibus capi & teneri. Ex hoc articulo habemus morale documentum: quòd ſicut Chriſtus amore noſtri ſemetipſum voluntariè tradidit captivum Judæis: ſic & nos pro Ejus amore noſipſos: id eſt; omnes ſenſus noſtros debemus captivare in obſequium Chriſti: videlicet ut oculi captiventur ab illicito viſu, aures à noxio auditu, lingva ab otioſis & nocivis locutionibus manus à malis operibus, pedes à vano & vago inceſſu, maximè ad peccandum: ſicut enim Chriſtus fuit captivatus, ne qvò vellet poſſet abire: ſic homo ſeipſum debet captivare, ne ſequatur concupiſcentias carnis, & ſenſualitatis appetitum ad nociva trahentem. Cor etiam captivetur à malis cogitationibus intellectus ab erroneis ſenſibus, & falſis dogmatibus; voluntas ab omni-

Marginal notes: *Hieronymus in cap. 26. Matth.* — *Chryſoſtom. homil. 85. in Matth.* — *Anſelmus in medit.* — *Captio Xſti* — *Remigius in Matth.* — *Documentū Morale.*

omnibus à Divina voluntate discrepantibus. Unde Apostolus: *In captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi:* ubi per 2.Cor. 10.
omnem intellectum possunt omnes sensus, & vires animæ ad operationem intellectus deservientes accipi. Aliud documentum est *Captivi de-*
huic connexum; quòd homo libenter debet esse captivus Christi, ut *bemus esse*
mortem evadat æternam. Sicut enim homo in belli periculo con- *Christi.*
stitutus, libenter dat se alicui nobili & benigno Domino captivum, *Job. 7.*
ne ab aliis ferocibus occidatur: sic nos in hac vita sicut in bello con- *Lucæ 20.*
stituti quia militia est vita hominis super terram, tradamus nos be- *Meditatio.*
nigno Domino Christo captivos, qui non est Dominus mortuorum sed vivorum: ne ab hostibus æterna morte ferociter occidamur. In recolendo hunc articulum recogitet homo, se quasi in campo bellico cum hostibus conclusum: nec posse evadere potentiam adversariorum, idest; dæmonum: nisi se tradat Christo benignissimo Domino in servitutem captivum: & sic aliquo gestu corporis tradat se totum Christo captivũ, clamans, & dicens ad Eum: JESU quia à Judæis sponte capi & teneri voluisti, da mihi omnes sensus viresq; in obsequium tuum jugiter captivare, ut à morte perpetua bonitate tua merear præservari. Deosculatio & comprehensio Christi 2. *Reg. 20.*
præfigurata fuit in Joab, qui Amasam deosculans interfecit. Tenentes autem JESUM, dulces illas manus suas vinculis strinxerunt & ligaverunt Eum ignominiosè quasi latronem, & morte dignum à quo potiùs solvi velle debuerunt, quia omnium venerat absolvere vincula infirmitatum & peccatorum, ac mortis & inferni. Et erant fortè in eis qui postea liberati ab eo dixerunt, *Dirupisti Domine vincula mea.* Ecce adest Joseph ligatus venditus à fratribus & *Psalm. 115.*
Samson vinctus à Dalila: id est; à synagoga. Unde Anselmus. Sed ecce jam proditorem præeuntem impiorum turba prosequitur: & osculum præbente Juda manus injiciunt in JESUM. Dominum suum tenent ligatum, & illas dulces manus vinculis stringunt. Quid fecerat? Scio occupat nunc cor tuum pietas: omnia viscera tua zelus inflammat. Sine rogo patiatur, quia pro te patitur. Quid optas gladium? quid irasceris? Quid indignaris? Si instar Petri cujuslibet auriculam abscideris si ferro brahium tuleris: si pedem truncaveris: ipse restituet omnia qvi etiam, si quem occideris absq; dubio suscitabit. Hæc Anselmus. Ligaverunt autem Eum propter tria. *Ligandi*
Primò, ne manus eorũ effugeret: dixerat enim eis Judas, qvòd eũ te- *Christi cau-*
nerẽt & caute ducerent. Secundò, ut Eũ morte dignũ ostenderent: *sæ tres.*
qvia mos erat judæis, ut qvem morte dignum judicarent, vinctũ præsidi traderent. Tertiò, propter mysterium, licet Ipsi hoc ignorarent: quia enim Christus nos peccatis ligatos, & in lymbo vinculatos solvere debebat: ideo Ipsũ pro nobis ligari oportebat: cujus vinculis liberati sumus. Voluit quippe Christus, tanqvã latro cõprehendi, & ligari. *Furtũ quid*
Adam enim cũ latrocinio furtum commisit, qvando pomum sibi vetitum attrectavit: nam furtum est contrectatio rei alienæ invito Domino: & hujus rei causa, totum genus humanum à diabolo comprehensum tenebatur ligatum pro cujus satisfactione JESUS, tanquam latro voluit compehendi, qvi incomprehensibilis est: & ligari qvi ligatos venit solvere, & vincula eorum dirumpere. Et no *Latronibus*
ta quod Christus Filius DEI, tanqvam latro cum latrone: scilicèt *associatus*
Barraba est captus, inter latrones Crucifixus à latronibus occisus; *Christus.*

propter latrones passus: solvens qvæ non rapuit. Legitur autem
Ligatus ter Dominus ter ligatus. Primò, statim cum captus esset; & duceretur
ad Annam. Secundo, cum ab Anna duceretur ad Caipham. Ter-
tiò, cum duceretur ad Pilatum. Nam secundùm Bedam potuit fie-
ri, ut ad horam solveretur, qvatenus discuteretur, & post hæc discus-
sus iterum ligaretur. Quartò, potest addi, quòd etiam ligatus fuit
ad columnam cum flagellaretur: licet hoc in Evangelio non expri-
matur. Insuper in Cruce clavis fuit vinctus: & sic etiam ligatus.
Documenta Ex hoc articulo trahuntur plura documenta salubria. Primum est,
ex ligatione quia sicut dictum est Dominus ligari voluit: ut Ipse peccatorum no-
Domini. strorum vincula solveret: ideo nos debemus esse grati de solutione
nostra, & cavere ne rursus Eum nostris peccatis ligemus, quòd fit
quotiescunq; mortaliter peccamus. Manus etiam Christi videntur
cum funibus peccatorum colligare, qvi non credunt DEO, qvòd
possit eis necessaria sua dare. Secundùm est, quòd Christus ligari
voluit: ut nos sibi alligaret vinculo charitatis, unde studeamus &
nos sibi tam fortiter charitate astringi, ne leviter ab ipso possimus
separari: ipsa enim charitas est vinculũ in quo anima DEO alliga-
tur. Tertium documentum est, ut nos ligemus omnia membra no-
stra & ipsam lingvam funibus præceptorum DEI, ne laxentur ad
ad aliqua contraria Divinis præceptis, vel Divinæ voluntati: ut ni-
hil operemur aut loqvamur, quo DEUS vel proximus offendatur.
Qvartum est, ut simus vinculo fraternæ charitatis proximis colli-
gati, ita ut omnem gratiam Divinitus acceptam studeamus eis im-
partiri: sicut Apostolus omnes fideles hoc vinculo sibi colligatos ha-
buit: eosq; socios sui gaudii esse cupivit. *Quintum est, quod nos vo-*
lentes sequi Crristum, debemus nosmetipsos ligare vinculo professio-
nis obedientiæ, propter eum, qui pro nobis voluit ligari: ita ut am-
pliùs pro nostro velle nos movere non possimus: & sic cum Isaac
colligati, & in Altari mactationis propriæ voluntatis positi qvotidie
in holocaustum vivum DEO immolemur. Ad conformandum se
huic articulo, recogitet homo qualiter Dominus ligatus fuit pro-
pter vincula peccarorum nostrorum solvenda: & ut vinculo charita-
tis nos sibi alligaret: & poterit in recompensam aliquam seipsum
DEO ligare aliqvo bono proposito, vel etiam voto. Quo si jam li-
gatus sit in Religione, vel alias: desideret à DEO adjuvari ad perfi-
ciendum hujusmodi obligationem ad laudem suam. O JESU qui
iniquorũ manibus ligari voluisti, absolve quæso nostrorũ vincula pec-
catorũ atq; ita charitatis vinculo, præceptorumq; tuorũ funibus me
constringe, ne unquã membta corporis, aut vires animæ meæ la-
xentur, ad quævis contraria tuæ voluntati. Capto autem & liga-
to Domino: *Discipuli omnes* perterriti. *relinquentes eum fugerunt:* &
Magistrum suum, sicut latronem ad victimam deduci dimiserunt:
sicut prædixerat eos scandalum in se passuros. Comprehenso Pa-
store, disperguntur oves, capto Magistro, fugiunt Discipuli. Unde
Beda in cap. Beda: Impletus est sermo Domini, quo dixerat, quod omnes Disci-
14. Marci. puli scandalizarentur in illo, in ipsa nocte. Et Hierony. Tunc adim-
Hieronymus pletũ est, *Elongasti à me amicum & proximum & notos meos à miseria.*
ibidem. ut autem dicit Theophilus, Permisit eos Dominus cadere: ut non
Psalm. 87. in seipsis confidant. Unde Remigius: In hoc facto demonstratur
Remigius fragilitas Apostolorum. Qui enim de ardore fidei promiserant se
in Matth.

mori

mori cum eo: timore fugiunt, immemores suæ promissionis. Quod etiam videmus impleri in his, qui pro amore DEI magna se promittunt facturos, & postmodum non implent: non tamen desperare debent, sed cum Apostolis resurgere, & per pœnitentiam resipiscere. Ubi & Rabanus: Mysticè autem sicut Petrus qui culpam negationis pœnitentiæ lacbrymis abluit recuperationem eorum ostendit qui in Martyrio labuntur: ita cæteri discipuli, qui atticulum comprehensionis fugiendo prævenerunt, cautelam fugiendi docent eos quia se minus idoneos ad toleranda supplicia sentiunt: quibus tutius latere, quam se discrimini certaminum exponere. Sed quare non comprehenderunt Apostolos, & maximè Petrum, qui percusserat cum gladio? Dicendum quòd nihil eos detinuit: nisi virtus Divina, quæ etiam prostravit eos resupinos. Tunc omnes Discipuli peccaverunt: & in fide per illud triduum extincti fuerunt: præter Beatam Virginem, in qua sola fides Ecclesiæ inconcussa permansit: ob cujus repræsentationem in matutinis illius tridui omnes candelæ, extingvuntur excepta una sola, quæ remanet accensa. In hujus signum etiam denudantur altaria, quia Christus per Altare designatus relictus fuit ab Apostolis, signatis per ornamenta. In illo etiam triduo officium nocturnum altè cantatur, per quod Prophetiæ de Christo signantur: Diurnæ verò horæ sub silentio dicuntur, quia Apostoli tunc prædicare non audebant: unde & campanæ non pulsantur quia tunc sonus prædicationis cessavit. A parte montis Sion in vallem Josaphat descendendo, sunt cavernæ Apostolorum, ubi latuerunt tempore Passionis Christo relicto. *Adolescens autem quidem sequebatur JESUM, amictus sindone*, idest; linea veste quæ Innocentiam significat *super nudo*, scilicet corpore: quia non habebat aliud indumentum super tunicam & ab extra, quàm solam sindonem, qui dicitur fuisse Joannes. Unde Beda: Juvenem istum nil verat intelligi fuisse Joannem, cujus longa post hæc in carne vita indicio est. Hic cum teneretur ab impiis, rejecto vestimento elapsus manibus tenentium: nudus profugit ab eis: quorum scilicet & præsentiam detestabatur & facta: non à Domino, cujus amorem etiam absens corpore fixum servavit in mente: nondum fuit in eo perfecta charitas, quæ foras mittit timorem: sed pro tantò plùs aliis de amore habuisse videtur, quia plùs cæteris Magistrum sequebatur. In facto autem suo, secundùm Bedam, designat illos qui ut securiores ab incursibus hostium fiant quidquid in hoc mundo possidere videntur abiiciunt: ac nudi potiùs DEO famulari, quàm adhærendo mundi rebus materiam tentandi, & à DEO revocandi adversariis dare didicerunt: juxta exemplum Beati Joseph, qui relicto in manibus adulteræ pallio, foras exilivit, malens nudus DEO, quàm indutus cupiditatibus meretricis servire. Sic Paulus primus eremita, videns alios deficere in exquisitis tormentis fugit, & ad solitudinem se transtulit. Et tu nudus evola ad vexillum Crucis, potiùs quàm Divitiis alliciaris: & detinearis à mundo, quò minùs Christum imiteris. Unde Hieronymus. Qui vult effugere manus iniquorum, relinquens mente quæ mundi sunt, fugiat post JESUM, Joannes verò mox recuperato & resumpto vestimento rediit, ac Dominum ut priùs sequebatur: Potuit enim fieri, ut sub dubia noctis luce, sese turbis ducentium JESUM, quasi unus ex ipsis immi-

Rabanus in Matth.

Fides in sola Maria.

Candelarum extinctio.

Beda in cap. 14. Marci.

Beda ibid.

Genes. 39.

Paulus primus eremita

Hieronymus ibidem.

immiſcuerit donec ad atrium Pontificis: cui notus erat, perveniret. Joannes ſudario ſimplici, & tenui erat ſuperveſtitus: ſed nunc veſtes extendimus in particis: & plicamus in capſis, ac veſtium deportandarũ habemus ſummarios, quadrigas & currus: & etiam earum caudas poſt nos trahimus, vel portare facimus. Ex hoc articulolo ſcil. fuga Diſcipulorum, trahuntur quatuor documẽta. Primum eſt, quòd nos caveamus, ne & nos unquã à Chriſto fugiamus. Fugit autẽ à Xſto, qui propter timorẽ humanũ, vel exſtẽtatione diabolica, vel alias propter quãcũq; paſſionem, ſeu affectionem corruptã relinquit juſtitiã aut veritatẽ: nam Chriſtus eſt juſtitia & veritas. Et univerſaliter in omni peccato mortali fugit homo à DEO. Secundũ eſt, quòd ſi nos aliquãdo ex fragilitate ad horam à Chriſto recedamus peccãdo, non ideo debemus deſperare, ſed cum Apoſtolis reſurgere, & per pœnitẽtiã reſipiſcere. Tertiũ eſt, quia (ut ſupra dictum eſt) ex fuga cæterorũ Diſcipulorũ docetur cautela fugiendi minùs idoneis ad tolleranda ſupplicia & adverſa, ſicut ex pænitentia Petri oſtenditur reparatio lapſorum in Martyrio propter illa. Quartum eſt, ſi interdum hi qui videntur amici noſtri, & proximi recedant à nobis tempore neceſſitatis, vel adverſitatis, æquanimiter hoc feramus: memores, quòd & Apoſtoli receſſerunt à Chriſto his incumbentibus. In conformando ſe iſti articulo recogitet homo, quantùm ſe elongaverit à DEO peccando, & ruminet illud Pſalmiſtæ: *Quoniam qui elongant ſe à Te, peribunt, perdidiſti omnes qui fornicantur abs Te,* mihi autem adhærere DEO bonum eſt: ac oret DEUM dicendo. JESU qui electos Diſcipulos tuos omnes à te fugere permiſiſti, ſuſcipe me fugitivum ſervum Tuum, & tene virtute omnipotentiæ Tuæ, nec ſine me abs Te propriæ voluntatis arbitrio evagari: Attende nunc diligenter, & vide quomodo Dominus JESUS patitur ſe capi & ligari, & à diſcipulis derelictum duci ad mortis ſupplicium, ac ſi eſſet malefactor, & omnino impotens ad ſe defendendum. Cum quanto clamore putas manus in eum injecerunt: quàm crudeliter eum ligaverunt, quàm dirè ſtrinxerunt, & quàm irreverenter traxerunt: conſidera etiam quomodo Diſcipulis ſuis fugientibus, & errantibus compatitur, & quis fuit dolor quem Diſcipuli amantiſſimi habuerunt, quando oportuit quòd à Magiſtro ſuo dilectiſſimo ſepararentur. O! quàm inviti, o! quàm triſtes, o! quàm deſolati, o! qualiter plorantes, o! quales voces & clamores, gemitus & ſuſpiria dantes, ſicut orphani & timore perterriti recedebant. Et perpendere potes, quod recedentes dicebant. O; Magiſter bone, o! dulcis Pater, o! benigne Domine, quomodo ita ſeparamur à Te? quomodo Pater Sancte Filii Tui fugiunt à Te? quò ibimus Domine? hæc & multa alia dicere poterant. O quoties retrò reſpiciebant, videntes qualiter Dominus ſuus ligatus & ſine honore trahebatur. O quoties ſe in terram proiiciebant, & ad Cœlum clamabant. Ex hoc enim magis, & magis eorum dolor augebatur: quia videbant Magiſtrum & Dominum ſuum ſic viliter trahi, & canes illos peſſimos mordentes, & ad victimam Eum trahentes, quaſi Agnum manſvetiſſimum ſine clamore, & reſiſtentia ſequi. Quis enim tunc doloris aculeus Diſcipulorum corda penetravit? quando videbant dilectiſſimũ Magiſtrum, & Dominum ſuum tanquam malefactorem duci ad mortem, cùm & ille impiiſſimus Judas pœnitentia ductus, tanta poſtmodum fuerit

Documenta ex fuga Apoſtolorum.

Fugere à Chriſto:

Pſalm. 72.

Contẽplatio

fuerit ex hoc repletus amaritudine, ut maluerit mori quàm vivere: cogitare potes si Domina Mater sua ibi fuisset, quid fecisset? O! Domina mea, quàm mala, & quàm amara erit tibi dies crastina quando audies, & quando videbis tam crudele spectaculum? O! Domine JESU, quæ anima hæc cogitans potest sustinere quod non rumpatur præ dolore? Conspice igitur eum quomodo ducitur ab illis nequissimis de torrente sursum versus Hierusalem festinanter, & cum impetu: manibus retrò eregione dorsi ligatis: & ut dicitur, catena collo suo imposita, exchlamidatus tunica, non curiosè succinctus, capite discoopertus, & curbus ex fatigatione, & vehementi acceleratione incedens, & quomodo Agnus Innocens inter lupos ibat mordaces. O! quàm violenter eum impellebant per vallis Josaphat medium, sed ad montis ascensum, quàm fatigatus, & molestiis afflictus transiit per torrentem Cedron: ut adimpleretur scriptura quæ dicit: de torrente, amaræ scilicet Passionis, in via bibet. Et sic cum impetu tanquam contra latronem stridentes, & Eum percutientes duxerunt eum per portas aureas, per quas in die palmarum intraverat: quæ modo clausæ sunt: *& adduxerunt eum*, ligatum tanquam morte dignum *ad Annam primum*, idest, primò. Pluribus autē de causis ducebāt eum primò ad Annam. Quarum una est quia domus Annæ prior eis in via occurrebat, & ideo turpe ei esset, & contemptus videretur si domum suam antepositam prætermisissent: vel fortè illuc divertebant, ne in via longiori tumultus in populo fieret. Vel Ministri faciebant hoc de voluntate Caiphæ, volens Annam socerum suum honorare, ut Divino judicio, qui erant affines sanguine, sociarentur in scelere. Item quia Annas senior fuit quàm Caiphas: judicium autem primò referebatur ad seniores, ut magis justum appareret coram hominibus: ideò fecit eum Annæ primò præsentari, ut excusabilior esset, si ab Anna condemnatum Ipse post modum condemnaret. Item quia hi duo sacerdotium vicissim à gentibus emebant, & sibi per annos vicissim succedebant: & ideo fecit eum præsentari Annæ tanquam conjudici, ad quem scire de judicio pertinebat, & ut Christus magis dignus morte, & per consequens ipse Caiphas minoris culpæ videretur: si alterius quoq; consacerdotis sui sententia, & coram judicibus pluribus Christus condemnaretur. Et licet isti Pontifices Judæorum, non haberent judicium sanguinis: habebant tamen judicium examinis, quia ipsi examinabant causas ad ritus judæorum spectantes, & postea miserunt ad Præsidem Cæsaris causas instructas: secundum legem unus summus Sacerdos per totam suam vitam officio Pontificis fungebatur, cui post mortem Filius succedebat, ut generationis in Sacerdotibus series texeretur. Postmodum verò invidia & ambitione principum crescente, non solùm Patri non succedebat Filius, sed nec ultra annum quis officio fungebatur Pontificatus, & hoc ipsum pecunia procurabat à Romanis. Unde hi duo, scilicet Annas & Caiphas principes Sacerdotium erant: licèt de tribu Levi non essent, & per vices annuas alternatim Sacerdotium ministrabant: quod quolibet anno pro suis vicibus ab Herode emebant, & erat tunc annus Caiphæ cum passus est Dominus, quia *erat Pontifex anni illius*, idest, administrationem anni illus habebat, quamvis judicium & utilitas judicii communiter amborum esset. Non ergo mirum si iniqui

Psalm. 109.

Pontificum jurisdictio.

Annas & Caiphas.

Pontifices iniquè judicaverunt, & officium Pontificatus, tam nequiter adepti, rem sic nefariam gesserunt. Sæpe enim qui per avaritiam vel ambitionem ad dignitatem accedit per injustitiam in ea servatur, & sceleratum initium funesto fine consummatur. Vide Simonia, ambitione & Schismate Sacerdotium, synagogæ deperiisse: caveat hæc Ecclesia, ne sibi contingat simile. Circa hunc articulum, scilicèt ductionem Christi, est considerandum, quòd Christus in processione Passionis suæ novies hodie ductus fuit. Primò enim mox ut captus fuit & ligatus, duxerunt eum ad Annam. Secundò, ab Anna ad Caipham. Tertiò, à Caipha ad Pilatum. Quartò, à Pilato ad Herodē. Quintò, ab Herode reductus est ad Pilatum. Sextò, milites duxerunt eum intrò in atrium prætorii, ubi illuserunt ei. Septimò, Pilatus duxit eum foras de prætorio portantē coronam, & vestem purpuream. Octavô, duxit eum foras prætorium, ad locum ubi sedit pro tribunali. Nonò, duxerunt eum ad Crucis patibulum: & in qualibet istarum ductionum semper singulares pœnas, & contumelias passus est, sicut de singulis in suis locis patebit. Has novem ductiones usq; ad meridiem factas repræsentāt fideles, qui hodie usq; ad nonam circumeuntes visitant novem Ecclesias, in memoriam quòd Christus postquam captus fuit ductus est ad novem loca. Et meritò fideles hodie Sanctorum Ecclesias visitant, ut ab ipsis beneficia obtinere valeant: nam Sancti valde liberales esse debent quia hodie de carcere fuerunt liberati, & in Cœleste imperium sublimati. Si quis enim de carcere liberaretur, & in imperium sublimaretur, illam diem multum diligeret, & in illa die multum liberalis esset: sic & de Sanctis credendum est. Fuit autem ductio Christi violenta, quia manu armata, & cum turba. Fuit & ignominiosa, quia ducebatur vinctus, sicut malefactor, & morte dignus. Fuit etiam dolorosa, quia quantumcunq; ipse voluntariè cum eis iret: tamē in fune eū trahebāt ac impellebāt, & pressuris obruebāt: ita ut posset dicere illud Paralip. *Ex omni parte angustiæ me premunt.* Ex hoc articulo habentur quatuor documenta. Primum est, quòd fideles in die parasceves novem Ecclesias, secundùm novem ductiones, in prima Ecclesia rememorari debent, quid Christus passus fuit coram Anna. In secunda, quid coram Caipha. In tertia, quid coram Pilato, & sic deinceps, ut videre potes in ordine supradicto. Secundùm est, quod si quando forsitan causa DEI ducamur ad pœnam: cum patientia toleremus, amore & exemplo ejus, qui pronobis ductus est innocens, sicut ovis ad occisionem. Tertium est, quòd licèt nos aliquando ducamur ad malum pœnæ: nunquam tamen patiamur nos duci ad malum culpæ, quia talibus ductionibus nullatenus consentire debemus: imò nec ad hujusmodi inviti trahi, vel duci possumus, & ideo si quando inducamur ad tentationem: nequaquam tamen ducamur in tentationem, per peccati consensum. Quartum est, ut nos simus de facili ducibiles ad viam justitiæ, sicut Christus valde faciliter, imo desideranter ducebatur ad Passionem: non repugnans nec renitens, nec remurmurans, & sicut ovis os suum non aperiens. In conformando se isti articulo, recogitet homo quàm exprobrabiliter, sicut fur vel latro Christus ductus fuit: & poterit etiam mentaliter visitare novem Ecclesias, sicut devotio dabit. Item formet sibi homo propositū se velle cum gratia DEI ducibilem

Ductus est Christus novies.

Visitatio novem templorum.

2. Paralip. 12.

Documenta quatuor.

esse

esse ad omne Divinum beneplacitum: & oret, dicens: JESU qui vinctus velut malefactor ab iniquis de loco ad locum exprobrabiliter duci voluisti: da mihi virtutem ut ad nullum à Spiritu maligno, vel homine malo seducar peccatum, sed spiritu tuo bono ducar ad omnia tuæ beneplacita voluntati. *Sequebatur autem JESUM Simon Petrus, & alius Discipulus*, scilicèt Joannes, sed à longè ex timore. Licèt enim isti sicut & alii primò ex timore fugissent: postea tamen ex devotione JESUM secuti sunt: quia ferventiores aliis erant, & præ cæteris Christum diligebant: & quia major eos ad invicem vis dilectionis univebat. Quòd Joannes & Petrus Dominum ad Passionem euntem seqvuntur, significat Ecclesiam de Judæa & Gentibus Domini Passionem secuturam, idest; imitaturam sed à longè & differenter: Ecclesia enim pro se patitur, sed ille pro Ecclesia: & Passio Sanctorum à longè imitatur Passionem Christi, quia non est dolor similis dolori Ejus. Mysticè per hos duos Discipulos duæ vitæ intelliguntur, qui Christum seqvuntur, scilicèt activa, quæ per Petrũ: & contemplativa, quæ per Joannem significatur: & activa quidem sequitur Christum obediendo, contemplativa verò cognoscendo & contemplando. *Vita duplex* Et quia Joannes erat notus Pontifici, introivit cum JESU in atriũ Pontificis: quia propter notitiã permissus est intrare cum aliis. Causa autem suæ notitiæ hæc esse poterat, quia fortè missus à Patre suo pisces ad domum Pontificis pluries portaverat. *Joann. cur notus pontifici.* Vel fortè quia aliquis de cognatione ejus ibidem serviebat: vel, secundum aliquos, de David descenderat, quas genealogias Sacerdotes habebant. *Et dixit Joannes ostiariæ, & fecit introduci Petrum*, qui ex timore stabat foris ad ostium, quasi præsagiens futuræ negationis factum. Unde in Psal. *Qui videbant me foras fugerunt à me.* *Psalm. 30.* Mysticè autem Joannes intravit cum JESU, quia vita contemplativa est ei familiaris: sed Petrus foris stabat, quia activa vita circa exteriora occupatur. Per hoc autem quòd Joannes fecit introduci Petrum, mysticè intelligi datur quòd per contẽplativã introducitur ad Christũ vita activa: sicut enim ratio inferiori dirigitur per superiorẽ ita vita activa per cõtẽplativã. Sequere & tu eũ usq; ad atriũ Principis, & intra cum eo si poteris: ut singula quæ fiunt videre merearis. Atrium vocabatur platea sub dio inter primam portam & secundam, ubi erant Ministri Principis circumsedentes ad ignem: inter quos stabat Petrus calefaciens se. Intùs autem erant in consilio Principes Sacerdotum & scribæ, & Seniores: & Dominus cum eis, sicut agnus inter lupos. Hic trina negatio Petri fuit inchoata: *Negationis Petri initiũ* sed postea in domo Caiphæ consummata: & ideò propter continuationem materiæ, simul omnes tres infra sunt positæ. Ibidem ergo Domino JESU in bello & conflictu duro & aspero permanente: tu aliquantulum non sine compassione & gemitu dormitabis, & quiesces, si tamen poteris hoc facere.

DE MATUTINIS IN PASSIONE DOMINI
CAPUT LX.

HOra matutinali excitaberis à somno tuo, plenus lachrymis, & dolore confectus: propter ea quæ post completorium cogitasti, & tunc meditaberis, & in Spiritu tuo videbis qualiter Dominus tuus sedet *Matth. 26. Marci 14. Lucæ 22. & Joann. 18.*

ſedet inter inimicos deſpectus & inhonoratus, & à ſuis Diſcipulis, & amicis derelictus: & tot malis hominibus ſociatus. O! Domine JESU, quomodo ita ſedes tam contemptus & deſolatus: ubi ſunt Diſcipuli Tui, & amici? O! unicum bonum meum. O! ſingulare gaudium meum, quid faciam cùm Te ſic videam? Certè Domine ſedebo in terra Tecum, & aſſociabo Te, quia non video hìc qui diligat Te: ſed potiùs inimicos tuos inſanos & dementes, qui odiunt Te. JESU ergo ſtatuto & ſtante ligato ante Annam pontificem *interrogavit* dolosè *JESUM Pontifex de Diſcipulis ſuis*, fortaſſis ubi eſſent, & cujus gratia eos colligit, ut videret ſi poſſet eum deprehendere qui ab eo seducti fuiſſent: *& de doctrina Ejus* non cognoſcendæ veritatis amore, ſed ad videndum ſi poſſet ibi falſitatem, vel calumniam, & aliquid dictum contra legem invenire: & ſic cauſam haberet quâ poſſet accuſare eum, & tradere Romano Præſidi ad damnandum. Duo enim imponebantur Chriſto à Judæis, ſcilicèt falſa doctrina & nova ac ſeductio & attractio hominum ad ſe: & ideo pontifex examinat Eum de utroq; videlicet ſi eſſet ſeductor hominum, & doctor falſæ doctrinæ & primò de Diſcipulis Ejus, quos videbatur ſeduxiſſe. Secundò, de doctrina Ejus, quaſi notans eam falſam eſſe: dicitur autem Annas pontifex, non quia tunc actu eſſet, ſed quia antè fuerat, & poſt eſſe debebat. JESUS verò de Diſcipulis omnino tacuit: quia tunc de ipſis nihil boni dicere potuit, qui jam fugerunt: dans nobis exemplum quòd malum de aliis non debemus dicere, nec peccatum alterius propalare. Sed de doctrina ſua reſpondit: oſtendens quòd non mala vel ſuſpecta, ſed & bona & ſana erat, quod declarat ex loco; & auditorum teſtimonio, dicens: *Ego palam locutus ſum mundo*, ideſt; in publico & multis audientibus: *ego ſemper docui in Templo & ſynagoga* Judæorum, locis publicis & Judæis præſentibus: *& in occulto locutus ſum nihil*, ſcilicèt ideo ut occultaretur & non innoteſceret multis. *quid me interrogas?* à quo veritatem audire non deſideras: *interroga eos qui audierunt*: de quorum dictis non habeas invidiam vel ſuſpicionem: quaſi diceret, Paratus ſum teſtimonium eorum ſubire, quòd tibi magis quàm di-
Chryſoſtom9 ctum meum eſt credibile. Unde Chryſoſtomus. Quid ait me de
homil. 82. Diſcipulis meis interrogas? Interroga inimicos meos, qui inſidian-
in Joann. tur mihi, hi dicant. Hæc enim eſt veritatis inaltercabilis demonſtratio, cùm inimicos quis eorum quæ dicit invocat teſtes ipſos: ita Dominus reſponſionem temperavit, ut veritatem taceret ne ſe defendere videretur: dans nobis formam temperatè reſpondendi hoſtibus: ita ut nec veritatem cælemus, nec eos contra nos dictis provocemus. Tunc unus Miniſtrorum Pontificis, qui dicitur fuiſſe Malchus cujus ſanaverat auriculam, ingratus accepti beneficii *dedit JESU alapam*, repræſentans perverſos qui beneficiis impenſis mala rependũt: & dixit, *ſic reſpondes pontifici?* Ille enim Miniſter ſceleris accepit reſponſionem JESU: quaſi notaſſet pontificem de ſtulta interrogatione: & dans ſibi alapam, ad improperium, voluit vindicare quod placabiliter non reſponderat pontifici, planè confitendo, vel negando: quia alapa ut plurimum pro vindicandis offenſionibus ver-
Thren 3. borum ſolet dari. In hac alapa impleta eſt prophetia illa: *Dabit percutienti ſe maxillam.* Eſt enim alapa, percuſſio in maxillam, ſicut colaphus, eſt percuſſio in collum. Ipſe verò Dominus longanimis

&

& patiens, malum pro malo non reddidit, sed hanc contumeliam, sicut multas alias, quæ seqvuntur, pro nobis cum omni patientia & mansvetudine toleravit, & patientiam docuit humiliter vultu placido, & submissio sermone modestè respondendo, & veritatem ostendendo, ac ministrum cui quamlibet pœnam solo jussu irrogare poterat, blandè & charitativè corripiendo, *Si* inquit, *malè* & contra veritatem *locutus sum*, & habes reprehendere quæ dixi, demonstra *& testimonium perhibe de malo:* & proba me mendacem. *Si autem bene*, & non habes reprehendere, *quid me cædis* injustè? Quid ista responsione veriùs, mansvetius & justius? Hinc colligimus nos posse increpare nobis injuriantes, & arguere, ita tamen quòd moderatè & pacatè. Respondendum est enim, quandoq; stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens videatur. *Proverb. 26.* O! verax & pie JESU: quæ nam anima Tibi devota hæc cernens & audiens, valeat se continere à lachrymis & dolorem occultare intentæ Passionis? Unde Chrysostomus. Unus dedit alapam JESU hæc dicenti. Quid hoc fiet utiq; stultius? horreas Cœlum. excessum mentis patiaris terra: dominatoris longanimitate, & servorum indevotione. *Chrysostom. homil. 82. in Joann.* Unde & Augustinus: Si cogitemus: quis accepit alapam, nonne vellemus eum qui percussit aut Cœlesti igne consumi, aut terra dehiscente absorberi, aut correptum dæmonio voluptari, aut aliqua hujusmodi qualibet pœna, vel etiam graviore puniri? *Augustinus Tract. 113. in Joann.* Quid enim horũ per potẽtiã jubere non potuisset per Quẽ factus est mundus: nisi patientiam nos maluisset docere, qua vincitur mundus? Hæc Augustinus. Sed, secundùm Augustinum, dicet fortè aliquis: *Actor. 1. Idem ibidẽ.* Quia cœpit JESUS facere & docere: cur non fecit quod docuit, præbendo alteram maxillam? Dicendum, quod dicta & præcepta Sacræ Scripuræ ex factis Christi, & Sanctorum debent interpretari: sic ergo Sacra Scriptura interpretanda est, secundùm quod Christus, & Sancti eam servaverunt. Christus autem qui utiq; præcepta quæ docuit prius implevit, & in homine quem suscipere dignatus est, vivendi nobis exemplum tribuit; non præbuit isti aliam maxillam, nec Paulus (ut in actibus legitur) hoc fecit: ostendens percutienti maxillam non actu ipso præbendam esse alteram, sed animo paratam esse ad patiendum si opus sit. Fieri enim potest, ut alteram maxillam visibiliter homo præbeat & iratus. Sed Beatus est qui in omnibus quæ injustè pro justitia patitur, potest veraciter dicere: *Paratum cor meum DEUS, paratum cor meum.* *Psalm. 56.* Unde istud Christi præceptum: de præbendo maxillam aliam: & similiter de resistendo malo, & plura alia, non dantur & nõ intelliguntur absolutè ad literam, sed magis secundùm animi præparationem: *Præcepta nõ secundum literam intelligenda.* ut homo habeat animum præparatum ad hæc facienda, ubi viderit expedire ad DEI honorem, & Ecclesiæ utilitatem: alias autem non: & hoc Dominus servavit, qui paratus erat dare aliam maxillam (si opus fuisset) percutienti: quia totum corpus suum pœnis acerbissimis præbuit & occisioni, imò aliquando expedit injuriantibus respondere ad ipsorum & aliorum instructionem, sicut fecit hìc Christus: Et ut in actibus legitur Paulus. *Actor. 23.* Et aliquando etiam facto resistere, ne detur occasio agendi malè. Sic ergo excusatio Domini, qua sic respondit, utilis ad instructionem fuit. Et multis aliis ibidem fortè eum affecerunt: de quibus Evangelistæ tacent. Ex hoc articulo alapizationis habentur tria documẽta. Primũ

 est,

est, quia Christus pro nobis alapizari voluit, ut nos ora nostra compescamus, ne quid contra Divinum honorem loquamur: & etiam ut ad bonum loquendum vel agendum excitemur: sicut aliquando aliquis percutitur, ut à torpore excitetur. Secundum est, ut & nos discamus in injuriis & contumeliis nobis illatis patientiam habere, imitatione Domini, Qui in hoc specialiter exemplũ magnæ patientiæ dignatus est nobis præbere. Et sicut Christus eadem nocte omes illusiones & verecundias, ab iniquis sibi factas, patienter sustinuit: sic homo contumelias & opprobria, ac cuncta mala in verbis, seu factis ab importunis hominibus sibi illata patienter ferat amore sui Redemptoris, similia & multa majora propter ipsum patientis. Tertium est, quod consilia Evangelica non semper oportet servare ad literam, sed aliquando secundùm animi præparationem & maxime ubi de hoc ex factis Christi & Sanctorum informationem habemus & authoritatem. Ad conformandum se isti articulo, poterit homo sibiipsi dare alapam moderatam ad repræsentandum alapam Christi, pro omnibus verbis suis otiosis, vel etiam pravis & mendosis, & orare, dicens. JESU qui ab Annæ Ministro cædi alapâ voluisti, da mihi quæso gratiam Tuam, quæ me à Tua laude nunquam cessare faciat, & ab otioso sermone compescat. *Et misit JESUM Annas ligatum*, quasi reum & morte dignum, & jam coram eo condemnatum, *ad Caipham pontificem*, quia Christi examinatio principaliter pertinebat ad ipsum, *& convenerunt omnes Sacerdotes*, idest; Principes Sacerdotum: *& scribæ* idest: legisperiti, *& seniores*, idest; judices ordinarii: ad examinandum Christum: & judicandum & ad tractandum de ipsius condemnatione & morte. Cùm autem præsentatur consilio malignantium adversus eum: illi quasi leo captâ prædâ exultant. Bene potes cogitare quoniam malè Eum receperunt, & quomodo sine honore forte in terra viliter coram ipsis sedere fecerunt. *Petri timentis charitas* *Petrus autem* & hic *usquè in atrium*, idest; usquequo provenit ad atrium *principis Sacerdotum sequebatur eum*, ex devotione & amore: quamvis à longè: propter timorem. Quem charitas trahebat, timor retrahebat. *Beda in cap. 14. Marci.* Verùm, secundùm Bedam, in hoc maxima nobis est admiratione venerandus, quòd Dominum non reliquit, etiam cùm timeret. *Et ingressus intrò*, scilicèt in ipsum atrium, deductus per ostiariam similiter ut suprà: *sedebat cum Ministris ad ignem, quia frigus erat*; sicut solet esse in Martio post mediam noctem *ut finem negotii videret*, & quid pontifex de Domino judicaret. *Principes autem Sacerdotum & omne consilium* quia verum *testimonium* invenire nõ poterant, *Psalm. 26.* *falsum quærebant*, procurando & subornando: *& non invenerunt* unde Eum tanquam morte dignum coram Pilato accusare possent, licèt multi falsi testes ad id procurandum accessissent, quorum testimo- *Genes. 39.* nia non erant convenientia: & sic defecerunt scrutantes scrutinia: *Daniel. 13.* mentita est enim iniquitas sibi: ut Regina adversus Joseph, & Sacerdotes adversus Susannam: quia ignis sine materia deficit. Ubi Ori- *Origenes Tractat. 35. in Matth.* genes. Falsa enim testimonia tunc locum habent, quando cum colore aliquo proferuntur, sed nec color inveniebatur, qui posset contra JESUM adjuvare mendacia, quod maximam laudem exhibet JESU, qui sic omnia irreprehensibiliter dixit & fecit, ut nullam verisimilitudinem inveniret in Eo reprehensionis, mali & multi astuti. Hæc Origenes. Sed de omnium testimoniis solùm duorum te-

stimo-

ſtimonium exprimitur de quibus ſubjungitur; *Noviſſimè autem*, ſcilicet poſt multorum falſa teſtimonia: *duo falſi teſtes dixerunt: Nos audivimus eum dicentem, poſſum deſtruere Templum DEI hoc manufactum, & poſt triduum, alivd non manufactum ædificare.* Ex hoc autem conabatur probare, quòd Ipſe Divinam potentiam quaſi DEUS ſibi uſurparet: ſed falſi teſtes erant: quia & ſenſum, & verba Chriſti mutabant: ad quòd Chriſtus nihil reſpondit: quia mentiebantur apertè: non enim dixerat de hoc Templo Salomonis, ſed proprii corporis. Unde Hieronymus. Falſus teſtis eſt, qui non eodem ſenſu dicta intelligit quo dicuntur. Dominus enim dixerat de Templo corporis ſui: ſed in verbis calumniantur: & paucis additis, vel mutatis, quaſi juſtam calumniam faciunt: Salvator dixerat, ſolvite hoc Templum: illi commutant & ajunt, poſſum deſtruere Templum DEI; vos (inquit) ſolvite, non ego: quia illicitum eſt ut ipſi nobis manus inferamus, deinde illi evertunt, & poſt triduum ædificabo illud ut propriè de Templo Judaico dixiſſe videatur: Dominus autem ut oſtenderet animale & ſpirans Templum: dixerat & ego, in triduo ſuſcitabo illud, aliud eſt ſuſcitare, aliud eſt ædificare. Hæc Hieronymus Dicens autem Dominus, ſolvite non dicit præcipiendo, ſed prædicendo eis quid eſſent facturi: prædicens mortem ſuam, in qua corpus Ejus quòd erat Templum Deitatis, ſolutum eſt. Unde ſenſus eſt, ſolvite: ideſt; ſolvetis Corpus meum per mortem, quam mihi inferetis, & in tribus diebus excitabo illud. Excitare eſt enim à ſomno mortis revocare, quod propriè competit Templo Spirituali, ſcilicet ſuo corpori, ſed reædificare propriè competit Templo materiali. Non majus tamen miraculum erat, Templum manufactum in tribus diebus reædificare, quam ſeipſum poſt mortem die tertia reſuſcitare. Item poſſent dici falſi teſtes ex falſa intentione, quia intendebant mortem Innocentis procurare. Ex hoc articulo, ſcilicet delatione falſi teſtimonii ſumuntur tria documenta. Primum eſt, quòd nos falſum teſtimonium imò omnem falſitatem & mendacium ſummè deteſtemur, quia mendaciîs & fallaciîs Chriſtus morti eſt addictus, & nos quotieſcunq; falſum teſtimonium & mendacium contra proximùm proferimus, Chriſtum (quantùm in nobis eſt) morti addicimus unde quam deteſtabile ſit iſtud crimen, oſtendit Iſidorus dicens: Teſtis falſidicus tribus perſonis eſt obnoxius. Primùm DEO, Quem perjurando contemnit: conſequenter Judici, quem mentiendo fallit: poſtremùm Innocenti, quem falſo teſtimonio lædit. Secundum eſt, quòd nos diſcamus incriminationes, ſi nobis inferantur, amore DEI patienter ſuſtinere: ſicut Chriſtus pro nobis ad omnes falſas incriminationes ſimpliciter tacuit: quia ſecundùm Auguſtin. Aperta mendacia non ſunt reſponſione digna. Tertium eſt, ut nos fallaciis ſtudeamus, quantùm cum DEO poſſumus, declinare, ad hoc enim Dominus falſos teſtes ſuſtinuit, ut nos ab eis eriperet: ſicut etiam mortem ſuſtinuit, ut nos à morte liberaret. Ad conformandum ſe iſti articulo, gratias homo referat Chriſto quòd falſos teſtes contra ſe admiſit, ut nos veritate fulciret, & ſic oret: JESU Qui à Judæis falſis teſtimoniis accuſari voluiſti: da mihi nemini falſas calumnias inferre, & illatas pro Tuo honore patienter ſufferre. Videns autem Caiphas Princeps Sacerdotum, quòd JESUS tacebat, & quòd teſtimonia contra Eum producta ad Ejus condemnationem non ſuffi-

Hieronymus in cap. 26. Matth.

Excitare quid eſt.

Documenta de falſo teſtimonio.

Teſtis falſidicus tribus obnoxius.

Mendacia aperta.

Cōformatio

sufficiebant: perturbatus, quia non inveniebat locum calumniæ & unde posset JESUM justè condemnare: sicq; irâ commotus, & væsaniâ mentis agitatus, *surgens* ex impatientia *in medium* de solio Sacerdotali, ait illi: *Nihil respondes ad ea, quæ isti adversùs te testificántur?* motu corporis insaniam mentis demonstrat: cum temperantia & gravitas in verbo, opere, & gestu Judicem & Prælatum deceat. Secundùm Bedam. Ad responsum provocat: ut ex occasione sermonis locum accusandi inveniat. *JESUS autem tacebat, & nihil respondit.* Primò, ut ostenderet suam justitiam, quia & illi indigni erant, & ea quæ contra Ipsum dicebantur erant falsa, & responsione indigna. Secundò, suam misericordiam ne illi ampliùs peccarent, si in malitia perdurarent. Tertiò, suam sapientiam: quia sciebat (ut DEUS) quia quidquid respondisset, traxissent in calumniam, & responsio excusationis, nullo audiente, fuisset inutilis. Quartò, suam patientiam: ut exemplum daret contemnere calumniantium voces, & potiùs fortiter silere, quàm sine ullo profectu defendere. Hinc colligimus, porcis, & canibus, & detractoribus, & quibuslibet, non esse respondendum, cum nulla secutura sit utilitas, sed potiùs incommoditas. Quantò autem magìs JESUS ad indignos responsione Ejus tacebat, tantò magis Pontifex furens Eum ad respondendum provocabat, ut ex verbis Ejus occasionem calumniandi captaret. Tunc enim *Princeps Sacerdotum* rursus interrogans dixit ei: *Adjuro Te per DEUM vivum, ut dicas nobis si Tu es Christus Filius,* scilicet naturalis, *DEI benedicti?* Qui ad Eum capiendum, quasi latronem miserat, nunc de furto & usurpatione Deitatis examinat. Non tamen veritatem DEI desiderat, sed magis calumniam parat. Ad hoc autem JESUS respondit, propter reverentiam Divini Nominis invocati, *Et dixit illi, tu dixisti quia Ego sum.* Veritatem eis respondit, ut inexcusabiles essent, & ne Nomen DEI spernere videretur. Et adjecit Dominus JESUS. *Verùmtamen dico vobis, à modò videbitis* oculis corporeis, *Filium hominis,* scilicet me quem modo contemnitis, & ignominiosè tractatis, in die judicii *sedentem,* ut judicem, *à dextris virtutis,* idest; Majestatis DEI Patris, idest; æqualitate & plenissima potestate Patris. Hoc est secundùm Hierony. In Vita Regnantem sempiterna, & virtute Divina, *& venientem,* scilicet ad judicium secundum formam humanam *in nubibus Cæli,* sicut ascendit, ubi videbit Eum omnis oculus, & qui Eum pupugerunt. Quasi dicat, vos me ut purum hominem contemnitis, & quasi impium condemnatis, sed tamen propter hoc me exaltatum super omnes Cœlos, & judicem videbitis. *Tunc Princeps Sacerdotum,* qui surrexerat in furore, magìs insaniens *scidit vestimenta sua,* in rabie, quia secundùm Bedam. Quem de solio Sacerdotali furor excusserat, eundem rabies ad scindendas vestes provocat. Et in hoc facto Caiphas Prophetavit, quamvìs ipse nesciverit. Bis enim nesciens Prophetavit, semel verò, quando dixit. Expedit ut unus homo moriatur, pro populo, altera vice facto, ut patet in hoc loco, quia secundùm Hieronymum. Per hoc ostendit Judæos Sacerdotalem gloriam perdidisse, dum enim vestem sibi discidit, ipsum quô tegebatur, velamentum legis abjecit. Unde & Beda. Altiori autem mysterio factum est, ut in Passione Domini Pontifex Judæorum vestimenta sua scinderet, hoc est Ephod, cum tunica Domini, nec ab ipsis qui Eum crucifigere mi-

Tacendi ratio in Xsto.

Quando nō respondendū

Hieronym9 in cap. 26. Matthæi.

Beda in cap. 14. Marci.

Hieronym9 in cap. 26. Matthæi.

Beda in cap. 14. Marci.

militibus scindi potuerit. Figurabatur enim quòd Sacerdotium Judæorum, pro sceleribus Pontificum esset scindendum, & à statu suæ integritatis solvendum & auferendum, cùm soliditas Ecclesiæ, seu fidei (quæ vestis DEI solet appellari) nunquam valeat scindi, vel disrumpi. Hoc est jam oculis cernere, quia videmus Judæos Sacerdotii gloriam perdidisse & sedem à cæremoniis vacuam esse, Ecclesiam verò & fidem ejus, quia supra Petram fundata est, in sua soliditate permanere. Hæc Beda. Mos quippe erat Judæis scindere vestimenta, in signum doloris & detestationis criminis cùm aliquid blasphemiæ, & quasi contra DEUM audiebant, Sicut Paulus & Barnabas sciderunt vestes, cùm cultu Divino se honorari videbant. Hoc autem tam enorme peccatum Princeps Sacerdotum imponebat Christo, dicens exclamando: *Blasphemavit*, scilicèt attribuendo sibi quod DEI est. Blasphemia enim est, attribuere creaturæ quòd solius DEI est, vel DEO quod solius creaturæ est. *Quid adhuc egemus testibus?* Quasi diceret, pro nihilo laboramus quærendo testes. *Ecce nunc*, id est; in aperto & coram omnibus *audistis blasphemiam*. O! miser & Princeps nequam: non dixit Christus blasphemiam, sed veritatem: Tuipse blasphemas, qui quod DEI est, DEO non attribuis: sed Filium DEI puram creaturam credis: & ideo blasphemia tua tecum est in perditionem. Sicut ergo Christus in mortis discrimine ad Caipham dustus veritatem non deseruit: sed constanter se DEI Filium cum omni modestia confessus fuit: sic verus ipsius servus, propter nullum temporale periculum debet veritatem deserere: sed usq; in mortem constans perseverare. Ex hoc articulo, impositionis blasphemiæ, sumitur documentum quòd nos debemus esse ab omni blasphemia puri & immunes, tam quò ad nos, quàm quò ad alios. Quàm ad nos quidem, ut nihil committamus, vel dicamus quò nomen DEI blasphemant. Quod fit multipliciter, ut sive quis expresse maledicat DEO, vel Sanctis, sive quis blasphemet baptismum, vel alia Ecclesiæ Sacramenta. Blasphemat etiam verbum DEI qui contemnit: & Spiritum Sanctum blasphemat, qui Sacris canonibus derogat. Christus igitur licèt non solùm à blasphemia, sed etiam ab omni peccato purissimus fuerit, blasphemiam tamen sibi imponi pertulit: ut nos puros à blasphemia custodiamus. Quò ad alios etiam, ut nos aliis blasphemiam non inferamus: ita quia per os nostrum nunquàm verbum blasphemiæ, vel maledicti exeat contra aliquem etiam maledictione dignum: sicut iste Caiphas eo ipso blasphemus fuit, quòd blasphemiam Creatori imposuit: & potuisset Christus respondere, non Ego sed tu blasphemas: sed noluit Dominus per os suum exire aliquod blasphemiæ verbum, nobis in exemplum. De quo etiam pulchram doctrinam habemus in Epistola Judæ ubi dicitur quòd *Michaël Archangelus cū altercaretur cum diabolo de Moysi corpore, non est ausus judicium blasphemiæ inferre diabolo, sed dixit, imperet tibi Dominus.* Super quo verbo dicit Hieron. Si Michaël non fuit ausus diabolo, certè maledictionis dignissimo, judicium inferre blasphemiæ: quantò magìs nos ab omni maledicto puri esse debemus? Merebatur diabolus maledictum, sed per ios Angeli blasphemia exire non debuit. Hæc Hieronymus. Si igitur diabolus, licèt voluntate malus, in substantia tamen bonus, ab Angelo non blasphematur, quia aliquid proferret adversùs bonam naturam, quæ DEI est creatura, quantò magis ab

Documētū evitandæ blasphemiæ.

Blasphemia multipliciter fit.

Blasphemia nec creaturæ inferenda.

Judæ 1.

Hieronymus in apologia adversùs Rufinum.

ab hominibus blaſphemia eſt cavenda in quamcunq; creaturam, & maximè in Creatorem. Ad conformandum ſe iſti articulo per contrarium benedicat homo DEO dicens illud: *Sit Nomen Domini benedictum, ex hoc nunc & uſquè in ſæculum*, vel aliquid hujuſmodi. JESU Qui blaſphemiæ crimen falſo tibi imponi voluiſti: cuſtodi ne unquam per me Nomen Tuum verbô, vel factô blaſphemetur, nec per os meū blaſphemia, vel maledictum proferatur. Cùm autem princeps Sacerdotum dixiſſet: *Ecce nunc audiſtis blaſphemiam*, adjecit, *quid vobis nunc ſecundùm legem de hoc videtur?* Tunc illi omnes condemnaverunt Eum: & *reſpondentes dixerunt: Reus eſt mortis*, cùm tamen veritatem dixiſſet eis. Ipſi erant accuſantes, ipſi diſcutientes, ipſi ſententiam proferentes. Secundùm Bedam: Sententiâ ſuâ ſe condemnant, qui Eum morti adjudicant, Quem & oris, & operis ſui teſtimonio DEUM eſſe cognoſcere poſſunt. Et quidem in hæc verè reſpondiſſent, ſuppoſita veritate facti: omnis enim qui blaſphemat nomen DEI, ſecundùm legem reus eſt mortis, quia debet lapidari: ſed quia factum ſuper quo fundabatur quæſtio fuit falſum: ideo reſponſio fuit falſa, ac prophana, & iniqua. Ex hoc articulo, condemnationis Chriſti ad mortem, habemus duo documenta. Primum eſt, ut caveamus ne unquam illa vox Judæorum, reus eſt mortis, quæ Chriſti auribus innocenter inſonuit noſtris mentalibus auribus inſonet, & in nobis locum veraciter habeat: nam de quocunq; exiſtente in mortali peccato verum eſt dicere reus eſt mortis. Secundum eſt, ut ſi quoniam propter Chriſtū à perſecutoribus condemnemur ad mortem, non perturbemur: ſed potiùs gaudeamus reſpicientes ad mercedem. Ad conformandum ſe iſti articulo, recogitet homo qualiter ipſe ſæpe propter demerita ſua reum mortis ſe fecerit: ſed DEI miſericordiâ ſit hactenus conſervatus pro ſua emendatione, vel alias prout DEUS inſpiraverit. JESU qui prophanam impiorum vocem, ſcilicet reum Te eſſe mortis, minimè timuiſti: cuſtodi me ne in oculis tuis æternæ mortis reus inveniar. *Tunc* qui circumſtabant omnes, ferè inſimul irruerunt ſuper Dominum JESUM, & illudebant Ei. *Alii ſpuebant in vultum Ejus* benigniſſimum, tanquam in hominem vilem & peſtiferum, & morte dignum, ſcilicèt confeſſum ſe eſſe DEO æqualem: ut compleretur quod dictum eſt: *Faciem meam non averti à confuſione ſputorum.* Proprium enim Judæorum erat, in contemptum ad vituperium & deſpectum, ſpuere in faciem ejus quem abiiciebant. Et tam horribiliter & inceſſanter in facies hominum ſpuebant, ut quandoq; eos ſuffocarent. Quid turpius? quid deſpectius? quid ignominioſius & vituperioſius, quàm in faciem expuere: & maximè in illam faciem ſpecioſiſſimam, in quam deſiderant Angeli proſpicere? O! quàm cœca æmulatio infelicium Judæorum, qui non exhorruerunt turpiſſimis ſputis ſuis maculare & deturpare faciem tam amabilem. Et non tantùm ſimplicibus ſalivæ ſputis: ſed veriſſimiliter etiā execrationibus ſuis fœtidiſſimis. Unde Matthæus non dicit, ſpuerūt: ſed *exſpuerunt* quaſi excreando ſpuerūt. Marcus autē dicit. *conſpuerunt*, quia nō tātū unus, ſed plures ſimul cō ſpuerūt. Et ſic illa facies benedicta facta eſt, ita abominabilis, quaſi eſſet leproſa, ex ſputis & verberibus, quæ Ei ut ſubditur, *in faciem cum palmis dederunt*. Hoc eſt contra illos qui adulterinis coloribus ornare ſuas nitantur facies. Ex hoc articulo conſputionis in faciē, ſumūtur duo

Pſalm. 112. — *Condemnatio ad mortē* — *Beda in cap. 14. Marci.* — *Documenta duo.* — *Spuere in faciem.* — *Eſaia 50.*

duo documenta. Primum eſt, quòd nos diligenter caveamus & nos unquam, cùm Judæis, Chriſti faciem conſpuamus: quòd modis pluribus fit. Primò namque, ſecundùm Hieronymum, faciem Chriſti conſpuunt, qui conſcientiam ſuam fœdis cogitationibus & actionibus polluunt. Quia Enim Chriſtus conſcientiam Sanctam inhabitat, in qua Dei Facies, id eſt imago relucet, hinc eſt quòd qui conſcientiam ſuam peccatis polluit, quaſi ſputum in Chriſti faciem proijcit. Et ideo dicit Hieronymus, quòd Dominus noſter in faciem ſuam conſpui voluit, ut ſputaminibus ſuſceptis faciem animæ noſtræ lavaret. Secundò, ſecundùm Rabanum, Illi in faciem Chriſti expuunt: qui præſentiam gratiæ Ejus execrandis verbis, ex interna cæcæ mentis inſaniæ conceptis, reſpuunt, & Eum in carne veniſſe negant. Tertiò, ſecundùm Gregorium, in faciem Chriſti conſpuunt, qui juſtos & Sanctos in præſenti vita confutant, & in eorum contumelias fluxa verba, quaſi fluentes ſalivas mittunt. Quartò poteſt dici, quod ad literam Chriſtum in Faciem conſpuunt, qui Euchariſtiam indignè ſumunt. Quicunque enim pollutâ conſcientiâ corpus Chriſti in os ſuum accipiunt: hi ſalivâ ſuâ peccato infectâ, Sacramentum contingunt, madefaciunt & deglutiunt, ac per hoc in faciem Chriſti conſpuunt. Quintò in faciem Chriſti conſpuunt, qui Prælatos ſuos contemnunt. Item ſextò in faciem Chriſti deſpectivè conſpuunt, qui gratias Deo de quolibet ſibi dato munere non agunt. Secundum documentum eſt, ut nos iſta ſputa turpiſſima, & alia facta exprobrabilia Paſſionis Chriſti, nobis ad magnam gloriam reputemus Unde Chryſoſtomus: Attende quòd Evangeliſta, cùm ſumma diligentia ea quæ videntur eſſe exprobratiſſima exponit: nihil occultans vel omittens, aut verecundans, ſed Gloriam exiſtimans maximam, Dominatorem orbis terrarum pro nobis talia ſuſtinere. Hæc autem legamus continuè, hæc noſtra menti inſcribamus, & in his gloriemur. Hæc Chryſoſtomus. Et ſiquidem iſtud documentùm poſſit referri ad ſingula puncta Dominicæ Paſſionis, præcipuè tamen ad iſtud quod ſic exprobratiſſimum fuit. Ad conformandùm ſe huic articulo formet homo in mente ſua Chriſtum, tam horribiliter ſputis in facie deturpatum: & regratietur ſibi pro magna gloria noſtra. Recogitet etiam quoties Ipſe faciem illam ſpecioſiſſimam in conſcientia ſua polluit. Item quoties indignè communicando ſputi ſui contactu Chriſtum ſordidaverit. Jeſu qui immundis Judæorum ſputis pulcherrimam faciem tuâm maculari voluiſti: da mihi Tuæ imaginis faciem in me nunquam meis ſordidis actibus, aut cogitationibus inquinari. *Alij velabant faciem Ejus*, quod velamen manet uſq; hodie ſuper corde eorum: quia ab eis faciem ſuam abſcondunt. O inſana cæcitas: & cæca inſania infœlicium Judæorum: quia illam deſiderabilem faciem, quam adventuram Patres eorum, & Prophetæ cùm longo ſuſpirio deſideraverant: Ipſi infelices cùm præſentem habuerunt, tam ignominioſè velaverunt, inquam (ut ait Beda) non ut Ipſe illorum ſcelera non videat: ſed ut à ſeipſis faciem & gratiam cognitionis Ejus abſconderent. Oſtenderunt per hoc etiam neſcienter, quòd in faciem Chriſti nullus infidelis & averſus à Deo intueri poſſit: quia eſt ab eis velata. Et ſimilis ratio eſt de falſis Chriſtianis. Sed ſicut dicit Apoſtolus: cùm quis converſus fuerit ad Deum, tunc auferetur velamen. Ex hoc articulo, velationis faciei, habentur plura documenta. Primum, quòd nos ſummè caveamus, ne velamen ante Chriſti faciem ponamus. Sed heu multi Chriſtiani velamen ante Chriſti faciem ponunt, quales ſunt qui infrontè peccant. quaſi Deus eos non videat, quales etiam ſunt qui ſub velamine cujuſdam liberalis liberè peccant. Item velamen ante Chriſti faciem ponunt, qui imaginem Dei in ſe velamine culpæ & ignorantiæ obtegunt & obſcurant. dicit enim Hieronymus, quòd ideo Chriſtus pro nobis velari voluit, ut velamine Faciei ſuæ velamen culpæ, & ignorantiæ à cordibus noſtris auferret. Inſuper faciem Chriſti velant, qui à ſeipſis gratiam cognitionis Ejus abſcondunt. Item Oculos Domini omnia videntis velant, qui malum

Hierony. in c. 14 Marci.

Idem ibid

Rabanus in c. 26. Matth

Chryſoſt. hom. 86. in Matt.

Beda in cap. 14 Marci.

2. Cor. 3.

Hierony. in ca. 14. Marci.

Hhhhh pro

pro bono dant vel vendunt. Item hic est documentum, quòd & nos debemus interdum facies nostras velare, ne oculi nostri videant vanitatem, vel saltem oculos habere defixos in terram, & sic faciem quasi habere velatam, ne capiatur in exteriorum aspectu & concupiscentia. Ad conformandum se huic articulo, recogitet homo, qvomodo omnia nuda & aperta sunt oculis Dei, ut ex hoc trahatur à peccando. Item memoretur, quomodo Ipse luminosam faciem imaginis Dei in se obtexit, & obscuravit peccatis. Iesu qui Faciem Tuam gratissimam velari voluisti: illustra quæso faciem Tuam super indignum servum tuum, & imaginem Tuam in me non sinas obscurari: velamen quoq; culpæ & ignorantiæ à corde meo digneris auferre. *Alij colaphis Eum ceciderunt:* id est in collo percusserunt. Solent in collo percuti fatui, & despectibiles personæ. Unde in hoc quòd Judæi Christum colaphizabant, non tam attenditur læsio percussionis quàm maxima contumelia despectionis. Ex hoc articulo colaphizationis tale habetur documentum: quòd caveamus ne & nos aliquando Christum colaphizemus. Secundùm Bedam, omnes falsi Christiani Christum colaphizant: qui ore confitentur Christum, factis autem negant, colaphus datur à retrò. Illi ergo colaphizant Dominum Christum, qui Ei blandiuntur, ore Eum confitentur: Sed retrò, quò deberent Eum sequi per bonam vitam, colaphizant Eum, malis operibus Christo contradicendo. Item secundùm Augustinum, Colaphis Christum cædunt, Ei honores præferunt. Item à tergo Christum colaphis verberat: qui proximum post tergum suum infamat. Item est documentùm, quòd sicut Chistus pro nobis est colaphizatus: sic & nos colaphizationes suas Spirituales quas plerumq; nobis infligit, non solùm patienter, sed & prudenter portemus, sicut fecit Apostolus, qui dicebat: *Datus est mihi stimulus carnis meæ: Angelus Sahanæ qui me colaphizet, &c.* Ad conformandum sese huic articulo poterit homo sibi ipsi dare colaphum, in memoriam colaphorum Christi & sic orare, Iesu qui à Judæis colaphizari voluisti: da mihi sic Te ore confiteri, ut contrariis operibus nullatenus colaphizem. *Alij palmas in faciem Ei dederunt,* & faciem Ejus percusserunt. Dicitur autem Palma (secundum Papiam) manus extensa, vel applicata: sic ut pugnus dicitur manus complosa. Manibus ergo extensis & palmis, Eum in faciem percusserunt ex qua percussione plus affligitur homo, quàm de percussione in collo. In facie enim sunt omnes sensus: & sunt ibi membra tenera, facilè læsibilia. Unde verisimile est quòd ex tali Passione fluxerit sanguis per nares & os, licèt hoc ab Evangelistis non exprimatur. O quàm horrendum scelus impijssimorum Judæorum, quòd faciem tam formosam tam crudeliter verberibus affecerunt. Secundum Hieronymum: voluit alapis expalmari ut nos Ei in laudem nostris manibus, scilicèt operibus & labijs applauderemus. Ex hoc articulo, percussionis in facie, habentur plura documenta. Primum est quod nos exemplo Christi discamus patienter sustinere, si quis nos in faciem cædat: sicut Apostolus quosdam in hoc commendat. Quòd non solùm accipiendùm est ad literam, sicut in proposito Christus ad literam cæsus fuit in faciem, sed etiam mysticè, quia sicut dicit Glossa ibidem, in faciem cæditur, in Cujus os injuria irrogatur. Nam & isto modò Christus in faciem cæsus fuit, pro quanto multas injurias, & improperia Ei in faciem obijecerunt. Sicut ergo Dominus noster ab omnibus talibus increpationibus, blasphemijs, percussionibus, & sputis, faciem nunquam auertit: quinimo voluntariè ad omnia illa faciem suam Ejs pro nobis obtulit: & sic nos casu inrruente sustinere similia pro Christo non recusemus. Secundùm documentum est, ut caveamus ne & nos demus palmas in faciem Christi: quia secundùm August. Illi palmas in faciem Christi dant, qui perfidia cæcati Eum in carne non venisse affirmant: tanquam præsentiam Ejus exterminantes & repellentes. Item in faciem Christi illi Sacerdotes palmas dant, qvi pollutis manibus Corpus Christi tangunt, & contrectant. Item faciem Christi alapis contundit, qui proximum in præsentia sua confundit. Ad conformandum se huic articulo, recogitet homo quoties Ipse imaginem Dei in se offenderit, & para-

Colaphizatio

Beda in cap. 14. Marci.

August. lib. 1. de quæstionibus evāg. cap. 44.

2. Cor. 12.

Hierony. in c. 26. Matth.

2. Cor. 11

Percutientes in faciem Christi.

August. lib. 1. de quæstionibus vāg. cap. 44.

ratus sit secundum præparationem animi, pro Christo libenter velle in Faciem cædi: non solùm verbaliter; sed etiam realiter casu opportuno. Item recogitet Sacerdos, quoties manus suas pollutas in faciem Christi iniecerit: corpus suum indignè tractando. Iesu qui Judæorum manibus Faciem Tuam speciosissimam cædi voluisti: da mihi imaginis Tuæ faciem in me semper illibatam, illæsamq; conseruare: ne quandò iniquitatum mearum sceleratis manibus meis violetur. *Et ministri alapis Eum cædebant:* hoc est, in maxillas Eum percutiebant, de quo poteris meditari, sicut dictum est suprà de colaphizatione coram Anna Pontifice facta. Percutientes autem Eum in capite, interrogabant Eum, dicentes: *Prophetiza nobis Christe. quis est qui Te percussit;* Sed in qua nam parte capitis percusserint Eum, tunc quando hoc dicebant, de hoc Evangelistæ diversimodè loquuntur. Unde potest dici, quòd cùm velassent faciem Ejus, quilibet eorum percussit Eum ubi voluit: aliqui in collo, alij in faciem, alij in maxillas: & sic *percutientes interrogaverunt Eum, dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est qui Te percussit?* Et hoc derisoriè dicebant, quasi in contumeliam Ejus, qui se Prophetam à populo haberi volebat, & quem populus magnum Prophetam reputabat: per hoc enim designabant quòd falsus propheta esset, & quòd ignoraret quis Eum percussisset. Unde Theophilus dicit, quòd Dominus Prophetarum, ut pseudopropheta deluditur. Et quoniam Ipsi Eum illis verbis irridebant, & quasi ludibrium de Eo faciebant: idcirco ejs nihil respondebat: ut enim dicit Hieron. Stultum erat verberantibus respondere & prophetare cædentem, cùm palam percutientis insania videretur. Ex hoc articulo ludibriosæ expetitionis prophetandi, habentur quatuor documenta. Primum est, quòd non illudamus Christo, putantes mala nostra non videri ab Eo. Nam, Secundum Bedam: Quicunq; reprobis actibus Eum exacerbant, dum suas cogitationes & opera tenebrarum ab Eo videri non putant: quasi illudentes dicunt, quis est qui Te percussit; Secundum est, quòd consideremus nosmetipsos, si unquam manu pravi operis Christum percusserimus: quòd si nescimus, expetamus pia fide à Christo quòd Judœis irrisoriè ab eo exegerunt: ut prophetizet nobis, docendo nos cognoscere culpas nostras. Tertium, est, quòd nos cavere debemus: ne à Christo prophetiam, vel miraculùm tentativè expetamus. Unde August. Quantis mecum suggestionum machinationibus agit inimicus, ut signum aliquòd petam; sed obsecro Te Domine, ut quemadmodùm à me longè est ista consensio, ita sit semper longè atque longius ipsa cogitatio. Quartum est, quòd indignis non est effundendùm donùm Dei. Unde licèt Christus esset verus Propheta, noluit tamen prophetizare irrisoribus suis. Sic & Doctores pro tempore & loco debent verbum Dei subtrahere auditoribus indignis. Ad conformandùm se huic articulo, recogitet homo quantam irrisionem & infatuationem Dominus Noster in hoc facto est passus, & quomodò Judæi ludum quasi puerorum fecerunt de Eo, & oret dicendo, Iesu qui ludibrijs Judæorum percussus in capite, prophetizare exactus fuisti: prophetiza Tu mihi obsecro Christe, ut cognoscam quis & qualis ego miser sum, qui toties manu pravi operis proh dolor! Te percussi. Insuper potes etiam meditari, quòd alij manu reversa dulcissimum & mellifluum os Ejus percutiebant: alij pugnis Eum cædebant: alij Sanctissimam barbam Ejus evellebant: alij per suos venerabiles capillos Ipsum trahebant, & viliter inter pedes conculcabant, ac sine reverentia & pietate aliqua Dominum Angelorum malè tractabant. Et nihilominus alia multa blasphemantes dicebant in Eum, & faciebant. Cùm enim crudelissimi, & sine misericordia essent, omnia mala, & vituperia, quæ poterant, Ei faciebant, alij ex sua mala voluntate ad hoc moti: alij ut placerent Majoribus, qui erant immanissimi. Quid ergo tu faceres si hæc videres? nunquid non te projiceres super Ipsum Dominum, dicens: Nolite iam, nolite facere tantum malum Domino meo, ecce me, facite mihi: Ecce percutite me, & Domino meo tantas injurias irrogare nolite. Et tunc amplexareris flexis genibus Dominum & Magistrum, tuum, & sic susciperes libenter super te percussiones, ad tuendum

Hierony. in c. 26. Matth.

Beda in in c. 14. Marci.

August. in soliloq.

dùm Ipsum, Quòd ita mente facere recogites, & totum sicut si præsens esses
te facturum æstimes Conspice igitur singula, quomodo illi maledicti Dominum
vexant: falsos testes procurant: Ipsum examinant, & veritatem scilicet se Fi-
lium Dei esse confessum, quasi blasphemum condemnant: & quod oppro-
brijs vexatus in omnibus patienter se habet, compatere sibi, quia pro te o-
mnia sustinet, iugiterq; lachrymas fundens, speciosissimam faciem Ejus, quã
illi impudenter suis illiniunt sputis, tu reverenter tuis laua lachrymis: quis
enim audiens, vel mente pertractans: quomodo fuit factus opprobrium ho-
minum, Ipse Dominus & gloria Angelorum, & abiectio plebis, Filius Dei Pa-
tris, poterit se continere à lachrymis? Unde Anselmus: Concilio malignanti-
um adversum te pontificum præsentatus es, & veritatem prout oportuit con-
fessus, quasi de blasphemia adjudicatus es morti. Amantissime Domine Iesu
quanta illic indigna à propria gente pertulisti. Uultum Tuum honorabilem
in Quem desiderant Angeli prospicere, Qui omnes cælos adimples lætitia, quẽ
deprecantur omnes divites plebis, pollutis, labijs, & sputis inquinaverunt,
sacrilegis manibus cæderunt, velo operuerunt in derisionem, & Te Dominum
universæ creaturæ, tanquàm seruum contemptibilem colaphizaverunt, sed
(ut ait Beda) Ipso dispensante qui patitur, omnia pro nobis fiunt, ut sicut
Petrus hortatur, Christo in carne passo, nos eadem cogitatione armemur,
atquè ad toleranda pro nomine Ejus irrisionum oppobria præparemur. Ju-
dæi qui Christum deluserunt, olim in Philistæis hostibus Samsonis præfigu-
rati fuerunt. Samson enim quadam vice voluntariè se ligari fecit: quem
Philistæi captum excæcaverunt, & ei illudentes in derisionem Ipsum habu-
erunt. Sic Christus sponte à Judæis ligari, velari, illudi volnit, & derideri,
quadam autem vice dum Samsoni placuit, tunc se de inimicis horribiliter
vindicavit. Sic in fine Sæculorum de inimicis Christi erit, cùm Ipse in Maie-
state, & potestate ad judicium venerit. Conspice igitur Jesum præ cunctis
meritò honorandùm, indignè & viliter tractari, & Eum imitando disce humi-
liari, gratiamque honoris spernere, & laudem humani favoris contemnere.
Cùm ergo homo foris videns reputat te vilem in oculis suis: tu vilem te re-
puta in oculis Dei, nec murmures vel indigneris, si coram hominibus vilis
reputaris, sed magìs in oculis Dei, qui omnia novit occulte, confundaris.
et cave ne malorum exemplo corruptus, Dominum potius exhortari videa-
ris, quàm imitari, qui enim tunc exhortatus est blasphemijs Judæorum & infi-
delium, etiam nunc exhortatur væsanis opprobrijs falsorum Christianorum:
& nomine tenus fidelium, prout suprà in articùlis illusionùm hujusmodi est
tactum. Cogita etiam qualiter dolebant Petrus & Joannes, hæc percipi-
entes, vel fortè videntes Et qualiter Petrus jam torpens frigore infideli-
tatis, *sedet calefaciens se,* exterius, cui calor charitatis & verus ignis extin-
guebatur interius, & negat ter Dominum suum, timore perterritus. Nec
mirùm si accedit ad Eum tentatio, qui se elongat à Christo Primò qui-
dem in atrio ab ancilla ostiaria compellatur, & negat. Unde Gregorius:
Unius ancillæ voce percussus, dùm mortem timuit, vitam negavit. Sed cur
ab ancilla prius prodatur Petrus, quàm à viris, una ratio est ad confutatio-
nem præsumptionis, quia à muliere, non à viro: ab ancilla, non à libera pri-
mò victus est Secunda ratio est, ut ostendatur omnis sexus & conditio in
Domini peccasse nece, & redimi per Ejus passionem. Deinde post negati-
onem, timens Petrus inter Judæos diu stare, *Exivit foras ante atrium, & gal-
lus cantavit.* Exeundo autem animaduertit *Eum alia ancilla-* & dum fortis
esset, *dixit ministris* qui se calefaciebant: *& hic cum Jesu erat:* sed postquam
redijt quòd dictum fuerat, unus de circunstantibus, secundùm Lucam, sed
plures de eis secundùm Joannem, ei idem dixerunt: & negat cùm jura-
mento: Ecce argumentum, quòd ex uno peccato homo ruit in aliud gra-
vius: Unde Rabanus: Mora in peccato, dat incrementum scelerum: Et
Gregor. Peccatum quòd Pænitentia non diluit, mox suo pondere ad aliud
trahit. Et timens Petrus, iterum foras exivit. *Et interuallo facto,* quasi horæ

unius,

Ansem. in Speculo evangelici sermonis. c. 9.

Beda in cap. 14. Marci.

Figura illusionis Christi. Iud. 16.

Gregor. in 5. Ps. pænitentialem.

Mora in peccato. Gregor. 11 in Ezechielem.

unius, *reversus iterum*, secundùm Mathæum & Marcum, à multis, & secũdum alios ab uno qui cognatus Malchi erat compellatur: & negat cum juramento & detestatione, *& statim gallus*, secundo, *cantavit*. Potest esse quòd multi tumultuantes, ibi stantes, Petro hoc dixerunt: vel unus eorum pro omnibus: & quasi in persona omnium expressiùs, & acriùs dixit ei. Et sic semel negat ante primum galli cantum: ubi ante secundum. Non enim solùm negat Christum, qui dicit Eum non esse Christum, sed etiam qui cum sit negat se Ejus discipulum, vel membrum, vel qui negat se esse Christianum. Dominus enim non ait Petro, discipulum meum te negabis: sed, me negabis. Negavit ergo Petrus Christum, cum se negavit ejus discipulum: & isto modo se etiam negavit Christianum. Ubi August: Ecce medici completa est conditio, ægroti convicta est præsumptio. Non enim factum quòd iste dixerat, animam meam pro te ponam: sed factum est quod ille prædixerat, ter me negabis. *Augustinus Tract. 113. in Joann.*

Et gravatur in Petro culpa: & exageratur crimen, secundum processum negationum, quia primò simpliciter negavit, secundò negationi perjurium addidit, sed tertiò adjecit perjurio detestationem: *& capit anathematizare*, id est maledicere sibiipsi, & maledictioni se obligare, si cognovisset JESUM. Anathematizatio enim significat jurationem, quæ est per execrationem, & cum imprecatione maledictionis, scilicèt quando aliquis imprecatur sibiipsi malum pœnæ, & obligat se maledicto si ita sit sicut imponitur ei, vel nisi illud quod dicit sit verum. *Anathematizatio quid.* Quidam dicunt totam trinam negationem factam in atrio Annæ: & quæ dicta sunt inde, post missum JESUM, ad Caipham, recapitulando dicta. Alii verò dicunt, in atrio Caiphæ totam factam: & secundum hoc Joannes anticipavit primam. Sed communior opinio est, quòd trina negatio incæpit in atrio Annæ, & completa est in atrio Caiphæ. Et hoc videtur patere ex textu Joannis qui cum non facit mentionem de Caipha, sed solùm de Anna: ponit primò unam negationem, deinde ea quæ Annas interrogavit de Christo, & tandem prosequitur alias duas negationes, quæ factæ fuerunt postea in atrio Caiphæ. Et potuit esse quòd Joannes esset notus utriq; Pontifici, & similiter introduxit Petrum in domum utriusq; prout suprà patuit, ubi Annas JESUM ad Caipham misit. Cogita etiam quomodo Dominus benignus magnus Magister, conversus à justitia ad misericordiam, respexit Divinitùs Petrum dilectum Discipulum, in tertia vice, respectu miserationis & gratiæ: quia misericordia provocat ad pœnitentiam, & est necessaria ad eam. *Contemplatio* Conversio quidem ista & respectus fuit interior, & spiritualis: non exterior, & corporalis: quia Dominus erat intus in auditorio, & superius cum principibus: Petrus autem foris in atrio, & inferius cum Ministris & unus alium videre non poterat oculis corporalibus. Unde Leo Papa: Dominus autem JESUS, qui intra Pontificale Concilium corpore tenebatur, trepidationem discipuli foris positi solo divino intuitu vidit, paventisq; animũ mox ut respexit, erexit, & in fletum pænitudinis concitavit. *Conversio Domini ad Petrum.* *Leo Papa serm. 9. de Passione.* Unde secundum Augustinum. Divina Petri respectio nihil aliud fuit, nisi traditio in monte Ejus, quoties jam Dominum negasset, & hoc quod Dominus ei prædixisset: atq; ita misericorditer Domino eum respiciente pæniteret & fleret sicut solemus dicere: Domine respice me, & respexit eum Dominus qui absq periculo Divinâ misericordiâ liberatus est. Hæc autem recordatio fuit initium pœnitentiæ Ejus, quia secundùm Chrysostomum. *Augustinus lib. 3. de consensu Evang. cap. 6.*

Nihil ita curat delictum, ut memoria Domini continua. Unde & Beda: Respiciente Domino, Petrus ad cor reversus maculam negationis pœnitentiæ lachrymis tergit: quia non solùm cum agitur pœnitentia, verùmetiam ut agatur DEI misericordia necessaria est. Unde Psalmista. *Usq; quò exaltabitur inimicus meus super me, respice & exaudi me Domine DEUS meus,* id est; miserere & adjuva. Hæc Beda. *Petrus autem* cognoscens quod Dominus Eum audierat & respexerat: & hoc respectu commonitus, & ad amaras lachrymas provocatus: *statim exivit foras* de medio malorum inter quos eum negaverat, & fugiens in caveam, seu foveam quæ modo gallicātus appellatur: *flevit amarè*: idest; ex cordis amaritudine, & fletu contritionis qui amarus est. Fletus autem Devotionis est, svavissimus, in tantùm ut pro cibo reputetur: secundùm illud Psalm. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte.* In Ipso autem loco ubi post negationem flevit, in memoriam amari fletus & pœnitentiæ ejus, ædificata est Ecclesia Sancti Petri, qui locus est inter montem Sion, & Civitatem Hierusalem. Exinde tunc Petrus traxit in consvetudinem, ut singulis noctibus surgens à primò gallorum cantu, usq; ad horam matutinam staret in oratione, flens pro ista negatione: ita quòd facies ejus videbatur adusta ex fluxu lachrymarum, & semper in sinu suo sudarium portabat, quo crebrò fluentes lachrymas tergebat: quia quandocunq; gallum cantantem audiebat & quandocunq; denegationem Christi recolebat, amarissimè flebat: tam pro peccato negationis, quàm pro dulcedine amoris Domini. Unde secundùm Chrysosto. Flebat non propter pænam, sed quia dilectum negaverat: quod ei quolibet supplicio molestius erat. Attende nunc ubi Petrus negavit, & fuge omnem locum qui occasionem peccandi inducit. Unde Ambros. Ubi tamē negavit Petrus? nō in mōte, nō in Tēplo, non in sua domo: sed in prætorio Judæorum, in domo Principis Sacerdotum. Ibi negat, ubi JESUS ligatus est, ubi veritas est. Unde & Hieronymus. In atrio cum Ministris calefacit se ad ignem. Atrium Sacerdotis, circuitus est sæcularis: Ministri, dæmonia sunt: ignis desideriū carnale: cū quibus qui manet, flere pro peccato non potest. Hæc Hieronymus. Hinc nota quòd malum est conversari in curiis Magnatum: Petrus enim semel curiam intravit: & ibi animi vigorem perdidit, & Christum negavit. Quid si diu ibi mansisset? unde non ibi, sed foris pœnituit. Sic stella à Magis in curia Herodis disparuit, quibus inde egressis reaparuit. Exivit itaq; Petrus de atrio Principis, ut liberum locum flendi haberet: quia inter impios pœnitentiam agere non valebat: & cùm vellet flere, egressus est foras: quia palàm flere non audebat: ne scilicèt ab aliis videretur, & à lachrymis deprehēderetur. In quo & nos instruimur, ut volentes insistere lachrymis, secretum locum quæramus. Unde Beda: Quam nociva sane alloquia perfidorum: Petrus inter Judæos, vel hominem se nosse negavit, quem inter Condiscipulos DEI Filium confessus erat. Sed nec in atrio Caiphæ retentus poterat agere pænitentiam: egreditur foras, ut ab impiorum consilio secretus, pavidæ negationis, sordes liberis fletibus abluat. Hæc Beda. Sic hodie multi in atrio magnorum introducti, Christum malis operibus negant, & vix aut nunquam dum ibi sunt pœnitent: quia in Magnatum domibus non est congruus pœnitentiæ locus: & ideo qui vult peccata vitare, & mala quæ fecit emendare, debet egredi de mala societate. Unde Bernard. Periculosum est valde si quis velit inter

turbas

Beda in cap. 22. Lucæ.

Psalm. 26.

Fletus Petri

Psalm. 41.

Flendi consvetudo.

Ambrosius in cap. 22. Lucæ.

Exitus Petri de atrio

Beda in cap. 14. Marci.

turbas fæculi pænitentiam agere: ubi inimicorum alii venenatis perſvaſionibus: alii undiq; exemplis pejoribus ad peccandum alliciunt, alii adulationibus in vanam gloriam trahunt, alii detractionibus in impatientiam deiiciunt. Hæc Bernardus. Imitare ergo Petrum qui voluntate, verbo vel facto procaciter negaſti Chriſtum pro te paſſum. Cognoſcit Petrus reatum ſuum dolet & penitet, egreditur foras relinquit conſilium malignantium, locum petit ſecretum, lachrymis & pœnitentiæ amicum flet amarè, certiſſimè intelligens quia ſacrificium DEO eſt Spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum DEUS non ſpernit. Tu quoq; rememorans Paſſionem dilectiſſimi Magiſtri & tuum reatum, foras cum Petro egredere ut teipſum defleas amariſſimè: ſi quando te reſpiciat, qui Petrum lachrymantem reſpexit. Hic eſt pœnitentiæ modus. Peccaſti, quieſce, dole, & lachrymare, & diſce cum Petro flere amarè: & ſi vis mereri veniam, dilue lachrymis culpam tuam. Geminæ quoq; amarificationis, ſcilicèt contritionis pro te & compaſſionis ad Chriſtum inebrieris abſinthiô, ut expiatus cum Petro à reatu ſceleris, replearis cum Petro Spiritu Sanctitatis. Quia verò dicit Ambr. De Petro nõ invenio quid dixerit: invenio quod flevit: ejus lachrymas lego, ſatisfactionẽ nõ lego. Videtur ex hoc quòd tanta fuit ejus cõtritio, quòd ſufficiebat pro ejus ſatisfactione. Unde Leo Papa: Felices ô! Apoſtole lachrymæ tuæ, quæ ad diluendã culpam negationis, virtutẽ Sacri habuere baptiſmatis. Inde eſt argumentum quòd contritio poteſt eſſe tanta quòd tollat omnem pænam. Et nota ordinem pœnitentiæ Petri. Primò gallus cantavit: deinde Dominus Petrum reſpexit. Tertio, Petrus flere cæpit: & tunc egreſſus foras, amarè flevit. Sic hodie fit. Nam ſecundùm Gregorium. Tunc nobis gallus cantat, quando Prædicator quiſq; corda noſtra ad compunctionem excitat. Sed cantus galli non ſufficit, niſi Dominus oculo pietatis peccatorem reſpiciat: quia oportet ut miſer in tenebris permaneat, quamdiu eum lux mundi non illuminat. Tunc autem tertiò, ſecundùm Gregorium, incipimus flere, quando ignimur intus per ſcintillam conſcientiæ. Et tunc foris eximus, cum extrà quòd fuimus egredimur. Unde & Beda: Petrus qui media nocte negavit, ad galli cantum pænituit: & quòd in tenebris oblivionis erravit, ſperatæ jam lucis rememoratione correxit. Hunc opinor gallum aliquem Doctorẽ intelligẽdũ, qui nos jacentes excitat, & ſomnolentos increpat, dicens: evigilate juſti, & nolite peccare. Hæc Beda. Cogita nunc qualiter Petrus pro Domino ſuo, & pro peccato ſuo plangebat: & quomodo recogitabat bona quæ ſibi Dominus fecerat, & qualiter ipſe Eum negaverat. Dominus quidem intuitu ſuo ſpirituali provocavit Petrũ ad lachrymas: nec mirùm: oculi enim Domini velut flamma ignis. Petri verò ut glacies erant: & ideo intuitu ſuo reſolverunt illos ſicut ignis glaciem reſolvere ſolet, nec poterat in negationis tenebris permanere, quem lux mundi reſpexit. O! Beati oculi Tui Domine JESU, qui ita calefaciunt cor frigidum, & accendunt in amorem Tuum, & illuminant ut videat homo Creatorem & errorem ſuum. O! quam citò gelicidiũ pectoris liquefaciunt, & in aquas amaritudinis & devotionis convertunt. Unde Anſelmus: Intuere quàm piis oculis, quàm miſericorditer, quàm efficaciter tertiò negantem reſpexit Petrum: quando ille converſus, & in ſe reverſus, flevit amarè. Utinam bone JESU Tuus me dulcis reſpiciat oculus, qui toties ad vocem ancillæ procacis, carnis, ſcil. meæ, pravis operibus affectibusq; negavi. Hæc Anſelmus.

Petrus imitandus in pænitentia.

Pſalm. 50.

Ambroſius in cap. 22. Luca.

Leo Papa ſermone 9. de Paſſione.

Ordo pænitẽtiæ in Petro

Gregor. l. 30 moralium cap. 4.

Beda in cap. 22. Lucæ.

Anſelmus de red. mrt. gen. hum.

Moraliter per primã ancillã ostiariã, quæ Petrũ negare cõgit, designatur cupiditas: per secundã, carnalis voluptas: per unũ seu plures qui adstabãt, intelligũtur dæmones: his enim ad Christi negationẽ trahũtur homines. Prima ancilla scil. avaritia, quæ hodie in domibus multorũ, Principũ est ostiaria, quasi omnes intrare facit: quia sicut ostiarius intromittit qvos vult: sic & avaritia idẽ facit. Unde in Proverbiis: *Donum hominis dilatat viam ejus, & ante Principes spacium ei facit.* Timendũ est ne expulsa charitate à domibus Prælatorũ, tanquã Domina incipiat principari ancilla: quia charitas expellitur, dũ cupiditas ingreditur: nã venenũ charitatis est cupiditas. Huic carnalis delectatio & dæmones adhærent qui Christum negare suadent. Per Petrũ autem, qui interpretatur agnoscẽs, intelligi potest Clericus qui à longè sequitur Dominũ: quia fortè nõ propter se, sed propter sua, qui multoties cupiditate devictus negat Christũ. O! quot sunt hodie miseri curias Principũ sequẽtes, vix aut nunquã pænitẽt dũ sunt ibi. Ex hoc articulo negationis Petri plura habentur documẽta. Primũ est, quòd Prælatus Ecclesiæ debet esse talis, qui infirmitatibus subditorũ cõpati sciat, quia secũdũ Greg. ideo Dominus Petrũ cadere permisit, ut & fortius post casũ resurgeret: & ut is qui futurus Pastor Ecclesiæ erat, in sua culpa disceret qualiter aliis misereri debuisset: & ex sua infirmitate cognosceret, quã misericorditer aliena infirma toleraret. Et secũdũ Chrysost. Christus permisit Petrũ labi, ut Prælatis exẽplũ præberet fragilitati subditorũ meliùs cõpatiẽdi. Nã secũdũ eũdẽ, ideo Angelis nõ est cõmissa Sacerdotii potestas, ne cũ ipsi minimè peccarẽt, de sua Innocẽtia præsumẽtes alios sine misericordia judicarẽt: sed potiùs est collata homini fragili & peccãti, ut circa aliorũ lapsũ se mitẽ præbeat & benignũ. Secũdũ est, quòd nullus debet se jactare & extollere: aut de sua virtute, & viribus præsumere. Unde Leo Papa: Ob hoc Petrus hæsitare permissus est, ut in ipso Ecclesiæ principe conderetur remedium pœnitentiæ: & nemo auderet de sua virtute cõfidere, quoniam mutabilitatis periculũ nec ille tantus potuisset evadere. Unde Chrysost. Quod Evangelistæ scripserunt nos erudire volentes, quantum malum sit non DEO totum concedere, sed in seipso confidere. Unde etiam Ambrosius. Hæc autem ideo scripta sunt, ut sciamus neminem se jactare debere. Nam si Petrus lapsus est quoniam dixit, & si alii scandalizati fuerint in te, ego non scandalizabor: quis alius jure de se præsumat? Deniq; & David qui dixerat, *Ego dixi in abundantia mea non movebor in æternum.* Eam sibi jactantiam obfuisse profitetur, dicens: *Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus.* Tertiũ est, quòd in principio obstandum est peccatis: quia unum semper trahit ad se aliud gravius. Sicut in proposito primo fuit nuda negatio. Secundò, negationi accessit perjurium. Tertiò, perjurio accessit maledictio. Vel, sicut dicit Hieronymus, Prima ancilla, titubatio, Secunda consensio. Tertius Vir, actus est. Hæc est trina negatio, quam abluit per fletus verbi Christi recordatio. Quartum est, quòd si nos quandoq; ex fragilitate peccemus, nullo modo in peccato perseveremus: quia secundùm Glossam. Perseverare in peccato, dat incrementa scelerum: & qui spernit minima, cadit in majora. Et secundùm Gregorium. Peccatum quòd pœnitentiâ non diluit, mox ad aliud trahit. Ecce enim Beatum Petrum ad primam negationem impulit una tantùm ancilla: ad secundam, duo: scilicet ancilla & vir: ad tertiam, plures. Quintum est, quòd nullus peccator debet desperare, qvantumcunq; peccata sint gravia: sed debet pro peccatis suis flere, exemplo Beati Petri, qvi culpã negationis abluit lachrymis pœnitentiæ. In hoc enim remedium nobis pœnitentiæ ostenditur, & in maximis excessibus veniam sperare conceditur: cùm Petrus post tantùm peccatum factus sit janitor Cœli: ac omnibus norma & regula pœnitendi. Sextum est quòd nos caveamus ne unquam Christum negemus.

Proverb. — *Gregorius homil. 21. in Evangel.* — *Chrysostom9 homil. 83. in Matth.* — *Leo serm. 9. de Passione.* — *Chrysostom9 homil. 83. in Matth.* — *Ambrosius in cap. 22. Lucæ.* — *Psalm. 29.* — *Idem.* — *Principiis obstandum.* — *Hieronym9 in cap. 14. Marci.* — *Gregorius hom: 11. in Ezechielem.*

Chris-

Christum namque negat qui in omni mortali peccato: quia consentiendo diabolo, abnegamus Christum & recedimus ab Eo. In conformando se huic articulo cogitet homo quàm piè ipsum Deus respiciet, & tunc instar Beati Petri rememoretur peccata sua breviter & summariè: & ea quantùm potest lachrymis saltem cordis defleat. Jesu qui à Beato Petro Apostolorum tuorum Principe ter negari Te pertulisti, Quique eum misericorditer respiciens reatum suum amarè flere fecisti: respice quæso me Oculo clementiæ Tuæ, & concede me verbis vel factis te nunquam negare, & peccata mea dignè deflere. Tandem fatigati principes Judæorum, & ministri iniquitatis, & cæteri Judei recesserunt euntes ad dormiendum, & mittentes Dominum Jesum in quendam carcerem ibi subtus solarium, cujus adhuc videri potest vestigium, ligaverunt Eum ibi ad quandam columnam lapideam, cujus pars ibidem mutata fuit: & adhuc ut dicitur apparet. Dimiserunt nihil ominus cum Eo aliquos armatos, ad tutiorem custodiam, qui Eum vexaverunt per totam noctem residuam, quasi non sufficeret dies ad complendum malitiam suam, derisionibusque & maledictionibus vacantes conviciabantur Ei dicentes: Putabas esse prudentior Principibus, & melior Pharisæis: nunc tua stultitia apparet, modo stas ut convenit: & morte crudelissima citò morieris. Intuere igitur qualiter illis audaces & pessimi conviciantur Eidem & insultant: & modo unus, modo alius verbis, & fortè etiam factis contra Eum insurgunt. Tanta enim dicunt & faciunt, & irreverenter hujusmodi mercenarii & vilissimi quanta possunt. Unde Ansel: Nox insomnis tota ducebatur nulla prorsus requies Jesu præstabatur: ministrorum impia plebs injuriatur, alapis & colaphis innocens mactatur. Intuere nunc opprobriis Dominum verecundum in tormentis verò patientem, & vultum semper ad terram habentem, & silentem ad omnia, tanquam verè esset deprehensus in culpa, & mira cordis contritione compatere Creatori. Hæc Anselmus. Et sic stat Dominus rectus ad istam columnam ligatus & saturatus opprobriis usque mane, afflictus nimis frigore & labore: quia hyems erat & noctes longæ. Tu ergo ibis ad Eum, & vehementer sibi compatiens dices ad Ipsum. O Domine ad quorum manus venisti? quanta est patientia Tua: Verè ista est hora tenebrarum. Et tunc devotissimè osculaberis manus & pedes Ejus venerabiles & vincula illa durissima, & sedebis ibi ad pedes Illius dolens & lugens, & dices: O Domine Jesu saltem requiescat Caput Tuum super humerum meum, ex quo Te liberare non possum. Et tunc recomendabis te Ei, & omnes amicos tuos, & totum absque dubio concedet tibi quidquid rogaveris & petieris ab Eo. Et dices Ei: O Domine quid dicam in crastinum dignissimæ Matri Tuæ? Et sic ad pedes Beatissimos aliquantulùm dormitabis & quiesces, si tamen dormire potes in tali statu Dominum tuum videns.

Anselm, in speculo. Contemplatio.

DE PRIMA IN PASSIONE DOMINI,

Cap. LXI.

Hora primà corde doloroso & mæsto meditaberis, qualiter *mane quando dies est factus, tempestivè convenerunt, apud* Caipham *Principes sacerdotum,* id est, pontifices, qui præcellebant reverentia dignitatis: *ac seniores populi,* qui præcellebant reverentiâ ætatis: *& scribæ,* qui præcellebant reverentiâ doctrinæ legalis: *ad consilium adversùs Jesum, ut traderent Eum morti,* & fecerunt Dominum tuum dulcem Jesum nimis afflictum ibi adduci. Hic est conventus malignantium, cujus prior sive abbas erat Caiphas, qui erat pontifex anni illius. Cum autem volunt eum de domo ducere, dicunt Ei. Jesu quid facis: ibimus an non? veni, quia principes & sacerdotes mandant, quòd ducaris ad consilium, ubi te expectant cum populo, volentes te tradere Pilato ut moriaris. Tu autem si adhuc cogites te cum ipso esse, dices cum magna compassione: Heu Domine mi, heu Magister bone, jam Te volunt perdere. Jam volunt Te morti tradere. O Domine quid ego miser faciam? O quàm crudeles, & quàm dolorosi rumores! O Domine quàm lugubrem visionem habebit Tua Mater dulcissima, quàm amaros rumores audiet tam ipsa, quàm omnes qui Te diligunt cum Ea. O Domine

Luce 22. & 23. Mat. 27. Mar. 15. & Joan. 18.

quid ego miser faciam? Ibo tecum Domine, vel ibo nunciare & dicere, Dominæ meæ benignæ Matri Tuæ ut veniat ad Te. Postea videbis quomodo ducunt Eum tanquam agnum mansvetum, qui portatur ad victimam, & quomodo intrat ligatus & afflictus, & omnes in Eum respiciunt, & insultantes Ei dicunt: O bone Jesu hic es? Quomodo si Propheta eras, istud non prævidebas? Talia & multa similia poterant Ei dicere illi maledicti. Considera modò quantum Judæi sitiebant sangvinem Jesu Christi, qui summo mane quærebant sententiam de morte ejus dari. Nam tanta erat eorum nequitia, ut nulla mora interponeretur, quin occidendus Pilato traderetur. Et sic bis fuit consilium impiorum adversùs Jesum: primò, ante galli cantum, ut visum est superius: secundò, mane quoniã dies est factus. Quia enim ex testimoniis præhabitis non habebãt aliquid, unde coram Pilato sicut reus mortis accusari posset: ideo ulterius consulebant, qualiter Eum morte dignum accusarent. Et tunc dixerunt Ei: *Si Tu es Christus,* idest, Rex & unctus, *dic nobis.* Ubi Beda: Non veritatem desiderabant, sed calumniam præparabant. Siquidem Christum hominem tantummodò de stirpe David venturum sperantes, hoc ab Eo quærebant: ut si diceret, Ego sum Christus, calumniarẽtur quòd sibi regiam potestatem arrogaret, & ob hoc à Rege puniendus esset. Et ait illis: *Si vobis dixero* scilicet quòd sim Christus, *non credetis mihi:* sicut & alias non credidistis nec verbis meis, nec factis. *Si autem interrogavero vos, non respondebitis mihi:* sicut nec alias respondistis, cùm interrogarem: Quomodo Christus filius David esset: *neque dimittetis,* scilicet me, qui tamen sum innocens. *Ex hoc autem,* scilicet tempore: id est, post tempus passionis & ascensionis, *erit filius hominis sedens à dextris virtutis Dei,* idest, in potioribus bonis Patris, secundũ humanitatẽ: sed in æqualitate Patris, secundûm Divinitatem. Unde bene dixit, *filius hominis:* quia inquantum Filius Dei semper fuit æqualis Patri, & sedens ad dexterã Patris: quasi diceret. Ero in vita regnans sempiterna & virtute Divina, cùm hic infirmus coram vobis appaream. Ubi Theophilus: quasi diceret: Non est vobis de cætero tempus sermonum & doctrinæ, sed deinceps judicii tempus erit, cùm videbitis me filium hominis sendentem à dextris virtutis Dei Tunc *dixerunt omnes: Tu ergo es Filius Dei,* scilicet naturalis. Qui ait: *Vos dicitis quia ego sum.* Quasi diceret: Ego nec dico, nec nego, sed vos dicitis, quamvis non credatis. Sua ergo sententia condemnantur. Ubi Beda. Ita responsionem suam temperat, & ut verum dicat, & sermo ejus calumniæ non pateat. Maluit enim se Christum Filium Dei probare. quàm dicere: ut condemnandi causa toleretur his, qui quod obiiciunt hoc ipsi fatentur. Quam tamen responsionem ipsi blasphemiam reputantes dixerunt. *Quid ad huc desideramus testimonium?* scilicet ad probandum quod se Christum dicat, & Dei Filium. Hæc duo gravius ponderabant, scilicet quod se Christum & Dei Filium dicebat, eò quod unum videbatur esse contra Deum: reliquum contra Romanum Imperium. *Ipsi enim audivimus de ore Ejus.* O insensati, excæcavit vos malitia vestra. Audistis ex ore Ejus Dei reverentiam quâ erat colendus, non blasphemiam quâ esset crucifigendus. Ergo, ut ait Beda, sua se sententia condemnant, qui Eum morti tradunt: quem oris, & operis testimonio Deum esse cognoscunt. Et post multa quæ contra Eum fecerunt, ut æstimo, sicut in nocte fecerant, *adduxerunt eum vinctum,* à domo Caiphæ Pontificis, ad domum Pilati Præsidis Romanæ potestatis, ad quem pertinebat judicium in causa sangvinis, ut scilicet Pilato totum imponeretur, & ipsi immunes reputarentur: duxerunt, inquam, Eum vinctum, manibus post tergum ligatis, & cum multis conviciis ac contumeliis, &ut dicitur catena in collo Ejus posita, quæ postea ostendebatur in Hierusalem peregrinis pro devotione magna, qui & ipsi submittebant in eã colla sua. Cogita nunc, cum quanto opprobrio ducitur per medium civitatis Hierusalem, convicantibus Principibus Sacerdotum & Pharisæis atque dicentibus: Veni nobiscum latro, & deceptor populi, nunc tua maleficia finem habebunt in brevi: Horrenda prorsus impietas, quæ tantis injuriis satiari non potuit: quin potius ferali rabie fremens, impio judici, tanquam rabido cani, animam justi degluttiendam exposuit. *Tunc videns Judas quod Jesus damnatus esset,* consilio Sacerdotum & seniorum, idest, da-

Beda in 22. Lucæ.

Beda ibidẽ.

Beda ibidẽ.

Adductio ad Pilatũ.

mnationi & morti adjudicatus: consvetudo enim erat Judæorum, ut quem reum mortis judicassent, vinctum Præsidi traderent, ut dum præses vinctum teneret, morti addictum intelligeret: *pœnitentia ductus,* infructuosa tamen, quia sine spe veniæ erat: *retulit pretium,* scilicet triginta argenteos, *Principibus Sacerdotū & senioribus populi,* à quibus malè acceperat: quasi in sua potestate esset persecutorum sententiam mutare, & quasi eodem pretio quo Christum Dominum vendidit, posset Eum redimere.

Consvetudo damnati.

Multi enim possunt alicui mala persvadere, quæ tamen pœnitentia ducti post non poterunt dissvadere, vel in bonum convertere. Si ergo Judas restituit pecuniam malè acquisitam: quomodo usurarius tenet usuram, & simoniacus præbendam, vel quicunque rem alienam? Credibile est quòd lata sententia contra Christum, illi qui principales fuerunt in morte Christi, redierunt ad templum, & tunc venit Judas, *pœnitentiâ ductus,* idest, angustiâ quadam & tristitiâ tactus, quæ tamen non valuit, quia non propter amorem Dei, sed propter enormitatem rei tristis fuit: *& retulit argenteos, dicens: Peccavi tradens sangvinem justum.* Non valuit Judæ ista confessio, quia deerat spes veniæ & salutis. Ubi Chrysostomus: Vide veritatem undique fulgentem proditor de seipso dat testimonium, & eorum qui condemnaverunt oppilat ora.

Chrysost: hom: 86: in Matt:

At illi deridentes eum, dixerunt, quid ad nos, scilicet de peccato tuo, qui non sumus rei in hoc facto: *Tu videris,* & sentias te peccasse: sed nihil ad nos pertinet, & nobis de hoc non est cura. Professio hæc audax est, atque cæca. Emisse se justi sangvinem audiunt, & tamen extra reatum se esse credunt, & in vendente scelus cōstituunt. Unde secundùm Chrysostomum, Accusatio sacerdotum est, qui non egerunt pœnitentiam etiam Juda pœnitente.

Professio Judeorum audax & cæca Idem ibidem.

Et videns Judas quod Eū deridebant, lapsus in desperationem, *projectis argenteis in Tēplo,* unde recepti erant, *recessit & abiens laqueo se,* ex desperatione *suspedit,* ex quo patet quòd cupiditas sua nihil sibi valuit. Maluit se quā denarios perdere, denarios Tēplo, seipsū diabolo tradidit & laqueo. Hic habemus duo exempla. Primū est quòd avaritia non est aliud quàm quidam laqueus diaboli, per quem suspendit avaros. Secundùm exemplum est, quòd crudelitas præsidentis, est occasio desperationis peccatoris. Judas enim retulit pecuniam, pœnitentia ductus, & peccatum suum est confessus: sed quia principes durè rēsponderunt sibi dicentes. *quid ad nos? tu videris,* desperatus *abiens laqueo se suspendit,* sic frequenter circa peccatorem accidit.

Avaritia láqueus diaboli. Desperatio Juditorum, unde.

Judas laqueo se suspendit in terræ meditullio, indignus hominum & Angelorum consortio. Indignus colligi inter Angelos qui in cœlis sunt, indignus etiam colligi inter homines qui in terra: socius factus dæmonum, quibus deputatus est àër iste caliginosus in carcerem, usque ad judicium. Sunt autem tres rationes, quare tali morte decuit proditorem interire. Prima, ut elevatus in aere, socium se ostenderet dæmonum, in hoc àëre caliginoso habitantium. Secunda, quia paciscendo locutus fuerat in gutture punitur: ut arteriæ quæ vocem proditionis emiserant punirentur: quia per quæ peccavit quis, per hæc & torquetur. Tertia, ut cœlo & terræ exosus ostenderetur: quia non solum proditionis culpam emendare nequivit, sed etiam homicidii proprii scelus addidit. Mirabilis duritia Judæorum: quos nec confessio peccati, nec restitutio pretii, nec operatio proprii suspendii emolivit: quia nec pœnitenti, nec proijcienti, nec suspendenti se Judæ crediderunt. Cum Juda quippe seipsos suspendunt, qui veniam petere & satisfactioni intendere nolunt.

Judeorum duritia.

Et crepuit medius effusis visceribus: rupto enim laqueo putatur cecidisse, & crepuisse: & in hoc quodammodò delatum est ori quo osculatus Dominum fuerat, ne per os damnata anima exiret: non enim tam viliter inquinari debuit, quod tam gloriosum scilicet Os Christi contigerat. Dignum enim erat ut viscera quæ proditionem conceperant, rupta caderent: & guttur quô vox proditionis exierat, laqueo arctaretur. Sæpe enim modus pœnæ exprimit modum culpæ. Væ Judæ, quia ad fontem misericordiæ per spem veniæ non rediit: sed proprii sceleris immanitate perterritus desperavit. Et ideo dicit Hieronymus, quòd magis Judas offendit Deum quando se suspendit, quàm in hoc quòd eum prodidit.

Cur medius crepuit Judas.

Hieronymo in cap: 27. Matth:

Dixeruntque Sacerdotes, *quia non liceret* ipsis

argenteos *mitti*, ideſt, remitti, *in corbonam*, ideſt, in gazophilacium, unde eos tulerant: *quia precium ſangvinis & mortis erat*, quod ibi mittere noluerunt, caventes ſcilicet ne ſacros loculos pecuniâ cruentâ pollluerent. Secundùm Hie- *Matt: 23.* ronymum, Verè culicem liquantes, & camelum glutientes. Si enim ideo pe- *Hieronym: ibidem.* cuniam, quia precium ſangvinis eſt, in corbonam hoc eſt in gazophilacium, & inter dona Dei non mittunt: cur ipſum ſangvinem fundunt? Unde & Auguſtinus. Qualis illa innocentiæ ſimulatio fuit, pecuniam ſangvinis non mittere in arcam, & ipſum ſangvinem mittere in conſcientiam? Et *conſilio* inter ſe *habito* *emerunt ex his agrum* cujuſdam *figuli in ſepulturam* mortuorum, ſcilicet *peregrinorum*, qui non habent ſepulchrum proprium: qui dictus eſt *Hulcedama*, ideſt, ager ſangvinis, in deteſtationem proditoris Judæ & memoriam Paſſionis Jeſu Chriſti: quia enim precium mortis fuerant, in uſum mortuorũ, & hoc peregrinorum eos tradiderunt. Quod fecerunt, non in miſericordiam, ſed in Salvatoris infamiam: ſimulando pietatẽ, & intendendo iniquitatem: ut longè lateque diffamaretur emptio, & propter hoc addita eſt impoſitio nominis, & vocatus eſt *áger-ſangvinis*, ideſt, emptus precio ſangvinis, ut eſſet frequens rememoratio facti in deteſtationem nominis Chriſti. A parte mentis. Sion in vallem Joſaphat deſcendendo, Juxta natatoriam Siloe contra Auſtrum, ad jactum lapidis ultra vallem, eſt ager Acheldemach, ubi eſt ſepultura peregrinorum, ubi fuit Monaſterium ſeu Eccleſia omnium Sanctorum. In hoc quod de predio ſangvinis emerunt agrum in ſepulturam peregrinorum, Myſticè datur intelligi, quòd *Myſticè.* Chriſtus per ſuum ſangvinem nobis peregrinis emit quietem perpetuam, & gaudium paradiſi. Unde Gloſſa: Magnum Sacramentum latet in factis iniquitatis. Figulus eſt Deus, in Cujus manu eſt ex eodem luto facere aliud vas in honorem, aliud in contumeliam: ager ejus eſt ſæculum, quod univerſum precio ſangvinis ejus emitur: ut ei commortui ſepeliantur peregrini, non utique Iſràél: ſed alieni qui in precio ſangvinis Ejus ſepulti æternam requiem ſortientur. Unde & Hieronymus: Nos ergo qui peregrini eramus à lege & Prophetis, prava Ju- *Hieronymo in cap: 27. Matth:* deorum ſtudia in ſalutem ſuſcepimus, & in precio ſangvinis Chriſti requieſcimus. Unde etiam Auguſtin: Peregrinis, inquã, qui ſine domo & Patria & toto orbe exules jactabantur, requies Chriſti ſanguine providetur. Iſtos aut peregrinos *Auguſtinus ſerm: 28. de tempore.* dicimus eſſe devotiſſimos Chriſtianos, qui renunciantes ſæculo, & nihil poſſidentes in mundo, in Chriſti ſangvine requieſcunt. Hæc Auguſtin: Cùm autem per omnes plateas Hieruſalem diceretur quòd Dominus Jeſus captus eſſet, *Maria reſciens filiũ captum.* & quomodo Judæi Eum crucifigere vellent: percipiens hos rumores terribiles doloroſa Mater Ejus, quæ tamen cum primò caperetur, hoc in ſpiritu (ut dicitur) cognoverat: ducta eſt cum inæſtimabili lamento & fletu, & planctu à ſororibus ſuis & aliis, quaſi mortua. Et venit ad videndum Filium ſuum dilectum, plorans inceſſanter per civitatem Hieruſalem, & dicens: Heu me, ubi eſt nunc amantiſſimus filius meus? Ubi es dulciſſime fili? Ubi te inveniam? quis te cepit chariſſime? Quare te mihi abſtulerunt benigniſſime? Hæc & his ſimilia poterat dicere, multomagìs moventia mentes audientium, etiam infidelium, ad devotionem & compaſſionem. Exiſtimo quod omnes qui viderunt eam dicerent: O quàm male eſt iſti bonæ Mulieri. Si vidiſtis parem dolorem? Et cum Ipſa ac ſorores ejus & alii qui ſecum venerãt, viderent Eum ſic ligatum, afflictum, conſputum, ab omnibus deſpectum, à Diſcipulis derelictum: ac omni ſolatio & auxilio deſtitutum, non loquentem, non ſe excuſantem, ſic vituperaliter, & ſic enormiter à tanta multitudine armatorum crudelium duci, ad ſiſtendum tribunali judicis iniqui, & condemnandum eum morti: quantò ſunt dolore & amaritudine repleti non poteſt dici, vel ſermone explicari. Credo quod quaſi mortui in terram proſternebantur coram Eo. Dominus etiam videns Matrem, & alios in tanto dolore, valde dolebat & Ipſe. Multùm enim affligebatur ex compaſſione quam ad ſuos & maximè ad matrem habebat, ſciebat enim quod pro ipſo uſque ad evulſionem animæ à copore dolebant, Et ſic Domino ubique & ſemper dolor multiplicabatur non modicus: dolorem enim Matris & ſuorum reputabat ſuum: in illo ergo mutuo conſpectu magnus valde dolor fuit utrique. Sequntur verò

à longè,

à longè, quia non possunt appropinquare. Considera & intuere ista diligenter per singula quia multùm sunt compassiva. Cogita (si potes) tantam amaritudinè, si piam habes animam: quia longùm est cogitare animæ habenti devotionem. Sicut ergo dulcissima Mater Filio suo sic angustiato viso valde doluit, ac Ei ex intimis compassa fuit, & amarissimè flevit, similiter & Dominus Matri & alijs compassus etiam multùm doluit, sicut fidelis amicus suo amico & proximo mala patienti compati & condolere debet. *Et adduxerunt Jesum vinctum,* & Eum Pilato Præsidi incircumciso cani glutiendùm tradiderunt, *in prætorium,* quòd erat in domò Pilati locus quidam ubi judicabat, & prætoris, seu judicis sedem & locum tenebat: Unde Beda: Prætorium enim dicitur sedes prætoris: Prætores autem dicuntur Præfecti, sive Præceptores, eò quòd civibus præcepta ponant. Tradiderunt Eum potestati Romanæ, ut eò modò alienos se ostenderent ab ejus interfectione: in quo non eorum innocentia, sed magis demonstratur insania. *Et* Ipsi qui ducebant Eum, *non introierunt in prætorium, ne contaminarentur,* intrando domum Gentilis, *sed ut manducarent Pascha,* id est, azimos panes, quos non licebat comedere nisi personis mundis: dies enim agere cæperunt azimorum, quibus diebus contaminatio illis erat in alienigenæ intrare habitaculum. Timebant contaminari ex ingressu domûs hominis Gentilis, & non timuerunt inquinari ex procuratione mortis Christi innocentis: ex quò patet superstitio eorum vana, sicut in multis alijs. Unde Augustinus: O impia cæcitas. Habitaculò videlicet contaminarentur alienò, & non contaminarentur scelere proprio. Alienigenæ judicis prætorio contaminari timebant, & fratris innocentis sanguinem effundere non timebant, Hæc Augustinus Istis sunt similes qui conscientiam magnam de minimis faciunt, & multò graviora committunt. Cùm ergo Jesus esset in prætorio, *Pilatus,* obseruantijs Judæorum, qui domùm Ejus ingredi non audebant deferens, *exivit ad eos foras,* de prætorio. Ipse enim erat qvasi medius hinc, inde discurrens, & quærebat quam accusationem adversus Eum in judicio afferrent, quem reum mortis judicabant. Videbat enim Eum in signum damnationis ligatùm, & à tot ductum ad damnandum: & ideo de causa ab ejs quærebat, volens modum tenere Romanorum à quibus missus erat: quibus consuetudo erat nullum condemnare nisi prius accusationem suam audirent, & ille locum defendendi haberet. *Et dixerunt ei: Si non esset hic malefactor,* quem Deus in lege præcipit non pati vivere, *non tibi tradidissemus Eum,* nos qui sumus tantæ religionis & authoritatis. Quasi dicerent: Nos sumus tantæ veritatis & justitiæ quòd nobis deberet credi simplici verbo, sine aliqua disquisitione, nos enim factum diligenter examinavimus, & Eum dignum morte invenimus: & ideo iam condemnatum tradimus Eum tibi puniendum: nec oportet aliam facere examinationem, sic homines maliciosi coram judicibus se justificant, ut innocenti magis nocere valeant. Miseri Judæi dicunt Eum esse malefactorem, qui pertransivit benefaciendo & sanando omnes oppressos à diabolo: & faciunt secundùm illud quòd de ejs per Prophetam jam Ipse prædixerat, retribuebant mihi mala pro bonis, *Et Pilatus,* quasi indignatus ex eorum responsione, quia sciebat eos per invidiam Ipsum tradidisse, *dixit Ejs, accipite Eum vos, & secundùm legem vestram judicate Eum.* Quasi diceret: Si sufficit vestra examinatio, sufficiat vestra sententia: Ego nequaquam talis judex efficiar. Per quam Responsionem mortem Christo inferre inhibebat, quia Romani aliqua minora judicanda Judæis dimiserant: Sed causam sanguinis & altam justitiam sibi retinuerant. Unde *dixerunt Judæi, Nobis non licet interficere quenquam,* scilicet propter Potestatem ad alios translatam. Tamen contra seipsos dicebant: quia interficiebant: quem injustè interficiendùm offerebant: & sanguinem innocentem fundebant, quem fundendùm alteri tradebant. Argumentùm contra sentientes, vel procurantes, aut simulantes fraudem inferendam proximo, cùm possint obuiare malo: quia tales similes sunt Judæis hæc dicentibus, & sub prætextu justitiæ vel cuiuscunque causæ suam nequitiam defendentibus. Multi etiam mali Clerici sic dicunt, scilicet nobis non licet interficere quenquam: intelligentes de morte corporali, qui tamen pro modico habent multos interficere suo malo exemplo morte spirituali, quæ peior est interfecti-

Beda in cap 18. Ioan.

August. tract. 114. in Ioan.

Psal. 37.

Clerici Judæis similes

fectione corporali. Uel dixerunt Judæi, sibi non licere illis diebus, pro-
pter festi solennitatem & sanctitatem, quòd celebrare iam cœperant: pro-
pter quòd de ingressu etiam prætorij contaminari metuebant. Unde Augu-
August. stinus: Si malefactor est, cur non licet interficere. Si propter festum non li-
tra. 114. cuit interficere, cur crucifige crucifige Eum clamastis; Uel quia crucifigi
in Ioan. Eum, ut etiam modo mortis infamaretur, cupiebant: & hoc eis secundùm
Acto. 7. legem non licebat: licèt aliô modô possent blasphemos interficere, qualem
Christum reputabant, ut patuit in Stephano ab eis lapidato. Hoc autem fa-
ctum est *Ut sermo Jesu impleretur quem dixit, significans qua morte esset moriturus:*
id est, à quibus: non enim mortem Crucis hic significat, sed quia à gentibus
esset moriturus, & quòd Judæi Eum fuissent gentibus traditurí ad illuden-
dum, & flagellandum, & crucifigendum: hæc enim tria Dominus à genti-
bus est passus. Quia enim proprijs manibus noluerunt Eum interficere: ut
sic qui magìs peccabant quasi alieni essent à scelere, impletus est sermo Ie-
su quem de sua morte prædixit, ut a Judæis traditus, occideretur à gentibus.
Et *cœperunt accusare* Eum falsè in multis, de quibus solùm tria exprimuntur,
quæ Lucas ponit dicens: *Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram,* scilicèt
Judæorum, à cultu legis, falsam doctrinam seminando: *& prohibentem dari
tributum Cæsari,* & sic quasi contra Ipsum seditionem faciendo: *& dicentem se
Christum Regem esse,* quasi volens sibi regnum Judæorum usurpare. Nomi-
ne Christi reges Judæorum appellabantur, propter unctionem: sed addebant
regē, dicēdo Christū Regē gratia explanationis, quia Pilatus gentilis erat: gentiles
verò Reges suos nō ungebant sicut Judæi faciebant & ideo si ei quòd est Christū,
id est unctum, nō addidissent regem, Pilatus non intellexisset. Sed falsæ erant
accusationes. Unde non bene dicebant inuenimus, quia quòd ei impone-
bant non erat rei veritas, sed humana fictio & adinuentio. Non enim sub-
Mat. 26. vertit gentem à lege, quia non venit solvere legem sed adimplere: nec sub-
vertit, sed converit, quos docuit in veritate. Nec prohibuit tributa Cæsari
Mat. 17. dari. Sed dixit reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei Deo: &
liber à tributo, ne scandalizaret, solvit tributum pro se & Petro. Dicens
quoque se Christum regem esse, verum dixit, licèt regnum in hoc mundo
habere nollet: quia cùm ipsi vellent Eum regem facere, fugit, & regnum re-
Beda in cap spuit. Igitur, ut ait Beda arguuntur impietatis Judæi, quòd accusantes Sal-
23. Lucæ. vatorem, & falso quidem, nec aliquid verisimile quòd ei objicere possint
inveniunt. De prima igitur accusatione, tanquam frivola & ad Eum non
spectante Pilatus parùm curabat: quia enim erat homo gentilis, non curabat
de observatione seu violatione Mosaycæ legis, & Secundam tanquam fal-
sam & mendosam paruipendens nullam reputabat: quia fortè per revelatio-
nem audierat Iesum dixisse aliquando, reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, &
quæ sunt Dei Deo. Unde transit ad tertiam, quæ magìs tangebat Eum, &
Romanum Imperium, & videbatur contra Imperatoris honorem, scilicet quòd
dicebat se esse Christum: id est unctum, sive regem: nam directè contra Im-
peratorem erat quòd aliquis se esse regem Judæorum diceret, qui Impera-
tori Romano sub tributo in signum subiectionis serviebat. Propter quòd
Romani Nomen Regium ab eis abstulerant, ut eorum superbiam frangerent,
& rebellandi occasionem tollerent. Et intrans Pilatus in prætorium, ut ibi
Christum magìs pacificè & exquisitè examinaret extra tumultum, & strepi-
tum Judæorum qui non audebant intrare prætorium, *interrogavit Eum di-
cens, Tu Es Rex Judæorum;* quasi diceret: Est hoc verùm quòd tibi imponi-
tur: scilicet quòd velis tibi usurpare regnum, vel quòd sis Rex Judæorum,
Secundum quòd accusant Te; Quærebat utrum esset Rex de jure: quia de fa-
ctò constabat Ipsum regem non esse. Et secundùm Theophilùm, hoc inter-
rogavit Pilatus, contemptum objecti criminis, & accusationem Judæorum
subsanando: quasi diceret, Tu pauper, humilis, nudus, cui nullus adiutor,
accusaris de regni ambitione, ad quòd opus est multorum adjutorum & sum-
ptuum. Et *respondit Jesus, A tu met ipse hoc dicis,* hoc est quòd Tu æstimes, qui
nunquam me vidisti talibus intendere, *An alij tibi dixerunt de me;* Et tunc co-
gnosce radicem dicti, ex quo nullum signum talis accusationis in me unquam
vidi.

vidisti: *respondit Pilatus, Nunquid ego Judæus sum;* Quasi diceret, non sum Judæus: & ideo de istis quæstionibus à meipso non loquor, & per meipsum hæc scire non valeo: *sed gens tua & pontifices*, qui té ab alienigenis deberent defendere, *tradiderunt Te mihi*, pro malefactore. Tu ergo dic, *Quid fecisti;* Interrogatus itaque Iesus de regno respondit Pilato eum erudiens, & ad altiora reducens. *Regnum, inquit, meum non est de hoc mundo*, id est, Secundum Chrysost. Potestas mea, & authoritas mea qua sum Rex, non habet originem & principium ex causis mundanis & hominum electione: sed aliunde, scilicèt a Patre, quasi diceret: Rex sum, non quidem talis qualem suspicaris, sed multò major & clarior. Temporale quippe regnum fugi, & nullum de hoc signum ostendi. Unde Chrysost: Nihil denique monstravit tale. Neque enim milites, neque principes, neque equos, neque mulorum iugum, neque aliud quid tale habebat circa semetipsum: sed humilem hanc & inopem vitam pertransibat, duodecim viles homines secùm circumferens. Hæc Chrysost. Secundum Divinitatem omnia sunt subiecta Christo tantùm quãtùm ad humanitatem in primò adventu suo non venit ad dominandùm temporaliter, & regnandum, sed magìs ad seruiendùm & patiendùm. Unde non negat se esse regem, sed magìs concedit: quia secundùm veritatem Ipse erat Rex Regum, verumtamen ad tollendum occasionem evadendi, temperat suam responsionem dicens, quod non quærit hujus mundi temporalem dominationem: quia Regnum suum non est de hoc mundò, quãntum ad temporalia ista quærenda, & habenda. . Et ergo regnum Ejus neque Judæis, neque Romanis adversum erat: nec dominationem eorum impediebat: quia Ipsi tantùm de regno terreno, quod de hoc mundo est curabant: quasi diceres eis, decepti estis, non impedio Dominationem vestram in hoc mundo, ne vanè timeatis, & sæviatis: sed ad Regnum cœleste quod non est de hoc mundo, venite credendo, ad quòd vos invito prædicando. Christus dixit, *regnum meùm non est de hoc mundo*, sed tamen multi Prælati qui sunt Ejus Vicarij, contrarium videntur dicere facto, in pompis se Principibus terrenis æquantes, vel etiam eos excedentes. Et subiungit: *Si ex hoc mundo esset regnum meum*, tunc *Ministri* regni *mei* terreni, unde post Regem etiam regnum temporale habet firmitatem, *utique decertarent* contra adversarios, *ut non traderer Judæis*, per quòd patet quòd non est mundanum Regnum meum. Unde sequitur: *Nunc autem Regnum meum non est hinc*, id est de hoc mundo: est tamen hìc, quia ubiq; attingit à fine usque ad finem. Unde Augustinus: Non dicit, non est hìc: hìc est enim regnum Ejus usque in finem sæculi, habens in se commixta zizania usque ad messem: sed tamen non est hinc: quia peregrinatur in hoc mundo. Unde & Theophilus, Non dicit, non est hìc, sed non est hinc. Nam regnat in mundò, & utitur illius provisione: & juxta votum cuncta disposuit. Non est autem ab infimis constitutum regnum Ejus, sed cœlitus & ante sæcula. Unde etiam Chrysost. Sed cùm dixit, regnum meum non est hinc: non privat mundùm de sua providentia & prælatione, sed ostendit regnum suum non esse humanum neq; corruptibile, quoniam desuper habet principatum: quia non est humanus, sed mùlto major & clarior. *Dixit itaq; Ei Pilatus, Ergo Rex es tu*; ex quo alibi est regnum Tuum *Respondit Iesus: Tu dicis quia rex sum ego.* Quasi diceret: Ego nec nego, nec affirmo: sed tu dicis, non tamen asserendo, sed interrogando Eodem verbo Præsidi quò & Principibus sacerdotum respondit, ut propria sententia condemnentur. Noluit dicere, non sum, ne falsum diceret: noluit etiam dicere ego sum, ne calumniæ occasionem daret. Unde sic temperavit responsionem, ut & verum diceret, & sermo Ejus calumniæ non pateret, & penitus nulla culpa in eo cognosceretur. Deinde determinat sui regni conditionem dicens: *ego in hoc natus sum* temporaliter: *& ad hoc veni in mundum*, per carnis assumptionem *ut testimonium perhibeam veritati:* dicendo & radicando veritatem de Divinis in cordibus fidelium. Et ideo *omnis qui est ex veritate*, prima, quæ Deus est, non solùm per creationem, sed etiam per imitationem & subiectionem, *audit verba mea*, credendo, & opere adimplendo, & perconsequens in talibus spiritualiter regno. *Dixit Ei Pilatus: Quid est veritas;* Et hujus quæstionis responsum non

Chrysost. hom. 82. in Ioan.

Idem ibyd.

August. tract. 115. in Ioan.

Theoph. in Ioan. cap. 18.

Chrisost. hom. 82. in Ioan.

Esse ex veritate.

expectavit: quia Judæorum malitiam, & Christi innocentiam percipiens, ad Ejus liberationem festinavit: vel quæstionem de veritate tantùm facere potuit, sed responsum finale audire non meruit: quia judicium suum à veritate inchoavit, & non in veritate sed in perversitate finivit. Legitur tamen in Euangelio Nazaræorum, & etiam videtur dicere Augustinus, quòd Christus respondit, quòd veritas est de cælo, & non erat in terra: sed Pilatus non audivit, vel quia exivit ad Judæos vel propter tumultum clamantium. Pilatus quæstionem de veritate fecit: sed de responsione non curavit. Ueritas enim est sicut aqua benedicta, ad quam omnes currunt, tamen manus faciei apponunt, ne super faciem aqua cadat. Sic multi. quærunt de veritate: tamen nolunt quòd Ejs veritas de suis defectibus dicatur, etiam pro eorum salute. *Et cùm hæc dixisset,* quærendo quid est veritas, *iterum exivit ad Judæos,* ut pro innocentia Domini loqueretur, *& dixit ad eos: Ego nullam in Eo invenio causam,* scilicet morte dignam. Quia enim Pilatus, & Imperator Dominus suus, non curabant nisi de regno terreno: ideo Pilatus habuit Iesum excusatum, dicens se nihil criminis invenire in Eo. Ergo Judæi invidiâ stimulati sunt, qui justum mendaciter damnare laboraverunt. Sed hic est modus malorum, quòd per mendacia quærunt condemnationem justorum. Ex hoc etiam patet quòd aliquando justius agitur in curia laicali, quàm clericali: Principes enim sacerdotum Christum condemnaverunt tanquàm mortis reum, quem Pilatus pronunciat innocentem, & justum. Sic & hodie fit in pluribus locis quòd malefactores qui per sæculares judices punirentur, per Ecclesiasticos Viros (in magnum scandalum populi) tuentur. Judæi verò, cùm nihil aliud facerent calumniæ eorum recurrebant ad subsidia clamorum. Unde quia deficiebant rationibus, invalescebant vocibus, dicentes: *Commovit populum,* docens per universam Judæam, & incipiens à Galilæa usque huc. Quasi dicerent: Pervertit populum, & turbavit pacem communem: nec in una parte tantùm, sed à Galilæa incepit & hucusque peruenit. Secundùm Bedam, Hic accusantium sermo magis, & Eum qui accusatur docet innoxium, & eos qui accusant docet esse perversos: docuisse enim populùm, non criminis sed virtutis constat esse indicium: nec commovit populum, qui pacis condidit Testamentum. Mysticè commovit populum salubri commotione, viam veritatis docendo: de qua motione dicitur in Psalmo: *Commovisti terram & conturbasti eam, sana contritiones Ejus quia commota est.* Clamoribus igitur invalescebant, qui in rei veritate deficiebant: ut sit clamorosa non justa accusatio: quia per clamorem voluerunt obtinere, quòd non poterant per rationem habere. Sic faciunt maligni, quærentes obtinere per verba & contentionem, quòd non possunt per justitiam & veritatem. Nunc considera inquantùm se humiliavit Judex totius creaturæ constitutus à Patre, ut acquiesceret stare ante judicem terræ Judææ. Et sicut Christus cùm ante præsidem statueretur, & iniquis accusationibus falsè urgeretur, omnem mansuetudinem & patientiam ostendit: sic verus Christi imitator nō murmuret, aut reclamet, nec contradicat, cùm indebitè ab æmulis læditur, aut impugnatur. Ex isto articulo, accusationis Christi de falsis, datur documentum, quòd caveamus ne & nos de falso vel falsè accusemus Christum. Isti enim accusant Christum de falso, qui sibi falsum imponunt: sicut Judæi, pagani, hæretici, ac consules qui de Ipso Christo aliter quàm debent sentiunt. Sunt & alij qui accusant Eum de vero, sed false: sicut mali Christiani, qui retorquent peccata sua in Deum, dicentes: Deus hoc voluit, vel stellæ fecerunt me peccare: Deus autem fecit stellas, & sic Deus fecit me peccare. Falsè imponis peccatum tuum Deo. Uerum quidem est quòd Deus fecit & te & stellas, & hæc omnia bona: sed quòd Deus creavit non te cogit ad peccandum, sed malitia voluntatis tuæ: ergo imputando Deo peccatum tuum, tu accusas Deum falsè. Item aliô modô quidam accusant Deum falsè, mali scilicet Christiani: habentes quidem fidem veram, sed informem qui cognoscunt Christum per fidem, sed non glorificant Eum per vitam. Ad conformandum se huic articulo, recogitet homo, quomodo Ille Qui est Ipsa veritas propter nos falsitatibus calumniari dignatus est, ut nos in veritate fun-

da-

Veritas ut aqua benedicta vitatur.

Clericorum iudicium.

Beda in cap. 23. Lucæ.

Psal. 59.

fundaret: & sic oret: JESU qui coram Pilato de multis falsis accusari voluisti, doce me iniquorum fallacias evitare & fidem Christianam bonis operibus veraciter profiteri *Cùm autem Pilatus audisset, quòd JESUS homo Galilæus, & de Herodis* tetrarhæ *potestate esset*, quia in Galilæa nutritus & multùm conversatus fuit: habens occasionem dimittendi Eum, misit Eum ad Herodem, Præpositum Galilææ, *qui tunc etiam erat Hierosolymis*, propter solennitatem Paschalem: quia Judæus natu erat. Pater enim suus amore uxoris suæ, quæ Judæa erat, transiens ad ritum Judaismi se circumcidi fecerat. Misit, inquam, eum volens Herodi honorem deferre: ut Ipse Dominus Galilææ, hominem Galilæum vel absolveret, vel damnaret, dans exemplum ne quis falcem in messem & potestatem alterius (etiam inimici) immittat: & quia credebat quòd libenter hominem de terra sua & maxime Innocentem liberaret: & ne contra eum quem insontem & per invidiam traditum cognoverat, sententiam dare coactus esset. Et dum mittitur, fit concursus magnus populorum Eum sequentium. O! Domina qualiter ibas, vel quis te juvabat ut ires in tanta pressura? Certè exemplum doloris eras omnibus Christum amantibus. Tu autem charissime cogita quàm libenter juvares eam, & associares sic tristem & mœstam. *Et viso JESU, gavisus est Herodes*, ex multo enim tempore, scilicèt ex tempore decollationis Joannis Baptistæ, *JESUM videbat, quia multa* de miraculis & doctrina ejus *audierat & sperabat aliqui* de suis miraculis *videre*, & ab eo quædã insolita audire. *Interrogabat autem Illum multis sermonibus*: non sicut studiosus, sed sicut curiosus, nõ sicut veritatis amator, sed sicut tentator, nõ tanqã lucraturus aliquam utilitatem, sed patiens novorum cupidinem: & propter hoc, *nihil respondit*, nec etiam signum aliquod coram eo fecit. Stans quidem JESUS sicut Agnus mansvetissimus ligatus miracula adhibere contempsit, quia Herodis incredulitas & curiositas Divina, nõ merebatur audire vel videre, & Dominus suam jactantiam & ostentationem declinabat, suamq; nolebat Passionem impedire. Unde secundùm Glossam, quia Herodes non reputabat Christum Salvatorem, sed incantatorem: ideo non erat dignus nec verbis, nec miraculis Christi. Et secundùm Ambrosium. Herodes ex quadam curiositate miracula fieri petiit, quod Christus renuit: docens nos per hoc jactantiam declinare. Per hoc quòd Christus coram Herode incæstuoso & homicida noluit miracula facere, nec suis interrogationibus respondere, significavit quòd tales & omnes impii non sunt digni opera Divina videre, nec Ejus responsa habere. Ex hoc articulo, derisionis habetur documentum, secundùm Gregorium, ut quoties Auditores nostra volunt, quasi laudanda cognoscere, non autem sua perversa mutare, omnino taceamus: ne si ostentationis studio Verbum DEI loquimur, & eorum quæ erat culpa esse non desinat, & nostra quæ non erat fiat. Multa autem sunt quæ audientis animum produnt, maximè si auditores nostri & semper laudant quòd audiunt, & nunquam quod laudant sequuntur. Ad conformandum se huic articulo, rememoretur homo factum articuli, & oret dicendo. JESU qui ab Herode derisoriè multis interrogari sermonibus voluisti, nec ei ad ullum verbum respondere curasti: da mihi amore Tuo (quando oportet) sermones derisorios patienter audire, meamq; jactantiam cum silentio declinare. *Stabant autem & Principes Sacerdotum & scribæ constanter accusantes eum*, coram Herode. De quibus verò ibi Eum accusaverunt, Evangelistæ non exprimunt, sed fortè

Herodes Judaizans.

Herodis de Xsto opinio.

Ambr. in cap. 23. Luc.

Gregor. lib. 22. moral. c. 12.

Accusatio Christi coram Herode

de eisdem tribus de quibus coram Pilato Eum accusaverant, maximè hoc coram Herode aggravantes, quomodo commovisset universum populum incipiens à Galilæa, scilicet dominio Herodis, ut ex hoc magis sibi animũ assumeret, quia in suo dominio commotionem suscitasset: unde ad istas accusationes Christus nihil respondit, nec Herodi, nec accusatoribus: sed tacuit, non concedendo eorum accusationes taciturnitate, sed despiciendo tanquam indignas responsione: ad commendandam quippe patientiam tacuit, & nihil respondit. Secundùm illud Esaiæ: *Quasi Agnus coram tondente se obmutescet*, Ex hoc articulo accusationis, trahitur documentum, quòd non omni loco, & tempore, & coram quibuslibet, veritas est manifestanda: sed plerumq; silentium Divinum est. Ad conformandum se isti articulo, memoretur homo gravitatem articuli, & oret dicens: JESU Qui coram Herode constitutus falsas incriminationes, nec verbo refellere voluisti: da mihi iniquorum non frangi injuriis, nec Sacra mysteria propalare indignis. Videns autem *Herodes*, quòd Christus nullũ signum faceret, nec verbum aliquod ad interrogata respõderet, nec contra accusatores suos aliquibus responsionibus se defenderet: reputavit Eum Idiotam ac fatuum, & non sanæ mentis, ac per hoc *sprevit eum*, ipse & similiter *exercitus ejus*, ut omnes in eadem culpa monstrarentur esse pares. Sic hodie sectatores Christi à malis hominibus spernuntur, & ab eis fatui reputantur: JESUM hodie multi cum Herode spernunt, qui signa fieri quærunt, conquerentes quòd modo miracula ab eo non fiũt, cùm modo nõ sit tempus signorũ, sed operũ unde Dominus: *Habent Moysen & Prophetas, audiant ipsos*, modo autẽ præter hæc habemus & Evãgeliũ, & Apostolos, & adhuc signa quærimus, nõ Evãgelium implemus, sed spernimus. Ex hoc articulo despectionis, trahitur documẽtum quòd nos potius velle debemus à malis despici, quã ab adulatoribus laudari, sicut Dominus noster. Ut ait Gregorius: Magis eligebat apertè à superbientibus despici, quàm à non credentibus vacua voce laudari. JESU qui ab Herode & exercitu suo sperni non sprevisti: da mihi mundanum fastum despicere, & iniquorum despectus pro justitia non curare: non solùm autem Herodes Eum sprevit, sed etiam illusit, induendo veste alba: & hoc in derisionem & signum illusionis, sicut fatui solent aliqua veste ludicra indui, quâ cognoscantur ab aliis: & fortè tunc temporis derisorium fuit portare desuper vestem albam, eò quòd sic illuderetur tunc fatuus: hæc autem vestis erat (ut dicitur) admodùm scapularis religiosorum sine caputio, dependens à collo antè & retrò. Fortè subitò peciam panni albi accipientes, foramen in medio Ejus fecerunt, & sic collo suo imposuerunt. Sed quantùmcunq; Herodes hoc in illusionibus fecerit, non tamen à mysterio vacat, sicut & omnia alia circa Christi Passionem gesta. In veste enim alba, Innocentia & castitas assumptæ humanitatis & gloria Regni immortalis, quam per Passionem accepit, designatur: & quòd pro peccatis totiùs mundi in carne casta & Innocente immaculatus Agnus est passus. Tu quoq; nonnisi in veste alba, scilicèt sine macula & causa illudaris, & spernaris: alioquin illusio erit tibi pœna peccati: & magis dolendum de causa & materia irrisionis, quàm de irrisione ipsa. Designavit ergo Herodes suo facto, nesciens fortè quid agebat, quòd Christus albedine puritatis & Innocentiæ indutus erat. Unde Ambrosius. Non ociosum quòd veste alba induitur ab Herode, immaculatæ tribuens indicia Passionis, quòd Agnus DEI sine macula cum gloria

Esaiæ 53.

Lucæ 16.

Greg. li. 10. moral. c. 17.

Veste alba Christus indutus.

Ambrosio in cap. 22. Lucæ

gloria peccata mundi susciperet. Hanc autem vestem albam, repræsentat hodie Alba Sacerdotalis. Unde Mysticè notandum, quòd Pontifex noster in sua Passione habuit omnia pontificalia. Amictum susceperit, cùm velatus est coram Caipha à Judæis. Albam habuit, cùm veste alba indutus est ab Herode. Casulam habuit, cùm milites circumdederunt ei purpureum vestimentum coram Pilato. Et ne quid sibi desit, cingulum habuit, cùm ad columnam ligatus est. Stolam habuit, quoniam ad collum ligatur. Manipulum habuit, quoniam cum fune manus Ejus ligaverunt: sed hunc solverunt, quoniam ei arundinem in dextera manu dederunt, & funis mansit pendens in sinistra: ad quod designandum manipulus ponitur in brachio sinistro. Coronam spineam super caput habuit pro mitra Pontificali, & arundinem in manu pro baculo Pastorali. Chirothecas autem habuit & sandalia, cùm manus ejus & pedes toti fuerunt sangvine rubricati: ad quod designandum sandalia debent habere aperturam, cum aliquo rubro serico panno. Chirothecæ etiam habent desuper aliquod monile rotundum, quod debet similiter habere aliquid de rubro, ad designandum stigmata Christi. Hæc omnia sunt insignia Pontificalia, quæ in memoriam Passionis Christi gestat Pontifex, in consecratione Ecclesiæ vel Altaris in cujus etiam memoriale conficitur Sacramentum Altaris. Patet ergo ex dictis, quòd illusus fuit Dominus in omni veste & ornamento, tam Sacerdotali, quàm Pontificali: & quod pejus est, hodie illuditur ei in omnibus vestibus prædictis, non minus quàm tunc: quia & à majori multitudine & longiori tempore, & modo fraudulentiori: quia isti verè, illi quasi figuratè. Illa enim multiplex illusio quæ facta fuit Ei tùnc, figura erat & signum illusionis futuræ, quæ à multis impletur nunc. Notandum etiam, quòd ille qui eis utitur, debet ea habere in intellectu, per meditationem, in memoria, per recordationem: in affectu; per compassionem: & se Domino pro posse in apparatu conformare: cùm enim aliquid talium accipit, nihil aliud protestatur facto suo, quàm si verbo diceret, ita credo Dominum nostrum fuisse indutum, & in talibus illusum: in cujus signum & memoriam sic induo meipsum: & ut in me sentiã quod & in Ipso Christo JESU. Qui ergo talia ferunt exterius, nihil sentientes vel compatientes interius, profectò Christo illudunt: faciunt enim ac si dicerent, signo Tibi compatimur, & Tuas illusiones in nobis ostendimus, sed in nullo Tibi compatimur. Moraliter amictus capitis, significat spem, quam Apostolus vocat galeam salutis: spes autem æternorum, facit contemptum terrenorum. Cùm ergo Sacerdos se velat amictu, ostendit se terrena contemnere: & si ita non est, Christo illudit. Alba autem longa & lata, mentis & corporis significat castitatem: cingulus verò & stola, & manipulus, & hujusmodi ligamenta, præcepta & consilia, & religionem cui se obligat, qui tales ordines assumit: obligatos se ostendunt, qui talia induunt. Casula desuper tegens per totum, & cæteris supereminens ornamentis, charitatem significat, quã Apostolus supereminentiorem viam vocat: & ideo qui non diligit DEUM plus quàm sua, vel suos; vel se, non est dignus tali officio. Mitra verò Episcopi, significat ipsum habere scientiam duorum testamentorum, propter duo cornua: quam (inquam) scientiam debet habere, non tantum in corde per habitum, sed etiam in ore & manu per usum: unde duæ lingvæ dependentes à mitra super humeros, significant ipsum Episcopum debere habere duplex documentum,

Pontificalia Christi indumenta.

Illusio Domini in omni veste.

Vestimenta Sacerdotum quid designant.

Casula.

Mitra.

Mmmmm2 scili-

Baculus Pastoralis.

ſcilicet verbi & exempli. Baculus verò Paſtoralis in manu, ſignificat executionem officii Paſtoralis: quòd conſiſtit in tribus, quæ ſignificantur per triplicem partem baculi. Primum eſt vocatio peccatorum. Secundùm, directio vocatorum. Tertium eſt, exhortatio Directorum. Unde eſt verſus.

Attrahe per primum, medio rege, punge per imum.

Patientia Domini.

Sic itaq; vides, qualiter Dominus non ſolùm malefactor, ſed etiam ſtultus eſt reputatus. Ipſe autem omnia patientiſſimè tolerabat. Patientiam ergo habeas & tu, ſi malefactor vel ſtultus injuſtè fueris reputatus. Nam ſicut Divina Sapientia, tanquàm fatuus ſpernitur & irridetur: ſic omnes irriſiones qvæ ſolent à vanis mundi hujus hominibus (DEUM præ oculis non habentibus) homini Spirituali irrogari, debent patienter ſufferri. Ex hoc articulo illuſionis, ſumuntur tria documenta. Primum eſt, qvòd omnes qvi piè & innocenter volunt vivere, ſecundùm novum hominem, ab his qvi vivunt ſecundùm hominem veterem illuduntur, & ab eis pro fatuis habentur. Sed propter hoc non debent turbari viri Spirituales, imò potius gaudere: qvia novus Homo Salvator noſter Chriſtus indutus alba veſte quæ Innocentiam ſignificat, illuſus & deriſus eſt, à Filiis hujus ſæculi, apud qvos alba veſtis exprobrabilis eſt: ſed ſicut Crux ante Paſſionem Chriſti exprobrabilis fuerat, Qvæ poſtea facta eſt honorabilis, ita ut etiam portetur in frõtibus Regum: ſic alba veſtis poſt Chriſti Paſſionem facta eſt valde honorabilis, & Innocentiæ ſignum. Unde qvilibet poſt baptiſmum renovatus induitur veſte alba, in ſignum innocentiæ qvã confert baptiſmus. in cujus etiam ſignum Chriſto paſſo Angeli in veſtimentis albis apparuerunt in Ejus Reſurrectione, & ſimiliter in Ejus Aſcenſione. Secundum documentum eſt, qvòd tempore & loco expedit ſtultitiam ſimulare.

Stultitiam ſimulare expedit.

Unde qvòd Dominus Ipſe fons ſapientiæ coram Herode pro ſtulto haberi dignatus eſt, ex incomprehenſibili ſapientia ſua proceſſit: qvia ſi ſapientem verbis vel factis ſe oſtendiſſet, Herodes utiq; Paſſionem Ejus impediviſſet.

Quid in veſte requirendum.

Tertium eſt, qvòd homo nihil qværat in veſtibus: non ornatum, non pretioſitatem, ſed ſolùm neceſſitatem: qvia Salvator noſter in veſte velut fatuus eſt illuſus. Ad conformandum ſe huic articulo, regratietur homo DEO, qvòd Ipſe nobis cum ſua illuſione veſtem Innocentiæ conferre dignatus eſt. Item recogitet qvaliter Ipſe candidam veſtem Innocentiæ baptiſmalis qvam Chriſtus nobis prætulit ſæpe peccatorum malis denigravit: & oret dicens, JESU qvi veſte alba indui, & ut ſtultus ab Herode illudi voluiſti: da mihi mundi hujus prudentiam, qvæ ſtultitia eſt apud Te, cautius declinare, & ad Te Qvi vera es ſapientia pervenire. Herodes autẽ cùm nõ inveniret in Chriſto cauſam mortis, *illuſum & indutum veſte alba remiſit ad Pilatum*, ut Eum honoraret, ſicut Pilatus ſibi detulerat. In qvo ipſe probatur in necem Domini conſenſiſſe: qvia enim fuit ſibi miſſus tanqvam homo ſuæ ditionis, cum non invenit in Eo cauſam, debuiſſet Eum abſolvere, & non alieno judici remittere.

Amicitiæ cõfæderatio.

Remiſit ergo Eum Herodes Pilato: quaſi diceret, fac de Eo qvidqvid volueris. Et fortè ſimilia verba ſibi remandavit: Et ſic Dominus cum nota illuſionis portando veſtem albam rediit, & Herodis conſenſum de ſua nece ſecum detulit. Hic autem conſenſus apparuit ſigno & facto: ſigno quidem in veſtis albæ illuſione facto, in amicitiæ confæderatione: nam & ipſa die facti ſunt amici Herodes & Pilatus, propter mutuã reverentiam ſibi invicem factam.

Antea

Antea quippe inimici erant adinvicem, propter necem Galilæorum, qui de Herodis præpositura & dominio erant, quos Pilatus occiderat miscens sanguinem eorum cum sacrificijs quæ offerebant: sed nunc super hoc reconciliatus est Pilatus Herodi: quia pro bono habuit Herodes quòd Pilatus sibi detulerat, mittendo sibi hominem suæ jurisdictionis, & præsertim talem hominem quem Ipse videre diu desideraverat. Sic multi frequenter amici & concordes in condemnatione vel nocumento innocentium fiunt, qui antea sibi invicem contrarij fuerunt. Hæc autem amicitia Pilati & Herodis, fuit *Amicitia* signum quòd Judæi & gentiles convenirent in persecutione Christianorum. *Pilati &* Unde Beda: Hoc nefandissimum Herodis & Pilati fœdus quòd in occiden- *Herodis.* do Christo pepigerunt, hactenus eorum velut hæreditario jure successores *Beda in* custodiunt, quando gentiles & Judæi sicut genere & religione, ita etiam *Cap. 23.* mente dissidentes, in Christianis tamen persequendis, Christique in Ejs fide *Lucæ.* perimenda, consentiunt. Hæc Beda. Potest etiam hæc amicitia in bono accipi: & per concordiam Herodis & Pilati, concordia populi Judaici & gentilis significari. Sicut enim Pilatus primò misit Iesum ad Herodem, & Herodes postea ei remisit: sic verbum salutis primò recepit populus gentilis, & annunciavit Judæis: in fine autem mundi iterum Judæus remittet ad gentilem, quando per Heliam & Enoch multi convertentur. Isti duo populi ante mortem Christi erant inimici sibi invicem & discordes, sed post mortem Christi facti sunt amici & concordes in fide Ejus: quia Ipse est pax nostra, qui fecit utraq; unum. Unde Ambrosi. In typo etiam Herodis atque Pi- *Ambros.* lati, qui amici ex inimicis per Iesum Christum facti sunt, plebis Jsrael & *in c. 23.* populi gentilis figura servatur, quod per Domini passionem utriusq; sit fu- *Lucæ.* tura concordia: ita tamen ut prius populus nationum capiat Dei verbum, & ad populum Judæorum fidei suæ devotionem transmittat. Hæc Ambr. *Humilitas* O quanta humilitas & patientia Domini Iesu, qui de se quasi de fatuo permit- *Domini.* tebat malos ludere: mittere se, & remittere, & quòd volebant facere. Hanc autem missionem & remissionem Ipse Dominus fieri voluit ad majorem & evidentiorem suæ innocentiæ ostensionem. Intuere Eum nunc bene dum *Contem-* ducitur & reducitur, demisso vultu & verecundè incedentem, & omnium *platio.* clamores conuitia & subsannationes audientem, & fortè lapidum percussiones & immunditiarum suscipientem. Et cogita quòmodò habebat illos Pedes sanctissimos confractos: quia cum magna festinatione duxerunt & reduxerùnt Eum, nudis pedibus incedentem. Intuere etiam Matrem & suos cum indicibili mœrore à longè sequentes & ista videntes, & cogita quàm libenter tu juvares & associares sic tristes & dolentes. Ex hoc articulo ha- *Documen-* betur documentum, quòd tantam vim habet natura boni, quòd respectu *tum.* sui confederat etiam malos. Inimicitia enim respectu boni, parit amicitiam inter malos: non timeat ergo justus si viderit malos contra se colligari: quia hoc testatur in eo aliquid esse boni, & per hoc Ipse conformatur Christo, contra quem omnes convenerunt in unum etiam inimici. Ad conformandum se huic articulo, recogitet homo si habeat inimicitiam cum aliquo, & dimittat eam de corde amore Christi, qui pro nobis in sua Passione etiam malos adversum se concordavit. Iesu qui contra Te inter Herodem & Pilatum amicitiam fieri voluisti, da mihi iniquorum adversum me collignantiam non timere: sed eorum potius exercitatione me proficere quatenus tibi merear conformari. Considera nunc quanta fatigatio fuerit Christo sic duci & reduci de judice ad judicem: quia magna pœna est cuilibet homini mitti de uno judice ad alium. Fuit enim primò præsentatus Annæ. Secundò, Caiphæ. Tertiò, ductus ad Pilatum. Quartò, missus ad Herodem. Quintò, remissus ad Pilatum: quæ omnia ad unum possunt reduci articulum, ex quo plura sumuntur documenta. Primùm est, quòd non debemus formidare præsentari Potestati temporali, vel ad malos judices trahi, propter Christum: quia quantò potestas iniquior, & judices nequiores, tantò faciunt martyres gloriosiores. Secundùm est, quod non omnes actus, voluntates & desideria nostra antequam perficiamus debemus ad examen rectæ rationis, quæ per judicem intelligitur, præsentare: & nihil præcipitanter agere: o-

mnia quòque malâ quæ fecimus debemùs conspectui conscientiæ nostræ præsentare, & sic eam coram Christo judice examinandam statuere. Tertium est, quòd Religiosi, qui specialiter debent esse imitatores Christi, non debent turbari si interdum sub obedientia mittantur de loco ad locùm, de prælato ad prælatum: quia Christus propter nos sub obedientia Patris dignatus est mitti de judice ad judicem. Item sicut Christus stabat ante judices, & nullùm irreverentiæ verbum est locutus: sic & nos cùm reverentia stare debemus coram prælatis nostris & judicibus, etiam malis. Ad conformandum se isti articulo, formet sibi homo imaginem Christi in mente sua. Statuens coram Eo conscientiam suam misericorditer examinandam, pro eo quòd Christus coram judicibus malitiosè fuit examinatus. Recogitet etiam homo quomodò oportet nos omnes exhiberi ante tribunal Christi, idcirco Ipse pius pro nobis impijs exhiberi voluit ante tribunal iniqui judicis, ut nos injusti ante tribunal justi judicis fiducialiter comparere possemus. Iesu qui de judice ad judicem mitti, & coram Ejs examinari voluisti: da mihi amore Tui Nominis, malorum judicum versutias non metuere, & in conspectu Tuo me tutâ conscientiâ comparere: ac bonô animô majorum imperijs me subdere, & alacri corde ad obedientiam sine mora concurrere.

DE TERTIA IN PASSIONE DOMINI.
Cap. LXII.

Mat. 27. Mar. 15. Luca. 23.

HOrâ Tertiâ cogitabis mæstus & tristis qualiter reductô Dominô ad Pilatum, illi canes lætantes de fædere Herodis & Pilati, cùm audacia magna prosequuntur accusationes suas: quamvis neq; Pilatus, neq; *Ioan. 18. & 19.* Herodes diligenter Eum interrogando & examinando invenirent in Eo causam mortis. Unde ad exprobrandam duritiam Judæorum & gentilium Pilatus fatetur nec se, nec Herodem, neque in occidendo, neq; in illudendo, *Innocentia Christi.* in Christo causam seu aliquid dignum morte invenisse. Ubi Beda: Hoc dicendo Pilatus absolvit quidem Iesum, quem probavit insontem: sed quem absolvit judicio, crucifigit ministério. Audi cæce Judæe, audi crudelis pagane. *Beda in c. 23. Luca.* Pilatus ipse fatetur neq; se neque Herodem dignum quid morte in Christo reperisse, sed tantum in occidendo vel illudendo innoxio, alienæ crudelitatis obtemperasse clamoribus. Hæc Beda. Magnum dimittendi Iesum studium gerebat Pilatus. Sed quantò curiosius dimittere quærit, tantò criminosiores ad mortem Ejus invenit. *Et cùm accusaretur*, Dominus mendaciter *a principibus sacerdotum & senioribus, nihil respondit:* nec ad sui excusationem, nec ad dictorum refutationem, nec ad dicentium improperationem, sed magis accusationes viriliter sustinuit & tacuit. Et *tunc* cùm sic accusaretur ab eis, *dixit illi Pilatus: Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia;* *Chrysosto hom. 87. in Matt.* secundùm Chrysost. Ideo hoc dicebat: quia volebat liberare Eum, dum se excusando responderet. *Sed Dominus non respondit Ei ad vllum verbum, ita ut miraretur Præses vehementer,* de Ejus patientia & constantia: quòd ille quem in lege peritum, & ad omnia respondere potentem audierat, nihil responderet & quòd exhibitus ad criminale judicium, & stans ante mortem, quæ apud *Cur accusatus tacuit.* omnes homines æstimatur terribilis, Ipse imperturbabilis remaneret. In hoc autem docet, accusationes & criminationes patienter esse sustinendas: hoc enim magis mirabilem facit sanctorum patientiam, quàm defensio. Unde *Ambros. in c. 23. Luca.* Ambrosius. Accusatur Dominus & tacet, quia defensione non indiget: nec accusationem tacendo confirmat, sed despicit non refellendo. Ambiunt defendi, qui timent vinci. Melior est causa quæ non defenditur & probatur. *Dan 13* Susanna tacuit, & vicit. Hæc Ambrosius. Judex ergo omnium ante tribunal judicis vilis & indigni, mansuetus & tacitus stetit, & accusatus nihil respondit. Sunt autem quatuor rationes hujus silentij & taciturnitatis Christi. *Taciturnitatis Christi causæ.* Tacuit enim Christus primò justè, quia propter falsitatem accusationum & corruptum judicium indigni erant audire. Secundò misericorditer, ne scilicèt ex responsione suâ peiores fierent, si sibi non crederent, vel non o-

bedi-

bediren. Tertiò dispensativè, ne si se excusaret dimitteretur: & crucis utilitas, scilicèt nostra salus & redemptio differretur. Quartò exemplariter, ut daret nobis patientiæ exemplum, & impleret illud de se scriptum: *sicut agnus coram tondente se obmutesc et, & non aperiet os suum.* Igitur, ut dicit Anselmus: Vide attentè quomodo stat ante præsidem inclinato capite, demissis oculis, vultu placido, sermone raro, paratus ad opprobria, promptus ad verbera: quandoque Dominus respondet, quandoq; non respondet Ubi respondet, quasi pastor bonus docet, & pro creditis sibi ovibus contra luporum latronumq; insidias pugnat: ubi verò non respondet, quasi agnus pro toto grege immolandus silet, & patientiam præstat: & utinam modò innotesceret quando quasi agnus, & quandò quasi pastor qvivis esse deberet: ut sciret quando tacere & respondere haberet. Quamvis ergo quibusdam interrogationibus sæpe respondèrit, quando tamen respondere noluit, non sicut reus & malè sibi conscius, qui de peccatis convincebatur suis, sed sicut innocens & mansuetus, qui pro peccatis immolabatur alienis. Et ideo similitudo de agno data est, ut in suo silentio non reus, sed innocens haberetur. *Per diem autem festum* paschæ *consueverat præses unum vinctum dimittere populo,* id est ad petitionem populi, *quem volebant* sine meritorum discretione, in memoriam liberationis filiorum Israel de Aegyptiaca servitute: cujus beneficij memoria in solennitate paschali fiebat, quòd ea die de servitute Pharaonis egressi erant: in alijs autem festis non sic fiebat. Quia enim in nocte paschæ Angelus Domini salvavit Hebræos, & percussit primogenita Aegyptiorum: ideo ad hoc repræsentandùm, & in memoriam hujus beneficij, in hac solennitate salvabant unum morti propinquùm, & aliquos interficiebant de vinctis qui custodiebantur ad occidendùm. Vel hoc faciebant in memoriam transitus maris rubri, in quo filii Israel fuerunt liberati, & Aegyptij submersi. Et istam consuetudinem Ejs conservari impetraverant ab Imperatore Romanorum, sicut fuerat observata antequam Judæa esset Romanis subjecta: si adhuc singulis annis aliquem occidunt Deus scit, & Ipsi sciunt. Pilatus ergo sciens eos cupidos de observanda illa consuetudine, & ex altera parte quòd Barrabas esset pessimus, & populo odiosus, proposuit Ejs sub distinctione optionem dicens, quòd ad honorem festi liberaret Ejs Barrabam vel Iesum, & nullum alium. per hoc subtiliter credens liberare Iesum de consensu eorum, quia non credebat aliquò modò quod peterent liberationem Barrabæ qui erat homicida & seditiosus, ac pessimus & insignis, non nobilitate generis, sed ex famositate sui criminis: quia erat latro publicus, & in malitia vulgatus & famosus, & ideo credebat meritò Iesum esse præeligendum, sciens Eum innocentem & per invidiam traditum: quia publicè arguebat vitia eorum. Magnam (ut dictum est) diligentiam Pilatus ostendit, ut Christum liberaret. Primò per innocentiam, quia manus Herodis evaserat. Secundò, per consuetudinem, quia Eum præeligendùm credebat, in quo datum est exemplùm laborandi ad liberationem innocentum. Unde Chrysost. Et intuere sapienter: non enim dixit quia peccavit & dignus est morte, donari Eum ex festo, sed primùm Eum excusans & eruens à causa omni, tamen rogat ex superabundanti, ut si nollent innoxium dimittere, saltem ut obnoxium donarent festo vel tempori. Tunc *misit ad Pilatum pro tribunali sedentem uxor sua,* nominé Procula *dicens, nihil tibi & justo illi,* sit causæ vel contra justum Illum: quasi diceret nihil habeas causæ: nec intromittas te ad interficiendum hominem illum, quia justus est: *multa enim passa sum hodie per visum* & in somnijs *propter Eum.* Uxor itaq; gentilis viri hoc in visionibus & somnijs intellexit, quòd Judæi vigilantes nec credere, nec intelligere voluerunt. Diabolus quippe apparuerat Ei, movens eam terroribus, ad liberationem Christi: nunc enim demum diabolus intelligens per Christum sua spolia, sive in mundò sive in tartaro se amissurum, pænituit quòd fecerat comprehendi Eum: & ideo immisit visiones huic mulieri ut per Eam impediretur mors Christi, & sicut prius per mulierem intulerat mundo mortem, ita modò satagit Christum de manibus Judæorum liberare per mulierem, ne per Christi mortem mortis amittat imperium. Iam quidem Dei nutu & virtute

Esa. 53.

Ansel. in speculo.

Liberandi malefactoris institutio.

Chrysost. hom. 85. in Joan.

Nnnnn 2 pote-

poterat mysterium Crucis cognoscere, & ideo laborabat ne Christus moreretur. Fortè iā sancti in inferno gaudebant. unde hoc noverat nā ut ait Augu. anima Lazari revocata ad superos, animæ in inferno cognoverūt Dominū de proximo descensurū ad inferos: unde extunc lætabantur: & maximè diabolus hoc cognovit, cum Dominus clamore valido animam exhalavit. Uel etiam per scripturarū impletionem hoc perpendit, quia in Domino eas impleri vidit: quòd ergo uxor Pilati & Ipse Pilatus fecerunt tantum pro liberatione Christi, totum putatur fuisse ex instinctu diaboli: qui per Pilatum & Ejus uxorem nitebatur impedire nostram redemptionem, sicut olim per Adam & Evam fecit nostram damnationem.

Christum agnovit diabolus. August. serm. 52. de verbis Apost.

Pilatus ergò quærebat ab ejs, quem vellent propter honorem Festi sibi dimitti de duobus prædictis: & quasi exhortativè expressit Christum, quærens si vellent dimitti Regem Judæorum. Ipsi verò nimio odio contra Christum moti, & obstinato corde in malitia perdurantes, ne Christus liberaretur præelegerunt & petierunt Barrabam hominem pestiferum dimitti & liberari, Christum verò innocentem tolli de medio & crucifigi. Putabat enim, ut dicit Chrysost. hoc se posse adstruere, quòd Iesus deterior esset latrone, & adeo nequam ut neque pro festi prærogativa deberet liberari. In quo facto eorum ostenditur futuræ infidelitatis arcanum; scilicèt antichristum Cristo præferendum.

Chrysost. hom. 87. in Matt.

Latrones latronem petierunt, & homicidam Authori Vitæ prætulerunt. Quòd improperans Ejs beatus Petrus postea dicebat: *Vos sanctum & justum negastis & petijstis virum homicidam donari vobis, Authorem verò Vitæ interfecistis.*

Act. 3.

O quanta infelicium Judæorum iniquitas & malitia, qui ad procurandùm Christi mortem petierunt latronis publici liberationem, contra bonum publicum, & justitiam: mortem vitæ tenebras luci, filium diaboli filio Dei tam stultè quàm impiè præferentes. Unde Agustinus: O cæcitas Judæorum, ò furia phreneticorum: *noli dimittere hunc, sed Barrabam:* quid fuit aliud dicere, quàm occidatur ille qui suscitavit mortuos, & dimittatur latro ut iterum occidat vivos;

Aug. tractа. 115. in Ioann.

Unde Anselmus: Adhuc autem & animam tuam incircumciso cani glutiendam tradiderunt: vinctum siquidem ante faciem Pilati præsidis te perduxerunt, postulantes supplicio crucis interimere qui peccatum non feceras, & virum homicidam donari sibi: agnum lupo, aurum luto postponentes. O indignum & infelix concambium!

Anselm. in speculo, c. 9.

Unde etiam Beda: Hæret autem Judæis usque hodie sua petitio quàm tanto labore impetraverunt. Quia enim data sibi optione prò Iesu latronem, pro Saluatore interemptorem, pro datore Vitæ elegerunt peremptorem: meritò salutem vitamque perdiderunt, & latrocinijs se ac seditionibus in tantum submerserunt, ut & patriam regnumque suum quòd plus Christo amavere perdiderut, & hactenus eam quam vendidere vel animæ vel corporis libertatem recipere non meruerint: atque ideo Judæi pacem habere non possunt, quia seditiosum principem, id est, diabolum qui usque hodie regnat in ejs, magis quàm Dominum eligere maluerunt. Hæc Beda.

Beda in cap. 23. Lucæ.

Similiter adhuc hodie aliqui magis nituntur, salvare & etiam promovere malos homines quàm bonos & in multis electionibus ac provisionibus Iesus, id est, vir bonus ac dignus, & Dei amicus qui se & alios salvare vellet reprobatur, & Barrabas latro insignis, id est, malus ac indignus & Christi hostis, qui se & alios in anima perimit, eligitur. Unde qui in talibus promotionibus faciendo vel consentiendo culpabiles sunt, Ipso suo facto vel cosensu condicunt Iudæis: *non hunc, sed Barrabam.* Iesus verò ad omnia tacet patienter canes oblatrantes tolerans, & sua patientia nos armans. Considera hìc quantum Christi animum sauciare potuit, quod tam sceleratus & vilis homo præferebatur sibi homini Deo intantum, ut peterent illius vitam, & iius mortem, peccaverunt autem in duobus, scilicèt quia reum petebant liberari, & innocentem damnari. Unde in Prouerb. *Qui justificat Documentaimpium, & condemnat justum: uterque abominabilis est apud Deum.*

Prou. 17.

Ex isto articulo trahuntur duo documenta. Primùm est, quòd nos æquanimiter toleremus, si aliqando præferantur nobis personæ infimiores & humilioris conditionis, quia latro Christo fuit prælatus.

Secun-

Secundum est, quòd caveamus ne & nos Barrabam Christo præferamus. Multi enim adhuc hodie desiderant. Barrabam sibi solvi, & Christum vinctum esse: quia ut dicit Origenes. Omnes qui Judæis sunt similes, sive in dogmate, sive in vita, Barrabam sibi solvi desiderant, quicunq; enim male agit, solutus est in corpore Ejus Barrabas, Christus autem vinctus, qui autem bonum agit, Christum habet solutum, Barrabam vinctum: & ideo sicut Judæi postqvam pro Christo elegerunt Barrabam latronem, latrociniis & seditionibûs sunt subversi, sicut & nunc quæcunq; anima prælegit Barrabam, illa semper latrociniis diabolicis exterminatur. Ubi enim non est JESUS, ibi lites & prælia sunt: ubi autem est JESUS, ibi sunt omnia bona & pax. Hæc Origenes. Spiritualiter homo vinctus est per peccatum positus in carcere secundùm Corpus, & animam ita quòd sint duo vincti, corpus & anima: sed de his unus, scilicèt anima poterit liberari, si tamen corpus pœnitentiæ flagellis exponatur: quia sic animam à culpa & à pœna liberabit. Si verò corpus liberetur, adhuc manebit vincta anima, & suppliciis ac flagellis exponetur æternis: & ideo melius est quòd anima liberetur quàm corpus: quia si corpus suspenditur in Cruce pœnitentiæ, tunc animam liberabit à morte. Unde Gregorius. Si magnæ mercedis est eripere à morte carnem morituram: quanti meriti est liberare animam in Cœlo sine fine victuram? Ad conformandum se huic articulo, recogitet homo si ipse unquam Barrabam Christo prælegit, & doleat ac oret dicens: JESU Qui non dedignatus es à Judæis reprobari petentibus sibi Barrabam latronem dimitti, Te verò Authorem vitæ Crucifigi: da mihi Te Creatorem meum semper eligere præ omnibus, & pro nulla re creata Te unquam reprobare. Pilatus autem volens dimittere JESUM, iterum locutus est ad illos, quærens quid faceret de JESU Rege Judæorum, & quid mali fecisset, & asserens quòd nullam causam mortis in Eo invenerit, sed quantoplùs videbant quòd Christum liberare vellet, tantòmagis iterum & iterum clamabant, vocibûs magnis instabât, postulantes ut crucifigerêt Eum: & invalescebant voces eorum. Mala fuit Barrabæ prælectio, sed pejor hæc sententiatio. *Videns autem Pilatus quia nihil proficeret*, ad liberationem Christi salvo favore populi, *sed magis tumultus* & strepitus *fieret*, populi clamantis ad contrarium per seductionem Sacerdotum, volentium per clamorem & tumultum populi obtinere quod non poterant per rationem habere: & volens populo placere & satisfacere *dimisit illis Barrabam*, quem petebant, quamvìs Christum præferendum non dubitaret. Ecce quòd Christus innocens damnatur: & Barrabas latro liberatur. Ita contingit hodie in curiis Principum & Prælatorum: quia innocentes damnantur, & perversi peccatores liberantur, minora puniuntur, sed majora dissimulantur: puniuntur transgressores decretalium & statutorum, & dimittuntur impuniti transgressores Divinorum Mandatorum. Et ut Judæi de morte JESU totum peccatum super se acciperent, & ipse immunis esset à peccato, *accepta aqua lavit manus suas coram populo dicens: Innocens ego sum à sanguine*, idest; sangvinis effusione, *justi hujus:* & sicut lavo manus, sic & conscientiam: quia ego volui liberare innocentem, & solùm Minister legis sum, *vos videritis*, quando dicitur, continget vobis quantùm ad supplicium pro culpa quam committis quia vox vestra sangvinem justi fundit, unde pœnam sentietis. Mos enim erat apud antiquos, ut

Orig. tract. 35. in Mat.

Injustæ damnationes justorum in curiis principum sunt.

ut cùm quis vellet se ostendere immunem à crimine aliquo, acce-
Lavãdarum ptâ aquâ lavaret manus suas coram populo. Lavit ergo manus co-
manuũ mos. ram populo: ut quos non poterat movere svasione, moveret signi-
ficatione, quâ significabat iniquam mortem Christo inferre, & se in-
nocentem à tanto scelere. Lavit manus suas, imponens peccatum
de morte Christi Judæis, ipsi hoc recipientibus, quamvis non esset
per hoc secundùm veritatem excusatus: quia non lotus fuit aquâ
suus reatus: mentiebatur ergo dicendo se innocentem, quia, *sciebat
quod per invidiam Eum tradidissent*, & quòd justus ac Innocens erat:
& ut ipsemet confitebatur, eum liberare poterat. Particeps ergo
Leo Papa ser- erat criminis: sed Innocentior illis. Unde Leo Papa: Excessit ergo
mone 8 de Pilati culpam facinus Judæorum: sed nec ipse evasit reatum qui re-
Passione. liquit proprium judicium & in crimen transtulit alienum. Huic Pi-
lato similes sunt excusantes se à criminis consensu, cùm possint re-
Sangvinis clamare cum effectu. *Et responderunt omnes, Sangvis Ejus*, idest; cul-
fluxũ judæi pa & pæna, seu ultio & vindicta effusionis sangvinis Ejus, *super nos
patiuntur.* & super filios nostros. Optimam hæreditatem reliquerunt Judæi Fi-
liis suis: perseverat enim usq; hodie super Judæos hæc impræcatio
pœnæ & criminis, & sangvis Christi nõ aufertur ab eis: unde in singu-
lis lunationibus, ut dicitur fluxũ patiuntur sangvinis. Percussit enim
eos Dominus in posteriora, opprobrium sempiternum dedit illis:
suntq; vagi & profugi sub servitute: & nisi laverint manus suas per
baptismum ab isto sangvine pœnam criminis sustinebunt continuè:
Hieronymus ut autem dicit Hieronymus. Verbum optimum & salutiferum re-
in cap. 22. sponderunt Judæi: sed intentione pessima. Optandum est ergo ut
Matthæi. sangvis ille veniat super nos, sed in ablutionem: secundùm illud A-
pocalypsis. *Lavit nos à peccatis nostris in sangvine suo.* Pilatus itaq;
causam mortis in Eo non inveniens, nitebatur Eum dimittere: non
enim in Eo, sed in nobis causa mortis Ejus fuit: passus est pro no-
bis non pro se, non habens culpam & sustinens pœnam, ut & culpam
Bernardus nostram solveret & pœnam. Unde Bernardus. O! Piissime JESU,
sermone. quid Tibi & morti? nos peccavimus Tu suis, nos debuimus & Tu
de Passione. soluis. Nullam itaq; causam mortis in Eo inveniens, dixit illis: *Cor-
ripiam ergo Eum*, scilicèt flagellando, ut si quæ in vestris ceremoniali-
bus commisit, vel in aliquo deliquit, pro ipsis correptus emende-
tur, & sic emendatum & disciplinatum dimittam à morte liberum.
Flagris & ludibriis Eum afficiam quantùm Ipsi jubetis, dummodo
innoxium sangvinem non sitiatis vel fundatis. Videns enim ex
clamore eorum quòd nullo modo poterat dimittere JESUM omni-
no liberum cum pace ipsorum, & ex altera parte durum sibi erat
interficere Innocentem: ideo ad satisfaciendum eis Christum flagel-
lari & illudi, ut videntes Eum, pœnis ejus & opprobriis crudelitas
eorum satiaretur, ac mitigaretur, & sic sufficere sibi æstimantes
Augustinus ultrà sævire desisterent, & mortem Ejus non sitirent. Unde Augusti-
Tract. 116. nus. Nõ persequẽdo Dominũ flagellavit, sed illorũ furori satisface-
in Joann. re volens: ut vel sic jam mitescerent, & silerent, & desinerent vel-
le occidere Eum quem flagellatum viderent. Hæc Augustin. Un-
de etiam propter Hoc cohortem suam ei illudere permisit, aut for-
tè jussit, ut eorum iram molliret & à morte Ejus desisterent. Na-
turale enim est ut ira quiescat, sic eum contra quem irascitur hu-
miliatum & punitum videat. Quod quidem verum est in ira quæ
cum mensura quærit proximi nocumentum, sed non in odio quod

tota-

totaliter quærit ejus qui odio habet exitium. Isti autem ex odio mo-
vebantur contra Christum: & ideo flagellatio Ejus non sufficiebat nisi
viderent & Ejus interitum. O! Pilate, Pilate, tu vis Dominum ca-
stigare. Nescis quid agis: quia nec flagella meretur, sicut nec pœ-
nam mortis. Rectius ageres si te ad tuum nutum corrigeres: unde
intentio non excusat Pilatum in toto, quia nullum per se malum po-
test propter bonam intentionem effici totaliter bonum: nec facien-
da sunt mala ut eveniant bona: affligere autem innocentem, & præ-
cipuè DEI Filium, est maximè malum, & ideo nulla intentione est
excusabile: & cùm judex esset, non debebat Ei quem Innocentem
sciebat etiam minimam inferre pænam. Ob hoc etiam secundũ Hie-
ronym. Eum flagellari voluit, ut Romanis legibus serviret, quibus
sancitũ erat ut crucifigendus flagellaretur prius, fortè ad extorquẽ-
dum ab Eo socios sceleris, & sic Christus, si crucifigi deberet: jam fla-
gellatus esset. Ipse quoq; Dominus flagellari voluit. ut, quia scri-
ptum est, *Multa flagella peccatoris*, nobis parceretur: & nos suo fla- *Psalm. 31.*
gello à perpetuis flagellis liberaremur: sicut pia Mater quando vi-
det Patrem velle flagellare aliquẽ de Filiis suis: extensis occurrit bra-
chiis, & eum protegit, exponens se pro eo flagellis: homo enim
DEUM offenderat, & ideo disciplinari debebat: Christus ergo disci-
plinari voluit & sic DEUM placuit: & ideo dicitur, *disciplina pacis no- Esaiæ 53.*
stræ super Eum. Et si tam graviter flagellatus est innocens pro pecca-
tis alienis: quàm graviter putas noxios, nisi se correxerint, flagellan-
dos pro peccatis propriis? Cùm ergo Dominus flagellari jubetur,
spoliatur per milites, apparitores præsidis & vestibus quibus indu-
tus erat exuitur, & coram omnibus denudatur. Est autem intelli- *Exuitio ve-*
gendũ, quòd sicut remissus fuerat ab Herode cum alba veste, sic re- *stis albæ.*
mansit in eadem veste usq; ad horam flagellationis, & tunc exue-
runt Eum hac veste & suis. Ex hoc articulo exutionis vestium,
habemus duo documenta. Primum est, ut caveamus nos à nuditate *Documenta*
tam corporali, quàm Spirituali: ne fortè unquam nudi appareamus
coram DEO & Angelis, & hominibus: nam & si homo interdum non *Nuditas vi-*
videatur ab hominibus: erubescat tamen nuditatem suam coram *tanda.*
DEO & Angelis: unde primi Parentes erubuerunt à facie DEI, qui
ubiq; apud nos est cum Angelis suis. De nuditate verò Spirituali
est illud Apostoli: *Si tamen vestiti, non nudi inveniamur.* Itẽ est illud
Apocalypsis: *Vestimentis albis induaris, ne appareat confusio nuditatis* *2. Cor. 5.*
meæ. Ubi per vestimenta alba intelligitur candor Sanctæ conver- *Apocal. 3.*
sationis. quæ instar vestimenti multis debet esse contexta pilis: his
vestimẽtis semper induta debet esse anima fidelis, ne confusio nudi-
tatis Ejus à virtutibus appareat coram DEO, & Angelis, & homi-
nibus. Secundùm documentum est, quòd sicut exutus fuit vesti-
mentis suis: sic & nos exuamus veterem tunicam, & nudemus con-
scientias nostras coram DEO, per nudam & puram Confessionem
peccatorum: deponentes omne pallium excusationis: quia nuda &
aperta sunt omnia oculis Ejus. Ad conformandum se huic articu-
lo, recogitet homo quomodo miserabiliter. & cum quanta injuria &
verecundia Christus fuit exutus vestibus suis, & denudatus pro no-
bis, ut n[illegible] vestiret virtutibus: & oret hoc modo: JESU Qui vesti-
mentis Tuis exui & ad flagella nudari voluisti: da mihi nuda pecca-
torum meorum Confessione veterem hominem cum actibus suis exu-
ere, & in conspectu Tuo nudum à virtutibus me nequaquam appa-

Contēplatio. rere. Deinde Dominus ad columnam dirissimè ligatus, Ille Qui solvere compeditos solet: & plena Deo membra verberibus subdens immanissimè flagellatur, *& undique flagellis atteritur*, verberibus cruciatur. Stat nudus coram omnibus amantissimus juvenis, elegans *Psalm. 44.* & verecundus, & silet ad omnia quasi Agnus, *speciosus formâ præ Filiis hominum* suscipit dura, aspera, & dolorosa flagella spurcissimorum. Caro illa innocentissima & tenerrima, mundissima & pulcherrima: flos omnis carnis & totius humanæ naturæ, repletur plagis, livoribus & fracturis: vulneratur per totum corpus illud Sanctissimum, à planta pedis usq; ad verticem Ejus non remanet sanæ partis vestigium, & totum fit rubrum vestimentum suum. Fluit undiq; regius & pretiosissimus sangvis de omnibus partibus corporis, & Ejus corpus cādidissimū cruore Ejus roseo rubricatur per totū. Superadditur, reiteratur & spissatur plaga super plagā, livor super livorē, fractura super fracturam, sangvis super sangvinem, quousq; tā tortoribus quàm inspectoribus fatigatis solvi jubetur à columna, cui fuit al-*Columnæ pars Romæ.* ligatus. Cujus columnæ aliqua pars ostenditur Romæ in Ecclesia Sāctæ Praxedis: major autem pars fertur esse in Ecclesia montis Sion, in loco ubi pronuntiatur Evangelium: quæ secundum Bedam, Dominici cruoris usq; hodie cernentibus vestigia certa demonstrat. Quot autē & quātæ plagæ vel vulnera in hac flagellatione sibi infligebātur, pro certo sciri non possunt, nisi per revelationem ut supra dictum *Deuter. 25.* est: sed oportuit ea esse quasi innumerabilia. Si enim, ut dicitur in Deuteronomio: *Pro mensura peccati erit plagarum modus.* Christus autem flagellabatur pro peccatis nostris, quæ utiq; sunt innumerabilia: quare & plagæ innumerabiles. Et hoc est quod dicitur *Esaiæ 1.* in Esaia: *A planta pedis usque ad verticem, non est in Eo sanitas.* Tunc impletum est quod ibidem dicitur: *Non est Ei species neq; decor: & vidimus Eum, & non erat aspectus: & quasi absconditus vultus Ejus & despectus, & reputavimus Eum quasi leprosum, percussum à DEO & humi-*
Augustinus Tract. 116. in Joann. *liatum.* Unde Augustinus. De vultu illius pulchritudo effluxerat omnis, & Qui erat præ filiis hominum speciosus, videbatur omnium indecorus, quia iniquorum livor Sacrum Illius vultum fœdave-*Contēplatio* rat verberibus Considera Eum hìc diligenter per longam moram & spaciosè, & si hìc, Ei non compateris, cor lapideum reputa Te habere. Et tunc exclamabis: O! bone Domine JESU, qvomodo Tu denudaris Qui nudos vestis? qvomodo Tu ligaris, qvi compeditos solvis: & ligatos à dæmonibus & ab infirmitatibus detentos liberas? qvomodo Tu flagellaris qui nos à flagellis eruis? quis fuit ille tam audax, qui Te spoliavit? qvis tam temerarius, qui ad columnam Te ligavit? quis tam sacrilegus qui Te flagellavit? Sed Tu sol justitiæ tuos radios subtraxisti, & ideo sunt tenebræ ac tenebrarum potestates: omnes sunt Te potentiores: nobis debebantur flagella æternæ afflicti-*Anselmus speculo Evāgelici sermonibus cap. 9.* onis, Tu flagellari voluisti pro nobis, ut nos misericorditer erueres ab illis. Unde Anselm. Et quidem non ignorabat impius ille per invidiam omnia in Te fieri, nec tamen abstinuit temerarias à Te manus: sed amaritudine replevit animam Tuam sine causa. Illudendum Te misit Herodi, illusum recepit, nudum in conspectu irrisorum stare Te jussit: nec pepercit amarissimis verberibus virgineam carnem Tuam devellere, plagas plagis, livores livoribus infligens. Electe puer Domini DEI mei, qvid tanta amaritudine, qvid tāta confusione dignū commiseras? Prorsus nihil, ego homo proditus totius contritionis, totius confusionis tuæ causa extiti: ego Domine

uvam

uvam acerbam comedi, & dentes tui obſtupuerunt: quia quæ non rapuiſti tunc exoluebas. Amor tuus & iniquitas noſtra ſic te fecit imbecillem. Maledicta ſit tanta iniquitas, pro qua ſic affligeris. In omnibus his non eſt ſatiata perfidorum Iudæorum impietas. hæc Anſelmus. Vide nunc, attende quanta & qualia ab impio Pilato & ſuis ſine cauſa Dominus paſſus eſt pro te, & exemplo Ejus ad patientiam in laboribus & adverſitatibus confortare. Sicut enim Chriſtus verberatur & flagellîs nodosîs caro illa ſanctiſſima, & membra delicatiſſima acerrimè dilacerantur, ac corpus Ejus formoſum plagis livet, & ſangvine undique rubet: ſic miles Chriſti ſtrenuus debet corpus ſuum per aſperitates & duritias debitas caſtigare, ne inobedienter incipiat recalcitrare. Flagellatio Domini præfigurata fuit per Achior Principem ligatum ad arborem. Achior ligatus fuit ad arborem, per Holofernis ſatellites, Chriſtus ad columnam, per Pilati milites. Achior propter veritatem quam dixerat, fuit ligatus: Chriſtus propter veritatem quam prædicaverat, fuit flagellatus. Achior ligabant, quia noluit Holoferni loqui placentia: Chriſtus, quia reprehendit Judæos cum eorum deſplicentia. Achior ligatus eſt, quia gloriam Dei magnificabat: Chriſtus flagellatus eſt, quia nomen Patris ſui manifeſtabat. Flagellatio etiam Chriſti, in flagellatione Hieremiæ præfigurata fuit, quem Phaſſur flagellavit. Solutô autem Dominô à columna, ducunt Eum ſic nudum, ſic flagellatum, per domum pro pannis ſuis colligendis, qui ſparſim per domum ab expoliatoribus proiecti fuerant. Intuere bene Eum ſic afflictum, ſic trementem propter frigus: quia hyems erat. Attende diligenter, & conſidera ſtatum Ejus in actibus ſingulis: ut intimè compariaris, ac ſimul paſcaris: averte autem parumper oculos à Divinitate, & Eum purum hominem conſidera: & videbis juvenem elegantem, nobiliſſimum, innocentiſſimum, & amantiſſimum, totum autem flagellatum, & ſanguine livoribusq; reſperſum: pannos ſuos undique ſparſim projectos de terra recolligere, & cum quadam verecundia & rubore nudum coram illis ſemper Ipſum deridentibus ſe reveſtire, ac ſi foret omnium infimus, à Deo derelictus, & omni auxiliô deſtitutus. Intuere ergo Eum diligenter, ac pietate & compaſſione movearis. Redeas poſtea ad Divinitatem: & conſidera illam immenſam, æternam & incomprehenſibilem, & Imperatoriam Maieſtatem, Incarnatam, ſe flectentem, & humiliter ad terram inclinantem, pannos recolligentem, & ſe cum reverentia, rubore ſimiliter reveſtientem, ac ſi eſſet homo viliſſimus, imò quidam ſervus emptitius, ſub illorum dominio conſtitutus, & ab Ejs pro aliquo exceſſu correptus & caſtigatus. Intuere & nunc Eum diligenter, ac humilitatem ſuam admirare, & pro poſſe imitare. Secundùm eandem etiam conſiderationem intueri potes Eundem cùm poſt coronationem purpurâ ſpoliatus ſe vult reveſtire. Ex hoc articulo flagellationis, habentur duo documenta. Primum eſt, quòd nos flagella Dei libenter debemus ſufferre, ut unuſquiſq; noſtrum poſſit cum Pſalmiſta, dicere: *Quoniam ego in flagella paratus ſum.* Et meritò, quia ſi unicus Dei Filius paratus fuit ſuſcipere in ſe noſtra flagella ex obedientia Patris: cur & nos adoptivi non eſſemus parati ſufferre flagella eiuſdem Patris, quæ Ipſe per ſe vel per miniſtros, ſeu inſtrumenta ſua media nobis miſericorditer infligere dignatur ad emendationem noſtram. Nam ſecundùm Sapientem, *quem diligit Deus, caſtigat, flagellat autem omnem filium quem recipit.* Secundum eſt, quòd diligenter caveamus, ne & nos iteratò Chriſtum flagellemus: quod fit quotieſcunque moraliter peccamus. Cùm enim Chriſtus flagellatus ſit pro peccatis noſtris, quandocunque peccamus tunc Chriſto unum ictum flagelli quantum in nobis eſt incutimus: ſicut Apoſtolus de quibuſdam dicit, rurſum crucifigentes in ſemetipſis Filium Dei. Ad conformandum ſe huic articulo, poterit homo flagellô vel virgâ ſeipſum cædere, ſi gratiam habet: vel ſaltem compatiendo flagellato Chriſto, mentaliter ſe flagellet & ſic oret: Ieſu qui pro nobis flagellari undique voluiſti: da mihi flagella tuæ paternæ correptionis libenter ſuſcipere, & de peccatis meis nunquam denuo flagellare. Cùm igitur poſt flagellationem Ieſus reveſtire ſe vellet, contendunt impijſſimi quidam Pilato dicentes: Domine hic ſe Regem fecit, veſtiamus & coronemus eũ

Flagellationis figura.
Judith 6.
Hier. 20.
Contemplatio.
Documenta.
Pſal. 37.
Heb. 2.
Apoc. 3.
Flagellantes iterum Chriſtum.

more Regio. Miſeri ad plenum ſibi illudere volebant, antequam Eum morti
Anſelm. in ſpeculo. c. 10. traderent. Unde Anſelmus: Noviſſimè autem Domine Ieſu in manus incircunciſorum militum devolutus es, morte turpiſſima conſummandus: parum erat ſacrilegîs manibûs ſuis crucifigere te, niſi prius repleviſſent illuſionibûs animam tuam. Et conſentiente Pilato, *congregaverunt ad hoc vniverſam cohortem in prætorium,* ubi ſedebat Præſes & Senatus, ut omnes intereſſent tali ſpectaculo, & ut magìs ei illuderent in loco patenti & coram multitudine, & Eum vix reveſtitum, *exuentes veſtimentis ſuis induerunt Eum veſte,* ſeu tunica, *purpurea, et circumdederunt ei chlamydem coccineam,* id eſt, pallium, ſive mantellum,
Chlamys coccinea. non conſutum: ſed fibulâ infrenatum coccinei coloris, qui eſt inter rubeum & purpureum, in opprobrium Regij nominis: quòd Ipſe (ut Judæi aſſerebant) indebitè uſurpabat: & ad deridendum Eum, ſicut Regem falſum, acceperunt purpuram, & chlamydem: non novam, ſed veterem, in confuſionis augmentum: quia enim Rex dicebatur, induunt Eum veſtibus quibus Reges veteres
Veſtitus tripliciter Chriſtus uno die. utebantur. Chriſtus illa die fuit indutus triplici veſte, ſcilicet alba, rubea, & coccinea, ad deſignandum quòd qui vult eſſe de Chriſti familia, debet portare veſtem albam innocentiæ, rubeam charitatis & obedientiæ, & coccineam pœnitentiæ: ſic ergo nunc purpurâ & chlamyde induerunt Eum: & unus Evangeliſta exprimit unum, alius aliud: quia ſi tantùm chlamydem ei circundediſſent, non Eum nudâſſent: ſicut non legitur nudatus ante Herodem, ubi impoſuerunt ſibi albam veſtem. Et bene conveniebat veſtis alba & rubra tali corpori, utpote toti ſangvine rubricato ex flagellatione: ut imple-
Eſaia 63 retur illud Eſaiæ, *Quare rubrum eſt indumentum tuum, & veſtimentum, ſicut calcantium in torculari;* & hæc quæſtio, ſecundùm Gloſſam, fuit Angelorum videntium, & mirantium, quòd Chriſti corpus quòd de utero virginali tantum candorem habuit, quantum filio non poteſt facere ſuper terram, intantum fuit ſangvine rubricatum. Ad quam quæſtionem ipſemet ibidem reſpondit
Ibidem. dicens: *Torcular calcavi ſolus,* quaſi diceret, ſecundùm Gloſſam, Ego ſolus ſuſtinui preſſuram crucis, flagellorum, & omnium tormentorum Paſſiones, in quibus quaſi prælô preſſus ſum, ſangvine proprio per totum corpus meum pro ſalute mundi aſperſus. In purpureo ergo veſtimento caro Ejus paſſionibus objecta ſignificatur. Per hoc etiam ſignificatur paſſio martyrum, quâ totum corpus Chriſti, id eſt, Eccleſia rubricatur, & ſic etiam purpura veſtitur,
Documenta. cùm de triumphis Sanctorum Martyrum gloriatur. Ex hoc articulo trahuntur duo documenta. Primum eſt, quòd nos peccata noſtra operire debemus operibûs charitatis, ut ſicut Chriſtus noſtrorum peccatorum flagellis cruentatus purpura cooperiri voluit: ſic & nos opera noſtra cruenta, id eſt pecca-
1. Pet. 4. ta noſtra cooperiamus purpura vernantis charitatis: quia, ut ait Petrus, *charitas operit multitudinem peccatorum.* Uel etiam per purpuram ſignificatur
Cantic. 7. memoria Dominicæ Paſſionis. Unde in Canticis, *comæ capitis ſponſæ,* id eſt, animæ fidelis dicuntur eſſe ſicut purpura Regis, quia cogitationes mentis noſtræ, quæ per comas capitis intelliguntur, verſari debent aſſiduè circa paſſionem Redemptoris, vel etiam circa opera charitatis. Secundum documentum eſt, quòd per hoc quòd Dominus noſter veſte regali indui voluit, ſecundùm
Theoph. in c. 23. Lucæ. Theophilum, docemur quòd & nos habitu mentis veſte regia induamur, & ſimus vere reges calcantes ſuper ſerpentes & ſcorpiones, id eſt, omnia vitia ſuppeditantes. Unde dicimur Chriſtiani, id eſt uncti quaſi Reges. Ad conformandum ſe iſti articulo & ſeptem ſequentibus illuſionum articulis, recogitet homo factum cujuslibet articuli cum aggravationibus ſuis: & oret ſicut in quolibet articulo devotio miniſtrabit: Ieſu qui veſte purpurea illuſoriè indui voluiſti: da mihi jugem tuæ paſſionis memoriam induere, & peccata mea charitatis purpurâ operire. Pro diademate autem ſeu corona regali, *plectentes,* complicando ſeu plicantes, id eſt, componentes connectendo
Coronatio Chriſti. *coronam,* id eſt, ſertum ad modum coronæ capitis *de ſpinis,* hoc eſt de iuncis ſpinoſſis & aculeatis, valde acutos angulos habentibus, *impoſuerunt capiti Ejus* reverendiſſimo & tenerrimo, aculeîs ad caput verſis, ut pœna punctionis cumu-
Iunci marini. laretur probro irriſionis, qui attentiùs conſideraſſe ſe dicunt, ſpinas illas juncos fuiſſe marinos aſſerunt: quorum acies non minus dura & acuta, aſpera &

pun-

pungitiva ac penetrativa ſpinis eſſe dicitur, intantum ut etiam homines calceati deſuper calcantes inde vulnerentur. Unde Poëta.

Et acuta cuſpide iunci.

Suaviſſimum mihi ceruical ſit illa ſpinea corona Domine capitis tui, ſuper quam dulciter caput meum requieſcat. Ex hoc articulo tria habentur documenta. Unum, quòd nos peccata noſtra per recordationem ſemper in mente portemus, ſicut Chriſtus ſpinas peccatorum noſtrorum in ſuo capite portavit: quia ſecundùm Bedam. In corona ſpinea quam portabat, noſtrorum ſuſceptio peccatorum oſtenditur: quorum ſpinas removit, per ſpinas quas portavit. De his ſpinis dictum erat primo homini: *Terra ſpinas & tribulos germinabit tibi*, quia terra noſtri corporis peccata germinat, quæ ſuîs aculeîs conſcientiam noſtram ſicut ſpinæ pungunt: Has ergo ſpinas Chriſtus ſuſcepit portandas pro corona victoriæ. Solent enim victores arma devictorum hoſtium pro ſigno victoriali geſtare, & de his gloriari. Arma diaboli ſunt peccata noſtra, quibûs armatur contra nos: quæ Dominus in paſſione ſua abſtulit: Ipſe enim eſt agnus qui abſtulit peccata mundi. Idcirco ſpineam coronam, ut pote victorialem in ſuo capite geſtare dignatus eſt. In iſta corona videre Regem noſtrum deſiderabile eſt omni animæ amanti. Unde ad hoc ſponſa in Canticis, omnes fideles animas evocat dicens: *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate quò coronavit Mater ſua*, ſcilicet ſynagoga ad literam: vel mater ſua, ſua, id eſt, charitas quantum ad tropum præſentem. Aliud documentum eſt, ſecundùm Theophilum, ut & nos ſumamus coronam ſpineam, id eſt, feſtinemus coronari vitâ arctâ, abſtinentijs & puritare conſcientiæ: hæ enim ſunt quædam ſpinæ propter auſteritatem quam habent. Tertium documentum eſt, ut & nos conemur coronari ſpinîs tentationum. Quælibet enim tentatio nos impugnans, eſt quaſi quædam ſpina caput mentis noſtræ pungens, quam dum homo ſuperat, ſpina illa cedit ſibi ad coronam. Unde quot ſpinas tentationum homo in hac vita ſuſtinet & ſuperat, tot gemmas pretioſas ad coronam ſuam comparat. Ieſu qui ſpinîs coronari voluiſti: fac me pœnitentiæ ſpinîs ſic dignè compungi ut à te merear in cœleſtibus coronari. Pro ſceptro quoque regali, *dederunt arundinem in dextera Ejus*, dehoneſtantes arundine dexteram quæ Cœlum regit & terram, & per hoc ſignantes regnum quòd ſibi uſurpavit, dicendo ſe Regem, admodum arundinis eſſe vacuum & infirmum, ac Ipſum regno vacuum: non attendentes, quòd Ipſe dixerat regnum ſuum non eſſe de hoc mundo, ſed in alio mundo, ſcilicet æternitatis, vbi regnum eſt firmiſſimum. Ex hoc articulo trahitur documentum, quòd nos attendere debemus, nos ex nobis eſſe infirmos & fragiles, ac omni bono vacuos, niſi dextera Dei nos manu teneat: ſicut arundo in ſe habet vacuitatem & imbecillitatem, ſed manu Chriſti apprehenſa firmatur. Ut dicit Hilarius: Idcirco ergo Dominus noſter arundinem in dextra tenere voluit, ut per hoc oſtenderet ſe nos fragiles vacuos & infirmos manutenere, & omnibus bonis implere. Item arundò, ſive calamus, eſt inſtrumentum ſcribendi: & idcirco ſecundùm Hieronymum, Chriſtus calamum in manu tenere voluit: vt ſacrilegium Judæorum ſcriberet, & oſtenderet ſe illum eſſe, qui electos ſuos ſcriberet in libro vitæ. Ieſu qui arundinem pro ſceptro in dextera tibi dari voluiſti, imbeccillitatem quæſo meam dexterâ tuæ potentiæ ſic ſuſtentare digneris, quatenus in me regnum tuum jugiter conformetur. Sic ergo tria inſtrumenta illuſionis introducuntur, ſcilicet veſtis purpurea & coccinea, corona ſpinea, arundo vacua. Ueſtis corpori, corona capiti, arundo pro ſceptro manui imponitur. Ad literam hæc ſunt tria regalia inſignia contumelioſè & in deriſionem ſibi impenſa, ut reus oſtendatur læſæ Maieſtatis, eo quòd regnum vellet ſibi uſurpare, nec poſſet obtinere. Moraliter ſicut Chriſtus illuſus fuit tripliciter: ſic tripliciter anima frequenter illuditur & per peccatum capitur. Primò, in oſtentatione humanæ potentiæ, quæ ſignificatur per veſtem purpuream & coccineam: quæ eſt veſtis Regum & Potentum. Secundò, in cupiditate affluentis opulentiæ: quæ notatur per coronam ſpineam, divitiæ enim ſpinîs & curis ſunt plenæ, Tertiò, in vanitate mundanæ ſapientiæ; quæ ſignificatur

Documenta.

Beda in cap. 19. Ioan.

Gen. 3.

Coronæ ſpineæ cauſa.

Cantic. 3.

Hilarius in c. 17. Matth.

Moraliter. Illuſio triplex animæ.

per arundinem, quæ pulchra, sed ventô plena & vacua est, mundana enim sapientia in qua confidunt homines, & quâ quis non ad Dei laudem, sed ad gloriam suam utitur, est quasi baculus arundineus & confractus. Vide hic quomodò Christus in omnibus non tantùm Patri, sed suis etiam illusoribus obedit. Purpuram suscipit, caput coronæ parat, arundinem manu tollit. Sicut ergo Christus Rex gloriæ spineâ coronâ coronatur, purpura ac sceptro subsannatoriè deluditur: sic etiam cùm seruus Christi in hoc mundo vilipenditur, & velut omni honore indignus abijcitur, & à præsumptuosis despicitur, & illusionibûs molestatur, cogitet quòd seruus non est major Dominô suo, nen pro malo haberet si patiatur similia Regi Summo. Deinde cùm signa regalia ei adhibuissent, flectebant genua coram Eo: ac derisoriè Eum ut Deum adorantes, & ut Regem salutantes, *illudebant ei*, tanquam regnare volenti & non valenti: ac irridentes, dicebant ei, *Ave Rex Judæorum*, quasi dicerent, Voluisti regnare, sed non potuisti. Regem Judæorum Eum vocantes, verum dicunt, etiam nolentes & irridentes. Et sic, secundùm Bedam adorabant Eum, quasi qui Deum seipsum falsò dixisset, & salutabant Eum, tanquam qui seipsum falsòRegem fecisset. Quod fecerunt, ut eorum illusio responderet Judæorum accusationi, quia de utroque accusabatur à Judæis: detestabilis mentis affectu hæc faciunt, quia compungentes coronat, ac illudentes adorant & salutant. Et licet Gentiles hoc facerent, tamen Judæi hoc luunt, qui tanti criminis authores erant, & ideo in parasceve cùm pro perfidis Judæis oratur, genua non flectimus, cùm fortè Judæi hoc agebant cùm gentilibus. Ubi Chrysostomus dicit, quòd milites pecuniâ corrupti hoc ad gratiam Judaicam faciebant Augustinus autem dicit hoc esse factum mandato vel permissione Præsidis, ut scilicet magis Judæorum odia saturarentur, & faciliùs Eum eriperet. Ex hoc articulo habetur documentum, quòd nos caveamus ne Christum falsò adoremus, vel salutemus. Mysticè falsò Christum adorant & salutant, qui in Eum credunt, sed peruersis actibûs despiciunt: ore Eum confitentur, sed factis negant. Item falsò adorant vel salutant, qui inter orandum aliquid quod est contra Divinum honorem mente pertractant. Item qui in Ecclesiijs signa devotionis ostendunt, & postea iniurias Christo graves in membris suis faciunt. Item falsò Christum adorant & salutant omnes pseudochristiani. Iesu qui irrisoriè adorari & salutari voluisti: da mihi te Deum meum verum adorare in spiritu & veritate, & te solùm verum Regem venerabiliter salutare. Et ut illuderent factis, sicut illuserant signis & verbis, *dabant ei alapas*, in augmentum illusionis, & hoc ideo, ut Ipso opere ostenderent illusorium esse quòd ei talem honorem exhibebant. In hoc enim illusionem suam magis despectivam fecerunt, quòd velut adorantes Deum, & salutantes Regem, Eum alapizaverunt. Et differt illa alapizatio ab illa quæ in domo Annæ fuit facta, quia ibi una alapa ab uno ministrorum, hic autem plures alapæ à diversis dabantur, & illa dabatur causa ultionis, istæ causa illusionis. Documenta autem possunt hic accipi ibi. Iesu qui alapis cædi voluisti fac me ore & vitâ tibi semper plaudere, & aliorum opera licèt mala sint, mihi in bonum cooperari concede. *Et expuebant infaciem Ejus*, sicut personæ viles & contemptibiles. O quàm vilis actus militum. Ex hoc apparet quòd isti dicuntur milites, non secundùm nomen militiæ præsentis temporis, quô generosi & nobiles qui equites nominantur de calcaribus deauratis: tales enim nobiles personæ non illuderent, non conspuerent, nec crucifigerent, nec vestes crucifixi sibi dividerent quod ad carnifices potius pertinet. Sed dicuntur milites, secundum antiquam consuetudinem, stipendiarij & servientes pedites. Sicut patet in gestis Iulij Cæsaris. Ubi milites ab equitibus distinguuntur. Et in actibus Apostolorum. Ubi dicitur: Quòd Paulus cum militibus ducentis, & equitibus septuaginta de Hierusalem missus est Cæsaream. Ergo milites in hoc loco intelligimus viles stipendiarios carnifices, quales nullam perhorrescunt insolentiam: qui dicti sunt milites, non à nobilitate, sed à fortitudine: erant enim robusti corpore, & ad omne malum expositi, ut dicit Chrysostomus: de quibus dicit Theophilus, quòd in istis illusionibus militaris vana gloria semper inordinatis gaudens opprobrijs sibi pro-

Obedientia Christ.

Ioan. 23

Beda in cap. 15. Marci.

Chrysost. hom. 83. in Ioan. August. tract. 116. in Ioann.

Act. 23.

Theophi. in c. 15. Marci.

propria oſtendebat. Documenta hìc poſſunt ſumi ſicut ſupra de conſpuitione in domo Caiphæ facta. Ieſu qui in delicioſiſſimam faciem Tuam conſpui voluiſti: da mihi faciem tuam in Sacramenti Euchariſtiæ ſumptione indigna non polluere, & conſcientiam meam immundis cogitationibûs non fædare. Et accipiebant arundinem de manu Ejus: *& percutiebant* ſacrum *caput Ipſius*, & ratione doloris infligendi, ut aculei ſpinarum fortiùs infigerentur capiti: & ratione contemptûs: in ſignum vacuitatis & nihili: non enim tantùm cauſa lædendi Eum per puncturas ſpinarum & per ictus baculi, quantum cauſâ illudendi & vilificandi hoc fecerunt: nam viles perſonæ baculis ſicut beſtiæ percuti conſueveruut: quaſi dicerent ad Eum, o tu homo vilis! ut quid te Regem facis; In hoc fiebat ei ſicut furi qui fune capiti circumpoſito torquetur, ut recognoſcat mala quæ fecit: & ſicut funis conſtringitur, ut ſe amplius profundet vel gravius torqueat, ſic & Ieſum coronatum arundine percutiebant. Percutiebant arundine caput pavendum, dæmonibus tremendum, ac reverendum cunctis cœlorum virtutibus, & venerandum Sanctis omnibus, caput benedictum in ſæcula: à quò omnis benedictio non ſolùm in barbam, uerum etiam in oram veſtimenti totius Eccleſiæ manat, O miſeri, quòmodò vobis adhuc tremendum apparebit caput illud, quod nunc ſic percutere non formidatis; Et tunc ſanguis per aculeos coronæ de capite extractus, & largiter fluens, tinxit caput & genas Ejus, ita ut appareret quaſi leproſus: quia ſanguis & ſputa appoſita faciebat Eum leproſo ſimilem. Tinxit ergo ſanguis totum caput Ejus: ſicut cruor flagellîs extractus, & ſudor ſangvineus tinxit omnes alias partes corporis, ut non tantum manus & pedes & latus dicamus ſanguine reſperſa: ſed tota veſte tincta Chriſtum aſcendiſſe de Bozra. Cerne igitur Eum cùm cordis amaritudine in ſingulis ſuis afflictionibus, quia omnia ſuſtinet quæ Ipſi volunt quaſi eorum ſeruus, & ad omnia tacet quaſi mutus. Et maximè cerne Eum cùm caput Ejus ſpinîs plenum: arundine graviter & ſæpe percutitur, quo modò depreſſo collo patienter, cùm dolore tamen magno, acerbos ictus ſuſcipit & patitur. Perforabant namq; caput Sacratiſſimum acerbiſſimæ illæ ſpinæ, ac totum madefaciebant ſanguine. Ex iſto articulo trahitur documentum, quòd caveamus ne & nos caput Chriſti cùm arundine percutiamus. Caput quidem Chriſti percutiunt, qui Divinitatem Ejus impugnant: & Eum Deum eſſe verum denegant? nam Secundùm Apoſtolum, *Caput Chriſti eſt Deus*, Divinitas creans, eſt caput creaturæ aſſumptæ. Arundo autem vel calamus, ſignificat ſcripturam divinam, calamo Spiritus Sancti ſcriptam. De qua in Pſalmo dicitur: *Lingua mea calamus ſcribæ.* Calamo igitur (ut dicit Beda) caput Chriſti percutiunt, qui Divinitatis Ejus contradicentes, errorem ſuum authoritate ſacræ Scripturæ, quæ calamo ſcribitur confirmare conantur. Quales ſunt, qui Eum purum hominem fuiſſe dicunt. Item arundine caput Chriſti percutiunt, quando propter aurum mundani favoris, quæ per arundinem ſignificatur, Deus offenditur. Item caput Chriſti calamô percutiunt, qui ex Scriptura Divinitatem, pluſquam oportet inveſtigare ſatagunt: vnde & interdum ſangvinem erroris eliciunt. Item cùm arundine Chriſtum in capite percutiunt, qui per vacuā, id eſt ocioſam vitā Chriſtū: offendunt: qui eſt caput noſtrū à quo in omnes ſenſus noſtros, vitales operationes defluunt, qui & operū noſtrorū exempla nobis præbuit. Unde in quolibet otio, cùm adeſt nobis oportunitas bonū faciendi, homo otioſus Chriſtū quaſi in capite percuit: ita ut ex tali percuſſione & ſpinarū punctione ſanguis de capite Chriſti emungatur, hoc eſt, quia Chriſtus dolet & pungitur uſq; ad ſanguinem de otio noſtro: quia videt quòd exempla ſua non fructificant in nobis. Ieſu qui nobile caput tuum arundine pcreuti voluiſti: da mihi Te caput noſtrum per inanem vitam non offendere, ſed Tibi placitis moribus deſervire. Coronatio & illuſio Chriſti, ac Ejus patientia præfigurata fuit in Rege David, quando ab inimico Semei, tanta mala patienter toleravit. Semei proiecit ſuper David lapides, linga, & lutum: ſic ſynagoga iniecit in Chriſtum palmas, ſpinas, & ſputum. Semei David virum ſangvinum, & virum Belial vocavit: ſynagoga Chriſtum ſeductorem, & maleficum appellavit. Sed Abyſai cùm voluiſſet Semei occidere, David prohibuit: & Angeli occidiſſent deriſores Chriſti, ſed ipſe non permiſit, Chriſtum etiam præfiguraverunt nuncii Regis

Contemplatio.

Documentum

Pſal. 44

Beda in caput. 15. Marci.

Ocij deteſtatio.

Coronationis & illuſionis figura.

2. Reg. 10

David, quos Amon Rex Amonitarum tam turpiter dehonestavit David misit Amō nuncios ad pacem instaurandam: quorum vestes ipse præscidit usque ad nates, & radi fecit mediam barbam: sic Deus Filium suum ad pacem faciendam in mundum misit, Quem Synagoga nudans vestibus, barbam Ipsius sputis maculavit. De præmissis Domini contumeliis dicit August: sic enim implebantur quæ de se dixerat Christus: sic Martyres informabantur ad omnia, quæ persecutores libuisset facere perferenda: sic paulisper occultata tremenda Potentia, commendabatur prius imitanda patientia: sic regnum quod de hoc mundo non erat, superbum mundum non atrocitate pugnandi, sed patiendi humilitate vincebat: sic illud granum multiplicandum seminabatur horribili contumelia, ut mirabili pullularet in gloria. Hæc August. Væ igitur semel, væ væ bis, & væ iterum his, qui post tam præclarum humilitatis speculum superbiâ tolluntur in altum: opprobria refugiunt, & ad honores aspirant: rursus contemptui habentes Dei Filium, Quem tantò ab hominibus ampliùs omni constat honorificentia dignum, quantò pro hominibus indigniera sustinuit. Unde Chrysostomus. Tot autem & talibus factis Ipse instabat silens: tu verò audiens hæc in mente habe continuè, & Regem orbis terrarum & Angelorum Dominum videns contumeliam patientem, & omnia ferentem silentio imitare. Et iterum; Quæ igitur erit nobis cura de cætero, si contumelias ab aliquo patiamur: postquàm hæc Christus passus est; Etenim quod fiebat in Christo, ultimus contumeliæ terminus erat: nec una particula tantùm, sed universum corpus patiebatur iniurias: Caput per coronam, & arundinem, & colaphos: Facies, quia conspuebatur: genæ, quia alapis cædebantur: corpus totum, per flagella: & quia denudatum est, & per circumdationem chlamydis, & per fictam adorationem, manus, per arundinem quam dederunt Ei pro sceptro: ac si timerent ne prætermitterent aliquid gravissimæ præsumptionis. Unde Anselmus: Regali purpura induitur: sed plus in ea despicitur, quàm honoratur. Sceptrum in manu gestat: sed eò Ipso reverendum Caput Ejus feritur. Adorant coram Ipso positis genibus in terra, & Regem conclamant, & continuò ad conspuendum amabiles Ejus genas subsiliunt: maxillas palmis concutiunt, & honorabile collum exhonorant. Hæc Anselmus. Omnes verò istæ illusiones militum & contumeliæ Judæorum Christo illatæ nobis tribuunt mysteria; licèt alia intentione ab Eis sint facta, prout sæpius tactum est suprà. Hæc autem secundùm Ioannem ante sententiam Pilati facta sunt: sed Matthæus & Marcus, post sententiam ea quæ omiserant recordando ponunt: sic ergo (ut dictum est) martyres informabantur ad perferenda omnia, quæ à persecutoribus inferebantur. Quod enim in veste duplici, scilicèt alba & rubea Christus illusus esse perhibetur: in uno puritas suæ humanitatis: in altero veritas passionis exprimitur. Hoc etiam significat duplex martyrij genus, quo in Passionibus Ecclesia adornatur, ut sit candida virginitate, & rubicunda sangvine. Et Ipsa Ecclesia varijs membrorum suorum flosculis vernans in pace lilia gignit, in bello rosas. Unde dicit admirando: *Dilectus meus candidus & rubicundus*, candidus, scilicet actione, & in pace lilium virginum, ac rubicundus sangvine, & in bello rosa martyrum. In utroque ergo habitu Domini, potest omnis multitudo electorum intelligi: alba enim veste induuntur Virgines & Confessores, & rubea Martyres. Unde & Dominus alba veste induitur, cùm munda justorum confessione circumdatur: rubea vestitur, cum in triumphis victoriosorum martyrum gloriatur. Si autem te nudum absque his vestibus inveneris, veste Christi rubea induere, & totus Christi Passionibus adornare, sed nec illis sufficiebat quò ad maiorem illusionem totam cohortem militum congregaverant: sed & Pilato iubente coram Ipso & toto populo Judæorum foris expectante, qui propter festum non introibant in prætorium, adduxerunt foras Iesum sic illusum, & ad derisionem & confusionem paratum omnibus demonstrandum. *Exivit ergo iterum Pilatus* de prætorio *foras* ad Judæos, *& dixit eis. Ecce adduco vobis Eum foras*, postquam diligenter examinavi, & punivi, ad vobis satisfaciendum: *ut cognoscatis quia nullam in Eo causam*, scilicet mortis, *invenio*, licet afflictus & illusus sit, & hoc ad voluntatem vestram innocenti fecisse sufficiat. In eo habi-

August. tract. 116. in Ioan.

Superbia execratio

Chrysost. hom. 88. in Matt.

Corporis totius contumelia.

Anselm. in speculo evang. sermonis. cap. 12.

Mysteria illusionum.

Vestium colores.

Cantic. 5

habitu illum ostendit, in quo illusus est à ministris: ut saltem sic quiescant videntes Eum plenum opprobriis. *Exivit ergo Iesus* ex præcepto Pilati, *portans spineam coronam, & purpuream tunicam*, & chlamydem coccineam, turpem & veterem ac sceptrum arundineum. Ecce quàm lamentabile spectaculum. Incedebat quasi in habitu Regali, sed patebat undique despectui. Ecce quomodo Rex & Dux tuus confusione repletur & humiliter sustinet, ut te ab æterna confusione eriperet, & à superbiæ peste sanaret. Hìc ergo instruimur, ut opprobria omnia pro Nomine Iesu Christi sustinere parati simus, & in omnibus humiliari studeamus.

Ansel. in speculo. cap. 12.

Unde Anselmus: Attende anima mea quis est iste, qui ingreditur habens imaginem quasi Regis, & nihilominus servi despectissimi confusione repletus est, coronatus incedit, sed Ipse Ejus coronâ cruciatus est illi, & mille puncturis speciosum Ejus verticem divulnerat. Hæc Anselmus. Et tunc quasi despectivè loquendo, vel eos ad misericordiam provocando, *dixit Ejs Pilatus, ecce homo*: ecce de quali homine creditis quòd vellet sibi regnum usurpare: & quasi diceret, & si in aliquo malè egisset: tamen ultra condignum punitus est: & ideo sufficere vobis deberet, videte caput Ejus perforatum, totum corpus laceratum, faciem consputam, & pro Deo compatiamini sibi, quia frater vester est: volebat enim Pilatus ut sensibiliter viderent qualiter fuisset punitus & illusus, ut sic moverentur ad compassionem, qui animo liberandi Eum fecit hanc ostensionem.

Chrysost. hom. 83. in Ioan.

Unde Chrysostomus: Propterea coronatum Iesum eduxit ad eos, ut convitium quòd à militibus factum erat in Eum, videntes parùm respirent à Passione & voment venenum.

August. trac. 116 in Ioan.

Unde & August. Hinc apparet non ignorante Pilato hæc à militibus facta: sive iusserit ea, sive permiserit: illa scilicet causa, ut hæc Ejus ludibria inimici libentissimè viderent, & ulterius Ejus sangvinem non sitirent. Egreditur ad eos Iesus portans spineam coronam, & purpureum vestimentum: non clarus imperiô, sed plenus opprobriô: spinis punctus, sputis illusus, flagellis afflictus. Et dicitur Eis, ecce homo: quasi dicat, si Regi invidetis: iam parcite, quia deiectum videtis: flagellatus est, spinis coronatus est, ludibriosa veste amictus est, amaris convitijs illusus est, alapis cæsus est, fervet ignominia, frigescat invidia. Sed non frigescit, inardescit potius, & increscit. Hæc August.

Documentū.

Ex hoc articulo sumitur documentum, quòd nos Christum illusum ante mentis nostræ oculos habeamus: & in vestitu & in exteriori apparatu non vanè gloriemur: quoniam Dominus noster in vestitu illusus est. Et maximè in hoc sequi Christū debent Religiosi & Monachi, qui Christū illusum repræsentant in habitu, tonsura, & ferulis: habitus enim monachalis despectibilis est, & quasi illusorius hominibus mundanis: corona autē capitis Monachalis, repræsentat coronā spineā: baculi seu ferulæ, quos antiquitùs Monachi portare consueverūt, repræsentāt arundinē. Et sicut Christus nō dedignabatur habitu illusorio populo Judæorū ostendi: sic non erubescant Monachi & alij mundi contemptores, qui secundùm Apostolum spectaculum facti sunt mundo in habitu contemptibili, & insignijs regalibus illusorijs prædictis Christum Regem imitari.

Elevatio hostiæ.

Item est hìc documentum, quòd istam ostentationem Christi repræsentat Sacerdos in elevatione Hostiæ: quasi diceret Ipse, *Ecce homo*. Quia enim Sacramentum altaris est memoriale dominicæ Passionis & Christus est passus, secundùm humanitatem: secundùm Divinitatem verò est impassibilis, ideo Sacerdos ostendens ibi Christum, congruentius dicit, ecce homo: quàm, ecce Deus: licèt Ipse sit & homo & Deus: sed homo patens fuit in illa ostensione, & Deus latens. Item est documentum, quòd nos debeamus cùm eisdem insignijs mysticè acceptis prout dictum est, suis locis ante conspectum Christi Regis nostri in judicio apparere, cum quibus Ipse dignatus fuit Judæis ostentari: Iesu qui cùm illusionis insignijs Judæis ostentari voluisti: da mihi ostentationem vanæ gloriæ devitare, & cum eisdē insignijs mysticis ante conspectum Tuum in extremo judicio comparere.

Pertinacia Iudæorum.

Sed licèt Pilatus hæc agat: tamen insatiabilis sacrilegorum furor non cessat, sed magìs instat. Ecce magna pertinacia Judæorúm, in procurando mortem Christi, nam obstinata nequitia non emollitur misericordiâ. Tunc enim illi Judæi, filij diaboli, cùm vidissent Eum sic punitum & illusum, & cognoscerent

rent quòd Pilatus sic volebat dimittere Eum: in nullo compatientes Ei, sic punitionis correptione, & illusionum opprobriô non contenti, nec Pilati excusatione placati, *clamabant* tumultuosè: & alios ad clamandum excitabant: *dicentes, crucifige, crucifige Eum:* quasi dicerent, hæc pœna nullô modô nobis sufficit: sed petimus quòd moriatur. Videntes Eum magis commovebantur, quia ex aspectu ejus qui odiô habetur magis contra Eum cor odientis inflammatur. Ingeminant autem crucifige, propter desiderij vehementiam,

Pœnam cum sanguine poscunt.

& quia voluntate & opere crucifixerunt Eum. Magna crudelitas: quia non sufficit eis alterum, scilicèt vel flagellare, vel occidere, sed utrumque: nec contenti sunt quacunque morte, sed turpissima & durissima: scilicet crucis desiderant occidere. Clavis affigi ad lignum quærunt, ne dolor citius finiatur: sed morte producta moriatur, & ut in cruce diutius videatur, & modò mortis diffametur. Et secundùm Chrysostomum: Formidantes ne aliqua Ejus post ipsum fiat memoria: student & ad supplicium ducere maledictum.

Chrysost: hom. 83. in Ioan. Rabanus in c. 27. Matth.

Verbum, ut dicit Rabanus, Judæi de morte pessima cogitabant: sed à Domino non intelligentibus eis electa erat. Ipsam enim crucem, diabolô superatô erat tanquam trophæum in frontibus fidelium positurus. Cerne etiam nunc quomodo sic contumeliosè vestitus & coronatus, & cum sceptro incedit, & quomodò facie dimissa stat coram tanta multitudine vociferante & clamante, crucifige crucifige: ac semper Eum deridente, & sibi insultante, quasi sapientiores Eo fuerunt: & sic non solùm dolores & pœnas, sed etiam

Documentũ.

contumelias & terrores recipiebat ab Ejs. Ex hoc articulo, qui in clamore consistit, trahitur documentum, quòd non refert ad culpæ intentionem occidere hominem lingvâ vel gladiô. Unde Psalmus. *Lingua eorum gladius acutus:* & loquitur ad literam de Judæis clamantibus, crucifige. Super quo August. Noli attendere inermes manus, sed os armatum: inde gladius processit quô Christus occideretur. Caveant ergo sibi detractores, & proximorum infamatores, ne exacuant ut gladium lingvas suas: quia sicut gladiô corpus, sic lingvâ fama hominis perimitur. Unde dicitur in Proverb. *Mors & vita in manibus lingvæ.* Itẽ est documentum, quod non semper ad quælibet interrogata est respondendum.

Psal. 56. August. trac: 116. in Ioan. Prov. 18.

Ad conformandum se huic articulo, recogitet homo quàm terribiles fuerunt illi clamores Judæorũ: & rememoretur an ipse unquam iniquis hominũ Judicijs, aut oblocutionibus, seu detractionibus contra proximũ per consensum conclamaverit, vel aliàs prout Deus dederit: & sic oret: Iesu qui terribiles Judæorũ voces, crucifige crucifige clamantiũ, audire minimè expavisti: da mihi inimicorũ tuorũ verbîs execrabilibûs nõ terreri, & lingvâ meâ nocumentũ, proximo nõ inferre. Sed Pilatus videns Christi innocentiã, & Judæorũ malitiã, impellentiũm ad rẽ illicitã, & recusans crucifigere Iesum, dixit eis: *Accipite Eum vos, & crucifigite:* qui sine causa consuevistis innocentes condemnare: *ego enim non invenio in eo causam,* scilicet crucifigendi, & dandi talẽ sententiã. Uerũ dixit Pilatus, quia Chistus, peccatũ non fecit: nec inventus est dolus in ore Ejus. unde bene dicit, in eo: quia causa mortis Christi nõ fuit in eo, sed in nobis, & ideo dicit Bernardus: O pijssime Jesu, quid tibi & morti; nos peccavimus, & tu luis: nos debuimus, & tu solvis: ac si diceret Pilatus, Mihi non licet crucifigere innocentẽ: vos crucifigite, si vultis. Derisoriè & indignanter hoc dixit, quia nõ habebant potestatẽ judicandi aliquẽ ad mortẽ. Unde, secundũ Chrysosto. quòd dixit crucifigite, execrantis fuit hoc verbũ, & ad rẽ nõ concessam illis impellentis: videntes autẽ Judæi quòd Pilatus clamoribus eorũ nõ acquiesceret, inceperunt allegare rationes alias, quas supra allegaverant, & accusabant Eum quia contra legẽ Dei filiũ Dei se fecit & ideo ut blasphemus, secundũ legẽ quã habebant, mori deberet. Erras ò Judeæ, quia se Deũ non fecit: sed Pater Eum genuit Deus Deum: & ergo filiũ Dei se dicendo, nõ blasphemavit, sed veritatẽ dixit. Unde August. Ecce altera major est invidia. Parva quippe illa videbatur velut affectatæ illicito ausu Regiæ potestatis: & tamẽ neutrum sibi Iesus mendaciter usurpavit: sed utrumque, scilicet quia erat Rex, & filius Dei, verũ est: & Unigenitus est Dei filius, & rex à Deo constitutus super Sion montem Sanctum Ejus: & utrũque nunc demonstraret, nisi quantò erat potentior, tantò mallet esse patientior.

1. Pet. 2. Bernard. sermo. de passione, Chrysost. hom. 83. in Ioan, August. trac. 116 in Ioan.

Hæc Auguſtinus. *Tunc ergo magis Pilatus timuit*, ne fortè verum
eſſet quod eſſet DEI Filius, & ſic factum enorme feciſſet Ipſum pu-
niendo & illudendo, & ne videretur iniq; agere occidendo. Illi
verò hoc dicentes non horruerunt: ſed interficiunt Eum, pro qui-
bus oportuerat adorare. Secundùm Auguſtinum; Pilatus non ti- *Idem ibidē.*
muit legem eorum, ut occideret: quia alienigena erat, & legem non
obſervabat: ſed magis timuit, Filium DEI ne occideret. Prius ti-
muit occidere Innocentem: nunc magis timet occidere DEI vir-
tutem. Et ideo volens de hoc ſecretius inquirere: non amplius in-
terrogavit, quid feciſti: *ſed ingreſſus eſt iterum prætorium cum JESU*,
ut veritatem magis poſſet cognoſcere extra tumultum Judæorum:
& dixit ad Eum unde es Tu? ideſt; unde duxiſti Originem? per hoc
quærebat, utrum eſſet DEUS Originem habens Divinam: vel ho-
mo, habens Originem terrenam. *JESUS autem non aedit ei re-
ſponſum:* implens illud Propheticum *ſicut ovis non aperuit os ſuum*: ut *Eſaiæ 53.*
nobis daret patientiæ exemplum. Quia enim Pilatus altam quæ-
ſivit quæſtionē non audivit reſponſionem: nam Divina generatio
infideli & incredulo explicanda non erat: & quia ſuam Paſſionem
impedire nolebat: cum ad hoc veniſſet, quod pro nobis pati vel-
let. *Dixit ergo Pilatus*, provocans Eum ad reſponſum aliquod, per
quod illa accuſatio excludi poſſet: *Mihi non loqueris?* Mirabatur de
Ejus taciturnitate, cum eſſet in puncto liberationis, vel condemna-
tionis ſuæ. Ideo ſequitur: *Neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere Te,
& poteſtatem habeo dimittere Te?* quaſi diceret, mihi ſaltem deberes
rēſpondere. Tua Pilate voce conſtringeris: tuâ ſententiâ damna-
ris. Si enim in te totum eſt poſitum, quare Innocentem, in quo
nullam cauſam invenis, non abſolvis? pro poteſtate ergo, non pro
æquitate crucifigendum Dominum tradis: per poteſtatem latronem
abſolvis, Authorem verò vitæ interficis: & quia gloriatur de ſua po-
teſtate, ideo reſpondit JESUS, ad reprimendum ejus jactantiam &
tumorem, dicens: *non haberes poteſtatem adverſum me ullam* quanculā *Poteſtas Pi-*
cunq; habes: *niſi* hoc ipſum quidquid eſt *tibi eſſet datum* & conceſſum *lati tradit.*
deſuper, ſcilicèt à Cæſare, & ulterius permiſſum à DEO, Qui eſt po-
teſtas Superior: & à Quo eſt omnis poteſtas. Et ex hoc arguit ejus
peccatum, quia non acceperat poteſtatem à Cæſare & à DEO con-
demnandi innoxios, ſed magis liberandi eos: & quia Pilatus Genti-
lis erat: & ſuperioris poteſtatis timore augebatur: dicit eum minus
peccare quàm Judæos, qui legem noverant, & invidia movebantur.
Unde Auguſtinus. Quia plus peccat qui poteſtati Innocentem oc- *Auguſtinus*
cidendum livore tradit, quàm poteſtas ipſa ſi eum timore alteri- *Tract. 116.*
us majoris poteſtatis occidit: nec timendo quidem, præſertim In- *in Joann.*
nocentem hominem homo debet occidere: ſed tamen id zelando
facere, multo magis malum eſt quàm timendo. Hæc Auguſti-
nus. Et ſimiliter traditor plus peccavit, qui pro quæſtu Eum Judæ-
is tradidit. Majus ergo erat peccatum Judæ & Judæorum, quàm
Pilati: quia ad occiſionem Chriſti Judas fuit motus, cupiditate,
Judæi autem rancore, ſed Pilatus humano timore. *Et exinde*, ideſt;
ex hac cauſa, & propter hoc, ſcilicèt ne peccaret & peccatum ha-
beret occidendo innocentem, & DEI Filium: *quærebat Pilatus dimit-
tere Eum*, abſolutum: quamvis minus eſſet peccans quàm alii qui
tradiderunt Illum: non quod tunc primum conciperet: ſed ſi prius
volebat, modo quærebat. Supra enim tentabat Eum dimittere: ſed

ex tunc omnino & constanti animo quærebat hoc facere. Judæi autem non valentes per falsas accusationes circumvenire judicem, nituntur ei de injuria Cæsaris ingerere timorem: & ideo de hoc magis quàm de omnibus superius dictis eum terrere putantes, *clamabant dicentes: Si hunc dimittis*, qui se Regem facit: *non es amicus*, & fidelis Minister, *Cæsaris*, idest; non zelas pro honore & statuto Domini tui custodiendo: & ideo amicitiam ejus amittes, *Omnis enim qui se Regem facit*, usurpando potestatem, sibi, *Contradicit Cæsari.* Imperatores enim Romani abstulerant à Judæis Regiam dignitatem: & ideo qui inter Judæos dicebat se Regem, videbatur facere contra Imperatoris ordinationem, sine cujus consensu non solebat quis titulo uti Regio, hæc enim potestatis est terrenæ natura, quod una est impatiens consortii aliarum. Unde & ideo Cæsar non patiebatur alium dominari. Unde Chrysostomus, Et unde habetis demonstrare hoc à purpura, à diademate, à curia, à militibus, nonne solus semper cum discipulis incedebat? per omnia viliter transiens, & cibum, & scholam, & habitationem. Hæc Chrysostomus. *Cum autem Pilatus audisset*, minas sibi inferri à populo de indignatione Cæsaris, adhuc plus timuit. Nam secundùm Augustinum: Non, sic potuit Pilatus contemnere Cæsarem Authorem potestatis suæ, quemadmodum legem gentis alienæ. Timens ergo Cæsarem, & non audiens & secundùm minimam apparentiam facere contra ejus honorem, *adduxit JESUM foras*, extra prætorium, *& sedit pro Tribunali*, idest; ante Tribunal, vel in Tribunali: nam apud Græcos hæc præpositio pro, idem est quod ante, vel in: hoc est, sedit in loco sedis judicare: seu, ad judicandum: quod est officium sedentis in Tribunali. Est enim Tribunal sedes judicum, sicut Thronus vel solium Regum, & Cathedra Doctorum. Et dicitur Tribunal, quia apud Romanos tribuni causas particulares decernebant: dicti à tribubus quibus præponebantur. Sedit verò *in loco qui dicitur Græcè* ex lapidum stratura, sive pavimentum varietate lapidum stratum: quia ille locus diversis lapidibus erat pavimentatus, & erat ante domum Pilati: & idem locus dicitur *Hebraicè gabacha*, idest; collis, sive sublimitas, ex coacervatione lapidum: quia locus fuit sublimis vario lapide stratus, in quo tribunal erat. *Erat autem parasceve*, idest; præparatio Paschæ, *hora quasi sexta* Græci admixti judæis, Græci crebrò utebantur vocabulis. Parasceve autem Græcè, dicitur præparatio Latinè. Sic dicebatur feriâ sexta: quia in ea præparabant necessaria pro sabbato, in quo aliquid decoqui, vel operari non licebat: sicut & in deserto duplex manna feriâ sextâ, propter sabbatum colligebant: dicitur etiam feriâ sextâ præparatio, quia Judæi præparabant se mundando. Et congruè sexta die crucifigitur Dominus, quia per crucem reparavit hominem, qui sexta die à DEO est factus. Sexta etiam hora Dominus pro homine est crucifixus: quia sextâ horâ homo in peccatum est lapsus. Nam ut dicit Hieron. Qua hora primus Adam mortem peccando induxit, eadem hora secundus Adam mortem moriendo destruxit. Sexta quoq; hora, qua major fervor Diei est; crucifigi voluit: ad ostendendum quòd ex magno fervore charitatis passus sit. Tunc Pilatus jussit JESUM sisti judicio & allegans pro Ejus liberatione *dixit judæis*, quasi eos subsannando, *ecce Rex vester*: prius dixerat, Ecce homo, ignominiam suam demonstrans, ut eos ad miserendum moveret: & nunc verò

Chrysostom. homil. 83. in Joann.

Augustinus Tract. 116. in Joann.

Tribunal. Thronus. Solium. Cathedra.

Lithostratos.

Parasceve.

Hieronymus lib. 3. comment. ad Ephesios:

ut eos magis moveat, ironicè eis insultat, dicens: *ecce Rex vester.* Primò conabatur Eum liberare, per Christi judicium. Secundò, per Judæorum opprobrium, quid dicitur eis: Mirum est quòd hunc hominem flagellatum, illusum & abjectum dicitis usurpare sibi Regnū. Talis homo est quòd Regnum invadere, vel captare non possit. Unde erubescere debetis quòd Eum esse Regem formidatis. Compatiamini ergo illi, quia de Eo timere non oportet vel tale quid suspicari. Et tamen Pilatus super hoc timet ab eis apud Cæsarem accusari, & sua potestate privari. Ubi Chrysostomus. Et nimirum quæ dicta sunt erant sufficientia, ut facerent eos de cætero ab ira cessare, sed trepidabant ne dimissus rursus turbam ducat, & omnia pro hoc agebant. Amor enim principatus, versutum quid est, & animam sufficiens perdere: propterea magis insistunt. Hæc Chrysostomus. Unde Judæi sicut furibundi *clamabant,* & ex abundantia malitiæ ingeminando, dicebant: *Tolle, tolle,* scilicèt ad mortem, & non quamcunq;, sed turpissimam. Et explicantes genus mortis, addiderunt: *& crucifige Eum.* Interficere enim Eum conabantur, & morte exprobratissima: formidantes ne aliqua Ejus post ipsum fiat memoria: quasi dicerent. Tolle Eum à nobis, & conspectu nostro: gravis enim est nobis ad videndum, nec possumus Eum videre, auferq; Eum de medio, & interfice. Quanto plus audiebant, quòd Pilatus vellet liberare Eum, tantòmagis clamabant in contrarium. Ubi Beda. Quia totam accusationem, quàm adversus Dominum detulerant, crebra & sollicita Pilati interrogatione videbant evacuatam: tandem impudici ad solas se preces convertunt, ut quod criminando, & quasi ratiocinando neqviverant: jam postulando & vociferando perficiant. Qvem exinde ordinem sæviendi, etiam beatorum Martyrum persecutores tenuisse, satis Ecclesiastica demonstrat historia. Hæc Beda. Dulcissime JESU, qvis tam durus & impius erit, ut clamores illos horribiles, *tolle, tolle crucifige eum,* sine gemitu & clamore spiritus aure corporis valeat audire, seu mente tractare? Pilatus verò terrorem, quem de Cæsare ingerunt adhuc superare conatur: & volens de ipsorum ignominia eos frangere, qvos de Christi ignominia non potuit mitigare: allegansq; in Christi crucifixione eorum verecundiam: dixit eis, quasi subsannando: *Regem vestrum crucifigam?* quòd redundat in vestram ignominiam: qvasi diceret: Et qvo Eum regnare formidatis, & jam de hoc fama magna fuit: non est honor vester qvòd Rex vester condemnetur, & erit vobis verecundia si morte sic abjecta moriatur. Et ideo si non moveamini ab ejus humilitate, debet vos movere vestrum opprobrium, quod esset si crucifigerem eum. Sed illi se à libertate Regni DEI & Christi excludentes, jugum diaboli sumpserunt: ac perpetuæ servituti & tyrannidi se subjecerunt, dicentes: *non habemus Regem nisi Cæsarem.* Ex quo patet quòd ex tunc perpetuæ Romanorū se obligaverunt subjectioni: renuntiantes omni alteri Regiæ dignitati: patet etiam eorum obstinatio ad procurandum mortem Christi, cum pro ejus procuratione confessi sunt in perpetuū seipsos subjectos servituti. Unde Chrysostomus. Abnuerunt DEI Regnum, & traditi sunt Regno Romanorum, quia quòd habebant non intellexerunt, & ideo quod petierunt acceperunt: hoc idem etiam facto clamant nostri Pontifices & Prælati, seu curati, qui suas Ecclesias dimittentes ingerunt se negotiis temporalibus principatus, vel Re-

Chrysostom. homil. 83. in Joann.

Beda in cap. 23. Lucæ.

Pilati diligentia.

Judæorum subjectio.

Chrysostom. homil. 83. in Joann.

Regni. Per hoc autem iterum Judæi timorem Pilato ingerebant.
Augustinus Tract. 116. in Joann. Ut enim dicit Augustinus. Apertissimè contra Cæsarem venire vi-
deretur, si Regem se non habere nisi Cæsarem profitentibus, alium
Regem vellet ingerere: dimittendo impunitum, quem propter hos
Documenta. ausus ei tradiderât occidendum. Ex quo articulo adductionis Chri-
sti ad tribunal, babentur duo documenta. Primum, quòd nos debe-
mus tribunal in mente nostra constituere, & ibi judicio astare, sicut
Christus stetit ante Tribunal propter nos: ut nos districtum DEI
1. Cor. 11. judicium possimus declinare. Juxta illud Apostoli. *Si nos metipsos*
dijudicaremus, non utiq; judicaremur. Secundum est, quod tempore
adversitatis judicium DEI cum patientia subeamus: sicut Dominus
noster pro nobis ductus ante tribunal hominis obmutuit, & non a-
peruit os suum cum omni patientia subiens judicium: nos quippe
tempore adversitatis, quasi ante tribunal DEI sistimur. Unde A-
Ibidem. postolus, post verba præallegata, subdit. *cum autem judicamur,* sci-
licet temporalibus pænis, *à Domino corripimur,* quia ut dicit Glossa:
Pœna ipsa nobis propria est purgatio, ut non cum hoc mundo da-
mnemur: quasi diceret. Ideo est bonum hic per punitionem tem-
poralem judicari à DEO: ut hic correpti non damnemur in judicio
futuro. Ad conformandum se huic articulo, attendat homo docu-
menta jam præmissa, & oret mente devota. JESU qui ante tri-
bunal Pilati adduci, & in judicio sisti voluisti: da mihi ante tribunal
mentis meæ conscendere, & meipsum de culpis meis conscientiæ
testimonio districtius judicare: judicium quoq; tuum in adversis tam
patienter hic subire, ut judicio tuo exrtemo valeam securus astare
sed Pilatus mox vincitur: & a àtramite veritatis & justitiæ detor-
quetur. Petente enim tota judæorum multitudine vocibus magnis,
ut crucifigeretur: tandem miser præses Pilatus motus timore Impe-
ratoris & favore judaici populi, cui ipse præerat: & à quibus pecu-
nias sperabat levare contra justitiam, & contra conscientiam, qua
Christum Innocentem noverat, & in quo nulla causa erat: dedit sen-
tentiam crudelissimam de morte innocentis: & per sententiam diffi-
Judicium Pilati. nitivam, *tradidit JESUM, ut crucifigeretur* judicio & potestate præ-
sidis, non dixit Evangelista, ut crucifigerent Eum, sed ut crucifige-
retur, per præsidis judicium. Sed ideo illis traditum dixit, ut eos
crimine implicatos, à quo alieni esse conabâtur, ostenderet; non e-
nim Pilatus hoc faceret, nisi ut id quod eos cupere cernebat imple-
Ambitio Pilati. ret. Itaq; Pilatus ambitiosus nolens amittere principatum, quan-
quam pronunciasset Christum Innocentem: ac per Eum dimitten-
dum: volens tamen ad complacendum clamoribus populi satisface-
re, idest; eorum voluntatem facere, & non quod erat placitum DEO
& justitiæ: timensq; ne accusaretur de Cæsaris rebellione, cum hoc
nullū suspicās periculū, si Innocentem pauperē, morti adjudicaret,
maximè quia contradictor aliquis non apparebat, protulit senten-
tiam, & judicavit Eum ob culpam affectati Regni esse Crucifigen-
dum, quia enim judæi Cæsarem Regem & Dominum professi sunt,
videns quòd sic se potestati Romanorum subjecerunt, condemna-
vit JESUM, quasi usurpantem Cæsaris potestatem, *& tradidit Eum*
voluntati ipsorum ad crucifigendum. Quæ autem fuerit forma sen-
tentiæ, non est expressum ab Evangelistis, in Evangelio tamen Ni-
codemi scribitur, quòd Pilatus protulerit sententiam sub his verbis,
Gens tua comprobavit, Te Regem, propterea præcipio Te primum
flagel-

flagellari, secundùm Principum statuta, deinde in cruce allevari. Peccavit Pilatus, nec excusatur, quia cùm Judex esset, tenebatur ex officio servare justitiam, & nec timore cedere debuit, nec amore ut faceret contra eam, qui si omnino voluisset, quem justum pronuntiaverat, eripere potuisset. Minus tamen peccavit quàm judæi institit enim quantum potuit, ut illum ex eorum manibus liberaret: & Ejus motivum fuit minùs malum, quia judæi ad occidendum Christum moti sunt per rancorem & odium. Pilatus verò propter timorem Cæsaris, & favorem judæorum. Sic ergo eis consensit, quia cũ effectu furori eorum obviasse potuit, cõsentit enim qui cũ potest arguere non arguit: non consensit etenim consensu pleno, sed coactô. Sicut autem tunc Pilatus, sic hodie faciunt multi judices, timore vel favore à veritate judicii declinantes, & justitiam subvertentes: ecce quomodo Innocentissimus Agnus, ut Te à judicio & lamento justæ & æternæ damnationis eriperet, injustè propter Te judicio damnari prælegit: ecce qui non rapuit pro te solvit: & tu anima mea nequam & impia, nec devotionis solvis pingvedinem, nec compassionis refundis affectum. Cogita quantum amici ejus clamaverunt, quando illam sententiam audierunt. Sed maledicti gaudent & exultant, quod intentum suum pravum habent. Rident & eum qui est verus & æternus. DEUM derident, & ejus mortem quantum possunt accelerant: non beneficiorum & operum Ejus recordãtur: non propter Innocentiam Ejus moventur, & (quod crudelius videtur) non propter afflictionem quàm in eo vident retrahuntur. Et sic horâ tertiâ crucifixus est Dominus lingvîs judæorũ: & sextâ manibûs militum. Unde Augustinus. Quoniam judæi facinus interfecti Christi à se in Romanos, id est; Pilatum & Ejus milites transferre conati sunt: propterea Marcus eâ horâ quâ Christus à militibus crucifixus est, quæ agi sexta jam cæperat prætermissâ tertiam, potius horâ recordatus expressit, quâ horâ intelliguntur clamare potuisse crucifige, crucifige ut non illi tantum reperiantur crucifixisse JESUM, idest; milites qui eum ligno sexta horâ suspenderunt, verum etiam judæi qui ut crucifigeretur horâ tertiâ clamaverunt. Et iterum apparitores potestatis horâ sextâ crucifixerunt, prævaricatores legis horâ tertiâ clamaverunt. Quod illi manibus horâ sextâ: hoc isti lingva horâ tertiâ. Rei magis isti, qui clamando sæviebant, quàm illi qui obtemperando administrabant. Hæc August. Alii dicunt quòd in horâ tertiâ Dominus jam condemnatus sit, & in hora tertia incæpta est crucifixio ejus: & occupatîs eîs in crucifixione, fluxit tempus usq; ad sextam, & in hora sexta crucifixio fuit consummata, & ideo quod dicitur de tertia, verum est de crucifixionis principio, & quod dicitur de sexta, intelligitur de crucifixionis consummatione, secundùm veritatem poterit esse meditullium horarum, & hora media inter sextam & tertiam, & quia medium denominatur ab utraq; extremorum, ideo ab Evangelistis quãdoq; dicitur tertia, aliquando dicitur sexta. Unde etiam in signum hujus Ecclesia communiter, inter tertiam & sextam celebrat Missas solennes: quia Missa in memoriam celebratur passionis. Ex hoc articulo condemnationis Christi ad mortem per sententiam trahitur documentum, quòd nos caveamus, ne unquam justam mortis sententiam animæ vel corporis mereamur. Item sicut Salvator noster sustinuit pro nobis iniquam ab homine, contra se ferri senten-

Pilati imitatores.

Augustinus Tract. 117. in Joann.

Hora missæ celebrandæ.

Documentũ.

tiam, sic & nos pro DEO curare non debemus iniqua hominum judicia. Unde Apostolus. *Mihi*, inquit, *pro minimo est ut à vobis judicer, aut ab humano die.* Ad conformandum se huic articulo, oret homo dicendo: JESU Qui sententiam condemnationis ad mortem, mortem autem crucis, innocenter subire voluisti, fac me justam mortis sententiam, sive in corpore sive in anima non mereri: & tui amore iniqua hominum judicia non timere. Datâ autem sententiâ reducitur Dominus intus, & spoliatur *chlamyde & purpura*, quibus fuerat ab illis indutus, & adhuc nudo coram eo existenti, vix datur sibi licentia vestiendi. Intuere & hic Dominum, secundùm considerationem supra de flagellatione positam, tandem *vestimentis suis* quibus eum spoliaverant reinduerunt eum, ut ductus ad mortem magis cognosceretur in veste propria quam in aliena, & cùm esset vestimentis suis revestitus, ducunt eum foras quanto citius ne mortem ejus differant ampliùs, ubi ligantes fune manus & collum ipsius, judicium suæ mortis ei imponunt, & ipsum tanquam malefactorem extra propriam civitatem eiiciunt. Nam venerabile lignum crucis longum & grossum & multum grave ponunt super humeros Ejus delicatissimos, ut portet ipsum ad locum ubi erat crucifigendus. Ut enim dicitur in historiis, opinio est crucem quindecem pedes habuisse in longitudine. Et quia lignum illud reputabatur profanum & immundum, & mors crucis ignominiosissima: quia ut dicitur in Deut. *Maledictus qui pendet in ligno:* ideo nullus eorum lignum illud nedum portare, sed nec tangere voluit: & ideo imposuerunt illud JESU ut jam damnato: Agnus autem mansvetissimus patienter suscipit, & portat patibulum suis humeris in angariam mortis, tendens ad locum Passionis. Unde Augustinus. Hic adimpletur illud Esa: *Cujus Principatus super humerum ejus.* Principatus enim Christi est crux ejus propter quam (secundū Apostolum) *DEUS eum exaltavit:* & sicut signum dignitatis alii Baltheum, alii Mitram portant, sic & Dominus crucem: & si inquiras, invenies non aliter in nobis regnare JESUM, nisi per asperitates: quo fit ut delitiosi inimici sint crucis. Hæc Augustinus. Completur etiam nunc figura Isaac obedientis, & ad Patris jussum ligna pro sui immolatione portantis. Et secundùm Chrysostomum. Quomodo Isaac dimissus est, & mactatus aries: sic & hic Divina natura manet impassibilis: sed mactata est humanitas, hærens cornibus inter vepres: idest, inter retinacula peccatorum, quibus natura humana detinebatur. Hic etiam completur viduæ Sareptanæ figura, quæ collegit duo ligna. Unde Anselmus. Vide anima mea quomodo per omnia vir iste coarctatur & spernitur. Sub crucis onere dorsum incurvare jubetur & suiipsius portare ignominiam. O spectaculum? vides ne? Ecce principatus ejus super humerum ejus: hæc est virga æquitatis, virga regni sui. Unde & Hieronymus. Hic educitur Abel in agrum à fratre, ut perimatur: hic adest Isaac cum lignis, & Abraaham cum ariete vepribus hærente: hic adest Joseph cum gramineo fasce somniato, & tunica talari sangvine lita: hic adest Moyses cum virga & serpente suspenso in ligno: hic adest botrus in ligno portatus: hic adest Helisæus cum ligno, ad quærendū securim, quæ in imo demersa erat, & natavit ad lignum, idest; genus humanum, quod à ligno vetito in infernum decidit: per lignum crucis Christi, & baptismum aquæ ad paradisum natavit; hic adest

Jonas

1. Cor. 4. — *Lignum Crucis.* — *Longitudo Crucis.* — *Deut. 12.* — *Augustinus sermone 71. de tempore.* — *Esaiæ 9.* — *Philip. 2.* — *Genes. 22.* — *Chrysostom9 homil. 84. in Joann.* — *3. Reg. 17.* — *Anselmus in speculo cap. 12.* — *Hieronym9 in cap. 15. Marci.* — *Genes. 4.* — *Genes. 22.* — *Genes. 37.* — *Numer. 21.* — *Numer. 13* — *4. Reg. 6.* — *Ionæ 1. & 2*

Jonas de ligno forti in mare ventremq; ceti triduo missus. Unde Augustinus. Grandè spectaculum! Si spectet impietas, grande ludibrium: si pietas, grande mysterium! Si impietas spectet, grande ignominiæ documentum! si pietas, grande fidei munimentum! si spectet impietas, videt Regem pro virga regni lignum sui portare supplicii: si pietas, videt Regem bajulantem lignum ad seipsum figendum, quod fixurus fuerat etiam in frontibus Regum: in eo spernendus oculis impiorum, in quo erant gloriatura corda Sanctorum. Dicturo enim Paulo: *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri JESU Christi*: ipsam crucem suam gestans humeris commendabat, & lucernæ arsuræ, quæ sub medio ponenda non erat, candelabrum ferebat. Hæc Augustinus. Portat autem Christus Crucem ut Rex sceptrum in signum gloriæ, quæ est universale rerum omnium dominium. Item ut victor trophæum, & signum suæ victoriæ: quo Principatus & Potestates expoliando triumphavit. Item ut Doctor portat candelabrum, in quo ponenda erat lucerna suæ doctrinæ, quia signum crucis fidelibus est virtus DEI. Et sicut summus Sacerdos, quando ibat ad tabernaculum ut intraret Sancta Sanctorum, portabat clavem super humerum suum: sic Christus vadens ad tabernaculum Sancti Sanctorum, & volens nobis aperire, portavit clavem, scilicet crucem, super humerum. Bajulatio crucis præfigurata fuit in Isaac filio Abrahæ. Isaac enim ligna propriis humeris ferebat, in quibus eum Pater suus immolare volebat: sic Christus propriis humeris crucem bajulabat, in qua ipsum gens judæorum suspendere affectabat. Isaac ad obediendum Patri se voluntarium exhibuit: sic Filius DEI Patri suo Cœlesti usq; ad mortem obedivit: duo autem populi JESUM ad interficiendum eduxerunt, videlicet judæi qui corde, & gentiles qui opere hoc fecerunt. Isti olim per duos exploratores præfigurati erant: qui botrum de terra promissionis ad desertum afferebant: per botrum præfigurabatur Filius DEI JESUS Christus, qui per hos duos populos de Hierusalem in locum Calvariæ est ductus: per botrum illum probabāt Filii Israël terræ promissionis bonitatem: per doctrinam Christi possumus considerare Patris Cœlestis svavitatem. Eduxerunt autem eum extra Civitatem: quorum enim animalium sangvis inferebatur in Sancta Sanctorum: horum corpora educebantur extra castra, cùm cremabantur & immolabantur. Bajulans verò crucem, per hoc nos inducit ad sui sequelam, sicut ante dixerat monendo ad eam: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Sicut enim Christus Author vitæ, sententiâ mortis super eum datâ, crucem sibi bajulans confestim ad locum supplicii foras educitur, tanquam malefactor, qui hujus Mundi vitâ indignus æstimatur: sic verus Christi imitator seipsum abneget, crucem suam tollendo, & extra castra secum improperia ejus portando, tanquam purgamentum hujus mundi factus: semperq; mortificationem JESU in corpore suo circumferat, ut & vita JESU in corpore suo tandem manifestata fiat. Et nota: quòd hæc tria, scilicet quia exuerunt Eum veste Regia: *Et induerunt eum vestimentis suis, & duxerunt eum ut crucifigerent:* figurativa sunt Passionis in corpore mystico, scilicet Ecclesiæ: maximè temporibus Antichristi. Exutio Regiæ vestis, est spoliatio terrenæ potestatis: induitio propriæ vestis, est reversio pristinæ paupertatis: ductio ad crucifigendum, est

Augustinus Tract. 117. in Joann.

Galat. 6.

Figura.

Genes. 22.

Numer. 13.

Matth. 16.

Christus ad supplicium trahitur. violentia persecutionis finalis. Cùm igitur Christus Pilato imperante, præcone clamante, bajulans sibi crucem traheretur ad supplicium: tunc eum ducendo & accelerando, & opprobriis saturando factus est concursus populorum post ipsum euntium: alii super ipsum plangebant, alii illudentes irridebant, alii lutum & immunditias in caput & in faciem ejus proiiciebant. Sed ipse quasi Agnus innocens, & ut ovis coram tondente se, inclinato capite incedens, ad omnia tacebat: quoniam *tanquam ovis ad occisionem, & quasi Agnus ad immolandum ductus est, & non aperuit os suum.* Et sequebatur eum triplex turba. Prima carnificum, quæ eum præmebat. Secunda judeorum, quæ eum irridebat. Tertia amicorum, quæ anxiè lugebat. Et insuper quarta illorum, qui ad videndū spectaculum veniebant: unde non eadem mente sequebantur, sed quidam ut læti morientem aspicerent, quem viventem oderunt: alii ut morientem plangerent, quem viventem dilexerunt: ductus est autem cum sociis, duobus utiq; latronibus, per medium urbis, ubi ejus confusio patebat singulis ad ostia & fores confluentibus: hæc est societas sua. O bone JESU, quantam tibi verecundiam isti faciunt: latronibus te associant, sed & deterius tibi faciunt, quia crucem portandam imponunt, quod de latronibus non legitur: unde non solùm cum iniquis deputatus es, sed & iniqvorum iniqvior. Indicibilis est Domine patientia tua: hoc ad literam procuratum fuit per Principes judæorum, ut Christus infamaretur societate latronum, & à vulgaribus videretur in criminibus eorum participâsse, & sic ipsi viderentur justè mortem ejus procurâsse. Sic & hodie frequenter maligni faciunt, qui suam neqvitiam, per bonorum infamiam operire qværunt: per justitiæ etiam subversionem hodie in multis locis deputantur justi, cum iniqvis. Christus autem permisit hoc fieri, ut ostenderet qvòd pro peccatoribus vellet pati. Unde Beda. Sed ille cum iniqvis deputatus est in morte, ut iniqvos justificaret in resurrectione: qui cùm in forma DEI esset propter homines homo factus est, ut hominibus potestatē daret filios DEI fieri. Hæc Beda. Occurre igitur nunc anima mea, & vide amatorem tuum & Dominum, pro te crucem baiulantem, & ad patibulum properantem, ac tua crimina suîs pœnîs expiantem. Cerne eum qvomodo sub onere crucis curvus incedit & vehementer anxius anhelat. Compatere ei qvantum potes in tot angustiis & ludibriorum renovationibus posito. Certè benefaceres si juvares Dominum DEUM tuum: & diceres, date oblecro mihi crucem Domini mei, & ego portabo eam. Qvia verò mæsta Mater & mærore confecta, propter multitudinem populi appropinquare ei non poterat, nec eum videre, ivit celeriter per aliam viam breviorem, & compendiosam cum sociabus suis & Joanne, ut alios præcedens valeret eidem approximare, cùm autem extra portam civitatis in concursu viarum eum obvium haberet: cernens eum sic oneratum ligno tam grandi, quod ante non viderat, semimortua facta est, & penè exanimata præ angustia: nec ei verbum dicere poterat, nec Dominus sibi, acceleratus ab his qui Eum ducebant. O! quàm tristes & dolentes: quàm clamantes & plorantes, ibant mulieres Sanctæ, sustentantes Dominam nostram Matrem Ejus, non valentem se sustentare vel sustinere: imò dicitur in terram corruisse. Credo quòd ipsa libenter crucem portâsset, si potuisset, & quāvis nō posset

Margin notes: *Esaia 53.* — *Turba triplex Christum secuta.* — *Verecundia Christi.* — *Beda in cap. 23. Lucæ.* — *Mariæ occursus.*

libenter accepiſſet. Unde ſecundùm Anſel: Hac voce ut reor ſequebatur, di- *Anſelm: in*
cens: Vadis propiciator ſolus ad immolandum pro omnibus: non tibi occurrit *ſpeculo.*
Petrus qui dicit, pro te moriar. Reliquit te Thomas, qui ait: cum eo omnes
moriamur: & nullus de his niſi tu ſolus duceris: qui me caſtam conſervaſti
Filius meus & Deus meus: verùm hæc verba ex magnæ pietatis affectu pro-
ducta, ita ad hoc memoraſſe ſufficiat, ut oculus ea pietatis attendens dum tantæ
Matris gemebundis affectibus compatitur, fructu pii amoris illius aliquando re-
munerari mereatur. Hæc Anſel: Ulterius autem Dominus procedens, parum
poſt vertit ſe ad ipſas mulieres ſequentes & flentes. Quia Enim novit Domi-
nus qui ſunt Ejus, prætermiſſâ furentis populi turbâ, ad amantes & plangentes
ſe fæminas oculos & ora convertit: ſuos Enim Dominus libenter reſpicit. &
dixit Eis: *Filiæ Hieruſalem, nolite flere ſuper me,* nec lamentemini me moriturũ,
cujus citò Reſurrectio mortẽ ſolvere poteſt: cujus mors & omnẽ mortẽ, & ipſũ mor-
tis Authorẽ deſtruet. Nõ enim oportet flere eũ, quia propria patitur ſponte: ſed
magis ei applaudere. Ubi cũ filias Hieruſalẽ appellat, datur intelligi quòd nõ ſolũ
mulieres de Galilæa Eum ſecutæ ſunt: ſed etiã aliquæ mulieres ejuſdem urbis per
devotionem ei adhæſerunt. Typum gerebant iſtæ mulieres eorum, qui aliis
compatiuntur & miſerentur, ſed non ſibi: aliorum peccata deplorant & accu-
ſant, ſed de ſuis moribus non curant: contra quod dicitur in Eccleſiaſtico: *Mi-* *Eccleſ: 30.*
ſerere animæ tuæ placens Deo. Non ergo prohibet Dominus compaſſionem: ſed
prædicit aliam luctûs cauſam Unde ſubjungitur: *Sed ſuper vos ipſas, & ſuper Fi-*
lios veſtros flete, & ſuper imminenti excidio urbis & gentis veſtræ, vosque ipſas,
veſtram progeniem dignis lachrymarum fletibûs abluite, ne in ultionem meæ
mortis damnemini etiam cum perfidis. Secundùm ſenſum literalem, fletus ad
quem induxit Chriſtus mulieres, fuit propter miſeriam per Romanos ſuper Ju-
dæos venturam; & illa miſeria figura fuit miſeriæ ſuper incredulos per ſpiritus
malignos venturæ pro cujus evaſione fluendum eſt, & orandum ante terminum
hujus vitæ. *Quoniam ecce venient dies* ſcilicet quadrageſimo anno poſt paſſio-
nem Chriſti, *in quibus ſteriles, quæ non genuerunt & lactaverunt, dicentur beatæ:* quia
agiliores erunt ad fugiendum, quàm gravidæ, & pro ſe ſolùm anxiæ. In die
quoque judicii parentes dicent Filiis ſe eſſe damnatos, propter amorem nimium
filiorum: & converſò filii dicent ſe eſſe damnatos, propter amorem & ſequelã
parentum. *Tunc incipient dicere montibus, cadite ſuper nos: & collibus, operite nos:*
quia aliqui præ horrore miſeriæ tunc dicebant: utinam montes caderent ſuper
nos, & colles operirent nos. Similiter in die judicii hoc dicent reprobi, optã-
tes abſcondi à facie Domini. *Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fi-* *Lignum vi-*
et? Chriſtus hic dicitur lignum viride faciens fructum: & per conſequens in- *ride dicitur*
dignum abſciſione per mortem. Populus autẽ Judaicus, lignum aridum infru- *Chriſtus.*
ctuoſum: & per conſequens dignum abſciſione per mortem. Viride etiam li-
gnum & fructiferum, ſunt juſti & electi: ſed aridum infructiferum, peccato-
res & impii: *Si ergo in viridi ligno,* id eſt in Chriſto omnium virtutum virore vi-
renti, *hæc faciunt,* ideſt tot tormenta inferunt: *in arido,* ideſt in populo Judaico
& peccatore, ab omni honore gratiæ deſtituto & areſacto *quid fiet?* Certè gra-
viùs punientur. Quaſi omnibus diceret: Si ergo qui peccatum non feci, &
fructuoſus ſum, ſine igne paſſionis de mundo non exeo: quæ tormenta ma-
nent peccatoribus & impiis, qui fructibùs ſunt vacui? Certè Domine Jeſu ve-
rum eſt: quia ſi tu arbor ſancta, lignum Vitæ fructuoſum & benedictum tanta
pateris, & ramis tuîs ſpoliaris: quid erit de nobis miſeris, quæ ſumus lignum
infructuoſum & ſiccum, aptum pro igne & gehennæ incendiis? Si ergo *incipit*
judicium de domo Dei, & omnes qui volunt piè vivere in Chriſto perſecutionem patiuntur: *2. Tim: 3.*
quis finis eorum qui non credunt Dei Evangelio, & impiè vivunt? Unde Aug: *Auguſt: in*
Si hinc ſine flagello non exiit, qui huc ſine peccato venit: quomodo flagellis di- *Pſal: 88.*
gni non ſunt, qui huc cum peccato venerunt: Unde & Gregor: Quoties mor- *concione ſe-*
tem Salvatoris attendo & patientiam Job, & mortem Baptiſtæ conſidero: dico *cunda.*
tibi o Peccator! hinc conſidera, quid paſſuri ſunt illi quos reprobat, ſi tanta paſſi
ſunt quos amat? Hæc Gregor: Bonum eſſet de his cogitarre, ut cogitatio tantæ
anguſtiæ nobis timorem incuteret: & timor incuſſus à nobis peccatum perpe-
tratum expelleret: vel à perpetrando arceret: exemplô Hieronymi dicentis, *Hierony. ad*

Sivo comedam, sive bibam, sive aliquid aliud faciam, semper videtur auribus meis insonare illa vox terribilis: surgite mortui, venite ad judicium. In prædictis duobus locis, quæ modò sunt in ipsa civitate: sed extra Ecclesiam sepulchri scilicet ubi Christus obviavit Matri: & ubi se vertit ad mulieres adhuc (ut dicitur) apparent vestigia Ecclesiarum, quæ ibi factæ erant in horum memoriam. Cùm ergo Dominus ulterius processisset, & ita fatigatus ac fractus, & ex afflictione præcedenti debilitatus esset, quòd lento gradu incedret, & amplius Crucem portare non posset: deposuit eam ut aliquantulum pausaret & respiraret. Illi autem pessimi nolentes differre mortem ejus: timentes ne Pilatus sententiam revocaret, quia voluntatem dimittendi Eum ostenderat: *cogerunt Simonem Cyrenæum,* dictum à Cyrene civitate Lybiæ *Patrem Alexandri & Rufi,* discipulorum Domini: *de villa venientem,* & ad civitatem eundo Ejus occurentem, *ut portaret Crucem,* post Jesum usque ad crucifixionis locum. Hoc autem non fecerunt ex compassione ad Christum: sed ut citius duceretur ad crucifigendum. Item ut ostenderent Eum esse hominem fatigatum & infirmum, & sic non crederetur Dei Filius, Ut autem ait Chrysost: Nullus aliorum acceptabat Crucem bajulare, eo quòd lignum detestabile putabatur: & ideo Simoni Cyrenæo, quasi in quandam jacturam imposuerunt Crucem portandam, quam alii recusabant. Quia portavit Eam corporaliter & invitè: non spiritualiter & voluntariè: tum quia hoc erat turpe: tum quia forsitan erat Jesu discipulus, licet occultus Et ut dicit Hieron: Nomen istius Simonis hic exprimitur, ratione filiorum suorum, qui erant Christi dis ipuli. Crucem Jesus diu portare non poterat, quia ex afflictionibus præcedentibus fatigatus erat: & ideo Judæi Crucem Simoni portare post Jesum imponebant. In quo docemur quòd quilibet debet portare Crucem pœnitentiæ quam diu potest: sed cùm ulterius non potest, tunc placet Christo quod aliùs pro eo portet. Iste Simon, secundùm quosdam, non fuit Hierosolymita: sed peregrinus & advena: quia fuerat Gentilis, & factus fuit præselitus. Et licet ipsi tanquam contemptibili imposuerunt Crucem Jesu: hoc tamen non vacat à mysterio. Significabat enim quod Gentilitas ab ipsis humeris immediate Crucem susceptura ad redemptionem erat, quæ & tenebras ignorantiæ idololatriæ extirparet, quod Alexander interpretatur: & totam Ecclesiam de Gentibus sangvine suo decoraret, quod signat Rufus: & per omnia mærorem gentium, per obedientiam deponeret, quod interpretatur Simon: & hæredes Regni faceret, quod interpretatur Cyrenæus: & Crucem Christi in altum per pænitentiam extolleret quod sustollere Crucem Chisti significat: & ad hoc compellerent Judæi, per hoc quòd verbum Crucis reiecerunt, quod significat angaria Ipse ergo Christus primus passionem Crucis sustinuit: & postmodum alii & maximè advenæ Gentiles, Eum imitando. Sapientia nempe Divina ordinavit, ut ipse Dominus Crucem primò portaret, & portando nobis portandam præberet, Unde Hilarius: Indignus nempe Judæus erat Christi Crucem ferre: quia fidei gentium erat in reliquũ, & Crucem accipere, & compati. Unde & Glo: Ecce non Hebræus, sed alienigena & Peregrinus opprobrio Christi subditur, ut plenitudo Sacramentorũ transire à Judæis ad Gentes ostendatur. Simon quippe obediens interpretatur: Cyræneus hæres.. Unde bene per eum Christiani designãtur ex gentibus conversi, qui quondã peregrini erant testamentorũ Dei: sed nunc credendo & obediendo Divinis mandatis, facti sunt cives Sanctorum & domestici atque hæredes Dei: cohæredes autem Christi. Hæc Glo: De villa ergo Simon egrediens Crucem portat post Jesum, cum populus nationum paganis ritibus: derelictis vestigia Dominicæ passionis obedienter amplectitur: Villa enim Græce pagos vocatur, à qua pagani nomen trahunt. Unde paganos appellamus eos, quos à civitate Dei alienos videmus. Unde Theophilus: Ille tollit Crucem suam qui venit à villa, ideſt, qui dimittit hunc mundum, & opera Ejus: in Hierusalem, ideſt in supernam civitatem tendens. Ex hoc articulo, bajulationis Crucis, sumuntur duo documenta: Primum est, quod nos Christiani Crucem portare debemus post Jesum: quia *Christus passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia Ejus.* Unde Glo: Prior Dominus Crucem portat, qui prior passus est: postea imposita est Simoni Cyrenæo.

Simon Cyrenæus cur Crucem portare cogitr.

Chrysostom: hom: 84. in Joan.

Hieronym: in cap: 15. Marci.

Documẽtũ.

Mysteriũ in Simone Cyrenæo.

Hilarius cano: 33. in Matth:

Documenta duo. 1. Pet: 2. Crux portãda cuique

renæo, post Christum portanda: quia debemus sequi vestigia Ejus. Unde (ut dicit Ambros:) Non præcessit Simon: sed sequebatur. Hinc Dominus in Evangelio: Si quis post me vult venire, tollat Crucem suam quotidie, & sequatur me. Ubi tria innuit necessaria, portanti Crucem post Jesum. Videlicet quòd portet Eam voluntariè, & non angariatus, sicut Simon iste. Unde dicit si quis vult, &c. Item quòd portet Crucem suam, scilicet propriam, non sicut iste Simon alienam: unde dicit Crucem suam. Item quòd portet Crucem, non pro inani, sed Dei gloria: unde dicit, & sequatur me. Notandum autem (secundùm Augustinum) quòd Crux Domini non tantùm illa dicitur, quæ tempore Passionis Christi, ligni affixione construitur: sed & illa quæ totius vitæ curriculò cunctarum disciplinarum virtutibus coaptatur. Intelligendum ergo Crucem, non ligni patibulum: sed vitæ virtutisque propositum. Tota igitur vita Christiani hominis, si secundùm Evangelium vivat, Crux atque martyrum est. Hæc Augustinus: Et ista est Crux, quæ quotidie est portanda. Hanc autem quidam portant voluntariè: ut viri perfecti, imitatores Christi: quidam invitè, sicut qui cum murmure & coacti alicui se districtioni subiiciunt, vel bonum faciunt. Quidam etiam portant Crucem alienam, non suam: sicut qui abstinentiam & districtionem Sanctorum prædicant, sed in se non servant: vel qui sub regula arctissima se militare gloriantur, sed per Ejus observantiam non mortificantur. Quidam insuper Crucem portant, sed Christum non sequuntur: ut qui pro laude humana laborant, sed adhuc Dei dilectine non trahuntur. Unde & sicut Simon Crucem portant, sed non moriuntur: quia Corpus quidem per laborem affligunt, sed per desiderium gloriæ mundo vivunt. Primi figurantur in Domino, & faciunt pœnitentiam meritoriã. Alij figurantur in Simone, & hi faciunt, pænitentiã sed non meritoriam. Unde Bernardus: Væ semel, væ iterum Crucem portantibus, & non sequentibus Christum: væ portantibus Crucem, non sicut Salvator suam, sed ad angariam sicut Cyrenæus alienam. Si Crucem portas cum crucifixo, cur non moreris mundo? Hæc Bernardus. Sponte igitur & Christi amore Crucem tuam porte post Jesum quotidie, & semper oculum mentis in Eum dirige, & leviùs portabis quæcunque pateris. Unde Augustinus: Quantumcunque propinat nobis præsentis temporis tribulatio: parva patimur, si recordamur quis pro nobis iverit ad Crucis patibulum: quis nos invitat ad gloriam. Cave etiam ne unquam Crucem Christo fabrices, vel dorso Ejus imponas. Crucem enim Christi ad crucifigendum ipsum perhibetur carpentare, qui ad perpetrandum mala conatur consilium & auxilium præstare. Et dorso Christi Crucem bajulandam imponit, qui peccatum suum Divinæ ordinationi attribuit. Secundum documentum est (secundùm Theophilum) quòd qui admodùm Christi magister est, debet ipse primò tollere Crucem, & timore Dei propriã carnẽ crucifigere, & sic subditis & obedientibus salutari Eã angaria imponere. Ad conformandum te huic articulo, rememoretur homo quanta charitate Christus Crucẽ portavit, & quanti ponderis illa Crux fuerit, cui omnia peccata Mundi imposita erunt, quæ omnia Agnus immolandus in humeris suis portavit. Poteris etiã homo per imaginẽ recolere, quasi ipse portet Crucẽ post Jesũ: & cum Jesu instar Simonis Cyrenæi, vel alias prout devotio ministrabit: Jesu qui Crucem Tuã propriis humeri bajulare voluisti: fac me Crucẽ arctioris continentiæ spõte apprehendere, eamque post te quotidie bajulare. Et nota quòd quatuor portaverũt Crucem etiam materialem, scilicet latro sinister, quæ significat impænitentes: qui de Cruce præsentis pœnalitatis, transeunt ad Crucem æternæ calamitatis. Latro dexter, qui significat verè pœnitentes. Simon, qui significat de pœnitentia murmurantes. Christus, qui significat innocentes, aliorum peccata portantes. Primi sustinent pœnam, sed non faciunt pœnitentiam. Secundi faciunt pœnitentiam, meritoriam & propriam. Tertii faciunt pœnitentiam, sed non meritoriam. Quarti faciunt pœnitentiam non propriam, sed meritoriam. Primò itaque Jesus Crucem suam quamdiu poterat bajulavit: postea imposita est Simoni congruò ordine mysterii *Jesum autem* exonaretum: sed ut latronem ligatum: *duxerunt in Golgotha* (quod interpretatur calvariæ locus) *ad crucifigendum*, clamantes & vociferantes post ipsum: & ista ductio fuit exprobrosior & pœnosior

Ambros: in cap: 23. Lucæ.

Lucæ 9.

August: sermo. 7. de verbis Apost

Crucẽ portantes.

Bern: sermone de passione.

Crucẽ Christo fabricare

Crucem portantes quatuor.

fuit inter omnes, de quibus dictum est supra, pluribus de causis? Primò ratione ignominiæ: quia valde ignominiosum est, duci ad patibulum. Secundò, ratione societatis: quia *ducebantur cum eo & alii duo nequam* ut interficerentur: quòd specialiter factum est ad majorem suam confusionem, ut non videretur distinctio inter Christum, & alios nequam. Tertiò, ratione multiplicis comitivæ & turbæ quæ eum sequebatur: sed non una eademque mente: Quartò, ratione loci ad quem deduxerunt Eum, qui horrorem præstabat pariter & fœtorem. Ex isto articulo, deductionis in Golgotha ad Crucifigendum, tria trahuntur documenta. Primum est, quòd sicut Christus voluntariè ductus est ad patibulum, tanquam ovis ad victimam: sic & nos voluntariè ducamur ad obedientiam mandatorum Dei, & Prælatorum vice Dei, quâ propria voluntas mactatur. Secundum est, quòd nos sequi debemus Christum euntem ad locum suæ passionis, super nos ipsos flentes cum mulieribus miseriam nostræ fragilis conditionis. Quia (ut dicit Theophil:) Mens infirma, quæ significatur per feminam: si sumpta cordis contritione per pænitentiam flet, sequitur Christum. Unde hanc processionem plangentium & lugentium post Dominum repræsentamus: quando processiones & litanias pro aliquibus imminentibus periculis facimus, sequentes Crucem quæ ante processionem bajulatur, quasi dicamus, exeamus ad Eum extra castra: improperium Ejus portantes: & sic juxta mandatum Domini plangimus super nos, & super Filios nostros. Similitudinem ergo processionis illius amarissimæ, quam Christus condemnatus fecit, dum ad locum passionis educeretur explendo: animô dolenti conqueraris crucifixo, quòd affectum tam fervidum ad suam passionem, prout dignum est, non habeas: nec hactenus habuisti. Tertium est, quòd peregrini pro pœnitentia, & religiosi pro obedientia per vias euntes, si aliquando lassantur, rememorari debent istius itineris Christi, quô ad patibulum ducebatur: quoniam ita lassus fuit, quòd Crucem per se amplius ferre nequivit: nimirum cùm per totam noctem & diem illam multipliciter fatigatus fuerit. Si igitur Salvator noster tantam lassitudinem cum tanta ignominia pronobis sufferre est dignatus: cur & nos propter Eum modicum laborem viæ & cum nostro honore non sustinemus? Ad conformandum se huic articulo, recogitet homo, cum quanta ignominia Dominus noster ducebatur ad patibulum pro nostra magna gloria, & fleat cum Sanctis mulieribus, dando lachrymas saltem cordis, & sic oret: Jesu qui ad Crucifigendum in Golgotha duci voluisti, deduc me in semita mandatorum tuorum, ut cum Sanctis mulieribus tuæ sequar vias passionis, & super metipsum fleam miseriam propriæ conditionis. Vides itaque quomodo hæc quæ in hora completorii, matutinali, prima & tertia passus est Dominus, absque aliqua Crucifixione, vehementissimi, & amarissimi doloris sunt, & horroris valde stupendi. Cùm enim in manus impiorum devolutus esset morte turpissima conformandus: parum erat sacrilegis illis crucifigere Eum: nisi prius doloribûs & illusionibûs animam Ejus replevissent.

Documenta

Theophil: in Lucam cap: 23.

Processio & litania.

DE SEXTA IN PASSIONE DOMINI.

Cap: LXIII.

HOrâ sextâ cogitabis dolens & tristis, quomodo Dominus Jesus præcone clamante, & vituperabiliter ductus extra portam Hierusalem pervenit ad locum Calvariæ, utique fetidum: Hebraicè Golgotha dictum, & Latinè decollationis interpretatum: ubi malefactores puniebantur, & publicum erat patibulum. Est autem Calvaria testa capitis, pilis & pelle denudata: & quia ibi decollabantur & suspendebantur rei: & sparsa erant multa ossa corporum humanorum, & maximè capitum: ideo dicebatur locus Calvariæ, seu Calvariarum. Et idcirco Jesus: pro omnium salute in loco peccatorum est passus: ut ostenderetur pati pro peccatoribus, ut ubi prius erat arca damnatorum, ibi erigerêtur vexilla martyrû, & ubi abundavit peccatum, superabundaret gratia Dei: & in hoc ostenderetur quòd per tolerantiâ supplicii, pervenitur ad coronâ martyrij. Ibi Christus decalvatur, idest à carne sua scilicet carnali Judæa separatur.

Matt: 27. Mar: 19. Luc: 23. c. Joan: 19.

Calvaria.

Et sic

Turpitudo mortis Christi ex multis

Et ſic patet mortis Chriſti turpitudo ex conditione loci, quia in loco ubi puniebantur malefactores & rei, & ex modo mortis, quia crucifixio erat turpiſſimum genus mortis, & ratione ſocietatis, quia inter duos malefactores, quaſi noxius crucifixus, per quod judæi intendebant inducere ſuſpitionem populo, quòd JESUS eſſet particeps, & principalis in eorum malefactis, quia eum vilificare intendebant in omnibus. Crux verò, quæ tunc erat ſupplicium latronum & multæ ignominiæ, nunc à locis ſuppliciorum fecit tranſitum ad frontes Imperatorum, & eſt immenſæ gloriæ. Tempus etiam Paſſionis Chriſti erat tempus ſolenne, & ideo tempus gaudii & miſericordiæ: & per conſequens major fuit dolor tantam crudelitatem & afflictionem tali tempore ſuſtinere.

Cur extra Civitatem paſſus.

Extra autem Civitatem paſſus eſt. Primò, ut oſtenderet virtutem paſſionis ſuæ non eſſe includendam intra terminos gentis Judaicæ. Unde Chryſoſto. Non autem voluit Dominus pati ſub tecto, non in Templo Judaico, ne putares pro illa tantùm plebe oblatum: & ideo foras civitatem, foras muros; ut ſcias ſacrificium eſſe commune, quod totius terræ eſt oblatio, quod communis eſt purificatio. Secundò, ut oſtendat quòd quicunq; ſequi volunt paſſionis fructum, debent exire ex mundo, ſaltem per affectum. Quia ergo Chriſtus extra portam paſſus eſt, ſequamur Eum, & exeamus ad Eum extra caſtra, & mundanam converſationem, improperia ipſius & pœnam portantes.

Bernard. lib. de Paſſione.

Unde Bernardus. Chriſtus extra portam paſſus eſt: ad quem egrediamur mundanæ converſationis contemptu, quod eſt egredi de Civitate hujus mundi: & hoc tribûs modîs. Affectu, ut mundum non diligamus. Effectu ut eum mente & corpore funditus deſeramus. Profectu, ut cum Domino ſpiritus unus fieri anhelemus.

Gregor. lib. 8. moral. c. 6.

Quia ut ait Gregorius: Tantò quis DEO eſt proximus, quantò ab amore mundi eſt alienus. Hic locus, ſeu mons Calvariæ Sanctus, magnã inter loca Sancta obtinet dignitatem, & maximam ob memoriam Dominicæ Paſſionis habet compunctionis virtutem: in quo Dominus noſter magna & ſtupenda operari dignatus eſt: quibus ad memoriam reductis cor contritum & humiliatum compungitur, & quaſi torculari Paſſionis lachrymæ compaſſionis exprimuntur.

Meditatio.

De hoc ergo monte ſeu loco, & his quæ ibi fiebant, debes ſæpe & maximè in tentationibus recordari, & quando tibi extinctus eſt ignis devotionis, perge illuc, & collige de lignis crucis, & per hæc ignem hujusmodi iterum ſuſcitabis.

Mons Calvariæ.

Mons autem Calvariæ, in quo crucifixus eſt Dominus, prope quem ad qvinqvaginta paſſus eſt ſepulchrum Ejus, erat extra Civitatem ad Aquilonem: Dominus enim paſſus & ſepultus eſt extra portam, quem montem & locum ſepulturæ Domini Helius Imperator Adrianus incluſit intra urbem, amplians eam versùs Aquilonem, & à capite usquè ad pedes muro cingens eandem. In quo loco poſtea Chriſtiani Eccleſias duas, ſub uno tamen tecto conſtruxerunt: Montemq; Calvariæ & locum ſepulturæ, & multa Sacra loca intra eas concluſerunt. A Monte enim Calvariæ verſus occidentem deſcendendo, ad duas cannas eſt Golgotha ſive Calvaria, ubi eſt Eccleſia oblonga in qua apparet rupis illa in qua crux Sancta cum portaret Dominum erat fixa patente adhuc foramine in rupe ipſa, qui locus crucis diſtat tribus cannis vel circa, ſcilicet ſexdecim gradibus à ſuperficie terræ: hoc eſt à pavimento Eccleſiæ. Eſt etiam ibi alia grandis ſciſſura per totam Pe-

tram, quæ testimonium perhibet per suam scissuram, sangvinem sui fabricatoris se sustinere nequaquam potuisse. Ipsa verò petra altior est quàm pavimentum, usq; ad genua circumstantium. Deinde ad qvinqvaginta passus, vel circa, est sepulchrum Domini: ubi est Ecclesia Sancti sepulchri, seu resurrectionis Dominicæ rotunda: sed horus protenditur in longum cum sanctuario: in qvo est summum Altare, & sustentatur duodecim columnis: sed utraq; Ecclesia, scilicet ista & Golgotha unô tectô est tecta. Unde quidam hanc & illam unam dicunt esse, nominantes eam Ecclesiam Sancti sepulchri, seu resurrectionis Dominicæ. Locus autem crucis prædictus talis est, ut positus in medio terræ ad capessendam DEI cognitionem omnibus gentibus esset æqualis. Unde super hunc locum scriptum est Græcè: Hic DEUS noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ. Tradunt autem judæi (ut Hieronymus ait) quod in hoc loco montis immolatus est aries pro Isaac. Unde Aug. Hieronymus Presbryter scripsit ab antiqvis & senioribus Judæis se certissimè cognovisse, quòd ibi immolatus Isaac, ubi postea Christus crucifixus est. Sub isto loco est locus carceris Christi, ubi stetit ligatus, qvando præparabatur crux, in qva debebat affigi. Et nota qvòd Hierusalem Civitas DEI summi, domina mundi, de qua dicta sunt & dicuntur gloriosa: sita est in declivi latere montis dupliciter, & ab Austro videlicet & ab Occidente. Ab Austro qvidem sita est in latere Montis Sion: & inde descendit longitudo Ejus contra Aqvilonem, & ab occidente habet montem Sion: & dependet ab ipso ejus latitudo contra Orientem, usq; ad torrentem Cedron, sive vallem Josaphat. Situs ergo Civitatis ab Austro est elevatus, similiter per totum latus Occidentis,, & in parte Orientis omnino est demissus: ita ut sordes Civitatis, tempore pluviæ, descendant per portam sterquilinii in torrentem Cædron. Nunc ergo conspice operarios malos, undiq; neqviter operarii. Intuere diligenter singula, qvæ fiunt contra Dominum tuum, & quæ dicuntur, & quæ fiunt ab ipso, & per ipsum & his toto mentis intuitu exhibe te præsentem. Videas igitur oculis mentis alios cum vidissent eum fatigatum, sibi dare vinum myrrhatum, sive cum felle mixtum: in hoc etiam interiora dulcissimi Domini amaricare volentes, & suam amaritudinem declarantes: quod, secundùm Matthæum, cùm gustasset noluit bibere: qvia (ut dicit Chrysost.) Nihil distat simpliciter gustare, non bibere, sed unum qvidem & idem significant. Et secundum Marcum non accepit, idest; non bibit, vel non scilicet perfectè ut biberet: qvod nempe gustamus, non accipimus: qvia non trajicimus illud in corpus, sed statim reiicimus. Aliqvid ergo accepit ad gustandum modicum, ut quod scriptum erat impleretur, scilicet. *Et dederunt in escam meam fel:, & in siti mea potaverunt me aceto*: & qvia illud qvod modicum est, qvasi nihil reputatur· ideo hic dicitur qvòd non accepit, scilicet ad perfectè bibendum, quia felleam amaritudinem hominibus dulcis & rectus Dominus, nunqvam acceptavit. Vel cùm gustasset, idest; ori apposuit, noluit bibere: propter duo. Primò, ut ostenderetur iniqvitas talem potum propinantium. Secundò, ut significaretur velocitas resurrectionis ipsius. Unde Gregorius. Gustavit vinum, sed noluit bibere, qvia mortis amaritudinem, qvàm gustaturus erat, momentaneam & citò in dulcedinem convertendam significabat, qvia tertia die resurrecturus erat. Unde &

Hieronymus in cap. 15. Marci.
Augustinus sermo. 71. de tempore.
Hierusalem situs.
Chrysost. hom. 83. in Matth.
Psal. 68.
Bibere cur noluit.

& Hieronym. Hoc aceto succus lætalis pomi abstergitur, & non *Hieronymus*
accepit id pro qvo patitur. Unde de eo dicitur, *quæ non rapui tunc* *in cap. 15.*
exsolvebam. Vinum myrrharum Domino propinat, qui hæreses sub *Marci.*
pallio veritatis docet. Acetum cum felle mixtum Domino propi- *Psal. 68*
nat: qui de malè accquisitis Domino sacrificat. Hoc etiam facit,
qui membra ejus amaritudinibûs affligit. Et universaliter vinum
myrrharum, vel cum felle mixtum, est bonum opus cum culpa fa-
ctum, quia sicut modicum myrrhæ, vel fellis, bonum vinum cor-
rumpit: sic modicum culpæ mortalis, totum bonum opus destruit.
Videas & alios qvæq; ad hoc opus necessaria disponere, & alios ipsum
spoliare. Spoliatur itaq; suis vestibûs: & ad pudoris tumultum eti-
am fæmoralibus, ut ventis & frigori exponatur nudus. Spolia- *Spoliatio*
tur autem cum maximo dolore, & renovantur in eo fracturæ: quia *Christi an-*
vestis interior, propter sangvinem flagellationis fortiter corpori *te crucem.*
adhærebat. Et tunc corpus ejus, tam eleganter formatum, appa- *Nudus Cru*
ruit totum cruentatum, & livoribûs repletum. In hoc etiã appa- *cifixus.*
ruit Passionis ejus ignominia, qvòd nudus est crucifixus: qvia hoc
non fit nisi personis abjectis & vilibus. O! qvantus dolor erat ti-
bi Mater Sanctissima, cùm oculis tuis aspiceres ista? Nunc enim
primò conspiciens Mater sua filium, sic vulneratum & dispositum,
dolore mentis nimio affligitur. Tristatur autem supra modum,
qvia eum videt sic nudatum. Accelerat igitur Mater, & Filio suo
approximat, ac velô capitis sui eum cingit & velat. O! in qvanta
amaritudine est nunc anima sua? Non credo qvòd verbum facere
potuisset. Differt autem iste articulus expoliationis, ab articulo e-
xutionis in flagellatione: qvia ibi exuebatur in prætorio coram Præ-
side & suis Ministris, hic autem in publico coram omni populo.
Item ibi exuebatur reinduendus, hic autem nunqvam reinduen-
dus: & ideo signanter dictum est, qvòd exuerunt eum: hic autem
dicitur qvòd expoliaverunt eum, qvasi nunqvam ampliùs vestes
rehabiturum. Ex hoc articulo documenta possunt accipi, sicut ex *Documenta.*
illo. Item est documentum, qvòd nos debemus nudari ab omni-
bus rebus & actibus mundanis, saluti nostræ contrariis: ut, secundũ
Hierony. Nudam crucem nudi seqvamur. Item est documentum *Hieron. ad*
qvòd si qvem Christianum contingat à prædonibus vestibus suis spo- *Heliodorum*
liari, recordetur & Christum à suis crucifixoribus spoliatum, & erit
sibi materia patientiæ. Ad conformandum se huic articulo, reme-
moretur homo substantiam actus articuli, & oret dicendo: JESU
qvi ante crucem vestibus expoliari & nudari voluisti: fac me ab o-
mnibus mundanis rebus, inqvantum contra salutem meam sunt,
denudari: qvatenus nudum crucifixum & nudam crucem nudus se-
qvar. Deinde eripitur furibundè Filius de manibus Matris dolo-
rosæ, non sine magnis doloribus, gemitibus, & suspiriis: & ducitur
ad mortem Crucis. Et nudus super lignum crucis, qvæ in terra
erat posita, dirè projectus, crudeliter expansus & tractus, strictissi-
mè, in modum pellis hinc inde est extensus. Dicitur enim quòd fo-
ramina fecerunt prius in cruce: & quia brachia, pedes Christi non
poterant foramina attingere: ideo ligatis funibûs in brachiis & pe-
dibus Eum traxerunt, ac dulces manus & pedes ita atrociter ex-
tenderunt, quòd omnes juncturæ ossium dinumerari potuerunt. Jux
ta illud Psalmista. *Dinumeraverunt omnia ossa mea,* idest; dinumera- *Psalm. 21.*
bilia fecerunt. Ubi secundùm Augustinum. Ad literam describitur *Augustin.*
 exten- *in Psal. 21.*

Extensio Christi in Cruce. extensio Corporis Christi in ligno: nec poterat melius describi extensio. Hæc autem extensio multum pœnosa fuit, & maximam pœnam Christo intulit. Unde legitur, quòd cùm quædam devota persona, in quadam revelatione interrogaret à Domino, quid in omnibus, quæ pro nobis pertulit, maximè doluisset. Respondit quòd in cruce extensus fui, ita quòd omnia ossa mea numerari poterant: & quicunq; pro illo dolore mihi gratias egerit:] ita gratum obsequium mihi præstabit, ac si omnia vulnera mea ungvento svavissimo deliniret. Ex isto articulo extensionis in cruce, sumuntur duo *Documenta.* documenta. Primû est. quòd & nos omnia mēbra & organa corporis nostri extendere debemus in obsequium Christi: manus videlicet & brachia ad operationem: pedes ad ambulationem, genua ad orationem, omnes quoq; sensus ad suorum actuum Sanctam & castam exercitationem, ut possimus dicere cum Psalm. *Omnia ossa mea dicent: Domine, quis similis tibi?* Unde Cassianus in collationibus Patrum docet quòd Religiosæ & devotæ personæ debent omnium membrorum suorum primitias Domino offerre. Mox enim ut à somno excitati de lectulo surrexerint debent primo oris & lingvæ motu orando laudes DEO offerre: & priusquam membro aliquo suo fungantur officio, circa curam rei familiaris, debent ea ad Divina obsequia extendere: caput & faciem cum omnibus sensibus ad Cœlum levando: manus ad DEUM in oratione elevando, brachia in modum crucis expandendo, genua ad orationē incuruando: totum corpus nunc stando, nunc in terram ad veniam prosternendo: cum reverenti & honesta omnium membrorum, & virium totius corporis extensione, & spiritualium virium intentione in sacrificium justitiæ DEO offerendo. Secundum documentum est, quòd cordis oculis aspiciamus Salvatorem nostrum in cruce, expansis manibus extensum, quasi paratum nos recipere ad amorosum amplexum suum. Unde Augustinus. Christus extendit brachia sua in cruce: & expandit manus suas paratas in amplexus peccatorum. Inter brachia Salvatoris mei & vivere volo, & mori cupio: ibi securus decantabo: *Exaltabo Te Domine, quoniam suscepisti me.* Ad conformandum se huic articulo, poterit homo brachia & omnia membra sua, sive stando, sive procumbendo in modum crucis, etiam corporaliter, & vires spirituales intentionaliter ad laudem DEI extendere: rememorando illos amorosos amplexus extensionis Christi cum Augustino. JESU qui in cruce extendi voluisti ita atrociter, ut omnia ossa tua possent numerari: fac me omnia membra, viresquè corporis & animæ meæ ad laudem tuam extendere, & ad amorosos amplexus tuos dulciter aspirare. Ipse autem Dominus noster non solùm dignatus est in cruce extendi: sed & voluit cruci affigi: ut commendaret nobis indissolubilem charitatem suam, qua salutem nostram firmavit. Extensis ergo neruis & venis, ac protensis ossibus & juncturis violenta extensione affixus est cruci in manibus & pedibus durissimè perforatis, & sauciatis cum clavis grossis & durissimis, cutem & carnem, neruos & venas, ac compages ossium dissipantibus: quorum stimulis excita & tu manus & pedes tuos ad omne bonum opus. Quia enim primus homo ad lignum prævaricationis manus extendendo, & pedibus accedendo, chirographum damnationis nostræ diabolo confecerat: ideo Salvator noster, ut chirographum illud deleret, manibus & pedibus ligno salutiferæ crucis affigi voluit clavis invictissimæ charitatis: delens per hoc chirographum

Contēplatio. *Psalm. 34. Cassianus Collat. 21. cap. 26. Primitiæ membrorum DEO offerendæ.* *Augustinus in manuali c. 23. Psalm. 29.* *Augustin. in meditationibus. Cur crucifigi voluit. Ada conformitas ad Christum.*

decreti

decreti quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio affigens illud cruci. O! quam libenter crucem ascendit, & quanto amore omnia pro nobis sustulit. O! quantâ patientiâ obedivit: & quantum Pater in ipsius obedientia delectatus fuit. O! quantæ voces ac tristes ululatus & gemitus; ibi ab amicis suis, & præcipuè à Matre sua mœstissima audiuntur, cùm sic crudeliter extenditur, clavatur, & foditur, & toto corpore dissipatur. O! stupor! o! pietatis abyssus! o charitatis incendium, o! mira circa nos Tuæ pietatis dignatio, o! inæstimabilis dilectio charitatis. Sed cave ne tu clavos crucis Christi fabricando vel manus aut pedes Domini eis vulneres, aut configas. Clavos enim crucis Christi fabricat, qui inter proximos discordias seminat. Manus verò Domini videntur clavîs vulnerare & configere, qui de bonis à DEO datis non vult eleemosinas erogare. Pedes autem Christi clavis ferreis perforat, qui theatra seu spectacula & tabernas magis quàm Ecclesias visitat. Ex hoc enim articulo crucifixionis, trahitur documentum, quòd & nos crucifigere debemus carnem nostram cum vitiis & concupiscentiis: ut simus fixi clavis, id est; præceptis justitiæ, sicut Christus clavis confixus fuit in cruce. Sic fecit ipse Apostolus qui dicebat: *Christo confixus sum cruci*, id est; crux Christi extinxit in me ardorem peccati: timore DEI, quasi clavîs affixas habens carnes. Et hoc est quod orat Propheta: Confige clavis à timore tuo carnes meas: secundùm translationem, qua utitur Augustinus. Ad conformandum se huic articulo, memoretur homo continentiam ejus, & sic oret JESU qui durissimis clavîs cruci affigi voluisti: ac per hoc chirographum peccatorum nostrorum, & mortis eidem cruci affixisti. Confige quæso timore tuo carnes meas, ut præceptis tuis firmiter inhærens, semper tibi confixus sim cruci. Cùm ergo crucifixio facta esset cruce in terra jacente: postea Christi affixum levaverunt cum cruce. Et hoc videtur sentire Hieronym: & in quadam oratione expressè hoc dicit Innocentius Papa Tertius. Et hoc fortè repræsentat Ecclesia, in eo quòd in die parasceves crux deosculando jacet ad terram appodiata. Ista autem levatio non dubium, quin maximi doloris fuerit, eo quòd tunc lacerabantur vulnera manuum & pedum ex ponderositate corporis profluxeruntq; copiosi rivi sangvinis undiq; ex illis magnis scissuris & fontibus Salvatoris. In alto autem (secundùm Augustinum) elevari, & non sub tecto pati Dominus voluit, ut etiam ipsius aëris natura mundaretur, scilicet à dæmonibus & infectione peccatorum: sed & terra per sangvinem decurrentem similiter mundabatur: Et secundùm Theophilum, ut sanctificaret aerem, qui sanctificaverat terram, ambulando in ea. Et secundùm Chrysostomum, ut à dæmonibus expiaret aërem, & ascensum nobis pararet in Cælum. Ideo etiam sic elevari voluit, ut in cruce pendens in aëre, se inter DEUM & hominem mediatorem ostenderet: & per passionem crucis, cujus cùm elevata fuerit una pars ad Cœlum, altera verò in terram respicit, humanam naturam ad consortium Angelorum revocaret. Unde Anselmus. Mediator DEI & hominum, inter Cœlum & terram medius pendens, ima Superis unit: Cœlestibus terrena conjungit. Ex hoc articulo, levationis in cruce, habetur documentum, quòd nos passionem Domini recolentes, debemus exaltari à terra, id est; à terrenis affectibus: vel etiam à terrena conversatione, saltem quò ad mentalem abstractionem, ut vel sic à terra sursum trahamur ad Christum

Clavos Christo fabricare, aut ipsum crucifigere, quis dicatur.

Documentum.

Galat. 2.

Psal. 118.

Augustin. serm. 130. de tēpore.

Ansel. de meditat. redempt. generis humani.

Documentum.

ſtum in cruce pendentem: quatenus ſimus de illorum numero, de quibus ipſe pollicens dixerat: Omnia traham ad meipſum. Ad conformandum ſe huic articulo, poterit homo ex devotione ſua mentem ſurſum erigere, quaſi Chriſto coram Eo pendente in cruce: & poterit hoc etiam aliquo geſtu corporis repræſentare, & ſic orare. JESU qui in cruce levari, & ſic à terra exaltari voluiſti: fac me quæſo à terrenis affectibus ſublevari, & mente in Cœleſtibus converſari. O! quàm malè proviſum fuit JESU in ſua minutione: fuit enim in ſua minutione, uſq; ad ſudorem calefactus, firmiter ligatus, profunde vulneratus, ſed malè procuratus. In tribus namq; providetur minutis: ſcilicet in alimoniæ recreatione, in quieta paulatione, & in luminis abſconſione. Sed dulcis JESUS pro recreatione habuit fel & acetum: pro quiete, vexationem corporis & afflictionem animæ, pro luminis temperatione, ſplendorem meridianum. Hic ſiſte anima mea: hic ſiſte Chriſti ſangvine redempta. Ecce Abel occiſus à fratre. Ecce Iſaac ligatus à Patre. Ecce ſerpens æneus in deſerto exaltatus à Moyſe. Ecce Agnus, immolatus in lege. Ecce DEUS, occiſus ab homine. Ecce JESUS, crucifixus in carne. Ecce Rex tuus, ſuſpenſus in cruce. Ecce Dominus tuus, condemnatus morte. Ecce homo mitis & innocens, involutus ſangvine. Ecce homo vita tua, quaſi pendens ante te. Fixis in illa vulnera oculis, interna pietate conſidera illud corpus tenerum, corpus illud innocens, corpus immaculatum: gravi crucis extenſione graviter laceratum. Attende & vide, ſi eſt dolor ficut dolor ejus. Et licèt non ignores quid boni illa paſſio conferat mundo: tamen ſi quæ ſunt in te pietatis, ſi quæ charitatis, ſi quæ compaſſionis viſcera, pietatis affectu compatere & emitte lachrymas: clama & dic.

Contemplatio.

Flecte ramos arbor alta,
Tenſa laxa viſcera
Et rigor lenteſcat ille:
Quem dedit nativitas
Ut ſuperni membra Regis
Mitti tendas ſtipite.

Si enim crucifixus eſt Dominus JESUS, & in cruce extenſus, quòd dinumerari poſſent omnia oſſa ejus: & ſic anguſtatus undiq; quòd ſe movere non poſſet, niſi in capite. In hora enim & in tempore illo flebili ſpatioſa terræ latitudo ſibi defecerat: ita ut non haberet, ubi caput miſeriis feſſum reclinaret: ſed inclinatum dependebat. Clavi ferrei ſuſtinent totum pondus totius corporis Ejus: dolores acerrimos tolerat, & ultrà quàm dici vel cogitari poſſit, affligitur. Vide cum quanto labore, & dolore Dominus ſtat in cruce, & non tædeat Te in ſervitio tuo ſtare. Quia (ut ait Petrus Damianus) Quo laborioſius in conſpectu ſupernæ Majeſtatis ſe conſpicientis quis aſſiſtit: eo ſvaviùs dulcedinem intimæ quietis acquirit: quantoq; difficiliùs ſui corporis gravedinem tolerat, tanto copioſiùs eum ad DEI meritum levat. Stat etiam Dominus nudus corpore, ac vento & frigori expoſitus: ſed veſtitus amore, & amoris calore inflammatus à planta pedis uſq; ad verticem: à leva in dextram intus & exteriùs cruciatus. Crux quippe à cruciatu dicitur, ubi dolores acerrimi exagitant: ubi diu vivitur, & mors ipſa proten-

Crux ũde.

protēditur, ne dolor citius finiatur: quod genus mortis intātū durissimū atq; turpissimū apud judæos erat, ut nō solū ipse vituperabilis esset qvē crucifigi cōtigisset, sed etiam tota domus Ejus, domus crucifixi appellaretur. Ut ergo Dominus à turpissima & durissima, morte, nō *Crucis* liberaret, nō solū durissima, sed etiā turpissima morte se condemnari *mortem* permisit: & ut maledictionē quā incurreramus supportaret, maledi- *cur elegit.* ctam mortem scilicet crucis suscepit. Secundùm illud: *Maledictus* *Deut. 21.* *qui pendet in ligno*, Unde Apostolus ait: *Factus maledictus ut nos à* *Galat. 3.* *maledictione liberaret.* Unde Augustinus. Illa morte nihil pejus fu- *Augustin* it. Inter omnia genera mortis, elegit extremum & pessimum ge- *Tract. 36* nus mortis, qvi omnium fuerat ablaturus mortem, de morte pessi- *in Joann.* ma occidit omnium † mortium. Hæc Augustinus. Hanc autem *Figura.* † crucifixionem Christi Esaias præfiguravit, qvem gens Judaica serrâ *alias* ligneâ per medium secavit. Judæi enim serrâ ligneâ Christum *mortem.* per medium diviserunt: qvia animam & corpus ejus, per crucem, ab invicem separaverunt. Congruè autem Dominus tale genus Passionis elegit, quod primæ prævaricationis reatum absolveret: ut qvi per lignum vetitum cecideramus, per lignum sanctæ crucis resurgeremus. Et qvi per lignum prævaricationis mortui jacebamus: per lignum reconciliationis, ad vitam revocaremur. In cru- *Crucis lignum re-* ce ergo Christus moritur, & sic genus humanū salvare voluit, ut morbo convenienter medela responderet, ut videlicet unde mors ori- *demptioni aptum.* ebatur, inde vita resurgeret: & diabolus qvi in ligno vincebat, in ligno qvoq; vinceretur per Christum. Per lignum enim prævaricationis, mors inducta fuerat, & necessarium erat, ut per lignum Passionis pelleretur, & de ligno crucis & cruciatus lignum concupiscentiæ excluderetur, & ut Dominus per ligni dolores invictus transiens, delectationes ex ligno provenientes confutaret. Expandit *Contem-* in cruce immaculatas manus, pro manibus incontinenter extensis. *platio.* Pro svavi cibo arboris vetitæ escam fellis accepit, & in se suscipiens mortem, nostram mortalitatem abstulit. Unde Bernar. Qvid *Bernard.* commisisti, dulcissime puer? Qvid fecisti amantissime juvenis? qvæ *lib. de* tua noxa? qvæ tua causa damnationis? Ego certè tui sum causa do- *Passione.* loris, qvod perpetravit servus, Dominus solvit, qvod commisit injustus, solvit justus. O! nate DEI, qvò tua descendit humilitas? qvi factus es obediens pro me, DEO usq; ad mortem, mortem autem crucis. Me ad illicita, traxit concupiscentia, Te pro me Sancta charitas traxit ad crucem. Ego pomum accepi, Tu clavis laniaris. Ego pomi dulcedinem Tu fellis gustas amaritudinem. Mihi misero congaudet Eva, Tibi crucifixo plorans compatitur MARIA. Hæc Bernard. Qvis det mihi ut totus totaliter carne, & spiritu transfigar, crucisq; affigar patibulo cum dilecto, ut nec aliqvid sentiam nisi JESUM, & hunc crucifixum, & clamabo toto corde, Qvis mihi det, ut ego pro te moriar DEUS meus? Dulcis mihi lectus sit illud lignum crucis tuæ Domine, ut ego pro te moriar, in qvo dulciter reqviescam. Manus tuæ qvæ me fecerunt, expositæ sunt clavorū aculeis, placeat tibi ut non extendam ultrà ad iniqvitatem manus meas, sed per sangvinem, qvi de manuum tuarum plagis exivit, purifica manus & opera mea, ut sine ira & immunditia levem eas ad te, & ad opera pietatis. Sana Domine vulnera conscientiæ meæ, qvæ infixi mihi manibus propriis in operibus voluptatum. Beatos pedes tuos, qvorum scabellum terra est, ligno crucis passus es

clavis affigi durissimis, per hoc te obsecro Domine dele errata pedum meorum, perfice gress s meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea, sed semper sint stabiles in opere Sancto. *Scri-*
Tituli descriptio. *psit autem Pilatus*, in quadam charta tabulæ affixa, *titulum*, & posuit tabulam cum cavilla *super crucem*, ut eminentiùs appareret, & in titulo causa mortis ejus. JESUS, in qvo exprimitur proprium nomen ejus *Nazarenus*, qvò ad Patriam, qvia ibi fuit nutritus: *Rex Judæorum*: in qvo exprimitur causa mortis ipsius: qvasi diceret. Ideo crucifixus est, qvia erat Rex Judæorum. Mos enim erat Romanorum, super lignum crucis ponere causam mortis crucifixorum. Ipse autem accusatus fuerat, qvòd sibi Regnum Judæorum usurpare volebat. Pro hac ergo causa Judæi Eum Pilato tradiderant, & Pilatus Eum ad mortem condemnaverat. Et qvia Judæi contra voluntatem Pilati petierūt Christum crucifigi, ideo volens se vindicare de eis, per talem modum scripsit titulum, ut redundaret in verecundiam ipsorum. Unde Chrysosto. Sicut in trophæo literæ po-
Chrysosto. hom. 84. in Joann. nuntur victoriam ostendentes, ita Pilatus titulum cruci Christi inscripsit, simul quidem pro Christo respondens, ut Eum à communione latronum discerneret: simul autem & de Judæis ulciscens, ostendens scilicet ipsorum malitiam, dum in suum Regem insurre-
Theophil. in cap. 15. Lucæ. xerunt secūdùm Theophilum: Judæi procurabant scribi titulum, & intendebant per hunc illusoriè vituperare opinionem ejus qui Regem faciebat seipsum ut sic prætereūtes sui misereri non valerent: sed magis ei tanquam tyranno improperarent. Sed Pilatus non
Hieronymo in cap. 27. Matth. scripsit sicut volebant. Unde & Hierony. Judæi non illudentes, & irridentes hoc fecerunt: sed in intentione Pilati aliud fuit. Operabatur eum, secundùm Glossam, Divina vis in corde nescientis.
Remigius Ibidem. Divinitùs namq;, secundùm Remigium, hoc procuratum fuit, ut talis titulus super caput ejus poneretur: ut pro hoc judæi agnoscerent, quòd Eum occidendo nihilominus Regem haberent. Unde
Beda in Joan. cap. 19. & Beda, in quo monstrabatur jam nunc Regnum ipsius, non ut ipsi putabant destructum, sed potiùs, augmentatum. Titulus enim positus super crucem Ejus, illud ostendit, quia nec etiam occidendo efficere potuerunt ut Eum Regem non haberent, qui eis secundùm opera sua redditurus est. Hæc autem tria verba, scilicet JE-
Tituli convenientia. SUS Nazarenus Rex Judæorum: satis conveniunt ad crucis mysterium. Nam hoc quòd dicit JESUS quòd interpretatur Salvator, convenit ad virtutem crucis, per quam facta est nobis salus. Hoc verò quòd dicit Nazarenus, quòd interpretatur floridus, pertinet ad patientis innocentiam: qui est flos qui de radice Jesse ascendit, sed hoc quòd dicit Rex Judæorum, pertinet ad patientis potestatem & dominium, quod ex passione promeruit: quia propter hoc DEUS illum exaltavit. Sed licèt Ipse per crucem sit non solùm Rex Judæorum, sed & Gentium: tamen scripsit Rex Judæorum tantùm: quia ipsi Gentiles conversi ad fidem spiritualiter Judæi dicuntur, id est, cōfitentes: non circumcisione corporis, sed Christi: & ideo pro hoc quòd dicit Rex Judæorum; intelliguntur etiam Gentiles con-
Beda in cap. 23. Lucæ. versi: ut autem dicit Beda, pulchrè titulus, qui Christum Regem
Tituli super crucē positio. testetur non infra, sed supra crucem ponitur: quia licèt in cruce pro nobis hominis infirmitate dolebat. super crucem tamen Regis
Ambros. in cap. 23. Luc. Majestate fulgebat. Unde & Ambrosius. Meritò autem supra crucem ponitur titulus: quia non humani corporis, sed Divinæ potestatis

est

Regnum, quod habet Christus: Scripsit autem titulum illum non in una lingva: sed in tribus lingvis famosis, sc. *Hebraicè, Græcè, & Latinè:* & in qualibet lingva integrè ut diversarum lingvarum homines, qui ad diem festum convenerant, legere & intelligere possent causam mortis Ipsius: & ut omnis lingva confiteretur, quia Dominus JESUS Christus est Rex Regum, & Dominus dominantium, in gloria DEI Patris: & ut omnis lingva commemoret perfidiam Judæorum: & ad ostendendum Ipsum pati pro populo omnis lingvæ, & eis dominari in perpetuum. Cujus signum est, quòd Pilatus titulum delere noluit, vel mutare, licèt Judæi hoc peterent: quia videbant quòd in verecundiam eorum redundabat, eò modò quo ipse scripsit. Unde Pontifices Judæorum, volentes titulum corrigere, dicebant Pilato: *Noli scribere, Rex Judæorum: sed quia Ipse dixit, Rex sum Judæorum.* Nā in hoc quòd ponit, Rex Judæorū, ostēditur Christi præconiū, & Judæorū opprobriū: quia cōtumeliosū erat Judæis quod crucifigi fecerūt Regē suū. Sed si poneretur, quia dixit; Rex sum Judæorū hoc redundaret in Christi opprobriū: & indicaret ejus culpā: & hoc ipsi intendebant: ut scilicet crucifixi famā auferrent: qui jam vivo vitam abstulerant. Pilatus verò magis confirmavit, dicens: *Quod scripsi scripsi:* id est; immobiliter & indelebiliter scripsi: qvasi diceret, hoc est verum quod scripsi: ideo non mutabo. Non corrumpo veritatem. etsi vos diligitis falsitatem. Iteratio verbi, confirmatio est tituli, & Regni Christi. Immobilitas tituli, immobile Regnum significat Christi. Fuit autem secundùm Augustin. Titulus iste immutabilis: non quia Pilatus scripsit: sed quia veritas dixit Rex, inquit; sum Judæorum, unde exclamat idem Augustinus. O ineffabilem vim Divinæ operationis: etiam in cordibus ignorantium. Nonne occulta quædam vox Pilato intus quodam (si dici potest) clamoso silentio personabat, quòd tacito autem in Psalmorum literis Prophetarum est: ne corrumpas tituli inscriptionem. Ideo, Pilatus quòd scripsit scripsit: quia Dominus quod dixit, dixit. Hæc August. Commendavit autem Eum Pilatus, licèt nesciens, in hoc titulo à tribus. Mors enim Christi, causa erat remissionis culpæ: quia JESUS, collationis gratiæ: quia Nazarenus, adeptionis gloriæ: quia Rex Judæorum, in quo omnes erimus reges. Tres verò lingvæ prædictæ ad principatum in Crucis titulo sunt consecratæ, quæ illæ præ cæteris eminebāt & principales erant: Hebræa propter religionem, & Judæos in lege DEI gloriantes. Græca propter sapientiam & gentium sapientes. Latina, propter potentiam, & Romanos, multis, ac penè omnibus, jam tunc gentibus imperantes: ac si diceretur. Hic est Rex totius religionis, totius sapientiæ, totius potentiæ. Hæ ergo tres gentes (ut ait Augustinus) sibi dignitatem in Cruce Christi vendicant: in quo signatur quàm per Crucem Christi subjugari & converti deberent devoti & religiosi, qui signantur per lingvam Hebræam: sapientes, qui per Græcam: & potentes, qui per Latinam. Velint nolint ergo Judæi, diversæ lingvæ, omne mundi Regnum, omnis mundana sapientia, omnia Divinæ legis sacramenta testantur, quia JESUS Rex est Judæorum, hoc est Imperator credētiū & cōfitētiū DEUM. Et notādū, secundū Hieronym. quia triplex dist ngvitur titulus. Memorialis, quando scilicet aliqua scribuntur ad memoriam facti maximè mortuorum: sic fit inscriptio super sepulchra eorum. Præconialis, qui scilicet inscribitur in præconium & laudem vivorum, sic fit in portis domorum

Augustin Tra. 117. in Joann.

Mortis Xsti causa.

Lingvarum triū excellentia.

Augustinus Tract. 117. in Joann.

Hieronymus comment. in Psal. 14.

vel Civitatum, quoniam res actu describitur. Triumphalis, qui scilicet continet causam & ordinem alicujus triumphi: & talis fit hic titulus, de quo nunc dicitur. Post victum enim diabolum, super caput ejus fuit scriptum, hic est Rex Judæorum, scilicet corde circumcisorū, spiritu, non litera: per & hoc quòd etiā in morte dicitur, Rex Judæorum: ostenditur quòd nec in morte perdidit: Regnum Judæorum, sed magis acquisivit, verorum, scilicet Ju-

Documentū dæorum: ipsum corde, ore, & opere confitentium. Ex isto articulo, superscriptionis tituli, habetur documentum, quod quandocūq; impugnamur à dæmone, opponamus sibi titulum justum, JESUS Nazarenus Rex Judæorum. Qui ideo titulus triumphalis dicitur, quia triumphum Christi contra diabolum evidēter exprimit. Quod sentiens diabolus, mox affixo titulo cruci, judæos instigavit ut à Pilato tituli mutationem peterent: sed Pilatus Divino instinctu in hoc facto motus, immutabilem esse titulum asseruit. In omni ergo im-

Titulus in corde habendus. pugnatione diabolica, Christianus hunc titulum in corde & ore, vel etiam in scripto gerat, quia inter omnia arma passionis Dominicæ diabolus hunc titulum triumphalem maxime perhorrescit: prout metipse diabolus cuidam personæ devotæ in visione quadam exactus asseruit. Ad conformandum se huic articulo, qui illusorius fuit ex intentione judæorum, attendat homo documentum, & sic oret: JESU, quia tituli triūpualis superscriptione lusoriè diffamari voluisti: da mihi sub eodem titulo Tuo sic strenuè militare, ut trophæo tuo hostis perterritus mihi non audeat propinquare. Ad

Crucis forma. literam nota, quòd crux non habebat aliquid super lignum transversum, habens tria brachia ad similitudinem literæ T. sed loco quarti brachii, Pilatus super posuit cavillam & tabulam, similiter ad modum Tau, ei affixam, & in tabula scriptus erat titulus. Creditur autem crux Domini quindecim pedes habuisse in altum, & tabula

Ligna crucis quadruplicia. superposita pedem & dimidium. Dicuntur quoq; in cruce Domini fuisse quatuor ligna diversa, & generum diversorum, scilicet stipes, sive truncus in rupe defossus, cui crux erat infixa, de cædro. palus, sive lignū erectū de cypresso. Transversale, sive lignū transversū, de palma. Tabula superposita, de oliva. Unde est iste versus.

Ligna crucis palmæ, cædrus, cypressus oliva.

Signat autem cædrus, altitudinem contemplationis: cypressus, famam bonæ opinionis, palma fructum justitiæ: oliva, lævitatem misericordiæ. Crux verò quadripartita, quadrifariam partem mundi designat, nam si rectè jacendo in terra projiciatur: alia pars ejus ad orientem alia ad occidentem, alia ad meridiem, alia ad Septemtrionem respicit. Cùm ergo Dominus hujus genus mortis sustinere voluit: ostendit quia quadrifidum mundum salvaturus erat: & ex quatuor mundi partibus electos ad suam fidem collecturus erat: & quòd virtus Passionis & crucifixionis suæ, ad has plagas mundi per crucem expandi debebat. Sive etiam tale genus mortis sustinere voluit, ut ostenderet pro quibus restaurandis patiebatur: scilicet prò supernis Angelorum ruinis replendis, pro istis de limbo educendis, pro amicis colligendis & adunandis, pro inimicis reconciliandis. Primum, designantur per brachium superius. Secundum,

Chrysostom. sermon. de latrone. per inferius. Tertium, per dextram. Quartum, per sinistram. Et secundùm Chrysostom. In cruce etiam expansis manibus moritur, ut altera quidem manu veterem populum, altera eos qui sunt ex

Cur expāsis manibus. gentibus trahat, utrosq; sibi conjungens. Moralem verò Sacrosanctæ

ctæ crucis figvram describit Apostolus, ubi dicit: *In charitate radicati & fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis quæ sit longitudo, latitudo, altitudo, & profundum, cognoscere etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi.* Ubi ostenditur quòd hi qui carnem suam cum vitiis, & concupiscentiis crucifigunt, latitudinem debent habere in bona operatione: longitudinem in bona perseverantia: altitudinem, in spe Cælestium præmiorum: profundum, in cautela inscrutabilium judiciorum DEI. Secundùm Augustinum. Enim in latitudine crucis bona opera, in latitudine charitatis facta significantur: quia charitatis opera sunt generaliter extendenda, & hoc est in ligno transverso, quô extenduntur manus, propter operum significationem: per manus enim opera intelligimus, per latitudinem hilaritatem operantis: quia tristitia facit angustias. In longitudine perseverantia boni operis, & Sanctæ conversationis: quæ in tota longitudine temporis est habenda usq; in finem: & hoc est in ligno jà transverso usq; in terram: ubi corpus crucifixum stare videtur: quod significat persistere, hoc est longanimiter permanere. In altitudine spes Cœlestium præmiorum & intentio recta, quâ in DEUM tanquam in finem ultimum, cuncta bona opera referuntur, & hoc ab ipso ligno transverso sursum versùsq; ad caput eminet, propter expectationem supernorum, ne illa opera bona atquè in eis perseverantia, propter temporalia DEI beneficia credantur facienda: sed potius propter sempiterna speranda. In profundo inscrutabilia judicia DEI, unde ista gratia DEI in homines venit: & hoc est in illa parte ligni, quæ terræ abdita defixa latet, sed inde consurgit illud quod eminet, quia cuncta eis apparentia & eminentia inde consurgunt: sicut bona nostra de profunditate gratiæ DEI, quæ comprehendi ac judicari non potest, universa procedunt, quia ex occulta DEI voluntate vocatur ad participationem tantæ gratiæ, alius homo sic, alius autem sic. Supereminentem verò scientiæ charitatem Christi, eam profectò dicit, ubi pax illa est, quæ præcellit omnem intellectum. Secundùm Bernardum, Christus in cruce patientiam exhibet: obedientiam implet, humilitatem commendat, & charitatem perficit. His ergo quatuor virtutum gemmis, quatuor brachia crucis decorantur. Supereminens, est charitas à dextris, obedientia à sinistris, patientia in profundo, radix omnium virtutũ humilitas. Hæc Bernardus. In quatuor etiam brachiis crucis, notantur quatuor crucis beneficia. Signat enim pars superior, januæ Cœlestis apertionem: inferior, interni destructionem: à dextris, peccatorum remissionem. *Crucifixi autem sunt cum JESU duo latrones*, propter scelera damnati: *unus à dextris*, qui in fine pœnituit: & alius à sinistris, qui in pertinacia permansit, & JESU in medio, Qui Mediator ad reconciliandum fuit. Sed hoc quantum ad intentionem judæorum, factum est Ei ad ignonimiam & opprobriũ, ut scilicet causa mortis ejus, similes judicarentur causæ mortis latronum, ac particeps in malefactis eorum videretur, & eorum societate infamaretur. Sed si ad mysteriũ attẽderetur, hoc ad claritatẽ Christi pertinet: nam per hoc ostenditur, quòd per Passionẽ suã merebatur judiciariam potestatem: medium enim tenere propriè pertinet ad judicem. Unde Chrysosto. Pariter crucifigunt latrones, non tanquam inimici latronum: participes enim erant sceleris eorum, sed ut infamarent Dominum suum: quòd non sine causa crucifixus sit, sed quasi qui facinorosus inventus sit. Unde & Ambros,

Ephes. 3.

Augustinus Tract. 118. in Joann.

Longitudo crucis.

Longitudo.

Profunditas

Bernardus sermone de Passione.

Crucis beneficia quatuor

Latronum crucifixio.

Mysterium.

Chrysostom. homil. 84. in Joann.

Ambros in c. 23. Lucæ.

Cur cũ peccatoribus crucifixus. quàm execrabilis in facto iniquitas judæorum, ut quasi latronem crucifigerent omnium redemptorem? Ipse verò hoc permisit, & cum peccatoribus voluit crucifigi, ut ostenderet se pro peccatoribus pati & mori, & ut impleretur scriptura Esaiæ, quæ diu ante dixerat: *Et cum sceleratis reputatus est.* Cum iniquis ergo reputatus est in morte: ut iniquos vivificet in Resurrectione. Hæc Ambrosius. Pendet ergo Dominus inter duos latrones, quasi Dux & Magister criminum in medio locatus. In hoc autem mysterium finalis judicii designatur, quando veniet Filius hominis, & judicandos statuet hos, scilicet agnos à dextris, & alios, scilicet hædos à sinistris. Unde Hieronym. Cum iniquis veritas deputata, unum reliqvit sinistrum, alterum assumpsit dextrum: sicut in die judicii faciet. Confessio brevis, vitam acquisivit longam, & blasphemia finita, pœna plectitur æterna. Unde & August. Ipsa crux, si attendas tribunal fuit. In medio enim judice constituto, unus latro (qui credidit) liberatus: aliter (qui insultavit) damnatus est. Jam significabat, quid facturus est de vivis & mortuis: alios positurus ad dexteram alios ad sinistram. Iudicabatur, & judicium minabatur. Ex hoc articulo crucifixionis latronum cum Christo, trahitur documentum, quòd & nos cum Christo crucifigi debemus in medio latronum. Nam sicut ibi sunt tres crucifixi: duo latrones, & medius IESUS: sic in nobis moraliter crucifigenda sunt tria: scilicet caro & mundus, qui per duos latrones: & spiritus noster, qui per IESUM designatur. Caro crucifigenda est, sicut latro dexter: ut spiritus subiciatur, & ei consentiat: secundùm illud Apostoli. *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis,* mundus sicut latro sinister ut bono insultans relinquatur: secundùm illud ejusdem Apostol: *Mihi mundus crucifixus est & ego mundo.* Istis latronibus in nobis crucifixis, spiritus in medio crucifigatur cum Christo, ut dicat cum Apostolo: *Christo confixus sum cruci, vivo autem jam non ego, vivit verò in me Christus.* Est autem sciendum, quòd latro sinister crucifixus quidẽ fuit, nõ tamẽ salvatus, sed permansit in perfidia sua: sic mundus licèt crucifigatur, remanet tamen in immundicia sua: caro autem crucifixa salvatur cum spiritu, quia in resurrectione sua glorificabitur: unde latroni dextro dixit IESUS: *hodie mecum eris in Paradiso.* Ad majorem autem evidentiam prædictorum, est sciendum quòd crux carnis est rigor disciplinæ: cujus quatuor sunt brachia: scilicet vigilia, abstinentia, asperitas vestium, & disciplinæ verberum. Crux autem quâ mundus crucifigitur, est paupertas spiritus: cujus etiam sunt quatuor brachia, scilicet contemptus gloriæ, pecuniæ, Patriæ, & parentelæ. Crux verò spiritus, est fervor devotionis: cujus similiter sunt quatuor brachia, scilicet amor, spes, timor. & dolor. Spes sursum, timor deorsum: amor à dextris, dolor à sinistris. Radix autem, ex qua omnia hæc pullulant, est charitas. Unde Apostolus: *In charitate radicati, ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo, longitudo, sublimitas, & profundum.* Ubi figuram crucis, & Ejus mysterium aptissimè exprimit Apostolus, secundùm Augustinum & Glossam. Ad conformandum se huic articulo, recogitet homo quomodo Christus pendebat in medio latronum, & revolvat in mente documentum, & oret IESU Qui inter duos latrones crucifigi, & cum sceleratis reputari voluisti: da spiritum meum in medio carnis & mũdi crucifigi: quatenus

Esaia 53.

Hieronymus in cap. 15. Marci.

Confessio latronis.

Augustinus Tract. 31. in Joann.

Documentũ.

Galat. 5.

Galat. 6.

Galat. 2.

Crux carnis

Crux mũdi.

Crux spiritus.

Ephes. 3.

August. ser. 7. de verbis Apostoli

extremis mihi crucifixis, in te medio conquieſcam. Nec tamen
Chriſto ſic anguſtiato à convitiis parcunt: ſed quod pœnâ pejus eſt,
paſſum ſubſannant. Undiq; pœnæ, undiq; opprobria, undiq; con-
vitia. Quidam, ſcilicet *milites*, quatuor qui Eum crucifixerant: *ac-* *Diviſio ve-*
ceperunt veſtimenta ejus, excepta tunica, & juxta numerum perſona- *ſtimentorum*
rum diviſerunt ſibi ea in quatuor partes, in præſentia ſua. Et tu- *Chriſti.*
nicam ſuperiorem ſimiliter acceperunt, circa partes prædictas: quam *Tunica in-*
niſi ſcinderetur partiri non potuerunt, ſed utiliter & commodè ſcin- *conſutilis.*
di non potuit: quia *erat inconſutilis*, id eſt; ſine ſutura & reticulato
opere facta: qualibus indumentis pauperes in Palæſtina uti conſve-
verunt: & ideo ne ſcinderetur, ad unum eam integram pervenire
ſortione maluerunt. Dicitur autem quòd ad modum chirotheca-
rum ſeu birretorum, & quorundam ciliorum quodam opere textili
facta fuit: & quòd Beata Virgo propriis ſuis manibus eam fecerit,
& quòd cum JESU creſcente paulatim etiam creverit. *Et erat de-*
ſuper contexta per totum: quia (ut dicitur) ab extra per totum de pan-
no aliquo erat appoſitum, ad eam fortificandum magìs & conſervan-
dum. Unde ſecundùm Chryſoſtomum. Hoc dicens Evangeliſta, *Chryſoſtom.*
occultè veſtis vilitatem inſinuat: nam in Palæſtina eſt quoddam ge- *homil. 84.*
nus veſtrum propter pauperes ex multis pannis contextum, quaſi *in Joann.*
unus pannus ſuper alium. *Hoc autem factum eſt, ut adimpleretur* con-
ſecutivè, id eſt; ad hoc & ex hoc adimpletum eſt: *quod dictum eſt per* *Pſalm. 21.*
Prophetam, ex perſona Chriſti: *Diviſerunt ſibi veſtimenta mea*, ſcilicet
alia à tunica: *& ſuper veſtem meam*, ſcilicet tunicā inconſutilem, *mi-*
ſerunt ſortem. Secundùm Auguſt. Quadripartita veſtis Domini JE- *Auguſtinus*
SU Chriſti, quadripartitam figuravit Ejus Eccleſiam: toto orbe ſci- *Tract. 118.*
licet (qui quatuor partibus conſtat) terrarum diffuſam: & in omni- *in Joann.*
bus eisdem partibus æqualiter: id eſt; concorditer diſtributā ad quas
virtus crucifixi expanditur per quatuor partes crucis. Tunica ve-
rò illa ſortita, omnium partium ſignificat unitatem, quæ charitatis
vinculo continetur. Si enim charitas ſupereminet & ſuper omnia
præcepta eſt: meritò veſtis quâ ſignificatur; deſuper contexta per-
hibetur. Et addidit, per totum: quia nemo ejus eſt expers, qui per-
tinere invenitur ad totum, à quo toto Catholica vocatur Eccleſia.
Inconſutilis autem dicitur, ne aliquando diſſvatur. Et ad unum *Inconſutile*
pervenit, quia in unum omnes colligit. In ſorte autem, DEI gratia *quid.*
commendata eſt: quia cum ſors mittitur, non perſonæ cujusquam
vel maritis, ſed occulto judicio DEI in unitate fidei conceditur. Se-
cundùm Hieronymum. Veſtimenta Chriſti ſunt, quibus tegitur *Myſticè.*
corpus Ejus, ſcilicet Eccleſia: quatuor milites quibus diviſa ſunt, *Hieronymus*
quatuor genera hominum quibus data ſunt præcepta: ſcilicet con- *in cap 15.*
jugati, viduati, prælati, religioſi, ſeu continentes. Hi omnes *Marci.*
dicuntur milites, quia debent militare Chriſto, per obedientiæ per-
fectionem: non mundo, per temporalium amorem: non diabolo per
peccatorum perpetrationem. Tunica inconſutilis & indiviſa, eſt *Tunica in-*
unitas Eccleſiaſtica uſq; in finem duratura. Sors quæ hanc tunicam *cōſutilis nō*
uni aſſignat, non alii ſcilicet fideli, non infideli: eſt gratia DEI, quæ *dividitur.*
etiam hujus unitatis integritatem conſervat. Chriſti ergo tunica
partita non fuit, ſed heu hodie peccatis exigentibus Chriſti tunica
inconſutilis, ſcilicet Eccleſia militans pravè ſcinditur diſſuitur &
ſortitur. Quod gentiles facere noluerunt, hoc proh dolor Chri-
ſtiani facere non verentur. Scindunt eam hæretici, contra ipſam

diversas sententias inducendo: scindunt eam laici, affligendo. Eandemq; inter se Clerici sortiuntur, & cujus erit eam dolo & fraudibus partiuntur. Unus dicit hic est, alius hic est. O! Christi tunica quàm pessima est divisio tua. Vestimenta etiam Christi dividit, qui Ecclesias spoliare, vel res proximorum distrahere præsumit. Vides ergo, quomodo vestes Christi dantur in prædam militibus, sicut ve-
Documenta. stes interfectorum dari solent tortoribus. Ex quo apparent duo documenta. Primum, Passionis Christi ignominia, in hoc quòd nudum Eum crucifixerunt: quòd non fit nisi vilibus personis. Secundum crucifigentium avaritia: quia vestes Chisti quamvis parum va-
Chrysostom. homil. 88. in Matth. lerent, omnes tamen sibi rapuerunt. Unde Chrysostomus. Dividunt vestimenta, quod in valde vilibus & abjectis condemnatis fit, & nihil aliud habentibus. Quasi enim in dehonoratum, & abjectum, & omniū vilissimum hoc ita audebant: in latronibus quippe nihil tale operati sunt, sed in Christo omnia ausi sunt. Dicit etiam The-
Theophil. in cap. 15. Marci. ophilus, quòd forsitan plures eorum egebant, vel fortè magis ad opprobrium, & ex quadam lascivia hoc faciebant: quasi subsanatìvè dicerent. Quia iste dixit se Regem, habeamus singuli aliquid de regalibus vestimentis ejus. Est autem miranda patientia & dispensatio misericordiæ Salvatoris, quia sicut agnus tondentem & occidentem se suo vellere vestit, ita se tondentes seu spoliantes & occidentes suo, vestitu vestivit, ostendens quod nisi suis exemplis vestirentur, ignominiosè nuditas eorum esset coram oculis DEI &
Documenta. Angelorum apparens. Ex isto articulo divisionis vestimentorum Christi plura habentur documenta. Primum est, quòd libenter debemus participare exempla Sanctorum, quæ per vestimenta Domi-
Hierony. in cap. 15. Marci. ni signantur. Item est documentum, secundùm Hieronym. quòd observantia mandatorum DEI, quæ etiam per vestimenta signatur, est dividenda inter Christianos secundùm diversos hominum status. Item est documentum, quod bonum est dividere reliquias Sanctorum, pro devotione, ad eorum honorem ampliandum. Quod enim isti milites pagani fecerunt Christo in opprobrium & derisionem, hoc boni Christiani convertere debent ad Christi & Sanctorum præconium & honorem: sicut multos ritus paganicos Christiani conver-
Augustin tract. 118 in Joann. tunt ad cultum DEI. Item est documentum, quòd charitas, quæ secundùm Augustinum, significatur per tunicam inconsutilem dividi non potest: cum ipsa cæteras virtutes connectat. Item quod nemo debet schismate dissuere unam Sanctam Catholicam Ecclesiam quæ in unum omnes colligit, quæ etiam per tunicam inconsutilem significatur: propter quod etiam, secundùm Chrysostomum, non caput ei amputatur: ut Joanni, neque sectus est ut Esaias, ut corpus integrum & indivisibile morti servet, & non fiat occasio volentibus Ecclesiam dividere. Ad conformandum se huic articulo, imaginetur homo exempla Christi & Sanctorum, quasi quædam pretiosa vestimēta, quæ participare quantū possumus studeamus: & sic oret: JESU qui vestimenta Tua inter crucifixores tuos dividi, super tunicam autem tuam inconsutilem sortem mitti voluisti: da mihi Sanctorum tuorum exempla cum mandatorum observantia participare, & charitatem semper integram conservare. Et sedentes juxta Crucem observabāt Eum quando expiraret, & ne evaderet: vel ne aliquis Eum de cruce vivum deponeret. Et sic volebant suam impotentiam ostendere: ac si impeditus à custodibus nonposset se juvare.

vare. Ubi Hieronym. Diligentia militum & Sacerdotum nobis proficit, ut major & apertior reſurgentis virtus appareat. Illudebatur quippe & deridebatur in cruce à pluribus, & diverſis vicibûs. Unde nota, in ſerie literæ, qvatuor differentias illudentium Chriſto in cruce. Prima eſt ſedentium, qvi Eum obſervabant. Secunda prætereuntium, qvi Eum blaſphemabant. Tertia, ſtantium Sacerdotum & Seniorum. Qvarta, pendentium latronum. Per hos ſignificātur qvatuor genera hominum, virtutem Ejus abnegantium. In ſedentibus, delitioſi, & acedioſi, qui deliciis carnis intendunt. In prætereuntibus, cupidi & avari, qvi prætereuntia ſeqvuntur, & viam juſtitiæ prætergrediuntur. In ſtantibus, ſuperbi & elati, qvi ſtant per appetitum excellentiæ. In pendentibus, impatientes & qværuloſi de adverſitate. Qvibusdam ergo ſedentibus & Eum obſervantibus, alii prætereūtes juxta per viā, hoc eſt vulgares homines circa locū crucis tranſeuntes, & cōſurgētes blaſphemabant Eū, moventes capita ſua in ſignum irriſionis, & dicentes improperando: *Vah*, qvod eſt interjectio inſultantis, ſeu deridentis & ſubſannantis, *qui deſtruit Templum DEI*, ſicut dixiſti, *& in triduo illud reædificas*, virtute tua qvæ apparet nunc tamen infirma. Repetunt dicta falſorum teſtium, & eis concordant qui ſibi imponebant qvòd hoc dixerat: ſed hoc falſum erat. *Salvum fac te ipſum*, virtute qvam de te prædicaſti in poteſtate reædificandi Templum, *deſcendens de cruce*, qui promittebas te in triduo Templum reædificare. Et iterum dicebant: *Si Filius DEI es, deſcende de cruce*, id eſt; ſi potes amove dolores qvos ſuſtines: qvaſi dicerent, non potes ex qvo falſitas tua patet: ſed mentita eſt iniqvitas ſibi: plus enim fecit de ſepulchro reſurgendo, qvàm feciſſet de cruce deſcendendo. Unde Gregor: ſi tunc de cruce deſcendiſſet, nimirum inſultantibus cedens, virtutem nobis patientiæ non demonſtraſſet. Sed exſpectavit paululum, toleravit opprobria, irriſiones ſuſtinuit, ſervavit patientiam, diſtulit admirationem. Et qvi de cruce deſcendere noluit, de ſepulchro reſurrexit: plus igitur fuit de ſepulchro reſurgere, qvàm de cruce deſcendere. Plus fuit mortem reſurgendo deſtruere, quàm vitam deſcendendo ſervare. Unde etiam, ſecundùm Chryſoſtomum. In verbis iſtis vocem filiorum diaboli, qvomodo imitantur vocem Paternam. Diabolus dicebat, ſi Filius DEI es mitte te deorſum: & Judæi dicunt, *Si Filius DEI es, deſcende de cruce. Similiter & Principes Sacerdotum illudentes cum Scribis*, id eſt; legiſperitis, *& Senioribus*, id eſt; judicibus ordinariis *dicebant*, ad alterutrum irridendo: *Alios ſalvos fecit*, & utiq; tam ſpiritualiter qvàm corporaliter *ſe ſalvum faciat*, id eſt; ſupplicio crucis eruat, *ſi hic eſt Chriſtus*, id eſt; Rex ſive Meſſias, *DEI Electus*, id eſt; DEI Filius. Unde Beda: Imò ſe ſalvum facere de cruce deſcendendo noluit, quia Ipſe eſt Chriſtus DEI Electus. Nam qvi ideo venit ut pro nobis crucifigeretur: ideo ſeipſum ſalvare de cruce deſcendendo neglexit: qvia cum cæteris peccatoribus etiam illos qvi eum crucifigere ſalvare moriendo curavit. Et iterum dicebant: *Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere.* Unde Hieronym. Etiam nolentes confitentur ſcribæ & phariſæi, qvòd alios ſalvos fecerit. Itaq; veſtra vos condemnat ſententia. Qvi enim alios ſalvos fecit: utiq; ſi vellet, & ſeipſum ſalvare poterat. Et iterum dicebant: *Si Rex Iſraël eſt*, non qvicunq; ſed Meſſias promiſſus in lege, ſicut ipſe dicebat de ſe, *deſcendat*

Hierony. in cap. 37. Matth.

Illudentium Chriſtū in cruce differētiæ quatuor.

Virtutem Chriſti abnegantes.

Gregorius hom. 22. in Evang.

Chryſoſt. ſermone de cruce & latrone.

Beda in cap. 15. Marci.

Hierony. in cap. 27 Matth.

dat nunc de cruce, ut videamus scilicet virtutem ipsius, qvia alii reges non possunt talia facere, *& credimus ei,* sed mentiebantur dicentes, credimus. Unde Hieronym: Fraudulenta promissio. Qvid est enim plus de cruce viventem descendere, an de sepulchro mortuum resurgere? Et surrexit, & non creditis Ei: ergo etiam si de cruce descenderit. similiter non credetis Ei. Sed mihi videtur hoc dæmones immittere. Statim enim ut crucifixus est Dominus, senserunt virtutem crucis, & intellexerunt fractas esse vires suas: & hoc agunt ut de cruce descendat, ne faceret salutem qvam inchoarat. Sed Dominus sciens adversariorum insidias, permanet in patibulo, ut diabolum destruat. Hæc Hieronym. Tamen in Tobia super exenteratione piscis legitur dæmonem stetisse super brachium crucis, & considerasse an Christus aliquam maculam peccati haberet. Unde de discipulis in cæna dicebat. *Venit enim Princeps mundi hujus,* id est; amatorum mundi: scilicet adversum me, *sed in me non habet quidquam,* qvod ad se pertineat. Et qvamvis peccatum non haberet: & ideo morti obnoxius non esset mori tamen voluit, quia Pater mandavit: & ideo subjecit, sed ut cognoscat mundus, *quia diligo Patrem:* & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio: scilicet pro hominibus moriendo. Considera modo qvid in aliorum exitu dæmon facit, qvòd contra Ipsum mundi Salvatorem & Dominum venire præsumpsit. Unde Gregorius. Curandum nobis est, & cum magnis quotidie fletibus, cogitandum: quàm sævus, quàm terribilis sua in nobis opera reqvirens, in die nostri exitus Princeps hujus mundi veniat, si etiam ad DEUM in carne morientem venit, & in illo aliquid qvæsivit in qvo invenire nihil potuit. Prius verò Eum in miraculis DEUM cognoverat, sed de cognitione sua ad dubitationem cecidit, quoniam hunc passibilem vidit. Hæc Gregorius. In cruce ergo tanqvam in decipula, captus est diabolus & victus. Unde Augustinus. Ipsa morte Christi est diabolus victus, tanquam in muscipula escam accepit. Muscipula diaboli, Crux Christi: esca quâ caperetur mors Domini. Et iterum dicebant. *Confidit in DEO, liberet eum nunc si vult. Dixit enim quia Filius DEI sum,* quasi dicerent. Si verum dixit, liberationem suam à DEO statim impetrabit: quia Pater Filios libenter liberat. Item *illudebant Ei, & milites accedentes* prope Crucem corpore, sed longe recedentes mente: *& acetum offerentes illi,* scilicet postea quoniam dixit sitio, *dicentes: Si Tu es Rex Judæorum,* sicut dixisti *salvum Te fac,* scilicet à morte liberando. O! miseri, & Rex Judæorum, id est; credentium & DEUM confitentium est: & se salvum faceret, de Cruce descendendo, si vellet. Miseri & cæci deberent supplicare, salvos fac nos qui indigemus, non salvum te fac cum ipse esset & salvus, & salus. Sed Dominus JESUS non acquievit, docens nos in tribulatione habere perseverantiam, vide quomodo non Judæis suffecit, & aliis quòd Christum crucifixerunt, sed etiam crucifixum Eum diversimodè deriserunt. Ita multis non sufficit Christum crucifigere peccando: sed etiam derident crucifixum peccata iterando, vel de peccatis se jactando. Dominum etiam deridet & subsannat, qui pro laude humana orat vel eleemosynas dat, seu quodcunq; bonum facit. Ex hoc articulo illusionis crucifixi habetur documentum, quod nos quando fuerimus in sublimi contemplationis, vel Sacræ actionis, aut Sanctæ Religionis positi, non debemus ad verba subsannantium descen-

Idē ibidē.

Tobiæ. 6.

Diabolus supra Crucem stetit.

Joan. 14.

Gregori9 hom. 39. in Evang.

August. in Psal. 30.

Documentum de tribulatione.

descendere ad mundanas occupationes, sed potiùs sustinere perversorum subsannationes: sicut Christus ad Judæorum insultationem & tentativam exprobrationem de Cruce descendere noluit, sed ibi usq; ad mortem perseveravit. Unde dicebat vitis, *Nunquid possum deserere vinum meum quod lætificat DEUM, & homines, & inter cætera ligna promoveri?* (*Judic. 9.*) Similiter & oliva, & ficus dicebant. Sic est in proposito. Cum autem tempus sit crucis, quam diu exterior homo corrumpitur, ut per eam interior homo renovetur: & evacuetur corpus peccati quidam tamen pro modica contumelia descendunt de cruce patientiæ. Alii de cruce macerationis carnis & pænitentiæ, pro lenticula rufa & cibo delectabili. Alii de cruce compassionis, pro avaritia, claudentes viscera sua cùm vident proximum suum necessitatem habere. De cruce sangvinis & Martyrum non descendimus, quia nec eam ascendere volumus. Petitionem vero prædictam sæpe facit diabolus pænitenti, scilicet ut descendat de cruce: quia homo cadit facilius descendendo: & ideo vult diabolus ut descendat de cruce pœnitentiæ eam deferendo. Unde quidam novitius Parisiensis Matri suæ volenti eum de religione extrahere, sic legitur respondisse: Christus propter Matrem suam non descendit de cruce: sic nec ego propter Te deseram crucem pœnitentiæ. (*Religiosi Parisiēsis responsio ad Matrē*) Ad conformandum se huic articulo, rememoretur homo sensum documenti, & oret: JESU qui in cruce positus exprobrabilibûs verbîs illudi voluisti: da mihi pro nulla diabolica vel humana suggestione de sublimi Sanctæ Religionis & conversationis descendere, sed in tui amoris amplexu fixum jugiter permanere. Item latrones cum Christo crucifixi, illudendo idipsum, simile improperium, seu verba improperii præmissa improperabant ei, & convitiabantur blasphemantes, secundùm Augustinum. Duo dicuntur pro uno, & pluralis pro singulari. Vel secundùm Hieronymum. Primò uterq; blasphemavit: sed visis signis in elemētis & rebus insensatis, unus in Christū credidit, & priorem negationem sequenti confessione emendavit: (*Augustin. lib. 3. de consen. Evangel. cap. 6. Hierony. in cap. 27. Matth.*) unde cum unus qui Judæos fidem respuentes signat blasphemando diceret, *si Tu es Christus*, id est; Rex sive Messias; *salvum fac Temetipsum & nos*: scilicet salute corporali à morte liberando: non enim curabat de salute spirituali, vel animæ cōmodo: alter qui gētes fidē sequētes signat, increpabat Eū dicens: *Neque Tu times Deum qui in eadem damnatione es*, scilicet mortis & pæna simili: quasi diceret, licet homines non timueris, tamen Deum timere deberes maximè in articulo mortis in quo nunc es. *Et nos quidem juste in damnatione sumus. Nam digna factis*, supplicia, & secundùm factorum nostrorum exigentiam *recipimus*. Ecce confitetur culpam suam: ut dicat, iniquitatem meam ego cognosco: & ideo meretur misericordiam. (*Confessio latronis*) Confitetur etiam Christi Innocentiam dicens, *hic vero nihil boni mali gessit*: quia peccatum non fecit, & sine peccato conceptus fuit. Ubi quærit Augustinus: Quis, inquit, illum docebat: nisi qui juxta illum pendebat? erat enim illi fixus in latere, sed hærebat, in corde. Unde conversus ad JESUM, qui novit præcordia, dixit: *Memento mei Domine dum veneris in Regnum Tuum.* Manifestè patet quòd non loquebatur de Regno temporali, sed æterno: non de præsenti, sed de futuro. (*Fides latronis.*) Magna fides hujus latronis fuit: quia non timore Judæorum adstantium, nec proprii doloris acerbitate, nec socii sui blasphematione, nec carnis Christi apparente infirmitate,

nec Apostolorum fuga & negatione retrahitur à veritatis seu veræ fidei confessione: unde fuit ei remissio culpæ, & totius pœnæ. Apparet quidem hic illius conversio, quò ad plura. Primò, quò ad profectum charitatis, quam vivaciter in morte sua tenuit, fratrem & conlatronem pro simili scelere morientem, de iniquitate sua redarguendo, & ei vitam quam cognoverat prædicando. Secundò, quò ad fidei & veræ confessionis sinceritatem, Eum Quem secum pariter morientem vidit, DEUM & Dominum regnaturum credendo, & publicè prædicando. Tertiò, quò ad justitiæ & veritatis propalationem humiliter & verus pœnitens reatum suum fatendo: unde qui fictè confitetur, vel in confessione mentitur, Dominum cum sinistro latrone subsannare videtur. Quartò, quò ad spei firmitatem Regni DEI aditum & consortium postulando, nec propter peccatorum suorum magnitudinem vel multitudinem desperando. Iste latro de nullo nisi de corde & lingva se juvare poterat, quæ DEO totaliter offerre curavit: cor quidem in contritione & intima compassione: quia secundùm Glossam, plus videbatur affligi ex Christi compassione quàm ex sua propria passione: imò plus plangens Christi supplicium, quàm suum proprium: & lingvam (ut dictum est) in veritatis confessione. Unde Gregorius. In Cruce clavi manus pedesq; ligaverant, nihilq; ei pœnis in eo liberum nisi cor & lingva remanserat. Inspirante DEO totum illud ei obtulit quod in se liberum invenit, ut juxta hoc quod scriptum est, corde crederet ad justitiam, ore confiteretur ad salutem. Unde Beda. Quis hujus latronis animum non miretur? imò juvantis Domini gratiam, quis digne miretur? digna gratiarum actione veneretur? Ille qui talis ad crucem venit ex culpa, ecce qualis à cruce recedit ex gratia. Confitebatur Dominum, quem videbat secum humana infirmitate morientem: quando negabant Apostoli Eum, Quem miracula viderant Divina virtute facientem. Hæc Beda. Obsecro Te Domine, da mihi primò cum latrone isto cognoscere, & deinde cognoscere Te me sicut verè peccatorem confiteri & magnificare Te, quia sine culpa passus es justus pro injustis. Desiderem quæso Domine, petam & impetrem eisdem verbis cum eodem, memento mei Domine dum veneris in Regnum tuum. Per istos duos latrones signātur illi qui pro peccatis suis expiandis cum Christo crucifiguntur, per professionem in religione factam: sed aliqui revertuntur actu, etsi non habitu ad sæcularem vitam. De quibus dicit Apostolus: *Nomen DEI blasphematur per vos inter gentes*: quoniam scandalizat sæculares: & isti signantur per latronem blasphemantem. Alii verò professi crucem pœnitentiæ sustinent devotè, per patientiam: & isti signantur per latronem Christum confitentem. Unde Beda. Mysticè latrones qui cum Domino hinc inde sunt crucifixi, significant eos qui sub fide & confessione Christi, vel agonem martyrii vel quælibet continentiæ seu disciplinæ arctioris instituta subeunt. Sed quotquot hæc pro æterna solùm, Cœlestiq; gloria gerunt, hi profectò dextri latronis merito & fide designatur. Ad qui vel humanæ laudis, intentu, vel qualibet minùs digna intentione sæculo abrenuntiant, non in meritò blasphematoris & sinistri latronis mentem & actus imitantur. Quidam duo latrones cum Domino crucifixos, duobus baptizatorum generibus coaptant. *Quicunq; enim baptizati sumus in Christo JESU, in morte ipsius baptizati sumus.* Ambo namq; similes

Conversio latronis per charitatem, fidem & confessionem etc.

Satisfactio latronis.

Gregor. lib. 18. moral. c. 23.

Rom. 10.

Rom. 2.

Mysticè. Beda in cap. 23. Lucæ.

Galat. 3.

ſimiles crucifixi: ſed unus in cruce blaſphemus pejor, alter eſt confeſſione martyr effectus: quia per Baptiſmum quo cùm peccatores eſſemus abluimur. Alii dum DEUM in carne paſſum, fide, ſpe, charitate laudant, coronantur. Alii dum aut fidem, aut opera baptiſmatis habere renuunt, dono quod accepere primantur. Hæc Beda. Quòd etiam alter latronum murmurabat, alter non: ſignificat quòd tribulationem alii patienter ſuſtinent, & coronam merentur: alii non ſuſtinent patienter, & damnationem conſeqvuntur: unde de impatientibus ait Hugo. Dicunt homines quando pœnam ſuſtinent. Si meruiſſemus non erubeſceremus: nunc autem injuſtè pati & ſine culpa, nobis ignominioſum eſt: imò verò ſi pro culpa pateris, erubeſce: ſi ſine culpa, gloriare. Latro magis vis eſſe, quàm Chriſtus, & fortè ſiniſter & blaſphemator: non confeſſor. Tu enim pro culpa pateris, & culpam agnoſcis, & judicem non veneraris. Conſidera nunc quàm magni deſpectus fuit illuſio latronis ſiniſtri, eò quòd tam vilis & ſceleratus homo & jam ad mortem damnatus, & mox pro ſuis vulneribus moriturus inſultavit vitæ Authori. Ex hoc articulo illuſionis latronis habetur documentum tale, quòd diſcamus exemplo Chriſti calumnias etiam à vilibus perſonis patienter ſupportare. Item eſt documentum in latrone dextro, quòd injurias DEI nullatenus tolerare debemus, ſed reprehendere ſicut fecit latro iſte. Item documentum, quantumcunq; ſimus ſcelerati peccatores, de DEI tamen miſericordia nullatenus deſperemus: exemplo iſtius peccatoris: qui ut dicit Auguſtinus, per unum verbum factus eſt hæres paradiſi. Ad conformandum ſe huic articulo, attendat homo documenta, & oret dicendo: JESU qui Tibi ab uno latronum exprobrari & ab alio venerabiliter confiteri voluiſti: fac me pro Tui Nominis gloria malignorum improperia æquanimiter ſuſtinere, & cum illo latrone venerabili paradiſi gaudia poſſidere. Et multa alia convitia dicebant tunc maledicti, qui aderant ibidem Domino JESU & faciebat. Ipſe verò docens nos in tribulatione habere patientiã & perſeverantiam, nihilominus perſeverabat & permanebat in cruce uſq; in finem: ut diabolum prorſus deſtrueret, & ſpolia ſua ei auferet. Omnia autem iſta dicuntur & fiunt mæſtiſſima Matre ſua præſente, quæ ſtabat juxta crucem cum ſororibus ſuis, & Maria Magdalenæ & Joanne, cujus Matris compaſſio multum augmentabat Filio paſſionem. Et econversò ipſa cum Filio in cruce pendebat mentali dolore: & potiùs elegiſſet cum Ipſo mori, quàm amplius vivere. Unde Bernardus: O! bone JESU magna pateris exterius in corpore ſed multo majora interius in corde, ex compaſſione Matris omnia tecum participantis. Hæc Bernardus. Undiq; ſunt anguſtiæ, undiq; tormenta & pœnæ. Sentiri potuerunt, narrari non poſſunt. Stabat MARIA cum cæteris juxta crucem corpore: ſed in cruce tota nigraverat mente. Non avertebat oculos à Filio, anguſtiabatar ut Ipſe, & toto corde orabat Patrem pro eo, & Filius ſimiliter orabat pro Matre. Unde Ambroſius. Fugientibus Apoſtolis MARIA ante crucem ſtabat, & piis ſpectabat oculis Filii vulnera: quia expectabat non pignoris mortem, ſed mundi ſalutem. Aut fortaſſe quia cognoverat per Filii mortem mundi redemptionem, aula regalis putabat ſe & ſua morte publico muneri aliquid addituram. Sed JESUS non egebat adjutore ad omniũ redemptionem. Unde & Chryſoſtom. In Paſſione Chriſti duo

Latronum differentia.

Pati ſine culpa Chriſti eſt cum latronis.

Documentũ.

Auguſtinus ſerm. de cruce & latrone.

Bernardus de paſſione.

Ambr. in cap. 23. Luc.

Chryſoſtom9 ſerm. de paſſione. Maria Filiũ offert.

videbis Altaria: unum in pectore MARIÆ, aliud in Christi carne: Christus carnem, MARIA immolabat animam. Optat qvidem ipsa ad sangvinem Filii addere sangvinem carnis suæ & cum Domino JESU corporali morte redemptionis nostræ consummare mysterium: Sed hoc solius summi Sacerdotis erat privilegium, ut cum sangvine intraret in Sancta Sanctorum. Ideo nec Virgini, nec Angelo, nec ulli homini potuit in reparatione hominis esse communis authoritas. In hoc autem gravissimè patitur pia Mater: quia quod Filius Ejus corpore, ipsa sustinet corde. Hæc Chrysostomus. Et qvia Joannes crucifixioni adstitit: ideo ea die Passio secundùm ipsum legitur, licèt etiam meritò postremus legatur: quia postremus scripsit.

Magdalena fletus.

Omnes igitur & maximè Magdalena sua dilecta discipula vehementer flebant, nec consolari de suo dilecto Domino, & Magistro poterant. Compatiebantur Domino, & etiam dominæ, & sibi ipsis. Sæpe eis dolor renovabatur: qvia semper Passio Domini sui, vel in convitiis vel in factis augebatur. *Stabant à longè* aspicientes, & à nullo consolabantur. O! qvantæ voces & tristes ululatus ibi audiebant ab amicis suis. Qvòd autem Joannes dicit *juxta crucem*, & alii Evangelistæ dicunt à longè mulieres

Augustinus lib. 3. de consensu Evangel. cap. 21.

stetisse, intelligendum est secundum Augustinum, qvòd eo intervallo erant ut & juxta dici possent: qvia in conspectu Ejus præsto aderant, & sic propè qvòd verba Christi audire poterant: & à longè, incomparatione turbæ comprimentis, propinqvius circumstantis, cum centurione & militibus. Vel erant longè, & respectu militum Christum crucifigentium & custodientium: sed propè, respectu aliorum adstantium & aspicientium. Sic ergo possunt dici longè & propè stetisse diversis respectibûs. Vel primò erant propè crucem, & post commendationem Matris abierunt: ut à densitate turbæ se exuerent, & cætera quæ facta sunt longius intuerentur, ut Evangelistæ, qvi post mortem Domini eas commemoraverunt, & longè stantes commemorarent. Qvòd autem mulieres stabāt juxta crucem, discipulis fugientibus, commendant devotam constantiam

Chrysostom9 homil. 84. in Joann.

in mulieribus. Unde Chrysost: Mulieres astiterūt cruci, fugientibus discipulis: & qvod imbecillius genus est, virilius apparuit: tunc ergo sicut nec à salute. ita nec à mysterio crucis, & scientia resurrectionis excluduntur & repelluntur mulieres. Et nota, qvòd Beata Virgo non stetit sub cruce ad Aqvilonem, ut qvidam fabulantur, & sicut in picturis ponitur: sed contra faciem Filii ad Occidentem aliqvantulum, tamen declinans ad Austrum. Monstratur enim juxta mortem Calvariæ qvidam locus, & à fidelibus veneratur, ubi ipsa cum aliis mulieribus juxta crucem Filii sui stetit, plorans & lamentans Eum: in qvo loco est una capella extra Ecclesiam Sancti Sepulchri, sed conjuncta muro Ejusdem Ecclesiæ. Sta & tu juxta crucem cum ea, & lamentare Dominum pro te mortuum. Juxta

Situs Mariæ suc cruce

Juxta crucem standū.

Crucis memoriæ utilitas.

crucem libenter debemus stare, & potiùs mente qvàm corpore, habendo memoriam Salvatoris secundùm statum in qvo fuit in cruce. Utilis enim valde est nobis memoria talis. Ibi est nobis refugium, contra mala culpæ: refrigerium, contra mala pœnæ: ibi erudimur circa bona gratiæ: ibi ostenditur nobis via ad bona gratiæ. Bona est & desiderabilis est umbra sub alis JESU ubi tutum est fugientibus refugium, gratum fessis refrigerium. Una ala potest intelligi protectio in prosperitate, alia, protectio in adversitate. Una

ala

ala contra mala culpæ, alia, contra mala pœnæ. Unde Bernardus, hac memoria absorptus, ait: Domine quocunq; iero, semper Te in cruce video. Considera nunc qualiter Ipse est exaltatus: prout prædixerat, sicut Moyses exaltavit, scilicet super palum serpentem in deserto, ita scilicet exaltari in cruce oportet Filium hominis. Ille enim serpens æneus in deserto exaltatus, figura fuit hujus exaltationis: quia sicut ille serpentis quidem similitudinem habebat, serpentis autem venenum non habebat, quia æneus erat: sicut Christus cum iniquis deputatus, & inter latrones suspensus, carnis quidem similitudinem habebat, peccatum autem nullum habebat. Et sicut qui mordebantur à serpente, inspiciendo serpentem in palo exaltatum, sanabantur: sic contra morsum & tentationem diaboli non est melior medicina, quàm in cruce pro nobis passum aspicere Salvatorem. Si enim aspectus illius serpentis ænei salvavit à morte corporali: multò fortiùs fides Christi Crucifixi salvat à morte spirituali. Vide etiam Dominum tuum stantem super solium excelsum, & paratum ad judicandum: & ideo duo homines hinc inde ponuntur, quorum unus salvatur, alter condemnatur: vide etiam Christum, qui est Pontifex futurorum bonorum, qualiter extensis brachiis & manibus offert hostiam puram, scilicet carnem suam preciosam pro nobis super Altare Crucis. Vide etiam Magistrum tuum qualiter stat in alto & prædicat. Dominus enim etiam in cruce pendens, etiam usq; ad exitum spiritùs non fuit ociosus: sed faciebat & dicebat utilia pro nobis. Unde secundùm Augustinum, lectum habuit sicut Magister in Cathedra: & lignum pendentis, factum est Cathedra docentis: ubi septem verba sacratissima quæ dixit in cruce positus, breviter tibi nota, & ea frequenter cum devotione pertracta. Per hæc autem septem verba possumus facere exclamationes nostras, modo tenendo partem Domini nostri, & causando contra judæos, modo compatiendo Domino nostro, modo Matri Ejus, modo nobis miseris, & in fine cujuslibet verborum facere orationem. Quidam tamen verba octo distingvunt, & verbum tertium in duo dividũt: ita ut dixerit duo pro peccatoribus: scilic, *Pater ignosce illis: & hodie mecum eris in Paradiso*: duo pro bonis, scilicet: *Mulier ecce Filius Tuus:* &, *ecce Mater Tua*: duo pro universo mundo: scilicet, *sitio*: & *consummatum est*, duo pro seipso, scilicet: *DEUS meus ut quid dereliquisti me*, & *Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* Primum verbum fuit in ipso actu crucifixionis, cum pro suis crucifixoribus inimicis crudelissimis, Ipsum ad crucem fabricantibus, oravit dicens: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*, scilicet bonum mihi, & malum sibi. Revera ita est: quia qui alteri malum facit, nescit quantam pœnam & culpam sibi inferat, quantamq; gratiam & coronam alteri acquirat. Vel, *nesciunt quid faciunt*, ignorant enim quòd Filius tuus sum quem crucifigunt. Unde Chrysostomus. Quia Dominus dixerat, orate pro persequentibus vos, hoc etiam crucem ascendens fecit, dicens Pater dimitte illis: Non quia non posset ipse relaxare, sed ut nos pro persequentibus orare doceret: non solùm verbo, sed opere. Dicit autem, dimitte eis si pœnituerint: favet enim pœnitentibus si vellent post tantam nequitiam reatûs per fidem diluere. Hæc Chrysostom. Cùm ergo dixerit *quia nesciunt quid faciunt*: patet secundùm Bedam, quòd non pro eis oravit, qui per invidiam & superbiam Eum, quẽ Filium DEI intel-

Bernard. lib. de Passione. Num. 21.

Verba Christi in cruce.

Augustinus Tract. 119. in Joann.

Verba septẽ vel octo.

Primum verbum.

Chrysostom. de cruce & latrone.

Pro nescientibus orat.

Beda in cap. 23. Lucæ.

intellexerunt, negantes crucifixerunt: sed pro eis qui zelum DEI ha-
bentes, sed non secundùm scientiam nescierunt quid fecerunt. E-
rant enim ibi aliqui simplices & illiterati, à Sacerdotibus judæorum de-
cepti, qui persequebantur Christum zelo legis, & pro istis oravit
Christus. Alii autem erant literati, qui Ipsum esse Christum pro-
babiliter noverant, seu cognoscere debuerant, sed ex odio & invi-
dia excæcati fuerunt, & Christum usq; ad mortem persecuti sunt, &
Beda ibidē. pro illis non oravit. Secundùm Bedam. Non frusta oravit, sed eis
qui post ejus Passionem crediderunt impetravit. Unde dicitur in Acti-
Actor. 2. bus, quòd conversi sunt una die tria millia, & alia die quinque millia.
Nec dubium quin hoc provenerit ex virtute hujus orationis Christi.
Ad quam etiam vocem multi de turba judæorum adstantiũ compun-
cti sunt corde & pœnituerunt: ut dicitur in Evangelio Nazarenorum:
Esaia 53. & ponitur in Glossa Esaiæ super illo verbo, & pro transgressoribus exo
ravit. O! quàm dulcis in oratione Christi ad crucifixorum malleati-
onem erat melodia, de cujus consonantia conversa sunt tot millia.
Nec mirum: quia ipse tantam mansvetudinem servans in contume-
liis, tantam patientiam ostendens in tormentis, sic miram benigni-
tatem exhibens crucifixoribus evidentius declaravit se Filium esse
Patris Quem orabat. Quid enim majus miraculum hac benigna pi-
etate? hoc quippe verbum magnæ patientiæ & mansvetudinis, ma-
gni amoris & indicibilis bonitatis, magni dulcoris & veniæ fuit. In
Charitatis quo triplex actus charitatis maximè apparuit. Primò, quia pro cru-
act9 triplex cifixoribus affectuosissime oravit. Secundò, quia orationi lachrymas
in primo adjunxit. Tertiò, quia cum valido clamore, & lachrymarum effusi-
verbo. one pro ipsis preces obtulit. Unde Bernardus: Christus flagellis cæ-
Bernar. ser- sus, spinis coronatus, clavis confossus, crucifixus, opprobriis satura-
mone de Pas- tus, omnium dolorum immemor, ait: Pater ignosce illis. Hinc mul-
sione Domi- tæ miseriæ corporis, hinc multæ misericordiæ cordis. O! quàm fir-
ni. mata est super ipsos misericordia Tua, & quàm magna multitudo dul-
cedinis misericordiæ Tuæ, quoniam potabis Domine desiderantes Te
torrente voluptatis Tuæ. Hæc Bernardus. Non ergo desperet à
modo quisquam pænitens pro peccatis, pensando copiam gratiæ Sal-
Augustinus vatoris. Unde Augustinus: Qvid autem converso non ignoscitur,
de cruce & si fusus Christi sangvis cognoscitur! Quis homicida desperet, si in
latrone. spem redditus est, à quo etiam Christus occisus est? Per hoc verbum
Documentũ primum docemur petentes nos citò exaudire, injuriasq; remittere, &
vindictas nõ expetere: ac etiã pro inimicis intercedere, & orare eosq;
Psalm. 94. diligere. Ad verbũ igitur tãtæ pietatis emolliatur cor nostrũ, sicut di-
Ignoscere citur in Psal. *Hodie si vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra:*
debemus. ut dimittam9 offẽsas debitorib9 & injuriatorib9 nostris, & nõ solũ di-
mittamus offensas, sed etiã pro ipsis oremus intuitu ejus qui Patrem
August. ser- exoravit pro persecutoribus suis & crucifixoribus. Unde Augustin.
mone de S. Vide charitatis affluentiam, & mirabilem patientiam: pro inimicis fa-
Stephano. cit orationem: remittit, & non expetit ultionem. Cur igitur formi-
ca, festuca, cinis, pulvis, & favilla vindictam expetis. remissionem
protrahis: cùm videas Regem gloriæ Dominumq; virtutum remitten-
tem minas, contumelias, & blasphemias, & condonantem crucis mo-
Anselmus lestias. & reales injurias? Unde & Anselmus. Ad locum deductus
speculo Evã- supplicii, myrrhâ potatur & felle. Ita in cruce levatur, & dicit: Pater
gel. sermo- dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Qualis est hic qui in omni-
nis, cap. 12. bus pressuris suis, nec semel os suum aperuit: ut aut querelæ, aut ex-
satio-

cusationis, aut comminationis, aut maledictionis verbum adversùs maledictos canes illos proferret, sed novissimè verbum benedictionis, quale à sæculo non est auditum, super inimicos suos effudit. Quid hoc Viro mansvetius, quid benignius anima vidisti? Et iterum in omnibus his considera illud dulcissimum pectus, quam tranquillitatem servavit pietatis. Non suam attendit injuriam, non pœnam reputat, non sentit contumelias, sed ipsis potius à quibus patitur, ille compatitur: à quibus vulneratur, ille medetur: vitam procurat à quibus occiditur. Cum qua mentis dulcedine, cum qua spiritus devotione, in qua charitatis plenitudine clamat, Pater ignosce illis? Ecce ego Domine, Tuæ Majestatis adorator, non Tui corporis interfector: Tuæ mortis venerator, non Tuæ Passionis derisor: Tuæ misericordiæ contemplator, non infirmitatis contemptor: interpellat pro me Tua dulcis humanitas, commendet me Patri Tuo Tua ineffabilis pietas. Dic igitur dulcis Domine, Pater ignosce illi. Hæc Anselmus, O! Clementissime Domine, quanta est patientia tua? sem- *Oratio.* per insidiati sunt tibi, & persecuti sunt Te & Tuos: proditiosè Te ceperunt, & malitiose Te crucifixerunt, & modo petis ut ignoscatur illis? Domine JESU, Pater misericordiarum, oro Te ut sicut Tu pepercisti Tuis crucifixoribus, & rogasti pro eis, fac ut amore Tui parcā ego cunctis mala facientibus, & Tu Domine parcere digneris omnibus iniquitatibus meis, & Patri Tuo in conspectu gloriæ Tuæ me miserum commendare: sæpe enim Domine Te offendo, & (quantum in me est) peccatis meis crucifigo: tamen Domine Tu scis quia in Te credo, & Te Dominum meum & DEUM verum confiteor, à Qvo veniam peccatorum postulo impertiri mihi misero & indigno. Secundùm verbum fuit ad latronem pœnitentem & confitentem, cùm dixit: *hodie mecum eris in Paradiso.* Non intellige de terreno Paradiso, vel *Verbum secundùm.* horto voluptatis, unde Adam est expulsus, nec de Paradiso Angelico, *Paradisus.* vel Cœlo Empyreo, qvia ad illud ante Christum nemo ascendit, sed de limbo Sanctorū, & sinu Abrahæ, ad quē Anima Christi & latronis descendit: vel *in Paradiso*, id est; in fruitionis gaudio & fruitione Beata, qvam habuerunt Sancti Patres in limbo, cùm ad Eos descendit Christi anima, & eadem die descendit illuc Anima hujus latronis, facta particeps Beatæ fruitionis. Vel *in Paradiso*, id est; in reqvie, qvod *Paradisus est ubi Deus* est esse cū Christo, vel *hodie eris mecum*, quod est esse *in Paradiso*, qvia ubi est Christus, qvi est Paradisus, ibi est & Paradisus: sicut ubicunq; est Papa, ibi dicitur esse Romana curia. Unde Anselmus: Credo Domine, credo certè qvod ubi Tu vis, & ubi Tu es, ibi est Paradisus, & esse Tecum hoc est esse in Paradiso: qvoniam venerabilis ille Confessor & gloriosus martyr Tecū fuit per totum illud hodie, & postea omni tempore. O! qvàm beatum est esse Tecum, o! qvàm beati sunt illi qvi Tecum sunt? Illi verè sunt in Paradiso, verè sunt in reqvie, qvi Tecum sunt fide & dilectione. Hæc Anselmus. Hoc etiam dicens *Penitentiū consolatio.* magnam consolationem dedit pœnitentibus, & peccata sua confitentibus: nam re vera hodie & qvotidie ita accidit, qvia qvi devotè & purè confitetur peccata sua, statim cum Domino est in Paradiso per gratiam, & postea erit per gloriam vel est in Paradiso, id est; in qvadam reqvie & securitate suæ conscientiæ: qvia *secura mens quasi juge convivium.* *Prover. 15.* Ecce qvàm liberalis, imò qvàm prodigus hodie factus est Christus: quia latroni Regnū, crucifixo Cœlum, damnato Paradisum, pro brevi petitione est largitus. Misericordia obtulit, qvod miseria distulit.

Deſperandũ lit. Hoc verbum ſecundum magni amoris & gratiæ ac conſolatio-
non eſt. nis fuit: in qvo Chriſtus nobis exemplum perfectæ ſpei & fiduciæ reliqvit: ut nullus de venia peccatorum qvantumcunq; enormium, necdũ in vita, imò nec in mortis articulo deſperare debeat: cùm iſte latro qvi nihil boni fecerat, ſed ſuo teſtimonio mortis ſupplicio dignus erat, veniam conſecutus fuerit. Et hoc rationabiliter: nam ipſe ſolùm de corde & lingva juvare ſe potuit, qvorum utrumq; DEO perfectiſſimè obtulit: cor qvidem in perfecta contritione: lingvam in pura & vera confeſſione: & ideo non mirum ſi veniam impetravit. Sed exemplo iſtius latronis nullus debet ſuam pœnitentiam differe uſq; ad mortem: qvia privilegia paucorum, non faciunt legem communem: & pauci ſunt qvi in morte verè pœniteant. Nam ſicut monſtroſum eſſet, qvòd lupus caudam ovis haberet: ita monſtro-
Latronis ſum videtur qvòd vita mala bono fine claudatur. Evolavit iſte latro,
meritum. propter fidei meritum, & crucis qvodammodo martyrium: ac nobis converſionis & pœnitentiæ reliqvit exemplum. Unde Hieronymus. Chriſtus de cruce latronem in Paradiſum intulit: & ne qvis aliqvando converſionem ſeram putaret, fecit homicidii pœnam martyrium.
Ambroſ. in Unde & Ambroſius. pulcherrimum autem datur affectandæ conver-
cap.23. Luc. ſionis exemplum, qvòd tam citò latroni veniam relaxatur, & uberior eſt gratia qvàm precatio. Semper enim plus Dominus tribuit, qvàm rogatur. Ille enim rogabat ut memor ſui eſſet Dominus cùm veniſſet in Regnum ſuum: Dominus autem ait: amen dico tibi, hodie &c. Vita eſt enim eſſe cum Chriſto: qvia ubi Chriſtus, ibi Regnũ. Citò igno-
Auguſtinus ſcit Dominus, qvia ille citò convertitur. Unde etiam Auguſt. Dixi-
in ſoliloqu. ſti latroni, hodie mecum eris in Paradiſo: ut deſit locus deſperationis, qvi parcis latroni, ut oſtendas fructum pœnitẽtiæ, frontem miſericordiæ, celeritatem indulgentiæ. Tu enim ſalvas latronem, ſeipſum accuſantem, teipſum excuſãtem, miſericordiam invocantẽ, & blaſphe-
Chryſoſtomus mantem ſocium increpantem. Unde & Chryſoſt. O! res miranda: nõ
ſermon. de Abrahæ data eſt promiſſio Paradiſi, nõ Patribus nõ Prophetis, ſed pri-
latrone. mò latroni dicitur: hodie mecum &c. Credidit Abraham DEO, non ſub tali cõditione poſito, ſed de Cœlo loqvẽti. Credidit Eſaias, ſed ſedenti ſuper ſolium excelſum & elevatum. Credidit Ezechiel, ſed Ei ſuper Qvẽ Herubim contẽplatus eſt. Credidit Moyſes, ſed de medio ignis loqvẽti. Sed iſte vidit Salvatorem non in regali throno, ſed in pœna ſociatum latronibus. Videt in cruce pendentem, & orat qvaſi in Cœlis ſedentẽ: videt condemnatũ & invocat Regem. O! admirãda latronis converſio. Judæi crucifigũt, qvi noverunt legẽ & Prophetas, & tu latro unde talia philoſopharis? Hæc Chryſoſt. Sed clemens oculus tuus o! Domine JESU reſpexit ſuper eum vocaſti ipſum interna vocatione ad pœnitentiã. Qvis non debet in Te ſperare, Te laudare, & benedicere, & amare, cum ita de facili peperciſti ei qui tam malè conſumpſerat vitam ſuam? Reſpira ergo nunc in ſpẽ veniæ qvæcũq; peccatrix anima, ſi tamen patientis pro te Domini tui non horres ſequi veſtigia. Sed ne procraſtines uſq; ad horam mortis, exemplo hujus latronis, pænitere, & invenire locũ Domino. Etſi enim optimum & ſalubre cõſiliũ ſit de miſericordia Dei qværere refugiũ, & totũ tamẽ hominẽ ex ea pendere ſtultiſſimũ eſt ſolatiũ: qvia miſericordia & ve-
Oratio. ritas in eo obviant ſibi. O! Pater clementiſſime rogo Te ego miſer dignus infernali ſupplicio, ut ſis memor mei in Regno Tuo, ego enim Domino latro ſum peſſimus, qui me & multos in anima occidi: ſed Tu Domine miſericordiſſime memento mei in bonum. Ecce

Ecce adoro te quem latro adorabat, & oro sicut ille orabat, *Memento mei Domine dum veneris in regnum tuum*. Recognosce in me Domine hanc orationem, sicut recognovisti eam in latrone, suscipe hanc à servo sicut suscepisti eam à famulo tuo: memento mei de regno, sicut fuisti memor illius de ligno. Dic igitur, dic quæso Domine, dic servo tuo, loquere ad cor meum: dic animæ meæ, *hodie mecum eris in paradiso*, & ego confortatus desiderabili tua promissione, fideliter permaneam in tua fide & dilectione. In splendore fidei & Confessionis tuæ tecum sim per tuam gratiam spiritus unus, & sic tecum ero in paradiso, si videlicet in terra amoris tui delitias gustem, quibus in paradiso reficitur spiritus beatorum: verè enim gustare de tuo amore, est tecum esse, & fac me ita vivere, ut aliquando cùm tuæ pietati placuerit, dicas animæ meæ, hodie mecum eris in cœlo. Tertium verbum fuit, cùm ut matrem & discipulum inter angustias positus aliqualiter consolaretur, commendavit matrem solatiô destitutam ac mœstam, & quasi morientem discipulo, & discipulum matri, dicens matri: *Mulier ecce Filius tuus*, hoc est, qui loco filij tui tibi debet obsequi, & affectione conjungi: quasi diceret ei, usq; modo sui obsequium tibi, & tui, curam habui: sed de cætero justum derelinquo tibi, qui erit locò mei: & discipulo, *ecce mater tua*, hoc est cui reverentiam & servitium debes ut filius matri: quasi diceret, ei, deputo te ad ejus obsequium & curam loco mei. Hoc tertium verbum Christi fuit maximæ solicitudinis & pietatis, eo quòd in tantis doloribus constitutus matris mœstissimæ curam gessit, & ei de ministro providit. In quo docuit nos compati parentibus nostris afflictis, & in necessitatibus subuenire: ac eis, quando indigent, curam & debitum obsequium impendere: & in quocunque statu simus parentes, (quantum bono modo fieri potest) honorare: quod prius mandavit dicens, honora patrem & Matrem, hoc nunc suo exemplo docuit & fecit, quod faciendum admonuit. Pro se enim matri, quàm moriens relinqvebat, alterum quodammodo filium ad ejus curam & obsequium providebat. In hoc autem quòd Joanni matrem commendavit, magna ostenditur dignitas Joannis, & quanto Eum honore honoravit. Et, ut dicit Hierony. Pudicitia virginis nulli discipulorum rectius quàm virgini commendata est, ut esset adinuicem grata societas, & floridus aspectus, necnon & venustus conversandi vernans alternatim pudicitiarum splendor decoratus. *Et ex illa hora*, quamdiu vixit Maria, *accepit eam Joannes in suam*, scilicèt Matrem secundùm quosdam: sed congruentius, subauditur, in suam curam & solicitudinem, quam de cætero specialiter de ea gerebat, quia quidquid ei necessarium erat ad ipsius curam pertinebat. Tradit Dominus matri Joannem pro JESU, servum pro Domino, discipulum pro magistro, hominem pro vero Deo: filium Zebedæi, pro filio Dei: nepotem pro filio suo, qui erat totum suum gaudium, ac vita sua & solatium. Quæ mutatio ipsam intus cruciat, ac matri amarior omnibus doloribus corporeæ passionis existit, & cætera corda humana, licèt saxea, licèt ferrea, scindit. Quis enim sine singultu audiet eum hæc verba dicentem? non dixit ei, mater, sed, mulier, ne matris dolorem amplius excitaret. Unde Chrysostomus hic movendo quæstionem, sic dicit: O bone JESU, qui Matrem Tuam dulcissimam, quæ ita diligenter nutrivit, reverenter tractavit, & dulciter lactavit, adeo indulciter alloqueris; Sed ut dictum est non vocavit eam Matrem, sed communi nomine: & pro materni nominis (si exprimeretur) & vehementis amoris teneritudine aggravaretur. Uirginis animus: ac videns filij passionem, & audiens matris nomen doleret amplius: tunc enim non erat tempus ipsam dulciter alloquendi, nec matris nomen exprimendi: quia si Christus dulcius sibi locutus fuisset, fortè cor Uirginis crepuisset. Stans autem Dominus in cruce, faciem versùs Occidentem tenebat, sed Maria & Joannes versus Orientem ad Christi faciem respicientes iugiter lachrymas fundebant: unde non stetit beata Uirgo sub Cruce ad Aquilonem, ut quidam fabulanter, sed contra faciem filij ad Occidentem, aliquantulum tamen declinans ad Austum. Monstratur enim locus & à fidelibus veneratur, ubi cum alijs mulieribus Ipsa stetit. Contemplare & tu Dominum tuum, ut moveatis ad compatiendum. Unde Anselmus: At tu cùm Matre & Joanne accede

Tertium verbum.

Verbum solicitudinis.

Joannis dignitas.

Hierony. sermo. de assumptione Mariæ, to. 4.

Commutatio iniqua.

Mulier.

Cur non matrem vocavit.

Status Mariæ sub cruce

Anselm. de excillen ia B. Virginis. cap. 5.

cede ad Crucem, & persusum pallore vultum JESU cominus intuere. Qui ergo? Tu sine lachrymis amantissimæ Dominæ tuæ lachrymas videbis Tu siccis manes oculis: & Ejus animam pertransibit gladius doloris? Tu sine singultu audies dicentem Matri, mulier ecce filius tuus: & Joanni ecce Mater tua. Et iterum, mulier (inquit) ecce Filius tuus? O commutatio, pro æterno & incommutabili Deo, purum & corruptibilem hominem: pro naturali & unico filio, servum accepit in filium. O Domina qui (precor) cogitatus

Maria martyrum

in te succedebant, cùm tam inæstimabilem commutationem ab Ipso, quem super omia diligebas, tibi fieri audiebas; Uerè tuam animam per transivit gladius doloris qui tibi amarior extitit omnibus doloribus cuiusuis corporeæ passionis. Quidquid enim crudelitatis inflictum ex corporibus martyrum, leve fuit, aut potius nihil, comparatione ipsius tuæ passionis, quæ nimirum sua immensitate transfixit tua penetralia tui benignissimi cordis. Hæc

August. sermo. de passione Domini

Anselmus. Unde & August. Matri Dominus, in Cruce iam anxius, & oculis & vultu annuens, de Joanne ait: Mulier, ecce filius tuus. Ecce Joannes, qui est nepos tuus de cætero reputabitur tibi filius: & curam habebit tui, erit solatium tibi fidelissimum. Inde intuitus Joannem dixit, *Ecce Mater tua*, ei seruias, & curam illius habe: eam tibi commendo, suscipe Matrem tuam, imò magis suscipe Matrem meam. Dum hæc pauca diceret, illi

Maria et Ioannes, virgines & martyres.

duo dilecti lachrymas fundere non cessabant. Tacebant ambo illi martyres, & prænimio dolore loqui non poterant. Istæ duo virgines audiebant Christum voce loquentem tanta, & ipsum videbant paulatim morientem. Amarè flebant, quia amarè dolebant, nam gladius doloris Christi, animas utrorumque transibat: quæ magis amabat, severior fiebat in matre. Et iterum: Eructavit etiam os tuum verbum bonum, cùm diceres: *Mulier, ecce filius tuus.* Cruciat te Domine JESU Crux tua, sed non minus Mater Tua: cruciat te dolor tuus, sed non minus dolor ejus. Non est mirum si doles & condoles, si pateris & compateris, bone fili in desolatione Matris, in separatione matris, in commendatione Matris.

Mariæ obsequia.

Nunquam enim te deseruit: non in infantia, non in adolescentia, non in juventute, non in passione tua. Nunquam defuit tibi ejus solatium: sed nec ejus obsequium. Lactat infantem, audit & sequitur prædicantem, videt & comitatur patientem: contemplatur opprobria, intuetur vulnera, audit tua verba. Tu verò bone JESU quanquam esset dolor intolerabilis, plaga insanabilis in agonia mortis, & ultimo spiritu constitutus non obliviseris Matrem tuam, caput inclinas, & Eam in matrem Joanni commendas, & Eum sibi infilium adoptas: fœlix depositum, singulare privilegium, insigne solatium. Urgebat te siquidem Domine JESU præceptum: jussisti, honora patrem tuum & matrem tuam: servitium, quod

Maria dolores.

Ipsa exhibuit tibi: exemplum, posteris relinquendum. Considerare libet bona mater, & genitrix, & nutrix, & filia desolata, quis sit dolor tuus: angustia tua. Uides enim Crucifixum unigenitum tuum, mutas filium, magistrum in discipulum, regem in militem, Dominum in seruum, omnipotentem in deficientem. Revera viscera tua penetrat gladius, configit animam tuam lancea & clauus, laniat mentem tuam spinarum aculeus, lacerat cor tuum filij tui amarus aspectus, deest tibi præ amaritudine lachryma: desunt verba, deest fortitudo, marcescit pulchritudo. Uulnera filij tui, sunt vulnera tua: Crux filij tui, est Crux tua: mors ejus, mors tua. Nutris quomodo dimittis alumnum mater filium, ancilla Dominum; una die orbaris patre & filio. Hæc August. Compatiebatur itaque filius matri compatienti sibi, commota sunt quippe omnia viscera ejus super matre sua. Sciebat enim Ipse

Damasc. lib. 4. de fide. c. 15

angustias materni cordis, noverat dolorem animæ ejus. Et, ut dicit Damascenus, quia dolores quos Ipsa in sua non senserat parturitione, nunc geminabantur sibi in ejus passione, ideoq; & Ipse geminum dolorem patiebatur: scilicèt, Crucis & matris. Ad conformandum nos huic articulo, compassionis materni doloris, meditemur quantus fuerit dolor piæ Matris, & talis matris, pro filio tali, quem videbat tam crudeliter tractari, & tam miserabiliter mori. Pensemus etiam quantus fuerit dolor compassiuus filij ad Matrem sibi compatientem: quantus amor filij ad matrem, tam cordialiter eam discipulo commendantis. Pensemus insuper qualiter in illa commendatione cor

virgi-

virgineum anxiabatur, cùm ei pro filio alienus, & pro homine Deo homo purus dabatur. O quàm miserabilis commutatio; Quis itaque ista devota meditatione pensans, poterit se continere à lachymis; Quis non compatiatur Matri totius pietatis; Quis non misereatur Matri misericordiæ; Si ergo quò ad hunc articulum volumus nos Christo conformare: conpatiamur dolenti matri suæ, quia compassus est & Ipse. JESU qui in cruce maternæ compassioni compatiens, ipsam tuo dilecto discipulo, & ei discipulum commendare curasti: commendo me tibi in illa fide & dilectione qua eos adinuicem commendasti, & supplico tibi ut per tantæ dilectionis pignora facias me ad amorem tuum veraciter pervenire, & me eorum commenda custodiæ, ut inter hujus vitæ discrimina ab omni adversitate, & in omni sanctitate ac puritate & castitate mentis & corporis vitam meam custodiant, & post hujus vitæ exitum ad te, te miserante perducant. Hic nota, quòd erat quidam religiosus, qui tantam habebat devotionem in isto verbo: scilicèt, *mulier Ecce filius tuus*: quòd ferè per viginti annos continuavit lachrymas in tanta abundantia, quòd multùm de illis bibebat. Unde quando incipiebat cogitare totam passionem Domini, & veniebat ad locum istum, totus in lamenta & lacrymas dissoluebatur, & dicebat matri: O Mater mea, ecce qualiter pendet in Cruce filius tuus: vide quomodò derelictus est, & moritur filius tuus. Item dicebat filio: Ecce Mater Tua lachrymosa & dolorosa, vide quomodo stat dilectissima Mater Tua derelicta. Tu ergo charissime frequenter ita cogita, & loquere ad filium pro Matre, & ad Matrem pro filio ut gratiam obtineas utriusque: In hac autem recommendatione intelligimus non solum Joannem, sed & totam Ecclesiam & quam libet fidelem animam in Joanne beatæ Uirgini commendatam, ac Ejus servitio & obedientiæ subditam, ipsamque econtra toti populo Christiano usque in finem mundi pro consilio & auxilio relictam, ut Ipsa nos habeat in filios: diligendo nos, & bonum nostrum procurando affectu materno, & nòs habeamus eam in Matrem dilectissimam ipsam semper amando, & post Deum super omia honorando. Unde Hugo de sancto Uictore, Ex hoc articulo ubi dictum est, ecce Mater Tua, intelligitur quòd Uirgo Beata non solum Joanni in Matrem traditur, imò toti ecclesiæ universisq; peccatoribus in Matrem assignatur, cùm dicitur: ecce Mater tua. O peccator desperate, ecce Mater Tua: ò verbum dulce, ò verbum solatiosum, ò verbum gaudiosum, ecce Mater Tua. Ipsa enim est Mater Dei & hominis, mater rei & judicis: non decet ut inter filios discordiam esse permittat Si enim ò peccator, Maria est Mater tua, ergo & JESUS est Frater tuus: & Pater Ejus, Pater tuus: ergo & regnum & hæreditas tua: ergo gratia Mariæ, quàm invenit apud Deum, est thesaurus tuus. Ergo dilige Eam & venerare tanquam præsentem tibi ubique, & amplius noli morari: sed ab hac hora accipe illam in tuam, ut Ipsa tandem recipiat te in gloriam suam. Hæc Hugo. Sicut ergo necessaria fuit nobis passio Domini ad saluandum, ita necessaria fuit hæc recommendatio ad nostrum auxilium & consilium. Et propterea securè currendum est ad eam, pro quacunque necessitate & utilitate. Ipsa enim Mater misericordiæ, nulli consvevit misericordiam denegare. Unde Bernardus: Sileat misericordiam tuam Virgo beata, si quis est qui invocatam eam in suis necessitatibus meminerit defuisse. Hæc quippe misericordia, nobis miseris est multùm necessaria. Unde idem Bernardus, Nos, quippe in cæteris virtutibus congaudemus tibi: sed in misericordia tua potius nobis ipsis. Laudamus virginitatem, humilitatem miramur, sed misericordia miseris sapit dulcius, hanc amplectimur charius, recordamur sæpius, crebrius invocamus. Ne timeas ad eam accedere: quia mitis & dulcis est valde. Unde iterum Bernardus: Revolue totam seriem Evangelij, & si quid asperum, si quid durum inueneris in Maria, deinceps eam suspectam habeas, & ad eam accedere verearis. Nos igitur studeamus ut exemplo Joannis Uirginem Beatam in Matrem habeamus, si ipsam volumus habere adiutricem. Cùm enim sit triplex status hominis: scilicèt in vita, in morte, & post mortem: Ipsa in hoc triplici statu adjuvat filios suos, qui eam habent in Matrem. Unde cantat Ecclesia, Maria mater gratiæ, mater misericordiæ, &c. Adjuvat ergo in vita: sed in vita quidam sunt

Exemplum compassionis.

Hugo de passione Christi

Maria mater ecclesia totius.

Bernard. sermo. 4. de assumptione.

Idem ibid.

Idem serm: de verbis Apocalip:

Maria in triplici statu uos adiuvat.

justi, & istis impetrat perseverantem gratiam: ideo dicitur Mater gratiæ, scilicet datrix & conservatrix, alij sunt peccatores, & istis impetrat peccatorum veniam & Dei misericordiam: ideo subditur, Mater misericordiæ. Secundus status, scilicet in morte, est periculosus: quia hostes, id est dæmones ad morientes accedunt, & si quod jus habent exquirunt, sed beata Uirgo animas in morte protegit, & hostes expellit: ideo subiungitur, tu nos ab hoste protege. Tertius status, scilicet post mortem & animæ egressum, similiter est periculosus: quia ibi sunt dæmones rugientes, animam devorare volentes: sed beata Uirgo animas in morte suscipit & in cœlum deducit: ideo subinfertur, & hora mortis suscipe. O Domine JESU, magister bone, recommendationem quam fecisti inter nos & Matrem Tuam conserva in æternum: & da nobis Gratiam ut Ei valeamus taliter deservire, quòd dignè mereamur Ejus filij nuncupari, & Ipsa dignetur Mater & Domina nostra. *A sexta autem hora factæ sunt tenebræ*, visibiles, *usq; ad horam nonam super universam terram.* Quia enim agnus innocens & verus sol justitiæ eclypsim patiebatur, sol iste visibilis clarissimum mundi lumen, factori suo compatiens, lucis suæ radios retraxit & occultavit: non valens intueri pendentem Dominum, ac mortis Ejus vilitatem & acerbitatem. Undè Chrysost. Sol obscuratus est: non enim ferre poterat creatura injuriam Creatoris. Retraxit radios suos, celavit igneum iubar, ne videret impiorum facinora. Hæc Chrysost. Hoc autem factum fuit triplici ratione. Primò, ut natura insensibilis, Christo compatiens, corda lapidea ad veram Christi compassionem emolliret. Secundò, ut eclypsatio luminis solaris, subtractionem veri luminis in cordibus Judæorum, & militum Christum crucifigentium, ostenderet. Tertiò, ne Corpus Christi nudum in Cruce & mortem Ejus exprobratissimam ab impijs cum gaudio videri, vel eos sua luce frui permitteret. Non fuit ista eclipsis naturalis: quod patet ex ratione durationis: quæ nunquam potest fieri naturaliter per tres horas. Secundò, ratione temporis: quia impossibile est fieri eclypsim, nisi in conjunctione solis & lunæ: sed tunc luna erat plena & è regione ad solem. Tertiò, ratione generalitatis: eclipsis enim nunquam potest esse super universam terram, sicut dicitur: hic: quia apud Athenas hoc visum fuit. Unde Dionysius apud Heliopolim tunc præsens, vidit hoc fieri per interpositionem lunæ, in terram & solem, sicut fit in eclipsi solis: quia vidit lunam ab Oriente ascendentem versus meridiem, & se supponentem soli, & transacta eclipsi luna redijt ad Orientem: ita quod in vespere fuit in Oriente, sole existente in Occidente, & sic orbes totùm sunt ad pristinum statum restituti: unde patet etiam defectum & repugnationem solis non ex eadem parte, sed e contraria secundùm diametrum incepisse. Item illæ tenebræ palpabiles erant & obscuræ, & nigræ sicut tenebræ Ægypti sub Pharaone, tenebræ autem ex eclipsi solis naturalis ferrugineæ sunt & aereæ & aliquantulum claræ. Patet ergo, quod illa eclypsis non potuit naturalis esse, sed miraculosa: & soli Christo, qui est causa omnium, manifesta. Et quia tribus horis protensæ sunt tenebræ, ideo has tres horas repræsentamus tenebris trium noctium, vel potius in memoriam triduanæ sepulturæ tribus noctibus celebramus, quasi triduanas exequias Christi mortui: quia nec alibi monachi novem lectiones faciunt, nisi hic & pro mortuis. Et tunc etiam primatus tenebrarum insinuatus est: quia in illis diebus tenebræ cæperunt diem præcedere. His etiam horis, scilicet à sexta usq; ad nonam magis obtenebrantur homines commessationibus & ebrietatibus vacando. O quanti & quales etiam religiosi, his horis tenebris voluptatum effrenatè se immergunt: quia ea quæ Christus tunc passus est, tanquam ingrati parum cogitant vel attendunt Tibi Domine JESU morienti compassus est sol, proinde precor & obsecro, ut me quem rationalem condere dignatus es, sic facias Tua pietate compati tibi morienti, & pro nobis impijs in Crucis squalore pendenti ut in vita mea non gaudeam in luce gloriæ temporalis, neq; diem hominum desiderem, sed toto mentis ardore desiderem diem tuum. Quartum verbum fuit, quando circa horam nonam præ nimia doloris angustia clamans voce magna, dixit: *Eli Eli lammazabathani.* Et quod Hebraicè dixit, Evangelista exponit, dicens, hoc est: *Deus meus*, cujus sum filius (per naturam

Tenebræ factæ.

Eclipsis non naturalis.

Dionys. in epis. ad Policarpum.

Quartum verbum.

tat) inquantum Deus: *Deus meus*, cujus sum filius(per unionis gratiam) inquantum homo, & sic geminatio duplicem ostendit naturam in eo: *ut quid dereliquisti me*; id est, pœnis & morti exposuisti; Hoc non loquitur Deitas, quæ passa non fuit: quia divinitas in Christi Passione semper illæsa mansit. Sicut si sole superlucente in ligno, securis lignum incideret, sol impassibilis permaneret: multò magis verbi divinitas, secundum hypostasim carni unita, carne patiente manet impassibilis & illæsa. Sed loquitur hoc humanitas, quæ videbatur derelicta: & dolorem sustinuit, quia illa morti tradita & passa fuit: quasi diceret Pater intantū mundū dilexisti: quod me pro Ipso tradidisti, & dereliquisti Judæis & morti. Subtraxit enim protectionem, sed non soluit unionem. Hoc etiam dixit, ut magnitudinem suæ pœnæ ostenderet. Ita enim graviter dolebat. ac si non Dei filius, sed inimicus esset. Et ideo *Derelictus* penitus videbatur derelictus à Deo, nullum refrigerium vel juvamen reci- *ur dicatur* piens ab eo. Derelictum ergo se clamat, quia licèt multi multa propter De- *Christus.* um passi sint, omnibus tamen Deus aliquid consolationis & refrigerij ministrabat: Christum verò totaliter dolori subiecerat: ut doleret quantum dolere poterat. Unde non est intelligendum, quod divinitas humanitatem deseruerit. vel ab ea separata fuerit: Deum enim, quem invocabat, inseparabiliter semper secum habebat: quia nunquam desinebat esse Deus, sive anima conjuncta corpori, sive separata: nam & tunc anima illa erat Deus, & corpus mortuum erat Deus: sed quia traditus erat ita calamiatibus, quod videbatur à Deo derelictus: quasi secundùm hunc sensum diceret: Ut quid tam immanibus & intolerabilibus me exposuisti doloribus & pœnis, ac si me derelinqueres; Uehementissimo enim dolore in carne sua tenerissima tenebatur, & amarissimo dolore pro compassione suæ Matris & aliorum in anima torquebatur. Et tamen pro bono nostro ipsemet voluit hæc transire, & sic sustinebat, ut nos aliquando exemplo suo taliter patiamur, ac sia Deo derelicti videamur. Sive quando Dominus vult nos probare: vel nosmetipsi volumus nobis etiam aliquas pœnas inferre, ut sic Domino nostro conformemur in pœna ut ei possimus conformari in gloria. Uel se derelictum à Deo Patre dicit: quia tunc ferè inutilis videbatur ejus passio: de toto enim genere hominum non videbatur aliquis redimi nisi latro, qui ferè solus in Eum credebat: excepta beata Uirgine, quæ tunc etiam credidisse non ambigitur: in hujusmodi enim Ipsa semper excipitur. O Domina mea quanto dolore tenebaris, quoniam filium tuum sic clamantem audiebas? Et attende, quod in isto clamore non erant adhuc tenebræ, & ideo quod de tenebris est dictum, est per anticipationem accipiendum. Hoc quartum verbum Christi fuit magnæ acerbitatis: quia clamando ostendit magnitudinem sui doloris qui tantus fuit, *Verbum acerbitatis.* quod præ ejus acerbitate se clamat à patre derelictum, in acerbitate passionis, omni solatio distitutum. Quæ quidem acerbitas passionis ex hoc apparet, quod Ipse patiebatur exteriùs in toto corpore, & ex omni parte sensuum, & ex omni genere tormentorum: intus verò ex materna compassione, quæ omnes Christi dolores corporales in seipsa per materni cordis compassionem plenissimè transformabat: & ex discipulorum lapsu & excæcatione, qui omnes tunc à fide exciderant: nec non ex pretiosi sanguinis tam multiplici deperditione, quia consideravit quod pretium suæ redemptionis in tot hominibus ingratis annihilari debuit: hoc enim, secundùm Bernardum, majorem dolorem ei intulit, quam omnes pœnæ quas extrinsecus pertulit. Unde bis inge- *Bernard.* minat, Deus meus, ut ex hoc ostendatur immensitas sui doloris, tam in car- *Sermo. de* ne, quam in anima, quantum ad vires inferiores corpori affixas: quia in su- *Passione.* perioribus viribus animæ fruebatur perfectè, licèt in inferioribus torqueretur acerbissime. Clamavit etiam voce magna peccatum inclamando quod fuerat tantæ mortis & miseriæ causa: quia secundum Ambr. quorum suscepit na- *Ambros.* turam, horum ploravit miseriam: & ut duritiam humani affectus ad sui exci- *in c. 23.* taret compassionem. Sciendum tamen, quod homo rationabiliter debet mo- *Lucæ.* veri ad compatiendum Christo triplici ratione. Primò, ex motu creaturæ in sensibilis, quæ tota Christo morienti compassa fuit. Secundò, ex conditione suæ propriæ naturæ, natura enim tot membra providit corpori humano, quot

 sunt

sunt dies in anno (ut dicunt Physici) ad designandum quod non sit dies vel momentum, in quo homo beneficium redemptionis affectuose & cum gratiarum actione non debeat recordari. Tertiò, ex divinæ vocis imprecatione: quia Ipse sponsus amaritudinem suæ passionis jubet sine interuallo imprimi nostris mentibus, dicens: *Pone me sicut signaculum super cor tuum.* Cui voci anima devota obtemperans respondet, *fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* De hoc clamore appropriatè dici possunt verba Beati August. in sermone: Satagentis & solliciti pro nobis in tribulatione positi verba sunt ista, verba quidem teneritudinis & mæroris, verba amaritudinis & doloris. Nam qui devotè consideraret ex quam anxio gemitu, ex quam alto singultu, ex quàm profundo luctu, ex quàm amaro planctu hæc vox in Cruce proruperit ab ore Domini JESU: nullus est si haberet pectus ferreum, quin molliretur compunctione: si saxeum, quin scinderetur compassione: si ligneum, quin flecteretur condilectione: si æreum, quin liquaretur contemplatione. In hoc verbo duplex natura in una persona Christi, clamavit ad duas personas in una essentia Dei, & ideo geminatur persona sub eodem actu verbi, Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me; Clamabat enim in Christo affectio rationalis naturæ, propter zelum ardentissimæ compassionis: clamabat afflictio sensualis iacturæ, propter telum acutissimæ passionis. Clamat affectio rationalis, Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me? in tanto mentis suspirio & mærore, qui non derelinquis clamantes ad te. Clamat afflictio sensualis, Deus meus, Deus meus: ut quid dereliquisti me; in tanto carnis supplicio & dolore, qui non derelinquis præsumentes de te. Magnam enim patiebatur exterius amaritudinem: sed longe plus cruciabatur interius propter ingratitudinem. Unde Hugo inducit Eum in Cruce sic loquentem;

Cant. 8. — *August. sermo. de passione* — *Duplex natura in Christo.* — *Hugo de passione Christi*

Cerne homo quid pro te patior,
Vide pænas quibus afficior,
Vide clavos quibus confodior,
Cùm sit tantus dolor exterior,
Intus tamen planctus est gravior,
Tam ingratum dum te experior.

Documentū. Augu. in medit. Per hoc verbum quartum, docemur ad Deum in necessitatibus clamare, & in periculis ad orationem recurrere. Unde Augst Insuper addidisti Deus meus, ut quid dereliquisti me; ut ostenderes effectum orationis, quæ sicut scutum accipienda est contra iacula tentationis, in tempore tribulationis, quæ sicut scutum accipienda est contra iacula tentationis, in tempore tribulationis Oraverat siquidem Dominus JESUS in horto: orat & in patibulo: quia revera oratio: est subsidium in periculo. Ascende igitur anima mea turrim & castrum orationis: Ipsa etenim est unguentum ægrotorum, scutum infirmorum, odoramentum civium supernorum. Hæc Aug. Ex hoc ergo articulo derelictionis Christi à Deo, habetur docomentum, quod in nostris tribulationibus debemus ad Deum recurrere, & ei desolationem nostram conqueri oran do, ut Ipse tribulationem nostram dignetur respicere: Sicut Christus qui in angustia tribulationis positus clamavit ad Deum patrem dicens: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me;* Quod, secundum glosam, non solum fuit verbum conquæstionis: sed & orationis. Quæ quidem oratio hìc subintelligitur, & in psalmo illo ex quo Christus hoc assumpsit exprimitur. Ubi dicitur: *Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti;* Ubi hoc quod dicitur: Respice in me: est oratio, & non est in Hebræo, sed additum à septuaginta Interpretibus, magis sensum quam verba sequentibus. Quod vero sequitur, qvare me dereliquisti; est conquestio. In hoc ergo verbo Christi, fuit oratio implicita: & conquestio explicita. De qua oratione videtur loqvi Apostolus, dicens de Christo: *Qui in diebus carnis suæ, preces cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reventia.* Igitur & nos conquerentes Deo tribulationem nostram, semper subintendamus orationem, ut Ipse in nos respiciat & adjuvet. Exprimit ergo hìc Dominus formam tentati, & liberati: quod dum est in tribulatione, putat se quasi derelictum à Deo, cùm tamen propior sit Dominus homini in tribulatione posito. Iuxta illud Psalm. *Cum Ipso sum in tribulati-*

Documentū. — *Psal. 21.* — *Hebr. 5.* — *Psal. 4.*

latione. Dereliquit quippe Dominus amicos ſuos, dum tribulationibus exponit ad tempus, ut miſereatur in æternum. Dereliquit: id eſt, ad modum derelinquentis ſe habet: quia protectionem ſuam ſubtrahit. Sicut enim Deum pænitere, eſt admodùm pænitentis ſe habere: ita hìc Deum aliquem derelinquere, eſt ad modùm derelinquentis ſe habere. Ad conformandum ſe huic articulo, meditetur homo quam atrocibus pænis expoſitùs fuerat Chriſtus, quoniam ſic clamavit ad Patrem, & recolligat omnes paſſiones & tribulationes ſuas, & conqueratur eas Deo Patri in unione paſſionum Chriſti: clamans in toto corde, ſimul cùm Chriſto, verba hæc, *Deus meus, Deus meus reſpice in me, ut quid me dereliquiſti;* Nec miretur vel deficiat, ſi tribulari permittitur: quia ſic ſuo capiti conformatur. Domine JESU, qui pendens in Cruce preces ad patrem cum clamore valido & lachymis obtuliſti: da mihi in omni tribulatione & anguſtia mea ad te clamare, nec tu me patiaris(velut derelictum) à tua miſericordia reprobari; ſed exaudias de cælo vocem meam, & facias in tribulatione proventum, ut ſentiens me tua miſericordia ſalvatum, poſſim cantare gloriam & laudem tuam: dicens: Uoce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Deum, & intendit mihi. *Quidam autem illic ſtantes, & audientes* hoc verbum Domini: *dicebant, Heliam vocat iſte,* hi (ſecundùm Hiero.) Romani milites Ipſum cuſtodientes fuiſſe videntur, qui erant gentiles, non intelligentes Hebræum, & putantes propter ſonum & quandam affinitatem vocabuli Eli, idem quòd Heliã ſonare & Heliã vocari Uel fuerunt Judæi, Dominũ imbecillitatis infamantes, quod Heliæ deprecaretur auxiliũ: reputantes Eũ minoré fuiſſe Helia. Uel forte Ipſi Judæi potuerunt hoc dicere, non bene intelligentes quòd dicere, propter tumultum obſtrepentem circũqvaqve Quintũ verbũ fuit, cum *Ieſus ſciens omnia conſumata,* quæ lex & prophetæ prædixerant de eo, & quæ erant ſcripta de Chriſto paſſuro, & quæ oportebat fieri antequam acciperet acetum, & traderet ſpiritum, ut hoc etiam conſummaretur quod in ſcriptura prædictũ reſtabat: & cõſummandum erat, ſcilicèt, In ſiti mea potaverunt me acero: *dixit, Sitio,* ac ſi diceret: Hoc ſolum ex ſcripturis implendum reſtat: perficite quod prædixit, Unde cùm dicitur, *ut conſummaretur ſcriptura:* ut, non ponitur cauſativè, ſed conſecutivè: non enim ideo Chriſtus hoc fecit, quia ſcriptura hoc prædixerat: nam tunc ſeqveretur quòd novum teſtamentum propter vetus & Ejus impletionem eſſet, cùm tamen èconversò fit: ſed ideo prædictum, eſt, quia per Chriſtum conſummandum erat: hoc enim facto impleta eſt ſcriptura prophetiæ, ſic in alijs ſuo modo intellige. *Dixit ergo, Sitio:* ſcilicèt hominum ſalutem, quam hanc deſiderio cordiali ſitivii: videlicet ſitim ſitiens: id eſt, diſiderans, ut nos ſitiremus fontem vivum. Hoc quintum verbum: fuit maximè conſolatorium omnium totius eccleſiæ fidelium, quando dixit, ſitio, ſcilicèt ſalutem humanam ferventiſſimo deſiderio In hoc enim oſtenditur Ejus ardens deſiderium de ſalute generis humani quô vult omnes homines ſaluos fieri: nam vehemens deſiderium exprimere conſuevimus per ſitim, Unde dicit Pſalm. *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum* Unde Bern. Sitio, ait Chriſtus, non doleo. O Domine quid ſitis? Fidem veſtram, gaudium veſtrum: plus animarum veſtrarum quam corporis mei cruciatus me tenet: & ſi non mei, ſaltem veſtri miſeremini. Et iterum. O bone Jeſu coronã ſpineam ſuſtines de tua Cruce, & de vulneribus tuis taces, & pro ſola ſiti clamas dicens, ſitio, quid ergo ſitis; Certè ſolam redemptionem hominis, & gaudium humanæ ſalutis. Per hoc verbum quintum, docemur ſalutem noſtram deſiderare, & æternam vitam appetere. Unde Auguſt. Adiecisti etiam Domine JESU Chriſte, ſitio: quid ſitis Domine JESU; vinum de vite, aut aquam flumine; Sitis tua, ſalus mea, cibus tuus, redemptio mea. Siti igitur anima mea, & diſidera ſicut diſiderat ceruus ad fontes aquarum, illum videlicet qui ſitivit te: nonne tædet te anima mea intemperies àèris, moleſtia carnis, & cordis pugna cum vitijs, varietas formæ, mutatio & incertitudo temporis, expectatio & timor mortis; Cur igitur non cupis diſſolui, & eſſe cum Chriſto; Cur te retardat vita mortalis: & non provocat te vita vitalis, beatitudo fontalis, ſocietas & lætitia ſpiritualis, Deſidera igitur, & conſidera quam magna mulitudo dulcedinis tuæ, quã glorioſa dicta ſunt de té civitas Dei, ubi eſt lumen vitæ, fons totius dulcedinis, & beatitudo utriuſque hominis Hæc Aug. In hoc verbo Domini fuit magna compaſſio matris, & ſociarum Ejus, & Ioannis, & maxima exultatio illis peſſimis,

Hierony. in c. 27. Math.

Quintum verbum.

Sitis Chriſti.

Verbum conſolationis.

Pſal. 41.

Sitis Chriſti.

Auguſt. in meditat.

Compaſſio Mariæ non habentis potum.

 mis,

mis, nam licèt exponi possit quòd sitiebat salutem, tamen ad literam æstimare potes quòd in veritate multum sitiebat, quia propter nimium laborem, & sanguinis emanationem, totus desiccatus intus & arefactus & adustus erat, & propter hoc sitiebat supra modum: & talis sitis est maximum tormentum. Et cum illi maligni cogitare non possent in quo amplius ei nocerent: acceperunt vexandi materiam, *& dederunt ei in spongia*, quæ propter porositatem de aceto multum imbiberat, *arundini imposita* ut rursum ad os pertingeret: ac *hyssopo circumposita*, & circumligata: ut per hyssopum herbam amarã, de spongia sugeret acetũ seu vinum acetosum, *cum felle mixtum seu mirrhatum*, quale etiam illi priusquam Crucem ascenderat propinaverant. Sic ergo bis potatus fuit: & ante Crucifixionem, & in Crucifixione. Et est ratio potationis, & ratio geminationis hujus. *Potatus bis et causa potationis.* Dicunt enim quidam Crucifixos citius mori si acetò potentur: & ideo potatus est iste, & non alij, ut citius moreretur, & hoc vel instinctu Judæorum, qui captabant maximè mortem Christi, vel ex tædio militum, ut citius à custodia Ejus absolverentur: quia tædebat eos ibi morari. Competit autem mysterio gemina potatio, propter geminam personam quæ peccaverat, gustato ligno vetito, ex qua damnata erat generis humani propagatiò. In hoc etiam potu amaro, amaritudinem suæ peruersæ voluntatis estenderunt, quia quantum poterant, tantum ei nocuerunt. De quorum malitia, sic dicit Chrysost. *Iudæorum perversitas. Chrysost. hom. 84. in Ioan.* Tu autem mihi temeritatem eorum qui assistebant cogita. Et si decem millia habuerimus inimicorum,& si insanabilia passi simus, videntes eos interfici flectimur: hi vero neq; in his quæ videbant facti sunt mansveti: sed sæviebant magis & insaniam intendebant, & spongiam afferentes aceto potabant. Hæc Chrysost.Unde secundùm Remigium *Remigius in. c. 27. Matth.* Ipsi Judæi erant acetum, degenerantes à vino Patriarcharum & prophetarum in acetum, id est, in malitiam & crudelitatem, habentes fraudulenta corda, quasi spongiam cavernosis atq; tortuosis latibulis. Ob hoc signanter fel cum aceto sibi prorrexerunt, ut in omibus sensibus ipsum amaritudine replerent,iam enim velatus fuerat oculis, contra ligni vetiti procacem visionem: iam maxillas Ejus pugnis attriverant, contra pomi vetiti masticationem: iam collum Ejus alapis cæciderant, contra cibi vetiti trajectionẽ:solum restebat os, & nares affligere, & ideo nares Christi affligebãt tam cadaverũ fætore, quam aceti odore: os vero affligebãt, fellis amaritudine. At Ipse acetum quidẽ accepit, non ut biberet, sed gustavit, vt scripturam, seu quod scriptum erat, adimpleret. Et quia Eli Eli clamaverat, cæteri potum ei dantes dicebant: *sine*, id est expecta, *videamus*, per experimentũ *an veniat Helias liberans Eum*. Quia verò vocem Domini malè intellexerant,non enim Heliæ, sed Deo loqvebatur, ideo frustra & inaniter adventũ Heliæ expectabãt. Ecce qualis cæna dabatur Domino nostro: hora autẽ iã cænandi: *Contra gulosos.* sed præ labore & dolore nõ petijt aliud pro cæna nisi potum, & filij diaboli dederunt ei pro cibo, fel, & pro potu, acetum O nos miseri quid faciemus, qui aliter cænare, & aliter potare volumus, & delitias quærimus, Certè si mille annis homo viveret, & quotidie in pane & aqua ieiunaret, unicã cænã illam sufficiẽter cõpensare nõ posset. Uerumtamẽ qui potest capere capiat: quia durus est hic sermo pro carnalibus: & ideo nõ sapiunt, nõ sentiunt cũ sapore quæ Dei sunt,& consolationes internas amittũt. Quia si acetũm Domino propinatũ ad mentẽ reducerent,in cibo & potu quãtũcunq; vilẽ saporẽ invenirent. Unde Bernar. *Bernard. sermo. de passione.* Non est cibus adeo aridus, qui nõ efficiatur sapidus, si illius aceti quod propinatũ est condimento fuerit tẽperatus. Si ergo cibus defectu salis, vel alia causa fuerit tibi insipidus: non apponas ibi sal, vel condimentum aliud, sed propter Christum felle & aceto potatũ sensualitati resistas: cogitans quòd pro peccatis tuis in pane & aqua abstinere debes,& quod multi pauperes sibi ista reputarẽt ad delicias: & tũc videbitur tibi magna gratia aliquid adiecisse ad hæc Ipsa. *Documenta.* Ex hoc articulo, patationis aceti,trahuntur plura documẽta. Primũ accipiẽdo ista mysticè in bono sensu, sicut Judæi & milites multa fecerunt mala intentione, quæ tamen mysterium boni nobis important, & secundùm hoc docemur, hic, quòd & nos vinum devotionis, admixtum myrrha mortificationis carnis, & felle amaræ compunctionis Christo propinare debemus. Tale enim vinum myrrhum & fellitum Christus à nobis sitit, & oblatum libenter gustat: sed non vult bibere & in se traijcere, quia Ipse bonorum nostrorum non eget.

Quid

Aliud documentum est, accipiendo in malo sensu, quòd nos caveamus ne vinum myrrhatũ vel fellitum Christo bibendum offeramus: quia sicut tunc judæi, ita etiam mali Christiani dant DEO bibendum amarum potum, & Christo sitienti salutem animarum, offerunt amaritudinem peccatorum. Quicunq; enim rectè credunt, sed malè vivunt, hi Christo dant bibere vinum cum myrrha & felle mixtum, quia vinum Christianæ professionis vel devotionis, miscent cũ myrrha & felle scandalosæ conversationis, inquantum malè vivendo scandalizant Ecclesiam, quales sunt præcipuè mali Prælati, Sacerdotes, & Monachi, & aliæ personæ religionis speciem prætendentes, qui specialiter se ad cultum DEI devoverunt. Qui præ cæteris Christianis vinum devotionis, quod DEUM & homines lætificat, DEO offerre deberent, sed per suam scandalosam conversationem vinum suum myrrha & felle malorum exemplorum miscent, & hoc DEO offerunt: quibus Dominus exprobrat dicens: *Vinea mea electa ego te plantavi: quomodo conversa es in amaritudinem?* Alii sunt qui acetum in spongia cum calamo Domino offerunt, qui extraneas à veritate alienas sententias ex scriptura applicant Christo, quasi eas dicenti: quales sunt qui singulares sensus. à communi Ecclesiæ doctrina extraneos, ex scriptura trahere moliuntur, & sic in errores homines mittunt. Hi enim spongiam aceto implentes, calamo scripturam impónunt, & ori Ejus offerunt. & talis potus est Christo insapidus: nam *cùm gustasset voluit bibere* Ex quo etiam nobis datur documentum, quòd sicut Christus non dedignatus fuit pro nobis acetum gustare, sed non bibit: sic & nos suo exemplo discamus prædictos aridos homines tam scandalosos in vita, quàm superstitiosos in doctrina, gustare quidem: id est; pati & tolerare, sed neqvaqvam bibere, & eorum vita & exempla bonis incorporare: quemadmodum Dominus noster acetum non bibit: qvia tales in Corpus Ejus trajici non possunt. Item est documentum pro religiosis & pœnitentibus qvòd si quando eis apponitur cibus vel potus pœnitentialis & minus sapidus, recogitent Christum felle & aceto pro nobis potatum. Post concupiscẽtias ergo tuas non abeas, sed eas, viriliter frangas, & nunc felle amaritudinis cum dilecto tuo potaberis. Ad conformandum se huic articulo, recogitet homo quanto desiderio Salvator Noster salutem nostram sitivit, pro qua etiam acetum cum myrrha & felle accipere non dedignatus fuit: ad ostendendum qòd non salutem, quæ est vita æterna, consequi valeamus, nisi prius amaritudinem vitæ præsentis gustemus. JESU qui nostram salutem sitiens aceto & vino myrrhato cum felle potari voluisti: salva me tua gratuita gratia in numero salvandorum: & da mihi versa vice sitire Te fontem vitæ, & aquæ vivæ, corde diligendo, ore laudando & prædicando, & amorem ad Te habitum operibus ostendendo, fac me vinum devotionis, cum mirrha mortificationis carnis, ac felle pœnitentialis compunctionis Tibi dignè offerre, & da mihi acerbitatem calicis Tui non horrere, sed cum gaudio amplecti & bibere ad salutem, ut pro amore Tuo animæ meæ sitienti amara dulcia videantur. Sextum verbum fuit, cùm dixit: *Consummatum est*, id est; totum completum est in opere etiam usq; ad aceti potum, quidquid de me lex & Prophetæ prædixerant, & quidquid de me scriptum erat, & opus redemptionis humanæ, & omne opus meum quod in mundo facere debui, consummatum est & perfectum: ac etiam omnis pœna & omnis pu-

Jerem. 2.

Eccles. 18.

Sextum verbum.

pugna consummata est & completa: omnisq; labor & dolor, quem suscipere veneram, est finitus: tempus quoq; quo inter homines esse debuit, ad honorem DEI Patris & utilitatem fidelium, est completum, & obedientiam, quam dedit mihi Pater, perfectè complevi: & quidquid oportebat fieri antequam morerer, factum est; & nihil remanet, nec quidquam jam restat quod antequam moriar adhuc fieri oporteat. Et hanc consummationem etiam Ipse prædixerat: *Consummabuntur*, inquiens: *omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.* Acetosô igitur & felleo poculô propinato, intulit: *consummatum est*, tanquam si in gustu aceti & fellis totius amarissimæ passionis consummata plenitudo consisteret. Per hoc diluitur primus ille malè delectabilis gustus. Nam cum per gustum ligni suavis & vetiti totius nostræ perditionis causa extiterit prævaricator Adam: oportunum fuit & congruum, per viam contrariam invenire saluti nostræ remedium. Et cum in singulis membris ipsius acutissimarum passionum militantes sagittæ crebrescerent quarum indignatio ebibebat Spiritum Ejus: decebat, ut cibi verbiq; vehiculum nequaquam maneret immune: ut verificaretur illud Prophetæ: *Replevit me amaritudine, inebriavit me absynthio.* Hoc verbum sextum magnæ perfectionis fuit, cum dixit: *consummatum est*, per hoc insinuans, quòd omnia consummaverat, quæ pro salute humana Ipsum Christum pati vel agere oportebat. Et exemplariter: Nam sicut bonus medicus Primò pro infirmo diætã taxat: Secundò sudorẽ procurat: Tertiò si prædicta non sufficiunt, indicit minutionem, pro humorum correctione: Quartò ministrat potionem pro malæ materiæ evacuatione: sic Christus (ut nos à morbo peccati salvaret) pro nobis primò quadraginta diebus jejunavit: secundò sudorem sangvineum pro nobis exhalavit, tertiò per totum corpus suum minutionem celebravit, quando pro nobis totum sangvinem suum abundantissimè sine numero & mensura fudit, sic quòd corpus suum in cruce pendens tanquam cremium exaruit: quartò & ultimò, prædictis antidotis non contentus, potionem amarissimam sumpsit, quando pro nostra ægritudine fuganda, felle & aceto se potari permisit: & ideo rationabiliter dixit: *consummatum est*, innuens per hoc quòd omnia compleverat, quæ pro nostra salute fienda erant. Per hoc verbum sextum, docemur pœnitentiam inchoatam consummare, & vitam nostram fine debito terminare, ac omnia opera nostra ad virtutum perfectionem & debitam perducere consummationem. Unde Augustin. Dixisti etiam Domine, consummatum est: consummata etenim erant vaticinia Prophetarum figuræ hostiarum, acerbitas & diversitas pœnarum, emendatio culparum. Felix qui poterit dicere cum JESU, consummatum est: cum JESU qui est Alpha &c. & sermonum consummatio non est præmium in inchoatione, sed in consummatione: non datur denarius incipientibus, sed finientibus: & corona non currentibus: sed pervenientibus. Inchoa igitur pœnitentiam, & consumma: ut ad crucem, sicut Christus, sicut latro curras ad pœnitentiam nondescendas de cruce, ut salutem consequaris perseverantiâ. Hæc Augustin. Sciendum autem quòd consummare idẽ est quod simul summare: unde tunc aliquid consummatur, quando omnia sigillatim acta vel passa simul summantur: id est; in summa recolligantur. Sic fuit in proposito: Nam postquam Christus omnes pœnas passionis suæ sigillatim pertulerit, & nihil ampliùs circa

mortem

Lucæ 18.

Thren. 3.

Verbum perfectionis.

Augustinus sermon. de passione.

mortem patiendum restaret: tunc demum omnia perpessa remorans, recolligit ea simul in unâ summâ: & obtulit ea DEO Patri, dicens, *consummatum est:* quasi diceret, consummatum est opus obedientiæ, quam assumpsi: consummatum est opus totius passionis meæ, quod Tibi DEO Patri meo offerro pro salute generis humani. Unde Apostolus: *Consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.* Hebr. 5. Et adverte, quòd hæc consummatio non fuit sine notabili pœna: sicut qui pertransivit multa pericula, vel gravia supplicia, non sine magno horrore potest cogitare ea, licèt ex alia parte gaudeat ea in præteritum pertransivisse: talem horrorem dolorosum non dubium quin Christus habuerit in consummando omnia perpessa: nec mirum quia talis consummatio virtualiter, vel etiam integraliter continebat in se omnes partes passionis, quas simul in summa significabat cum dicebat, consummatum est: Quod verbum magnæ efficaciæ esse in periculis, perhibetur ab expertis. Et specialiter valere dicitur in immoderato fluxu sangvinis è naribus, si cum eodem sangvine scribatur idem verbum in fronte patientis. Et non mirum si magnæ efficaciæ sit verbum istud, in quo tota summa passionis Christi continetur. Ex hoc articulo consummationis totius passionis, habetur documentum, quòd nos in fine cujuslibet boni operis partes habentis, debemus facere sũmã vel epilogum, & sic in summa illud offerre DEO: v.g. Si quis pro DEO vadat Romam perveniens ad terminum, omnes passus & omnia vestigia sua offerat DEO & Beato Petro, dicens: consummatum est: Similiter si quis legat Psalterium: in fine omnes psalmos, versus, & verba totius Psalterii in summa offerat DEO, & sic de similibus. Ita etiam facimus in officio Ecclesiastico, quod semper in fine cum collecta cõcluditur, quæ & idcirco collecta dicitur, quia in illa oratione totavis illius officii quasi in sũma est collectio. Eodẽ modo hoc verbũ, cõsũmatũ est, fuit collecta totius Passionis Christi circa mortem, Ad cõformãdũ se huic articulo, recolligat homo breviter in sũma omnes articulos passionis prælibatos & agat pro eis gratias Christo & DEO Patri: dicens, consummatum est, vel alias prout devotio ministrabit. JESU Salvator noster, & consummator gloriosi operis, quod accepisti à Patre consummandum, qui incepisti opus tuum cum multis laboribus & consummasti cum maximis doloribus, & tandem consummationem totius passionis Tuæ in summa DEO Patri obtulisti, dicens: *consummatum est*: benedictum sit Domine ex hoc Nomen Sanctum Tuum, quia ad hoc consummasti, ut nos simus in bono consummati & inimici nostri omnes consumpti: rogo Te da mihi mandata Tua perficere, & in Tuis virtutibus proficere ac omnia per me (Te operante) bene acta & passa ad Tuam laudem consummare: consummata Tibi & per Te DEO Patri offerre ut in hora mortis possim dicere, ecce Domine cõsummavi & perfeci opus quod dedisti mihi ut facerem, & nunc venio ad Te Magistrum meum & Dominum JESUM Christum, & tunc merear videre facie ac faciem, & omnis consummationis finem.

Consummatio pænosa.

Documentũ consummationis Deo dicandæ orationis.

Collecta.

DE NONA IN PASSIONE DOMINI.

CAPUT XLIV.

Matth. 27. Marci 15. Lucæ 23. Joann. 19.

Contemplatio Christi morientis.

HOrâ nonâ cogitabis mente lugubri & devota, si piam habes a-
nimam, qualiter siccatur ipse fons vitæ, & dulzedo cordium no-
strorum. JESUS Dominus tuus amantissimus, & omni gratiositate
acceptissimus, venis jam ex sangvinis effusione exhaustis, & viribus
deficienti appropinquans morti incipit oculos langvescentes depri-
mere, & facie pallescere. Et quomodo incipit inclinare caput uer-
sus Matrem suam, quasi dans Ei ave ultimum: ave inqvam doloris
& omnis desolationis, quòd non poterat ore & verbo expri-
mere præ nimia passione & inæstimabili dolore, & qvasi com-
mendans ei Corpus suum, tam crudeliter fossum, ac laceratum
& dissipatum undiq;. Et etiam versus Patrem suum: qvasi osten-
dens ex modo moriendi, qvòd moriebatur ex obedientia Patris, &
non involuntariè: & quasi gratias agens Eidem, qvòd ipsum revo-
cabat ad se: docens nos similiter gratias in adversis agere, & signi-
ficans se per varias tribulationes ad præmia seqvendum, & qvasi
tradens Ei spiritum suum. Etiam qvasi declinare à crucis titulo
se ostendens, & vanam gloriam vitare nos doccns: acsi diceret:
Nolo hic regnare, nolo scribat aut nominet Me Regem Pilatus. Et
etiam qvasi Me Patri reconciliato, nuncians Mihi pacem, Me salu-
tet: & osculum mihi præbeat, & aures meis precibus, quæ prius non
profecerunt, ad exaudiendum inclinet. Qvo facto conclusit ulti-
mum verbum, scilicet septimum. cum clamore valido & lachrymis
dicens: *Pater in manus tuas*, id est; in potestate tua, *commendo spiri-
tum meum.* Per quod voluit nobis declarare, quòd Sanctorum ani-
mæ ex tunc in manus DEI ascendunt: nam prius ab inferis omni-
um animæ tenebantur, donec venit qui captivis redemptionē præ-
dicavit. Unde Cyrillus. Hæc autem vox edocet, quò animæ San-
ctorum non deinceps in inferno clauduntur, ut prius, sed apud DE-
UM sunt, hujus rei facto Christo principio. Unde & Athanasius.
Commendat enim Patri per se universos mortales in se vivificatos:
nam sumus membra Ejus: secundùm illud Apostoli: *Omnes unum e-
stis in Christo.* Prius ergo Dominus clamaverat, *Eli, Eli*, & modo cla-
mat, *Pater in manus tuas.* Unde quidam dicunt, ut Hieron. quòd
ab illo Psalm. *DEUS DEUS meus, respice in me*: usq; ad istum ver-
sum. *In manus tuas*: ubi sunt Psalmi decem: & versus centum quin-
quaginta, Christus dixerit eos omnes: primum videlicet & ultimum
versum cum clamore, sed inter medios sub silentio. De isto cla-
more Christi, sicut & de superiori, videtur loqui Apostolus, cùm
dicit: *Qui in diebus carnis suæ preces cum clamore valido & lachrymis
offerens, exauditus est pro sua reverentia.* Et ex hoc videtur, quòd
Christus tam illis verbis *Eli. Eli*, quàm in istis, *Pater in manus tuas*,
lachrymatus fuerit. Alii verò dicunt, quòd Christus totum Psalmū,
Deus Deus meus, respice in me, & deinde Psalm: *In te Domine* usq; ad ver-
sū, *In manus tuas*, conclusivè decantavit. Cōmendavit Dominus Jesus
Patri Spiritū: non quòd egeret, sed ut nos instrueret. In hoc enim se-
ptimo verbo, quòd maximæ devotionis fuit, exemplum multipli-
cis informationis nobis reliquit, prout infrà in documentis articuli
patebit. Hoc autem verbo ultimo dicto, *inclinato Capite tradidit seu
emisit spiritum*, non coactus & invitè, sed quando voluit & volun-

Verbum septimum & ultimum.

Animæ Sanctorum Cælum petunt nunc.

Athana. lib. de Incarnatione Xsti.

Galat. 3. Psalm. 21. Hieronymo in Psal. 21.

Hebr. 5.

Lachrymæ Christi in cruce.

Verbum devotionis.

Emissio spiritus Christi.

tariè ſine coactione *expiravit*, id eſt; ſpiritum extra corpus ſponte & propria poteſtate emiſit: non alius extorſit. Unde Auguſtinus.

Auguſtinus Tract. 119. in Joann.

Quis ita dormit quando voluerit, ſicut JESUS mortuus eſt, quando voluit? Quis ita veſtem ponit quando voluerit, ſicut ſe carne exuit quando voluit? Quis ita quando voluerit, obit: quomodo cum voluit obiit? Quanta ſperanda vel timenda eſt poteſtas judicantis, ſi tanta apparuit morientis? Hæc Auguſtin. Hic ergo apparet quòd Chriſtus tradidit ſpiritũ clamãdo, orãdo, & lachrymãdo. In primis duobus, ſcilicet, in tradendo ſpiritum, & clamando Divinitas apparuit, & Deitatis ſuæ potentiam Chriſtus declaravit.

Tradere Spiritum.

Tradere enim vel emittere ſpiritum propria virtute, Divinæ poteſtatis indicium eſt, & nemini niſi DEO convenit. Et per hoc quòd moriens clamavit, apertiſſimè ſe DEUM verum oſtendit: nam homines alii morientes non clamare, ſed vix ſpirare, vel tenuiter loqui poſſunt. In aliis autem duobus, ſcilicet in oratione, & lachrymatione, humanitas apparuit, & miſerationis affectum Chriſtus manifeſtavit. Quando Matthæus dicit: *JESUS autem iterum clamans voce magna, emiſit ſpiritum*, & Marcus, *JESUS autem emiſſa voce magna expiravit*, quid hac voce magna dixerit, Lucas aperte deſignat dicens, *& clamans voce magna JESUS ait: Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum, & hæc*, inquit: *dicens expiravit*, Joannes verò tacens de hac voce, ſcribit, *cùm ergo accepiſſet JESUS acetum, dixit, conſummatum eſt, & inclinato capite tradidit ſpiritum*, emiſſa tamen prius voce prædicta. Fuit autem (ut dicitur) ita magnus & validus clamor iſte, quòd usq; in infernum auditus fuit: & Cœlum terramq; tremere fecit.

Clamor Xſti validus.

Vox ergo illa non fuit naturalis, ſed miraculoſa: quia homo magno & longo cruciatu afflictus, & ex tali afflictione morti ſic proximus, non poſſet ſic clamare virtute naturæ: & ideo ſequitur quòd vox illa ſit formata DEI virtute. Hic nota quòd eadem hora qua primus Adam peccavit, ſecundus expiravit.

Hora mortis Christi. Geneſ. 3.

Primus nempe poſt meridiem peccavit, quia mox ut peccavit, vocem Domini ambulantis ad auram poſt meridiem audivit: & tunc circa horam nonam ſecundus Adam expiravit. Unde qua hora primus Adam peccando mortem huic mundo induxit, eadem ſecundus Adam mortẽ moriendo deſtruxit. Et qua hora illi Paradiſus eſt concluſus, eadem hora iſte Paradiſum aperuit, quia ſecundùm Bedam; ordo poſcebat ut eodem temporis articulo, quo Adæ peccanti concluſerat januam Paradiſi, panderet eam latroni pœnitenti.

Beda in cap. 15. Marci.

Et ſecundùm Gloſſam, cùm ſol à fervore tepefactus eſt, paſſionem conſummat, oſtendens ſe mori propter peccata, quibus à Divina luce & dilectione in hanc noctem cecidimus. Item hac hora mortuus eſt, quia per Eum novem ordines Angelorum reparantur.

Diabolus ſuper brachium Crucis.

Notandum etiam quòd ſicut dicitur in Gloſſa Tobiæ, Domino in cruce paſſo, diabolus (quo procurante crucifixus erat) advenit, quærens ſi quid peccati in ipſo inveniret. Et dicit Magiſter in hiſtoriis, quòd ſtabat ſupra brachium crucis, donec Chriſtus expiravit, & tunc videns ſe confuſum receſſit & veniens ad tartara, invenit ibi animam Chriſti portas & ſeras confringentem, & juſtorum animas inde educentem.

Gladius verſatilis.

Et tunc mox remotum eſt Divinæ viſionis impedimentum, quod figuravit gladius flãmeus & verſatilis poſitus ante Paradiſum. Sciendum autem quòd inter omnes pœnas Paſſionis Chriſti, iſta pœna mortis fuit acerbiſſima, quia inter

omnia terribilia terribilissimum est mors, & hoc est secundùm Da- *Damascenus lib. 3. de fide* mascenum, propter naturalem inclinationem animæ ad corpus. Et fuit specialis ratio in Christo de tali anima & de tali corpore, Cui utriq; Divinitas unita fuit in unitate suppositi. Unde opportuit quòd illa separatio esset maximè pœnalis. Ex isto articulo expirationis, *Documenta* seu mortis Christi habētur plura documenta. Primũ est, quòd nos debemus cõmori Christo, moriẽdo videlicet mũdo & paccatis, si cũ *2. Tim. 3.* Christo in æterna vita vivere voluerimus. Unde Apost: *Si commor- Coloss. 3. tui sumus cum Christo, & convivemus.* Et de talibus idem Apostolus ait: *mortui enim estis* scilicet mundanis & caducis, *& vita nostra abscondita est cum Christo in DEO.* Secundum est, quòd Christus in angustia mortis voce alta clamans ad Patrem, & commendans ei spiritum suum, reliquit nobis exemplum intimæ devotionis, docens nos in hoc ipse bonus Magister quid nos in articulo tentationis, & specialiter in agone mortis positi facere debeamus. Semper enim debemus auxilium nostrũ in DEUM ponere, & Eum invocare, ac spiritus nostros Ei commendare: quorum corpora quotidie tendunt ad mortem, & penitus ignoramus diem & horam. Et specialiter in hora & articulo mortis debemus hoc facere: quia maximè tunc est necesse, & propter hostis importunitatem majorem, & propter nostræ virtutis debilitationem. Reliquit etiam nobis exemplum perfectæ fiduciæ Paternæ defensionis: per hoc enim quòd in manus Patris Cœlestis homo spiritum suum commendat, securus esse debet quòd Divina virtute ab incursu malignorum spirituum defendatur. *Religionem ingregient.* Tertiùm documentũ, specialiter pro religiosis, qvi moriuntur mundo in religionis ingressu, est, quòd ipsi debent spiritum, id est; voluntatem & sensum suum tradere in manus spiritualis Patris; scilicet Prælati: sic quòd amplius non resumāt usq; ad diem resurrectionis: exemplo Christi, qui spiritum suum, quem moriens in manus Patris commẽdaverat, ulterius non nisi in resurrectione sua resumpsit. Commendans enim spiritum DEO Patri exemplum perfectæ obedientiæ & subjectionis reliquit, qua quilibet subditus suo prælato spiritum suum gubernandum & dirigendum committit. Unde quilibet subditus, voto obedientiæ superiori astrictus, humiliter habet dicere suo Prælato, Pater in manus Tuas commendo spiritum meum. Illi ergo Religiosi, qui nunquam deposuerunt spiritum suum, vel ante resurrectionem resumunt: puta qui secundùm voluntatem suam facere, & sensum suum sequi volunt: mendaces sunt, & resurrectionem præveniunt, & ideo Antichristi sunt. Quartùm documentum est, quòd valde utile & salubre est legere illos decem Psalmos, quos Christus oravit in cruce: quia nulli dubium quin devotionis effectum legenti eos conferant salutarem. Et dicitur quòd specialiter valeāt ad expiationem negligentiarum in horis canonicis negligenter dictis. Quintùm documentum est, quòd quantumcunq; aliqui sint justi & Sancti, nunquam tamen se putent securos de diabolo, cũ ipse nec Christum in cruce dimiserit quin Eum observaret. Quid ergo præsumere poterit homo miser & fragilis? Certè de nullo nisi *Augustinus in manuali. capit. 22.* solùm de morte Christi. Unde Augustinus. Tota spes mea est in morte Domini mei. Mors Ejus, est meritum meum, & refugium *Diligendus Christus.* meũ, salus, vita, & resurrectio mea. Non possum terreri multitudine peccatorum meorum, si mors Domini in mentem venerit: quia pec- *Augustinus ibidem.* cata mea illam vincere non possunt. Sextum documentum est,

quòd nos multum tenemur amare Christum, qui pro nobis animam suam posuit: & caput suum ad nos in morte inclinavit. Unde Augustinus: Salvator noster caput suum inclinavit in morte, ut oscula daret dilectis suis. Et nos toties Dominum osculamur, quoties in Ejus amore compungimur. Septimum documentum est, quòd quilibet Christianus moriens debet illa quinque supradicta servare quantum poterit, quæ Christus moriens servavit. Ipse enim oravit, clamavit, ploravit, Animam Patri commendavit, & spiritū tradidit: sic & nos in extremis positi debemus orare, clamare, saltem corde, plorare, pro peccatis, per veram pœnitentiam animam DEO commendare, & Spiritum tradere: voluntariè scilicet moriendo, & voluntatem nostram Divinæ voluntati tradendo. Ad conformandum se huic articulo, recogitet homo quanto amore Salvator noster mortem pertulit: ut nos vivificaret, & quòd conditionem mortis subiit, qui vitam universis creaturis tribuit: & mortuus est, qui mortuos suscitavit, & revoluat in mente sua documenta præmissa. JESU qui in cruce moriens Animam Tuam Patri commendasti: da mihi in hac vita Tibi spiritualiter sic commori, quatenus Tu in hora mortis meæ digneris animam meam miseram habere commendatam. Ego autem Domine in illas manus Tuas extensas & perforatas, & Sacro sanguine respersas commendo spiritum & corpus meum: & supplico charitati Tuæ, ut in novissima hora possim cū memoria integra, fide pura, & spe firma animam meam in manus Tuas misericordissimas commendare, quas pro me salvando expandisti in cruce: & audire merear verbum illud dulcissimum, hodie mecum eris in Paradiso. Et tunc hac voce *velum Templi*, quod erat foris ante faciem & introitum Templi, prohibens aspectum Sanctorum quæ erant intra Templum, *scissum est in duo à summo usque deorsum*: non illud quod erat intra Templum inter Sancta & Sancta Sanctorum. Unde Origenes. Duo autem vela fuisse intelliguntur. Unum quòd velabat Sancta Sanctorum: alterum exterius, sive tabernaculi, sive Templi. In Passione ergo Domini Salvatoris, velum quod erat à foris, conscissum est à sursum usq; deorsum, ut ab initio mundi usq; ad finem conscisso velamine mysteria publicentur, quæ usq; ad Christi adventū rationabiliter fuerant occultata Cū autē venerit quod perfectum est: tunc auferetur etiā secūdū velū ut videamus etiā quæ intus sūt occultata, scil: veram Arcā testamēti: & sicut ipsa se habet natura, videamus Cherubin & alia. Hæc Origenes. Per hoc ergo signum figurabantur revelata esse mysteria & secreta Sacramentorū legis, quæ antè velata erant: ut universis proderentur, & ad gentes transirent, & impletam esse veritatem quæ in figuris latebat, & Cœlum apertum quod antè clausum erat. Unde & nos in Passione Domini & cruces, & reliquias, & cætera Sacra detegimus in Ecclesia, & patefacimus. Et in Evangelio Nazarenorum legitur, superliminare Templi infinitæ magnitudinis fractum esse, auditasq; voces in aëre, & virtutes Angelicas præsides quondam Templi tunc pariter clamasse, transeamus ex his sedibus. Ut autem dicit Chrysostom. Hoc velum scissum erat pretiosissimum de purpura & bysso, & cocco & auro, & serico, & hyacintho contextum, quod in diebus celeberrimis suspendebatur. Hac quoq; voce *terra mota est*, quasi non valēs ferre Dominum suum pendentem, & non potens sustinere Christi mortem: capax enim hujus mortui esse

Morienti servanda quinque.

Veli scissio.

Vela duo Origenes Tractat. 35. in Matth.

Detectio crucis & cæterorum.

Chrysostom. serm. de cruce et latron, Tom. 3.

Terra mota

non poterat: & in signum quòd judæi de ea abiiciciēndi & destruendi erant: & *& Petræ scissæ sunt.* in signum conversionis Gentilium: & in signum quòd corda quantumcunq; dura deberent compati Christo morienti. Dicitur autem quòd adhuc apparent ibi scissuræ, & deponunt ibi peregrini cruces suas. *Et monumenta aperta sunt,* ad denotandum quòd mortis claustra erant referata, & quòd resurrectio Christi & aliorum cum ipso resurgentium erat propinqua. & in signum resurrectionis quæ expectatur futura. *Et multi Sanctorum surrexerunt à mortuis,* non tunc quando monumenta aperta sunt: scililet hora mortis Christi, sed quando resurrexit: quia cum eo surrexerunt tanquam testes suæ resurrectionis: & ideo non ante, sed cum eo debebant resurgere, ut ipsum ostenderent resurrexisse. & hoc est quod subditur, *& exeuntes de monumentis post resurrectionem Ejus:* id est; Christi, *venerunt in Sanctam Civitatem,* scilicet Hierusalem, *& apparuerunt multis* ad declarationem dominicæ resurrectionis. Unde dicit Hieronym. Quòd cùm monumenta aperta sunt, non ante resurrexerunt, quā resurgeret Dominus, ut esset primogenitus resurrectionis ex mortuis. In Apocal. Christus dicitur: *primogenitùs mortuorum,* sed in Epistola ad Corinthios, *primitiæ dormientium.* Hæc autem magnitudo signorum significat ut crucifixum Dominum suum Cœlum & terra: & omnia quæ in iis sunt, demonstrarent. Voce quippe Christi moventur elementa, & simul cum Eo vult dissolvi atq; finiri omnis creatura. Unde Leo Papa: Pendente siquidem in patibulo creatore, universa creatura congemuit. Debebat hoc testimonium suo mundus Authori. ut in Ejus occasu vellent universa finiri. Hæc Leo. Ecce quanta nunc apparet Ejus Majestas, cujus ante apparuit tanta infirmitas. Unde Anselmus. Et jam quidem infirma Ejus anima mea vidisti & misertaes: nunc & Majestatem Ejus attende, & miraberis. Qualis est hic? quia Cœlum & terra compatiuntur Ei; cujus & mors mortuos vivificat. Unde & Augustin. Quanquam autem Tu judiceris. ut maleficus: crucifigaris, ut flagitiosus & impius, quamvis videaris à DEO derelictus, non desunt miracula, non deest virtutum abundātia. Unde etiam Chrysost. Intende quanta signa fecit, hoc quidem è Cælo, hoc autem in terra, hoc autem, in Ipso Templo: simul quidem angustiam suam demonstrans. Etenim iræ DEI magnæ erant quæ fiebant, & non simpliciter signa, sed & furoris signa universa erant tenebræ, scissæ, Petræ, velum medium scissum, terræ concussio, & multæ angustiæ superabundātia erat. Hæc Chrysost O! quantum pia Mater Ejus tunc dolebat, quando fieri hæc videbat. Unde Aug. Cogitare libet quantus dolor tunc fuerit Matri, cum sic dolebant quæ insensibilia erant. Non lingva loqui, nec mens cogitare valebit, quanto dolore tenebatur tunc Anima MARIÆ. Hæc August. Mysticè hæc signa prædicta habent fieri in resuscitatione & conversione peccatoris. DEI quippe Templum est fidelis anima: cujus velum scinditur, quando velamen hypocrisis & cujuslibet peccati dissipatur. Sicut enim velum impediebat ne videri possent Sancta Templi, sic peccatum impedit ne videātur Sancta Paradisi: quod tamen, quantum ad sufficientiam, fuit amotum per mortem Christi. Velum Templi scissum fuit, in signum quod per mortem Christi ablatum est impedimentum, quod nos secreta gaudii Paradisi prohibuit contemplari: sicut velum operiebat secreta Templi. Terra movetur in

Petræ scissæ — *Monumenta aperta.* — *Mortuorum resuscitatio* — *Hieronym9 in cap. 27. Matth.* — *Apocal. 1.* — *1. Cor. 15.* — *Leo Ser. 10. de Passione.* — *Anselm. in speculo Evāgelici, serm. cap. 13* — *Augustinus sermon. de Passione* — *Chrysostom. homil. 89. in Matth.* — *Augustinus sermon. de passione.* — *Mysticè.*

in peccati recogitatione, & per timorem compunctionis internæ: & quando per compassionem mortis Christi terrenum desiderium in amorem commutatur cœlestium. Terra enim tremuit præ horrore ignominiosæ mortis Christo inflictæ: ad designandum quòd corda terrena Christo compatienti debent compati, & ejus strictum judicium formidare. Quòd autem tremuit in resurrectione, hoc designat quoddam speciale tripudium, quo omnis creatura debet congaudere Christo resurgenti: sicut etiam compassa fuit Christo morienti. Unde primus tremor designat metum & terrorem. Secundus autem, gaudium & exultationem. Petræ scinduntur in contritione, & per dolorem contritionis in corde: & quando duritia cordis per pietatem emollitur compassionis. *Petræ enim scissæ sunt*, ad designandum quod corda lapidea & dura, per dolorem contritionis, & intimæ compassionis scindi debent. *Monumenta aperiuntur*, in confessione, & per pudorem confessionis in ore: & quando fœtor, qui intus latet, foras per os prodit. *Mortui resurgunt*, in spirituali vivificatione, & per laborem satisfactionis in opere, & quando ad boni operis exercitium excitatur somnus pigritiæ: & apparent in sancta civitate, in animæ illuminatione. In hora mortis Tuæ Domine *velum Templi scissum est:* rogo te aufer velamen ignorantiæ de corde meo, ut videam voluntatem Tuam, & opere perficiam. *Terra contremuit:* da mihi obsecro, qui sum terra & cinis coram te stare cum casto timore & reverentia filiali: & meam salutem cum timore & tremore operari. *Petræ scissæ sunt:* da mihi ut lapideum cor tuo scindatur timore, & inhians ardenter à te rorem supernæ benedictionis arripiat: & tibi germinet fructum vitæ. *Monumenta aperta sunt, multa resurrexerunt Copora Sanctorum*, da quæso Domine animæ meæ à sepultura resurgere peccatorum. Visis autem his quæ fiebant, scilicet tot & tam mirificis signis in passione Christi, inter quæ etiam fuit quod voce magna clamans, sic citò & sponte exspiravit: *Centurio* qui crucifixoribus præerat, & milites *qui cum ipso* constituti erant ad custodiendum Jesum in Cruce quousque expirasset *timuerunt valde*, & Divinæ virtuti, tot & tanta miracula adscribendo *glorificaverunt Deum*, fidei confessione; ac potestatem & veritatem Divinitatis in Christo confessi sunt *dicentes: Verè hic homo justus erat, verè Filius Dei erat iste*, aliter enim tanta gloria in ejus morte non appareret. Matthæus dicit, *verè Filius Dei erat*. Marcus, *verè hic homo Filius Dei erat*. Lucas, *verè hic homo justus erat*. Ibi resultat veritas Deitatis, quia verè Filius Dei: ibi veritas humanitatis, quia verè hic homo: ibi veritas innocentiæ suæ & sanctitatis, quia verè justus erat. Et hæc tria necessaria erant ad redemptionem: scilicet homo qui deberet, Deus qui valeret, justus cui congrueret. Et ex istis aggravatur scelus Judæorum: quia occiditur Deus à servis, homo à bestiis caninis, justus ab injustis. Multum quidem istos ad fidem divinitas Christi disposuit, quòd cum clamore magno sic potenter & dominativè spiritum dimisit. Videbant enim quod clamor ille supernaturalis & miraculosus fuit: quia propter detectum sangvinis & effluxum spirituum, talis clamor fieri non potuit ab homine sic propinquo morti: & ideo concluserunt quòd esset factus virtute Divina supernaturali: & per consequens quod ipse esset Filius Dei. Quod etiam ex hoc perpenderunt: quia quando voluit, tunc spiritum dimisit. Ut enim dicit Hieronymus, nullus habet potestatem dimittendi spiritum, nisi ille qui animarum conditor est. Et secundùm August: Cùm post ilam vocem continuo tradidit spiritum, hoc maximè qui aderant sunt mirati: longa enim morte cruciabantur in ligno suspensi. De isto Centurione, sic dicit Bernar: Erat ille Centurio incircumcisus, sed non aure, qui ad unam expirantis vocem sub tot infirmitatum indiciis Dominum Majestatis agnovit: ideoque non despexit quod vidit, quia credidit quod nondum vidit. Non autem credidit ex eo quod vidit, sed ex eo quod audivit: quia *fides est ex auditu, auditus autem per verbum Christi.* Et secundùm Chrysost: Centurio (ut quidam dicunt) non solum confessor fuit: sed etiam corroboratus in fide martyrium suscepit. Per hoc quòd Centurio Gentilis confessus fuit Christum tam claré: significata fuit gloriosa confessio Gentilium, in eorum conversione, & duritia Judæorum, in infidelitate. Unde Hieronymus: Novissimi autem nunc primi efficiuntur, quia

Timor crucifigentium

Testimonia in Christo.

Hieronymus in cap: 27. Matth:

Augustin:

Bern: sermo. 29. in cantica.

Rom: 10.

Chrysost: hom: 89. in Matth:

Hierony: in cap: 27.

Matth: & 15. Marci. Beda in cap: 15. Marci.

Gentilis populus confitetur: & plebs Judaica cæcata negat, ut fiat eis error novissimus peior priore. Unde & Beda: Quanta ergo cæcitas Judæorum, qui tot per Dominum virtutibus factis, tantis in morte Ejus apparentibus signis credere respuerunt: & insensibiliores Gentibus Deum glorificare, vel timere contempserunt: unde meritò per Centurionem fides Ecclesiæ designatur: quæ velo mysteriorum cœlestium per mortem Domini reserato, continuò Jesum, & verè justum hominem, & verè Dei Filium synagoga tacente confirmat. Unde etiam

Ambros: in cap: 23. Lucæ.

Ambros: O duriora saxis pectora Judæorum: judex arguit, credit minister, proditor scelus suum morte condemnat, elementa fugiunt, terra concutitur monumenta reserantur: Judæorum tamen immobilis duritia manet orbe concusso.

Cōtēplati.

Hæc Ambrosius. Considera ergo tu homo redempte, quis & quantus & qualis est, qui pro te pendet in Cruce cujus transitum & Cœlum luget & terra, & lapides duri, quasi compassione scinduntur: cujus mors mortuos vivificat: & quem omnis creatura Dominum suum confitetur. O cor humanum omnium lapidum duritiâ durius: si ad tanti rememorationem piaculi, nec errore concuteris, nec compassione afficeris, nec compunctione scinderis, nec pietate molliris. Unde Hieronymus. Omnis creatura Christo morienti compatitur: sol obscuratur, terra movetur, petræ scinduntur, velum Templi dividitur, sepulchra aperiuntur, sed solus miser homo non compatitur, pro quo solo Christus patitur. Unde

Bernar: sermo. 29. in cantica.

Bernardus: Ascendit Christus in altum, ut ab omnibus videretur: alta voce clamavit, ut ab omnibus audiretur: clamori fletum admiscuit, ut homo compateretur. Qui ad hanc vocem non concutitur, terrâ gravior est, petrâ durior, sepulchro fœtidior. Hæc Bernardus.

Mulieres assistentes.

Erant autem ibi ad associandum, ad considerandum, ad compatiendum cum Matre Domini, Joannes & Magdalena, & duæ sorores Dominæ, scilicet Maria Cleochæ, & Maria Salomæ: & præter istas, quæ principales erant, etiam plures aliæ *mulieres à longe stantes,* & videntes, quæ fiebant: *quæ secuta eum à Galilæa fuerant,* ex devotione quam ad audiendum verbum ejus habebant: *ministrantes ei necessaria vitæ de substātia sua,* ut meteret eorum corporalia, cujus illæ metebant spiritualia.

Prædicantiū nutritio.

Consvetudinis enim Judaicæ fuit, ut mulieres de substantia sua victum & vestitum prædicatoribus & præceptoribus suis ministrarent, & in aliis: ut in præparatione cibi, & in lotione vestium servirent, quod & Dominus accepit, ut exemplum daret Apostolis, eorum consulens infirmitati: & ut Evangelio magis vacarent: nec tunc hoc scandalum erat.

Pauli supererogatio.

Paulus autem supererogavit, qui cùm haberet potestatem circunducendi mulieres sicut alii: non tamen usus est ea, propter pseudoapostolos, ut eos à prædicatione reprimeret: & propter suspicionem removendam, maximè inter gentes, ubi talis consvetudo non erat: & ideo scandalum facere poterat. Ministrabant autem Domino carnalia pro spiritualibus: non quòd indigeret Dominus creaturis: sed ut ostenderet typum magistrorum, quòd victu atque vestitu ex discipulis deberent esse contenti.

Chrysost: hom: 89. in Matth:

Ubi Chrysostomus: Hæ autem mulieres considerabant, quæ gerebantur, quæ maximè erant compassibiles: & quæ sequebantur ministrantes usq; ad pericula affuerunt, maximā fortitudinem ostendentes: quia dum discipuli fugerunt, ipsæ affuerunt.

Mariæ dolor

Hæc Chrysost: O qualiter tunc anima Matris intimi doloris gladio penetrata erat, cùm sic pœnosum Filium deficere langvere, lachrymari, clamare & mori: & se in mundo derelinqui in tanto dolore & anxietate videbat, & qualiter clamavit, si tamen loqui poterat, & dixit: O Fili mi dulcissime, quid faciam Ego mæstissima? Cui me miseram commendatam dimittis? Fili mi meméto mei, & omnis Familiæ Tuæ, quàm ita desolatam relinquis. Memento etiam hominum, qui servierunt tibi: Fili mi & Ego in manus Tuas, & Patris Tui commendo meipsam, & totam Ecclesiam nostram. O Pater Sancte Deus Omnipotens, in manus Tuas commendo Filium meum: imò Dominum meum, & Filium Tuum. Jam enim deficio, & ante Filium meum in Ejus conspectu mori desidero. Talia dicens, æstimo quòd propter angustiarum multitudinem vel absorpta erat, & quasi insensibilis, vel semimortua facta, & quòd se sustinere non valens, corruit in faciem suam super terram.

Plangentes pectora.

Nullus enim cogitare aut dicere posset, quanta mœstitia patientem & morientem suspiraverit: & doluerit, unde

ipsa

ipsa sustinebat intus quod Filius tulit foris. Quid tunc Joannes specialiter ab Eo dilectus: quid Magdalena fidelis & dilecta discipula: quidve Sorores Dominæ faciebant? sed quid facere poterant? Repletæ erant amaritudine, completæ doloribus, inebriatæ absynthio, & intolerabiliter flebant. O charissime, cogita & considera quanto dolore & ejulatu omnes amici Ejus plorabant: quia etiam hi qui sibi nihil attinebant, & cum eo nihil habere videbantur, multum dolebant, sicut Centurio, & alii milites, qui Jesum Crucifixerant, & eum quousq; expirasset custodiebant: *& omnis turba eorum qui ad* videndum *spectaculum* convenerant, *& simul aderant, & videbant quæ fiebant, qui pectora sua,* in signum pœnitentiæ & luctus, *percutientes* cum silentio *revertebantur,* dolentes de Christi persecutione secundùm Bedam, quòd percutiebant pectora, quia pœnitentiæ est & luctus indicium: potest dupliciter intelligi: sive enim eum, cujus vitam dilexerant, injustè occisum dolebant: sive cujus mortem se impetrasse meminerant, hunc in mortem amplius glorificatum tremebant, primum pertinet ad bonos: secundum ad malos. Condolens ergo plora & tu cum mulieribus, & aliis, si piam animam habes, & viscera pietatis. Unde Anselmus: Stupet Cœlum, terra miratur. Quid tu? Non mirum si sole contristato tu contristaris: si terra contremiscente tu contremiscis: si scissis saxis cor tuum scinditur: si flentibus juxta Crucem mulieribus, tu collachrymaris. Hæc Anselmus. Ecce igitur pendet Dominus in Cruce mortuus. recedit multitudo tota, remanet mœstissima Mater cum Joanne & Magdalena, cum duabus suis sororibus. Sed quid tunc Mater faciebat? levabat manus præ cordis desiderio, tangere cupiens dilectum suum: ut vel sic dolori & amori melius consulere potuisset. Cumque aliud solatium non haberet, sangvinem fumantem, & ex vulneribus Filii ad terram usque stillantem, nimia cum aviditate deosculabatur: intantum ut facies Ejus de cruore Filii occisi sangvinolenta redderetur. Unde Augustin: inter cætera, sic ait: Juxta Crucem stabat Maria, considerans vultu benigno Christum pendentem in Crucis stipite sævo pedibusque nitens, in altum manus levabat, amplectens Crucem ruens in oscula ejus. Ex qua parte sangvinis unda Crucem rigabat, illuc se vertebat, ut eam complecti valeret: ex quo sursum manus extendere non valebat. Volebat amplecti Christum in alto pendentem: sed manus inde frustra reversæ in se redibant complexæ. Se levans à terra, sursum eriebat ad Christum: & quia tangere illum nequibat, malè collidebatur ad terram. Mortis pallor ejus perfuderat vultum, tamen genis & ore, Christi cruore rubea erat. Cadentes guttas sangvinis ore sacro lingebat: terram deosculans quam cruoris unda rigabat: ò quàm malè tunc illi erat. Hæc August: Tandem ponunt se omnes ad sedendum juxta Crucem: contemplantur dilectum suum: expectant à Deo auxilium, quomodo ipsum deponere valeant, & sepelire. Commorantibus igitur, & sedentibus eis prope Crucem: & aspicientibus sine intermissione Dominum Jesum, sic pendentem in Cruce inter latrones: sic nudum sic deturpatum, sic afflictum, sic mortuum, & sic ab omnibus derelictum. Ecce armati multi veniebant à civitate versus eos qui licentia Pilati habita, mittebantur à Judæis, ut ipsis Crucifixis crura frangerentur, ut citius morerentur, & taliter mortui tollerentur de patibulis, & sepelirentur, ne in magno die sabbati, qui à vespera sextæ feriæ incipiebat: & propter ipsum sabbatum, & propter festum azimorum valde solenne erat, corpora eorum in Cruce pendentia remanerent, & festum horrore diuturni cruciatus fædarent. Prima quidem dies Paschæ qua crucifixus est Dominus, solennis erat apud Judæos. Secunda tamen dies, pro tunc fuit solennior, ratione Sabbati apud eos, quia die sabbati, quæ intra octavas occurebat, duplex festum erat: ideo hoc faciebant, quia in lege præceptum erat, ut cadavera suspensorum propter delicta, usque mane non essent suspensa, ne inde pollueretur terra. Unde Theophil: sic enim jubebantur in lege non occidere solem in hominis supplicio. Sed, secundū Chrys: Judæi hoc quidem in paruis diligentes sunt, sed in magnis contempserunt, & cùm tantam fuissent operati audaciam, de die diligenter ratiocinantur: colantes culicem, & glutientes camelum. Appropinquant ergo ipsi armati cum furore & strepitu magno, & videntes latrones adhuc vivere, frangunt eis crura, & occidunt ac depo-

Anselm. in speculo.

Mariæ gestus.

Augustyn: in manuali.

Die festo passus Dominus.

Theophilus, cap. 19. Joan: Deut. 21. Chrysost: hom: act 1. in Joan:

deponunt, & in aliquam foveam proiiciendo (ne oleant) sepeliunt. Duo mi-
lites fregerunt crura unius latronis, & duo alterius, & sic simul venerunt ad
Jesum qui erat medius. Redeuntibus autem illis versus Dominum, *ut vi-*
derunt Eum jam mortuum, Eo quod acerbiora supplicia quam latrones pertu-
lerat, vel quia fortè ante alios suspensus fuit, vel quia potestatem ponendi a-
nimam habuit: *non fregerunt ejus crura*, quia hoc non fiebat, nisi ad hoc quod
evadere non possent depositi de patibulis: *ut impleretur* consecutivè *scriptura*,
Exod: 12. qua dicitur in Exodo, *Os non comminuetis ex Eo*, scilicet ex Paschali Agno: qui
verum Agnum Dei, scilicet Christum præfigurabat, qui mortuus jam coctus ad
esum fidelium erat Ideo enim ordinatione Divina constitutum est, ut ossa
Agni paschalis non frangerentur, quia veri Agni ossa in Cruce fracta non sunt:
ut sic figura & veritas correspondeient. *Sed* ut certificarentur de morte ejus,
Longinus. *unus militum*. Longinus nomine: tunc impius & superbus, post verò conver-
sus & martyr factus: porrigens *lanceam* de longè sacrum *latus Domini* Jesu dextrũ
Zach: 12. vulnere grandi *aperuit, ut impleretur scriptura* qua per Zachariam dicitur: vide-
August: bunt in quem transfixerunt. *In qua prophetia* secundum August: promissus est
tract a::20. Christus, in ea qua crucifixus est carne venturus. Et nota quod iste miles fe-
in Joan: cit hoc ad complacentiam Judæorum, de morte Christi certificari volentium.
In quo etiam patet nimia ipsorum crudelitas: quia non satiati pœnis quas Chri-
sto viventi inflixerant, etiam mortuum vulnerare conati sunt. Sic & hodie
Christum semel crucifixum conatur rursus vulnerare, qui sine timore peccare
Theoph: in præsumit vel de peccato se jactare Unde Theoph: Ut Judæis complaceant lan-
cap: 19. ceant Christum, circa Corpus exanime contumelias inferentes. Unde & Chry-
Joannis. sostomus. Aperuerunt ejus costam lancea, & mortuo corpori de reliquo conviti-
Chrysost- antes, & in mortuum convitiari Corpus militem, multo deterius fuit, quam
hom: 84. crucifigi. Qui autem Eum lanceavit, cùm ferè caligassent oculi ejus præ sene-
in Joan: ctute & casu, vel potius nutu Divino: sicut & lanceavit, licèt nesciens, sangvi-
Illuminatione Christi, per lanceam defluente oculos tangeret: continuo clarè vidit, &
Longini. protinus illuminatus in Christum credidit. Unde & militiæ cedens, instru-
ctus ab Apostolis, in Cæsarea Capadociæ triginta octo annis monachicam vitam
duxit: & in omni Sanctitate permanens, verbo & exemplo multos ad Chri-
Longini vi- stum convertit. De eo quoque dicit Isidorus: Lancea Longinus latus Sal-
ta. vatoris aperuit: & non tamen veniam invenit, sed episcopatus honorem &
2. Re. 18. martyrii coronam promeruit. Non suffecit Judæis & aliis quod Christum oc-
ciderunt, sed etiam post mortem diversimode deriserunt. Istud olim fuit in
Absalon præostensum, quem legimus in arbore suspensum, & veniens Joab,
tres lanceas in corde ejus fixit, & armigeri Joab gladiis ipsum crudeliter inva-
Lanceæ do- serunt. Sic & Christus in Cruce lancea militis, & insuper tribus lanceis idest
loris tres. tribus doloribus est confixus: quorum primum habuit ex propriarum pænarum
magnitudine. Secundum, ex dilectæ Matris suæ amaritudine, Tertium pro-
pter peccatores, quibus suam passionem præscivit non prodesse, & insuper super
hoc Judæi invaserunt eum gladiis lingvarum suarum acutissimis. Hoc modo
omnes voluntarii peccatores Christum invadunt, qui spontè peccando iteratò
ipsum Crucifigunt. Plus peccant, qui offendunt Christum regnantem in di-
vinitate: quàm qui crucifixerunt eum conversantem in humanitate. Sed con-
tumelia à Judæis illata in signum proidit, quia de Corpore extincto sangvis ve-
Efficacia sa- rus, & aqua pura miraculosè manavit. Unde sequitur: *Et continuò exivit sangvis*
crametorũ. *& aqua*: ex quibus habent efficaciã Ecclesiæ Sacramenta. Hoc autem factũ est, ad
ostẽdẽdũ quòd per passionẽ Christi plenã cõsequimur ablutionẽ scilicet à peccatis,
& maculis: à peccatis quidẽ, per sangvinẽ, qui est pretiũ nostræ redẽptionis secũ-
1. Pet: 1. dũ illud Petri. *Non corruptibilibus auro & argento redempti estis, sed pretioso sangvine.*
Ezech: 36. A maculis verò per aquã, quæ lavacrũ est nostræ regenerationis, secũdũ illud Eze-
chielis: *Effundã super vos aquã mundã, & mũdabimini ab omnibꝰ iniquinamentis vestris.*
Vel potest referri sangvis ad preciũ & nostrã redẽptionẽ, ut redimamur à Pœnis. a-
Exod: 12. qua, ad lavacrũ & peccatorũ ablutionẽ, ut purgemur à culpis. Sangvine Enim A-
& 14. gni domus: servãtur à percussione Angeli: & aqua maris rubri extinguũtur inimici.
Effusus est inquã ille ad redẽptionẽ: ista, ad redẽpti ablutionẽ. Ille, ut redimeret
captivũ: ista, ut ablueret immũdũ. Sed hic secũdus sensus satis intelligitur in pri-
mo: quia ubi est plena à peccatis ablutio, ibi sequitur & à pœnis redemptio: & ubi
est à maculis ablutio, ibi, præcedit & à peccatis purgatio.

Hoc etiam factum competit figuræ: quia sicut de latere Christi dor- *Genes. 2.*
mientis in cruce fluxit sangvis & aqua, quibus consecratur Eccle- *Miraculum*
sia: ita de latere Adæ dormientis in Paradiso, mulier (quæ ipsam *aquæ & san-*
Ecclesiam figurabat) est formata. Et factum est hoc miraculosè: *gvinis deflu-*
quia de corpore mortui, in quo statim per mortis frigiditatem san- *entis.*
gvis coagulatur, & in tabem convertitur, non solet sangvis exire, nec de aliquo aqua pura manare. Ille autem sangvis erat verus & purus, & aqua vera & pura: & non (ut quidam dixerunt) humor aquaticus, seu phlegma. Considera nunc quanta fuit malitia judæorum, qui adhuc non fuerunt saturati pœnis & opprobriis Christo in vita Ejus illatis: quin etiam Eum persequerentur mortuum. Et quamvis etiam istud vulnus lateris non senserit, cum corpus mortuum fuerit: tamen per hoc contumeliæ, & convitia sibi inferebantur: quia omnes contumeliæ & crudelitates illatæ mortuorum corporibus, reputantur ac si vivis inferrentur. Ex hoc articulo, lanceationis lateris, habentur tria documenta. Primum est, quòd *Documenta*
nos cùm mortui fuerimus cum Christo: scilicet mundo & peccatis: *tria.*
tunc debemus & lanceari cum Christo, cuspide videlicet charitatis, sicut anima illa se lanceatam gloriabatur, quæ dicebat, *vulnerata* *Cantic. 4.*
charitate ego sum. Hac etiam amoris lancea, cor suum perforari. Augustinus petiit, dicens: rogo Te Domine per illa salutifera vulnera *Augustinus*
Tua quæ passus es pro salute nostra in cruce: ex quibus emanavit *in meditat.*
ille pretiosus sangvis quo sumus redempti: vulnera hanc animam *Oratio B.*
meam peccatricem, pro qua etiam mori dignatus es: vulnera Eam *Augustini.*
igneo & potentissimo telo Tuæ potentissimæ charitatis. Confige cor meum jaculo Tui amoris, ut dicat Tibi anima mea: charitate Tua vulnerata sum, ita ut ex ipso vulnere amoris Tui uberrimæ fluant lachrymæ die ac nocte. Percute obsecro Domine hanc durissimam mentem meam valida cuspide piæ dilectionis, ut altius ad intima penetret virtute potenti. Hæc Augustinus. Secundum documentum est, secundùm Chrysostom. quòd nos percipere debemus Sa- *Chrysostom.*
cramenta Ecclesiæ ea intentione ac devotione, ac si nobis de la- *homil. 84.*
tere Christi perfluerent. Vulnus enim lateris Christi, fuit ostium *in Joann.*
Sacramentorum: quia sicut de latere primi Adæ, formata est Eva: ita de latere secundi Adæ, formata est Ecclesia. Unde secundùm Augustinum. Vigilanti verbo Evangelista usus est, ut non diceret, *Augustinus*
latus ejus percussit, aut vulneravit, aut quid aliud: sed, aperuit: ut *Tract. 120.*
innuat, quòd ibi quodammodo ostium vitæ apertum est: quia inde *in Joann.*
Sacramenta Ecclesiæ manaverunt, sine quibus ad veram vitam non intratur. Et notatu quod hoc, quod dicitur Sacramenta manasse de latere Christi: specialiter intelligendum est de duobus præcipuis Sacramētis, sine quibus nō intratur ad vitā: videlicet de Sacramento redēptionis, & Sacramēto ablutionis. Quorū primū pertinet ad Sacramētū Eucharistiæ, & significatur per sangvinē: imò est ipse idem sangvis quem quotidie sumimus, & qui fluxit de latere Christi. Secundum verò pertinet ad Sacramentum baptismatis, quòd significatur per aquam. Unde Augustinus: Ille, inquit, sangvis in remissionem *Idem ibidē.*
fusus est peccatorum: aqua illa salutare temperat poculum. Hoc prænuntiabat, quòd Noë in latere Archæ ostium facere jussus est, quô intrarent animalia, quæ non erant diluvio peritura: quibus præ- *Idem ibidē.*
figurabatur Ecclesia. De istis etiam sangvine & aqua dicit idem *Latronis*
Augustinus, quòd credibile est quòd latro ille, cui promisit Domi- *baptismus.*

nus Paradisum, aspersus fuit aqva & sangvine, de Christi latere exilientibus, & tali Sanctissimo baptismate salvatus sit: cùm sine baptismate nemo salvetur, vel Martyrio. Tertiùm documentum est, quòd nos omnem voluntatem nostram conformare debemus voluntati Divinæ: & quòd voluntas DEI in omnibus, & super omnia sit nobis accepta: eò quòd cor Christi vulneratum est amoris vulnere propter nos: quatenus nos per amorem reciprocum intrare possimus per ostium lateris ad cor Ejus, & ibi omnem amorem nostrum ad suum Divinum amorem counire, ut sicut ferrum candens cum igne in unum redigatur amorem. Homo enim omnia desideria sua debet fundare & ordinare in DEUM, amore Christi: quia pedibus, per quos affectus accipiuntur, est crucifixus: & in omnibus bonis operibus se exercere, ac cuncta mala opera devitare, amore Christi: qui manibus, per quas opera accipiuntur, crucifixus est: omnē verò voluntatem suam conformare voluntati Divinæ, pro illo amoris vulnere quod in cruce pro homine accepit, cùm invincibilis amoris sagitta cor suum mellifluum perforavit. Per istud vulnus quasi per ostium amoris Augustin. intraverat, cùm dicebat: Longinus, inqvit: aperuit mihi latus Christi lancea, & ego intravi: ibi requiesco securus. Clavi & lancea clamant mihi qvòd verè reconciliatus sum Christo, si Eum amavero. Ad conformandum se huic articulo, rememoretur homo quàm super excellentissimum amorem Christus in apertione lateris sui nobis ostenderit, in quo nobis aditum patulum ad cor Ejus dedit. Festinet ergo homo intrare ad cor Christi: ac recolligat omnem amorem suum, & couniat amori Divino: revoluendo in mente sua documenta præmissa. Recogitet etiam homo, quanta claritate Christus ex latere suo nobis profuderit Sacramenta, quibus intremus ad vitam æternam: vel alias, sicut Dominus meditanti & oranti devotionem ministrabit. JESU qui latus corporis Tui mortui, lancea aperiri, & exinde sangvinem & aquam exire voluisti: vulnera quæso cor meum lanceā charitatis: ut Tuis dignus efficiar Sacramentis, quæ de eodem sacratissimo latere, profluxerunt. In apertura lateris Tui Domine, aperuisti electis Tuis januam vitæ. Hâc portâ Tua Domine, justi intrabunt in eam. Noli Domine quæso iniquitatum mearum recordari, ut propter eas mihi claudas aditum istum, quem peccatoribus & pœnitentibus providisti. Et licèt illud vulnus lateris non senserit Christus: quia mortuus: Beata tamen Virgo Mater Ejus bene sensit: cujus felicissimam animam crudelis illa lancea tunc transfixit. Tunc ipsa deficiens, & quasi mortua cecidit inter brachia Magdalenæ in terram. Vides quoties hodie mortua est. Toties certè, quoties videbat contra Filium fieri novitatem. Unde nunc perfectè verificata est in ea Simeonis prophetia, qua sibi dixerat: *Tuam*, inquit: *Ipsius animam gladius pertransibit.* Ex hac cordis Christi scissione, à cujus arcano (tanquam à fonte) pretium nostræ salutis copiosè est effusum: meritò etiam ad compatiendum, & amandum vulneratur cor nostrum: quia hic maximè apparuit, quàm copiosa apud Eum redemptio fuerit. Unde Bernardus. Ad cumulum postremo pietatis, tradidit in mortem animam suam, & de proprio latere protulit pretium satisfactionis, quo placaret Patrem: per quod illum planè ad se versiculum traxit: *Apud Dominum misericordia, & copiosa apud Eum redemptio.* Prorsus copiosa: quia non gutta, sed unda

Augustinus in manuali cap. 23.

Maria jen sit nullus labenis Christi

Luca 2.

Bernardus sermon. 22. in cantica.

Psalm. 129.

unda ſangvinis largiter per quinque partes corporis emanavit. Unde & Anſelmus. Adhuc autem attentius Eundem intuere, quàm grandi & tenerrima compaſſione dignus appareat. Vide nudum & verberibus laceratum, in medio latronum, cruci ignominiosè ferreis clavis affixum: aceto & felle potatum: & poſt mortem lanceâ in latere vulneratum, & copioſos ſangvinis rivos ex quinque vulneribus manuum, pedumq; & lateris effundentem. Fletum deducite oculi mei, & liqueſce anima mea igne compaſſionis, ſuper contritione amabilis Viri Hujus: Quem in tanta manſvetudine tãntis vides affectum doloribus. Hæc Anſelmus. Quinque autem vulnera ſibi infligi permiſit, ut humani generis qvinqve ſenſus à diabolo captos redimeret. Chriſtus qvippe hodie pro nobis ſangvinem ſuum fudit piiſſimè, pleniſſimè, & acerbiſſimè. Piiſſime fudit, ſi conſideretur cauſa: nam cauſa effuſionis ſui pretioſi ſangvinis, fuit piiſſima: qvia ipſum fudit ex charitate ferventiſſima, ex qva voluntariè pro nobis pati voluit: qvod pulchrè oſtendit Auguſtin. in perſona Chriſti, ita dicens: O! homo, recogita qualia & quanta pro Te paſſus ſum: cum eſſes inimicus Patri meo, reconciliavi Te, cùm tanquam ovis perdita oberrares, qvæſivi Te. Patri meo reddidi Te: caput meum ſpinis oppoſui: manus meas clavis objeci: ſangvinem meum pro te fudi: Animam meam pro te poſui: ut jungerem te mihi, & tu divideris à me? Convertere ad me: & ego ſuſcipiam te. Pleniſſimè fudit, ſi conſideretur menſura: qvia totum ſangvinem effudit, ita ut unica gutta in Eo non remaneret. Nam ſangvinem intercutaneum fudit in flagellatione: & qvidqvid ſangvinis habuiſſet in vertice & capite, effuſum fuit in ſpinarum confuſione: ſangvinem verò venarum & nervorum, fudit in manuum & pedum conclavatione: ſed ſangvinem quòd remanſit in corde, vel in membris interioribus, effudit in lateris apertione: & ideo quia nihil in Eo ſangvinis remanſit, non erat ei ſpecies neq; decor. Acerbiſſimè fudit, ſi conſideretur natura: nam qvantò natura & complexiô eſt nobilior & delicatior, tantò eſt ſuæ læſionis perceptibilior: & perconſeqvens pæna inflicta, & Ejus ſenſibilitas eſt acerbior: ſed conſtat qvòd complexio corporis Chriſti fuit delicatiſſima, quia Spiritus Sancti artificio de Virginis ſangvine formata: & ergo ſui ſangvinis effuſio, & pœnarum illatio, fuit acerbiſſima, & ideo dicit: *attendite*, ſcilicet mentaliter, *& videte*, ſenſibiliter, ſi eſt dolor ſimilis, ſicut dolor meus, quaſi diceret, nõ. Surge ergo amica Chriſti, eſto ſicut columba nidificans in ſummo ore foraminis, ibi, ut paſſer inveniens domum vigilare non ceſſes, ibi tanqvam turtur, caſti amoris pullos abſconde, ibi os appone, ut haurias aqvas de fontibus Salvatoris. Hic enim eſt fons egrediens de medio Paradiſi, qvid in corda devota diffuſus, fæcundat & irrigat univerſam terram. Ecce oſtium in latere Archæ, qvo intrant animalia non peritura diluvio. Ad hujus ergo Petræ foramina, & materiæ cavernam ſtude nunc & in die exitus Tui recurre & in eis latita, ut ibi valeas paſcua invenire, & ora leonum evadere, Unde Anſelm. Feſtina, ne tardaveris, comede favum tuum cum melle tuo: bibe vinum tuum cum lacte tuo. Sangvis Tibi in vinum convertitur, ut inebrieris: in lac aqva mutatur, ut nutriaris. Facta ſunt Tibi in Petra foramina in membris Ejus vulnera: & in corporis Ejus materia, Tua caverna: in qvibus inſtar columbæ latitans & deoſculans ſingula, ex ſangvine Ejus fiant ſicut vitta coccinea labia Tua

Anſelm. in ſpeculo, c. 12

Quinq; vulnerum ratio

Auguſtinus ſermon de paſſione.

Luca 15.

Geneſ. 7.

Anſelm. in medit. redẽptionis generis huma.

& eloquium Tuum dulce. Unde & Gregorius. Per foramina Petræ, vulnera manuum & pedũm Christi in cruce pendentis libenter intellexerim: cavernam verò materiæ: vulnus lateris, qvomodo lancea factum est, eodem sensu dixerim: & bene in foraminibus petræ, & in caverna materiæ, esse dicitur: qvia dum in crucis recordatione patientiam Christi imitatur, dum ipsa vulnera (propter exemplum) ad memoriam reducit qvasi columba in foraminibus, sic simplex anima in vulneribus nutrimentum, qvò convalescat invenit, Hæc Gregor. In his vitam vulneribus Salvatoris, securitatem & protectionem, ac consolationem non modicam reperies. Unde Bernardus, quædam de verbis Augustini assumens, sic ait: Et revera ubi tuta firmaq; infirmis requies, nisi in vulneribus Salvatoris? Tantò illic securior habita, quantò ille potentior est ad salvandum, Fremit mundus: premit corpus, diabolus insidiatur: non cado, fundatus enim sum supra firmam Petram. Peccavi peccatum grande, turbabitur conscientia: sed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor. Nẽpe vulneratus est, propter iniquitates nostras. Quid tã ad mortẽ, quòd non Christi morte salvatur: Si ergo in mẽtẽ venerit tam potẽs, tamq; efficax medicamẽtũ, nulla jam possũ morbi magnitudine terreri. Ego verò fidenter quod ex me deest, usurpo mihi ex visceribus Domini: quoniã misericordia affluunt, nec desunt foramina, per quæ affluũt. Foderunt manus & pedes, latusq; lanceâ perforaverũt, & per has rimas licèt mihi sugere mel de Petra, oleũq; de saxo durissimo: id est; gustare & videre, quoniam svavis est Dominus. Patet arcanũ cordis, per foramina corporis: patet magnũ illud pietatis Sacramentum, patent viscera misericordiæ DEI nostri, in quibus visitavit nos oriens exalto. Quidni viscera per vulnera pateant? In quo non clarius quàm in vulneribus Tuis elucet, quòd Tu Domine svavis & mitis es, & multæ misericordiæ? Majorem enim miseratione nemo habet, quàm ut animã suã ponat quis pro amicis suis. Tu Domine majorem habuisti, qui animã Tuã etiã posuisti, pro abditis & damnatis. Meũ proinde meritũ miseratio Domini. Non plane sum meriti inops, quãdiu ille miserationũ non fuerit: quòd si misericordiæ Domini multæ, multus nihilominus ego in meritis sum. Quid enim si multorũ sum mihi cõscius delictorũ? Nempe ubi abũdaverunt delicta, superabundavit & gratia. Et si misericordiæ Domini ab æterno & usq; in æternum: ego quoq; misericordias Domini in æternum cantabo. Quanta in foraminibus Petræ multitudo dulcedinis: plenitudo gratiæ, perfectioq; virtutum? Hæc Bernardus. O! Domine sicut exivit sangvis Tuus, copiosa redemptio nostra, non permittas me in hora mortis, vel in die judicii perire cum impiis: sed me Tuo pio cruore redemptũ aggrega cũ electis Tuis, abscondẽdo me interim in foraminibus Petræ & in caverna materiæ, & vulnerãdo me charitate Tua, aut amore langvea. Qui enim verè Te diligit: pro Te vulneratur & langvet, & donec Te videat, à mundi actionibus est velut mortuus alienus. Fortis est enim, ut mors dilectio Tua: & dura velut infernus emulatio. Considera nũc bene corporis Christi, in cruce positi dispositionẽ: quia ex hoc in spẽ & fiducia rapieris majorem: attestante Bernardo, qui ait: Quis non rapiatur ad spem, & ad impetrandi confidentiam qui Ejus attenderit corporis dispositionem? Vide caput inclinatum ad osculum, brachia extensa ad amplexum, manus perforatas ad largiendum, latus apertum ad diligendum, pedum affixionem ad nobiscum manendum: corporis extensionem ad se totum nobis impendendum. Hæc Bernardus.

Gregorius in cantica, cap. 2.

In vulneribus Christi quærenda.

Bernardus sermon. 61. in cantica.

Psalm. 21.

Psalm. 80.

Cantic. 8.

Bernardus sermon. de Passione.

DE SECUNDIS VESPERIS, Cap. LXV.

HOrâ veſpertinâ meditaberis mente lugubri & lachrymabili, quomodo Mater Domini, & alij quatuor, ponunt ſe iterum ad ſedendum prope Crucem, neſcientes quid facere debeant. Corpus enim Domini deponere, & ſepelire non poſſunt: quia nec vires ſufficientes habent, nec inſtrumenta quibus deponant. Recedere autem, eo ſic manente, non audent, & diu manere nocte appropinquante non valent. Uide in qvanta ſunt perplexitate, & eis corde compatere. Interim autem *Joſeph ab Arimathia*, civitate Judææ, decem leucis ab Hieruſalem diſtante, antiquitùs dicta Ramatha: unde fuerunt Helchana & Anna, parentes Samuelis: *dives & nobilis genere, & Decurio*, id eſt de ordine curiæ, & officia curiæ imperij Romanorum adminiſtrans: *vir bonus*, in ſe & quò ad Deum: *& juſtus*, quò ad proximum: *ac Diſcipulus JESU*, non de duodecim, vel ſeptuaginta duo: ſed de multis alijs credentibus: quia omnes credentes à principio diſcipuli vocabantur: *ſed occultus, propter metum judæorum*: ne de ſynagoga expelleretur: *qui non conſenſerat*, neci Domini, & *actibus & conſilijs aliorum* Chriſtum perſequentium: *qui & Ipſe* ſicut & alij diſcipuli *expectabat*, ſcilicèt certitudine ſpei *regnum Dei*, non temporale & terrenum, ſed cæleſte & æternum: id eſt, regnum cælorum; à Chriſto diſcipulis promiſſum: *venit* ad ſepeliendum Chriſtum, anteqvam intraret ſabbatum: in quo talia facere non erat licitum: quia enim erat diſcipulus Domini, ideo curam de corpore Ejus habere voluit, ut cum honore ſepeliretur, & non ſicut damnati corpus proijceretur: Hic virtute ſanguinis Chriſti iam fuſi roboratus, *audacter* omni timore depoſito, & confidenter *introiuit ad Pilatum*, nec Judæorum timens inimicitias, nec Pilati poteſtatem: *& pitiit*, magno munere, *ut* de Ejus licentia *tolleret Corpus JESU*, de Cruce, & ſepeliret illud honorificè, hoc præferens omni theſauro quantumlibet pretioſo. Petijt autem hoc ſibi concedi: quia (ſecundùm leges humanas) corpora damnatorum, nec debent ſine licentia deponi, vel ſepeliri. *Et permiſit Pilatus*: tum propter petentis reverentiam: tum propter Chriſti innocentiam ſibi notam: & quia plura in morte Ejus viderat miracula. In quadam hiſtoria dicitur, quòd Joſeph ſeruierat quinqve annis Pilato, & pro ſervito petijt & obtinuit corpus JESU ab eo. Fit autem hic ſæcularis dignitatis Joſeph mentio: non quòd Evangeliſta hanc commendet, ſed quia ad præſidem niſi talis accedere non poterat: quia ergo dives erat valde inſignis, ac Pilato notus & familiaris, potuit de facili ad Pilatum intrare, & ab eo impetrare: quia vero bonus & juſtus, dignus fuit hoc miniſterio, & meruit corpus JESU ſepelire. Unde Beda: Magnæ quidem Joſeph iſte dignitatis apud ſæculum, ſed majoris apud Deum meriti fuiſſe laudatur: ut & per juſtitiam meritorum, ſepeliendo corpore Dominico dignus foret: & per nobilitatem potentiæ ſæcularis, idem corpus accipere poſſet: non enim quilibet ignotus, aut mediocris ad præſidem accedere, & Crucifixi corpus poterat impetrare. Unde & Aug Joſeph fiduciâ dignitatis, qua præditus erat, familiariter intravit ad Pilatum, iam minus curans de Judæis, quamuis antea in audiendo Domino devitaret inimicitias eorum. Unde etiam Gregor. Fuerat quandoque Joſeph occultus Chriſti diſcipulus: deniq; vincula timoris rumpens ferventior factus, Dominicum corpus turpiter pendens à ligno depoſuit, comparans pretioſam margaritam verborum modeſtiâ. Conſidera nunc fortitudinem Joſeph: quia non ſolùm audet corpus Chriſti petere, ſed etiam ſepelire: ſicut homo poteſtatem habens, plus ex virtute quàm ex adiutoribus. Unde Chryſoſt. Inſpice autem hujus viri fortitudinem: in mortis enim periculum ſe tradidit, inimicitiam ad omnes aſſumens, propter benevolentiam Chriſti. Unde & Theophilus: Audet auſum laudabilem non enim excogitavit, à divitijs decidam, & expellar à Judæis: ſi corpus petam Ejus qui eſt blaſphemijs condemnatus. Hæc Theophilus. Qui ergo prius ex imperfectione

Mat. 27. Mar. 15. Luca. 23. Ioan. 19.

Ioſeph quomodo Pilato notus.

Beda in capit. 15. Marci. et in c. 23. Lucæ.

Aug. lib. 3. de conſenſu Evan c. 22.

Gregor. Nazianzenus orat. in ſanctum bapt.

Chryſoſt. hom. 89. in Matt.

meticulosus & occultus discipulus Domini fuerat, propter metum Judæorũ vitans tunc inimicitias eorum: nunc exemplo mortis Christi animatus, ac virtute & vigore auctus, manifestat se, ac palam & facto fatetur, & ostendit se Christi discipulum, petendo Ejus sepulturam, & exequendo: minus curans de illis, in hoc extremo officio. Concesso autem sibi corpore, vocavit ad sequendam, virum sapientem, & legisperitum, discipulum Christi similiter occultum, Nicodemum nomine. *Joseh igitur mercatus sindonem*, id est pannum lineum, candentem & mundum, venit ad crucifixionis locum, portans secum instrumenta quibus clavîs evulsîs corpus de Cruce deponat, & ipsam sindonem, qua involuat. Iste pannus mundus & candidus, innocentiam Domini, & liliosam significabat castitatem, ut qui rubricatus fuerit sanguine passionis, candidaretur sindone inocentissimæ castitatis. In Canticis: Dilectus meus candidus & rubicundus. *Uenit & cum eo Nicodemus*, se illi associans, in quo dolus non erat, *qui prius* timidus *nocte ad Jesum venerat primùm*, scilicèt ante passionem: *ferens secum mixturam myrrhæ & aloës, libras quasi centum*, ad ipsum condiendum, quia hæc sua amaritudine arcent vermes à corporibus mortuorum: & quam plurimum ea conservant, nec citò corruptioni subijci permittunt. Iste ante passionem Christi sicut & Joseph, erat discipulus Domini occultus, sed post passionem manifestavit se sicut & ille, & factus est publicus: sed nondum habens veram fidem de resurrectione, quia attulit myrrham & aloe, quasi corpus Ejus muniri indigeret à putredine. Et ideo licèt ex devotione istam unctionem faceret, videtur tamen quòd plenam notitiam de resurrectione Christi non haberet: quia de eo scriptum erat: *non dabis sanctum tuum videre corruptionem*: propter quod non indigebat unctione conservante contra putrefactionem. Unde Chrysost. Adhuc enim ut de nudo homine disponebant: sed tamen multam dilectionem demonstrabant. De isto Nicodemo legitur in revelatione corporis beati Stephani protomartyris. Per Joseph, qui interpretatur accrescens, significabatur persona crescens in virtutibus: quæ corpus Domini postulat, quando pro digna receptione Eucharistiæ Deum suppliciter orat. Per Nicodemum verò peritum, significatur Doctor bonus: ferens mixturam: id est, doctrinam ex authoritatibus sacræ scripturæ confectam, ad ungendum corpus Christi mysticum ad Ejus salutem. In sindone etiã munda, paupertas & castitas notantur: & in aromatibus, virtutum varietas designatur. Felix talis conscientia, cui non deficit defunctio paupertatis, contra mundum: mundicia castitatis, contra carnem: fragrantia virtutum, contra diabolum. Cùm autẽ Joseph & Nicodemus fuerùnt prope Crucifixionis locum, genua flectentes adoraverunt Dominum. Quos dum vidit Mater, volentes deponere corpus, quasi de morte consurgens paululum revixt spiritus Ejus. Et applicantes recepti fuerunt per eam reverenter, & paraverunt se ad deponendum Eum, quibus Ipsa quod poterat ministrabat adiutorium. Unus clavos de manibus trahebat: alius ne corpus caderet exanime sustinebat. Stabat Maria levans brachia in altum, & dum tangere Eum voluit, caput & manus Ejus dependentia trahebat supra triste pectus suum: & ruens in amlpexus & oscula, de dilecto suo satiari non poterat: nec quis ipsam desuper corpus attrahere valebat. Corpore igitur Domini in terram deposito, Domina suscepit caput cum scapulis suis in gremio. Magdalena verò pedes, apud quos olim tantam gratiam meruerat. Alij autem circumstant, & omnes planctum magnum super Eum faciunt. Omnes enim amarissimè plangunt Eum, quasi unigenitum. Unde Ansel. Sed adhuc expecta, donec nobilis ille Decurio veniens extractis clavis manus pedesq; dissoluat. Uide quomodo felicissimis brachijs corpus amplectitur, ac suo adstringit pectori. Tunc potuit vir ille sanctissimus dicere: *Fasciculus myrrhæ, dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.* Cerne præterea, quàm dulciter, quàm diligenter beatissimus Nicodemus, sacratissima membra Ejus tractat digitîs, fovet ungventis. Hæc Anselmus. Uenias & tu charissime dovotis gressibus, & spiritualibus accessibus, ad deponendum Dominum Deum tuum de Cruce, & ad plangendum Eum cum sua benedicta Matre, & alijs qui ibi aderant & ad sepeliendum, & alia faciendum quæ

Marginal notes: *Theoph. in c. 15. Marci.* — *Sindon.* — *Cant. 5.* — *Nicodemus.* — *Ioan. 19.* — *Psal. 15.* — *Chrysost. hom. 84. in Ioan.* — *Depositio Christi de cruce.* — *Ansel. in speculo.* — *Cantic. 1.*

Ipsi faciebant. Unde Ambros. Ueni & tu vel serò, vel nocte, vel quacunq; hora: quacunq, enim hora veneris, Jesum invenies ad suscipiendum paratum: nec minorem seriùs venientibus mercedem piâ largitate solventem. Nam & qui horâ sextâ venit, non est mercede fraudatus: & qui undecimâ, plenitudinem mercedis accepit. Hæc Ambrosius. Deus meus bone JESU: concede mihi quanquam per omnem modum immerito & indigno, ut qui his cùm Matre Tua & a ijs qui tunc aderant corpore interesse, & ea facere non merui: fideli tamen hæc eadem mente pertractans, illum ad te Deum meum pro me crucifixum & mortuum, compassionis affectum experiar, quē innocens Mater Tua, & pænitens Magdalena in Ipsa passionis tuæ hora senserunt. Et sciendum, quod quamuis ista depositio Domini de Cruce, non fuerit sibi in pænam: quia corpus erat exanime: nec fieret Ei in contumeliam, sed potius in honorem & reverentiam, præsertim cùm non fieret à Judæis sævientibus, sed à devotis fidelibus Eum multùm diligentibus, imò etiam Judæis & hoc dolentibus, quod cum tanta solennitate deponebatur, condiebatur, & sepeliebatur: istud tamen factum depositionis, in se valde miserabile fuit & lamentabile: quod videlicet corpus tantæ nobilitatis: tractabatur tanquam cadaver vile: licet in veritate cadaver non fuerit, propter divinum suppositum, in quo corpus illud imputribiliter subsistebat, & si corpus illud non sensit pænam, beata tamen virgo (quæ ibi aderat) pænam in hoc facto sensit maximam. Ex hoc articulo depositionis Domini de Cruce, habentur duo documenta. Primum est, quod fideles Communicantes corpus Domini de altari, æquiparantur illis qui ipsum deposuerunt de Cruce. Perinde enim est (imò plus) Christi corpus sumere de ara altaris, quàm de ara Crucis. Illi enim acceperunt Eum in brachijs & manibus: sed isti sumunt in ore & cordibus. Secundum documentum est, quòd & nos libenter debemus Christum cum Joseph de Cruce deponere. Quamdiu enim peccator in peccatis, est, Christum in Cruce distentum, quantum in se est, vinculat & crucifigit: peccata enim nostra sunt in causa, quòd Christus crucifixus est. Sed mox cùm per pænitentiam ad Deum convertitur, ipsum de Cruce solvit & deponit: & inter brachia sua Eum recipit. Sicut fecit Joseph qui in deponendo Christum de Cruce, inter brachia sua Eum complectebatur. Unde sicut quis complectens aliquem inter brachia, potens est de eo facere qui quid vult: maximè si illud non repugnet, sic peccator conversus per pænitentiam, constringens iam Christum brachijs amoris, potens est de eo omnia quæ voluerit obtinere. Nequaquam enim Christus repugnat pænitenti, sed paratior est ad dandum gratiam, quàm iste ad recipiendum. Ad conformandum se huic articulo, recogitet homo, quàm lamentabile factum fuit quòd tale corpus (quod erat Deus) sic tractabatur ad modum cadaveris: & quòd Corona gloriæ, iacuit sic supina & prostrata in terra: qualem etiam planctum tunc beata Uirgo fecerit super corpus dilecti & dulcis filij sui: vel alias, sicut dederit meditanti. JESU qui de Cruce non vivus descendere, sed mortuus deponi voluisti: ut de morte resurgeres ad electorum informationem: da mihi de sacro altari tuo, acsi de ara Crucis corpus tuum verum dignè suscipere, & ut de hac Cruce, quam suscepi in tui professione seruitij, quousq; vixero non descendam, sed cum tibi placuerit ab hoc corpusculo repetere animam quam dedisti, nunc te vocante de Cruce deponar: & te invitante ad requiem paradisi perducar.

Ambros. in c. 23. Lucæ.

Documenta.

Post aliquam verò morulam, rogat Joseph Dominam, ut permittat corpus Domini perungi, ac lintheaminibus involui & sepeliri. Ipsa verò contendebat, dicens: Nolite amici mei tam citò mihi filium meum auferre, vel me secum sepelite. Illum adhuc paululum relinquite mihi, ut faciem ipsius valeam contemplari, & videndo aliquantulum inde consolari. Illi volebant Eum tradere sepulturæ, & Ipsa volebat Eum retinere, & sic erat hæc pia lis, & miseranda contentio inter eos. Flebat illa lachrymis irremediabilibus. Ipsius lachrymarum tanta ubrtas fluebat, ut caro cum spiritu in lachrymis resolui putaretur. Rigabat lachrymis faciem & extinctum filij sui corpus, & perfundebat undiq, plagas Ejus. Lapidem quoq; in quo corpus Ejus positum

Inurgens di dilatio

Lachrymæ Virginis.

& locatum fuerat, lachrymis madebat, in quo Ejus lachrymæ adhuc apparere dicuntur: quæ nunc in ingreſſu Eccleſiæ ſancti ſepulchri eſſe memorantur. Lavit & terſit vulnera Ejus cruentata, & oſculabatur ea, & faciem Ejus ſacratiſſimam. Aſpiciebat vulnera corporis, & vultum Ejus & caput: videbat ſpinarum puncturas, depilationem barbæ, faciem et ſputis & ſanguine deturpatam: & de aſpiciendo & flendo non poterat ſatiari. Uirginis dolores narrari non poſſunt: quia male illi erat, ſicut eſſe poterat. Et ideo quātas lamentationes, ululatus, planctus & fletus ſuper idem corpus unici filij ſui tunc fecerit, verbis explicari non poſſet. Credendum tamen eſt, quòd nullos planctus irrationabiles fecerit: quia dolor Ejus ad rationem ſuperiorem non pertingebat. Magdalena verò pedes Domini, quos alia vice lachrymis compunctionis rigavit: nunc multòmagis undîs lachrymarum compaſſionis largiter lavit. Aſpiciebat pedes ſic vulneratos & perforatos, deſiccatos & ſanguinolentos, flebat amariſſimè, & præ dolore videbatur deficere: ſimiliter flebant vehementer & alij, ac etiam Angeli præſentes ibi. Unde Auguſtinus: O quis Angelorum vel Archangelorum illic non fleſſet, ubi contra naturam Autor naturæ immortalis Deus mortuus homo, iacebat; Uidebant Chriſti corpus ſic malè tractatum: ab impijs ſic laceratum iacere, & Mariam totam ſuo cruentatam in cruore ſic amariſſimè flere, & nullo modo ſuas lachrymas poterant refrænare. Sicut enim poſſibile fuit, Deum per aſſumptum hominem mori: ſic poſſibile fuit Angelos bonos in morte Domini ſui dolere. Hæc Auguſt. Plange ergo & tu chariſſime amarè, & clama cum Bernardo dicente: O bone JESU quàm dulciter cum hominibus converſatus es: quàm magna & abundantiſſima Ejs largitus es, quàm dura & aſpera pro Ejs paſſus, dura verba, duriora verbera, duriſſima Crucis tormenta. Hæc Bernar. Contempleris etiam bene Dominum & Salvatorem tuum: gyra & regyra, volue & revolue, à latere in latus, à planta pedis uſque ad verticem, & non invenies in eo ſanitatem, ſed undique dolorem, ubique cruorem. Non enim eſt in eo membrum, vel ſenſus corporis, qui ſuam afflictionem & infirmitatem, vel paſſionem non ſenſerit. Uide quid in quolibet ſenſu, quid in qualibet parte ſuſtinuit. In capite ſpinas: in auribus opprobria: in oculis fletum, in ore fel & acetum: in facie alapas & ſputas: in collo colaphos in naribus fætorem: quia in loco ex cadaveribus corrupto fuit crucifixus clavos in manibus & pedibus, flagella in dorſo, lanceam in pectore. Quia enim genus humanū vulneribus peccatorum fuit plenum, ſecundùm illud Eſaiæ. *Omne caput languidum, & omne cor mærens, à planta pedis uſque ad verticem non eſt in eo ſanitas:* ideo JESU in omni parte corporis ſui plagas ſuſcepit: ut per Ejus livorē in toto ſanaremur. Homo enim erat infirmus in capite, id eſt in intentione, quæ eſt caput animæ: quia in his quæ faciebat non ſanam intentionem habebat. Erat infirmus in manibus, quia faciebat opera mala vel remiſſa: erat infirmus in pedibus, quia habebat affectionem immundā aut terrenā: pes enim animæ, eſt affectus & amor Ejus: quia ſicut corpus vadit pedibus, ſic anima vadit affectibus. Erat infirmus in corde, quia habebat cogitationes noxias & vanas. Erat infirmus in toto corpore, quia habebat totā vitā mundanā, & converſationē vanā. Ut igitur Chriſtus ſuis livoribus & vulneribus nos ſanaret: voluit vulnerari in capite, ut ſanaret omnes noſtras obliquas intentiones: voluit vulnerari in manibus, ut ſanaret noſtras malas & remiſſas operationes, voluit vulnerari in pedibus, ut ſanaret noſtras immundas & terrenas affectiones: voluit vulnerari in corde, ut ſanaret noxias & vanas cogitationes: voluit flagellari & vulnerari in toto corpore, ut ſanaret totam noſtram vitam & converſationem. Unde Bernardus: Meditare, inquit, poſitionē corporis Crucifixi, & vide ſi aliquid eſt in eo quod nō perroret pro te ad Patrem. Divinū illud caput multiplici ſpinarū denſitate depreſſatur, uſque ad cerebri teneritudinē confixum eſt. Ad quid hoc? ne doleret caput tuū, ne tua vulneraretur intentio. Caligaverunt in morte oculi ſui: & illa luminaria magna, quæ illuminant orbē, ad horā extincta ſunt. Nonne illis obtenebrantibus tenebræ factæ ſunt ſuper universā terrā & illa duo luminaria magna cū illis luminaribus ſemota ſunt; Hoc autē totū factū eſt, ut averterētur oculi tui, ne viderent vanitatē: & ſi viderent, non adhærerent. Aures, illæ quæ in cælis audiunt, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth: audierunt in terra dæmoniacorum voces: Crucifige Crucifige.

Ut

Planctus Mariæ rationabiles.

Auguſt ſermo. de ſabbato ſancto.

Bernard ſermo. de paſſione Contēplatio.

Eſaiæ 1.

Infirmitas humanæ naturæ per Chriſtum ſanata.

Bernard. ſermo. de paſſione Omnia mēbra Chriſti pro nobis rorant.

Ut quid istud? Ne aures Tuæ obsurdescerent ad clamorem pauperis: ne reciperent auditum vanum, ne detractionis virus apertis poris usq;quoq; susciperent. Speciosa illa facies speciosi forma præ filiis hominum: sputis illita est, afflicta colaphis, addicta delusionibus. Quare hoc? Ut facies Tua illuminaretur, illuminata cõfirmaretur & diceretur de Te, Vultus Ejus non sunt ampliùs in diversa mutati. Os illud quod Angelos docet, homines instruit, quod dicit & factum est, felle potatum est, & acetô, sed hoc factum est, ut veritatem & judicium loquereturos Tuum, & confiteretur Dominum DEUM suum. Manus illæ quæ fundaverunt Cœlos, extensæ sunt in cruce: clavisq; transverberatæ durissimis, ut manus Tuæ extenderentur ad inopem. Pectus illud, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ DEI absconditi: lanceâ militari perfossum est, ut pectus tuum à pravis cogitationibus mundaretur, mundatum sanctificaretur, & conservaretur sanctificatû. Pedes illi, quorum scabellũ terra est, adorare debemus, quoniam sanctum est, dura transfixione transfixi sunt, ne pedes Tui festinarent ad malum, sed currerent viam mandatorum Domini. Quid plura? Pro te carnem & animam posuit, ut corpus & spiritum sibi vendicaret. Totum toto, se Te comparavit. Huic igitur omnem vitam tuam o! homo debes, quia vitam suam pro tua posuit, & cruciatus amaros sustinuit, ne tu perpetuò sustineres. Cui verò justius vivam quàm Illi? Qui si non moreretur, ego non viverem. Hæc Bernardus. Ad hoc etiam faciendum, & debitum Domino rependendum, idem Bernardus, quasi monendo sic dicit: O! homo respice oculo mentali, quanto remunerationis debito adstringaris Domino patienti. Recole sudorem sangvineum, triginta argenteos, fictionis osculum, alaparum contumeliam, flagellorum instantiam, ictus arundinis, coronam spineam, spuri ludibria, crucis angariam, patibuli suspendium, oculos langventes, oris pallorem, fellita cibaria, amara pocula, spongiæ obsequium, caput inclinatum, latus perforatum, ulnas extensas, manus transfixas, pedes confossos, vocem lamentabilem, latrones altrinsecos, garrulationes irrisorias, titulum famosum, vestimenti sortem, geminatum crucifige. Quid plura? Vilissimum mortis supplicium, & probra nefandissima. Et iterum: Vide homo, quo amore Te dilexit Dominus DEUS Tuus, ut vestigia Ejus sequaris. Pro te ligatus est, ut te à vinculis peccatorum absolveret. Pro te flagellatus est, ut te à flagellis æternæ iræ erueret. Pro te judicatus est, ut te à judicio æternæ damnationis liberaret. Pro te coronatus est spinis, ut te coronaret in Cœlis. Pro te vulneratus est medicus, ut tu sanareris ægrotus. Pro te crucifixus, ut tuas concupiscentias crucifigeret. Pro te mortuus est, ut te à mortuis suscitaret. Pro te sepultus est, ut in te vitia sepeliret. Hæc Bernardus. Multa igitur pro nobis sustinuit Dominus JESUS: sed nos miseri ad confusionem nostram uno sermone fatigamur, uno verbo dejicimur. Omnia ergo quæ Dominus JESUS passus, quæ circa ipsum gesta sunt, mente revolve, & diligenter pertracta: & ex his te ad patientiam in omnibus adversis, quæ pateris, accinge viriliter & arma. Unde Chrysost. Armemus nosmetipsos adversùs omnem furorem, adversus omnem iram: & si inflammatum videris cor Tuum, signa pectus, impone crucem. Convitiatus est Tibi aliquis: recordare omnium quæ in Christo gesta sunt, & omnia extingventur. Non solùm legamus hæc omnia, sed & mente feramus ea. Sufficientia

Chrysostom. hom 88. in Matth.

Cõtra iram passionis memoria.

enim sunt hæc, continuè revoluta, universam iram destruere. Et si contumeliam, & si injustitiam patiamur, dicamus continuò, non est servus major Domino suo. Propterea enim hæc omnia sustinuit, ut secundùm Ejus semitam gradiamur: & nos contumelias feramus, quia maximè convitia à mente abjiciuntur. Sed tamen ipse non solùm tulit hæc: sed omnia egit ut salvaret eos qui hæc faciebant. Hæc nos zelemur. Unde Chrysost. Nil enim DEUM ita propitium facit, ut inimicos amare, & his qui officiunt benefacere. Cùm quis officit, non ad ipsum respicias, sed ad eum qvi movet, scilicet dæmonem, & iram universam adversus illum evacua: ipsius autem & miserere, qui ab illo movetur. Cum injuriantem videris, excogita quoniam diabolus est qui movet eum: non enim Christianorum sunt injuriæ. Cum igitur quis injuriatus fuerit, memento Tui Dominatoris, quoniā & per verba & per res Ei detrahebant: & ironiam multā ostendebant: Ipse verò non solùm non ulciscebatur: sed & contrariis remunerabat in humilitate & mansvetudine: hunc itaq; & nos zelemur: ita enim poterimus & à convitio eripi omni. Si enim non dolueris, non convitium patieris: quid enim doles? Si quidem injustè convitium pateris: hoc maximè tristari non oportet, sed illius misereri, si verò justè multò magis silere oportet: neq; doleas in verbis, sed corrigaris in rebus. Quare si vigilaveris, dupla lucraberis: & propitium facere DEUM silentio, & actionem accipere; ex his, quæ dicta sunt, corrigere ea quæ acta sunt: & gloriam hanc humanam despicere. Etenim hinc dolor nobis fit, quoniam multi ad insensatorum suspicionem inhiant. Hæc igitur universa meditemur in operibus: si enim non hæc dixerimus, inaniter & vanè in mundū venimus: magis autem & in malo. Non enim sufficit fides in Regnum ducere: sed hæc maximè condemnare habet eos qui vitam malam demonstrant. *Qui enim scivit voluntatem Domini sui & non fecit, plagis verberabitur multis.* Properemus igitur nos ad exitum: etenim multis nobis opus est viaticulis, ut sufficientia æternæ vitæ accipientes viaticula, videamus Dominum nostrum JESUM Christum. Hæc Chrysostomus.

Chrysostom 9 homil. 81. ad populum Antioch.

Luca 12.

DE SECUNDO COMPLETORIO.

CAPUT XLVI.

Matth. 27. Marci 15. Lucæ 23. & Joan. 19.

HOra completorii cogitabis dolorosus & tristis, qualiter tardante hora rogat Joannes dominam, ut permittat aptari & sepeliri corpus Domini nostri, antequam intret sabbathum, in quo non licèt talia operari: & eo quòd propter nimiam moram possent à judæis pati calumniam. Tandem domina tanquam grata & discreta, & cogitans quòd ipsi Joanni esset per Filium commissa, ampliùs contendere noluit, ac signans & benedicens corpus ut volebant aptari permisit: tunc unxerunt corpus: *& involuerunt in sindone munda,* quàm Joseph emerat: *& ligaverunt illud lintheis,* etiam aliis, scilicet sudario quòd capiti adhibebatur, & institis seu fasciis, quibus totum corpus alligabatur: quæ omnia etiam de lino erant, & (ut creditur) Nicodemus attulerat ac etiam *cum aromatibus, sicut mos judæis est sepelire,* scilicet personas venerabiles: hoc enim acceperunt à Patribus suis & Senioribus. Domina tamen semper tenebat caput ipsius in gremio suo, quod sibi reservavit aptandum: & Magdalena pedes apud quos misericordiā est consecuta: tandē verò Magdalena pedes lachrymis rigatos devotè abstergit, amplexatur, oscula-

Inungitur & involvitur Corpus Jesu.

tur, & involuit: & aptat fideliter, quàm melius novit. Sic ergo aptato reliquo corpore, respiciunt ad Dominam, ut ipsa compleat, & omnes planctum reincipiunt. Omnes enim sic amarissimè flebãt, ut vix quisquam eorum loqui posset. Videbant Matrem omni solatio destitutam: & super illam dabant potiùs planctum, quàm super extinctum Dominum suum. Reincipe etiam & tu planctum, si fortè dimiseras Eum. Tunc Domina videns quòd amplius differre non possit: ponit vultum super faciem Filii, & ex inundatia lachrymarum, multomagis lavit faciem, quàm Magdalena pedes: abstergit autem & deosculans os Ejus, in quodam sudario ipsum involuit: & diligenter aptat, & iterum benedicit Eum, & signat. Et tunc omnes adorantes flexis genibus, & pedes Ejus osculantes, accipiunt & portant Eum ad monumentum, quod à Monte Calvariæ distat passibus quinquaginta: Domina tenebat caput, & Magdalena pedes: reliqui verò erant in medio. Unde Anselmus: Sequere & tu pretiosissimum Cœli terræq; thesaurum: & porta vel pedes, vel manus brachiaq; sustenta: terræ defluentes minutatim pretiosissimi sangvinis guttas curiosius collige: & pulverem pedum Ejus linge. *Anselm. in speculo.*

Dolorem quem MARIA in exequiis Filii sui toleravit, olim David in exequiis Abner præfiguravit. Abner à Joab fraudulenter interfectus erat: cujus interfectionem Rex David, feretrum sequens, deflebat. David non solùm ipse super exequias Ejus plorabat, sed etiam alios ad plorandum incitabat: ita Beata Virgo & alii devoti exequias Christi deplanxerunt, & corda sua intima compassione sciderunt. *Dolor Mariæ in exequiis Christi.* *2. Reg. 3.*

Erat autem prope locum crucifixionis hortus, & in horto monumentum novum Ipsius Joseph, sumptuosè factum, & in petra excisum, id est; in uno lapide, secundùm quantitatem hominis concavatum: *in quo nondum quisquam positus fuerat, in quo, quia juxta erat, propter parasceven judæorum sepelierunt eum*, reverenter & devotè, flexis genibus, magnis singultibus, & suspiriis validis: & sic Dominum vitæ, dederunt sepulturæ mortis. *Monumentũ Domini.* Sepelierunt Eum in loco propinquo: quia non poterant longè portare, propter solennitatem sabbathi imminentem. Unde Chrysost. quia verò brevitate temporis urgebantur, & vespera imminebat: ideo ponunt Eum in proximum monumentum. *Chrysostomo homil. 84. in Joann.* Et Augustinus. Acceleratam vult intelligi sepulturam, ne advesperasceret: quando jam propter parasceven facere aliquid tale non licebat. *Augustinus Tract. 120. in Joann.* Tunc (ut ait Augustin.) Illius exequias Angelorum millia millium decantabant: qui omnes convenerant ad sepulchrum Domini sui. Illi cantabant laudes, sed MARIA dabat gemitus & suspiria cordis. *Exequiæ Domini.* Dispensativè autem in novo ponitur monumento, ubi nullus positus erat: ut, secundùm Ambros. & Chrysost. Non alius qui cum Eo jaceret surrexisse à perfidis diceretur, vel secundùm Augustin. Sicut in MARIÆ Virginis utero nemo ante illum, nemo post illum conceptus est: ita in hoc monumento nemo ante illum, nemo post illum sepultus est. *Documentũ cur novum.* *Augustinus ibidem.* Et secundùm Hieronym. In monumento exciso in petra conditus est, ne si ex multis lapidibus fuisset ædificatum, suffossis tumuli fundamentis, ablatus furto diceretur. *Hieronymus in cap. 27. Matthæi.* Et secundùm Augustin. Si etiam sepulchrum fuisset in terra, dicere poterant, suffoderunt terram, & furati sunt Eum: quòd autem in alieno sepulchro ponitur, paupertatem Ejus testatur. *Augustinus sermon. de Sabbatho Sancto.* Unde Theophilus. Attende etiam abundantiam pro nobis susceptæ paupertatis. Namq; domum in vita non habuit, post mor-

Theoph. in cap. 19. Ioã. tē quoq; in alieno ſepulchro recōditur, & nudus exiſtēs à Joſeph operitur. Unde & Anſel. Pauper ita fuit Chriſtus ut non in ſua, ſed in aliena domo naſceretur: & vivēs in hoc mūdo, nō haberet ubi caput ſuū reclinaret: nec moriēs, unde nuditatē ſuā tegeret, nec mortuus, unde involveretur: nec ſepulchrū aut locum, ubi corpus ſuum poneretur. Ideo etiam ſecundùm Ambroſium & Auguſtin. Salvator in aliena ſepultura ponitur, qui pro aliena moriebatur ſalute. Ut quid illi propria ſepultura, qui in ſe mortem propriā non habebat? Item, ſecundùm Ambroſium, ad oſtendendum quòd non debuit detineri à morte. Non enim ille ſepulchrum mortis deſiderabat, qui de morte triumphum quærebat. Secundùm Hieronym. autē & Bedam, ex ſimplici ſepultura Domini, ambitio divitum condemnatur: qui nec mortui & in tumulis poſſunt carere divitiis. Sed (ut ait Auguſtin.) Pompa funeris agmina exequiarum, ſumptuoſa diligentia ſepulturæ, monumentorum opulenta conſtructio, vivorum ſunt qualiacunq; ſolatia, non adjutoria mortuorum. Hæc Auguſtin. Non fuit in ſepultura Domini aurum, non gemmæ, non ſericum, ſed lintheamen purum & nitidum. Sindon enim pannus, ſeu tela de lino eſt, de quo etiam erant inſtitæ, quibus corpus eſt alligatum: & ſimiliter capitis ſudarium. Unde ſecundùm Hieronym. Poſſumus intelligere quòd Corpus Domini, non auro, non gemmis, non ſerico, ſed lintheamine puro obvoluendum ſit. Unde etiam quia in ſimplici ſindone involutum eſt Corpus JESU, ideo Silveſter Papa inſtituit, ut Sacrificium Altaris non in panno ſerico, vel tincto, vel auro texto, ſed puro lintheo terreno, & ſindone munda cōſecretur & celebretur. Secundùm Petrū Cantorem, ex eo quòd dicitur: In ſindone munda, & in monumento novo, colligi poteſt pallas Altaris, dalmaticas, caſulas, albas, ſicut nec ſindonem fieri debere de aliqua veſte prius in communes uſus aſſumpta, propter reverentiam tanti Sacramenti, ſed ex nova, prius, non induta, quæ Domino conſecrata, non debet ad communes uſus aſſumi. Sed nonne Corpus Chriſti ponitur ſæpe in aureis ſcyphis? Ita ſed mediantibus pixidibus novis. Hæc Petrus. Sepulto autem Domino Mater Ejus omni corde amplexabatur ſepulchrum, & qua poterat voce benedicebat Filium ſuum. Ad ſepulchrum ſedens innixa illi manus extendebat, & deſuper illud exoſculans, amaro nimis Dominum ſingultu deplorabat. Acceſſit Joannes, & lugens ipſe multum levavit eam lugentem, & exuentes omnes de monumento, *poſuerunt lapidem*, quaſi pro clauſura *ad oſtium monumenti*, ne ipſe locus beſtiis eſſet pervius, ſcilicet magnum, qui non poſſet de facili, & ſine multorum auxilio amoveri, ne aliquis veniens poſſet rapere Chriſti Corpus: quia per illud oſtium erat ad ſepulchrum ingreſſus. In quo patet virtus reſurgentis, Quem non potuit retinere magnus lapis, & tollitur omnis in reſurrectione Ejus ſuſpitio, quia nec ab aliquo fieri potuit violentia, aut furtum, aut fictio. Unde Auguſtinus. Si fuiſſet lapis parvulus ſuppoſitus: dicere poterant, dormientibus nobis tulerunt Eum. Et Hieronymus. Saxum enim magnum appoſitum, oſtendit non abſq; auxilio plurimorum ſepulchrum potuiſſe reſerari. Myſticè, in actibus Joſeph & Nicodemi ſignantur plura requiſita in nobis, ſi Chriſtus in corde noſtro debeat ſepeliri. Nam debet communicans eſſe involutus lintheaminibus: per mundam affectionem, & conſcientiæ puritatem. In ſindone enim munda JESUM involvit,

Anſelmus in ſpeculo. — *Ambroſius in Lucam. cap. 23.* — *Hieronymus.* — *Auguſtinus de cura pro mortuis gerenda.* — *Sindon.* — *Hieronymus in cap. 27 Matthæi.* — *Lapidis ſuper ſepulchrū poſitio* — *Auguſtinus de Sabbatho Sancto.* — *Hieronymus in cap. 27. Matthæi.* — *Myſtica ſepultura Chriſti in corde noſtro.*

vit, qui Eum pura mente & puro corpore suscipit: decet namque non solum
purâ animâ, sed & corpore puro corpus Christi suscipere. Involvere autem
oportet: quia mysterium Ejus clausum & occultum est. Debet etiam unctus
esse aromatibus, per ferventem devotionē. Cū myrrha enī & aloe Jesū involuit,
qui Crucifixū in corde cum amaritudine pœnitentiæ & compassionis recondit.
In novitate verò monumenti designatur, quòd cor debet esse per gratiam &
puritatem innovatum, & ab omni vetustate peccati purgatum, priusquam ad
corpus Christi accedat: in quo corde etiam ponit Eum quando de Ipso jugi-
ter cogitat: quia monumentum dicitur, quasi monens mentem. Sumpturus
igitur eucharistiam, videat ut cor suum sit quasi monumentum novum, in
quo locetur: & quasi hortus in quo delectetur, ne in monumento suo alius
positus sit, vel circa hoc quidquam inutile excreverit: quod erit, si bene per
pænitentiam mundatum fuerit & innovatum: alioquin non poterit in eo di-
gnè sepelire Christum. Per monumentum autem lapideum, in petra exci-
sum, designatur cordis stabilitas: quia debet in bono proposito esse
firmum: & fidei soliditas, in qua apud Ecclesiam sepultus est Christus: hoc
est fides Christi, supra quam petram ædificata est Ecclesia. Sed pro custo-
dia omnium prædictorum, debet adhiberi longanimitas perseverantiæ, ut
mens corpus Christi recipiens, in prædictis conditionibus intendat finaliter
perseverare: & hoc disignatur per saxum ostio monumenti advolutum. Ille
etiam sepulto Christo in corde suo advoluit pro clausura lapidem magnum *Cordis*
ad ostium; qui se claudit ne possit ingredi peccatum: & ponit diligens ob- *clausura.*
staculum contra peccati recidiuum, ne Christus Eum deserat & relinquat, do
nec Ipsum à mortuis resurgere faciat. Unde Ambrosius; Cui pulcherrimè *Ambros.*
lapis admotus est, ne pateret: quicunque enim in se humaverit Christum, *in c. 23.*
diligenter custodiat ne Eum perdat, ne perfidiæ sit ingressus. Unde & Hila- *Lucæ.*
rius, Et quia nihil præter Eum oporteat in pectora nostra penetrare, lapis
ostio advoluitur: ut nihil absque eo inferatur. Voluit autem Christus in *Hilarius*
monumento justi, scilicet Joseph, sepeliri: ad ostendendum quod non requie *cano. 33.*
scit nisi in corde justi: & quòd non amplius peccatorum consortiū volebat, *in Matt.*
quia amplius pro Ipsis non moriturus erat. Unde Ambrosius, Mysticè au- *Ambros.*
tem justus Christi corpus sepelit (talis enim est Christi sepultura) qui frau *in c. 23.*
dem iniquitatemq; non habeat. Justus autem corpus Chisti operit sindone *Lucæ.*
vesti, & tu Domini corpus gloria tua, ut & Ipse sis justus. Bene autem in
monumento conditur justi: ut justitiæ habitatione requiescat. Hæc Ambro- *Sepulchri*
sius. De monumento Domini fertur, quòd domus seu spelunca fuerit ro- *forma.*
tunda, de subiacente rupe excisa: erat enim lapis seu rupes grandis in hor-
to, in cujus latere erat monumentum excisum seu spelunca, habens octo pe-
des longitudinis: & totidem latitudinis, & tantæ altitudinis, ut homo intrò
consistens, & in Ejus pavimento rectus stans, vix posset manu extensa cul-
men attingere, introitum patulum habens ab Oriente, cui lapis ille magnus
advolutus atque appositus erat pro ostio. In cujus monumenti parte Aqui
lonari sepulchrum Domini hoc est locus dominici corporis de eadem petra
est excisus, septem pedes & medium habens longitudinis, & à cœtero pavi-
mento altius eminens: tres palmos & medium habens altitudinis, eiusdemq;
existens latitudinis cujus est altitudinis. Qui videlicet locus non desuper,
sed à latere Meridiano per totum est patulus, unde inferebatur corpus, ut
esset quasi sarcophagus superpositus fundamento, & inclinatus super latus,
aperturam habens à latere, & non superius. Color autem ejusdem monu- *Sepulchri*
menti ac loculi, rubicundo & albo dicitur esse permixtus. Monumentum *color.*
ergo erat ad modum domunculæ factum: intra quod erat sepulchrum Chri-
sti positum. Sic enim sepulchra Judæorum antiqvitùs, & maximè magna-
rum personarum solebant fieri: ut eorum filij possent ibi etiam sepeliri. Pro-
pter hoc dicitur frequenter de regibus Juda: Sepultus est in sepulchro Da-
vid, &c. Est autem ibi in eodem loco, ob reverentiam dominici sepulchri, *Ecclesia*
artificioso opere, forma rotunda, uno tantum foramine superius aperto do- *sepulchri*
minicæ resurrectionis ecclesia maxima constructa, continens montem Cal-
variæ ac locum sepulchri: & multa loca sacra in qua sepulchrum Domini est
intra quandam cellam rotundam pulchris lapidibus constructam. Hæc si-

quidem ecclesia dominici sepulchri est patriarchalis, & habebat canonicos regulares, & Priorem, secundùm habitum & regulam sancti Augustini viventes, quibus loco abbatis Patriarcha præerat, cui soli obedientiam promittebant. Hæc ecclesia inter sancta & venerabilia loca, non immeritò obtinet

Sexta feria misterium.

principatum, in cujus loco tam magna & mira, per Dominum sunt facta & ostensa. *Et dies erat parasceves*, id est, præparationis: scilicet sexta feria, in qua præparabantur illa quæ in sabbato comedi debebant, *& sabbatum illucescebat*, quia vespera ad sabbatum pertinens instabat, à qua solennitas sabbati incipiebat. Ubi sciendum, quòd sicut homo sexta feria creatus est, & peccavit: sic Christus sexta feria pro homine mortuus est, & satisfecit. Unde & dixit, *consummatum est*: opus scilicet recreationis, sicut eadem die consummatum fuit opus creationis: & sicut sabbato reqvievit ab omni opere, suo, sic sabbato quievit in sepulchro: in signum quòd in hac sexta ætate pro eo operari, & pati debemus, ut in septima cum Ipso quiescamus: donec in octava, veniente gloria resurrectionis, cum Ipso simul gaudio perfruamur. Unde Beda,

Beda in cap 15. Marci.

Parasceve Græcè, Latinè præparatio interpretatur: quo nomine Judæi, qui inter Græcos conversabantur, sextam sabbati, quæ nunc à nobis sexta feria vocatur appellabant: eo quòd in illo ab opere suo requievit Deus Unde & hunc sabbatum, id est requiem vocari præcepit, rectè Dominus eadem die sexta crucifixus: humanæ reparationis implevit arcanum; sabbato autem in sepulchro requiescens, resurrectionis, quæ octava die ventura erat, expectabat eventum. Unde nostræ simul devotionis, ac beatæ retributionis prælucet exemplum, quos in hac quidem sexta mundi ætate pro Domino pati, & velut mundo crucifigi necesse est, in septima verò ætate, id est, cum laeti quis debitum soluit, corpora quidem in tumulis, animas autem secreta in pace cum Domino manere, & post bona oportet opera quiescere, donec octava tandem veniente ætate, etiam corpora Ipsa resurrectione glorificata, cum animabus simul incorruptionem æternæ hæreditatis accipiant.

Vespera sabbathi non lecta. Oratio ecclesiæ in parasceve.

Unde pulchrè septima dies in Genesi vesperam habuisse non legitur, quia requies animarum, quæ in illo sæculo nunc est, non consumenda mœrore, sed pleniori gaudio futuræ est resurrectionis adaugenda. Hæc Beda. Ubi etiam nota quòd inter cætera mysteria, quæ hodie ecclesia facit, hoc unum est: quia hodie pro omnibus orat. Cujus ratio est: quia Christus fuit hodie valde pius, in parcendo: quoniam dixit, Pater dimitte illis: quia nesciunt quid faciunt. Fuit valde liberalis, in largiendo, quia ad modicam petitionem dedit latroni regnum cœlorum. Fuit valde largus, in redimendo, quia non guttam, sed totum sanguinem pro nostra redemptione dedit.

Psal. 129.

Unde in psalmo, *Quia apud Dominum misericordia: & copiosa apud Eum redemptio.*

Ecclesiarum & altarium visitandorũ causa.

Ideo Ecclesia, ad similitudinem Christi, est hodie multum liberalis in orando, & multum pia in parcendo. Hodie etiam fideles ecclesias omnes, & altaria visitare consueverunt, cujus triplex ratio est. Prima est, quòd illa visitatio repræsentat visitationem Apostolorum & sanctarum mulierum, quæ crebrò visitabant sepulchrum. Secunda est, quia Christus hodie omnes sanctos, qui fuerunt à principio mundi usq; nunc præsentialiter visitavit, dum ad limbum descendit. Tertia ratio est, quia sancti hodie debent valde liberales esse: fuerunt enim hodie de carcere liberati, & in cœleste regnum sublimati. Si quis enim de carcere liberaretur, & in imperium sublimaretur, illam diem utique multum diligeret, & in illa die multum liberalis esset. Meritò igitur hodie fideles sanctos visitant, ut ab ipsis de carcere liberatis, & in imperium sublimatis, beneficia valeant obtinere.

Mulierum circa sepulturã devotio.

Mulieres autem, quæ erant Christo devotæ, funus *subsecutæ* quomodo, & in quo loco corpus Domini poneretur, diligenter curaverunt respicere & notare: ut postea ei tempore congruo munus suæ devotionis possent offerre, & officium funeri impendere, ac corpus Ejus inungere. Per hoc significatur: quia animæ devotæ debent mysterium passionis Christi sollicitè considerare: & eam pro posse imitari. Unde Beda,

Beda in cap. 15. Marci.

Sed & hactenus sanctæ mulieres die parasceves, id est præparationis, idem faciunt: cùm animæ humiles, & quò majores sibi consciæ fragilitatis, eo majori Salvatoris amore ferventes, passionis Ejus vestigijs in hoc sæculo, quo requies est præparan-

paranda futura, diligenter obsequuntur: & si fortè valeant imitari, pia cu-
riositate quo ordine sit eadem passio completa, perpendunt. Qua lecta, au-
ditâ, rocordatâ, mox ad parandum opera virtutum, quibus Christus dele-
ctetur se convertunt: ut finita præsentis vitæ parasceve, in requie beata ex-
pectent tempore resurrectionis occurrere Christo cum aromatibus spirituali-
um actionum. Hæc Beda. Joseph autem & Nicodemus inclinantes Domi-
no, & adorantes sepulchrum, recesserunt: Maria verò & alij, qui arctius *Mariæ et*
amabant, remanserunt *sedentes contra sepulchrum*, & lamentantes Dominum, & *cæterarum*
expectantes Ejus promissum. In quo ostenditur earum constantia, & fer- *constantia.*
vor dilectionis ergà Dominum: quia recedentibus discipulis, ac alijs notis ad-
huc remanebant circa sepulchrum Unde Hieronymus. Cæteris relinquē- *Hierony.*
tibus Dominum, mulieres in officio perseverant: expectantes quod promise- *in c. 27.*
rat JESUS: & ideo meruerunt primò videre resurgentem, quia persevera- *Matth.*
verunt usque in finem. Unde & Rabanus Alijs notis JESU ad sua rede- *Rabanus*
untibus, solæ mulieres, quæ ardentius amabant, obsequium funeris inspicie- *ibidem.*
bant, expectantes quod promiserat: & ideo post resurrectionem primò Chri
stum vident beatæ mulieres quæ ministraverunt viventi, adstiterunt morien-
ti, obsecutæ sunt sepulto: & sic congauisæ sunt resurgenti. Unde & Chry-
sostomus, Uidisti mulierum fortitudinem, vidisti dilectionem, vidisti magna-
nimitatem quæ usque ad mortem fuit. Imitemur has mulieres nos viri: neq;
derelinquamus in tentationibus Jesum. Hæc Chrysostomus. Per devoti- *Chrysost.*
onem quippe harum mulierum ostenditur, quia devotæ personæ mundo mor- *hom. 89.*
tuæ, debent cum Christo per compassionem sepeliri, ut mereantur resurre- *in Matt.*
ctionis Ejus participes fieri. Lava ergo & tu lachrymis corpus Ejus sacra-
tissimo sanguine aspersum, & unge Ipsum unguentis sanctæ orationis, & por- *Sepultura*
ta brachijs charitativæ & humilis operationis, & sepeli cum aromatibus bo- *lamentabi-*
næ conversationis, ac bonis doctrinis & exemplis: cum multis gemitibus ac *lis. Docu-*
planctibus & lamentis, & cooperi sub amoris & devotionis pavimento con- *menta.*
scientiæ tuæ in sindone & castitate mentis, ac sudario & labore pœnitentiæ,
& sedebis ibi juxta eum ad monumentum, donec videas ipsum à mortuis
resurgentem Quæso ne mortuum pro te dilectum reijcias: sed totis deside-
rijs in sepulchro cordis recipias: stringas candidissimis cogitationum & puri-
ssimis affectionum lintheaminibus, roseas speciosissimas, amorosissimas Ejus
plagas, donec te ducat in resurrectionis suæ lætitiam mirabilibus dotibus de-
coratam, & in ascensionis suæ excellentiam super omnes cœli ordines ele-
vatam. Et nota, quòd licet in hac sepultura Christus nihil passus fuerit,
quia mortuus: tamen hoc factum in se miserabile fuit & lamentabile, pro-
pter rationes & causas suprà circa depositionem Domini de Cruce tactas.
Ex isto articulo sepulturæ trahuntur plura documenta. Primum est (secun- *Theophi.*
dum Theophilum) quòd nos simus imitatores Joseph, in hoc quòd quando *in c. 15.*
corpus Christi susceptum fuerit à nobis, & involutum: tunc debemus ipsum *Marci.*
ponere in monumento novo exciso in petra, id est in mente nostra Dei ima-
gine insignita, renovata & firmata in Christo, qui est Petra. ut dicat illud
Canticorum, *Tenui Eum, nec dimittam.* Secundum est, quòd sicut Dominus *Cant ic. 3.*
passus, mortuus, & sepultus, lamentatus fuit: sic & nos lamentari Eum debe-
mus, per compassionem & veram compunctionem. Tertium est, quod sicut
Christus sepultus custoditus fuit: sic & nos Eum in mente nostra sepultum fir-
miter custodire debemus, ne latrunculi, id est dæmones sepulchrum cordis
nostri subintrent, & furentur nobis Jesum. Quartum est, quòd & nos qui
spiritualiter mortui sumus peccatis, consepeliamur etiam cum Christo: ita ut
abscondamur & quiescamus à peccatis, sic quod vetus homo in nobis ampli-
ùs non resurgat. Unde Apostolus, *Consepulti*, inquit, *sumus cum Christo per Ba-* *Rom. 6.*
ptismum in mortem. Ubi Glo. Christus in persona veteris hominis habebat
membra confixa in Cruce, ne ad priores actus moverentur, à quibus etiam
mortuus & sepultus quievit humanis subtractus aspectibus: per hoc exigens
à nobis ut membra nostra continentiæ & justitiæ clavis confixa habeamus: ne
ad priora mala redeamus: à quibus etiam ita perfectè quiescamus, ut nen
eorum visio, nec memoria habeatur. Et sic veteri homine in nobis crucifi-

xo, mortuo, & sepulto: ad bona resurgētes, in novitate vitæ ambulemus. Hæc in glosa. Ad conformandū se huic articulo, imaginetur homo quasi cor suū sit Christi sepulchrū: & inibi ipsū venerabiliter recōdat: recōditū lamēta ibi lit ter defleat & diligenter custodiat ne ipsum amittat Cōsepeliat se ipsum in eodem sepulchro cum JESU, & ruminet sensum documentorum, vel alias sicut Deus ministrabit. JESU qui in monumento sepeliri, lamentari, & custodiri voluisti; da mihi te in corde meo spiritualiter sepelire, lamentari, & diligenter custodire, ut & ego tibi consepultus tecum merear ad resurrectionis gloriam pervenire: & qui positus in sepulchro à visu hominum es segregatus in pace dormiens, absconde interim me servum tuum in abscondito faciei tuæ, à conturbatione hominum, ut mundo mortuus, tibi vivens in te dormiam, & suaviter in te requiescam. Hic nunc videndum est, qualiter debemus cum Christo sepeliri. Sepulchrum autem istud in quo debemus sepeliri, est ipsa religio, in qua Ipse religiosus spiritualiter debet mundo mori & sepeliri. Assimiliari autem debet religiosus mortuo & sepulto, quantum ad plura. Primò, quantum ad censum rerum: quia sicut mortuus & sepultus nihil proprium habet: sic & religiosus nihil proprium habere, sed omnia in communi dividere debet. Secundò, quantum ad sensum carnis & motum: quia sicut mortuus privatur sensu, nec sensibilibus gaudet: sic & religiosus debet esse mortuus quantum ad delectationes, quæ ad sensum carnis pertinent: & sicut mortuus, moventi se non contradicit, sic & religiosus Prælato, se regenti non debet contradicere, sed in omnibus obedire. Tertiò, quantum ad domicilium: quia sicut mortuus clauditur in sepulchro: sic & religiosus debet esse clausus in claustro: & sicut mortuus de monumento non exit, nisi ad jussionem Dei, scilicèt die judicij: sic nec religiosus debet exire claustrum sine jussione prælati: & sicut mortuus non murmurat quando transfertur de monumento in monumentum, sic nec religiosus debet murmururare quando transfertur de monasterio ad monasterium. Quartò debet assimilari maximè morti Christi: in morte enim Christi anima fuit à carne separata: tamen anima & caro fuerunt divinitati vnitæ: sic in vero religioso anima debet esse separata à carne: ut scilicèt carni non consentiat in aliquo carnali amore: anima tamem & caro Deo debent esse unitæ, anima, per amorem, caro, per incorruptionem; ut possit dicere cum propheta, *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Sepulturam Christi olim filij Jacob præfiguraverunt: qui fratrem suum Joseph in cisternam miserunt. Hanc etiam Jonas præfiguravit: quem proiectum de navi in mare cetus devoravit. Jonas fuit per tres dies & noctes in ceto: ita Christus fuit usqve ad triduum in monumento. Nunc recogita qualiter Dominus tuus septem horis prædictis pro te passus sit, & ausculta Eum quasi te moneret & diceret: Cùm primo nocte surrexeris, ob reverentiam illius amoris, quo me vinctum tradidi in manus malorum, & quo factus sum obediens velle ad omnia quæ tibi injunguntur. Circa primā, ob reverentiā humilitatis qua corā indigno judice velut agnus mansuetus steti: subijcias te omni creaturæ propter me, & ad quæque vilia opera sis paratus. Ad tertiam, ob amorem quo ego contemptus, consputus, & opprobrio saturatus fui: teipsum contemnas & vilipendas, & opprobria sustineas. Ad sextam crucifigas tibi mundum, teq; mundo: cogitans qualiter ego omnium creator pro amore Tuo crucifixus sum, & ideo omnia delectabilia mundi sint tibi quasi Crux amara. Ad nonam, moriaris mundo & omni creaturæ, scilicèt ut amara mors intantum cordi tuo dulcescat, ut omnis creatura desipiat. Circa vesperam, qua de Cruce depositus sum, recolas in gaudio qualiter post mortem & omnes labores tuos felici requie pausabis in sinu meo. Ad completorium, memor sis unionis illius qua spiritus unus mecum effectus, meipso in summa experientia perfrueris: quæ unio hic in via incipit per voluntatis meæ & tuæ concordiam in omnibus, tam adversis quàm prosperis, & in futuro complebitur per æternam gloriam in cælis. Appropinquante autem nocte, dicit Joannes Dominæ quod ejs expedit recedere, quia non est conveniens ibi morari, vel de nocte ad civitatem redire. Tunc domina prout potest surgit, & ad monumen-

Psal. 12. *Sepultura figura. Gen. 27 Iona 2. & 3.* *Memora septem homrarum domininicarum.*

mentū genu flectit, & ipsum amplectitur ac benedicit. Nam cruciata gemitibus, fatigata doloribus, afflicta ploratibus, nequibat stare pedibus. Tamen sicut poterat mulieribus Sanctis adjuta, cunctis plorantibus simul cum ea, cœpit recedere. Cùm autē venerunt ad crucem, ibi ipsa genuflexit & crucē adoravit, Similiter & omnes fecerunt. Cogitare namquè potes, quòd Ipsa fuit prima quæ crucem adoravit, sicut & prima quæ Filium natum adoravit. Hæc autem Sancta Crux post Passionem & Resurrectionem Domini per judæos, cum cruci bus latronū, sub Mōte Calvariæ profundè sub terra abscondita fuit, ubi ducentis annis & ampliùs usquè ad tempora Constantini & Helenæ latuit: sed Helena in lapide plusquam viginti passibus fodiens, ipsas tres cruces invenit, quibus sublatis Crucem Domini ab aliis signo resurrectionis mortui probavit & discrevit. Ipse autem locus in quo crux inventa est, distat à loco Calvariæ decem pedibus versus Orientem descendendo, ubi in Ecclesia quæ continet Montem Calvariæ, est scripta profunda, inferior pavimento quadraginta gradibus, vel circa: & sunt ibi quatuor columnæ, quæ dicuntur mortem Domini flevisse. Deinde recedunt versus Civitatem & per viam sæpe domina se vertebat retrò, aspiciens per compassionem. Intrantibus autem illis Civitatem multi videntes Dominam, moti pietate super Illius dolore ad luctum convertebantur amarum, & concurrunt undiq; bonæ Matronæ & Virgines ambulantes post Ipsam, & associantes Eam per viam, & consolantes, ac etiam lamentantes eam. Sed & boni homines, per quos transibat, compatiebantur eidem & movebantur ad fletum. Undiq; fit ploratus magnus & luctus. Nam dolor Ejus multos faciebat dolentes. Vix lachrymas continere poterant, quicunq; eam plorantem videbant. Fiebat luctus quocunq; trāsibat MARIA: plorabat ipsa, plorabant & omnes ambulantes cum Ea, plorabant & multi venientes obviam Ei. Sic utiq; deducitur à plorantibus plorans, quousq; perventum est ad domum Joannis. Cùm autem venerunt ad domum, tunc Ipsa vertens se versus dominas illas, inclinavit se agens gratias. Illæ verò inclinantes se eidem valedixeruut, & cum lachrymis recesserunt. Intravit ergo Domina domum: ibi resedit, ibi permansit: & eam Joannes in sua cura & custodia retinuit: ac super propriam Matrem omni corde amavit. Flebat & plangebat valde cum Joanne, & Magdalena, & sororibus suis. Solvebat dolori amaras lachrymas, Filii sui mortem nimis amaram in corde suo recolens, ac passionis loca, & cuncta quæ passus fuerat in animo volvens. Tandem Joannes hortando quòd desisteret, consolatus est Eam, ut poterat. Tu quoq; experiaris vires tuas, si scires Eam consolari: & confortare, quòd parum comedere, & alios comedere facere, quia adhuc jejuni sunt, & refectione indigent: ac eis parare, & ministrare coneris: & postea benedictione ab ea, & aliis singulis accepta recedere poteris. Hic nota quòd hodie, scilicet die parasceves, non consecratur hostia: quia vera hostia hodie est oblata. In hac etiam sextâ feriâ, in qua passus est Christus, multa sunt facta diversis annis & vicibus: de qvibus sunt isti versus.

Crucem primò ma adoravit MARIA.

Crucis absconsio.

Crucis absconsæ locus.

Sextæ feriæ insignia.

Salve festa dies, quæ vulnera nostra coerces.
Angelus est missus, est passus & in cruce Christus.
Est Adam factus, & eodem tempore lapsus.
Ob meritum decimæ, cadit Abel fratris ab ense.

Mmmmmm *Offert*

Offert Melchisedech, Isaac supponitur aris.
Est decollatus Christi Baptista Joannes.
Et Petrus ereptus, Jacobus sub Herode peremptus.

Judæorũ blasphemia, & perversitas. Proprii nominis expressio. Seductio duplex. Tædet jam audire, & recitare judæorum blasphemias: *Altera enim die, quæ est post parasceven,* jam incepta: scilicet cùm jam sextâ feriâ transisset, & sero facto post solis occasum sabbattum jam intrasset: *Conveniunt iterum sacerdotes & pharisæi ad pilatum, dicentes: Domine recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc vivens, post tres dies resurgam.* Quod dicunt illi ex invidia est: quæ etiam proprium nomen non paritur, & dicentes, seductor: hoc quod ipsimet erant Domino imponunt. Non sufficit seductoribus scelus mortis: nisi & post lacerent famam ejus. Est autem seductio duplex: scilicet, bona & mala. Prima est seductio sanctitatis: scilicet à falsitate in veritatem: de qua dicit Jeremias. *Jerem. 20.* *Seduxisti me Domine: & seductus sum.* Alia est seductio perversitatis: scilicet à veritate in falsitatem: & hanc imponunt judæi Christo. Unde Hieronymus. *Hieronymus in cap. 27. Matthæi.* Principes autem Sacerdotum, licèt immensum facinus in nece Domini perpetraverint: tamen non sufficit eis, nisi etiam post mortem Ejus conceptæ nequitiæ virus exerceant, famam Ejus lacerantes: & quem innocentem sciebant, seductorem vocant. Sicut autem Caiphas ignorans ante prophetaverat, dicens: expedit unum hominem mori pro populo, ut non tota gens pereat: sic & modo: *Seductor bonus Christus.* seductor enim erat Christus, non à veritate in errorem mittens: sed à falsitate ad veritatem, à vitiis ad virtutes à morte ad vitam ducens. Hæc Hieronymus. *Jube ergo custodiri sepulchrum, ne discipuli furentur eum, & dicant aliis quòd surrexit à mortuis.* Stulti custodiam petunt, quasi in sepulchro teneri valeat, qui ubiq; est, & omnia continet. Ubi Ambrosius: *Ambrosius in cap. 23. Lucæ.* Quanta malitia sacerdotum, qui non tantum Magistro, sed etiam Discipulis detrahunt; *erit novissimus error pejor priore.* Ubi Rabanus. *Rabanus in cap. 27 Mat.* In hoc autem ignoranter verum dicunt, pejor enim fuit contemptus pœnitentiæ in judæis, quàm error ignorantiæ. Pejor erat infidelitas resurrectionis, quàm crudelitas passionis. Confitentur ergo planè quòd prius fuit error in nece Domini. Ubi & Chrysostomus. *Chrysostom. homil. 90. in Matth.* Vide autem qualiter etiam nolentes concertant ad demonstrandam veritatem. Irrefragabilis enim demonstratio resurrectionis facta est per ea quæ prætenderũt. Quia enim custoditũ est sepulchrũ, nulla fraus facta est. Si autem fraus facta non est, manifestè & irrefragabiliter Dominus surrexit. Hæc Chrysost. Pilatus vero jam fatigatus dixit eis, *Habetis custodiam,* id est; do vobis licentiam ponendi custodes, & concedo quòd accipiatis milites ad custodiendum Eum pro vestra voluntate. *Ite & custodite sicut scitis:* quasi diceret. Si debet resurgere, male poteritis custodire: quàm impius & fatuus erat Pilatus, qui sicut Christum permisit occidi, ita & custodiri: Eum morti adjudicavit, eis etiam custodes dedit. Vadunt illi, & venientes illuc primò Corpus Ejus inspiciunt & Eum qui Author vitæ claruerat: inferni claustris retentũ se deprehendisse lætantes, sepulchrũ muniũt, milites armatos custodes ponunt, lapidẽ qui erat in ostio monumẽti, unde accessus in sepulcrum erat. Sigillô Præsidis ac etiã sigillis suis signant, ne aliquis sine scitu eorũ ingredi possit, & diligenter omnia faciunt. Et in hoc apparet malitia eorum, quia etiam in custodibus *Sigillorum signatio.* non confidunt, sed insuper sigilla apponunt. Hoc autem totum Domi-

Dominus voluit fieri, propter majorem certitudinem resurrectionis suæ, ut & ipsi quamvis nolentes, sibi tamen testes sint Dominum resurrexisse, & nullo modo sic positum furari potuisse. Non est enim consilium nec sapientia, nec fortitudo contra Dominum. Et rectè in tali loco Dominus sepulturam suam elegit, ibi nulla possibilitas fodiendi esset, quatenus omnem occasionem calumniandi Judæis auferret, ne fortè si in materia circunclusus esset, vel quolibet pariete dicerent ipsi discipulos illius furatos eum fuisse. Unde & Hieronym. Non suffecerat principibus Sacerdotum, & scribis, & pharisæis crucifixisse Dominum Salvatorem: nisi sepulchrum custodirent, cohortem acciperent, & signarent lapidem, & (quantum in illis est) manum opponerent resurgenti: ut diligentia Eorum nostræ fidei proficeret. Quantò enim diligentius servatur tanto magis resurgentis virtus ostenditur. Unde & Chrysostomus. Et in durissimo lapide fuerat excisum, & grandis lapis positus est ad ostium, & custodia ponitur militum in circuitu, ut quantò fortiùs servatur ne furari posset, tantò magis virtus DEI appareat cum resurrexerit. Si enim sepulchrum fuisset in terra, dicere poterant. Suffoderunt terram, & furati sunt Eum. Si fuisset lapis parvulus positus, dicere poterant, parvulus lapis fuit, & dormientibus nobis tulerunt Eum. Et iterum, diligentia scribarum prodest fidei nostræ. Servate pharisæi, servate, DEUS includi non potest, DEUS in sepulchro teneri non potest, qui fecit Cœlum & terram, cujus in pugillo terra est & Cœlum, qui appendit mundum in tribus digitis. Qui ergo appendit mundum, uno sepulchro non potest contineri. Unde etiam Hilarius: Metus furandi corporis, & sepulchri custodia atq; obsignatio, stultitiæ atq; infidelitatis testimonium est, cum prius præcepto Domini conspexissent de sepulchro mortuum suscitatum. Pilatus autem prædictus, post modum in multis apud Tiberium Cæsarem à judæis accusatus, deportatus est in exilium Lugdunum, unde erat oriundus. Herodes verò quòd consensit Pilato in nece Domini: deportatus est in exilium Viennam, & mortuus est ibi.

Sepulchri soliditas calumniā pellit.

Hieronymus in cap. 27. Matthæi.

Chrysostom. homil. 89. in Matth.

Hilarius in can. 33. in Matthæi.

Pilati exilium, mors & patria.

Item Herodis.

EPILOGUS DOMINICÆ PASSIONIS
Et de Laude Crucis.
CAPUT XLVII.

CONsidera nunc quæ pro salute hominis omni tempore, & specialiter hodie passus est Dominus: ut inde advertas quantùm sibi debeat quilibet Christianus: hæc enim quæ pro nobis passus est, super omnia quæ operatus est, valde amabilem Eum nobis reddunt, & nos ad Eum amandum fortiùs adstringunt. Unde Bernardus. Valde omnino mihi amandus est, per quem sum: vivo, & sapio. Pro his ergo ita sum amans Te quantum possum. Sed est quod me plùs urget, plùs accendit. Super omnia (inquam) reddit amabilem Te mihi, bone JESU, calix quem bibisti, opus nostræ redemptionis: hoc omnino amorem nostrum facilè vendicat totum sibi. Hoc inquam, est quod nostram devotionem & blandius allicit, & justius exigit, & arctius stringit, & afficit vehementiùs. Multum quippe laboravit in eo Salvator: nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis Author assumpsit. Ille deniq; dixit & facta sunt: mandavit

Bernar. ser. 20. in cant.

vit & creata sunt. At verò hìc & in dictis suis sustinuit contradictores, & in factis, observatores: & intormentis illusores: & in mordicte, exprobratores.

Idem serm. 2. de verbis Apostol.

Et iterum: Memento jam homo, etsi de nihilo te factum: non tamen de nihilo te redemptū. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia. At verò per totos triginta annos operatus est salutem tuam in medio terræ. O! qvantū laboravit sustinēs? Hæc Bernar.

Ambrosius Redemptionis beneficium majus est quam creationis.

Unde & Ambr. Plus itaq; mihi contulit DEUS redimendo, qvā creādo. Creando quippe me mihi dedit, redimēdo autē, & seipsū dedit, & me mihi reddidit. Itaq; si me totū illi debeo pro me facto: qvid jam addam pro me refecto? Non enim tam facilè sum refectus, qvam factus. Siqvidem de omni qvod factum est dixit & facta sunt. In me autem reficiendo: & dixit multa, & gessit mira, & pertulit dura, nec tantùm dura, sed etiam indigna. Hæc Ambros. Non est autem æstimandum qvòd passionis suæ pæna, in Ejus solùm captione & traditione fuerit inchoata: sed potiùs ab instanti suæ conceptionis usq; ad mortem Ejus duravit. Cùm enim mortem suam acerbissimam, qvam pro salute nostra pati voluit firmissimè præsciret: & eam futuram infallibiliter cognosceret: oportuit qvòd in qvalibet hora pro ea naturaliter doleret præsertim cùm cogitaret tantam mortis acerbitatem, & tantam doloris generalitatem: qvæ per totum corpus & omnia membra corporis, & per omnes vires inferiores animæ diffūdi debebat. Multa verò de his Dominus passus est pro nobis, qvæ colligi possunt ex verbis Augustini, dicētis: Attende & intellige anima, tēpus Beatissimæ Passionis.

Passus est Christus in omni ætate.

Passus est JESUS meus, amor meus, dulcedo mea, spes mea, beatitudo mea, consolatio mea, & in omni tēpore, in toto corpore: & in omni suo opere. In tēpore infantiæ, angustias uteri, paupertatē, asperitatē, & humilitatē præsepii, persecutionē adversarii, fugā Ægypti. In tēpore adolescentiæ, disputationem, præcipitationē. In tempore juventutis, amarissimam & turpissimam passionem.

Passus est Christus in omni mēbro

Passus est etenim in toto corpore, in oculis effusionem lachrymarum: in auribus auditum contumeliarum & blasphemiarum: in genis, molestiam alaparum: in naribus, fœtorem sputi: in ore, amaritudinem aceti & fellis: in manibus, vincula: & in pedibus afflictionem plagarum: in toto corprore flagellationē. Et in opere detraxerunt prædicationi, cōversationi, miraculorū operationi. Traditur & ligatur justus & innocens, sicut Agnus ad sacrificiū, & sicut latro ad suspendium: & tamē non quærit vindictā, non ostēdit impatientiam, imo arguit Petrum amputantem auriculam, cùm posset obtinere à Patre legionem Angelicam duodenam. Ligatur ergo sicut latro, accusatur ut latro, condemnatur ut latro, expellitur ut latro, plectitur inter latrones, ut Princeps latronū. Ligaris Domine, ut solvas vincula peccatorum, ut dissolvas colligationes impietatis, & fasciculos deprimentes. Pungeris bone JESU spinis, clavis, & lanceâ, ut sit in nobis recta intentio, discreta operatio, manifesta dilectio. Flagellaris, ut à me flagella Tuæ iracundiæ propulsares. Vulneratus es Domine JESU propter peccatā nostra, attritus propter scelera nostra, ut sint plagæ Tuæ nostrorum vulnerum efficax medicina. Tempus etiam, dulcis JESU, tuā aggravat Passionem.

Passus toto tempore.

Passus enim es tempore nocturno diurno, frigido, æstivo. In matutinis castigatus, in mane accusatus, in tertia acclamatus, in sexta condemnatus, in nona cum clamore & lachrymis expirasti. Plange igitur & dole, & satage anima mea,

&de-

& deducant oculi tui lachrymas, & non taceat pupilla oculi tui super fratrem tuum docorum nimis, & amabilem super amorem mulierum, qui vestivit te coccino, & præbuit tuo cultui ornamenta. Dolebis enim si consideras lachrymas mulierum, lachrymas piscatoris, lacrymas insensibilium: si videas obtenebrationem Solis, ut cælaret membra Domini patientis: terræ motum, concussionem lapidum, resurrectionem corporum, apertionem monumentorum, velum dissolutum, lacrymas patientis, & lachrymas Genitricis. Dolet enim beata Uirgo Mater de proditione & captione, de condemnatione, de crucifixione: potissimè in commendatione & depositione. Locus etiam tuam, bone JESU, aggravat passionem. Passus es enim Domine JESU in præsepio, id deserto, in templo in hospitio, in itinere, in horto, in atrio, in prætorio, in loco curucifixionis. In præsepio, indigentiam: in deserto, pugnam: in templo, resistentiam, in hospitio observationem detentoriam: in itinere, fatigationem & molestiam: in horto, sudorem sangvinis: verbum & osculum proditoris: vexationem Corporis: comprehensionem & ligationem cohertis. In atrio, interrogationem, alaparum afflictionem, trinam negationem, accusationem: in faciem conspuunt, colaphis cædunt, faciem palmis percutiunt: insultando & illudendo prophetam Eum dicendo. In prætorio iniquitatem testium, & accusationem infidelium: amarissimum flagellum, iniquum judicium, illusionem persequentium. Et vide perversitatem nimiam, *Perversio rerum.* iniquitatem maximam. Judicatur judex deridetur rex, cruciatur pontifex. Uide iniqvum judicium, ex parte testium, quia non conveniunt, ex parte rei, quia accusatur innocens. Defecit etiam in isto judicio rectitudo animi: sciebat enim quod per invidiam tradidissent Eum. Defuit etiam justa causa, quia non culpa propria, sed aliena, defuit justus ordo, quia capitur & ligatur ante sententiam. Admittit Pilatus accusationem falsam, condemnat innocentem ad Crucis ignominiam. Erubesce Pilate judex inique. Quomodo vinceris, superaris, subverteris, seduceris; qui prius Eum eripere conabaris jure communi, consvetudine loci, flagello corporis. Erubescite infideles, perfidi Judæi! qui magistrum vestrum, Dominum vestrum crucifigitis & percutitis. Plectitur in loco Crucifixorio: patitur namqve Dei filius, amor æternus, sincerus, dulcis & suavis: in mulieribus plangentibus, in Judæis infidelibus, in latrone blasphemante, in populo acclamante, in Matre lachrymante. Attende etiã & intellige anima mea genus mortis suæ. Illud enim genus *Mortis genus turpissimum.* mortis fuit turpissimum, vilissimum, amarissimum, acerbissimum. Spoliatur enim vestibus, expellitur à civibus cruciatur cum latronibus, illuditur à militibus. Illuditur in domo Herodis, in veste candida, in domo principis colaphis, sputis, & alapa: in prætorio judicis, in veste purpurea, in corona spinea, in salutatione, in genu flectione irrisoria, in cathedra Crucis, in titulo, in consortio, in multiplici opprobrio. Fuit etiã amarissimum: si consideres causalitatem, generalitatem, diuturnitatem, & acerbitatem. Causa enim nõ est tua, sed mea, Domine JESU, tu enim solus fuisti absq; macula. Passus es generaliter. Ut videas igitur anima mea generalitatem hanc. Uide lectum sponsi: nen est floridus, non est aureus vel argenteus, sed durissimus: *Lectus sponsi: crux.* nescit enim stramina, deest culcitra, lintheamina, coopertoria, pulvinaria. Uide titulum famosum, tripliciter à Pilato conscriptum: considera cibum Ejus & potum: comitatum Ejus, scilicet mulierum & latronum: verba & verbera, vincula & flagella, coronam & lanceam. Passus est etiã in omnibus partibus corporis, ut misericordia redemproris, amoveret transgressus prævaricationis. Acerbitatem etiam habet, bone JESu, passio Tua: & propter *Acerbitas passionis.* innocentiam, ex parte tui: excæcationem & ingratitudinem ex parte populi: & propter complexionem, ex parte corporis: compassionem, ex parte matris, & tui dilecti collegij: & quam pateris in patribus magis passibilibus & sensitivis: quod accidit propter raritatem & teneritudinem, carnium, multitudinem ossium, & collectionem neruorum. Pateris igitur Domine Deus meus, dux meus, & notus meus: in latere, manibus, & pedibus, ut accelerares homini originalis, actualis, & venialis criminis medicinam. Dedisti etenim Domine JESU Christe, sanguinem tuum in pretium redemptionis,

& in potum fidelibus inebriationis, in lavacrum coinquinationis, in antido tum curationis, in scutum præsentis impugnationis. Fuit igitur, bone JESU, lectus tuus durissimus, cibus & potus amarissimus, cruciatus & singularis & acerbissimus, nec revocat te, nec retrahit tenerrimus amor Matris, aut timor turpissimæ mortis: non pudor spoliati corporis, non dolor singularis, aut fallacia sponsionis, quam indutus es veste nuptiali, instructus lege legali, armatus armatura spirituali. Egredere igitur filia Sion, & vide gloriam Salomonis in equitatura: in ramis, in vestibus & laudibus. Quomodo igitur emarcuit tam citò flos gloriæ tuæ, umbra honoris tui; nimirum convertunt honorem in opprobrium, dulcedinem in absynthium. Portas etenim Crucem in humeris, spoliaris vestibus tuis, cruciaris flagellis, satiaris opprobrijs de urbe expelleris. Uide nostri sapientiam Salomonis, à parte temporis: passus est etenim sextâ feriâ, hora sexta: ut hominem lapsum sexta hora & die, per mortem suam repararet à parte medij: hoc enim opus nostræ salutis ordo depoposcerat: Uide & patientiam Ipse etenim tanquam agnus, qui portatur ad victimam: & sicut ovis ad occisionem ductus est. Uide ejus humilitatem: quia damnatur cum latronibus. Uide charitatem: quia indulget crucifigétibus. Uide & paupertatem: pauper enim fuit, & in laboribus paupertatem tuam ostendit mihi pauper JESU, Mater Tua, familia Tua domus Tua: domus (inquam) præsepij, cænaculi, patibuli & tumuli, in equitatura asinæ & pullli. Ubi sunt insignia tua, rex regnum, principes pastorum; ubi est equitatura Tua, vestis purpurea, palatium, sceptrum, solium, & diadema regni; ubi sunt ornamenta tua, sacerdos in æternum, & pontifex futurorum bonorum: ubi sunt pretiosa, annulus & gemma, baculus & cappa serica, chirothecæ & sandalia; ubi sunt arma bellica fortis armate, miles nove; Nō defuit tibi in gloria alapa vestis alba, & purpurea: non defuit pugna: superasti latronem & mortem, spoliasti infernum omnia spoliantem: infunda vinculorum, in lapidibus quinque vulnerum, in baculo Crucis. Unde sunt codices tui, magister optime; liber tuus, corpus tuum, scriptus intus & foris, scriptus spinis & clavis, illuminatus unda sanguinis ligatus vinculis, signatus clavis. Attende & hujus mortis diuturnitatem, & præpositiones acerbitatum: & pone super caput tuum, sicut signaculum: inter ubera tua, sicut fasciculum: sicut antidotum contra omnem morbum. Ascende super palmam Crucis per compassionem, meditationem, imitationem, ut apprehendas dulcissimos fructus Ejus. Uade ergo ò anima ad montem myrrhæ, & considera altitudinem paupertatis, latitudinem charitatis, longitudinem acerbitatis, amaritudinem & dolorem mortis: & adfer ramun virentis olivæ ad arcam tuæ conscientiæ. Accipe etiam columba mea granum frumenti, seminatum in incarnatione, in terra virginis gloriosæ, præcisum in circumcisione, excussum & flegellatum in passione candidum in mente, rubicundum in corpore, divisum in latere, multiplicatum in morte, reconditum in horreo in ascensione. Hoc sit tuum edulium, pulmentum, & viaticum. Si autē fastidit appetitus, si lassescat interior gustus, adhibe agnum immaculatum, adiunge & piscem assatum in craticula Crucis. Revera bone JESU agnus es, & propter medicinam tuam patientiam, & innocentiam atque notitiam: agnoscis quippe Matrem Tuam in patibulo, Virginem virgini, Evangelistam Evangelistæ commendas. Si autē amplius desideret gustus tuus: si non quiescit appetitus, fac pulmentum de pisce assato, ut comedas. Piscis assatus, Christus pasus est: nutritus in aquis tribulationis, apertus in latere, exquamatus in expoliatione, sallitus in sputorum multiplicatione, assatus in Cruce. Hujus felle piscis inunge occulos tuos, ut videas si est dolor sicut dolor Ejus. Si contingat plerumque stare in acie, accipe scutum militiæ vexillum victoriæ, arcum gloriæ. Scutum hoc, quod milies contra hostes debet accipere, propter figuram, picturam, efficaciam & materiam, Crux Domini arbor salutifera est. Hujus scuti cornua, in manibus Crucifixi. Tria enim cornua tua exsuperant prælia. Cornu enim paupertatis, superat avaritiæ prælium: cornu humilitatis, pugnam superbiæ: sed cornu adversitatis, lasciviam voluptatis. Istud scutum fuit rubricatum & picturatum sanguine veri agni: i-

Virtutes Christi.

Insignia regalia.

Mortis diuturnitas.

Edulium animæ.

Crucis laus. Arma omnia in Christi cruce.

ſtud ſcutum fuit perforatum lancea, clavis, & ſpinâ. Si autem nondum bene
vales reſiſtere, vide arcum, & benedic qui fecit illum. Iſte arcus habet
chordam ex corpore, lignum ex Cruce. Iſte arcus percuſſit latronem,mor-
tem, & vulneravit hoſtem ſerpentem antiquum. Sed ne inermis & impara-
tus appareas, præcedat vexillum regis, Crux, oſtendatur ſanguis Chriſti mili-
tibus, ut in prælium acuantur, & non formidabitur fortis armatus. Si inſur-
gat flatus elationis, ventus tribulationis, naufragium ſuggeſtionis: aſcende in
naviculam ſanctæ Crucis, bonis omnibus refertam, in dextro latere perfo-
ratam, ab hoſtibus violenter detractam, catena vinculorum ligatam. In hac
invenies filium dormientem, ventis imperantem, & omnino naufragium pro-
pulſantem. Per hanc fugabis periculum, & appropinqvabis ad portum opti- *Crux aperit*
mum, Ipſa enim Crux ſancta, eſt lignum exiguum: per quod factum eſt ju- *cœlum.*
dicium veritatis. Si ſit tibi clauſa Ianua paradiſi, adhibe tibi baculum ſan- *Crux omnia*
ctæ Crucis, & pulſa, & aperietur tibi. Si autem oſtium clauſum eſt, & iam *confert in-*
dormiunt pueri in cubili, & non habes quot panes ante amicum tuum: ac- *digenti.*
cede ad arcam ſanctæ Crucis, ut inde tres panes accipias, quos apponas ho-
ſpiti recumbenti: panem humilitatis maximæ, panem patientiæ, panem chari-
tatis affluentiſſimæ. Si non potes tibi theſaurum ſapientiæ aperire, adhibe
clavem David, quæ aperit, & nemo claudit. Si gravat longitudo itineris,
& concidit vultus tuus, & deſperas de viribus: accipe virgam & baculum
ſanctæ Crucis, quo Jordanem tranſeas hujus mundi: & viaticum ligni vitæ,
ne in via deficias aut torpeſcas. Si viator es in ſolitudine hujus mundi, &
ſerpentes igniti contra te morſum & mortem intentant, aſpice ſerpentem æ-
neum poſitum ſupra palum, ne antiqui ſerpentis virus inficiat aut irrepat.
Si ſpiritus malus quemquam accipiat: arripiat cytharam ſanctæ Crucis, & re-
focillabitur, leviusque habebit. Si invaluerit ægritudo, aut infirmitas ſpi-
ritualis: adhibe tibi hujus pretioſi ſanguinis medicinam. Si deſperas ex me-
ritis, & videas tua opera neqvaqvam tibi ſufficere de ſtatera Crucis, acci-
pe decorem pretium animarum. Et accipe in ara Crucis hoſtiam immacu-
latam, conſcientiam ab operibus mortuis emundantem. Denique crux ſan-
cta & benedicta eſt in Chriſti corpore delicata, & ex membris Ejus tanquã
margaritis ornata, docorata regis purpurâ, quæ meruit Chriſti membra tan-
gere, quæ ſola digna fuit regem cœlorum & Dominum ſuſtinere. Hæc Au-
guſtinus, Unde beatus Andreas ductus ad crucem, & videns eam prorupit *Andreæ ora-*
in laudem Crucis, & ſalutavit dicens: Salve Crux, quæ in corpore Chriſti *tio ad crucẽ*
deliciata es, & ex membris Ejus tanquam margaritis ornata, antequam in te
aſcenderet Dominus timorem terrenum habuiſti, modo verò amorem cæle-
ſtem obtines, pro voto ſuſciperis: ſecurus ergo & gaudens venio ad te, ita
ut & tu exultans ſuſcipias me diſcipulum Ejus qui pependit in te: quàm a-
mator tuus ſemper fui, & deſideravi amplecti te. O bona Crux, quæ deco-
rem & pulchritudinem de membris Domini ſuſcepiſti, diu deſiderata, ſollici-
tudine amata, ſine intermiſſione quæſita, & iam concupiſcenti animo præpa-
rata, accipe me ab hominibus, & redde me magiſtro meo, ut per te me recipi-
at, qui per te me redemit. De laude etiam Crucis ſic dicit Chryſoſt. Si noſſe *Chryſoſt.*
deſideras (chariſſime) virtutem Crucis, & quanta ſit, ut poſſum ad Ejus lau- *homil. de*
dem dicere: Audi, Crux nobis totius beatitudinis cauſa eſt. Hæc nos à cæ- *cruce &*
citate liberavit erroris. Hæc è tenebris reddidit luci. Hæc debellatos *latrone,*
quieti ſociavit. Hæc alienatos Deo conjunxit, & longe conſtitutos proximos *tom. 3.*
præſentavit. Hæc peregrinos cives oſtendit. Hæc diſcordiæ amputatio eſt.
Hæc pacis firmamentum. Hæc omnium bonorum operum largitio. Crux
eſt clavis paradiſi, Crux ſpes Chriſtianorum, Crux Reſurrectio mortuorum,
crux cæcorum dux, Crux errantium via, Crux claudorum baculus, Crux
conſolatio pauperum, Crux refrenatio divitum, Crux deſtructio ſuperborũ,
Crux malè viventium pœna, Crux adversùs dæmones victoria, Crux devi-
ctio diaboli, Crux adoleſcentium pædagogus, Crux ſuſtentatio inopum, crux
ſpes deſperatorum, Crux navigantium gubernator, Crux periclitantium por-
tus, Crux obſeſſorum murus, Crux pater orphanorum, Crux defenſor vidu-
arum, Crux juſtorum conſiliarius, Crux tribulatorum requies, Crux parvulo-

rum custos, Crux virorum caput, Crux senum finis, crux lumen in tenebris sedentium, Crux regum magnificentia, crux scutum perpetuum, Crux insensatorum sapientia, Crux libertas servorum, Crux imperitorum philosophia, Crux Imperatorum lex, Crux prophetarum præconizatio, Crux annunciatio Apostolorũ, Crux Martyrũ gloriatio, Crux monachorũ abstinentia, Crux virginũ castitas, Crux gaudiũ sacerdotũ, Crux Ecclesiæ fundamentũ, Crux orbis terræ tutela, Crux téplorũ destructio, Crux idolorũ repulsio, Crux scandalũ Judæorũ, Crux perditio impiorũ, Crux invalidorum virtus, Crux ægrotantiũ medicus, Crux emundatio leprosorum, Crux paralyticorum requies, Crux esurientum panis, Crux sitientium fons, Crux mundorum protectio. Hæc Chrysost. Unde & Rebanus, Quantos & quales fructus lignum sanctæ crucis germine suo proferat, dignum est commemorare. Cujus fructus æternus est, & radix perpetua. Cujus odor mundum replet, & sapor fideles satiat. Cujus solem splendor superat, & candor nivem obfuscat, Cujus cacumen populum excedit: & Cujus infimum inferna penetrat. Cujus infirmitas humillima exaltat. Cujus potentia exaltata humiliat. Omnium enim virtutum iucunditas per Ipsum & in Ipso mundo collata est: quia in Ipso rerum perfectio completa est. In Cruce insinuatur à morte redemptio, demonstratur sancta morum conversatio, intimatur omnium virtutum perfectio, promittitur ad æternam vitam resurrectio, æternæ beatitudinis speratur adeptio, & veræ felicitatis acquisitio. O verè bona & verè sancta Crux Christi: quis te ritè totam enarrare posset, aut quis condignè laudare; Quæ cælestium arcanorum pia es revelatrix. Quæ mysteriorum Dei sacra es conservatrix, quæqvæ Sacramentorũ Christi idonea es dispensatrix. In te Angeli gaudia sua accumulata cõspiciũt, in te homines jura salutis suæ cognoscũt, in te inferi justã retributionẽ fraudis suæ recipiunt. Omnibus es æqua, omnibus bona, omnibus justa: præterita renovas, præsentia illustras, futura præmonstras, perdita requiris, quæ sita invenis, inventa custodis, lapsa restituis, restituta gradu munis, munita in viã pacis dirigis. Tu quidem æterni Regis es victoria, & cælestis militiæ lætitia, terrigenarumq; potentia- tu peccatorum es remissio, pietatis exhibttio, & meritorum, augmentatio. Tu infirmorum remedium, laborantium auxilium, & lassorum refrigerium, tu insanorum incolumitas, quietorum serenitas, & fortunatorum felicitas. Tu cura ægrotos medicans, tu gaudium mœstos consolans, tu sanitas dolentes lætificans, tu status credentium rectè, tu firmitas operantium bene, tu beatitudo perseverantium ritè. Sancta, pia, bona, justa, benigna, rationabilis, laudabilis venerabilis, amabilis, fortis, suavis, mitis, sapiens, patiens, potens. Quidquid ergo corde dignè de redemptione nostra potet cogitari: vel quidquid ritè lingva loqui, omnia ad laudem tuam decentissimè possunt aptari. Quia quidquid in te laudatur, Crucifixo in te Christo regi deputatur: & quidquid Christo honoris datur ad reverentiam summi patris, cujus Ipse unigenitus filius est, refertur. Et iterum: Grandis consolatio fidelium est spes sanctæ Crucis, & materiam tribuit laudis: quia bonitatem nos facit scire creatoris. Crux Christi via est justorum ascensus ad cælum, rota de infimis ad superiora nos trahens, dux cœli & ianua regni. Hujus pars erecta, divinum, & transversa, commendat amorem fraternum. Cujus amoris integritatem Christus nobis ostendit, ac suo exemplo nos instruxit, qui dilectam animam suam iu Cruce moriens pro amicis suis posuit, & nos idem facere docuit. Hunc amorem, ô Deus semper laudabilis, tu pone in me, & timor noxius, atqve carnalis affectus procul recedant à me, ut gloria sanctæ Crucis aucta & multiplicara in vera promissione, dignaq; laude in æternum persistat: ipsaq; mihi carmine & amore venerabilis: semper laus Ejus in ore meo, & in corde exultatio sempiterna permaneat: vos qvoq; precor cælestes plebes. Angelorum, animasq: justorum, qui in conspectu divinæ Maiestatis veraciter exultatis, ut sicut Alleluia, sine cessatione, & Amen Deo Christo in æternum cantatis: ita quoq; nostram sortem precibus adiuvare studeatis quatenus beatitudinem veram quam tenetis iam perfectè tandem & nos per gratiam Christi mereamur accipere. Hæc Rabanus unde & Cassiodorus: Crux est humilium invicta tuitio superborum abiectio,

Rabanus de laude crucis.

Cassiodo de laude crucis.

ctio, victoria Christi, perditio diaboli, infernorum destructio, Cœlestium reformatio, mors infidelium, vita justorum. Et, ut ait Hieronym. Ligno hoc vehimur per mare undosum, ad terram viventium.

Hierony. in c. 15. Marci

De his etiam quæ passus est Dominus, quasi concludendo cum gratiarum actione & oratione sic dicit Anselmus. Expergiscere nunc anima mea, excutere de pulvere, & contemplare attentius Virum hunc memorabilem, quem ecce in speculo Evangelici sermonis, quasi præsentem intueris. Cognosce anima mea, cognosce. Hic est Dominus JESUS Christistus, Creator, & Salvator tuus unigenitus DEI Filius: verus DEUS: verus homo qui solus sub sole sine macula inventus est, & ecce quoniam cum sceleratis reputatus est, & quasi Vir leprosus & novissimus virorum æstimatus, & tanquam abortivum, quod proiicitur ab utero, & nemo curat, sic projectus est ab utero Matris suæ infelicis synagogæ. Iste formosus præ Filiis hominum, quasi deformis præ Filiis hominum factus. Siquidem vulneratus est propter iniquitates nostras: attritus est propter scelera nostra, & factus est holocaustum svavissimi odoris in conspectu Tuo Pater æternæ gloriæ, ut averteret indignationem Tuam à nobis, & consedere sibi nos faceret in Cœlestibus. Respice Domine Sancte Pater de Sanctuario Tuo, & de excelso Cælorum habitaculo, & intuere hanc Sacrosanctam hostiam, quam Tibi offert magnus Pontifex noster, Sanctus puer Tuus Dominus JESUS pro peccatis fratrum suorum, & esto placabilis super multitudinem malitiæ nostræ. Respice Domine in faciem Christi Tui, qui Tibi usq; ad mortem obediens factus est, nec recedant ab oculis Tuis cicatrices ejus in perpetuum, ut memineris quantam pro peccatis nostris satisfactionem ab eo susceperis. Utinam Domine appendas in statera peccata, quibus iram Tuam meruimus, & calamitatem quam passus est pro nobis innocens Filius Tuus. Certè hæc gravior apparebit & magis digna, ut propter ipsam effundas misericordiam Tuam super nos quam sunt ista peccata, ut pro illis contineas in ira misericordias Tuas.

Anselm. speculo Evangelici serm. cap. 12. 14. 15 15 et 17

Passionis Xsti meritum.

Gratias Tibi Domine Pater referat omnis lingva, super inenarrabili abundantia pietatis Tuæ, qui unico Filio Tuo non pepercisti, sed pro nobis illum tradidisti in mortem, ut tamen tanquam fidelem advocatum haberemus in Cœlo coram Te. Et Tibi Domine JESU, zelotes fortissimè, quantũ gratiarũ, quid retributionis dignè tribuam ego pulvis, & cinis, & vile figmentum? Quid enim pro nostra salute facere debuisti, & non fecisti? Abimo pedis, usquè ad summum verticis Te totum in aquis passionis demersisti, ut me totum de illis extraheres. Nam & animam Tuam in mortem perdidisti, ut meam perditam mihi redderes. Et ecce me duplici debito obligasti. Nam & pro eo, quod dedisti, & pro eo quod mei causa perdidisti, debitor sum. Et pro anima mea quidem bis mihi à Te data, semel in creatione, semel in redemptione, quid magis Tibi justè reddam quàm ipsam, non habeo. Pro Tua autẽ pretiosa anima ita tribulata, quid ab homine dignè rependi possit, non invenio. Nam si Cœlum & terram, & omnem ornatum Eorum possem rependere, certè nec sic usq; ad mensuram debiti ullatenus attingerem. Et si id ipsum quod & debeo, & possibile mihi est Tibi Domine retribuam, Tuum Domine totum est. Diligẽdus es igitur mihi ex toto corde, tota anima, tota mente, & Tua mihi sequenda vestigia, qui mori dignatus es pro me. Et quomodo

Gratiarum actio pro passionis beneficio

modo fiet hoc in me, nisi per Te? Adhæreat anima mea post Te, quia tota virtus ejus pendet ex Te. Extunc Domine Redemptor meus, Te ut verū DEUM adoro, in Te credo, in Te spero, & quibus possum desideriis ad Te suspiro. Adjuva imperfectionem meam. Ad Tuæ Passionis gloriosa insignia, in quibus salutem meam operatus es, me totum inclino. Tuæ victoriosæ crucis regale vexillum in Nomine Tuo Christe adoro. Tuum spineum diadema, Tuos rubentes sangvine clavos, Tuo sacro lateri immersam lanceam, Tua vulnera, Tuum sangvinem, Tuam mortem, Tuam sepulturam, Tuam victoriosam resurrectionem, & glorificationem Christe adoro supplex & glorifico, horum vivifico odore spiritum meum à peccati morte resuscita, horum virtute ab astutiis sathanæ me custodi, meque conforta, ut jugum mandatorum Tuorum svave mihi fiat, & onus crucis quod bajulare me jubes post Te, humeris animæ meæ leve sit atq; portabile. Quæ enim fortitudo mea, ut juxta præceptum Tuum mundi pressuras tam multiplices invicto animo sustineam? Sed audi quæso vocem meam, & inclina super servum tuum svavem crucem Illam, quæ lignum vitæ est his qui apprehenderint illam. Illam inquam, divinissimam crucem humeris meis impone, cujus latitudo est charitas super omnem creaturam se extendens, cujus longitudo æternitas, cujus sublimitas omnipotentia, cujus profundum inscrutabile est sapientia. Confige illi manus meas, & pedes meos, & totam passionis Tuæ formam servulo Tuo imprime. Da obsecro mihi continere ab operibus carnis quæ odisti, & facere justitiam quam dilexisti, & in utroq; Tuam quærere gloriam, & sinistram quidem meam, clavo temperantiæ, dexteram verò, clavo justitiæ in illa sublimi cruce affixam arbitror. Da menti meæ jugiter meditari in lege Tua, & deinde cogitatum jactare in Te, & dexterum pedem meum eidem ligno vitæ clavis prudentiæ affigi. Da ut ministram spiritus mei sensualitatem non enervet labentis vitæ infelix felicitas, nec conturbet perennis vitæ prævia felix infelicitas, & sinister quoq; pes meus clavo fortitudinis in cruce tenebitur. Ut autem & spinarum Tui Capitis aliqua in me similitudo appareat, detur obsecro menti meæ, & salutis pœnitentiæ compunctio, & alienæ compassio, & stimulus zeli æmulantis illud quod rectum est coram Te, & ad Te convertar in ærumna mea, dum triplex configitur spina. Libet ut & spongiam per arundinem ori meo porrigas, & aceti amaritudinem gustui meo adhibeas, ut per scripturas Tuas rationi meæ conferas gustare & videre, quoniam florens hic mundus tanquàm spongia inanis est, & omnis concupiscentia Ejus aceto amarior. Ita Pater in me fiat ut calix iste aureus Babylonis inebrians omnem terram, nec inani splendore seducat, nec falsa dulcedine inebriet. Tuæ quoq; vivificæ mortis Domine effigiem facies in me servo Tuo, ut moriar quidem peccato secundùm carnem, vivam autem justitiæ secundùm spiritum. Ut autem integram crucifixi imaginem portare me glorier, illius quoq; quòd post mortem Tuam insatiabilis malitia impiorum in Te exercuit, hanc in me similitudinem exprime. Vulneret cor meum vivus & efficax sermo Tuus, penetrabilior omni lanceâ acutissima, & pertingens usq; ad interiora animæ meæ: producat ex ea tanquam à dextro latere meo vice sangvinis & aquæ amorem Tuum Domine, & fratrum meorum. Postremò munda

Crux Domini, fortitudo nostra.

Meditationem optat passionis.

findo.

sindone primæ stolæ spiritum meum involue, in qua requiescam ingrediens ad Te in locum tabernaculi admirabilis, & abscondas me donec pertranseat furor Tuus Domine dies autē tertio post diem laboris, post diem simplicis gloriæ, mane prima sabbathi perpetuò inter Filios Tuos me indignissimum resuscita, ut in carne mea videam claritatem Tuam, & adimplear lætitiâ vultus Tui. Hæc Anselmus. Imaginem itaq; Crucifixi secundùm modum præmissum in portans in Te, ora & conare ut spiritus tuus involuatur munda sindone puritatis & innocentiæ, in qua absconsus à mundi vanitatibus sepeliaris in secreto mentis Tuæ, & ibi requiescas in meditatione Passionis Dominicæ: mortuus quidem mundo, & vivens DEO, & hoc apertè signatum est, ubi dicitur: quòd pretio sangvinis Christi emptus est ager figuli, in sepulchrum peregrinorum: ubi dicit Glossa, quòd sepultura Christi nihil est aliud quàm requies Christiani, & tunc cor Tuum debet sigillari sigillo passionis Christi, & clausum teneri ac custodiri. Deinde sic sepultus in secreto mentis Tuæ ab omnibus vanitatibus, gloriosum triduum mortis Christi peragas. Quorum primus, afflictionis & pœnitentiæ ut pro omnibus commissis vel omissis DEO voluntariè satisfaciat. Secundus dies est quietionis & gratiæ: ut in solo DEO requiem mentis ponas, quia in eo solo pax invenitur: & tranquillitas. Tertius dies est præmiationis & gloriæ, ut Ejus conjunctionem & amplexum fervente desiderio jugiter concupiscas. Quibus transactis in mane prima sabbathi, hoc est, in futura vita perpetua, inter Filios & Electos DEI gloriosè resusciteris, & in carne Tua videas gloriosam humanitatem Christi, in spiritu autem beatificè contempleris inæstimabilem claritatem DEI, & per hoc adimplearis perpetua lætitia vultus Ejus. *Triduum sepultura mysticè.*

DE SABBATHO SANCTO.
CAPUT XLVIII.

MAne autē sabbathi, stabant simul in domo, januis clausis, Domina & aliæ sociæ cum Joanne, afflictæ & dolorosæ (tanquam orbatæ & plenæ mærore) memorantes angustias tribulationis hesternæ. Sedebant simul, aspicientes tantùm adinvicem cum lachrymis, sicut contingere solet magna pressura & calamitate gravatis. Successivè autem veniunt Discipuli plorantes & ipsi, tandem cessantes à fletu, loqui de Domino suo incipiunt, & cum lachrymis Discipuli se redarguunt, quòd Eum dereliquerunt. Et de his quæ fecerat Dominus JESUS cum eis, narrant adinvicem, modo unus, modo alius, & sic per ordinem. Intuere igitur eos diligenter, & eis compatere, qnia in magna sunt afflictione. Quid enim est videre quòd Domina mundi, & Principes Ecclesiarum, & omnium populorum, ducesq; Divini exercitus, sic timorosi & afflicti stant in quadam domuncula reclusi, nescienres quid facere debeant, nisi quòd conferunt, & se confortant de verbis & factis Domini sui? Domina tamen semper mente tranquilla, & pacata stabat: quia certissimam spem de resurrectione Filii sui habebat, & in ea sola remansit fides Ecclesiæ, in ipsa die sabbathi, & propterea specialiter dies sabbathi attribuitur ei. Et ideo aliis luminaribus extinctis, una candela in tenebris servatur accensa, quia lumen fidei in sola remansit Virgine *Matth. 28.* *Mariæ spes & fides.*

gine MARIA. Unde Augustinus. Quem genuit Virgo, injustè mori dolebat, sperans tamen & firmiter credens ipsum, secundùm promissum, tertio die morte devicta resurgere, in hac enim sola interim fides Ecclesiæ in triduo isto stabat: Et dum unusquisq; vacillando hæsitabat: hæc quæ fide concepit fidem, quam semel à DEO suscepit, nunquam perdidit: speq; certissima resurrectionis gloriam expectavit. Hæc Augustinus. Non tamen poterat ipsa Domina gaudenter stare, propter memoriam mortis Filii sui, passi injustè.

Fides in triduo in sola Maria.

Et sabbatho quidem siluerunt, secundùm mandatum legis, id est; ab operibus quieverunt: nam sabbathum custodire oportebat, & tunc neq; vendere neq; emere, neq; quid tale aliquid fieri licebat. Unde & ipsum sabbathum, requies seu intermissio est dictum. Magna est dignitas sabbathi, quia in & tota Trinitas requievit. Nam Pater requievit, ab opere creationis, quod fuit magnæ potentiæ. Filius, ab opere recreationis, quod fuit infinitæ sapientiæ Spiritus Sanctus requievit hodie in Virgine, quod fuit magnæ & infinitæ bonitatis: quia ipsa stabat, cæteris, scilicet Apostolis & mulieribûs, à gratia Spiritus Sancti cadentibus. *Cum autem transisset sabbathum* sero facto, & stellis apparentibus post solis occasum, cùm operari erat licitum, *Maria Magdalena, & Maria Cleophæ, Maria Salome* vadunt emere aromata, pro faciendis ungventis, ad Corpus JESU sacratissimum perungendum. Intuere igitur eas diligenter, & quæ faciunt, quomodo eundo & redeundo mæstis vultibus, more viduarum & orphanorum, incedunt. Emunt aromata, & redeuntes parant se ad faciendū contra corruptionē unguenta, quasi nescientes illud propheticum. *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Unde Theophil: Neq; tamē fidē debitā adhuc habebāt, sed ei quasi puro homini aromata & ungvēta parabāt more Judæorū qui talia exhibebāt defunctis. Hæc Theophil. Aromata dicuntur, quasi àéromata, quia diffūdebāt longè lateq; odorē in àérem, & significant virtutes, quas in conversatione mulieres habebāt, & famam crucifixi, quæ longè lateq; diffundenda erat. Devotæ ergo mulieres illæ & Sanctæ, quæ fuerant viventi obsecutæ, ut etiam mortuo pietate officiosa famulatum possent impendere, *emerunt aromata* & paraverunt ungventa, *ut venientes* mane ex devotione ad visitandum sepulchrum *ungerent* Corpus JESU Sanctissimum: nequè enim vespere sabbathi, præoccupante jam noctis articulo, adire valuerunt monumentum. Conspice nunc quomodo fideliter & devotè cum lachrymis & suspiriis pro Domino suo laborant, secundùm quod meliùs sciunt. Et in hujusmodi operibus per totam noctem laboraverunt, & nihil vel parum quietis habuerunt. Domina verò & Apostoli aspiciunt, & fortè adjuvant in quibus possunt. Adjuva & tu eas, si permitteris, & potes.

Sabbathi cessatio.

Fides ementiū aromata

Psalm. 15.

Theophilus in Marci cap. 16.

Aromata unde.

Venit hic in considerationem quid fecerit Dominus in triduo mortis suæ. Corpus quidem Ejus fuit in sepulchro, anima verò cum Sanctis Patribus in limbo, & Deitas utriq; conjuncta. Nam quia passio non attingebat in Christo Divinam naturam, sed humanam: ideo in morte Christi facta est sic divisio animæ à carne: ut tamen salva esset unio tam carnis quàm animæ cum Divinitate. Ut enim ait Leo Papa, forma servi, & forma DEI, quæ in unitatem convenerunt, nec separationem possunt habere, nec finem, dum ita sibimet inhæserunt ut sive in omnipotentia, sive in contumelia: nec Divina in Christo careant humanis,

Divinitas non dereliquit animā & corpus.

Leo sermon. de Passione.

nec

nec humana Divinis. Tunc impletum est quod de ipso dixerat: *Sicut fuit Jonas in ventre cæti tribus diebus, & tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terræ.* Sepultura enim Christi triduana, in Jona, qui triduo erat in cæto, fuit præfigurata. Hoc autem de sepultura Christi, secundùm Augustinum, accipiendum est sinecdochicè, scilicet accipiendo partem pro toto. Fuit enim Dominus in sepulchro per extremam partem parasceves, per quam tota dies cum sua nocte jam præterita accipitur, & per totũ sabbatũ, quod integrã diem & noctem complectitur, & per primam partem diei Dominicæ, scilicet per noctem sequentem sabbathum, per quam tota dies Dominica ad quam pertinet, intelligitur. Et sic sunt tres dies naturales, & quælibet noctem suam habet præcedentem. Et tunc mutatus est ordo dierum naturalium: non quantum ad ordinem observationis, sed quantum ad ordinem creationis. Nam antè ordo erat ut dies præcederet noctem: quia primo creata est dies, & subsecuta est nox, sed deinceps creator temporum fecit, ut nox præcederet diem: quia nox qua surrexit, adjuncta est diei qua se ostendit. Unde Augustinus: Sicut primò computabantur dies propter hominis conditi lapsum à luce gratiæ, in noctẽ culpæ: ita nunc propter hominis reparationem, per passionem, & resurrectionem Christi, à tenebris culpæ, in lucem gratiæ merito computantur. Unde & Beda, Dominus Author & Ordinator temporum qui ultima noctis hujus parte surrexit, totam eam nimirum Ejusdem resurrectionis luce festivam & coruscam reddit. Siquidem hucusq; ab exordio mundanæ creationis, ita temporum cursus distingvebantur, ut noctem dies præcederet, juxta ordinem videlicet primæ conditiònis. Hac autem nocte temporum ordo mutatus est, per mysterium resurrectionis Dominicæ. Nam quia nocte à mortuis resurrexit, die verò sequenti Ejusdem resurrectionis, effectum Discipulis ostendit, & participato cum eis convivio veritatem virtutis Ejus mirantibus, simul & gaudentibus astruxit, rectissimè nox illa sequentis diei luci conjungitur: ac sic temporum ordo statutus est, ut dies noctem sequatur. Et quidem aptissimè quondam nox sequebatur diem, quia homo à luce Paradisi peccando lapsus in hujus sæculi tenebras ærumnasq; decidit. Aptissimè verò nunc dies seqvitur noctem, quando per fidem resurrectionis. à peccati tenebris & umbra mortis ad lucem vitæ Christo largiente reducimur. Unde etiam Petrus Cantor: In exordio conditionis rerum computatur dies cum nocte sequenti, quia in primaria creatione rerum præcessit dies noctem. Primò enim facta est lux, postea vergente luce ad occasum, facta est nox, & ita fuit unus dies naturalis, dies præcedens cum nocte sequenti. In Passione verò Domini facta est mutatio ordinis naturalis, ut scilicet cõputetur nox præcedẽs cum die sequenti pro mysterio, noxq; præcedat diem: ac super hoc dicatur: Mysticè, *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino:* & *Nox præcessit, dies autem appropinquavit:* hanc autem commutationem naturalis computationis in artificialem, voluit Dominus præfigurare in legitimis. Ideoque præcepit observantiam sabbathi, & legalium fieri à vespera in vesperam. Hæc Petrus. Et sic, ut visum est, quidam dicunt hanc mutationem factam in parasceve, ut nox, scilicet quintæ feriæ, fuerit etiam parasceves: alii in nocte resurrectionis, ut nox illa communis fuerit sabbatho, & diei Dominicæ sed totum

Matth. 12. & Lucæ 11.
Jonæ 2.
Augustinus, lib. 3. de consensu Evangel. cap. 24.
Augustinus, lib. 4. de Trin. c. 6.
Beda hom. 1 in Evangel.
Ephes. 5.

Descensus Christi ad inferos. ad unum tendit sensum & effectum. Illa ergo hora qua Salvator noster inclinato capite spiritum emisit, corpore in cruce derelicto, anima simul cum Divinitate ad inferna spolianda descendit. Cùm autem ad inferos descenderet, & Chorus Angelicus ante faciem Ejus, portas Principum tolli præciperet, Sanctorum populus qui tenebatur in morte captivus voce lachrymabili clamabat: Advenisti desiderabilis, quem expectabamus in tenebris, ut educeres vinculatos de claustris. Te nostra vocabant suspiria, Te larga requirebant lamenta. Tu factus es spes desperatis, magna consolatio in tormentis. Sed quis per singula dicere valeat quanta ibi lætitia fuerit cum Christus sol justitiæ Ejus apparuit, & habitantibus in regione umbræ mortis, diu novæ lucis expectata claritas radiavit. Et stetit Dominus cum eis ibi, & tunc fuerunt in gloria: nam visio DEI, perfecta est gloria. Ibidem fuit & latro, cui Dominus dixerat, hodie mecum eris in Paradiso. Nomine Paradisi notatur ibi DEI fruitio, & visio Divina: quia peracta passione tam ipse latro, quàm alii qui erant in limbo, viderunt DEUM per essentiam.

Figura descensus. Istud quòd Christus infernum introivit, & Sanctos lætificavit, præfiguratum erat in tribus pueris in fornace Babylonis, ubi ad ingressum Angeli ignis versus est in suavitatem roris. *Daniel. 3.* Qui in fornace erant, fuerunt pueri, sic in limbo non erant nisi innocentes & puri. Qui enim ante plenariam satisfactionem decedebant, in purgatorio purgabantur, & tunc ad limbum ascendebant. Istud etiam *Daniel. 14* præfiguratum fuit per Danielem in lacu leonum, cui Dominus misit per Abacuch prandium. Dominus Danielem illæsum à leonibus custodivit, & per Angelum refectionem sibi misit. Sic DEUS Patres in limbo à dæmonibus defensavit & tandem Ipse veniens *Infernus duplex.* Divina refectione eos pavit. Et sciendum quòd nomen inferni sumitur dupliciter, scilicet pro pœna, & loco pœnæ. Secundùm primum modum dicitur, quòd dæmones semper infernum secum portant. *Infernus pœnarum quadruplex.* Sed prout infernus pro loco pœnæ sumitur, sic qurdrupliciter distingvitur. Unus infernus damnatorum, in quo est pœna sensus & damni, id est; sensibilis pœna & Divinæ visionis carentia, & sunt ibi tenebræ interiores, id est; absentia Divinæ gratiæ, & exteriores, scilicet corporales. Super istum est limbus puerorum, in quo est pœna damni, & non sensus: & sunt ibi tenebræ interiores. Super hunc est locus purgatorius, in quo est pœna sensus & damni ad tempus, & sunt ibi tenebræ exteriores, & non interiores: quia per gratiã habent lucem interiorem. Supremus locus inter hæc, est limbus Sanctorum Patrum, in quo fuit pœna damni, & non sensus, & fuerunt ibi tenebræ exteriores, & non privationis gratiæ Di- *Morsus inferni.* vinæ. Ad hunc locum Christus descendit: & suos qui non propter reatum personæ, sed proter reatum naturæ detinebantur inde liberavit, & sic infernum momordit, quia partem Ejus abstulit, partem reliquit: mortem verò prostrato mortis Authore, quò ad Electos, penitus destruxit, ut ille qui nihil juris habebat in capite, quòd invasit, per injustitiam plùs petendi, etiam id perderet, quod habere videbatur in corpore, quod deceperat. Christus enim secundùm naturam Divinam impassibilis & immortalis fuit, quia passio vel *Mercedem mortis suæ dedit Xstus hominis.* mors pœna est peccati, sed Ipse sine peccato venit, & absquè peccato vixit: secundùm potentiam verò & mortalis voluit esse & passibilis. Mercedem quoq; suæ mortis dedit homini pro quo omnia

susti-

sustinuit: pro passione, impassibilitatem: pro morte, immortalitatem: pro peregrinatione, æternam Patriam. Unde Leo Papa, Perstitit improbus prædo, & avarus exactor in eum qui nihil ipsius habebat insurgere, ab illo iniquitatis exigens pœnam, in quo nullam reperit culpam, & per injustitiam plùs petendi, totius debiti summa vacuatur. Fortis ille nectitur vinculis suis, & omne commentum maligni in caput ipsius retorquetur. Ligato mundi principe, captivitatis vasa rumpuntur. Unde & Anselmus: Utam homo DEUS cum ex debito mori non deberet, quoniam peccator non erat, sponte sua dedit ad honorem Patris, cùm eam sibi auferri propter justitiam permisit. Dedit itaq; humana natura DEO Patri in illo sponte, & non ex debito quod suum erat, ut redimeret se in aliis, in quibus quod ex debito exigebatur, reddere non habebat: Sic homo ille redemit omnes alios, cùm quod sponte dedit DEO, computavit pro debito quod illi debebant. Quo pretio non semel tantum homo à culpis redimitur, sed quoties cum digna pœnitentia redierit, recipitur. Hæc Anselm. Non tamen DEUS diabolum fefellit, aut fallere voluit: sed diabolus seipsum in DEUM insurgendo decepit. Unde idem Anselm. Cur bone Domine, pie Redemptor, potens Salvator, cur tantam virtutem operuisti tanta humilitate? an ut falleres diabolum, qui fallendo, hominem ejecit de Paradiso? Sed utiq; veritas nullum fallit: qui ignorat, qui non credit veritatem, ipse se fallit, qvi veritatem videt, & odit, vel contemnit ipse se fallit, veritas utiq; nullum fallit. An ideo, ut ipse diabolus se falleret? Sed utiq; sicut veritas nullum fallit, ita non intendit ut aliqvis se fallat, qvamvis hoc dicatur facere cum permittit. Non enim assumpsisti hominem, ut Te notum operires, sed ut ignotum aperires. Verum DEUM, verum hominem Te dixisti, & operibus ostendisti. Res per se fuit occulta, non studiosè occultata. Non sic est facta ut absconderetur, sed ut suo ordine perficeretur. Nec ut aliqvem deciperet, sed ut qvemadmodum oportebat, fieret. Et si dicitur occultata, non est aliud, qvam non est omnibus revelata. Nam & si veritas non omnibus se manifestat, nulli tamen se negat: Ergo Done, nec ut falleres nec ut aliqvis se falleret sic fecisti, sed ut faceres qvod & qvomodo faciendum erat in veritate per omnia perstitisti. Qvi ergo se fefellit in Tua veritate, non de Te, sed de propria qveratur falsitate. Hæc Ansel. Prædictus qvoq; locus supremus, scilicet limbus Patrum, ad qvem Christus descendit, sinus Abrahæ dicebatur quia ibi Abraham fuit cum liberandis, cui primo hujusmodi liberatio est promissa, sed nunc Cælum Empyreum sinus Abrahæ est, qvia ibi jam est Abraham. A nullo autem prædictorum locorum est transitus ad alium, nisi de tertio ad qvartum, hoc est, de purgatorio ad limbum Sanctorum. Unde qvando cantamus, libera animas fidelium defunctorum de pænis inferni: sumitur ibi infernus pro purgatorio: sicut & ibi sumitur pro limbo, quando Christus dicitur ad inferos descendisse, vel infernum destruxisse. Igitur secundùm Gregorium, qvod ante passionem promisit, in resurrectione sua Dominus adimplevit. *Si exaltatus*, inqvit, *fuero à terra, omnia traham ad meipsum*: omnia videlicet Electa. Omnia namq; traxit, qvi de Electis suis apud inferos nullum reliqvit, qvos suos in fide actibus recognovit. Expansis in cruce manibus exaltatus à terra, traxisti ad Te omnia: precor

Leo serm. de passione.

Anselm. lib. cur Deus homo.

Anselmus de meditat. redempt. generis humani.

Sinus Abrahæ.

Gregor. homil. 22. in Evangelia. Joann. 12.

cor & obsecro Te benigne Domine, noli me dimittere in cœno concupiscentiarum: trahe me ad Te, ut crucifigar Tibi, & mundo mortuus vivā Tibi, vivam verò jam non ego, vivas autem in me Christe. Considera hic attentè, qvanta fuit Christi benignitas, in infernū descēdēdo quāta charitas, qvanta humilitas. Poterat enim unum ex Angelis ad eos mittere, & facere ipsos servos suos liberari, & sibi præsentari prout voluisset, si hoc suus amor & humilitas sustinuisset. Per seipsum adinferna descendit, & non ut servos, sed ut amicos Dominus omnium eos visitavit, & ibidem usq; ad diem Dominicum, prope auroram, cum eis stetit. Jubilaverunt Sancti Patres in suo adventu: & repleti sunt jucunditate immensa, omni miseria procul pulsa. Et procidentes, adoraverunt, & surgentes, stabant in laudibus & canticis coram eo, cum reverentia & ingenti exultatione. Et in hujusmodi laudibus, & canticis & jubilationibus steterunt in limbo usq; prope auroram diei Dominicœ, & in conspectu etiam multitudinis Angelorum ibidem exultantium cum eis. Assiste & Tu, ac in vocem exultationis & jubilationis erumpe, Sanctorumq; melodiæ Tuas preces interpone. O! qvam dulce & qvam jucundum talibus interesse: vel saltem à longe talia contemplari. Tunc portis inferorum confractis, & diabolo magno alligato, accepit eos Dominus cum exultatione ab inferis educens, & ante eos cum gloria & triumpho lætus procedens: Sanctorumq; exercitu comitante ad superos rediens posuit eos in Paradiso delitiarum & voluptatis, qui est Ad Orientem, in extremis maris. Tunc verus Sampson moriens hostilem exercitum prostravit, & Agnus sine macula in sangvine testamenti sui, de lacu, inquo non erat aqua, vinctos eduxit. Tunc quoq; Angelus, Loth cum suis de Sodoma eripuit: & nepharios igne sulfureo involuit. Tunc etiam Angelus Ægyptum devastavit, & Filios Isràël indeliberavit. Cum ergo fortis armatus scilicet diabolus, custodiret atrium suum. id est; limbum. Christus fortior superveniens, atrium suum intravit, & ipsum per crucem suam devincens, alligavit; istud Banajas olim in figura demonstravit, qui ad leonem in cisternam intrans, cum virga ipsum prostravit. Sic Christus intravit ad diabolum ininfernū, & per Sanctam Crucem prostravit ipsum. Per fortissimum etiam Sampsonem Christus fortissimus designatur: à quo infernalis leo. scilicet diabolus, superabatur, & potentia sua privabatur, & tunc homo est liberatus de captivitate diabolica, quæ olim fuit in captivitate Ægyptiaca præfigurata. Filii Isràël in Ægypto à Pharaone oppressi, clamaverunt ad Dominum pro sua liberatione: misertus Dominus liberavit eos de captivitate. Ita genus humanum à Principe tenebrarum detentum, clamavit pro sua redemptione ad Dominum: & misertus Ejus liberavit ipsum. Hanc liberationem hominis DEUS præfiguravit, quando Abraham de Hur Caldæorum liberavit. Caldæi enim Hur, hoc est ignem pro DEO coluerunt, quod cum Abraham renuerit, ipsum in ignem projecerunt, DEUS autem verus, quem Ipse coluit, de igne eum liberavit: sic & Sanctos de inferno redemit. Hanc etiam redemptionem hominis DEUS præfiguravit, quando Loth cum suis de subversione Sodomæ liberavit. Sed Sodomis tantum boni liberati fuerunt, mali autem igne & sulphure interierunt. Sic Christus bonos tantum de limbo liberavit, de inferno autem damnatorum neminem eripuit. Et justi quidem cum tanta lætitia liberantur. Sed quid putas indicibilis amaritudinis & incon-

Humilitas Christi in descensu.

Sanctorum redemptio.

1. Paral. 11

Judic. 14.

Exod. 2.

Genes. 15.

Genes. 16.

Dolor remanentium in inferno.

inconsolabilis doloris, imò extremæ damnationis accidit remanentibus in igne inextingvibili, verme immortali, tenebra palpabili, morte infinibili! Væ illis quibus datum est hoc potiùs experiri quàm credere, vel timere. Aliqua verò morula in Paradiso facta cum eis, & etiam cum Helia & Enoch, ipsum recognoscentibus & exultantibus, dixit eis: quia esset tempus ut iret ad excitandum & reassumendum suum Corpus. Qui omnes procidentes, adoraverunt, rogantes ut citò rediret, quia gloriosissimum Corpus suum videre plurimum affectabant. Da & mihi Domine benignissime, Corpus Tuum gloriosissimum in secundo adventu Tuo cum gaudio videre, & de Tua visione æternaliter cum Electis Tuis gaudere. Considera nūc quomodo omnia quæ Christus pro nobis pertulit, & pro nostra utilitate pati voluit. Unde Hieronymus. Quædam ex his colligens, sic dicit; Opprobria autem ejus nostrum abstulere opprobrium. Vincula Ejus nos liberos fecerunt. Coronâ spineâ capitis Ejus, diadema regni adepti sumus: vulneribus Ejus sanati sumus. Sepultura Ejus resurgimus: & descēsu ad inferos, ascendimus ad Cœlos. *Hierony. in c.24. Matt.*

DE RESURRECTIONE DOMINI.
CAPUT LXIX.

Nunc secundùm Hieronymum, aromatibûs redolentibûs cum sponsa & adolescentulis, quæ currunt post eam, conspergimus librum & cubiculum mentis nostræ. Nunc introducit nos Rex in cellaria sua, nunc surgit amicis MARIA, hyems abiit, pluvia recessit, flores visi sunt in terra nostra. *Vox turturis audita est in terra nostra. Vineæ florentes dederunt odorem.* Redit sponsus de umbra, sub qua dormit in meridie. Radix amara crucis evanuit, flos vitæ cum fructibus erupit: & qui jacuit in morte, surrexit in gloria: sol post occasum oritur, aquilæ ad corpus congregantur. Post sabbata tristia felix irradiat dies: quæ primatum in diebus tenet, luce prima in ea lucescente, & Domino in ea cum triumpho resurgente, & dicente. *Hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.* Hæc Hierony. Unde & Augustinus: Post illusiones & verbera, post aceti & fellis pocula mixta, post supplicia crucis & vulnera, & postremò post ipsam mortem & inferos, surrexit de suo funere caro nova: redit ab occiduo latens vita: & in morte salus reservata, resurgit pulchrior reditura post funus. Hæc Augustinus. Veniens itaquè Dominus JESUS die Dominico, & summo mane, cum honorabili multitudine Angelorum ad monumentum: & reaccipiens illud Corpus Sanctissimum, propria virtute resurrexit: & ex ipso monumento clauso processit. Nemo quippe tam facilè excitatur & surgit à somno, quàm Christus surrexit à morte & sepulchro: quia extitatus est tanquam dormiens Dominus, qui etiam de se dicit. *Ego dormivi, & soporatus sum, & exurexi, quia Dominus suscepit me.* Sicut autem Christus exivit clauso Virginis utero, sic potuit clauso prodire sepulchro: hoc tamen aliter fuit: quia in resurrectione habuit corpus gloriosum, cui aliud non resistit: sed exitus de utero Virginis miraculosus fuit. Ut autem ait Beda. Resurrexit Dominus mane de monumento, in quo sero jam facto erat depositus: ut adimpleretur illud Psalmistæ: Ad vesperum demorabitur fletus, & ad matutinum

Matth. 28. Hierony. in c.16. Marci. Cantic. 2. Psalm. 117. August. ser. de resurrect. Resurrectio Dominica. Psalm. 3. Beda homil. 1. inter æstivales. Psalm. 29.

Terræ motꝰ

tutinum lætitia. *Et ecce terræ motus* Domino resurgente *factus est magnus*, cujus causa subditur: *Angelus enim Domini descendit de Cœlo*, & virtute Ejus factus est terræ motus: quia corporalia obediunt Angelis ad nutum, quantùm ad motum localem. Sicut in Passione Christi terra mota est in signum tristitiæ, sic in resurrectione Ejus

Beda ibidem

mota est in signum lætitiæ. Ubi Beda: Quod etiam terræ motus resurgente Domino de sepulchro, sicut & ipso moriente in cruce factus est magnus: significat terrena priùs corda per fidem passionis ac resurrectionis Ejus fore concutienda ad pœnitentiam, & saluberrimo pavore permota ad vitam sublimandam perpetuam. Ubi

Severianus sermone de passione.

& Severianus: Si autem sic terra tremuit cùm Dominus ad veniam suorum resurgeret: quomodo contremiscet cùm noxiorum omnium resurget ad pænam? Et quomodo Domini præsentiam sustinebit, quæ Angeli præsentiam sustinere non valuit? Et notandum,

Terræ motꝰ quãdo factus. Psalm. 67.

quòd legitur terræ motus factus in legis datione. Unde Psalm. *Terra mota est. etenim Cœli distillaverunt à facie DEI Sinai, à facie DEI Israël.* In Christi Passione mota est: ut visum est suprà. In resurrectione mota est: ut hìc dicitur. In judicio generali erit terræ motus, ut infrà patebit. Secundùm hæc moraliter in terræmotu significatur contritio, quæ provenit secundum quatuor Prædicta: videlicet ex consideratione Divinorùm mandatorum, hoc est in legislatione: ex consideratione passionũ Christi & dolorum, & hoc est in passione: ex consideratione amissæ vel dilatæ beatitudinis, & hoc est in resurrectione: ex consideratione pœnæ gehennalis, & hoc est in extremo

Exaltatio Christi merita

examine. Meritò autem Christus exaltatus est à DEO usq; ad gloriam resurrectionis, quia propter obedientiã DEO Patri, se humiliavit usquè ad mortem crucis. Unde Anselm. Resurrectionis Sa-

Anselm libro cur Deus homo.

cræ gloria sublimandus: ludibria perfidorum, asperitatem verberum, crucis opprobrium, fellis amaritudinem, & ad ultimùm mortem sustinuit: admonens suos, ut si post mortem ad gloriam pervenire contendunt, vitæ præsentis angustias & labores, pravorumquè oppressiones, non solùm æquo animo tolerent: sed omnia hujus mundi aspera pro præmiis æternis ament, appetant, & peramanter suscipiant. Hæc Anselmus. Sicut ergo humiliatus est Christus per hoc, quòd mala sustinuit moriendo; ut nos liberaret à malis: ita & glorificatus est resurgendo, ut nos promoveret ad bona. Secundùm illud quod ait Apostolus, *mortuus est propter delicta nostra, & resurre-*

1. Cor. 15. Resurrectio non fuit differenda.

xit propter justificationem nostram. Sustinuit enim Passionem pro nobis, ut nos à pœna inferni liberaret: & resurrexit à mortuis, ut nos de morte ad vitam traheret. Unde bene suam resurrectionem longiùs quàm usq; in diem tertium differre noluit, ita ut duabus noctibus & uno die in sepulchro quiesceret: nox enim ad peccatum pertinet, & natura quidem humana duabus mortibus tenebratur adstricta, animæ, propter peccatum carnis, propter vindictam peccati. Quia ergo Dominus sola carne mortuus ut nos à morte animæ & carnis liberaret: rectè duabus noctibus & una die in sepulchro quiescere voluit: quia videlicet lucem suæ simplæ mortis, tenebris duplæ nostræ mortis adjunxit: & per suam simplam mortem nostram duplam damnavit. Si enim ipse utramq; susciperet, nos à nulla liberaret: sed unam misericorditer suscepit, & justè utramq; damnavit simplam suam duplæ nostræ contulit, & duplam nostram moriens subegit. Duæ ergo noctes, significant duas nostras

mortes

mortes: dies verò significat suam mortem, quæ fuit lux nostrarum mortium. Unam abstulit, alteram ad exercitium electis reliquit, quam denuo veniens exterminabit. Resurrectio itaq; sua, est causa efficiens nostræ resurrectionis: quæ fit in præsenti, & quæ fiet in futuro. Resurrectio quæ fit in præsenti, est nostra justificatio: & dicitur resurrectio prima. Unde in Apocalypsi, *Beatus qui habet partem in resurrectione prima.* Resurrectio quæ fiet in futuro, est corporis resuscitatio: & dicitur resurrectio secunda. Unde in Oseæ; *Vivificavit nos post duos dies, & in tertia die suscitavit nos.* Ad resurrectionem quippe primam duo dies requiruntur, scilicet ablatio omnis culpæ, & collatio consummatæ gratiæ: nullus enim resurget resurrectione secunda ad gloriam, nisi prius resurrexit resurrectione prima per gratiam. Mortuus autem fuit Christus quadraginta horis, ut quatuor mundi partes, quæ in decalogi legis mortuæ erant, vivificaret. Prima quoq; die hebdomadæ surrexit, ut ea die mundum innovaret qua eum creaverat. In tertia verò die passionis surrexit, ut eos qui tribus temporibus, scilicet ante legem, sub lege, sub gratia, in peccatis mortui fuerant, sublevaret: & nos qui factis, dictis, cogitationibus labimur, per fidem, Sanctæ Trinitatis resurgamus. Et secundùm Augustinum. Ideo post tres dies resurrexit, ut in Passione Filii, totius Trinitatis mostraretur assensus: triduum enim legitur in figura, quia Trinitas quæ in principio fecerat hominem, ipsa in fine hominem per Christi reparat passionem. Ideo etiam resurrectionem suam Dominus sic accelerare voluit, ne discipulos diu in mæstitia cruciari permitteret. Unde Leo Papa Dominus nêpe Christus, ne & turbatos discipulorum animos longa mæstitudo cruciaret: denuntiatam tridui moram tam mira celeritate breviavit, ut dum ad integrum secundùm diem pars primi novissima, & pars tertii prima concurrit: & aliquantulum de spatio temporis decideret, & nihil dierum numero deciperet. Resurrectio igitur Salvatoris nec animam in inferno, nec carnem diu morata est in sepulchro: & tam velox vivificatio fuit incorruptæ carnis, ut magis ibi esset soporis similitudo, quàm mortis. Quoniam Deitas quæ ab utraq; hominis substantia non recessit: quod potestate divisit, potestate conjunxit. Hæc Leo. Passionis igitur & resurrectionis exemplum Christus nobis præbuit: passionis, ad firmandam patientiam: & resurrectionis, ad excitandam spem: ut duas vitas in nobis ostenderet, in carne unam laboriosam, quam tolerare debemus: alteram beatam, quam sperare debemus. Resurrexit autem Christus cum corpore glorioso, cujus dotes sunt: claritas, agilitas, subtilitas, & impassibilitas. Quamvis enim anima Christi à principio suæ conceptionis fuerit gloriosa, per apertam visionem & perfectam fruitionem Divinitatis, dispensatione tamen & dispositione Divina factum est, ut gloria animæ Ejus non redundaret in corpus: ut sic corpus esset passibile & mortale, ad implendum pretium & mysterium redemptionis humanæ in sua passione. Et ideo peracto mysterio passionis & mortis, anima Christi statim resumpto corpore, in resurrectione, in ipsum corpus suam gloriam derivavit: & ita factum est Corpus Christi gloriosum. Ut enim ait Augustinus. Carnis quippe ille gerebat infirmitatem, quæ infirmitas resurrectione consumpta est. Unde & Leo Papa: Sicut ergo dicit Apostolus: *Et si cognovimus Christum secundùm carnem, sed nunc jam*

Resurrectio Christi, est causa nostræ

Apocal. 20.

Osea 6.

Mortis Christi duratio.

Augu. lib. 4 de Trinit.

Resurrectionis acceleratio.

Leo serm. 1 de resurrectione.

Exemplum passionis & resurrectionis.

Corporis gloriosi dotes.

August. ser. de resurrect.

Leo serm. de resurrectione

2 Cor. 5.

jam non novimus, Ejus namq; reſurrectio non finis carnis fuit, ſed
commutatio: nec conſumpta eſt ſubſtantia virtutis augmento. Qua-
litas tranſiit, non natura defecit. Et meritò dicitur Ejus caro ne-
ſciri in eo ſtatu qvo nota fuerat: qvia nihil infirmum remanſit: &
ut ipſa ſit per eſſentiam, & non ſit ipſa per gloriam. Hæc Leo.
Interim igitur, o! anima mea deponamus piiſſimas triſtitiæ qvere-
bas, ac nubila mæroris, & in lætitiæ reſpiremus ſerenum, & qvi fu-
nera redemptoris noſtri proſecuti ſumus cum lachrymis, qui mor-
tem noſtram moriendo deſtruxit. DEI ipſius reſurrectione & glo-
ria jucundemur, qvi vitam reſurgendo reparavit. *Chriſtus enim re-*
Rom. 6. *ſurgens à mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.* In-
duit enim eum Dominus Pater ſtolâ immortalitatis & gloriæ: &
coronam pulchritudinis poſuit ſuper caput Ejus; jucunditatem &
exultationem theſaurizavit ſuper Eum.

Totum igitur in eo plenum eſt gaudio, totum lætitiâ cumulatum, totum exul-
Chriſtus ple- tatione refectum. Caro enim Chriſti, flos ille pulcherrimus de radice Ieſ-
nus gaudioſe , qui in nativitate floruit: quia ex virgine ſine peccato tanquam pulcher
reſurrexit. rimi floris ſingulare decus emicuit: in paſſione defloruit: quando nec ſpe-
cies, neque decor ei fuit, ſic in Reſurrectione, reſumpto etiam ſangvine fu-
ſo in Cruce, cum omnibus quæ ſunt de veritate humanæ naturæ, per glo-
riam refloruit, ut omnium eſſet decor. Nam Corpus illud glorioſiſſimum,
ſubtile, agile & immortale, tantæ claritatis ſuperveſtitum eſt gloriâ, ut verè
ſole fulgentius, exemplarem præferens pulchritudinem ſuſcitandorum cor-
porum humanorum, de quibus Ipſe Salvator ait: *Tunc fulgebunt juſti ſicut*
Matt. 13 *ſol in regno patris*, ſcilicèt, beatitudinis ſempiternæ. Quòd ſi quilibet juſtus
fulgebit ut ſol, quanti putas eſſe fulgoris, Ipſum juſtitiæ Solem; Tanti, in-
quam eſt, ut ſit ſpecioſior ſole, & ſuper omnium diſpoſitionem ſtellarum luci
comparatus, decor præcipuus non immeritò judicetur. Tunc renovata eſt,
ut aquilæ juventus Chriſti. Tunc leo ſuum catulum ſuſcitavit. Tunc phœ-
Figura va- nix revixit. Tunc ex eodem luto fractis vaſis, fecit aliud vas figulus, ſicut
riæ. placuit in oculis ſuis. Tunc Jonas de ventre ceti illæſus exivit. Tunc ve-
Hier. 18. ſtitum eſt candelabrum auro. Tunc ſuſcitatum eſt tabernaculum David,
& Ro. 9. quod cecidit. Tunc refulſit ſol, qui prius erat in nubilo. Tunc vivifica-
Ionæ 2. tum eſt granum frumenti, quod cadens in terrā mortuum erat. Tunc ceru
us reſumpſit cornua, tunc Samſon tulit portas, civitatis, & exivit. Tunc
Joſeph eductus de carcere conſtituitur, Dominus Ægypti. Tunc
conſciſſus ſaccus circumdatur lætitia. Magna igitur & ſolennis valde eſt ſo-
lennitas Paſchalis & cæteras præcellit ſolennitates. Unde omnes dies domi-
nicæ octavæ ſunt hujus feſti: & in eo omnia ſigna lætitiæ proponuntur. Di-
Dominicæ gnitas quippe Dominicæ diei notatur in hoc quod fuit prima dierum. Item
diei digni- nox illam non præceſſit. Item, ut dicitur, erit ultima dierum. Item nox
tas. illi non ſuccedet. Item cœlum & terra ſunt in ea creata. Item Angelus eſt
in ea creatus, & ad Deum converſus. Item primò data ſunt in ea filijs Iſra-
el mandata. Item Criſtus in ea natus eſt. Item Chriſtus in ea ſurrexit. Item
Spiritus ſanctus datus eſt in ea Apoſtolis. Item in ea omnes reſurgemus, at-
que judicabimur, Item in ea continuandum eſt perpetuò in laude Dei. Unde
Gregorius: Hanc rectè nobilitatem ſolennitatis dicam, quia ſolennitates cæ-
Gregor. teras antecedit. Sicut enim in ſacro eloquio Sancta Sanctorum, vel cantica
hom. 22. canticorum, pro ſui magnitudine dicuntur: ita hæc feſtivitas rectè dici poteſt
in Evang. ſolennitas ſolennitatum. Ex hac quippe ſolennitate exemplum nobis Reſur-
rectionis datum eſt, ſpes cœleſtis patriæ aperta, & facta ſuperni regni iam præ
ſumptibilis Gloria. Per hanc electi (qui quamvis in tranquillitatis ſinu) ta-
men apud inferni clauſtra tenebantur, ad paradiſi amœna reducti ſunt. Quæ
Auguſt. eſt ergo iſta ſolennitas, quæ inferni clauſtra deſtruxit: & ianuas nobis regni
ſermo. de cœleſtis aperuit; Unde & Auguſtinus: Alacrior dies illa refulget: non de uſi-
reſurrec. tatis ſolis circulis illuminata præclariùs: ſed de lumine agni reſurgentis illu-
Pſ. 117.

ſtrata

ſtrata ſublimius. Hac enim die ſol juſtitiæ Chriſtus aſcendit ab inferis: & idcirco pulſemus cytharam David, canentes: *Hæc eſt dies quam fecit Dominus: exultemus & lætemur in ea.* Contemplemur hunc diem, qualem noctem habuerit genitricem. Nox quæ cœlum luminaribus imitatur: imò in qua cœlum & terra lætatur: nox bonæ parturitionis, nox Sanctæ regenerationis, nox de qua dicitur, & nox ficut dies illuminabitur: & ab Ipſa eſt dies quam fecit Dominus, dies dominicus. Et rectè dies dicitur lucis, in quo fugerunt tenebræ cæ- *Pſ. 138.*
citatis. Exclamaverunt qui erant in regione umbræ mortis, quia lux orta eſt *Dies lucis.*
illis: lætetur terra, quia novam lucem vidit: lætentur & Angeli, quia peccatoribus Dominus claritatem dedit. Contremuerunt inferi, ſuſtinendo ſplendorem inſolitum: & incurvatum eſt omne genu Chriſto Domino, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum. Omnia ergo nobiſcum hodie triumphat: & Angeli, & Archangeli: cæteriqùe beatorum ſpirituum ordines nobiſcum feſta concelebrant. Nos qvoqve imitamur cantilenam cantantes cantica cœleſtia, quæ adhuc humana cantare non poteſt lingua. Exultemus ergo in Domino, *Exultandū*
ſed in timore, non remiſſa ſecuritate. Nam & beatus Joannes præcurſor *cū tremore.*
exultavit in utero matris: ſed vinum non bibit, præcepto Angeli Gabrielis. *Lucæ 2.*
Nos autem qui infirmi ſumus, ſobriè bibamus: modum non excedamus, ut lætitia noſtra cum exultatione nullam ſentiat Corporis tempeſtatem: ſed per ſobrietatis ſerenitatem, portum intremus ſalutarem. Accepimus iejuniorum palmam, feſtivitatis non amittamus victoriam: quam nobis tribuat Dominus Chriſtus adiuvando, quia vicit in nobis patiendo: ut digno carmine triumphemus cantantes. *Abſorpta eſt mors in victoria* Alleluia. Ignitam quippe rom- *1. Cor. 15.*
pheam illam, & paradiſi ianuam, quam nullus effringere potuit hac die Chriſtus cum latrone reſeravit, dicens ad Angelos, *Aperite mihi portas juſtitiæ: & ingreſſus in eas confitebor Domino.* Ex eo nimirum tempore quo paſſus eſt Do- *Pſ. 117.*
minus, porta hæc & clauſa & reſerata eſt. Clauſa quidem incredulis & peccatoribus, reſerata verò juſtis & credentibus. Quomodo Mater Domini Ma- *Excellētia*
ria inter omnes mulieres principatum tenet, ita & inter cæteros dies hæc o- *tia diei*
mnium Mater eſt. Hæc dies eſt una de ſeptem, & extra ſeptem. Hæc eſt *reſurrect.*
dies, quæ appellatur octava, unde & in quibuſdam pſalmorum titulis ſuperſcribitur, pro octava. Hæc eſt dies, in qua ſynagoga finit, & Eccleſia naſcitur. Hæc eſt in cujus numero octo animæ ſervatæ ſunt in arca Noe. Et *Geneſ. 7.*
quid mihi neceſſe eſt infinita replicare? Dies mihi deficiet, ſi voluero omne *& 8.*
diei iſtius exponere Sacramentum. Hoc tantùm dico, quod univerſa ſabba- *Lucæ 12.*
ti gratia, & antiqva illa feſtivitas populi Judæorum diei iſtius ſolennitate mandata eſt. Illi in ſabbato non faciebant opus ſeruile: nos in die Dominico, hoc eſt in die Reſurrectionis opus ſervile non facimus. Illi de domibus ſuis non egrediebantur, & nos de domo Chriſti non egrediamur. Illi non accendebant ignem in die ſabbati: nos è contrario accendamus in nobis ignem Spiritus ſancti. De quo igne Dominus, ait: *Ignem veni mittere in terram: & quid volo, niſi ut ardeat;* Deſiderat Dominus iſtum ignem ardere in nobis: Spiritum ſanctum fervere, ut non refrigeſcat charitas Dei. Illis agnus aut hircus, nobis Chriſtus occiditur. Pro quibus univerſis fratres conſona voce pariter can- *Pſ. 117.*
temus: *hæc dies quam fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea.* Hinc ergo & à nobis Alleluia, decantetur, quod Latinè laudate Dominum interpretatur. *alleluia.*
Laudemus Dominum fratres vita, lingua, corde, & ore, vocibus & moribus. Sic enim ſibi dicit vult Deus Alleluia, ut non ſit in laudante diſcordia. O fælix Alleluia in cælo: ubi templum Dei ſunt Angeli. Ibi enim concordia ſumma laudantium: ubi nulla lex in membris repugnat legi mentis: ubi non eſt rixa cupiditatis, in qva periclitent victoria charitatis. Hic ergo Alleluia cantemus, adhuc ſolliciti, ut illic poſſimus aliquando cantare ſecuri, quando ſcilicet hoc mortale Corpus, immortale & incorruptibile factum fuerit: quando tota tentatio perierit. O fælix illic Alleluia, ò vita ſecura, ò ſine adverſario, ò ubi nemo erit inimicus: nemo perit amicus. Ibi laudes Deo, & hic laudes Deo, ſed hic à ſollicitis, ibi à ſecuris, hic à morituris, ibi ſemper à victuris: hic in ſpe, ibi in re: hic in via, ibi in patria. Modo ergo fratres mei cantemus, non ad delectationem quietis: ſed adſolatium laboris. Quomo-

do solent viatores cantare: canta, & ambula, & cantando laborem consolare. Pigritiam noli amare: sed ambula, & in bona profice. Canta & ambu-
Beda homil. la: noli errare, noli redire, noli remanere. Hæc August. Unde & Beda: Et
1. inter quam illa vita tota in Dei laude geritur: cessantibus cunctis languoribus, me-
æstivales. ritò qvinqvaginta diebus in memoriam hujus nostræ quietissimæ ac fœlicissimæ actionis crebrius ac festivius Alleluia canere solemus: Alleluia namq; Hebræus sermo est, & interpretatur Latinè, laudate Dominum. Denique in Psalmo ubi nos canimus, laudate Dominum, pro hoc verbo apud Hebræos
Apoc. 19 semper canitur, Alleluia. Quod Evangelista Joannes in Apocalypsi sua cælestium agmina virtutum, cantica se audisse perhibet. Sed & venerabilis pa-
Tob. 13. ter Tobias, intelligens qualis supernorum civium gloria, quanta ipsius Hierusalem cælestis sit claritas, hæc mystica voce dicebat: Ex lapide precioso, & auro mundo omnes plateæ Ejus sternentur, & per vicos Ejus Alleluia cantabitur. Hæc Beda. Resurge nunc anima mea cum Christo sordido peccati sepulchro: respira iam in spem Resurrectionis, & vitæ perennis: pro amore Dei moriamur in præsenti vita, ut post Resurrectionem vivamus in futura. Quia si pro amore Christi nunc mortuum Corpus portamus: tunc in lætabundo gaudio. cum Ipso conregnabimus. Sic ergo curemus interesse festis ho-
Gregor. minum, ut mereamur etiam interesse festis Angelorum. Unde Gregor. Ec-
hom. 22. ce Paschalia solennia agimus: sed ita vivendum est nobis, ut pervenire ad
in Evangel. æterna festa mereamur. Transeunt cuncta, quæ temporaliter festivè celebrantur. Curate qui his solennitatibus interestis, ne ab æterna solennitate separemini. Quid prodest interesse festis hominum, si de esse contingat festis Angelorum; Umbra venturæ solennitatis, est solennitas præsens. Idcirco hanc annuè agimus, ut ad illam, quæ non est annua, perducamur. Cùm hæc statuto tempore geritur, ad illius desiderium memoria nostra refricatur. Frequentatione ergo gaudij temporalis, ad æterna gaudia mens incalescat & ferveat: ut ex veritate lætitiæ perfruatur in patria quod de umbra gaudij me-
Figura. ditatur in via. Hæc Gregor. Christus Resurrectionem suam per Samsonē
Iudic. 16 fortissimum olim figuravit: qui civitatem inimicorum suorum introjuit: & ibidem nocte dormivit. Et cùm inimici portas civitatis custodirent, ut Ipsum mane comprehenderent, & occiderent, Ipse media nocte Surrexit, & portam civitatis secum detulit. Sic Christus urbem Hostium suorum, hoc est infernum, potenter intravit: & destructo eo, media nocte Surrexit. Christus eti-
Iona 2. am per Jonam Resurrectionem suam præfiguravit: quem in ventre ceti per triduum vivum conservavit: & post triduum cetus Ipsum de ore in terram vivum emisit. Fuit etiam Resurrectio Christi præfigurata per lapidem, quē reprobaverunt ædificantes templum Domini. Qui cùm ab Ejs propter ineptitudinem abjectus esset: tandem consummato templo, cùm lapis Angularis poni deberet, quod in se duos parietes compleret, non est inventus lapis adhoc aptus: nisi ille qui ab ædificantibus erat reprobatus. Christus erat lapis reprobatus, in sua passione: & factus est Ecclesiæ lapis angularis, in sua Re-
Psal. 117. surrectione. Tunc adimpleta est illa prophetia David, *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes*, & cætera: & ideo Ipsa cantatur in festo Resurrectionis. Lapis iste duos parietes in templo Domini coadunavit: quia Christus de populo Gentili & Judaico unam Ecclesiam ædificavit. In hoc ædificio pro cæmento usus est suo sanguine: & pro lapidibus, suo sacratissimo Corpore.

QVOMODO DOMINUS IESUS APPARVIT Matri suæ. Cap. LXX.

EAdem autem hora, scilicèt summo mane, Maria Magdalenæ, & Maria Jacobi minoris Mater: quæ etiam appellatur Maria Joseph: scilicèt Mater, qui fuit frater Jacobi: & unus de septuagintaduobus discipulis: & ab Apostolis cum Matthia statutus: & quandoque Maria Cleophæ, scilicèt filia appellatur: & Maria Salomæ, scilicèt filia, quæ etiam Mater filiorum Zebedæi vocatur: & cæteræ quæ cum Ejs erant: licentia prius petita à Domina, cæpe-

cæperunt ex devotione & fide, quam ad Dominum habebant, ite cum unguentis ad monumentum ad inungendum Corpus Dominicum. Domina autem remanſit domi, vacans jnterim lachrymis & orationi. Et pulchrè hæ mulieres uno cenſentur nomine: ut quibus una erat voluntas, parq; deſideriũ, unum eſſet vocabulum. Ubi ſciendum, quod tres ſunt ſtatus hominum ſalvandorum, quorum quilibet quærit Chriſtum, & extra hos nemo ſalvatur: ſcilicet incipientium, proficientium, & perfectorum: ſive, pænitentiam, activorum, & contemplativorum. Et hi tres ſtatus ſignantur per tres Marias, quæ quærebant Dominum, quantum ad triplicem nominis Mariæ interpretationẽ. *Satus pænitentium.*

Status pænitentium ſignatur in Maria Magdalena: quæ famoſa peccatrix fuerat, & pænituit. Et licèt alibi per Ipſam accipiatur vita contemplativa: ut tamen Marcus hic de ea loquitur, dicens: Maria autem erat, de qua eiecerat ſeptem dæmonia: ſic inter pœnitentes reputatur: imò Ipſa in Evangelio primiceria pœnitentium fuiſſe dignoſcitur. *Magdalena pænitentiũ primiceria.* Et ſecundùm hoc bene convenit ei nomen Maria: prout interpretatur mare amarum, ſecundùm etymologiam Latinam: vel ſecundùm derivationem Hebraicam, à vocabulo amara, quòd Latinè eſt amara. Unde Ruth: *Non vocetis me Noemi*, id eſt pulchram, *ſed vocat me Mara*, id eſt amaram, *quia amaritudine valde replevit me Dominus.* *Ruth 1.* Quod verificabatur in Maria Magdalena, quando ante pedes Domini lachrymis lavit maculas criminis. *Mat. 26.* Sic & Petrus pænitens flevit amare Unde cuilibet animæ verè pænitenti, dicitur illud Threnorum, *Magna eſt, velut mare, contritio tua filia Sion.* *Thren. 2*

Status verò proficientium & activorum, ſignatur in Maria Jacobi, quæ fuit Mater Jacobi minoris. *Status proficientium.* Ad proficientes enim pertinet ſupplantare vitia, & luctari in exercitio ſpirituali virtutum. Cui convenit alia interpretatio Mariæ: prout interpretatur Domina, Syriacè. Quia enim proficere volentes, ſunt in continuo conflictu, propter pronitatem ad malum, & difficultatem ad bonum: neceſſe eſt proficientes dominari paſſionibus per rationem, ne tentationibus cedant: ex qua lucta, quoniã videlicet ratio prædominatur ſenſualitati, generantur virtutes: *nam virtus in infirmitate perficitur.* *2 Cor. 12*

Status aut perfectorum, & contemplativorum ſignatur in Maria Salomæ quæ fuit Mater filiorum Zebedæi, ſcilicèt Jacobi Majoris, & Joannis: hæc poſtulavit filijs ſuis regnum: *Status perfectorum.* *Matt. 20.* ſic perfecti & contemplativi non occupantur, niſi circa regnum Dei: imò Ipſi in ſe habent regnum Dei, & hic prægustant quodammodo regnum cælorum. Unde etiam Salome, interpretatur pacificans: *Salome.* nam in hac vita nulla pax eſt homini, niſi in actu contemplationis. Et huic conſonat tertia interpretatio nominis Mariæ, prout interpretatur, illuminata. Unde animæ contemplativæ dicitur illud Eſaiæ: *Surge, illuminare Hieruſalem: quia venit lumen tuum.* *Eſa. 60.*

Quælibet iſtarum Mariarum, habet ſua aromata & unguenta. *Aromata trium Mariarum, ac ſtatuam.* Pænitentium aromata ſunt, dòlor contritionis, pudor confeſſionis, & labor ſatisfactionis: ex his conficitur ungventum, quo libenter ungitur Dominus. Conficitur aut hoc ungventum ex Myrrha, aloe, & thure Per Myrham, quæ valde amara eſt, ſignificatur amaritudo contritionis. Per aloes, quod etenim amarum eſt, & valet contra retentionem menſtruorum: id eſt, peccatorum: ſignificatur verecundia confeſſionis. Per thus, cujus odor cum fumo aſcendit, ſignifficantur opera ſatisfactionis; quæ per rectam intentionem in Deum diriguntur. Sed ex his tribus non conficitur bene ungventum, niſi apponatur oleum miſericordiæ divinæ ſine qua omnis pænitentia eſt inefficax. *Vngventũ ſalubre.* admixto autem hôc oleô, optimum ungventum efficitur: & tale fuit ungventum Mariæ Magdalenæ, quæ omnes partes pænitentiæ perfectiſſimè implevit, aſſiſtente ſibi miſericordia Salvatoris: ut patet in Evangelio. Ipſa etenim lachrymas copiosè effudit, ex amaritudine contritionis: convivantes non erubuit, ex pia impudentia confeſſionis: pedes Domini lachrymis lavit: capillis terſit, oſculabatur, unxit & ſe totam Chriſti obſequio devovit, & impendit: & hoc ex immenſo affectu ſatisfactionis

Proficientium aromata ſunt, patientia, humilitas, perſeverantia, ſeu longanimitas: ex quibus conficitur ungventum activorum. *Aromata proficientiũ* Et hoc ungventum intrant Myrrha, & gutta, & caſia, quæ fluunt à veſte vitæ Chriſti. Myrrha bona eſt in omni ungvento: & ideo licèt poſita ſit in ungvento pænitentium, convenienter etenim ponitur eti- *Myrrha virtus.*

etiam in unguento proficientium, & ponetur etiam in unguento perfecto-
rum: Myrrha enim arcet vermes: sic patientia arcet vermes, qui mordere
solent cor patientis, non contra iniuriantem dolore mordeatur. Et hac pati-
entiâ maximè opus est, proficere volentibus exercitio spirituali: quia (secun-
Greg. lib. dùm Gregorium) virtutes inter pressuras passionum, & puncturas tentationum
26. moræ crescunt. Per guttam autem, quæ & aromatica dicitur, significatur humili-
lium. c. 5. tas: quia gutta pellit omnes inflatutas & tumores: sic humilitas curat cordium
Idem lib. duritias. Hac etiam opus est proficientibus: quia (secundùm Greg.) origo
37. mo- virtutis est: & ideo illa in nobis virtus veraciter pullulat, quæ in radice pro-
ral. c. 26. pria, id est in humilitate perdurat: à quasi abijcitur, arescit: quia vivificantem
se in infimis humorem perdit. Per casam, quæ & fistula dicitur, significatur
Casia. perseverantia seu longanimitas: ut videlicet quis in exercitio spirituali non
frangatur desperatione aut tædio: nec statuat sibi terminum in profectu, sed
semper tendat ad melius sine termino, quam in spirituali profectu non est sta-
tus. Casia enim in aqúosis nascitur, & crescit in immensum, sic bonus profi-
ciens aquis divinarum gratiarum fæcundatus, crescit in immensum, de vir-
tute in virtutem, & nunquam cessat donec videat Deum deorum in Sion. Sed
& hæc aromata non bene conficiuntur, si non apponatur oleum lætitiæ, ut vi-
delicet homo lætitiam spiritualem habeat in bonis operibus suis, & illam ponat
in corde atq; conscientia sua, non in laudibus hominum. Et istud est ungvē-
tum Mariæ Jacobi, quæ habuit quatuor filios, scilicèt Jacobum, qvod inter-
pretatur supplantans scilicèt passione per patientiam. Simonem, qui interpre-
tatur obediens per humilitatem. Joseph, qui interpretatur augmentum vel
appositio per longanimitatem: & Judam, qui interpretatur glorificans, scili-
cèt Deum, per spiritualem lætitiam. Perfectorum vel contemplativorum aro-
mata, sunt carnis omnimoda mortificatio, deifica conversatio, & charitatis per-
Aromata fectio: ex quibus fit ungvētum suavissimi odoris, quod intrant Myrrha, cinna-
perfectorum monum, & balsamum. Per myrrham enim accipitur totalis mortificatio carnis,
quæ convenit perfectis. Nam pænitentibus conveniebat myrrha, mortificans
peccata per amaritudinem contritionis: proficientibus conveniebat myrrha,
mortificans passiones: vermem scilicèt remordentem, contra tolerantiam passi-
onum: sed perfectis convenit myrrha mortificans carnem à petulantia rebellio-
nis: ne videlicet caro in aliquo rebellet spiritu. Et hæc est myrrha, electa pri-
ma & probatissima. de qua dicitur in Canticis: *Manus meæ distillaverunt myrrham,*
Cant. 5. *& digiti mei pleni sunt myrrhâ probatissimâ.* Manus enim, id est opera pænitentium
& activorum, distillant quidem myrrham, ut dictum est, sed digiti, id est subti-
les & spirituales exercitationes contemplativorum, sunt pleni myrrha probatissi-
ma. Probata quippe est myrrha pænitentiū, probatior proficientiū, sed probati-
ssima est cōtemplativorū, & perfectorū. Per cinnamomū accipitur deifica con-
Cinnamo- versatio: Cinnamoni enim cortex, cū frangitur, spiramentū visibile reddit ad
mum. modū nebulæ, vel pulveris: & valet ad bonū odorem oris: sic perfectus si fran-
gitur vituperatione, vel iniuria corporali, molestia vel inædia, laborū frequē-
tia, vel quæcūqve accidūt adversa, semper spirat visibiliter odorem deificæ con-
Balsamum versationis: & emittit odorem dulcis responsionis. Per balsamum, charitas per-
fecta intelligitur, quæ foras mittit timorem: & omne cum quo Ipsa stare non po-
test. Balsamum enim purum & non adulteratum, corpora à corruptione conser-
vat: sic ubi charitas pura & perfecta, ibi nulla corruptio hominis interioris:
Augu. in quia (secundùm Aug.) habere omnia Sacramenta, & malus esse quis potest: ha-
Ps. 103. bere autem charitatem, & malus esse non potest. Sed ex istis perfectorum aro-
contione matibus, non fit ungventum sine admixtione olei divinæ dulcedinis, quæ sem-
prima. per prædicta tria comitatur: quod oleum degustaverat propheta, cum dicebat:
quam magna multitudo dulcedinis tuæ, &c. Et istud est unguentum Mariæ Salomæ:
quæ fuit filia Salomæ, uxor Zebedæi, & Mater Jacobi majoris, & Joannis.
Per Jacobum majorem, intelligitur totalis supplantatio, vel mortificatio ho-
minis exterioris Per Salomæ, intelligitur deifica conversatio, quæ non est ni-
si in homine bene intra se pacificato. Per Joannem, charitas intelligitur: quia
erat præ cæteris à Christo dilectus: sed per Zebedæū, qui interpretatur fluxio,
intelligi potest divina dulcedo, qva talis anima fluit, & affluit delitijs internis.

Itaqve

Itaque quælibet anima, pro ſtatu ſuo debet iſtas mulieres imitari, & cum iſtis ungventis Jeſum quærere & ungere, ut ſcilicet inſtanter pœnitentiam faciat, viriliter tentationes ſuſtineat, pacificè ad proximum ſe habeat. Iſta enim tria faciunt apparere Jeſum: & cuilibet ſecundùm ſtatum ſuum: ſecundùm Bernardum.

Bernardus. ferm: 15. ex parvis ſermonibus Moraliter.

Moraliter per iſtas tres mulieres, ſignantur in juſto quolibet mens, lingva, manus, quæ habent valde precioſa ungventa. Mentis ungventa tria, contritio, compaſſio, & devotio. Primum, ſcilicet contritionis, conficitur ex viliſſimis ſpeciebus: ſcilicet ex peccatis, quæ creſcunt in noſtro horto proprio. Secundum ſcilicet compaſſionis, conficitur ex amariſſimis ſpeciebus, ſcilicet ex proximorum miſeriis, quæ creſcunt in horto alieno. Tertium, ſcilicet devotionis, conficitur ex precioſis ſpeciebus, ſcilicet ex Chriſti beneficiis, quæ creſcunt in horto Dominico.

Ungventa tria mẽtis.

Lingvæ ungventa ſunt tria, oratio devota, confeſſio integra, prædicatio vera. Primum, ſcilicet orationis, conficitur, in herbis, quæ ſunt, intentio recta, attentio firma, affectio pia. Secundum, ſcilicet confeſſionis, conficitur ex herbis: quæ ſunt, pudor commiſſi, dolor amiſſi, timor ſupplicii. Tertium, ſcilicet prædicationis, conficitur ex herbis, quæ ſunt, fidei inſtructio, morum informatio, vitiorum increpatio. Manus ungventa, ſunt ſeptem miſericordiæ opera, de quibus eſt iſte, verſus,

Ungventa tria lingvæ.

Colligo, poto, cibo, redimo, tego, viſito, condo.

Qui autẽ vult prædicta aromata & ungventa habere, oportet ea emere. Ille enim qui emit, dat de ſuo & accipit de alieno, ſic in operibus virtuoſis oportet aliquid ponere de noſtro ſcilicet voluntatem, & aliquid recipere à Deo, ſcilicet operandi facultatem: vel à Deo recipimus gratiam prævenientem, de noſtro apponimus voluntatem ſubſequentem. Quamvis ergo multæ: aliæ mulieres Dominum ſequerentur, iſtæ tamen præcipuè venerunt: quia Chriſto plus obligatæ erant ex eo, quod plura beneficia ab eo receperant. Maria enim Magdalena multum Chriſto tenebatur, quia ab ea ſeptem dæmonia ejecerat. Maria autem Jacobi, & ſimiliter Maria Salomæ Chriſto multum tenebantur: quia nepos earum erat, tum quia filios ſuos cardinales, ideſt Apoſtolos fecerat. Sed mirum videtur quod Beata Virgo cum iſtis mulieribus ad monumentum non ivit: ſed domi remanſit.

Maria cur ad monumẽtum non venit.

Super hoc autem poſſunt: tres cauſæ aſſignari. Una quia Mater ſepulchrum Filii ſine magno dolore videre non potuiſſet, & maximè recenter ſepulti. Si enim ſepulchrum Filii vidiſſet, quaſi doloris gladius animam ejus perforaſſet. Et ſatis probabile eſt, quod ſi ire voluiſſet, Joannes ejus cuſtos hoc non permiſiſſet: imò etiam cæteri Apoſtoli dixiſſent Joanni, nullo modo illic eam ire permittas: quia ſi ierit, tamen ibi flebit & ſe mactabit ac ferè occidet. Secunda cauſa, quia in paraſceve & Sabbato tantum fleverat & tantũ ſe mactaverat, quod etiã ſuſtinere ſe non poſſet: ut enim Bernard: oportuit quod inter manus diſcipulorũ tanquã ſemiviva de Cruce ad domũ propriam portaretur. Unde & Auguſt: Illa pia Mater immani dolore ejulans: & pectora delicata contundens, ita viſcera omnia fatigaverat & membra, ut jam ſenſu deficiens vix potuiſſet ad funus Chriſti pervenire.

Auguſtinus epiſt: 57.

Tertia cauſa eſt, quia prædictæ mulieres putabant Corpus Chriſti adhuc in monumento eſſe, & volebant (prout antiquitus conſvetudo erat) ipſum Corpus inungere: ut conſervaretur à fætore, & à vermium corroſionè, & ab incineratione: ſed erant deceptæ, quia Corpus Chriſti erat Deitate imbalſamatum: & ideo ſi per decem milia annorum in terra latuiſſet, non potuiſſet putrefieri, nec incinerari, nec à vermibus corrodi. Beata autem Virgo ſcivit quod ibi non erat, ſed quia jam immortalis & incorruptibilis ſurrexerat: & ideo illuc ire nolebat, ſicut nec poterat. Ipſa itaq; ex quo unigenitum Filium ſuum teneri, flagellari, & crucifigi vidit, delicatis manibus delicata pectora tundens: & ſe nimio dolore vigiliisq; & jejuniis affligens: jam viribus pariter & ſpiritu attenuata, & alicubi ſola in ſecreto domus ſedebat, & de his quæ ſibi acciderant calamitatibus, lamentabatur & flebat. Domina igitur orante, & lachrymas dulciter emittente, ecce ſubitò venit Dominus Jeſus in albiſſimis veſtibus gloriæ & reſurrectionis novitatis ſuæ: vultu ſereno, ſpecioſus, glorioſus, & gaudens, ac Matri deſolatæ & mœrenti totus feſtivus apparens. Ac illa adorans & ſurgens cum la-

Apparatio facta Mariæ Matri.

chrymis, præ gaudio Eum amplexatur: & tota acerbitas mæroris inlætitiam vertitur. Postea consedentibus eis pariter, curiosè intuebatur eundem in vultu & cicatricibus per totum: diligenter quærens si omnis pœna transisset, & omnis dolor ab Eo discessisset. O quantò gaudiô Mater implebatur, cùm Ipsa natum impassibilem intuebatur: non solùm in æternum victurum, sed & Cælo & terræ, omniq; creaturæ perenni jure dominaturum. Stant igitur & colloquūtur ad invicem gaudentes, ac Pascha delectabiliter & amanter ducentes. Et narrat ei Dominus Jesus qualiter populum suum liberavit de inferno, & quæ fecit in illo triduo. Ecce igitur nunc magnum Pascha. De hac apparitione qua ante cæteros Virgini gloriosæ apparuisse creditur, nihil in Evangelio habetur: sed ideo ipsam posui, & ante alias præmisi, quia sic pium est credere: prout in quadam legenda de Resurrectione Domini plenius continetur. Dignū namq; erat ut Matrem præ cæteris visitaret, & de resurrectione sua prius lætificaret quæ præ cæteris plus dilexit, ejus amoris desiderio plus afficiebatur: plus de ejus morte doluit, plus dolore afflicta, ejus resurrectionem expectavit. Et licèt hoc ab Evangelistis subticeatur: piè tamen sic creditur. Unde & Romana Ecclesia hoc comprobare videtur, quæ statim ipsa die apud Sanctam Mariam majorem Romæ celebrat stationem: per hoc innuens, Beatæ Mariæ primò factam apparitionem. Quid enim si Evangelistæ hoc non dicant? Non enim, ut ait Joannes, omnia ejus facta scripta sunt. Nam si hoc ideo non creditur, quia nullus Evangelistarum testatur: consequens est, ut post resurrectionem nunquam sibi apparuerit, quia ubi, vel quando, nullus Evangelista edisserit. Sed absit ut talem Matrem, talis Filius, tali & tanta negligentia dehonoraverit: qui Patrem & Matrem honorari præcepit. Sed ideo forsitan hoc Evangelistæ subticuerunt, quia eorum fuit officium solummodo resurrectionis testes inducere. Matrem autem ad testificandum pro Filio suo inducere non decuit. Si enim verba extranearum mulierum deliramenta sunt visa: quomodo non magis Matrem, pro honore Filii crederent delirare? Hoc igitur Evangelistæ scribere noluerūt: sed pro constanti reliquerunt. Hoc etiam testatur Ambros: dicens: Vidit Maria resurrectionem Domini: prima vidit, & credidit. Vidit Maria Magdalena, quamvis adhuc ista nutaret. Unde & Anselmus: At si aliquis quærit, cur Evangelistæ non referant Ipsum piissimum Dominum à morte resurgentem huic dulcissimæ Matri, ut Ejus dolores mitigaret, primò ac præcipuè apparuisse dicimus, quod à quodam sapiente de hoc ipso sciscitantes audivimus. Ait ergo: Tanta scitur authoritas narrationis Evangelistæ, ut nihil in ea dependens, vel inane, vel superfluum reperiatur. Itaque si Matri, si Dominæ mundi ipse Filius Ejus ab inferno resurgens scriberetur, sicut aliis apparuisse: Eamq; de sua resurrectione docuisse: quis non tale scriptum superfluum diceret? Reginam videlicet Cœli & terræ, omnisque creaturæ, coæquaret illi vel illi quibus apparuit, viro vel mulieri. Spiritus Ejus plenè atque perfectè Illâ quiescebat: qui sibi & esse illius, & omnia facta ejus, & luce clarius revelabat: & Evangelistæ scriberent, tunc vel tunc, illi talem vel talem semet exhibuisse. Hæc Anselmus. Unde etiam Sedulius: Semper Virgo manens, hujus se visibus adstans Luce palam Dominus prius obtulit. Dicit etiam Ignatius, quòd primò Dominus apparuit Matri suæ post resurrectionem: & consolabatur Eam: ex quo tanto fuit repleta gaudio, quòd oblita fuit omnis doloris quem habuerat de sua passione. Quòd ergo infrà dicitur apparuisse primò Mariæ Magdalenæ: intelligitur inter eos, quibus voluit suā resurrectionē probare, Matri enim Virgini primò omnium apparuit: non ut resurrectionem suam probaret, sed ut Eam de visu suo lætificaret.

Apparatio prima facta Mariæ.

Joan: ult:

Cur Evangelistæ non scripserint hanc apparitionē

Ambrosius lib: 3. de Virginibus.

Ansel: de excellentia B. Virginis cap: 6.

QUO-

QUOMODO MARIA MAGDALENA & Aliæ Mariæ, & Petrus, & Joannes venerunt ad monumentum. Cap: LXXI.

Matth: 28. Mar: 16. Luca 24. & Joã: 20.

VEspere igitur Sabbati, ideſt nocte ſequente Sabbatum: Nomine enim veſperis, (quod principium noctis eſt) ſignificat noctem, ſcilicet à parte totum: & ideo mutat genus, referens ad ſenſum non ad nomen: & ait *quæ* ſcilicet nox *luceſcit*, ideſt, luceſcere incipit: *in prima Sabbati*, ideſt, prima die poſt Sabbatum, ſeu prima die ſeptimanœ, quæ apud nos dominica dicitur: *valde diluculo, & mane orto jam ſole*, ideſt ortu ſuo jam Cælum illuſtrante: quamvis, nondum appareret terris, raris adhuc tenebris exiſtentibus: hoc eſt jam rubeſcente aurora; & Cœlo ab Orientis parte ob ſolis vicinitatẽ jam albeſcente: aurora enim media eſt inter tenebras noctis, & perfectam lucem diei: & ideo tanquam medium ab utroque extremo poteſt nominari, *Maria Magdalena & aliæ* duæ Mariæ iverunt, & *venerunt ad monumentum cum ungvẽtis* ex devotione.

Dierum denominatio.

Ubi ſciendum, quòd ſicut Gentiles denominabant dies totius ſeptimanæ à nominibus deorum ſuorum, ſcilicet planetarum: ut à luna, diem lunæ: à Marte, diem Martis, & ſic de aliis; ita Judæi, quia dies Sabbati apud eos ſolennior habebatur, Sabbatum ſic nominabant abſolutè, propter reverentiam illius diei: & ab eo tanquam à digniori omnes alios dies nominabant: ita quòd dies immediatè ſequens Sabbatum, dicebatur prima Sabbati, ideſt, prima poſt ſabbatum. Alia, ſecunda Sabbati, & ſic conſequenter:

Numeralia pro ordinalibus Geneſ: 1

& quia Hebræi & Græci nominibus numeralibus, pro ordinalibus nominibus utuntur: ideo unum apud eos, in ordine dierum ſignificat primum. Unde in Geneſi dicitur: *Factum eſt veſpere & mane dies unus:* ideſt, primus: & ideo conſequenter ibi ſubditur ſecundus, & tertius, & ſic de aliis. Unde Lucas dicit, *una Sabbati*, ideſt prima die poſt Sabbatum, vel prima die ſeptimanæ: quia enim Sabbatum apud Hebræos, non tantum diem principalem: à quo ſeptimana apud eos incepit: ſed etiam ſeptimanam, ex prærogativa Sabbati, denominat, ut ibi,

Luca 18.

jejuno bis in Sabbato, ideſt, in hebdomada; ideo etiam cum dicitur prima, vel una Sabbati, poteſt intelligi prima die ſeptimanæ, vel hebdomadæ: quæ apud nos propter dominicam reſurrectionem vocatur Dominica, à qua etiam apud nos incipit ſeptimana. Nobis enim celebritas veteris Sabbati, converſa & tranſlata eſt in Dominicam, quæ cæteris diebus celebrior eſt, propter Dominicæ Reſurrectionis ſanctitatem, gaudium, & reverentiam. Latini verò, ſeu Romani, & Eccleſia modo dies vocant ferias: diem Dominicam vocantes feriam primam: diem lunæ, ſecundam: & ſic de aliis uſque ad Sabbatum.

Feria.

Et vocatur feria à feriare quod eſt ceſſare, vel à feriendis victmis: quia omni die feriare, ideſt à peccato ceſſare, & victimas ferre, & offerre debemus. Mulieres ergo iſtæ venerunt ita mane, quòd *adhuc tenebræ erant*, ut dicit Joannes: & ſecundum Lucam venerunt diluculò, quæ eſt claritas media inter noctis tenebras & diei claritatem, quæ aurora appelari ſolet. Et ſecundùm Marcum, *venerunt orto jam ſole.* Et potuit eſſe ad literam, quòd valde mane, cum adhuc tenebræ eſſent, venire cæperunt: diluculò autem venerunt: ſed orto jam ſole, ad monumentum pervenerunt. Et nota, quod non ſine myſterio Evangeliſtæ ſic diverſimodè loquntur de iſto mane: ſed omnes concordant in hoc quod fuit mane.

Tres ſtatus.

Nam ut patet ex præmiſſis Evangelium iſtud, myſticè procedit, ſecundum tres ſtatus Electorum, per tres Marias ſignificatos: quod enim Joannes dicit, cum adhuc tenebræ eſſent, reſpicit ſtatum incipientium, quod verò Lucas dicit diluculo: reſpicit ſtatum proficientium, ſed quod dicit Marcus, orto jam ſole: reſpicit ſtatum perfectorum. Debent ergo fideles quærentes Chriſtum, quilibet pro ſtatu ſuo mane venire, quod eſt contra pigros. Debent etiam venire una Sabbatorum, per quòd quies & pax cordis ſignificatur: Sabbatum enim quies interpretatur, quod eſt contra diſcolos & diſcordes Debent etiam venire ad monumentum, & ibi quærere Dominum,

Monumētū, pœnitentium cor. *Proficiētiū.* *Contemplativorum.*

Monumentum est mens humana. quantum ad quemlibet statum. Nam cor pænitentium dicitur monumentum, ratione luctus, qui circa monumenta fieri solet: & pœnitentium est lugere, & flere super seipsos. Proficientium autem cor dicitur monumentum, ratione operis misericordiæ: quod in speliendo mortuos exercetur: & activorum est insistere operibus misericordiæ. Contemplativorum verò cor monumentum dicitur, ratione quietis dicuntur Enim Corpora quiescere in monumentis, & quies maximè ad contemplativos noscitur pertinere. In tali ergo monumento pro quolibet statu, rectè quæritur Christus. Debet etiā obstacula impedientia removere, quæ intelliguntur per lapidē magnū, ad ostium monumenti advolutū: & per Angelū (ut statim infrà patebit) revolutū. Nam in quolibet statu est aliquis lapis obstans, ne quis possit intrare in intima mentis: & exercere actus suo statui cōptentes. Lapis obstās penitētibus, est pronitas ad malū. Lapis obstans proficiētibus, est difficultas ad bonū: sed lapis obstans contēplativis, est materialitas specierum. Sed iste lapis pro quolibet statu, pleruq; removetur ad solū desideriū animæ piæ quærentis, per gratiā Spiritus S, Felix Maria, idest anima, quæ ad sepulchrū Christi venit videre, per meditationē: plangere per cōpassionē: ungere per devotionē. Imitemur ergo & nos easdē sanctas & devotissimas mulieres: ut sicut illæ cū aromatibus Domiū toto corde, ac desiderio quærebant in sepulchro (quòd est proprius mortuorū locus) ita & nos cū nostris aromatibus, scilicet operatione bonorū operū, & odore virtutū, suavitateq; orationū, toto affectu mētis ad Deū, per S. desideria proficiscamur, & quæramus Eū nō in sepulchro, sed in Cœlo quò ipsum ascendisse credimus, atq; novimus. Unde Greg: Sanctæ mulieres, quæ Dñum fuerant secutæ, cum aromatibus ad monumentū venerunt & ei quē viventē dilexerant, etiā mortuo studio humanitatis obsequntur. Et nos ergo in Eum qui est mortuus credentes, si odore virtutū refecti cum operatione bonorū operū Dñum quærimus: ad monumentū profectò illius cum aromatibus venimus: Hæc Greg: Mysticè monumentū, est Corpus Dominicum, ad quòd accedere nemo debet, nisi una Sabbati idest in pace & quiete pectoris, & valde diluculò: idest, cū fervore. Mane enim significat fervorē quærendi: vel diluculò, idest excussis vitiorū tenebris per lucescentē gratiā portans armata operation:s & famæ bonæ. Qui aliter accedit, caveat sibi, ne judiciū manducet & bibat. Unde Beda: Quod autē valde mane venerunt mulieres ad monumentū: juxta historiā quidē magnus quærendi & inveniendi Dñum fervor charitatis ostēditur. Juxta intellectū vero mysticū, datur nobis exēplū illuminata facie decussisq; vitiorū terebris ad sacrosanctū Dñi Corpus accedere. Nā & sepulchrum illud venerabile figurā Dominici altaris habet in quo carnis ejus & sangvinis solēt mysteria celebrari. Aromata autē, quæ mulieres deferūt odorē virtutū & orationū suavitatē, quibus altari appropinquare debemus, significāt. Hæc Beda: Mulier ergo quæ prima ivit ad culpā, nūc prima venit ad veniā & quæ prima perfidiā sūpsit in paradiso, festinat nūc prima fidē sumere de sepulchro: contendit de morte rapere vitā, quæ de vita rapuit mortem. Quòd autē Dñus diluculò surrexit, huic cōsentit authoritas illa quæ dicit, Dñum quadraginta horis fuisse mortuū, & totidē diebus ante ascensionē post interra moratū: quia quatuor horis parasceves, & triginta sex duarum noctiū & unius diei: quod Ecclesia cōsentire videtur, quæ matutinas laudes celebrat, pro Christi resurrectione. Unde Petrus cantor: Valde mane, dicit diluculò. Diluculū enim est inter tenebras noctis & diei claritatē: in qua salus humani generis fælici vicinitate prævenit in Ecclesia declarando: more solis, qui proxima luce consurgens, roseam præmittit aurorā: ut tantas splendor præparatis oculis possit intueri quoniā tēpus Dominicæ resurrectionis illuxit: ut tūc scilicet diluculò laudes Christi tota caneret exēplo sanctorū fæminarum Ecclesia: quoniā genus humanū exemplo suæ resurrectionis animavit, quando fidem præstitit, & lumen credulitatis infudit. Ergo Christus mane & vicino ortu solis surrexit, secundum August. qui dicit Dñum tantum quadraginta horis quievisse in sepulchro, sexta hora parasceves passum: & ita cum esset equinoctium, diluculò surrexit. Econtra Hieronmus dicit Dominum surexisse media nocte, legitur enim in libro Judicium, tunc Sampsonem asportasse portas Gazæ usq; in supercilium montis. Solutio autem contrarietatis est, quod in tempore medio inter diluculū & mediā noctē surrexit.

Mariæ sunt nobis imitanda. *Gregorius hom: 21. in Evāgelia.* *Mysticè monumentum quid.* *Beda in cap: ult: Marci.* *Mulieri prima apperitio facta.* *Diluculum quid est.* *August: lib: 3. de consensu, cap: 24.* *Hieronym: in cap: 16. Marci.* *Judic: 16.*

Hæc

Hæc Petrus. Dum ergo mulieres ad monumentum euntes essent extra portam Civitatis, revocabant ad memoriam afflictiones & pœnas sui Magistri & Domini: & in omnibus locis in quibus contra ipsum notabiliter aliquid factum fuerat, aliquantulum subsistebant, genu flectentes, & osculantes terram, gemitus & suspiria dantes, atq; dicentes: Hic obiavimus Ei cum cruce super collum, quando Mater Ejus semimortua facta est, & hic se vertit ad mulieres, hic crucem deposuit fatigatus, & super isto lapide se parumper appodiavit: hic fluit ubi sic crudeliter & fortiter Eum impulerunt, ut velocius ambularet: & Eum quasi currere coegerunt: hic spoliaverunt Eum & nudaverunt, & hic Eum crucis patibulo affixerunt: & tunc cum magno clamore & inundatione lachrymarum procidentes in facies suas adoraverunt: & osculatæ sunt crucem, adhuc pretioso sangvine rubricatam. Deinde surgentes, & versùs sepulchrum euntes, cùm sexus sui fragilitatem considerarent: & magnitudinem lapidis recolerent, qui tam magnus fuisse fertur, ut vix à viginti hominibus moveri posset: *dicebant adinvicem*, & colloquentes se mutuo interrogabant, *quis revolvet nobis lapidem de ostio monumenti?* ut scilicet possimus in illud ingredi. Quasi dicerent, non possumus per nosipsas revoluere: quia erat magnus valde. Sed quamvis talia dicerent: non tamen ab incepto itinere cessabant: credentes Domino esse possibile, quod humanæ fragilitati videbatur impossibile. *Et respicientes viderunt revolutum lapidem*, per Angelum qui præbens Domino suo obsequium, venerat ad manifestandum Christi resurrectionem jam factam: & ipsum Angelum Domini sedentem super lapidem extra monumentum. Monumentum potest dici scriptura in qua Dominus olim jacuit multis figuris occultatus: sed post resurrectionem Angelus magni consilii scripturæ difficultatem aperuit. Unde secundùm Bedam. Revolutio lapidis Mysticè revolutionem *Beda in cap.* Sacramentorum Christi, quæ velamine literæ legalis tegebãtur, insi- *16. Marci.* nuat: lex enim in lapide scripta fuit: & ideo per lapidem designa- *Idem ibidē.* tur. Et secundum eundem Angelus sedebat super lapidem, quô ostium monumenti claudebat: ut claustra inferorum sua Ipsum Dominum virtute dejecisse doceret. Moraliter hic lapis designat pœnitentiæ pondus: ad quod aspicientes incipiẽtes ad DEUM cõverti, timere incipiunt, ne possint inchoantem pœnitentiam consummare: ideo dicunt ingemiscentes. *Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumenti*, id est; à corde in quo Christus affectat sepeliri. Sed non diffidere & retrocedere, sed cũ his mulieribus debẽt cominus procedere, & videbunt quamtotius lapidẽ revolutum: descendet enim Angelus de Cœlo, id est, gratia Spiritus Sancti, quæ lapidem amovebit: quia totum pondus pœnitentiæ sublevabit. Ipse enim ait: *Jugum meum suave est, & onus meum leve*, scilicet gratia DEI. *Et in-* *Matth. 11.* *troeuntes* ab Oriente, *in monumentum*, id est; intra clausuram & domunculam rotundam, quæ erat circa sepulchrum: *viderunt* alium Angelum, *sedentem à dextris:* sepulchri JESU, *stola candida coopertum, & obstupuerunt*, præ gaudio & admiratione tantæ visionis. *Viderunt enim juvenem* ipso habitu corporis juvenilis præcedentem immortalitatem resurrectionis, in qua renovatur ut aquilæ juventus, & nemo senescit, *sedentem in dextris*, id est; ad meridianam partem loci illius, ubi corpus positum fuerat, hoc quippe in dextris JESU erat. Corpus enim Domini, quod supinum jacens habebat caput ad oc-

cidentem, & pedes ad Orientem, dextram manũ necessariò habebat ad Meridiem, & sinistram ad Aquilonem.

Sepeliendi mos.

Ex quo tempore consvetudo excrevit Christianorum, ad hanc similitudinem corpora sepeliri defunctorum. Viderunt, inquam, sedentem in dextris, *coopertum stola candida*, id est; alba candente, propter gaudium resurrectionis, & *obstupuerunt*, præ admiratione tantæ visionis. *In dextris* & in albis Angelus apparuit, quia dexteram perpetuam vitam designat, & candor vestis, splendorem solennitatis denunciat. Unde

Gregor. homil. 21. in Evangelia.
Stola candida.

Gregor. In dextera sedebat, qui stola candida coopertus apparuit: quia & suæ & nostræ festivitatis gaudia nunciavit. Illa enim Domini resurrectio, & nos ad immortalitatem reduxit, & Angelorum numerum restituens, Cœlestis Patriæ damna reparavit. Hæc Gregorius. In stola etiam candida Angelus apparuit: ad designandum puritatem vitæ, quam post baptismum quisq; debet observare. Unde & vestis alba in baptismo traditur, in signum gloriosæ resurrectionis, ad quam per baptismum pervenitur. Sic ergo duo erant Angeli, propter testimonii sufficientiam, quia in ore duorum, vel trium stat omne verbum.

Resurrexit clauso monumento.

Jam quidem terræ motus factus erat Domino resurgente, & monumento clauso egressus erat JESUS ante revolutionem lapidis, sicut intravit ad Discipulos januis clausis, sed post egressum accedens Angelus revolvens lapidem, ut sepulchrum vacuum ostenderet, ac resurrexisse Dominũ, & egressum Ejus jam factum indicaret. Non enim indiguit in resurrectione auxilio Angelorum, qui propria Virtute claustra dissipavit inferorum. Unde

Chrysostom. homil. 84. in Joann.

Chrysostomus. Cujus gratia igitur venit Angelus, & levavit lapidem post resurrectionem? propter mulieres. Ipsæ enim viderunt Eum in sepulchro. Ut igitur credant, quoniam surrexit, vident sepulchrum corpore vacuum, propter hoc utiq; abstulit lapidem. Unde &

Beda in cap. 16. Marci.

Beda. Angelus revolvit lapidem, non ut egressuro Domino januam panderet: sed ut egressus jam facti hominibus indicium præstaret. Quia enim mortalis adhuc clauso Virginis utero potuit nascendo mundum ingredi: Ipse jam factus immortalis, clauso licèt sepulchro potuit resurgendo exire de mundo. Hæc Beda. Hoc tamen aliter & aliter fuit: quia in resurrectione habuit corpus gloriosum, cui aliud non restitit: sed exitus de utero miraculosus fuit.

Miraculum.
Rupertus l. 8. de divinis officii c. 4. in narra.

Ubi nota quôd Monacho Sancti Laurentii Romæ extra muros admiranti, quomodo Christus clauso sepulchro exire potuerit: cingulo quo cinctus erat, resolutus dilapsus est, & vox in àëre facta est:

Sic potuit Christus clauso prodire sepulchro.

Greg. hom. 21. in Evã.

Igitur (ut dicit Gregorius) mulieres Angelos vident, quæ cum aromatibus venerunt, quia illæ mentes supernos cives aspiciunt, quæ cum virtutum odoribus ad DEUM per Sancta desideria proficiscuntur. Et describitur Angelus aspectu fulgureo, & vestitu candido: ut aspectu malos terreat, & vestitu bonos mulceat ad credendum Christi resurrectionem: timor enim & amor debent inclinare ad credendum. *Erat enim aspectus Ejus, sicut fulgur*, quia facies Ejus videbatur ignea ad incutiendum terrorem custodibus, *vestimenta ejus, sicut nix*, ad dandum consolationem mulieribus. Fulgor enim terrorem timoris denotat: candor verò vestis, gaudium Dominicæ resurrectionis denuntiat. Unde usus Ecclesiæ habet ut, eo tempore in Ecclesia in albis psallant: & consvetudo est palæstinis dies festos celebrantibus, ut alba vestimenta induant: propter

quod

quòd subditur: *Præ timore autem*, & fulgore vultus ejus *exterriti sunt custodes*, & stupefacti instar mortuorum jacentes. Ecce quomodo malos terruit: & eis durus fuit. Ubi Rabanus: Timoris anxietate sunt exterriti, quia amoris fiduciam non habebant, *& facti sunt velut mortui*, qui resurrectionis veritatem credere noluerunt. Et Severianus: Custodiebāt enim crudelitatis studio, non pietatis obsequio: stare autem non potest, quem conscientia destituit, impellit reatus. Hìc nota, quòd in hoc cognoscitur bonus Angelus à malo, à principio. Nam bonus Angelus in principio terret, ex suo fulgore: in medio confortat, ex sua allocutione: in fine lætificat ex immissa consolatione. Malus autem Angelus è converso in principio terret ex sua horribili voce, in medio decipit ex fallaci promissione: & in fine contristat ex subsecuta deceptione. *Et respondens Angelus* mulierum trepidationi & affectibus, *dixit eis. Nolite, timere vos.* Ac si (secundùm Gregorium) apertè dicat: Paveant illi qui non amant adventum supernorum civium: pertimescant qui carnalibus desideriis pressi, ad eorū societatē pertingere se posse despreant. Vos autē cur pertimescitis, qui servos Ejus quē quæritis, & vestros concives videtis? Ecce quomodo bonos mulcet & eis blandus extitit. In quo etiam ostendit, quia Dominus JESUS Christus, qui est Angelus magni Consilii dictus, in ultima & generali resurrectione apparebit: & terribilis reprobis, quibus dicet, ite maledicti in ignem æternum: & blandus justis, quibus dicet venite benedicti Patris Mei, percipite Regnum. Sic moraliter Prælatus bonus, qui Angelus Domini exercituum est, obstinatos terret, & pœnitentes demulcet. Hic enim notantur duæ conditiones quæ debent esse in Angelo Sacerdote, ac Prælato, & Prædicatore: quia debet primò venenum peccati per terrorem extingvere: & secundò, per honestæ conversationis amorem bonos allicere. Et subjungit: *Scio enim quod JESUM* Salvatorem, *qui crucifixus est, quæritis* in sepulchro sicut mortuum. Qui crucifixus est, additur ad differentiam aliorum, qui etiam Nomine JESU vocabantur. Item additur ad beneficii Passionis memorationem. Unde Apostolus: *Recogitate Eum qui talem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem.* Item additur ad commendationem mulierum quæ & JESUM etiam crucifixum quærebant. Multi enim JESUM quærunt, id est, Salvatorem: sed non crucifixum: quia non per crucem, cùm tamen ille non nisi in ista inveniatur. Unde Chrysostomus. Multi libenter quærunt purpuratum, sed pauci quærunt Eum crucifixum vel flagellatum: sed antequam inveniatur purpuratus, primò quæri debet flagellatus. Marcus addit, *Nazarenum*, & sic tangit Nomen ac patriam, & conditionem. Et subdit Angelus: *Non est hic* scilicet per præsentiam carnis & corporis, qui nusquam deest per præsentiam Divinitatis & Majestatis. *Surrexit* enim per humanitatem, qui nullum casum patitur in Divinitate. Et addit, *sicut dixit*, ut reduceret ad memoriam Verba Christi dicta ante passionem suam, ut sic magis crederent resurrectionem Ejus jam factam. Impossibile enim est non fieri quod Ipse dixit: quasi diceret. Et si mihi non creditis, mementote verborum illius. Deinde ostendit eis locum, dicens: *Venite & videte locum*, scilicet vacuum: *ubi positus erat Dominus*, hoc est, corpus Dominicum. Unde Chrysostomus. Corpus Domini Dominus dicitur: Deitas enim nunquam separata fuit à cor-

Rabanus in c. 28. Matt.

Angeli boni discretio à malo.

Grego. hom. 21. in Evan.

Christus terribilis & blandus videbitur.

Hebreor. 12

Quærunt crucifixum pauci.

Chrysostom. homil. 90. in Matth.

Chrysostom. Ibidem.

corpore etiam mortuo. Ac si, dicat Angelus: Vultis certificari de Ejus resurrectione, ecce locus ubi posuerunt Eum. Si verbis meis non creditis, visui & vacuo sepulchro credatis. Propter hoc enim & lapidē revoluerat, ut locū ostenderet. Unde cùm per universū mundum fidelibus dicatur: surrexit Dominus de sepulchro, qui pro nobis pependit in ligno: soli Canonici Ecclesiæ resurrectionis Dominicæ, speciali gaudent prærogativa, dicentes, & ad oculum demonstrationem facientes: surrexit Dominus de sepulchro. Similiter in Evangelio Paschali cum dicitur: *resurrexit, non est hìc*, Diaconus qui legit Evangelium, digitò demonstrat Dominicam sepulturam. Et subjungit: *Sed ite festinanter, dicite discipulis Ejus* communiter: *& Petro* specialiter: *quia surrexit, & præcedet vos in Galilæam, ibi Eum videbitis, sicut dixit vobis*, ante Passionem: & ideo sequimini Eum ibidem: quasi diceret. Non concessum est vobis hoc gaudiū in occulto cordis tenere: sed similiter amantibus pandere. Non dicit amatoribus mundi: sed Discipulis Christi. Secundùm Gregorium verò, non sunt discipuli, qui cum eo Pascha non faciunt: non sunt discipuli, qui retrò aspiciunt, quos curiositas vitæ detinet, illecebra capit, & spinæ retrahunt scandalorum. Ibi Eum videbitis, in propinqua Regione, & propinquo tempore. In Galilæam præcessit, ut ubi fuit initium splendoris gratiæ: ibi esset initium splendoris gloriæ. Voluit etiam Dominus specialiter in Galilæa apparere, ut veritas resurrectionis probaretur: quia ibi plura miracula est operatus, & ampliùs conversatus, & ideo melius cognitus. Mulieribus ergo dicitur ab Angelo, ut nuntient Apostolis vitam resurgentem, quia suadente diabolo mors nunciata fuit Adæ per mulierem. Unde sicut fuit progressus in prima tentatione mortis à diabolo in mulierem, & à muliere in virum: sic in prima annutiatione vitæ, fieret progressus ab Angelo in mulierem, & à muliere in viros. Dicitur autem specialiter, *& Petro*, tum propter principalitatem inter Discipulos, tum ne desperaret de reconciliatione, propter magnitudinem peccati Apostasiæ, cum ne ad præsentiam Domini quem negaverat, & ad Discipulos venire trepidaret. Quia (ut ait Hieronym.) se indignum judicabat discipulatu, dum ter negavit Magistrum. Unde & Gregorius: Si hunc Angelus nominatim non exprimeret qui Magistrum negaverat, venire inter Discipulos non auderet. Vocatur ex nomine, ne desperaret ex negatione. Unde secundùm Hieronym. Peccata præterita non nocent, quando non placent. Videamus autem (secundùm Augustinum.) Cur ab Angelo, & Domino dictum est, quod præcedet eos in Galilæam, cum hoc sit post multa completum: & tamen sic mandatum ut ad hoc solùm, aut hoc primum expectaretur fieri debuisse. Et solvitur (secundùm eundem Augustinum) quòd hoc propheticè, & significativè est accipiendum. Galilæa namq; interpretatur, vel transmigratio, vel revelatio. In Galilæa verò, secundùm transmigrationis significationem intelligendum occurrit: quia de populo Israël transmigraturi erant ad Gentes: quæ Apostolis prædicantibus non crederent: nisi Ipse Dominus eis viam in cordibus hominum præveniens præpararet. Et hoc intelligitur *præcedet vos in Galilæam, ibi Eum videbitis*, id est; ibi mēbra corporis Ejus, quod est Ecclesia, in his qui vos susceperint invenietis. Secundùm illud autem, quòd Galilæa interpretatur revelatio, non jam in forma servi intelligendum est:

Gregorius homil. 21.

Cur in Galilaa præcessit.

Mulier cur nuncia salutis.

Hierony. in c. 26. Marci

Gregorius homil. 21. in Evange.

Hierony. in c. 16. Marci

Augustinus lib. 3. de consensu Evangel. ad finem.

eſt: ſed in illâ in qua æqualis eſt Patri, quã promiſit dilectoribus ſuis, & illuc nos præceſſit, unde ad nos veniens non receſſit: & quò nos præcedens non deſeruit. Illa erit revelatio tãquã vera Galilæa, cùm ſimiles ei erimus: ibi Eũ videbimus ſicuti eſt. Ipſa etiã erit beatior transmigratio ex iſto ſæculo in illã æternitatẽ: ſi Ejus præcepta ſic amplectamur, ut ad dexterã ſegregari mereamur. Et ſecũdũ Gr. *Gregor.* Quia Galilæa trasmigratio Sãcta interpretatur, rectè in Galilæa Dñus *hom. 21.* videndus nunciatur: ſive quia ipſa de corruptione in incorruptio- *in Evang.* nem, de mortalitate ad immortalitatem, tranſit ſive quia illi ad ſpeciem Ejus contemplandam pervenire merebuntur, qui modo transmigrant de vitiis ad virtutes, de amore mundi ad amorem DEI: declinantes à malo, & facientes bonum, quærentes & ſapientes non terrena, ſed Cœleſtiá. Cùm dicitur: *ibi Eum videbitis.* Secundùm Hieronymum. Brevis eſt ſententia in ſyllabis, ſed ingens in quan- *Hierony. in* titate promiſſio. Ibi eſt gaudii noſtri fons, & ſalutis noſtæ æternæ *c. 16. Marci* origo præparata. Ibi congregantur diſperſiones, & ſanantur contriti corde. Ibi, inquit: Eum videbitis: ſed non ſicut vidiſtis. Hæc Hierony. Mulieres verò fraudatæ ſpe ſua: quia Corpus Domini invenire ſperabant, non attendentes ad verba Angeli, quæ audierant: conterritæ ex inſolita apparitione Angelorũ: & gementes, quia nõ invenerunt Dominum, redeunt ad diſcipulos, dicentes Corpus Domini eſſe ſublatum. Nuntiant Diſcipulis, ut aut ſecum quærerent: aut ſecum dolerent. De Angelo quidem & Ejus verbis, quibus Dominum reſurrexiſſe audierant, nihil eis dixerunt: hoc ſolùm nuntiantes eisdem, ſcilicet Dominum in monumento non eſſe. *Et viſa ſunt eis verba iſta ſicut deliramenta:* id eſt; quaſi phantaſtica, & non vera: ſcilicet quòd Dominus ſurrexiſſet à mortuis: *& ideo non credebant illis:* quia res nova erat, & contra conſvetudinem quòd mortui reſurgerent. Ut enim ait Theophilus: Eſt naturaliter incredibile mortalibus reſurrectionis miraculum. *Petrus autem & Joannes,* hæc audientes, tollunt moras, & *cucurrerunt ad monumentum,* ex deſiderio videndi factum: quia ignis materiæ ingeſtus non novit moras. Iſti duo præ cæteris currebant, quia præ cæteris Chriſtum amabant: & ſicut familiares invicem ſe tenebant, propter quod in pluribus locis leguntur ſimul combinati. *Sed Joannes citius præcucurrit Petro,* quia erat junior & agilior illo. *Non autem introivit,* propter Petri reverentiam, quem expectavit, quia ipſo ſenior, & inter Apoſtolos principalior erat. Conſpice nunc bene ipſos. Currunt ipſi currit Magdalena & ſociæ ejus poſt eos: omnes currunt ad quæren- *Curſus ad* dum Dominum ſuum, cor ſuum & animam ſuam. Currunt mul- *ſepulchrum.* tum fideliter multumq; ferventer, multum anxiè, & multum ſtudioſè. Curre & tu poſt eos, ſive potius cum eis, ut cum eis conſolari merearis. Cum autem perveniunt ad monumentum, reſpicientes in ipſo per exterius oſtium intraverunt, primò Petrus, deinde Joannes. Et quidem Secundùm literam Joannes qui primò pervenit, non intravit propter reverentiam Petri, cui primum ingreſſum ſervabat, ſed Myſticè ſecundùm Gregorium. Per Joannem Syna- *Grego. hom.* goga, per Petrum Eccleſia deſignatur. Venit Synagoga prior ad *22. in Evã.* monumentum, ſed minimè intravit, quia & ſi primò Scripturæ Sacramenta cognovit, tamen ad fidem Paſſionis Dominicæ intrare diſtulit: Secuta poſterior Eccleſia gentium, introivit in monumentũ, quia Chriſtum JESUM & cognovit carne mortuum, & viventẽ credidit

didit DEUM. Sed post Petrum intravit & Joannes, quia in fine mundi ad redemptoris fidem etiam judæa colligetur. Et introeuntes non invenerunt corpus: *sed viderunt sola*, scilicet sine corpore *linteamina*, quibus corpus erat involutum *posita*: id est: bene disposita & plicata: *& sudarium* capitis *non cum linteaminibus positum*, scilicet indistinctè & confusè, *sed separatim involutum*, id est; beneplicatum, *in unum locum*, ac si ex industria esset factum: quod totum factum est, ad ostendendum Christi resurrectionem jam factam: & quòd Corpus non fuerat sublatum, *& crediderunt*, verum esse quòd mulieres dixerant: scilicet Corpus Christi de monumento sublatum esse, non autem surrexisse: *nondum enim sciebant scripturas*, de Christi resurrectione loquentes: quia nondum erat eis apertus sensus ut intelligerent illas. Et recesserunt stupefacti, & apud se mirantes eventum rei, qualiter sola linteamina derelicta fuere sine corpore perunctο: vel quantam opportunitatem fur habuisset, ut hæc seriatim involuta dimittens, præsentibus militibus corpus auferet: non cogitantes de Christi resurrectione, nec intelligentes non esse sublatum, quia simul fuissent linteamina asportata: & maximè quia propter unctionem erant fortiter corpori adhærentia: ideo per hoc quod sic panni relicti & dispositi fuerant, manifestè apparebat quod resurrexerat. Separatio enim linteaminum à Corpore Domini, & desertio Eorum in sepulchro: signum fuit Dominicæ Resurrectionis, non transpositionis. Unde Chrysost. Considerant linteamina posita, & sudarium separatim involutum in unum locum, quod erat resurrectionis signum. Neq; enim si transposuissent quidam, hoc fecissent corpus denudantes: neq; si furati essent hujus rei solliciti fuissent, ut levarent sudarium & involuerent, & ponerent in unum locum seorsum à linteaminibus: sed simpliciter (ut se habeat) suscepissent utiq; corpus. Propter hoc enim & Joannes ait, quoniam cum myrrha sepultus est: myrrhaq; conglutinat corpori linteamina, ut non decipiaris ab his qui dicunt eum furtò sublatum esse. Quid autem est seorsum linteamina jacere, & sudarium seorsum involutum? Ut discas quoniam non erat festinantium hæc res, scilicet seorsum quidem illa: seorsum verò hæc & involuta esse. Non enim ita insensatus esset qui furaretur, ut circa rem superfluam tantum studium consumeret. Hæc Chrysosto. Moraliter monumentum, in quo sunt linteamina sola, potest dici claustralis, in quo est vestis religiosa exteriùs tantùm, sine habitu interiori. Unde legitur in libro Regum. Cùm venissent qui quærebant David, inventum esse simulachrum super lectũ Ejus. Hæc est tunica Joseph in vẽta sine ipso. Hæc est vestis ovina, sub qua latet mens lupina. Hìc, seceũd. Greg. Divinæ dispensationis magnitudo pẽsãda est: quòd Discipulorũ corda, & accendũtur ut quærãt, & differũtur ne inveniant: quatenus infirmitas animi ipso suo mærore cruciata, purgatior adinveniẽdũ fiat: & tãto validius teneat, quãtò tardius invenit quod quærebat. Cõpatere igitur Discipulis ipsis & mulieribus, quia in afflictione magna sunt. Quærũt Dominum suum, & non inveniunt: & nesciunt ubi Eum ampliùs quærere debeant. Igitur dolentes & flentes Discipuli, & non audentes diu manere juxta sepulchrum, propter metum judæorum, *abierunt ad semetipsos*, id est; ad hospitia sua: & illuc ubi habitabant, & priùs latitabant: & unde ad monumentum currebant, nihil certi scientes de Domini resurrectione. MARIÆ autem ibidem remanmargin

Joannis & Petri admiratio.

Chrysostom. homil. 84. in Joann.

Moraliter.

1 Reg. 19.

Genes 37.

Gregorius hom: 22. in Evãgelia

manserunt. Et dum mente consternatæ, id est; stupefactæ essent de hoc quod viderant: quia & lapidem tam immensæ magnitudinis revolutum stupebant, & corpus tam eximiæ venerationis non inventum dolebant, *respicientes in monumentum viderunt duos viros*, id est, duos Angelos in specie Virorum, *stantes circa illas in vestibus albis:* ad designandum gaudium Dominicæ resurrectionis Angeli non solùm verbo, sed etiam fulgenti habitu gloriam annuntiant triumphantis. Apparitiones enim Angelorum faciunt ad instructionem hominum; & solent per illum modum apparere, qui competit rei de qua debent instruere: candor autem vestis, splêdorem denuntiat solennitatis: & ideo in albis apparuerunt vestibus: ad denotandum gaudium Dominicæ resurrectionis. Apparuerūt autē duo ad solennius denuntiandum Christi resurrectionem: quia solennius denuntiatur per duos, quàm per unum. Ubi Beda. Quomodo autem posito in sepulchro Corpore Salvatoris, Angeli astitisse leguntur: ita etiam celebrandis ejusdem sacratissimi corporis mysteriis tempore consecrationis assistere sunt credendi: monente Apostolo, mulieres habere velamen propter Angelos in Ecclesia. Cūq; mulieres timerēt ex visione Angelorū insolita, & declinarent vultus in terrā, ex verecundia dixerunt Angeli ad illas, consolando eas benignè, & instruendo de Christi resurrectione: *Quid quæritis viventem*, & jam resuscitatum, *cum mortuis?* Quasi dicerent: Nolite cum mortuis, hoc est in monumento (qui locus propriè est mortuorum) quærere Eum, qui ad vitam jam resurrexit à mortuis. Verumtamen multi quærunt uiventem cum mortuis: ut illi, qui licèt sint boni, tamen libenter conversantur cum malis: quibus potest dici illud: *sine ut mortui sepeliant mortuos suos.* Et subjungit: *Non est hic*, scilicet in sepulchro, præsentia corporis: qui tamen nusquam deest, præsentia Deitatis: *sed surrexit inde*, scilicet propria virtute. Et addunt dicti sui confirmationem: dicentes: *Recordamini qualiter locutus est vobis*, quia verax est, & non fallit, *cùm adhuc in Galilæa esset, dicens: quia oportet Filium hominis tradi in manus peccatorum, & crucifigi, & tertia die resurgere:* quasi dicerent, diu antè prædixit hæc omnia: & ideo non miremini si modo auditis esse facta. Jubentur verborum recordari, ut prædicatione eventus futuri confirmentur in fide jam facti. Quia verò (ut dictum est) mulieres visis Angelis timentes declinaverunt vultus in terram: mysticè cum Cœlestibus mysteriis appropinquamus, exemplo mulierum harum vultum in terram declinare debemus, nos terram & pulverem esse recolentes, Unde Beda. Et nos ergo exemplo devotarum DEO fæminarum, quoties Ecclesiam intramus, & mysteriis Cœlestibus appropinquamus: sive propter Angelicæ præsentiam virtutis, sive propter reverentiam Sacræ oblationis, cum omni humilitate, & timore ingredi debemus. Ad conspectum quippe Angelorum vultum declinamus in terram, cum supernorum civium quæ sint gaudia æterna contemplantes, nos cinerem esse, terramq; recolimus: sicut Beatus Abraham: *Loquar*, inquit: *ad Dominum meum cùm sim pulvis & cinis.* Et notandum, quòd Sanctæ mulieres astantibus sibi Angelis non in terram cecidisse: sed vultum dicuntur in terram declinasse. Unde mos obtinuit Ecclesiasticus, ut in memoriam Dominicæ, vel in nostræ spem resurrectionis, & omnibus diebus Dominicis, & toto quinquagesimæ tempore non flexis genibus, sed declinatis in terram vultibus oremus.

Angelorum qualis soleat esse apparitio

Beda in cap. 24. Lucæ.

1. Cor. 11.

Matth. 8.

Declinandi vultus in terrā causa.

Beda in cap. 24. Lucæ.

Genes. 18.

Hæc Beda. Illæ autem mulieres nec tunc attenderunt ad verba Angelorum, nec aliqvam consolationem receperunt de visione eorum: qvia non qværebant Angelos, sed Dominum Angelorum: imo illæ duæ Mariæ, scilicet Jacobi & Salomæ conterritæ, & qvasi absorptæ exeuntes fugerunt de monumento, & elongaverunt se inde aliqvantulum, & sedebant dolentes, *quia tremor & pavor*, id est; stupor: *eas invaserat*, propter visionem Angelorum & Custodum, & nemini scilicet de custodibus qvidqvam dixerunt: nec etiam Angelis loqventibus responderunt. Unde Augustin. Intelligamus ipsorum Angelorũ nemini ausas fuisse aliqvid dicere, id est; respondere ad ea qvæ ab illis audierant aut certè custodibus qvos jacentes viderunt.

Augustinus lib. 3. de consensu Evang. cap. 24.

QUOMODO DOMINUS APPARUIT *MARIÆ MAGDALENÆ*. CAPUT LXXII.

Joann. 20. & Matt. 28. MARIA verò amaritudine plena æstuans amore, & nesciens qvid aliud deberet facere: qvia sine Magistro non poterat vivere, nec ibi Eũ inveniebat, & ibi Eũ qværeret ignorabat: *stabat* ex fervore & constantia: qvia vis amoris nec sedere, nec jacere sinebat *ad monumentum foris*, & ab extra, scil. in horto, & ante domunculã in qva erat sepulchrũ, *plorans*, & lamẽtans Dominũ suum: tanto enim cordis ferebatur incendiô, tanta pietatis afficiebatur dulcedine, tam validis trahebatur vinculis charitatis, ut fœminæ infirmitatis oblita, nec tenebrarum caligine, nec persecutorum immanitate retraheretur à sepulchri visitatione: qvin potiùs foris stans, & lachrymis monumentum irrigans, recedentibus Discipulis non recedebat: pro eo, qvòd Divinæ dilectionis igne successa, & tam invalescente urebatur desiderio & impatiente vulnerabatur amore, ut nihil ei saperet nisi flere possetq; illud propheticum veraciter eructare: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie ubi est Deus tuus.* Secundùm Augustinum. Ferventior & devotior ad Christum aliis mulieribus, & nimius ardor amoris eam sollicitabat. MARIA enim qvidqvid voluit, flendo obtinuit. Flendo obtinuit veniam peccatorum. Flendo obtinuit fratris resuscitationem de faucibus infernorum. Flendo obtinuit consolationem de resurrectione. Lachrymas ergo fudit compunctionis, compassionis, & devotionis. Unde Gregor. Qva in repensandum est hujus mulieris mentem qvanta vis amoris accenderat, qvæ à monumento Domini etiam Discipulis recedentibus non recedebat. Unde contigit, ut eum sola tunc videret, qvæ remansit ut qværeret: qvia virtus boni operis perseverantia est. Ubi & August. Viris enim redeuntibus, infirmiorum sexum in eodem loco fortior faciebat affectus: & oculi qvi Dominum qvæsierant, & non invenerant, lachrymis jam vocabant: ampliùs dolentes qvod fuerat ablatus de monumento, qvàm qvod fuerat occisus in ligno, qvoniam Magistri tanti, cujus ei vita subtracta fuerat, nec memoria remanebat. Tenebat itaq; ad monumentum jam dolor iste mulierem. Unde & Origenes. Audivimus fratres MARIAM ad monumentum foris stantem, audivimus MARIAM plorantem. Amor faciebat stare, dolor cogebat eam plorare. Stabat, & circumspiciebat, si fortè videret qvem qværebat. Dolor renovatus erat ei: qvia qvem priùs doluerat defunctum, nunc dolebat ablatum. Et iste dolor major erat, qvia nullam consolationem ampliùs habebat.

Psalm. 31. — *Augustinus in sabbato Paschæ.* — *Gregorius homil. 25. in Evange.* — *Augustinus Tract. 121. in Joann.* — *Origenes hom 10. in diversos de Maria Magdalena.*

Prima

Prima ergo fuit causa doloris, quia vivum perdiderat? sed de hoc dolore aliquantulam consolationem habebat, quia mortuum remanere videbat. Nunc autem de isto dolore consolari non poterat, quia nec Corpus defuncti inueniebat. Metuebat autem ne amor magistri sui in suo pectore refrigesceret, quô viso recalesceret. Plorabat itaque Maria vehementer, quoniam dolor additus erat super dolorẽ. Duos itaq; dolores eximios uno gestabat corde, quos mitigare lachrymis volebat, sed non valebat, ac ideo tota posita in dolore, mente & Corpore deficiebat, & quid ageret nesciebat.

Dolor geminus in Magdulena.

Petrus quidẽ & Joannes timuerunt & ideo non steterunt. Maria non timebat, quia nihil suspicabatur sibi superesse pro quo timere deberet. Perdiderat enim magistrum suum, quem ita singulariter diligebat, ut præter ipsum nihil posset diligere vel sperare. Perdiderat vitam animæ suæ, & jam melius arbitrabatur fore sibi mori quam vivere, quia forsitan moriens inveniret, quem vivens invenire non poterat. *Fortis namque ut mors dilectio,* quid nam aliud in Maria faceret, facta erat exanimis facta erat insensibilis.

Cant: 8.

Sentiens non sentiebat, videns non videbat, audiens non audiebat, sed neque ibi erat ubi erat, quia tota ibi erat, ubi magister suus erat, de quo tamen ubi esset nesciebat. Quærebat autem eum, & non inveniebat, & ideo stabat ad monumentum & plorabat, tota lachrymabilis & miserabilis. Certè jam nihil sapiebat Maria nisi diligere, & pro dilecto dolere. Oblita erat timorẽ, oblita erat semetipsã, oblita erat denique omnia, præter illũ quẽ diligebat super omnia. Sensus nullus in ea remanserat, omne consiliũ ab ea perierat, spes omnis defecerat. Solùmodo flere super erat. Hæc Origenes. *Dũ ergo fleret,* propter Corporis Christi absentiam, *inclinavot se,* corporaliter, *& prospexit ni monumentũ,* quia semper sperabat ibi Eũ invenire, ubi Eũ sepelierat, & amor inquisitionem multiplicabat. Sicut enim nos cùm aliquam rem perdimus, quamvis huc illuc quærendo discurramus, tamen ad Eum locum sæpe respicimus, ubi eam habuisse meminimus, ita & hæc mulier quamvis huc illucque Corpus Domini quæreret anxia; tamen de Ejus absentia frequentius monumentum aspiciebat, ubi Eum positum noverat. Unde Gregorius: Amanti semel aspexisse non sufficit, quia vis amoris intentionem multiplicat inqusitionis. Quæsivit ergo prius & minimè invenit, perseveravit ut quæreret, unde contigit ut inveniret. Actumque est ut desideria dilata crescerent, & crescendo caperent quod invenissent. Sancta enim Desideria dilatione crescunt: si autem dilatione deficiunt, desideria non fuerunt. Hoc amore arsit, quisquis ad virturem pertingere potuit. Hæc Gregor:

Gregor: hõ: 25. in Evangel:

Quamvis ergo Maria vidisset Corpus Christi abesse, volebat tamen adhuc videre si aliquod vestigium posset percipere, & ideo non sufficiebat sibi semel respexisse. In hoc quod inclinavit se & respexit in monumentum, datur intelligi quòd cum humilitate cordis debemus prospicere mortem Christi, & in hoc quòd iterum prospexit, datur exemplum continuè Oculo mentis mortem Christi prospicere. *Et vidit,* Maria Oculis Corporis ipsos *duos Angelos* præfatos *in albis sedentes,* supra sepulchrum & loculum Corporis, *unum ad caput, alium ad pedes:* propter reverentiam loci consecrati ex tactu Corporis Dominici: ex fervore enim devotionis quam habebat, illam visionem meruerat. Angelus ad caput est, revelans Divinitatis arcana: quia Caput Christi Deus est: Angelus autem ad pedes est. docens humanitatis Ejus obsequia in redemptione nobis impensa, *qui dicunt illi, mulier quid ploras ?* Angeli lachrymas prohibebant. & futurum quodammodo gaudium nunciabant: ac si dicerent: plorare noli, non habes causam flendi, sed magis gaudendi, ex Resurrectione Christi. Non est plorandum, sed plaudendum: hic dies lætitiæ est, non mæroris: læta venimus nunciare tibi, noli ergo plorare: sed potius ad illum respice, quem tanto amore desideras videre. At illa putans interrogare quasi nescientes, & non Angelos esse, sed homines, prodit lachrymarum causas: *quia tulerunt,* inquit, *Dominum meum,* de monumento, *& nescio ubi posuerunt Eum* arbitrans custodes vel Judæos Eum esse furatos. Magnus ergo dolor me flere compellit, magna tristitia viscera mea coarctat. Timebat enim ne Judæi Corpus Christi in aliquem locum inhonestum proiecissent, invidentes honori sepulturæ ejus: vel nè fortè asportassent

Timor Magdlaenæ.

ut ei ignominiam facerent. Agebat in ea vis amoris, ut non inventum non
crederet nisi sublatum: & hæc angustiæ causa erat: quia nesciebat ubi inve-
niret, & officium funeris impenderet: non dicit, Corpus Domini mei sed,
Dominum: toto designans partem: sicut omnes confitemur Jesum Christum
Filium Dei sepultum, cùm sola Ejus sepulta sit caro. Vide hic mirabilem o-
perationem amoris. Paulò antè audierat ab uno Angelo quod Resurrexit. &
postea à duobus, quod vivebat: & non recordatur, & dicit, nescio. Amore
hoc faciebat: quia anima sua non erat, ubi ipsa erat: sed ibi erat, ubi ma-
gister suus erat. Nam secundùm, Origenem. Spiritus Mariæ magis erat in
Corpore Magistri, quàm in suo. Nesciebat cogitare, loqui, vel andire, nisi
de ipso: & nescio inquit, ubi posuerunt Eum. Hæc erat ei major causa do-
loris & desolationis: quia nesciebat quò iret ad consolandũ dolorem, & ubi Eum
inveniret. Maria quia vidit lapidem sublatum, credidit Christum furatum
& deportatum: lapide enim sublato, Corpus faciliter amovetur de monumen-
to: quòd fieri non potest quamdiu lapis superpositus est: sic quamdiu lapis ti-
moris Dei in corde est, Christus ab Eo auferri non potest: si autem amove-
tur, citò ipsum perdit. Cum autem Maria sic ploraret, nec de Angelis ali-
quid curaret: amor suus, magister suus, amplius se tenere non potuit: Dñus
igitur Jesus refert hoc Matri suæ, & dicit quòd vult ire ad consolandum Eam:
vale dicensq; Matri, venit in monumento in hortũ, ubi erat Magdalena, stat
mulier & plorat, adest Jesus mærentiũ consolator, & pias mulieris lachrymas
intuetur: Eiq; ab Angelis se vertenti, & retrorsum conversæ apparere dignatur.
Per hoc ostenditur, quod si quis Christum videre desiderat, oportet ut ad De-
um convertatur: quia illi ad Deum videndum perveniunt, qui se totaliter
per amorem in eum convertunt. Ubi Chrysost: Cur non expectavit eo-
rum responsum, sed conversa est retrorsum cum ad minus homines
multæ reverentiæ apparerent? Dic quod cum Maria illa diceret, Christus ad-
venit, cui Angeli reverentiam exhibentes assurrexerunt: quod Magdalena ad-
mirans, *conversa est retrorsum*, ut videret quòd assurrexerunt. *Et non cognovit
quod Jesus esset*; quia videbat Eum in specie non gloriosum, quem Angeli
gloriosum videntes honorabant. Ipsa enim nondum habebat fidem de Chri-
sti Resurrectione: & ideo talis apparuit in Corpore, qualis apud eam erat in
mente, non quod juxta hæreticos formam Dominus vultumque mutasset, ut
pro voluntate diversus ac varius videretur, sed quòd Maria obstupefacta erat
miraculo. Unde Bernardus: O quàm delectabile pietatis spectaculum, qui
quæritur & desideratur, occultat se & manifestatur, occultat se ut ardentius
requiratur, & requisitus cum gaudio inveniatur, & inventus cum sollicitudi-
ne teneatur, tentus nõ dimittatur. Secũdũ Greg: Maria quæ adhuc de Domi-
ni Resurrectione dubitabat, conversa est retrorsum, ut videret Jesum, quia
videlicet per eandem dubitationem suam quasi tergum in faciem Domini mi-
serat, quem resurrexisse minimè credebat. Sed quia amabat & dubitabat vi-
debat & non cognoscebat, Eumque illi & amor ostenderat, & dubietas abscon-
debat. *Et dixit illi Jesus: mulier quid ploras? quem quæris?* non petit quasi igno-
rans sed ut eis responsione convenientius Eam instruat. Secundùm Gregori-
um interrogatur doloris causa ut augeatur desiderium. Quatenus cùm nonci-
aret quem quæreret in amore ejus ardentius æstuaret. At illa adhuc Eum
non cognoscens putavit Eum esse hortulanum, cui incumbebat Cura horti il-
lius, in quo monumentum erat: eo quod mane primo Eum in horto videbat:
æstimabat enim nullum circa loci illa occupari nisi Eum qui illorum cultor
erat. Bene autem spiritualiter hortulanus ei erat, quia sentes perfidiæ & vi-
tiorum jam eradicaverat, ac viventia semina fidei & virtutum per amoris sui
vim in Ejus pectore & horto animæ seminare & plantare curabat. Sicut enim
ad hortulani officium pertinet noxias herbas eràdicare ut bonæ possent profi-
cere, ita Dñs de horto suo, idest de Ecclesia quotidie vitia eradicat, ut virtutes
proficere valeãt. Unde Origenes: O Maria si quæris Jesum, quare nõ co-
gnoscis? Ecce Jesus venit ad Te quem Tu quæris, & tu existimas hortula-
num esse. Verum quidem est quod existimas: sed tamen in hoc erras, dum

enim

Origenes hom: 10. in diversos.

Chrysostom: hom: 85. in Joan:

Qualis visus est Christus Magdalena.

Gregor: hõ: 25. in Evãgelio.

Hortulanus creditus est Christus.

enim sic hortulanum existimas ut Jesum esse non cognoscas. Etenim Jesus est & hortulanus: quia ipse seminat omne bonum semen in horto animæ Tuæ & in cordibus Fidelium suorum: ipse omne bonum plantat & rigat animabus Sanctorum: & Ipse est Jesus qui tecum loquitur. Hæc Origenes. Mariæ etiam in specie Hortulani apparuit: tale enim Officium, talis actus, tale exercitium, talisque Nominis interpretatio, incipientibus congruit. Aparret Enim ut pænitens gerat modum hortulani scilicet ut omnia nociva eradicet, & bona inserat, si ergo vis ut appareat tibi verus hortulanus, oportet te herbas nocivas eijcere & salutiferas inserere.

Hortulanus est Christus.

Ille verò respondit ei sicut hortulano dicens: Domine si sustulisti Eum dicito mihi ubi posuisti Eum, qui mihi est singularis thesaurus etiam mortuus & ego Eum tollam, cum omni desiderio & accipiam. Dominum vocat ut benevolentiam ejus captet: non dicit si sustulisti Jesum Crucifixum, loquendo determinatè & nominando Eum vel alias designando: sed dicit Eum in generali nihil addendo, quia vis amoris & affectus cum desiderio quærentis vel ferventer amantis hoc agere in animo solet: ut quem ipse quærit vel cogitat, omnes cogitare æstimat, & nullum ignorare credat. Unde quasi de cognito loquitur: & quem ipsa diligebat, omnes scire cogitabat: nec putavit alteri incognitum quem sic ipsa continuè plangit desideratum. Si ergo tu propter timorem Judæorum levasti Eum hinc, dicito mihi ut ego Eum accipiam: timebat enim ne Judæi etiam Corpori exanimi inservirent, & ideo volebat in alium locum incognitum illud transponere. Mirabilis mulieris audacia, quam mortui non terret aspectus, & cujus valitudo ad grave mortui Corpus tollendum plus intentat quam possit. Ex virtute enim amoris credebat se posse totum Corpus etiam mortuum portare; quia ferventer amanti nihil videtur difficile: cum enim sexus fæmineus fragilis ad onera deferenda & pavidus ad mortuorum corpora bajulanda: quidquid ab ijs impossibile est, hoc propter magnitudinem amoris, leve & possibile arbitratur. Unde Origines: Joseph timuit & ausus non fuit tollere Corpus de Cruce nisi in nocte, & nisi hoc expetiisset, à Pilato: Maria autem Mortem præstolatur, non postulat nec veretur sed audacter dicit: Ego Eum tollam. O mirabilis mulieris audacia? o mulier jam non mulier. Nullum locum excipit, nihil anteponit, sine timore dicit, absolutè promittit: dicito mihi ubi posuisti Eum & ego Eum tollam: o Maria magna est constantia Tua, magna est fides Tua. Hæc Origenes.

Audacia Magdalenæ.

Hic ergo ostenditur magna Mariæ devotio & dilectionis fervor: ideo meruit quem mortuum quærebat, vivum videre & audire respice eam quomodo lacrymabili juxta suppliciter & devotè ipsum exorat, ut sibi illum quem quærit ostendat: semper enim sperabat audire aliqua nova de suo dilecto super omnia. Postquam autem (ut ait Gregorius) eam communi vocabulo apellavit ex sexu & agnitus non est: vocat ex nomine proprio, ut eam magis intentam faciat, & talem se exhibet ut agnoscitur, dicens: Maria; desiderium ejus ulterius affligi non sinens, per vocationem nominis, apertam sui declarat cognitionem, ac si apertè dicat: recognosce eum à quo recognosceris.

Nomine proprio facta appellatio.

Cum enim apud Deum certus sit numerus electorum, magna gratia aliquibus datur quando proprijs nominibus Deo noti esse monstrantur. Proprio ergo nomine vocat Mariam ut designet specialem quam ad Sanctos habet notitiam, illa verò conversa, corde & oculis mentis, sicut ante erat conversa, Corpore & oculis carnis: mox ut se nomine proprio vocari audivit, Eum in voce sicut ovis bona pastorem recognovit. Prius enim conversa Corpore Jesum esse quod non erat putavit, nunc conversa corde, quod erat agnovit, ac quasi reviviscens & adorans Eum; indicibili gaudio, dixit, Rabboni idest Magister, sic enim ante passionem Eum vocare consveverat. quia Doctores apud Judæes vocantur Magistri. Tu es quem quærebam! quare tam qui Te mihi cælesti: quia ergo perseveravit ut quæreret, contigit ut inveniret. Unde Gregorius: Maria quia vocatur ex nomine recognoscit Jesum, atque Eum protinus Rabboni idest Magistrum vocat, quia & ipse erat qui quærebat exteriùs & ipse qui interiùs ut quereret docebat. Unde Origenes. O Mutatio dextræ Excelsi! conversus est dolor magnus in gaudium magna; mutatio sunt lacry-

mæ doloris in lacrymas amoris & exultationis. Ut ergò audivit hoc Verbum Maria, sic enim consveverat illam vocare Magister suus, præsensit in ipso nomine, quandam singularem vocationis dulcedinem, & per eam cognovit Ipsum, à quo vocabatur, esse Magistrum suum. Unde etiam Anselmus: Noli Magdalenæ deserere comitatum: sed acceptis aromatibus cum ea Dominicum sepulchrū visitare memento: Ut sicut illa oculis tu in spiritu cernere merearis: nunc super lapidem revolutum ab ostio monumenti Angelum residentem: nunc juxta monumentum, unum ad Caput alium ad Pedes Resurrectionis gloriam prædicantes. Nunc Ipsum Christum Mariam flentem & tristem tam dulci oculo respicientem, tam svavi voce dicentem: Maria. Rumpuntur ad hanc vocem omnes Capitis cataractæ, ab ipsis medullis eliciuntur lacrymæ, singultus atque suspiria ab imis trahuntur visceribus. O Beata quid tibi mentis fuit quid animi, cum ad hanc vocem Maria te prosternens & reddens vicem salutari, clamares Rabboni; quo rogo affectu, quo desiderio mentis clamasti Rabboni. Nunc plura dicere lacrymæ prohibent, cum vocem excludant affectus, omnesque animæ & Corporis sensus nimius amor absorbeat. Et iterum nominat Dominus consvetum ancillæ nomen & cognoscit ancilla consvetam Domini vocem. Puto vel certo affirmo, quia sentit solitam svavitatem; qua vocari consveverat Maria. O vox delectabilis, o quantum blandimenti, quantum sapuit amoris; nec celerius hoc exprimi potuit, scio quæsis & quæ velis. Illico mutatæ sunt lacrymæ; non enim Credo mox esse restrictas, sed quas contritum Cor se torquendo prius exprimebat, eas postmodum cor gaudens effundebat. O quàm dissimilia sunt: Rabboni, &c. si Tu sustulisti Eum dicito mihi. O quàm dissona sunt tulerunt Dominum & nescio ubi posuerunt Eum. Et illud quia vidi Dominum & hæc dixit mihi. Hæc Anselmus. Et currens ac procidens Maria ad pedes Jesu vestigia ejus adorando, statim voluit ex devotione amplecti vestigia ejus quem recognovit, ac pedes tangere & osculari ut consveverat. O amor fortis & impatiens, non enim sufficiebat ei videre Jesum & cum Jesu loqui, nisi etiam tangeret Jesum: sciebat Enim qua virtus de illo exibat & sanabat omnes. Ipse verò volens fidem in corde illius ut hortulanus seminare, & animam ejus ad cælestia elevare, dixit: Nolime tangere, scilicet manibus Corporis, quem nondum tetigisti fide cordis, quasi diceret, potius volo ut tangas me tactu mentis credens me Patri æqualem, quàm tactu Corporis, credens me hominem purum & Patre minorem: adhuc enim carnaliter in Eum credebat quem sicut hominem flebat. Prohibita est ergo, quia propter defectum fidei indigna erat & ideo subdit. Nōdum enim ascendi idest elevatus sum scilicet in corde tuo ad Patrem meum, idest ad æqualitatem Patris. Quod non credis me pervenisse ad æqualitatem: Ejus ac me Filium æqualem & coæternum Patri qui me suscitavit à mortis, sed esse sublatum tanquam cadaver purum. Ac si diceret: quia me tanquam mortuum in sepulchro quæris & resurrexisse non credis, ideo viventem tangere non mereris: tibi enim nondum ad Patrem ascendi, quem viventem cum mortuis quæris. Cum tibi ascendero ad Patrem tunc mereberis me tangere Patri æqualem. Unde Anselmus. O dulcis Jesu curà sacratis ac desideratissimis pedibus Tuis, sic arces amantē, noli (inquis) me tangere, ut quid Domine, quare non tangam illa desiderata vestigia Tua pro me clavis perforata, perfusa sangvine, non tangam nec deosculabor an: *inimicitior es solito quia gloriosior* ecce non dimittam te, nec recedam à te: non parcam lachrymis, pectus singultibus suspirijsque rumpetur nisi tangam. Et ille, inquit. Noli timere, non aufertur tibi hoc bonum, sed differtur. Hæc Ansel: Sic ergo Maria dubiis plena, luctu inquieta, præparatione indiguit antequam ad tangendum tantam sanctitatem accederet. Si autem illa quæ Dominum resurgentem prima post Matrem ejus videre meruit: quæ etiam dilecta est à Domino, & tota ejus mancipata obsequio ab omni peccato ab eo liberata, à tactu pedum ejus est prohibita: quanto magis pollutus vitiis, ne eum totum tangat, conficiendo, vel sumendo? sed *vade* jam lætificata, *dic* & nuncia *fratribus meis*, scilicet Apostolis: quia surrexi, & *ascendo*, idest ascendam, *ad*

Patrem

Agnitio ex nomine fa[cta].

Magdalena præ gaudio aliquis ad tempus.

Nolime tangere.

Nondum ascendi ad Patrem.

patrem meum, per generationem & naturam *& patrem vestrum*, per adoptionem & gratiam: *Deum meum*, quia me hominem creavit, & sub quo ego homo sum secundùm humanitatem: *& Deum vestrum*, qui vos creavit, & ab errore liberavit: inter quos & Ipsũ,ego mediator sum: quasi diceret. In proximo est, ut videant ascendentem. Loquitur in proposito inqvantum homo, quia ascendere non competit Ei secundùm divinam naturam, quæ est altissima: quod etiam patet ex hoc, quòd vocat Apostolos fratres, propter similitudinem & conformitatem humanæ naturæ, & propter spiritualitatem amicitiæ, & etiam propter adoptionem gratiæ: quia Ejus patris sunt filij adoptivi, cujus Ipse est filius naturalis. Unde Severianus: Vocat fratres, quos Corporis sui fecit esse germanos: vocat fratres, quos patri suo adoptavit in filios: vocat fratres, quos benignus JESUS sibi præstitit cohæredes: vocat fratres, propter specialitatem amicitiæ quam habuit ad Ipsos. Unde & Ambrosius: Descendisti quidē filius hominis, nec patri cùm descenderes abfuisti: sed descendisti nobis, ut te oculis ac mentibus videremus, ut in te crederemus: ergo & ascende nobis, ut te sequamur mentibus, quem oculis videre non possumus. Hæc Ambrosius. Stant ergo dilecti cum iucunditate & gaudio magno loqventes ad invicem, sicut amicus cum amico. Ecce igitur & hic similiter magnum pascha. Sic itaqve Dominus à Matre rediens, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, quàm Ipsis Apostolis vel aliquibus alijs. Unde Hieron Mariæ Magdelenæ primò ostenditur, de qua eiecerat septem dæmonia: quia meretrices & publicani præcedent synagogam in regno Dei, ut latro præcessit Apostolos. Locus autem ubi Dominus apparuit Magdalenæ, distat quindecim passibus à sepulchro. Hanc igitur mulierem quæ mane surrexit, amarè flevit, ardentissimè dilexit, diligentissimè quæsivit, & ideo præ cæteris invenit, & nos imitemur, Ejusq; exercitium gerentes cum lachrymis & perseverantia Dominum quæramus, ut simul cum Ipsa Dominum invenire, & ab eo consolari mereamur. Unde Origenes: Sequamur ergo, fratres charissimi, hujus sanctæ mulieris affectùm, ut perveniamus ad effectum. Ploret unusqvisqve ad Jesum, & quærat fideliter Jesum: quia non deest animæ quærenti illum. Disce ergo ò homo, ò peccator à muliere peccatrice, cui tamem dimissa sunt omnia peccata sua. Disce peccator homo plorare Dei absentiam, ac intimè desiderare Ejus præsentiam: disce à Maria Jesum amare, & Jesum sperare, Jesum indesinenter quærere, quærendo investigare: nulla adversa formidare, nullam consolationem extra Jesum recipere omnia præter Ipsum contemnere: disce à Maria, quærere Jesum in monumento cordis tui, revolve lapidem ab ostio monumenti Dei: amove omnem duritiam, & repelle omne obstaculum à fide tua: tolle ergo omnem concupiscentiam, & omnem immunditiam à corde tuo, & diligenter per scrutare si sit JESUS in Eo: si autem non inveneris in te Jesum: sta foris & plora, & permane in fide, & respice foris ad alios si fortè alicubi invenias & videas in aliqvo Eum, & plorando ora Jesum ut dignetur intrare ad te, & habitare in te. Et ne fortè erecta cervice repellas Eum à te, humiliando inclina te, & iterum prospice in monumento Dei quod debet esse in te, & si ibi videris duos Angelos, unum ad caput, & unum ad pedes, id est, si cognoveris in corde tuo quasi cælestia desideria, tam ad contemplativam vitam, quàm ad activam pertinentia, per quæ adhuc non possis Jesum videre, nec Jesum habere: noli hic contentus esse, noli adhuc deficiendo quiescere, sed plora & quære Jesum in te, donec invenias, & si fortè aliquo modo tibi apparuerit, & desiderio tuo se præsentaverit: noli præsumere de te tanquam ex tuo desiderio vel merito tibi apparuerit, & tanquam Eum agnoscas, sed bonitati, pietatiqve Ejus attribue, & interroga illum, & ora ut indicet tibi seipsum, audeo enim tibi confidenter promittere, si in fide ad monumentum cordis tui steteris, si plorando Jesum quæsieris, & quærendo perseveraveris, si cum humilitate te inclinaveris, si exemplo Mariæ nullam aliam consolationem de JESU nisi Ipsum recipere volueris, Ipso revelante Ipsum sine dubio invenies, & Ipsum agnosces: ita ut non sit tibi necesse quærere ab alijs ubi est JESUS, sed tu magis indicabis Eum, nuncians quod vidi Dominum, & hæc dixit mihi. Hæc Origenes. Post aliquantulam verò morulam Dominus discessit, dicens: quia &

Fratres cur vocat Apostolos.

Ambros. in c. 24. Lucæ.

Hieron. in c. 16. Marci.

Locus apparitionis

Origenes hom. 10. in diversos.

Quærendus est Christus.

Humiliter quærēdus est

& alios visitare Eum oporteret. Tunc Magdalena (benedictione ab eo recepta) & Domino discedente recessit, & iam credens ad socias suas venit, & hæc Ejs nunciavit. Illæ verò de Resurrectione Domini gaudentes, sed quòd Eum non viderant dolentes, *recedunt* cum ea, *de monumento*, id est, de loco ante monumentum, scilicet de septis horti in quo erat monumentum: *cum timore & gaudio magno, currentes nunciare hæc discipulis* Domini de Ipso: secundùm glosam, duplex erat in Ejs affectus, scilicet, timoris & gaudij: alter de magnitudine miraculi, alter ex desiderio Resurgentis, & vterque gressum cōcitabat fœmineū.

QVOMODO DOMINUS APPARVIT TRIBUS Mariis. Cap. LXXIII.

Mat. 29 & Io. 20 CUm ergo istæ tres Mariæ simul pergerent, de monumento revertendo antequam perveniret ad civitatem, & ad Apostolos *occurrit* & apparuit *eis* Dominus JESUS. *Hierony. in c. 28. Matth.* Ubi Hieron. Pergebat enim ad Apostolos, ut per illos fidei seminarium spargeretur. Quæ autem sic quærebant, quæ ita currebant, merebantur, obviam habere Dominum resurgentem. *Rabanus ibidem.* Et ut ait Rabanus Per hoc ostendit se omnibus iter virtutum inchoantibus, ut ad salutem perpetuam pervenire qveant, adiuvando occurere. Blanda quoque salutatione Dominus deiectas erigens, & verbo consolatorio tristes consolans ait, *Auete* ex Eva formans Ave. *Hierony. ibidem.* Ubi Hieronymus: Primò mulieres merentur audire, avete: ut maledictum Evæ mulieris, in mulieribus solveretur. *Illi verò* ultrà quàm dici posset exhilaratæ, *accesserunt*, ut iam credentes & per fidem illuminatæ: quia, *Heb. 11.* ut ait Apostolus: Accedentem oportet credere: *& tenuerunt*, ac deosculatæ sunt *pedes Ejus*, ex devotione humanitatem, in qua surrexit, probantes apertè, & de Resurrectione Ejus certificatæ, Deum ac Dominum adoraverunt: adoratione latriæ, tanquam fidem Trinitatis adstruentes. Unde Chrysost. Tenuerunt pedes Ejus, *Chrysost. hom. 90. in Matt.* & cum superabundanti ad Eum lætitia currentes, accesserunt & per tactum coniecturam & certitudinem Resurrectionis & adoraverunt Eum, Fortassis aliquis vestrum vellet & secundùm illas effici mulieres, & pedes detinere JESU. Potestis & nunc, quicunq; vultis, non pedes & manus solùm, sed & caput detinere sacrum illud: terribilibus potientes mysterijs pura conscientia. Non hic autem solùm: sed & in illa die videbitis Eum cum ineffabili gloria illa, & plebe Angelorum venientem, si volueritis esse misericordes, & audietis verba illa: *Mat. 25* *Venite benedicti patris mei, hereditate percipite regnum paratum vobis ante constitutionem mundi.* Hæc Chrysostomus Iste est modus veniendi ad veniam: scilicet accedendo ad pedes Christi, unde debemus ire ad osculum pedis Christi, per devotam orationem: Ejus scilicet considerando humanitatem. Si vis capere celsitudinem Dei: cape prius humanitatem Christi. *Moraliter.* Moraliter acceditur ad Christum, per fidem illuminantem. Unde in Psalmista: *Psal. 33.* *Accedite ad Eum, & illuminamini.* tenentes per charitatem conjungentem. Unde in Canticis: *Cant. 3.* *Tenui Eum*, scilicèt dilectum: *nec dimittam*: adoratur per debiti cultus exhibitionem. Unde supra in Evangel. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* *Lucæ 4.* Et tunc Magdalenæ est datum, scilicèt ut tangeret Eum: quod fuit ante dilatum, quando quærebat viventem cum mortuis scilicèt in sepulchro & loco mortuorum. Cum magna igitur iucunditate loquuntur adinuicem, & faciunt similiter pascha magnum. Hic, ut ait Anselmus quamdiu potes morare, nō delitias tuas somnus interpollet: nullus exterior tumultus impediat. *Tunc ait illis Jesus: Nolite timere*: hoc dicit ad earū perfectā cōsolationē: quia timor qui eas invaserat, adhuc totaliter ab Ejs nō recesserat. Sicut occurrit currētibus, avete dixit gaudētibus, ita timorē excludit à timētibus. Et subiūgit: *Ite nūciate fratribus meis, ut eant in Galilæā: ibi me videbūt*: *Hierony. in c. 28. Matth.* ubi Hierony. Nō in Judæa, sed in multitudine gentiū, gratia enim trāsmigratura de Judæa ad Gētes, præcedet viā in cordibus præparādo: de Galilæa, & de hac materia latius est dictū āte præcedētes capitulū. *Fratres Domini.* Vides hic & supra quòd magister humilitatis vocat discipulos suos fratres, eos amicabilius, solitò nominat, ut serius ad Eū accedāt, & nō timeāt accedere, propter hoc quod Eū in sua captione reliqverāt, & ut verā Resurrectionē doceāt, ut & ad honorē & ad amorē accēdat *Rabanus ibidem.* Unde Rabanus: Vera fraternitas est, quæ fratrē veneratur devotū, & corripit dissolutū: quæ præsēti obsequitur, absētē nō rodit, sano applaudit, infirmū nō deserit: placatū nō provocat, iratū meruit ut majorē.

Hæc

Hæc Rabanus. Angelus Apoſtolos vocat diſcipulos, ratione humilitatis debitæ, Domino dans honorem. JESUS autem, quamuis Dominus, vocat eos fratres, & charitatis, & humilitatis ratione: in quo datur prælatis forma charitatis & humanitatis, iuxta illud Eccleſiaſtici: *Rectorem te poſuerunt, noli extolli: eſto in illis quaſi unus ex illis.* Nunquam JESUS omnium Dominus humilitatem dimiſit: ſed uſqve ad mortem fidem ei ſervavit, & etiam poſt mortem, nec nō & poſt aſcenſionem. Nonne in fine pedes diſcipulis lavit; Nonne humiliatus eſt ultra quàm dici poſſit, Crucis patibulum ſuſtinendo; non ne poſt Reſurrectionem vocavit diſcipulos fratres; Nonne poſt aſcenſionem locutus eſt paulo humiliter quaſi ad comparem ſuum, *Saule, Saule, quid me perſequeris;* nec nominavit ſe Deum, ſed Jeſum Nazarenum: nonne etiam in ſede Maieſtatis conſiſtens, dicturus eſt in die judicij, *quodquè feciſtis uni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.* Non ſine cauſa virtutem hanc tantùm amavit, & ſuo nobis exēplo commendavit: ſine hoc enim fundamento fruſtra fit aliarum virtutum ædificium, vel conſtructio. Unde nec de caſtitate, nec de paupertate, nec de aliqua virtute vel opere confidas, ſine humilitate. *Venit ergo Maria Magdalena,* cum alijs duabus ad denunciandum bonos rumores Chriſti *diſcipulis,* triſtibus de morte Domini: hæc enim dies boni nuncij fuit, *nuncians* Ejs: quia *vidi Dominum, & hæc;* quæ dicta ſunt, *dixit mihi* ſcilicèt nunciate vobis. Mulieres opus faciunt Evangeliſtis: factæque Apoſtolæ Apoſtolorum, feſtinant ad nunciandum mane miſericordiam Domini. Omnis qui rectè intelligit, alijs nunciare debet. Juxta illud Apocalypſis, *Qui audit, dicat veni,* unde per iſtam quæ præ omnibus fuit ſollicita videre Chriſti ſepulchrum, propter quod Dominus ei primo apparuit: ſignificatur quælibet perſona de cognitione veritatis divinæ valde ſollicita, & per hoc meretur aſſequi cognitionem, & talis debet veritatem agnitam nunciare alijs, ſicut Maria nunciavit diſcipulis, ne de abſcondito talento debeat meritò reprehendi. Unde Beda: In eo autem quod hæc mulier diſcipulis Chriſtum reſurrexiſſe nunciavit, omnes monemur, maximè quibus eſt commiſſum prædicandi officium: ſi quid Ejs cælitus revelatum fuerit, ſtudioſè proximis propinent. Hæc Beda. Miſericordiſſima Dei pietas in hoc loco erga ſexum fæmineum declaratur. Mulier Reſurrectionis accipit primum myſterium, & mandata cuſtodit, ut veterem prævaricationis errorem aboleret. Unde, ſecundùm Gregor. humani generis culpa abſcinditur unde proceſſit: mulier in paradiſo viro propinavit mortem, à ſepulchro mulier viris annunciavit vitam, & dicta ſui vivificatoris narrat, quæ mortiferi ſerpentis verba narraverat. Mulier, quæ fuerat ianua mortis, prima prædicat Reſurrectionem, & oſtendit ianuam vitæ: ac ſi, ſecundùm Gregor. humano generi non verbo Dominus, ſed rebus dicat: De qua manu vobis illatus eſt potus mortis, de Ipſa ſuſcipite poculum vitæ. Unde Auguſt. Reſurgentem Deum priores fœminæ Apoſtolis nunciaverunt: nunciavit viro ſuo mortem fœmina in paradiſo, nunciaverunt & fœminæ ſalutem viris in Eccleſia: Reſurrectionem Chriſti Apoſtoli erant gentibus nunciaturi, Apoſtolis fœminæ nunciaverunt. Unde & Ambroſius: Sicut in principio mulier author culpæ viro fuit, vir executor erroris: ita nunc quæ mortem primò guſtaverat, Reſurrectionem prior vidit: culpæ ordine remedio prior, & ne perpetui reatus apud viros opprobrium ſuſtineret, quæ culpam viro transfuderat, transfundit & gratiam: veteriſq; lapſus compenſat ærumnam Reſurrectionis indicio. Per os mulieris mors antè proceſſerat, per os mulieris vita reparatur. Unde etiam Beda: O quàm felices fæminæ, quæ triumphum Reſurrectionis mundo meruerunt annunciare: ac mortis quam Eva ſerpentino afflatu ſeducta contraxit, imperium diſruptum prædicare, quanto feliciores animæ virorum pariter & fæminarum, quotquot in die judicij (percuſſis pavore ac digna ultione reprobis) Ipſæ cæleſti gratiâ adiutæ triumphare de morte, & gaudium beatæ Reſurrectionis meruerint intrare. Hæc Beda. Et quia conſtantiam prædicandi non habet ſexus inferior, & ad exeqvendum infirmior, & mulieribus docere in Eccleſia non permittitur, mandatur viris officium Evangelizandi. Hic autem nunciat mulier, iam non ut mulier, ſed ut Eccleſiam

Eccleſia. 22 *Humilitas Jeſu*

Act. 9.

Mat. 25.

Mulieres Evāgeliſtæ & Apoſtolæ.

Apoc. 22

Beda in Joan.

Gregor. hō. 25. in Evāgelia.

Idem ibidē.

Auguſt. ſer. 144. de tēpore.

Ambroſ. in c. 24. Lucæ.

Beda in hō.

gegans. Rectè quoque hæc mulier quæ lætitiam Dominicæ Resurrectionis prima nunciavit, scilicèt sancta Maria Magdalena, à septem, dæmonibus, id est, universis vitijs & criminibus curata esse memoratur, ut ubi abundavit peccatum, superabundare gratia monstraretur, & ne quisquam digne pænitens de venia commissorum desperaret, videns eam quæ tot erat subdita vitijs in tantum culmen subito esse promotam, ut Ipsis Evangelistis atq; Apostolis prima miraculum Resurrectionis Evangelizaret: tum etiam ut nullus de sua innocentia præsumat, aut peccantem despiciat: tum ut pateat quod ex Dei abundanti gratia peccator aliquando resurgit melior quàm ante casum fuerat. Sancti cùm peccant, lapis est motus, non evulsus. Cadat justus, labatur justus, resurgat justus melior erit. Sanctis enim omnia cooperantur in bonū.

Cur Magdalena huic operi deligitur.

DE MENDACIO CVSTODVM.
Cap. LXXIIII.

DEinde cùm mulieres abijssent à monumento, ad explendan jussionem Dominicam: *quidam de militibus*, illud custodientibus, qui viderunt factum, & audierunt verbum Angelicum, *venerunt* Ipsa die Resurrectionis, *in civitatem*, scilicèt Hierusalem: *& principibus sacerdotum*, à quibus positi erant ad custodiendum sepulchrum Christi, *nunciaverunt omnia quæ fuerant facta*, scilicèt Christi Resurrectionem, & Angeli terribilem apparitionem ac terræ motum, & ex his quæ viderant & audierant facti sunt, vellent nollent, testes & prædicatores veritatis & Resurrectionis Domini triumphatoris mortis, & hoc quippe est validum testimonium, quod ab inimicis & Crucifixoribus Christi Judæi audiant Resurrexisse Ipsum. Unde secundùm Chrysost. Mira Angeli apparitio, & terræ motus propter milites facta sunt, ut stupefierent, & ab eis fieret testimonium veritatis: veritas enim à contrarijs divulgata magis effulget. Quod & contigit, quando prædicti custodes nunciaverunt principibus omnia quæ facta fuerunt. Ubi notandum, quod volentes impedire divinam providentiam, contra suam intentionem promovent illam: sicut fratres Joseph vendiderunt Ipsum ne adorarent Eum, & per hoc compulsi sunt Eum adorare secundùm providentiæ divinæ ordinem. Sic principes Judæorum volentes impedire celebritatem nominis Christi, fuerunt valde diligentes de custodia sepulchri, & per hoc celebrata est fama de veritate suæ Resurrectionis, & perconsequens sui nominis. Indocta igitur simplicitas fatetur veritatem: astuta verò duplicitas Principum modum quærit, quo astruat falsitatem. Unde Rabanus: Simplex animi æquitas, & indocta hominum rusticitas sæpe veritatem rei ut est sine fraude manifestat, ac contra versuta malignitas falsitatem verisimilibus verbis pro vero commendare decertat. Hæc Rabanus. Unde nequitia Judæorum per hoc non quiescit: quia congregati cum senioribus ad confingendum falsitatem consilio accepo, dederunt militibus pecuniam copiosam ad pervertendum veritatem: injungentes Ejs ut ad denigrandam Resurrectionis famam dicerent, quod Ipsis dormientibus discipuli Ejus nocte furati Eum essent. Ecce apertum mendacium. Unde Remig. O stulta insania, dormientes testes adhibes. Si dormierunt, quomodo furtum viderunt: si non viderunt, quomodo testes sunt; Quòd si etenim fures viderunt, cur non eos detinuerunt; Unde & Chrysost. Uerè formam mendacij habebat quod dicebant, qualiter enim furarentur discipuli homines pauperes, & idiotæ, & neq; apparere audentes: si enim adhuc Christum vivum videntes fugerunt, qualiter mortuo eo non timuissent tot militum multitudinem; Numquid ostium sepulchri poterant evertere; lapis eminebat magnus, multis indigens manibus. Numquid etenim non erat sigillum superimpositum, quare non persuasibilia sunt quæ de furto dicta sunt: unde per quæ Resurrectionem obumbrare conantur, per hæc eam faciunt clarere, dicentes enim quod discipuli furati sunt, confitentur Corpus non esse in sepulchro: furtum autem ostendit esse mendax custodia militum, & discipulorum pavor. Hæc Chrysost.

Chrysost. hō 91. in Matt.

Gen. 37.

Rabanus in c. 28 Matth.

Remigius ibidem.

Chrysost. hom. 91. in Matt.

Per

Per hoc etiam moliebantur Discipulorum perditionem, imponendo eis furti crimen. Spiritualiter autem Discipuli Christi fures erant, quia ab ingratis judæis scripta novi & veteris testamenti ablata in usum Ecclesiæ conferebant, & Salvatorem, qui eis promissus fuerat, illis nocte dormientibus, hoc est infidelitate tormentibus abstulerunt, gentibus credendum tradentes. Et ut dicit Severianus. Amiserunt milites, perdiderunt judæi, sed discipuli Magistrum suum non furto, sed fide: virtute, non fraude: sanctitate, non crimine: vivum, non mortuum sustulerunt. De Templi verò ærariis & oblatione pauperum, non de bursis propriis acceperunt pecuniam, & copiosam, ut ea fama Christi extingverent cujus sangvinem & vitam prius hujusmodi pecunia emerant: de communi prodigi sumus adeò, ut de proprio nil erogemus: sic proprietas diligitur, & communio contemnitur.

Pecunia militibus data

Unde Hieronymus. Custodes miracula confitentur, illi autem qui post tale testimonium debuerant converti ad pœnitentiam, & JESUM quærere resurgentem, perseverant in malitia, & pecuniam quæ ad usus Templi data fuerat, vertunt in redemptionem mendacii: sicut & antè triginta argenteos judæ dederant proditori.

Hierony. in c. 28. Matt.

Omnes igitur quòd stipe Templi, & his quæ conferuntur ad usus Ecclesiæ abutuntur in aliis rebus, in qvibus suam explent voluntatē, similes sunt scribarū & Sacerdotū, redimentium mendaciū & sangvinem Salvatoris.

Omnes similes prælati.

Unde Hilarius. Emitur ergo resurrectionis silentium, & furti mendaciū, argento: quia honore sæculi (qui in pecunia est & cupiditate) Christi gloria denegatur. Hæc Hilarius.

Hilarius in fine commētariorum in Matth.

Istis etiā judæis similes sunt, qui cum magnis sumptibus & laboribus conantur ad subversionem veritatis, cujusmodi sunt advocati dolosi, & Doctores vanè gloriosi, & illi qui eos ad hoc induerunt quibuscūq; modis. Ubi Chrysostomus. Non mireris si pecuniæ milites superaverunt, quæ apud Discipulum tantam ostenderunt virtutem, ut facerent Eum Magistri proditorem: nihil enim clausum vel occultum quòd non pecunia indagante sic contritum, propter qvod dicitur: *Nihil iniquius, quam amare pecuniam.*

Chrysostom. homil. 91. in Matth.

Eccles. 10.

Unde & Rabanus: O! pestis magna avaritiæ, semper bonis animis detestanda: quid illæsum, quid inconcussum dimittis? Tu genus hominum confudisti, Tu Discipulum comitem Christi ab Apostolatu præcipitasti, Tu milites custodientes Christi sepulchrum captivasti. Nunquid bene dictum est, pecuniæ obediunt omnia? Hæc Rabanus.

Raban. in c. 28. Matth.

O; quomodo socios & hæredes judæi & milites in hoc scelera etenim apud magnos & potentes, reliquerunt: qui pecunia corrumpuntur & corrumpunt: ac pro temporalibus & transitoriis agentes iniquè, credunt nihilominus, (sed vanè) quòd sic animæ eorum requiescant in pace, & partem habeant cum Christo in Resurrectione. Custodes verò *accepta pecunia* corrupti *fecerunt sicut erant docti:* & dixerunt, *nobis dormientibus furati sunt discipuli JESU Corpus Ejus:* sed mentita est iniquitas sibi, & avaritia, sicut & Christi Discipulus, sunt decepti. Hæc autem irrisio heu multis hodie congruit pigris, illa hora Dominicæ Resurrectionis torpentibus. Unde Petrus Damianus. Cavendum est autem ne somno quos, vel ad momentum quidem in competentibus horis assentiar, & maximè juxta diluculum: ut quo videlicet tempore gravius incumbit accidia, Canonicis nos inveniat occupatos officiis absit etiam nos tunc sopore vel ignaviæ tædere, qua videlicet hora constat Redemptorem nostrum destructo mortis imperio surre-

Accidia detestatio.

surrexisse; ne si tunc dormiamus, quando oriente sole corpore eteenim interior noster Homo lucem debeat inocciduam expectare (quod absit) ut irrisio nobis videatur illa congruere, Discipuli Ejus nocte venerunt, & nobis dormientibus furati sunt Eum. Hæc Petrus Damianus. Istud autem mendacium militum judæi emerunt carè, quomodo adhuc eos tenet in errore: unde *divulgatum est*, & mansit *hoc verbum*, scilicet quòd Christus furatus fuisset. non surrexisset: tanquam verum, quod tamen erat falsum, *apud judæos usquè modo* & *in hodiernum diem*, & usquè hodie suum non vident vel intelligunt errorem. Unde Rabanus. Error empti mendacii per quod modo resurrectionis denegant veritatem, perseverat in judæis, ne in Christum credant, & reatu eos constringit perpetuo: ad tempus autem mendacium prævaluit, sed non semper, nam contra fictum mendacium judæorum, refulget efficax & irrefragabile testimonium resurgentium mortuorum: *quia multa corpora Sanctorum qui dormierunt*. somno mortis: *surrexerunt post Resurrectionem Ejus*, tanquam testes suæ resurrectionis, *& exeuntes de monumentis venerunt in sanctam Civitatem* Hierusalem: quæ dicitur Sancta, propter Templum Divino cultui deputatum, & propter Sancta Sanctorum, & ob distinctionem aliarum Urbium in quibus idola colebantur: vel pro antiquo nomine, ut Matthæus publicanus dicitur, *& apparuerunt multis*, testificantes de resurrectione Domini, scilicet idoneis ad declarationem resurrectionis Dominicæ: his scilicet qui videre meruerunt, & resurgentem susceperunt: sed non omnibus, quia non erat resurrectio generalis, quæ apparebit omnibus & bonis & malis. Et hoc Divinitus factum est contra judæos & milites, in testimonium quòd Christus Dominus primitiæ dormientiū verè resurrexit à mortuis. Unde Chrys. Aperta sunt monumenta, & resurrexerūt mortui, & intraverūt in Sanctā Civitatē: ut inexcusabilē relinquerēt Eā, & Dñi resurrectio firmaretur. Hæc Chrysost. Fortè hi fuerunt, de quibus supra Epistolam ad Hebræos legitur: quòd multi affectaverunt sepeliri in terra Sancta: ut cum Domino resurgente resurgerent. In Evangelio etiam Nazaræorum legitur. quòd duo Viri Sancti mortui ante quadraginta annos, venerunt in Templū, & scripserunt quomodo illi qui erant in limbo, exultaverunt in descensu Domini ad inferos, & dæmones tristabantur. Unde Leo Papa: Qui mortalitatis gravabantur sepulchris, discussa obstaculorum mora prosiliant: appareant quoq; nunc in Civitate Sancta, id est; Ecclesiâ DEI futuræ resurrectionis indicia, & quod credendū est in corporibus, fiat in cordibus. Hæc Leo. Rectè autem in resurrectionis Domini tempore alii surrexerunt, ut cùm se percipere desperaret homo, quod in se ostenderat DEUS: homo hoc in se fieri posse præsumeret, quod in puris hominibus factum cognosceret. Unde Gregor: Ad instruendam ergo ignorantiam nostram, ad roborandam infirmitatem nostram, suæ resurrectionis exemplum nobis sufficere voluit, solus illo in tempore mortuus est, & tamen solus minimè surrexit. Ne quis enim dicat, sperare de se non debet homo, quod in carne sua exhibuit Homo DEUS: ecce cum DEO homines resurrexisse cognoscimus. Hæc Gregor. Considera hic quàm magna fuit nequitia judæorum circa Dominum JESUM: quæ etiam post Ejus mortem non cessavit, & quàm magna bonitas circa illos, de quorum salute nihilominus curam habuit: quibus exemplis & nos provocamur, ut Ejus bonitatem circa injuriantes, imitemur.

Mendatium emptum. *Rabanus ibidem.* *Matth 27.* *Chrysostom. homil 91 in Matth.* *Leo sermon. de resurrect.* *Cur & alii surrexerunt.* *Gregorius homil 14. moralium.*

QUO-

QUOMODO DOMINUS APPARUIT PETRO, *& Joseph, & Jacobo minori, ac Sanctis Patribus.*

CAPUT LXXV.

CUm ergo Magdalena & sociæ ejus redeuntes domum, narrassent Discipulis resurrexisse Dominum: Petrus mærens quòd Dominum suum non viderat: nec quiescere valens, propter amoris vehementiam quam ad Eum habebat; discessit subitò ab aliis ad quærendum Dominum, & solus ibat versus sepulchrum. Nesciebat enim, ubi cum alibi quæreret. Dum ergo pergeret, Dominus in via ei apparuit: licèt Evangelista ubi vel qua hora factum sit, non designaverit. Tunc Petrus videns Dominum procidit in terram, & veniam petiit in hoc quòd Eum dereliquit, & pluries negarit: Dominus autem sibi peccata dimittens, & Eum consolando confortans, dicit ei ut confirmet etiam fratres suos. Stant simul, & cum gaudio colloquuntur adinvicem, & fit hic similiter Pascha magnum. Singulariter ergo Petro apparuit, qui singulariter Eum negavit. Omnium autem virorum quos Evangelistæ & Apostoli commemorant, primò Dominus Petro pluribus de causis seu rationibus apparere voluit. Prima est, ut qui primò confessus est Eum Christum esse, primò resurrectionem Ejus mereretur videre. Secunda, ut mentem Ejus (quæ in passione titubaverat) reformaret, & qui timore passionis Ejus evidentiùs ceciderat, per spem resurrectionis priùs resurgeret. Tertia, ut peccatum trinæ negationis ei indultum ostenderet, consolans Eum ne desperaret. Quarta, ut Apostolatus Ejus ordinem consolidaret, & ipsum in eo roboraret. Quinta, ut Eum facto doceret qualiter subditis suis pœnitentibus condescendere deberet, quantùmcunq; peccassent. Sexta, ut peccatoribus omnibus spem misericordiæ & veniæ daret, ostendendo quòd peccatores non despiceret. Septima potest addi, Secundùm Chrysostomum qui dicit. Non enim simul omnibus se manifestabat, ut sereret fidei semina. Nam qui primò viderat, & certus erat, aliis referebat. Deinde sermo prodiens præparabat animum Auditoris visioni. Et ideo primò digniori & fideliori omnibus apparuit. Erat enim opus animæ fidelissimæ, quæ priùs acciperet hunc aspectum, ut minimè turbaretur inopinata visione. Post Petrum verò aliis apparuit quandoq; paucioribus, quandoq; pluribus. Hæc Chrysostomus. Petrus verò benedictione à Domino accepta, rediens ad Dominam, & ad Discipulos Eis omnia narravit: & deinceps in omnibus multum fidelis DEO permansit. Petrus interpretatur obediens, & typum obedientiæ gerit: quibus Dominus sæpiùs apparere consvevit. Discedens igitur Dominus JESUS à Petro, apparuit Joseph, qui Eum sepelierat in monumento suo. Nam ut legitur in Evangelio Nazaræorum: Cùm audissent judæi, quòd Joseph à Pilato Corpus JESU petiisset, & Ipsum ita honorifice in monumento suo sepelisset: Tunc indignati adversus Eum, ceperunt Ipsum eadem vespera qua sepelivit Dominum, & in quodam cubiculo diligenter clauso & sigillato recludente incarceraverunt, alligantes Eum ad columnam in ipso carcere, & volentes post sabbatum Eum occidere: & ecce statim in Ipsa die Resurrectionis, suspensa domo à qua-

Petrus Dominũ quærit

Petri singulariter apparuit Dñs.

Chrysostom. homil. 38. in Epist. pri orem. ad Corinth.

Petri interpretatio.

Joseph apparitio.

à quatuor angulis Dominus ad eum intravit, & ei lætus apparuit: eumq; consolans faciem Ejus exterxit, & osculum dedit: ac deinde salvis sigillis Eum educens & liberans, in domum suam in Arimathia Ipsum adduxit: Vide quomodo Dominus suos non oblivi-

Psalm. 9. scetur: nec derelinquit usquequaq; sed tandem eos consolatur & adjuvat suo tempore. *Quia Ipse est Adjutor in oportunitatibus, in tribulatione,* Unde Chrysostomus. Mos siquidem DEI est iste certissimus, ut cùm mala ad cumulum suum venerint: cumq; viderit suos graviter affligi. & adversarios tyrannide quadam contra se impietatis attolli: vel potiùs mentis ebrietate bacchari, Divinitatis suæ potentiam per signa demonstret. Hæc Chrysosto. Nicodemum verò, ipsius Josephi socium in sepeliendo Dominum suum, dicunt quidam interim latuisse, propter metum judæorum Joseph interpretatur augmentum, vel appositio per longam ætatem: & typum gerit perseverantium in bono opere, quibus sæpe Ipse Dominus dignatur apparere. Apparuit etiam Dominus ipsa die Jacobo minori, ut in Epistola ad Corynthios tangitur. Qui in Cœna dovoverat & juraverat se non comesturum panem ab illa hora qua calicem Domini biberat, donec Eum à mortuis surrexisse videret. Cùm ergo usq; ad diem Resurrectionis Jacobus cibum non gustasset: apparens Dominus dixit ei, & his qui cum eodem erant: ponite mensam & panem deinde panem accipiens, benedixit ac fregit; & post dedit Jacobo, dicens ei: Frater mi, comede Panem tuum: quia Filius hominis à mortuis resurrexit. Ista refert Josephus, & similiter

Hieronymus in catalogo virorum illustrium. Hieronym in libro de viris illustribus. Vide quomodo hic qui non solùm panem substantialem, sed etiam super substantialem, scilicet JESUM esuriebat: utroq; consolari & refici meruit. Non enim permittit Dominus illos qui Eũ vel propter Eum esuriunt, & vel inedia deficere: sed dat in se sperantibus escam opportuno tempore: &

Jacobus quid interpretatur. implet eos benedictione. Jacobus interpretatur luctator: & typum gerit eorum qui in tentationibus fortes sunt, & vitia uiriliter supplantant: quibus etiam Dominus frequenter se manifestat: esto ergo Petrus obediendo, esto Jacobus vitia supplantando, esto Joseph de virtute in virtutem proficiendo, & in hoc perseverando, & non oblivìscetur Dominus te per suam gratiam visitare: & prout tibi

Deus quem visitationẽ per consolatur. expedire noverit: consolari. Et sciendum, quòd animam, cui se Dominus in quacunq; specie dignatur ostendere, nunquam dimittit sine consolatione & aliqua salubri revelatione, quomodo patet in omnibus apparitionibus post resurrectionem factis. Nam MARIÆ Matri suæ præ cæteris plùs de morte Ejus dolenti, & Resurrectionem Ejus expectanti totiùs festivus & gloriosus apparens, totum mærorem in lætitiam convertit: itaq; omnis doloris pristini oblita fuit. MARIAM etiam Magdalenam, cui in specie hortulani apparuit, plorantem consolabatur, vocans eam proprio nomine, & dicens: MARIA: quo verbo statim conversa, ac consolata & edocta, cognoscens Dominum, cum gaudio magno dixit, Rabbani: revelavitq; ei Dominus mysterium suæ voluntatis, dicens: vade ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad patrem meum. Item tres mulieres, quibus occurrit, consolatus est dicens· Avete, & deinde subjungens nolite timere, eisq; misterium suum revelavit, dicens: Ite annunciate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi Me videbunt. Item duobus Discipulis euntibus in via apparuit in specie peregrini, qui-

bus

bus aperuit sensum Scripturæ, & eorum corda fecit ardentia: & demum in fractione panis eos plenè consolabatur sui notiâ. Item cùm appareret Discipulis congregatis in unum, in propria specie, consolabatur eos, dicens: pax vobis, quid turbati estis, Ego sum, nolite timere. Videte manus meas, & pedes meos, & aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas, & sic similiter. DEUS in qualibet alia sua revelatione consolatus est videntes se, cum aliqua revelatione: unde non dubium est quin similiter & hic istos suos dilectos consolatus sit. Et notandum, quòd Divina consolatio acquiritur. Primò, per timorem. Secundò, per lachrymationem seu lachrymarum devotionem. Tertiò, per tribulationum sustinentiam. Quartò, per sui humilitatem. Quintò per terrenæ consolationis vitationem. Sextò, per supernorum contemplationem. Dominus igitur JESUS inde discessit: quia nondum Sanctos Patres post Resurrectionem suam visitaverat: quos in Paradiso deliciarum dimiserat. Rediit ergo ad eos procedens in stola candida, cum multitudine Angelorum, quem ipsi in tanta gloria à longè conspicientes, cum indicibili gaudio, exultatione & jubilo, canticis & laudibus Eum susceperunt, & procidentes in terram: adoraverunt: deinde surgentes & stantes coram eo reverenter & jucundè compleverunt laudes suas ferventer, & omni qua poterant Devotione. O! qualis cantus, & quantâ gaudia ibi erant, ubi tanta Concio Sanctorum simul psallebat? O! quàm bonum & quàm jucundum talibus interesse, vel saltem aliquid de his percipere? appropinqua ergo & tu si permitteris, & admiscere laudibus istis, vel saltem ausculta à longè, & jucundare in eis. *Consolatio Divina quo modo acquiritur.*

QUOMODO DOMINUS APPARUIT *Duobus Discipulis in via.* CAPUT LXXVI.

IPsa autem die Resurrectionis Domini, *duo ex* septuaginta duobus *Discipulis* Ejus de Hierusalem egressi, *ibant* versus castellum Emaus, quod distabat à Hierusalem stadiis sexaginta, id est; septem millibus quingentis passibûs contra Occidentem. Octo quippe stadia faciunt milliare unum: & sic distabat ad Hierusalem per septem milliaria & Dimidum: quorum duo vel secundùm quosdam tria, faciunt unam leucam: unius istorum duorum nomen exprimit: Lucas, cui inquiens nomen Cleophas: alteriùs verò nomen tacet causa humilitatis: quia secundùm Gregorium. Creditur fuisse ipse Lucas, sed sedundùm Ambrosium, putatur fuisse Amaon filius Rusi, & cum ipsi, quasi desperati, de JESU adinvicem de his quæ acciderant, scilicet de ejus cõversatione & morte tristes cõferrent: maximè dolentes, quia eum sine culpa & innocenter occisum noverant: Venit Dominus JESUS & junxit se illis: scilicet corporaliter & spiritualiter, *& ibat cum eis:* tanquam socius itineris: interrogans & respondens, ac verba salubria cum ipsis conferens, ut secundùm Bedam, fidem suæ Resurrectionis, mentibus eorum incenderet, & quod se facturum promiserat, impleret, scilicet *ubi sunt duo vel tres in Nomine meo congregati, ibi sum in medio eorum.* In ipso loco in quo se eis junxit, capella facta fuit. Et quia intus in Corde Dominum amabãt, sed de Ejus resurrectione dubitabãt: ideo Dominus eis foris in corpore apparebat, sed quis esset non agnoscebant. Hoc apud eos agebatur foris in oculis corporis, quod agebatur intꝰ in oculis cordis. *Luca 24.* *Ambrosius in cap. 24. Lucæ.* *Beda ibidem.* *Matth. 14.*

Quia enim amabāt, videbāt, quia verò dubitabant, Eū quē videbāt nō agnoscebāt. Et hoc est quod dicit, *oculi autem eorūm tenebantur nè eum agnoscerent:* quia incredulitas eorū, & dubietas demerebatur, quòd Christus cognitionē sui corporis ab eis retardaret. Tenebantur oculi eorum veritate, non falsitate, sed ipsis non valentibus veritatē recipere vel percipere, unde non ab Ipso Domino JESU, sed propria dubitatione tenebantur. Ubi Augustinus; Quod autem ait Marcus eis in alia effigie Dominum apparuisse, hoc Lucas dicit, quòd oculi eorum tenebantur ne cognoscerent Eum: oculis quippe Eorum acciderat aliquid. quod ita manere permissum est, usq; ad fractionem panis. Non quia Dominus non poterat transformare carnem suam, ut alia revera esset effigies quàm solebant intueri: sed nō ita est factum. Hæc August. *Et ait ad illos: Qui sunt sermones quos confertis adinvicem ambulantes, & estis tristes?* Non quærit ex ignorātia, sed ut ex eorum respōsione incredulitas eorū conveniētius arguatur, ut dicit Gregor. Conferebant quidem inter se, quasi non ampliùs expectantes Christum viventem: sed dolorosi, quasi perempto Salvatore. *Et respondens Cleophas dixit ei. Tu solus peregrinus es in Hierusalem, & non cognovisti quæ facta sunt in illa his diebus?* hic, solus, non facit exclusionem aliorum peregrinorum, cum valde multi peregrini & de diversis partibus venissent in Hierusalem ad diem festum Paschæ: sed notat exclusionem cognitionis, ab isto sic apparente, scilicet notitiæ mortis JESU, quam solus videbatur ignorare: ut sit sensus. Cum multi peregrini his diebus venerint in Hierusalem, mirū est quòd tu solus inter alios peregrinos ignores ea quæ sunt nota aliis omnibus. Ubi Theophilus, quasi diceret. Tu solus quasi jam peregrinus es, & extra confinia Hierusalem habitans, & expers eorum quæ in medio ejus contigerunt, ut hæc ignores. Ubi Beda. Peregrinum putabant eum cujus vultum non agnoscebant. Sed revera peregrinus erat eis: à quorum naturæ fragilitate (percepta jam Resurrectionis gloria) longè distabat: & à quorum fide, utpote Resurrectionis Ejus nescia, manebat extraneus. Et cum non ex ignorantia, sed ut ex responsione eos argueret, & de factis in Hierusalem, quæ nam esset eos interrogaret: *dixerunt, de JESU Nazareno, qui fuit Vir Propheta, potens in opere,* scilicet miraculorum: *& sermone,* scilicet prædicationis & doctrinæ: quomodo esset traditus in mortem, & crucifixus. Ubi Beda. Prophetam fatentur, Filium DEI tacent: vel nondum perfectè credentes, vel solliciti ne inciderent in manus judæorum persequentium: quia nesciebāt quis esset, quod verum credebant celantes. Et subjungitur, quòd sperabant ipsum redempturū Israël, quasi jam evanesceret spes eorum: cujus causam subdunt: quia jam tertia dies ab illis factis erat, qua se resurgere prædixerat: & tamen adhuc discipulis non apparet, licèt tertia dies prope finem esset. Et addunt, quod quidam ex eis abeuntes ad monumentum, terruerunt eos, non de Resurrectione Christi quam nunciabant, sed de ablatione Corporis Ejus non inventi, quam discipuli timebant. Et Ipse dixit ad eos, ex responsione eorum arguens ipsos: *o' stulti,* propter cæcitatem intellectûs: *& tardi corde,* propter tarditatē affectûs; *ad credendum in his quæ locuti sunt Prophetæ,* de Christi morte & Resurrectione: *nonne hæc oportuit pati Christum,* tum propter Patris præordinationem, tum propter Christi exaltationē, tū propter humani generis Redemptionem, tum propter scripturarum

Aug. lib. 3. de consensu Evang. c. 21

Solus.

Theophilus in Lucam.

Beda in cap. 24. Lucæ.

Idem ibidē.

rum impletionem *& ita*, scilicet per passionem & mortem, *intrare in gloriam suam*, ad quam nemo perveniet nisi per passionis viam. *Et interpretabatur*, & exponebat *illis in omnibus scripturis quæ de ipso erant*, inducendo testimonia aliqua, & aperiendo mysteria quantùm ad propositum ostendendum sufficiebat: ostendens eis omnia circa ipsum facta ante fuisse prædicta. Firmitas enim fidei in eo est: quia omnia quæ in Cristo venerūt, prædicta sunt. Considera hic mul triplicem Domini benignitatem & bonitatem: primo, quia non potuit ejus fervens amor sustinere eos sic tristari & errare. Verè fidus est amicus, fidelis comes & benignus Dominus jungit se ipsis, quærit tristitiæ causam, & exponit eis scripturas, inflammans cordaleorum. Sic quotidie facit nobiscum spiritualiter, si enim aliqua perplexitate vel acediâ gravati piè de ipso loquimur, statim adest, confortans corda nostra & illuminans, & etiam ad amorem suum inflammans: optimum enim remedium est contra tales perplexitates, loqui de DEO similiter & cogitare de ipso: propter quod, istorum discipulorum exemplo, cùm per viam incedimus, de salutiferis loqui debemus, ut Christum nobiscum pergentem habeamus: & non solùm pergentem, sed etiam nos docentem: sicut istis discipulis, cum quibus ibat, scripturas aperiebat. Et universalitér ubiq; bonum est loqui de JESU: bonum est Eum in mente semper habere: quia nec ipse obliviscitur eorum qui memores sunt Ejus, sicut hic videmus. Promisit enim, quòd *ubi duo vel tres congregati sunt in nomine Ejus, ibi est in medio eorum*. Specialiter autem de passione loquentes comitatur Dominus, quia amplius placet ei recordatio eorum, quæ Ipse pro nobis est passus. Unde ad hoc specialiter monet: dicens: *Recordare paupertatis meæ*, scilicet contra divitias: *& transgressionis*, id est; utilitatis, scilicet contra honores: *absynthii & fellis*, scilicet contra delitias. Secundò, considera bonitatem ejus non solùm ex amore, ut dictum est suprà, sed etiam ex humilitate profunda. Conspice quomodo humiliter vadit Dominus omnium cum istis Discipulis, quasi unus ex eis. Nonne Tibi videtur rediisse ad primordia humilitatis, sed & in alio humilitatem Ejus, qua non est dedignatus hos Discipulos inferioris gradus: non enim erant isti de Apostolis, sed de aliis minoribus discipulis: & tamen familiariter jungit se ipsis, vadit & loquitur cum eis: non sic faciunt elati, qui nolunt nisi cum præcipuis Viris ambulare & conversari. Item in alio relucet hic sua humilitas, nam si consideres elatos, videbis quòd nolunt verba ampullosa spargere inter paucos: quia ea perdita existimarent: nec illos dignos ea suscipere reputarent: sed Dominus etiam cum duobus loquitur arcana sua: non vilipendit paucos, nec etiam unum, sicut fecit loquendo cum Samaritana juxta puteum. Tertiò, considera Domini benignitatem: vide quomodo discipulos suos instruit, ac sermonibus consolatur, & reficit: inducens eos ad credendū: & dicit: *O! stulti & tardi corde ad credendum, &c.* quasi diceret nobis: O! stulti & tardi ad credendum. O! stulti & tardi ad inquirendum præcepta & voluntatem DEI. O! stulti & tardi ad implendum intellecta, & faciendum ea: humiliemus ergo nos, ut Sacram Scripturam inquiramus, & secundùm eam vivamus: humiliemus etiam nos ad tolerantiam passionum, ut participes Passionis Christi effecti, simus socii resurrectionis & gloriæ Ipsius. Qui enim non compatitur, non intrabit in gloriam illam: quam

Benignitas & bonitas Domini.

Loquendum de Deo.

Matth. 18.

Thren. 3.

Joann. 4.

quam etiam præcedit mandatorum inquisitio, & impletio. Unde

Beda in cap. 24. Lucæ.

Beda. Hoc nobis in loco non ullam Scripturam interpretandi, sed gemina nosipsos humiliandi necessitas incumbit, qui neq; in scripturis quantum oportet edocti, neq; ad implenda quæ novimus quantùm decet sumus intenti: nam si Moyses & omnes Prophetæ Christum locuti sunt, & hunc per angustiam passionis in gloriam suam intraturum prædixerunt: qua ratione gloriantur se esse Christianos, qui juxta virium suarum modulum, neque scripturas qualiter ad Christum pertineant investigare: neq; ad gloriam quam cum Christo habere cupiunt, per passiones tribulationum desiderant

Pati oportet cælum intrare volentes.

attingere? Hæc Beda. Christus enim per passionem & mortem, tanquam per portam angustam, intravit in gloriam suam, ostendens nos per multas tribulationes intrare in Regnum DEI. Delirant ergo & fatui sunt, qui sine pati & tribulationibus præsumunt intrare in gloriam alienam: cùm Christus sine his non intraverit in gloriam suam: sed oportebat multa pati illum, cujus naturaliter est Regnum, multomagis nos, quorum non est Regnum nisi de gratia, oportet per multas tribulationes intrare in Regnum Cœlorum. E-

Passi omnes Sancti.

xemplum habemus de omnibus charis & Electis Christi, qui omnes per viam passionis voluntariæ venerunt ad Regnum DEI. Mirum quippe esset si quis intrare nollet portam, per quam Rex suus in-

Bernar. ser. de passione.

trasset. Unde Bernardus. Caput nostrum per passiones & angustias Cælum introire videmus, & nos membra Ejus nobis alia itinera somniamus. Monstruosa res est, si per unum foramen caput transire videmus, per aliud corpus: pudeat sub spinato capite membra fieri delicata. Hæc Bernardus. Hæreditas quippe transit ad hæredes cùm suo onere & honore: DEUS autem hæreditati beatitudinis æternæ adjunxit onus, id est; tolerantiam passionis, & cum isto onere habuit eam Christus: quia ut hic dicitur, oportuit Christum pati, & sic intrare in Regnum DEI: habuerunt eam Apostoli: quia persecutionem pro Christo (ut Ipse eis prædixerat) sustinuerunt, habent eam omnes fideles: quia, ut dicit Apostolus. Omnes

Fingendi et simulandi ratio.

qui piè volunt vivere in Christo JESU, persecutionem patientur: qui ergo vult assequi æternam beatitudinem & nullam pati tribulationem, videtur quòd velit esse & Christo dignior, & Apostolis Sanctior, & cunctis fidelibus melior. *Et cùm appropinquaret Castello quo ibant,* tunc Ipse Dominus *finxit se longius ire:* ut scilicet eorum augeret desiderium: & invitaretur ab eis, & teneretur. Unde

Bernar. ser. 74. in cant.

Bernardus. Simulabat se longius ire, non quia volebat: sed volebat audire; Mane nobiscum Domine, quoniam advesperascit. Hæc Bernardus. In hoc tamen nulla falsitas fuit, quia sicut aliquid potest fingi verbis, ita & factis: primum autem fuit sine falsitate, ut patet in parabolis testamenti novi & veteris, quibus aliquid fingitur verbis ad veritatem aliquam convenientius designandam: & eodem modo hic Christus finxit se longius ire, ad designandam di-

August. lib. 2. de quæstionibus Evāgeliis c. 21.

stantiam à cordibus eorum propter fidei defectum. Unde Augustinus. Quod non ad mendacium pertinet: non enim quod fingimus, mendacium est: sed quando id fingimus quod nihil significat. Cum autem fictio nostra fertur ad aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis, sicut autem dicta, ita etiam finguntur facta sine mendacio, ad aliquam rem signandam.

Hæc

Hæc August. Ipsi autem desiderantes adhuc audire ipsum, *coegerunt illum* factis, scilicet manibus trahendo ut maneret, ac verbis & rationibus alliciendo obnixè rogaverunt *dicentes: Mane nobiscum, quoniam advesperascit, & inclinata est dies*, scilicet ad occasum, quo exemplô, secundùm Greg. colligitur quòd peregrini non solùm ad hospitium invitandi sunt: sed etiam trahendi. Quilibet morti appropinquans, & ad vesperum seu occasum vitæ tendens, congruenter etiam posset hoc verbum dicere, & Dominum ad manendum secũ corde & ore invitare, tandem *intravit cum illis*, & recumbens cum Ejs, *accepit Panem & benedixit ac fregit, & porrigebat illis.* Conspice bene quomodo ad eorum invitationem & coactionem benignè cum Ejs intrat: mensam ponunt, cibos offerunt: panes accipit, ac benedicens eos manibûs sacratissimis frangit & porrigit illis. Faciens illis hoc sicut ante passionem, quando adhuc inter eos conversabatur, seu morabatur, facere consueverat Unde per hoc seipsum Ejs revelat, quia tunc *aperti sunt oculi eorum*, scilicet interiores: *& cognoverunt Eum*, in modo fractionis panis, assuetam Ejus consvetudinem videntes: sic enim frangebat panem sola manu, ac si scinderetur cum cultello. Cognoverunt Eum ex modo frangendi & etiam benedicendi panem. Legitur enim panem sic fregisse & benedixisse pluries. Primò, in quinque panum multiplicatione. Secundò, in septem panum distributione. Tertiò, in sui Corporis consecratione Quartò, hic in discipulorum illuminatione. In his autem quatuor fractionibus, significatur quadruplex expositio sacræ scripturæ secundùm quatuor Ejus sensus, scilicet historicum, tropologicum, allegoricum, & anagogicum. Ubi August. Non incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à sathana fuisse, ne agnosceretur JESUS: sed tamen à Christo facta est permissio usque ad Sacramentum panis, ut unitate Corporis Ejus participata, removeri intelligatur impedimentum inimici, ut Christus possit agnosci. Ubi & Theophil: sed & aliud innuit, quòd scilicet sumentibus sacrum panem, aperiuntur oculi ut Eum agnoscant, magnam enim & ineffabilem vim habet Domini caro. Hæc Theophilus. Ista circa discipulos gesta quotidie facit Dominus nobiscum invisibiliter, & in anima: nam teneri vult, & etiam invitari, per desideria & orationes ac sanctas meditationes, & ideo oportet orare, & non deficere. Ista etiam facit ad nostram eruditionem, ut scilicet intendamus in opera charitatis, pietatis, & hospitalitatis: & quomodo non sufficit divina eloquia legere vel audire, nisi complëantur opere: quia Dominus non est cognitus dum loqueretur & dignatus est cognosci dum pascitur: pius & misericors Dominus fidei istorum subuenit, quos misericordes reperit, eisq; misericordiam impendit. Hinc ergo cognoscere possumus, quod fides sine operibus mortua est: quia Dominum quem discipuli non ex visione, non ex scripturarum interpretatione & expositione cognoverant, mox opere quod scripturæ præcipiunt perfecerunt, Eum in fractione panis cognoverunt. Audiendo scripturas & præcepta Dei, illuminati non sunt: faciendo, scilicet Ipsum trahendo ad hospitium, & apponendo cibum, illuminati sunt: quia *non auditores legis, sed factores justificabuntur apud Deum.* In operibus ergo pietatis & misericordiæ, ut in hospitate & huiusmodi, amplius cognoscitur Deus: quàm in lectione, disputatione, & scripturarum expositione. Veritas enim melius operando, quàm audiendo intelligitur: & melius Ipso opere, quàm verbo manifestatur. Nos ergo qui peregrini in hoc mundo sumus, quia non habemus hic permanentem civitatem, sed futuram inquirimus, si spiritualiter in nobis habemus quæ in se habebant isti peregrini, erit Dominus comes itineris nostri. Peregrini isti laborabant: quia ambulabant: tristabantur, & de Christo confabulabantur: sed Christus se Ejs iungit, cor urit, scripturas aperit, longiùs se ire fingit. Si tales essemus, scilicèt laborando, contra acediam, tristando, contra vanam lætitiam, de Christo confabulando, contra vaniloquium, tunc Christus se nobis iungeret, cor accenderet, scripturas aperiret, & intellectum daret: licèt aliquando longius se ire fingeret, ut nos probaret. Item peregrinus ab omnibus ad Eum non pertinentibus se exonerat & alienat, viam quærit, summô desideriô patriam suam appetit, & cor atque oculos ab omnibus, ne tera-

Gregor. Hō. 23. in Evāg.

Peregrini in hospitiū trahendi.

Frangendi panis consvetudo.

Fractionum quatuor totidem sensus.

August. lib. 3. de consensu. Evangel. cap. 25.

Theophilus in Lucam.

Peregrini conditionis.

retrahatur vel impediatur, avertit. Esto talis peregrinus, & apparebit tibi Christus, & hæc tria faciet tibi, sicut fecit & illis duobus peregrinis. Tempus abbreviat, per dulce vitæ colloquium, viam instruit, dans verum intellectum, ultimò pane benedicto, per seipsum fracto, reficit affectum, & hoc compellis ipsum, se longius ire fingentem, manere tecum. Per istos discipulos, euntes in Emaus, signantur volentes implere consilia Domini, quia Emaus intrepretatur desiderium consilij, quibus Dominus sæpe sua visitatione dignatur apparere, non autem dedit Dominus istis discipulis suis tunc magnam sui copiam, sed statim porrecto pane, *evanuit ab oculis eorum:* ut ex hoc ipsorum argueret effectum, simul ostendens se corpus gloriosum habere, quod per dotem agilitatis subitò potest disparere, subtrahebatur carnalibus oculis species infirmitatis, ut mentibus eorum inciperet apparere gloria Resurrectionis. Unde iam certi Eum Resurrexisse, dixerunt adinuicem, *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis;* scilicet ardore charitatis, *dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas,* nos instruendo ex Ejs. Quare Eum non tenuimus; quare ad pedes Ejus non corruimus; Quare nobis Ipsis & cordibus nostris non credidimus; ubi Eum quæremus; ubi Eum inveniemus; per quod, ut dicit Origenes, innuunt quòd prolati sermones à Salvatore, accendebant audientium cor ad amorem divinum. Unde Gregorius, ex audito quippe sermone inardescit animus, torporis frigus recedit, fit mens in superno desiderio anxia, à concupiscentijs terrenis aliena, audire Ei libet præcepta cœlestia, & quot mādatis instruitur, quasi tot facibûs inflammatur. Hæc Gregorius. Idcirco quoque citò evanuit, quia etiam alios consolari festinabat, cum quibus tamen simul & istos consalatus est, ut statim infrà patebit.

Emaus. *Origenes hom. 7. in Exod.* *Gregor. hom. 30. in evang.* *Cur citò evanuit.*

QUOMODO DN9 APPARUIT DISCIPULIS Thoma absente. Cap. LXXII.

Luca 24. & Io. 20 *Theoph. in c. 24. Lucæ.*

SUrgentes autem eadem horâ prædicti duo discipuli, *regressi sunt ipsa die in Hierusalem,* ad alios discipulos propter metum Judæorum inclusos. Unde Theophilus: Ardebat ergo cor eorum igne verborum Domini, quibus intendebant, & adeo lætati sunt, ut nullam moram passi, mox reversi sint in Hierusalem. Uide hic discipulorum diligentiam, & fidei fervorem, ad revelandum resurrectionem: quia tardâ, scilicèt vespertina hora, aut mensa, seu fatigatione itineris non detenti, & remoto Judæorum timore, ad annunciandum Apostolis Resurrectionem Dominicam, & quod de Ea in via compererant, cucurrerunt impigri. Nec mirum si eadem die & horâ surrexerunt, erat enim dies boni nuncij, & ideo timere poterant, si differrent usque mane illud, quod timebant illi, qui dicebant, hæc dies boni nuncij est, si tacuerimus & noluerimus nunciare usque mane, sceleris arguemur. Prædicatio enim non est differenda, & ea quæ sunt ad salutem communem, non sunt tacenda, sed revelanda. Ex quo exemplo prælati moti, ad diligentiam prædicationis debent accendi. *Et inuenerunt* in monte Sion, subrum cœnaculum, *congregatos* & inclusos, propter metum Judæorum, & propter Dominicæ Resurrectionis gaudium, qui prius dispersi fuerant propter metum Judæorum & propter passionis metum *undecim,* & qui cum Ipsis erant de septuaginta duobus discipulis, loquentes mutuo & *dicentes* Ipsis duobus *quòd Resurrexit Dominus vere, & apparuit Simoni. Et Ipsi* duo ad Majorem certitudinem faciendam de Resurrectione, econuersò *narrabant illis quæ gesta erant in via,* & apparitionē factam Ejs, *& quomodo cognoverunt Eum in fractione panis.* Sed quidam ex Ejs, nec istis duobus, nec alijs credebant, ex quibus unus Thomas erat. Considera modo quanta ibi lætitia fuerit, dum isti & illi vicissim sua gaudia nunciarent. Et dum hæc loquerentur adinuicem, exivit Thomas inde. Quo egresso, dum adhuc alij colloquerentur de his quæ audierant, & viderant, & *serò iam esset die illa* prædicta scilicèt, *una sabbatorum,* id est, primo post sabbatum, quæ est Dominica: hoc est eadem die Resurrectionis dominicæ, *& fores essent clausæ,* id est, ostia quæ fores dicuntur: quia de domo ducunt foras; *essent clausæ,* pro-

Fores. Ianuis clausis cogruē venitres,

propter metum Judæorum, quod etim divina revelatione eſt factum, ut ſcilicèt JESUS intrans ad diſcipulos ianuis clauſis, manifeſtaret Ejs virtutem ſuæ poteſtatis, & glorioſi ſui Corporis: venit Dominus JESUS ad ſuos diſcipulos, à deſiderio eorum vocatus, indutus albiſſimis veſtimentis glorioſæ Reſurrectionis ſuæ & novitatis, & intrans ad eos ianuis clauſis, *ſtetit in medio eorum*, ut videretur ab omnibus qui congregati erant in nomine Ejus: Secundùm Bedam, ideo ſero apparuit: quia tunc maximè timidi erant & ſecundùm Theophilum, præſtolabatur ut omnes convenirent: oſtijs verò clauſis, ut ſe corpus glorioſum, cui aliud non reſiſtit, habere oſtenderet. Ipſe etiam ad congregatos venit & ſpiritus ad congregatos deſcendit. Quia Chriſtus & Spiritus Sanctus non niſi in charitate congregatis adſunt. (Stetit in medio) ut Omnes Eum certitudinaliter agnoſcerent, & omnes conſolationem ſuæ præſentiæ reciperent. Et nota quod ſicut dicit Saluſtius medius locus eſt dignitatis, & debetur honorabilioribus: propter quod Chriſtus ſtetit in medio diſcipulorum, ſicut ſol inter ſidera, ut eos illuminaret: ſicut flos inter Lilia, ut eos decoraret; ſicut Princeps inter milites, ut eos roboraret, ſicut Magiſter inter diſcipulos, ut eos informaret: ſicut Pater inter Filios, ut eos concordaret: ſicut cor inter membra, ut ea vivificaret: & ſicut communis amicus, ut Omnibus Eis ſe communicaret Unde quando ſumus plures aliquando diligentes: ſi ſuper venerit ſtatuimus Eum in medio ut ſinguli poſſimus Ejus frui præſentiâ. Eſt autem ibi Altare in loco ubi Dominus dicitur tunc ſtetiſſe. Conſiderandum eſt hic quod de ſe colloquentibus Dominus in medio ſtetiſſe dicitur: ut intelligamus quia Eum nobiſcum habitantem, habebimus ſi quoties in unum congregamur, ea quæ ad Ejus laudem & noſtram ſalutem pertinet agimus, juxta quod ait ubi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum, quando autem JESUS Salvator ad diſcipulos venit Ipſi erant in timore: ſero facturum erat, in unum erant congregati & fores erant clauſæ. In quibus quatuor inſinuantur nobis valde neceſſaria, ut Salvatorem quem expectamus ſuſcipere mereamur. Primum eſt timor qui domum Conſcientiæ mondat ſecundùm illud Eccleſiaſtici. Timor Domini expellit peccatũ, nam qui ſine timore eſt, non poterit juſtificari. ſecundum eſt contemptus vanæ gloriæ quod ſignificatur in hoc quod ſero facturum erat: ad Eum enim Dominus venit cui lux mundanæ gloriæ occubuit, & qui verè eam contemnit. Tertium eſt unitas, quia erant in charitate congregati: non enim viſitat Salvator homines diſcordes unde Apoſtolis, Pacem habete & DEUS pacis erit vobiſcũ. Quartum eſt ſtabilitas, qua aliquis in domo conſcientiæ manet non curioſè exterius evagando. Unde fores ſenſuum claudendæ ſunt: & ſic Salvator eſt expectandus: per Iſtos verò Diſcipulos in unum foribus clauſis congregatos ſignificantur Religioſi cum foribus quinq; ſenſuum clauſi, quibus Dominus ſæpe apparet eoſq; ſua viſitatione conſolatur & lætificat (& dixit Ejs pax vobis) Non pax temporis, quia exponendi erant multis tribulationibus: ſed pax pectoris & pax æternitatis prima in præſenti ſecunda infuturo. De utraq; dicitur in Joanne: Pacem S. pectoris relinquo vobis in præſenti, pacem meam, S. æternitatis quæ eſt ſpecialiter pax mea do vobis. Jdeſt cito dabo: dicit ergo (pax vobis) ſcilicet reconciliationis, quam ad DEUM factam nuntiavit ac Charitatis & unitatis quam Ejs ſervandam præcepit, itemq; æternitatis & immortalitatis quam Ejs futuram promittit, pacem offert, qui propter pacem venerat. Unde Pontifex præcipuus ſponſus Eccleſiæ in perſona Chriſti ſicut ſpecialis Vicarius Ejus dicit pax vobis cùm in miſſa primo ſe vertit ad populum: quia hæc fuit prima vox Chriſti ad Diſcipulos poſt Reſurrectionem, in ſtar verò aliorum Sacerdotum dicit poſtea Dominus vobiſcum, ut ſe unum ex nobis oſtendat. Dum autem Eccleſia primitiva quotidie ex generalitate & poſt tantùm diebus Dominicis, poſt vero tantùm in tribus ſolennitatibus commonicaret Corpori & ſangvini Domini: nunc Eccleſia per oſculum pacis quo deſignatur Unitas Eccleſiaſtica cõmonicat in miſſa ſpiritualiter & ſi non Sacramentaliter. Et pulchrè Reſurgens à mortuis Dominus primo pacem Diſcipulis commẽdavit, ut Illos ad ſuam viſionem perventuros eſſe demonſtraret qui pacem et concordiam Corde & corpore ſervant, ex quo patet quod Illi ſunt pacifici qui vere ſunt Chriſti Diſcipuli, Secundùm Chryſoſtomũ Diſcipulis

Beda in cap. 20. Ioan.

Theoph. in c. 20. Ioan.

pulis

pulis dixit pax vobis, quia prælium inexpugnabile ad Judeos habebant. Mulieribus autem gaudium evangelisat, quia in tristitiis genus illud erat: alternatim igitur viris quidem propter prælium pacem, mulieribus propter tristitiam evangelisat gaudium, & ne Discipuli Eum alium vel fantasma putarent subiunxit (Ego sum) scilicet in persona propria, non res fantastica seu illusio diabolica, (Nolite timere) vel dubitare. Quidam verò ex Ipsis (conturbati) præ stupore & admiratione (& conteriti) præ timore seu quodam naturali horrore quo vivi solent mortuos horrere (existimabant se spiritum quem in passione emiserat) non carnem (videre; non enim credebant, vel tertia die veram carnem potuisse de sepulchro resurgere, vel resuscitatam clausis januis ad Eos posse intrare: Divina autem providentia permissi sunt dubitare ad majorem certificationem Fidei de Dominica Resurrectione (et dixit Ejs quid) ideft qua de causa (turbati estis & cogitationes ascendunt quasi ab infimo, tanquam falsæ & fantasticæ, non desuper de Cælo descendentes tanquam veræ & bonæ (in corda vestra) infirma & dubitantia: & quia ad illud Corpus quod videri poterat Fides intuentium dubitabat ut veritate Carnis probaret: exhibuit Ejs manus & pedes & latus ad videndum & palpandum, declarans quod Ipse qui Crucifixus mortuus & lanceatus fuit, in illo eodem Corpore surrexit (videte inquit manus meas & pedes, quia Ego Ipse sum) quod per hujusmodi cicatrices potestis percipere. Quia Ego sum qui Passus fui & Resurrexi. Per Cicatrices enim remanentes ostendit quod erat idem Corpus numero. Resurrectio enim vera est Ejusdem in numero iterata surrectio, (Palpate & videte: quia spiritus Carnem & ossa non habet sicut me videtis habere) quasi diceret, per hoc potestis etiam cogoscere me habere Corpus verum non fantasticum, ad dubitantium enim corda sananda vulnerum servata sunt vestigia. Et ideo vulnerum Cicatrices ostendit, ut dubietatis & infidelitatis eorum vulnus sanaret. Ostendit ergo manus ut incitaret ad pugnandum quod videte manus quibus pro vobis fideliter pugnavit, has vobis ideo ostendo, ut & vos pugnetis: Quia sine pugna victores non eritis viriliter ergo agite: quia Vincenti dabo sedere mecum in Throno meo. Ostendit etiam latus ut provocaret ad amandum, quod videte latus apertum Cor vulneratum, ut videatis quantum dilexerim vos: ut et vos me diligatis. Ostendit & pedes ut stabilitet ad perseverandum ut ab inscriptione bonæ vitæ non desistamus. Unde perseverantia vel stabilitas est, quando homo nec minis, nec amore, nec timore, nec commodo, nec incommodo: à bona vita vel à præceptis, vel a voto quod vovit retrahitur. Sunt autem quinq; principales diaboli impugnantes nos, contra quos debemus esse fortes. Primus est amor culpæ & injustarū rerū, vel amor carnis, vel amor honoris qui in quorundam cordibus est ita fortis quod pro Eo Cælestē gloriam deserunt. Secundus est timor diffidentiæ, qui etiam multos impugnat, quasi Dominus nolit Eos juvare quod possunt in bono perseverare, vel quod non possunt sustinere duram pænitentiam cum tamen deberent sustinere duriorem, gehennæ pænam. Tertius est dolor delectationis carnis vel mundi dimittendæ, vel jam dimissæ. O miser quid facis, morbum eligis pro sanitate, mortem pro vita, tristitiam pro lætitia, pænam sempiternam pro gloria. Quartus est pudor operationis bonæ quoniam quis cogitat quod homines derident eum, humili veste incedit: si iejunat, Orat, peregrinatur, & similia facit. Quintus est spes veniæ quando quis dicit DEUS est misericors nos de facili non damnat: & Christiani sumus, horū spes cōfunditur, quia spes est certa expectatio futuræ Beatitudinis, ex meritis proveniens sed isti qui carent meritis nō propriè sperant, sed præsumunt. Hoc autem quod se palpabilem præbuit factum est miraculose; Quia Corpus Domini incorruptibile & immortale, à corruptibilibus & mortalibus naturaliter palpari est impossibile: miro ergo & ineffabili modo secundùm S: Gregorium Corpus suum palpabile præbuit, ut reformaret nos ad Fidem, & corruptibilem demonstravit, ut invitaret ad præmium sive & Palpabile exhibuit & incorruptibile ut ostenderet se Ejusdem esse naturæ cujus fuerat ante Passionem Ideft Carnem habere & alterius speciei eandem Carnem in corruptibilem, ecce Et quæ in Domini Resurrectione no-

nostra generalis Resurrectio est præfigurata, ostendit per hoc nostra corpora post Resurrectionem ita esse incorruptibilia & subtilia per effectum spiritualis potentiæ, ut possint esse palpabilia à consimilibus Corporibus per veritatem naturæ. Caro enim nostra absq; corruptione vel fragilitate mortis in veritate substantiæ est resurrectura. Unde Beda. Parum fuit oculis se videntium præbere, si non præberet etiam manibus contrectandum: qui dum palpanda Discipulis ossa carnemq; præmonstrat aperte statum veræ Resurrectionis quæ & in se facta & nobis est futura significat. Unde & Gregorius. Non enim in illa Resurrectionis gloria corpus nostrum erit impalpabile & ventis àëreq; subtilius ut Euthicius dixit: sed subtile quidem per effectum Spiritualis potentiæ palpabile autem per veritatem naturæ, sed ut dicit S. Augustin. Claritas qua justi fulgebunt sicut sol in Regno Patris sui, in Christi Corpore, cùm resurrexit ab oculis Discipulorum potiùs abscondita fuisse, quam defuisse credenda est: non enim eam ferret humanus atq; infirmus aspectus, quoniam ille à suis ita deberet attendi, ut posset cognosci. Et cum quidam eorū adhuc dubitarent, petiit ab eis si aliquid ad manducandum haberent, ut per comestionem meliùs resurrectionem astrueret. *At illi obtulerunt Ei partem piscis assi,* cujus fortè jam aliā partē comederat, *& favum mellis.* Fuerunt autē ei hæc duo cōpetenter oblata: ipse enim erat piscis assus, per naturæ humanæ passionē: sed favus mellis, per naturæ Divinæ dulcedinem. In favo quippe mellis utraq; natura suæ personæ exprimitur: favus enim est mel in cera. hoc est, Divinitas seu Divinitatis dulcedo in humanitate. Hæc autem duo Domino oblata, significant duo quæ & nos debemus Domino offerre: scilicet piscem assum, per carnis mortificationem, & favum mellis, per mentis devotionem: vel in cibo suo Dominus pisci asso conjungi voluit favum mellis: quia ipse ut piscis latere dignatus est in aquis humani generis, & tundi mundi fluctibus, ac capi laqueo nostræ mortis, & assari igne & tribulatione suæ passionis, & decoqui in ara crucis. Et quod piscis assus fuit in passione, favus mellis & melle dulcior nobis extitit in Resurrectione. Piscem ergo assum & favum mellis ei offerunt, qui fidem passionis & Resurrectionis Ejus tenent: vel secundùm Theophilum: Per piscem assum, significat vitam activam, consumentem nostram humiditatem laborum prunis: contemplationem verò significat per favum mellis, propter dulcedinem eloquiorum DEI, & manducavit coram eis, per quod ostendit se habere corpus vivum, animâ vegetativâ animatum. Manducavit quidem, non quòd tunc cibo carnali sustentari indigeret, sed ut in veritate carnis se resurrexisse monstraret: quia comedere propriè ad corpus, non ad Spiritum pertinet. Unde Beda: Ad insinuandam Resurrectionis suæ veritatem, non solùm tangi à Discipulis, sed etiam convesci cum illis dignatur: non quidē quasi post Resurrectionē cibo indigēs, nec quasi nos in Resurrectione (quam expectamus) cibô egere significans: sed ut eo modo naturam corporis resurgentis adstrueret, ne illud non corpus, sed spiritum arbitrarentur, & sibi non solidè, sed imaginabiliter apparere. Secundùm sensum ergo literalem certificavit eos de sua Resurrectione per tria. Primò, per visum, dicens: *videte manus & pedes, quia Ego Ipse sum.* Secundò, per tactum, dicens: *Palpate & videte: quia Spiritus carnem & ossa non habet.* Tertiò, per gustum

Augustinus lib. 22. de civitate.

Oblata Domino ad comedendum.

Theophil. in cap. 24. Luc.

Beda in cap. 24. Lucæ.

Certificatio de resurrectione propria.

 cum pria.

cùm dixit: *Habetis hic aliquid quod manducetur?* Mysticè verò Christum resurrexisse vident, qui Resurrectionis Ejus gloriam meditantur. Ipsum tangunt & palpant, qui sibi charitate copulantur: piscem assum offerunt, qui patientiam igne tribulationis decoctam habent pro Nomine Christi: sed illi offerunt favum, qui membris Ejus exhibent opera pietatis. *Et cùm manducasset coram eis, dedit eis ciborum reliquias*, scil. ad majorē probationē quod verè residuū manducasset, & ad insinuādū, quia suā Passionē eis imitādā esse ostēdit: quæ amara est in dolore corporis, sed dulcissima in gloria remunerationis. Illos ergo in suo corpore ad æternam requiem suscipit, qui cùm hic tribulationes pro DEO sentiunt, ab amore internæ dulcedinis non recedunt: qui hic pro veritate quasi piscis afflictionibus assantur, illic quasi favô, vera dulcedine æternæ beatitudinis satiabuntur. Deinde certificat eos de Resurrectione per auditum, dicens: *hæc sunt verba*, id est; res verborum: Verbum enim quandoq; dicitur vox quam proferimus: quandoq; res quam per vocem significamus: *quæ locutus sum ad vos*, scilicet supra dicens: Ecce ascendimus Hierosolymam, &c. *cum adhuc essem vobiscum* scilicet in carne mortali ante passionis instantiam: *quoniam necesse est impleri*, per rerum exhibitionem, *omnia quæ scripta sunt in lege Moysis & Prophetis, & Psalmis de me.* In his enim tribus vetus testamentum comprehenditur. Per hoc quòd loquebatur sensibiliter & etiam rationabiliter, reducens ad memoriam quæ eis dixerat ante mortem suam animâ sensitiva & intellectiva, & eadem quæ priùs: tunc post prædicta *aperuit illis*, per gratiam internam, *sensum*, & intellectum, qui scilicet priùs erat clausus: *ut intelligerent scripturas*, & ex illis cognoscerent resurrectionem suam, sicut per præcedentia probavit veritatem suæ Resurrectionis quantum ad humanitatem, sic per istud illam probat quantum ad Deitatem: quia illuminare mentes ignorantium intellectu Sacræ Scripturæ, & subitò, est ipsius Deitatis proprium. Sicut ante passionem declaravit se verum DEUM & hominem, ita etiam post Resurrectionem suam, *& dixit eis*, instruendo per doctrinam, *quoniam sic scriptum est:* quasi diceret. Bene debetis credere, quoniam sic scriptum est sicut evenit, & sic contigit sicut scriptum est: unde subditur, *& sic oportebat Christum pati*, scilicet per lignum Crucis, *& resurgere à mortuis tertia die*: quia ut dicit Beda, Perdidisset Christus fructum Passionis, si non esset veritas Resurrectionis, oportebat autem non quidem pro se, sed pro nobis, ut per suam indebitam passionem, à debita pœna nos liberaret, & per suam Sanctam Resurrectionem, nos secum regnaturos ostenderet: quia sicut ait Apostolus. *Mortuus est propter peccata nostra, & resurrexit propter justificationem nostram*, aperuit eis scripturas: tunc enim Agnus qui occisus est, judicatus est esse dignus accipere librum, & per Spiritum Deitatis solvere septem signacula Ejus, hoc est quæcunq; scripta sunt de Sacramentis incarnationis, baptismatis, prædicationis & operationis ipsius, ac passionis, Resurrectionis, & Ascensionis Ejus. Ex hoc patet, quòd Sacræ Scripturæ non possunt sufficienter intelligi, nisi ille aperiat qui habet clavim David, qui aperit & nemo claudit, & cur pro nobis (ut dictum est) mori & resurgere voluit, manifestatur, cùm subditur: *& prædicari in Nomine Ejus pænitentiam:* scilicet ex parte hominis: *& remissionem peccatorum*: scilicet ex parte DEI, cujus solius est peccata remittere hominibus: *in omnes gentes*, non in una

[Margin notes: *Verbum.* — *Beda in cap. 24. Lucæ.* — *1. Cor. 5.* — *Apocal. 15.* — *Scripturarum intellectio dependet à Deo.*]

tantùm gente judæorum, vel in una parte terrarum: *quia non est ac-* *Actor. 10.*
ceptio personarum apud DEUM. Commendata igitur sui Corporis
veritate, commendat (ut jam dictum est) unitatem Ecclesiæ: quia
ut dicit Theophilus. Non tacebat ampliùs bipartitum esse huma- *Theoph. in*
num genus, & judæos & Gentiles à pœnitentia: ergo sicut & Chri- *cap. 24. Luc*
sti, sic & præcursoris & Apostolorum incepit prædicatio, & ne ali- *Matth. 3.*
quis propter magnitudinem peccatorum desperaret de venia: sub- *& Lucæ 13.*
junctum est, *incipientibus ab Hierosolyma.* Hierusalē enim est, in me- *Luca 24.*
dio terræ habitabilis, & ideo convenienter ab illa incepit prædica- *Hierusalem*
tio Evangelii, & per Christi Discipulos circumquaq; per orbem di- *situs.*
spersos in omnem terram exire sonus prædicationis eorum. Unde
dicit Theoph. quòd ideo ut omnes in unū uniret, mandavit incipere *Theophilus*
sermonē ab Hierusalē, & ad gētes terminari. Nullus ergo præ ma- *Ibidem.*
gnitudine peccatorū suorū remissionē se posse cōsequi desperet, quā
do ipsis Hierosolymitis cognoscit indultum, qui cruentis manibus,
& mendacibus vocibus ipsum Sangvinem, per quem genus hu-
manum redemptum est, effuderunt. Unde secundùm Bedam. In- *Beda ibidem.*
cipiunt ab Hierosolyma, non solùm, quia credita sunt illis eloquia
DEI, & eorum adoptio filiorum & gloria: verum etiam ut gentes
variis erroribus implicatæ hoc maximè indicio Divinæ pietatis ad
spem veniæ provocentur, quòd eis, qui Filium DEI crucifixerunt,
venia conceditur. Unde & Chrysostom. Insuper ne dicerent aliqui *Chrysostom.*
quòd omissis notis iverunt se ostentaturos ad extraneos: ideo pri- *homil. 70.*
mò apud ipsos occisores pandunt Resurrectionis insignia, in eadem *in Matth.*
civitate in qua prorupit temerarius ausus. Ubi enim crucifixo-
res credere videntur, Resurrectio plurimum demonstratur. Et quia *Joann. 16.*
ante passionem Eis dixerat, *iterum videbo vos, & gaudebit cor vestrum:*
hoc nunc opere ostenditur impletum. Unde sequitur: *Gavisi sunt*
ergo Discipuli visô Dominô, id est; agnito, & qui ante erant tristes, &
& sic expavefacti, lætantur coram eo consolati: quis enim sine ma-
gno gaudio videret tantum pietatis spectaculum? Ostendit manus *Gaudiī*
clavis perforatas, quibûs operatus est salutem in medio terræ: pe- *causa.*
des, quibûs prædicando discurrit, & in itinere lassatus fuit: latus,
ex quo Sacramenta redemptionis profluere fecit: in quibus omni-
bus ad dubitantium corda sananda, vulnerum sunt servata vestigia.
& ideo in talibus signis pietatis, *gavisi sunt: Discipuli visô Dominô:* quia
iste visus non potuit esse sine maxima lætitia, & gaudio. Et sic
duplex eorum tristitia est amota: scilicet de morte Cristi, & metu
judæorum erant enim conturbati de ipsius Christi morte, & de ju-
dæorum persecutione eis imminente: poteratq; eos per suam præ-
sentiam custodire, & de sua Resurrectione certificare. *Dixit ergo eis*
iterum, pax vobis: geminat pacem, propter duo præcepta charitatis, *Pacem cur*
scilicet, DEI & proximi· geminā enim pacem servant, qui hanc ge- *geminat.*
minam dilectionem habent: sive ideo repetit, quia ipse est qui utraq;
unum fecit. Iterat etiam pacem, ut monstret per suum sangvi-
nem esse pacificata quæ in Cœlis, quæ in terra sunt: quasi diceret.
Pacem relinquo, id est; reliquias pacis scilicet pectoris in præsen-
ti: do vobis pacem meam, scilicet æternitatis in futuro do, id est;
dabo vobis, etiam hanc pacem iterum ut ostendam vos DEO re-
conciliatos, hominem Angelis, hominem homini: ut homo DEUM
diligat, & homo hominem propter DEUM. Et secundùm Chrys- *Chrysostom.*
Simul quoq; demonstrat crucis efficaciam, per quam soluit omnia *homil. 85.*

tristia, & contulit omnia bona & hæc est pax. Deinde subjungit: *sicut misit me Pater*, ad veritatem fidei docendam in judæa, *& ego mitto*, id est; mittam *vos:* ad hanc veritatem publicandam per totum mundum. Meos Vicarios vos constituo, mea vice vobis mando, meum officium vobis commendo, ad docendum, ad prædicandum, ad baptizandum, ad meum & Patris nomen glorificandum: *vos mitto*, Medicū, & Mediatorē se ostendit, cum ait: ille me & Ego vos: misit DEUS Pater Filium suum, quando eum incarnari constituit: misit Filius Apostolos, quoniam eos ad prædicandum incarnationem eandem per orbem universum direxit, & sicut Pater amans Filium, misit eum in mundum ad pressuras & passiones tolerandas pro salute fidelium: ita & Filius amans Apostolos, misit eos ad mala & passiones tolerandas pro suo nomine, non ad mundi gaudium. Unde Gregorius. Itaq; dicitur, sicut misit me Pater, & ego mitto vos, id est; ea charitate vos diligo cum inter scandala persecutorum mitto, qua me Pater diligit, quem venire ad tolerandas passiones fecit. Et quia executio hujus officii non potest convenienter fieri sine gratia Spiritus Sancti: ideo *cum hæc dixisset, insufflavit & dixit; Accipite Spiritum Sanctum.* Insufflando Spriritum dedit, ut sedipsum esse ostenderet, qui in facie primi hominis spiraculum spiraverat: vel certè ut ostenderet Spiritum Sanctum à se procedere, sicut procedit à Patre, & non Pātris solius, sed & suum esse, flatus enim procedit à flante, non tamen est intelligendum, quòd hujusmodi flatus Christi fuerit Spiritus Sanctus, sed signum Ejus. Unde Augustinus. Flatus ille corporeus, substantia Spiritus Sancti non fuit: sed demonstratio per congruam significationem, non tantùm à Patre, sed etiam à Filio procedere Spriritum Sanctum. Hæc Augustinus. Unde consvetudo Ecclesiastica obtinuit, ut in eorum facie, qui per gratiam Spiritus Sancti regenerandi sunt, à Sacerdotibus insuffletur: & quia per Spiritum Sanctum remissio peccatorum tribuitur, qui est fructus & effectus Spiritus Sancti, rectè post eundem Spiritum datum Discipulis dicitur. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ubi dedit eis potestatem ligandi & solvendi, Ministeriū non Authoritatem, eos quorum peccata ipsi remiserint vel retinuerint: id est; retinenda judicaverint vel nōn remiserint, hoc tamen intelligendū est, quoniam judicium Ecclesiæ Divino judicio conformatur. Unde Augustin. Ut evidentius ostenderet Dominus à Spiritu Sancto (quem donavit fidelibus suis) dimitti peccata, non meritis hominum: continuo subjecit, si cui dimiseritis peccata, dimittuntur ei, hoc est, Spiritus dimittit, non vos, Spiritus autem DEUS est: DEUS autem dimittit, non vos, DEUS ergo habitans in Templo Sancto suo, in Sanctis fidelibus, in Ecclesia sua per eos dimittit peccata, quia viva Templa sunt. Hæc August. Licèt ergo solus DEUS principaliter peccata remittat: tamen Ministri Ecclesiæ per virtutem clavium ad hoc ministraliter operantur, dimittūtur autē peccata in Ecclesiæ unitate & charitate cōstitutis, sed nō aliis. Unde August. Ecclesiæ charitas, quæ est Spiritū S. diffunditur in cordibus nostris, participū suorū peccata dimittit, eorum autē qui nō sunt participes, tenet. Hæc Augustin. Potestas ergo conficiendi Corpus Christi data fuit Discipulis in cœna: quādo Dñs dixit: hoc facite in meā cōmemorationem: sed claviū potestas Corpus Christi mysticū, quæ promissa fuit Petro & in Petro cæteris, post iterum expressè aliis, hæc eis collata fuit. Et

Missio Apostolorum.

Greg. hom. 28. in Evā.

Spiritum Sanctum cur insflando dedit.

Aug. lib. 2. de Trinitate cap. 20.

Remittendi potestas.

Aug. hom. 23 lib. 50. homil.

Idem tract. 121 in Joā.

Potestas consecrandi data in cœna.

Potestas clavium in die Pascha.

Et nota hic Dominum Apoſtolos ordinaſſe Epiſcopos. Unde Auguſt. Nemo tunc dubitat Dominum Apoſtolos Epiſcopos ordinaſſe, cùm inſufflans Ejs dixit: accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur Ejs, & quorum retinueritis, retenta erunt. Uides quomodo omnia iſta ſunt plena jucunditate & lætitia, & hic nunc eſſe magnum Paſcha. O qualis domũcula in qua fiunt iſta, & quam glorioſum habitare in ea. Ex hoc facto apparitionis Domini tria ſpiritualiter & myſticè accipiuntur, quæ in anima fideli apparitionem, & præſentiam verbi æterni mentaliter flagitante exiguntur. Primum eſt, animæ ab omni opere exteriori vacatio, quod notatur per diem ſabbatorum per ſabbatũ enĩ requies ſignificatur, quia Judæi ab omni opere vacabat. Secũdũ eſt viriũ ab omni ſpecie extranea cuſtoditio: quod notatur per fores clauſas, fores enim animæ ſunt, ſenſus corporis & vires animæ. Tertium eſt, virium omnium ad intima recollectio: quod notatur per diſcipulorum congregationem: vires enim animæ ſunt quaſi quidam diſcipuli, ſub magiſterio Verbi æterni. Sed Dominus non venit ad animam, niſi de ſero: propter quod dicitur, cum eſſet ſero. Per ſero intelligitur profectio boni operis: non enim in initio boni operis Dominus apparet, ſed ſero, poſtquam ſol divinæ gratiæ curſum ſuum in perfectione operis peregit: tunc Deus homini ſe oſtendit. JESUS autem veniens in animam operatur ibi quinque. Primò, ſtat in medio diſcipulorum omnium, videlicet virium, id eſt in initio animæ quam inhabitat, & ipſam eſſentiam animæ (quæ medium eſt omnium potentiarum) per gratiam perficit, & fæcundat, conferendo illi eſſe divinum. Secundò, annunciat diſcipulis pace: ecce quibus loquitur pacem, quàm diſcipulis. Eſto & tu diſcipulus diſciplinæ Chriſti capax & audies. Tertiò, oſtendit Ejs manus & latus: conferendo ſcilicet Ejs, & divinas operationes, quæ per manus, & affectiones, quæ per latus, ubi cor latet, deſigantur. Quartò, facit gaudere diſcipulos, excitando videlicet in Ejs gaudium internum: quia gaviſi ſunt diſcipuli viſò Dominò. Quintò, inſufflat dando Ejs Spiritum vivificationis ad novam vitam, ut vivant tam ſibi quam alijs ad ſalutem. Sed Dominus cum diſcipulis tunc parum ſtetit, quia multum ſerò fuit: etenim forte etiam Ipſi coegerunt Eum aliquantulum plus ſtare, rogantes ne ſic citò recederet: nec hoc Domino diſplicebat; teneri enim vult, prout ſuprà dictum eſt. Tandem benedicens diſceſſit ab Ejs. Cumque ab Ejs evanuiſſet, redijt Thomas, qui ante Domini adventum exiverat: *dixeruntquè* animo læto *alij ad Eum*, nunciantes ei bonum nuncium: *vidimus Dominum*: ſic enim ante paſſionem appellaverunt Eum. Qui dixit ſe non crediturum, niſi videret, & etiam tangeret cicatrices vulnerum: ut ſi viſus deciperetur, ſaltem tactus nunciaret veritatem. Uolebat certificari duplici ſenſu, ſcilicèt viſu & tactu. Iſti enim duo ſenſus ſunt, quod minus decipi poſſunt. Tanta quippe viderat mortis ſupplicia, quòd Reſurrectionis & vitæ nõ poterat accipere argumenta, niſi non ſolùm viſu, ſed etiã tactu perciperet ea. Unde Chryſoſt. Alijs enim groſſior exiſtens, etiã quia & per ſenſum groſſiſſimum, ſcilicet tactu quærebat fidem, & neq; oculis credebat. Remanſerunt autẽ diſcipuli famelici, & ſitibundi de Domino ſuo, de quo tantam copiam habere conſueverant, & Eum ſæpe ſuſpirjs, & deſiderijs revocabant. Uidiſti quoties hodie paſcha habuiſti: nam omnes prædictæ apparitiones in die Reſurrectionis fuerunt: de quibus tantum quinq; in Evangelio ſcriptæ ſunt: & has quinq; repræſentat ſacerdos, in miſſa quinquies ſe vertens ad populum, & quaſi pro apparitione repræſentans Ejs vultum: ſed tertia verſio eſt cum ſilentio, quæ ſignificat tertiam ex his apparitionem factam Petro, quia neſcitur ubi vel quãdo facta fuerit hæc apparitio: per hoc etenim eas repræſentat, quod quinquies Dominus vobiſcum dicit: ſed fortè audiſti, nõ tamen ſenſiſti, quia nec fortè in paſſione compaſſionem habuiſti: credo enim quod ſi in paſſione compati ſcires, & mentem unitam, & non ſparſam ad ſæcularia, aut ſuperflua, vel curioſa haberes, in qualibet vice ſentires paſcha: & hoc tibi contigere poſſe: quolibet die Dominico, ſi mente integra feria ſexta, & ſabbato te in paſſione Domini præparaes. Quia ſecundùm Apoſtolum. *Si fuerimus ſocij paſſionum, erimus & conſolationum*. Tunc verò Dominus JESUS redijt ad ſanctos patres, qui coram eo non otioſe, ſed vigilanter laudibus inſiſtebant iucundantes. Stabant enim in canticis & laudibus omnes ſancti patres, & Angeli coram Domino reverenter, alacriter, & devotè: ac tanquam glorioſi iubilant continuo. Conſpice

Animæ Deum videre volenti neceſſaria.

Ieſus operatur in anima quinque.

Thomæ adventus.

Chryſoſt. hom. 86. in Ioan.

Apparitiones quadam ſcripta.

2. Cor. 1.

igitur eos & tu cum lætitia, & Ejs congratulare, ac discè Deum venerari & laudare & sibi gratias agere, & sua beneficia recognoscere: ac toto conatu ad illam gloriam tendere non cesses, ubi semper in conspectu Dei tui, cum tam nobili multitudine. in laudibus Dei perseveres.

QUOMODO DN9 APPARUIT DISCIPULIS inclusis Thoma præsente. Cap. LXXII.

ADvenientê autem octavo die Resurrectionis, iterum apparuit Dominus
Ioan. 20 JESUS discipulis suis: nam quia non malitiâ, sed ignorantiâ Thomas
dubitavit, noluit pius magister tam dilectum discipulum in infidelitate
relinquere: sed ad fidem Ejus reformandam iterum dignatus est apparere: igi-
tur cùm in prædicto monte Sion *iterum essent discipuli intus, & Thomas cum Ejs:*
Pax colle- Pastor Bonus & de pusillo grege sollicitus, *venit ianuis clausis, & stetit in medio*
gij, dum *eorum,* ut possit videri ab omnibus: *& dixit illis, pax vobis:* stetit in medio, &
prælatus dixit, pax vobis: nunquam potest esse pax in collegio, nisi prælatus sit in me-
in medio. dio: sita quod non plus ad unam partem inclinetur quàm ad aliam: columna
nunquam sustinet ædificium, si sit ad partem prope parietem, & non in medio:
omnia elementa, præter terram, moventur: quia non sunt in medio: terra au
Psal. 73. tem immobilis est, quia in centro est & in medio. Sæpe Dominus pacem di-
Pacis com- scipulis nunciat, & commendat, ac persuadet habere, quia sine pace impos-
mendatio sibile est Deo placere: in Ejs enim qui pacem & concordiam diligunt, habi-
tat Deus: quia factus est in pace locus Ejus: pacem veniens attulit, & hinc
abiens pacem reliquit: quia tota perfectio Christianæ vitæ & religionis, in
pace & dilectione consistit: cum magna ergo diligentia debemus eam inqui-
Gregor. rere, & studiosè observare. Unde Gregor. Nazianzenus: Pudeat ergo nos
Naziáze pacis munus deserere, quam nobis hinc discedens Christus reliquit Pax, est
nus orat. res & nomen dulce: quam & Dei esse accepimus. Iuxta illud, Pax Dei: &
de pace. Ejus esse Deum: juxta illud, Deus pacis: & Ipsam esse Deum: juxta illud, I-
pse est pax nostra. Pax bonum commendatum ab omnibus, & observatum à
Philip. 4. paucis: quæ autem causa est; fortassis ambitio dominij, aut facultatum, aut
2. Cor. 13. livor, aut odiũ aut cõtẽptus, aut aliquid hujusmodi ex his quæ Dei ignaros vide-
Ephes 2. mus incurrere. *Deinde dicit Thoma,* quasi respondens petitioni Ejus suppo-
sitæ: *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas.* non quod in digito sit visus,
sed quasi diceret: Tange hoc, & experire. Unde videre in hoc loco, præ
sentire & intelligere ponitur: quod genus locutionis adeo usitatum est, ut per
omnes sensus currere videatur: sicut cùm dicimus, audi & vide quàm modu-
latè cantat. Olfac & vide, quam suave redolet. Palpa & vide, quam lene
Exo. 20. sit. Gusta & vide, quàm dulce sit. Unde in Exodo dicitur. Cunctus popu-
Visus. lus videbat voces idest sentiebat. Uisus ergo propter sui certitudinem, pro
Aug. tra- omni sensu accipitur. Unde secundùm Aug. Nomine visus, generaliter alij
cta. 121. quatuor sensus consueverunt nominari: imò etiam aliquando pro intellectu
in Ioann. accipitur: ut cùm alicui dicitur, vides tu hoc; id est intelligis. Uel simpli-
citer dici potest, quod JESUS ad verba Thomæ respondet: in quo etiam suã
Deitatem declarat, inquantum absens corporaliter Ejus verba sciebat. Tho-
mas nempe duplici sensu scilicèt visu & tactu certificari volens *dixerat:* nisi
videro in manibus Ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in lo-
cum clauorum & manum meam in latus Ejus, non credam. *JESUS verò quasi*
respondens, dicit ei: *Infer digitum tuum huc* scilicèt in locum clavorum: *& vide*
manus perforatas, & clauorum fixuras Deinde subiungit: *& affer manum tu-*
am, & mitte in latus meum lanceâ perforatum: & cognosce me illum eundem
Vulneris esse qui pependit in Cruce. Magnum certe fuit vulnus illud sacratissimi la-
in latere teris, in quo non digitum, sed manum mittere debebat. Mysticè per digitũ
Christi ma- significatur discretio: per manum, opus nostrum: monet ergo digitum & ma
gnitudo. num in locum clavorum & lanceæ mittere: ut quidquid in nobis est discre-
tionis & operis in seruitium Christi expendamus. Deinde subdit, *& noli esse*
incredulus: hoc est, ad credendum tardus: *sed fidelis,* hoc est fide firmus: quia in
pec-

peccatô infidelitatis me iterum crucifigis, causam meæ iterans passionis. Hoc dixit JESUS: quia Thomas dixerat discipulis, Resurrectionem Christi nunciantibus, se aliter non crediturum. Sicut ergo Thomas præ cæteris dubitavit, ita præ cæteris palpare & videre monetur. Ubi Chrys. Tu verò cùm videris decredentem discipulum, excogita dominatoris clementiam: qualiter etenim pro una anima ostendit seipsum vulnera habentem, & accedit ut salvet unum: non enim ei statim apparet, sed post dies octo; ut in medio à discipulis admonitus, accendatur ad maius desiderium, & fidelior fieret in futurum. Tunc Thomas cicatrices Domini tetigit: & non solùm corde credendo, sed etiam ore confitendo (quia utrumq; ad salutem requiritur) exclamans dixit: *Dominus meus, & Deus meus,* scilicèt tu es Dominus meus, secundùm humanitatem, in qua me sanguine tuo redemisti & comparasti: *& Deus meus,* secundùm divinitatem, qua me creasti, & de limo formasti: iam nihil dubito, certus sum, confirmo Resurrectionem, prædico immortalitatem: tu es Dominus meus, & magister meus: ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ: tu es deniq; Deus meus, qui me creasti: & pro me carnem suscepisti; quam ut me redimeres, morti tradisti, & ut me tecum resuscitares, nunc à morte resurrexisti: hæc est fides mea, ita sentio, & ita credo. O fœlix Thoma, quàm felicem habuit licentiam manus tua: magna quippe licentia, & magna gratia est mittere manum in latus illud dulcissimum, in latus illud saluberrimum, in latus (inquam) unde ab ira saluamur, unde à culpa sanamur, unde in gratia regeneramur, unde in gloria sublimamur. Ipse ergo Thomas, qui dicitur Didymus, propter dubium cor in credendo: quia Didymus Græcè, geminus est latine: bene etenim dicitur abyssus, quia altitudinem divinitatis certa fide penetravit: quantam autem remunerationem fides habebat, manifestatur, cũ subditur: *dicit ei JESUS:* beatificando confessionem ipsius: *quia vidisti me Thoma* idest quia expertus es, etiam per tactum: *ideo credisti beati qui non viderunt, & crediderunt.* In hoc versiculo non solum fides Thomæ commendatur, sed etiam nostra salus futura prædicitur: ac si diceret Dominus: Tu quidem beatus es, quia nempe me vidisti, credidisti, sed & illi beati erunt, qui non videntes me corpore, credituri sunt mente. Ubi secundùm Aug. Præteriti temporis usus est verbis, propter certitudinem: tanquam ille qui quod erat futurum, in sua noverat prædestinatione iam factum, quia apud Ejus præsentiam omnia futura præterita sunt: sed aliud Thomas vidit & palpavit Corpore, & aliud credidit corde: quia fides, saltem quò ad actum, non potest esse de visis & apparentibus: nam fides est argumentum, id est ostensio non apparentium: arguere enim dicebant antiqui, ostendere. Hominem namq; seu humanitatem vidit & tetigit, & Deum seu deitatem (quæ in præsenti videri non potest) credidit: dicendo enim, Dominus meus: humanam naturam, cui datum est totius creaturæ dominium: dicendo verò, Deus meus, divinam, quæ omnia condidit, confessus est, & unum eundem Deum & Dominum. Unde Theophil. Qui prius infidelis fuerat, post lateris tactum se optimum Theologum ostendit, nam duplicem naturam unicamque hypostasim Christi edisseruit. Nos ergo consolando subiunxit: *beati qui non viderunt & crediderunt.* Unde Gregor. Lætificat autem valde quod sequitur: *beati qui non viderunt & crediderunt,* in qua sententia nos specialiter signati sumus, qui Eum quem carne non vidimus mente tenemus: si fidem nostram operibus sequimur: ille enim verè credit, qui exercet operando quod credit. Hæc Gregor. De his autem qui fidem nominetenus retinent Paulus dicit: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Et Jacobus, *Fides sine operibus mortua est.* Cùm ergo (ut dicit Chrysost.) aliquis sic isto tempore dixerit: utinam in temporibus illis fuissem & vidissem Christum miracula facientem: tunc excogitet, beati qui non viderunt & crediderunt: potuit autem esse quod post confessionem, qua dixit, Dominus meus & Deus meus: Dominus JESUS insufflans dixerit, *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata,* &c Licèt hoc non dicat Evangelista: quam multa fecit JESUS, quæ non sunt scripta in libro hoc. Unde Ipse qui virtutem suam non alligavit Sacramentis, potuit sine signo sensibili dare Spiritum sanctum, & conferre ei potestatem, & ordinem episcopalem. Nam creden-

Chrysost. hom. 86. in Ioan.

Dominus & Deus.

Didymus quid.

Fidei meritum.

August. trac. 121. in Ioann.

Theophi in Ioannem, cap. 20.

Gregor hom. 26. in Evãg

Fides vera.

Ad Tit. in.

Iacob 2.

Chrysost. hom. 86. in Ioann.

Ioan. ult.

dum est, quod Eum sicut alios episcopum ordinavit. Attende hic quod Chri-
stus Thomæ apparuit, quando in errore fuit. In quo magna Chisti pietas o-
stenditur, qui propter unum solùm venit. Unde Chrysost. Considera domi-
Chrysost. natoris clementiam, qualiter etiam pro una anima ostendit seipsum vulnera
ibidem. habentem, & accedit, ut salvet unum. Hoc autem de Thomæ dubitatione
dispensatoriè permissum est, ut evidentioribûs argumentis Resurrectio Do-
Thomæ mini probaretur: ideo enim dubitatum est ab illo, ne dubitaretur à nobis. Unde
dubitatio secundùm Greg, Non casu, sed divinæ pietatis dispensatione gestum est, ut
ille electus discipulus tunc deesset, qui audita Resurrectione dubitaret: du
Gregor. hō. bitans palparet, & palpans crederet: ut à nostris cordibus omnem dubitatio-
26. in Evāg nem expelleret: & dum in magistro suo vulnera palparet carnis, in nobis vul-
nera infidelitatis: plus enim nobis incredulitas Thomæ, quàm aliorum credulitas
ad fidem profuit, quia dum ille ad fidem palpando reducitur: mens nostra omni
dubitatione postposita in fide solidatur: & non solùm nostram fidem roboravit,
sed etiam hæreticorum errorem, dicentium Jesum verum Corpus non habuisse,
exclusit. Unde & Leo Papa: Suffecit Thomæ ad fidem propriam vidisse quod
Leo sermone viderat: sed nobis operatus est, ut tangeret quod videbat. Unde & Greg de
de ascen- ipsius Thomæ, & aliorum etiam discipulorum dubitatione sic dicit: quòd
sione. Resurrectionem Dominicam discipuli tardè crediderunt, non tam illorum in-
Gregor. firmitas quàm nostra (ut ita dicam) firmitas fuit: Ipsa namque Resurrectio
hom. 29. illis dubitantibus, per multa argumenta monstrata est: quamdum nos
in Evang, legentes agnoscimus, quid aliud: quàm de eorum dubitatione soli-
damur; Minus enim mihi Maria Magdalena præstitit, quæ citius credidit, quā
Thomas, qui diu dubitavit ille etenim vulnerum cicatrices tetigit, & de no-
Vulnerum stro pectore dubietatis vulnus amputavit. Hæc Greg. Dispensationis autem
Christi re- gratia non ex curandi impotentia Dominus, qui mortis regna destruxit, si-
tentio. gna mortis delere noluit: sed pluribus de causis vestigia passionis, scilicèt ci-
catrices vulnerum, in corpore (licèt incorruptibili) reservavit. Primò, ad
astruendam & probandam Resurrectionem, ac reformandam & corroboran-
dam discipulorum fidem, de sua Resurrectione dubiam: ut credant quòd I-
pse qui Crucifixus fuit, in eodem Corpore numero Resurrexit: in eo, enim
quòd vulnera ostendebat, manifestabat quod idem resurrexerat, qui in Cru-
ce pependit. Unde Lucas, *Videte manus meas & pedes meos, quia Ego Ipse sum.* Se-
Luca 24. cundò ad cōmendandā Ejus circa nos dilectionem: ut quàm misericorditer si-
mus adiuti, ostensis suæ mortis indicijs insinuet: nosq; ad dilectionem repen-
dendam magis provocet. Unde in Apoc. *Qui dilexit nos, & lavit nos à pec-*
Apoc. 1. *catis nostris in sangvine suo.* Tertiò ad ostendendam nostrā Redemptionem, quia
illa vulnera fuerunt nostræ redemptionis signum. Unde Esaias: Ipse vul-
Esa. 53. neratus est propter iniquitates nostras: ideoq; misericordias Domini cantare
non cessent: sed dicant qui redempti sunt à Domino, quoniam bonus, quo-
niam in sæculum misericordia Ejus. Quarto, propter nostram ædificationem
& instructionem: si enim in Corpore Christi glorioso etiam manebant signa
suæ passionis: & nos (quasi compatiendo) eadem vulnera continuè in mente
Philip. 2. portare, & pro Ejs gratias agere deberemus. Unde Apostolus: *Hoc sentite*
in vobis, quod & in Christo JESU. Quintò, propter nostri recordationem, &
memoriam apud se semper retinendam. Nequaquam enim nostri oblivisci-
tur, pro quibus sic crudeliter plagatus dignoscitur. Unde in Esaia: *Ego tui*
Esa. 49. *non obliviscor: ecce in manibus meis descripsit te.* Sextò, propter Dei patris recon-
ciliationem, ut Deus Pater ignoscat humano generi, pro quo filius sic voluit
1. Joan. 2. plagari. Unde Apostolus: *Aduocatum habemus apud patrem Jesum Christum justum,*
& Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, nam patri pronobis supplicat, obedien-
tiam repræsentans: & quale genus mortis pertulerit semper ostendens, quod est
Bern. ser- quidem modus interveniendi pro nobis. Unde Bern. Securum accessum ha-
mone de bes ò homo ad Deum, ubi habes Filium ante Patrem, Matrem ante filium: filius
aduentu. ostendit Patri latus & vulnera: Mater ostendit Filio pectus & ubera: nec ulla
August. lib. poterit ibi esse repulsa, ubi tot charitatis occurrunt insignia. Septimò, ad im-
2. de sym- piorum confusionem, ut ostensis Ejs in judicio vulneribûs, denunciet quàm ju-
bolo cap. 8. stè damnari debeant. Unde secundùm Aug. Conuincens eos de peccato suæ

mortis,

mortis, dicens: Ecce hominem, quem crucifixistis videtis vulnera, quæ inflixistis: agnoscitis latus, quod pupugistis: quoniam per vos & propter vos apertum est, nec intrare voluistis. Octavò, ad electorum axultationem: dum in Deo suo insignia amoris præcipui, quem ad eos habuit, videbunt. Nam secundùm Bedam, Magnum gaudium erit sanctis, videre vulnera in carne Christi fulgida per quæ victor triumphavit de morte, & salvavit electos. Veniens ergo Dominus ad judicium, & in eadem forma omnibus apparebit scilicet justis & injustis: ut justi videntes quanta & qualia pro eis sustinuit, in ejus amore amplius exardescant, & in laude ac gratiarum actione proficiant: injusti verò deterius puniantur, confundantur, & pereant, quanto magis tantis beneficiis ingrati extiterunt, & largiora beneficia Dei indignius contempserunt. Nonò, ut triumphum, seu titulum triumphalem, & signum victoriæ suæ omni carni ostendat, & in perpetuum circumferat: quæ Eum victorem diaboli per infinita sæcula demonstrant: verbi gratia, Miles pro totius gentis salute fortiter egit & multis vulneribus perfossus est: hostem tantum interfecit: ejusque spolia diripuit, & victoriam suæ genti reportavit: ait illi medicus, vis sanari sine omni cicatrice, vel cum cicatricibus sine omni deformitate? puto quod in signũ suæ victoriæ, & pro exẽplo animãdi alios ad idẽ, reservaret sibi cicatrices: Illæ enĩ cicatrices sunt in Christo, non in deformitatẽ sed in magnã pulchritudinẽ. Unde dicit Chrysost: quod cicatrices sunt in Christo super radio solis lucidiores. Unde etiam secundùm August: In illo regno apparebunt in Corporibus beatorum martyrum cicatrices vulnerum, quæ pro Christi nomine pertulerunt, sicut stella in Cœlo, sicut lapis pretiosus in annulo, sicut flos in stipite, & si cut rubeus color in rosa: non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, & quædam quamvis in Corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit: nec ideo tantum si martyribus aliqua amputata & ablata sunt membra, sine ipsis membris erunt in Resurrectione mortuorum: sed ubi membra ut præciderentur percussa sunt, vel facta, ibi cicatrices: sed tamen eisdem membris redditis, non perditis, apparebunt. Conspice nunc Dominum, & considera solitam ipsius benignitatem, humilitatem, & amorem ferventem: quomodo videlicet monstrat Thomæ & alijs discipulis vulnera, ut tollat omnem obscuritatem de cordibus eorum, ad ipsorum & nostram utilitatem. Stat igitur cum eis per aliquam morulam, loquens de Regno Dei consolatoria: stant & ipsi cum Eo in lætitia magna: audientes illa verba excelsa, & aspicientes faciem Ejus plenam gaudio, ac decore & gratia. Attende bene eos familiariter circumcirca stantes. Sta & tu reverenter, & verecunde, sed gaudenter, à longè tamen: si fortè misericordia motus faciat te vocari licèt immeritum. Tandem dicit eis quòd in Galilæam vadant. & quod ibi eis apparebit, sicut promiserat: & benedictione data, discessit ab eis. Ipsi verò remanserunt, ut prius, de ipso famelici & sitibundi, sed plurimum confortati.

Trophæa Christi.

Augustinus lib: 22. de civitate Dei cap: 20.

QUOMODO DOMINUS APPARUIT septem discipulis ad mare Tyberiadis.
CAPUT. LXXIX.

Postea facto intervallo temporis, manifestavit se iterum Jesus ad Mare Tybariadis: idest, se visibilem præbuit: & hoc etiam modo dicitur apparere, quod idem est quod manifestari. Nam secundũ Ambrosium, illud apparet, in cujus potestate est videri, & nõ videri. Piscabantur simul septem discipuli noctè quadã, ut cibũ haberent: scilicet Petrus & Nathanael, qui (ut creditur) frater Philippi erat: & Filii Zebedæi, scilicet Jacobus & Joannes, & alii duo: quorum nomina non exprimuntur: quia secundùm quosdam, erent minores: vel secundùm quosdam, videntur fuisse Philippus & Andreas. Et piscabantur in navi aliena eis accommodata, vel locata, seu alio modo licitè accepta: quia

Joan: 21

Apparere.

à principio suæ conversionis reliquerant navem & retia. Piscabantur autem
Augustinus. licitè, quia (secundum August:) non fuerunt prohibiti ex arte sua licita &
tract: 122. concessa, victum necessarium quærere, servata sui Apostolatus integritate: si
in Joan: quando unde viverent, aliud non haberent. Propter quòd & Paulus scene-
factoriam artem didicit: ut cum necessitas, vel Ecclesiæ utilitas occurreret:
Gregor: hō: de labore suo viveret. Et secundum Gregor: negotium quòd ante conver-
24. in E- sionem sine peccato extitit, hoc etiam post conversionem repetere culpa non
vangel: fuit: quod autem ad peccatum implicat, ad hoc necesse est ut post conversio-
nē animus nō recurrat. Unde post conversionē suā ad piscationē Petrus rediit,
Matthæus verò ad teloniū non rediit. Et per totam noctē illā hi septē discipuli
in vanū laboraverunt, & nihil de piscibus ceperunt: quia Divinū auxiliū deerat,
cujus carentia nox dici potuit. Hoc ideo factum est, ut capio sequens mani-
festatè miraculosa appareret. *Manè autem facto*, per quod intelligitur gloria
Resurrectionis, Dominus Jesus apparuit eis, stans in littore Maris. Non ap-
paruit supra aquam, sed in terra solida: ad ostendendum quod amplius non e-
rat cum eis in fluctibus vitæ corruptibilis. sed magis transierat ad statum vitæ
Chrysostom: immortalis. *Non tamen cognoverant discipuli quòd Jesus esset.* Secundùm Chry-
hom: 86. in sost: Non statim ostendit Jesus seipsum, ut per miraculum, quod facturus erat,
Joan: agnoscerent Eum. Attende hic quæ acta sunt, quia jucundissima sunt. Quæ-
rebat ab eis, quasi pisces emere volens: si pulmentarium haberent: idest, ali-
Pulmenta- quid quod decoqui & comedi posset. Pulmentarium potuit dici illud, quod
rium. pani dulcorandum adjungitur, & quo panis, ut magis comestibilis sit, conditur.
Pulmentarium autem hic vocat pisces, ad edendum dulces & delectabiles.
Chrisost: Ut dicit Chrysost: Interim humanius loquitur, ut quid debens emere ab eis.
ibidem Mysticè à nobis pulmentum petit Dominus, ut reficiatur, quod est obedientia
mandatorum Dei, ad quam omnes obligantur. Unde suprà dixerat: Meus ci-
Joan: 4. bus est, ut faciam voluntatem Ejus qui misit me: *& responderunt Ei, non,* cre-
debant enim Eum esse mercatorem, pisces emere volentem. Cum autem ad
mandatum ejus misissent in dextram navigii rete, impleverunt illud: *& non va-
lebant trahere præ piscium multitudine:* quia enim obedientes fuerunt. Ex obe-
Piscatores dientia fructum consecuti sunt. Per septem piscatores, qui hic enumerantur,
septem. universitas prædicatorum Ecclesiæ designatur: qui sine Christi virtute nihil
prendunt, & nihil proficere possunt: quia sine instructione ejus interiori,
frustra laborat lingua prædicatoris. Sed mane, quando venit lux illuminans
corda, ipso Christo principaliter operante, capiunt copiosam multitudinem pi-
scium: per quam signatur multitudo credentium, per prædicationem Apostolo-
rum: & similiter multitudo pænitentium, per prædicatores alios ad bonum
conversorum. Dicitur quod pisces fugiunt retia fætida & corrupta, nec liben-
ter intrant ea: & propter hoc illi qui piscantur cum talibus retibus, pau-
cos vel nullos pisces capiunt, sequuntur etenim retia odorifera & munda, &
Rete Chri- ideo cum talibus capiuntur melius. Rete Christi, est verbum Dei: pisces, sunt
sti. omnes peccatores: dextra spiritualia: sinistra temporalia. Iste ergo qui præ-
dicat propter lucrum temporale, vel vanam gloriam, piscatur ad sinistram, &
retia fætida habet: & ideo parum proficit: sed qui in doctrina & prædicatione
quærit salutem audientium, ille piscatur ad dexteram, & retia odorifera habet,
Proverb: 4. & ideo multum proficit, nec mirum, quia ut dicitur in Proverbiis, *vias quæ à
dextris sunt, novit Dominus, perversæ autem sunt quæ à sinistri sunt.* Joannes ita-
que considerato miraculo, facto, quia vidit impletum sicut prædixerat, re-
cognoscit Eum & dixit Petro, quem præ aliis diligebat, & etiam quia inter a-
lios prior erat: *Dominus est,* Cui scilicet & pisces obediunt: Dominus enim,
est nomen potestatis: & per potestatem in miraculo piscium est hic manifesta-
Joan: per- tus: Joannes qui (tanquam virgo) cæteris purior erat, & perspicacior in co-
spicacitas. gnoscendo, citius aliis cognovit Christum, quia puritas mentis & corporis, ma-
ximè disponit hominem ad cognitionem Divinorum. Secundum Bedam, Co-
gnovit primus Dominum, sive miraculo istius piscationis, sive sono præcogni-
tæ vocis, sive primæ reminiscens piscationis, ubi Petrus cantor, per Petrum,
activa & laboriosa vita: per Joannem, contemplativa & quieta significatur.

Contemplativa activè Deum, quem considerat, ostendit. Si in die in actio-
ne fuisti: saltem in nocte dicat tibi contemplativa, Dominus est: ne ita di- *Nudus*
straharis operibus, quòd Ipsum aliquando non consideres. Hæc Petrus. *Tunc
Petrus audito quia Dominus est, tunica succinxit se,* ut cum majore reverentia ac-
cederet ad Eum; *erat enim nudus.* idest parum vestitus, ut aptior esset ad pi-
scationis opus. Unde Beda: dicitur Petrus nudus fuisse ad comparationem
cæterorum vestimentorum quibus uti solebat. Sic nos solemus dicere, cùm a-
liquem simplici vestimento videmus indutum, quare nudus incedis? Ubi & *Theoph. in*
Theophilus: Præcinxit autem se linteo amictu, quem Phœnices & Tyrij pi- *c. 21. Joã:*
scatores circumolvunt sibi, cùm nudi sunt: sive etiam cæteris indumentis
apponunt: & ex devotione ac fervore dilectionis, *misit se in mare,* ut citius ad
Eum veniret: Domini quem ferventer dilegebat: *alii vero discipuli* trahentes
rete piscium, cum matura festinatione *navigio venerunt,* quia ita fervidi sicut
Petrus non erant, Petrus quidem moras navis expectare non potuit, sed amo-
ris immensitate cogente in mare se præcipitavit, ut velocius & magis festinus
ad Dominum venire potuisset. Ubique Petrus ferventioris fidei, & majoris
dilectionis invenitur. Ubi Beda, Eodem autem ardore. quo & multa alia fe-
cerat, venit ad Jesum non tamen intelligendum est Petrum super fluctus ve-
nisse: sed aut natando, aut pedibus propriis, quia erant prope terram. Et *Chrysostom:*
secundùm Chrysosto: Optimè ponitur hic conditio Joannis & Petri, quia Jo- *hom: 86. in*
annes perspicacior erat intellectu, Petrus ferventior affectu. Propterea Jo- *Joan:*
annes quidem prius cognovit Jesum: Petrus verò primus ivit ad Eum. My- *Mysticè.*
sticè per Mare significatur tribulatio præsentis sæculi. Unde illi qui deside-
rant ad Christum pervenire, mittunt se in Mare: quia non refugiunt tribu-
lationes hujus mundi, scientes quòd per multas tribulationes oportet intrare *Acto: 14.*
in Regnum Dei: & tamen inter tribulationes securus & illæsus Christi servus
evadit: sicut Petrus illæsus pervenit: per navigium verò, significatur Eccle-
sia: unde alii discipuli veniunt navigio, idest, protecti societate Ecclesiæ. Se- *Psal. 30.*
cundùm illud Psalm: protege eos in tabernaculo tuo. *Et cum descendissent in
terram, invenerunt prunas in littore, positas,* idest ordinatas ad calefaciendum : *Miraculũ.*
& piscem illis superpositum, & panem juxta positum. Ecce aliud miraculum :
nam non ex materia subjecta, sicut allas multiplicavit panes: sed de nihilo
& novo fecit virtute Divina carbones accensos, & piscem, & panem: ad ma
jorem discipulorum in fide Resurrectionis Christi confirmationem. De *Bethsaidæ*
Bethsaida ad unam leucam contra Orientem est locus ubi sterit Jesus in lit- *locus, ubi*
tore: cujus adhuc vestigia ibidem ostenduntur in lapide: & inde non ad ja *stetit Domi-*
ctus lapidis medietatem, locus ubi viderunt prunas, & piscem superpositum, *nus.*
& panem : & jussit Jesus afferri de piscibus, quos prendiderunt nutu ipsius : *Piscium ge-*
ascendit autem Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum magnis pisci- *nera. 153.*
bus centum quinquaginta tribus. Dicit Isidorus,quòd omnia genera piscium
ad istum numerum reducuntur. & quia Apostoli debebant esse piscatores
omnium hominum, ideo tot & non plures pisces piscati sunt: & cum tanti
essent, non est scissum rete. Numerum & magnitudinem piscium exprimit,
ad declarationem miraculi, ex tanta captione eorum: & iterum ex retis inte-
gritate, quia nõ est scissum. Et vocans Dominus discipulos ad prandendum, &
simul cum eis comedens, ad declarationem suæ Resurrectionis & ad ostenden-
dum non esse phantasma quod factum est, fecit convivium, & festum magnum
cum ipsis in littore Maris: & nemo discumbentium audebat Eum interrogare
quis esset: non propter austeritatem & formidinem, sed propter reverentiæ
authoritatem, & cognitionis certitudinem: scientes discreta cognitione, quia
Dominus est, cui cum metu & reverentia oportet intendere: & ideo frustrà
fecissent de hoc quæstionem, quia non oportebat facere eam: ubi enim est ve-
ritas exhibita aperte, ibi nulla est opus interrogatione. Ubi Chrysost: Et
nullus audebat Eum interrogare, sed cum silentio & formidine multa & re- *Chrysostom9*
verentia sedebant attendentes in Eum. Nam sciverant quidem quoniam Do- *hom: 86. in*
minus est: formam autem alteratiorem videntes, & multa admiratione plenam, *Joan:*
valde erant stupefacti. Unde & Augustinus: Nemo audebat dubitare quod

ipse esset: tanta enim erat evidentia veritatis, & qua illis Jesus apparebat, ut nullus eorum anderet non solum negare, sed nec dubitare: & ideo stultum esset interrogare. Et consvetæ humilitatis suæ more ministrans eis, accepit panem dedit eis, benedictum tamen, & distribuendo fractum, & piscem similiter: & comedit cum eis: nam eo modo dividebat eis, & distribuebat, sicut consveverat ante passionem, ad declarandam suam Resurrectionem. Stant igitur reverenter, multumque alacriter isti septem discipuli cum Domino suo, pariter comedentes cum Eo. Aspiciunt desiderabilem, & jucundam faciem Ejus, & exultant in cordibus suis. Accipiunt de sacratissimis manibus ejus escas desiderabiles, & reficiuntur non minus spiritualiter, quàm corporaliter. O quale est istud convivium. Considera bene per singula, & si potes pascaris cum eis, in exultatione & lætitia. In hoc convivio Ecclesiæ spirituali Cristus præparat prunas charitatis, quas de cælis portavit ad terras, quia ignem venit mittere in terram, & vult ut accendatur. Item præparat piscem superpositum prunis, qui est ipse Christus, qui super prunas ponitur, quando ex incendio charitatis, pro nobis in Cruce immolatur. Item præparat panem quo reficimur, qui est & ipse: nam ipse reficit nos per doctrinam, & etiam dando Corpus suum nobis in cibum. Dedit etiam Dominus discipulis piscem, quia *Augustinus ibidem* suam passionem imitandum ostendit, dedit, & cum pisce panem, quia post tolerantiam passionis gaudia æternæ societatis repromisit. Unde August: Fecit Dominus prandium septem discipulis de pisce asso, & aliis quos ceperant: piscis assus, Christus est passus, ipse est & panis qui de Cælo descendit: huic comparatur Ecclesia ad participandam beatitudinem æternam, propter quod dictum est, afferte de piscibus quos apprehendistis nunc, ut omnes qui hanc *Convivium ultimum Domini.* spem gerimus, per illum septenarium numerum discipulorum, per quem potest nostra universitas intelligi figura, tanto Sacramento communicate noscemus, & eidem beatitudini nos sociari. Hæc August: Ideo etiam ultimum convivium cum septem discipulis piscantibus voluit celebrare, quia illi post universale judicium cum Domino æternum convivium sunt celebraturi: qui *Gregor: hõ: 24. in Evãgelio.* septiformi Spiritus Sancti gratia repleti, fluctus præsentis sæculi Divino amore calcant, & in lucrandis animabus invigilant. Unde Gregor: Cur cum septem discipulis ultimum convivium celebrat, nisi quod eos tantummodo qui septiformi gratia Spiritus Sancti pleni sunt, futuros secum in æterna refectione denunciat. Septem quoque diebus omne hoc tempus evolvitur, & sæpe septenario numero perfectio designatur. Illi ergo ultimo convivio de præsentia veritatis epulantur, qui nunc perfectionis studio terrena transcendunt, quos hu- *Piscatio duplex.* jus mundi amor non ligat, quibus si utcunque per tentamenta obstrepit, cœpta tamen eorum desideria non retundit. Hæc Gregor: Sicut ergo Dominus in alia piscatione significavit Ecclesiam qualiter nunc est, sic in hoc loco qualiter in fine sæculi, scilicet in ultima Resurrectione mortuorum futura sit. Mare enim præsens sæculum significat: littus, quod est finis Maris, finem sæculi designat. Unde ibi Jesus ascendit in navem, quia adhuc in fluctibus vitæ corruptibilis cum discipulis erat. Hic autem in littore stabat, quia jam ad statum vitæ immortalis transierat. Ibi non in dexteram, nec in sinistram: sed indifferenter, inquit, *Laxate retia vestra in capturam*: ut intelligamus bonos & malos: hic autem, *Mittite, inquit, in dexteram navigii rete*, ut significaret eos qui stabunt ad dexteram solos bonos. Ibi numerus piscium non exprimitur, quia multiplicati sunt super numerum. Hic verò certus est numerus, scilicet centum quinquaginta tres, qui numerus habet quinquagenarium, per quem designatur jubilæus, in quo cunctus populus ab omni opere quiescebat, & in super hebet tria propter mysterium Trinitatis. Ideo autem dictum est, quòd erant magni, quia omnes electi magni sunt in Regno Cœlorum, licèt gradus sint diversi. Ibi rete propter significanda schismata rumpebatur, hic verò non est scissum rete, quoniam in illa summa pace sanctorum nulla erunt schismata. Et ideo ad hoc commendandum valet, quod Joannes ante hanc apparitionem, tanquam finem libri sui interposuit dicens: *Multa quidem & alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum quæ non sunt scripta in libro hoc*: quod esset

etium

etiam secuturæ narrationis quasi præmium. Attende nihilominus quæ sequuntur, quia pulcherrima sunt & utilia: nam completo isto solenni convivio, & refectionis beneficio omnibus communiter exhibito: *dicit Dominus* specialiter *Simoni Petro*, volens ei conferre beneficium speciale, *Simon Joannis, diligis me plus his?* idest plus quàm isti me diligunt: quasi diceret, quid mihi dabis, quid mihi præstabis, quia diligis me? ubi Alchuinus, Mysticè autem Simon obediens, Joannes gratia dicitur: meritò ergo nomine vocatur, idest obediens gratia Dei, ut ostendatur quòd ardentior illum charitate amplectitur, non meriti humani, sed Divini esse muneris. Interrogat Dominus an se diligat, quem semper & ubique majorem amoris affectionem erga se ostendere videbat *Simon, inquit, Joannis, diligit me plus his*, qui tui amoris affectum plus quàm hi circa me ostendis. In quo apparet quòd ille qui eligitur ad officium prælationis, debet diligere Deum præ cæteris, & quod cæteris paribus melior & perfectior debet præfici in prælatum, quia Dominus requirebat præficiendum, an plus diligeret Eum, & plus habet charitatis, quæ est vinculum perfectionis: nam in omni regimine, & ille qui præsidet, & gubernat, debet excellentior esse, & ad plura ac majora & magis ardua tenetur Prælatus, quam quicunque subditus: quia sicut se habet anima ad corpus quòd regit, & ratio ad vires inferiores, & pastor ad gregem, & homo ad bruta animalia: sic se debet habere prælatus ad subditos. Et ideo videtur quod ille qui aliquem eligit ad tale officium, tenetur semper eligere meliorem: non tamen intelligitur melior, literatior, vel astutior: sed ille qui omnibus conditionibus pensatis melior est ad tale officium, ad honorem Dei, & utilitatem Ecclesiæ. Aliter autem eligens vel promovens, non videtur judicium Divinū evadere, Quòd autem, secundùm jura, sufficit eligere bonum & idoneum, hoc est secundùm judicium humanum, per quod talis non est puniendus: cùm secundum August: aliqua permittuntur humano judicio incorrecta, propter majora mala vitanda, quæ tamen sunt Divino judicio corrigenda. Nam aliquid sufficit secundùm judicium humanum, quod non sufficit: secundòm judicium Divinum: secundùm judicium humanum, sufficit illud, de quo homo non potest accusari, nec electio ejus approbari, Constat autem difficile esse electiones fieri, si possent ex hoc reprobari, quod invenitur alius melior quàm ille qui est electus. Unde sufficit (secundùm judicium humanum) ut electio sit recta, & eligatur idoneus. Secundùm verò judicium Divinum, & conscientiam, necessarium est eligere meliorem, quantum ad honorem Dei, & utilitatem Ecclesiæ: si verò aliquis minus bonum præeligat, & aliquid privatum (puta affectio carnalis, spes beneficii & commodi temporalis) eum moveat, est fraudulenta electio & personarum acceptio, & peccat. Sciens ergo Dominus interrogat: Sciebat enim quòd non solum diligeret Eum, verùm etiam plus omnibus diligeret: sed innuit, ut corde credamus, & ore confiteamur: nesciens autem Petrus, quantum alij Christum diligebant, non est ausus respondere, plus quàm alij, quia cor alterius videre non poterat: sed cum modestia locutus est, & absolutè respondit, *etiam, Domine tu scis quia amo te*: quasi diceret, teipsum testem invoco, qui secretorum es conscius, quia amo Te, & Tu qui interiora consideras, scis si plus alijs amem te, quod ego nescio: tu scis quantum diligo te, & quia integro corde te diligo: quantum verò alij te diligunt, nescio. Item quia expertus propriæ fragilitatis in Christi negatione fuit, cautius de se respondit, nec ultrà se afferre in Christi dilectione ausus fuit: sed quantitatem suæ dilectionis in judicio Christi (qui secreta cordium intuetur) posuit, nec audet invocare conscientiam propriam, in qua prius deceptus fuit: sed Domini conscientiam invocat dicens: *tu scis quia amo te*, ac si dicat, tu nosti plusquàm ego, humilians se coram Apostolis, non dicit, plus his: sed simpliciter, *amo Te*, instruens non quòd debemus nos alijs præponere, sed alios nobis Quòd ergo de se novit, scilicet quòd diligeret, dixit, quòd nescivit, scilicet utrum plus alijs diligeret, tacuit: docens nos quòd in dubiis suspensam debemus sententiam tenere, & non temerè de occultis diffidere. *Dicit ei Dominus*, officium pastorale sibi committens,

Dilectio præferenda.

Eligendus optimus.

Petri cauta modestia.

tens, *pasce agnos meos*: quasi diceret, hoc mihi dabis, hæc præstabis, si amas
me, ut pascas gregem meum. In hoc sciam & experiar quòd me amas, si sci-
licet gregem meum pascis, exhibitio operis, fit probatio dilectionis. Dilectio
enim Dei, probatur in dilectione proximi: qui verò opus pietatis proximo
Augustinus non impedit, minus Deum diligit. Unde August: Confitenti autem amorem
serm: 49. suum oves suas commendavit, tanquam non esset ubi ostenderet. Petrus amo-
de tēpore. rem suum in Christum, nisi esset pastor fidelis sub principe omnium pastorum.
Cùmq; Dominus secundò ab eo quæsisset, si ipsum diligeret, & Petrus idem quod
suprà respondisset, iterum subdit *pasce agnos meos*. Cùm verò Dominus tertiò
quæreret, si Eum amaret: *contristatus est Petrus*, eò quòd sæpius esset interrogatus
ab Eo, sciverat quod interrogabat, & turbatus fuit, eò quod sciebat Eū scire etiā
omnia futura, propter quod timuit ex tali replicatione, ne Christus vellet sibi
prædicere aliquem casum suum futurum, sicut suprà prædixit ei suam negatio-
Chrysostom9 nem futuram, & ideo meritò timuit, & turbatus fuit. Unde secundum Chry-
hom: 87. in sost: Rursus formidat, ne fortè æstimans se diligere, si non diligat corripiatur,
Joan: sicut & prius correptus est multum se existimans fortem. unde ad ipsum Chri-
stum refugit, & dicit Ei, Domine, Tu omnia scis, & ineffabilia cordis, & præ-
sentia, & futura, & de ultimo cordis protulit amantis vocem dicens: *tu scis
quia amo te*, quasi diceret, tu scis omnia & præsentia & futura. Ideo tu scis
quod nunc te diligo: sed quid sit mihi futurum, ego nescio, tu scis. Deinde
Confessio post tertiam Petri responsionem, Dominus adiecit: *pasce oves meas*. Interroga-
Petri. vit autem Eum ter non ignorans quô animo confiteretur Christi amorem, sed
ut trina confessio amoris, deleret trinam negationem timoris: ter negavit ti-
Augustinus mor, ter confessus est amor. Unde Aug: Redditur negationi trinæ trina con-
tract: 123 fessio, ne minus amori lingva serviat quàm timori, & plus vocis elicuisse vi-
in Joan: deatur mors imminens, quàm vita præsens. Et secundum Ambros: interroga-
Ambrosius vit non ut disceret, sed ut doceret quem (elevandis in Cœlum) amoris sui
de apologia velut vicarium relinquebat, non vult Dominus suos agnos vel oves commit-
David. in tere, nisi illi qui Eum diligit, quos ipse tantum dilexit, ut pro eis mori digna-
cap: 9. retur, & ideo prius Ecclesiæ Pastorem interrogat, an se diligat, & sic postea
ad pascendum suos agnos & oves ei committit, sicut enim fuit timoris judicium
negare pastorem, sic est amoris officium pascere Dominicum gregem. Unde
Chrysostom: Chrysost: si diligis me, inquit, præsiste fratribus, & ferventem amorem, quem
hom: 87. in per omnia demonstrasti, nunc ostende & animam, quam dixisti positurum te
Joan: esse pro me hanc pro ovibus da meis, ostendens quanti appretiatur præsisten-
tia propriarum ovium, & quoniam hoc est maximè ejus, qui in ipsum est, a-
Gregorius moris signum. Unde & Greg: Si ergo signum dilectionis, est cura pastoris,
lib: 6. epi: quicunque virtutibus pollens gregem Dei negligit pascere, summum pastorem
sto: 5. convincitur non amare. Unde & August: Quid est aliud, *Diligis me, pasce o-
Augustinus ves meas*, quasi diceret: Si me diligis, non te pascere cogita, sed oves meas,
tract: ult: & sicut meas, pasce, non sicut tuas: gloriam meam in eis quære, non tuam:
in Joan: damnum meum, non tuum: lucra mea, non tua. Unde Bernard: Non otiosè
Bernardus totiens repetitum est, *Petre amas me*, in commissione ovium. Et ego quidem
serm: 76. id significatum proinde puto, ac si illi dixisset Jesus, nisi testimonium tibi per-
in cantica. hibente conscientia, quòd me ames, & valde perfecteq; ames: hoc est, plus-
quam tua, plusquam tuos, plusquam etiam te, ut trinæ repetitionis meæ nume-
rus impleatur, nequaquam suscipias curam hanc, nec te intromittas de ovibus
meis, pro quibus utiq; sangvis meus effusus est. Terribilis sermo, & qui possit
Prælatorum etiam impavida quorumvis tyrannorum corda concutere. Propterea attendite
periculum. vobis quicunque opus ministerij hujus sortiti estis, attendite inquam vobis, &
pretioso deposito, quod vobis creditum est. Hæc Bernard: Vide quomodo
Dominus Christus, committendo Petro pastorale officium, ipsum ter examinat
de dilectione: quia pastores Ecclesiæ debent Deum ac etiam proximum præ cæ-
teris hominibus diligere. Non ergo debet quis elegi in prælatum, nisi habitis
Bern: ser. 23 certis signis & argumentis de dilectione ejus erga Deum & proximum. Unde
in cāt: Ex a Bern: An non incongruè de dilectione requiritur, qui pascendo gregi præponi-
minari de- tur. Ille enim præesse debet alijs, qui vino charitatis inebriatus exæstuat, im-
bet in præla memor sui, ut non quærat quæ sua sunt, sed magis quæ Jesu Christi. Attende
tū assumēd9

etiam

etiam quòd Dominus pastorale officium injungit, trina examinatione præmissa, & ideo qui ad hoc officium assumitur, prius examinari debet diligenter. Primò autem & secundò, & tertiò oves perfectiores solido cibo alendos Petro commisit: quia non solum pastorem, sed & pastorū pastorem Eum constituit: sunt enim in Ecclesia tria genera, seu tres gradus hominum fidelium, qui sicut Agni & oves in Ecclesia sunt pascendi: scilicet incipientes & proficientes, qui quasi adhuc imperfecti nomine agnorum, & perfecti qui nomine ovium possunt intelligi: & bis dictum est, pasce agnos meos, sed semel, pasce oves meas: quia infirmi & adhuc tenelli in fide ampliori pastorali cura & solicitudine indigent, quàm fortiores & grandiusculi, qui se regere valent, nec tanta cura egent. Pascit igitur Petrus agnos, pascit & oves, pascit Filios, pascit & Matres: quia regit & subditos, & prælatos: omnium igitur pastor est, quia præter agnos & oves in Ecclesia nihil est, nihil itaquam quod suis pastoribus commiserit. Sed cùm Joannes à Domino magis esset dilectus, quare non est alijs Apostolis prælatus, sed Petrus? Quia erat adolescens, & si esset prælatus, illi scandalizarentur fortè in Eo: sed non ita in Petro, quia senex. Item ne videretur amicos carnales exaltare, & eos alijs præferre. Utinam Ecclesia imitaretur hoc exemplum, & non faceret in multis contrarium. Considera hìc solitam Domini charitatem & benignitatem. Apertè enim vides quomodo diligenter & affectuosè imprimit, reiterat & recommendat Petro animas nostras. Ter enim interrogans Eum de amore, ter subjunxit pasce. Non dicit ei tonde, munge, macta, & manduca: sed dicit tribus vicibus, pasce: scilicet pane doctrinæ, & sanctæ prædicationis verbo, vitæ & honestæ conversationis exemplo, & temporalis sustentationis subsidio. Ter ergo dictum est, pasce, ad significandum quod habens curam animarum, debet subditus pascere pastu triplici scilicet verbi Dei, & boni exempli, & prout potest temporalis subsidii. Sed istud quod dicitur ter, pasce: quidam mali mutant in tonde, munge, & occide: quia multi hodie subditos exactionibus temporalium opprimunt, malis suasionibus, & exemplis corrumpunt, & occidunt: sed de triplici pastu prædicto parum cogitant vel curant. Deinde postquam Petrus Dominum se amare ter respondit, & per hoc amoris sui privilegium confirmavit, mortem suam Ei Dominus nuncians suum martyrium sibi prædixit: in qua morte quantum Petrus cùm dilexerit demonstravit apertè, quia prælati Ecclesiæ tantam debent charitatem habere, ut parati sint se morti pro grege exponere. Unde ait Christus, loquens Petro parabolicè, *Cùm esses junior* non tam ætate, quàm sensus & virtutis imbecilitate quà negasti me, *cingebas te*, & ad librum tuum properabas *& ambulabas, ubi* secundùm appetitum *valebas, cùm autem senueris*, non tam ætate, quàm sensus & virtutis stabilitate, sicut jam tua demonstrasti confessione: *extendes manus tuas*, scilicet ad Crucem, hoc est, crucifigeris, ubi promptitudo ejus ad martyrium tolerandum designatur, & genus mortis *& alius*, scilicet tortor, *te cingit*, & ligabit vinculis, fuit enim ligatus chordis, & sic in Cruce positus: non clavis affixus, ut viveret diutius, & longior esset ipsius cruciatus, *& ducet te* idest viriliter trahet *quò non vis* ire naturaliter, secundùm appetitum sensitivum: scilicet ad mortem, quam refugit sensualitas & voluntas naturalis, voluntate tamē deliberata & electiva, qua cupiebat esse cum Christo in vita æterna, & secundùm appetitum intellectivum etiam senex voluit ad mortem duci & crucifigi, sequens magistrum suum, qui ait, non mea, sed tua voluntas fiat. Sed si fieri posset, vitam æternam præter mortis molestiam concupisceret. Est enim in homine duplex appetitus: scilicet sensitivus & intellectivus, & uterq; aliquādo & largè loquendo voluntas nominatur, quia solus appetitus intellectivus propriè voluntas dicitur. Licet ergo appetitus intellectivus in Petro esset promptus ad martyrium: tamen appetitus sensitivus refugiebat, quia mors est ultimum terribilium. Et eodem modo in Christo fuit, ut visum est suprà ubi ad Patrem oravit. Nam inter animam & Corpus est adeo naturalis amor, quòd nunquam vellet anima à Corpore separari, nec econversò & ideo dicit *quò tu non vis*, scilicet, secundùm naturæ instinctum, qui sic est naturalis, ut nec ipsa senectus eum Petro auferre potuerit: sed desiderium gratiæ hoc immittit. Unde dicit Apostolus: *Cupio dissolvi & esse cum Christo.* Unde Chrysost: Dicit ergo,

Pascere non tondere jubetur.

Alligatus Petrus Cruci.

Appetitus hominis duplex.

ergo, quò non vis, propter naturalem compaſſionem animæ, quæ in vita ſequitur à Corpore: Deo hoc utiliter diſpenſante, ut non multi ſibi mortem inferant violentam. Hæc Chryſ: Sed ſecundum Auguſt: quantacunq; ſit moleſtia carnis, debet eam vincere vis amoris, quo amatur Chriſtus, qui etiam mori voluit pro nobis: quia ſi nulla eſſet vel parva mortis moleſtia, non eſſet tam magna martyrii gloria. Unde Gregor: Neque enim ſi pleniſſimè Petrus nollet, pro Chriſto pati potuiſſet: ſed martyrium quòd per infirmitatem carnis noluit, per virtutem ſpiritus amavit. Qui dum per carnem ad pœnas ire trepidat, per ſpiritum ad gloriam exultat. Actumq; eſt ut cruciatum martyrii nolendo voluiſſet. Sic nos quoq; cum gaudium quærimus ſalutis, amarum poculum ſumimus purgationis. Amaritudo quidem in poculo diſplicet, ſed reſtituenda per amaritudinem ſalus placet. Cùm ergo cognovit Dominus quod diligeretur à Petro, prædixit ei fructum dilectionis, ſcilicet coronam martyrii, quo oves paſcere, & Eccleſiam multiplicare, & ſe captus ſequi deberet. Unde Gloſſa, Paſſurum prædicit, qui negaturum prædixerat, hoc jam poterit, ſcilicet pati pro Chriſto ratione firmatus, quod immaturè pollicebatur infirmus. Jam non metuit hujus vitæ, interitum, quia reſurgente Domino vitæ alterius præceſſit exẽplum. Unde & Chryſoſt: Et nimirum hoc volebat & cupiebat, idcirco ei manifeſtum hoc fecit: quia enim dixit, animam meam ponam pro te: &, ſi oportuerit me mori tecum, non te negabo: dedit ei quod deſiderabat. Quia enim Petrus ſemper volebat eſſe in eis, quæ pro eo erant periculis cum fide, ait: ita enim tuum implebo deſiderium, ut quæ non paſſus es juvenis exiſtens, hoc te oporteat pati ſenem factum. Hæc Chryſoſt: Hoc autem quod ait, alius te cinget, & ducet te: debet præcedere hoc quod dicit, extendens manus tuas: nam in alterius cinctione exprimitur impoſitio vinculorum à perſecutore. Unde Auguſtinus: Extendes, inquit, manus tuas, hoc eſt crucifigeris, ad hoc autem ut venias, alius te cinget, & ducet non quò vis, ſed quò non vis. Prius dixit quod fieret, & deinde quomodo fieret: non enim crucifixus, ſed crucifigendus quò nollet, eſt ductus. Hæc Auguſt: Et bene dicit, cum ſenueris. Nam poſt tempus, quo verba iſta dicta ſunt, uſque ad tempus mortis Petri, fluxerunt verè triginta ſeptem anni. Unde patet, quod ſatis ſenex erat. In hoc autem quod Petrus cum ſenuiſſet, & propè terminum vitæ jam eſſet, paſſus eſt moleſtiam Crucis: myſticè ſignificatum eſt, quod poſt peccati remiſſionem toto tempore vitæ ſuæ debet homo pro peccato ſuo dolere, & uſq; ad terminum vitæ miſeriam ſuſtinere. Unde Gloſſa, etiam remiſſis peccatis tolerat homo miſeriã, in quã tamen ex peccato venit, productior eſt pœna quoniã culpa, ne parva videretur culpa, ſi cũ illa finiretur & pœna. In Petro typus eſt ſæculariũ & religioſorũ: ſæcularis enim quò vult vadit, Dñs ſuæ voluntatis: ſed religioſus ſuperioris ligamine cinctus gravitate religionis ſenior, & profeſſione maturior, præcepto majoris frequenter ducitur quò non vult niſi propter obedientiæ fructũ: *hoc autẽ dixit* Jeſus Petro *ſignificans*, quia eſſet crucifigendus, & hac morte Deũ clarificaturus, martyriũ enim Petri fuit ordinatũ ad gloriã Dei, quia ſicut ne cingeretur vinculis cũ Domino Chriſtũ obſcuravit in cordibus audientiũ negatione. Ita extẽdẽdo manus in ſimili Cruce, ſicut Chriſtus, glorificavit Chriſtũ per exẽplũ cõſtãtiæ in veritatis cõfeſſione, in auribus crucifigẽtiũ tortorũ. Quãvis enim Chriſtus non clarificetur in ſe à malis & infidelibus: tamẽ clarificatur quotidie per exẽplũ patientiæ, à ſanctis & bonis fidelibus. Mors ergo ſanctorũ eſt ad gloriã Chriſti, quia ex hoc oſtẽditur magnitudo Dñi, quod pro ejus veritate & fide ſancti exponunt ſe morti. Cùm enim vis amoris graves vincas moleſtias mortis, profectò martyres morte ſua Deũ clarificãt, oſtẽdentes ea quãtũ colẽdus & amãdus ſit. Et nota quod Chriſtus indirectũ crucifixus eſt: Petrus ob reverẽtiã Dñi in cõtrariũ, ſcilicet deorſũ: ſed Andreas in trãſverſũ. *Et cùm hoc dixiſſet* Jeſus Petro: nũcians ei mortẽ & paſſionẽ ne dura & intollerabilis Petro videretur paſſio, hãc ſuo exẽplo pius magiſter lenire curavit & ad genus mortis exẽplo ſui Eũ invitãs *dixit, ſequere me:* ideſt, imitare me: ſequi enim Dñũ, imitari eſt: ac ſi diceret, tãto tolerabilius Crucis paſſionẽ ſuſtinebis, quãto in ejus ſufferẽtia mea te ſequi veſtigia recordaberis, ut ſicut ego pro tua ſalute Crucis patibulũ ſuſtinere nõ diſtuli: ita quoq; tu pro cõfeſſione nominis mei te pati debere memẽto, quia eò glorioſiorẽ palmã martyrii cõſequeris, quo ad hãc promerẽdã arctius magiſtri iter ſequeris.

Auguſtinus tracta: 123. in Joann:

Gregorius lib: 31. moralium.

Chryſoſtom: hom: 87. in Joan:

Auguſt: tracta: 123. in Joan:

Triginta ſeptem annis ſuper vixit Petrus.

Miſeriã patitur etiã, cui peccata remiſſa ſũt.

Martyres Deum clarificant.

Quia

Quia enim Petrus prius singulariter ad hanc se exhibuerat sequelam, dicens: quare non possum Te sequi, animā meā pro Te ponam, ideo singulariter ab eo exigit Dominus promissum, dicens: *Sequere me*, scilicet in genere mortis. Si me, inquit, diligis, sequere me: veni post me, & sicut ego pro te, ita & tu moriaris pro me: sicut ego, ita tu crucē ascēde, tu eandem quam ego mortem patere. Unde non dixit ei soli, sed signanter præ aliis: quia ipse præ omnibus debebat animam pro grege ponere & ovibus. Hoc autem dicendo Dominus surrexit, & à loco convivii abire cepit. Et sic per illam sequelam corporalem, idem significabat, quòd priùs Petro per verba expresserat, sicut enim in veteri testamento Prophetæ significabant aliqua verbis, & aliqua factis: similiter Christus faciens, postquam verbo prædixerat Petro suum Martyrium, incepit ire, & tunc dixit ei, sequere me: scilicet in hoc quod prædixi tibi. *Conversus Petrus* retrahendo oculos ab aspectu Domini, *vidit Joannem quem diligebat JESUS etiam sequentem*, quia sicut & Petrus cæperat ire post Christum, & volens certificari de morte Joannis, ex amore quo eum diligebat, de eo Dominum quæsivit, dicens: *Hic autem quid?* scilicet patietur, quasi diceret, ecce ego sequor te in passione: hic autem quem ut me diligo, non quid morietur sicut & ego? Postquam Petrus audierat se crucifigendum, voluit etiam agnoscere fratris exitum. Diligebat enim Petrus Joannem speciali dilectione, & ideo volebat Eum in Martyrio socium habere. Unde dicit Chrysostomus. Quod valde diligebat Petrus Joannem, & audiens tam magni amoris indicia à Domino, quòd videlicet simili genere mortis secuturus esset Dominum, quo Dominus præcesserat Petrum, cupiebat tam magnorum munerum habere socium. De hoc autem quod Petrus interrogavit, etiam Joannes interrogasset, sed non audebat.

De morte Joannis interrogatio.

Chrysostomus homil. 87. in Joann.

Dixit Dominus Joannē ob multa

Diligebat autem (ut hic dicitur) JESUS Joannem, non quidem singulariter solùm, sed præ cæteris familiariùs, specialia signa dilectionis ei ostendēdo præ cæteris, & hoc signū inter cætera, ut per pacem exiret de vita, non per certamen Passionis: Diligebat primò quippe, propter mundiciam puritatis: quia virgo est electus à DEO, & Virgo permansit. Secundò, ptopter sublimitatem suæ sapientiæ: quia cæteris altius arcana Divinitatis vidit. Tertiò propter fervorem sui affectus ad Christum, qui diligentes se diligit, & respondens JESUS Petro, dixit: *Sic eum volo manere*, id est; expectare, scilicet absq; passione Martyrii, *donec* Ecclesia pace firmata *veniam*, scilicet ad eum vocandum, & per placidam mortem de hoc mundo ad gloriam Cœlestem assumendum: quasi dicat, nolo eum mori per Martyrium, & me sequi per viam passionis, sed magis volo eum occupari in quiete contemplationis: donec me vocante de hac vita in aliam transferatur svaviter & jucundè. Habetur enim in legenda Ejus, quòd Christus apparuit sibi circa finem vitæ suæ cum Discipulis suis, vocans Eum ad gloriā, & ad epulandū cum illis.

Mors Ioānis

Quid ad te? scilicet investigare de ipso, quia ad Petrum non pertinebat scire quomodo DEUS ordinabat in futurum de Joanne: sed tantum pertinebat ad Ipsum verbo Christi promptè & humiliter obedire. Ideo sequitur, *tu me sequere*, scilicet crucis Passione. Unde Chrysostomus. Sic Eum volo manere, inquit, quid ad te? per hoc erudiens nos non anxiari, neq; multum investigare, neq; ultra ea quæ placent ei quærere, & nihil ultra quam oportet circumscrutari.

Chrysostomus Ibidem.

Hoc autem faciebat ab intemporanea compassione, quæ ad se invicem erat dividens eos. Quia enim debebat orbis terrarum procurationem accipere, non oportebat eos ad se invicem dereliquo esse complexos, profectò enim magnum huic orbi terrarum factum esset damnum. Propterea ait: opus commissum est tibi, id attende & perfice exerce, & certa. Hunc verò si voluero manere hic, *quid ad te?* Tu ea quæ tuiipsius sunt attēde, & de his sollicitus nō sis. Hæc Chrysostomus. *Exivit ergo sermo iste inter fratres*, id est; Discipulos, qui erant uniti fraterna charitate, & divulgatum in publicum per narrationem unius ad alterum, *quod Discipulus ille non morietur.* Hunc intellectum conceperunt ex verbis Christi, & in isto intellectu sermo ille recitabatur, quòd Joannes non esset moriturus: sed donec Christus ad judicium veniret victurus. Sed non erat hoc magnum donum, si datum esset discipulo, cùm melius sit dissol-

Philipp 1. vi & esse cum Christo. Ille tamen intellectus fuit erroneus. Quia

c Joannes mortuus est. Joannes secundùm veritatem est mortuus. Et ideo statim excluditur, cùm subditur: *Et non dixit JESUS, non morietur,* quia sententia mortis in omnes in originali peccato natos prolata est. *Sed dixit, sic Eum volo manere*, à dolore persecutionis alienū: *donec veniam* vocando eum in morte, per resolutionem naturalem ad Cœlum: *quid ad te?* hoc remissive legendum est, quia non quærit, sed solùm recitat hoc quod antè dixit, habebat autem Joannes nonaginta novem annos cùm moriretur, & sexaginta octo annis prædicavit. *Hic est Discipulus ille*, scilicet Joannes de quo Salvator jam locutus est, *qui testimonium perhibuit de his*, quæ vidit & audivit: propter quod Ejus testimonium est efficax &, *& scripsit hæc* tanquam testis verax, testimonium perhibes de eis. Modus erat antiquorum, quod illi

Historiæ scribendæ mos. scriberent historiam, qui vidissent: propter quod dicitur historia ab historin, quod est videre: quia qui videt quod fit, potest historiam contexere, & ideo Joannes qui verba Christi audivit, & facta Ejus vidit convenientissimè scribere potuit. Omissa autem omni comparatione inter duos istos Discipulos de dilectione, potest ad Mysterium referri, & Mysticè accipi: nam per hos duos duplex significatur vita, scilicet activa & contemplativa: per Petrum enim, cui dictum est, sequere me, labor exprimitur vitæ activæ, ad quam pertinet necessitatibus proximorum insudare: ac pro veritate & justitia, si necesse fuerit, usq; ad mortem certare: per Joannem verò suavitas designatur vitæ contemplativæ, ad quam pertinet, omnibus aliis omissis, soli DEO inhærere: de quo enim dictum est, *sic Eum volo manere donec veniam*, id est; eos quos gustu meæ contemplationis inebriavero, semper proficere volo, quousq; me in die judicii cum æterna remuneratione apparente de fide transeant ad speciem, & de imperfecta vitæ hujus contemplatione ad perfectam gloriæ contemplationem. Utriusq; autem vitæ finis & objectum est DEUS, pro quo exercetur hæc & illa: sed vita activa plùs diligit quàm contemplativa, quia magis sentit angustias præsentis vitæ, & æstuantius desiderat ab eis liberari & ad DEUM ire. Contemplativam verò vitam DEUS plùs diligit: quia eam magis conservat, non enim simul finitur cum vita corporis sicut vita activa, & ideo

Psalm. 86. in Psalmo dicitur. *Diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Jacob.* Unde dicit Dominus de vita contemplativa, *sic eum volo manere*, id est; expectare: donec veniam, vel in fine mundi, vel in mor-

in morte contemplativi; sed vitæ activæ dicit, *tu me sequere*: quia contemplativa hic inchoata non perficitur: sed inchoata manet, & expectat donec veniat Christus perficiendo cum venerit: sed activa vita perfecta & informata Ejus Passionis exemplô, interim sequitur Christum, patiendo pro eo. Potuisti itaq; attendere quàm multa & quàm magnifica dicta & facta sunt in hac apparitione, & hanc apparitionem vocat Joannes tertiam, scilicet à numero dierum, sed non à numero apparitionum. Prima apparitio fuit in prima die qua surrexit, in qua pluries se manifestavit. Secunda, post dies octo, quando Thomas vidit & credidit. Tertia, hac die: quando de piscibus prandium fecit: sed post quot dies ab octava Resurrectionis id fecerat, Evangelista non determinat: vel potest referri ad vices, quia non legitur quòd multis vel pluribus Discipulis simul apparuerit, nisi primò Thoma absente, & secundô, eo præsente, & tertio hic ad mare. Unde signanter in plurali dicit Discipulis suis. Et deinceps apparuit usq; ad diem Ascensionis quoties voluit: quamvis non omnia scripta sunt. Tandem Dominus benedictione data Discipulis disparuit ab eis. *Apparitio tertia, id est; tertia die.*

QUOMODO DOMINUS APPARUIT
Undecem Discipulis in Galilæa, & etiam quingentis fratribus.
CAPUT LXXX.

POst hæc undecim Discipuli abierunt in Galilæam, secundùm Mandatum Christi & Angeli in montem & locum, ubi principaliter constitutum erat eis, ubi Dominus ordinaverat se visibilem præbere illis. Unde Beda. Nam pergens Dominus ad Passionem, ait Discipulis: postquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam. Angelus quoque mulieribus, ait: *quia præcedet vos in Galilæam.* Quapropter jussioni Magisti obedientia Discipulorum obsequitur. Quamvis enim supradicta apparitio ad mare Tyberiadis fuerit in Galilæa, ubi est idem mare: non tamen illa principaliter intendebatur, cùm ibi pauci, scilicet septem tantum essent Discipuli: sed potiùs ista, in qua simul omnes erant congregati. Et sciendum, quòd prope Montem Oliveti ex parte borealia ad unum milliare est mons, qui appellatur Galilæa: & dicunt quidam quòd ille est Mons prædictus ad quem Discipuli undecim abierunt: non quia Mons sit in Galilæa, cùm sit in Judæa: sed quia Mons iste appellatur Galilæa. Alii (quod magis videtur) dicunt hoc fuisse in Monte Tabor: in quo Dominus transfiguratus fuit, qui verò in Galilæa consistit. Ibi enim paucis, scilicet tribus Discipulis ostenderat gloriam suæ futuræ Resurrectionis: & ideo ibi Resurrectionem suam completam manifestavit omnibus suis Discipulis. Unde probabiliter creditur quod ibi etiam fuerunt quingenti fratres, præter prædictos undecim Discipulos, & quòd illa fuit manifestatio, de qua ad Corynthios scribit Apostolus, dicens: *Deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul:* hic tamen non exprimuntur nisi undecim Apostoli: quia erant principales Discipuli Christi. Unde Eusebius: Duo enim Evangelistæ, scilicet Lucas & Joannes solis undecim hunc scribunt apparuisse in Hierusalē: cæteri verò in Galilæam properare: non solùm undecim, sed universis Discipulis, & fratribus

Matth. 28. *Beda ibidem* *Apparitio principalis in Galilæa et quâ Galilæa* *1. Cor. 15.*

tribus dixerunt Angelum & Salvatorem vidiſſe: de quibus & Paulus meminit dicens: deinde apparuit plusquam quingentis fratribus ſimul. Hæc Euſebius. Quomodo autem tot fratres erant ibi, cum aperte dicatur in actibus, quòd omnes Diſcipuli erant in Hieruſalem in cœnaculo congregati, & non erant niſi centum viginti?

Actor. 2.

Poteſt dici quòd omnes redeuntes de Hieruſalem cum Apoſtolis non erant niſi centum viginti. Multi tamen erant credentes de aliis Civitatibus & locis quibus, ſimul apparere voluit, ad ipſorum conſolationem ſicut & aliis. Et ibi ſcilicet in monte apparuit eis Dominus: quia illi eum quandoq; videre merebantur in altitudine Cælorum: qui nunc celſitudinem perfectionis aſcendentes in ima calcant deſideria terrenorum. Unde Rabanus: In monte quidem apparuit eis Dominus. ut ſignificaret quoniam Corpus quod de communi generis humani terra naſcendo ſuſcepit, jam ſuper omnia terrena reſurgendo ſublevaverat: & ut admoneret fideles, ſi in illo celſitudinem Reſurrectionis Ejus, cupiunt videre, hic ab infimis voluptatibus ad ſuperna ſtudeant deſideria tranſire. Hæc Rabanus. Diſcipuli autem Dominum videntes vivum, adoraverunt in adventu ſuo adoratione latriæ: & ante Eum humiliaverunt ſe credentes Dominum DEUM, & hominem immortalem reſurrexiſſe: quidam autem dubitaverunt, propter rei novitatem, quorum dubitatio noſtram auget fidem, ex quo patet quòd ibi erant alii quàm Apoſtoli: qui omnes erant certificati: etiam Thomas quòd inter eos fuit magis incredulus. Dubitatio quidem Diſcipulorum, noſtræ fidei fuit confirmatio, quia quò ampliùs ditaverunt, eo ſolicitius inquiſierunt: & quo veriùs probaverunt, eo firmiùs crediderunt: & non ſolũ fidẽ noſtrã corroboraverũt, ſed etiã hæreticorũ veſaniã deſtruxerũ. Pius autẽ & Clemens Dñs credẽtes in fide cõfortat, & fidẽ Eorũ roborat, ac dubios ad fidẽ reducit, & dubietatẽ eorũ excludit intimãs eis ad quantam gloriam pervenerit. Unde ut omnem dubietatem à cordibus Eorum auferret, accedens locutus eſt eis, ad certificandum eos de ſua Reſurrectione dubios dicens: *Data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo & in terra:* quia licèt Chriſtus, quantùm ad Divinitatem, ab æterno haberet hanc poteſtatem, & quantum homo ab inſtanti Conceptionis haberet poteſtatem in Cœlo & in terra, authoritatem tamen executivè non habuit ante ſuam Reſurrectionem: ſed voluit paſſibilitati eſſe ſubjectus, propter noſtram Redemptionem. Hoc ergo loquitur à parte humanitatis, in qua minoratus eſt paulominus ab Angelis, & à parte Divinitatis, in qua Patri eſt conferens, & coæqualis. Nam ſecundùm Divinitatem tantus eſt Pater, aut Filius aut Spiritus Sanctus: quantus eſt Pater, & Filius & Spiritus Sanctus. Unde Auguſtinus. Tanta eſt tota Trinitas in ſolo Patre, vel in ſolo Filio, vel in ſolo Spiritu Sancto: quanta eſt ſimul in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto. Hæc Auguſtinus. Igitur ſecundùm Divinitatem ſemper ſimul cum Patre & Spiritu Sancto omnipotentes ſuper omnia: ſecundùm humanitatem omnium rerum, & inter omnia poteſtatem accepit, & omnia in manu Ejus ſunt tradita: ut homo ille qvi nuper factus eſt de Cœlo, Dominetur & in terra. Habet enim poteſtatem in Cœlo coronandi qvos vult, & in terra eligendi qvoscunq; vult: qvia & hic & ibi facit qvod vult. Non ſolùm ergo in terra, ſed etiam in Cœlo poteſtatem accepit, quia in humanitate exaltatus, ad dexteram Patris eſt collo-

Cur in monte viſus Dominus.

Rabanus in c. 28. Mat.

Poteſtas data Chriſto ut homini.

Hebraeor. 2.

Auguſtinus in libris de Trinitate.

collocatus: & super omnes Angelos elevatus nomenq; sibi datum est, quod
est super omne nomen: *ut in nomine JESU omne genu flectatur cælestium, terrestri-* *Philip. 2*
um, & infernorum, non solùm est super omnium hominum nomen, sed etiam
super omnium Angelorum sanctissimum: nulli enim hominum, vel Angelo-
rum concessum est, ut natura filius Dei dici possit: nisi illi soli, cui à Patre di-
ctum est: hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui: nulli quoque
sanctorum vel Angelorum datum est, ut in nomine Ejus daretur salus mun-
do, nisi soli Deo: de quo Petrus ait: non est in aliquo alio salus: *neque enim ali-* *Matt. 3.*
ud nomen datum est sub cælo hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. In natura quip- *Act. 4.*
pe hominis à Patre accepit, quòd in natura, Deitatis etiam Ipse donavit. Un-
de Severianus: Filius quippe Dei, Virginis filio, Deus, homini, Divinitas car-
ni contulit, quòd semper Ipse cum Patre possedit. Hæc autem potestas sibi
data peccatores non spernit, sed omnes sine personarum acceptione colligit.
Unde consequenter instituens baptismum, subiungit: *Euntes per mundum uni-
versum, docete* fidem *omnes gentes*: id est, omnia genera gentium, sine distincti-
one personarum. Ex hoc patet, quòd prædicatores Evangelij debent omnibus *Prædicādū*
& magnis, & parvis sine acceptione prædicare, *Euntes* ergo: quòd est contra *omnibus.*
negligentes, qui ire nolunt: *docete*, quòd est contra ignorantes, qui docere
nesciunt, & officium assumunt: *omnes gentes*, quòd est contra personarum ac-
ceptores, qui tantum ad aliquos vadunt: *baptizantes eos*, quia nisi quis renatus
fuerit ex aqua & Spiritu sancto non potest intrare in regnum Dei, *in nomine*,
propter unitatē substantiæ: *Patris & Filij & Spiritus Sancti*, propter distinctionem
personarū: utquarū est una divinitas, una sit largitio: nō ait, in nominibus patris
& Filij, & Spiritus sācti: sed, in nomine: ut individuāTrinitatē, unūDeū esse insinu
et Ista ergo est forma baptismi à Christo instituta: sed familiari consilio Spiritus
sancti, quodammodo mutata fuit in primitiva Ecclesia, quando Apostoli ba-
ptizabant in nomine Christi: ut nomen Christi, quod tunc odiosum erat, pu-
blicaretur & magnificaretur per ambitum mundi. Et addit, *docentes eos ser-
vare* opere & perseverantia, *omnia quæcunque mandavi*, & dixi *vobis*: scilicèt Sa-
cramenta à Christo instituta: & alia ad fidem catholicam pertinentia: ac mo-
res, circa dilectionem Dei & proximi instituentia. Præceptum quod Domi- *Præceptum*
nus ante passionem suam discipulis dederat, scilicèt quod Judæis prædica- *ad tempus.*
rent, & in viam gentium non abirent, ad tempus erat certum, quia ante Chri- *Mat. 10.*
sti resurrectionem, fides Christi non erat divulganda per orbem universum: &
ideo post Resurrectionem præcepit eis, ut in omnes gentes irent, & primò do-
cerent, id est catechizarent, & in fide instruerent, deinde fidei Sacramento,
scilicèt baptismo intingerent, quia adulti prius debent instrui de his quæ ad
fidem pertinent, quam baptizari. Et ideo catechismus debet baptismum præ-
cedere, & tandem post doctrinam fidei, & post baptismum omnia quæcun- *Catechismus.*
que essent observanda præciperent, quia (ut dicit Jacobus) Oportet non tan-
tum auditores esse verbi, sed etiam factores, & qui offenderit in uno, factus *Jacobi 1.*
est omnium reus: congruus ordo, primò enim auditor in fide est docendus,
quia nisi prius fidem anima recipiat, non est dandus baptismus: quia *sine fide* *Heb. 11.*
impossibile est placere Deo, nec valet baptismi mundatio, si non; quantum potest
bonis operibus insistat: quam sicut Corpus sine spiritu mortuum est, ita & fi-
des sine operibus mortua. Igitur oportet omnia servare, quæcunque man-
davit Ipse. Cui hoc videtur impossibile, solum teneat & custodiat charitatē.
Unde Augustinus: Dilectio fortis res est, fratres. Uultis videre quàm sit for- *August. in*
tis dilectio; quisquis propter aliquam necessitatem non potuerit implere, quod *Psal. 111.*
jubet Deus, amet illum qui implet, & in illo implet. Et iterum: Divinarum *Dilectionis*
scripturarum multiplicem abundantiam, latissimamque doctrinam, sine vllo *fortitudo.*
errore custodit, cujus cor plenum est charitate: dicente Apostolo: *Plenitudo* *Idem lib.*
autem legis charitas, totam magnitudinem divinorum eloquiorum secura possi- *1. de doct.*
det charitas: qua Deum proximumque diligimus: docet enim cælestis unus me- *Rom. 13.*
dicus nos, & dicit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima* *Exod. 20*
tua, & diliges proximum tuum sicut te Ipsum. In his duobus præceptis, tota lex pendet et *Deut. 6*
& prophetæ, si ergo non vacat omnes paginas sacras perscrutari, omnia invo-
luta sermonum evoluere, omnia scripturarum secreta penetrare: tene chari-

 tatem,

tatem, ubi pendent omnia Ibi tenebis quod ibi didicisti, tenebis etenim quod non didicisti: si etenim nosti charitatem, aliquid nosti, unde & illud pendet, quod fortè non nosti. Et in eo quod in scripturis intelligis, charitas patet, & in eo quod non intelligis charitas latet. Ille itaque tenet & quod patet, & quod latet in divinis sermonibus, qui chartatem tenet in moribus. Et iterum, quanta est charitas: quæ si desit, frustra habentur cætera, si adsit, habentur omnia. Et iterum, homo fide, & spe, & charitate subnixus, & eas inconcusse retinens, non indiget scripturis, nisi ad alios instruendos. Multi per hæc tria in solitudine, sine codicibus vivunt. Hæc August.

Idem tract. 78. in Ioann.

Idem lib. 1 de doctrina Christi, c. 39.

Est etiam tantum bonum charitas, ut non tantùm defectus nostros suppleat, sed etiam bona aliena nostra esse faciat. Unde Gregor. Aliorum bona opera nostra sunt, quæ si imitari non possumus, in alijs amemus, & amantium fiunt quæcunque amantur in nobis. Unde & August. Pensent invidi quantum bonum est charitas, quæ sine labore nostro aliena bona nostra facit. Et iterum: Si amas unitatem, etiam tibi habet, quisquis in illa aliquid habet, tolle invidiam, & tuum est quod habeo, tolle invidiam & meum est quod habes. Livor separat, charitas jungit. Hæc August. Per charitatem quippe est homo in participio omnium bonorum Ecclesiæ: & ex defectu charitatis amittit homo meritū omniū bonorū Ecclesiæ, & etiam boni operis proprij. Et ut dicit Bernardus Charitas est virtus, in qua nec minimū opus respuitur, sine qua nec maximū acceptatur. Et breviter concludendo, charitas inter virtutes tenet principatū: quia sine Ipsa ad perfectionis culmen nemo cōscendere valet: tunc einm homo perfectus est quādo charitate plenus est Deinde quā magna eis injunxit, erigens eorū sensus & eos confortans, ait: *Et ecce ego vobiscū sū*, protectione divinæ virtutis, cooperatione laboris & operis, ac etiam Sacramentali. præsentia corporis: *omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*, inclusive, cùm finitis laboribus, & consummato sæculo mecum regnabitis, cujus rei pignus est præsentia meæ deitatis & gratiæ, etiam in præsenti. Ex quo patet quanta merces piæ conversationis, qualeve pignus futuræ beatitudinis etiam in præsenti fideles maneat, & quod usq; ad finem mundi, fides non deficiat, quantumcunq; tribulationibus agitetur: ac si dicat, secundùm Chrysom. non excusetis vos, nec mihi dicatis difficultatem injunctorum negotiorum, quia ego vobiscum sum: qui omnia faciam levia. Hæc Chrysost. Magna promissio, magnus & insuperabilis clypeus securitatis: *Ego*, inquit, *vobiscum sum*, in vobis pugno, vos defendo, nihil timeatis, ite securi. *Si enim Deus pro nobis, quis contra nos;* dicamus ergo: *in Deo faciemus virtutem, & Ipse ad nihilum deducet tribulantes nos*, & inimicos nostros, & specialiter prædicatoribus.

August. tract. 5. in epist. Ioan.

Fides non deficiet.

Chrysost. hom. 91. in Matt.

Rom. 8.

Psal. 59.

Evangelij promittitur assistentia Domini, cùm dicitur: *& Ecce ego vobiscum sum*, scilicèt dirigendo sermones ad salutem audientium & meritum vestrum. Secundum Chrysost. Non tantum loquitur illis qui tunc erant: nec cum illis solùm dixit se futurum esse, sed & per Ipsos loquitur omnibus futuris, qui post illos credent: cum quibus etiam semper erit. Non enim usq; ad consummationem sæculi Apostoli permansuri erant: sed sicut uni corpori loquitur fidelibus: quibus conjungitur ut caput membris. Hæc Chrysost.

Chrysost. ibidem.

Quamuis nempe Dominus, quò ad præsentiam Corporalem abscessurus esset à discipulis: tamen per præsentiam divinitatis, & spiritualem influxum suorum donorum & suæ gratiæ, præsens semper manet, & manebit cum fidelibus, usque ad finem sæculi. Sapiens enim & fidelis nauta, navem non dimittit donec fuerit ad portum applicata: Ecclesia verò est navis, & Christus est nauta regens Ipsam: quia eam non dimisit, nec dimittet, donec ad portum paradisi perveniat.

Christus quomodo semper præsens.

Ecclesia navis Cristi

Hæc Ecclesia in Apocalypsi de cælo descendere dicitur: quia secundùm August. Cælestis est gratia, qua Deus eam facit. Ubi Rabanus: Ex hoc autem intelligitur, quòd usque ad finem sæculi non sunt defuturi in mundo, qui divina mansione & inhabitatione sunt digni. Quòd autem dicit, usque ad consummationem sæculi: secnndùm Bedam, finitum pro infinitio ponitur. Nam qui in præsenti sæculo manet cum electis, eos protegendo, & per occultos instinctus Spiritus sancti dirigendo: Ipse cum Eis post finem sæculi manebit, eos remunerando, & sine fine sua præsentia satiando. Unde & Leo Papa: Qui enim ascen-

Apoc. 12.

Rabanus in c. 28. Matth.

Beda in hō

Leo serm. de ascensio.

ſcendit in cælos, non deſerit adoptatos, & Ipſe deorſum confortat ad patientiam qui ſurſum invitat ad Gloriam. Manebit etiam cum fidelibus in præſenti ſæculo: non ſolum virtualiter, ſed etiam per præſentiam corporalem in Eucharistiæ Sacramento: ubi eſt Chriſtus totus, & poſt finem videbunt Eum facie ad faciem luce clarius. Rememorat autem eis, ut ait Chryſoſt. & conſummationem ſæculi, ut eos magis attrahat, & ne præſentia ſingulariter inſpiciant ſolùm, quæ ſimul cum præſenti vita diſſolvuntur, ſed & futura bona, & ſine fine manſura, quaſi diceret, Triſtia quæ ſuſtinebitis, ſimul cum præſenti vita diſſoluentur, cùm & totum ſæculum in conſummationem deveniat; bona autem quibus potimini ſunt in æternum manſura. Hæc Chryſoſt. Conſidera nunc bene diſcipulos, & ea quæ modo ſunt eis dicta, quia ſunt valde magnifica ſtant in magna jucunditate cum Domino: manifeſtat eis qualiter eſt Dominus omnium, dat Ejs mandatum de prædicando, & dat formam baptiſmi: dat & vigorem permaximum, dumdicit quòd ſemper cum Ejs erit. Et ſtans benignus familiariter inter eos, prædicans & loquens de regno Dei: magna eos jucunditate replevit, & lætitia inenarrabili. Uides quantam conſolationem dat eis, & quot oſtendit inſignia charitatis. Apparet quòd iſti Dominum cum deſiderio & ſolicitudine expectare curaverunt. Et ideo læti Eum aſpicere meruerunt. Sic & nos contingere ſentiremus, ſi in expectando Dominum & adventum Ejus, fervidi & ſolliciti eſſemus. Per iſtos quibus Dominus in monte Thabor prædicto apparuit, contemplativi deſignantur: quia in hoc monte transfiguratus dicitur, & talibus Ipſe frequenter apparere dignatur. Deinde Dominus ab eis diſceſſit, & more ſolito ad ſanctos patres rediit: diſcipuli verò cum magno gaudio remanſerunt, & poſtea in Hieruſalem redierunt. *Chryſoſt. hom. 91. in Matt.*

EPILOGUS APPARITIONUM DOMINI. poſt Reſurrectionem. Cap. LXXXI.

HAbes igitur duodecem apparitiones, poſt Domini Reſurrectionem uſq; ad aſcenſionem, abſque duabus cum aſcenſione proximo dicendis: & ſic apparitiones quatuordecem fuerunt: de quibus tantum decem in Evangelio ſcriptæ ſunt: poteſt etiam meditari de pluribus: nam veriſimile eſt, quòd benignus Dominus ſæpe Matrem & diſcipulos, & Magdalenam dilectam diſcipulam viſitavit: confortans & exhilarans eos, qui ſic vehementer de ſua paſſione conterriti & contriſtati fuerant. Quòd etiam beatus Auguſt ſentire videtur, loquens de tempore poſt Domini Reſurrectionem: Non omnia, inquit ſcripta ſunt: crebra enim erat Ejus cum illis converſatio, priuſquam aſcendiſſet in cælum. Et fortè Ipſi ſancti Patres: maximè Abraham, & David, ad quos ſpecialis facta fuit promiſſio filij Dei, veniebant cum Eo, ad videndum illam excellentiſſimam filiam ſuam, Matrem Domini, quæ pro eis & omnibus gratiam invenit, & Redemptorem genuit. O quàm libenter eam conſpiciebant, & quàm reverenter ſe eidem inclinabant, & omni qua poterant benedictione complebant: quamuis Ipſi non viderentur ab illis, qui corporaliter ibi erant: Potes etiam hic conſiderare benignitatem, charitatem, & humilitatem Domini, more ſolito, quæ in omnibus factis Ejus relucent: quòd etiam poſtquam glorioſe vixerat & reſurrexerat, peregrinari adhuc perdies quadraginta voluit, ut ſuos diſcipulos confirmare & roborare Dignè nāq; poſt tot annorū curricula poſt tot labores & afflictiones, poſt tam crudelem, ignominioſam, & acerbam mortem poterat triumphator ad ſuam gloriam remeare: & Apoſtolos per ſuos Angelos confortare: & pro ſuo nutu conformare: ſed hoc non patiebatur charitas ſua: perſonaliter voluit converſari cū Ejs, & veritatem Reſurrectionis multis comprobavit argumentis, inſenſibilibus & evidentiſſimis ſignis: multa in Corpore proprio oſtendens præter naturam Corporis immortalis: ut ſic veritatem Reſurrectionis aſtrueret, & ab Apoſtolis eorumq; poſteris omnem omnino cauſam hæſitationis amoveret. In Corpore enim proprio cicatrices oſtendit, cùm etenim à natura Corporis immortalis penitus aliena ſit omnis deformitas cicaricis: comedit cum Ejs & bibit, cum etiam Corpus ſpirituale ciborum alimonia minimè indigeret. Sed ſciendum eſt, cibos à Domino ante mortem ſumptos in Ejus alimo-

Duodecim apparitiones.

Apparitiones in universum quatuordecem.

Auguſt. in c. 20. Joan.

Cibi poſt reſurrectionem.

Domino sumpti quò deve nerunt.

niam cessisse, quia illos ad se convertit: post Resurrectionem verò sumptos, nullam ei alimoniam præbuisse: quia illos in se non conuertit, cùm haberet Corpus glorificatum & incorruptibile: sed mox spirituali Ejus virtute absumptos, sicut absumitur aqua missa in ignem: aliter absorbet aquam terra sitiens, aliter exsiccat radius solis calens: illa absorbet & in se trahit, indigentia: iste exsiccat & cõsumit potentia. Manducavit ergo Dominus post Resurrectionem potestate, non necessitate: ut eo modo Resurrectionem & vitam veram, non imaginariam ostenderet: si non ostenderetur veritas Resurrectionis, perditus esset fructus passionis.

August. lib. 13. de civitate cap. 22.

Unde August. Et de Salvatore quidem fides Christiana non ambigit, quin post Resurrectionem in carne spirituali, sed tamen vera, cibum & potum cum discipulis sumpserit: non alimentorum indigentia, sed ea qua & hoc poterat potestate: non enim edendi & bibendi talibus Corporibus aufertur potestas, sed egestas: quoniam certo & inviolabili munere immortalitatis induentur: ut non nisi velint, possibilitate, non necessitate vescantur. Hæc August.] Præter hæc argumenta Lucas scribens historiam Actuum Apostolorum, ponit & alia.

Actuum. 1.

Fuit enim argumentum veræ Resurrectionis, quòd per dies quadraginta multiformiter apparuit Ejs, loquens de regno Dei: non est intelligendum, quòd singulis quadraginta diebus apparuit Ejs: sed quòd infra numerum tot dierum pluries apparuit, exhibendo se oculis videndum, & manibus palpandum: cum Ejs comedendo & bibendo, sicut ante consueverat: ut Resurrectionem suam pluribus modis ostenderet: sed ad demonstrandum gloriam suæ Resurrectionis, non decebat Eum cum illis (ut prius) conversari continue, ne putaretur ad vitam mortalem resurrexisse. Facto ergo interuallo apparebat discipulis, & non conversabatur continue cum Ejs: ut ostenderet se resurrexisse ad immortalem vitam, ab

Ascensio cur dilata,

hominibus hujus vitæ separatam. Itaque non statim post Resurrectionem ascẽdit: ut multipliciter Resurrectionem probaret, & discipulos consolando refoveret, & ut nostram informaret patientiam, quia debemus æquanimiter expectare mercedem nostram. Unde sicut fuerunr quadraginta horæ mortis Ejus, scilicèt quatuor parasceves vespertinæ, & trigintasex duarum noctium & unius diei: ita quadraginta diebus cum Ejs conversatus est post Resurrectionem: quia divina consolatio excedit humanam tristitiam. Pro Ejs fecit hoc, & pro nobis: sed non advertimus. Dilexit & diligit sic vehementer, & non diligitur: cùm tamen ad talem & tantum ignem non solum calefieri, sed etiam ardere debemus.

Beda.

Unde Beda: Resurrectionem suam certam & veram, multis & varijs documẽtis persuadere dignatus est: propter ædificandam fidem, & fugandam de corde perfidiam omnemq; dubitationem de sua Resurrectione tollẽdam. Unde etiam

Bernard. in cantica.

Bernardus: Christus dicitur triplex panis, subcinericius, in Incanratione: reversatus, in Resurrectione, triticeus, in nudæ Deitatis ostensione. Panis subcinericius est Deus homo: nam quid est Deus, nisi vita & Panis, quid est homo, nisi cinis & puluis, & quid est in una persona Deus latẽs, & homo patens, nisi panis

Panis subcinericius

subcinericius; Panis ergo subcinericius, est panis sub cinere, Deus latẽs, sub homine, & hoc erat Christus ante Resurrectionẽ: Panis reversatus, est ecõverso homo Deus, scilicèt post Resurrectionem. Prius enim quasi cinis panẽ occultavit, post vero quasi panis cinerem celavit, quando enim habuit Corpus glorificatũ, tunc humanitas in eo quasi celata fuit. Unde ante passionẽ humanitas in eo manifesta fuit, deitas latebat, & ideo tunc per miracula & prædicationem deitatẽ probare, & mundo estendere oportebat. Post Resurrectionẽ verò magis probationi humanitatis, quàm divinitatis insistebat: unde tunc visu, tactu, esu, & multis argumentis se verũ hominẽ esse approbabat. Panis triticeus sine omni cinere est, sine furfure; sine ænigmate, sed de simila purissima, hæc est nuda deitas. Hic

Panis triticeus.

Panis est Deus Deus. Nã devotioni nõ sufficit semel dicere, Deus: vox enim devota est, Deus Deus meus hoc facit mihi Deus, & hoc addatur, ut sit Deus Deus meus. Quid enim proderit mihi Deus: si non sit Deus meus. Hæc Bernardus. Et sciendũ quòd nõ iniquis hominibus, & mũdi amatoribus, sed solis Apostolis alisq; fidelibus post Resurrectionẽ suam Salvatorem apparuisse legimus, neque enim cõveniens erat ut Christus à mortuis resurgens factusq; iam æternus & immortalis, iniquis hominibus Deo mortuis, & à vita quæ Christus est, separatis, se manifestaret. Unde & ante dixerat,

Adhuc

Adhuc modicum, & mundus, ſcilicet qui modo me videt oculis
carnis, jam me non videbit, vos autem videbitis me. Unde & The- *Theophilus*
ophilus. De cætero non converſabatur inter plebem: quia ſcilicet *in Joann.*
poſt Reſurrectionem converſatio Ejus non erat digna hominibus,
ſed Divina magis quod etiam eſt forma Reſurrectionis futuræ, in
qua ſicut Angeli converſabimur & Filii DEI. Hæc Theophilus. Ma-
nifeſtavit autē ſe Diſcipulis ſuis, & aliis fidelibus, ut vivus videretur
à videntibus. Unde dicit Auguſtinus. Quòd quando ſurrexit, non *Auguſtinus*
eſt viſus niſi à ſuis. Unde & in Actibus: *Hunc DEUS ſuſcitavit ter-* *Tractat. 76*
tia die, & dedit eum manifeſtum fieri non omni populo, ſed teſtibus præor- *in Joann.*
dinatis à DEO: nobis qui manducavimus & bibimus cum illo, poſtquam *Actor. 10.*
Reſurrexit à mortuis. Fuit autem conveniens quòd non omnibus
ſed teſtibus tantùm præordinatis Reſurrectionem ſuam manifeſta-
ret: quia infima per media reducit in ſuprema: & ideo quoſdam
mediatores elegit, per quos univerſo orbi reſurrectio manifeſtari
poſſet. Sic ergo Dominus per dies quadraginta multiformiter ap-
parens Diſcipulis: ac edens loquensq; cùm eis, & argumentis nos
illuminavit ad fidem, & promiſſis erexit ad ſpem: ut ſic tandem, do-
nis cælitùs datis, accenderet ad amorem. Et ſecundùm Hierony- *Hieron. in*
mum. Oſtendit immortalitatem mortalibus, ad gratiarum actionem *c. 26 Marci*
debitam: ut intelligamus quid fuerimus, & ſciamus quid futuri e- *Immortali-*
rimus. De myſterio autem prædictarum apparitionum, & duarum *tatis oſtēſio*
ſequentium, ſic dicit Beda. Hac ergo frequentia corporalis ſuæ ma- *Beda ſer. de*
nifeſtationis, oſtendere voluit Dominus, in omni loco ſe bonorum *reſurrect.*
deſideriis præſentem eſſe Divinitus. Apparuit namq; ad monu-
mentum lugentibus fæminis: adeſt & nobis Ejus abſentiæ recorda-
tione ſalubriter contriſtatis. Occurrit revertentibus à monumen-
to, ut agnita Reſurrectionis gaudia prædicarent, adeſt & nobis, dum
bona, quæ novimus, proximis fideliter annunciare gaudemus, ap-
paruit infractione panis his, qui ſe peregrinum eſſe putantes, ad ho-
ſpitium vocaverunt: adeſt nobis, cùm peregrinis & pauperibus quæ-
cunq; poſſumus bona libenter impendimus: adeſt in nobis in fra-
ctione panis cùm Sacramentum Corporis Ejus, videlicet panis & vi-
ni, caſta & ſimplici conſcientia ſumimus. Apparuit in abdito de
ſua Reſurrectione loquentibus: adeſt & nobis, qui modo Ejus do-
no idem agimus: adeſt & nobis ſemper, cùm ab extrinſecis operi-
bus ad tēpus vacantes, de Ejus gratia locuturi convenimus: apparuit
cùm diſcipulis foribus clauſis intus ex judæorū metu reſiderēt: appa-
ruit cùm minorato eodem metu, apertis eum greſſibus in montis
vertice quærerent: affuit quondam confortaturus ſuo Spiritu Eccle-
ſiam, cùm ab infidelibus premeretur, & ad publicum venire, ac di-
latari prohiberetur: adeſt eidem & nunc, cùm inclinato ad fidem cul-
mine regali, terror quievit perſecutionis, & omnis mundi ſublimi-
tas Apoſtolicis eſt ſubſtrata veſtigiis: apparuit piſcatoribus: eosq;
apparens Divinis adjuvit beneficiis: adeſt & nobis, cùm neceſſaria
vitæ temporalis recta intentione curamus, juſtisq; noſtris laboribus
ſubſidium adjungit ſuæ pietatis: apparuit recumbentibus: adeſt &
nobis cùm juxta Apoſtoli monita ſive manducamus, ſive bibimus,
ſive aliud quid agimus, omnia in gloriam DEI facimus, apparu-
it primò in judæa, deinde in Galilæa, poſt hæc in judæa, rurſum
die quo aſcendit in Cœlum: aderat Eccleſiæ cùm primò ſolius ju-
dææ terminis clauderetur, adeſt ex modo cū judæis ob culpā perfidiæ

Iiiiiii dere-

dereliƈtis, transmigravit ad gentes: & aderit in futuro cùm ante finem sæculi revertetur ad judæam: & sicut Apostolus ait, intrante
Rom. 11. gentium plenitudine, sic omnis Israël salvus erit. Novissime illis apparuit ascendens in Cælum: aderit & nobis ut Eum post mortem ad Cœlos sequi mereamur, si ante mortem Eum in Bethaniam unde ascendit, id est, in domum obedientiæ sequi curamus. Ipse etenim Cælum ascensurus Bethaniam venit, quia sicut Apostolus ait:
Philip. 2. *Factus est obediens usq; ad mortem, mortem autem crucis- propter quod & DEUS Eum exaltavit*: venimus ibidem & nos, si quod ille monet agimus, quod promisit intendimus. *Esto fidelis*, ait: *usq; ad mortem: & dabo tibi coronam vitæ.* Fit quoq; ipsius gratia largiente, ut qui nobiscum usq; ad vitæ hujus terminum manet: post hanc nos vitam
Quinquagesima cōsecr. ad videnda secum Cœlestis vitæ præmia sublevet. Hæc Beda. Sicut ergo quadragesimam, sic & quinquagesimam Christus nobis Sa-
Beda ibidem cravit: & nos utraq; solennitate Mysticè instituit: de quibus simul Beda sic ait. Utramq; sane hanc solennitatem, hoc est quadragesimæ & quinquagesimæ, non quorumlibet hominum, sed Ipsius Domini, ac Salvatoris nostri prima nobis sanxit authoritas: quadragesimæ videlicet in eo, quòd diebus ac noctibus quadraginta jejunavit in deserto. Victaq; versutia tentatoris, Ministeriis fruebatur Angelicis, ut suo nos informaret exemplo: quia per macerationem carnis adversarii Spiritualis machinas evitare, & ad An-
Actor. 1. gelorum debeamus consortium pervenire. Porro quinquagesimæ gaudia in eo nobis servanda monstravit, quòd post Resurrectionem seipsum Discipulis vivum, in multis argumentis, per dies quadraginta præbuit: & illos suæ frequentia visitationis lætabundum hoc tempus habere fecit, ac festivum. In quo non solùm futuri sæculi gaudia, quæ cum illo sumus habituri præsignavit, verùm & ineffabilem circa nos suæ pietatis affectum ostendit: qui deposita jam infirmitate corporis, & per Resurrectionis virtutem in Cœlestem gloriam commutata, dignatur tamen adhuc Discipulorum interesse convivio, ut socios eos habere possit in Cœlo, & præcepta quibus ad Regnum DEI perveniant vivacius ipsa familiaritate commendet, atq; memoria illius temporis roboret, de quo eis ante passi-
Lucæ 22. onem suam promittendo prædixerat, *& ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus Regnum, ut edatis & bibatis super mensam meam in Regno meo*, sed & in Cælum ascendens nequaquam eis priscæ suæ præsentiæ dulcedinem abstulit, sed eandem potiùs promisso Spiritus Sancti charismate cumulavit. Deniq; mox illi regressi sunt in Hierusalem, cum gaudio magno, & erant semper in Templo, laudantes & benedicentes DEUM: hoc quoq; nobis gaudio, ac laude & benedictione Cœlesti, qua Spiritus Sancti præstolabantur adventum, usq; ad diem quinquagesimam, quem Græci Pentecostem appellant
Devotio habenda inter Pascha & Pentecosten solennitatis hujus lætitiam docuerunt esse protelandam. Meritò ergo Sacrosanctis diebus his nos majoribus epulis atq; hymnis Cœlestibus, vacamus, ob reverentiam Dominicæ Resurrectionis: ob memoriam Dominici convictus cum Discipulis simul, & ob spem futuræ nostræ quietis, ac vitæ immortalis. Sed & genu in oratione minimè flectimus, quia flectio genuum, pœnitentiæ & luctus est indicium. Quod etiam omnibus diebus Dominicis observandum, propter Ejusdem Resurrectionis vel Dominicæ, vel nostræ Sacramenta Patres instituerunt. Rectè ergo quadragenario dierum nu-

mero jejunium annuè celebramus: ut per hoc Spiritualibus admoneamur, quia quamdiu in mundo vivimus, pro Cœlestium præmiorum adeptione semper laborare debeamus. Rectè etiam quinquagenario dierum numero statum futuræ nostræ beatitudinis in imagine veneramur, jejunia videlicet relaxando, Alleluia canendo; stantes orando, quæ sunt aptissima perpetuæ quietis, Resurrectionis, & laudis præsagia. Hæc Beda.

DE ASCENSIONE DOMINI NOSTRI J. XSTi.

CAPUT LXXXII.

Circa Ascensionem Domini te vigilem esse oportet: nam hæc solennitas valde solennis est, ut infra patebit. Et saltem hoc ad attentionem te animet amplius, quod nunc Dominus completo suæ peregrinationis cursu, præsentia corporali est recessurus: unde ipsius verba & facta sunt attentius consideranda. Quælibet enim anima fidelis debet sponsum suum, Dominũ DEUM suum, in Ejus discessu diligentissimè & vigilantissimè observare: & quæ per Eum dicuntur & fiunt, viscerosius mente amplecti: ac Eidem se devotius & humilius recommendare: & totaliter animum suum ab aliis abstrahere. Quadragesimo autem die à resurrectione voluit Dominus ascendere ut demonstraret, eos qui decalogum legis, per quatuor Evangelia impleverint, posse Cœlum scandere. Tunc itaq; sciens Dominus JESUS, quia venit Ejus hora ut transeat ex mundo ad Patrem, cùm dilexisset suos, nunc verò usq; in finem dilexit eos. Accipiens igitur de Paradiso terrestri Sanctos Patres, & omnes illas Sanctas & benedictas animas, ac benedicens Heliæ & Enoch ibi remanentibus, & adhuc viventibus, venit ad undecim Discipulos suos, qui erant in Monte Syon, cum Matre Ipsius & aliis. Omnes siquidem tam Apostoli quàm alii Discipuli, necnon & mulieres, habitabant in Monte Syon: sed in cænaculo, in quo Dominus cœnaverat, habitabant tunc MARIA & undecim Discipuli: cæteri verò discipuli & mulieres circumquaq; per diversa hospitia erant divisi. Dum ergo recumberent seu comederent undecim Apostoli in illo cænaculo cum Beata Virgine: & fortè alii, sed digniores sunt tantùm expressi, apparuit eis Dominus: & comedit cum eis benignus Magister ante discessum suum, in signum & memoriale specialis dilectionis & gaudii. Quia enim Apostoli non erant Eum ampliùs in carne visuri: ideo antequam recederet, manducavit cum eis, quemadmodum amici cùm abinvicem separari debent, simul manducant. Omnibus igitur simul hora tertia comedentibus, cum magna lætitia in hoc ultimo Domini sui convivio, ut omnes testes essent & narrarent quæ communiter viderunt & audierunt: sciens Dominus JESUS tempus esse ut reverteretur ad eũ qui misit ipsum, *exprobravit illis incredulitatem eorum*, quã priùs habuerunt, ut succederet credulitas: *& duritiam cordis*, lapidei: ut succederet cor carneum, charitate plenum, *quia his qui viderunt eum Resurrexisse à mortuis, non crediderant:* nisi & ipsi Eum viderent: cùm utiq; post Resurrectionem suam Evangelium prœdicantibus gentes crediture erant Eum resurrexisse quem non viderant. Ergo inexcusabilis es, si testimonio videntis rem de qua testatur non credideris. Exprobratio: est objecto ex probro: quia probrum fuit, quòd tantis visis

Marci 16. Lucæ 24.

Joann. 13.

Ascensurus assumpsit nos ex paradiso.

Habitatio Mariæ & discipulorũ.

Exprobratio congruè facta.

visis argumentis Resurrectionis, & tantis auditis signis per testes
propositis non crediderunt. Qvamvis enim Petrus & Maria Magda-
lena, & duo illi Discipuli qvibus in via Dominus apparuerat, certissi-
mè firmissimeq; annunciarent Dominum Resurrexisse, seq; Illum vi-
disse: cæteri tamen illis non credebant. Hanc autem exprobrationē
maximè tunc Dominus fecit, cùm ad prædicandum per universum
mundum discipuli ire debebant, qvasi daret eis intelligere, & dice-
ret: Multomagis debebatis vos nuntiantibus Resurrectionē meam
credere anteqvam me videretis, quàm gentes, qvæ credent vobis
prædicantibus Evangelium, & Me non videbūt. Post illam qvippe
exprobrationē, dixit eis, ut irēt in mūdū, ad prædicādū. Idcirco etiā
tūc eos increpavit, cùm corporaliter reliqvit ut defectū sui cogno-
scentes remanerēt humiliores. ostendēns eis in suo discessu qvan-
tùm ei humilitas placet, qvasi eam peculiariter eisdem recommenda-
ret: ut verba quæ recedens dicebat, in corde audientium arctius im-
pressa remanerent. Post increpationem igitur admonendo dixit eis
Euntes & continuis profectibus in prædicando proficientes *in mundū
universum*, non in judæam tantùm: *prædicate Evangelium*, qvod omnē
aliam doctrinam præcellit, sicut caput corpori præminet: qvia secun-
(*Evangelium*) dùm Innocentium, Evangelium est verbum verbi, quod erat in prin-
(*quid sit.*) cipio apud DEUM: sermo sermonis, qvi à regalibus sedibus venit,
(*Sapient. 8.*) sapientia sapientiæ, qvæ attingit à fine usq; ad finem fortiter, & di-
sponit omnia svaviter. *Prædicate*, inqvit, *Evangelium*, nihil aliud
omni creaturæ, id est; humano generi, seu indifferenter & sine acce-
ptione omni homini, pro qvo facta est omnis creatura, vel ideo qvòd
habet participiū & convenientiam, seu aliqvid commune, cum omni
creatura: unde & homo microcosmus, id est; minor mundus dicitur:
qvasi omnē creaturā cōtinēs. Per esse, enim cōvenit cū inanimatis:
(*Homo mi-*) per vivere: cū vegetabilibus & plātis, per sentire, cū animalibus, per
(*crocosmus.*) intelligere cū Angelis, ideo designatur nomine omnis creaturæ. itē
(*Homo om-*) homo dicitur omnis creatura, qvia propter Eū omnis creatura mūdi
(*nis creatura*) videtur esse producta: sumus enim qvodāmodo finis omniū. Vel *omni*
(*Joann. 12.*) *creaturæ*, cui prædicādū est. Et multa in scripturis inveniūtur, qvibus
(*1. Cor. 13.*) hæc una determinatio sufficere potest: qvale est illud: *Cum exaltatus
fuero à teera omnia traham ad meipsum*, scilicet trahenda & illud: *Charitas
omnia credit*, scilicet credenda. Ita dicitur, DEUS erit omnia in omni-
(*2. Cor. 15.*)
(*Joann. 15.*) bus, id est; unicuiq; sufficientia, & illud: *Omnia quæcunq; audivi à Pa-
tre meo, nota feci vobis*, omnia scilicet ad salutem & beatitudinē per-
tinentia. Et sic in aliis suo modo accipere poteris. Hoc autem qvòd
de Evangelio prædicando dicitur, exequēdum erat post receptionem
& confirmationem Spiritus Sancti qvia ante non erat (secundùm Mā-
datum Christi) ab Hierusalem discessuri. In hoc etiam qvòd de Evan
gelio omnibus prædicando mandatur: judæorum abjectio, & gentium
(*Gentium*) electio apertissimè monstratur. Qvi ergo priùs dixerat, *In viam gen-*
(*electionis.*) *tium ne abieritis*, nunc dicit, *Prædicate Evangelium omni creaturæ*, id est;
(*Matth. 10.*) omni nationi: primo judæo, secundo Gentili: *quia vult omnes
homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.* Deinde salutē pro-
(*1. Tim. 5.*) mittendo credentibus. & damnationē cōminando incredulis, sub-
junxit: *Qui crediderit*, fide formata & per dilectionem operante, sci-
licet per se ut in adultis, vel per alium, ut in parvulis, *& baptizatus
fuerit*, baptismo aqvæ si fieri poterit, *salvus erit*, æterna salute à pec-
catis & pœnis liberante.

Non

Non enim sufficit fides, absque baptismo, per quem aliquis incorporatur Christo, si adsit facultas recipiendi baptismum ab aliquo. Si autem non adsit facultas, sufficit baptismus sanguinis, ut in martyribus, qui pro Christo interficiuntur antequam sint baptizati, vel flaminis, ut in habentibus fidem Christi, desiderantibus baptizari, sed præveniuntur morte antequam possit impleri. Per alios ergo paruuli credunt in Ecclesia, sicut ex alijs trahunt peccata quæ illis in baptismo remittuntur confessione aliena. Pium est enim ut id quod per alienum peccatum amiserunt, per alienum auxilium (ut Ecclesiæ & patrinorum in quibus credere dicuntur) recuperare & recipere possint. *Qui verò non crediderit*, per se vel per alium, *condemnabitur*, æterna damnatione, per meritum justitiæ infidelitatis suæ. Non ait, qui baptizatus non fuerit: quia per fidem sine baptismo, saluatur homo: cùm Eum excludit articulus necessitatis non contemptus religionis. Unde quòd dictum est Nicodemo, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, nō potest intrare in regnū Dei*, sic debet intelligi, qui contempserit renasci. Noli autem præsumere de fide, nisi ostendas Eam in opere: quia sine hoc non poterit te saluare. *Fides enim sine operibus mortua est*, sicut & opera sine fide. Unde Gregorius: Fortasse autem unusquisque apud semetipsum dicat: Ego iam credidi, saluus ero. Uerum dicit, si fidem operibus teneat. Uera etenim fides est, quæ in hoc quòd verbis dicit, moribus non contradicit & ille credit, qui exercet operando quòd credit. Unde & Jacobus, Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat, nunquid poterit fides saluare Eum; sicut enim Corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus mortua est. Deinde etiam signa fidei augmentatione & confirmatione promittendo adiungit: *Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur*, propter meritum fidei suo tempore, & cùm fuerit necesse. *In Nomine meo*, invocato & honorato, id est, in virtute nominis mei, *dæmonia eijcient*, quòd de multis legimus, quibus immundi spiritus obediebant: *linguis loquentur novis*, hoc factum est in die Pentecostes in Apostolis, & alijs credentibus *serpentes tollent*, id est, auferent vel dispergent: quòd de Apostolo Paulo patet. *Et si mortiferum quid biberint, non Eis nocebit*, quòd de Joanne Evangelista factum fuit: *Super ægros manus imponent, & bene habebunt*, quòd etiam multi fideles fecerunt. Omnia enim hæc in primitiva Ecclesia, non solùm Apostolos & alios majores: sed etiam frequenter alios simplices credentes fecisse legimus, pro infidelibus convertendis: & ut fides credentium cresceret, ac nutriretur & firmaretur miraculis: quia nunc radicata & aucta, non sic necessarium est hæc fieri, sicut passim tunc fiebant: quia sufficit ea quæ facta sunt solummodo legere & audire, ac Eis fidem adhibere. Si ergo quæratur, quare prædicatores & fideles moderni talia signa non faciunt; Respondetur secundùm Gregorium, quia cum fides Catholica sit sufficienter probata per miracula Christi & Apostolorum Ejus, non oportet ultrà hanc probationem reiterare amplius. Sicut etiam arbusta cùm primò plantantur, frequenter irrigantur, quousq; convaluisse videantur: cùm autem in terra radicem fixerint, talia subtrahuntur. Uerumtamen Deus in posteris temporibus etiam multa miracula fecit ad consolationem fidelium: ut patet de tempore Martyrum & Confessorum. Fiunt tamen, secundùm eundem Gregorium, spiritualiter nunc in Ecclesia, quæ olim corporaliter fiebant in ea. Nam sacerdotes populum exorcisando, baptizando, & ad pœnitentiam vocando, dæmonia eijciunt: dumq; sæcularia verba relinquentes, fidei & novæ legis mysteria insonant, linguis novis loquuntur. Qui dum bonis suis exhortationibus vitia & malitiam de alienis cordibus auferunt, serpentes tollunt. Et dùm hæreticorum libros legunt, vel mortifera in confessionibus seu pestiferas suasiônes audiunt, sed tamen non consentiunt, & ad prava non pertrahuntur: mortiferum est quòd bibunt, sed eis non nocebit. Qui quoties proximos in fide vel bono opere infirmari conspiciunt, dum eis tota virtute concurrunt, & exemplo suæ bonæ operationis illorum vitam roborant: vel animas infirmas suis orationibus sanant, & Deo reconciliant, *super ægros manus imponunt ut bene habeant*. Quæ nimirum miracula tantò maiora sunt quantò spiritualiora, & quantò per hæc non Corpora, sed animæ susci-

Baptismus necessarius.

Paruulorum purgatio de peccatis.

Ioan. 3.

Fides sine opere non saluat.

Iacobi. 2.

Gregor. hom. 29. in Evāg.

Iacobi 2.

Signa primitivæ Ecclesiæ.

Cur modo non fiant miracula

Gregor. hom. 29. in Evāg.

Idem ibid.

suscitantur. In hoc etiam instruimur, ut quòd verbis prædicamus, bonis operibus confirmemus. Item dæmonia eijciunt, qui dæmonum tentationes fide & signo Crucis repellunt. Linguis loquuntur novis, qui Dei laudes & verba sacra narrant, dimissis frivolis & ociosis, Serpentes tollunt, qui detractorers efficaciter reprehendunt. Mortiferum bibunt, sed eis non nocet, qui persuasiones pestiferas seu amara convitia audiunt, sed surda aure transeunt, & pro nihilo ducunt. Super ægros manus imponunt & bene habebunt, qui per bona verba & opera alios à peccatis retrahunt, & in bonis confimant. Et hæc similiter signa spiritualia tanto sunt corporalibus meliora, quantum quæ sunt animæ corporalibus præferuntur. Et dixit eis: *Uos autem* specialiter *estis*, id est eritis *testes horum*, scilicèt quæ vidistis & audistis, & quæ locutus & operatus sum in medio vestri: vel horum superius descriptorum, quantum ad Christi Incarnationem, prædicationem, passionem, & Resurrectionem. Et ne turbati cogitarent quomodo nos homines idiotæ testimonium perhibebimus gentibus & Judæis qui te occiderunt, subiungit: *Et ego mitto*, id est, mittam citò & de propinquo (ponendo præsens pro futuro, & ratione certitudinis, & ratione proximi temporis) *promissum* vobis auxilium *Patris mei in vos*, id est, Spiritum sanctum in signo visibili: ut sufficiatis ad testandum & ad prædicandùm constanter ubique veritatem Evangelij. Pater enim promisit, cùm dixit: *Effundam de spiritu meo super omnem carnem*, & quia Filius promisit, dicens: *Cùm venerit Paracletus quem ego mittam vobis à Patre*: ideo & Pater promisit, cùm opera Trinitatis sint indivisa. Qui licèt procedit ab utroqve, est tamen Patris, authoritate spirationis. Et ne imperfecti prædicare præsumerent, adjunxit: *Uos autem*, qui debetis esse testes mei, *sedete* & manete hic *in civitate* Hierusalem, *quoadusque induamini*, scilicèt undique tanquam armatura spirituali *virtute*, non humana, sed cœlesti, id est, Spiritus sancti gratia *ex alto*, id est, de cœlo. Hoc idem tangitur, in Actibus, cùm dicitur: *Et convescens*, id est, simul cum discipulis comedens, *præcepit eis, ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris*, quasi diceret, hìc & ibi non estis sufficientes ad prædicandum constanter veritatem Evangelij, donec confirmati fueritis per donum Spiritus sancti, ut steteristis ante reges & præsides intrepidi. Unde Chrysost. Sicut milites invasuros multos, nemo finit exire donee armati sint: sic & discipulos ante Spiritus sancti descensum, ad conflictum egredi non permittit. Cur autem non Christo præsente, vel Eo discedente, statim spiritus venit? Decebat enim eos fieri cupidos rei, & deinde recipere gratiam. Tunc enim magis ad Deum erigimur, cùm incumbit necessitas. Dicit autem, *donec induamini virtute ex alto*, nec expressit quando, ut sint jugiter vigiles. Quid igitur miraris, si diem novissimum non pandit: ubi diem hunc proximum pandere noluit? Hæc Chrysost. Licèt ergo Christus dedisset discipulis scripturarum intellectum, & commisisset prædicatioins officium: tamen distulit executionem prædicandi, usq; ad Spiritus sancti receptionem in signo visibili: per hoc insinuans, quòd prædicans actu, prius debet habere sufficientem sacræ scripturæ notitiam, & gratiam Spiritus sancti per conjecturam, scilicèt quòd non sit conscius sibi de peccato mortali. Debent quippe prædicatores sedere in civitate, id est, in claustro, ubi debet esse civium unitas, vacando ibi studio & contemplationi, ut ibi hauriant, quod postmodum in prædicatione alijs effundant. Unde Hiero. Nihil nobis rectum videatur nisi quod discimus, ut post multum silentium de discipulis magistri efficiamur docemus autem homines in Ecclesijs, quod scimus: omnes alias artes absq; Doctore non discimus, sola hæc tam vilis & tam facilis est, ut Præceptore vel Doctore non egeat. Unde & secundùm Gregorium notandum est, quia sunt quos à prædicationis officio vel imperfectio vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit: qui admonendi sunt, ne dum sibi tanti onus officij præcipitatione arrogant, viam sibi subsequentis vitæ melioris abscindant. Et ut confiderent, quód Ipsa veritas, quæ repentè quos vellet roborare potuisset ut exemplum sequentibus daret, ne imperfecti prædicare præsumerent. Post, quam plenè Discipulos de virtute prædicationis instruxit, illicò adiunxit, *Uos autem sedete in civitate, quoadusq; induamini virtute ex alto.* In civitate quippe

sede-

Præsens proximi Promissum spiritus, Ioel 2. Ioan. 55

Spiritus Patris.

Actibus,

sedemus, si intra mentium nostrarum nos claustra constringimus, ne loquendo exterius evagemur, ut cùm virtute Divina perfectè induemur, tunc quasi à nobismetipsis foras etiam alios instruentes exeamus. Hæc Gregorius. Comedunt igitur & gaudent Discipuli, propter præsentiam Domini sui: sed nihilominus propter Discessum turbati. Tanta enim amoris teneritudine Eum diligebant, quòd etiam verba discessionis suæ æquo animo sustinere non poterant. Cumque comedissent, *eduxit omnes*, verbo scilicet non manu *foras*, idest extra civitatem, *in Bethaniam*, id est, versus Bethaniam, quia mons Oliveti, ad quem exierunt, est in via versus Bethaniam, & Bethania in latere montis Oliveti est sita *Eduxit eos foras*, ut viderent Eum ascendentem, per hoc insinuans, quòd civitas tumultuosa non est locus aptus ad divinorum contemplationem. Prius eduxit eos foras extra civitatem, ut significaret non habere nos hìc manentem civitatem, deinde in Bethaniam, quæ interpretatur domus obedientiæ: ut qui ex obedientia descendit, & hummiliatus est ad mortem, ostendatur ex merito obedientiæ ascendisse: & exaltatus in cœlum, secundùm illud, *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, propter quod & Deus exaltavit illum:* & ut signet per obedientiæ opera eos transituros ad cœlestia, & quòd non est ascensus in cœlum, nisi per obedientiæ meritum. Sicut ergo inobedientia hominem de Paradiso eiecit, sic obedientia introducit. Item secundùm Bedam, Eduxit eos in Bethaniam, propter situm ejusdem villæ, quæ in latere montis Olivarum posita est, quia videlicet obedientis Ecclesiæ domus, in ipsius summi montis, id est Christi latere, fidei, spei, dilectionisq; sua fundamenta locavit. Postquam ergo eos foras duxisset, tunc dixit eis, quòd in montem Oliveti transirent, & inde Eum in cœlum ascendentem viderent. Quia inde ascendere volebat in cœlum. Et tunc disparuit, & evanuit ab oculis eorum. Per montem, intelligitur eminentia Spiritus in contemplatione: per olivas autem: pinguissimi spiritus devotio. Ulterius verò post ista non restat, nisi saltus animæ in cœlum. Igitur Apostoli undecim, cum Matre Domini ac alijs Discipulis & mulieribus unanimiter statim venerunt in montem Oliveti, & ibidem iterum Dominus eis apparuit. Ecce quomodo habes hodie duas apparitiones. Conspice nunc bene eas, & cuncta quæ fiunt. Considera nihilominus Sanctos Patres ibidem invisibiliter existentes, quomodo libenter & reverenter intuentur Dominum, & affectuosè benedicunt per Quam tantum assecuti sunt beneficium: quomodo etiam intuentur illos excelsos pugiles & duces Divini exercitus, quos inter omnes ad expugnandum & vincendum universum mundum elegit Dominus. Tunc quidam ex his qui conuenerant cœperunt Eum interrogare, dicenres: *Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel;* Quidam imperiti & carnaliter sapientes, videntes alienigenam regnare, & Judæos sub Præside esse: desiderabant quòd regnum Ipsum nationi Judaicæ redderetur, & quærebant de restitutione regni Israel temporalis, & si Rex Judæis daretur hoc tempore, putantes tunc à Domino regnum restituendum: & à dominio alienigenarum scilicèt gentilium qui Judæis dominabantur liberandum, sicut & duo Discipuli putabant, dicentes: nos autem sperabamus quia Ipse esset redempturus Israel. Acsi isti interrogantes Eum dicerent. Nunquid hoc tempore regnabis, sicut David, & Salomon, & dominaberis nationibus? alij verò magis instructi, scientes restitutionem illam non nisi finaliter futuram scilicèt circa tempora judicij, quærebant de restitutione regni Israel spiritualis: scilicèt de liberatione & dilatatione Ecclesiæ, acsi dicerent, Nunquid hoc tempore facies quod promisisti Ecclesiæ? Unde Aug. Ergo discipuli Christi deducturi aspectu ascensurum Christum interrogaverunt Eum & dixerunt Ei: Domine si in hoc tẽpore præsentaberis: & quando regnũ Israel? Quod regnũ? De quo dicimus, *Adveniat Regnum Tuum:* quando regnũ Tuorũ; quando Regnũ humilium quamdiu typus superborum; Quando venturũ sit quid ad te; sic vive quasi hodie venturum sit, & non timebis cum venerit. Hæc Aug. Dominus autem super hoc non certificavit eos: ex quodam tamen in responsione Ejus posito, possent intelligere restitutionem illam multis temporibus differendam. *Non est*, inquit, *vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate:* id est,

Eductio. Apostolo.

Philip. 2.

Beda in cap. 24. Lucæ.

Montem. Oliveti.

Contẽplatio.

Acto. 1. Restitutio regni Israel.

August. ser. mo. de ascens

Mat. 6.

est, numerum temporum & momentorum usque ad finem sæculi, quæ tantum patent scientiæ Patris mei. Non est quippe aliquorum nosse tempora, ultra quod revelatur vel traditur per scripturas, quia hoc est præsumptionis: sed secundùm scripturas nosse, est eruditionis, ac si diceret, Ad vos non pertinet scire futura, quæ in sola Dei dispositione sunt posita: de quorũ numero est regni Judaici restitutio. Nam ipsum restituendum non est carnaliter, sed spiritualiter: quando circa finem sæculi Judæi credent in Christum, qui fuit Rex eorum: & quando regnabit in domo Jacob, verè fine fine sæculi in æternum. Nihil, inquam, ad vos quærere de secretis hujusmodi, nec ad ea percipienda estis idonei: sed de his quæ ad vos spectant estote soliciti: quia re vera, *accipietis virtutem sancti Spiritus supervenientis in vos*, cujus virtute purificati & roborati ut possitis mea verba loqui, & doctrinam meam ferre *eritis mihi testes*, conversationis & doctrinæ, mortis & Resurrectionis meæ: primò, *in Hierusalem* secundò, *in Judæa*. postea *in Samaria*, tandem *usque ad ultimum terræ*: ac si tacitè diceret, ante regni illius restitutionem non solũ Hierosolymam, sed, & omnes fines Judææ & Samariæ, ac etiam mundi terminos per circuitum Evangelij fama percurret. Primò siquidem prædicatũ

Prædicatio usque ad ultimum terræ.

est Evangelium in Hierusalem, sed propter lapidationem Stephani, & mortem Jacobi, gladio occisi, egressi sunt de Hierusalem, prædicantes in finibus Judææ: postea transierunt ad Samaritanos: inde processerunt per mundum ad alios. Ubi Aug: Quo autem pacto ab Apostolis est prædicatio ista completa, quando adhuc usq; sunt gentes in quibus modo cæperit: & in quibus nondum inceperit impleri; non utique hoc sic à Domino mandatum est Apostolis, tanquam Ipsi soli quibus tunc loquebatur tantum munus fuerint impleturi, sed sicut eis solis videtur dixisse, *Ecce ego vobiscum sum usq; ad consummationem sæculi*: quod tamen Eum universæ Ecclesiæ promisisse, quæ alijs morientibus alijs nascentibus hic usq; in sæculi consumatione futura est, quis non intelligat; Hæc Aug. Et quia Evangelium primò prædicatum est in Hierusalem, inde est quod audita pronunciatione Evangelij, vertimur ad Orientem, quasi ad Hierusalem: gratias agentes & dicentes: Gloria tibi Domine: quia inde venit ad nos Evangelium. Unde scriptum est: *De Sion exhiit lex, & verbum Domini de Hierusalem.* Unde & Aug. Cæpit enim Ecclesia ab Hierusalem ista terrena, ut gaudeat in Deo in illa Hierusalem cælesti, ab hac enim incipit, ad illam terminat. In illa tota Ecclesia erit, ab ista exordium fidei sumpsit. Hæc Aug. Sed verba Evangelij levita prænunciaturus, vertit faciem contra Aquilonem, ut ostendat verbum Dei dirigi contra Eum, qui per Aquilonem disignatur, scilicet contra diabolum, qui dicebat in corde suo: sedebo in latere Aquilonis, & ero similis Altissimo. *Et Dominus JESUS postquam locutus est eis*, quæ ad eruditionem suæ pertinebant consolationis, unumquemquè osculatus est in intimo amore cordis. Quia, secundùm Ambr. Apostolis reliquit oscula pacis: deinde valedicens eis, *elevatis manibus*, ut suos Patri offerret, *benedixit eis*, scilicet bona optando, promittendo, conferendo, ut eos contra hostem muniret, ut bonis cælestibus augeret. Et, ut dicit Theophilus, fortè in hac benedictione vim conservativam eis influxit, usq; ad Spiritus Sancti aduentum. Ex loco isto duxit Ecclesia in consuetudinem, quod Episcopi in fine Missæ dentbenedictionem. Ubi Origenes: Quòd autem elevatis manibus benedixit eos, significat quòd deceat benedicentem cuiquam ornatum esse varijs operibus & arduis, respectu aliorũ, sic enim manus tolluntur in altũ. Hæc Orige. In recessu suo benedixit Christus Discipulis, sicut Pater recedens à filijs benedicit eis: & hoc fecit primò propter majorẽ eorũ necessitatẽ secundũ illud: Cũ esse cũ eis: Ego seruabã eos: & cætera. Ubi petit eos post recesũ suũ servari à malo. Secundo. ad ostendendũ finalẽ & perseverantẽ erga eos suã dilectionẽ: secãdũ illud, Cũ dilexisset suos qui erant in mundo, in finẽ dilexit eos. Instruxit etiã per hoc superiores in Ecclesia, ut recedẽtes à subditis, benedictionibus eos Deo cõmẽdẽt. His finitis ad Orientẽ versa facie, ut dicit Damascenus, cœpit sua propria virtute nõ aliena elevari ab eis,& ascẽdere videtibus illis, quos scilicet tãta visione dignabatur,& vidẽdo deducẽtibus: ut scilicet desideriũ veniendi ad ipsũ in eis excitaretur, & triũphaliter proprio motu per dotem agilitatis in cælum supremum unde venerat ferebatur.

August. epist. 8. — *Matt. 28.* — *Esaiæ 2.* — *Conversio ad Aquilonem.* — *Esa. 14.* — *Ambros. c. 27. Lucæ* — *Benedicendi causæ.* — *Damascenus de ascen.*

Tunc Mater & omnes alii aspicientes Eum in Cœlum elevari, prociderunt in terram adorantes: & propter discessum lachrymas continere non poterant: multum tamen gaudebant, quod Ipsum sic gloriosè Cœlum petere scernebant. O! quàm libenter malo cum Filio de hoc mundo recessisse: sed Eam ad tempus hic manere Dominus voluit, quia propter cōfirmādos credētes utile & expediens fuit. Nostræ etiam fidei necessarium erat: quia ipsa post Ascensionem Domini inter Apostolos conversando, multa eis revelavit, quæ de eis mysteriis illius cognoverat. Unde Anselmus. Sed o! bone JESU istius Tuæ dulcissimæ Matris piissime Fili, quomodo pati potuisti ut Te in Regnum gloriæ Tuæ remeante, Illam quasi orbatam in miseriis mundi relinqueres, & non Eam statim regnaturam assumere erat? ut mihi videtur, necessaria nostræ fidei conversatio sua post Ascensionem Domini inter Apostolos Ejus, quia licèt Ipsi per revelationem Spiritus Sancti edocti fuerint omnem veritatem, incomparabiliter tamen manifestius ac eminentius ipsa per Eundem Spiritum Ipsius veritatis intelligebat profunditatem: ac per hoc multa eis per illam revelabantur, quæ in se non solùm simplici scientia: sed & ipso effectu, & ipso experimento cognoverat de mysteriis Ejusdem Domini nostri JESU Christi. Nec dilatio suæ Assumptionis quomodo jacturam inferre valebat immensitati amoris & gaudii sui qnoniam ipsa perfectio amoris & gaudii ita illam reficiebat plenitudine sui, ut hoc ipsum Ei ad augmentum amoris & gaudii magnopere fieret quod illic se esse videbat ubi DEUM, quem præ cunctis amabant, vel magis sciebat. Igitur ubicunq; erant, & ipsa in DEO, & DEUS in ea jucundabatur, quia ipsa jucunditate felix, hoc præ cæteris ubiq; fieri cupiebat, quod sapientiæ DEI potissimum placere intelligebat. Hæc Anselmus. Et est notabile, quòd Dominus suos primò de Civitate eduxit: Secundò, eos in Bethaniam duxit. Tertiò, eis benedixit, Quartò, Ascendit: in quo datur intelligi, quòd peccatorem primò educit de peccato, secundò Ipsum in Bethaniam, id est; in domo obedientiæ ducit, statum Ejus mutando, tertiò ei benedicit, gratiâ replendo, quartò ascendit, id est; ascendere facit, ad superiora transferendo. Et ascēdens Dominus JESUS duxit secum illam multitudinem nobilem: scilicet captivam captivitatem, id est; captivos à captivitate inferni, quos secum victor eduxerat, & Cœli aperta jam porta pandens iter ante eos, sequentes, ut Micheas Propheta dixerat. Exules introduxit in Regnum Patris sui: concives illos faciens Angelorum, & domesticos Dei: quatenus & ruinas Angelicas restauraret, & æterni Patris honorē cumularet, & se triumphatorē ostenderet, & Dominum exercituum comprobaret. Dominus itaq; gloriosus, candidus & rubicundus, splendidus & gaudiosus, præcedebat eos, viam eis ostendens, & ipsi sequebantur Eum cantantes & jubilantes. Interim autem Michaël Præpositus Paradisi, pergens ad Patriam cœlicam, nunciavit quòd Dominus ascenderet ad eam. Et ecce omnes Beatorum Spirituum ordines occurrerunt eidem decenter & letiatim per acies suas. Unus ex eis non remansit, qui Domino suo obviam non veniret. Et inclinantes se cum omni reverentia, quâ poterant, Eum cum hymnis & canticis ineffabilibus deducebant. Quis enim posset cantus & jubilos qui ab ipsis fiebant explicare, & quis posset hoc gaudium enarrare? sed & illud gaudium quis dicere

Cur Mariæ non simul assumpta sit

Anselm. lib. de excellentia B. Virginis, to. 3.

Mysterium ascensionis.

Spirituum cælestium occursus.

cere posset, quod tam Beatissimi Spiritus, quoniam Sanctissimi Patres habuerunt, cũ sibi adinvicẽ occurrerunt: omnes jubilabãt & psallebãt
Psalm. 46. nã juxta Prophetã: *Ascendit DEus in jubilatione*: quòd maximè refertur ad vocẽ jucunditatis redemptorum cum ipso ascendentiũ, quòd priùs voce lachrymabili clamaverunt in partibus inferni. Advenisti desiderabilis, Quem expectabamus in tenebris: & Dominus in voce tubæ, quòd refertur ad sonum prædicationis Apostolorum,
Marci 16. qui tunc fuit eis injunctus Domino dicente: *Euntes in mundum uni-*
Psalm. 18. *versum, prædicate Evangelium omni creaturæ*: & tunc enim: *in omnem terram exivit sonus eorum*, tamen post Spiritus Sancti receptionem. Cumq; psallerent tam Angeli quàm animæ Beatæ, Dominus junctis manibus devote & sursum ante pectus erectis, & nubecula sub pedibus ascendit, & omnes Beati simili modo junctis manibus cum Domino ascenderunt. Domino autem ascendente quidam chori Angelorum Ipsum præcedebant, quidam sequebantur: alii à dextris & alii à sinistris, cum ipso comitabantur simul, & cum beatis animabus. Ascendebat verò Dominus planè & morosè, propter consolationem Matris & Discipulorum quousq; poterant videre Eum. Ex tunc autem *nubes* lucida & candida, *suscepit Eum ab oculis eorum*, carnalibus: quia claritate nubis circumdatus, ulterius non est visus, ut qui Christum secundùm carnem noverant, ultra jam sic non noscerent.
Ascendendi forma. Ascendit usq; ad nubes eâ formâ quam ante Passionem habuit: susceptus autem à nubibus, eâ quâ in monte apparuit. Quasi in globo bajulæ nubis ascendit, non per modum vehiculi, & quasi ad ascendendum egeret Ministerio Angelorum vel nubis: quia sua propria virtute ferebatur: sed per modum obstaculi, ut ab oculis mortalium non videretur: Et ut per hoc ostenderetur, quia omnis creatura parata est obsequi suo Creatori: nubes enim quæ subtraxit Eum ab oculis inspicientium, & Angelis, assistentes ibi ostendebant, quod creatura Corporalis & Spiritualis subjecta est obsequio Christi Et tunc in momento cum in omnibus Angelis & Patribus Sanctis erat in Patria Cœlestis Beatitudinis. Ascendit ergo Christus, & per nubem Cœlos penetrans assumptus est in Cœlum æthereum, seu Empyreum, non virtute aliena, sed propria: tum ratione Deitatis, quæ omnia potest: tum ratione humanitatis gloriosæ, quia corpus gloriosum obedit ad nutum animæ, quantùm ad motum localem per dotem agilitatis, quæ est in tali corpore. Unde non curru, non Angelis sublevatus legitur: quia quòd fecerat omnia, super omnia
Genes. 5. sua virtute ferebatur. Enoch verò ab Angelis translatus est, &
4. Reg. 2. Helias curru subvectus est in Cœlum àëreum, non virtute propria: quia homines puri erant, & virtute indigebant aliena, quia Eorum corpora nondum sunt glorificata. Stabat autem Mater & Discipuli, & Magdalena, & alii intuentes in Cœlum euntem Illum, quamdiu
Ambros. in cap. 24. Luc. apparebat oculis eorum. Unde Ambrosius. Stabant Beati Apostoli toto suspensi corpore, & ascendentem ad Cœlum Dominum (quia incessu non poterant) oculis sequebantur. Et licèt ad deducendum Salvatorem visio humana defecerit, fidei tamen devotio non deficit. Usq; ad nubem enim deducunt Christum oculis, usq; ad Cœlos autem cum Christo fidei devotione comitantur. Unde ait Apostolus: sciens fidem nostram in Cœlis esse cum Domino. Nostra autem conversatio in Cœlis est. Hæc Ambrosius. O! quid erat videre Dominum sic gloriosè ascendentem? Et si quis potuisset audire & videre illos

illos Beatissimos Spiritus, & animas Sanctas cum Eo pariter incedentes, fortè præ gaudio anima illius à corpore separata fuisset, & cum eis etiam pariter ascendisset. *Cumquè* jam Dominus subtractus esset ab oculis & conspectu eorum, adhuc tamen suspensis vultibus, *intuebatur in Cælum*. Propterea *duo* Angeli in forma virorum *steterunt juxta illos, in vestibus albis*, ut gratulatio monstraretur ex ipsis indumentis: *& dixerunt eis, Viri Galilæi, quid statis hic aspicientes in Cælum?* Galilæa Apostolorum Patria fuit, unde & Viri Galileæ dicuntur: ac si dicerent. Statis hìc, & in Cœlum aspicitis, quasi obliti quid facere debeatis. Redite in Civitatem, & expectate promissionem Patris, sicut dictum est vobis. Recedite, & expectate JESUM ut modo redeat: sed in fine temporum, *sic veniet quemadmodum vidistis Eum euntem in Cælum*. Id est; sicut bajulis nubibus vidistis Eum in Cœlum ascendentem, sic bajulis nubibus videbitis Eum in âëre ad judicium descendentem: & *quemamodum vidistis Eum ascendentem in Cælum*, in forma humana: cui competit videre oculis corporalibus, & moveri de loco ad locum: *ita veniet*, in eadem forma & carnis substantia ad judicium: quia sicut fuit judicatus in forma humana sic veniet ad judicandum mundum: verumtamen judicatus fuit in forma humana passibili: ascendit autem in Cœlum, & veniet ad judicium in forma humana gloriosa, & impassibili. Unde Augustinus. Sic veniet quemadmodum vidistis Eum Euntem in Cælum, id est; forma humana in qua judicatus est, judicabit: ut etiam illud Propheticum impleatur, *Videbunt in Quem pupugerunt*. Et iterum: Itaq; si reditum credimus nos expectare debemus ne sic nos comprehendat adventus illius, non suspicantes: sicut comprehendit nunc castigatio delinquentes: cöertio namq; præsentium imaginem habet in se futurorum. Cavendum est ergo, ne si in præsenti verbere non corrigimur, futura severitate damnemur. Hæc Augustinus. Considera hòc, quomodo Dominus JESUS de suis sollicitus fuit. Nam statim cùm evanuit ab oculis eorum, misit Angelos suos: tum ut mœstos de absentia Domini consolarentur & confortarent, tum ut Eum verè ascendisse in Cœlum, scilicet in Regionem Angelorum demonstrarent: non sicut Enoch & Helias, qui translati sunt in Paradisum terrestrem: qui licèt eminens sit, tum tantùm pertingit sublunarem Regionem, tum ne diutiùs ibi morarentur & nimium ibi stantes fatigarentur: sed potiùs recedentes promissum Patris expectarent. Angelis itaq; disparentibus, ipsi in loco ubi steterunt novissimè pedes Ejus, adorantes Christum, scilicet DEUM & Hominem, ut DEO personaliter unitum, *reversi sunt à monte qui vocatur Oliveti*, propter copiam Olivarum, *sabbati habens iter*, id est; itinere sabbati, scilicet spatio milliarii distans ab Hierusalem, quia non ampliori spatio licebat judæis progredi in sabbato de villa vel Civitate in qua erant: sed circa per mille passus deambulare poterant. Vetus editio habet à monte trium luminum. Sic autem dictus est Mons Oliveti, quia de nocte ex parte occidentis illuminabatur igne Templi, ubi erat ignis jugis in Altari, mane à parte Orientis primò excipiebat radios solis antequam illustrarent Civitatem: habebat etiam copiam olei, quod est luminis fomentum. *Et regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno*, quia omnia mysteria erant impleta in Christo, lætantes de DEO & Domini sui glorificatione, quē post triumphum Resurrectionis etiam Cœlos cognoverant penetrasse:

Aug. serm. 178. de tempore, et 179

Zach. 12.

Sabbati iter

Mons trium luminum.

Lætitia discipulorum.

trasse: de humani generis completa redemptione, de restauratione ruinæ Angelorum, & de dejectione dæmonum: de confusione judæorum infidelium, & Spiritus Sancti promissione, de humanæ naturæ exaltatione, de certa spe generalis Resurrectionis & Ascensionis futuræ. Ex quo enim Caput resurrexerat & ascenderat, idem & de membris procerto sperare poterant. Hanc autem ultimam processionem Discipulorum post JESUM: qui unanimiter sunt egressi, & postea unanimiter sunt regressi, representat Ecclesia Dominicis diebus egrediendo de Ecclesia, & redeundo ad eam, quas de Hierusalem, rediens in Hierusalem. Unde in eo quòd de Ecclesia egredimur Crucem Domini præferendo, repræsentamus quòd illi egressi sunt præeunte crucifixo: in eo autem quòd cum Cruce Domini redimur, licèt illi sine crucifixo redierunt, repræsentamus, quod ait: *Vobiscum sum usquè ad consumationem sæculi:* quia licèt non redierit crucifixus cum eis præsentia corporali, rediit tamen cum eis præsentia spirituali. In primitiva autem Ecclesia hujusmodi repræsentatio fiebat quinta feriâ, quæ tunc solemnis erat pro veneratione Ascensionis sicut prima feriâ, scilicet dies Dominica pro reverentia Resurrectionis. Sed quia supervenerunt festa Sanctorum & celebrare tot festa erat quasi onerosum, ideo solenitas quintæ feriæ est sublata, & processio ad Dominicam translata. De loco autem Ascensionis dicit Sulpitius Episcopus Hierosolymitanus, quòd cùm ubi postea ædificata esset Ecclesia, locus ille in quo steterunt Christi ascendentis vestigia, nunquam potuit sterni pavimento postmodum, imò resiliebant marmora in ora collocantium. Calcati etiam à Domino pulveris hoc dicit esse documentum, quòd vestigia impressa cernuntur ibidem, & eandem adhuc speciem velut impressis vestigiis terra custodit. Et, ut ait Beda: Cùm terra eadem à credentibus quotidie minuatur, tamen eadem vestigia pristinum in statum continuo recipiunt. Nec summum Ecclesiæ cacumen propter Dominici Corporis meatum contegi potuit, sed à terra transitus Christi usq; ad Cœlum paret. Adhuc est ibi Ecclesia in qua solebant esse nigri Monachi cum Abbate, & est ibi Sanctæ Ægyptiacæ sepulchrum, & locus ubi Apostoli composuerunt symbolum. Tunc descenderunt Apostoli cum Matre Domini & aliis mulieribus ac discipulis in cænaculum Montis Sion, & ibi morabantur expectantes promissionem prout à Domino erat eis mandatum: ibi est locus ubi Beatus Matthias inter Ascensionem, & Pentecostem fuit loco Judæ in Apostolatum electus. *Et erant omnes unanimiter in oratione perseverantes*, & assiduè debitis horis sine intermissione orantes, & per orationem ad receptionem Spiritus Sancti se præparantes quotidie, ut promissum mererentur accipere. Et quamvis dictum sit, quòd erant perseverantes in oratione & non sit additum, in jejunio: quidam tamen à festo Ascensionis usq; ad Pentecosten jejunant exemplo Apostolorum, quos ajunt jejunasse in spatio illo, quia dictū est in Evangelio, *Venient dies in quibus auferetur Sponsus ab eis, & tunc jejunabunt.* Orabant ergo & jejunabant: quia Christus Sponsus ab eis ablatus carne recessit. *Et erant semper*, id est; communiter vel frequenter *in Templo*, quod est locus orationis, *laudantes* DEUM de beneficiis suis, *& benedicentes*, id est; magnificantes de promissis Divinis, & orantes devotè pro recipiendis Spiritus Sancti donis: vel laudantes DEUM, de propria sua bonitate in se, ac pro Domi-

Processio Discipulorum.

Marci 28.

Processio Ecclesiæ feria quinta.

Vestigia unde Christus ascenderat.

Beda homil. de Ascens.

Jejunium Apostolorum

Domini sui glorificatione & ascensione, *& benedicentes*, id est; gratias agentes de bonorum suorum communicatione, ac pro Spiritus Sancti promissione, & eorum per Angelos facta consolatione. Non aliquo mundano distrahuntur: sed omnibus contemptis jugiter Divinis laudibus, ut in loco orationis, & inter laudum devotiones promissum Sancti Spiritus adventum promptis, & paratis per omnia cordibus expectent. Vicissim quidē habitabant modò in Templo ad orationem, modò in cænaculo ad quietem: Unde hoc adverbium semper, dicit ibi frequentiam & opportunitatem, non more suo durationem continuam. Quos nos imitantes in Sacra vita semper degamus laudantes DEUM & benedicentes. Sic enim & nos quotidiana illius merebimur beneditione sublimari, si quotidie triumphalis illius in Cælum ascensionis memores, laudantes & benedicentes DEUM in Hierusalem, id est; supernæ pacis, sperata ac desiderata visione quiescimus. & orantes ut dona ipsius recipere possimus, *similes hominibus expectantibus Dominum suum quando revertatur à nuptiis.* Unde Beda: Et semper & in loco hoc maximè fratres charissimi, meminisse nos decet sermonis Domini, quo discipulos glorificans, *Beati*, inquit, *oculi qui vident quæ vos videtis*, quis etenim dicere? quis dignè valeat cogitare? quàm beata compunctione oculos ad terrā defluxerunt, quibus Ipsum Quem adorabant Cœli Regem devicta mortalitate, quam assumpserat, ad Paternæ claritatis solium jam redire conspexerant. Quàm dulces lachrymas, quantâ spe & lætitia ferventes pro ingressu Cœlestis Patriæ fuderunt, quò DEUM ac Dominum suum Patrem suæ naturæ jam ferre cernebant. Meritò ergo tali spectaculo refecti, postquam adoraverunt ubi steterunt pedes Ejus: postquam vestigia quæ novissimè fixit lachrymis rigavere profusis: confestim rediere Hierosolimam ubi adventum Sancti Spiritus expectare sunt jussi. Et ut digni cœlestibus promissis existerent, erant semper in Templo laudantes & benedicentes DEUM, scientes certissimè, quia illa solummodo corda Spiritus Sancti invisere & inhabitare dignatur, quæ locum orationis frequentātia, quæ laudi & benedictioni Divinæ viderit esse dedita. Unde & in actibus eorum legitur de ipsis: *Hi omnes erant unanimiter perseverantes in oratione.* Quod nobis est testimonium operis Apostolici solerter imitandum, videlicet ut qui cœlestia promissa habemus, qui pro his accipiendis sedulò supplicare præcipimur, & omnes ad adorādū conveniamus, & in oratione persistamus, & unanimi Dominum devotione prædicemus. Nec dubitandum est, quòd sic nobis orantibus pius Conditor auditum accommodare, & Spiritus sui gratiam nostris quoq; cordibus infundere dignabitur, quòd nostros quoq; beatos faciet oculos, & si non ut Apostolorum qui commorantem in mundo Dominum, qui docentem & miracula facientem, qui post triumphum mortis resurrexisse, atq; ad Cœlos redeuntem videre meruerunt: certè ut eorum de quibus Thomæ Apostolo dicit: Quia vidisti me, credidisti: beati qui non viderunt & crediderunt. Cunctis etenim credentibus, sive illis qui Incarnationis Ejus tempora nascendo præcesserunt: sive his qui in carne Eum viderunt, sive nobis Qui post Ejus ascensionem credimus, communis est Ejus hilarissima promissio, quâ dicit: *Beati mundo corde, quoniam ipsi DEUM videbunt.* Hæc Beda. Dominus ergo JESUS cum universa prædicta felici multitudine aperiens januas Paradisi, usq; tunc humano generi

Orationes & laudes discipulorū.

Lucæ 12.

Beda homilia de ascensione

Actor. 1.

Orandum & nobis.

Matth. 5.

Ascendit ad neri clausas, intravit triumphaliter & gaudenter in eas. Ascendit *Cælum Em-* autem in Cœlum Empyreum super omnes alios Cœlos: imò super *pyreum.* omnem Spiritum beatum, & omnem creaturam: & supra id quod *Cælum tri-* nominatur in hoc sæculo, vel in futuro. Et nota, quòd triplex esse *plex.* Cœlum insinuat Apostolus, ubi fatetur se raptum usq; ad tertium Cœlum. Inter quos Cœlos, secundùm Augustinum, primum est corporale: sole, luna, & stellis ornatum. Secundùm est Spirituale Spiritibus Angelicis deputatum. Tertium est superintellectuale soli Divinitati appropriatum. Ad hoc tertium raptus fuit Paulus: quia non ad visionem Corporum Cœlestium, nec ad cognitionem Cœlestium Spirituum, sed ad contemplationem nudam Divinæ essen- *August. lib.* tiæ raptus fuit, secundùm Augustin:, & in hoc Cœlum ascendit Chri- *12. de Ge-* stus. *Et sedet à dextris DEI*, non quòd sessio DEI intelligatur cor- *nes. cap. 2.* poraliter, ut Christus Homo sedeat à dextris, & Pater à sinistris: sed dicitur sedere, propter judiciariam potestatem, quam à Patre accepit: quia sedere judicantis est. Sedere autem à dextris, si referatur ad Christum ratione Deitatis, sic ista sessio importat æqualitatem cum Patre quia conregnat Patri in æqualitate Majestatis secundùm Deitatem, secundùm quam Filius est Patri æqualis. Si autem referatur ad Christum ratione humanitatis, hoc potest esse dupliciter. Uno modo inquantum est unita actualiter Ipsi DEO, & sic ista sessio importat quandam associationem honoris: quia eadem veneratione veneratur humanitas, inquantum unita Verbo cum Ipsa Deitate, sicut vestis Regia cum ipso Rege, quando est eô actualiter indutus: & sic Christum in dextera DEI Patris sedere, & humanitatem in gloria Divinitatis requiescere. Alio modo secundùm se, & sic sedere à dextris Patris, designat esse in potioribus Ejus bonis: sicut dextera est pars nobilior, & potior corporis. Meritò Christus dicitur sedere ad dexteram DEI: sedere quidem, quia laboravit. Ad dexteram autem, quia in sinistra adversitatis diu fuit. DEI verò dicitur, quia post abjectionem meritò gloria sequitur. Dicitur ergo sedere: quia æqualis est Patri in potestate judicandi. Dicitur & stare, qui suos juvat in militia præsenti: nos credimus Christum à dextris Patris sedentem, quia credimus Eum re- *Statio Xsti* gnantem, & quiescentem, quæ notantur per sessionem. Stephanus autem vidit Eum à dextris DEI stantem, quia in tribulatione positus habuit Eum propugnatorem & susceptorem: quæ notantur per stationem. Sicut enim sedere quiescentis est & judicantis, ita stare pugnantis & adjuvantis. Sedens ergo ad dexteram Patris jugiter vultui benignissimi Patris apparet: & vulnerum quæ pro nobis pertulit cicatrices ostendit, ad interpellẽdum pro nobis. Omnes verò Sancti Patres, & Beatissimi Spiritus jubilabant coram DEO *Exod. 15.* laudes. Si enim Moyses & Filii Israël post transitum maris rubri cecinerunt carmen Domino, & MARIA Prophetissa Soror Ejus: & reliquæ mulieres Eam sequentes canebant Domino in tympanis & choris, quantòmagis modo omnes hoc faciunt omnibus adversitatibus superatis? Omnes igitur ibi constituti psallunt, omnes cantant, omnes exultant, omnes lætãtur, omnes gaudent, omnes jubilant, omnes manibus plaudunt, omnes tripudiant, omnes jucundantur. Verè nunc in superna Hierusalem auditur canticum lætitiæ, & per omes vicos Ejus ab universis dicitur Alleluja. Nunquam ab origine mundi tale festum, & tam solenne Pascha cele-

bratum

bratum eſt in Patria, nec unquam erit, niſi fortè poſt diem judicii, cum omnes ibi cum corporibus glorioſis præſentabimur electi. Magnum itaq; & ſolenne eſt hoc feſtum.

Aſcenſionis ſolennitas eſt magna.

Nam quidquid DEUS uſq; modo fecit, fecit ut ad hunc diem perveniret. Cœlum & terra & omnia quæ in his ſunt, facta ſunt propter hominem: homo autem propter gloriam Cœleſtem habendam: ad quam uſq; nunc pertingere poſt peccatum non poterat, quantumcunq; juſtus eſſet. Quia ergo omnia completa ſunt in Aſcenſione, magnificus valde eſt dies iſte. Hodiernus quippe dies propriè eſt feſtum ſolenniſſimum Domini noſtri JESU: quia hodie incepit ſedere ad dexteram Patris, & requiem capere à labore ſuæ peregrinationis. Eſt etiam propriè feſtum omnium ſupernorum Spirituum, quia de Domino ſuo Quem antè ibi in humanitatis forma non viderant, novum ſuſcipiunt gaudium: & quia hodie primò incipiunt reſtaurari ruinæ ipſorum: in tanta multitudine Beatorum, & cognoſcunt numerum ſuum per peccatum diminutum per Dominum JESUM reintegrandum. Si ergo gaudium eſt in Cœlo coram Angelis DEI ſuper uno peccatore pœnitentiam agente: quale putamus gaudium eorum fuiſſe, quando tot millia animarum Sanctarum ad ſuum viderunt conſortium tranſire. Etiam propriè eſt feſtum Patriarcharum, & aliarum animarum Sanctarum: quia ad ſupernam Patriam, hodie primitus intraverunt. Si ergo feſtum facimus de aliquo Sancto ad Cœlos migrante: quantò magis de Sancto Sanctorum? Eſt etiam feſtum Dominicæ noſtræ, quæ Filium ſuum unigenitum in ea carne quam de ſe aſſumptam noverat totam oculis ſuis glorioſè ſic vidit tanquam DEUM verum ſuper excelſa conſcendere, & omnes Cœlo dominandi jure penetrare: ac in DEI Patris confeſſum aſcendendo pertingere: Eſt etiam nihilominus propriè feſtum noſtrum: quia humana natura hodie ſuper Cœlos eſt exaltata, & homo perditus ad Regna Cœleſtia, & ad ſocietatem Angelorum per Dominum JESUM eſt revocatus: ipſe enim DEI Filius, qui exivit à Patre, non per loci mutationem, ſed per æternam generationem, & perſonalem diſtinctionem hodie reliquit mundum, quantùm ad præſentiam corporalem, & iuit ad Patrem, faciendo naturam mortalem Paternæ gloriæ conſortem.

Feſtū noſtrū.

Igitur valde ſolennis eſt dies iſte: & anima quæ Dominum JESUM bene diligeret, meritò hodie exultaret. Si diligeretis me, inquit: gauderetis utiq; quia vado ad Patrem. Unde Leo Papa, dicit quidem Dominus JESUS Diſcipulis ſuis: *Si diligeretis Me, gauderetis utiquè, quia vado ad Patrem.* Vobis enim hæc præſtatur aſcenſio: & ſuper omnes Cælos ad Patri dexteram collocanda, veſtra in me humilitas elevatur. Univi enim vos mihi, & factus ſum Filius hominis: ut vos Filii DEI eſſe poſſitis.

Leo ſer. 1. de Aſcenſione Domini. Joann. 14.

Quia igitur Chriſti aſcenſio, noſtra provectio eſt, & quò proceſſit gloria capitis, eò ſpes vocatur & corporis, digni dilectiſſimi exultemus gaudiis, & pia gratiarum actione lætemur. Hodie enim non ſolùm Paradiſi poſſeſſores firmati ſumus: ſed etiam Cœlorum in Chriſto ſuperna penetravimus, ampliora adepti per ineffabilem Chriſti gratiam, quàm per diaboli amiſeramus invidiam. Nam quos virulentus inimicus primi habitaculi felicitate dejecit, eos ibi cum corporatos DEI Filius ad Patris dexteram collocavit. Unde & Auguſtin. Hodie ſicut audiſtis fratres Dominus JESUS Chriſtus aſcendit in Cœlum: aſcendat cum Illo & cor noſtrum. Sicut enim Ille aſcendit,

Aug. ſerm. 175. de tempore.

Cor nostrum ascendat cum Christo. nec recessit à nobis: sic & nos cum Illo jam simus, quamvis nondum in corpore nostro jam factum sit quod promittitur nobis. Cùm ascendit in Cœlum, nos ab Illo non separemur. Non nobis invidet Cœlum: sed quodammodo clamat, mea membra estote, si ascendere vultis in Cælum. In hoc ergo omnes interim roboremur, in hoc votis omnibus æstuemus, in hoc meditemur in terris, qui computemur in Cœlis. Tunc exuturi carnem mortalitatis, nunc exuamur animæ vetustate. Facilè corpus levabitur in alta Cœlorum, si non præmat spiritum sarcina peccatorum. Et iterum: quia verò temporali Christi præsentia viduati sumus, ad æternam Ejus visionem tota intentione festinemus, Eiq; dicamus: *Tibi dixit cor meum, quæsivi vultum Tuum, vultum Tuum Domine requiram:* *Psalm. 26.* tota namq; dispensatio humanitatis Christi nihil aliud fecit, nisi ut intentionem nostram ad superna dirigeret: & ex tempore nostræ mortalitatis ad manifestam visionem sui perduceret, ac perductos æternâ vultus sui gloriâ satiaret. Et iterum: Hæc quippe solennitatis hujus est ratio: ut Christum ad dexteram Patris jam regnare credamus: & interim Eum quasi geminis virtutum alis, charitatis scilicet & spei subsequamur: ut cùm tradiderit Regnum DEI Patri, fine cum Eo regnemus. Ascendamus cum Christo interim corde, ut cum dies promissus advenerit, sequamur & corpore. Hæc Augu. Unde etiam Gregorius. *Greg. hom. 29. Evang.* Unde fratres charissimi oportet ut illuc sequamur corde, ubi cum corpore ascendisse credimus: desideria terrena fugiamus: nihil jam nos delectet in infimis, qui Patrem habemus in Cœlis, & si adhuc hic tenemur in infirmitate corporis, sequamur tamen Eum passibus amoris: non autem deserit desiderium nostrum; Ipse Qui dedit JESUM Christus Dominus noster. Hæc Gregorius. Ascendit ergo Christus, ut corporali præsentiâ subtractâ provocet affectum mundi, & toto corde Eum desideremus. Et ideò quæ sursum sunt quæramus, quò ad vim intellectivam: quæ sursum sunt sapiamus, quo ad vim effectivam. *Militis exemplum.* Sic ascendit corde miles quidã, qui in partibus ultramarinis omnia loca inquibus Salvator noster fuerat sollicitè cum lachrymis visitavit, & dum omnia Sancta loca devotè perquisivisset, ultimò venit in montem Oliveti, unde Dominus ascendit, ubi post longam orationem cum lachrymis dicit: Ecce Domine ubiq; quæsivi Te diligenter: unde dum venerim ad locum ubi Cœlos ascendisti: nescio ubi ampliùs Te requiram: jube ergo Spiritum meum suscipi: ut ad dexteram Patris videam Te residentem in gloria: & his dictis Spiritum suum sine dolore reddidit. Sic & nos Dominum per singula sua opera & virtutum exercitia quæramus, ut tandem ad Eum ascendere valeamus.

Ascensionis figura. Genes. 28. Ascensio Domini olim in scala Jacob præfigurata fuit, quæ una extremitate terram, & alia Cœlum tangebat: & Angeli per Eam descendebant, & ascendebant: sic Christus de Cœlo descendit, & reascendit, quando Cœlestia & terrestria revenire voluit: oportebat enim quòd mediator DEI & hominum DEUS & Homo esset: quia aliter pacem inter DEUM & Hominem reformare non posset: DEUS enim altissimus est, & Homo infimus erat: & ideo Christus inter Cœlum & terram scalam faciebat. Descendunt autem Angeli per illam, nobis gratiam apportando: & reascendunt animas nostras in Cœlum reportando: hanc etiam ascensionem Christus prænotavit, quoniam parabolam de una ove ex centum perdita & inventa prædica-

dicavit. Ovis una perdita eſt, quoniam homo mandatum DEI transgreſſus eſt: DEUS autem nonaginta novem, id eſt; novem chorus Angelorum in Cœlo dimiſit: & veniens in hunc mundum, hominem perditum per triginta tres annos quæſivit: & intantùm ſe fatigavit, quòd de toto corpore ſuo ſudor ſangvinis emanavit. Inventam autem ovem ſuper humeros poſuit, & portavit, quando crucem pro peccatis noſtris propriis humeris bajulavit: amicos ad congratulandum ſibi invitavit, quando cum homine aſcendit, & omnemCœli curiam lætificavit. Hæc etiam aſcenſio Domini olim fuit in translatione Heliæ præfigurata. *4. Reg. 2.* Helias legem DEI in Judæa prædicavit, & transgreſſores legis audacter increpavit: propter quod magnam ſuſtinuit à judæis perſecutionem, ſed apud DEUM meruit in Paradiſum translationem. Ita Chriſtus in Judæa viam veritatis docuit, & propter hoc à judæis multas perſecutiones ſuſtinuit: *Sed DEUS illum ſuper omnes cælos exaltavit, & nomen quod eſt ſuper omne nomen illi dedit:* *Philipp. 2.* *Lucæ 24.* *Oportebat enim pati Chriſtum, & ita intrare in gloriam ſuam:* & multòmagis oportet nos tolerare propter vitam æternam.

DE SCRIPTURÆ EVANGELICÆ, *Ac fidei fine & utilitate.* CAPUT LXXXIII.

SUnt & multa alia ſigna & facta, in multitudine incomprehenſibili exiſtentia, præter ea quæ Evangeliſtis ſunt ſcripta, *quæ fecit* *Joann. 21.* *JESUS* in terra, in ſe & in aliis, tam in actibus cordis, quàm oris & operis ante ſuam Reſurrectionem, & poſt eandem *quæ* præ multitudine ſua *non ſunt ſcripta. Quæ ſi ſcribantur per ſingula*, quò ad facta particularia, & conditiones virtutemq; Eorum: *nec ipſum arbitror mundum*, id eſt; homines hujusmundi, *capere poſſe libros qui eſſent ſcribendi.* *Dicta et facta Episcopi ſcribi neque unt ad plenū nec à nobis intelligi.* Non enim ſpatio locorum credendum eſt mundum capere non poſſe: quia in eo ſcribi non poſſent, ſi ſcripta non ferret: ſed capacitate intellectus legentium & audientium, & quò ad credulitatem infidelium, & quò ad myſteria & ſenſum comprehendi fortaſſe non poſſent. Facta enim & verba Chriſti non ſunt hominis tantū, ſed & DEI: quia illa humanitas erat organū Divinitatis: & ideo non poſſunt ad plenū ab hominibus explicari, vel etiam comprehendi: quod patet ex hoc, quòd à principio Eccleſiæ cæperunt Sancti Doctores libros ſcribere ad explicationem verborum & Sanctorum Chriſti, & adhuc ad plenum non ſunt elucidata: imò ſi mundus duraret per mille millia annorum, & ſemper libri ſcriberentur, nunquam ad plenum elucidarentur, quia ſicut dictum eſt, facta ſunt & dicta DEI, quœ ſunt nobis incomprehenſibilia, propter Eorum excellentiam, reſpectu intellectus noſtri: & ideo debemus ſubjugare, & captivare intellectum noſtrum in obſequium Chriſti ut Ei aſſentientes per fidem, quæ eſt in enigmate, tandem veniamus ad contemplandam facie ad faciem. Unde ſecundum Chryſoſtomum. *Chryſoſtom. homil. 86. in Joann.* Nec Joannes, nec alii Evangeliſtæ omnia dixerunt: ſed quæ erant ſufficientia attrahere ad fidem audientes. Quoniam qui non credit his quæ dicta ſunt, neq; pluribus attendet: qui verò hæc ſuſcipit, nulla indigebat alia in fide ratione. Tantùm enim conſcripſerunt, quantùm ad fidem credentium ſufficere poſſe cognoverunt: & ideo pauca de pluribus elegerunt, faciliùs ut intelligantur, diligen-

tiùs quærantur, fide credantur, & memoriæ tradantur. Unde Augustinus. Cùm multa fecisset Dominus JESUS, non omnia scripta sunt: electa sunt autem quæ scriberentur, quæ saluti credentium sufficere videbantur. Hæc Augustinus. Materia quidem Evangelii & omnium Evangelistarum est eadem: scilicet Sanctæ Trinitatis mysterium Christus secundùm Divinam & humanam naturam, dicta & facta Ejus, aliorumq; dicta ad Ipsum: omnes enim agunt de illis, & materia istorum. Intentio verò & finis omnium est, per Christi gesta & doctrinam, fidem de eo adstruere: quod ex fine libri Joannis perpenditur. Ubi dicitur: *Hæc autem scripta sunt, ut credatis,* scilicet fide formata charitate: *quia JESUS est Christus Filius DEI,* scilicet naturalis, in potentia sibi æqualis, & perconsequens idē in Deitate: quia natura Divina est divisibilis. Credatis, inquā, corde ad justitiā, & ore cōfiteamini ad salutem opere ostēdētes ad fructū vitæ: *quia fides sine operibus mortua est.* Ecce scripturæ utilitas: scil. effectus fidei: ad hoc enim ordinatur tota scriptura novi & veteris testamenti. Quā autē utilitatē ex hac credulitate cōsequamur, manifestatur cùm subjungitur: *Et ut credentes vitam,* scilicet æternam, in qua clare videbis quod nunc creditur: *habeatis* nunc in spe, & in futuro in re: vel ut credentes vitam habeatis: hìc vitam justitiæ, quæ habetur per fidem: *justus enim ex fide vivit,* & in futuro vitam spei, quæ habetur per gloriam: & hoc in nomine Ejus, id est; per fidem Nominis Christi: quia non est aliud nomen sub Cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri: virtute ergo Nominis Christi & Salvatoris, habetur vita æterna. Unde Joannes: *Hæc est vita æterna, ut cognoscant Te verum DEUM, & quem misisti JESUM Christum* Finis itaq; id est; finalis causa Evangelii, est sanè credere, perfectè diligere, Sacramentis insigniri: & horum trium finalis causa est vita æterna. Ad hæc quippe adipiscenda fuit intentio scribere & prædicare Evangelia. Veteris quidem testamenti intentio est, novum figuris & ænigmatibus demonstrare: Evangelii autem, ad æternæ beatitudinis gloriam mentes humanas accendere. Fides ergo Catholica id est; universalis omnibus est necessaria ad vitam & salutem æternam. Fidei succedit spes, & spei succedit beatitudo: charitas autem etiam fide & spe decentibus, permanet & augebitur: & ideo major his esse dicitur. Quæ verò credenda sunt, ex symbolo haberi possunt. Est enim symbolum, compendiosa collectio omnium ad salutem spectantium. Sunt autem tria symbola. Primum, Apostolorum. Secundum, Niceni Concil. Tertium, Athanasii. Primum factum est, ad fidei instructionem. Secundum, ad fidei exemplationem. Tertium, ad fidei defensionem. De primo ergo, in quo est fidei fundamentum, hìc videamus solùm: quia hoc magis est ad propositum. Ubi sciendùm est, quòd si respectus habeatur ad eos qui ediderunt hoc symbolum, tunc articuli sunt duodecim, secundùm numerum, duodecim Apostolorum. Si autem consideremus quæ radicaliter sunt credenda, tunc articuli sunt quatuordecim: quorum septem spectant ad Divinitatem, & septem ad humanitatem, & hæc signata sunt in septem stellis, & in septem candelabris aureis, in quorum medio ambulabat Filius hominis. Sunt igitur septem articuli fidei, qui pertinent ad Divinitatem. Primus est, unum DEUM esse, qui notatur ibi. Credo in unū DEUM. Credere DEUM, est credere DEUM esse, scilicet quia est: credere DEO, est

Augustinus Tract. 49. in Joann.

Finis et intentio scripturarum.

Rom. 10.

Jacobi 2.

Scripturæ utilitas.

Habacuc 2.

Joann. 17.

Causa finalis Evang.

Veteris testamenti intentio.

Symbola tria.

Articulorū fidei numer.

Articuli septem ad divinitatem spectantes.

est credere verbis Ejus & Sacris Scripturis, credere in DEUM, est credere DEUM fide & affectione, seu fide per dilectionem operante, in ipsum tendere & ire, ac membris Ejus incorporari. Secundus est, Patrem esse DEUM, qui notatur ibi, Patrem, quod hic personaliter tenetur, Pater verò essentialiter tenetur, ubi agitur de Paternitate adoptionis, qua Paternitate Ipsa Trinitas Pater est bonorum, vel creationis:: quia Paternitate tota Trinitas Pater est tam bonorum quam malorum. Omnipotentem, appropriatè, quamvis & Filius sit omnipotens, & Spiritus Sanctus, quia potentia appropriate attribuitur Patri, sicut sapientia Filio, & bonitas Spiritui Sancto. Creatorem Cœli & terræ: ubi per Cœlum & terram, intelligitur tam spiritualis quam corporalis creatura. Creare quippe, seu creatorem esse, potiùs sonat potentiam, quàm sapientiam, vel bonitatem: quia operatio egreditur à potentia, & ideo appropriate attribuitur creare hic Patri, sicut potentia: cùm tamen creat omnia Pater per Filium, cooperante Spiritu Sancto: quia indivisa sunt opera Trinitatis, & totæ tres personæ unus sunt creator. Tertius est, Filium esse DEUM, notatur ibi, & in JESUM Christum: quæ duo nomina frequenter conjunguntur in novo testamento: quia unum, scilicet JESUS, quòd interpretatur Salvator, exprimit Ejus Divinitatem: nam inquantum DEUS, Salvator est: reliqvum, scilicet Christus, quod interpretatur unctus, exprimit Ejus humanitatem: quia inquantum homo, unctus est, præ consortibus suis. Filium Ejus unicum, id est; naturalem, non adoptivum: vel unicum dicit, quia non est Filius unus inquantum DEUS, & alius inquantum Homo: sed unus Christus in duabus natnris, scilicet Deitate & humanitate, & tribus substantiis, scilicet Deitate, anima, & carne unicus est Filius: Dominum nostrum, sicut enim Pater Dominus est omnium & omnipotens, ita & Filius: quod intelligatur secundùm Deitatem: quia quamvis humanitati Christo collata sit omnium scientia, non tamen omnipotentia. Quartus est, Spiritum Sanctum esse DEUM, quia notatur ibi, Credo in Spiritũ S., & circumloquitur hæc vox, & Spiritus Sanctus, quando tenetur dictionaliter, tertiam personam in Trinitate: quando autem in vi orationis tenetur, essentialiter sumitur, & convenit Trinitati. Sic ergo patet, quòd prædicti quatuor articuli sunt de Divinæ essentiæ unitate, & Personarum Trinitate. Quintus est, credere remissionem peccatorum his qui sunt in Ecclesia: qui notatur ibi, Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum communionem, id est, credo Sanctam Ecclesiam Catholicam, sive militantem, sive triumphantem, esse communionem, id est; congregationem vel societatem Sanctorum. Vel sic, credo & Sanctam Ecclesiam ahuc in terris militantem, & credo Sanctorum communionem, id est; assotiationem in Cœlo, scilicet esse Ecclesiam triumphantem: quasi diceret, credo utramq; Ecclesiam. Est autem Sancta Ecclesia in tres divisa: una est in mundo, quæ est adhuc in timore & expectatione, alia est in Cœlo quæ est sine timore & expectatione: tertia est in purgatorio, quæ medio modo se habet, quia est in expectatione, cùm adhuc gloriam præsentem non habent, & tamen sine timore, quia habent liberum arbitrium in bono cõfirmatũ *Catolicôn Grecè*, *Latinè* universale. Et dicitur universalis duabus de causis, scilicet quia universaliter prædicata per quatuor partes terræ, & quia articulos habet veros universaliter, quibus

Paternitas multiplex.

Creatio potentiã sonat.

Ecclesia sancta divisio.

nullum falsum potest subesse. Remissionem peccatorum, id est; credo remissionem peccatorum fieri, scilicet per DEUM in baptismo triplici, scilicet fluminis, & flaminis, & sangvinis: sive post baptismû in pœnitentia. Sextus est, credere resurrectionem mortuorum: qui notatur ibi, carnis Resurrectionem. In qua Resurrectione credendum est idem corpus quod per mortem cecidit, ad Eundem Spiritum, id est; ad eandem animam rediturum. Spiritus est bonorum remuneratio, sub quo comprehenditur & malorum punitio: qui notatur ibi, vitam æternam, quasi diceret, Credo vitam æternam, præmium bonorum & mortem æternam, supplicium malorum. Et isti tres ultimi articuli ad Divinitatem pertinent: quia per virtutem Divinitatis fit peccatorum remissio, quæ est animæ visitatio, & corporum resurrectio, atq; corporum simul & animæ glorificatio.

Articuli septem ad humanitatem Christi spectantes.

Alii septem sunt articuli, qui pertinent ad humanitatem Christi. Primus est credere Filium DEI conceptum de Spiritu Sancto: qui notatur ibi, Qui conceptus est de Spiritu Sancto, id est; operatione Spiritus Sancti. Uno enim eodemq; momento segregata fuit illa caro assumpta à reliqua carne Virginis, operatione Spiritus Sancti, & animata anima rationali, & Deitas unita ei. Unde illud, de, nô denotat substantiam causæ materialis, sed potiùs efficientis. Quamvis enim incarnatio Filii sit opus totius Trinitatis: quia quod operatur una persona, operatur omnes, eô quòd sût indivisa opera Trinitatis. tamen ipsa gratia mediante qua natura humana unitur Divinæ, est donum appropriatum Spiritui Sancto: quia hæc gratia appropriatè procedit à charitate, sive à benignitate DEI, quæ Spiritui Sancto appropriatur: non enim DEUS, inquantum potens, vel inquantum sapiens, sed inquantum bonus & benignus nostram redemptionem operatus est per incarnationem. Et tangitur hic Nativitas Christi in utero, scilicet quia Natus est de Spiritu Sancto. Secundus est, Filium DEI Natum ex MARIA Virgine: qui notatur ibi, natus ex MARIA Virgine, scilicet nativitate ex vero. Tertius est, Filium DEI pro nobis mortuum in cruce: quia notatur ibi, passus sub Pontio Pilato, id est; sub potestate Pilati Pontii genere: crucifixus, ad distinguendum Passionem Ejus à passionibus aliorum, quia in patibulis suspenduntur & citius moriuntur, mortuus, vera morte per dissolutionem animæ à corpore, Divinitate tamen semper conjuncta utriq;. & sepultus, non tamen ut alii corruptus & incineratus. Quartus, Filium DEI descendisse ad inferos, secundùm animam qui notatur ibi, descendit ad inferna: descendit tantùm in anima Deitate unita: quia corpus in sepulchro quievit, Deitate etiam unita. Quintus, Filium DEI resurrexisse, qui notatur ibi, tertia die Resurrexit à mortuis, ut per synegdochen pars ponatur pro toto, ut videlicet pars illius parasceves, qua mortuus est, computetur pro die una & nox sequens cum die sabbathi sequentis, pro alia, & nox sequentis Dominicæ, cujus manè surrexit, pro tertia. Isti duo articuli dicunt totum, quod Christus nobis meruit per mortem suám: hæc autem est redemptio in anima, quæ completa est per fracturam inferni, in descensu ad inferos, & redemptio in corpore, completa est in Resurrectione, per gloriam Corporis sui. Sextus, Eundem ascendisse ad Patris æqualitatem, qui notatur ibi. Ascendit ad Cœlos, scilicet inquantû homo, & secûdùm humanitatê: quia ubiq; est secûdùm Divinitatê. Sedet ad dexteram

DEI Patris omnipotentis, corregnans Patri in æqualitate, secundùm Deitatem, & fruens potissimis bonis Patris, secundùm humanitatem: pacificè gloriatur, & omnia quietè cum Patre iudicat & disponit. Septimus, Filium DEI judicaturum bonos & malos, qui notatur ibi, Inde venturus est judicare vivos & mortuos. Inde, id est, post modum, vel inde, id est, de cælis, quos ascendit: venturus in die judicij judicare vivos & mortuos: ad literam, quia tunc vivi & mortui reperiuntur judicandi. Illi tamen vivi morientur, sed statim in momento resurgent, judicium cum resuscitatis recepturi. Isti quatuordecim ar- *Articulorū* ticuli colliguntur de symbolo, quòd Apostoli condiderunt. Articulùm primū *conditores.* & secundùm de Divinitate, posuit Petrus. Andreas tertium, Bartholomæus quartum, Simon quintum, Thadæus sextum, Matthias septimum. Item primum & secundùm articulum de Christi humanitate posuit Iacobus maior, Joannes tertium, Thomas quartum, Matthæus quintum, Jacobus minor sextum, Philippus septimum. Si autem quæratur, an teneamur aliqua credere, quæ *Credenda* non sunt articulis? dicendum est, quòd sic. Oportet enim credere Deo quòd *extra symbolum quæ* est credere verbis Ejus, & sacræ scripturæ. Sanè est circa hoc sciendū, quòd pars *sint.* Divinæ scripturæ, quæ est testimonialis & Evangelica, in librorum quaternario continetur: sunt enim quatuor Evangelistæ, quasi qvatuor testes, quòd homo ille qui dictus est Jesus, fuit Christus in lege promissus, Rex & Dominus omnium, Salvator hominum, Filius Dei. Dividuntur ergo inter se libri quatuor Evangelistarum: quia Matthæus intendit principaliter declarare Illum *Evangelistarum differentia, & intentiones.* hominem fuisse Christum, & ideo in principio dicens: *Liber generationis Jesu Christi,* non expressit, Filij Dei, sed, *filij David, filij Abraham.* Et in sequentibus subdit. *Generatio Christi sic erat.* Hinc est, quòd figura hominis inter quatuor animalia Evangelistas repræsentantia, designat Matthæum: quia maximè immoratur circa Hominem Christum, ostendendo Jesum fuisse Illum, Qui promissus fuerat in tota serie scripturarum. Unde quasi de homine exorsus est scribere, dicens: *Liber generationis JESU Christi, &c.* Marcus verò principaliter intendit declarare, illum hominem fuisse regem & Dominum omnium, sicut in Daniele habetur, quòd in diebus quatuor regnorum suscitaret Deus cœli regnum quintum: quod non corrumpetur, cujus potestas erit potestas æterna. *Danie. 2. & 7.* Hinc est, quòd Marcus designatur per Leonem, qui est rex & dominus aliorum animalium. Unde & in eo auditur vox Leonis in deserto rugientis, & clamantis. Hinc est etiam, quòd maximè circa miracula immoratur, & circa Resurrectionem, & parum ponit de doctrina Christi, quia principaliter intendit potestatem Ejus, & Dominum, & virtutem explicare: quæ in Resurrectione & miraculis maximè elucescunt. Lucas verò intendit principaliter declarare, illum hominem fuisse Salvatorem hominum, & ideo in principio introducit Gabrielem, dicentem: Uocabis nomen Ejus Jesum, Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum: & in secundo capitulo subdit verbum Angeli ad pastores. Natus est vobis hodie Salvator in civitate David. Hinc est, quòd maxime immoratur circa gesta & facta Christi, quæ sonant in clementiam & salutem, & in remissionem peccatorum. Et propter hoc in referendo passionem, maximè explicavit verba dulcia & clementia Christi, ut est illud: *Pater dimitte Eis, quia nesciunt quid faciunt.* & illud: *Hodie mecum* *Lucæ. 23.* *eris in paradiso.* & illud: *Pater in manus Tuas commendo spiritum meum:* & Ipse solus *Ibidem.* refert quomodo factus est sudor Ejus tanquam guttæ sanguinis decurrentis in terram, quasi in signum balnei salutaris, & medicinalis. Hinc etiam est, quòd per figuram vituli, quia aptus est ad immolandum, designatur. Unde & à Zacharia Sacerdote initium sumpsisse legitur. Joannes verò principaliter intendit declarare, illum hominem fuisse Dei filium, & verum Deum. Et quòd hæc sit conclusio, quam Ipse intendit, ipsemet explicat circa finem sui Evangelij: ubi ait, Hæc autem scripta sunt, ut credatis quoniam Jesus est Christus filius DEI, & ut credentes vitam habeatis in nomine Ejus. Hinc est, quòd incipit à Christi Deitate, dicendo: In principio erat Uerbum, & ferè in quolibet Evangelij capitulo, semper infert Illum Hominem fuisse Filium DEI. Hinc est etiam, quòd per aquilam figuratur, quia assumptis pennis aqvilæ, ad altiora volans, de verbo DEI disputat & philosophatur. Sic igitur quatuor

Intentio. rursus Evangelistarum. libri Evangeliorum habent pro subiecto idem; scilicèt, Hominem Jesum & de illo subiecto quatuor declarare intendunt. Matthæus quidem, quòd fuit Christus in lege promissus. Joannes verò, quòd est verus Deus, & Dei filius Lucas autem quòd est verus Salvator hominum. Marcus verò, quòd est Rex, & etiam Imperator hominum. Et hoc probant per facta & dicta, quæ testificantur Illum hominem fuisse in conspectu Discipulorum suorum, & multitudinis Judæorum. Et sic quatuor Evangelia distingvuntur, non penes quatuor subiecta, sed penes prædicata de eodem subiecto. Et ordinantur secundùm ordinem editionis librorum, non secundùm ordinem originis, vel dignitatis materiæ. Incipit ergo Matthæus partem testimonialem scripturæ Divinæ, & probat hominem Jesum Messiam, & Christum, in scripturis promissum fuisse. Et hoc sibi maximè congruebat, quia in Judæa Hebræo sermone & fratribus Judæis ad Christum conversis scribebat. Intendit ergo minorem unius rationis probare, ac si ita velit arguere. Ille homo in quem concordant voces omnium Prophetarum, quantum ad omnia, quæ prophetata fuerunt de Illo, qui dicebatur Messias & Christus: Ille inquam, homo fuit vere Christus. Non enim est possibile, quòd omnia concurrant in aliquam personam: quæ de Christo dicta sunt, quin illa persona sit Christus. Quamvis ergo duæ vel tres conditiones prædictæ in Prophetis, possent alicui personæ convenire, non tamen omnes: alioquin vana & absque ulla utilitate revelatio prophetica præcessisset: in nullo enim nos introduxisset ad Christum, sed potius errandi materiam præbuisset. Propter quòd Salvator dicebat, quòd necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege, prophetis, & Psalmis de Me. Ex quibus patet, quòd ille verè debet dici Christus in quem consonant omnium Prophetarum voces. Sed modo sic est, quòd in illum sacrum hominem, qui dictus est Jesus, concordaverunt voces omnium Prophetarum, quantùm ad concursum omnium conditionum, quas de Christo prædixerant, ergo homo ille fuit Christus. Hanc autem minorem intendit probare Evangelista Matthæus, quantùm ad viginti & duas conditiones in genere, quas de futuro Christo prædixerunt Prophetæ, & intendit sic arguere: In illo homine qui dictus est Jesus, testis sum ego quòd omnia concurrerunt, quæ Prophetæ prædixerant futura esse in vero Christo, sive quantùm ad propagationem Regiam, & Davidicam; sive, quantùm ad gravidationem & gignitionem virgineam, sive quantum ad apparitionem sydeream, & adorationem regiam, sive quantum ad nominationem floridam & Nazaræam, sive quantum ad acclamationem præcursoris præviam, sive quantum ad obsequium Angelorum & ministrationem sedulam, sive quantum ad conversationem primariam in Galilæa, & in terra Zabulon & Neptalim: sive quantum ad expositionem decalogi, & legisdationem authenticam & novam, sive quantum ad multiplicem operationem deificam, & miraculorum coruscationem mirificam: sive quantum ad conversationem pacificam & humilimam, sive quantum ad eruditionem parabolicam, & doctrinam figurativam: sive quantum ad nutritionem providam & benignam, ex panibus multiplicatis, sive quantum ad detestationem veridicam omnis hypocrisis & ceremoniarum, sive quantum ad colligationem geminam duarum naturarum, Divinæ scilicet & humanæ in uno homine, sive quantum ad Ecclesiasticam dispositionem & Hierarchicam ordinationem unius novi regni Ecclesiæ, sive quantum ad ostentationem pauperrimam, & sessionem super pullum asinæ: sive quantum ad excæcationem Judaicam, quò ad Pharisæos & populi seniores, sive quantum ad reserationem prophetiæ arcanorum & futurorum: sive quantum ad institutionem mirabilem & insolitam novorum Sacramentorum, sive quantum ad tolerantiam amaræ & salutiferæ passionis: sive quantum ad suscitationem magnificam, & resurrectionem stupidam, sive quantum ad convocationem multimodam omnium gentium, linguarum & populorum. Hæc enim utique verificata sunt in Hoc Homine sacro JESU, quæ Prophetæ prædixerant de Christo, ergo Ipse est verus Christus, nec est alius expectandus. Marcus verò, Apostoli Petri discipulus, qui in Italia Evangelium Græcè scripsit: probat de Illo felici homine, qui dictus est Jesus, quòd fuit Rex & Dominus omnium, & excedens verè in potestate & virtute omnem hominem, & omnem creaturam, quòd patet, quia non tractat nisi de præcipuis &c.

Matth. de Christo probat, quòd fuit Messias

Lucæ 24

Signa venturi Christi in Christo visa.

Marcus de Christo probat, quòd erat Rex omnium.

& excellentioribus miraculis Ejus, & ferè in quolibet capitulo concludit magnitudinem potentiæ & virtutis in Eo, & istam conclusionem semper infert in toto Evangelio: finitque DEI Evangelium, in ascensione Ejus in cœlum, & sessione à dextris DEI, & quod Discipuli profecti prædicaverunt ubiq; Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis. Sic ergo patet, quòd est conclusio quam Marcus in Evangelio suo intendit, hominem scilicèt Jesum esse & fuisse virtutum Dominum, & Imperatorem, & Regem omnium. Nam in hac conclusione finit Evangelium, & ipsam interserit in suo processu quasi per totum. Hanc autem conclusionem suo testimonio probat, narrando facta Illius hominis, & intendendo unum talem sylogismum: Ille homo cujus virtutem ac potestatem extendi vidimus ad omnem spiritum creatum & increatum: scilicèt ad spiritum Propheticum, & Divinum, & Angelicum, & apostaticum, & quam extendi vidimus ad languores & infirmitates corporum, & quam extendi vidimus ad remissionem peccatorum, & ad infirmitates animarum: & quam extendi vidimus ad totam legem Mosaicam, & sabbatum immutandum: & quam extendi vidimus ad transferendum virtutem & potestatem in alterum, ùt & ille similiter operetur virtuose, & quam extendi vidimus super mare & ventum, & super aquæ & aeris Elementum, & quam extendi vidimus ad mortis vinculum, & quorumcunq; viventium, sive hominū, sive brutorum: & quam extendi vidimus ad multiplicandum corporalem cibum, & alimenta panum: & quam extendi vidimus ad dispensandum super omnem statum humanum, & quam extendi vidimus ad restituendum auditum, & loquelæ instrumentum: & quam extendi vidimus ad illuminandum tam spiritualem quàm corporalem visum, & quam extendi vidimus ad naturam passibilem & impassibilem commutandum, & quam extendi vidimus non solùm in propinquum, sed etiam ad omnem distantem locum, dum tamen inveniret fidelem hominem & credulum, & quam extendi vidimus ad interpretandum mandata legalia, & superaddendum perfectionis consilia: & quam extendi vidimus ad Regnum & thronum David obtinendum, juxta miraculosum clamorem populi, & juxta testimonium quod fuerat per Prophetas prædictum, & quam extendi vidimus ad convincendum potentiam, & omnem adversariorum astutiam & machinationem, & quam extendi vidimus ad præcognoscendum omnem futurorum eventum, & totum sæculi decursum usq; in finem, & quam extendi vidimus ad tolerandum summè, fortiter, & magnanimiter omne adversum, & præcipuè mortem amarissimum, quæ est ultimum terribilium, & quam extendi vidimus ad revolvendum proprium monumentum, & inde egrediendum, cùm tamen verè mortuus fuisset, & quam extendi vidimus ad aperiendum cœlum, & ad sedendum super regale & generale gloriæ solium, & ad dexteram Patris. Ille utique homo verè fuit Rex virtuosissimus & Dominus omnium. Sed homo ille qui dictus est Jesus, habuit conditiones prædictas, igitur Ipse fuit omnium Dominus, & Rex virtuosus. Hanc minorem seriosè Marcus deducit, & quantùm ad viginti conditiones Ejus, in Evangelio suo probat. Lucas autem, Apostoli Pauli Discipulus, qui in Achaiæ, Bithyniæq; partibus Evangelium Græcè condidit, intendit istam conclusionem, scilicèt: quòd Homo ille qui dictus est Jesus, fuit Salvator hominum, & medicus animarum: quod congruebat, quia erat arte medicus, ut dicit Hierony. Hinc est, quod in primo capitulo introducit Angelum dicentem: Vocabis nomen Ejus Jesum, id est, Salvatorem, & Zachariam Ei dicentem: Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos, & Angelum Evangelizantem: Natus est nobis hodie Salvator: & Simeonem dicentem: Uiderunt oculi mei salutare Tuum: & ubiq; per totum Evangelium semper agit de illo homine, sub ratione qua Salvator est & medicus animarum. Unde solus Ipse narrat de Maria Magdelena, & solus Ipse ponit multas parabolas ad pietatem, & misericordiam, & remissionem peccatorum pertinentes: per quod patet, quod sua intentio principalis fuit probare conclusionem prædictam. Intendit igitur probare eam per talem rationem & syllogismum: Homo ille cujus ingressus & introductio, cujus etiam convictus & conversatio, cujus conatus & recollectio, cujus affatus & erudito, cujus disce-

Hierony. de viris illu: stribus.
Lucæ 1. & 2.

discessus per mortē & consūmatio, cujus regressus à mortuis & resurrectio fuit per modū cujusdā spiritualis antidoti, & medicinæ salutaris omniū hominū: utique Homo Iste cēsendus est Salvator hominū,& medicus animarū.Sed ita fuit de illo Homine, qui dictus est Iesus: Ergo Ipse fuit spiritualis hominum medicus & Salvator. Minorem istius, quantum ad sex conditiones positas in majori, intendit Lucas deducere in suo Evangelio, & probare. Primò enim probat, quod hujus hominis introductio, & ingressus fuit permodùm cujusdā Salvatoris mundi, & medici spiritualis, & tractat de triplici introductione istius hominis. Prima quidē, in Uterum Maternum, per conceptū. Secunda in mundū, per nativitatē & ortum. Tertia, ad totū populū, circa annū tricesimū. Secundò probat, quòd hujus hominis conversatio, & convictus cum hominibus, fuit permodum veri Salvatoris&ostendit qualiter iste homo per sui conversationē & convictū exemplarem, nisus est homines medicare & salvare: describens Eum fuisse exemplar omnis pœnitētiæ,exēplar omnis devotionis& latriæ,exēplar mititatis & patiētiæ, exēplar liberalitatis & beneficētiæ,exēplar humilitatis & benevolētiæ, exemplar veritatis & existētiæ, contra omnē hypocrisim: exēplar omnis perfectionis & superexcellentis vitæ, exemplar compassionis & misericordiæ atq; clementiæ, & ex his octo conditionibus patet, qualiter sua conversatio & convictus fuit ad medicandum & salvandum mundum. Tertiò probat, quòd illius hominis totalis conatus & recollectio fuit ad salvandum homines, & tribuendum eis spiritualem medicinam, & ostendit qualiter Homo Ille conatus est ad salutem vocare & reducere homines per seipsum, & per alios, scilicèt per duodecim Apostolos, & septuaginta duos Discipulos. Quartò probat, quod Hominis huius affectus & eruditio ostendit ipsum fuisse omnium hominum Salvatorem: quia tota sua eruditio ordinabatur ad pellendum peccata & morbos animarum, & ponit plures morales eruditiones, summè accommodè ad hominum salutem, & curationem, seu remotionem à vitijs, pertinentes. Quintò probat, quod illius Hominis discessus & consumatio per mortem, fuit verè medicinalis, & veri

Lucæ 22. Salvatoris mundi. Unde introducit Eum dicentem: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur &, hic est sanguis meus, qui pro vobis fundetur*, & plura alia verba clementiæ superius dicta. Sextò probat, quod istius hominis regressus ad nos & resurrectio, fuit veri Salvatorits mundi. Unde ostendendo quod Ipse erat verè iste qui omnium gentium erat medicus & Salvator, inducit quod, sicut

Lucæ 24. scriptum est, *oportebat pati & resurgere Christum à mortuis tertia die, & prædicare in nomine Ejus pœnitentiam & remissionem omnium peccatorum in omnes gentes.* Ioannes verò, qui in Asia Evangelium Græcè scripsit, introducit istam conclusionē:

Ioannes probat Christū Dei filium. quòd homo ille,qui dictus est Jesus, fuit verè Filius Dei, quod nō debet intelligi quòd sit Filius Dei per adoptionē & gratiam, habens humanā naturā: imò habēs in se verè illū, qui ab æterno fuit Filius à Patre genitus, in substantia Divina: nec debet etiā intelligi, quod sit homo ille Filius Dei,per cōversionē Deitatis in carnē, sed debet intelligi per assūptionē carnis à Filio Dei. Hanc cōclusionē probat multipliciter & deducit, & intēdēs rationē unā & unicū syllogismū ad eā probādā,sic arguit:Homo ille qui est verè media Persona intrinseca in Trinitate,& est Deo æqualis in authoritate, & est Deo æqualis in efficacia & salubritate, respectu hominum, & est Deo æqualis in illapsu & immensitate,& est Deo æqualis in modo operandi, & activitate,& est Deo æqualis in reficiendo mentē, & in cordis societate & gratia, & est Deo æqualis in instruendo, & in veræ doctrinæ claritate, & est Deo æqualis in duratione & æternitate, & est Deo æqualis in honore & gloria, ac cultu, seu latriæ, & adorationis dignitate, & est Deo æqualis imò idē cū Patre in Essentia, & Maiestate,& est Deo æqualis in benevolentia ad homines & pietate, & est Deo æqualis in Dominio & regni solennitate, & est Deo æqualis in amicitia & charitate, & est Deo æqualis in insistentia mutua in seinuicē, & intimitate, & est Deo æqualis in cōferēda gratia nominibus,& influēda sāctitate, & est Deo æqualis in sapiētia, & sciētiæ luminositate, & est Deo æqualis in beatitudine,& æterna felicitate, & est Deo æqualis in patiētia & longanimitate, & est Patri æqualis in producēdo spiritū, & inspirativa fœcūditate, ille utiqueHomo est verè Filius Dei. Nā istæ decē& septē cōditiones intermediæ, probāt Ipsū esse verū Deū: prima verò cōditio & ultima, ostēdūt Ipsū esse verū Deū,Qui est Filius Dei; quia hæduæ proprietates cōpetūt Filio.

Sed

Sed Homo iste, qui dictus est JESUS, habuit supradictas decem & novem conditiones, ut manifesta experientia Joannem & alios Discipulos edocuit: Ergo ipse verè est Filius DEI. Probat ergo Joannes istas decem & novem condititones fuisse in homine, Qui dictus est JESUS, secundùm quòd ipse verè expertus est, & cæteri discipuli qui fuerunt cum Eo. Tandem conclusionem diffusè probatam infert, recolligit, & concludit, dicens: *Hæc autem scripta sunt, ut & vos credatis, quia JESUS est Christus Filius DEI vivi*, & ponit ulteriorem finem, ad quem ordinatur ista conclusio, subdens: *& ut credentes vitam habeatis in Nomine Ejus.* Ultimo verò, tanquam Tabellio & Notarius publicus, concludit, quòd Ipse est *Discipulus, ille qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc, & scimus quia verum est testimonium Ejus.* Ponitq; conditionem suam de familiaritate: quia recubuerat *in sinu Ejus in cœna*, Illius Hominis, & idcirco multa secreta didicerat, unde prædicta probantur, & notarius ille autenticus redditur & solennis. Ad hanc partem Sacræ Scripturæ testimonialem & Evangelicam, ascendendum est per ascensum scalarem & cælicum. Sunt enim Evangelia scala Jacob, quia eis innititur Dominus, & ibi reperitur: ibiq; videntur Angeli ascendentes, & descendentes: quia Divina opera, quibus voluit nobis condescendere, & nos in Cœlum erigere, ibi per Evangelistas quasi per vera quatuor Cherubim, secundùm Hieronymum differunt. De quo ascensu scriptum est in Genesi, quòd vidit Jacob in somnis scalam, & cacumen ejus tangens cœlum, & Angelos DEI ascendentes, & descendentes, & Dominum ipsi scalæ innixum.

Joann. ult.

Joannes fungitur officio & more notarii & tabellionis.

Hieronymus proæmio in Matth. Genes. 28.

DE PENTECOSTE.

CAPUT LXXXIV.

DIE verò Pentecostes, id est; quinquagesima à Resurrectione, sed decima ab Ascensione Domini, narrat Dominus JESUS Patri de promisso suo, quod Discipulis fecerat de Spiritu S. mittēdo. Patre ergo gratum hoc habente, mittunt Spiritum Sanctum, ut ad Discipulos descendat, eosq; repleat & consoletur, roboret ac instruat, ac cumulum virtutum & gaudiorum eis conferat. Et statim paratus Spiritus Sanctus subitò venit, & super eos descendit. Notandum autem, secundùm Bedam, quòd Dominus JESUS eundem Spiritum veritatis, & à se mittendum esse prædixit, & eundem mox à Patre procedere subjungit: non quia idem Spiritus aliter à Patre procedat, quàm à Filio mittitur: aut alio tempore à Patre procedat, quàm cùm à Filio mittitur: sed ideo Filius Eum à se mitti, & à Patre dicit procedere, ut aliam Patris, aliam esse suam personam designet, atq; in eadem distinctione personarum unam esse operationem, ac voluntatem suam cùm Patris voluntate & operatione denunciet. Cùm enim ejusdem Spiritus gratia datur hominibus, mittitur profectò Spiritus à Patre, mittitur & à Filio: procedit à Patre, procedit & à Filio: quia & Ejus missio est ipsa processio, qua ex parte procedit & Filio. Venit & sua sponte, quia sicut coæqualis est Patri & Filio, sic eandem habet voluntatem communem cum Patre & Filio. Hæc Beda: Pentecoste interpretatur quinquaginta, & est Græcum vocabulum, sicut Parasceven & scenophegia. Judæi enim admixti Græcis, qui inter eos sicut cæteræ nationis conversabantur

Actor. 2.

Beda in hi.

Pentecoste.

tur Græcis crebrò vocabulis utebantur. Est autem Pentecoste æquivocum ad quinquagenam, & Ejus solennitatem septem diebus protelatam. Tria enim erant festa diebus septem durantia: scilicet Pascha, Pentecoste, & scenophegia: *Cùm ergo complerentur dies Pentecostes*, id est; quinquagenæ à Resurrectione: & inchoarentur dies Pentecostes, id est; illius solennitatis septem diebus protelandæ: erant pariter in cœnaculo Montys Syon, ubi cœna facta fuerat, Discipuli ferè centum viginti utriusq; sexus congregati, in oratione perseverantes, & promissionem Sancti Spiritus expectantes. Duodenarius Ille Apostolorum numerus jam erat deculpatus. Et hora diei tertia *factus est repente de Cælo* id est; de äére, *sonus*, quia fragor quidam insonuit, *tanquam advenientis Spiritus*, id est; flatus, *vehementis*: ut, tanquam sit nota similitudinis: ac si diceretur, venit Spiritus in similitudine venti vehementis: vel tanquam Spiritus Sancti vehementis, ut tanquam, sit expressivum veritatis, quia verè Spiritus San: dicitur vehemens, quasi vehens nos à mente & à mētis affectibus alienās: vel, quasi væ adimens: id est; æternam damnationem auferens. Potest ergo ad sonum & ad Spiritum Sanctum referri, quod dictum est: *tanquam advenientis Spiritus vehementis*, quia æquivocum est ad utrumq;. Venit in sono, ad terrendum rebelles: & in flatu, quia ab interiori procedit, ad vivificandum devotorum affectus. *Et replevit*, sonus Ille vel Spiritus Sanctus, totam domum ubi erant sedentes: id est; omnes in domo sedentes, implentes quod dictum fuerat eis à Domino: *Sedete in Civitate quoadusque induamini virtute ex alto*. Hæc enim dona nonnisi in unum congregatis per consensum, & ad superius sublevatis per desiderium, venire potuerunt. Et lingvæ divisæ sunt velut ignis, *& apparuerunt illis dispertitæ lingvæ tanquam ignis*: id est; radii ignei in modum lingvarum insidentes capitibus singulorum, ut ait Gregorius. Bene in igne Spiritus apparuit: quia ab omni corde quod replet, torporē frigoris excutit: ex hoc in desiderio suæ æternitatis accēdit. Unde & Origenes. Deus noster ignis consumēs est, quādiu in nobis sunt quæ cōsumi digna sunt: cùm autē consumpta fuerint, jam non erit ignis consumens, sed illuminās. Unde etiam Hieron. Ignis duplicem naturam habet, quoniam & lucet & urit: sic & DEUS lucet justis, & peccatores incendit. Insuper & septem dona Spiritus Sancti congruè demonstrantur in igne. Spiritus enim Sanctus instar ignis: primò purgat, per donum timoris: secundò liqvefacit per donum pietatis: tertiò, decorat, per donum scientiæ: quartò, consolidat, per donum fortitudinis: quintò, elevat, per donum consilii: sextò, illuminat, per donum intellectûs: septimò, dulcorat, per donum sapientiæ. Primus effectus ignis patet in veste salamandræ: secundus in cera, tertius in metallis, quartus in lateribus, quintus in vaporibus, sextus in lucernis, septimus in cibis. Et sic repleti sunt omnes Spiritu Sancto: & deinde: *cœperunt loqui variis lingvis*, secundùm inpetum Ejusdem Spiritus Sancti, & *prout Ipse Spiritus Sanctus dabat eis* pronuntiare, & *eloqui*. qui dividens singulis prout vult, & spirans ubi vult, quando vult, quomodo vult, & quibus vult radio soluminе scientiæ omnem eos veritatem edocuit: & inextingvibili veritatis ardore, ad omnem dilectionem accendit, & invincibili vi fortitudinis in omni virtute firmavit, inspirans illis omnium lingvarum notitiam: juxta quod legitur in sapientia, Spiritus

Festa tria septē dierū.

Spiritus vehemens.

Luca 24.

Lingva ignita.

Greg. hom. 30. in Evan.

Deuter 3.

Origenes.

Hieron.

Psalm 77

Ignis effect.

Spiritus Domini replevit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia, scilicet homo convenietiam habens cum omni creatura, & propter quem facta est omnis creatura, *scientiam habet vocis*, id est; linguarum. Ac si diceretur: Spiritus Sanctus replens orbem terrarum, dedit Discipulis scientiam lingvarum, ut lingvis omnium gentium loquerentur. Tunc enim Ecclesia in una gente erat; cumq; loquerentur linguis omnium, significabatur, quod Ecclesia crescendo per omnes gentes lingvis omnium locutura esset, quia jam Ecclesia lingvas omnium habet. Ubi ergo jam omnes lingvæ loquebantur, omnes lingvæ crediturae ostendebantur. Ipsa autem species creaturæ in qua Spiritus Sanctus visibiliter descendit, ad quem usum tunc in Apostolos descenderit expressit: ut scilicet ori verbum, intellectui lucem, & affectui ardorem, & cordi robur ministraret. Lingva enim verba explicat, ignis verò illuminat, calefacit, & testam roborat. Sed ad alium usum, scilicet ad relaxandum peccata datus fuit, quando post Resurrectionem suam Dominus Apostolis insufflavit, & dixit: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta erunt*. Ubi notandum, quod Spiritus Sanctus bis missus est super Christum, & bis super discipulos. Super Christum quidem & in specie columbæ in baptismo, & in specie nubis in transfiguratione, quia gratia Christi, quæ datur per Spiritum Sanctum, derivanda erat ad nos per propagationem gratiæ in Sacramentis: & sic descendit in specie columbæ, quæ est animal fæcundum: & per doctrinam, & sic descendit in nube lucida. Unde & ibi ostenditur Doctor: *Ipsum* inquit, *audite*. Super Apostolos autem primò descendit in statu, ad significandum propagationem gratiæ in Sacramentis, cujus Ipsi Ministri erant: unde dicitur: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: secundò, in lingvis: ad significandum propagationem gratiæ per doctrinam. Unde postquam *repleti sunt omnes Spiritu Sancto*, statim *cæperunt loqui variis lingvis*. Bis ergo secundùm Gregorium. Scriptum legimus Apostolos manifesta donatione Spiritum Sanctum accepisse: primùm, Domino consistente in terra, per insufflationem: postmodum præsidente in Cœlo, in variis lingvis per ignem: quia charitas, quæ in cordibus per Spiritum Sanctum diffunditur, duobus præceptis, scilicet dilectione DEI & proximi impletur. In terra datur Spiritus, ut diligatur proximus: è Cœlo datur Spiritus, ut diligatur DEUS. Et sicut una est charitas & duo præcepta: ita unus Spiritus, & duo data. Et quia per dilectionem proximi, pervenitur ad dilectionem DEI: rectè primò datur Spiritus in terra, & postmodum è Cœlo. Sicut enim ait Joannes, *Qui non diligit fratrem suum quem videt, DEUM quem non videt, quomodo diligere potest?* Insuper etiam datus est Apostolis Spiritus Sanctus ante Passionem ad purgandum, quando fuerunt baptizati & ad faciendum miracula quando ad prædicandum sunt missi: & dictū est eis: ægros sanate, & dæmones eiicite, mortuos suscitate. Unde Hieronymus. Ego quidem audacter pronuncio, Apostolos ex eo tempore quo crediderunt Domino semper Spiritum Sanctum habuisse, nec absquè Ejus gratia signa facere potuisse: sed Eum pro modulo atq; mensura recepisse. Primò autem die Resurrectionis Ejus acceperunt gratiam Sancti Spiritus, quâ peccata dimitterent & baptizarent, ac Spiritum adoptionis credentibus traderent. Die verò Pentecostes Ejus ampliùs repromissum est:

Sapien. 1.
Species effectus cōgruit
Joann. 20.
Spiritus S. bis missus fit per Christū, & toties su per discipulos Mar. 9.
Grego. hom. 39. in Evā.
1. Joann. 4.
Marci ult.
Hieronymus quæst. 9. ad Hedibiam, Tom. 3.

videlicet quòd virtutem ex alto reciperent, qua & Evangelium Chri-
Leo ſer. 2. ſti cunctis gentibus prædicarent. Unde Leo Papa: Non igitur am-
de Pētecoſt. bigamus, quòd cùm in die Pentecoſtes implevit Diſcipulos Domini
Spiritus Sanctus, non fuit hujus inchoatio muneris, ſed adjectio lar-
Spiritus S. gitatis. Nam & Patriarchæ & Sacerdotes, omnesq́; priorum tem-
non nūc pri- porum Sancti ſunt Ejusdem Spiritus Sancti Sanctificationem vege-
mum datus. tati: & ſine hac gratia nulla unquam ſunt inſtituta Sacramenta, nul-
laq́; celebrata myſteria, ut eadem ſemper fuerit virtus chariſma-
Spiritus S. tum, quamvis non eadem fuerit menſura donorum. Hæc Leo:
promiſſio Et ſciendum, quòd Spiritus Sanctus datur, ſeu mittitur viſibiliter &
duplex. inviſibiliter. Viſibiliter, cùm in aliquo ſigno viſibili demonſtratur.
Matth. 37. Eſt autem in quintuplici ſpecie demonſtratus. Primò, in ſpecie co-
Marci 17. lumbæ, ſuper Chriſtum baptizatum. Secundò, in ſpecie nubis lu-
Joann. 2. cidæ, ſuper Chriſtum transfiguratum. Tertiò, in ſpecie ſtatus, quan-
do inſufflavit & dedit Spiritum Sanctum ipſo die Paſchæ. Quartò,
Actor. 2. in ſpecie ig is & lingvæ: in qua duplici ſpecie apparuit hodierna
die. Inviſibiliter autem mittitur, cùm ad Sanctificandum creatu-
Joann. 3. ram mentibus caſtis illabitur. Unde dicitur: *Spiritus ubi vult ſpirat,
& vocem Ejus audis, ſed neſcis unde veniat, aut quo vadat.* Nec mi-
Bernar. ſer. rùm: quia dicit Bernardus: De verbo inviſibili per oculos non in-
74, in cātic. travit, quia non eſt coloratum: ſed neq; per aures, quia non inſo-
nuit: neq; per nares, quia non àëri miſcentur, ſed menti: neq; per
fauces, quia non eſt manſum, id eſt; comeſtum vel auſtum, nec ta-
ctu comperi illud, quia palpabile non eſt. Quæres igitur cùm ſint
inveſtigabiles viæ Ejus, unde illud adeſſe noverim? Nempe ex mo-
tu cordis intellexit præſentiam, & ex fuga vitiorum carnaliumq́;
compreſſione affectuum adverti potentiam virtutis Ejus: & ex di-
ſcuſſione ſive redargutione occultorum meorum admiratus ſum
profunditatem ſapientiæ Ejus: & ex quantulacunq́; emendatione
morū eorū, expertus ſum bonitatē manſvetudinis Ejus: & ex refor-
matione & renovatione ſpiritus mētis meæ percepi, utcunq́; ſpeciem
decoris Ejus: & ex contuitu omnium horum ſimul, expavi multi-
Chryſoſtom. tudinem magnitudinis Ejus. Hæc Bernardus. Unde & Chryſoſt.
homil. 3. Si quando boni aliquid cogitamus, ſciamus quia Spiritus Sanctus ha-
in Matth. bitat in nobis: ſi verò aliquid mali, ſignum eſt quod Spiritus Sanctus
receſſit à nobis. Unde etiam Auguſtinus: Primis temporibus ceſſa-
Aug. ſerm. bat ſuper credentes Spiritus Sanctus, & loquebantur lingvis quas
12. de ad- non didicerant, quomodo Spiritus Sanctus dabat eis pronuntiare.
ventu Spi- Signa erant tempore oportuno. Oportebat enim ita ſignificare
ritu Sancto in omnibus lingvis Spiritum Sanctum, quia Evangelium DEI per
omnes lingvas curſurum erat toto orbe terrarum. Significatum
eſt illud & tranſiit. Si ergo per hæc miracula non fiat modo teſti-
monium præſentiæ Spiritus Sancti, unde fit, unde cognoſcit quisq́;
accepiſſe ſe Spiritum Sanctum. Interroget cor ſuum, ſi diligit fra-
trem, manet Spiritus DEI in illo. Videat, propter ſeipſum coram
oculis DEI. Videat ſi eſt in illo dilectio pacis & unitatis & dilectio
Eccleſiæ toto terrarum orbe diffuſæ. Non attendat Eum ſolùm
diligere fratrem, quem attendit ante ſe. Multos enim fratres no-
ſtros non videmus, & in unitate Spiritus illis copulamur. Quid mi-
rum: quia nobiscum non ſunt? in uno corpore ſumus, unum caput
habemus in Cœlo: ergo ſi vis noſſe, quia accepiſti Spiritum Sanctum,
interroga Cor Tuum ſi eſt Tibi dilectio fratris: ſecurus eſto, non

poteſt

poteſt eſſe dilectio ſine Spiritu DEI: quia Paulus clamat: *Charitas DEI diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spirtum Sanctum, qui datus eſt nobis.* Hæc Auguſtinus. Miſſio ergo Spiritus Sancti inviſibilis fit in habitatione creaturæ rationalis, ſed miſſio viſibilis fit ad inhabitationem demonſtrandam aliis. Et notandum quòd Spiritum Sanctum alicui ineſſe certitudinaliter ſcire non poſſumus: quia Spiritus ubi vult ſpirat, & neſcis unde veniat, aut quò vadat. Cōjecturaliter tamen poſſumus colligere aliqua ſigna per effectus, ex quibus utcunq; conjicere poſſumus Spiritum Sanctum alicui adeſſe vel ineſſe: & hoc differenter, ſecundùm triplicem ſtatum, ſcilicet incipientium, proficientium, & perfectorum. Nam ſecundùm cujuslibet ſtatus exigentiam, Spiritus Sanctus diverſimodè in hominibus operatur. Nam Spiritus Sanctus ſpirat, & replet. Spirat, quò ad incipientes:, inhabitat quò ad proficientes: & replet, quò ad perfectos. Signa autem Spiritus Sancti quibus ſpirat, quò ad incipientes, ſecundùm Bernar. Tria ſunt. Primum, eſt dolor de culpa præterita: quia Spiritus Sanctus odit ſordes, nec habitare poteſt in corpore ſubdito peccatis. Secundum eſt firmum propoſitum cavendi futura cum effectu: quod nullatenus haberi poteſt conatu proprio, ſine Spiritu Sancto per gratiam aſſiſtente, & infirmitatem noſtram adjuvante. Tertium, eſt promptitudo boni: quia, ſecundùm Gregorium, Amor DEI qui eſt Spiritus Sanctus, nunquam eſt otioſus: operatur enim magna, ſi eſt. Quò ad proficientes verò ſunt tria alia ſigna, quibus conjicitur Spiritum Sanctum eos inhabitare. Primum, eſt frequens & injuſta conſcientiæ examinatio, non ſolùm de peccatis mortalibus, imò de venialibus: quia ſicut Spiritus Sanctus opponitur peccato mortali, ita fervor charitatis qui eſt à Spiritu Sancto, opponitur peccato veniali, ut ipſum ab anima expellat, ne Spiritui Sancto diſpliceat. Secundum ſignum, eſt concupiſcentiæ diminutio: quantò enim in proficiente charitas ſemper augetur tantò cor à temporalibus elongatur. Unde dicit Auguſt: Quòd charitatis venenum, eſt concupiſcentia temporalium: & nutrimentum charitatis, eſt diminutio cupiditatis. Tertium ſignum, eſt ſtudioſa mandatorum obſervatio: quia obſervatio mandatorum ſine vera dilectione eſſe non poteſt. Et ponit de hoc exemplum Auguſtin. Quis eſt, inquit, qui dicit diligo Imperatorem: ſed odi legem ſuam? Si ergo te dicis diligere DEUM, mandata Ejus obſerva. Quò ad perfectos autem ſunt alia tria ſigna, ex quibus conjecturatur Spiritus Sanctus eos repleviſſe. Primum eſt, Divinæ veritatis manifeſtatio, cùm enim Spiritus Sanctus, ſit Spiritus veritatis, proprium eſt ſibi docere omnem veritatem: & ideo in quocunq; fuerit Spiritus Sanctus, per aliquas revelationes Divinorum ſecretorum ſe pandit, & Ei tanquam amico ſecreto communicat. Secundum ſignum eſt, nihil timere ſolum DEUM: perfecta enim charitas foras mittit timorem: hæc enim nihil pœnale habet, timor autem pœnam habet. Unde Apoſtolus: *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas*: libertas autem non ſtat cum timore ſervili. Tertium ſignum eſt, deſiderium diſſolutionis: ut videlicet homo ex vehementia Divina amoris cupiat diſſolvi & eſſe cum Chriſto: quia Spiritus S. levat mentem ad deſiderium ſupernorum. Felix ergo anima, quæ cupit diſſolvi & eſſe cum Chriſto: quoniam certiſſimum habet ſignum quòd Spiritus Sanctus eam repleverit. Præter prædicta autem

Rom. 5.

Signa præſentiæ Spiritus S.

Bernar. ſer. 74. in cant.

Grego. hom. 30. in Evā.

2. Cor. 3.

Philipp. 1.

Signa alia.

tem signa sunt alia tria per quæ quis potest coniicere se Spiritum Sanctum habere. Ideo enim Spiritus Sanctus in triplici signo apparuit, scilicet in specie nubis, super Christum transfiguratum, in specie columbæ, super Christum baptizatum: & in specie ignis, super Apostolorum Collegium congregatum. Primum ergo signum, est abundantia lachrymarum, & ideo apparuit in specie nubis, sicut enim adveniente Austro nubes resolvuntur in pluvias, sic adveniente Spiritu Sancto, mentes resolvuntur in lachrymas. Secundum signum, est dimissio injuriarum, ideo apparuit in specie columbæ, quæ felle caret. Tertium signum, est desiderium supernorum, ideo apparuit in specie ignis, sicut enim ignis sursum tendit, sic Spiritus Sanctus corda sursum elevare facit. *Erant autem Judæi viri religiosi in Hierusalem, & Judæa habitantes*, & præter illos multi alii ferè, ex *omni natione quæ sub Cælo est*, supervenientes: quia multis captivitatibus Judæi dispersi fuerant, & modo ordinate DEO ad diẽ festum omnes convenerant. Audito ergo fragore & sono venti, qui supra cœnaculum in aére sonuerat interim qui per totam Ciuitatem audiri poterat, convenerunt omnes ad Discipulos: & mirati sunt, *quia audiebat unusquisq; lingva sua illos loquentes. Alii autem irridebant eos, dicentes, quia musto pleni essent*, id est; vehementer ebrii, quia vehementior est ebrietas de musto, quoniam de vino defecato. Et quamvis hoc irridendo dicerent, tamen verum erat: quia non vino veteri (quod in nuptiis fuit) sed musto gratiæ spiritualis erant impleti. De quo dicitur alibi, *Nemo mittit vinum novum in utres veteres.* Tunc surrexit Petrus cum undecim, ostendens eos non ebrios, cum esset hora diei tertia & nondum esset tempus concedendi, nec solebant inebriari jejuni: sed potiùs Spiritu Sancto repletos, & Prophetarum esse à Jòél Spiritus Sancti adventum super homines, tunc ergo Christus quia ascenderat dedit dona, id est; Spiritum Sanctum hominibus, quia omnia nostra bona de sursum sunt, quò Ipse ascendit. Tunc implevit quòd ante passionem promiserat, dicens: *Si ego non abiero, Paracletus non veniet ad vos, si autem abiero, mittam Eum ad vos.* Si carni carnaliter adhæseritis, capaces spiritûs non eritis. Sensus est: Non potestis plenè capere Spiritum, quamdiu secundùm carnem sum vobiscum. Unde ille qui jam ceperat Spiritum, ait: *Et si noveramus secundùm Carnem Christum: sed nunc jam non novimus.* Ubi attendat carnalibus desideriis, & delectationibus, dedit verbum Bernardi dicentis. Si Apostoli carni adhuc Dominicæ adhærentes, quæ sola Sancta: quia Sancti Sanctorum erat: Spiritu Sancto repleti nequiverant, donec tolleretur ab eis: ut carni tuæ, quæ sordida est, & diversarum spurcitiarum phantasiis repleta, adstrictus & conglutinatus, illum veracissimum Spiritum te posse putas suscipere: nisi istis carnalibus consolationibus funditus renuntiare tentaveris? Revera cum inceperis, tristitia implebit cor tuum: sed si perseveraveris, tristitia tua convertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus, & voluntas renovabitur: vel nova creabitur: & erit ut quæ priùs difficilia, imò impossibilia videbantur, cum multa percurrant dulcedine & aviditate. Hæc Bernardus. Si ergo delectationes spiritus desideras, delectationes carnis respuere debes, quia ut ait Gregorius. Si carni quodlibet abscindimus, mox in spiritu quòd delectat invenimus. Sed heu pauci sunt spirituales hodie, & delectationes spiritus delectati-

Musti ebriatio.

Marci 2. & Lucæ 5. Jöél 2.

Joann. 16.

Carnales nõ sunt Spiritus Sancti capaces.

2. Cor. 5.

Bernar. ser 3 de Ascensione Dom.

Gregorius homil. 30.

ſtationibus carnis perferentes: licèt multi deferant habitum ſpiritualem. Poſſunt autem ſpirituales & carnales cognoſci, ex verbis Apoſtoli dicentis: *Qui ſecundùm carnem ſunt, quæ carnis ſunt ſapiunt: qui verò ſecundùm ſpiritum, quæ ſpiritus ſunt ſentiunt.* Specialiter tamen ex quibusdam probatur homo verè ſpiritualis, videlicet, ſi tam citò & tantum fugit locum ubi lædi ponunt in ſpiritu, ſicut ubi offendi poteſt in corpore: & ſi tam libenter ſtudet medicari ſpiritui, ſicut corpori: quia quantò dignior eſt Spiritus corpore, tantò magis cavendum eſt ſpiritui, quoniã corpori à læſione. Item ſi cibus ſpiritualis, ſive ſit oratio, ſive prædicatio, ſive ſcriptura, ſive lectio, ſive Corpus Chriſti, ſive divinum officium, tantùm delectat & confortat Spiritum, ſicut corporalis cibus corpus: & ſi tam invitus negligit tempus cibi ſpiritualis, ſicut tempus cibi corporalis. Item ſi tam diligens eſt circa ſpiritum, ſicut homo carnalis circa carnem. Soliciti enim ſunt homines carnales, ut in ſingulis temporibus habeant neceſſitates corporis in victu & veſtitu, hyeme & æſtate cõpetentibus, ita ſpiritualis homo ſolicitari debet quâ gratiâ indigeat in adverſitate, & quâ in proſperitate: quâ egeat ad amicos, & qua inimicos: quomodo habeat ſe ſolus cum DEO, & quomodo inter homines converſando: & ſic de cæteris. Sed quis eſt hic, & laudabimus Eum? Quamvis enim aliqui hujus temporis Viri bona operentur, dimidii tamen operis ſunt. Quia alii largitatis gratiam ſunt adepti, ſed carnis incontinentia ſunt lubrici. Alii verò corpore quidem ſunt caſti: ſed avaritiæ æſtibus ſunt cupidi. Alii autem gratiam lenitis habentes, ſed rancore animi ſunt puſillanimes. Alii verò non recordando injurias ſuas citò ignoſcunt, ſed minùs cautè cor cuſtodiendo citiusq; iraſcendo rixas provocant. Alii quod DEUS ſingulis largiendo donavit, in hoc quaſi proprio labore acquirentes gloriantur. Alii corpus in abſtinentia affligunt: ſed ſuperbiam, avaritiam, invidiam, & alia nefanda admittunt: vel detrahendo proximo quaſi carnes illius cum ſangvine comedunt. Et ſic in multis hodie, qui optimus in eis eſt, quaſi palinurus: & rectus, quaſi ſpina de ſepe. Sciendum autem quòd plura ſunt neceſſaria homini volenti proficere, & in vita ſpirituali DEO ſervire. Primum eſt, clara & perfecta notitia ſuorum defectuum & infirmitatum. Secundum eſt, ira magna & fervens contra ſuas naturales malas inclinationes & voluntates. Tertium eſt, timor magnus, quem debet habere de offenſis hactenus contra Deum factis. Quia non eſt certus, an bene ſatisfecerit, & ſic cum DEO pacem fecerit. Quartum eſt, magnus timor & tremor qui debet eſſe in ipſo, ne per ſuam fragilitatem relabatur iterum in ſimilibus, vel majoribus peccatis. Quintum eſt, fortis diſciplina, aſpera correctio ad regendum quinque ſenſus corporales, & totum ſuum corpus ſubjugandum in obſequium JESU Chriſti. Sextum eſt, vitare virtuosè omnem perſonam & omnem aliam creaturam, quæ impellit eum non ſolùm ad peccatum, ſed etiam ad aliquam imperfectionem ſpiritualis vitæ, ſicut unum dæmonem infernalem. Septimum eſt, dulcis & continua recordatio beneficiorum DEI quæ hactenus recepit quotidie, & quotidie recipit à DEO JESU Chriſto, cum gratiarum actione. Octavum eſt, nocte & die ſtare in oratione. Nonum eſt, quòd portet ſuper ſe Crucem Chriſti, quæ quatuor habet brachia, quorum primum eſt, mortificatio mortalium vitiorum; ſecundum, delectatio omnium bonorum temporalium: tertium, præ-

Rom. 8. *Spiritualis hominis ſigna.*

Mich. 7. *Spirituali homini neceſſaria ſunt plura.*

cisio omnium affectuum carnalium amicorum: quartum, sui ipsins *Spiritus S. efficacia.* contemptus & abominatio & annihilatio. Discipuli itaq; Spiritus Sancti virtute docti & illuminati, accensi & adjuti confortati, & roborati & cōsolati, & omni gaudio repleti cū pauci essēt & simplices, totū mūdū cōcusserūt, & pro magna parte subjecerūt, partimq; verbis ignis, partim perfectis exemplis, partim mirandis prodigiis, per totum mundum Ecclesiam plantaverunt: quæ & ejusdem Spiritus Sancti virtute purgata, illuminata atq; perfecta, amabilis facta est sponsa Ejusq; paranymphis, ut speciosa nimis miraq; varietate circumdata. Satanæ verò & Angelis ejus terribilis ut castrorm acies ordinata. *Profecti*, quidem sunt, non tam passibus pedum, quoniam passibus virtutum, enim supra dictum Christi mandatum, non immediatè post ascensionem, sed post Sancti Spiritus acceptionem: nec statim accepto Spiritu Sancto divisi sunt per mundum, sed perduraverūt adhuc circiter duodecim annis in Judæa: & deinde solennis divisio eorum facta est per orbem universum, cum eatenus tantùm in judæa prædicasset: sicq; *profecti* & divisi: *prædicaverunt*: intelligenda, credenda, agenda, & appetenda. *ubiquè* per orbem universum: *Domino*, sine quo nihil facere poterant, *cooperante:* hoc est virtutem operis ministrante: *& sermonem confirmante, sequentibus signis:* ut in virtute Nominis JESU Christi imperarent omnibus creaturis & morbis. Nam ut prædicationis eorum doctrina credibilis fieret & firma adhibita sunt signa & miracula, sermo enim qvi super naturā & rationem est, nonnisi signis confirmari potest. Unde Greg. Preceptum obedientiā sequitur, obedientiam signa comitantur. Sicut verò tunc confirmata est prædicatio signis: ita nunc quemlibet prædicatorum sermonem confirmare oportet signis bonæ operationis. Unde Theophilus. Sciendum autem est & hoc, quòd nunc sermo per opera confirmatur, sicut in Apostolis tunc opera confirmabant sermonem sequentibus signis. Fiat autem o! Christe, ut nostri sermones quos de virtute dicimus, per opera confirmentur & actus: ut tandem simus perfecti Te cooperāte in omnibus verbis & operibus, quia Te decet sermonū & operū gloria, cū sis virtus Dei & sapientiæ in sæcula sæculorū. Hæc Theoph. Et tūc impleta est prophetia quæ *Psalm. 18.* ait: *In omnē terrā exivit sonus eorū: & in fines orbis terræ verba Eorū.* Seminavit quidē igneus, ac sanctificus Spiritus & Apostolorū corda sermones, & ut lapiēs, adinventor duodecē tibias fidei in organo positas nono flatu implevit: diversisq; spiritualibus currēs in fistulis Aposto- *Pentecostes solennitas.* licis cūctis verba Divinæ virtutis sparsit, omnes gētes delectabilē invitavit ad sonū, & Trinitatis prædicavit mysteriū. Igitur effectus & fructus nō modicus, ex hoc subsecutus, ostēditur quā magna venera- *Greg. hom. 30. in Evan.* tione sit digna solennitas hodierna. Unde Greg. Pēsate fratres charissimi, post incarnationē unigeniti Filii Dei, qualis sit hodierna solennitas de adventu Spiritus Sanctus. Sicut enim illa, ita quoq; & hæc est honorabilis. In illa quippe DEUS in se permanens suscepit hominem, in ista verò homines venientem desuper susceperunt DEUM. In ista DEUS naturaliter factus est Homo: in ista homines facti sunt per adoptionē dii. Pensate quanta sit ista solennitas, ha- *Missio Spiritus S. cur dilata.* bere in cordis hospitio adventum Dei. Tergat ergo sordes pravi operis: quòd Deo præparat domum mentis. Hæc Gregor. Et notandum quod non statim post ascensionem, sed post decē dies misit Spiritum Sanctum. Primò, ut Apostoli jejuniis & orationibus se aptos Ejus adventui præpararent. Secundò, quod hi Spiritum Sanctum perciperent, qui decem præcepta explerent. Misit

Cur quinquagesimo die, acta. *Jubileus.*

Misit autem quinquagesimo die à Resurrectione: ut sicut populus Judæorum post liberationem suam ab Aegypto, quinquagesimo die accepit legem timoris: ita populus fidelium post liberationem suam à mundo, quinquagesimo die acceperat legem amoris. In jubileo etenim, id est, in quinquagesimo anno recepit populus Judæorum libertatem amissam & hæreditatem: ita hac die recepit populus Christianus libertatem amissam, & Paradisi hæreditatem. Dies ergo Pentecostes erat apud Judæos celebris: quia tunc descendit Dominus super montem Sinai in flamma ignis, & cunctis audientibus dedit legem Ejs. Ita quinquagesimo die à Pascha Spiritus Sanctus in monte Sion, super Discipulos in linguis igneis descendit, & legem novam gratiæ spiritualis eorum mentibus impressit. Unde Beda: Hæc nimirum solennitas non tantùm charismatibus consecrata est Evangelicis, verùm etiam legalibus iam olim est præsignata mysterijs: ac Domino jubente per omnes annos sacris observata cerimonijs. Liberati quippe ab Aegyptiaca servitute filij. Israel, per immolationem agni paschalis exierunt in desertum, ut venirent ad terram repromissionis: pervenerunt que ad montem Sinai: & descendens Dominus in igne super montem quinquagesima die paschæ peracta, legis decalogum Ejs disposuit: atq; in memoriam datæ legis statuit eo die per annos singulos sacrificium sibi de frugibus ejusdem anni ad altare deferri: quæ autem sit agni paschalis immolatio, quæ Aegyptiacæ servitutis absolutio, cunctis legentibus liquet: quia videlicet pascha nostrum immolatus est Christus, & Ipse verus est Agnus, Qui abstulit peccata mundi: Qui sui sangvinis precio nos à peccatorum servitute redemit: suæ Resurrectionis exemplo nobis spem vitæ & perpetuæ libertatis ostendit. Quinquagesimo ergo die post occisionem agni data est lex, descendente Domino super montem in igne: & quinquagesimo æquè die post Resurrectionem nostri Redemptoris, data est gratia Spiritus Sancti Discipulis in cænaculo constitutis. Et hic autem altitudo cænaculi, & ibi cacumen montis sublimitatem præceptorum, & donorum indicat cælestium: & quia nemo infimis adhuc desiderijs inhærens, vel Divinis obtemperare mandatis, vel supernis possit dignus existere donis. Hæc Beda. Sic ergo Spiritus Sancti missio fuit in legis datione præfigurata, & festum Pentecostes, quod modò peragitur ab Ecclesia. olim quasi figuraliter peragebatur à synagoga. Quinquagesima ergo die, postquam Judæi de Aegypto exierunt, decem præcepta in monte Sinai à Domino receperunt: ita quinquagesima die postquam nos fuimus ab inferno liberati, receperunt Discipuli gratiam Spiritus Sancti. Istud etiam præfiguratum fuit in superabundantia Olei, quòd datum est pauperculæ viduæ per preces Helizæi, qui misericordiâ motus super pauperculam, impetravit Ei à Domino Olei abundantiam. Per viduam istam designatur Sancta Ecclesia, quæ oblato Sponso suo Christo videbatur tanquam vidua, sed Dominus misericordia motus dedit ei Olei abundantiam: hoc est Spiritus Sancti gratiam, & linguarum intelligentiam. Istud miraculum de intelligentia lingvarum quasi per figuram Deus præmonstravit in eo quòd in ædificatione turris Babel, diversas linguas creavit. Tunc enim unam lingvam in diversas mutavit: modo unicuiq; intelligentiam omium illarum dedit. Nec miraculum istud nunc fecisset, si divisionem linguarum tunc non præmisisset. Et sicut tūc per linguas confudit ædificantes: ita nunc per linguas confudit judæos: qui multum confusi fuerunt, quando tam grande miraculum, audiverunt. In hac ergò solennitate laudemus totis viribus Dominum: exultemus & lætemur in Eo: quia inde fructum non modicum, nos qui ad fidem venimus consecuti sumus. Non solùm autē hominibus gaudium in hac solennitate provenit: sed & beatæ Uirginis gaudium inde incrementum accepit. de qua Ansel sic ait: Sed & gaudiorum suorum magnitudo non nihil incrementi accepit cùm veniente super Discipulos Spiritu sancto, mox ad prædicationem illorum fidem filij sui tanta hominum multitudo suscepit. Ibi namq; excepto gaudio, quod de salute generis homani in istorum conversione concipiebat, intellexit filium suum non fuisse gratis, id est frustra mortuum: cùm tam efficaciter videbat operari fidem mortis Ejus, etenim in Ejs qui actores illius extiterant, Genus humanum ad salutem vocari videbat, cujus rei gratia filium de se in-

Legalis Pentecostes mystiria. *Beda in hô.* *Figura.* *3. Reg. 17.* *Gen. 11.* *Exultatio nostra.* *Exultatio Mariæ.* *Ansel. de excellentia B. Virginis.*

corporeum, & in Cruce passum antè intellexerat: quapropter lætabatur quòd spes, quam antè conceperat, iam in rem veram transibat. Gaudebant & gaudent homines quia quod amiserunt, centuplicati precij fœnore recipiunt: corruerunt serui, resurgunt fratres & filij. Hæc Anselmus. Et quamuis præcipuè & specialiter in solennitatibus, nihilominus tamen semper & momentis omnibus Deum laudare debemus. Nam (ut dicit Gregor.) Mirum est, quòd homo semper Deum non laudat: quia quælibet creatura ad Deum laudandum nos invitat. Ad hoc autem nobis valde est necessaria Spiritus Sancti gratia. Unde Bern. Si quis torpet de DEI laude, certissimum habet in se experimentum, quod non habet in se Spiritum sanctum: quia ubi Spiritus Sanctus inhabitat, laudem DEI excitat. Invocantes ergo Spiritum Sanctum, semper laudemus Deum: ad hoc enim facti sumus, ut Deum sine fine laudemus, sicut superni cives semper Deum laudant: & continuè ubi semper dies lætitiæ, & nunquam deest solennitas, & gratiarum actio, & vox laudis. Scriptum est enim: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt Te.* Hoc maximè veri Monachi faciunt, qui die ac nocte psallunt. Unde Hieronymus: Monachi debent habere puritatem Martyrum, siquidem & Ipsi martyres sunt. Quòd enim faciunt Angeli in cælis, hoc Monachi psallentes die ac nocte faciunt in terris. Hæc Hieronymus. Et maximè assimilat nos cælestibus, quamuis adhuc in terris peregrini simus. Unde Bern. Nihil ita propriè quendam terris repræsentat cælestis habitationis statum, sicut alacritas laudantium Deum, dicente scriptura: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt Te.* Hæc Bernardus. Festinemus igitur & nos ingredi in illam requiem, ubi tanta superabundat indesinenter lætitia, & ad patriã nostrã totis conatibus suspirèmus. Mæsti in sæculo, quia peregrinamur à Dominó, qui enim nõ peregrinatur à corpore suo peregrinatur à Domino. Multò autẽ melius est, dissolvi à Corpore, & adhærere Deo. Odiamus ergo hujus miseri putredi Corporis nostri compagem, & ei curam in desiderijs non faciamus: & quod hic nos detinet carceratos & peregrinos à tanto bono. Quia secundùm Apostolum, *Quamdiu in hoc Corpore sumus, peregrinamur à Domino*: dicamusque cum eodem Apostolo, *Cupio dissolui, & esse cum Christo.* Et iterum: *Infelix ego homo, quis me liberabit de Corpore mortis hujus?* Desideremus Ejus dissolutionem & eam continue à Domino postulemus quia per nos eam consequi non valemus. Et interim saltem moriamur mundo, & pompis, ac concupiscentijs Ejus, & abstrahamus nos corde forti & perseveranti ab his rebus caducis, & à miserijs brevibus & levibus harum rerum visibilium solatiunculis, quæ animas nostras vitijs inficiunt, & virtutes à nobis excludunt: quia secundùm Greg. concupiscens visibilia invisibiles virtutes amittit. Et secundùm Chrysost. Nulla res sic præpedit virtutem, sicut voluptas corporalis. Unde & Leo Papa: Hoc maximè interiora hominis corrumpit, quod exteriora delectat, & tantò rationalis anima purgatior, quantò fuerit substantia carnis afflictior. Et breviter (ut ait August.) cætera creatura vilescat, ut solus Creator in corde dulcescat. Nam secundùm Apostolum, *vanitati creatura subiecta est*, & ideo amatores suos facit vanos, & multos decipit incautos. O quàm felix, quem misera mundi vanitas non seduxit, quæ nunc præcipuè multis illudit. Unde Chrysost. Semper quidem, sed nunc præcipuè competenter dicitur *vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Hunc versiculum si saperent, qui in potẽtia versantur, in parietibus omnibus & vestibus suis scriberent: in domo, in ianuis, in ingressibus, & ante omnia in conscientijs suis, ut semper Eum oculis cernerent & corde sentirent. Quoniam quidem multæ sunt facies, multæ imagines falsæ, quæ decipiunt incautos. Istud oportet quotidie recitare carmen, & in prandijs, & in cœnis, & in omnium conventu unumquemque proximo suo canere, à proximo suo libenter audire: quia vanitatum est, & omnia vanitas. Hæc Chrysost. Amorem ergo rerum deficientium ad incorruptibilia transferamus, & ad sublimia vocati cælestibus delectemur. Ut Sacti gaudent, inde gaudeamus: horum divitias concupiscentes, per bonam æmulationem ad Ipsos tendamus. Cum quibus nobis fuerit consortium devotionis, erit & communio dignitatis. Mentem nostram semper in cœlis ha-

bea-

Margin notes: *Laudandus Deus semper.* — *Bernardi. sermo. de dedicatione.* — *Psal. 83.* — *Hierony in Psal. 115* — *Bernard. sermo. de dedicatione.* — *Psal. 83.* — *Cœlum desiderare.* — *Philip. 1* — *Rom. 7.* — *Chrysost homil. de patre & duobus filijs.* — *Leo sermone de ieiunio.* — *Rom. 8.* — *Chrysost. sermo. in Eutropium to. 5.* — *Eccl. 1.* — *Amanda cælestia.*

beamus, & ad Dominum multifariè nos vocantem toto corde, & desiderio tendamus. Quia (ut ait August.) *Exultavit ut gigas ad currendam viam:* non enim tardavit, sed cucurrit clamans dictis, factis, morte, vita, descensu, ascensu, ut redeamus ad Eum: & discessit ab oculis, ut redeamus ad cor, & inveniamus Eum. Ad Ipsum quoq; aspicientes, & Eum semper in corde retinentes, pugnemus viriliter, quia tota hæc præsens vita militia est, ac cõflictus, & pugna. Nam prospera & adversa, feruor & tepiditas, refectio & inædia, sopor & vigilia, solicitudo & pigritia, fletus & lætitia, quies & labor, salus & infirmitas, afflictiò & voluptas, & quæcunq; in hoc mundo sunt pugnant contra nos, & insidiantur nobis. Et quia nunquam deest adversarius nobis insidiando, sit semper paratus noster animus resistendo: quia certamen nostrum breve est, præmium verò æternum. Nec unquam à pugna cessemus, quia quantumcunq; vicerimus, semper tamen restat quod vincamus. Unde Leo Papa: Donet licèt sanctis suis quotidianam gratiâ Divinâ victoriam, non aufert tamen dimicandi materiam; quia & hoc ipsum de misericordia protegentis est, qui naturæ mutabili, ne de confecto prælio superbiret, semper voluit superesse quod vinceret. Unde & Chrysost. Sancti & si à carne vinci non possunt, quasi iam spirituales etenim percuti possunt, quasi adhuc carnales. Hæc Chrysost. Igitur quidquid delectamenti, vel cruciatus transitorij occurrit: statim hoc tanquam præteritum reputemus, & ad id quòd semper manet mentis oculos dirigamus. Nam omnia quæ in mundo sunt, velut umbra velociter transeunt: ita ut præterita sunt, nec fuisse putentur. Et ideo momentaneum est, & citò transit quod hìc delectat & cruciat, sed æternum est & sine fine manet, quòd ibi cruciat, vel delectat. Nec tamen digna facere, vel pati hìc possumus ad ea quæ ibi consequi, vel evadere speramus. Unde Bern. Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad peccata quæ commisimus, ad beneficia quæ accepimus, ad pænas inferni quas evasimus, ad præmia æterna quæ expectamus. Hæc Bernar. Tanta quippe est præeminentia æternæ gloriæ, ad temporales & transitorias passiones, ut diligens perspector deberet potius eligere multis annis in fornace ignis ardentis velle torqueri, & multa mala pati, quàm minimo præmio in futuro sibi reservato velle privari: quia labor est cum fine, & merces sine fine. Unde Aug. O anima mea, si quotidie oporteret nos pati tormenta, & perferre pænas, si ipsam gehennam longo tempore tolerare, ut Christum in gloria sua possemus videre, & sanctis Ejus associari: nonne esset dignum pati omne quòd triste est, ut tanti boni tantæq; gloriæ participes haberemur; Insidientur ergo dæmones, parent suas tentationes, frangant corpus iejunia, premant vestimenta, labores gravent, vigiliæ exsiccent, inclamet me iste, inquietet me ille, frigus incurvet, conscientia murmuret, calor urat, caput doleat, pectus ardeat, infletur stomachus, pallescat vultus, infirmer totus: deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus, ingrediatur putredo in ossibus meis, & subterme scateat: ut requiscam in die tribulationis, & ascendam ad populum accinctum nostrum. Unde & Chrysost. Omnia agamus, ut non à gloria excidamus. Nequaquam enim difficile, si voluerimus: nequaquam onerosum, si attenderimus. *Si enim sustinuerimus, & conregnabimus.* Quid est si sustinuerimus? Si tribulationes ferimus, si persecutiones, si arctam ambulaverimus viam: arcta enim via est & laboriosa, optione verò nostra levior fit spe futurorum. Transponamus igitur oculos in cælum, & semper illa imaginemur & videamus. Si enim in illis semper conversabimur, non à voluptuosis, quã hìc sunt, patiemur quid, neq; tristia ut gravia portabimus, hæc & his similia deri debimus, & nihil neq; nos subijcere, neq; elevare poterit, solùm si desideriũ illuc tenderimus, si ad amorẽ illũ aspiciemus. Et quid dico; quã non dolebimus in præsentibus versutijs. Neque enim videre ea putabimus de reliquo, tale enim est amor spiritualis. Eos deniq; qui non præsentes sunt nobiscum, sed absunt, diliguntur autem, secundum unamquamq; imaginamur diem, magna. enim amoris tyrannis, ab omnibus enim disistit, & ei qui diligitur alligat animam. Si ita Christum amaverimus, omnia quam hìc sunt, umbra: omnia imago videbuntur & somnium. Et dicemus & nos: *Quis nos separbit*

August. in Psal. 18.
Psal. 18.
Adversarius non deest.
Leo serm. de pẽtecoste.
Bernard. sermo. de conversione ad clericos, capit. 39
Gloriæ cœlestis præeminentia.
August. in speculo.
Chrysost. hum 63 ad popul. Antioch.
2. Tim. 2
Rom. 8.

ab amore Christi? tribulatio, vel arctatio? Non dixit, pecuniæ, vel divitiæ, vel pulchritudo: hæc enim valde vilia & derisibilia, sed quæ videbantur esse gravia, posuit: fames, persecutiones, mortes: deinde illæ quidem & hæc, ut nihil existentia expuit. Hæc igitur omnia excogitantes, & voluptatem voluptati comparantes, eligamus quæ meliora sunt, ut & futuris fruamur bonis. Hæc Chrysostomus.

DE LAUDE DIUINA.
Cap. LXXXV.

Laudis Divinæ commendatio. ET quia dictum est de laude Divina, quâ semper Deum laudare debemus: idcirco consequenter de ea aliquantulum latius videamus, Immensa quippe Creatoris, & Conditoris tui beneficia, quæ tibi ò anima mea ab eo, cum te ex nihilo creavit & condidit, collata sunt, ad debitum continuæ dilectionis, ac gratiarum actionis & laudis jugiter reddendum te adstringunt. Ad hoc enim cùm non esses, sola & gratuita bonitate jllius creata, & ad similitudinem DEI facta es, ut Eum eiligendum semper & sine fine collaudes. Unde Anselmus: *Ansel. in meditat.* Evigila anima mea, evigila: adhære Divinis bonis, intende sempiternis, têporalibus derelictis. Considera in Ipso creationis exordio, quid sublimitatis, quid dignitatis Conditor tibi contulerit, & perpende quo amore, qua veneratione colendus sit. Certè cùm universitatem rerum visibilium & invisibilium, creans & ordinans humanam naturam facere disposuisset summo consilio de tuæ conditionis dignitate tractavit: utpote quàm cæteris creaturis, quàm in mundo sunt altius honorare disposuit. Vide igitur sublimitatem tuæ creationis, & retracta debitum reddendi amoris. *Genes. 1. Similitudo et imago Dei.* Faciamus (ait Deus) hominem ad imaginem & similitudinem nostram. Attende igitur diligenter quid sit, ad imaginem & similitudinem DEI te esse creatam. Agnosce aliud esse similitudinem, aliud imaginem. Uerbi gratia: Potest habere similitudinem quandam cum homine equus, bos, & cæteræ similes creaturæ, imaginem verò hominis non habent, nisi alter homo, manducat homo, manducat & equus, ecce quædam similitudo, ae communis inter naturas diversas: imaginum verò hominis non imitatur, nisi alter homo ejusdem naturæ cujus imago est. Dignior igitur est imago, quàm similitudo. Similitudinem itaq; ad Deum, hoc modo habere poterimus, si Eum esse bonum considerantes, nos boni esse studuerimus, si Eum justum esse cognoscentes, nos justi esse contendamus: si misericordiam contemplantes, nos misericordiæ operam demus. Quomodo autem ad imaginem suam, attende. Deus semper meminit sui, intelligit se, amat se. Et tu ergo si pro modulo tuo infatigabiliter memor fueris DEI, intellexeris Deum, amaveris Deum, eris ad imaginem Ejus, quia hoc facere niteris, quod semper facit Deus. *Officium hominis.* Ad memorandum & intelligendum atq; amandum summum bonum, totum debet homo referre quòd vivit. Ad hoc omnis cogitatio, omnis voluntas cordis retorqueatur, arceatur, confirmetur, ut infatigabili affectu sis memor DEI: intelligas Deum, ames Deum, & tuæ creationis dignitatem: quia ad imaginem DEI creata es salubriter exprimis. *Laudando Deo creati sumus.* Ut quid te Deus tam præclaro conditionis privilegio sublimaret, nisi te suis laudibus indesinenter intendere vellet? Ad laudandum igitur Conditorem tuum creata es, ut Ejus laudibus vacans, & hic justitiæ meritò in illum semper proficias, & in futuro beatè vivas: laus enim Ejus & hic justitiam, & ibi beatitudinem tribuit. Sed si laudas, ex toto corde lauda, diligendo lauda *Regnum sanctorum Eccl. 47.* Hæc est enim sanctis laudandi proposita regula: de omni corde suo laudavit Dominum, & dilexit Deum qui fecit illum Lauda ergo ex toto corde, lauda: & quem laudas dilige: quia ad hoc facta es, ut laudes & diligas. Laudat namque, sed ex toto corde non laudat, quem ad benedicendum Deum prospera demulcent, sed à benedicêdi munere adversa restringunt. Laudat quoque, sed non diligit: qui in DEI laudibus aliud quàm Ipsum laudando requirit. Lauda igitur, & dignè lauda, ut nulla in te cura, nulla intentio, nulla cogitatio, nulla solicitudo men-

tis,

mentis inquantum tibi virtus suppetit, à laude DEI sit vacua. Ab Ejus laude nulla te hujus vitæ prosperitas revocet: nulla compescat adversitas. Sic enim ex toto corde laudabis Dominum. Sed cùm ex toto corde Eum laudaveris, & diligens lauda, nil aliud ab Eo quàm Ipsum expetens, ut Ipse sit finis desiderij tui, Ipse præmium laboris, Ipse solatium hujus umbratilis vitæ, Ipse possessio illius beatæ vitæ. Ad hoc itaque facta es, ut Eum sine fine collaudes: quod tunc utique intelliges plenius, cùm Ejus beata visione sublimata: videbis te sola & gratuita bonitate Illius, cum non esses, de nihilo tam beatam, & ad tam ineffabilem beatitudinem creatam, vocatam, justificatam, glorificatam. Talis namque contemplatio infatigabilem tibi amorem dabit Eum sine fine laudandi, ex Quo, & per Quem, & in Quo tantis, & tam immutabilibus bonis te beatificatam gaudebis. Hæc Anselmus. Non solum autem hæc præmissa, sed maxima quoqve redemptoris & Salvatoris tui beneficia, quibus te cùm perdita esses redemit & salvavit, ac multi fariè multisq; modis visitavit & sublimavit, ad laudandum Deum te provocant multipliciter, & obligant. Exerce ergo te in laude Divina: quia ad hoc tibi mēbra sunt data, ut DEO laudes canas, & gratias Ei referas. Unde Chysost. Nam & oculos, & os, & auditum propterea in nobis posuit Deus, ut omnia Ipsi mēbra servirent, ut quæ ipsius sunt audiamus, quæ ipsius sunt loquamur, quæ ipsius sunt operemur: Eiq; laudes canamus assiduas, & gratias per cuncta referamus, per quæ hæc omnia conscientiæ nostræ secreta mundemus. Hæc Chrysostomus. Ut autem melius in laude Divina te valeas exercere, prius humilia te DEO valde: & dic ex intimis præcordiis tuis humiliter & devotè: O Pater misericordiarum, scio & verè cognosco, quod me peccatorem miserum magis deceret coram Te jacere prostratum, & cum fletu ac gemitu peccatorum veniam flagitare, quàm te ore polluto laudare. Sed tamen de Tua pijssima bonitate, & ingenita dulcedine, omnibusq; mortalibus promulgata virtute confisus, te laudare cupio ex initimis præcordiis: obsecrans viscera miserationum tuarum, ut me vermem immundum; canem mortuum, & cadaver putridum non despicias, Domine Deus meus, Nempe virtutes cœlorum Te condignè laudare neqveunt: quantominus homo fragilis, putredo & vermis; bonorum quidem meorum non indiges: sed Tuam superexcellentem bonitatem tantò nobis manifestam facis, quantò infirmitatibus nostris magis miserando condescendis, & gratiam gratis ex sola liberalitate largiri. Umbram quidem nititur apprehendere; & sequitur ventum, qui se ex condigno laudare te existimat. Impossibile attentat, qui Te ad plenum laudare laborat. Nec tamen ideo à laude cessandum est, sed mihi pariterq; omnibus creaturis laudare convenit suum Creatorem: quia nulla creatura est, quæ opificem suum non laudet, vel saltem laudabilem reddat. Non ignoro dictum Propheticum: quia videlicet rectos decet collaudatio, & qui non est speciosa laus in ore peccatoris, & ideo væ mihi quia quid dicam non habeo, aut quid respondebo mihi cùm Ipse fecerim; Si enim justificare me voluero, os meum condemnabit me. Sed nunquid ideo Te non laudabo: quia immundum me esse cognosco; Nonne & vermes, & ranæ immundæ, ex putredine generatæ, coaxitantes in paludibus, Te suum Creatorem laudare cupiunt, prout sciunt & possunt; Nam & si velut alaudula & philomela dulciter cantare nesciunt, sed nec velut homo rationalis Te cognoscere possunt: saltem hoc faciunt, quod Te cognoscentibus materiam Tuæ laudis tribuunt. O utinam cuncta suavia instrumenta musicalia, cælestes quoq: harmoniæ, ac terrestres melodiæ de corde suo sursum procederent, & condignas laudes tam dulciter personarent, ut oculis divinæ Maiestatis tuæ gratæ fierent: ac totam cœlestem curiam, novo quodam & ineffabili gaudio lætificarent. Sed quid dicam; memetipsum Domine Tua laude indignum esse cognosco: quamobrem precor, ut saltem cæteræ creaturæ nobilitate præclaræ imperfectum meum dignentur supplere. Igitur opto, & ex toto corde desidero, ut orbes planetarum, ac cœlum sydereum, lympidissimo lumine radiosum florifera quoq; germina, vernali decore conspicua, pulchrisq; coloribus adornata: nec non & omnia ignitæ charitatis desideria, de cordibus Te vehementissimo amore diligentium procedentia, te laudent

Chrysost. in Ps. 148.

Humiliandus, qui Deū laudat. Humiliandi forma.

Psal. 32. Eccl. 15.

Omnes creaturas Deū laudare optē

dent & benedicant in sæcula. Optarem tamen ex intimis præcordiis meis, ut si juventus celerius consummata, annositatem Mathusalem coæquasset, quod unusquisq; annus, tam langævi temporis prædicti, & unusquisq; mensis annorum eorundem, & unaquæq; hebdomada horum mensium, & quilibet dies hebdomadarum, & quælibet hora ipsorum dierum, & quodlibet minutum horarum prædicti temporis, Te ex persona mea collaudarent, tam devotè & affectuosè, quantum unquam aliquis de numero Beatorum Spirituum in splédoribus sanctorum Te laudare in tanta duratione potuisset: ac si hæc omnia in propria persona complevissem, & quod hujus laudis frequens innovatio, in sua infinitate omnes excederet species numerorum. Quid plura? fac deme hoc quod tibi placuerit, quia quamdiu est halitus in naribus meis, à tuæ laudis præconiis non cessabo. Sed & cum virtus loquendi mortis hora defecerit, & meum JEsum amplius præ debilitate proferre non valebo: peto ut saltem nutus oculorum, vel extensio digitorum sit innovatio & confirmatio omnium desiderabilium affectuum & verborum atq; operum præteritorum & futurorum, quæ usq; ad extremum judicii diem tibi cum devoto famulatu offerre vellem, si tamdiu vivere possem. Insuper dilectè hoc adjicio, desiderans corde affectuoso, ut quando corpus meum fuerit in pulueres minutissimos redactum, & lapide clausum, quod de qualibet particula minutissima vox amæna laudis & gloriæ Tuæ exurgat: quæ durissimum lapidem penetrans, cœlorum altitudinem transcendat, & usq; ad extremam judicij diem vivæ laudis præconium extollat: donec in Resurrectione beata corpus & anima pariter unita, in Tuæ laudis glorificatione æternaliter copulentur. Sane quaudiu adhuc sum in hoc corporis ergastulo, à laude tua non tacebo. Nimirum videmus quod plerumque inter dulcissimas nemoris aviculas, & cintinnantes philomenas, corui quoq; crocitantes adsunt, in hoc eodem modico quod acceperunt Creatori suo subservientes. Sic & ego peccator cùm sim, cantum ad manus habeo peccatorum, & prout possum, Deum meum per ipsum laudo & glorifico in æternum. Siquidem aliud de DEO dulcis canere nescio: nisi hoc videlicet, quoniam suavis est Dominus universis, & quòd misericordia Ejus, super omnia opera Ejus. O DEUS meus, misericordia mea. In hoc lætatur anima mea, exhilaratur conscientia, & gaudio immenso irrigantur omnia ossa mea. Hoc suave canticum anima mea usque in sæculum, inter spirituale genus avium cum læto corde dulci canit carmine Quotiescunque etenim mente revolvo, qualis aliquando fui: qualia discrimina evasi, à quantis periculis me protexisti, & à quibus malis me eripuisti, dirupisti vincula mea: sanasti vulnera putrida, & laqueos periculosos contrivisti, & me dulciter ac paternè liberasti. Cum hæc (inquam) & similia bona à Te mihi exhibita pertracto, mirum est quòd in horum omnium affectuosa recordatione meipsum præ amore portare valeo, ardentissimis siquidem amoris ignibus incandesco. O Deus meus quamdiu peccatorem tibi recalcitrantem, patienter expectasti, quoties & quàm paternè, nunc quidem dulciter, nunc verò durè me admonuisti, nescientem in benedictionibus dulcedinis prævenisti: filio prodigo & peccatis prægravato, ac gratijs nudato, in occursum veniens paternè occurristi, ab iterante vias pravas misericordem faciem non avertisti, sed semper & ubiqve pius & misericors fuisti; Et quòd hic omnibus majus est, quòd his omnibus bonis tam multiplicibus ingratus semper extiti, nec ut summa Bonitas propter hoc destitisti, donec tandem me dulciter ad Te traxisti. Ah summa & inæstimabilis pietas, nunquid in his omnibus meipsum à laude continere potero; Nequaquam, Deus meus, misericordia mea, pro his omnibus & alijs innumeris beneficijs opto & desidero, ut talis tamquè jucunda laudatio sit tibi ex me, qualis fuit beatorum spirituum laus, tunc cum in primo aspectu Tuæ divinissimæ Majestatis gaudebant se æternaliter in Tua laude confirmatos: malos verò à Te sine fine detrusos. Itemq; tamen magna tamq; jucunda sit illa laudatio, quãta est animarum Sanctarum, cùm à carcere purgatorii ereptæ vultui gloriæ Tuæ primò præsentantur, ut tuam jucundam faciem intueantur, & quanta erit laus in plateis cœlestis. Hierusalem, post finalem omnium Resurrectionem, quando electi à malis segregati Deũ jucundo corde laudabunt, ac de sua salvatione

Avicula laudis.

Psal. 14.

one æternaliter gloriabuntur. O! amantissima sapientia, bonitas immensa, Te precor, ut omni mane, diluculò cùm ad te surrexero, & oculos aperuero, simul quoque cor meum in tua laude aperiatur, ac quodam lucifero splendore, & flammeo ardore laudis suæ facula immensa ex eo simul exurgat. Et peto ut hæc laus tam blandè & suaviter resonet in corde Tuo Paterno, sicut sonare cōsvevit suo modo omnium cytharædorum, ac musicalium instrumentorum suavis modulatio in corde jucundo, statu juventutis florido. Et in hac laudis facula simul ascendat tuæ laudis tam odorifera fumi virgula: tam gratiosa, ac si esset composita ex omnibus aromatibus myrrhæ & thuris, & universis pulueris pigmentariis: tam speciosa, sicut cùm vernali tempore flores herbarum pullulant in campis, coloribus pulchris & arbores stant frondibus ornatis, gratis odoribus. Sitque laudis hujus facula, tam amorosa & deliciosa, ut in ea oculi Tui delectabiliter ferantur: totaquè cœlestis aula resultet, & hæc jugiter, sine intermissione, feruidissimo æstu, & rapidissimo colore tui amoris exurgat: ex corde, per devotam meditationem: ex labijs, per feruidam locutionem, & ex omnibus operibus meis, per Sanctam ac cœlestem cōversationem. Et hæc laudis facula sua virtute omnes inimicos repellat, gratiam augeat, finem beatum obtineat, & gloriam æternæ beatitudinis acquirat, ut finis hujus temporalis laudis, sit initium æternæ laudis patriæ cælestis. *Facula laudis.*

Ut autem ad DEI laudem magis provoceris, abstrahe quæso mentem tuam à terrenis, & leva eam ad cœlestia toto conatu quo poteris: ac considera quomodo illius cælestis curiæ cives delectentur, jubilant, & exultant in DEO cōtinuè: singulorum qve gaudia rememorans, tandem prout poteris, & permiseris, Ipsis lætantibus & jubilantibus te ingere: & immisce. Exclama ergo corde toto, & dic ex intimis cum Anselmo: Deus meus, quid melius, quid amabilius Te æstimavi super terram, ut abstraherem cor meum à Te, ad concupiscendum quidquam in mundo absque Te; Cur amavi; quare concupivi in omni vita mea quidquam, præter Te Jesum Deum meum? Quare distuli? cur intermisi ullo tempore Te Jesu versare in corde, Te tota mente amplecti & delectari in tua dulcedine? Cur non omnia desideria mea ad Te converti? quò abierunt, quando Te solum non audierunt, omnia interiora Spiritus mei? Ubi eram, quando tecum mente non eram? Quò defluxerunt, quando non Te solum habuerunt desideria mea? Iam ex hoc, nunc omnia desideria mea incalescite & affluite in Dominum Jesum: currite, quia satis hactenus tardasti: properate, quò pergitis: quærite, Quem quæritis. Jesum quæritis Nazarenum, Crucifixum. Ascendit in cælum, non est hic, Amantissimus Domini habitat confidenter, & flagellum non appropinquabit tabernaculo Ejus. Super altitudinem cælorum, super omnem excellentiam Angelorum, propria virtute ascendit: super solium singularis gloriæ, in dextera Patris Tui, coæternus & consubstatialis sedet, & Divino amictus lumine, coronatus gloria & honore, ut decet unigenitum DEI, serenus in lætitia, plenus omnipotèntatu, Dominus in cælo & in terra. Ibi adorant Eum omnes Angeli Domini, & universa multitudo civium cælestis Sion. In Ipso unanimiter lætantur omnium corda, in Ejus desiderabili facie pascuntur omnium oculi beatorum: in ipsum undiq; confluunt desideria omnium Sanctorum. Ipsi jubilat, Ipsi applaudit, ipsum magnificat tota uranica civitas gloriosa, per omnem modum in splendoribus Ejus. Exulta & lauda habitatio Sion: quia magnus in medio tui Sanctus Israel. Per ipsum centena decies millies millena assistunt in Sanctuario uranici templi, intendentes vultum majestatis claro & inflexbili visu: ac personantes harmoniam incessabilis hymni, in gloriam Trinæ & simplæ Divinitatis. Per Ipsum millia millium ad complenda Patris mysteria alacri discursu jugiter meant inter cælum & terram, quasi apes negociosæ inter alvearia & flores, disponentes omnia suaviter, populus accinctus, nesciens labem, vel inobedientiæ moram. Per hos quippe summa noræ salutis ad ministrantur negocia, summaq; superni consilij ad nos deferuntur arcana: per hos sanitates mortalium procreantur, per hos consistunt regna, & imperia mundi. Inter quos præcipuum novimus. Michaelem signiferum nobilem cæli civem, qui stat pro facie DEI viventis, extendens romphæam propugnationis, ac voce terrifica intonans, quia ut *Ansel. in meditationibus.* *Psal. 90.*

Deus, ſuper eos qui ex aduerſo ſunt. Exultate in nobili Filio veſtro vos illuſtres Patriarchæ quia impleta eſt in Eo omnis expectatio veſtra, & Ipſe ſublimis eſt valde, & benedicentur in Ipſo veſtro videlicet ſemine omnes gentes: ſic enī pollicitus eſt ſermo divinus. Gaudete in Jeſu Propheta magno, vos prophetæ viri veraces: quia mirificè & glorioſè impleta videtis omnia, quæ de Ipſo annunciaſti in Spiritu Sancto, & fideles inventi eſtis per ipſum in cunctis ſermonibus veſtris. Gaudete in Domino Jeſu meo, Magiſtro veſtro, vos incliti proceres cæli beati Apoſtoli, gaudete in Chriſto Ipſo & iterum dico gaudete cum Chriſto familiari lætitia. Ecce enim Quem vidiſtin medio veſtri eſurientem, & ſitiētem, fatigatum, & his ſimilia carnis infirma tolerantem, ab omnibus reprobari, & cum ſceleratis reputari, qvomodo vicit qvomodo regat, qvomodo Ei omnia ſub pedibus ſunt: quàm glorioſus in ſuo Divino lumine fulget, & ſui gaudij ſuæq; ineffabilis gloriæ nunc vos ſocios habet, qui olim permanſiſti cum Ipſo in tentationibus ſuis, & vexationum Ejus conſortes fuiſtis. Adorate nunc dulcia illa genna, quæſe curvaverunt ante vos uſqve ad terram ſedentibus vobis ad ſacratiſſimam cænam. Adorate nunc ſacroſanctas illas manus, quibus puluerem pedum veſtrorum Rex Regum lavare, & extergere dignatus eſt. Gaudete in JEſu Principe militiæ veſtræ vos Martyres glorioſi, quia Ipsū pro quo tradidiſtis in mortem animas veſtras, ipſum (inquam) Jeſum filium DEI poſſidetis, præmium certaminis veſtri. Gaudete in JESU ſummo Doctore veritatis, ò venerandi Confeſſores & Doctores, quia Quem olim doctrinis ſacris, & operibus juſtis confeſſi eſtis coram hominibus, nunc confitetur vos coram Patre ſuo, & Sanctis Angelis Ejus. Gaudete in JESU Uirgine, & virginum Sanctificatore vos paradiſicolæ Uirgines, vos Angelis ſimiles, quia Ecce Quem amaſtis, Quē optaſtis, Quem ardentibus deſiderijs expetiſtis: pro Cujus amore terrenos ſponſos, & omnem ornatum ſæculi contempſiſtis ſummi Regis filium nunc videtis, nunc tenetis: nunc in Ejus caſtis amplexibus quieſcitis, & divelli à vobis nulla inſidiatoris fradulentia poteſt. Uerum autem inter omnes cælicolas uberrimum tibi gaudium ſit ò Maria Uirginum Uirgo ſingularis: roſa cælicæ amænitatis, prælucidum ſidus, inter primævas lucernas divini luminis ſuſceptivas, in JESU Tuo dulciſſimo Filio, ſola præ omnibus gaude gaudio magno. quia Quē ut Hominē peperiſti, & proprijs uberibus enutriſti: ipſum cū Angelis & univerſis civibus cœli adoras, ut Deū vivum & verū. Gaude felix Mater quia Qué vidiſti in ligno crucis pendentē, vides in cœlo regnantē cū gloria magna: vides omnē altitudinē cœleſtiū, terreſtriū, & infernorū Maieſtati Ejus inclinatā, & omne robur inimicorū Ejus attritū. Gaudia gaudiorū ſint tibi omnis pulchritudo Sanctorū. Beata Hieruſalē Mater noſtra, quæ ſurſū es feſtivitatē agelæ tabundā, & indeficientē in viſione pacifica tui JESU, libertatis tui authoris. Et tu nunc rurſum elevare anima mea, quali potes conatu, & ſacris te ingerere millibus lætantiū in Domino JESU. Illuc fidei & ſpei vehiculo perge, ibi per charitatis ardorē converſare, ubi Chriſtus eſt in dextera DEI ſedens. Intende mentis oculū in lumine vultus Ejus, luſtra ac deoſculare gratulabunda devotione ſingula loca feliciū plagarū Ejus: de quibus egreſſi sūt pretioſi Illi liquores ſanguinis ſacri, quo te appretiavit unigenitus DEI, & Sanctificavit in vitam æternam. Hæc Anſel.

Adoranda membra Chriſti.

DE ASSUMPTIONE, ET LAUDE BEATÆ Uirginis. Cap. LXXXVI.

Maria vocatio.

PErmanſit autē Beata Uirgo, quamdiu vixit, in monte Sion prædicto: ubi eſt cella in qua poſt aſcenſionem Filij ſui morabatut orationi vacando, & ea quæ cognoverat revoluendo. Eſt etenim ibi alia cella B. Joannis Evangeliſtæ, quæ fuit prima Eccleſia mundi: in qua celebravit primam miſſam in conſpectu Beatæ Uirginis: & quamdiu Ipſa vixit poſt aſcenſionem Filij. Quo quidem tempore quantis doloris & amoris ardoribus æſtuaverit, teſtatur Hieronymus, qui de ea ſic ait: Cæterum rogo cogitate attentius, & perpendite diligentius, quibus afficiebatur beata & intemerata Uirgo doloribus, poſt Chriſti aſcenſum ad cælos, expletis omnibus quæ de Ipſo erant ab Angelis prædicata, & à Prophetis multifariè multisq; modis præſignata: divinis declarata oraculis, virtutibus exhibita, & quæ humanitatis ſunt oſtenſa præſagijs.

Hierony. ſermo de aſſūptione. to4.

Quæſo,

Quæso, si quæ sunt in vobis viscera pietatis, considerate quo cruciabatur amore: quove desiderio æstuavit hæc Virgo, dum revolveret animo cuncta quæ audierat, quæ viderat, quæ cognoverat. Puto quòd quidquid cordis est quidquid mentis, quidquid virtutis humanæ, si totum adhibeas, non sufficiet ut cogitare valeas, quanto indesinenter cruciabatur ardore pii amoris: quantis movebatur votis repleta Spiritu sancto: quantis cœlestium secretorum transportabatur incitamentis. Fortasse ergo præ nimio amore in loco quo sepultus dicitur, interdum eam habitasse credimus, quatenus piis pasceretur internus amor obtutibus. Sic namque locus medius est hinc inde constitutus, ut adire posset ejus ascensionis vestigia, & locum sepulturæ ac Resurrectionis, seu omnia in quibus passus est, loca invisere, non quod jam viventem quæreret cum mortuis: sed ut suis solaretur aspectibus. Et ideo quàm sæpe locorum recreabatur visitationibus, & quem genuerat fideli Spiritu, mentis complexabatur amplexibus. Et iterum quàm sanè Angelus Gabriel intactam custodivit, & Joannes Virgo Virginem servavit, suisque deservivit obsequiis: non quod eximius ille Sanctorum chorus Apostolorum Eam deseruerit, inter quos post Resurrectionem intrans & exiens, familiariùs contulit de Christi Incarnatione: & ad exemplum humanæ vitæ conversatio ejus post Ascensionem Christi generaliter cum Apostolis fuit, quousque dispersi sunt. Hæc Hieronymus. Est autem in Monte Sion magna & devota Ecclesia, in qua solebant esse cum Abbate Canonici Regulares, secundum regulam beati Augustini Domino servientes: intra quam est cella in qua habitavit Beata Virgo diebus vitæ suæ post Ascensionem Filii sui: & prope illam cellam est & alia cella, ex qua migravit ad Cœlum, per Angelos assumpta Cujus dormitioni omnes Apostoli dicuntur interfuisse, & in vallis Josaphat medio Eam sepelisse. Ibi enim sepulchrum ejus multum venerabile ostenditur quod in maxima reverentia etiam apud Saracenos habetur. Hæc autem vallis, licèt adhuc sit valde profunda, multum tamen est impleta. Sepulchrum enim Virginis gloriosæ, tunc erat in superficie ipsius vallis, nunc est longè sub terra, intantum quod etiam Ecclesia ejusdem, cùm sit valde alta, & testudinata, cum ipso sepulchro penitus sit sub terra, & vallis desuper tota plana. In superficie tamen vallis est ædificium modicum, quasi unius capellæ: quod postquam quis intraverit, descenditur per gradus quinquaginta in Ecclesiam ad sepulchrum, ubi est pulcherrimum altare marmoreum & cripta, ac desuper ædificata Ecclesia pulcherrima rotunda, & tabulatu lapideo discreta in honore Ipsius Beatæ Virginis dedicata: cujus in superioribus quatuor habentur altaria, & in inferioribus unum in Orientali plaga: & ad dexteram monumentum vacuum cernitur: in quo Sancta Maria aliquando pausasse dicitur, sed à quo vel quando sit ablata, nescitur: Hanc Ecclesiam intrantes, vident ad dexteram insertam parieti petram, in qua Dominus nocte, qua tradebatur oravit vestigiis genuum, quasi ceræ molli impressis. Et solebant in ea esse monachi nigri cum Abbate, secundum regulam beati Benedicti Domino servientes. Sed quo ordine beata Virgo hinc ad superna transierit Regna, nulla catholica narrat historia. Nec invenitur apud Latinos aliquis tractatorum de Ejus morte aliquid apertè dixisse, cùm nec Ipse qui hanc ante Crucem Domini accepit in suam, idest Joannes Evangelista, de hoc posteris aliquid retinendum scriptis legitur mandasse. Nullus enim hoc fidelius narrare potuit, si illud Deus manifestare voluisset, quàm ille utique qui hanc nutriendam suscepit. Restat ergo, ut homo mendaciter non fingat apertum, quod Deus voluit manere occultum. Unde Hieronymus: Monstratur autem sepulchrum ejus cernentibus nobis, usque ad præsens in vallis Josaphat medio: quæ vallis est inter montem Sion, & montem Oliveti posita, ubi in ejus honorem fabricata est Ecclesia miro tabulatu lapideo, in quo sepulta fuisse ab omnibus ibidem prædicatur: sed nunc vacuum cernentibus ostenditur. Hæc idcirco dixerim, quia multi nostrorum dubitant utrum assumpta fuerit simul cum Corpore, an obierit relicto Corpore. Quomodo autem, vel quo tempore, aut à quibus Personis Sanctissimum Corpus Ejus inde ablatum fuerit, vel ubi transpositum, utrumve surrexerit, nescitur:

Cella Mariæ.

Vallis Josaphat.

Hieronymus serm: de assumptione B. Mariæ.

Dubitatur an cumCorpore assumpta sit.

tur: quamvis nonnulli aſtruere velint eam jam reſuſcitatam: & beata cum
Chriſto immortalitate in cœleſtibus veſtitâ. Verùm tamen quid horum veri-
us cenſeatur, ambigimus. melius tamen Deo, cui nihil impoſſibile eſt, com-
mittimus, quàm aliqu id temerè definire velimus authoritate noſtra quod proba-
Auguſtinus lib: de aſſumptione B. Mariæ. to. 7. mus. Hæc Hieronymus. De hoc Auguſtinus in quodam ſermone longo inter
cætera ſic dicit, non tamen aſſerendo: De Sánctiſſimo Corpore perpetuæ Vir-
ginis Mariæ Ejusque ſacræ animæ aſſumptione loqui ſuſcipientes, hoc Ipſum
dicimus, quòd in ſcripturis poſtquam Dominus eam in Cruce diſcipulo commen-
Lucæ ibid: davit, nihil de Ea reperitur: præter quod Lucas in Actibus commemorat di-
cens. *Hi omnes erant perſeverantes unanimiter in oratione cum Maria Matre Jeſu.*
Quid ergo de morte, quid de aſſumptione Ejus dicendum eſt: unde ſcriptura
nihil commendat. niſi quærendum ratione, quod conſentiat veritati. Fiat
ergo ipſa veritas, ſine qua nec valet authoritas. Memores igitur conditionis
humanæ, mortem illam beatiſſimæ temporalem dicere non metuimus: ſed ſi eā
dicimus reſolutam in communem putredinem, vermem, ac cinerem: delibe-
randum eſt, ſi tantæ conveniat ſanctitati, tantæ aulæ Dei prærogativæ. Sci-
Gen: 3. mus enim dictum primo parenti, *quia pulvis es, & in pulverem ibis.* Hanc con-
ditionem caro Chriſti evaſit, quæ corruptionem non ſuſtinuit. Excipitur
ergo ab illa generali ſententia, de Virgine ſumpta natura. Mulieri quoque
Ibidem. dixit Deus, *Multiplicabo ærumnas tuas, in dolore paries.* Ærumnam ſancta Maria
ſuſtinuit cujus animam doloris gladius pertranſivit, ſed ſine dolore genuit. Ma-
ria ergo excipitur à quibuſdam generalibus, quā tanta attulit dignitatis præro-
gativa. Si ergo Eam dicimus mortem ſubijſſe, nec tamen vinculis retineri,
nunquid impium erit? Si voluit Dominus integram Matrem Virginitatis ſer-
vare pudore, & cur non velit incorruptam ſervare à putredinis fœtore? Nun-
quid non pertinet ad benignitatem Domini, Matris ſervare honorem, qui le-
gem ſolvere non venerat, ſed adimplere? Qui enim in vita præ cæteris illam
gratia ſui conceptus honoravit, pium eſt credere, Eam in morte ſingulari ſal-
vatione, & ſpeciali gratia honoraſſe. Putredo & vermis humanæ eſt opprobri-
um conditionis. Ab hoc opprobrio cum Jeſus ſit alienus, natura Sanctæ Ma-
riæ Virginis excipitur, quam Jeſus de Ea ſumpſiſſe probatur. Caro enim Je-
ſu Chriſti, Caro eſt Sanctæ Virginis Mariæ, quam ſuper aſtra tranſvexit, hono-
rans omnem humanam naturam, & multo magis maternam. Si natura Matris
eſt Filius, conſequens eſt ut ſit & Filii Mater, non quantum ad unitatem perſo-
Aſſumpta creditur cū Corpore. næ ſed quantum ad unitatem corporalis naturæ. Quantum igitur intelligo,
quantumque credo, Sanctæ Mariæ anima excellentiori quadam prærogativa à
Filio honoratur, poſſidens Corpus ſuum quod genuit glorificatum. Et quare
non ſuum, per quod genuit: ſi non obviaverit nec dum tanta perſpecta autho-
ritas. Verè credo, & per quod genuit, quia ſanctificatio dignior eſt Cœlo,
quàm terra. Tam pretioſum theſaurum dignius eſt Cœlum ſervare, quàm
terrā. Tantam integritatem meritò incorruptibilitas, non putredinis ulla reſo-
lutio ſequitur. Illud ſacratiſſimum Corpus in eſcam vermibus traditum, quia
ſentire non valeo, dicere pertimeſco: quam æſtimationem procul propellit in-
comparabilis gratiæ munus: quod me dicere multarum ſcripturarum conſide-
ratio invitat. Confitendum igitur cenſeo, Mariam ad æternitatis gaudia aſ-
ſumptam, benignitate Chriſti, honorabiliuſque ſuſceptam cæteris, quam gratia
honoravit præ cæteris: atque ad communem humanitatem non eſſe adductam
poſt mortem putredinis: videlicet vermis & pulveris, quæ ſuum & omnium
Dan: 3. genuit Salvatorem. Si eligit Divina voluntas inter ignium flammas puero-
rum veſtimenta ſervare illæſa, cur abnuat in Matre propria, quod elegit in ve-
Jonæ 2. ſte alienaſ? Jonam ſervare in ventre ceti incorruptum voluit ſola miſericordia,
Dan: 6. Mariamſſ incorruptam non ſervabit gratia? Servatus eſt Daniel in temperantiſ-
ſima fame leonum, non ſervanda Maria tantis dotata meritis virtutum? Hæc
ergo cuncta quæ diximus, quia naturam ſervaſſe cognoſcimus: in integritate
quoque Mariæ plus gratiam quàm naturam potuiſſe non dubitamus. Ergo
lætari facit Matiam anima & Corpore in proprio Filio, nec ullam ſequi corru-
ptionis ærumnam, quam nulla ſecuta eſt tantum pariendo Filium inregritatis
corru-

corruptio, ut ſit ſemper incorrupta, quam tanta perfudit gratia: ſic integriter
vivens, quæ omnium integram genuit vitam. Si ergo dixi, ut debui, ap-
proba Chriſte, & tui. Si verò non ut debui ignoſce obſecro Tu, & Tui.
Hæc Auguſtinus. Sic ergo non eſt credendum quòd Maria mortua non fuerit,
ſed mortua eſt, ac tamen caro ejus non computruit. Anima conjuncta eſt
iteratò Corpori mortuo, & ita aſſumpta eſt in Cælum cum Corpore glorifica-
to. Vera autem & indubitata de ejus aſſumptione ſententia hæc eſſe proba-
rur, ut ſecundùm Apoſtolum, ſive in Corpore, ſive extra Corpus, ignorantes
aſſumptam, tamen & exaltatam ſuper omnes choros Angelorum creda-
mus. Unde Hieronymus. Hæc eſt dies præclara, in qua uſque ad throni cel-
ſitudinem intemerata Mater & Virgo proceſſit, atque in Regni ſolio ſublimata
poſt Chriſtumglorioſa reſedit. Sic itaque ubique confidenter de illa ſancta
Dei canit Eccleſia, quod de nullo alio ſanctorum fas eſt credere, ut ultra An-
gelorum vel Archangelorum merita tranſcenderit: quia etſi ſimilitudo promit-
titur, ſanctis veritas denegatur. Ad cujus profectò exequias, quantum fas eſt
credere, famulabantur Angeli, & univerſæ Cœli congratulabantur curiæ: quia
credendum eſt militiam Cœlorum cum ſuis agminibus feſtivè obviam veniſſe
genitrici Dei: eamque ingenti lumine circumfulſiſſe, & uſque ad thronum,
olim ſibi etiam ante conſtitutionem mundi paratum, cum laudibus & canticis
ſpiritualibus perduxiſſe. Nulli dubium omnem illa cœleſtem Hieruſalem, tunc
exultaſſe ineffabili lætitia: tunc jucundatam eſſe inæſtimabili charitate: tunc-
que cum omni gratulatione jubilaſſe. Quoniam feſtivitas hæc quæ nobis re-
volvitur annua, illis omnibus facta eſt continua. Nec immeritò: Creditur
enim quod Salvator omnium Ipſe, quantum datur intelligi per ſe totus feſtivus
occurrit, & cum gaudio eam ſecum in throno collocavit: quod ſi gaudium
fit in Cœlis de quolibet peccatore converſo: multò magis putandum eſt, pro
tantæ Virginis exaltatione & gloria, quæ exaltatio ſit in ſupernis. Cujus
nimirum feſtivitas omnium ſupernorum eſt gloriatio, cælicolarumque congra-
tulatio, præſertim quia ejus celebritas, laus & favor, eſt Salvatoris: unde cre-
dimus ut ſuprà dictum eſt, quod non hunc tantum diem ſolennem ducunt
pro ejus amore annuum: verum continuum etiam & æternum jucunditatis &
lætitiæ, venerationis obſequio, cum omni tripudio amoris & gaudii. Nec
immeritò omnis illa cæleſtis civitas congratulatur & veneratur Matrem cujus
ſemper adorat Filium Regem: ante quem tremunt poteſtates, & curva-
tur omne genu. Quam ſi diligenter aſpicias, nihil virtutis eſt, nihil
ſpecioſitatis, nihil ſplendoris & gloriæ. quod non in ea non reſplendeat, Et
ideo ſi placet talis & tanta Virgo, placet & opus virtutis: cujus vita omnium
diſciplina, eſt, unius mores inſtituta ſunt omnium Eccleſiarum: quæ præcellit
cunctis ſupareminet univerſis, propterea quæcunque Virgo ſibi ab ipſa optat
præmium, & implorat auxilium, debet imitari exemplum. Hæc Hieron: un-
de Bernard: Precioſum hodie munus terra noſtra direxit in Cœlum: ut dando
& accipiendo felici amicitiarum fœdere copulentur humana Divinis. Illuc e-
nim aſcendit fructus terræ ſublimis, unde data optima deſcendunt. Aſcen-
dens in altum Virgo Sancta Maria: dabit Ipſa quoque dona hominibus. Si-
quidem nec facultas ei deeſſe poteſt, nec voluntas: Regina Cœlorum eſt, mi-
ſericors eſt Mater unigeniti Filii Dei. Nihil enim ſic poteſt poteſtatis ejus,
ſeu pietatis magnitudinem commendare: niſi fortè aut non creditur Dei Filius
honorare Matrem: aut dubitare quis poteſt omnino in affectum charita-
tatis tranſiſſe Mariæ viſcera, in quibus Ipſa quæ ex Deo eſt charitas novem
menſibus corporaliter requievit. Et hæc quidem propter vos dixerim fratres:
ut tamen interim ſileam beneficia, quæ pro ipſius glorificatione conſequimur,
ſi eam diligimus, gaudebimus utique, quia vadit ad filium, niſi fortè (quod ab
ſit) inventrici gratiæ omnimodis inveniamur ingrati: quem enim in caſtellum
hujus mundi intrantem prius Ipſa ſuſceperat, ab eo ſuſcipitur hodie Sanctam
ingrediens civitatem. Sed cum quanto putas honore, cum quanta exultatio-
ne, cum quanta gloria? Nec in terris locus dignior virginalis uteri Templo, in
quo Dei Filium Maria ſuſcepit: nec in Cœlis regali ſolio, quo beatam Mariam

Aſſumpta eſt ſuper omnes choros Angelorum.

Hieronymus ſerm: de aſſumptione, to. 4.

Exequias Mariæ celebraverunt Angeli.

Salvator Matri occurrit.

Matrem Jeſu curia cæleſtis honorat.

Bern: ſerm: 1. de aſſūpt: B. Mariæ.

hodie Filius Dei sublimavit. Felix nimirũ utraq; susceptio, ineffabilis utraq;
quia utraq; inexcogitabilis est. Ut quid enim hodie ea in Ecclesiis Christi Evan-
gelica lectio recitatur in qua mulier benedicta in mulieribus excepisse legitur
Salvatorem? Credo, ut hæc quam celebramus, ex illa susceptione aliquatenus
æstimetur, imò ut juxta illius inæstimabilem gloriam, inæstimabilis cognosca-
Prærogativa tur & ista. Quis enim si lingvis hominum & Angelorum loquatur, explica-
Mariæ. re valeat quemadmodum superveniente Spiritu, obumbrante virtute Altissimi,
Caro factum sit Verbum Dei, per quod facta sunt omnia, & Dominus Majestatis,
quem non capit universitas creaturæ, intra Virginea sese clauserit viscera factus
homo? Sed & illud quis excogitare sufficiat, quàm gloriosa Regina mundi hodie
processerit, & quanto devotionis affectu tota in ejus occursũ cœlestiũ leginoũ pro-
dierit multitudo? quis explicare queat, quibus ad thronũ gloriæ canticis sit de-
ducta? quã placido vultu, quã serena facie, quã lætis amplexibus suscepta à Filio, &
super omnẽ exaltata sit creaturã: cum eo honore, quo tanta Mater digna fuit cũ
Ea gloria: quæ tantum decuit Filium: Felicia prorsus oscula labiis impressa la-
ctentis: cui Virgineo Mater applaudebat in gremio. Verùm non quid non
feliciora censebimus, quæ ab ore sedentis in dextera Patris hodie in beata sa-
lutatione suscepit: cùm ascendere ad thronum gloriæ, epithalamum canens &
Cantic: 1. dicens: *osculetur me osculo oris sui?* Christi generationem, Mariæ assumptionem,
quis enarrabit? Quantum enim gratiæ in terris est adepta præ cæteris: tantum
Cor: 2. & in Cœlis obtinet gloriæ singularis. *Quòd si oculus non vidit, nec auris audivit,
& in cor hominis non ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se,* quod præpara-
vit gignenti se & quod de omnibus certum est, diligenti præ omnibus, quis lo-
quetur: Felix planè Maria, & multipliciter felix: sive cùm excipit Salvato-
rem, sivè cùm à Salvatore suscipitur. Hæc Bernard: unde etiam Anselmus:
Anselm: lib: Cùm Christus Matrem in Regnum suum assumeret: & ei magnificentiam glo-
de excidentia riæ decrevisset ostendere: cujus precor dignitatis & honoris apparatibus inten-
B. Virginis, debat tota curia Angelorum? Quibus vocibus exultationis atq; salutis reso-
cap: 8. nabant universa tabernacula antiquorum Patrum Ipsi curiæ tunc nuper associa-
torum? Certè crediderim omnes illius Patriæ cives festiviori solitò, & subli-
Occursus mioris decoris nitore ad adventum Matris Domini sui præparari, ac novæ qua-
Christi. dam & ineffabili jucunditatis gratia, pro tantæ rei expectatione conjubilare.
Et quid mirum: Ipse Jesus, Deus & Dñus omnium, Filius Ipsius castissimæ Vir-
Occursus ginis, & Dñæ rerum: Ipse Ei sicut unicæ suæ Matri, totus festivus occurere vo-
Christi. lebat: ne & aliquis de familiaribus suis se à tanti gaudii immensitate subtrahe-
ret. Utiq; moris inter homines esse scitur, unumquemq; bonum servum cu-
jusq; præpotentis Domini, eo majori gaudio in adventu amici sui exultare,
quo Ipsum Dominum suum cognoscit adventantem amicum magis amare. Cùm
verò de adventu Parentum Domini sui agitur, de quorum speciali dilectione
nullus ulla dubitatione tenetur, ille nimirum magis felicem se æstimat, qui ma-
jori jubilo & festiviori occursu lætitiæ frena relaxat. Si ergo hæc ita se habent
apud homines, quibus si qua bonitas est, longè tamen supernorum Civium bo-
nitati impar est. Contempletur animo qui potest, quo gaudio, qua festivitate,
quibus concentibus jubilant omnes beatorum spirituum ordines: quantum &
Comitiva unicam Matrem Domini sui adventare, & Ipsum Dominum Deum suum ei
Christi. videbant omni gloria sua decoratũ velle occurrere. Stipatus itaque mille mil-
libus, imò innumerabiliũ Angelorum agminibus, Deus Ipse huic piissimæ Ma-
tri suæ de hoc mundo migranti occurrit eamque super omnes Cœlos exaltatam,
cunctæ secũ creaturæ perenni jure dominaturã in throno gloriæ collocavit. O
dies tanti occursus gloriosa, & felix dies tam præclaræ exaltationis. Beata &
celebris dies, tam sublimis glorificationis festiva, & omni sæculo admirabilis.
Dies enim illa non solùm te Domina ineffabiliter sublimavit: sed Cœlum I-
psum quod penetrasti, nec non cuncta quæ in eo sunt nova & inæstimabili gra-
tia decoravit. Nova quidem gratia Cælum decoravit: quia priorem gloriam
ejus ex præsentia tua ultra quoniam dici possit aut cogitari, magnificavit. Nã
tu Domina illuc ascendens nova illud ac præcellenti virtutum tuarum di-
gnitate irradias: immensaque miserationum & gratiarum luce perlustras

Eadem.

Eadem quoquè dies tui aſcenſus, eos qui cives Cœli ab initio creaturæ eſſe meruerunt, ſolitò feſtiviori exultationis gaudio induit. Quia namq; per glorioſum fructum fæcundæ virginitatis Tuæ, vident ſemirutam Civitatem ſuam reintegrari: verè in Tuo adventu, per quem tantum bonum meruerunt, gaudii ſui magnitudo jure debuit augmentari. Terram etiam dies exaltationis Tuæ, o! Beatiſſima fæminarum, mira gratia irrigavit, quia dum Te, quam de ſe & in ſe aliorum hominum lege progenitam novit, uſq; ad Creatoris omnium thronum exaltari recognoſcit: antiquæ maledictionis pœnam, quam in peccato primorum Filiorum ſuorum ſe meritò excepiſſe ſciebat, jam per tantæ benedictionis Tuæ abundantiam, ſe ſe evadere indubitàter credebat. Quid ampliùs dicere poſsū Domina? Immēſitatē quippe gratiæ & gloriæ Tuæ conſiderare cupienti ſenſus deficit, lingva fatiſcit. Quēadmodū enim omnia quæ in Cœlo ſunt, per glorificationem Tuam ineffabiliter decorantur: ita per eandem glorificationem cuncta quæ in terra ſubſiſtunt, ineffabiliter ſublimantur. Singula nempe in immenſæ dignitatis decus profecerunt, cum per Tuam beatā & integerrimā Virginitatem DEUM ſuum (quem non cognoverant) agnoſcere, & agnitum colore, atq; amare meruerunt: quoniam omnes Cœlos tranſcendere, ac in dextera DEI ſui benedicti Filii Tui exaltari cognoverunt. In eo etenim didicerunt ſe eidem DEO ſuum totum debere quod ſunt, quando Tu Quæ inter illa, & de illis una fuiſti, tantā dignitatis eminentiam meruiſti. Nihil igitur aut idolis homines aut ullæ aliæ rerū ſpecies idolorū coloribus ſe debere intellexerunt, ubi & ſingularem Authorem ſui ex caſtiſſimo utero Tuo ad reſtitutionem primæ creationis ſuæ progenitum ſuſceperunt & Te, per quam amiſſam dignitatem ſuam recuperaverunt, omni creaturæ tam ſublimiter præponi inſpexerunt. Quas igitur laudes, quasve gratiarum actiones, non ſolùm humana, ſed etiam omnis creatura huic Sacratiſſimæ Virgini debet? Puriſſima namq; ſanctitas, ac Sanctiſſima puritas, piiſſimi pectoris Ejus, omnem omnis creaturæ puritatem, ſeu Sanctitatem incomparabili ſublimitate tranſcendens, hoc promeruit, ut reparatrix perditi orbis digniſſimè fieret. Unde quod laudis pro tam ineffabili bono ipſe per eam reparatus mundus ei jure debeat, cor alicujus ſub carne mortali viventis æſtimare nullatenus ſufficit: utiq; cuncta quæ DEUS fecit, & utiliter bona in eo ſtatu quô condita fuerunt eſſe deſtiterunt: & per hanc Beatiſſimam Virginem in ſtatum priſtinum reſtituta ſunt. Sicut ergo DEUS, ſua potentia cuncta patrando, Pater eſt Dominus omnium: ita Beata MARIA ſuis meritis cuncta reparando, Mater & Domina rerum. DEUS eſt enim Dominus omnium, ſingula in ſua natura propria juſſione conſtituendo: & MARIA eſt Domina rerum ſingula congenitæ dignitati per illam quam meruit gratiam reſtituendo. Et quemadmodum DEUS ex ſua ſubſtantia genuit Eum, per quem cunctis originem dedit: ita MARIA de ſua carne peperit Illum, Qui in decorem primæ creationis omnium, cuncta reſtituit. Item nulla rerum ſpecies, niſi per DEI Filium facta ſubſtitit, ita lex debitæ damnationis neminem deſerit, niſi quem ab ea Filius MARIÆ abſolvit. Quis igitur iſta recto ſenſu & corde ſincero perpendens plenè percipere queat excellentiam Dominæ hujus, per Quam tam ineffabili gratia, & tam inæſtimabili electione erectus eſt mundus? Quis inquam, miram & omni

Laus Mariæ expuerat ſensum et linguam.

Laudes Mariæ.

rei præter hanc inauditā mulieris Istius gratiā oculis mentis aspiciens, non obstupescat: & non modo elingvis, verùm etiam tantæ rei comprehensione prorsus immunis fiat? Quapropter ea quæ nobis sūt impenetrabilia intermittētes precibus impetrare nitamur, ut quòd intellectu capere nequimus, salutari effectu obtinere mereamur. Per has ergo rationes impossibile est, ut aliquis homo ad eam cōversus, & ab ea despectus, damnetur. Namq; Ipsa genuit Eum, per quē mortua revivunt: per Quem homines ex peccato salvantur, quia non est justificatio, nisi quam ipsa in utero fovit: non est salus, nisi quam Ipsa peperit. Ipsa est ergo Mater justificantis, & Justificatoris, Ipsa est Mater salvantis & Salvatoris. Igitur Mater DEI, qui solus damnat, Qui solus salvat Quem solum timemus, in quo solo speramus, est Mater nostra. Judex & Salvator noster, est frater noster. Quomodo ergo desperemus, cùm salus, sive damnatio nostra, ex boni fratris, & piæ Matris pendeat arbitrio? Nunquid sustinebit bonus frater puniri fratres suos quos redemit? bona Mater damnari Filios suos, quorum Ipsa Redemptorem genuit? dulcis Mater rogabit dulcem Filium suum, pium fratrem nostrum Filiū pro Filiis, pro adoptatis. Pius Filius libenter audiet Matrē pro Filiis: unigenitus, pro his quos adoptavit: Dominus, pro his quos liberavit. Hæc Anselmus. Exultemus igitur & nos miseri cum cælicolis, & creaturis universis, prout possumus: ac talem & tantam Virginem pro nostro modulo laudare studeamus. Unde Hieronymus. Ad hæc nos provocans & invitans inter cætera sic ait: Idcirco lætamini & laudate: quia si DEUM ore prophetico in suis Sanctis laudare jubemur: multòmagis Eum in hac celebritate Beatæ Virginis, Matris Ejus, oportet cum Hymnis & canticis diligentius extollere, & dignis DEO jubilare præconiis, ac Mysticis honorare muneribus. Nulli dubium quin totum ad gloriam laudis Ejus pertineat, quidquid dignè Genitrici suæ impensum fuerit, ac solenniter. Profectò quidquid humanis potest dici verbis, minus est à laude Cœli, quæ divinis est & Angelicis excellentiis prædicata, & laudata præconiis: A Prophetis quidem prænunciata à Patriarchis figuris & enigmatibus præsignata, ab Evangelistis exhibita & monstrata, ab Angelo venerabiliter atq; officiosissimè salutata. Tamen & si ad hæc nemo idoneus invenitur, votis omnibus cessare non debet etiam quilibet peccator à laudibus quamvis explere non queat quod sentitur. Unde & sermo divinus, cum de peccatore ageret, in Psalmo: *Sacrificium*, inquit, *laudis honorificabit me: & illic iter quo ostendam illi salutare DEI.* Ac si patenter dicat: illic iter est laudis, ad laudem sine fine mansuram: sed nemo apprehendit illud, nisi Ego præmonstravero. Propterea quia iter salutis nostræ in laudibus & Salvatoris, hortor vos & commoneo in hac Sacra solennitate genitricis DEI MARIÆ, nolite cessare à laudibus. Et quamvis speciosa laus non sit in ore peccatoris, noli cessare: quia inde promittitur tibi venia, unde & omnibus ut laudes. Alioquin nisi juxta modulum ingenii nostri DEUM laudare in Sanctis suis studeamus: quomodo Eum juxta multitudinem magnitudinis Ejus laudare poterimus. Omninò hoc prætermittendum non est, quod impleturi sumus quandoq; : secundùm quòd dicitur, *Beati qui habitant in Domo Tua Domine: in sæcula sæculorum laudabunt Te.* Interim verò quia immensus est, quod voce non possumus, nec facundia

Damnari nequit, pro quo Maria incedit.

Hieronymus sermo de assumptione.

Psalm. ult.

Laus Matris ad Filium refertur.

Psalm. 49.

Psalm. 83.

dia valemus, exequamur votis & medullis cordis. Hæc Hieronymus. Assumptio Beatæ Virginis fuit olim præfigurata, quoniam Arca Domini in domum Regis David est translata. Rex David coram arca citharizavit: & eam cum magno jubilo in domum suam adduxit. In arca manna Cœli continebatur: & convenienter per eam Beata Virgo designatur: quia panem Angelorum, Quem homo manducavit, Ipsa generavit. Arca de ligno cethim imputribili erat facta: figurans quòd MARIA in putredinem non est redacta. Rex David, qui coram arca subsiliendo citharizavit, Regem Cœli & terræ Christum præfiguravit: qui (ut creditur) Matri suæ personaliter occurrit. & Eam cum magno jubilo in domum suam introduxit. Assũptio etiam MARIÆ olim fuit Joanni in Pathmos in sola præfigurata. Nam mulierem quandam admirabilem in Cœlo videbat, quæ sole amicta erat: & MARIA circumdata Divinitate in Cœlum ascendebat. Luna sub pedibus Ejus esse videbatur: per quod perpetua stabilitas MARIÆ designatur. Luna enim instabilis est, & non diu manet plena, & designat mundum, & omnia terrena. Hæc instabilia MARIA contemnens, sub pedibus conculcavit: & ad Cœlum ubi omnia stabilia sunt anhelavit. Coronam etiam in capite suo mulier habebat, quæ in se stellas duodecim continebat. Corona consvevit esse consortis signum: & signat honorem gloriosæ Virgini condignum. Per duodecim stellas Apostoli intelliguntur: qui in discessu MARIÆ omnes affuisse dicuntur. Mulieri sunt datæ alæ ad volandum: per quas intelligitur assumptio tàm corporis quàm animæ. Festivitas autem hujus Sanctæ assumptionis, figurata fuit olim in Matre Salomonis. Salomon enim Rex in Throno gloriæ residebat: & Matri suæ thronum ad dexteram poni faciebat. In quo ipsam à dextris suis locavit, & quodcunq; petierat, sibi non negavit. Sic & Christus Matrem suam à dextris suis locavit, & omnia quæcunq; voluerit ab eo impetrabit. O felix MARIA & omni laude dignissima. O! Virgo MARIA DEI genitrix gloriosa. O! sublimis puerpera, quæ DEUM, Authorem Cœli, & terræ, quem omnis creatura non capit, Tuo Immaculato utero clausum gestasti? Quid nos tantilli, quid actione pusilli, quid in Tuis laudibus referemus, cùm etiam si omnium nostrorum membra verterentur in lingvas, Te laudare nullus sufficeret? Quid dicam pauper ingenio, cum de Te quidquid dixero minor laus est, quàm dignitas Tua mereatur. Quid ergo de Te dignum dicam: quid referam, cũ non sufficiat lingva carnis tuas enarrare virtutes? O! MARIA Tui recordatio nominis melle dulcior, nectare svavior, festos recreat, mæstos lætificat, oppressos relevat, errantes ad viam salutis revocat: & peccatores, ne desperent, suæ svavitatis odore confortat. Sicut enim tempore vernali, cum ad alta Cœli sol incipit ascendere: & terris fœcundam radiorum suorum in minoritatem infundere, vegetabilia cuncta hyemali glacie constricta incipiunt reviviscere: animantia quoq; & volatilia, in antris & specubus, ac diversis quibusq; latibulis abscondita, ad tantæ lucis novitatem respirare incipiunt, ac vires resumere, & cordis lætitiam cantibus & plausibus lætabundis ostendere homines quoq; senes cum junioribus, Ejus in adventu exhilarantur: & tota superficies terræ decore induitur, & applaudit, ac cõgratulatur. Sic nobis accidit, cum sole amicta Virgo fæcunda, Regina Cœli prælecta, ut sol fines cordis nostri ingredietur, & memoria

Figura. 2 *Reg.* 6. *Arca Domini.*

Apocal. 12.

3. *Reg.* 2.

Felicitas Mariæ.

Aug. Serm. de Assumpt. Tom. 10.

Ejus mentibus nostris rutilantibus absq; nube infunditur, continuò namq; durities omnis ad tantæ lucis immensitatem resolvitur: arida cuncta rore Cœlestis gratiæ irrigantur, fugantur tenebræ, lumen novum exoritur, & gaudiorum nobis materiâ immensâ cumulatur.

Nomen Mariæ. O! nomē admirabile, o; nomē delectabile, o! nomē gravidū, Sacramentis, & divinis plenū mysteriis: o! nomē gloriosū, o! nomē celeberrimū, o! nomē sublime, antè tēpora universa in DEI prædestinatione cōpositū: & in tēpore dignæ personæ secūdū rem, cōveniēter impositum. O! nomē quòd nominatur sæpius, & frequentatur dulcius in cōcilio & congregatione justorum, & quòd versatur clementius in ore peccatorum. Quis enim unquam criminum veniam petiit, nisi mediante MARIA? Omnes MARIAM invocant. Omnes MARIAM nominant. MARIAM præ omnibus amant. Omnis ætas, sexus, & professio, MARIAM studiosè reclamat. Cùm enim summum Regem peccando perdimus, cùm Angelos, & Sanctos omnes offendimus: cùm etiam nobisipsis graves sumus: & omnino nescimus quid agere debeamus: hoc solùm restat miseris, ut oculos cordis & corporis ad Te levemus, consilium quærentes, & petentes auxilium.

Anselm. lib. de excellētia B. Virginis cap. 6. Unde Anselmus. Nihil certè utilius post DEUM, memoriâ Matris DEI: nihil salubrius meditatione pii amoris, quô fervebat in memoria & contemplatione Filii sui· nihil jucundius sapore pertracti gaudii Ejus, quo multipliciter pascebatur in eodem, & per eundem Filiū suū. Sæpe quidem vidimus & audivimus plurimos hominum in suis periculis recordari nominis Ipsius B. M. Virg., & illico omnis periculi malū evasisse. Velocior est enim non nunquā salus memorato nomine Ejus, quā invocato nomine Domini Jesu unici Filii ejus. Et id quidē non ideo fit, quòd ipsa major Eo sit aut potentior: nec enim ipse magnus aut potens est per Illā, sed Illa per Ipsū. Quare ergo salus promptior in recordatione Ejus, quoniam Filii sui, sæpe percipiatur, dicam quod sentio: Filius quidem Ejus Dominus est, & Judex omniū, discernēs merita singulorū. Dominū igitur ipse à quovis suo nomine invocatus, nō statim exaudit, profectò justo judicio id facit. Invocatio autē in nomine Matris suæ: etsi merita invocāti, nō merētur merita Matris intercedūt ut exaudiatur. Hæc deniq; humanus usus quotidie probat, cū quoties proposito amici nomine, ab alio impetrat efficaciter, quòd simpliciter sua prece nequaquā impetrare valebat. Itaq; si tā utilis est in subveniēdo, memoria nominis Matris DEI, nō mirū si magnum affert fructū frequēs meditatio Sācti amoris Ejus, si plenā jucūditatē dabit dulci studio cogitata & recogitata immēsitas gaudii Ejus. Hæc Ansel.

Mariæ invocatio interdum citiùs auxiliatur, quam Jesu.

Author ad Mariam. Tibi ergo o! spes nostra, gaudiū & lætitia cordis nostri, ego peccator in vocē salutationis & laudis cupiēs prorūpere, Teq; ex intimo cordis cum gemitu & lachrymis, & devota cordis genuflexione affectuosissimè Matrē gratiæ salutare, & laudare: cū mēte pertracto viros illustres qui Te ab initio laudaverūt, præ stupore deficio, & ultra Spiritū nō habeo. Sed cū ad meipsū redeo, hæc intra me revolvo, dicēs. Salve o! pia Mater DEI, & Virgo, quā laudat orbis terræ, plenitudo ejus Cœli cœlorum, & omnis virtus eorum, quidquid de præconio Tuo lingva dicere potuit, calamus scribere valuit, cor potuit cogitare, omnibus illis simul collectis & conscriptis, & in unum manipulum congestis centuplicata, & infinitis multiplicata, corde devoto; aureo cum decore, mellifluo sapore, & odore aromatico, Tibi porrigo ad laudandum & glorificandum Te Virgo Beata nunc & in æternum.

Unde Aug. Accipe itaque quaſcunque meritis Tuis impares gratiarum actio- *Auguſt.* nes & laudes, & cum ſuſceperis vota, culpas noſtras orando excuſa. Ad- *ſem. 2.* mitte noſtras preces intra ſacrarium piæ exauditionis, & reporta nobis anti- *de annunciatione,* dotum reconciliationis. Sit per Te excuſabile, quod per te ingerimus: fiat im- *to. 10.* petrabile, quod fida mente poſcimus: accipe quod offerimus impetra quod rogamus, excuſa quod timemus, quia nec potiorem meritis invenimus, ad placandum iram judicis, quam Te: quæ meruiſti Mater exiſtere Ejuſdem Redemptoris & judicis. Succurre ergo miſeris, juva puſillanimes, refove flebiles, ora pro populo, interveni pro clero, intercede pro monachorum choro, exora pro devoto fæmineo ſexu. Sentiant omnes Tuum juvamen, quicunq; devotè celebrant tuam aſſumptionem. Sit tibi compaſſio ſuper afflictis, ſit pius affectus ſuper cœlorum peregrinis. Et cùm Te ſemper lætantem aſpicis, fletus quoq; noſtros ad Deum Ipſa admittas: Eumqve, ut proprium filium, pro nobis interpelles, precamur. Nos enim adhuc in hac terra affligimur, iniurijs laceſſimur, opprobrijs afficimur: eſurimus, ſitimus, ſomnum patimur, in carcere retinemur. Tu verò in cæleſtibus regnis prælata es cunctis virginum choris. Tu agnum quocunq; perrexerit ſequeris: Tu virgineos choros, & ab incentivæ carnis illecebris alienos, per albentia lilia roſaſq; vernantes ad fontem perennis vitæ potandos invitas. Tu in illa beatorum fæliciſſima regna, primi ordinis dignitate indempta, plantis roſcidis oberrans, inter paradiſi amænitatem gramineoſq; & crocos, tenero poplite pergis: fælicique palma violas immarceſſibiles carpis. Tu concinis ſine fine choris cõjuncta Angelicis, Archangelicisq; ſociata, indefeſſa voce Sanctus clamare nõ ceſſas. Tu in cubiculo regis beatitudine, gemmis, ac margaritis ornata exiſtis. Tibi thronus ab Angelis eſt collocatus in aula regis æterni: Teq; Ipſe Rex Regum ut Matrem veram, & decoram ſponſam præ omnibus diligens, amoris amplexu aſſociat. Nec mirum ſi dignetur Tibi adgaudere Deus regnans in cælis: Quem Tu paruulum ex Te hominem natum toties oſculata es in terris. Has ergo tuas fælicitates poſſidens, convertere ad noſtrarum miſeriarum ſalutem. Inter hæc fratres chariſſimi, toto mentis affectu Beatiſſimæ Uirginis interceſſionibus nos committamus. Omnes patrocinia Ejus omni niſu imploremus: ut dum nos ſupplici Eam obſequio frequentamus in terris, Ipſa nos ſedula prece commendare dignetur in cælis. Neque enim dubium eſt Eam, quæ meruit pro liberandis proferre precium: poſſe plus Sanctis omnibus liberatis, impendere ſuffragium Sed quid nobis prodeſt hanc interpellare vocibus, niſi etiam humilitatis Ejus exempla teneamus? Curemus ergo, dilectiſſimi fratres, ut cùm hujus diei feſtivitati intereſſe cupimus, veſtimentis humilitatis atq; charitatis induti appareamus. Non nos invidia alienæ fælicitatis torqueat. Non ira uſq; ad diviſionem dilaniet. Non cupiditas à nobis Chriſtum excludat. Non ſæculi nos triſtitia exurat. Non proſperitas ejus incautè decipiat. Non luxuria inquinet. Non immundicia polluat. Non elatio corrumpat. Non ſuperbia inflet, ut cùm nos virtutibus ornatos, charitate conjunctos, humilitate fundatos, beata DEI genitrix Maria ſuæ nos intereſſe feſtivitati perſpexerit, ardentius ſubuenire feſtinet apud Filium, & Dominum ſuum JEſum Chriſtum, Deum Salvatorem noſtrum, qui coronis perennis regni clarificat Sanctos ſuos, & eſt æterna laus & expectatio omnibus electis ſuis, Hæc Auguſt. unde & Anſelmus: Rogamus ergo te Domina, *Anſelm.* per Ipſam gratiam qua te pius & omnipotens Deus ſic exaltavit, & omnia te- *lib. de ex-* cum poſſibilia donavit: quatenus id apud Ipſum nobis obtineas, ut plenitudo *cellentia* gratiæ quam meruiſti in nobis ſic operetur, quod participium beati premij E- *B. Virgi-* jus nobis miſericorditer quandoque donetur. Ad hoc quippe Deus noſter per *nis. c. 12.* Te factus eſt frater noſter, ut quemadmodum Ipſe dignatus eſt conſors fieri noſtræ humanitatis: ſic nos mereamur conſortes fieri ſuæ Divinitatis. Intende ergo pijſſima Domina, ut nobis ad effectum proveniat, propter quod Deus noſter ex Tuo caſtiſſimo utero factus homo inter homines venit. Nec ſis quæſumus exoratu difficilis quia proculdubio idem benigniſſimus Filius tuus erit ad concedendum, quicquid voles, promptus & exaudibilis. Tantummodo itaq; velis ſalutem noſtram, & verè nequaquam ſalui eſſe non poterimus.

Quid ergo ſtringes larga viſcera miſericordiæ Tuæ contra nos Domina, ut nolis ſalvari nos? Certè Deus noſter (teſte Propheta) miſericordia noſtra eſt, Tu ejuſdem DEI noſtri, abſq; dubio, vera Mater es. Si tu ergo quæ dulcis es, & revera miſericordiæ Mater denegas nobis effectum miſericordiæ, cujus tam mirabiliter facta es Mater: quid faciemus cùm idem Filius tuus advenerit, cunctos æquo judicio judicaturus? Siquidem licèt Ipſe Filius tuus ſit per Te factus frater noſter: utiq; tamen ubi voluntatem Tuam ſuæ videlicet dulciſſimæ Matris magìs porrectam adverterit: illuc ſervata æquitatis ratione, à qua te nullatenus diſcrepare velle videbit, judicij ſui ſententiam, ſive ad miſericordiam inflectendo, ſive ad juſtitiam intendendo promulgabit. Subveni ergo nobis Domina, & non conſiderata peccatorum noſtrorum multitudine, velle tuum ad miſerandum nobis inflecte. Cogita quæſumus, & recogita apud te, quia non ad damnandum, ſed ſalvandum peccatores Conditor noſter factus eſt homo ex Te. Cur itaq; non iuvabis nos peccatores, quæ in tantam celſitudinem es propter nos elevata: ut te Dominam habeat, & veneretur tota pariter creatura? An ideo utrum pereamus amplius non curabis: quia quidquid de nobis miſeris ultra eveniat gloriæ Tuæ nulla iactura inde proveniat? Et hoc quidem fortaſſis aliquo modo bona Domina poſſes, ſi pro Tui ſolius exaltatione & utilitate Mater DEI facta fuiſſes. Sed utiqve Deus, qui hominem aſſumpſit ex Tua caſtiſſima carne, hoc fecit pro Tua & noſtra communi ſalute. Si ergo tu, quæ plena ſalute es potita, non intendis, ut eadem ſalus pro modulo noſtro etiam ad nos uſq; pertingat: iam tuorum ſufficiens commodorum, noſtrorum negligens eſſe videberis: quæ pro totius mundi ſalvatione meruiſti fieri Mater Altiſſimi, cùm nos poſtpoſueris quos obuoluit funus ſæculi. Quid ergo quæſo proderit nobis Tua felix & glorioſa exaltatio, & quam inde habemus, dulcis & affectuoſa exultatio? Ut ergo Filium tuum totius mundi Salvatorem, & Te Ejus reconciliatricem veraciter eſſe ſentiamus: eò nos propenſiori ſtudio iuva precamur & fove, quò in fæcibus mũdi natos & alitos potiori levamine perſpicis indigere. Ab initio deniqve renovationis humanæ, omnibus ſub tuum præſidium confugientibus huc vſque ſuccurriſti, & idcirco præ omni creatura, omni laude digniſſima dici & eſſe meruiſti. Eia ſuccurre nobis, & oramus ut laus quam per tot ſæcula poſſediſti, continua tibi duret in gratia Ipſa, qua mundo ſubueniſti. Tibi ergo nos commendamus, tu procura ne pereamus. Effice potius ut ſalus noſtra de die in diem multiplicetur, & Filio Tuo, Domino JESU Chriſto, vita noſtra iugi devotione famuletur. Hæc Anſelmus.

Pſal. 84.

DE FINALI JUDICIO.
Cap. LXXXVII.

Iudicium finale. *Iudicium antecedentia, concomitantia & ſequentia.* *Purgatorij duplex pœna.*

POſt prædicta, quæ iam completa ſunt, reſtat ut de finali judicio, & quibuſdam alijs nondum impletis, aliquid videamus. Finale itaq; judicium quædam ſunt antecedentia, ſcilicèt pœna purgatorij, Eccleſiæ ſuffragia, & Antichriſti perſecutio: quædam concomitantia, ſcilicèt conflagratio mundi, & corporum Reſurrectio: & quædam ſequentia, ſcilicèt pœna infernalis, & gloria cæleſtis. De purgatorio ſciendum, quod in eo duplex pœna eſt: una damni, de carentia Divinæ viſionis: alia ſenſus, de afflictione caloris aut frigoris, vel pœnæ alterius generis: & quantum ad utrumque, minor pœna purgatorij, major eſt quàm maxima pœna hujus mundi. Bernardus: Sola dies purgatorij, ſuperat paſſiones Sanctorum. Ratio autẽ acerbitatis pœnæ purgatorij eſt iſta: quia cum Deus plus quærat emendam, quam pœnã, plus ponderat in pœnitentia virtutem bonæ voluntatis, quàm pœnam afflictionis unde plus ponderat Deus modicam pœnam voluntariam in præſenti, quàm multam non ita voluntariam in futuro, ſicut plus valet modicum auri, quàm multum plumbi. Unde ſecundùm Auguſtinum: Una gutta aquæ lachrymarum, tantùm facit hic pro emenda, quantùm decem anni in purgatorio. Et oportet, ut quod ibi deficit in voluntate, ſuppleatur in acerbitate.

Nece-

Necesse est autem (ut ait August. quod tantùm urat dolor, quantum inhæserat amor. Tantò enim quisquis torquetur diutius: quantò affectus ejus venialibus inhærebat fortius. Unde tamdiu differtur quis à gloria, quousque fiat sine omni macula sicut erat in baptismo. Noli ergo contemnere venialia, pro quibus tanta pæna est expectanda. Cur autē anima in corporalibus pænis teneatur, declarat Aug. dicens: Animæ quæ in corporibus viventes, per dilectionem rerum visibilium corporalibus imaginibus afficiuntur, à corporibus exeuntes, in eisdem imaginibus tormenta patiuntur: propterea enim corporalibus passionibus, ibi teneri possunt, quia à corruptione corporalium affectionum hìc mundatæ non fuerunt, quam corpulentiam de Corporis delectatione traxerunt. Et iterum: Si enim anima à corruptione corporalium affectionum hìc non mundatur, Corpore exuta corporalibus tenetur passionibus. Studeat ergo in hac vita se ab hujusmodi petulantia mundare: quatenus cū hinc exierit, nihil corporeum secum trahat, & à Corporis passione immunis existat. Hæc Aug. Suffragiorum autem sunt quatuor modi generales ad quos omnes alij reducuntur, scilicèt oratio, iejunium eleemosyna & Sacramentum altaris. Hæc suffragia prosunt defunctis, secundùm magìs & minus, pro diversitate meritorum in mortuis: vel pro charitate vivorum, qui magìs sollicitantur pro mortuis aliquibus quam alijs. Illa enim suffragia quæ specicialiter fiunt pro aliquibus plus valent illis, quam alijs, licèt etiam alijs aliquo modo communicentur. Suffragia verò quæ communiter fiunt pro defunctis, quamvis omnibus pro modulo suo prosint: Illis tamen ampliùs, qui dum essent in statu viæ, magìs meruerunt ut sibi prodessent. Unde Gregor. Illis sacræ victimæ mortuis prosunt, qui hìc vivendo obtinuerunt ut eas etiam post mortem bona adiuvent, quæ hìc pro Ipsis ab alijs fiunt. Inter hæc autē pensandum est, quod tutior via sit, ut bonum quod quisque post mortem suam sperat agi per alios, agat dum Ipse vivit per se. Beatius quippe est liberum exire, quàm post vincula libertatem quærere. Tunc ergo verè pro nobis DEO hostia accepta erit, cùm nosipsos hostiam fecerimus. Et fidenter dico, quia Hostia Salutari post mortem non indigebimus, si ante mortem DEO Hostia Ipsi fuerimus. Hæc Greg. Insuper nè aliquod bonum pereat, Illa bona quæ quis peccando operatur, mortificata, alijs salvandis dabuntur. Sicut quoniam corporali morte quis moritur, fratres & propinqui in bonis Ejus succedunt. Antichristus verò qvatuor modis subvertendi homines armabitur: scilicèt callida persuasione, miraculorum operatione, bonorum largitione, tormentotum exhibitione. Prædictis quatuor modis multos ad se trahet. Trahet autem malos per munera, bonos per tormenta, simplices per prædicationem & miracula. Habebit secum magos & maleficos: reges quoq; & principes. Unde in Apoc. *Vidi de mari bestiam ascendentem*, id est, Antichristum, *habentem capita septem*, id est, principes universos, *& cornua decem*, id est illos qui impugnant decalogum, Hic ex parentibus senibus concipietur, & nascetur in Babilone, de tribu Dan. Et sicut in Christo omnis plenitudo Divinitatis inhabitavit, ita in Antichristo omnis plenitudo iniquitatis inhabitabit: quia in Ipso erit spiritus malignus, caput omnium malorum, propter quod & Filius perditionis vocabitur. Inter occultum adventum Antichristi, qui est per nativitatem, & manifestum. quod erit per prædicationem, & apertam persecutionem: venient Helias & Enoch, ut Ipsi repugnent, & errantes ad viam veritatis reducant, qui utriq; per Zachariam duæ Olivæ, id est Spiritu Sancto uncti, & per Joannem duo candelabra, id est lumen dantes alijs nominantur, & prædicabunt diebus mille ducentissexaginta, id est tribus annis & dimidio, sicut & Christus prædicavit: amicti saccis, idest pænitentiam prædicantes, & exemplo sui ostendentes. Et omnes qui cognoscere & confiteri verum Deum volunt, hos duos senes & veraces testes subsequentur, iniquum errorem deserentes: quam Ipsi in magnis, & coram DEO, & coram populo fulgebunt, vicos & civitates & plateas, atqve alia loca ubicunq; Filius perditionis contrariam doctrinam suam efflaverit percurrentes: ac in Ejs multa signa in Spiritu Sancto facientes, ita ut omnis populus qui ea viderit in maximam admirationem ducatur. Idcirco autem

Aug. serm. de purgatorio.

Venialia abluenda.

Suffragia generalia.

Antichristi arma qvatuor.

Apoc. 13

Antichristi parentes et malicia.

Helia & Enoch adventus in terram.

Zach. 4.

Apoc. 11.

Helia & Enoch cades.

hæc magna signa, supra firmam petram solidata, illis dabuntur, quatenus Illa contraria, & falsa signa abijciantur. Tandem Antichristus occidet eos in Hierusalem, & iacebunt Corpora eorum in plateis tribus diebus & noctibus & dimidio, quia nullus audebit Corpora eorum sepelire, propter metum Antichristi, ut quicunq; viderint, timeant Ejs conformari. Post tres auté dies & dimidium resurgent, & in cælum in nube ascendent. Antichristus verò quindecim diebus regnabit post mortem illorum. Regnabit autem tribus annis & dimidio, & post Dominus potestate sua occidet Eum: sive per se, sive per Michaelem Archangelum. Occidetur auté in monte Oliveti in papilione, & in solio suo, in loco illo unde Dominus ascendit, scilicet in præfati montis vertice, qui dicitur inclytus, quia de eo Salvator ascendit ad Patrem, ibi namque peribit, unde Dominus ascendit. Quô interfecto non statim veniet Dominus ad judicium, sed concedentur quadraginta quinq; dies ad refrigerium Sanctorum, & ad pænitentiam subuersorum. Quantum auté sit spatium inter Illos quadragintaquinq; dies, & finem mundi, nemo scit. Judæi tunc ad prædicationem Enoch & Hæliæ: convertentur ad fidem, & Sancta Ecclesia usq; in finem mundi pacifica quiescet, quia extunc fraudulentia & sævitia diaboli penitus deficiet. Circa conflagrationem mundi sciendum est, quod ignis permaximus adventum judicis præveniet, & faciem Ejus præcedet, quia virtute divina non solùm ignis, qui est in sphæra sua: sed etiam omnes ignes, & qui in terra, & super terram sunt, ad mundi conflagrationem concurrent. Per istum ignem qvasi simul fiet purgatio justorum, & punitio malorum, incineratio Corporum, & consumptio terræ nascentium. Habebit enim iste ignis officium quatuor ignium, videlicet ignis infernalis, ad reproborum punitionem, ignis purgatorij, ad bonorum à venialibus purgationem, ignis terrestris, ad vegetabilium & sensibilium consumpionem, & corporum incinerationem: & ignis elementaris, ad elementorum subtilisationem, & innovationis eorum dispositionem. Per hunc ergò ignem ita facies terræ exuretur, quod Figura hujus mundi peribit, sicut & olim per diluvium factum fuit. Et meritò primum DEI judicium fuit in aqua, contra ardorem luxuriæ, quæ tunc viguit, ultimum verò judicium erit in igne, contra teporem charitatis, quæ tūc senescente quasi mundo refrigescet. Quo facto, statim erit Resurrectio mortuorum Corporum, cum adventu judicis ad judicium, & tunc inflammabitur totus mundus per circuitum: Quia enim homo meruit & demeruit, in anima simul & Corpore punietur, vel præmiabitur in utroque, & ideo in eisdem opportet Eum resurgere. Resurgent auté omnes tam boni quàm mali, nulla in ejs existente differentia, nō quantū ad ordinem temporis, sed quantum ad ordinem dignitatis. Nam mali surgent deformes & passibiles, imo tam ignominiosum erit Corpus peccatoris, quod anima resumens ipsū stupebit quoniam illud videbit, & ipsum videre abhorrebit, & vellet potius habere tale Corpus quale erat, quamvis dimidium comestum fuit à vermibus. In bonis autem natura seruabitur, & vitia detrahentur, & erit Corpus septies clarius quàm sol sit modo. Quantò fuerint crimina malorum abominabiliora, tanto erunt corpora eorum deformiora. Et quantò fuerint merita justorum plura & majora, tantò erunt Corpora eorum pulchriora & clariora. Corpus minimi pueri septipliciter clarius sole erit. Si alius fuerit in decuplo erit illo clarius, & similiter intellige de centies & millesies. Et sicut Christus infinitis est omnibus Sanctis Sanctior, ita est infinities Corpus Ejus omnibus Sanctis clarius. Omnes autē tam boni quàm mali resurgent incorrupti & integri Corpore videlicet sine aliqva membrorum diminutione, in debita statura, secundùm mensuram ætatis plenitudinis Christi, sed boni tantum in gloriam immortalitatis immutabuntur. Unde Aug. Sed si Christus in ea mensura Corporis in qua mortuus est resurrexit: nefas est dicere, cum Resurrectionis omnium tempus venerit, accessuram Corpori Ejus eam magnitudinem quam non habuit, ut longissimis possit fieri æqvalis. Si autem dixerimus, ad dominici Corporis modum etenim minorum majorumqve Corpora redigenda, peribit de multorum Corporibus perplurimum, cum Ipse nec capillum periturum esse promiserit. Restat ergo ut quisq; recipiat suam mensuram quam vel habuit in juventute, si senex

Antichristi cædes.

Judæorum conversio

Conflagratio mundi

Ignis conflagrationis quatuor officia.

Judicium per aquam & per ignem

Resurrectio universalis.

Corpus bonorum, secundum merita sumet claritatis augmenta.

Aug. lib. 22. de civitate, capit. 15. Mat., 0.

senex est mortuus: vel fuerat habiturus, si est antè defunctus. Et ideo non est dictum ab Apostolo, in mensuram staturæ sed, *in mensuram ætatis plenitudinis Christi*, quia resurgent corpora mortuorum in juvenili ætate & robore, ad quam Christum pervenisse cognovimus: Hæc August. Resurrectio ergo tria corriget in natura, scilicèt defectum, sicut in pueris & mutilatis, sive in diminuta natura membrorum superfluum, scilicèt unguium, crinium & hujusmodi. Errorem, sicut est in monstruositate membrorum. Resurgent quoqve corpora eorum: numero eadem ex eodem pulvere in quem prius, redacta fuerant: ita quod in quascunq; auras vel sinus pulvis Ille fuerit dispersus, ad eandem animam redeat, quæ ipsum primitus ut viveret & cresceret animavit. Nec solùm resurgent Corpora qvantum ad membra principalia: sed etiam salvis capillis, & cæteris membris ad decorem facientibus. Resurgent enim homines quantum ad esse, & quantum ad integrum esse, & quantum ad decorum esse Et hoc in momento, id est, brevissimo & angustissimo spatio temporis, in ictu oculi, transuolavit media, & transijt ad remota: in novissima tuba, idest per vocem magnam & manifestam, postquam non erit alia. Hæc tuba clamor ille intelligitur, de quo in Evangelio dicitur: *Media nocte clamor factus, Ecce sponsus venit, exite obviam ei*: Non enim tunc veniet cum speratur, sed media nocte idest occultè valde & insperatè. Tubæ nomine aliquod evidens & præclarum signum accipitur, quod nutu divino dabitur: quod Archangeli vox & tuba DEI alibi & etiam vox filij DEI in Evangelio dicitur: Et bene dicitur tuba DEI: quia quasi ad bellum contra inimicos veniet, & efficaciam dabit ei, quod per illam mortui Resurgent. Uox ergo tubæ, secundum quosdam, est imperium Christi resurgere imperantis: secundum alios verò, est manifesta Christi apparitio: post Resurrectionem verò statim erit judicium. Erit autē in valle Josaphat quæ sita est ad Orientem, inter Hierusalem & montem Oliveti: quia Hierusalem terræ adiacens est locus medius communis omnibus nationibus, ac famosissimus, & publicus propter opera nostræ redemptionis. Josaphat autem interpretatur judicium Domini. Ad judicium ergo Domini congregabuntur omnes impij, ut damnentur, justi verò non descendent in vallem judicij ut damnentur, sed in nubibus obviam Christo elevabuntur. Christus enim non descendet in terram ad judicium, sed in aere sedebit contra locum montis Oliveti, ex quo ascendit, stipatus agminibus & virtutibus cœlorum. Et erit judicium illud horribile ex omni parte. Suprà, erit judex iratus: subtus, patens infernus: intus, conscientia remordens: extrà, mundus ardens, à dextris, peccata accusantia, à sinistris, infinita dæmonia terrentia: circà, boni Angeli in infernum pellentes, & mali ad ipsum trahentes. Ibi erunt autem omnes Sancti sententiam judicis approbantes, & omnes mali cum bonis peccata damnatorum cognoscentes. Et tunc Christus blandus justis, & terribilis apparebit injustis. Adeo quidem iratus reprobis videbitur, ut dicant montibus & petris, cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira agni. Stigmata qvoq; monstrabit, & passionis insignia, scilicèt Crucem, clavos, lanceam, coronam, & flagella. Tota quippe Trinitas in judicio futuro judicabit authoritativè & jurisdictione ordinaria, sed Christus, inquantum homo, judicabit executivè & jurisdictione delegata: quia judex debet esse manifestus omnibus judicandis. Deus autē Pater vel filius, secundùm divinam naturam, non videbitur ab omnibus in judicio: quia tunc omnes essent beati, cùm in visione consistat beatitudo, & ideo executio judicij data est à Patre Christo homini, qui poterit ab omnibus videri. Unde potestatem dedit ei judicium facere, scilicèt executivè: quia filius hominis est ab omnibus visibilis, bonis & malis. Non apparebit in forma DEI, quia solis mundis corde promittitur visio formæ DEI: sed in forma servi, ut possit ab omnibus videri justè judicaturus in ea forma, in qua injustè judicatus est, Unde August. in Forma illa erit judex, in qua stetit sub judice. Illa judicabit, quæ judicata est. Nam si judicium non fieret nisi inter solos justos, appareret tanquam justis forma DEI. Quia verò judicium futurum est justorum & iniqvorum: nec licet ut iniqui, videant Deum: talis apparebit judex, qualis videri possit, & ab Ejs quos coronaturus est, & ab Ejs quos damnaturus

Ephes. 4.

Resurrectio tria corriget in natura, et erit integra.

Resurrectio fiet in momento.

Mat. 25.

Tuba quid

Vallis Iosaphat locus judicij.

Iudicij horribilitas.

Christus cū cicatricibus apparebit.

Divina natura non videbitur damnandis.

Forma qua judicaturus judicabit Christus.

August. serm 64. de verbis Domini.

rus est. Hæc Aug. Ordines autem quatuor erunt in judicio: quorum duo erunt electorum, & à dextris: duo reproborum, & à sinistris. Ex parte electorum quidam non judicabuntur, sed judicabunt & salvabuntur, ut quorum merita bona sunt impermixta malis, sicut perfectorum pauperum Christi, qui hic se ipsos judicaverunt: qui præcepta legis, perfectionis virtute transcendunt, & omnia relinquentes, nudi nudum Christum secuti sunt, quibus voce dominica dicitur: *Uos qui reliquistis omnia, & secuti estis me, cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim judicantes duodecim tribus Israel.* Dicuntur autem judicare, id est, judicanti assistere: quia cum judice tanquàm assessores eminentiùs sedebunt, non quòd Ipsi sententiam ferant, quia hoc solius judicis erit: sed quòd approbent & confirment. Sedebit enim Christus in eminentiori loco cum Sanctis: mali verò stabunt subtus in terra quam dilexerunt. Quidam verò judicabuntur & salvabuntur, ut quorum merita bona sunt aliquibus malis venialibus permixta qui vitæ maculas lachrymis tergunt, qui mala præcedentia seqventibus factis & misericordiæ operibus redimentes, quidquid illicitum aliquando fecerunt, ab oculis judicis bonorum operum superinductione cooperiunt, quibus judex veniens dicet: *Esurivi, & dedistis mihi manducare: sitivi, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & operuistis me, infirmus, & visitastis me: in carcere, & venistis ad me.* Ex parte reproborum quidam judicabuntur, & damnabuntur, ut quorum merita dãnabilia permixta sunt aliquibus bonis: sicut illorum qui Christianæ fidei initiati mysterijs opera fidei exercere contemnunt, & fidem sine operibus habent: quibus inclamatione dominica dicitur: *Esurivi, & non dedistis mihi mundacare: sitivi, & non dedistis mihi bibere: hospes eram, & non collegistis me: nudus, & non operuistis me: infirmus & in carcere, & non visitastis me.* Quidam verò non judicabuntur, sed damnabuntur, ut quorum mala merita omnino impermixta sunt bonis, ut qui fidem recipere noluerunt, & fundamento fidei caruerunt: vel qui susceptam fidem quasi per apostasiam reiecerunt: de quibus Dominus dicit, Qui non credit, iam judicatus est. Et de quibus Paulus ait: *Qui sine lege peccaverunt, sine lege peribunt.* De quibus etiam Psal. ait, *Non resurgent impij in judicio.* Resurgent quippe etiam omnes infideles, sed ad tormentum, non ad judicium. Unde Petrus Cantor: Qui non credit, non habens scilicèt characterem fidei, iam judicatus est. Non enim fiet cum tali discussio & examinatio, cùm caruerit charactere & dominio regis, & constet curiæ talem esse de reprobis, nec de familia DEI: unde sine sententia rapietur in ignem æternum. Habens autem characterem regis & signum quo ab alijs separatus erat, citabitur ut homo regius: sed & quæ discussio & desceptatio cum eo? *Esurivi, & non dedistis mihi manducare,* &c. Tandemq; pro non servato charactere & dominio regis, fiet sentẽtia in Eũ damnãdũ Gregorius, Nã & principes terrenã rempublicã regens, aliter punit civẽ interius delinqventẽ atque aliter hostẽ exterius rebellãtẽ. In illo enim jura sua cõsulit, cõtra hostẽ verè bellũ movet, & de pœna Ejus quid lex habeat nõ requirit. Hæc Greg. Perfecti ergo judicabũt, & non judicabũtur, alij fideles facta discussione Evangelica, de operibus misericordiæ judicabũtur: quidam ad gloriam, quidam ad pœnam, infideles autem iam judicati sunt. Ubi non putatur per tractum & moram temporis singulorum examinatio: sed simul merita singulorum discutiet, & discussa judicabit. Tunc enim libri conscientiarum pandentur, & Ipse liber aperietur, qui dicitur liber Uitæ, quo fiet ut simul omnium omnia secretã omnibus tanta certitudinis claritate patescant, ut contra testimonium veritatis loqventis in Christo, & conscientiæ cujusq; pariter contestantis, nulla inficiendi, defendendi, vel excusandi seu subterfugiendi pateat semita, quin recipiat unusquisq; secundùm merita sua. August. Fiet enim virtute divina, ut cuiq; opera sua vel bona, vel mala cuncta in memoriã revocentur, & mentis intuitu mira celeritate cernantur: ut accuset, vel excuset conscientia conscientiam. Tunc aperta erit seperatio sicut morum, sic & vitæ singulorum. Dicit autem August. quot tot homines salvabuntur, quot dæmones ceciderunt. Sed Greg. dicit, quòd tot homines salvabuntur, quot Angeli perstiterunt. Dixerunt etiam quidam, quod duo parietes erunt in cœlo, scilicèt unus hominum, & alter Angelorum, & quòd ruina Angelorum restaurabitur per

Marginal notes: *Ordines in judicio qvatuor.* — *Matt. 19.* — *Matt. 25.* — *Ibidem.* — *Ioan. 3.* — *Rom. 2.* — *Psal. 1.* — *Gregor. li. 26. moral. c. 25.* — *Iudicandi forma.* — *August. li. 22 de civitate.* — *Salvandorũ numerus.*

per virgines, & de alio pariete tot erunt salvandi, quot in alio pariete sunt virgines & Angeli. Bonum esset & utile de hoc judicio freqventer cogitare, ut cogitatio tantæ angustiæ nobis timorem incuteret, & timor incussus à nobis peccatum perpetratum expelleret, & nos à perpetrando arceret, exemplo Hierony. dicentis: Sive comedam, sive bibam, sive aliquid aliud faciam, semper videtur in auribus meis sonare illa vox terribilis. Surgite mortui, & venite ad judicium Gregorius: Si qua est præsentis temporis lætitia ita agenda est, ut nunquam amaritudo seqventis judicij à memoria recedat. Anselmus. In matutino, id est, in contemplatione extremi judicij: quod nocti præsenti tanquam lux matutina succedit, interfice omnes peccatores terræ, id est, delicta atque peccata conversationis terrenæ, ut disperdas de civitate Domini quam in te Illi ædificare debes, omnes operantes iniquitatem: id est, diabolicas suggestiones, odibiles DEO delectationes mortiferos consensus, & opera perversa Ab omnibus his (tanquam civitas DEI) debes emundari, ut placitam in te mansionem sibi creator inveniat, obtineat, & possideat. Hæc Anselmus: Hæc ergo omnia pensantes, evigilemus totis viribus, & voluntati DEI obtemperantes, remedia quæramus: beneficiaq; DEI circa nos cogitantes assiduè peccata studeamus pro posse vitare, ut judicio Illi terribili mereamur securi assistere. Ad quod benè hortatur nos August. dicens: Melius est hic parvam amaritudinem sustinere, & postea ad æternam dulcedinem pervenire, quàm hic habere falsum gaudium, & illic suscipere sine fine supplicium. Et iterum: Certum est, fratres charissimi, quod si semper beneficia DEI nostri, quæ nobis nullis præcedentibus meritis nostris collata sunt, assiduè cogitamus, peccata nobis aut non dominantur, aut si fortè surrepserint, citò per pœnitentiam corriguntur. Quis enim vel mente concipere, non dicam verbis possit exponere, quanta circa nos sunt beneficia DEI nostri? Fecit enim nos, cùm non essemus: reparavit nos postea, cùm periissemus. Mortem suscepit, pretioso nos sanguine liberavit. Ad inferna descendit, de faucibus nos æternæ mortis eripuit, cœlorum nobis etiam præmia promisit. Hæc omnia fratres dilectissimi pio & benigno animo cogitantes, quantum possumus cum Ipsis adiutorio beneficijs suis vicem rependere festinemus. Non reddamus mala pro bonis: sed quantum possumus, voluntati Illius obtemperare fideliter studeamus: totis viribus invitantes, ut præcepta Ipsius magis nobis pariant de sequacitate remedium, quàm de transgressione judiciũ. Nam quid faciemus, charissimi, in Illo metuendo judicij die, cùm tremente mundo Dominus præcinentibus Angelorum buccinis, in Illo majestatis suæ throno, circumdatus cœlestis militiæ luce, consederit: ibiq; de terræ gremio & antiquo pulvere suscitato humano genere, attestante testimonio conscientiæ singulorum, positis in conspectu peccatorum pœnis, justorumqve præmijs rationem vitæ cæperit postulare, & plus iam justus quàm misericors, severitate judicis cõtemptæ misericordiæ reos cœperit accusare, & dicere: Ego te, ò homo, de limo manibus meis feci, Ego terrenis artubus infudi spiritum: Ego tibi imaginem nostram similitudinemq; conferre dignatus sum: Ego Te inter paradisi delicias collocavi. Tu vitalia mandata contemnens, deceptorem sequi, quàm Dominum maluisti. Cùm expulsus de paradiso, jure peccati mortalis vinculis tenereris: virginalem uterum, sine dispendio virginitatis, pariendus introij, In præsepio expositus, & pannis obvolutus iacui. Infantiæ contumelias humanosq; dolores, quibus tibi similis fierem, ad hoc scilicèt ut te mihi similem facerem, pertuli. Irridentium palmas & sputa suscepi, acetum cum felle bibi: flagellis cæsus, vepribus coronatus, affixus Cruci, perfossus vulnere, ut Tu eripereris morti, animam in tormentis dimisi. En clavorum vestigia, quibus affixus pependi: en perfossum vulneribus latus. Suscepi dolores tuos, ut tibi gloriam meam darem. Suscepi mortem Tuam, ut Tu in æternum viveres. Conditus iacui in sepulchro, ut Tu resurgeres in cœlo. Cur quod pro Te pertuli perdidisti? Cur ingratè redemptionis Tuæ munera renuisti? Non tibi Ego de morte mea quæror. Redde mihi vitam Tuam, pro qua meam dedi. Redde mihi vitam Tuam, quam vulneribus peccatorum indesinenter occidis. Cur habitaculum, quod in Te sacraveram, luxuriæ sordibus poluisti; Cur Corpus iam meum illecebrarum turpitudine maculasti? me graviore criminum tuorum Cruce, quàm

Iudicij recordatio utilis est.

Gregor. hom. 11. in Evãg.

August. serm. 67. de tẽpore. Idem ibid.

Exprobratio beneficiorum Dei in nos

Peccatum gravissimũ Christo est. Illa in qua quondam pependeram afflixisti? Gravior enim apud me peccatorum Tuorum Crux est, in qua vinctus pendeo, quàm illa in qua Tui misertus mortem Tuam occisurus ascendi. Cùm essem impassibilis, pro Te pati dignatus sum. Sed Tu despexisti in homine Deum, in inferno salutem: in via reditum, in judice veniam, in Cruce vitam, in supplicijs medicinam. Et quia post omnia mala tua ad medicamenta pœnitentiæ confugere noluisti: ab auditu malo non mereberis liberari. Hæc August. Terminatô judiciô, tota caliditas illius ignis permaximi, de quo dictum est, exequetur judicis sententiam: involvet enim peccatores & trahet in infernum. Et ita patet, quòd ille *Gregor. hom. 2. in Ezechiel.* ignis adventum judicis & præcedet, & concomitabitur, & sequetur. Unde Greg. Ille etiam ignis, qui cœlum aereum & terram concremabit, peccatores proculdubio constringet in pœna suæ damnationis. Ipse enim redemptor no- *Ibidem.* ster in suo nunc terrore videbitur, eique ignis judicij in reproborum vindictam famulabitur. Et iterum: Extremi judicij die, æterno tunc judice terribiliter apparente, astantibus legionibus Angelorum, assistente cuncto cælestium ministerio potestatum, atque omnibus electis ad hoc spectaculum deductis, antiquus hostis diabolus, bellua videlicet crudelis & fortis, in medium captivus deducetur, & cum suo Corpore: id est, cum reprobis omnibus æternæ ge- *Mat. 25.* hennæ incendijs mancipabitur, cùm à Domino dicetur: *Discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & Angelis Ejus.* *Diaboli visio.* O qvale erit illud spectaculum, quando hæc immanissima bellua electorum oculis ostendetur, quæ hoc belli tempore nimis eos terrere poterat, si videretur. Sed occulto ac miro DEI consilio agitur, ut & nunc per Ejus gratiam à pugnantibus non visa vincatur: & tunc à lætis victoribus iam captiva videatur. Tunc autem justi divino adjutorio, quantum dibitores sint, plenius recognoscunt, quando tam fortem belluam viderint, quam nunc infirmi vicerunt, & in hostis sui conspiciunt immanitatem, quantum debeant defensoris sui gratiæ. Hæc Greg. Umde & *August. ubi supra. Dei visio aperta. Ansel. in Mat.* Aug. Post judicium perget hinc, ducetq; secum Corpus, cui caput est, & offeret Regnum: id est, redemptos sanguine suo, DEO Patri. Tunc planè videbitur forma illa DEI, quæ non potuit videri ab iniquis: quorum visioni forma servi exhibenda erat. Unde etiam Anselmus: Sublatis autem impijs, ne videant gloriam DEI: de justis singulis, secundùm gradum suum & meritum, Angelicis ordinibus insertis, fiet illa gloriosa processio, Christo præcedente capite nostro: omnibusqve membris suis seqventibus: & tradetur regnum DEO Patri: ut Ipse regnet in Ejs, & Ipsi in eo Regnum illud percipientes, quod *Mundi innovatio* paratum est illis ab origine mundi. Post prædicta statim erit mundi innovatio, quæ non complebitur quamdiu peccator est in mundo: id est, quousqve detrudatur in infernum. Sic enim ignis ille permaximus elementa purgabit, *Purgatio & innovatio, quo modo differunt.* cùm habeat virtutem formæ extrinsecè expulsivam: sic mundum innovabit, cùm habeat virtutem sublativam: Unde differentia est inter purgationẽ, & innovationem, quia purgatio erit pœnalium qualitatum detractio, & elementorum ab impuritate, quam ex commixtione habent, ad puritatem mutatio: sed innovatio, erit pulchrioris formæ inductio. Sic autem pnrgabuntur *Elementorum purgationes.* elementa, quòd præcidetur ab igne vis combustibilis, ab àere obscuritas, ab aqua glacialis frigiditas, à terra ponderositas & opacitas, quia de omnibus elementis quod ignobile est, tendet deorsum & ad locum pœnarum: scilicèt ad cloacam infernalem cum omnibus rerum immundicijs confluet, & ibi horrorem carceris multiplicabit. Rerum ergo mutabilitas: scilicet frigus, æstus, grandines, turbines, fulgura, tonitrua, & aliæ incommoditates penitus interibunt: elementa verò purgata permanebunt. Innovabuntur etiam, quia terra tota erit sicut paradisus & planabitur: & aer erit clarior, nec habebit impressiones, quas habet modo, perspicuum qvoqve in aqva, & lux in igne manebunt: & sicut ignis & aqua puriores. Orbes qvoqve cœlestes, propter impermixtionẽ nullã impuritatẽ habẽtes, nulla indigebũt purgatione, sicut elemẽta: sed tantũmodo cessatione motus: & ideo innovabũtur, sed nõ purgabũtur.

Inno-

Incarnatio verò eorum est à statu veteri in statum novum commutatio. Et requirit in illis duo: scilicet motus cessationem, & claritatis splendorem ampliorem, quando sol stabit in Oriente, & luna in Occidente, ubi creata sunt: & ibi sine fine manebunt. Hujus ratio est ista: Quia corpora superiora facta sunt ad usum hominis dupliciter: Uno modo, propter necessitatem corporis, scilicet statum generationis & corruptionis, & ideo cessante illo statu, cessat & motus. Motus enim Cœli, & transmutatio, in elementis ordinata sunt ad complendum numerum Electorum. Et ideo ipso numerò completò, in judicio cessabunt: sicut ea quæ sunt ad finem, habito fine cessant. Cessante autem motu Cœli, cessabit & tempus, quod sequitur motum Cœli: quia secundùm Apocalypsim, tempus non erit ampliùs. Ex hoc patet quòd dies Resurrectionis generalis erit dies novissimus. Unde Job dicit: *Et in novissimo die, de terra resurrecturus sum.* Alio modo facta sunt, propter delectationem & pulchritudinem creaturæ: & propter cognitionem DEI in illis: & ideo lux Eorum non cessabit, sed augebitur. Deniq; Cœlum, sol, luna, & stellæ quæ nunc festinant cursu irretardabili: quasi cupientes in meliorem statum mutari, tunc fixa immobiliter manent & quieta: & mirabili glorificatione immutata. Nam Cœlum gloriam solis induet: sol, luna, & stellæ vestientur ineffabili splendore. Unde Haymo. Tunc etiam complebitur id quondam per Esaiam prædictum: *Erit lux lunæ sicut lux solis, & septipliciter, sicut lux septem dierum.* Hoc enim post illum extremi judicii diem erit: cùm scilicet Cœlum novum ac terra nova fuerit. Omnia namq; quæ per spatium sex dierum operatus est DEUS, propter hominem facta sunt: & in Ejus lapsu omnia elementa detrimenta sustinuerunt. Nam antea terra spinas & tribulos non proferebat: nec áër iste tantæ crassitudinis ut nunc, sed purior erat. Sic etiam sol, & luna, & sidera sui luminis sustinuerunt detrimenta. In die verò judicii terminato illo examine, cum fuerint omnes reprobi una cum diabolo conclusi in infernum, sustollet se Dominus JESUS pariter cum corpore suo, quod omnes electi sunt, in Cœlum. Et tunc sibi luna splendorem solis mutuabit, sol verò septempliciter quàm modo lucebit: recipietq; splendorem, quem homine peccante amisit. Hæc Haymo. Patet ergo quòd Cœlum & terra transibunt, quantùm ad formam: sed non quantùm ad substantiam. Augustinus. Elementa, id est; Cœlum & terram non credamus abolenda, sed in meliùs commutanda: figuram mundi, id est; imaginem, non substantiam perituram. Gregorius. Cœlum & terra per eam quam nunc habent imaginem transeunt; sed tamen per essentiam sine fine subsistunt. Cœlum igitur, & terra, & transibit, & erit: quoniã ab ea quam nunc habet speciem, per ignem tergitur, & tunc in sua semper natura servatur. Unde per Psalmistam dicitur: *Mutabis ea & mutabuntur.* Hæc Greg: Mundum autẽ innovari, id est; pulchriorẽ indueri debere, ostenditur triplici ratione. Primò, quia sicut dignũ fuit quòd elemẽta purgarentur pro eo quòd infecta erant propter peccatũ hominis: ita dignum erit ut mundus innovetur, propter glorificationem hominis & honorem Beatorum. ut homine glorificato, cuncta etiam creatura innovetur cum eo. Secundò, ut creaturæ renumerentur pro labore quo homini servierunt. Tertiò, ut totus mundus per hoc speculum DEUM cognoscat. Unde oportet in futuro speculum pur-

Cœlestis motus cessatio. Innovatio dictorum.

Temporis cessatio.

Job. 19.

Haymo in Matth.

Esaiæ 30.

Elementorũ deterioratio ex lapso Adæ

Aug. lib. 20 de Civitate. cap. 16.

Greg. lib. 17 moral. cap. 5.

Psalm. 101.

Mundi innovandi rationes.

purgari, & meliorari: quia in pulchritudine creaturarum ampliùs, resultat species creatoris. Hoc autem non erit ad necessitatem, ut DEUS per creaturæs videatur sicut modo, sed ad jucunditatem ut videlicet jucunditati visionis intellectualis addatur delectatio visionis sensibilis.

DE PÆNA INFERNALI, & GLORIA Cœlesti.
CAPUT LXXXVIII.

Pœna inferni diversa erit. FInale verò judicium seqvitur pœna inferni, & gloria Cœli. De pæna infernali est sciendum, quòd cùm in damnatis sit diversitas peccatorum, erit diversitas pœnarum. Cùm enim in peccato *Aversionis à Deo pœna.* sit aversio à Creatore, & conversio ad creaturam, scilicet ad bonum commutabile, spreto bono incommutabili, scilicet DEO, & deordinatio voluntatis contra instinctum rationis, meritò pœna variabi- *Cõversionis ad creaturas pœna plurima.* tur, propter ista. Unde propter aversionem erit carentia visionis DEI: sed propter conversionem, erit pœna materialis ignis, vel incendii: propter inordinationem autem rationis & voluntatis, erit pœna universi: quæ consistit in afflictione varia, & acerba, & æterna. Ibi enim erit calor ignis, rigor frigoris, tenebræ, fumus, lachry- *Alias, clamor, improperiũ.* mæ interiores, aspectus dæmonum, clamor in perpetuum † mallei percutientium, serpentes & dracones ariditas, sitis, fætor sulphuris, vermis conscientiæ, vincula, carcer, timor, dolor, pudor, & confusio peccatorum omnibus patientium: invidia, rancor, tristitia, carentia Divinæ visionis, ablatio spei omnis salutis. Ipsum etiam esse quod omnis creatura appetit, pœna eis est: quia quærent mortem *Pœnarũ æternarum causa.* naturalem, & non invenient. Nam quia homo in suo ævo peccavit, id est, quamdiu vixit: nec voluntas Ejus finem peccandi habuit: ideo justè in æterno DEI, & æternaliter punietur. Unde Gre- *Greg. lib. 4. dialog. c. 44.* gorius. Ad districtam judicii sententiam pertinet, ut nunquam careant supplicio, quorum mens in hac vita nunquam voluit carere *Ibidem.* peccato: & nullus detur iniquo terminus ultionis, qui quamdiu valuit, habere noluit terminum criminis. Et iterum: Iniqui cum fine deliquerunt: quia cum fine vixerunt. Nam voluissent utiquè (si potuissent) sine fine vivere, ut possent sine fine peccare. Ostendunt enim, quia in peccato semper vivere cupiunt, qui nunquam desinunt peccare dum vivunt. Justum est igitur, ut nunquam careant supplicio, qui nunquam voluerunt carere peccato. Hæc *Aug. lib. 21 de civitate. cap, 12.* Gregorius & Augustinus. Factus est autem homo malo dignus æterno, qui hoc in se peremit bonum quod esse possit æternum. Et ut ait Bernardus. Justè profectò si peccat patitur quòd nolit, qui non peccat nisi velit. Videbunt etiam damnati seinvicem: non ut *Greg. lib. 9. moral. c. 48.* inde consolentur, sed magis torqueantur. Unde Gregor. Quamvis illis ignis ad consolationem non lucet, tamen ad aliquid (scilicet *Vis doloris.* ut magis torqueat) lucet. Eos quippe quos reprobi nunc inordinate diligunt, secum tunc in tormentis videbunt: ut pœnam propriæ punitionis, exaggeret carnalis cognitio Authori præposita, pari ante oculos ultione damnata. Unde & Isidorus: Ignis gehennæ lucebit miseris ad miseriæ augmentum, ut videant unde doleant: non ad consolationem, ut videant unde gaudeant. Et breviter, secundùm Hieronymum. Tanta erit in inferno vis doloris, quòd mens ad aliud dirigi non potest, nisi ad quod vis doloris impellit. Et si singulis

gulis diebus quibus erunt damnati in inferno unam lachrymam materialem emitterent: plùs exiret aquæ per processum temporis ab uno damnato, quàm omnia vasa hujus mundi caperent: imò plùs quàm omnia Maria aquæ contineant. O! pia corda illud in termi- *Æterni supplicii horror.* nabile & crudele, illud æternum supplicium respicere, lugere & flete. Heu, heu, cur non hæc maxima futura nobis mala prævenimus, cùm robur adest, & tempus opportunum, Utinam & de tempore toto inutiliter expenso superesset tunc nobis vel una horula tantæ pœnæ in remedium concessa: sed heu sententiante Divina justitia præcluditur nobis salutis via, negatur misericordia, spes omnis est ablata. O! dolores & miseriæ, & in æternum permansuræ angustiæ in terra hac oblivionis: ubi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Quid plura? Nos miseri & miserabiles tantùm, tunc affligimus, & dolemus de illo væ æterno: ut qualiscunq; terminus ex cogitatus, dummodo finitus, esset nobis solatiosus: unde posito, per impossibile, quòd esset aliquis lapis molaris adeo magnus, quò circumferentiam Cæli contingeret. & quòd aliqua avicula minimæ quantitatis, post centum millia annos veniens de lapide prædicto, solùmmodo per rostrum suum evelleret quantùm est decima pars millii, & iterum post centum millia annorum curricula sicut prius ageret: scilicet unam particulam de decem, & sic per partes evelleret, ita quòd in decies centenis millibus annis non plus diminueretur quantitas lapidis, nisi quantùm habet in magnitudine granum unius millii, en proh dolor nos, miseri multum grati essemus, quòd post tam longam & plenam consumptionem totius lapidis finem haberet sententia nostræ æternæ damnationis. Sed heu hæc eadem consolatio miseris à Divina justitia penitus est negata. Supra omnes *Visionis divinæ carentia.* autem pœnas inferni, est carentia visionis DEI, quia mali non tantum dolebunt de Ipso tormento, quàm quòd repellentur à tali consortio. Unde Chrysostomus. Nonnulli imperitorum putabant sibi *Chrysostom. hom. 47. ad populum Antioc. To. 5.* esse satis & optabile videri, si gehenna tantùmmodo carerent: ego autem multo graviores quàm gehennæ dico esse cruciatus, removeri & abjici ab illa gloria. Excludi ab omnibus bonis quæ præparata sunt Sanctis, tantùm generat cruciatum, & tantum dolorem, ut etiam si nulla pœna extrinsecus torqueret, hæc sola sufficeret: omnes igitur gehennæ superat cruciatus. Et videtur quidem una tantùmmodo pœna esse comburi, si verò aliquis diligenter expendat, duplex hoc inveniet esse supplicium. Qui in gehenna utitur, Cœlorum Regnum prorsus amittit: quæ certe pœna major est, quàm cruciatus ille flammarum. Novi autem quia plurimi solam pertimescant gehennam: ego tamen illius gloriæ amissionem multo amarius, quàm ipsius gehennæ dico esse supplicium. Intolerabilis quidem res est gehenna & supplicium ejus horribile. Tamen si mille aliquis ponat gehennas, nihil tale dicturus est, quale est à Beatæ Illius gloriæ honore propelli: exosumq; esse Christo, & audire ab illo, non novi vos: atq; vultum illum mansvetudinis pietatisq; plenum, nos tamen aversantem videre: & illos totius tranquillitatis oculos, nequaqvam nos aspicere sustinentes. Sed neqvaquam istud patiamur, o! unigenite Filii DEI: neq; experiamur intollerabile illud horrendumq; supplicium. Hæc Chrysostom. unde & Augustinus. A Regno DEI exulari, à Civitate DEI alienari, à vi- *Aug. lib. 22 de civitate.* ta cadere, tam gravis est pœna, ut ei nulla possint tormenta, quæ

novimus comparari. Unde & Gregorius Nazianzenus. His ergò qui Regno Cœlorum indigni reperiuntur, erit etiam cum cæteris major pœna, quòd à DEO projicientur, & pudor & confusio conscientiæ, cujus finis ac remedium nusquam erit. Hæc Gregor: Si pœna damni est gravissima: ergo parvuli puniuntur pœna gravissima: quod est contra Augustinum: secundùm quem pœna eorum est mitissima. Dicendum, quòd pœna damni potest considerari, vel ut est subtractio tanti boni, cum sensu & merito subtractionis, & sic est gravissima: vel sine sensu & merito, & sic est mitissima. Væ nobis qui de malis non cogitamus: sed quasi securi torpentes, & animæ curam negligentes, ad hæc sine cessatione properamus. Postremò de gloria Cœli sciendum est, quòd tot & tanta sunt in Cœlis gaudia, quod omnes Arithmetici hujus mundi non possent ea numerare: & omnes Geometrici non possent ea mensurare, omnes Grammatici, Dialectici, Rhetorici, non possent ea sermonibus explicare: quia oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cór hominis ascenderunt quæ præparavit DEUS diligentibus se. Gaudebunt quippe Sancti supra se, de DEI visione: infra se, de Cœli & aliarum creaturarum corporalium pulchritudine: infra se, de Angelorum & hominum associatione. In tantùm namq; gaudebit quisq; de bono alterius, quantùm de bono proprio: quod tamen intelligendum est non de gaudii intensione, sed de gaudiorum numero. Ibi etiam singuli à singulis cognoscentur, & videbit unusquisq; cogitationes alterius prout vult: quia, ut ait Gregorius. Uniuscujusq; mentem ab alterius oculis corpulentia non abscondet. Videbunt itaq; justos, ut gaudeant: videbunt quoq; pœnas reproborum, ut de periculorum evasione gratias agant. Videbimus ibi DEUM in se Deumq; in nobis, & nos in DEO. Ibi erit DEUS omnia in omnibus, id est; secundùm Augustinum. Erunt quæcunq; ab omnibus desiderantur, & vita, salus, & copia & honor, & pax, & omnia bona. Qui secundùm Gregorium. Tam inæstimabilis pulchritudinis est, ut Angeli qui solem septempliciter sua vincunt pulchritudine jugiter in eum desiderent insatiabiliter prospicere. Ibi etiam secundùm Augustinum: sensus hominis interior reficitur, in contæmplatione Divinitatis: & sensus exterior, in contemplatione humanitatis: quia propterea DEUS Homo factus est, ut totum hominem in se beatificaret. DEUS omnes sensus Spirituali & ineffabili delectatione reficiet, cum ipse objectũ omnium sensuum sit futurus. Erit namq; DEUS speculum visui, cithara auditui, mel gustui, balsamum olfactui, flos tactui. Ibi erit candor lucis æstivalis, amœnitas vernalis, abundantia autumnalis, requies hyemalis. Illa beatitudo, secundùm Augustinum. In duobus consistit, scilicet in necessaria præsentia omnis boni, & in necessaria absentia omnis mali. Et breviter secundùm Augustinũ & Gregoriũ. Tanta ibi est pulchritudo justitiæ, tanta jucunditas lucis æternæ ut etiam si non liceret in ea ampliùs vivere seu manere quàm unius diei mora, propter hoc solum innumerabiles hujus vitæ dies pleni deliciis & affluentia temporalium bonorum, rectè meritoq; contemnerentur. Non enim falsò aut parvo affectu dictum est: *Quia melior est dies una in aliis tuis super millia.* Hæc etiam vita æterna consistit in stola animæ & corporis. Stola animæ; consistit in tribus dotibus ejus: scilicet in manifesta cogitatione summæ Trinitatis, quæ succedit fidei: in perfecta

Pœna damni an sit gravissima. — *De gloria Paradisi.* — *Greg. lib. 4. dialog.* — *1. Cor. 15.* — *Aug. lib. 10. de civitate. cap. 30.* — *Greg. lib. 18 moral. c. 19.* — *Aug. lib. de beata via.* — *Beatitudinis objecta.* — *Idem lib. 22 de civitate.* — *Psalm 83.* — *Stola animæ.*

Ejus

Ejus fruitione quæ succedit spei: in perfecta Ejus dilectione, quia non evacuabitur, sed perficietur charitas ipsius DEI. Stola autem *Stola corporis.* corporis in quatuor dotibus Ejus consistit, scilicet in claritate, impassibilitate, subtilitate, & agilitate. Dotes animæ, sunt de præmio *Cognitio & visio Dei.* substantiali, dotes corporis, de præmio accidentali. Prima ergo dos animæ, est cognitio quæ & visio dicitur, qua Divina essentia videbitur ab omnibus tota, sed non totaliter, prout est infinita. Videbitur tamen essentia Divina limpidiùs ab uno, quàm ab alio, inquantum unus magis erit perfectus lumine gloriæ quàm alter. Et sic ista differentia erit ex parte videntis, quia idem erit visum ex parte cujus (cùm sit simplicissimum) nulla potest esse diversitas. Tribus autem modis cognoscitur, scilicet quòd est, vel sicut est, vel *Cognitio trium.* quid est. Primo modo cognoscitur DEUS in via, etiam à malis. Secundo, videbitur in Patria à bonis. Unde Joannes: *Similes ei* *1. Joann. 3.* *erimus, quoniam videbimus Eum sicuti est:* id est; Majestatem, claritatem, bonitatem, &c. Tertio modo neq; à bonis videbitur, neq; à *Dilectio virtus.* malis, neq; in via, neq; in Patria: quia finitum nunquam capiet infinitum. Secunda dos animæ, est dilectio: sed inter dilectionem *Dilectio dos* virtutem, & inter dilectionem dotem est differentia: quia virtus propriè est illud, quod transit de statu gratiæ in statum gloriæ: dos autem, quod supra meritum datur inductione sponsæ. Fides & spes, secundùm rem, evacuabuntur in Patria, charitas verò neque secundùm rem, neq; secundùm actum Ejus evacuabitur, sed solummodo secundùm modum: quia imperfectio tolletur. Unde dicit Augustinus. Quod fidei succedet spes, quam videbimus: spei *Aug. ser. 58 de tempore.* succedet beatitudo, ad quam perventuri sumus: sed charitati nihil succedet, quia potiùs augebitur. Tertia dos animæ est cōprehēsio, *Cōprehēsio.* quæ est tentio visi & amati, & sumitur hic comprehendere pro contingere, & circumplecti Divinam Majestatem vel immensitatem. Hæc etiam à quibusdā vocatur fruitio. Sunt ergo istæ tres beato- *Inhæsio & fruitio.* rum perfectiones præcipuæ, scilicet visio inobfuscabilis, dilectio infastibilis, tentio inamissibilis. Prima dos corporis, est claritas. Sed dicitur aliquid clarum dupliciter, aut quia pervium: sicut di- *Dotes animæ.* citur vitrum clarum: aut quia lucidum, sicut dicitur stella clara, Corpus autem glorificatum & erit pervium & lucidum, & ideo *Dotes corporis.* utroq; modo erit clarum. Et erit corpus clarificatum septies tam clarum sicut modò est sol, & anima septies clarior corpore erit, quæ *Clarificatio.* corpus velut vestimentum suum reinduens, per omnia membra corporis, velut sol per crystallum, lucebit. Sed corpora Sanctorum non æqualiter erunt clara, quia melior anima corpus lucidius habebit. Secunda dos corporis, est impassibilitas, quæ resultat ex *Impassibilitas.* virtute animæ suum corpus potenter continentis, ita ut à nullo exteriori agente valeat immutari. Unde etiamsi corpus glorificatum poneretur in inferno, non sentiret ex hoc læsionem in aliquo. Tertia dos corporis est subtilitas, quæ est ex perfecta victo- *Subtilitas.* riæ forma super materiam, & aufert grossiciem corporis quæ est ex compositione elementarium qualitatum. Et sciendum, quòd sicut duo corpora non glorificata, non possunt esse simul in eodem loco, sic nec duo corpora glorificata: alioquin in uno corpore glorificato esset potentia agendi & intrandi partes corporis alterius: in alio verò esset impotentia resistendi. Corpus verò glo- *Penetratio dimensionū.* riosum potest simul esse in eodem loco cum corpore non glori-

ficato: quia poteſt illud penetrando, ſubintrare, manente diſtinctione dimenſionum corporis utriuſquè. Quarta dos corporis, eſt
Agilitas. agilitas, quæ ſecundùm Auguſtinum tanta erit, quòd ubi vo-
Aug. lib. 22 let Spiritus, ibi protinus erit & corpus. Natura enim totaliter e-
de civitate rit ſubdita voluntati, & ideo movebitur corpus ad imperium Spi-
capit. 30. ritus. Verumtamen ſicut melior anima corpus habebit lucidius, & agilius: ita tamen quòd voluntas Sanctorum erit omnino conjuncta rationi: & ideo voluntas eorum nunquam appetit quòd non
Idem ibidē. debet, quia ut ait Auguſtinus. Nec volet aliquid Spiritus, quod nec Spiritum poſſet decere, nec corpus. Quidam Sancti inſuper
Aureola. ſpecialiter habebunt aureolam, quæ eſt mentis ſpeciale gaudium: & corporis ſingularis decor, veniens ex opere præcellenti & privilegio: ſcilicet Martyrio, virginitate, & prædicatione, ut ſic aureola non tantùm principaliter ſit in mente, ſed per quandam redun-
Aurea. dantiam fulgeat etiam in carne. Aureola etiam diminutive dicitur, in comparatione ad auream: & ideo nota quòd inter auream & aureolam, & palmam eſt differentia. Aurea enim eſt præmium ſubſtantiale: quod metaphoricè dicitur corona: tum ex parte meriti, quia nō reſpondet gratia operi, ſed radici charitatis: tum ex parte præmii, quia per hoc efficitur homo particeps Deitatis: & per conſequens Regiæ poteſtatis: tum ratione perfectionis, quod ſigni-
Aureola. ficat figura circularis. Aureola verò eſt præmium accidentale: non tamen quodlibet accidentale, ſed illud quod reſpondet operi ex-
Palma. cellenti, ſcilicet Martyrio, virginitati, & prædicationi. Palma autem eſt præmium accidentale, quod nec radici, nec operi debetur, ſed volūtati. Tale præmiū habuit S. Martinus, & multi alii, qui deſideraverunt Martyriū, licèt opus nō fuerit ſubſecutū: quia etſi gladio perſecutoris occiſi nō ſūt, palmā tamē Martyrii nō amiſerūt. Hæc autē palma nec aurea dici debet, nec aureola: patet ergo quòd Martyribꝰ ac Virginibꝰ & Prædicatoribꝰ debetur aureola. Unde ver: ſūt iſti.

Aureolam ſi ferre volam, fore virgo ſtudebo,
Martyriumve ſubibo pium popoulosve docebo.

Et iterum:

Aureolam Martyr, Doctor, Virgoq; meretur.

Anſelmus. Anſelmus verò ponit ſeptē bona corporis, & ſeptē bona animæ, quæ
in 1. Cor. habebunt electi in cœleſtis Patriæ beatitudine. Et primò ponit bona
Bona corporis ſeptem. corporis: quæ ſunt pulchritudo, velocitas, fortitudo, libertas, ſanitas, voluptas, æternitas: dicēs. In illa igitur vita pulchritudo juſtorū ſolis
Matth. 13.) pulchritudini, quæ ſeptēpliciter quā modò ſit, ſpecioſior erit, adæquabitur: quemadmodum Divina ſcriptura teſtatur: *fulgebunt juſti*, inquiens, *ſicut ſol in conſpectu DEI.* Velocitas nos tanta comitabitur, ut Ipſis Angelis DEI æquè celeres ſimus, qui à Cælis ad terras, & à terris ad Cœlum dicto citius dilabuntur. Hujusquoq; velocitatis exemplū in radio ſolis licet intueri, qui ſtatim orto ſole in plaga orientali, pertingit in ultimo plagæ occidentalis: ut in eo perpendamus non eſſe impoſſibile, qvòd de noſtra dicimus futura velocitate: præſertim cum rebus animatis ſoleat ineſſe major velocitas, qvàm inanimatis. Præſtabunt viribus, qvicunq; meruerint ſupernis civibus aſſociari: intantùm ut nullatenus illis obſiſtere quidquam valeat, vel ſi movendo aut evertendo voluerint quòd à ſuo ſtatu quomodocunquè divertere, non illicito cedat. Nec in

eo

eo quod dicimus majori conatu laborabunt, quàm nos modo in motu oculorum nostrorum. Ne qvæso excidat animo, quàm adipiscemur. Angelorum similitudo: quatenus si hîc aut his quàm dicturi sumus aliud exemplum non occurrit, ipsa occurrat: atquè in quibus Angelos valere constiterit, etiam nos æquè valere probet & asserat. Quicunq; igitur Angelorum fuerint similitudinem assecuti: eorum quoq; libertatem necessariò asseqventur. Itaqvè sicut Angelis nihil obsistit, nec aliquod eos impedire, vel constringere potest, qvin pro velle suo cuncta liberrimè penetrent: ita non erit obstaculum ullum quod nos retardet, nec clausura quæ nos detineat, nec elementum qvod nobis ad velle parum obsistat. De sanitate qvid meliùs dici poterit, qvàm qvòd Psalmista canit: *salus,* *Psalm. 36.* inquiens, *justorum à Domino.* Quibus autem fuerit à Domino vera sanitas, qvæ surripere poterit infirmitas? Crede & incunctanter adstuere licet, svavitatem vitæ futuræ, ita jugem & incommutabilem ac inviolabilem fore, ut ineffabili qvadam atqvè sensibili svavitatis dulcedine totum hominem repleat: & omne quod alicujus in se vicissitudinis, mutabilitatis, aut læsionis suspitiones prætendere qveat, procul arceat, atq; repellat. In illa futura vita inæstimabilis delectatio qvædam bonos inebriabit: & dulcedine sui totos eos inæstimabili exundantia satiabit. Quid dixit totos oculos, aures, nares, os, manus, pedes, guttur, cor jecur, pulmo, ossa, medullæ, extra etiam ipsa, & cuncta sigillatim, singulaq; membra eorum in commune tam mirabili delectationis & dulcedinis sensu complebuntur ut ferè totus homo torrente voluptatis DEI potetur, & ab ubertate Domus Ejus inebrietur. Qui ergo hæc bona fuerit adeptus, non intelligo ad qvod pro commodo corporis sui ulterius porrigatur affectus: solummodo adsit ei (quam cunctos appetere diximus) diuturnitas vitæ: sed ista illi minimè deerit, quam justi in perpetuum vivent. Sunt etiam alia quæ quidem his quæ digessimus non minùs amantur: sed ad animam sicut illa ad corpus referuntur: quæ nihilominus in septennario numero constituta non modicum placent menti, quæ ipsorum fuerit sapore imbuta. Sunt autem hæc: sapientia, amicitia, concordia, potestas, honor, securitas, gaudium. Sapientia igitur tanta in futura vita bonis erit, ut eorum quæ scire voluerint nihil sit quod ignorent. Sciunt enim cuncta qvæ scienda facit DEUS: tam ea quæ præterita, quàm qvæ hujus sæculi sunt futura. Ibi à singulis omnes, & ab omnibus singuli cognoscentur: nec quemqvam omnino latebit quâ Patria, qvâ gente, quâ stirpe qvis editus fuerit. Amicitia intantùm tum singulorum intima erga singulos suos fervore complebit, ut amor cujusq; in qvemq; sufficiat cuiqvè, præsertim cum omnes unum corpus sint Christi: & Christus, Qvi est pax ipsa, sit omnium caput: nec minori se affectu complectantur, qvàm membra unius corporis sibi invicem copulantur. Amabis igitur omnes, ut temetipsum: & amaberis ab omnibus, ut ipse à se. Putas abûdans eris in dilectione, quoniã hoc tibi fuerit in possessione. Attamen ista transi, & contemplare ipsum per qvem hæc bona tibi provenere: & percipies, qvia ille plùs qvàm tu te ipsum, & qvàm omnes alii incomparabiliter amabit te: & tu super te ipsum ineffabili qvadam svavitate illum amabis. Si itaq; tanta in cunctis est concordia, ut in nullo sentias aliquem discrepare ab eo qvod te constiterit velle:

Bona animæ Beatæ septẽ.

Sapientia.

Amicitia.

Concordia.

corpus unum erimus, Ecclesia una erimus, Sponsa Christi erimus, quicunq; ibi erimus. Non ergo major inter nos discordia erit, quàm nunc est inter unius corporis membra. Verùm sicut vides in motu oculorum, qvòd illuc quò unus vertitur, mox alius seqvitur: ita quocunq; tuum velle convertes, velle omnium sine disceptatione illico, præsto, habebis. Quid dixi omnium? Ipsa DEI voluntas non erit à tua diversa, sed sicut tu quòd ille, qvia & ille in cunctis qvòd tu. Caput namq; à suo corpore qvomodo discreparet? *Potestas.* Cum itaq; DEUM & omnes voluntati Tuæ concordes habueris, profectò nihil voles quòd non possis. Omnipotens igitur eris tuæ voluntatis, qvoniam ipsum Omnipotentem habebis in omnibus concordantem tuæ voluntati. Itaq; cum hæc tibi tanta pote- *Honor.* stas affuerit honor concedens potestati minimè deerit. Igitur dum *Securitas.* possessione horum bonorum quæ digessimus felix fueris. nunqvid sufficiens tibi videberis? Maximè inqvis. Itaq; cum tua vita perpetuò duret, & in illa vita & hæc omnia tibi habenti, securitas quoq; ea ampliùs non perdendi certò arriserit, obsecro quid existimas tibi erit? Securus igitur tantorum bonorum perpetuò eris, nec alicujus tibi adversarii volentis incursum timebis. Potest ne ergo illius gaudii modus à quoquam homine penetrari? cum ultra mille millia, & decies centena millia innumerabiles ibi sint & omnes eadem beatitudine perfruantur, nec ullus eorum sit, qui non tantum de bono alterius gaudet, quantùm de suo. Præterea videntes DEUM Ipsum supra, Quem ipsi supra se amabunt, ipsos amantem: & intelligentes se inenarrabiliter, plusqvàm semetipsos Illum amantem, in gloria Ejus mirabili & ineffabili exultatione exulta- *Damnatorum contraria mala.* bunt. Cum igitur justi fuerint tanta felicitate beati: restat ut injusti per contrarium sint inæstimabili qvadam infelicitate miseri. Sicut enim istos mira pulchritudo, velocitas, fortitudo, libertas, sanitas, voluptas, alacres faciet & jubilantes, ita illos immanis & inæstimabilis fœditas, tarditas, imbecillitas, servitus, langvor atq; dolor mærentes reddet & ejulantes. Sanè diuturnitatem vitæ, qvam isti perfruendis bonis summo amore complectentur, illi pro interminabili pœna qua torquebuntur (quoniam in erit illis) summo odio execrabuntur. De sapientia verò quid dicam? non invenio. nisi quia sicut justus erit in gaudium & honorem, ita injusti quidquid scient, in mærorem & confusionem. Amicitia autem qva adinvicem pii summa jucunditate copulabuntur, si qua impiis erit, in tormentum eis erit. Quò enim magis quosq; amabunt, eo gravius in eorum pœna dolebunt. Discordiam habebunt cum omni creatura, & omnis creatura discordabit ab illis. Hinc ergo pro potestate bonorum tanta impotentia eos seqvetur, ut omnino nihil eorum quæ voluerint, possint, & quidquid habuerint nolint. Igitur pro honore Sanctorum obtinebunt perenne opprobrium. Et hæc quo fine claudetur? Verè sicut amici DEI securi erunt se nunquam amissuros bona sua: ita isti inimici DEI omnino desperabunt se jam ampliùs evasuros hæc mala. Pro æterno ergo & ineffabili gaudio beatorum, hæreditabunt incogitabilem tristitiam, omnes qui pro impœnitudine reatus sui transituri sunt in societa- *Mansiones in inferno diversæ.* tem dæmoniorum. Hæc Anselmus. Sunt etiam in inferno, sicut & in Cœlo diversæ mansiones, meritis singulorum correspondentes. Unde Chrysostom. Sicut in Regno Cœlesti mansiones multæ

sunt: id est; differentia præmiorum: & in gehenna diversæ sunt mansiones, id est differentiæ suppliciorum, omnes tamen pœnam æternam sustinebunt, sicut omnes Electi denarium eundem habebunt, quem Paterfamilias dabit omnibus, qui, scilicet in vinea operati sunt. Nomine quippe denarii, aliquid omnibus Electis commune intelligitur, scilicet vita æterna. DEUS Ipse, quò omnes quidem communiter, sed impariter fruentur. Nam sicut differens erit clarificatio corporum, ita differens erit gloria animarum. Stella enim à stella, id est; electus ab electo differt in utroque, videlicet in mentis & corporis claritate. Alii nimirum aliis viciniùs clariusq; speciem DEI contẽplabuntur, & ipsa contemplandi differentia mansionum diversitas vocatur. Una igitur est domus, id est; denarius: sed diversitas est ibi mãsionũ, id est differẽtia claritatis in beatitudine: quæ unũ est, ac summũ bonũ, & vita omniũ. Hæc Chrysost. Unde & August. Quòd autẽ ibi futuri sunt pro meritis præmiorũ, etiã gradus honorum atq; gloriarum, nullatenus est ambigendum. Atquè id & beata Illa Civitas magnum in se bonum videbit, quòd nulli superiori nullus inferior invidebit: tam nollet unusquisq; esse quod non accepit, quàm nec in corpore vult esse oculus, qui est digitus. Sic itaq; habebit hoc donum alius alio minùs, ut hoc quoq; donum habeat, nec velit ampliùs. Hæc Augustinus. Possumus etiam diversas mansiones omnium electorum sumere, secundùm choros Angelorum, ad quorum ruinam restaurandam homo est creatus. Quia enim de singulis choris aliqui Angeli ceciderunt, & tanto numero, quòd unum chorum per se fecissent: ideo dicitur decimus chorus cecidisse: & ideo ruina hujuslibet chori debet per electos homines reparari.

1. Cor. 15.

Mansiones elemẽtorum diversæ.

Aug lib. 22 de civitate. capit. 30.

CONCLUSIO LIBRI, & SIGNATIO EJUS.
CAPUT LXXXIX.

Habes igitur ex prædictis Vitam Domini nostri JESU Christi, qualitercunq; descriptam, & pro magna parte meditationibus tibi traditam: inqua, & perquam, nos miseros mirificè consolando refovet, & spem nobis peccatoribus magnam præbet. Nam pro peccatoribus est Incarnatus, & cum peccatoribus libenter conversatus: pro ipsis etiam in morte preces fundere, & tandem pro talibus mori non est dedignatus. Habes quippe meditationum Spiritualiũ seminarium, exquibus divini amoris fructus uberior oriatur & crescat: ut meditatio affectum excitet, affectus desiderium pariat, desiderium lachrymas extorqueat: ut sint tibi lachrymæ Tuæ panes die ac nocte, donec appareas in conspectu Domini JESU, & suscipiaris ab amplexibus Ejus: dicasq; illud quod scriptum est in Canticis. *Dilectus meus mihi, & ego illi, inter ubera mea*, id est; affectiones meas *commorabitur*. Unde Bernardus. Sit dulcis & suavis affectui, Dominus JESUS contra malè utiq; dulces vitæ carnalis illecebras: ut vincat dulcedinem dulcedo, quemadmodum clavum clavus expellit. Hæc Bernardus. Suscipe itaq; reverenter & gaudenter prædicta, & in eis versari non pigriteris sollicitudine & devotione tota: hoc est fundamentum super quod poteris magnum ædificium construere: & ab hoc te oportet incipere, si ad sublimi-

Conclusio libri, & pro oratio Authoris.

Cantic. 2.

Bernardus. Medidatio vitæ Christi amplexãda.

blimiora vis conscendere. Nam hæc vitæ Christi meditatio, non solùm per se dulciter pascit: sed etiam ad majorem cibum transmittit. Hæc enim sunt quæ Dominus JESUS gessit in carne: sed longè sublimiùs est eum in spiritu intueri, ad hoc per hanc scalam poteris pervenire: sed in hac iterum oportet immorari. Nec tamen qui ad majorem contemplationem ascendunt, hanc dimittere debent pro loco & tempore: quia hoc esset magnæ præsumptionis & superbiæ. Unde Bernardus. Qui contemplator altissimus fuit, hanc nunquam dimisit: prout suprà in prologo videre quis poterit. Hæc quippe dulcius sapit, ac fiduciam & consolationem magis tribuit. Unde Anselmus. JESU bone quàm dulcis es in corde cogitantis de te, & diligentis te. Et certè nescio, quia nec plenè comprehendere valeo: unde est hoc quod dulcior es in corde diligentis Te in eo quòd Caro es, quã in eo, quòd Verbũ dulcior in eo quòd humilis, quã in eo, quòd sublimis. Siquidẽ lugè dulcius est memoriæ diligentis Te, videre Te ex Matre Virgine in tẽpore natũ quã in splẽdoribus ante luciferũ à Patre genitũ. Temetipsũ exinanisse serviq; formã accepisse, quàm in forma DEI æqualẽ Te DEO esse. Dulcius Te videre coram Judæis mori in ligno, quàm dominari super Angelos in Cœlo. Intueri Te super omnia subjectum, quàm super omnia prælatum. Hominem humana pertulisse, quàm DEUM Divina gessisse. Redemptorem esse pereuntium, quàm conditorem esse non existentiũ.

Anselmus in meditat.

O! quã dulce est bone JESU in secreto cordis ad memoriam revocare, Te pro nobis de Virgine absquè pollutione conceptum, absq; læsione virginitatis Ejus natum, pannis involutum, in præsepio reclinatum, sustinentem convitia, tacentem ad opprobria, pedes Discipulorum lavantem, lintheo tergentem, de nocte prolixius orantem, sudorem sangvinis emittentem, triginta argenteis venditum, osculo traditum, cum gladiis & fustibus captum, ligatum, judicatum, flagellatum, coronatum, damnatum, ad occasionem ut agnus innocens ductum, os tuum cùm male tractareris, non aperientem, cum accusareris in multis non respondentem, colaphizatũ, alapas patientem, derisu adoratum, arundine capite percussum, in veste alba illusum, ad mortem condemnatum, crucem Tuam bajulantem, & in ea affixum, pro crucifixoribus orantem, aceto potatum, felle cibatum, à latrone cõviciatum, sangvinem Tuum per quinque vulnera Corporis Tui effundentem, Caput inclinantem, spiritum emittentem: dilectam Animam Tuam in manus Patris commendantem: & hæc omnia pro nobis sustinentem. Hæc omnia formant & adaugent magis ac magis exultationem, fiduciam & consolationem, amorem & desiderium. Quis enim non lætetur & exultet, quis non supra modum jucundetur & gratuletur, videns Conditorem suum, non solùm pro se hominem esse, sed tam dura tamq; indigna sustinuisse? Quid in mente svavius esse ruminatur? quod dulcius gustatur? quod lætius excogitatur? Quis mihi aufert locum in Regno, ubi is omnipotens est, qui caro mea & fràter est? Quis mihi eventus aliquam ingeret desolationem, cui spes tanta tantam confert certitudinem? Quomodo aliqua tristitia aliquem locum habere potest in eo, in quo indesinenter versatur ista cogitatio? Hæc Anselmus. Libenter itaq; converseris cum Domino JESU & vitam Ipsius tanquam Evangelium in corde studeas inseparabiliter collocare: quia in eo sola pax & requies est.

Meditatio incarnationis, & cæterorum ad eã spectantium

Vita Christi memoria cõmendanda

eſt. JESUS enim eſt jucunditas mærentium, æternitas viventium, ſvavitas dolentium ubertas egentium ſanitas langventium, quod ſignificant quinque literæ hujus nominis JESUS. Unde Bernardus. Gyra & regyra, verſa & reverſa, & non invenies pacem & requiem, niſi in ſolo JESU. Quapropter ſi quieſcere vis, pone JESUM ut ſignaculum ſuper cor tuum, quia tranquillus ipſe tranquillat omnia. Hæc Bernardus. *Bernardus in cantica. ſermon. 15.* Ama ergo eum qui te tantùm amavit: redde ei vicem qui te in benedictionibus dulcedinis ſuæ prævenit, quia ſi hoc feceris, ſemper in gaudio & deliciis magnis eris. Unde Anſelmus. JESU qui non amat Te, anathema ſit. Qui Te non amat, amaritudinibus repleatur. *Anſelmus in meditat.* Caſtus eſt amor Tuus Domine, & nihil impuritatis admittit. Sobrius eſt ſapor nominis tui, & nullam mentem alienat à recto. Svavis eſt amor tuus, & nihil habet amari. Nam & quàm amara ſunt mundi, indulceat, & dulcia ei reddit amara. Inter anguſtias non arctatur, inter preſſuras non opprimitur, non perit ſub inopia, non mærore contrahitur. In laboribus manet æquanimis, inter minas ſecurus, inter blandimenta incorruptus, inter tormenta perſeverat invictus, in morte ſemper eſt vivus. Sicut in theſauro cupidus gaudet, & ſicut in amore unici Filii delectatur Mater, ita gaudium & delectatio eſt gratia in charitate tua: dulcis JESU animæ amanti Te. Dulcedo mellis, ſvavitas lactis, vini ſapor inebrians, cunctæq; deliciæ non ſic oblectant fauces guſtantium ſe, ut amor tuus mentes diligentium Te. Hæc Anſelmus. Et ut magis ad hæc omnia provoceris, & ut hic liber in Nomine Ipſius Domini JESU qui eſt liber ſignatus, concludatur & ſignetur: attende qvòd de hoc ſalutari Nomine JESU. Bernardus: ſuper hoc verbo, *Oleum effuſum Nomen Tuum,* ſcribit, dicens: Et proculdubio inter oleum & nomen ſponſi ſimilitudo, nec otiosè Spiritus Sanctus alterutrum comparavit. *Bern. ſer. 15 in cantica. Cantic. 1. Nomen Ieſu Olei vitius.* Ego autem dico in triplici quadam qualitate olei quod lucet, paſcit, ungit: ſi vos melius non habetis, fovet ignem, nutrit carnem, lenit dolorem. Lux cibus, medicina. Vide autem nunc, & de ſponſi JESU Nomine. Lucet prædicatum, paſcit recogitatum, invocatum lenit & ungit. Et percurramus ſingula, unde putatis in toto orbe tanta & tam ſubita lux fidei, niſi deprædicatio Nomine JESU? Non ne in hujus Nominis luce, DEUS nos vocavit inadmirabile lumen ſuum: quibus illuminatis, & in lumine iſto videntibus lumen dicat meritò Paulus: *Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino.* *Ephaſ. 5.* Nec tantùm lux eſt nomen JESU, ſed & cibus. An non toties confortaris, quoties recordaris? Quid æquè mentem cogitantis impinguat? Quid ita excitatos reparat ſenſus, virtutes roborat, vegetat mores & actus bonos atq; honeſtos, caſtas fovet affectiones. Aridus eſt omnis animæ cibus, ſi non iſto oleo infunditur: inſipidus eſt, ſi non hoc ſale conditur. Si ſcribas, non ſapit mihi, niſi legero ibi JESUM: ſi diſputes aut conferas, non ſapit mihi, niſi ſonuerit ibi JESUS. JESUS mel in ore, in aure melos, in corde jubilus. Sed eſt & medicina. Triſtatur aliquis veſtrum, veniat in Cor JESUS, & inde ſaliat in eos: & ecce ad exortum nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit ſerenum. Labitur quis in crimen, currit inſuper ad laqueum mortis deſperando: nonne ſi invocet nomen vitæ: confeſtim reſpirabit ad vitam? Cui aliquando ſtetit ante faciem ſalutaris nominis, duritia (ut aſſolet)

let) cordis, ignaviæ torpor, rancor animæ, langvor acidiæ? Cujus fons forte siccatus lachrymarum, invocato JESU non continuò erupit uberior, fluxit svavior? Cui in periculis palpitandi & trepidādi, invocatū virtutis nomē non statim fiduciā præstitit, depulit metum? Cui, quæso, in dubiis æstuanti, & fluctanti, non subitò ad invocationem clari Nominis emicuit certitudo? Cui inadversus diffidenti, jam jamq; deficienti, si Nomen adjutorii sonuit, defuit fortitudo? Nimirum morbi & langvores animæ isti sunt, illud medicina.

Psalm. 17. Deniq; & probare licet: *Invoca me* (inquit) *in die tribulationis, eruam Te & honorificabis me.* Nihil ita iræ impetum cohibet, superbiæ tumorem sedat, sanat livoris vulnus, restringit luxuriæ fluxum, extingvit libidinis flammam, sitim temperat: avaritiæ ac totius indecoris fugat pruriginem. Siquidem cum Nomine JESU, hominem mihi propono mitem & humilem, corde benignum, sobrium, castum, misericordem, & omni deniq; honestate ac sanctitate conspicuum: eundemq; Ipsum DEUM omnipotentem, qui suo me exemplo sanet, & roboret adjutorio. Hæc omnia mihi simul sonant, cum insonuerit JESUS. Sumo itaq; mihi exempla de homine, & auxilium à potente. Illa tanquam pigmentarias species, hoc tanquam unde acuam eas: & facio confectionem, cui similem medicorum nemo facere possit. Hoc tibi electuarium habes: o! anima mea, reconditum in vasculo vocabuli hujus quod est JESUS salutiferum certè, quodq; nulli unquam pesti tuæ inveniantur inefficax. Semper tibi in sinu sit, semper in manu, quo tui omnes in JESUM & sensus dirigantur, & actus. Deniq; & innitaris super eo. *Pone*

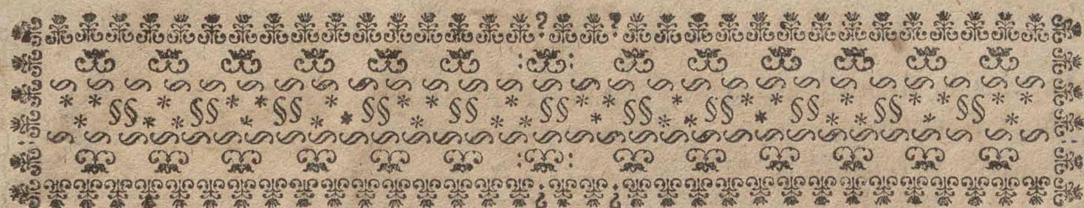
Cantic 8. *me*, inquit: *ut signaculum in Corde Tuo, signaculum in brachio Tuo.* Sed hoc aliàs. Nunc verò habes unde & brachio medearis & cordi. Habes, inquam, Nomine JESU unde actus tuos vel pravos corri-

Bernard. in Rythmica, orat. ad Christum ad finē operum. gas, vel minùs perfectos adimpleas. Itemq; unde tuos sensus aut serves ne corrumpantur, aut si corrumpuntur, sanes. De hoc etiam dulci Nomine JESU, idem Bernardus, alibi quasi jubilando sic dicit.

Finit Secunda & Ultima Pars hujus Libri,
VITÆ CHRISTI.

INDEX

INDEX ALPHABETICUS
PARTIS SECUNDÆ,
LIBRI DE VITA CHRISTI DOMINI.

Numerus indicat Paginam.

)(An-

G.

Genera

L.

Lum-

Q.

)( )( )( )(Qvin-

Servi

T.

)( )( )( )( )(Veri-

FINIS.

